නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

විනයවිනිච්ඡයටීකා

(පඨමො භාගො)

ගන්ථාරම්භකථා

(ක)

ආදිච්චවංසම්බරපාතුභූතං ;
බ්‍යාමප්පභාමණ්ඩලදෙවචාපං;
ධම්මම්බුනිජ්ඣාපිතපාපඝම්මං;
වන්දාමහං **බුද්ධ** මහම්බුවන්තං.

(ඛ)

පසන්නගම්භීරපදාළිසොතං;
නානානයානන්තතරඞ්ගමාලං;
සීලාදිඛන්ධාමිතමච්ඡගුම්බං ;
වන්දාමහං **ධම්ම** මහාසවන්තිං.

(ග)

සීලොරුවෙලං ධුතසඞ්ඛමාලං;
සන්තොසතොයං සමථූමිචිත්තං;
පධානකිච්චං අධිචිත්තසාරං;
වන්දාමහං **සඞ්ඝ** මහාසමුද්දං.

(ඝ)

යෙ තන්තිධම්මං මුනිරාජපුත්තා;
යාවජ්ජකාලං පරිපාලයන්තා;
සංවණ්ණනං නිම්මලමානයිංසු;
තෙ පුබ්බකෙ චාචරියෙ නමාමි.

(ඞ)

යො ධම්මසෙනාපතිතුල්‍යනාමො;
තථූපමො සීහළදීපදීපො;
මමං මහාසාමිමහායතින්දො;
පාපෙසි වුඩ්ඪිං ජිනසාසනම්හි.

(ච)

ටීකා කතා අට්ඨකථාය යෙන;
සමන්තපාසාදිකනාමිකාය;
අඞ්ගුත්තරායට්ඨකථාය චෙව;
සත්ථන්තරස්සාපි ච **ජොතිසත්ථං**.

(ඡ)

නිකායසාමග්ගිවිධායකෙන;
රඤ්ඤා **පරක්කන්තිභුජෙන** සම්මා;
ලඞ්කිස්සරෙනාපි කතොපහාරං;

වන්දෙ **ගරුං** ගාරවභාජනං තං.

(ජ)

නමස්සමානොහමලත්ථමෙවං ;
වත්ථුත්තයං වන්දිතවන්දනෙය්‍යං;
යං පුඤ්ඤසන්දොහමමන්දභූතං;
තස්සානුභාවෙන හතන්තරායො.

(ඣ)

යො **බුද්ධඝොසා**චරියාසභෙන;
විඤ්ඤුප්පසත්ථෙනපි සුප්පසත්ථො;
සො **බුද්ධදත්තා**චරියාභිධානො;
මහාකවී ථෙරියවංසදීපො.

(ඤ)

අකාසි යං **විනයවිනිච්ඡය**ව්හයං;
සඋත්තරං පකරණමුත්තමං හිතං;
අපෙක්ඛතං විනයනයෙසු පාටවං;
පුරාසි යං විවරණමස්ස සීහළං.

(ට)

යස්මා න දීපන්තරිකානමත්ථං;
සාධෙති භික්ඛූනමසෙසතො තං;
තස්මා හි සබ්බත්ථ යතීනමත්ථං;
ආසීසමානෙන දයාලයෙන.

(ඨ)

සුමඞ්ගලත්ථෙරවරෙන යස්මා;
සක්කච්ච කල්‍යාණමනොරථෙන;
නයඤ්ඤුනාරඤ්ඤනිවාසිකෙන;
අජ්ඣෙසිතො සාධුගුණාකරෙන.

(ඩ)

ආකඞ්ඛමානෙන චිරප්පවත්තිං;
ධම්මස්ස ධම්මිස්සරදෙසිතස්ස;
චොළප්පදීපෙන ච **බුද්ධමිත්ත**-
ත්ථෙරෙන සද්ධාදිගුණොදිතෙන.

(ඪ)

තථා **මහාකස්සප**අව්හයෙන;
ථෙරෙන සික්ඛාසු සගාරවෙන;
කුදිට්ඨිමත්තෙභවිදාරකෙන;
සීහෙන චොළාවනිපූජිතෙන.

(ණ)

යො **ධම්මකිත්තීති** පසත්ථනාමො;
තෙනාපි සද්ධෙන උපාසකෙන;
සීලාදිනානාගුණමණ්ඩිතෙන;

සද්ධම්මකාමෙනිධ පණ්ඩිතෙන.

(ක)

සද්ධෙන පඤ්ඤාණවතා වළත්තා-;
මඞ්ගලායවංසෙන මහායසෙන;
ආයාචිතො **වාණිජභාණුනාපි;**
වරඤ්ඤුනා සාධුගුණොදයෙන.

(ඵ)

තස්මා තමාරොපිය පාළිභාසං;
නිස්සාය පුබ්බාචරියොපදෙසං;
හිත්වා නිකායන්තරලද්ධිදොසං;
කත්වාතිවිත්ථාරනයං සමාසං.

(ද)

අවුත්තමත්ථඤ්ච පකාසයන්තො;
පාඨක්කමඤ්චාපි අවොක්කමන්තො;
සංවණ්ණයිස්සාමි තදත්ථසාරං;
ආදාය ගන්ථන්තරතොපි සාරං.

(ධ)

චිරට්ඨිතිං පත්ථයතා ජනානං;
හිතාවහස්සාමලසාසනස්ස;
මයා සමාසෙන විධීයමානං;
සංවණ්ණනං සාධු සුණන්තු සන්තොති.

ගන්ථාරම්භකථාවණ්ණනා

1-5

. සුවිපුලාමලසද්ධාපඤ්ඤාදිගුණසමුදයාවහං සකලජනහිතෙකහෙතුජිනසාසනට්ඨිතිමූලභූතං විනයප්පකරණමිදමාරභන්තොයමාචරියො පකරණාරම්භෙ රතනත්තයප්පණාමපකරණාභිධානාභිධෙය්‍යාකරණප්පකාරපයොජනනිමිත්තකත්තුපරිමාණාදීනි දස්සෙතුමාහ **‘‘වන්දිත්වා’’**තිආදි. තත්ථ **රතනත්තයං** නාම.

‘‘චිත්තීකතං මහග්ඝඤ්ච, අතුලං දුල්ලභදස්සනං;
අනොමසත්තපරිභොගං, රතනං තෙන වුච්චතී’’ති. (දී. නි. අට්ඨ. 2.33; සං. නි. අට්ඨ. 3.5.223; ඛු. පා. අට්ඨ. 6.3; සු. නි. අට්ඨ. 1.226; මහානි. අට්ඨ. 50) –

නිද්දිට්ඨසභාවං

‘‘බුද්ධො සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං, ධම්මො ලොකුත්තරො නව;
සඞ්ඝො මග්ගඵලට්ඨායො ච, ඉච්චෙතං රතනත්තය’’න්ති. –

විභාවිතප්පභෙදං සකලභවදුක්ඛවිනිවාරණං තිභවෙනෙකපටිසරණං වත්ථුත්තයං.

තස්ස **පණාමො** නාම පණාමකිරියානිප්ඵාදිකා චෙතනා. සා තිවිධා කායපණාමො වචීපණාමො මනොපණාමොති. තත්ථ **කායපණාමො** නාම රතනත්තයගුණානුස්සරණපුබ්බිකා අඤ්ජලිකම්මාදිකායකිරියාවසප්පවත්තිකා කායවිඤ්ඤත්තිසමුට්ඨාපිකා චෙතනා. **වචීපණාමො** නාම තථෙව පවත්තා නානාවිධගුණවිසෙසවිභාවනසභාවථොමනාකිරියාවසප්පවත්තිකා වචීවිඤ්ඤත්තිසමුට්ඨාපිකා චෙතනා. **මනොපණාමො** නාම උභයවිඤ්ඤත්තියො අසමුට්ඨාපෙත්වා කෙවලං ගුණානුස්සරණෙන චිත්තසන්තානස්ස තන්නින්නතප්පොණතප්පබ්භාරතාය ගාරවබහුමානනවසප්පවත්තිසාධිකා චෙතනා.

ඉමස්ස තාව රතනත්තයපණාමස්ස දස්සනං යථාධිප්පෙතත්ථසාධනත්ථං. ගුණාතිසයයොගෙන හි පණාමාරහෙ රතනත්තයෙ කතො පණාමො පුඤ්ඤවිසෙසභාවතො ඉච්ඡිතත්ථාභිනිප්ඵත්තිවිබන්ධකෙන උපඝාතකෙන, උපපීළකෙන ච අපුඤ්ඤකම්මෙන උපනීයමානස්ස උපද්දවජාලස්ස විනිවාරණෙන යථාලද්ධසම්පත්තිනිමිත්තකස්ස පුඤ්ඤකම්මස්ස අනුබලප්පදානෙන ච තබ්බිපාකසන්තතියා ආයුසුඛබලාදිවඩ්ඪනෙන ච චිරකාලප්පවත්තිහෙතුකොති යථාධිප්පෙතපකරණනිප්ඵත්තිනිබන්ධනකො හොති. අථාපි සොතූනඤ්ච වන්දනීයවන්දනාපුබ්බකෙනාරම්භෙන අනන්තරායෙන උග්ගහණධාරණාදික්කමෙන පකරණාවබොධප්පයොජනසාධනත්ථං. අපිච සොතූනමෙව විඤ්ඤාතසත්ථුකානං භගවතො යථාභූතගුණවිසෙසානුස්සවනෙන සමුපජාතප්පසාදානං පකරණෙ ගාරවුප්පාදනත්ථං, අවිඤ්ඤාතසත්ථුකානං පන පකරණස්ස ස්වාඛ්‍යාතතාය තප්පභවෙ සත්ථරි ගාරවුප්පාදනත්ථඤ්ච සොතුජනානුග්ගහමෙව පධානං කත්වා ආචරියෙහි ගන්ථාරම්භෙ ථුතිප්පණාමපරිදීපකානං ගාථාවාක්‍යානං නික්ඛෙපො විධීයති. ඉතරථා විනාපි තන්නික්ඛෙපං කායමනොපණාමෙනාපි යථාධිප්පෙතප්පයොජනසිද්ධිතො කිමෙතෙන ගන්ථගාරවකරෙනාති අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො. විත්ථාරතො පන පණාමප්පයොජනං **සාරත්ථදීපනියාදීසු** (සාරත්ථ. ටී. 1.ගන්ථාරම්භකථාවණ්ණනා; වි. වි. ටී. 2.ගන්ථාරම්භකථාවණ්ණනා) දස්සිතනයෙනෙව ඤාතබ්බං.

අභිධානකථනං පන වොහාරසුඛත්ථං. **අභිධෙය්‍යස්ස** සමුදිතෙන පකරණෙන පටිපාදෙතබ්බස්ස කථනං පකරණස්ස ආරභිතබ්බසභාවදස්සනත්ථං. විදිතානින්දිතසාත්ථකසුකරානුට්ඨානාහි ධෙය්‍යමෙව හි පකරණං පරික්ඛකජනා ආරභිතබ්බං මඤ්ඤන්තීති. **කරණප්පකාර**සන්දස්සනං සොතුජනසමුස්සාහනත්ථං. අනාකුලමසංකිණ්ණතාදිප්පකාරෙන හි විරචිතං පකරණං සොතාරො සොතුමුස්සහන්තීති. **පයොජන**කථනං පන පකරණජ්ඣායනෙ සොතුජනසමුත්තෙජනත්ථං. අසති හි පයොජනකථනෙ අවිඤ්ඤාතප්පයොජනා අජ්ඣායනෙ ඛ්‍යාවටා න හොන්තීති. **නිමිත්ත**කථනං සරික්ඛකජනානං පකරණෙ ගාරවුප්පාදනත්ථං. පසත්ථකාරණුප්පන්නෙයෙව හි පකරණෙ සරික්ඛකා ගාරවං ජනෙන්තීති.

කත්තුකථනං පුග්ගලගරුකස්ස පකරණෙ ගාරවො පුග්ගලගාරවෙනපි හොතූති. **පරිමාණ**කථනං අසජ්ඣායනාදිපසුතානං සම්පහංසනත්ථං. පකරණපරිමාණස්සවනෙන හි තෙ සම්පහට්ඨා ''කිත්තකමිදමප්පකං න චිරෙනෙව පරිසමාපෙස්සාමා''ති සජ්ඣායනාදීසු වත්තන්තීති. **ආදි-**සද්දෙන සක්කච්චසවනනියොජනං සඞ්ගහිතං, තං සබ්බසම්පත්තිනිදානසුතමයඤාණනිප්ඵාදනත්ථං. අසක්කච්චං සුණමානස්ස ච සවනාභාවතො තංහෙතුකස්ස සුතමයඤාණස්සාපි අභාවොති. තථා හි වික්ඛිත්තචිත්තො පුග්ගලො සබ්බසම්පත්තියා වුච්චමානොපි ''න මයා සුතං, පුන භණිතබ්බ''න්ති භණති.

තත්ථ පඨමගාථායං තාව **''වන්දිත්වා''**ති ඉමිනා තිවිධොපි පණාමො අවිසෙසතො දස්සිතො. විසෙසතො පන **''සෙට්ඨං, අප්පටිපුග්ගලං, භවාභාවකරං, නිරඞ්ගණ''**න්ති ඉමෙහි චතූහි පදෙහි වචීපණාමො, **''සිරසා''**ති ඉමිනා කායප්පණාමො, **''බුද්ධං, ධම්මං, ගණඤ්චා''**ති ඉමෙහි පන තීහි පදෙහි පණාමකිරියාය කම්මභූතං රතනත්තයං දස්සිතන්ති දට්ඨබ්බං.

''විනයස්සවිනිච්ඡය''න්ති ඉමිනා අභිධානං දස්සිතං අලුත්තසමාසෙන විනයවිනිච්ඡයනාමස්ස දස්සනතො. තස්ස අන්වත්ථභාවෙන සද්දප්පවත්තිනිමිත්තභූතං සකලෙනානෙන පකරණෙන පටිපාදෙතබ්බමභිධෙය්‍යම්පි තෙනෙව දස්සිතං. **''සමාසෙනා''**ති ච **''අනාකුලමසංකිණ්ණං, මධුරත්ථපදක්කම''**න්ති ච එතෙහි කරණප්පකාරො දස්සිතො. **''හිතත්ථායා''**ති ච **''පටුභාවකරං විනයක්කමෙ''**ති ච **''අපාරං ඔතරන්තාන''**න්තිආදිනා ච පයොජනං. **''භික්ඛූනං භික්ඛුනීන''**න්ති ඉමිනා බාහිරනිමිත්තං දස්සිතං. අබ්භන්තරනිමිත්තං පන බාහිරනිමිත්තභූතභික්ඛුභික්ඛුනිවිසයා කරුණා, සා ආචරියස්ස පකරණාරම්භෙනෙව විඤ්ඤායතීති විසුං න වුත්තා. **''පවක්ඛාමී''**ති ඉමිනා සමානාධිකරණභාවෙන ලබ්භමානො ''අහ''න්ති සුද්ධකත්තා සාමඤ්ඤෙන දස්සිතො. විසෙසතො පන පකරණාවසානෙ –

''රචිතො **බුද්ධදත්තෙන,** සුද්ධචිත්තෙන ධීමතා;
සුචිරට්ඨිතිකාමෙන, සාසනස්ස මහෙසිනො''ති. (උ. වි. 961) –

ඉමාය ගාථාය චෙව ''ඉති තම්බපණ්ණියෙන පරමවෙය්‍යාකරණෙන තිපිටකනයවිධිකුසලෙන පරමකවිජනහදයපදුමවනවිකසනකරෙන කවිවරාසභෙන පරමරතිකරවරමධුරවචනුග්ගාරෙන උරගපුරෙන **බුද්ධදත්තෙන** රචිතොයං විනයවිනිච්ඡයො''ති (වි. වි. 3183) ඉමිනා වාක්‍යෙන ච දස්සිතො – ''මාදිසාපි කවී හොන්ති, බුද්ධදත්තෙ දිවඞ්ගතෙ''තිආදිනා පච්ඡිමකෙහි ච පසත්ථතරෙහි කවිවරෙහි අභිත්ථුතගුණො **භදන්තබුද්ධදත්තාචරියො** වෙදිතබ්බො. හෙතුකත්තා ච තත්ථෙව වක්ඛමානො පකරණජ්ඣෙසනෙ කතාධිනො **බුද්ධසීහමහාථෙරො,** සො –

''වුත්තස්ස බුද්ධසීහෙන;
විනයස්ස විනිච්ඡයො;
බුද්ධසීහං සමුද්දිස්ස;
මම සද්ධිවිහාරිකං;
කතොයං පන භික්ඛූනං;

හිතත්ථාය සමාසතො''ති. (වි. වි. 3177-3178) –

එවං දස්සිතො.

උත්තරප්පකරණස්ස හෙතුකත්තා පන **සඞ්ඝපාල**මහාථෙරො, සොපි –

''ඛන්තිසොරච්චසොසිල්‍ය-බුද්ධිසද්ධාදයාදයො;
පතිට්ඨිතා ගුණා යස්මිං, රතනානීව සාගරෙ.

''විනයාචාරයුත්තෙන, තෙන සක්කච්ච සාදරං;
යාචිතො **සඞ්ඝපාලෙන,** ථෙරෙන ථිරචෙතසා.

''සුචිරට්ඨිතිකාමෙන , විනයස්ස මහෙසිනො;
භික්ඛූනං පාටවත්ථාය, විනයස්සවිනිච්ඡයෙ;
අකාසිං පරමං එතං, **උත්තරං** නාම නාමතො''ති. (උ. වි. 965-968) –

එවං දස්සිතො. න කෙවලමෙතෙ ද්වෙයෙව මහාථෙරා හෙතුකත්තාරො, අථ ඛො **මහාවංසාදීසු** –

''බුද්ධස්ස විය ගම්භීර-
ඝොසත්තා තං වියාකරුං;
'බුද්ධඝොසො'ති යො සො හි;
බුද්ධො විය මහීතලෙ''ති. –

ආදිනා නයෙන අභිත්ථුතගුණො තිපිටකපරියත්තියා අට්ඨකථාකාරො **භදන්තබුද්ධඝොසාචරියො** ච අනුස්සුතිවසෙන ''හෙතුකත්තා''ති වෙදිතබ්බො.

කථං? අයං කිර **භදන්තබුද්ධදත්තාචරියො** ලඞ්කාදීපතො සජාතිභූමිං ජම්බුදීපමාගච්ඡන්තො **භදන්තබුද්ධඝොසාචරියං** ජම්බුදීපවාසිකෙහි පටිපත්තිපරායනෙහි යුත්තඛ්‍යාත්තගුණොපෙතෙහි මහාථෙරවරෙහි කතාරාධනං සීහළට්ඨකථං පරිවත්තෙත්වා සකලජනසාධාරණාය මූලභාසාය තිපිටකපරියත්තියා අට්ඨකථං ලිඛිතුං ලඞ්කාදීපං ගච්ඡන්තං අන්තරාමග්ගෙ දිස්වා සාකච්ඡාය සමුපපරික්ඛිත්වා සබ්බලොකාතීතෙන අසදිසෙන පණ්ඩිච්චගුණෙන රතනනිධිදස්සනෙ පරමදලිද්දො විය බලවපරිතොසං පත්වා අට්ඨකථමස්ස කාතුකාමතං ඤත්වා ''තුම්හෙ යථාධිප්පෙතපරියන්තලිඛිතමට්ඨකථං අම්හාකං පෙසෙථ, මයමස්සා පකරණං ලිඛාමා''ති තස්ස සම්මුඛා පටිජානිත්වා තෙන ච ''සාධු තථා කාතබ්බ''න්ති අජ්ඣෙසිතො අභිධම්මට්ඨකථාය **අභිධම්මාවතාරං,** විනයට්ඨකථාය **සඋත්තරං විනයවිනිච්ඡයපකරණඤ්ච** අකාසීති අනුස්සූයතෙති.

''සමාසෙනා''ති ඉමිනා ච පරිමාණම්පි සාමඤ්ඤෙන දස්සිතං විත්ථාරපරිමාණෙ තස්ස පරිමාණසාමඤ්ඤස්ස විඤ්ඤායමානත්තා. විසෙසතො පන පරිච්ඡෙදපරිමාණං ගන්ථපරිමාණන්ති දුවිධං. තත්ථ පරිච්ඡෙදපරිමාණං ඉමස්මිං පකරණෙ කථාවොහාරෙන වුච්චති.

සෙය්‍යථීදං? – පාරාජිකකථා සඞ්ඝාදිසෙසකථා අනියතකථා නිස්සග්ගියකථා පාචිත්තියකථා පාටිදෙසනීයකථා සෙඛියකථාති භික්ඛුවිභඞ්ගකථා සත්තවිධා, තතො අනියතකථං වජ්ජෙත්වා තථෙව භික්ඛුනිවිභඞ්ගකථා ඡබ්බිධා, මහාඛන්ධකකථාදිකා භික්ඛුනික්ඛන්ධකකථාවසානා වීසතිවිධා ඛන්ධකකථා, කම්මකථා, කම්මවිපත්තිකථා, පකිණ්ණකවිනිච්ඡයො, කම්මට්ඨානභාවනාවිධානන්ති **විනයවිනිච්ඡයෙ කථාපරිච්ඡෙදො සත්තතිංස.**

උත්තරප්පකරණෙ ච වුත්තනයෙන භික්ඛුවිභඞ්ගෙ සත්තවිධා කථා, භික්ඛුනිවිභඞ්ගෙ ඡබ්බිධා, තදනන්තරා විපත්තිකථා, අධිකරණපච්චයකථා, ඛන්ධකපඤ්හාකථා, සමුට්ඨානසීසකථා, ආපත්තිසමුට්ඨානකථා, එකුත්තරනයකථා, සෙදමොචනකථා, විභඞ්ගද්වයනිදානාදිකථා, සබ්බඞ්ගලක්ඛණකථා, පරිවාරසඞ්කලනකථාති **ඡත්තිංස කථාපරිච්ඡෙදා.**

නිස්සන්දෙහෙ පන ''අට්ඨතිංස කථාපරිච්ඡෙදා''ති වුත්තං, තං එකුත්තරනයෙ අදස්සිතෙහිපි ද්වාදසකපන්නරසකනයෙහි සහ සොළසපරිච්ඡෙදෙ ගහෙත්වා අප්පකං ඌනමධිකං ගණනූපගං න හොතීති කත්වා වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. උභයත්ථ කථාපරිච්ඡෙදපරිමාණං **තෙසත්තතිවිධං** හොති. **නිස්සන්දෙහෙ** ''පඤ්චසත්තතිවිධා''ති වචනෙ පරිහාරො වුත්තනයොව. ගන්ථපරිමාණං පන විනයවිනිච්ඡයෙ **අසීතිගන්ථාධිකානි චත්තාරි ගන්ථසහස්සානි ,** උත්තරෙ **පඤ්ඤාසගන්ථාධිකානි නව ගන්ථසතානි** හොන්ති. තෙන වුත්තං **උත්තරාවසානෙ** –

''ගාථා චතුසහස්සානි, සතඤ්ච ඌනවීසති;

පරිමාණතොති විඤ්ඤෙය්‍යො, විනයස්සවිනිච්ඡයො.

පඤ්ඤාසාධිකසඞ්ඛානි, නව ගාථාසතානි හි;
ගණනා උත්තරස්සායං, ඡන්දසානුට්ඨුභෙන තූ’’ති. (උ. වි. 969-970);

ඉච්චෙවං විනයවිනිච්ඡයො උත්තරො චාති ද්වෙ පකරණානි තිංසාධිකානි පඤ්චගාථාසහස්සානි. එත්ථ ච **විනයවිනිච්ඡයො** නාම උභතොවිභඞ්ගඛන්ධකාගතවිනිච්ඡයසඞ්ගාහකපකරණං. තතො පරං පරිවාරත්ථසඞ්ගාහකපකරණං **උත්තරො** නාම. තෙනෙව වක්ඛති –

‘‘යො මයා රචිතො සාරො, විනයස්සවිනිච්ඡයො;
තස්ස දානි කරිස්සාමි, සබ්බානුත්තරමුත්තර’’න්ති. (උ. වි. 2)

තං කස්මා උත්තරනාමෙන වොහරියතීති? පඤ්හුත්තරවසෙන ඨිතෙ පරිවාරෙ තථෙව සඞ්ගහෙතබ්බෙපි තෙන පකාරෙන පාරාජිකකථාමත්තං දස්සෙත්වා –

‘‘ඉතො පට්ඨාය මුඤ්චිත්වා, පඤ්හාපුච්ඡනමත්තකං;
විස්සජ්ජනවසෙනෙව, හොති අත්ථවිනිච්ඡයො’’ති. (උ. වි. 14) –

වත්වා පඤ්හං පහාය තතො පට්ඨාය උත්තරමත්තස්සෙව දස්සිතත්තා තථා වොහරීයන්ති.

‘‘තස්මා විනයනූපාය’’න්තිආදිනා පන සොතුජනං සක්කච්චසවනෙ නියොජෙති. සක්කච්චසවනපටිබද්ධා හි සබ්බාපි ලොකියලොකුත්තරසම්පත්තීති අයමෙත්ථ සමුදායත්ථො. අයං පන අවයවත්ථො – සො යස්මා අත්ථයොජනක්කමෙන පදයොජනං කත්වා වණ්ණිතෙ සුවිඤ්ඤෙය්‍යො හොති, තස්මා තථා පදයොජනං කත්වා අත්ථවණ්ණනං කරිස්සාම –

සෙට්ඨං අප්පටිපුග්ගලං බුද්ධඤ්චෙව භවාභාවකරං ධම්මඤ්චෙව නිරඞ්ගණං ගණඤ්චෙව සිරසා වන්දිත්වා භික්ඛූනං භික්ඛුනීනඤ්ච හිතත්ථාය සමාසෙන සමාහිතො විනයස්සවිනිච්ඡයං වක්ඛාමීති යොජනා.

තත්ථ **සෙට්ඨ**න්ති සබ්බෙ ඉමෙ පසත්ථා අයමෙතෙසං අතිසයෙන පසත්ථොති සෙට්ඨො. තථා හි සො භගවා ‘‘අහඤ්හි බ්‍රාහ්මණ ජෙට්ඨො සෙට්ඨො ලොකස්සා’’ති (පාරා. 11) වෙරඤ්ජබ්‍රාහ්මණස්ස අත්තනො ජෙට්ඨසෙට්ඨභාවස්ස පරිජානනවිනිච්ඡයහෙතුභූතාහි ඣානාදීහි නිරතිසයගුණසම්පත්තීහි සමන්නාගතත්තා –

‘‘ත්වමෙව අසි සම්බුද්ධො, තුවං සත්ථා අනුත්තරො;
සදෙවකස්මිං ලොකස්මිං, නත්ථි තෙ පටිපුග්ගලො. (දී. නි. 2.370);

තුවං බුද්ධො තුවං සත්ථා, තුවං මාරාභිභූ මුනි;
තුවං අනුසයෙ ඡෙත්වා, තිණ්ණො තාරෙසිමං පජං.

උපධී තෙ සමතික්කන්තා, ආසවා තෙ පදාලිතා;
සීහොසි අනුපාදානො, පහීනභයභෙරවො. (ම. නි. 2.400; සු. නි. 550-551; ථෙරගා. 839-940);

මහාවීර මහාපඤ්ඤ, ඉද්ධියා යසසා ජල;
සබ්බවෙරභයාතීත, පාදෙ වන්දාමි චක්ඛුමා’’ති. (සං. නි. 1.159; ධ. ප. අට්ඨ. 1.56); –

ආදීහි නානානයෙහි සදෙවකෙන ලොකෙන අභිත්ථවියතාය පසත්ථතමො, තමෙව සෙට්ඨං පසත්ථතමන්ති අත්ථො.

අප්පටිපුග්ගලන්ති නත්ථි එතස්ස පටිපුග්ගලො අධිකො, සදිසො වාති අප්පටිපුග්ගලො. තථා හි ගුණවසෙන අනන්තාපරිමාණාසු ලොකධාතූසු අත්තනා අධිකස්ස, සදිසස්ස වා පුග්ගලස්ස අභාවතො –

‘‘න මෙ ආචරියො අත්ථි, සදිසො මෙ න විජ්ජති;
සදෙවකස්මිං ලොකස්මිං, නත්ථි මෙ පටිපුග්ගලො’’ති. (මහාව. 11) –

අත්තනාව අත්තනො අවිපරීතො අප්පටිපුග්ගලභාවො පටිඤ්ඤාතො, තස්මා තං අප්පටිපුග්ගලං සබ්බලොකුත්තමන්ති අත්ථො.

බුද්ධන්ති අනන්තමපරිමෙය්‍යං ඤෙය්‍යමණ්ඩලමනවසෙසං බුද්ධවාති බුද්ධො, එතෙන අනෙකකප්පකොටිසතසහස්සං සම්භතපුඤ්ඤඤාණසම්භාරානුභාවසිද්ධිධම්මරූපකායසිරිවිලාසපටිමණ්ඩිතො සද්ධම්මවරචක්කවත්තී සම්මාසම්බුද්ධො දස්සිතො. අථ වා චත්තාරි සච්චානි සයං විචිතොපචිතපාරමිතාපරිපාචිතෙන සවාසනානවසෙසකිලෙසප්පහායකෙන සයම්භුඤාණෙන බුජ්ඣීති **බුද්ධො**. යථාහ –

''අභිඤ්ඤෙය්‍යං අභිඤ්ඤාතං, භාවෙතබ්බඤ්ච භාවිතං;
පහාතබ්බං පහීනං මෙ, තස්මා බුද්ධොස්මි බ්‍රාහ්මණා''ති. (ම. නි. 2.392, 399; සු. නි. 563; ථෙරගා. 828);

විත්ථාරො පනස්ස ''බුජ්ඣිතා සච්චානීති බුද්ධො, බොධෙතා පජායාති බුද්ධො''තිආදිනා (මහානි. 192; චූළනි. පාරායනත්ථුතිගාථානිද්දෙස 97; පටි. ම. 1.162) **නිද්දෙසාදීසු** වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බො. සද්දසිද්ධි සාසනිකානං අවගමනත්ථෙ වත්තමානා බුධ-ධාතුතො ''භාවකම්මෙසු ත'' ඉති ඉතො තාතිවත්තමානෙ ''බුධගමාදිත්ථෙ කත්තරී''ති ඉමිනා **කච්චායන**සුත්තෙන කත්තරි තප්පච්චයවිධානතො වෙදිතබ්බා. ලොකියානං පන බොධනත්ථධාතූනම්පි ගමනත්ථතාය වුත්තත්තා ගත්‍යත්ථාකම්මකාදි සුත්තතො කත්තරි ත-ප්පච්චයකරණෙන වෙදිතබ්බා.

අථ වා ධාතූනං අනෙකත්ථතාය බුධ-ඉච්චයං ධාතු ජාගරණවිකසනත්ථෙසු වත්තමානො අකම්මකොති ''පබුද්ධො පුරිසො, පබුද්ධං පදුම''න්තිආදීසු විය බුද්ධවා අඤ්ඤාණනිද්දාවිගමෙන ඤාණචක්ඛුනි උම්මීලන්තො පබුද්ධො, ගුණෙහි වා විකසිතොති කත්තරි සිද්ධෙන බුද්ධ-සද්දෙන ''බුද්ධො''ති තිභවනෙකචූළාමණිපාදපඞ්කජරාගරතනො භගවා ලොකනාථො වුච්චති, ඉමස්මිං පක්ඛෙපි ගත්‍යත්ථාදිසුත්තෙ අකම්මකග්ගහණෙන පච්චයවිධානං දට්ඨබ්බං.

අථ වා සකම්මකානං ධාතූනං කම්මවචනිච්ඡාය අභාවෙ අකම්මකභාවතො ''ඵලං සයමෙව පක්ක''න්තිආදීසු විය බොධනත්ථෙයෙව බුධ-ධාතුතො කත්තරි විධානං සිජ්ඣති. අථ වා නීලගුණයොගෙන පටාදීසු නීලවොහාරො විය භාවසාධනං බුද්ධ-සද්දං ගහෙත්වා බුද්ධගුණයොගතො ''බුද්ධො''ති වොහරීයති. එවමනෙකධා සිද්ධෙන බුද්ධ-සද්දෙන වුච්චමානං තං භගවන්තං තං ධම්මරාජන්ති අත්ථො.

''සෙට්ඨං අප්පටිපුග්ගල''න්ති පදද්වයං ''බුද්ධ''න්ති එතස්ස විසෙසනං. එත්ථ ච ''බුද්ධං, සෙට්ඨං, අප්පටිපුග්ගල''න්ති ඉමෙහි තීහි පදෙහි නයතො ''ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො''තිආදිනා (දී. නි. 1.157; 3.6; ම. නි. 1.147, 144; 3.434; සං. නි. 1.249; 5.479; අ. නි. 5.14, 30; 6.25, 26; නෙත්ති. 93), ''යො වදතං පවරො මනුජෙසු, සක්‍යමුනී භගවා කතකිච්චො''තිආදීහි (වි. ව. 886) ච අනෙකෙහි සුත්තපදෙහි දස්සිතදූරාවිදූරසන්තිකනිදානහෙතුඵලසත්තොපකාරාවත්ථාධම්මත්ථ- ලොකුද්ධාරත්තිකත්තයසඞ්ගහිතං සුපරිසුද්ධං බුද්ධගුණසමුදයං නිරවසෙසං දස්සෙති. අයමෙව හි බුද්ධගුණානං නිරවසෙසතො දස්සනූපායො, යදිදං නයදස්සනං. ඉතරථා පටිපදවණ්ණනාය අපරිමිතානං බුද්ධගුණානං කො හි නාම සමත්ථො පරියන්තං ගන්තුං. යථාහ –

''බුද්ධොපි බුද්ධස්ස භණෙය්‍ය වණ්ණං;
කප්පම්පි චෙ අඤ්ඤමභාසමානො;
ඛීයෙථ කප්පො චිරදීඝමන්තරෙ;
වණ්ණො න ඛීයෙථ තථාගතස්සා''ති. (දී. නි. අට්ඨ. 3.141; ම. නි. අට්ඨ. 2.425; උදා. අට්ඨ. 53; අප. අට්ඨ. 2.7.20; බු. වං. අට්ඨ. 4.4; චරියා. අට්ඨ. නිදානකථා, පකිණ්ණකකථා; දී. නි. ටී. 1.ගන්ථාරම්භකථාවණ්ණනා; ම. නි. ටී. 1.ගන්ථාරම්භකථාවණ්ණනා; සං. නි. ටී. 1.1.ගන්ථාරම්භකථාවණ්ණනා; අ. නි. ටී. 1.1.ගන්ථාරම්භකථාවණ්ණනා; වජිර. ටී. ගන්ථාරම්භකථාවණ්ණනා; සාරත්ථ. ටී. 1.ගන්ථාරම්භකථාවණ්ණනා; නෙත්ති. ටී. ගන්ථාරම්භකථාවණ්ණනා);

එවමෙතෙහි තීහි පදෙහි නිරවසෙසගුණසංකිත්තනවුතියා වසෙන ''වන්දිත්වා''ති ඉමිනා පණාමස්ස ච වුත්තත්තා ඉමාය අඩ්ඪගාථාය බුද්ධරතනසඞ්ඛාතපඨමවන්දනීයවත්ථුවිසයා වුතිපණාමසභාවා වන්දනා දස්සිතාති දට්ඨබ්බං.

තදනන්තරං ධම්මරතනස්ස පණාමං දස්සෙතුමාහ **''භවාභාවකරං ධම්ම''**න්ති. එත්ථ භව-සද්දෙන ද්වෙ භවා වුත්තා කම්මභවො, උපපත්තිභවොති. තත්ථ කම්මභවො භවති එතස්මා ඵලන්ති **''භවො''**ති වුච්චති. විපාකක්ඛන්ධකටත්තාරූපසඞ්ඛාතො පන උපපත්තිභවො අවිජ්ජාතණ්හුපාදානසඞ්ඛාරාදිසහකාරිකාරණයුත්තෙන කුසලාකුසලචෙතනාසඞ්ඛාතකම්මභවපච්චයෙන යථාරහං භවතීති **''භවො''**ති වුච්චති. සො පන කාමභවරූපභවඅරූපභවසඤ්ඤීභවඅසඤ්ඤීභවනෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤීභව- එකවොකාරභවචතුවොකාරභවපඤ්චවොකාරභවවසෙන නවවිධො. එවමෙතෙසු නවසු භවෙසු දසවිධොපි ධම්මො අත්තානං ධාරෙන්තස්ස පුග්ගලසන්තානස්ස අනුපාදිසෙසනිබ්බානධාතුයා පරං අප්පටිසන්ධිකතාසාධනෙන භවෙසු , භවස්ස වා අභාවං කරොතීති **භවාභාවකරො,** තං, අපරාපරජාතිප්පබන්ධස්ස හෙතුසමුග්ඝාතෙන අප්පවත්තිධම්මතාපාදකන්ති අත්ථො.

ධම්මන්ති අත්තානං ධාරෙන්තෙ චතූසු අපායෙසු, සංසාරෙ ච අපතමානෙ ධාරෙතීති ධම්මො, සො චතුමග්ගඵලනිබ්බානසඞ්ඛාතනවලොකුත්තරධම්මො ච තප්පටිපාදකො

නවඞ්ගසාසනාපරනාමධෙය්‍යචතුරාසීතිසහස්සධම්මක්ඛන්ධප්පභෙදභින්නො පරියත්තිධම්මො වාති දසවිධො. සොපි නිප්පරියායධම්මො, පරියායධම්මො චාති දුවිධො. තත්ථ නිප්පරියායධම්මො නාම අපායෙ, සංසාරෙ වා පධානහෙතුභූතානං උද්ධම්භාගියානං, ඔරම්භාගියානඤ්ච දසන්නං සංයොජනානං සමුච්ඡින්දනෙන මග්ගධම්මො, තස්ස තංකිච්චනිප්ඵත්තිනිමිත්තභාවෙන නිබ්බානධම්මො චාති පඤ්චවිධොපි නිප්පරියායෙන පුග්ගලසන්තානං ධාරෙතීති කත්වා ''නිප්පරියායධම්මො''ති වුච්චති. චත්තාරි පන සාමඤ්ඤඵලානි පටිප්පස්සද්ධිපහානෙන මග්ගානුගුණප්පවත්තියා, පරියත්ති ච මග්ගනිබ්බානාධිගමස්ස මූලකාරණභාවතොති පඤ්චවිධොපි **පරියායධම්මො** නාම.

එත්තාවතා ''ස්වාක්ඛාතො භගවතා ධම්මො''තිආදිනා (සං. නි. 1.249; අ. නි. 3.76; දී. නි. 3.6; අ. නි. 6.10, 25, 26), ''රාගවිරාගමනෙජමසොක''න්තිආදීහි (වි. ව. 887) ච සුත්තන්තෙහි වුත්තස්ස, **තදට්ඨකථාදීසු** ච වණ්ණිතස්ස සරණානුස්සරණවසෙනාපි සග්ගමොක්ඛසම්පත්තිපටිලාභකාරණස්ස අනවසෙසස්ස ධම්මරතනගුණස්ස නයතො උද්දිට්ඨත්තා ච ''වන්දිත්වා''ති ඉමිනා පණාමස්ස දස්සිතත්තා ච ධම්මරතනසඞ්ඛාතස්ස දුතියස්ස වන්දනීයස්ස ථුතිපණාමසභාවා වන්දනා දස්සිතාති දට්ඨබ්බං.

තදනන්තරං සඞ්ඝරතනස්ස වන්දනාසන්දස්සනත්ථං වුත්තං **''ගණඤ්චෙව නිරඞ්ගණ''**න්ති. එත්ථ ''රාගො අඞ්ගණං දොසො අඞ්ගණං මොහො අඞ්ගණ''න්ති (විභ. 924) වුත්තෙහි රාගාදිඅඞ්ගණෙහි තදඞ්ගවික්ඛම්භනසමුච්ඡෙදපටිප්පස්සද්ධිනිස්සරණවිමුත්තිවසෙන නිග්ගතො විමුත්තොති **නිරඞ්ගණො,** තං නිරඞ්ගණං. අරියවංසෙ සීලසමාධිපඤ්ඤාවිමුත්තිවිමුත්තිඤාණදස්සනසඞ්ඛාතෙහි ගුණගණෙහි ගණීයතීති **ගණො,** තං.

එත්තාවතා ''සුප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො''තිආදිනා (සං. නි. 1.249; අ. නි. 3.76; දී. නි. 3.6; අ. නි. 6.10, 25, 26;), ''යත්ථ ච දින්නං මහප්ඵලමාහු, චතූසු සුචීසු පුරිසයුගෙසූ''තිආදීහි (වි. ව. 888) ච තෙහි තෙහි සුත්තපදෙහි වුත්තානං, **තදට්ඨකථාදීසු** ච වණ්ණිතානං විමලාතුලනිඛිලවිසාලපෙසලසීලාදිනානප්පකාරානග්ඝසඞ්ඝරතනගුණානං සංකිත්තනසභාවාය ථුතියා ච ''වන්දිත්වා''ති එතෙන යථාවුත්තසරූපපභෙදපණාමස්ස වුත්තත්තා ච සඞ්ඝරතනසඞ්ඛාතතතියවන්දනීයවත්ථුවිසයා ථුතිප්පණාමසඞ්ඛාතා වන්දනා දස්සිතාති වෙදිතබ්බා. **සිරසා**ති අත්තප්පසාදගාරවාවහන්තෙන මුද්ධනා. **වන්දිත්වා**ති පණමිත්වා ථොමිත්වා වා.

එවං පඨමගාථාය වන්දනීයස්ස රතනත්තයස්ස ථුතිප්පණාමසඞ්ඛාතං වන්දනං දස්සෙත්වා තදනන්තරාය සන්දස්සෙතබ්බපයොජනාදිපටිපාදිකාය ගාථාය ''භික්ඛූන''න්ති ඉමිනා කිඤ්චාපි සංසාරෙ භයං ඉක්ඛතීති ''භික්ඛූ''ති කල්‍යාණපුථුජ්ජනෙන සද්ධිං අට්ඨ අරියපුග්ගලා වුච්චන්ති, **පාළියං** (පාරා. 44-45; විභ. 510) පන ''භින්නපටං ධාරෙතීති භික්ඛු, භික්ඛනසීලොති භික්ඛූ''තිආදිනා භික්ඛුසද්දස්ස අත්ථුද්ධාරවසෙන නිබ්බචනන්තරානි දස්සෙත්වා පාතිමොක්ඛසංවරසංවරණාරහස්සෙව අධිප්පෙතභාවං දස්සෙතුං ''සමග්ගෙන සඞ්ඝෙන ඤත්තිචතුත්ථෙන කම්මෙන අකුප්පෙන ඨානාරහෙන උපසම්පන්නො, අයං ඉමස්මිං අත්ථෙ අධිප්පෙතො භික්ඛූ''ති දස්සිතා සික්ඛාකාමා සාසනාවචාරා කුලපුත්තා ඉධාධිප්පෙතා, තෙසං භික්ඛූනඤ්ච. **භික්ඛුනීනඤ්චා**ති අට්ඨවාචිකඋපසම්පදාකම්මෙන උභතොසඞ්ඝෙ උපසම්පන්නාතාදිසායෙව කුලධීතරො දස්සිතා. එකතොපසම්පන්නාපි සාමඤ්ඤෙන ගය්හන්ති. **එකතොපසම්පන්නා**ති ච භික්ඛුනිසඞ්ඝෙ උපසම්පජ්ජිත්වා යාව භික්ඛුසඞ්ඝෙ න උපසම්පජ්ජන්ති, තාව, භික්ඛුනී ච ලිඞ්ගපරිවත්තනෙන භික්ඛුනිභාවප්පත්තා අධිප්පෙතා, තාසං භික්ඛුනීනඤ්ච.

හිතත්ථායාති සබ්බසම්පත්තිනිප්ඵාදකරණත්ථාය හිනොති ගච්ඡති යථාධිප්පෙතඵලසාධනෙ පවත්තතීති හිතන්ති අරොගතාදිකාරණං අමතොසධාදි වුච්චති. ඉධ පන සග්ගමොක්ඛසම්පත්තිසිද්ධිකාරණං පාතිමොක්ඛසංවරසීලරක්ඛනං වුච්චති, තදත්ථාය.

සමාහිතො සම්මා ආහිතො පවත්තිතො විනිච්ඡයමග්ගො එතෙනාති ''සමාහිතො''ති පකරණකාරකො දස්සිතො. අථ වා සම්මා ආහිතං විනයවිනිච්ඡයෙ ඨපිතං පවත්තිතං චිත්තමෙතස්සාති ''සමාහිතචිත්තො''ති වත්තබ්බෙ උත්තරපදලොපෙන **''සමාහිතො''**ති වුත්තො. පරමගම්භීරසුදුත්තරවිනයපිටකත්ථවිනිච්ඡයෙ පවත්තනාරහස්ස ඉමිනා විසෙසනෙන අත්තනි සමාහිතචිත්තප්පවත්තිනිමිත්තභූතො අත්තනො ඤාණස්ස පදට්ඨානභූතො සමාධි දස්සිතො තෙන සමාධිනා සමාහිතො හුත්වාති අත්ථො.

පවක්ඛාමීති පකාරෙන වක්ඛාමි, යෙන පකාරෙන විනයවිනිච්ඡයෙ වුත්තෙ අජ්ජතනා මන්දසතිමතිවීරියා පටිපජ්ජනකා ගම්භීරතරං විනයපිටකත්ථවිනිච්ඡයං සුඛෙන උග්ගණ්හිතුං, ධාරෙතුඤ්ච සක්කොන්ති, තාදිසෙන පකාරවිසෙසෙන වක්ඛාමීති අත්ථො. **සමාසෙනා**ති සමසනං සංඛිපනං සමාසො, තෙන, සංඛිත්තරුචිකානමුග්ඝාටිතඤ්ඤූනං කතාධිකාරානං ඤාණුත්තරානං පුග්ගලානඤ්ච පපඤ්චභීරුකානං ගහණධාරණෙ මන්දයන්තානං මන්දබුද්ධීනඤ්ච උපකාරකෙන නාතිවිත්ථාරක්කමෙනාති අත්ථො. **විනයස්සා**ති විනයපිටකස්ස. තඤ්හි –

''විවිධවිසෙසනයත්තා;

විනයනතො චෙව කායවාචානං;
විනයත්ථවිදූහි අයං;
විනයො ‘විනයො’ති අක්ඛාතො’’ති. (දී. නි. අට්ඨ. 1.පඨමසඞ්ගීතිකථා; පාරා. අට්ඨ.
1.පඨමමහාසඞ්ගීතිකථා; ධ. ස. අට්ඨ. නිදානකථා) –

වුත්තෙහි අත්ථවිසෙසෙහි ‘‘විනයො’’ති වුච්චති. තස්ස එවං සන්දස්සිතසභාවස්ස ‘‘විනයො නාම සාසනස්ස ආයූ’’ති (දී. නි. අට්ඨ. 1.පඨමසඞ්ගීතිකථා; පාරා. අට්ඨ. 1.පඨමසඞ්ගීතිකථා; ඛු. පා. අට්ඨ. 5.පඨමමහාසඞ්ගීතිකථා) සඞ්ගීතිකාරකෙහි මහාකස්සපාදීහි අභිත්ථුතගුණස්ස විනයපිටකුත්තමස්ස. **විනිච්ඡයන්**ති විසෙසෙන, විවිධෙන වා ආකාරෙන විප්පටිපත්තිනීහරණවසෙන චියති විභජීයතීති ‘‘විනිච්ඡයො’’ති ලද්ධනාමං විභජනං, විනයවිනිච්ඡයං නාම පකරණන්ති වුත්තං හොති. **‘‘විනයස්සවිනිච්ඡය’’**න්ති ච අලුත්තසමාසොයං ‘‘දෙවානංපියතිස්සො, කණ්ඨෙකාළො’’තිආදීසු විය.

එවං දුතියගාථාය කත්තුනිමිත්තපයොජනාභිධානාභිධෙය්‍යපකරණප්පකාරෙකදෙසං දස්සෙත්වා සක්කච්චසවනකාරණනිදස්සනමුඛෙනාපි පකරණප්පකාරාදිං දස්සෙතුමාහ **‘‘අනාකුල’’**මිච්චාදි. තත්ථ **අනාකුලන්**ති නත්ථි එත්ථ සද්දතො, අත්ථතො, විනිච්ඡයතො වා ආකුලං පුබ්බාපරවිරොධො, මිස්සතා වාති අනාකුලො, විනයවිනිච්ඡයො, තං වදතො මෙ නිබොධථාති සම්බන්ධො. **අසංකිණ්ණන්**ති නිකායන්තරලද්ධීහි අසම්මිස්සං.

මධුරත්ථපදක්කමන්ති පදානං කමො පදක්කමො, පදගති, සද්දානමුච්චාරණන්ති අත්ථො. මධුරො අත්ථො ච පදක්කමො ච යස්ස සො මධුරත්ථපදක්කමො, තං –

‘‘පදාසත්තං පදත්ථානං, මධුරත්ථමුදීරිතං;
යෙන මජ්ජන්ති ධීමන්තො, මධුනෙව මධුබ්බතා’’ති. –

ඉමිනා ලක්ඛණෙන සද්දානමත්ථානඤ්ච වසෙන පදාසත්තාපරනාමධෙය්‍යමාධුරියාලඞ්කාරෙන සමලඞ්කතත්තා මධුරත්ථපදක්කමං.

පටුභාවකරන්ති පටති ගච්ඡති පජානාතීති පටු, පඤ්ඤවා, පටුනො භාවො, සද්දප්පවත්තිනිමිත්තභූතා පඤ්ඤා, තං පටුභාවං පඤ්ඤාවිසෙසං කරොති ජනෙතීති පටුභාවකරො, තං, පඤ්ඤාවිසෙසජනකන්ති අත්ථො. එතං විනයස්ස විනිච්ඡයන්ති යොජනා. **පරමන්**ති උත්තමං. **විනයක්කමෙ**ති විනයපිටකෙ, තදත්ථෙ ච, පවත්තික්කමෙ පටුභාවකරන්ති අත්ථො.

එවං තතියගාථාය පකරණගුණාපදෙසෙන සොතුජනං සමුස්සාහෙත්වා ඉදානි **‘‘අපාර’’**න්තිආදිචතුත්ථගාථාය පකරණඤ්ච තන්නිස්සයං විනයපිටකඤ්ච නාවාසාගරභාවෙන දස්සෙත්වා තිරොභූතොපමෙය්‍යොපමානභෙදෙන රූපකාලඞ්කාරෙන පකරණගුණං පකාසෙන්තො සොතුජනං සමුත්තෙජෙති. තත්ථ **අපාරන්**ති නත්ථි පාරං එතස්සාති අපාරො, විනයසාගරො. සො හි පුරිමබුද්ධුප්පාදෙසු සාසනං පසීදිත්වා විනයපිටකෙ උග්ගහණධාරණපටිපාදනපටිපත්තිවසෙන අකතාධිකාරෙහි පුග්ගලෙහි දුරධිගමනීයධම්මත්ථනිරුත්තිපටිභානපරියන්තතාය ‘‘අපාරො’’ති වුච්චති.

ඔතරන්තානන්ති සජ්ඣායනසවනධාරණාදිවසෙන අජ්ඣොගාහන්තානං. **සාරන්**ති නිබ්බානසම්පාපකභාවෙන සාරභූතාය අරියමග්ගසම්භාරාය පුබ්බභාගපටිපත්තියා මූලභූතපාතිමොක්ඛසංවරසඞ්ඛාතසීලසාරප්පකාසකතාය සාරං. **විනයසාගරන්**ති විනයපිටකසඞ්ඛාතං සාගරං. විනයො හි සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තියා කාලප්පත්තජානනස්සාපි ධම්මසෙනාපතිආදීනම්පි අවිසයත්තා අතිගම්භීරාතිවිත්ථිණ්ණභාවෙන සාගරො වියාති සාගරො, විනයො ච සො සාගරො චාති විනයසාගරො, තං, අගාධාපාරගුණයොගතො සාගරොපමං විනයපිටකන්ති අත්ථො.

දුතියගාථාය ‘‘භික්ඛූනං භික්ඛුනීන’’න්ති වත්වාපි ‘‘හිතත්ථායා’’ති ඉමිනා සම්බන්ධත්තා ච වාක්‍යන්තරෙහි අන්තරිතභාවෙන දූරත්තා ච තං අනාදියිත්වා එත්ථ විනයසාගරජ්ඣොගාහනතදත්ථපටිපජ්ජනාරහකත්තුවිසෙසසන්දස්සනත්ථාය **‘‘භික්ඛූනං භික්ඛුනීන’’**න්ති පුන වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. නාවා විය භූතො **නාවාභූතො,** තං, නාවාට්ඨානියං මහානාවාසදිසන්ති අත්ථො. **මනොරමන්**ති මනො රමති එත්ථ, එතෙනාති වා මනොරමො, තං, අජ්ඣායනවොහාරපසුතානං පටිපත්තිපරායනානඤ්ච සාධූනං මනොරමන්ති අත්ථො.

එත්තාවතා පකරණගුණසංකිත්තනෙන සොතුජනං සමුත්තෙජෙත්වා ඉදානි සක්කච්චසවනෙ නියොජෙන්තො **‘‘තස්මා විනයනූපාය’’**න්තිආදිමාහ. තත්ථ **තස්මාති** යස්මා යථාවුත්තං අනාකුලතාදිවිවිධානග්ඝගුණාලඞ්කාරපටිමණ්ඩිතං, තෙන හෙතුනාති අත්ථො. **විනයනූපායන්**ති විවිධාකාරෙන, විසෙසනයතො වා කායවාචානං නයනං දමනං අකත්තබ්බතො නිවත්තෙත්වා කත්තබ්බෙසු නියොජනං විනයනං, උපෙච්ච තං ඵලං ආයති උප්පජ්ජතීති උපායො, හෙතු, විනයනස්ස උපායො විනයනූපායො, තං,

කායජීවිතානපෙක්ඛානං සික්ඛාකාමානං පෙසලානං භික්ඛූනං භික්ඛුනීනං කායවාචානං අනනුලොමිකවිප්ඵන්දිතාපනයනසඞ්ඛාතදමනස්ස කාරණභූතන්ති වුත්තං හොති.

එත්තාවතා අත්තනා කත්තුමිච්ඡිතෙ පකරණෙ පණ්ඩිතානං පවත්තිහෙතුභූතානං අනාකුලතාදිගුණානං විභාවනවසෙන ''අනාකුල''න්තිආදිවිසෙසනානි වත්වා ඉදානි සක්කච්චසවනාවබොධෙ විසයං විසෙසිතබ්බං දස්සෙතුමාහ **''විනයස්සවිනිච්ඡය''**න්ති. එත්ථ ච දුතියගාථාය ''විනයස්සවිනිච්ඡය''න්ති ''පවක්ඛාමී''ති කිරියාය කම්මදස්සනවසෙන වුත්තං, තං ඉධ ආනෙත්වා සම්බන්ධියමානම්පි දූරසම්බන්ධං හොතීති තමනානෙත්වා ''නිබොධථා''ති ඉමිස්සා කිරියාය කම්මසන්දස්සනත්ථං ''විනයස්සවිනිච්ඡය''න්ති වුත්තත්තා පුනරුත්තිදොසාභාවොති දට්ඨබ්බං.

අවික්ඛිත්තෙන චිත්තෙනාති එත්ථ විවිධෙ ආරම්මණෙ ඛිත්තං පෙසිතං වික්ඛිත්තං, උද්ධච්චවිචිකිච්ඡාදිපරෙතං අසමාහිතං චිත්තං, න වික්ඛිත්තං අවික්ඛිත්තං, තප්පටිපක්ඛං සමාහිතං කුසලචිත්තං, තෙන, එතස්ස පකරණුත්තමස්ස සවනාදිබ්‍යාපාරං විනා නානාරම්මණෙසු පවත්තිවසෙන වික්ඛෙපමනාපන්නෙන සමාහිතෙන චිත්තෙනාති අත්ථො. ''අවික්ඛිත්තෙන…පෙ…. නිබොධථා''ති වදන්තෙන ච ''අවික්ඛිත්තස්සායං ධම්මො, නායං ධම්මො වික්ඛිත්තස්සා''ති වචනතො වික්ඛිත්තස්ස ධම්මෙසු දායාදාභාවතො අත්තනො පකරණත්ථභූතාය අධිසීලසික්ඛාය සම්මාපටිපජ්ජනාපදෙසො කතො හොති.

වදතො මෙති එත්ථ ''ගාරවෙන වා''ති පාඨසෙසො. තත්ථායමත්ථො – භාසමානෙ මයි ගාරවෙන, යථාවුත්තෙන කාරණෙන වාති සාමිභුම්මානමවිසෙසතාය ''මෙ''ති සාමිවචනස්ස ''මයී''ති අත්ථසම්භවතො අයමත්ථො වුත්තො. පකරණස්ස අනාකුලතාදිගුණසමන්නාගතත්තා ච වත්තරි මයි ගාරවෙන ච සමාහිතෙන චෙතසාති අධිප්පායො. **නිබොධථා**ති වාක්‍යත්ථපදත්ථං සන්ධායභාසිතත්ථභාවත්ථාදිවසෙන නිසෙසතො බොධථ, සක්කච්චං සුත්වා විනයවිනිච්ඡයං බුජ්ඣථ විජානාථාති අත්ථො, චින්තාභාවනාමයඤාණානං මූලභූතපකරණවිසයං සුතමයඤාණං නිප්ඵාදෙථාති අධිප්පායො.

ගන්ථාරම්භකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

භික්ඛුවිභඞ්ගො

පාරාජිකකථා

පඨමපාරාජිකකථාවණ්ණනා

6. එවං පඤ්චහි ගාථාහි රතනත්තයපණාමාදිං දස්සෙත්වා ඉදානි යථාපටිඤ්ඤාතවිනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **"තිවිධෙ"**තිආදි. තත්ථ **"තිවිධෙ"**තිආදිනා පඨමපාරාජිකසික්ඛාපදවිනිච්ඡයං දස්සෙති. **තිවිධෙති** වච්චපස්සාවමුඛමග්ගානං වසෙන තිප්පකාරෙ **මග්ගෙති** ඉමිනා සම්බන්ධො. **තිලමත්තම්පීති** තිලබීජමත්තම්පි අඞ්ගජාතන්ති සම්බන්ධො. **මග්ගෙති** වච්චපස්සාවානං නික්ඛමනද්වාරතාය, අන්නපානපිත්තසෙම්හාදීනං පවෙසනනික්ඛමනද්වාරතාය ච මග්ගවොහාරගතෙ සරීරප්පදෙසෙ, අල්ලොකාසෙති සම්බන්ධො. ''මග්ගෙසු තිලමත්තම්පි, තීසු සෙවනචෙතනො''ති වත්තබ්බෙපි ''තිවිධෙ''ති පකාරවාචිවිධසද්දොපාදානෙන සජාතිසඞ්ගහවසෙන තීහි රාසීහි සඞ්ගහෙත්වා පභෙදවසෙන තිංසවිධො මග්ගො දස්සිතො හොති.

සෙය්‍යථීදං? පාරාජිකවත්ථුභූතමුඛාදිමග්ගානං නිස්සයභූතෙ සත්තෙ දස්සෙතුං ''තිස්සො ඉත්ථියො මනුස්සිත්ථී අමනුස්සිත්ථී තිරච්ඡානගතිත්ථී''තිආදිනා (පාරා. 56) නයෙන **පාළියං** දස්සිතමනුස්සාමනුස්සතිරච්ඡානගතිත්ථීනං පච්චෙකං තිණ්ණං මග්ගානං වසෙන නව මග්ගා, තථෙව දස්සිතානං තිණ්ණං උභතොබ්‍යඤ්ජනකානං වසෙන නව මග්ගා, තිණ්ණං පන පණ්ඩකානං මුඛමග්ගවච්චමග්ගානං වසෙන පච්චෙකං ද්වෙ ද්වෙ මග්ගාති ඡ මග්ගා, තථා තිණ්ණං පන පුරිසානන්ති එවං තිංසවිධො හොති.

සෙවනචෙතනොති සෙවනෙ මෙථුනපයොගෙ චෙතනා අස්සාති විග්ගහො, මෙථුනරාගූපසංහිතාය චෙතනාය සමන්නාගතොති අත්ථො. **අල්ලොකාසෙති** තිංසමග්ගානමඤ්ඤතරෙ මග්ගෙ පකතිවාතෙන අසංඵුට්ඨෙ අල්ලපදෙසෙ, ඉමිනා බාහිරං පාරාජිකක්ඛෙත්තං න හොතීති දීපෙති. විසෙසනස්ස විසෙසාපෙක්ඛත්තා දුතියගාථාය ''සසික්ඛො සො''ති පදද්වයං ආහරිත්වා ''සෙවනචෙතනො සසික්ඛො සො භික්ඛූ''ති යොජෙතබ්බං.

අඞ්ගෙ සරීරෙ ජාතන්ති **අඞ්ගජාතං,** පුරිසනිමිත්තං. සතිපි අවසෙසසරීරාවයවානං තථාභාවෙ රුළ්හිවසෙන තදෙව තථා වුත්තං. **පවෙසෙන්තොති** ද්වයංද්වයසමාපත්තිසඞ්ඛාතකායිකකිරියං නිප්ඵාදෙන්තො. **පරාජිතොති** දුල්ලභාය ඛණසම්පත්තියා ලද්ධබ්බතො දුල්ලභා ලොකියලොකුත්තරගුණසම්පත්තිසුඛතො පරිහාපෙත්වා කිලෙසසපත්තෙහි පරාජයමාපාදිතොති අත්ථො.

අයමෙත්ථ යොජනා – සසික්ඛො සෙවනචෙතනො තිවිධෙ මග්ගෙ අල්ලොකාසෙ අඞ්ගජාතං තිලමත්තම්පි පවෙසෙන්තො සො භික්ඛු පරාජිතො හොතීති. එත්තාවතා –

> ''යො පන භික්ඛු භික්ඛූනං සික්ඛාසාජීවසමාපන්නො සික්ඛං අපච්චක්ඛාය දුබ්බල්‍යං අනාවිකත්වා මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවෙය්‍ය, අන්තමසො තිරච්ඡානගතායපි, පාරාජිකො හොති අසංවාසො''ති (පාරා. 44) –

භගවතා පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදං සඞ්ගහිතන්ති දට්ඨබ්බං.

7. එවං ඉමිස්සා ගාථාය අත්තූපක්කමමූලකං පාරාජිකං දස්සෙත්වා ඉදානි ''භික්ඛුපච්චත්ථිකා මනුස්සිත්ථිං භික්ඛුස්ස සන්තිකෙ ආනෙත්වා වච්චමග්ගෙන (පාරා. 58) අඞ්ගජාතෙ අභිනිසීදෙන්ති''තිආදිනයප්පවත්තං පරොපක්කමමූලකං පාරාජිකඤ්ච දස්සෙතුමාහ **"පවෙසන"**න්තිආදි. තත්ථ **පවෙසනන්ති** භික්ඛුපච්චත්ථිකෙහි සුත්තපමත්තාදිමනුස්සිත්ථිආදීනමඤ්ඤතරං ආනෙත්වා යථාවුත්තමග්ගානමඤ්ඤතරං මග්ගං යථා පවිසති, තථා භික්ඛුනො අඞ්ගජාතෙ අභිනිසීදාපනෙ සම්භවන්තං මග්ගප්පවෙසනමාහ. පවෙසනං සාදියන්තො සසික්ඛො සොති යොජනා. එත්ථ ''පවෙසනං සාදියති අධිවාසෙති, තස්මිං ඛණෙ සෙවනචිත්තං උපට්ඨාපෙතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 1.58) **අට්ඨකථා**වචනතො අග්ගතො යාව මූලං පවෙසෙන්තෙසු අස්සාදචිත්තං උපට්ඨාපෙන්තො තඞ්ඛණෙයෙව සාසනතො චුතොති අත්ථො. **පවිට්ඨන්**තිආදීසු පදෙසුපි එවමෙව යොජනා.

පවිට්ඨන්ති පවිට්ඨක්ඛණෙ. ''පවිට්ඨ''න්තිආදිනා තාය තාය කිරියාය උපලක්ඛිතො ඛණො ගහෙතබ්බො. තෙනෙවෙත්ථ අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං කතං. **ඨිතන්ති** එත්ථ ''සුක්කවිස්සට්ඨිසමයෙ''ති අට්ඨකථාවචනස්ස සබ්බථා බ්‍යාපාරරහිතං කාලං සන්ධාය වුත්තත්තා සුක්කවිස්සට්ඨිසමයොපි ගහෙතබ්බො. තෙනෙව **ගණ්ඨිපදෙ** වුත්තනයෙන පවිට්ඨස්ස ච යාව උද්ධරණාරම්භො, තාව සම්භවන්තො ඨිතකාලොපි ගහෙතබ්බො. **උද්ධරණන්ති** නීහරණකාලො.

වාති විකප්පෙ, **අපීති** සමුච්චයෙ, සො **වා**-සද්දෙන විකප්පිතානං පක්ඛානං තුල්‍යබලතං ජොතෙති. ඉති ඉමෙහි ද්වීහිපි ''සො චෙ පවෙසනං සාදියති, පවිට්ඨං සාදියතී''තිආදිනා (පාරා. 58) **පාළියං** ආගතනයෙන ලබ්භමානං පවෙසනාදිඑකක්ඛණම්පි සාදියනපච්චයා ආපජ්ජමානං පාරාජිකං දස්සෙති. **සසික්ඛොති** සික්ඛාය සහ වත්තතීති සසික්ඛො, අපච්චක්ඛාතසික්ඛොති අත්ථො. **සාදියන්තොති** සෙවනචිත්තං උපට්ඨාපෙන්තො. **සො භික්ඛු. ඨපෙත්වා**

කිරියන්ති අත්තූපක්කමනං විනා. **චුතොති** ''භික්ඛුපච්චත්ථිකෙහි කතමිදං, න මයා''ති ලෙසෙන න මුච්චති, සාදියනචිත්තෙ සති සාසනතො චුතොයෙව හොතීති අධිප්පායො.

එත්ථ ච **සසික්ඛොති** ඉදං ''සික්ඛං අපච්චක්ඛාය දුබ්බල්‍යං අනාවිකත්වා''ති (පාරා. 44) සික්ඛාපදපාඨස්ස අත්ථදස්සනවසෙන නිද්දිට්ඨං. තස්ස **පදභාජනෙ** (පාරා. 45), **තදට්ඨකථාය** ච විභත්තං සික්ඛාපච්චක්ඛානං සඞ්ඛෙපතො එවං වෙදිතබ්බං – චිත්තඛෙත්තකාලපයොගපුග්ගලවිජානනවසෙන සික්ඛාපච්චක්ඛානං හොති, න තදභාවෙන. උපසම්පන්නභාවතො චවිතුකාමතාචිත්තෙනෙව හි සික්ඛාපච්චක්ඛානං හොති, න දවා වා රවා වා වදන්තස්ස. එවං චිත්තවසෙන සික්ඛාපච්චක්ඛානං හොති, න තදභාවෙන.

තථා ''බුද්ධං පච්චක්ඛාමි, ධම්මං පච්චක්ඛාමි, සඞ්ඝං පච්චක්ඛාමි, සික්ඛං, විනයං, පාතිමොක්ඛං, උද්දෙසං, උපජ්ඣායං, ආචරියං, සද්ධිවිහාරිකං, අන්තෙවාසිකං, සමානුපජ්ඣායකං, සමානාචරියකං, සබ්‍රහ්මචාරිං පච්චක්ඛාමී''ති එවං වුත්තානං බුද්ධාදීනං චතුද්දසන්නං, ''ගිහීති මං ධාරෙහි, උපාසකො, ආරාමිකො, සාමණෙරො, තිත්ථියො, තිත්ථියසාවකො, අස්සමණො, අසක්‍යපුත්තියොති මං ධාරෙහී''ති එවං වුත්තානං ගිහිආදීනං අට්ඨන්නඤ්චාති ඉමෙසං බාවීසතියා ඛෙත්තපදානං යස්ස කස්සචි සවෙවචනස්ස වසෙන තෙසු යං කිඤ්චි වත්තුකාමස්ස යං කිඤ්චි වදතො සික්ඛාපච්චක්ඛානං හොති, න රුක්ඛාදීනං අඤ්ඤතරස්ස නාමං ගහෙත්වා සික්ඛං පච්චක්ඛන්තස්ස. එවං ඛෙත්තවසෙන සික්ඛාපච්චක්ඛානං හොති, න තදභාවෙන.

තත්ථ යදෙතං ''පච්චක්ඛාමී''ති ච ''මං ධාරෙහී''ති චාති වුත්තං වත්තමානකාලවචනං, යානි ච ''අලං මෙ බුද්ධෙන, කිං නු මෙ බුද්ධෙන, න මමත්ථො බුද්ධෙන, සුමුත්තාහං බුද්ධෙනා''තිආදිනා නයෙන ආඛ්‍යාතවසෙන කාලං අනාමසිත්වා පුරිමෙහි චුද්දසහි පදෙහි සද්ධිං යොජෙත්වා වුත්තානි ''අලං මෙ''තිආදීනි චත්තාරි පදානි, තෙසංයෙව සවෙවචනානං වසෙන පච්චක්ඛානං හොති, න ''පච්චක්ඛාසි''න්ති වා ''පච්චක්ඛිස්ස''න්ති වා ''මං ධාරෙසී''ති වා ''මං ධාරෙස්සතී''ති වා ''යං නූනාහං පච්චක්ඛෙය්‍ය''න්ති වාතිආදීනි අතීතානාගතපරිකප්පවචනානි භණන්තස්ස. එවං වත්තමානකාලවසෙන චෙව අනාමට්ඨකාලවසෙන ච පච්චක්ඛානං හොති, න තදභාවෙන.

පයොගො පන දුවිධො කායිකො ච වාචසිකො ච. තත්ථ ''බුද්ධං පච්චක්ඛාමී''තිආදිනා නයෙන යාය කායචි භාසාය වචීභෙදං කත්වා වාචසිකපයොගෙනෙව පච්චක්ඛානං හොති, න අක්ඛරලිඛනං වා හත්ථමුද්දාදිදස්සනං වා කායපයොගං කරොන්තස්ස. එවං වාචසිකපයොගෙනෙව පච්චක්ඛානං හොති, න තදභාවෙන.

පුග්ගලො පන දුවිධො යො ච පච්චක්ඛාති, යස්ස ච පච්චක්ඛාති. තත්ථ යො පච්චක්ඛාති, සො සචෙ උම්මත්තකඛිත්තචිත්තවෙදනාට්ටානං අඤ්ඤතරො න හොති. යස්ස පන පච්චක්ඛාති, සො සචෙ මනුස්සජාතිකො හොති, න ච උම්මත්තකාදීනං අඤ්ඤතරො, සම්මුඛීභූතො ච සික්ඛාපච්චක්ඛානං හොති. න හි අසම්මුඛීභූතස්ස දූතෙන වා පණ්ණෙන වා ආරොචනං රුහති. එවං යථාවුත්තස්ස පුග්ගලස්ස වසෙන පච්චක්ඛානං හොති, න තදභාවෙන.

විජානනම්පි නියමිතානියමිතවසෙන දුවිධං. තත්ථ යස්ස, යෙසං වා නියමෙත්වා ''ඉමස්ස, ඉමෙසං වා ආරොචෙමී''ති වදති. සචෙ තෙ යථා පකතියා ලොකෙ මනුස්සා වචනං සුත්වා ආවජ්ජනසමයෙ ජානන්ති, එවං තස්ස වචනානන්තරමෙව තස්ස ''අයං උක්කණ්ඨිතො''ති වා ''ගිහිභාවං පත්ථයතී''ති වා යෙන කෙනචි ආකාරෙන සික්ඛාපච්චක්ඛානභාවං ජානන්ති, පච්චක්ඛාතාව හොති සික්ඛා. අථ අපරභාගෙ ''කිං ඉමිනා වුත්ත''න්ති චින්තෙත්වා ජානන්ති, අඤ්ඤෙ වා ජානන්ති, අපච්චක්ඛාතාව හොති සික්ඛා. අනියමෙත්වා ආරොචෙන්තස්ස පන සචෙ වුත්තනයෙන යො කොචි මනුස්සජාතිකො වචනත්ථං ජානාති, පච්චක්ඛාතාව හොති සික්ඛා. එවං විජානනවසෙන පච්චක්ඛානං හොති, න තදභාවෙන. යො පන අන්තමසො දවායපි පච්චක්ඛාති, තෙන අපච්චක්ඛාතාව හොති සික්ඛා.

ඉති ඉමෙසං වුත්තප්පකාරානං චිත්තාදීනං වසෙන අපච්චක්ඛාතසික්ඛො ''සසික්ඛො''ති වුත්තො.

8-10. ''ඉදානි සන්ථතෙන සන්ථතස්ස සට්ටනෙ උපාදින්නකඝට්ටනාභාවතො දොසො නත්ථී''ති පාපභික්ඛූනං ලෙසකප්පනං පටික්ඛිපිතුං ''භික්ඛුපච්චත්ථිකා මනුස්සිත්ථිං භික්ඛුස්ස සන්තිකෙ ආනෙත්වා වච්චමග්ගෙන, පස්සාවමග්ගෙන, මුඛෙන අඞ්ගජාතං අභිනිසීදෙන්ති සන්ථතාය අසන්ථතස්සා''තිආදිනා (පාරා. 61) නයෙන **පාළියං** වුත්තසන්ථතවාරානමත්ථං සඞ්ගණ්හන්තො ආහ **''සන්ථතෙනා''**තිආදි. තත්ථ **සන්ථතෙනාති** චම්මචොළතිපුපට්ටාදීහි පටිච්ඡාදිතෙන. **''පවෙසෙන්තො''**ති ඉමිනා සන්ථතවාරස්ස පරොපක්කමං නිස්සාය දස්සනමුපලක්ඛණන්ති අත්තූපක්කමෙපි යොජෙතබ්බතං දස්සෙති, තස්ස වක්ඛමානෙන ''පරාජිතො''ති ඉමිනා සම්බන්ධො. **''තථෙවා''**ති ඉමිනා පවෙසෙන්තොතිආදිප්පකාරං පරාමසති.

එවං පවෙසෙන්තො කදා පරාජිතො හොතීති ආහ **''උපාදින්නෙනා''**තිආදි. එත්ථ **උපාදින්නෙනාති** තණ්හාදිට්ඨීහි උපෙතෙන කම්මුනා අත්තනො ඵලභාවෙනෙව ආදින්නං ගහිතන්ති උපාදින්නං, එතෙන අත්තනො අඞ්ගජාතස්ස, වත්ථුපුග්ගලානං මග්ගස්ස ච ඝට්ටනට්ඨානගතං කායප්පසාදං දස්සෙති. ඉමිනාව අඞ්ගජාතගතං අනට්ඨකායප්පසාදං චම්මඛිලං, පිළකාදි ච ගහෙතබ්බං. ''උපාදින්නකං නාම කායින්ද්‍රිය''න්ති **ගණ්ඨිපදෙ** වුත්තං. තබ්බිපරියායෙන ''අනුපාදින්නක''න්ති තප්පටිච්ඡාදකං චොළාදි වුත්තං. උපාදින්නෙන උපාදින්නෙ, අනුපාදින්නෙ වා

පාරාජිකක්ඛෙත්තෙ සට්ටිතෙ, අනුපාදින්නකෙන වා උපාදින්නෙ අනුපාදින්නෙ වා පාරාජිකක්ඛෙත්තෙ සට්ටිතෙති යොජනා. එත්ථ ච කරණවචනන්තානි පදානි ''අඞ්ගජාතෙනා''ති ඉමස්ස විසෙසනානි.

එත්තාවතා සන්ථතචතුක්කවසෙන අත්තුපක්කමෙ සති පාරාජිකක්ඛෙත්තෙ පාරාජිකං දස්සෙත්වා ඉදානි පරූපක්කමෙපි දස්සෙතුමාහ **''සචෙ''**තිආදි. **එත්ථා**ති එතෙසු චතුසු විකප්පෙසු. **පාරාජිකක්ඛෙත්තෙ පවිට්ඨෙ තූ**ති එත්ථ **තු**-සද්දෙන පවෙසනට්ඨිතුද්ධාරක්ඛණත්තයං සමුච්චිනොති. යංතං-සද්දානං නිච්චසම්බන්ධත්තා හි ''සො''ති තං-සද්දොපාදානෙ ''යො''ති යං-සද්දොපි අජ්ඣාහරිතබ්බො, සාමත්ථියෙන සම්පිණ්ඩනත්ථො අපිසද්දො ච. අයමෙත්ථ අත්ථයොජනා – භික්ඛුපච්චත්ථිකෙහි ආනෙත්වා භික්ඛුනො අඞ්ගජාතෙ අභිනිසීදාපිතමනුස්සිත්ථිආදීනං තීසු මග්ගෙසු අඤ්ඤතරමග්ගසඞ්ඛාතං පාරාජිකක්ඛෙත්තං පවිට්ඨෙ වා **තු**-සද්දෙන සම්පිණ්ඩිතපවෙසනට්ඨිතුද්ධාරානමඤ්ඤතරක්ඛණෙ වා සචෙ යො **සාදියති,** සප්පමුඛාදිප්පවෙසනකාලෙ විය අනුත්තසිත්වා කාමරාගපිපාසාභිභූතො යදි සාදියති, සොපි භික්ඛු පරාජිතො හොතීති යොජනා. **''සචෙ සාදියතී''**ති ඉමිනා සාසඞ්කවචනෙන න සාදියති, අනාපත්තීති සූචිතං හොති.

''පාරාජිකක්ඛෙත්තෙ''ති ඉමිනා බ්‍යවච්ඡින්නෙ අඤ්ඤස්මිං ඨානෙ වීතික්කමන්තස්ස ඉමස්මිංයෙව විකප්පෙ සම්භවන්තියො ඉතරාපත්තියො දස්සෙතුමාහ **''ඛෙත්තෙ''**තිආදි. ''එත්ථා''ති ආනෙත්වා සම්බන්ධනීයං. **''ඛෙත්තෙ''**ති සාමඤ්ඤනිද්දෙසෙපි හෙට්ඨා ''පාරාජිකක්ඛෙත්තෙ''ති විසෙසිතත්තා, උපරිථුල්ලච්චයාදීනඤ්ච විධීයමානත්තා අඤ්ඤථානුපපත්තිලක්ඛණාය සාමත්ථියා ථුල්ලච්චයදුක්කටානං ඛෙත්තෙති අයමත්ථො ලබ්භති. ''කණ්ණච්ඡිද්දක්ඛිනාසාසූ''තිආදිනා නයෙන වක්ඛමානෙසු ජීවමානකසරීරගතථුල්ලච්චයදුක්කටක්ඛෙත්තෙසූති වුත්තං හොති.

ඉමෙසු ද්වීසු ඛෙත්තෙසු ''සන්ථතාදිනා සන්ථතාදිං පවෙසෙන්තස්ස උපාදින්නාදීහි උපාදින්නාදීනං සට්ටනෙ අධිවාසෙන්තස්ස අනාපත්තී''ති වත්තුමසක්කුණෙය්‍යතාය පාරාජිකක්ඛෙත්තෙ වුත්තසබ්බවිකප්පෙ එත්ථ යොජෙන්තෙහි එවං යොජෙතබ්බං – ථුල්ලච්චයක්ඛෙත්තෙ සන්ථතෙ වා අසන්ථතෙ වා සන්ථතෙන වා අසන්ථතෙන වා අඞ්ගජාතෙන සෙවන්තස්ස උපාදින්නෙ වා අනුපාදින්නෙ වා උපාදින්නෙන, තථා අනුපාදින්නෙන වා සට්ටිතෙ ථුල්ලච්චයං තස්ස විනිද්දිසෙති. එවං දුක්කටක්ඛෙත්තෙ සන්ථතෙ වා…පෙ…. සට්ටිතෙ දුක්කටඤ්ච තස්ස විනිද්දිසෙති යොජෙතබ්බං.

ඉහ සබ්බත්ථ තීසුපි ඛෙත්තෙසු **උපාදින්න**-සද්දෙන අනට්ඨකායප්පසාදං අඞ්ගජාතඤ්ච තත්ථජාතචම්මඛිලපිළකා ච ගය්හන්ති, දුක්කටක්ඛෙත්තෙ පන අඞ්ගුලිආදිඉතරාවයවාපි. තීසුපි ඛෙත්තෙසු **අනුපාදින්න**-සද්දෙන අඞ්ගජාතාදිපටිච්ඡාදිතවත්ථාදයො ච ගය්හන්ති, දුක්කටක්ඛෙත්තෙ පන නිමිත්තෙ නට්ඨකායප්පසාදචම්මඛිලපිළකරොමාදීනි. ඉමානි ච අනුපාදින්නානි. අඞ්ගජාතෙතරොපාදින්නාවයවෙ ච තීසුපි ඛෙත්තෙසු පවෙසෙන්තස්ස දුක්කටමෙව.

11. එත්තාවතා ජීවමානසරීරෙ සන්ථතාසන්ථතවසෙන පච්චෙකං තිවිධෙසුපි පාරාජිකථුල්ලච්චයදුක්කටක්ඛෙත්තෙසු සන්ථතාසන්ථතවසෙනෙව දුවිධෙන නිමිත්තෙන සෙවන්තස්ස පරොපක්කමෙ සති සාදියන්තස්ස ලබ්භමානපාරාජිකථුල්ලච්චයදුක්කටාපත්තියො යථාසම්භවං දස්සෙත්වා ඉදානි ''මතසරීරෙ පන තථා තථා සෙවන්තානං දොසො නත්ථී''ති පාපභික්ඛූනං ලෙසොකාසපටිබාහනත්ථං **පාළියං** දස්සිතෙසු යථාවුත්තෙසු තීසු ඛෙත්තෙසු ලබ්භමානා තිස්සො ආපත්තියො දස්සෙතුමාහ **''මතෙ''**තිආදි.

තත්ථ **''මතෙ''**ති එතස්ස ''මනුස්සිත්ථිආදීනං සරීරෙ''ති අජ්ඣාහරිත්වා අත්ථයොජනා කාතබ්බා. ඉමිනා **''අක්ඛායිතෙ''**තිආදිනා දස්සිතානං නිමිත්තානං නිස්සයං දස්සිතං හොති. ''නිමිත්තමත්තං සෙසෙත්වා''තිආදිනා නයෙන වක්ඛමානගාථායං විය සකලසරීරෙ ඛාදිතෙපි නිමිත්තස්ස විජ්ජමානාවිජ්ජමානභාවොයෙව ආපත්තියාභාවාභාවස්ස පමාණන්ති ''අක්ඛායිතෙ''ති එතෙන ''මතෙ''ති එතං අවිසෙසෙත්වා ''නිමිත්තෙ''ති අජ්ඣාහරිත්වා තං තෙන විසෙසිතබ්බං. අථ වා ''නිමිත්තමත්ත''න්තිආදිනා වක්ඛමානගාථාය ''නිමිත්තෙ''ති පදං ආනෙත්වා යොජෙතබ්බං.

අක්ඛායිතෙති සබ්බථා අක්ඛායිතෙ පාරාජිකවත්ථුභූතෙ නිමිත්තෙ. **යෙභුය්‍යක්ඛායිතෙපි වා**ති කිඤ්චි කිඤ්චි ඛාදිත්වා බහුකාවසිට්ඨෙ නිමිත්තෙ. ''යස්ස චතූසු භාගෙසු තිභාගමත්තං ඛාදිතං, තං නිමිත්තං යෙභුය්‍යක්ඛායිතං නාමා''ති වදන්ති. **මෙථුන**න්ති රාගපරියුට්ඨානෙන සදිසභාවාපත්තියා මිථුනානං ඉදං මෙථුනං, මතිත්ථිආදීනං රාගපරියුට්ඨානෙන සදිසත්තාභාවෙපි තත්ථ වීතික්කමො රුළ්හියා ''මෙථුන''න්ති වුච්චති.

පාරාජිකොතිපරාජිතො, පරාජයමාපන්නොති අත්ථො. අයඤ්හි පාරාජික-සද්දො සික්ඛාපදාපත්තිපුග්ගලෙසු වත්තති. තත්ථ ''අට්ඨානමෙතං ආනන්ද අනවකාසො, යං තථාගතො වජ්ජීනං වා වජ්ජිපුත්තකානං වා කාරණා සාවකානං පාරාජිකං සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං සමූහනෙය්‍යා''ති (පාරා. 43) එවං සික්ඛාපදෙ වත්තමානො වෙදිතබ්බො. ''ආපත්ති ත්වං භික්ඛු ආපන්නො පාරාජික''න්ති (පාරා. 67) ආපත්තියා. ''න මයං පාරාජිකා, යො අවහටො, සො පාරාජිකො''ති (පාරා. 155) එවං පුග්ගලෙ. ''පාරාජිකෙන ධම්මෙන අනුද්ධංසෙය්‍යා''තිආදීසු (පාරා. 384) පන ධම්මෙ

වත්තතීති වදන්ති. යස්මා පන තත්ථ ධම්මොති කත්ථචි ආපත්ති, කත්ථචි සික්ඛාපදමෙව අධිප්පෙතං, තස්මා සො විසුං න වත්තබ්බො.

තත්ථ සික්ඛාපදං යො තං අතික්කමති තං පරාජෙති, තස්මා ''පාරාජික''න්ති වුච්චති. ආපත්ති පන යො නං අජ්ඣාපජ්ජති තං පරාජෙති, තස්මා ''පාරාජිකා''ති වුච්චති. පුග්ගලො යස්මා පරාජිතො පරාජයමාපන්නො, තස්මා ''පාරාජිකො''ති වුච්චති. සික්ඛාපදාපත්තීසු පාරාජික-සද්දො පරාජෙතීති ''පාරාජිකො''ති කත්තුසාධනො, පුග්ගලෙ පන පරාජීයතීති කම්මසාධනොති වෙදිතබ්බො. **''නරො''**ති ඉමිනා පුබ්බෙ වුත්තභික්ඛුයෙව අධිප්පෙතො. සාමඤ්ඤජොතනා විසෙසෙ අවතිට්ඨතීති.

12. **යෙභුය්‍යක්ඛායිතෙති** චතූසු කොට්ඨාසෙසු එකකොට්ඨාසාවසෙසං කත්වා ඛාදිතෙ. **උපඩ්ඪක්ඛායිතෙති** සමභාගාවසෙසං ඛාදිතෙ. ථූලො අච්චයො **ථුල්ලච්චයො,** සොයෙව ආපජ්ජීයතීති **ආපත්තීති ථුල්ලච්චයාපත්ති**. පාචිත්තියාදයො සන්ධායෙත්ථ ථුල්ලච්චයවොහාරො, න පාරාජිකසඞ්ඝාදිසෙසෙති දට්ඨබ්බං. **සෙසෙති** අවසෙසෙ උපකච්ඡකාදීසු. වුත්තඤ්හි **අට්ඨකථායං** ''අවසෙසසරීරෙ උපකච්ඡකාදීසු දුක්කට''න්ති (පාරා. අට්ඨ. 1.59-60). දුට්ඨු කතන්ති **දුක්කටං, දුක්කට**-සද්දො නියතනපුංසකත්තා ඉත්ථිලිඞ්ගස්සාපි **ආපත්ති**-සද්දස්ස සලිඞ්ගෙන විසෙසනං හොති.

13. **නිමිත්තමත්තං සෙසෙත්වා ඛායිතෙපීති** එත්ථ තිණ්ණමඤ්ඤතරං නිමිත්තං සෙසෙත්වා සකලසරීරෙ ඛාදිතෙපි. **පි**-සද්දො බ්‍යතිරෙකෙ, පගෙව ඉතරෙති දීපෙති. තස්මිං **නිමිත්තෙ** අක්ඛායිතෙ වා යෙභුය්‍යක්ඛායිතෙ වාති ද්විධා වුත්තෙසු තීසු නිමිත්තෙසු අඤ්ඤතරස්මිං නිමිත්තෙ මෙථුනං සෙවතොපි **පරාජයො** පාරාජිකාපත්ති හොතීති අධිප්පායො . **සෙවතොපීති** එත්ථ **පි**-සද්දො අපෙක්ඛායං. තස්මා න කෙවලං හෙට්ඨා වුත්තානමෙවාති අපෙක්ඛති. සන්ථතාදයො විකප්පා යථාවුත්තනයෙන එත්ථාපි යොජෙතබ්බා.

14. ''උද්ධුමාතාදිසම්පත්තෙ''ති එත්ථ ''යදා පන සරීරං උද්ධුමාතකං හොති කුථිතං නීලමක්ඛිකාසමාකිණ්ණං කිමිකුලසමාකුලං නවහි වණමුඛෙහි පග්ඝරිතපුබ්බකුණපභාවෙන උපගන්තුම්පි අසක්කුණෙය්‍යං, තදා පාරාජිකවත්ථුඤ්ච ථුල්ලච්චයවත්ථුඤ්ච ජහති, තාදිසෙ සරීරෙ යත්ථ කත්ථචි උපක්කමතො දුක්කටමෙවා''ති (පාරා. අට්ඨ. 1.59-60) **අට්ඨකථාවචනතො සබ්බත්ථාපි** වාති අක්ඛායිතාදිසබ්බවිකප්පොපගතානි පාරාජිකථුල්ලච්චයදුක්කටක්ඛෙත්තානි ගහිතානීති දට්ඨබ්බං. තත්ථාපි වීතික්කමො අනාපත්ති න හොතීති දස්සෙතුමාහ **''දුක්කට''**න්ති. **''ඛායිතක්ඛායිත''**න්තිආදීසු ඛායිතක්ඛායිතඤ්ච නාමෙතං සබ්බං මතසරීරකෙයෙව වෙදිතබ්බං, න ජීවමානෙති යොජෙතබ්බං.

15. ජීවමානෙ කථන්ති ආහ **''ඡින්දිත්වා පනා''**තිආදි. තත්ථ **වණසඞ්ඛෙපතොති** වණසඞ්ගහතො. **තස්මින්ති** යත්ථ ඡිතං නිමිත්තං උප්පාටිතං, තස්මිං පදෙසෙ. එත්ථ දුතියො **පන**-සද්දො ඉධ අදස්සිතං අට්ඨකථායං ආගතනයෙන විඤ්ඤායමානං අත්ථවිසෙසං ජොතෙති. **අට්ඨකථායඹි** ''යදිපි නිමිත්තං සබ්බසො ඛායිතං, ඡවිචම්මම්පි නත්ථි, නිමිත්තසණ්ඨානං පඤ්ඤායති, පවෙසනං ජායති, පාරාජිකමෙවා''ති එවං අජීවමානෙ වුත්තවිනිච්ඡයානුසාරෙන ජීවමානෙපි ඡවිචම්මමත්තං වෙ සබ්බසො උප්පාටිතං, නිමිත්තසණ්ඨානං පඤ්ඤායති, පවෙසනක්ඛමං හොති, තත්ථ සෙවන්තස්ස පාරාජිකමෙවාති විඤ්ඤායමානමත්ථං ජොතෙතීති වුත්තං හොති.

16. තතො නිමිත්තතොති සම්බන්ධො. **පතිතායාති** පතිතායං, අයමෙව වා පාඨො. **නිමිත්තතොති** නිමිත්තප්පදෙසතො පතිතායං මංසපෙසියන්ති සම්බන්ධො. ඡින්දිත්වා වා තච්ඡෙත්වා වා පතිතායං තස්සං නිමිත්තමංසපෙසියන්ති අත්ථො. මෙථුනරාගෙන උපක්කමන්තස්ස දුක්කටං විනිද්දිසෙති යොජනා.

17. **''නඛපිට්ඨිප්පමාණෙපි''**තිආදිගාථාය ''ඡින්දිත්වා''තිආදිකා අට්ඨකථා ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බා. **සතීති** එත්ථ ''අවසිට්ඨෙ''ති පාඨසෙසො. **ජීවමානෙති** එත්ථ ''සරීරෙ''ති පාඨසෙසො. ජීවමානසරීරෙ පන ඡින්දිත්වා තච්ඡෙත්වා නිමිත්තෙ උප්පාටිතෙ නඛපිට්ඨිප්පමාණෙපි මංසෙ, න්හාරුම්හි වා අවසිට්ඨෙ සති මෙථුනං පටිසෙවන්තො පරාජිතොති යොජනා.

18. ''කණ්ණච්ඡිද්දක්ඛි''ති ගාථාය ''ජීවමානෙ''ති ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං, ''සරීරෙ''ති පාඨසෙසො. ''අස්සගොමහිසාදීන''න්තිආදිනා අස්සාදීනං වක්ඛමානත්තා පාරිසෙසතො ''මනුස්සාන''න්ති ලබ්භති. මනුස්සානං ජීවමානසරීරෙ කණ්ණ...පෙ.... වණෙසු වාති යොජනා. **වත්ථිකොසෙති** මුත්තපථබ්භන්තරෙ. **වණෙසු වාති** සත්ථකාදීහි කතවණෙසු. **අඞ්ගජාතන්ති** තිලමත්තම්පි අඞ්ගජාතෙකදෙසං. **රාගාති** මෙථුනරාගෙන.

19. **අවසෙසසරීරස්මින්ති** කණ්ණච්ඡිද්දාදියථාවුත්තසරීරාවයවවජ්ජිතසරීරප්පදෙසෙ. තෙනාහ **''උපකච්ඡූරුකාදිසූ''**ති **උපකච්ඡං** නාම බාහුමූලන්තරං. **ඌරුකාදිසූති** ඌරුවෙමජ්ඣාදීසු. **ආදි**-සද්දෙන වුත්තාවසෙසං සරීරප්පදෙසං සඞ්ගණ්හාති. ''අඞ්ගජාත''න්ති ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං. ''පවෙසෙත්වා''ති සාමත්ථියා ලබ්භති, අඞ්ගජාතං තිලබීජමත්තං පවෙසෙත්වාති වුත්තං හොති. **වසා මෙථුනරාගස්ස සෙවමානස්සාති** මෙථුනරාගෙන වීතික්කමන්තස්සාති අත්ථො. ''සන්ථතෙනා''තිආදිනා වුත්තප්පකාරො එත්ථාපි යොජෙතබ්බො.

20. **අස්සගොමහිසාදීනන්ති** ආදි-සද්දෙන ගොකණ්ණගවජාදයො සඞ්ගහිතා. අස්සාදයො පාකටායෙව. ''මතාන''න්ති වක්ඛමානත්තා ''ජීවමානාන''න්ති සාමත්ථියා ලබ්භති. **සෙවන්ති** ''වසා මෙථුනරාගස්සා''ති අනුවත්තමානත්තා මෙථුනරාගවසෙන තිලබීජමත්තම්පි අඞ්ගජාතප්පදෙසං පවෙසෙන්තො ථුල්ලච්චයං ඵුසෙති යොජනා. එත්ථ ච ''ඔට්ඨගද්‍රභදන්තීනං, අස්සගොමහිසාදින''න්ති පාඨෙන භවිතබ්බං. එවඤ්හි සති අට්ඨකථාවසානෙ නිද්දිට්ඨෙන පකාරත්ථවාචිනා **ආදි**-සද්දෙන ථුල්ලච්චයවීතික්කමාරහනාසාවත්ථිකොසවන්තො අවුත්තා සබ්බෙපි සත්තා ගය්හන්ති. ''අස්සගොමහිසාදින''න්ති පඨමපාදාවසානෙ නිද්දිට්ඨෙන **ආදි**-සද්දෙන ඔට්ඨගද්‍රභදන්තීනම්පි සඞ්ගහො හොතීති තෙසං පුනවචනං නිරත්ථකං සියාති.

21. තථා සෙවමානස්ස දුක්කටන්ති සම්බන්ධො. **සබ්බතිරච්ඡානන්ති** තිරියං අඤ්චන්ති වඩ්ඪන්තීති තිරච්ඡා, සබ්බෙ ච තෙ තිරච්ඡාචාති සබ්බතිරච්ඡා, තෙසං සබ්බතිරච්ඡානං. **''තථා''**ති ඉමිනා ''වසා මෙථුනරාගස්සා''තිආදීනං පරාමට්ඨත්තා සබ්බතිරච්ඡානානං අක්ඛිආදීසු තිලබීජමත්තම්පි අඞ්ගජාතප්පදෙසං මෙථුනරාගෙන පවෙසෙන්තස්ස දුක්කටන්ති වුත්තං හොති. එත්ථාපි සන්ථතාදිවිකප්පෙ නිද්දොසභාවො න සක්කා වත්තුන්ති තම්පි යොජෙතබ්බං.

22. එවං තිරච්ඡානානං ජීවමානකසරීරෙ ලබ්භමානා ආපත්තියො දස්සෙත්වා තෙසංයෙව මතසරීරෙපි සම්භවනකආපත්තියො දස්සෙතුමාහ **''තෙස''**න්තිආදි. **''තෙස''**න්ති ඉමිනා මනුස්සතිරච්ඡානගතානං ගහණන්ති වදන්ති. මනුස්සානං මතාමතසරීරෙ පාරාජිකථුල්ලච්චයදුක්කටක්ඛෙත්තෙසු තිස්සන්නං ආපත්තීනං දස්සිතත්තා, පුන ගහණෙ පයොජනාභාවා තෙ වජ්ජෙත්වා අනුවත්තමානසබ්බතිරච්ඡානන්ති ඉමිනා යොජෙතබ්බං, තෙසං සබ්බතිරච්ඡානගතානන්ති අත්ථො. **අල්ලසරීරෙසූති** උද්ධුමාතකාදිභාවමසම්පත්තෙසු අල්ලමතසරීරෙසු **තිවිධෙ ඛෙත්තස්මිං** අසන්ථතෙ, සන්ථතෙ වා සති මෙථුනරාගස්ස වසා සෙවතො තිවිධාපි ආපත්ති සියාති අනුවත්තමානපදෙහි සහ යොජනා.

තිවිධෙ ඛෙත්තස්මින්ති මතමනුස්සසරීරෙ වුත්තනයෙන අක්ඛායිතයෙභුය්‍යක්ඛායිතභෙදෙ මග්ගත්තයසඞ්ඛාතෙ පාරාජිකක්ඛෙත්තෙ ච යෙභුය්‍යක්ඛායිතඋපඩ්ඪක්ඛායිතභෙදෙ තස්මිංයෙව මග්ගත්තයසඞ්ඛාතෙ ච, අක්ඛායිතයෙභුය්‍යක්ඛායිතභෙදෙ කණ්ණච්ඡිද්දක්ඛිනාසාවත්ථිකොසවණසඞ්ඛාතෙ ච ථුල්ලච්චයක්ඛෙත්තෙ උපඩ්ඪක්ඛායිතයෙභුය්‍යක්ඛායිතභෙදෙ තස්මිංයෙව කණ්ණච්ඡිද්දක්ඛිනාසාවත්ථිකොසවණසඞ්ඛාතෙ ච, අක්ඛායිතයෙභුය්‍යක්ඛායිතඋපඩ්ඪක්ඛායිත යෙභුය්‍යක්ඛායිතභෙදෙ අවසෙසසරීරසඞ්ඛාතෙ දුක්කටක්ඛෙත්තෙ චාති තිවිධෙපි ඛෙත්තෙ. **සතීති** විජ්ජමානෙ. සන්ථතෙ වා අසන්ථතෙ වා මෙථුනරාගස්ස වසා සෙවතො යථාරහං පාරාජිකථුල්ලච්චයදුක්කටසඞ්ඛාතා තිවිධා ආපත්ති භවෙය්‍යාති අත්ථො.

එතෙසමෙව ච උද්ධුමාතාදිභාවං සම්පත්තෙ සරීරෙ සන්ථතාදිවුත්තවිකප්පයුත්තෙසු තීසු මග්ගෙසු යත්ථ කත්ථචි මෙථුනරාගෙන සෙවතො ආපජ්ජිතබ්බදුක්කටඤ්ච උද්ධුමාතාදිසම්පත්තෙ සබ්බත්ථාපි ච දුක්කටන්ති මනුස්සසරීරෙ වුත්තනයෙන විඤ්ඤාතුං සක්කාති ඉමස්මිං තිරච්ඡානගතසරීරෙ විසෙසමත්තං දස්සෙතුං ''තෙසං අල්ලසරීරෙසූ''තිආදීනං වුත්තත්තා දුක්කටං පුබ්බෙ වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බං. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''කුථිතකුණපෙ පන පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව සබ්බත්ථ දුක්කට''න්ති.

23. බහි ඡුපන්තස්සාති යොජනා. **නිමිත්තං** මුත්තකරණං. **''ඉත්ථියා''**ති සාමඤ්ඤෙන වුත්තෙපි චතුත්ථගාථාය ''තිරච්ඡානගතිත්ථියා''ති වක්ඛමානත්තා පාරිසෙසතො ඉමිනා මනුස්සාමනුස්සිත්ථීනමෙව ගහණං, ඉමිනා අමනුස්සිත්ථියාපි ගහණස්ස. ඉමිස්සානන්තරගාථාය ඉතො ''ඉත්ථියා''ති අනුවත්තිතෙ තත්‍රාපි අමනුස්සිත්ථියාපි ගහණං සියාති තම්පි වජ්ජෙත්වා කායසංසග්ගසඞ්ඝාදිසෙසස්ස වත්ථුභූතං මනුස්සිත්ථිමෙව දස්සෙතුං තත්ථ වුත්තං ''ඉත්ථියා''තිඅධිකවචනමෙව ඤාපකන්ති වෙදිතබ්බං.

මහාඅට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 1.59-60) ''ඉත්ථිනිමිත්තං මෙථුනරාගෙන මුඛෙන ඡුපති, ථුල්ලච්චය''න්ති සාමඤ්ඤෙන වුත්තත්තා ච **ධම්මක්ඛන්ධකෙ** ''න ච භික්ඛවෙ රත්තචිත්තෙන අඞ්ගජාතං ඡුපිතබ්බං, යො ඡුපෙය්‍ය, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා''ති (මහාව. 252) සාමඤ්ඤවචනතො ච උද්ධුමාතාදිභාවමසම්පත්තාය අල්ලමතමනුස්සිත්ථියා ච අක්ඛායිතෙ වා යෙභුය්‍යක්ඛායිතෙ වා නිමිත්තෙ සති පාරාජිකවත්ථුභාවතො තත්ථාපි බහි ඡුපන්තස්ස ථුල්ලච්චයන්ති අයමත්ථොපි මතාමතවිසෙසං අකත්වා ''ඉත්ථියා''ති ඉමිනාව සාමඤ්ඤවචනෙන ගහෙතබ්බො.

24. **නිමිත්තෙනාති** අත්තනො අඞ්ගජාතෙන. **මුඛෙනාති** පකතිමුඛෙන. **නිමිත්තං ඉත්ථියාති** ජීවමානකමනුස්සිත්ථියා අඞ්ගජාතං. යස්මා පන කායසංසග්ගසික්ඛාපදවිනීතවත්ථූසු **මතිත්ථිවත්ථුම්හි** මතිත්ථියා සරීරෙ කායසංසග්ගරාගෙන යො ඡුපති, තස්ස ''අනාපත්ති භික්ඛු සඞ්ඝාදිසෙසස්ස, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා''ති (පාරා. 281) වුත්තත්තා මතමනුස්සිත්ථි න ගහෙතබ්බා. තථෙව **යක්ඛිවත්ථුම්හි** කායසංසග්ගරාගෙන යක්ඛිනියා සරීරං යෙන ඵුට්ඨං, තස්ස ''අනාපත්ති භික්ඛු සඞ්ඝාදිසෙසස්ස, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා''ති වුත්තත්තා, ඉධෙව උපරි දුතියසඞ්ඝාදිසෙසෙ ''පණ්ඩකෙ යක්ඛිපෙතීසු, තස්ස ථුල්ලච්චයං සියා''ති (වි. වි. 341) වක්ඛමානත්තා ච අමනුස්සිත්ථීපි න ගහෙතබ්බා. තෙන වුත්තං ''ජීවමානකමනුස්සිත්ථියා අඞ්ගජාත''න්ති. අන්තො පවෙසෙතුකාමතාය සති කායසංසග්ගරාගාසම්භවතො ''කායසංසග්ගරාගෙනා''ති ඉමිනා ච බහි ඡුපිතුකාමතා විඤ්ඤායතීති ''බහී''ති අනුවත්තනං විනාපි තදත්ථො ලබ්භති. **ගරුකන්ති** සඞ්ඝාදිසෙසො.

25. තථෙව බහි ඡුපන්තස්සාති යොජනා, අන්තො අප්පවෙසෙත්වා බහියෙව ඡුපන්තස්සාති වුත්තං හොති. **උභයරාගෙනාති** කායසංසග්ගරාගෙන, මෙථුනරාගෙන වා. **පුරිසස්සාපීති** ජීවමානකපුරිසස්සපි. **පි**-සද්දො න කෙවලං වුත්තනයෙන ඉත්ථියා නිමිත්තං ඵුසන්තස්සෙව ආපත්ති, අථ ඛො පුරිසස්සාපීති දීපෙති. **''නිමිත්ත''**න්ති මුත්තකරණමෙව වුච්චති. ''ජීවමානකපුරිසස්සා''ති අයං විසෙසො කුතො ලබ්භතීති චෙ? ''කායසංසග්ගරාගෙන වා මෙථුනරාගෙන වා ජීවමානකපුරිසස්ස වත්ථිකොසං අප්පවෙසෙන්තො නිමිත්තෙන නිමිත්තං ඡුපති, දුක්කට''න්ති ඉතො **අට්ඨකථා**වචනතො (පාරා. අට්ඨ. 1.59-60) ලබ්භති.

26. අචිරවතිතරන්තානං ගුන්නං පිට්ඨිං අභිරූහන්තා ඡබ්බග්ගියා භික්ඛූ මෙථුනරාගෙන අඞ්ගජාතෙන අඞ්ගජාතං ඡුපිංසූති ඉමස්මිං වත්ථුම්හි ''න ච භික්ඛවෙ රත්තචිත්තෙන අඞ්ගජාතං ඡුපිතබ්බං, යො ඡුපෙය්‍ය, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා''ති (මහාව. 252) ආගතනයං දස්සෙතුමාහ **''නිමිත්තෙනා''**තිආදි. එත්ථාපි ''තථා''ති ඉමස්සානුවත්තනතො ''බහී''ති ලබ්භති. අත්තනො **නිමිත්තෙන** තිරච්ඡානගතිත්ථියා නිමිත්තං මෙථුනරාගතො බහි ඡුපන්තස්ස ථුල්ලච්චයං හොතීති යොජනා.

27. ''මෙථුනරාගතො''ති ඉමිනා බ්‍යවච්ඡින්නමත්ථං දස්සෙතුමාහ **''කායසංසග්ගරාගෙනා''**තිආදි. එත්ථාපි **''කායසංසග්ගරාගෙනා''**තිවචනසාමත්ථියා බහි ඡුපනං වෙදිතබ්බං. **නිමිත්තස්සාති** පස්සාවමග්ගස්ස. **ඡුපනෙති** ඵුසනෙ.

28. **තමාවට්ටකතෙති** එත්ථ ''තං ආවට්ටකතෙ''ති පදච්ඡෙදො. **ආවට්ටකතෙති** විවටෙ. ''මුඛෙ''ති සම්බන්ධිසද්දත්තා, අඤ්ඤස්ස සම්බන්ධිනො ච අනිද්දිට්ඨත්තා සුතානුලොමිකානං සුතසම්බන්ධස්සෙව බලවත්තා ච පුරිමානන්තරගාථාය ''තිරච්ඡානගතිත්ථියා මුඛෙ''ති කිඤ්චාපි සුතස්සෙව සම්බන්ධො විඤ්ඤායති, තථාපි ඉමාය ගාථාය **විනීතවත්ථුම්හි** (පාරා. 73) **''අඤ්ඤතරො භික්ඛු සිවථිකං ගන්ත්වා ඡින්නසීසං පස්සිත්වා වට්ටකතෙ මුඛෙ අච්ඡුපන්තං අඞ්ගජාතං පවෙසෙසී''**ති දස්සිතඡින්නසීසවත්ථුස්ස සඞ්ගහිතත්තා මනුස්සමුඛමෙව ගහෙතබ්බං සියා. තිරච්ඡානගතානං, පන අමනුස්සානඤ්ච මුඛෙ තථා පවෙසො නිද්දොසොති වත්තුමසක්කුණෙය්‍යත්තා තත්ථාපි ඉදමෙව උපලක්ඛණන්ති පාරාජිකප්පහොනකානං සබ්බෙසං මුඛෙති දට්ඨබ්බං. තං අඞ්ගජාතං. තත්ථ ආවට්ටකතෙ පාරාජිකප්පහොනකානං **මුඛෙ ආකාසගතං කත්වා** කත්ථචි අඵුසාපෙත්වා **නීහරන්තස්ස** උක්ඛිපන්තස්ස දුක්කටන්ති යොජනා. අථ වා තිරච්ඡානානං ආවට්ටකතෙ මුඛෙති යොජෙත්වා තදඤ්ඤසඞ්ගහො උපලක්ඛණවසෙන කාතබ්බො.

29. **තථාති** ''ආකාසගතං කත්වා''ති යථාවුත්තප්පකාරං පරාමසති. **චතූහි පස්සෙහීති** සහත්ථෙ කරණවචනං. **''පස්සෙහී''**ති සම්බන්ධිසද්දත්තා ''නිමිත්තස්සා''ති සාමත්ථියා ලබ්භති. **''ඉත්ථියා''**ති සාමඤ්ඤසද්දත්තා ''සබ්බස්සා''ති පාඨසෙසො. ජාතිවාචකත්තා එකවචනං. **''චතූහි පස්සෙහි, හෙට්ඨිමත්තල''**න්ති ච ඉමෙසං සම්බන්ධිපදස්ස අනිද්දෙසෙපි මෙථුනපාරාජිකාධිකාරත්තා ච සන්ථතචතුක්කස්ස අට්ඨකථාවසානෙ ඉමාය ගාථාය සඞ්ගහිතස්ස ඉමස්ස විනිච්ඡයස්ස පරියොසානෙ ''යථා ච ඉත්ථිනිමිත්තෙ වුත්තං, එවං සබ්බත්ථ ලක්ඛණං වෙදිතබ්බ''න්ති (පාරා. අට්ඨ. 1.61-62) නිමිත්තවිනිච්ඡයස්සාතිදෙසස්ස කතත්තා ච සාමත්ථියෙන ''නිමිත්තස්සා''ති ලබ්භති. ඉදමෙව **''පවෙසෙත්වා''**ති එතස්ස ආධාරවසෙන ගහෙතබ්බං. ''අඞ්ගජාත''න්ති අනුවත්තති.

එවං වාක්‍යං පූරෙත්වා ''යථා ආවට්ටකතෙ මුඛෙ අඞ්ගජාතං පවෙසෙත්වා තමාකාසගතං කත්වා නීහරන්තස්ස දුක්කටං, තථා සබ්බස්සා **ඉත්ථියා** නිමිත්තෙ පස්සාවමග්ගසඞ්ඛාතෙ අඞ්ගජාතං පවෙසෙත්වා තස්ස චතූහි පස්සෙහි සහ **හෙට්ඨිමත්තලං** චත්තාරො පස්සෙ, හෙට්ඨිමත්තලඤ්ච අච්ඡුපන්තං ආකාසගතං කත්වා නීහරන්තස්ස දුක්කට''න්ති යොජෙත්වා අත්ථො වත්තබ්බො.

30. **උප්පාටිතොට්ඨමංසෙසූති** උප්පාටිතං ඔට්ඨමංසං යෙසන්ති විග්ගහො. **තෙසු දන්තෙසු**. **බහිනික්ඛන්තකෙසු වාති** පකතියා ඔට්ඨමංසතො බහි නික්ඛමිත්වා ඨිතෙසු වා දන්තෙසු. **වායමන්තස්සාති** අඞ්ගජාතෙන ඡුපන්තස්ස.

31. **අට්ඨිසඞ්ඝට්ටනං කත්වාති** නිමිත්තමංසසන්නිස්සයානි අට්ඨීනි සඞ්ඝට්ටෙත්වා. **මග්ගෙති** අට්ඨිසඞ්ඝාතමයෙ මග්ගෙ. **දුවිධරාගතොති** මෙථුනරාගෙන වා කායසංසග්ගරාගෙන වා. **වායමන්තස්සාති** අඞ්ගජාතං පවෙසෙත්වා චාරෙන්තස්ස.

32. **ආලිඞ්ගන්තස්සාති** පරිස්සජන්තස්ස. **හත්ථගාහාදීසු හත්ථො** නාම කප්පරතො පට්ඨාය යාව අග්ගනඛා. හත්ථස්ස, තප්පටිබන්ධස්ස ච ගහණං **හත්ථග්ගාහො**. අවසෙසසරීරස්ස, තප්පටිබන්ධස්ස ච පරාමසනං **පරාමාසො. නිස්සන්දෙහෙ** පන ''මාතුගාමස්ස සරීරස්ස වා තප්පටිබන්ධස්ස වා හත්ථෙන ගහණං හත්ථග්ගාහො''ති වුත්තං, තං අට්ඨකථාය න සමෙති. තස්මා යථාවුත්තනයස්සෙව අට්ඨකථාසු ආගතත්තා සොයෙව සාරතො පච්චෙතබ්බො. පරාමසෙපි ''හත්ථෙන සරීරස්ස, තප්පටිබන්ධස්ස ච පරාමසන''න්ති යං තත්ථ වුත්තං, තම්පි න යුජ්ජති. අවසෙසසරීරාවයවෙනාපි පරාමසතො දුක්කටමෙව හොතීති. **චුම්බනාදීසූති ආදි**-සද්දෙන වෙණිග්ගාහාදිං සඞ්ගණ්හාති. **''අයං නයො''**ති එතෙන ''ඉත්ථියා මෙථුනරාගෙන හත්ථග්ගාහාදීසු දුක්කට''න්ති ඉමමත්ථං අතිදිසති.

33. මනුස්සාමනුස්සෙහි අඤ්ඤෙසු තිරච්ඡානගතෙසු හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන මෙථුනධම්මපාරාජිකවත්ථුභූතෙ සත්තෙ දස්සෙතුමාහ **''අපදෙ''**තිආදි. **''අපදෙ, ද්විපදෙ, චතුප්පදෙ''**ති ඉමෙහි විසෙසනෙහි විසෙසිතබ්බං

‘‘සත්තනිකායෙ’’ති ඉදං වත්තබ්බං. **අපදෙ** සත්තනිකායෙ. **අහයොති** ඵලවරෙසු උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදතො හත්ථිගිලනකෙ අජගරෙ උපාදාය හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන නාගා ච. **මච්ඡාති** ජලජෙසු උපරිමකොටියා පඤ්චසතයොජනිකානි තිමිරපිඞ්ගලාදිමච්ඡෙ උපාදාය හෙට්ඨිමන්තතො පාඨීනපාවුසාදයො මච්ඡා ච. **ද්විපදෙ** සත්තනිකායෙ. **කපොතාති** උපරිමකොටියා ගරුළෙ උපාදාය හෙට්ඨිමන්තතො කපොතාකපොතපක්ඛී ච. පාරාවතාති කෙචි. **චතුප්පදෙ** සත්තනිකායෙ. **ගොධාති** උපරිමකොටියා හත්ථිං උපාදාය හෙට්ඨිමන්තතො ගොධා චාති **ඉමෙ** සත්තා. **හෙට්ඨාති** හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදතො. **පාරාජිකස්සවත්ථූති** මෙථුනධම්මපාරාජිකස්ස වත්ථූනීති පාඨසෙසො.

34. **සෙවෙතුකාමතා** මෙථුනසෙවාය තණ්හා, තාය මෙථුනරාගසඞ්ඛාතාය සම්පයුත්තං චිත්තං **සෙවෙතුකාමතාචිත්තං. මග්ගෙති** වච්චමග්ගාදීනං අඤ්ඤතරෙ **මග්ගෙ**. මග්ගස්ස අත්තනො මුත්තකරණස්ස පවෙසනං. පබ්බජ්ජාය, පාතිමොක්ඛසංවරසීලස්ස වා අන්තෙ විනාසෙ භවොති **අන්තිමො,** පාරාජිකාපන්නො පුග්ගලො, තස්ස වත්ථු අන්තිමභාවස්ස කාරණත්තා පාරාජිකාපත්ති **අන්තිමවත්ථූති** වුච්චති, තදෙව පඨමං චතුන්නං පාරාජිකානං ආදිම්හි දෙසිතත්තා පඨමන්තිමවත්ථු, තස්ස **පඨමන්තිමවත්ථුනො,** පඨමපාරාජිකස්සාති වුත්තං හොති.

35. සාමන්තා ආපත්තිසමීපෙ භවං **සාමන්තං,** පාරාජිකාපත්තියා සමීපෙ පුබ්බභාගෙ භවන්ති අත්ථො. **සෙසානං පන තිණ්ණම්පීති** අවසෙසානං අදින්නාදානාදීනං තිණ්ණං පාරාජිකධම්මානං. ථුල්ලච්චයං සාමන්තමිති උදීරිතන්ති සම්බන්ධො. කථමුදීරිතං? ‘‘එන්ද්‍රාපෙති, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා’’ති (පාරා. 94) දුතියෙ, ‘‘මනුස්සං උද්දිස්ස ඔපාතං ඛණති, පතිත්වා දුක්ඛවෙදනං උප්පාදෙති, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා’’ති, තතියෙ, ‘‘පටිවිජානන්තස්ස ආපත්ති පාරාජිකස්ස, අප්පටිවිජානන්තස්ස ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා’’ති (පාරා. 215) චතුත්ථෙ සමුදීරිතං.

එත්ථ ච චතුත්ථපාරාජිකස්ස ථුල්ලච්චයාපත්තියා සාමන්තාපත්තිභාවො යස්ස උත්තරිමනුස්සධම්මං සමුල්ලපති, සො යාව න පටිවිජානාති, තාව සමුල්ලපනපච්චයා ථුල්ලච්චයාපත්තිසම්භාවෙ, සමුල්ලපිතෙ තස්මිං සමුල්ලපිතමත්ථෙ පටිවිජානන්තෙ පාරාජිකාපත්තිසම්භාවෙ ච යුජ්ජති. සො ච ‘‘අප්පටිවිජානන්තස්ස වුත්තෙ ථුල්ලච්චය’’න්ති ඉමිනාව සඞ්ගහිතොති දට්ඨබ්බං.

36. **අජානන්තස්ස** වාතුපත්ථද්ධං අඞ්ගජාතං දිස්වා අත්තනො රුචියා වීතික්කමං කත්වා මාතුගාමෙසු ගච්ඡන්තෙසු අජානමානස්ස, මහාවනෙ දිවා නිද්දූපගතභික්ඛුනො විය පරෙහි කිරියමානං අජානන්තස්සාති වුත්තං හොති. **තථෙවාති** ඉමිනා ‘‘අනාපත්තීති ඤාතබ්බ’’න්ති ඉදමාකඩ්ඪති. **අස්සාදියන්තස්සාති** භික්ඛුපච්චත්ථිකෙසු අභිභවිත්වා වීතික්කමං කරොන්තෙසු ච කාරාපෙන්තෙසු ච, සප්පමුඛං පවිට්ඨකාලෙ විය උත්තසිත්වා අනධිවාසෙන්තස්ස ච, මහාවනෙ දිවාවිහාරොපගතභික්ඛුනො විය පරොපක්කමං ඤත්වාපි කායෙ ආදිත්තඅග්ගිනා විය උත්තසිත්වා අනධිවාසෙන්තස්සාති අත්ථො. ‘‘අජානන්තස්සා’’ති එත්ථ අපි-සද්දො යොජෙතබ්බො. බුද්ධසාසනෙ ඛීරසාගරසලිලනිම්මලෙ සබ්බපඨමං පාතුභූතත්තා ආදි ච තං වීතික්කමසඞ්ඛාතං කම්මඤ්චාති **ආදිකම්මං,** තං එතස්ස අත්ථීති ආදිකම්මී, එත්ථ සුදින්නො භික්ඛු, තස්ස **ආදිකම්මිනොති** ගහෙතබ්බො. උපරිපි ඉමෙසං පදානං ආගතාගතට්ඨානෙ ඉමිනාව නයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො. ඉධ ච උපරි සබ්බසික්ඛාපදෙසු ච නිදානාදිවසෙන සත්තරසවිධො සාධාරණවිනිච්ඡයො පකිණ්ණකෙ සඞ්ඛෙපතො, උත්තරෙ විත්ථාරතො ච ආවි භවිස්සති. තස්මා එත්ථ න දස්සිතොති වෙදිතබ්බං.

37-38. **විනයෙති** විනයපිටකෙ. **අනයූපරමෙති** නෙති පාපෙති සීලසම්පදං සමාධිසම්පදං පඤ්ඤාසම්පදඤ්චාති **නයො,** කායවචීද්වාරෙහි අවීතික්කමසඞ්ඛාතො සංවරො, තප්පටිපක්ඛො අසංවරො **අනයො** නාම, තස්ස උපරමො නිවත්ති එත්ථාති අනයූපරමො, විනයො, තත්ථ අනයූපරමෙ විනයෙ.

තතො එව **පරමෙ** උක්කට්ඨෙ. අනයස්ස වා උපරමෙ නිවත්තනෙ **පරමෙ** උක්කට්ඨෙති ගහෙතබ්බං. පරා උත්තමා මා සාසනසිරී එත්ථාති **පරමො,** විනයොති එවම්පි ගහෙතබ්බං. ‘‘විනයො නාම සාසනස්ස ආයූ’’ති (දී. නි. අට්ඨ. 1.පඨමසඞ්ගීතිකථා; පාරා. අට්ඨ. 1.පඨමසඞ්ගීතිකථා; ඛු. පා. අට්ඨ. 5.මහාසඞ්ගීතිකථා; ථෙරගා. අට්ඨ. 1.251) වචනතො උත්තමසාසනසම්පත්තියුත්තෙති අත්ථො.

සුජනස්සාති සොභණො ජනො සුජනො, සික්ඛාකාමො අධිසීලසික්ඛාය සොභමානො පියසීලො කුලපුත්තො, තස්ස නයනෙ නයනූපමෙ විනයෙති සම්බන්ධො. අනයූපරමත්තා, පරමත්තා ච සුජනස්ස කුලපුත්තස්ස **නයනෙ** නයනූපමෙ. **සුඛානයනෙති** ලොකියලොකුත්තරභෙදං සුඛං ආනෙතීති සුඛානයනං, තස්මිං. ඉදඤ්ච ‘‘නයනෙ’’ති එතස්ස විසෙසනං.

එතං විසෙසනං කිමත්ථන්ති චෙ? උපමාභාවෙන ගහිතපකතිනයනතො ඉධ සම්භවන්තං විසෙසං දස්සෙතුන්ති වෙදිතබ්බං. කතරො සො විසෙසොති චෙ? පකතිනයනං රාගදොසාදිකිලෙසූපනිස්සයො හුත්වා දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකදුක්ඛස්ස ච පච්චයො හොති. ඉදං පන විනයනයනං ඉමස්ස කුලපුත්තස්ස එවං අහුත්වා එකංසෙන මොක්ඛාවහනසුඛස්සෙව පච්චයො හොතීති ඉමස්ස විසෙසස්ස දස්සනත්ථං. යථා විනයමවිරාධෙත්වා පටිපජ්ජනෙන සිජ්ඣනකසීලසංවරමූලකඅවිප්පටිසාරාදිඅනුපාදිසෙසපරිනිබ්බානාවසා- නඵලසම්පත්තිවසෙන උප්පජ්ජනකලොකියලොකුත්තරසුඛාවහනෙ විනයෙති වුත්තං හොති.

පධානරතොති එත්ථ ‘‘අපි’’ති පායසෙසො. පධානෙ විනයාභියොගෙ රතොපි, විනයෙ අජ්ඣායනසවනචින්තනාදිවසෙන වායමන්තොපීති අත්ථො. අථ වා ‘‘විරාගො සෙට්ඨො ධම්මාන’’න්ති (ධ. ප. 273; නෙත්ති. 170; කථා. 872) වචනතො **පධානං** නිබ්බානං, තස්මිං රතොති අත්ථො . **සාරමතෙති** ‘‘සාර’’න්ති අධිමතෙ. අථ වා සාරං අඵෙග්ගුමතං මහාවිහාරවාසීනං ආචරියමතං එත්ථාති **‘‘සාරමතො’’**ති විනයවිනිච්ඡයො වුත්තො, තස්මිං. **ඉධාති** ඉමස්මිං විනයවිනිච්ඡයෙ. **රතොති** අච්චන්තාභිරතො. **‘‘න රතො’’**ති එත්ථ න-කාරං ‘‘රමතෙ’’ති ඔසානපදෙන යොජෙත්වා යො පන න රමතෙති සම්බන්ධො.

ථෙරනවමජ්ඣිමභික්ඛුභික්ඛුනීනං අන්තරෙ **යො පන** පුග්ගලො නිච්චපරිවත්තනසවනානුස්සරණචින්තනවසෙන **න රමතෙ න කීළති,** සො පුග්ගලො **විනයෙ පධානරතොපි** විනයපිටකෙ අජ්ඣයනසවනාදිවසෙන යුත්තපයුත්තොපි පටු හොති කිං, න හොතෙවාති දස්සෙති. විනයපිටකෙ පාටවමාකඞ්ඛන්තෙහි පඨමං තාවෙත්ථ සක්කච්චං අභියොගො කාතබ්බොති අධිප්පායො.

ඉමමෙවත්ථං ආනිසංසපාරංපරියපයොජනෙන සහ දස්සෙතුමාහ **‘‘ඉම’’**න්තිආදි. **ඉමන්ති** වුච්චමානං විනයවිනිච්ඡයං, ‘‘අවෙදී’’ති ඉමිනා සම්බන්ධො. ‘‘යො’’ති පායසෙසො. යො කුලපුත්තො සතිසම්පජඤ්ඤසද්ධාසම්පන්නො **ඉමං** විනයවිනිච්ඡයං සම්මා **අවෙදි** අඤ්ඤාසි. කිං භූතන්ති ආහ **‘‘හිතවිභාවන’’**න්ති. ලොකියලොකුත්තරසම්පත්තියා මූලසාධනත්තා සීලම්ධ හිතං නාම, තං විභාවෙති පකාසෙතීති හිතවිභාවනොති විග්ගහො. ‘‘සීලෙ පතිට්ඨාය…පෙ…. විජටයෙ ජට’’න්ති (සං. නි. 1.23, 192; මි. ප. 2.1.9) වුත්තත්තා සබ්බකිලෙසජටාවිජටනලොකුත්තරඤාණස්ස පදට්ඨානසොපචාරසාභිඤ්ඤාරූපාරූපඅට්ඨසමාධීනං පදට්ඨානතාය සබ්බලොකියලොකුත්තරගුණසම්පදානං මූලභූතෙසු චතුපාරිසුද්ධිසීලෙසු පධානං පාතිමොක්ඛසංවරසීලං, තප්පකාසකත්තා අයං විනයවිනිච්ඡයො ‘‘හිතවිභාවනො’’ති වුත්තො.

භාවනන්ති භාවීයති පුනප්පුනං චෙතසි නිවෙසීයතීති භාවනො, භාවනීයොති වුත්තං හොති. හිතවිභාවකත්තායෙව හිතත්ථීහි පුනප්පුනං චිත්තෙ වාසෙතබ්බොති වුත්තං හොති, තං එවංවිධං විනයවිනිච්ඡයං. **සුරසම්භවන්ති** රසීයති අස්සාදීයතීති රසො, සද්දරසො අත්ථරසො කරුණාදිරසො විමුත්තිරසො ච, සොභණො රසො එතස්සාති **සුරසො,** විනයවිනිච්ඡයො, තං සුරසං. **භවං** භවන්තං, සන්තන්ති වුත්තං හොති, සුරසං සමානං, සුරසං භූතන්ති අත්ථො. කිං වුත්තං හොති? ‘‘සිලෙසො පසාදො සමතා මධුරතා සුඛුමාලතා අත්ථබ්‍යත්ති උදාරතා ඔජො කන්ති සමාධී’’ති එවං වුත්තෙහි කවිජනෙහි අස්සාදෙතබ්බසිලෙසාදිදසවිධසද්දජීවිතගුණසඞ්ඛාතසද්දරසසම්පත්තීහි ච සභාවාඛ්‍යානං උපමා රූපකං දීපකං ආවුත්තීති එවමාදික්කමනිද්දිට්ඨපඤ්චතිංසඅත්ථාලඞ්කාරෙසු අනුරූපසභාවාඛ්‍යානාදිප්පධානඅත්ථාලඞ්කාරසඞ්ඛාතඅත්ථරසසම්පත්තීහි ච යථාසම්භවං පකාසිතබ්බකරුණාරසඅබ්භුතරසසන්තරසාදීහි ච යුත්තත්තා සුරසං ඉමං විනයවිනිච්ඡයන්ති වුත්තං හොති.

අථ වා ඉමිනා පකරණෙන පධානතො විධීයමානපාතිමොක්ඛසංවරසීලස්ස එකන්තෙන සමාධිසංවත්තනිකත්තා සමාධිස්ස ච පඤ්ඤාය පදට්ඨානත්තා පඤ්ඤාය ච නිබ්බානපාපනතො මූලකාරණං හුත්වා කමෙන නිබ්බානාමතඵලරසසම්පදායකං ඉමං විනයවිනිච්ඡයං පරමස්සාදනීයරූපෙන ධිතිවිමුත්තිරසෙන සුරසභූතන්ති වුත්තං හොතීති ච වෙදිතබ්බං. **සම්භවන්ති** එත්ථ **සං** වුච්චති සුඛං කායිකං චෙතසිකඤ්ච, තං භවති එතස්මාති සම්භවො, විනයවිනිච්ඡයො, තං, කායචිත්තසුඛානං මූලකාරණභූතං, වුත්තනයෙන සුරසත්තා ච යථාවුත්තරසසම්පදසාරමහුස්සවෙන සම්භූතමානසිකසුඛස්ස, තංසමුට්ඨානරූපනිස්සයකායිකසුඛස්ස ච පභවභූතන්ති අත්ථො. එත්තාවතා ඉමස්ස විනයවිනිච්ඡයස්ස සම්මා විඤ්ඤාතබ්බතාය කාරණං දස්සිතං හොති.

එවං නානාගුණරතනාකරං ඉමං විනයවිනිච්ඡයං සම්පජානන්තො සො කුලපුත්තො කිං හොතීති චෙ? පාලිනා උපාලිනා සමො භවති. **පාලිනාති** සාසනං පාලෙතීති **‘‘පාලො’’**ති විනයො වුච්චති, වුත්තඤ්හි ‘‘විනයො නාම සාසනස්ස ආයූ’’ති (දී. නි. අට්ඨ. 1.පඨමසඞ්ගීතිකථා; පාරා. අට්ඨ. 1.පඨමසඞ්ගීතිකථා; බු. පා. අට්ඨ. 5.මහාසඞ්ගීතිකථා; ථෙරගා. අට්ඨ. 1.251) සො අස්ස අත්ථීති **පාලී,** පරියත්තිපටිපත්තිපටිවෙධවසෙන තිවිධසාසනස්ස ජීවිතභූතවිනයපඤ්ඤත්තිසඞ්ඛාතසාසනධරත්තා ‘‘පාලී’’ති ලද්ධනාමෙන උපාලිනා, ‘‘එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං විනයධරානං යදිදං උපාලී’’ති (අ. නි. 1.219, 228) චතුපරිසමජ්ඣෙ නිසින්නෙන සද්ධම්මවරචක්කවත්තිනා සම්මාසම්බුද්ධෙන මුඛපදුමං විකාසෙත්වා පකාසිතඑතදග්ගට්ඨානෙන විසෙසතො සාසනරක්ඛනකභාවෙන පටිලද්ධපාලීතිනාමධෙය්‍යෙන උපාලිමහාථෙරෙන සමො හොතීති වුත්තං හොති.

කස්මිං විසයෙ සමො භවතීති චෙ? සාසනෙ. **සාසනෙති** යථාවුත්තෙ තිවිධෙ සාසනෙ, තත්‍රාපි ථාවරජඞ්ගමසකලවත්ථුවිත්ථාරාධරමණ්ඩලසදිසෙ පටිපත්තිපටිවෙධද්වයධාරෙ පරියත්තිසාසනෙ, තත්ථාපි විනයකථාධිකාරත්තා ලබ්භමානෙ විනයපිටකසඞ්ඛාතපරියත්තිසාසනෙකදෙසෙ සමො භවතීති අත්ථො.

කිංභූතෙ සාසනෙ? මාරබලිසාසනෙ. මාරස්ස බලි **මාරබලි,** මාරගොචරො, තස්ස සාසනං හිංසකං **මාරබලිසාසනං,** තස්මිං. ඛන්ධාදීසු පඤ්චසු මාරෙසු පධානභූතකාමරාගාදිපභවකිලෙසමාරස්ස ගොචරභාවෙන බලිසඞ්ඛාතඉත්ථිසරීරාදිනිස්සයඵොට්ඨබ්බාදිවිසයස්ස පරිච්චජාපනත්ථං ‘‘යො පන භික්ඛු…පෙ….

අසංවාසො''තිආදිනා (පාරා. 44) නයෙන වුත්තත්තා තස්ස මාරබලිස්ස හිංසකං හොතීති මාරබලිසාසනනාමධෙය්‍යවිනයපඤ්ඤත්තිසඞ්ඛාතසාසනෙති අත්ථො.

අථ වා ''බලිසෙනපි ජාලෙන, හත්ථෙන කුමිනෙන වා''ති **උදකට්ඨකථාය** වක්ඛමානත්තා බලිස-සද්දෙන මච්ඡමාරණකණ්ටකමාහ, තං මාරස්ස බලිසං අසති ඛිපති වජ්ජෙතීති **මාරබලිසාසනං,** තස්මිං, ''සමන්තපාසො මාරස්සා''ති වුත්තත්තා සංසාරසාගරෙ පරිවත්තමානකසංකිලෙසදාසපුථුජ්ජනසඞ්ඛාතමච්ඡෙ ගණ්හිතුං මාරමහාකෙවට්ටෙන පක්ඛිත්තබලිසසඞ්ඛාතඉත්ථිරූපසද්දාදිපඤ්චකාමගුණා- මිසාවුතකාමරාගාදිකිලෙසමහාබලිසං තදඞ්ගප්පහානවීතික්කමප්පහානාදිවසෙන පජහන්තෙ විනයපඤ්ඤත්තිසඞ්ඛාතෙ සාසනෙති අධිප්පායො.

එත්ථ ච සාරමතෙ **ඉධ** ඉමස්මිං විනයවිනිච්ඡයෙ යො පන න රමතෙ, සො පුග්ගලො අනයූපරමෙ තතො එව **පරමෙ** උත්තමෙ සුජනස්ස සුඛානයනෙ **නයනෙ** නයනූපමෙ විනයෙ **රතො** අභිරතො **පධානරතොපි** විනයෙ අජ්ඣායනාදීසු යොගමාපජ්ජන්තොපි **පටු හොති** පටුතරො හොති කිං, න හොතෙව. තස්මා විනයෙ පාටවත්ථිනා එත්ථෙව සක්කච්චාභියොගො කාතබ්බොති සඞ්ඛෙපතො සාධිප්පායා අත්ථයොජනා වෙදිතබ්බා. අථ වා පධානෙ චතුබ්බිධෙ සම්මප්පධානෙ වීරියෙ **රතො** අභිරතො **යො පන** නරො සාරමතෙ **ඉධ** ඉමස්මිං විනයවිනිච්ඡයෙ යතො රමතෙ, අතො තස්මා සො අනයූපරමෙ සුජනස්ස සුඛානයනෙ විනයෙ **පටු හොති** කුසලො හොතීති යොජනාති නො ඛන්ති.

හිතවිභාවනං හිතප්පකාසකං **භාවනං** භාවනීයං ආසෙවිතබ්බං **සුරසම්භවං** සුරසං සමානං සුරසං භූතං **සම්භවං** සුඛහෙතුකං **ඉමං** විනයවිනිච්ඡයං යො **අවෙදි** අඤ්ඤාසි, සො පුග්ගලො **මාරබලිසාසනෙ** මාරවිසයප්පහානකරෙ, අථ වා මාරබලිසස්ස මාරස්ස වත්ථුකාමාමිසාවුතකිලෙසකාමබලිසස්ස අසනෙ වජ්ජමානෙ **සාසනෙ** තිවිධෙපි ජිනසාසනෙ, තත්ථාපි පටිපත්තිපටිවෙධානං පතිට්ඨානභූතෙ පරියත්තිසාසනෙ, තත්‍රාපි සකලසාසනස්ස ජීවිතසමානෙ විනයපඤ්ඤත්තිසඞ්ඛාතපරියත්තිසාසනෙකදෙසෙ **පාලිනා** විනයපරියත්තියං එතදග්ගෙ ඨපනෙන සාසනපාලනෙ තංමූලභාවතො පාලසඞ්ඛාතවිනයපරියත්තියා පසත්ථතරෙන **උපාලිනා** උපාලිමහාථෙරෙන සමො භවතීති යොජනා.

ඉති විනයත්ථසාරසන්දීපනියා

විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනාය

පඨමපාරාජිකකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

දුතියපාරාජිකකථාවණ්ණනා

39. ඉදානි දුතියං පාරාජිකවිනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **''ආදියන්තො''**තිආදි. තත්ථ ''ථෙය්‍යචිත්තෙනා''ති පාඨසෙසො. සො ච පච්චත්තෙකවචනන්තෙහි සබ්බපදෙහි යොජෙතබ්බො, ථෙය්‍යචිත්තෙන **ආදියන්තො** පරාජිතොති සම්බන්ධො. පරසන්තකං ආරාමාදිං අභියුඤ්ජිත්වා සාමිකං පරාජෙත්වා ථෙය්‍යචිත්තෙන ගණ්හන්තො තදත්ථාය කතෙ පුබ්බපයොගෙ දුක්කටං, සාමිකස්ස විමතුප්පාදනෙ ථුල්ලච්චයඤ්ච ආපජ්ජිත්වා තස්ස ච අත්තනො ච ධුරනික්ඛෙපෙන පාතිමොක්ඛසංවරසීලසම්පත්තියා අදායාදො හුත්වා පරාජිතො හොතීති වුත්තං හොති.

''තථා''ති ච **''අපි''**ති ච **''පරාජිතො''**ති ච ''ථෙය්‍යචිත්තෙනා''ති ඉමිනා සහ එකතො කත්වා **''හරන්තො''**තිආදීහි චතූහිපි පදෙහි යොජෙතබ්බං. ථෙය්‍යචිත්තෙන **හරන්තොපි** තථා පරාජිතොති යොජනා සීසාදීහි පරසන්තකං භණ්ඩං හරන්තො ථෙය්‍යචිත්තෙන භණ්ඩස්ස ආමසනෙ දුක්කටඤ්ච ඵන්දාපනෙ ථුල්ලච්චයඤ්ච ආපජ්ජිත්වා සීසතො ඛන්ධොහරණාදිපයොගං කරොන්තොපි තථා පරාජිතො හොතීති අත්ථො.

ථෙය්‍යචිත්තෙන **අවහරන්තොපි** තථා පරාජිතොති යොජනා. අයං පනෙත්ථ අත්ථො – අඤ්ඤෙහි සඞ්ගොපනාදිං සන්ධාය අත්තනි උපනික්ඛිත්තභණ්ඩං ''දෙහි මෙ භණ්ඩ''න්ති චොදියමානො ''න මයා ගහිත''න්තිආදිනා මුසා වත්වා ථෙය්‍යචිත්තෙන ගණ්හන්තොපි තස්ස විමතුප්පාදනෙ ථුල්ලච්චයමාපජ්ජිත්වා තථෙව ධුරනික්ඛෙපෙන පරාජිතො හොතීති. ''නාහං අග්ගහෙසි''න්තිආදිනා අවජානිත්වා පටික්ඛිපිත්වා හරන්තො ''අවහරන්තො''ති වුත්තො.

ථෙය්‍යචිත්තෙන **ඉරියාපථං විකොපෙන්තොපි** තථා පරාජිතොති යොජනා. යං පන අඤ්ඤෙසං භණ්ඩහරණකමනුස්සාදීනමඤ්ඤතරං ''තෙන භණ්ඩෙන සහ ගණ්හාමී''ති භණ්ඩං හරන්තං ථෙය්‍යචිත්තෙන නිවාරෙත්වා අත්තනා ඉච්ඡිතදිසාභිමුඛං කත්වා තස්ස පකතිඉරියාපථං විකොපෙන්තොපි පඨමපාදුද්ධාරෙන ථුල්ලච්චයමාපජ්ජිත්වා දුතියපදවාරාතික්කමෙන තථෙව පරාජිතො හොතීති අත්ථො.

ථෙය්‍යචිත්තෙන **ඨානා චාවෙන්තොපි** තථා පරාජිතොති යොජනා. ථලාදීසු ඨිතං භණ්ඩං ථෙය්‍යචිත්තෙන අවහරිතුකාමතාය ඨිතට්ඨානතො අපනෙන්තොපි දුතියපරියෙසනාදීසු ආමසනාවසානෙසු සබ්බෙසුපි පයොගෙසු

දුක්කටානි ච එන්දාපනෙ ථුල්ලච්චයඤ්ච ආපජ්ජිත්වා උපරි වක්ඛමානප්පකාරෙසු විය ඨිතට්ඨානතො කෙසග්ගමත්තම්පි අපනෙන්තො තථෙව පරාජිතො හොතීති අත්ථො.

එවමෙතාය ගාථාය ''ආදියෙය්‍ය හරෙය්‍ය අවහරෙය්‍ය ඉරියාපථං විකොපෙය්‍ය ඨානාචාවෙය්‍ය සඞ්කෙතං වීතිනාමෙය්‍යා''ති (පාරා. 92) පදභාජනාගතෙසු ඡසු පදෙසු ආදො පඤ්ච පදානි සඞ්ගහෙත්වා ඡට්ඨං පදං කස්මා න සඞ්ගහිතන්ති චෙ? අයං ගාථා න තංපදභාජනං දස්සෙතුං වුත්තා, අථ ඛො තෙසං පදානං විනිච්ඡයං සන්ධාය **අට්ඨකථාසු** (පාරා. අට්ඨ. 1.92) වුත්තපඤ්චවීසතිඅවහාරෙ දස්සෙතුං තදවයවභූතපඤ්චපඤ්චකානි දස්සෙතුකාමෙන වුත්තා, තස්මා එත්ථ ඡට්ඨං පදං න වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. අථ වා වක්ඛමානෙ තතියපඤ්චකෙ නිස්සග්ගියාවහාරපදෙන, පඤ්චමපඤ්චකෙ පරිකප්පාවහාරපදෙන ච සඞ්ගය්හමානත්තා එත්ථ නානෙකභණ්ඩපඤ්චකද්වයං අසඞ්කරතො දස්සෙතුං ඡට්ඨං පදං න ගහිතන්ති වෙදිතබ්බං.

40. ඉමස්මිං අදින්නාදානපාරාජිකෙ වත්ථුම්හි ඔතිණ්ණෙ කත්තබ්බවිනිච්ඡයස්ස පඤ්චවීසතිඅවහාරානං අඞ්ගානි හොන්ති, තෙ ච නානාභණ්ඩපඤ්චකං එකභණ්ඩපඤ්චකං සාහත්ථිකපඤ්චකං පුබ්බපයොගපඤ්චකං ථෙය්‍යාවහාරපඤ්චකන්ති නිද්දිට්ඨා පඤ්චපඤ්චකභෙදා, තත්ථ ඉමාය ගාථාය නානෙකභණ්ඩපඤ්චකද්වයප්පභෙදෙ දස අවහාරෙ සඞ්ගහෙත්වා අවසෙසපඤ්චකත්තයං දස්සෙතුං **''තත්ථා''**ති ආරද්ධං. තත්ථ **තත්ථා**ති තිස්සං ගාථායං. **නානෙකභණ්ඩානන්**ති නානා, එකො ච භණ්ඩො යෙසන්ති විග්ගහො. සවිඤ්ඤාණකඅවිඤ්ඤාණකභණ්ඩවසෙන නානාභණ්ඩපඤ්චකඤ්ච සවිඤ්ඤාණකභණ්ඩවසෙනෙව එකභණ්ඩපඤ්චකඤ්ච වෙදිතබ්බං. පඤ්ච පරිමාණා යෙසන්තෙ **පඤ්චකා,** තෙසං. **අවහාරා**ති අවහරණානි, චොරකම්මානීති වුත්තං හොති. **එතෙ**ති අනන්තරගාථාය ''ආදියන්තො''තිආදිනා නිද්දිට්ඨා ආදියන්තාදයො. පටිපත්තිසන්තානෙ විසෙසං විනිච්ඡයං භාවෙති උප්පාදෙතීති විභාවී, විනයධරො, තෙන **විභාවිනා. විඤ්ඤාතබ්බා**ති පරෙසං ආරාමාදිසවිඤ්ඤාණකවත්ථූනි වා දාසමයූරාදිං කෙවලං සවිඤ්ඤාණකවත්ථුමත්තං වා අවහරිතුං කතා යථාවුත්තසරූපා ආදියනාදයො ඨානාචාවනපරියොසානා පඤ්ච අවහාරා යථාවුත්තනානාභණ්ඩඑකභණ්ඩවිසයා හුත්වා පවත්තන්තීති නානාභණ්ඩපඤ්චකං එකභණ්ඩපඤ්චකන්ති දස අවහාරා භවන්තීති විනයධරෙන ඔතිණ්ණස්ස වත්ථුනො විනිච්ඡයොපකාරකත්තා තථතො ඤාතබ්බාති අත්ථො.

41. එවං පඤ්චවීසති අවහාරෙ දස්සෙතුං වත්තබ්බෙසු පඤ්චසු පඤ්චකෙසු නානෙකභණ්ඩපඤ්චකානි ද්වෙ දස්සෙත්වා ඉදානි අවසෙසපඤ්චකත්තයං දස්සෙතුමාහ **''සාහත්ථා''**තිආදි. තත්ථ **සාහත්ථො**ති සකො හත්ථො, තෙන නිබ්බත්තො, තස්ස වා සම්බන්ධීති සාහත්ථො, අවහාරො, චොරෙන සහත්ථා කතො අවහාරොති අත්ථො. **ආණත්තිකො චෙවා**ති ආණත්තියා නිබ්බත්තො ආණත්තිකො, අවහාරො, චොරස්ස ''ඉමං නාම භණ්ඩං ගණ්හා''ති යස්ස කස්සචි ආණාපනෙන සිද්ධො අවහාරො ච. **නිස්සග්ගො**ති නිස්සජ්ජනං නිස්සග්ගො, අවහාරො, සුඞ්කඝාතට්ඨානෙ, පරිකප්පිතොකාසෙ වා ඨත්වා භණ්ඩස්ස බහි පාතනන්ති වුත්තං හොති.

අත්ථසාධකොති පාරාජිකාපත්තිසඞ්ඛාතං අත්ථං සාධෙතීති අත්ථසාධකො, සො අවහාරො ච යථාණත්තිකං අවිරාධෙත්වා එකංසෙන අවහරන්තස්ස ''අසුකස්ස භණ්ඩං අවහරා''ති අවිසෙසෙන වා අවහරිතබ්බවත්ථුවිසෙසො ගහණකාලො ගහණදෙසො ගහණාකාරො වාති එවමාදිවිසෙසානමඤ්ඤතරෙන විසෙසෙත්වා වා ආණාපනඤ්ච එකංසෙන පාදග්ඝනකතෙලපිවනකං උපාහනාදිකිඤ්චිවත්ථුං තෙලභාජනාදීසු පාතනාදිප්පයොගො වාති එවමාදිප්පයොගො ච කිරියාසිද්ධියා පුරෙතරමෙව පාරාජිකසඞ්ඛාතස්ස අත්ථස්ස සාධනතො අත්ථසාධකො අවහාරො වාති වුත්තං හොති.

ධුරනික්ඛෙපනඤ්චාති ධුරස්ස නික්ඛෙපනං ධුරනික්ඛෙපනං, තඤ්ච අවහාරො, පරසන්තකානං ආරාමාදීනං අභියොගවිසයෙ ච උපනික්ඛිත්තස්ස භණ්ඩාදිනො විසයෙ ච චොරස්ස සාමිනො විස්සජ්ජනෙ ච සාමිනො ච, යදා කදාචි යථාකථඤ්චි ගණ්හිස්සාමීති ගහණෙ නිරුස්සාහභාවසඞ්ඛාතො ධුරනික්ඛෙපාවහාරො වාති වුත්තං හොති. ඉති ඉදං ධුරනික්ඛෙපනඤ්ච යථාවුත්තප්පකාරං සාහත්ථාදිචතුක්කඤ්ච පඤ්චන්නං අවහාරානං සමූහො **පඤ්චකං,** සාහත්ථාදිපඤ්චකං **''සාහත්ථපඤ්චක''**න්ති වුච්චති. **ආදි-**සද්දො ලුත්තනිද්දිට්ඨොති වෙදිතබ්බං.

42. **පුබ්බසහපයොගා චා**ති එත්ථ ''පුබ්බපයොගො සහපයොගො''ති පයොග-සද්දො පච්චෙකං යොජෙතබ්බො. ''ආණත්තිවසෙන පුබ්බපයොගො වෙදිතබ්බො''ති **අට්ඨකථා**වචනතො (පාරා. අට්ඨ. 1.92) යථාණත්තිකමවිරාධෙත්වා ගණ්හතො ''අසුකස්ස ඉත්ථන්නාමං භණ්ඩං අවහරා''ති ආණාපනං **පුබ්බපයොගො** නාම අවහාරො. කායෙන, වාචාය වා පයුජ්ජනං ආණාපනං **පයොගො,** ආණත්තස්ස භණ්ඩග්ගහණතො පුබ්බත්තා පුබ්බො ච සො පයොගො චාති **පුබ්බපයොගො** අවහාරොති දට්ඨබ්බං. ''ඨානාචාවනවසෙන සහපයොගො වෙදිතබ්බො''ති **අට්ඨකථා**වචනස්ස උපලක්ඛණපදත්තා ඨානාචාවනඤ්ච පරායත්තභූමිගහණෙ ඛීලසඞ්කමනාදිකඤ්ච සහපයොගො අවහාරොති වෙදිතබ්බො.

සංවිදාහරණන්ති බහූහි එකතො හුත්වා ''ඉදං නාම භණ්ඩං අවහරිස්සාමා''ති සංවිදහිත්වා සබ්බෙහි, එකතො වා සබ්බෙසං අනුමතියා එකෙන වා ගන්ත්වා පරසන්තකස්ස ථෙය්‍යචිත්තෙන හරණසඞ්ඛාතො සංවිදාවහාරො ච. සමං එකී හුත්වා විසුං එකෙනාපි ථෙය්‍යචිත්තෙන පාදෙ වා පාදාරහෙ වා ගහිතෙ කතමන්තනානං සබ්බෙසම්පි පාරාජිකං හොතීති දට්ඨබ්බං . සංවිදහිත්වා මන්තෙත්වා අවහරණං **සංවිදාහරණං.** නිරුත්තිනයෙන සද්දසිද්ධි වෙදිතබ්බා.

‘‘සංවිදාහරණ’’න්ති ‘‘සංවිදාවහාරො’’ති ඉමස්ස වෙවචනං. ‘‘සම්බහුලා සංවිදහිත්වා එකො භණ්ඩං අවහරති, ආපත්ති සබ්බෙසං පාරාජිකස්සා’’ති (පාරා. 118) වචනතො එවං සහකතමන්තනෙසු එකෙනාපි ථෙය්‍යචිත්තෙන පාදෙ වා පාදාරහෙ වා ගහිතෙ කතමන්තනානං සබ්බෙසං පාරාජිකං හොතීති දට්ඨබ්බං.

සඞ්කෙතකම්මන්ති පුබ්බණ්හාදිකාලපරිච්ඡෙදෙන සඤ්ජානනං **සඞ්කෙතො,** තෙන කතං කම්මං අවහරණං සඞ්කෙතකම්මං නාම. තං පන පුරෙභත්තාදීසු කඤ්චි කාලං පරිච්ඡින්දිත්වා ‘‘ඉමස්මිං කාලෙ ඉත්ථන්නාමං භණ්ඩං අවහරා’’ති වුත්තෙ තස්මිංයෙව කාලෙ තංයෙව යථාවුත්තං භණ්ඩං අවහරති චෙ, සඞ්කෙතකාරකස්ස සඞ්කෙතක්ඛණෙයෙව පාරාජිකන්ති සඞ්ඛෙපතො වෙදිතබ්බං.

නෙමිත්තන්ති පරභණ්ඩාවහාරස්ස හෙතුත්තා අක්ඛිනිඛණනාදි **නිමිත්තං** නාම, තෙන නිබ්බත්තං නෙමිත්තං, අවහරණසඞ්ඛාතකම්මං අවහාරො. ‘‘මයා අක්ඛිම්හි නිඛණිතෙ වා භමුම්හි උක්ඛිත්තෙ වා ඉත්ථන්නාමං භණ්ඩං අවහරා’’ති ආණත්තෙන තං නිමිත්තං දිස්වා වුත්තමෙව භණ්ඩං වුත්තනියාමමවිරාධෙත්වා ගහිතං චෙ, නිමිත්තකාරකස්ස නිමිත්තකරණක්ඛණෙයෙව පාරාජිකං හොති. වුත්තනියාමං විරාධෙත්වා ගහිතං චෙ, නිමිත්තකාරකො මුච්චති, අවහාරකස්සෙව පාරාජිකං. පුබ්බපයොගො ආදි යස්ස තං **පුබ්බපයොගාදි,** පුබ්බපයොගාදි ච තං පඤ්චකඤ්චාති විග්ගහො.

43. ථෙය්‍යඤ්ච පසය්හඤ්ච පරිකප්පො ච පටිච්ඡන්නො ච කුසො ච **ථෙය්‍යපසය්හපරිකප්පපටිච්ඡන්නකුසා,** තෙ ආදී උපපදභූතා යෙසං අවහාරානං තෙ **ථෙය්‍ය…පෙ…. කුසාදිකා** , අවහාරා, ඉමිනා ථෙය්‍යාවහාරො ච…පෙ…. කුසාවහාරො චාති වුත්තං හොති. තත්ථ **ථෙය්‍යාවහාරොති ථෙනො** වුච්චති චොරො, තස්ස භාවො **ථෙය්‍යං,** එත්ථ න-කාරලොපො නිරුත්තිනයෙන දට්ඨබ්බො, තෙන අවහරණං ථෙය්‍යාවහාරො, සන්ධිච්ඡෙදාදිවසෙන අදිස්සමානෙන ගහණඤ්ච කූටමානකූටකහාපණාදීහි වඤ්චෙත්වා ගහණඤ්ච ථෙය්‍යාවහාරො.

පසය්හ අභිභවිත්වා අවහරණං **පසය්හාවහාරො,** ගාමවිලොපකා විය සාමිකෙ අභිභවිත්වා ගහණඤ්ච රාජභටාදයො විය අභිභවිත්වා නිබද්ධකරග්ගහණෙ අධිකග්ගහණඤ්ච පසය්හාවහාරො.

වත්ථසුත්තාදිකං පරිච්ඡිජ්ජ කප්පෙත්වා අවහරණං **පරිකප්පාවහාරො,** සො ච භණ්ඩොකාසපරිකප්පවසෙන දුවිධො හොති. තත්ථ නික්ඛිත්තභණ්ඩං අන්ධකාරප්පදෙසං පවිසිත්වා සුත්තාදිභණ්ඩානි තත්ථ නික්ඛිත්තානි, තෙ පෙළාදයො ගණ්හන්තස්ස ‘‘වත්ථානි චෙ ගණ්හිස්සාමි, සුත්තානි චෙ න ගණ්හිස්සාමී’’තිආදිනා නයෙන පරිකප්පෙත්වා උක්ඛිපනං භණ්ඩපරිකප්පපුබ්බකත්තා **භණ්ඩපරිකප්පාවහාරො** නාම. ආරාමපරිවෙණාදීනි පවිසිත්වා ලොභනීයං භණ්ඩං දිස්වා ගබ්භපාසාදතලපමුඛමාළකපාකාරද්වාරකොට්ඨකාදිං යං කිඤ්චි ඨානං පරිකප්පෙත්වා ‘‘එත්ථන්තරෙ දිට්ඨො චෙ, ඔලොකෙතුං ගහිතං විය දස්සාමි, නො චෙ, හරිස්සාමී’’ති පරිකප්පෙත්වා ආදාය ගන්ත්වා පරිකප්පිතට්ඨානාතික්කමො ඔකාසපරිකප්පපුබ්බකත්තා **ඔකාසපරිකප්පාවහාරො** නාමාති සඞ්ඛෙපතො වෙදිතබ්බො.

තිණපණ්ණාදීහි පටිච්ඡන්නස්ස භණ්ඩස්ස අවහරණං **පටිච්ඡන්නාවහාරො,** උය්‍යානාදීසු කීළමානෙහි වා සඞ්ඝපරිවිසන්තෙහි වා මනුස්සෙහි ඔමුඤ්චිත්වා ඨපිතං අලඞ්කාරාදිකං යං කිඤ්චි භණ්ඩං දිස්වා ‘‘ඔණමිත්වා ගණ්හන්තෙ ආසඞ්කන්තී’’ති ඨත්වා තිණපණ්ණපංසුවාලුකාදීහි පටිච්ඡාදෙත්වා සාමිකෙසු පරියෙසිත්වා අදිස්වා සාලයෙසු ගතෙසු පච්ඡා ථෙය්‍යචිත්තෙන ගහණඤ්ච තදෙව භණ්ඩං කද්දමාදීසු ථෙය්‍යචිත්තෙන අඞ්ගුට්ඨාදීහි පීළෙත්වා ඔසීදාපෙත්වා හෙට්ඨාභාගෙන වුට්ඨට්ඨානං උපරිභාගෙන අතික්කමනඤ්ච පටිච්ඡන්නාවහාරොති වුත්තං හොති.

කුසෙන අවහාරො **කුසාවහාරො,** ථෙය්‍යචිත්තෙන කුසං සඞ්කාමෙත්වා පරකොට්ඨාසස්ස අග්ඝෙන මහන්තස්ස වා සමසමස්ස වා ගහණන්ති අත්ථො. යො පන භික්ඛු කුසපාතනෙන සඞ්ඝස්ස චීවරෙසු භාජියමානෙසු අත්තනො කොට්ඨාසෙන සමං වා අධිකං වා ඌනකං වා අග්ඝෙන පඤ්චමාසකං වා අතිරෙකපඤ්චමාසකං වා අග්ඝනකං අඤ්ඤස්ස කොට්ඨාසං අවහරිතුකාමො අත්තනො කොට්ඨාසෙ පතිතං කුසං පරකොට්ඨාසෙ පාතෙතුකාමො උද්ධරති, තඞ්ඛණෙ ච පරස්ස කොට්ඨාසෙ පාතිතක්ඛණෙ ච න පාරාජිකං අනාපජ්ජිත්වා පරකොට්ඨාසතො පරනාමලිඛිතං කුසං උක්ඛිපෙන්තො තතො කෙසග්ගමත්තම්පි අපනාමෙති, පාරාජිකො හොති. යදි පඨමං පරකොට්ඨාසතො කුසං උද්ධරති, උද්ධටක්ඛණෙ ච අත්තනො කොට්ඨාසෙ පාතිතක්ඛණෙ ච සකනාමලිඛිතං කුසං උද්ධරණක්ඛණෙ ච පාරාජිකං අනාපජ්ජිත්වා පරකොට්ඨාසෙ පාතනක්ඛණෙ හත්ථතො කෙසග්ගමත්තම්පි මුත්තෙ පාරාජිකො හොති.

යදි ද්වෙපි කුසෙ පටිච්ඡාදෙත්වා සබ්බෙසු භික්ඛූසු සකසකකොට්ඨාසං ආදාය ගතෙසු යස්මිං කුසං පටිච්ඡාදෙසි, තස්ස සාමිකෙන ආගන්ත්වා ‘‘මය්හං කුසො කස්මා න දිස්සතී’’ති වුත්තෙ චොරො ‘‘මය්හම්පි කුසො න දිස්සතී’’ති වත්වා අත්තනො කොට්ඨාසං තස්ස සන්තකං විය දස්සෙත්වා තස්මිං විවදිත්වා වා අවිවදිත්වා වා ගහෙත්වා ගතෙ ඉතරං කොට්ඨාසං උද්ධරති චෙ, උද්ධටක්ඛණෙයෙව පාරාජිකො හොති. යදි පරො ‘‘මය්හං කොට්ඨාසං තුය්හං න දෙමි, ත්වං තුය්හං කොට්ඨාසං විචිනිත්වා ගණ්හාහී’’ති වදති, එවං වුත්තෙ සො අත්තනො අස්සාමිකභාවං ජානන්තොපි පරස්ස කොට්ඨාසං උද්ධරති, උද්ධටක්ඛණෙ පාරාජිකො හොති. යදි පරො විවාදභීරුකත්තා ‘‘කිං විවාදෙනා’’ති චින්තෙත්වා ‘‘මය්හං වා පත්තං හොතු තුය්හං වා, වරකොට්ඨාසං ත්වං ගණ්හාහී’’ති වදෙය්‍ය, දින්නකං නාම ගහිතං හොතීති පාරාජිකං න හොතීති. යදි ‘‘තව රුච්චනකං ගණ්හාහී’’ති වුත්තො විවාදභයෙන අත්තනො පත්තං වරභාගං ඨපෙත්වා ලාමකභාගං ගහෙත්වා ගතො, චොරො පච්ඡා ගණ්හන්තො විචිතාවසෙසං නාම අග්ගහෙසීති පාරාජිකො න හොති.

එවං කුසාවහාරවිනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො. අයමෙත්ථ පඤ්චවීසතියා අවහාරෙසු සඞ්ඛෙපො, විත්ථාරො පන **සමන්තපාසාදිකාය** විනයසංවණ්ණනාය වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො.

44. එත්තාවතා අදින්නාදානපාරාජිකස්ස විනිච්ඡයාවයවරූපෙන උග්ගහෙතබ්බෙ පඤ්චවීසති අවහාරෙ දස්සෙත්වා ඉදානි අදින්නාදානවිනිච්ඡයෙ සම්පත්තෙ සහසා ආපත්තිං අනාරොපෙත්වා පඨමං ඔලොකෙතබ්බානි පඤ්ච ඨානානි දස්සෙතුං **"වත්ථුකාලග්ඝදෙසෙ චා"**තිආදි ආරද්ධං.

තත්ථ **වත්ථු** නාම අවහටභණ්ඩං. කිං වුත්තං හොති? අවහාරකෙන ''මයා ඉත්ථන්නාමං භණ්ඩං අවහට''න්ති වුත්තෙපි තස්ස භණ්ඩස්ස සස්සාමිකඅස්සාමිකභාවං උපපරික්ඛිත්වා සස්සාමිකං චෙ, අවහාරකාලෙ තෙසං සාලයභාවං වා නිරාලයභාවං වා නියමෙත්වා සාලයකාලෙ චෙ ගහිතං, භණ්ඩං අග්ඝාපෙත්වා මාසකං වා ඌනමාසකං වා හොති, දුක්කටෙන, අතිරෙකමාසකං වා ඌනපඤ්චමාසකං වා හොති, ථුල්ලච්චයෙන, පඤ්චමාසකං වා අතිරෙකපඤ්චමාසකං වා හොති, පාරාජිකෙන කාතබ්බො. සාමිකානං නිරාලයකාලෙ චෙ ගහිතං, නත්ථි පාරාජිකං. භණ්ඩසාමිකෙ පන භණ්ඩං ආහරාපෙන්තෙ තං වා භණ්ඩං තදග්ඝනකං වා දාතබ්බන්ති.

කාලො නාම අවහාරකාලො. භණ්ඩං නාමෙතං කදාචි මහග්ඝං හොති, කදාචි සමග්ඝං. තස්මා අවහටභණ්ඩස්ස අග්ඝං පරිච්ඡින්දන්තෙහි අවහටකාලානුරූපං කත්වා පරිච්ඡින්දනත්ථං කාලවිනිච්ඡයො කාතබ්බොති වුත්තං හොති.

අග්ඝො නාම අවහටභණ්ඩස්ස අග්ඝො. එත්ථ ච සබ්බදා භණ්ඩානං අග්ඝො සමානරූපො න හොති, නවභණ්ඩං මහග්ඝං හොති, පුරාණං චෙ සමග්ඝං. තස්මා අවහාරකාලෙ භණ්ඩස්ස නවභාවං වා පුරාණභාවං වා නියමෙත්වා අග්ඝො පරිච්ඡින්දිතබ්බොති අධිප්පායො.

දෙසො චාති භණ්ඩාවහාරදෙසො. එත්ථ ච සබ්බස්සාපි භණ්ඩස්ස උට්ඨානදෙසෙ සමග්ඝං හුත්වා අඤ්ඤත්ථ මහග්ඝත්තා අවහටභණ්ඩෙ අග්ඝං පරිච්ඡින්දිත්වා තදනුරූපා ආපත්තියො නියමන්තෙහි අග්ඝං පරිච්ඡින්දනත්ථාය අවහාරදෙසං නියමෙත්වා තස්මිං දෙසෙ අග්ඝවසෙන තදනුරූපා ආපත්තියො කාරෙතබ්බාති අධිප්පායො.

පරිභොගො නාම අවහටභණ්ඩෙ අවහාරතො පුබ්බෙ පරෙහි කතපරිභොගො. එත්ථ ච යස්ස කස්සචි භණ්ඩස්ස පරිභොගෙන අග්ඝො පරිහායතීති භණ්ඩසාමිකං පුච්ඡිත්වා තස්මිං භණ්ඩෙ නවෙපි එකවාරම්පි යෙන කෙනචි පකාරෙන පරිභුත්තෙ පරිහාපෙත්වා අග්ඝො පරිච්ඡින්දිතබ්බොති වුත්තං හොති.

එවමාදිනා නයෙන එතානි පඤ්ච ඨානානි උපපරික්ඛිත්වාව විනිච්ඡයො කාතබ්බොති දස්සෙතුමාහ **"පඤ්චපි ඤත්වා එතානි කත්තබ්බො පණ්ඩිතෙන විනිච්ඡයො"**ති.

45. එත්තාවතා අදින්නාදානවිනිච්ඡයාවයවභූතෙ පඤ්චවීසති අවහාරෙ ච පඤ්චට්ඨානාවලොකනඤ්ච දස්සෙත්වා ඉදානි අනාගතෙ පාපභික්ඛූනං ලෙසොකාසපිදහනත්ථං පරසන්තකං යං කිඤ්චි වත්ථුං යත්ථ කත්ථචි ඨිතං යෙන කෙනචි පකාරෙන ගණ්හතො මොක්ඛාභාවං දස්සෙතුකාමෙන තථාගතෙන යා පනෙතා –

භූමට්ඨඤ්ච ථලට්ඨඤ්ච;
ආකාසට්ඨ මථාපරං;
වෙහාසට්ඨො දකට්ඨඤ්ච;
නාවා යානට්ඨමෙව ච.

භාරා රාම විහාරට්ඨං;
ඛෙත්ත වත්ථුට්ඨමෙව ච;
ගාමා රඤ්ඤට්ඨ මුදකං;
දන්තපොනො වනප්පති.

හරණකො පනිධි චෙව;
සුඞ්කඝාතකං පාණකා;
අපදං ද්විපදඤ්චෙව;
චතුප්පදං බහුප්පදං.

ඔචරකො ණිරක්ඛො ච;
සංවිදාහරණම්පි ච;
සඞ්කෙතකම්මං නිමිත්ත-
මිති තිං සෙත්ථ මාතිකා. –

නික්ඛිත්තා , තාසං යථාක්කමං **පදභාජනෙ, තදට්ඨකථාය** ච ආගතනයෙන විනිච්ඡයං දස්සෙතුකාමො පඨමං තාව භූමට්ඨෙ විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **"දුතියං වාපී"**තිආදි.

තත්ථ දුතියං ථෙය්‍යචිත්තෙන පරියෙසතො දුක්කටන්ති සම්බන්ධො. එවං සබ්බපදෙසු. උපරි සඤ්ජාතාහි රුක්ඛලතාහි, ඉට්ඨකපාසාණාදීහි ච සඤ්ඡන්නං මහානිධිං උද්ධරිතුකාමෙන ''මයා එකෙනෙව න සක්කා''ති අත්තනො අඤ්ඤං සහායං පරියෙසිතුං ථෙය්‍යචිත්තෙන සයිතට්ඨානා උට්ඨානාදීසු සබ්බපයොගෙසු දුක්කටං හොතීති අත්ථො. **කුදාලං** භූමිඛණනත්ථාය **පිටකං වාපි** පංසුඋද්ධරණත්ථාය යං කිඤ්චි භාජනං. ඉමෙසු ද්වීසු කුදාලස්ස චෙ දණ්ඩො නත්ථි, දණ්ඩත්ථාය රුක්ඛතො දණ්ඩං ඡින්දතො ච කුදාලො චෙ න හොති, කුදාලකරණත්ථාය අයොබීජං උද්ධරණත්ථාය අකප්පියපථවිං ඛණන්තස්සපි පච්ඡිකරණත්ථාය පණ්ණානි ඡින්දතොපි පිටකවායනත්ථාය වල්ලිං ඡින්දතොපි උභයත්ථාපි පරියෙසනෙ මුසා භණතොපි දුක්කටඤ්චෙව පාචිත්තියඤ්ච, ඉතරපයොගෙසු දුක්කටමෙවාති වෙදිතබ්බං.

ගච්ඡතොති දුතියාදිං පරියෙසිත්වා ලද්ධා වා අලද්ධා වා නිධිට්ඨානං ගච්ඡන්තස්ස පදෙ පදෙ **දුක්කටන්ති** අත්ථො. එත්ථ ච ''ථෙය්‍යචිත්තො දුතියං වා පරියෙසතී''තිආදි **පාළියං** (පාරා. 94) ''ථෙය්‍යචිත්තො''ති වුත්තත්තා, ඉධ ''ථෙය්‍යචිත්තෙනා''ති වචනතො ''ඉමං නිධිං ලභිත්වා බුද්ධපූජං වා කරිස්සාමි, සඞ්ඝභත්තං වා කරිස්සාමී''ති එවමාදිනා නයෙන කුසලචිත්තප්පවත්තියා සති අනාපත්තීති දට්ඨබ්බං. **පුබ්බයොගතොති** අදින්නාදානස්ස පුබ්බපයොගභාවතො, දුතියපරියෙසනාදීසු පුබ්බපයොගෙසු දුක්කටන්ති අත්ථො.

දුක්කටඤ්ච අට්ඨවිධං හොති පුබ්බපයොගදුක්කටං සහපයොගදුක්කටං අනාමාසදුක්කටං දුරුපචිණ්ණදුක්කටං විනයදුක්කටං ඤාතදුක්කටං ඤත්තිදුක්කටං පටිස්සවදුක්කටන්ති. තත්ථ ''ථෙය්‍යචිත්තො දුතියං වා කුදාලං වා පිටකං වා පරියෙසති ගච්ඡති වා, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති වුත්තං **පුබ්බපයොගදුක්කටං** නාම. ඉධ පාචිත්තියට්ඨානෙ පාචිත්තියං, ඉතරෙසු පුබ්බපයොගෙසු දුක්කටං. ''තත්ථජාතකං කට්ඨං වා ලතං වා ඡින්දති, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති වුත්තං **සහපයොගදුක්කටං**. ඉධ අදින්නාදානසහිතපයොගත්තා පාචිත්තියවත්ථුම්හි, ඉතරත්‍ර ච දුක්කටමෙවාති අයමෙත්ථ විසෙසො. මුත්තාමණිආදීසු දසසු රතනෙසු, සාලිආදීසු සත්තසු ධඤ්ඤෙසු, සබ්බෙසු ච ආවුධභණ්ඩාදීසු ආමසනපච්චයා දුක්කටං **අනාමාසදුක්කටං**. කදලිනාළිකෙරපනසාදිරුක්ඛට්ඨමෙව ඵලං ආමසන්තස්ස වුත්තං දුක්කටං **දුරුපචිණ්ණදුක්කටං**. උපචරණං **උපචිණ්ණං,** පරාමසනන්ති අත්ථො. දුට්ඨු උපචිණ්ණං දුරුපචිණ්ණං, දුරුපචිණ්ණෙ දුක්කටං දුරුපචිණ්ණදුක්කටං. භික්ඛාචාරකාලෙ පත්තෙ රජස්මිං පතිතෙ පත්තං අප්පටිග්ගහෙත්වා වා අධොවිත්වා වා භික්ඛාපටිග්ගහණෙන දුක්කටං **විනයදුක්කටං,** විනයෙ පඤ්ඤත්තං දුක්කටං විනයදුක්කටං. කිඤ්චාපි අවසෙසදුක්කටානිපි විනයෙ පඤ්ඤත්තානෙව, තථාපි රුළ්හියා මයූරාදිසද්දෙහි මොරාදයො විය ඉදමෙව තථා වුච්චති. ''සුත්වා න වදන්ති, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති වුත්තං **ඤාතදුක්කටං** නාම. එකාදසසු සමනුභාසනාසු ''ඤත්තියා දුක්කට''න්ති වුත්තං **ඤත්තිදුක්කටං**. ''තස්ස භික්ඛවෙ භික්ඛුනො පුරිමිකා ච න පඤ්ඤායති, පටිස්සවෙ ච ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (මහාව. 207) වුත්තං **පටිස්සවදුක්කටං** නාම. ඉමෙසු අට්ඨසු දුක්කටෙසු ඉධ ආපජ්ජිතබ්බං දුක්කටං පුබ්බපයොගදුක්කටං නාම. තෙනාහ ''පුබ්බයොගතො''ති. ගාථාබන්ධසුඛත්ථං උපසග්ගං අනාදියිත්වා ''පුබ්බපයොගතො''ති වත්තබ්බෙ ''පුබ්බයොගතො''ති වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං.

එත්ථ ච කිඤ්චාපි ඉමෙසු දුක්කටෙසු අසඞ්ගහිතානි උභතොවිභඞ්ගාගතානි දිවාසෙය්‍යාදිදුක්කටානි චෙව ඛන්ධකාගතානි ච බහූනි දුක්කටානි සන්ති, තානි පනෙත්ථ විනයදුක්කටෙයෙව සඞ්ගහිතබ්බානි. ''විනයෙ පඤ්ඤත්තං දුක්කටං විනයදුක්කට''න්ති හි **සාරත්ථදීපනියං** (සාරත්ථ. ටී. 2.94) වුත්තන්ති. **අට්ඨකථායං** (පාරා. අට්ඨ. 1.94) පන රජොකිණ්ණදුක්කටස්සෙව ''විනයදුක්කට''න්ති ගහණං උපලක්ඛණමත්තං. ඉතරථා අට්ඨ දුක්කටානීති ගණනාපරිච්ඡෙදොයෙව නිරත්ථකො සියාති පුබ්බපයොගෙ දුක්කටාදීනම්පි විනයදුක්කටෙයෙව සඞ්ගහෙතබ්බභාවෙපි කතිපයානි දස්සෙත්වා ඉතරෙසමෙකතො දස්සනත්ථං තෙසං විසුං ගහණං සුත්තඞ්ගසඞ්ගහිතත්තෙපි ගෙය්‍යගාථාදීනං අට්ඨන්නං විසුං දස්සනං වියාති වෙදිතබ්බං.

46. තත්ථජාතකං කට්ඨං වාති තස්මිං චිරනිහිතනිධුපරි ජාතං අල්ලං සුක්ඛං කට්ඨං වා. **ලතං වාති** තාදිසං වල්ලිං වා. ඉදං උපලක්ඛණං තිණාදීනං බුද්දකගච්ඡානඤ්ච ගහෙතබ්බත්තා. **උභයත්ථාපීති** අල්ලෙ ච සුක්ඛෙ චාති වුත්තං හොති. අල්ලරුක්ඛාදීනි ඡින්දතො පාචිත්තියං අහුත්වා දුක්කටමත්තස්ස භවනෙ කාරණං දස්සෙති **"සහපයොගතො"**ති. අවහාරෙන සහිතපයොගත්තා පාචිත්තියට්ඨානෙපි දුක්කටමෙවාති වුත්තං හොති. ''සහපයොගතො උභයත්ථාපි දුක්කට''න්ති වදන්තො පඨමගාථාය දස්සිතපුබ්බපයොගතො ඉමාය දස්සිතසහපයොගස්ස විසෙසං දස්සෙති.

47. පථවින්ති කප්පියං වා අකප්පියං වා පථවිං. අකප්පියපථවිං ඛණතො සහපයොගත්තා දුක්කටමෙව. **බ්‍යූහතොති** පංසුං එකතො රාසිං කරොන්තස්ස. ''වියූහති එකපස්සෙ රාසිං කරොතී''ති **අට්ඨකථා**වචනතො ඌහ-ඉච්චෙතස්ස ධාතුනො විතක්කෙ උප්පන්නත්තෙපි ධාතූනමනෙකත්ථත්තා වි-උපසග්ගවසෙන ඉධ රාසිකරණෙ වත්තතීති ගහෙතබ්බං. රාසිභූතං පංසුං කුදාලෙන වා හත්ථෙන වා පච්ඡියා වා උද්ධරන්තස්ස ච අපනෙන්තස්ස ච පයොගගණනාය දුක්කටං **පංසුමෙව වාති** එත්ථ අවුත්තසමුච්චයත්ථෙන **වා**-සද්දෙන සඞ්ගහිතන්ති දට්ඨබ්බං.

ආමසන්තස්සාති නිධිකුම්භිං හත්ථෙන පරාමසන්තස්ස. **වාති** සමුච්චයෙ. **දුක්කටන්ති** දුට්ඨු කතං කිරියං සත්ථාරා වුත්තං විරාධෙත්වා ඛලිත්වා කතත්තාති දුක්කටං. වුත්තඤ්හෙතං **පරිවාරෙ** (පරි. 339) –

‘‘දුක්කටන්ති හි යං වුත්තං, තං සුණොහි යථාතථං;
අපරද්ධං විරද්ධඤ්ච, ඛලිතං යඤ්ච දුක්කට’’න්ති.

දුට්ඨු වා විරූපං කතං කිරියාති දුක්කටං. වුත්තම්පි චෙතං **පරිවාරෙ** (පරි. 339) –

‘‘යං මනුස්සො කරෙ පාපං, ආවි වා යදි වා රහො;
‘දුක්කට’න්ති පවෙදෙන්ති, තෙනෙතං ඉති වුච්චතී’’ති.

එවං ‘‘තත්ථජාතක’’න්තිආදිගාථාද්වයාගතං ඡෙදනදුක්කටං ඛණනදුක්කටං බ්‍යූහනදුක්කටං උද්ධරණදුක්කටං ආමසනදුක්කටන්ති පඤ්චසු සහපයොගදුක්කටෙසු පුරිමපුරිමපයොගෙහි ආපන්නා දුක්කටාපත්තියො පච්ඡිමං පච්ඡිමං දුක්කටං පත්වා පටිපස්සම්භන්ති, තංතංපයොගාවසානෙ ලජ්ජිධම්මං ඔක්කමිත්වා ඔරමති චෙ, තංතංදුක්කටමත්තං දෙසෙත්වා පරිසුද්ධො හොති. ධුරනික්ඛෙපමකත්වා ඵන්දාපෙන්තස්ස ථුල්ලච්චයං පත්වා ආමසනදුක්කටං පටිපස්සම්භතීති **මහාඅට්ඨකථායං** (පාරා. අට්ඨ. 1.94) වුත්තං. යථාපාළියා ගය්හමානෙ පුරිමපුරිමාපත්තීනං පටිපස්සද්ධි ‘‘ඤත්තියා දුක්කටං, ද්වීහි කම්මවාචාහි ථුල්ලච්චයා පටිපස්සම්භන්තී’’ති **පාළියං** (පාරා. 414, 421, 428, 439) ආගතත්තා අනුස්සාවනාය එව ලබ්භතීති දට්ඨබ්බං. ඉමස්ස පන සුත්තස්ස අනුලොමවසෙන **මහාඅට්ඨකථායං** වුත්තා ඉමස්මිං අදින්නාදානසික්ඛාපදෙපි ආපත්තිපටිපස්සද්ධි පමාණන්ති නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං.

48. ‘‘ඵන්දාපෙති, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්ස. ඨානා චාවෙති, ආපත්ති පාරාජිකස්සා’’ති (පාරා. 94) වුත්තං ඨානාචාවනෙ පාරාජිකඤ්ච තස්ස සාමන්තාපත්තිභූතං ථුල්ලච්චයඤ්ච ඨානභෙදවිඤ්ඤාපනමුඛෙන වත්තබ්බන්ති ඉදානි තං දස්සෙතුමාහ **‘‘මුඛෙපාස’’**න්තිආදි. තත්ථ **මුඛෙ** කුම්භිමුඛවට්ටියං. **පාසං පවෙසෙත්වාති** බන්ධනං පාසං පක්ඛිපිත්වා. **ඛාණුකෙති** අයොඛාණුම්හි, ඛදිරඛාණුකෙ වා. බද්ධකුම්භියා ඨානභෙදො බන්ධනානං වසා ඤෙය්‍යොති සම්බන්ධො.

49. ඉදානි ඨානභෙදං දස්සෙති **‘‘ද්වෙ’’**තිආදිනා. **‘‘එකස්මිං ඛාණුකෙ’’**ති ඉමිනා ද්වීසු දිසාසු වා තීසු චතූසු වා දිසාසු ඛාණුකෙ ඛණිත්වා බද්ධඛාණුගණනාය සම්භවන්තො ඨානභෙදො උපලක්ඛිතො හොති. වලයං…පෙ.… කතාය වා ද්වෙ ඨානානීති යොජනා. **වාති** සමුච්චයෙ උපලක්ඛිතො හොති.

50. එවං ඨානභෙදං දස්සෙත්වා ඉදානි ඨානවසෙන ආපජ්ජිතබ්බා ආපත්තියො දස්සෙතුමාහ **‘‘උද්ධරන්තස්සා’’**තිආදි. **සඞ්ඛලින්ති** දාමං. **ථුල්ලච්චයන්ති** එකස්ස සන්තිකෙ දෙසෙතබ්බාසු ආපත්තීසු ථූලත්තා, අච්චයත්තා ච ථුල්ලච්චයං නාම. වුත්තඤ්හෙතං **පරිවාරෙ** –

‘‘ථුල්ලච්චයන්ති යං වුත්තං;
තං සුණොහි යථාතථං;
එකස්ස මූලෙ යො දෙසෙති;
යො ච තං පටිගණ්හති;
අච්චයො තෙන සමො නත්ථි;
තෙනෙතං ඉති වුච්චතී’’ති. (පරි. 339);

එත්ථ ච ථූලච්චයන්ති වත්තබ්බෙ ‘‘සම්පරායෙ ච (සං. නි. 1.49) සුග්ගති, තං හොති කටුකප්ඵල’’න්තිආදීසු (ධ. ප. 66) විය ලකාරස්ස ද්විත්තං, සංයොගෙ ඌකාරස්ස රස්සො ච වෙදිතබ්බො. **තතො සඞ්ඛලිකභෙදතො පරං. ඨානා චාවෙතීති** ඨිතට්ඨානතො කෙසග්ගමත්තම්පි අපනෙති. එත්ථ ච **නාවට්ඨකථායං** ‘‘උද්ධං වා අධො වා තිරියං වා අන්තමසො කෙසග්ගමත්තම්පි සඞ්කාමෙති, ආපත්ති පාරාජිකස්සා’’ති (පාරා. 99) වුත්තනයෙන ‘‘තිරිය’’න්ති වුත්තා චතස්සො දිසා, උද්ධමධො චාති ඡට්ඨානානි. තාසු එකං දිසං අපනීයමානාය කුම්භියා තංදිසාභිමුඛං ඉතරදිසායං ඨිතපස්සෙ ඔරිමදිසාය ඨිතපස්සෙන ඵුට්ඨොකාසස්ස කෙසග්ගමත්තම්පි අනතික්කන්තෙ ඵන්දාපනවසෙන ථුල්ලච්චයං හොති, අතික්කන්තෙ ඨානා චාවිතත්තා පාරාජිකං හොතීති වෙදිතබ්බො. ඉමමෙව සන්ධායාහ **‘‘ඨානා චාවෙති චෙ චුතො’’**ති. එසෙව නයො ඵන්දනරහිතාය නිධිකුම්භියා ඨානාචාවනෙපි.

51. එවං පඨමං බන්ධනං ඡින්දිත්වා පච්ඡා කුම්භිග්ගහණෙ නයං දස්සෙත්වා ඉදානි පඨමං කුම්භිං අපනෙත්වා පච්ඡා බන්ධනාපනයනෙ නයං දස්සෙතුමාහ **‘‘පඨම’’**න්තිආදි. **සො නයොති** ‘‘පඨමුද්ධාරෙ ථුල්ලච්චයං, දුතියුද්ධාරෙ පාරාජික’’න්ති තමෙවත්ථමතිදිසති.

52. **වලයන්ති** කුම්භියා බද්ධසඞ්ඛලිකාය මූලෙ පවෙසිතං වලයං. මූලෙ සංසන්තො ඉතො චිතො ච සාරෙතීති යොජනා. **සංසන්තොති** ඵුසාපෙන්තො. **ඉතො චිතො ච සාරෙතීති** ඔරතො ච පාරතො ච සඤ්චාලෙති. **රක්ඛතීති** එත්ථ

‘‘සීලං භික්ඛු’’න්ති පායසෙසො, පාරාජිකං නාපජ්ජතීති වුත්තං හොති. **තත්ථාති** තස්මිං මූලෙ. **ඛෙගතං කරොන්තොවාති** සබ්බපස්සතො මූලං අවුසාපෙත්වා ආකාසගතං කරොන්තොව. **පරාජිතොති** ඨානාචාවනස්ස කතත්තා පරාජයමාපන්නො හොති.

53. කුම්භිමත්ථකෙ ජාතන්ති යොජනා. චිරකාලං නිහිතත්තා මූලෙහි කුම්භිං විනන්ධිත්වා ඨිතන්ති අත්ථො. සමීපෙ ජාතං රුක්ඛං ඡින්දතොති යොජනා. එත්ථ ච ‘‘තත්ථජාතකං කට්ඨං වා’’තිආදිකාය ගාථාය නිධිමත්ථකෙ භූමියං ඨිතරුක්ඛලතාදිං ඡින්දන්තස්ස ආපත්ති වුත්තා, ඉමාය පන ගාථාය භූමිං නිඛණිත්වා ඔතිණ්ණකාලෙ නිධිං විනන්ධිත්වා ඨිතමූලං අල්ලරුක්ඛං, ඛාණුකං වා ගහෙත්වා ආහාති පුනරුත්තිදොසාභාවො වෙදිතබ්බො. **‘‘අතත්ථජ’’**න්ති ඉමිනා සහපයොගාභාවමාහ. ඉමිනාව පුරිමගාථාය වුත්තං කට්ඨලතාදීනි නිධිසම්බන්ධානි වෙ, යථාවුත්තදුක්කටස්ස වත්ථූනි, සමීපානි වෙ, පාචිත්තියස්සෙව වත්ථූනීති දීපෙති.

54. ඉදානි එවං පරියෙසිත්වා දිට්ඨනිධිභාජනං ඨිතට්ඨානතො අචාලෙත්වා අන්තොඨිතං භණ්ඩමත්තං ගණ්හතො විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **‘‘අන්තොකුම්භිගත’’**න්තිආදි. තත්ථ **එන්දාපෙතීති** අන්තොචාටියා පක්ඛිත්තෙ අත්තනො භාජනෙ පක්ඛිපිතුං රාසිකරණාදිවසෙන එන්දාපෙති. **අපබ්‍යූහති වාති** හෙට්ඨා ඨිතං ගණ්හිතුං උපරි ඨිතානි අපනෙන්තො වියූහති වා. අථ වා අපබ්‍යූහන්තොති (පාරා. අට්ඨ. 1.94) අට්ඨකථාවචනස්ස ද්විධා කරොන්තොති **ගණ්ඨිපදෙ** අත්ථො වුත්තොති අත්තනො භාජනෙ පක්ඛිපිතුං ඉතො චිතො ච රාසිං කරොන්තොති අත්ථො වෙදිතබ්බො. **තත්ථෙවාති** අන්තොකුම්භියමෙව.

55. **හරන්තොති** අවහරන්තො. **මුට්ඨිං ඡින්දතීති** අත්තනො භාජනං පක්ඛිපිත්වා ගණ්හිතුං අසක්කුණෙය්‍යො අන්තොකුම්භිම්හි හත්ථං ඔතාරෙත්වා කුම්භිගතභණ්ඩෙන යථා අබද්ධං හොති, තථා මුට්ඨියා පරිච්ඡින්දති, කුම්භිගතං මුට්ඨියා ගණ්හන්තො කුම්භිගතෙන මුට්ඨිගතං යථා අසම්මිස්සං හොති, තථා පරිච්ඡින්දිත්වා පාදග්ඝනකං වා අතිරෙකපාදග්ඝනකං වා ගණ්හාතීති වුත්තං හොති. අත්තනො භාජනෙ ගතං කත්වා වා ඡින්දතීති යොජනා. අත්තනො භාජනගතං කත්වා කුම්භිගතෙන යථා අසම්මිස්සං හොති, තථා පරිච්ඡින්දතීති අත්ථො, සචෙ අත්තනො භාජනගතං හුත්වා කුම්භිගතෙන අසම්මිස්සං භණ්ඩං පඤ්චමාසකං වා අතිරෙකපඤ්චමාසකං වා අග්ඝති, පාරාජිකොති වුත්තං හොති.

56. **හාරං වාති** මුත්තාහාරං වා. **පාමඞ්ගං වාති** සුවණ්ණමයං, රජතමයං වා පාමඞ්ගං දාමං. **සුත්තාරුළ්හන්ති** සුත්තෙ ආරුළ්හං සුත්තාරුළ්හං, සුත්තඤ්ච සුත්තාරුළ්හඤ්ච සුත්තාරුළ්හන්ති එකදෙසසරූපෙකසෙසො දට්ඨබ්බො. ‘‘සුත්තෙන ආවුතස්සාපි සුත්තමයස්සාපි එතං අධිවචන’’න්ති **අට්ඨකථා**වචනතො (පාරා. අට්ඨ. 1.94) පඨමමුත්තාහාරං විනා සුවණ්ණරජතපවාළාදිමණිකං වා සුත්තෙසු ආවුණිත්වා කතා නානාවලියො චෙව සුත්තමයානි ච භණ්ඩානි ගහෙතබ්බානි. කුම්භියා ඨිතන්ති පායසෙසො. **එන්දාපෙතීති** ථෙය්‍යචිත්තෙන ගණ්හිතුකාමතාය චාලෙති. **යථාවත්ථුන්ති** වීතික්කමානුරූපං ථුල්ලච්චයං හොතීති අධිප්පායො. **ඨානා චාවෙතීති** ඨිතට්ඨානතො කෙසග්ගමත්තම්පි අතික්කාමෙති . **චුතොති** පාතිමොක්ඛසංවරසීලා පරිහීනොති අත්ථො.

අපරිපුණ්ණාය කුම්භියාඑකදෙසට්ඨං භණ්ඩං තතො තතො කෙසග්ගමත්තම්පි ඨානං අපනෙත්වා තත්ථෙව අන්තොකුම්භියා අඤ්ඤං ඨානං නෙන්තස්ස ච තත්ථෙව ආකාසගතං කරොන්තස්ස ච ‘‘අත්තනො භාජනගතං වා කරොති, මුට්ඨිං වා ඡින්දතී’’ති (පාරා. 94) එතෙහි සදිසත්තා වත්ථුම්හි පාදං අග්ඝන්තෙ පාරාජිකා හොතීති **මහාඅට්ඨකථායං** (පාරා. අට්ඨ. 1.94) ඉදං සන්නිට්ඨානං. භාජනතලෙ කොටිං ඨපෙත්වා කමෙන සකලභාජනකුච්ඡිං තෙනෙව පූරෙත්වා මුඛවට්ටියා එකා කොටි නික්ඛිත්තා වෙ, තථාඨපිතස්ස හාරාදිනො සකලභාජනං අට්ඨානන්ති කොටිං ගහෙත්වා උජුකං උක්ඛිපන්තස්ස ඔසානකොටි භාජනතලතො කෙසග්ගමත්තම්පි ආකාසගතං කරොතො ච මුඛවට්ටියං සංසිත්වා ආකඩ්ඪන්තස්ස සකලභාජනොදරං ඛෙපෙත්වා මුඛවට්ටියා ඨපිතකොටියා චුට්ඨට්ඨානං අපරාය කොටියා කෙසග්ගමත්තම්පි අතික්කාමයතො ච භාජනකුච්ඡියා උපඩ්ඪං වත්ථාදිනා කෙනචි පූරෙත්වා තස්සොපරි ඨපිතහාරාදිසුත්තාරුළ්හස්ස ඨිතොකාසමෙව ඨානන්ති තතො කෙසග්ගමත්තං අපනෙන්තස්සපි පාරාජිකං හොතීති වුත්තං හොති.

57. **සප්පිආදීසූති** භාජනගතෙසු සප්පිආදිද්‍රවවත්ථූසු යං කිඤ්චි. **පාදපූරණන්ති** පාදං පූරෙතීති පාදපූරණං, පාදග්ඝනකන්ති අත්ථො. පිවතො පරාජයොති සම්බන්ධො. කදාති වෙ? එකෙනෙව පයොගෙන පීතමත්තෙ පාදපූරණෙති යොජනා. ‘‘මුඛගතං විනා’’ති පායසෙසො. තත්ථ **එකෙනෙව පයොගෙනාති** ධුරනික්ඛෙපමකත්වා එකාබද්ධං කත්වා ආකඩ්ඪෙත්වා පිවනපයොගෙන. ‘‘මුඛගතං විනා’’ති ඉමිනා සචෙ ගලගතෙනෙව පාදො පූරති, අන්තොගලං පවිට්ඨෙති වුත්තං හොති. මුඛගතෙන පූරති, මුඛගතං භාජනගතෙන වියොජෙත්වා ඔට්ඨෙසු පිහිතෙසූති වුත්තං හොති. වෙළුනළාදීහි ආකඩ්ඪෙත්වා පිවන්තස්ස නාළගතෙන පූරති, නාළගතං භාජනගතෙන වියොජෙත්වා නාළිකොටියං අඞ්ගුලියා පිහිතායන්ති වුත්තං හොති. ඉදං ‘‘අත්තනො භාජනගතං වා කරොති, මුට්ඨිං වා ඡින්දතී’’ති (පාරා. 94) වුත්තනයස්ස අනුලොමවසෙන මහාපච්චරියාදීසු (පාරා. අට්ඨ. 1.94) අට්ඨකථාසු වුත්තනයෙන ගහෙතබ්බන්ති අධිප්පායො.

‘‘එකෙනෙව පයොගෙන පීතමත්තෙ පරාජයො’’ති ඉමිනා සප්පිආදීසු මහග්ඝෙසු තත්තකෙනෙව පාදපූරණඤ්චෙ හොති, එකවාරමෙව මුඛෙන වා සප්පිආදිනා වා භාජනගතෙන එකාබද්ධභාවෙ ඡින්නමත්තෙපි අත්තනො භාජනෙ කුම්භිං පණාමෙත්වා පක්ඛිත්තෙන කුම්භිගතෙ ඡින්නමත්තෙපි පාරාජිකො හොතීති ගහෙතබ්බං.

58. ‘‘ධුරනික්ඛෙපං කත්වා පුනප්පුනං පිවන්තස්ස න පරාජයො’’ති ඉමිනා ධුරනික්ඛෙපමකත්වා පුනප්පුනං පිවතො පරාජයොති සාමත්ථියා වුත්තං හොති. ධුරනික්ඛෙපං අකත්වා පුනප්පුනං මුඛෙන ගහෙත්වා වා පුටාදීහි වා ගහෙත්වා පාදපූරණමත්තං පිවන්තස්ස පරාජයො හොතීති ගහෙතබ්බං.

59-60. සචෙ ඛිපති ථෙය්‍යචිත්තොති සම්බන්ධො. **යං කිඤ්චි භණ්ඩකන්**ති තෙලපිවනාරහං දුකූලසාටකචම්මඛණ්ඩාදිකං භණ්ඩං. **තෙලකුම්භියං** පරස්සාති ලබ්භති. **තං** නික්ඛිත්තභණ්ඩං. **ධුවන්**ති එකංසෙන. තාවදෙ විනස්සතීති සම්බන්ධො. **තාවදෙ**ති තස්මිං ඛණෙයෙව. කතරස්මිං ඛණෙති ආහ **‘‘හත්ථතො මුත්තමත්තෙ’’**ති, තෙලස්ස පීතකාලං අනාගමෙම්ම පුබ්බපයොගත්තා පඨමමෙව හොතීති අධිප්පායො. **විනස්සතීති** සීලවිනාසං පාපුණාති. **ආවිඤ්ජෙත්වාති** පණාමෙත්වා. **ගාළෙතීති** පග්ඝරාපෙති. ‘‘සාළෙතී’’තිපි පඨන්ති, සොයෙව අත්ථො. සාළ සවනෙති ධාතු. **තථාති** ‘‘ථෙය්‍යචිත්තො විනස්සතී’’ති ආකඩ්ඪති, ථෙය්‍යචිත්තෙන එවං කරොන්තස්ස පාරාජිකො හොතීති වුත්තං හොති.

61. තන්ති තෙලස්ස ඔකිරණභාවං ඤත්වා පඨමමෙව තුච්ඡභාජනෙ ථෙය්‍යචිත්තෙන නික්ඛිත්තං පාදග්ඝනකතෙලපිවනකං තං වත්ථාදිභණ්ඩං. **‘‘උද්ධරන්තොවා’’**ති සාවධාරණවචනෙන ‘‘පීතමත්තෙ පරාජයො’’ති දස්සිතං මහාඅට්ඨකථාමතං පටික්ඛිත්තං හොති. **ධංසිතොති** ‘‘සාසනකප්පරුක්ඛා පාතිතො, පාරාජිකාපන්නොති අධිප්පායො. ‘‘ථෙය්‍යචිත්තො’’ති ආකඩ්ඪනත්ථං ‘‘තථා’’ති ආනෙත්වා සම්බන්ධනීයං. ඉමිනා සුද්ධචිත්තෙන ගොපනත්ථාය තුච්ඡභාජනෙ වත්ථාදිං නික්ඛිපිත්වා අඤ්ඤෙන තං අනොලොකෙත්වා තෙලෙ ආසිත්තෙ පච්ඡා සුද්ධචිත්තෙනෙව උද්ධරතො න දොසොති දීපිතං හොති.

62. **තත්ථෙවාති** ඨිතට්ඨානෙයෙව. **භින්දතොති** ඨානා අචාවෙත්වා තිණජ්ඣාපකස්ස විය භික්ඛුනො ඨානාචාවනාධිප්පායං විනා පාසාණාදිනා කෙනචි පහරිත්වා භින්දතො. ‘‘මන්තොසධානුභාවෙන භින්දතො’’ති ච වදන්ති. **ඡඩ්ඩෙන්තස්සාති** අඡඩ්ඩෙතුකාමස්සාපි සතො පරිපුණ්ණතෙලඝටාදීසු වාපල්ලෙන වාලුකං වා උදකං වා ඔකිරිත්වා උත්තරාපෙන්තස්සාති අත්ථො. ‘‘උදකමාතිකං ඝටාභිමුඛං කත්වා ඔපිලාපෙන්තස්සා’’ති වදන්ති. ඨානාචාවනාධිප්පායෙ සතිපි ථෙය්‍යචිත්තාභාවෙන පාරාජිකා න විජ්ජති, භණ්ඩදෙය්‍යං පන හොතීති සන්නිට්ඨානං. **ඣාපෙන්තස්සාති** කට්ඨානි පක්ඛිපිත්වා ඣාපෙන්තස්ස. **අපරිභොගං කරොන්තස්සාති** උච්චාරපස්සාවාදිමොකිරිත්වා අපරිභොගං කරොන්තස්ස. **දුක්කටන්ති** එතෙසු භින්දනාදීසු චතූසුපි ඨානෙසු **පදභාජනියං** දුක්කටමෙව ආගතත්තා වුත්තං.

භූමට්ඨකථාවණ්ණනා.

63. ඉදානි ථලට්ඨෙ විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **‘‘ඨපිත’’**න්තිආදි. තත්ථ **පත්ථරිත්වාති** අත්ථරිත්වා. එත්ථ ච-සද්දො අවුත්තසම්පිණ්ඩනත්ථො, තෙන ථලෙ රාසිකතධඤ්ඤාදීසු විනිච්ඡයො නිම්කුම්භියා වුත්තවිනිච්ඡයානුසාරෙන විඤ්ඤාතුං සක්කාති තං සරූපතො අවුත්තං සමුච්චිනොති. **අත්ථරණාදිකන්ති** පච්චත්ථරණාදිකං. **වෙඨෙත්වා උද්ධරන්තස්සාති** කිලඤ්ජසංහරණියාමෙන වට්ටෙත්වා සංහරිත්වා උද්ධරන්තස්ස. **මුත්තෙ ඨානාති** කමෙන සංහරිත්වා ඨිතට්ඨානතො කෙසග්ගමත්තම්පි මුත්තෙ සති. **පරාභවොති** සාසනතො පරිහීනො.

64. එවං අත්ථරිත්වා ඨපිතවත්ථාදීනං සංහරිත්වා ගහණෙ විනිච්ඡයං දස්සෙත්වා තිරියතො ආකඩ්ඪනෙ විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **‘‘ඔරිමන්තෙනා’’**තිආදි. **පි, වාති** පකාරන්තරමෙව සමුච්චිනොති. **උජුකං කඩ්ඪතොපි වාති** අත්ථරිත්වා ඨපිතවත්ථාදිකං චතූසු දිසාසු එකං දිසං උජුකමාකඩ්ඪතො ච පාරාජිකං හොති. කදාති චෙ? එත්ථාපි ඔරිමන්තෙන ඵුට්ඨමොකාසං පාරිමන්තතො අතික්කන්තෙ පාරාජිකන්ති යොජනා. **ඔරිමන්තෙන ඵුට්ඨමොකාසන්ති** ගහෙත්වා ආකඩ්ඪන්තස්ස අත්තනො ඨිතදිසාගතපරියන්තෙන ඵුසිත්වා ඨිතට්ඨානං. **පාරිමන්තතොති** පාරිමන්තෙන, කරණත්ථෙ තො-පච්චයො.

ථලං නාම පටිච්ඡන්නාපටිච්ඡන්නභූමිපාසාදපබ්බතතලාදීනි, තත්‍රට්ඨං ධඤ්ඤාදිභණ්ඩං **ථලට්ඨං** නාම හොති. තත්ථ සබ්බත්ථ විනිච්ඡයො වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බො.

ථලට්ඨකථාවණ්ණනා.

65-6. **පරිච්ඡෙදාති** ඨානපරිච්ඡෙදා. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

67-8. **ඛෙගතන්ති** ආකාසගතං. **අස්සාති** මොරස්ස. **තන්ති** මොරං.

69. **ඨානාති** යථාපරිච්ඡින්නා ඡබ්බිධා ඨානා. **තස්සාති** මොරස්ස එන්දාපනෙති යොජනා. **තස්සාති** වා භික්ඛුස්ස ථුල්ලච්චයමුදීරිතං.

70. අග්ගහෙත්වා හත්ථෙන ලෙඩ්ඩුඛිපනාදිපයොගෙන මොරං තාසෙත්වා ඨිතට්ඨානතො අපනෙති. **අත්තනො ඨානාති** මොරස්ස අත්තනො ඡප්පකාරට්ඨානා. **සයං ඨානාති** භික්ඛු සකට්ඨානා, සමණභාවතොති වුත්තං හොති.

71-2. ඉදානි ''ඨානා චාවෙති චෙ මොර''න්ති දස්සිතං ඨානාචාවනං විභාවෙතුමාහ **''ඵුට්ඨොකාස''**න්තිආදි.

73. **කරෙ නිලීයතීති** පසාරිතහත්ථතලෙ නිසීදති.

75. **උඞ්ඩෙත්වාති** ආකාසං උප්පතිත්වා.

76. **අඞ්ගෙ නිලීනන්ති** අංසකූටාදිසරීරාවයවෙ නිලීනං. **පාදෙති** අත්තනො පඨමුද්ධාරපාදෙ. **දුතියෙ** පාදෙ.

77. **පාදානන්ති** ද්වින්නං පාදානං. **කලාපස්සාති** භූමියං ඵුසියමානස්ස කලාපග්ගස්ස.

78. **තතො පථවිතොති** තීහි අවයවෙහි පතිට්ඨිතපථවිප්පදෙසතො, න පඨමතො තත්ථ දුක්කටත්තා, න දුතියතො තත්ථ ථුල්ලච්චයත්තා, තතියා පන ඨානා කෙසග්ගමත්තම්පි චාවයතො පාරාජිකන්ති වුත්තං හොති.

එත්තාවතා –

> ''පඤ්ජරෙ ඨිතං මොරං සහ පඤ්ජරෙන උද්ධරති, පාරාජිකං. යදි පන පාදං නග්ඝති, සබ්බත්ථ අග්ඝවසෙන කත්තබ්බං. අන්තොවත්ථුම්හි චරන්තං මොරං ථෙය්‍යචිත්තො පදසා බහිවත්ථුං නීහරන්තො ද්වාරපරිච්ඡෙදං අතික්කාමෙති, පාරාජිකං. වජෙ ඨිතබලිබද්දස්ස හි වජො විය අන්තොවත්ථු තස්ස ඨානං. හත්ථෙන පන ගහෙත්වා අන්තොවත්ථුස්මිම්පි ආකාසගතං කරොන්තස්ස පාරාජිකමෙව. අන්තොගාමෙ චරන්තම්පි ගාමපරිච්ඡෙදං අතික්කාමෙන්තස්ස පාරාජිකං. සයමෙව නික්ඛමිත්වා ගාමූපචාරෙ වා වත්ථූපචාරෙ වා චරන්තං පන ථෙය්‍යචිත්තො කට්ඨෙන වා කථලාය වා උත්‍රාසෙත්වා අටවීභිමුඛං කරොති, මොරො උඞ්ඩෙත්වා අන්තොගාමෙ වා අන්තොවත්ථුම්හි වා ඡදනපිට්ඨෙ වා නිලීයති, රක්ඛති. සචෙ පන අටවීභිමුඛො උඞ්ඩෙති වා ගච්ඡති වා, 'අටවිං පවෙසෙත්වා ගහෙස්සාමී'ති පරිකප්පෙ අසති පථවිතො කෙසග්ගමත්තම්පි උප්පතිතමත්තෙ වා දුතියපදවාරෙ වා පාරාජිකං. කස්මා? යස්මා ගාමතො නික්ඛමන්තස්ස ඨිතට්ඨානමෙව ඨානං හොතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 1.96) –

අට්ඨකථාගතො විනිච්ඡයො උපලක්ඛිතොති වෙදිතබ්බං. කපිඤ්ජරාදිපරසන්තකසකුණෙසු ච එසෙව විනිච්ඡයො දට්ඨබ්බො.

79. **පත්තෙති** ද්වාරෙ භික්ඛාය ඨිතං භික්ඛුනො හත්ථගතෙ පත්තෙ. **තස්ස** ථෙය්‍යචිත්තස්ස.

80. **අනුද්ධරිත්වාවාති** පත්තෙ පතිතං සුවණ්ණාදිං හත්ථෙන අනුක්ඛිපිත්වාව පඨමපදවාරෙ ථුල්ලච්චයං ගම්මමානත්තා න වුත්තං.

81. **හත්ථෙති** හත්ථතලෙ. **වත්ථෙති** චීවරෙ. **මත්ථකෙති** සිරසි. ගාථාඡන්දවසෙන වා-සද්දෙ ආකාරස්ස රස්සත්තං. **පතිට්ඨිතන්ති** පතිතං. **තන්ති** ඡිජ්ජමානං තං සුවණ්ණඛණ්ඩාදි. යදි ආකාසෙ ගච්ඡන්තං, පතන්තං වා හත්ථෙන ගණ්හාති. ගහිතහත්ථෙ ඨිතට්ඨානමෙව ඨානං, තතො කෙසග්ගමත්තම්පි අපනෙන්තස්ස පාරාජිකං. තථා ගහෙත්වා ථෙය්‍යචිත්තෙන ගච්ඡතො දුතියපාදුද්ධාරෙ. වත්ථාදීසු පතිතෙපි එසෙව නයො.

ආකාසට්ඨකථාවණ්ණනා.

82. **මඤ්චපීඨාදීසූති** එත්ථ ආදි-සද්දෙන මඤ්චපීඨසදිසෙ වෙහාසභූතෙ අට්ටවිතානාදයො සඞ්ගණ්හාති. **ආමාසම්පීති** හත්ථෙන වා කායෙන වා ආමසිතබ්බං වත්ථාදිඤ්ච. **අනාමාසම්පීති** තථා අපරාමසිතබ්බං සුවණ්ණාදිං. **ආමසන්තස්සාති** හත්ථාදීහි පරාමසන්තස්ස. **''දුක්කට''**න්ති ඉමිනා එන්දාපනෙ ථුල්ලච්චයඤ්ච ඨානාචාවනෙ පාරාජිකඤ්ච හෙට්ඨා ථලට්ඨෙ වුත්තනයෙන විඤ්ඤාතුං සක්කාති අතිදිසති. ඨානපරිච්ඡෙදො පන මඤ්චාදීහි එව උක්ඛිපන්තස්ස චතුන්නං පාදානං වසෙන, තත්‍රට්ඨමෙව ගණ්හන්තස්ස මඤ්චස්ස චතූසු පාදසීසෙසු ඵුසිත්වා මජ්ඣෙ අඵුසිත්වා ඨිතස්ස බලිමක්ඛිතථද්ධසාටකස්ස චතුන්නං පාදසීසානං වසෙන, අටනීසු ඵුසිත්වා ඨිතස්ස අටනීනං වසෙන වා වෙදිතබ්බො.

83. වංසෙති චීවරවංසෙ, ඉමිනා චීවරනික්ඛෙපනත්ථාය ඨපිතරුක්ඛදණ්ඩසලාකාරජ්ජුආදයො උපලක්ඛිතා. **ඔරතො**ති අත්තනො ඨිතදිසාභිමුඛතො. **භොගන්ති** සංහරිත්වා චීවරං තස්ස නාමෙත්වා ඨපිතමජ්ඣට්ඨානං. **අන්තන්ති** නාමෙත්වා එකතො කතං, උභයානං වා අන්තං. **පාරතො කත්වා**ති වංසතො පරභාගෙ කත්වා.

84. **චීවරෙන චුට්ඨොකාසො**ති චීවරෙන ඡුට්ඨට්ඨානං. **තස්සා**ති තථා ඨපිතස්ස චීවරස්ස. **සො සකලො** චීවරවංසො ඨානං න තු හොතීති මතොති සම්බන්ධො.

85-6. ඔරිමන්තෙන ඡුට්ඨං වා තං ඔකාසන්ති සම්බන්ධො. චීවරභොගං ගහෙත්වා ථෙය්‍යචිත්තෙන අත්තනො අභිමුඛං ආකඩ්ඪතො අත්තනො ඨිතදිසාය චීවරවංසෙ චීවරෙන ඡුපිත්වා ඨිතට්ඨානපරියන්තං ඉතරෙන අතික්කාමයතො චුතීති සම්බන්ධො. **ඉතරෙන** පාරිමන්තෙන භිත්තිදිසාය චීවරස්ස ඡුට්ඨොකාසපරියන්තං ඉතරෙන ඡුට්ඨං තං ඔකාසං ඔරිමන්තෙන අතික්කාමයතො වා චුතීති යොජනා. **ඉතරෙනා**ති පාරිමන්තෙන භිත්තිපස්සෙ චීවරවංසෙ ඡුපිත්වා ඨිතචීවරපරියන්තෙන. **ඡුට්ඨං** චීවරවංසොකාසං. **ඔරිමන්තෙනා**ති අත්තනො ඨිතදිසාය චීවරවංසෙ ඡුපිත්වා ඨපිතචීවරප්පදෙසෙන. **අතික්කාමයතො**ති කෙසග්ගමත්තම්පි අතික්කාමෙන්තස්ස.

එවං දීඝන්තාකඩ්ඪනෙ සම්භවන්තං විකප්පං දස්සෙත්වා ඉදානි තිරියන්තෙන අතික්කමනවිධිං දස්සෙතුමාහ **"දක්ඛිණන්තෙනා"**තිආදි. **පුනා**ති අථ වා. දක්ඛිණන්තෙන ඡුට්ඨට්ඨානං වාමන්තෙන අතික්කාමයතො චුතීති යොජනා. චීවරං හරිතුං චීවරාභිමුඛං ඨිතස්ස අත්තනො දක්ඛිණපස්සෙ චීවරකොටියා ඡුට්ඨං චීවරට්ඨිතප්පදෙසං වාමපස්සෙ චීවරන්තෙන අතික්කාමයතො පාරාජිකමෙවාති අත්ථො. වාමන්තෙන ඡුට්ඨට්ඨානං ඉතරෙන අතික්කාමයතො වා චුතීති යොජනා. **වාමන්තෙන ඡුට්ඨට්ඨානන්ති** චීවරාභිමුඛං ඨිතස්ස වාමපස්සෙ චීවරන්තෙන ඡුට්ඨං චීවරට්ඨිතප්පදෙසං. **ඉතරෙන** දක්ඛිණපස්සෙ චීවරන්තෙන අතික්කාමයතො වා **චුති** පාරාජිකා හොතීති අත්ථො.

87. **වංසතො**ති චීවරෙන ඡුපිත්වා ඨිතචීවරවංසප්පදෙසතො. "කෙසග්ගමත්ත"න්ති කත්ථචි පොත්ථකෙ ලිඛන්ති, තං න ගහෙතබ්බං. **"උක්ඛිත්තෙ"**ති භුම්මෙකවචනන්තෙන සමානාධිකරණත්තා පච්චත්තෙකවචනන්තතා න යුජ්ජතීති. "කෙසග්ගමත්තෙ උක්ඛිත්තෙ"ති කත්ථචි පාඨො දිස්සති, සො ච පමාණං.

88. විමොචෙන්තො ථුල්ලච්චයං ඵුසෙති යොජනා. චීවරවංසෙ ඵුසාපෙත්වා, අඵුසාපෙත්වා වා රජ්ජුයා බන්ධිත්වා ඨපිතචීවරං ගණ්හිතුකාමො ථෙය්‍යචිත්තෙන බන්ධනං මොචෙන්තො ථුල්ලච්චයං ආපජ්ජතීති අත්ථො. **මුත්තෙති** මුත්තමත්තෙ. පාරාජිකො හොති ඨානා චුතභාවතොති අධිප්පායො.

89. **වෙඨෙත්වා**ති එත්ථ "වංසමෙවා"ති සාමත්ථියතො ලබ්භති. චීවරවංසං පලිවෙඨෙත්වා තත්ථෙව ඨපිතචීවරං නිබ්බෙඨෙන්තස්ස භික්ඛුනොපි අයං නයොති සම්බන්ධො. **නිබ්බෙඨෙන්තස්සා**ති විනිවෙඨෙන්තස්ස. **අයං නයොති** "නිබ්බෙඨෙන්තස්ස ථුල්ලච්චයං, නිබ්බෙඨිතෙ පාරාජික"න්ති යථාවුත්තනයමතිදිසති . වලයං ඡින්දතො වාපි අයං නයොති සම්බන්ධො. "භික්ඛුනො, වංසෙ, ඨපිතං, චීවර"න්ති ච ආනෙත්වා යොජෙතබ්බං. චීවරවංසෙ පවෙසෙත්වා ඨපිතං චීවරවලයං යථා ඡින්නමත්තෙ ඨානා චවති, තථා ඡින්දන්තස්ස භික්ඛුනො ඡෙදනෙ ථුල්ලච්චයං, ඡින්නෙ පාරාජිකන්ති අත්ථො. **මොචෙන්තස්සාපායං නයොති** එත්ථාපි "වලය"න්ති ඉමිනා සද්ධිං "භික්ඛුනො"තිආදිපදානි යොජෙතබ්බානි. චීවරවංසෙ ඨපිතං චීවරං වලයං මොචෙන්තස්සාපි ථුල්ලච්චයපාරාජිකානි පුබ්බෙ වුත්තනයානෙව.

ඉහ පුරිමෙන **අපි**-සද්දෙන යථාවුත්තපකාරද්වයෙ සම්පිණ්ඩිතෙ ඉතරෙන **අපි**-සද්දෙන අවුත්තසම්පිණ්ඩනමන්තරෙන අත්ථවිසෙසාභාවතො අවුත්තමත්ථං සම්පිණ්ඩෙති, තෙන "ආකාසගතං වා කරොති, නීහරති වා"ති පකාරද්වයං සඞ්ගණ්හාති. තෙන රුක්ඛමූලෙ පවෙසෙත්වා ඨපිතනිධිසඞ්ඛලිකවලයම්ව චීවරවංසෙ සබ්බට්ඨානෙහිපි අඵුසාපෙත්වා චීවරවලයං ආකාසගතං කරොන්තස්සාපි චීවරවංසකොටියා බහි නීහරන්තස්සාපි ථුල්ලච්චයපාරාජිකානි වුත්තනයෙනෙව ඤාතබ්බානීති එතෙයෙව සඞ්ගණ්හාති. "වලයං ඡින්දතො වාපි, මොචෙන්තස්ස වාපි, වලයං ආකාසගතං වා කරොති, නීහරති වා"ති ඉමෙසු චතූසු විකප්පෙසු එකම්පි තථා අකත්වා චීවරවලයං චීවරවංසෙ සංසෙත්වා ඉතො චිතො ච සඤ්චාරෙන්තස්ස චීවරවලයස්ස සබ්බොපි චීවරවංසො ඨානන්ති "ඨානාචාවනං නත්ථී"ති වුත්තබ්‍යතිරෙකවසෙන දස්සිතබ්බන්ති ගහෙතබ්බං.

90. **ඨපිතස්ස හී**ති එත්ථ පසිද්ධිසූචකං **හි**-සද්දං ආනෙත්වා "චීවරෙ විය හී"ති යොජෙත්වා විසෙසත්ථජොතකං **තු**-සද්දං ආනෙත්වා "ඨපිතස්ස තූ"ති යොජෙතබ්බං. අථ වා නිපාතානමනෙකත්ථත්තා යථාඨානෙ ඨිතානමෙව විසෙසත්ථෙ **හි**-සද්දො, පසිද්ධියං **තු**-සද්දො ච යොජෙතබ්බො. විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා. දීඝතො වා තිරියතො වා පසාරෙත්වා චීවරවංසෙ නික්ඛිත්තස්ස චීවරස්ස විනිච්ඡයො පන සංහරිත්වා චීවරවංසෙ ඨපිතචීවරවිනිච්ඡයො විය වුත්තො, "ඔරිමන්තෙන…පෙ…. පාරාජිකං භවෙ"ති ගාථාත්තයෙ වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බොති අත්ථො.

91. **සික්කායා**ති ඔලම්බිකාධාරෙ. යං භණ්ඩකන්ති සම්බන්ධො. **පක්ඛිපිත්වා**ති නිවෙසෙත්වා. **ලග්ගිතං හොතී**ති ඔලම්බිතං හොති. **"සික්කාතො තං හරන්තො වා චුතො"**ති එතස්මිං විකප්පෙ සික්කාය ඡුට්ඨට්ඨානවසෙන

ඨානාචාවනං වෙදිතබ්බං. දුතියවිකප්පෙ සික්කාය, බන්ධනට්ඨානස්ස ච භිත්තිපස්සෙ ඵුට්ඨට්ඨානං යදි සියා, තස්ස ච වසෙන ඨානාචාවනං වෙදිතබ්බං.

92-3. **කුන්තාදීති ආදි**-සද්දෙන භින්දිවාලාදි දීඝවත්ථු ගහෙතබ්බං. තට්ටිකාබාණුකා විය භිත්තියං පටිපාටියා නිවෙසිතානි මිගසිඞ්ගානි වා සූලානි වා **නාගදන්තා** නාම. **අග්ගෙ වාති** කුන්තඵලකොටියං වා. **බුන්දෙ වාති** කුන්තදන්තමූලෙ වා. **පරිකඩ්ඪතොති** උජුකං ආකඩ්ඪතො.

ඵුට්ඨොකාසන්ති තස්මිං තස්මිං නාගදන්තෙ ඵුට්ඨට්ඨානං අතික්කාමයතො කෙසග්ගමත්තෙන පරාජයො සියාති සම්බන්ධො, ඨපිතට්ඨපිතට්ඨානං විහාය කෙසග්ගමත්තම්පි අතික්කාමයතො පාරාජිකන්ති අත්ථො. කෙසග්ගෙන අන්තරෙන හෙතුනා පරාජයොති ගහෙතබ්බං, කෙසග්ගමත්තම්පි අපනයනහෙතු පාරාජිකං හොතීති අත්ථො.

94-5. එවං දීඝතො ආකඩ්ඪනෙ, උක්ඛිපනෙ ච විනිච්ඡයං දස්සෙත්වා තිරියං ආකඩ්ඪනෙ, පරතො නයනෙ ච විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **''පාකාරාභිමුඛො''**තිආදි. **ආකඩ්ඪතීති** අත්තනො ඨිතට්ඨානාභිමුඛං ආවිඤ්ඡති. **ඔරිමන්තඵුට්ඨොකාසන්ති** ඔරිමන්තෙන ඵුට්ඨොකාසං, අත්තනො දිසාය කුන්තදණ්ඩෙන ඵුට්ඨොකාසන්ති අත්ථො. එත්ථ අච්චයනකිරියාසම්බන්ධෙ සාමිවචනප්පසඞ්ගෙ උපයොගවචනං. ''සකම්මකධාතුප්පයොගෙ උපයොගවචනස්ස මාගධිකවොහාරෙ දස්සනතො කම්මත්ථෙයෙව උපයොගවචන''න්ති එකෙ වදන්ති, එතං කච්චායනලක්ඛණෙන සමානං. **ඉතරන්තච්චයෙති** ඉතරන්තෙන කතො අච්චයොති ඉතරන්තච්චයො, මජ්ඣෙපදලොපසමාසො, පාරිමන්තෙන කත්තබ්බාතික්කමෙ කතෙති අත්ථො. කෙසග්ගෙන චුතොති යොජනා. යථාවුත්තොයෙව අත්ථො.

පරතො පෙල්ලන්තස්සාති පරතො කත්වා පෙල්ලන්තස්ස, භිත්තිපස්සාභිමුඛං කත්වා නිප්පීළෙන්තස්සාති අත්ථො. **තථෙවාති** ''කෙසග්ගෙන චුතො''ති ආකඩ්ඪති. **ඨපිතෙපි ච** කුන්තාදිම්හි අයං නයොති යොජනා. ''කෙසග්ගෙනා''තිආදිනා අයමෙව විනිච්ඡයනයො වත්තබ්බොති අත්ථො.

96. තාලස්ස ඵලං චාලෙන්තස්ස **අස්ස** භික්ඛුනො **යෙන** ඵලෙන **වත්ථු** පඤ්චමාසකං පූරති, **තස්මිං** ඵලෙ බන්ධනා මුත්තෙ පාරාජිකං භවෙති යොජනා.

97. **තාලස්ස පිණ්ඩිං ඡින්දතීති** තාලඵලකණ්ණිකං ඡින්දති. යාය වත්ථු පූරති, තස්සා ඡින්නමත්තාය ''අස්ස පාරාජිකං සියා''ති හෙට්ඨා වුත්තනයො ඉධාපි යොජෙතබ්බො. තාලපිණ්ඩි සචෙ ආකාසගතා හොති, පිණ්ඩිමූලමෙව ඨානං. පණ්ණදණ්ඩෙ වා පණ්ණෙ වා අපස්සාය ඨිතා චෙ, ඨිතට්ඨානෙහි සහ පිණ්ඩිමූලං ගහෙත්වා ඨානභෙදං ඤත්වා ඨානාචාවනෙන පාරාජිකම්පි දට්ඨබ්බං. **එසෙව නයොති** ''යෙන වත්ථු පූරති, තස්මිං බන්ධනා මුත්තෙ අස්ස පාරාජිකං සියා''ති යථාවුත්තො එව නයො. එතෙසු සබ්බෙසු ඨානෙසු පාරාජිකවීතික්කමතො පුබ්බභාගානන්තරප්පයොගෙ ථුල්ලච්චයඤ්ච සහපයොගෙ පාචිත්තියට්ඨානෙ දුක්කටඤ්ච තතොපි පුබ්බපයොගෙ පාචිත්තියට්ඨානෙ පාචිත්තියඤ්ච දුක්කටඤ්ච ගමනදුතියපරියෙසනාදිඅවසෙසපයොගෙසු අදින්නාදානපුබ්බකත්තා දුක්කටඤ්ච අසම්මුය්හන්තෙහි වෙදිතබ්බං.

වෙහාසට්ඨකථාවණ්ණනා.

98. උදකෙ නිධිට්ඨානං ගච්ඡතොති සම්බන්ධො. අගම්භීරොදකෙ නිධිට්ඨානං පදවාරෙන ගච්ඡතො පදෙ පදෙ පුබ්බපයොගෙ **දුක්කටං** හොතීති යොජනා. **ගම්භීරෙ පන තථාති** ''පදවාරෙන ගච්ඡතො දුක්කට''න්ති යථාවුත්තමතිදිසති. **ගච්ඡතොති** තරතො, හත්ථං අචාලෙත්වා තරන්තස්ස පදවාරගණනාය, හත්ථෙන ච වායමන්තස්ස ''පදවාරෙනා''ති ඉදං උපලක්ඛණන්ති කත්වා හත්ථවාරගණනාය පදවාරගණනාය දුක්කටානි වෙදිතබ්බානි. තෙන වුත්තං **අට්ඨකථායං** ''ගම්භීරෙ හත්ථෙහි වා පාදෙහි වා පයොගං කරොන්තස්ස හත්ථවාරෙහි වා පදවාරෙහි වා පයොගෙ පයොගෙ දුක්කට''න්ති (පාරා. අට්ඨ. 1.98).

උම්මුජ්ජනාදිසූති එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන නිමුජ්ජනං සඞ්ගණ්හාති. එත්ථාපි ''තථා''ති අනුවත්තමානත්තා පයොගෙ පයොගෙ දුක්කටන්ති අයමත්ථො වෙදිතබ්බො. නිහිතකුම්භියා ගහණත්ථං නිමුජ්ජනුම්මුජ්ජනෙසුපි හත්ථවාරෙන, පදවාරෙන, හත්ථපදවාරෙහි ච දුක්කටමෙවාති වුත්තං හොති. තෙනාහ **අට්ඨකථායං** ''එසෙව නයො කුම්භිගහණත්ථං නිමුජ්ජනුම්මුජ්ජනෙසූ''ති (පාරා. අට්ඨ. 1.98).

ඉමිස්සා ගාථාය ''නිධිට්ඨානං ගච්ඡතො දුක්කට''න්ති වචනතො තථා ගච්ඡන්තස්ස උදකසප්පචණ්ඩමච්ඡදස්සනෙන භායිත්වා පලායන්තස්ස ගමනස්ස අතදත්ථත්තා අනාපත්තීති බ්‍යතිරෙකෙන විඤ්ඤායති. එත්ථ දුතියපරියෙසනාදිසබ්බපයොගෙසු පාචිත්තියට්ඨානෙ පාචිත්තියඤ්ච පාචිත්තියෙන සහ දුක්කටඤ්ච අවසෙසපයොගෙසු සුද්ධදුක්කටඤ්ච සහපයොගෙ භාජනාමසනෙ අනාමාසදුක්කටඤ්ච ඵන්දාපනෙ ථුල්ලච්චයඤ්ච ඨානාචාවනෙ පාරාජිකඤ්ච නිධිකුම්භියා වුත්තනයෙන විඤ්ඤාතුං සක්කාති න වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. තත්ථ ඨානභෙදො පඤ්චධා හොති, ඉධ පීළෙත්වා ඔසාරෙතුං සක්කුණෙය්‍යත්තා අධොදිසාය සහ ඡබ්බිධං හොතීති අයමෙතෙසං විසෙසො.

99. **තත්ථ ජාතකපුප්ඵෙසූති** තස්මිං ජලෙ රූළ්හෙසු උප්පලාදිකුසුමෙසු, නිද්ධාරණෙ භුම්මං. **යෙන පුප්ඵෙනාති** නිද්ධාරිතබ්බං. **ඡින්දතොති** එත්ථ වත්තමානකාලවසෙන අත්ථං අග්ගහෙත්වා ‘‘ඡින්නවතො’’ති භූතවසෙන අත්ථො ගහෙතබ්බො. එවං අග්ගහිතෙ අන්තිමස්ස පයොගස්ස යාව අනුපරමො, ථුල්ලච්චයාරහත්තා පාරාජිකවචනස්ස වත්ථුවිරොධිතාය ච ඉමස්සෙව පච්ඡිමකුසුමස්ස කන්තනකාලෙ පුප්ඵනාළපස්සෙ තචමත්තෙපි අච්ඡින්නෙ පාරාජිකං නත්ථීති දස්සෙතුං ‘‘එකනාළ…පෙ…. පරිරක්ඛතී’’ති එත්ථෙව අනන්තරෙ වුච්චමානනයස්ස විරුද්ධත්තා ච ඉමං විනිච්ඡයං දස්සෙතුං ලිඛිතස්ස ‘‘යස්මිං පුප්ඵෙ වත්ථු පූරති, තස්මිං ඡින්නමත්තෙ පාරාජික’’න්ති (පාරා. අට්ඨ. 1.98) **අට්ඨකථා**වචනස්ස විරුද්ධත්තා ච වත්තමානකාලමගහෙත්වා භූතකාලස්සෙව ගහෙතබ්බත්තා ‘‘කදා දෙවදත්ත ආගතොසී’’ති පඤ්හස්ස ‘‘එසොහමාගච්ඡාමි, ආගච්ඡන්තං මා මං විජ්ඣා’’ති උත්තරෙ විය වත්තමානසමීපෙ වත්තමානෙවාති භූතෙ වත්තමානබ්‍යපදෙසතො වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

100. **‘‘උප්පලජාතියා’’**ති ඉමිනා ‘‘පදුමජාතියා’’ති බ්‍යතිරෙකතො වුත්තත්තා ‘‘පදුමජාතිකානං පන දණ්ඩෙ ඡින්නෙ අබ්භන්තරෙ සුත්තං අච්ඡින්නම්පි රක්ඛතී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 1.98) **අට්ඨකථා**නයො සඞ්ගහිතොති දට්ඨබ්බං. **එකනාළස්ස වා පස්සෙති** ‘‘නාළස්ස එකපස්සෙ’’ති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධසුඛත්ථං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. **තතොති** නාළතො.

101. භාරබද්ධකුසුමෙසු විනිච්ඡයස්ස වක්ඛමානත්තා **ඡින්දිත්වා ඨපිතෙසූති** අබද්ධකුසුමවසෙන ගහෙතබ්බං. **පුබ්බෙ වුත්තනයෙනාති** තත්‍රජාතකකුසුමෙසු වුත්තවිනිච්ඡයානුසාරෙන. ‘‘යෙන පුප්ඵෙන පූරති, තස්මිං ඡින්නමත්තෙ’’ති අවත්වා ගහිතමත්තෙ පාරාජිකන්ති යොජනා වෙත්ථ විසෙසො.

102. භාරං කත්වා බද්ධානි **භාරබද්ධානීති** මජ්ඣපදලොපීසමාසො. **පුප්ඵානීති** පාදග්ඝනකානි උප්පලාදිකුසුමානි. **ඡස්වාකාරෙසූති** උදකෙ ඔසීදාපෙතුං සක්කුණෙය්‍යත්තා අධොදිසාය සහ චතස්සො දිසා, උද්ධන්ති ඉමාසු ඡසු දිසාසු, නිද්ධාරණෙ භුම්මං. **කෙනචි ආකාරෙනාති** නිද්ධාරෙතබ්බදස්සනං. ඨානාචාවනස්ස සාධකතමත්තා කරණෙයෙව කරණවචනං. **නස්සතීති** පාදග්ඝනකපුප්ඵානං ඨානාචාවනෙන පාරාජිකමාපජ්ජිත්වා ලොකියලොකුත්තරානං අනවසෙසගුණානං පතිට්ඨානභූතං පාතිමොක්ඛසංවරසීලං නාසෙත්වා සයං ගුණමරණෙන මීයතීති අත්ථො.

103. **පුප්ඵානං කලාපන්ති** පාදග්ඝනකඋප්පලාදිකුසුමකලාපං. **උදකං චාලෙත්වාති** යථා වීචි උට්ඨාති, තථා චාලෙත්වා. **පුප්ඵට්ඨානාති** පුප්ඵානං ඨිතට්ඨානා. **චාවෙතීති** කලාපං කෙසග්ගමත්තම්පි අපනෙති. ‘‘පුප්ඵං ඨානා චාවෙතී’’ති කත්ථචි පොත්ථකෙසු පාඨො දිස්සති. පුප්ඵකලාපස්සෙව ගහිතත්තා පුරිමොයෙව ගහෙතබ්බො.

104. **‘‘එත්ථ ගතං ගහෙස්සාමී’’**ති සහ පාඨසෙසෙන යොජනා. **පරිකප්පෙතීති** ‘‘එත්ථ ගතං ගහෙස්සාමී’’ති ඨානං පරිච්ඡින්දිත්වා තක්කෙති. **රක්ඛතීති** ඨානාචාවනෙපි සති සො පරිකප්පො පාරාජිකාපත්තිතො තං භික්ඛුං රක්ඛති. **ගතට්ඨානාති** පුප්ඵකලාපෙන ගතං සම්පත්තඤ්ච තං ඨානඤ්චාති විග්ගහො. **‘‘උද්ධරන්තො’’**ති එතෙන ‘‘පුප්ඵානං කලාප’’න්ති ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං. **‘‘කතට්ඨානා’’**තිපි පාඨො, කතා පුප්ඵානං ඨානා උද්ධරන්තොති සම්බන්ධො. උදකං චාලෙත්වා වීචියො උට්ඨාපෙත්වා වීචිප්පහාරෙන උදකපිට්ඨෙන පරිකප්පිතට්ඨානං සම්පත්තං පුප්ඵකලාපං ඨිතට්ඨානා උද්ධරන්තො කෙසග්ගමත්තම්පි ඨානා චාවෙන්තොති අත්ථො. **‘‘ඨානා’’**ති ඉදං ‘‘හට්ඨො’’ති ඉමිනා සම්බන්ධනීයං. **හට්ඨො නාම පවුච්චතීති** අත්තනා සමාදාය රක්ඛියමානා පාතිමොක්ඛසංවරසීලසඞ්ඛාතසබ්බගුණරතනඞ්කුරාභිනිබ්බත්තට්ඨානා පතිතො නාම හොතීති පවුච්චති.

105. **ජලතො අච්චුග්ගතස්සාති** එත්ථ ‘‘පුප්ඵස්සා’’ති සාමත්ථියා ලබ්භති. ජලපිට්ඨිතො අච්චුග්ගතස්ස පුප්ඵස්ස සකලජලං ඨානං, කද්දමපිට්ඨිතො පට්ඨාය උදකපිට්ඨිපරියන්තං පුප්ඵදණ්ඩෙන ඵරිත්වා ඨිතං සබ්බමුදකං ඨානන්ති වුත්තං හොති. **උප්පාටෙත්වාති** පුප්ඵග්ගං ආකඩ්ඪිත්වා උප්පීළෙත්වා. **තතොති** තස්මා පුප්ඵට්ඨානභූතසකලජලරාසිතො. **උජුන්ති** උජුං කත්වා. **උද්ධරතොති** උප්පාටෙන්තස්ස.

106. **නාළන්තෙති** උප්පාටිතපුප්ඵනාළස්ස මූලකොටියා. **ජලතොති** උදකපිට්ඨිතො. මුත්තමත්තෙ කෙසග්ගමත්තං දූරං කත්වාති පාඨසෙසයොජනා කාතබ්බා. ‘‘ජලතො’’ති පඨමතතියපාදෙසු ද්වික්ඛත්තුං වචනං අත්ථාවිසෙසෙපි පදාවුත්තිඅලඞ්කාරෙ අඩ්ඪයමකවසෙන වුත්තත්තා පුනරුත්තිදොසො න හොතීති වෙදිතබ්බං. ‘‘මුත්තමත්තෙ, අමුත්තෙ’’ති ච සම්බන්ධිතබ්බං, අත්ථානං වා විසෙසතො උභයත්ථ වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. තස්මිං නාළන්තෙති සම්බන්ධො.

107. **තස්ස** නාමෙත්වා උප්පාටිතස්ස. සහ ගච්ඡෙන උප්පාටිතස්සාපි අයමෙව විනිච්ඡයො. ඉධ පන සබ්බපුප්ඵපණ්ණනාළානි මූලතො පභුති පඨමං ඨිතට්ඨානතො අපනාමනවසෙන ඨානාචාවනං වෙදිතබ්බං. එවං පුප්ඵාදීනි උප්පාටෙන්තස්ස භූතගාමවිකොපනාපත්තියා ඨානෙ සහපයොගදුක්කටං හොතීති වෙදිතබ්බං.

108-9. බළිසාදිමච්ඡග්ගහණොපකරණානං වචනතො, ජලෙ ඨිතමතමච්ඡානං විනිච්ඡයස්ස ච වක්ඛමානත්තා **මච්ඡෙති** ජීවමානකමච්ඡානං ගහණං. උපලක්ඛණවසෙන වා අවුත්තසමුච්චයත්ථ **වා**-සද්දෙන වා කිපකාදීනි

මච්ඡවධොපකරණානි වුත්තානෙවාති දට්ඨබ්බං. **වත්ථූති** පාදො. **තස්මිං** මච්ඡෙ. උද්ධටොයෙව **උද්ධටමත්තො,** මච්ඡො, තස්මිං. **ජලාති** උදකතො කෙසග්ගමත්තම්පි අපනෙත්වා උක්ඛිත්තමත්තෙති වුත්තං හොති.

110. පුප්ඵානං විය මච්ඡානම්පි ඨිතට්ඨානමෙව ඨානන්ති අග්ගහෙත්වා සකලජලං ඨානං කත්වා කස්මා වුත්තන්ති ආහ **''ඨානං සලිලජානං හි''**තිආදි. සලිලෙ ජාතා **සලිලජා,** ඉති පකරණතො මච්ඡායෙව වුච්චන්ති. අත්ථප්පකරණසද්දන්තරසන්නිධානාදීහි සද්දා විසෙසත්ථං වදන්තීති. **හීති** පසිද්ධියං. **කෙවලන්ති** අවධාරණෙ, ජලමෙවාති වුත්තං හොති. ඉමිනා බහිඋදකං නිවත්තිතං හොති. සකලං ජලමෙව ඨානං යස්මා, තස්මා සලිලට්ඨං ජලා විමොචෙන්තො පාරාජිකො හොතීති හෙතුහෙතුමන්තභාවෙන යොජනා වෙදිතබ්බා. ආපන්නං පරාජෙතීති **පාරාජිකා,** ආපත්ති, සා එතස්ස අත්ථීති **පාරාජිකො,** පුග්ගලො.

111. **නීරං** උදකං. වාරිම්හි ජලෙ ජාතො **වාරිජො,** ඉති පකරණතො මච්ඡොව ගය්හති. එතෙනෙව ආකාසෙ උප්පතිතමච්ඡො , ගොචරත්ථාය ච ථලමුග්ගතකුම්මාදයො උපලක්ඛිතාති වෙදිතබ්බං. තෙසං ගහණෙ විනිච්ඡයො ආකාසට්ඨථලට්ඨකථාය වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බො. **භණ්ඩග්ඝෙන විනිද්දිසෙති** දුක්කටාදිවත්ථුනො භණ්ඩස්ස අග්ඝවසෙන දුක්කටථුල්ලච්චයපාරාජිකාපත්තියො වදෙය්‍යාති අත්ථො.

112. **තළාකෙති** සරස්මිං, ඉමිනා ච වාපිපොක්ඛරණිසොබ්භාදිජලාසයා සඞ්ගය්හන්ති. **නදියාති** නින්නගාය, ඉමිනා ච කන්දරාදයො සඞ්ගය්හන්ති. **නින්නෙති** ආවාටෙ. **මච්ඡවිසං නාමාති** එත්ථ **නාම**-සද්දො සඤ්ඤායං. මච්ඡවිසනාමකං මදනඵලාදිකං දට්ඨබ්බං. **ගතෙති** විසපක්ඛිපකෙ මච්ඡඝාතකෙ ගතෙ.

114. **සාමිකෙසූති** විසං යොජෙත්වා ගතෙසු මච්ඡසාමිකෙසු. **ආහරන්තෙසූති** ආහරාපෙන්තෙසු. **භණ්ඩදෙය්‍යන්ති** භණ්ඩඤ්ච තං දෙය්‍යඤ්චාති විග්ගහො, අත්තනා ගහිතවත්ථුං වා තදග්ඝනකං වා භණ්ඩං දාතබ්බන්ති අත්ථො.

115. **මච්ඡෙති** මතමච්ඡෙ. **සෙසෙති** නමතමච්ඡෙ.

116. **අමතෙසු** ගහිතෙසූති පකරණතො ලබ්භති, නිමිත්තත්ථෙ චෙතං භුම්මං. **අනාපත්තිං වදන්තීති** අදින්නාදානාපත්තියා අනාපත්තිං වදන්ති, මාරණප්පත්තියා පාචිත්තියං හොතෙව. අයඤ්ච විනිච්ඡයො අරක්ඛිතඅගොපිතෙසු අස්සාමිකතළාකාදීසු වෙදිතබ්බො.

උදකට්ඨකථාවණ්ණනා.

117. **නාවන්ති** එත්ථ ''නාවා නාම යාය තරතී''ති (පාරා. 99) වචනතො ජලතාරණාරහං අන්තමසො එකම්පි වහන්තං රජනදොණිවෙණුකලාපාදිකං වෙදිතබ්බං. **නාවට්ඨං** නාම **භණ්ඩං** යං කිඤ්චි ඉන්ද්‍රියබද්ධං වා අනින්ද්‍රියබද්ධං වා. **''ථෙනෙත්වා ගණ්හිස්සාමී''**ති ඉමිනා ''ථෙය්‍යචිත්තස්සා''ති ඉමමත්ථං විඤ්ඤාපෙති. **පාදුද්ධාරෙති** දුතියපරියෙසනාදිඅත්ථං ගච්ඡන්තස්ස පදෙ පදෙ. **දොසාති** දුක්කටාපත්තියො. **වුත්තාති** ''නාවට්ඨං භණ්ඩං අවහරිස්සාමී'ති ථෙය්‍යචිත්තො දුතියං වා පරියෙසති ගච්ඡති වා, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (පාරා. 99) **පදභාජනියං** භගවතා වුත්තා, ඉමිනා පුබ්බපයොගසහපයොගදුක්කටානි, ඵන්දාපනෙ ථුල්ලච්චයං, ඨානාචාවනෙ පාරාජිකඤ්ච උපලක්ඛණවසෙන දස්සිතන්ති වෙදිතබ්බං.

118. **චණ්ඩසොතෙති** වෙගෙන ගච්ඡන්තෙ උදකප්පවාහෙ, ''චණ්ඩසොතෙ''ති ඉමිනා බන්ධනං විනා සභාවෙන අට්ඨිතභාවස්ස සූචනතො **''බන්ධනමෙව ඨාන''**න්ති වුත්තට්ඨානපරිච්ඡෙදස්ස කාරණං දස්සිතන්ති වෙදිතබ්බං. යස්මා චණ්ඩසොතෙ බද්ධා, තස්මා බන්ධනමෙකමෙව ඨානං මතන්ති වුත්තං හොති. **තස්මින්ති** බන්ධනෙ. **ධීරා** විනයධරා.

119-120. **''නිච්චලෙ උදකෙ නාව-මබන්ධනමවට්ඨිත''**න්ති ඉමිනා ඡධා ඨානපරිච්ඡෙදස්ස ලබ්භමානත්තෙ කාරණං දස්සෙති. නාවං කඩ්ඪතො තස්ස පාරාජිකන්ති සම්බන්ධො. පුනපි කිං කරොන්තොති ආහ **''එකෙනන්තෙන සම්ඵුට්ඨ''**න්තිආදි. තං නාවං අතික්කාමයතොති සම්බන්ධො. එත්ථාපි ''කඩ්ඪිතවතො අතික්කමිතවතො''ති භූතවසෙන අත්ථො යොජෙතබ්බො. යමෙත්ථ වත්තබ්බං, තං හෙට්ඨා වුත්තනයමෙව.

121. එවං චතුපස්සාකඩ්ඪනෙ විනිච්ඡයං දස්සෙත්වා ඉදානි උද්ධං, අධො ච උක්ඛිපනඔසීදාපනෙසු විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **''තථා''**තිආදි. **තථාති** ''තස්ස පාරාජික''න්ති ආකඩ්ඪති. කස්මිං කාලෙති ආහ **''උද්ධං කෙසග්ගමත්තම්පී''**තිආදි. **අධොනාවාතලන්ති** නාවාතලස්ස අධො අධොනාවාතලං, තස්මිං උද්ධං කෙසග්ගමත්තම්පි උදකම්හා විමොචිතෙති ඉමිනා සම්බන්ධො. තෙන ඵුට්ඨං කෙසග්ගමත්තම්පි මුඛවට්ටියා විමොචිතෙති යොජනා. **තෙනාති** අධොනාවාතලෙන ඵුට්ඨෙ උදකෙ මුඛවට්ටියා කරණභූතාය කෙසග්ගමත්තම්පි විමොචිතෙති ගහෙතබ්බං.

122. තීරෙ බන්ධිත්වා පන නිච්චලෙ ජලෙ ඨපිතා **යා** නාවා, **තස්සා** නාවාය **ඨානං** බන්ධනඤ්ච ඨිතොකාසො චාති ද්විධා මතන්ති යොජනා.

123. **පුබ්බං** පඨමං බන්ධනස්ස විමොචනෙ ථුල්ලච්චයං හොතීති යොජනා. **කෙනචුපායෙනාති** ''පුරතො පච්ඡතො වාපි''තිආදික්කමෙන යථාවුත්තොපායඡක්කෙසු යෙන කෙනචි උපායෙනාති අත්ථො. **ඨානා චාවෙති** නාවං.

124. **පඨමං ඨානා චාවෙත්වාති** ''පුරතො පච්ඡතො වා''තිආදිනා යථාවුත්තෙසු ඡසු ආකාරෙසු අඤ්ඤතරෙන ආකාරෙන නාවං ඨපිතට්ඨානතො පඨමං චාවෙත්වා. **එසෙව ච නයොති** නාවාය පඨමං ඨිතට්ඨානතො චාවනෙ ථුල්ලච්චයං, පච්ඡා බන්ධනමොචනෙ පාරාජිකන්ති එසෙව නයො නෙතබ්බොති අත්ථො. එත්ථ ච ''තීරෙ බන්ධිත්වා නිච්චලෙ උදකෙ ඨපිතනාවාය බන්ධනඤ්ච ඨිතොකාසො චාති ද්වෙ ඨානානි, තං පඨමං බන්ධනා මොචෙති, ථුල්ලච්චයං. පච්ඡා ඡන්නං ආකාරානං අඤ්ඤතරෙන ඨානා චාවෙති, පාරාජිකං. පඨමං ඨානා චාවෙත්වා පච්ඡා බන්ධනමොචනෙපි එසෙව නයො''ති (පාරා. 99) **අට්ඨකථායං** වුත්තවිනිච්ඡයො සඞ්ගහිතො. ආමසනඵන්දාපනෙසු දුක්කටථුල්ලච්චයානි හෙට්ඨා කුම්භියං වුත්තනයෙනෙව ඤාතුං සක්කුණෙය්‍යත්තා න වුත්තානීති වෙදිතබ්බං. එවමුපරිපි.

125. **උස්සාරෙත්වාති** උදකතො ථලං ආරොපෙත්වා. **නිකුජ්ජිත්වාති** අධොමුඛං කත්වා. ථලෙ ඨපිතාය නාවාය මුඛවට්ටියා ඵුට්ඨොකාසො එව ඨානන්ති යොජනා. **හීති විසෙසො**, තෙන ජලට්ඨතො ථලට්ඨාය නාවාය වුත්තං විසෙසං ජොතෙති.

126. එත්ථ අධො ඔසීදාපනස්ස අලබ්භමානතාය තං විනා ඉතරෙසං පඤ්චන්නං ආකාරානං වසෙන ඨානාචාවනං දස්සෙතුමාහ **''සෙදයො''**තිආදි. **යතො කුතොචීති** තිරියං චතස්සන්නං, උපරිදිසාය ච වසෙන යං කිඤ්චි දිසාභිමුඛං කෙසග්ගමත්තම්පි අතික්කමෙන්තො.

127. **උක්කුජ්ජිතායපීති** උද්ධංමුඛං ඨපිතායපි. **ඝටිකානන්ති** දාරුඛණ්ඩානං. **''තථා''**ති ඉමිනා ''සෙදයො ඨානපරිච්ඡෙදො''තිආදිනා වුත්තනයං අතිදිසති. සො පන උක්කුජ්ජිත්වා භූමියං ඨපිතනාවාය යුජ්ජති. ඝටිකානං උපරි ඨපිතාය පන නාගදන්තෙසු ඨපිතකුන්තෙ වුත්තවිනිච්ඡයො යුජ්ජති.

128. **''ථෙය්‍යා''**ති ඉදං ''පාජෙන්තස්සා''ති විසෙසනං. **තිත්ථෙති** තිත්ථාසන්නජලෙ. **අරිත්තෙනාති** කෙනිපාතෙන. **ඵියෙනාති** පාජනඵලකෙන. **පාජෙන්තස්සාති** පෙසෙන්තස්ස. **''තං පාජෙති''**තිපි පාඨො දිස්සති, **තං** නාවං යො **පාජෙති, තස්ස පරාජයොති** අත්ථො.

129-30. **ඡත්තන්ති** ආතපවාරණං. **පණාමෙත්වාති** යථා වාතං ගණ්හාති, තථා පණාමෙත්වා. **උස්සාපෙත්වාව චීවරන්ති** චීවරං උද්ධං උච්චාරෙත්වා වා. ගාථාඡන්දවසෙන 'ව'ඉති රස්සත්තං. **ලඞ්කාරසදිසන්ති** පසාරිතපටසරික්ඛකං. **සමීරණන්ති** මාලුතං. **න දොසො තස්ස විජ්ජතීති** ඉදං වාතස්ස අවිජ්ජමානක්ඛණෙ එවං කරොතො පච්ඡා ආගතෙන වාතෙන නීතනාවාය වසෙන වුත්තං. වායමානෙ පන වාතෙ එවං කරොන්තස්ස ආපත්තියෙවාති දට්ඨබ්බං.

131-2. සයමෙව උපාගතන්ති සම්බන්ධො. ගාමසමීපෙ තිත්ථං **ගාමතිත්ථං. තන්ති** නාවං. **ඨානාති** ඡත්තෙන වා චීවරෙන වා ගහිතවාතෙන ගන්ත්වා ගාමතිත්ථෙ ඨිතට්ඨානා. **අචාලෙන්තොති** ඵන්දාපනම්පි අකරොන්තො, ඉමිනා ථුල්ලච්චයස්සාපි අභාවං දස්සෙති. **''අචාවෙන්තො''**තිපි පාඨො, ඨිතට්ඨානතො කෙසග්ගමත්තම්පි අනපනෙන්තොති අත්ථො, ඉමිනා පාරාජිකාභාවං දස්සෙති. **කිණිත්වාති** මූලෙන වික්කිණිත්වා. **සයමෙව ච ගච්ඡන්තින්ති** එත්ථ ච-කාරො වත්තබ්බන්තරසමුච්චයෙ. තථා පණාමිතඡත්තෙන වා උස්සාපිතචීවරෙන වා ගහිතවාතෙන අත්තනා ගච්ඡන්තිං. **ඨානා චාවෙතීති** අත්තනා ඉච්ඡිතදිසාභිමුඛං කත්වා පාජනවසෙන ගමනට්ඨානා චාවෙති.

නාවට්ඨකථාවණ්ණනා.

133-4. යන්ති එතෙනාති **යානං**. රමයතීති **රථො**. වහති, වුය්හති, වහන්ති එතෙනාති වා **වය්හං**. ''උපරි මණ්ඩපසදිසං පදරච්ඡන්නං, සබ්බපාලිගුණ්ඨිමං වා ඡාදෙත්වා''ති (පාරා. අට්ඨ. 1.100) **අට්ඨකථායං** වුත්තනයෙන කතං සකටං වය්හං නාම. **සන්දමානිකාති** ''උභොසු පස්සෙසු සුවණ්ණරජතාදිමයා ගොපානසියො දත්වා ගරුළපක්ඛකනයෙන කතා සන්දමානිකා''ති (පාරා. අට්ඨ. 1.100) **අට්ඨකථායං** වුත්තනයෙන කතයානවිසෙසො. **ඨානා චාවනයොගස්මින්ති** ඨානා චාවනප්පයොගෙ.

135-6. දසට්ඨානාචාවනවසෙන පාරාජිකං වදන්තෙහි පඨමං ඨානභෙදස්ස ඤාතබ්බත්තා තං දස්සෙත්වා ආපත්තිභෙදං දස්සෙතුමාහ **''යානස්ස දුකයුත්තස්සා''**තිආදි. **දුකයුත්තස්සාති** දුකං ගොයුගං යුත්තස්ස යස්සාති, යුත්තෙ යස්මින්ති වා විග්ගහො. **දස ඨානානීති** ද්වින්නං ගොණානං අට්ඨ පාදා, ද්වෙ ච චක්කානීති එතෙසං දසන්නං පතිට්ඨිතට්ඨානානං වසෙන දස ඨානානි වදෙය්‍යාති අත්ථො. එතෙනෙව නයෙන චතුයුත්තාදියානෙ අට්ඨාරසාති ඨානභෙදස්ස නයො දස්සිතො හොති. **යානං පාජයතොති** සකටාදියානං පෙසයතො. ''ධුරෙති යුගාසන්නෙ''ති අට්ඨකථාය **ගණ්ඨිපදෙ** වුත්තං. රථීසාය යුගෙන සද්ධිං බන්ධනට්ඨානාසන්නෙති වුත්තං හොති. **''ධුර''**න්ති ච යුගස්සෙව නාමං. ''ධුරං ඡඩ්ඩෙත්වා, ධුරං ආරොපෙත්වා''ති (පාරා. අට්ඨ. 1.100) **අට්ඨකථාවචනතො** තංසභාවරියාය

සම්බන්ධනට්ඨානම්පි ධුරං නාම. ඉධ පන ගඞ්ගා-සද්දො විය ගඞ්ගාසමීපෙ ධුරසමීපෙ පාජකස්ස නිසජ්ජාරහට්ඨානෙ ධුරස්ස වත්තමානතා ලබ්භති.

ගොණානං පාදුද්ධාරෙ තස්ස ථුල්ලච්චයං විනිද්දිසෙති යොජනා. ඉදඤ්ච ගොණානං අවිලොමකාලං සන්ධාය වුත්තං. විලොමකාලෙ සම්භවන්තං විසෙසං ජොතෙතුං **"ථුල්ලච්චයං තු"** ඉච්චත්‍ර තු-සද්දෙන **අට්ඨකථායං** ''සචෙ පන ගොණා 'නායං අම්හාකං සාමිකො'ති ඤත්වා ධුරං ඡඩ්ඩෙත්වා ආකඩ්ඪන්තා තිට්ඨන්ති වා එන්දන්ති වා, රක්ඛති තාව. ගොණෙ පුන උජුකං පටිපාදෙත්වා ධුරං ආරොපෙත්වා දළ්හං යොජෙත්වා පාචනෙන විජ්ඣිත්වා පාජෙන්තස්ස වුත්තනයෙනෙව තෙසං පාදුද්ධාරෙන ථුල්ලච්චය''න්ති වුත්තවිසෙසො සඞ්ගහිතොති දට්ඨබ්බො. **චක්කානං හීති** එත්ථ අධිකෙන **හි**-සද්දෙන ''සචෙපි සකද්දමෙ මග්ගෙ එකං චක්කං කද්දමෙ ලග්ගං හොති, දුතියං චක්කං ගොණා පරිවත්තෙන්තා පවත්තෙන්ති, එකස්ස පන ඨිතත්තා න තාව අවහාරො හොති. ගොණෙ පන පුන උජුකං පටිපාදෙත්වා පාජෙන්තස්ස ඨිතචක්කෙ කෙසග්ගමත්තං ඵුට්ඨොකාසං අතික්කන්තෙ පාරාජික''න්ති (පාරා. අට්ඨ. 1.100) **අට්ඨකථායං** වුත්තවිසෙසො දස්සිතො හොතීති දට්ඨබ්බං.

137-9. එත්තාවතා යුත්තයානවිනිච්ඡයං දස්සෙත්වා ඉදානි අයුත්තයානවිනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **"අයුත්තකස්සා"**තිආදි. ධුරෙන උපත්ථම්භනියං ඨිතස්ස තස්ස අයුත්තකස්සාපි ච යානකස්ස උපත්ථම්භනිචක්කකානං වසෙන තීණෙව ඨානානි භවන්තීති යොජනා. තත්ථ **අයුත්තකස්සාති** ගොණෙහි අයුත්තකස්ස. **ධුරෙනාති** යථාවුත්තනයෙන ධුරයුත්තට්ඨානසම්පදෙසෙන, සකටසීසෙනාති වුත්තං හොති. **උපත්ථම්භනියන්ති** සකටසීසොපත්ථම්භනියා උපරි ඨිතස්ස. උපත්ථම්භයති ධුරන්ති උපත්ථම්භනී. සකටස්ස පච්ඡිමභාගොපත්ථම්භනත්ථං දීයමානං දණ්ඩද්වයං පච්ඡිමොපත්ථම්භනී නාම, පුරිමභාගස්ස දීයමානස්ස උපත්ථම්භනී පුරිමොපත්ථම්භනී නාමාති අයමුපත්ථම්භනීනං විසෙසො. ඉධ පුරිමොපත්ථම්භනී අධිප්පෙතා. **"උපත්ථම්භනිචක්කකානං වසෙන තීණෙව ඨානානී"**ති ඉදං හෙට්ඨා අකප්පකතාය උපත්ථම්භනියා වසෙන වුත්තං, කප්පකතාය පන වසෙන ''චත්තාරී''ති වත්තබ්බං.

"තථා"ති ඉමිනා ''ඨානානි තීණෙවා''ති ආකඩ්ඪති, දාරුචක්කද්වයවසෙන තීණි ඨානානීති අත්ථො. **"දාරුන"**න්ති ඉමිනා බහුවචනනිද්දෙසෙන රාසිකතදාරූනං දාරුකස්ස එකස්සාපි ඵලකස්සාපි ගහණං වෙදිතබ්බං. **"භූමියම්පි ධුරෙනෙව, තථෙව ඨපිතස්ස වා"**ති ඉමිනා තීණියෙව ඨානානීති අතිදිසති. එත්ථ ධුරචක්කානං පතිට්ඨිතොකාසවසෙන තීණි ඨානානි. එත්ථ ච **උපරිට්ඨපිතස්ස වාති** ච-කාරං ''භූමියං ඨපිතස්සා''ති එත්ථාපි යොජෙත්වා සමුච්චයං කාතුං සක්කාති. තත්ථ අධිකවචනෙන ච-කාරෙන **අට්ඨකථායං** ''යං පන අයුත්තකං ධුරෙ එකාය, පච්ඡතො ච ද්වීහි උපත්ථම්භනීහි උපත්ථම්භෙත්වා ඨපිතං, තස්ස තිණ්ණං උපත්ථම්භනීනං, චක්කානඤ්ච වසෙන පඤ්ච ඨානානි. සචෙ ධුරෙ උපත්ථම්භනී හෙට්ඨාභාගෙ කප්පකතා හොති, ඡ ඨානානී''ති (පාරා. අට්ඨ. 1.100) වුත්තවිනිච්ඡයං සඞ්ගණ්හාති.

පුරතො පච්ඡතො වාපීති එත්ථ ''කඩ්ඪිත්වා''ති පාඨසෙසො. **අපි**-සද්දෙන ''උක්ඛිපිත්වාපී''ති අවුත්තං සමුච්චිනොති. යො පන පුරතො කඩ්ඪිත්වා ඨානා චාවෙති, යො වා පන පච්ඡතො කඩ්ඪිත්වා ඨානා චාවෙති, යො වා පන උක්ඛිපිත්වා ඨානා චාවෙතීති යොජනා. **තිණ්ණන්ති** ඉමෙ තයො ගහිතා, ''තෙස''න්ති සාමත්ථියා ලබ්භති, තෙසං තිණ්ණං පුග්ගලානන්ති වුත්තං හොති. කදා කිං හොතීති ආහ **"ථුල්ලච්චයං තු...පෙ.... පරාජයො"**ති. **"ඨානා චාවෙ"**ති ඉදං ''ථුල්ලච්චය''න්ති ඉමිනාපි සම්බන්ධනීයං. **තු**-සද්දස්ස විසෙසජොතනත්ථං උපාත්තත්තා සාවසෙසට්ඨානාචාවනෙ එන්දාපනථුල්ලච්චයං, නිරවසෙසට්ඨානාචාවනෙ පන කතෙ ඨානාචාවනපාරාජිකා වුත්තා හොතීති දට්ඨබ්බං.

140. **අක්ඛානං සීසකෙහීති** අක්ඛස්ස උභයකොටීහි. ''ජාත්‍යාඛ්‍යායමෙකස්මිං බහුවචනමඤ්ඤතරාය''මිති වචනතො එකස්මිං අත්ථෙ බහුවචනං යුජ්ජති. **"ඨිතස්සා"**ති එතස්ස විසෙසනස්ස ''යානස්සා''ති විසෙසිතබ්බං සාමත්ථියා ලබ්භති. ''ඨානානි ද්වෙ''ති වුත්තත්තා යථා සකටධුරං භූමිං න ඵුසති, එවං උච්චතරෙසු ද්වීසු තුලාදිදාරූසු ද්වෙ අක්ඛසීසෙ ආරොපෙත්වා ඨපිතං යානමෙව ගය්හති.

141. **කඩ්ඪන්තොති** ද්වින්නං අක්ඛසීසානං ආධාරභූතෙසු දාරූසු සංසිත්වා ඉතො චිතො ච කඩ්ඪන්තො. **උක්ඛිපන්තොති** උජුං ඨිතට්ඨානතො උච්චාරෙන්තො. **ඵුට්ඨොකාසච්චයෙති** ඵුට්ඨොකාසතො කෙසග්ගමත්තාතික්කමෙ. **අඤ්ඤස්සාති** යථාවුත්තප්පකාරතො ඉතරස්ස. **යස්ස කස්සචි** රථාදිකස්ස යානස්ස.

142. **අක්ඛුද්ධීනන්ති** චතුන්නං අක්ඛරුද්ධනකආණීනං. අක්ඛස්ස උභයකොටීසු චක්කාවුණනට්ඨානතො අන්තො ද්වීසු සකටබාහාසු අක්ඛරුද්ධනත්ථාය ද්වෙ අඞ්ගුලියො විය ආකොටිතා චතස්සො ආණියො අක්ඛුද්ධි නාම. **ධුරස්සාති** ධුරබන්ධනට්ඨානාසන්නස්ස රථසීසග්ගස්ස. **තං** යානං. **වා**-සද්දෙන පස්සෙ වා ගහෙත්වා කඩ්ඪන්තො, මජ්ඣෙ වා ගහෙත්වා උක්ඛිපෙන්තොති කිරියන්තරං විකප්පෙති. **ගහෙත්වාති** එත්ථ ''කඩ්ඪන්තො''ති පාඨසෙසො. **ඨානා චාවෙතීති උද්ධීසු** ගහෙත්වා කඩ්ඪන්තො අත්තනො දිසාය උද්ධිඅන්තෙන ඵුට්ඨට්ඨානං ඉතරෙන උද්ධිපරියන්තෙන කෙසග්ගමත්තම්පි අතික්කාමෙති.

“උද්ධීසු වා”ති සාසඞ්කවචනෙන අනුද්ධිකයානස්සාපි විජ්ජමානත්තං සූචිතං හොති. **අට්ඨකථායං** ‘‘අථ උද්ධිබාණුකා න හොන්ති, සමමෙව බාහං කත්වා මජ්ඣෙ විජ්ඣිත්වා අක්ඛසීසානි පවෙසිතානි හොන්ති, තං හෙට්ඨිමතලස්ස සමන්තා සබ්බං පථවිං ඵුසිත්වා තිට්ඨති, තත්ථ චතූසු දිසාසු, උද්ධඤ්ච ඵුට්ඨට්ඨානාතික්කමවසෙන පාරාජිකං වෙදිතබ්බ’’න්ති (පාරා. අට්ඨ. 1.100) වුත්තවිනිච්ඡයඤ්ච බ්‍යතිරෙකවසෙන සඞ්ගණ්හාති.

143. **නාභියා**ති නාභිමුඛෙන. **එකමෙව සියා ඨාන**න්ති එකං නාභියා ඵුට්ඨට්ඨානමෙව ඨානං භවතීති අත්ථො. ‘‘එකමස්ස සියා ඨාන’’න්ති පොත්ථකෙසු දිස්සති, තතො පුරිමපාඨොව සුන්දරතරො. **පරිච්ඡෙදොපී**ති එත්ථ **පි**-සද්දො විසෙසත්ථජොතකො, පරිච්ඡෙදො පනාති අත්ථො. **පඤ්චධා**ති නාභියා චතුපස්සපරියන්තං, උද්ධඤ්ච පඤ්චධා, ඨානාචාවනාකාරො හොතීති අත්ථො.

144. **ඨානානි ද්වෙ**ති නෙමියා, නාභියා ච ඵුට්ඨට්ඨානවසෙන ද්වෙ ඨානානි. **අස්සා**ති චක්කස්ස. **තෙසං ද්වින්නං** ඨානානං. භිත්තිආදිං අපස්සාය ඨපිතචක්කස්සාපි හි **අට්ඨකථායං** වුත්තො අයම්පි විනිච්ඡයො වුත්තො, යොපි ඉමිනා ච පාඨෙන දස්සිතො හොති.

145. **අනාරක්ඛ**න්ති සාමිකෙන අසංවිහිතාරක්ඛං. **අධොදෙත්වා**ති ගොණෙ අපෙසෙත්වා. **වට්ටති,** පාරාජිකං න හොතීති අධිප්පායො. සාමිකෙ ආහරාපෙන්තෙ පන භණ්ඩදෙය්‍යං හොති.

යානට්ඨකථාවණ්ණනා.

146. භාරට්ඨකථාය **සීසක්ඛන්ධකටොලම්බවසා**ති එවංනාමකානං සරීරාවයවානං වසෙන භාරො චතුබ්බිධො හොති. තත්ථ සීසභාරාදීසු අසම්මොහත්ථං සීසාදීනං පරිච්ඡෙදො වෙදිතබ්බො – සීසස්ස තාව පුරිමගලෙ ගලවාටකො පිට්ඨිගලෙ කෙසඤ්චි කෙසන්තෙ ආවට්ටො හොති, ගලස්සෙව උභොසු පස්සෙසු කෙසඤ්චි කෙසාවට්ටා ඔරුය්හ ජායන්ති, යෙ ‘‘කණ්ණචූළිකා’’ති වුච්චන්ති, තෙසං අධොභාගො චාති අයං හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදො, තතො උපරි **සීසං,** එත්ථන්තරෙ ඨිතභාරො **සීසභාරො** නාම.

උභොසු පස්සෙසු කණ්ණචූළිකාහි පට්ඨාය හෙට්ඨා, කප්පරෙහි පට්ඨාය උපරි, පිට්ඨිගලාවට්ටතො ච ගලවාටකතො ච පට්ඨාය හෙට්ඨා, පිට්ඨිවෙමජ්ඣාවට්ටතො ච උරපරිච්ඡෙදමජ්ඣෙ හදයආවාටතො ච පට්ඨාය උපරි **ඛන්ධො,** එත්ථන්තරෙ ඨිතභාරො **ඛන්ධභාරො** නාම.

පිට්ඨිවෙමජ්ඣාවට්ටතො , පන හදයආවාටතො ච පට්ඨාය හෙට්ඨා යාව පාදනඛසිඛා, අයං **කටිපරිච්ඡෙදො,** එත්ථන්තරෙ සමන්තතො සරීරෙ ඨිතභාරො **කටිභාරො** නාම.

කප්පරතො පට්ඨාය පන හෙට්ඨා යාව හත්ථනඛසිඛා, අයං **ඔලම්බකපරිච්ඡෙදො,** එත්ථන්තරෙ ඨිතභාරො **ඔලම්බකො** නාම.

හරතීති **භාරො,** හරති එතෙන, එතස්මින්ති වා **භාරො,** ඉති යථාවුත්තසීසාදයො අවයවා වුච්චන්ති. භාරෙ තිට්ඨතීති **භාරට්ඨං**. ඉති සීසාදීසු ඨිතං භණ්ඩං වුච්චති. ‘‘භාරොයෙව භාරට්ඨ’’න්ති (පාරා. අට්ඨ. 1.101) **අට්ඨකථා**වචනතො හරියතීති **භාරො,** කම්මනි සිද්ධෙන භාර-සද්දෙන භණ්ඩමෙව වුච්චති.

147. **සිරස්මිංයෙවා**ති යථාපරිච්ඡින්නෙ සිරසි එව. **සාරෙතී**ති අනුක්ඛිපන්තො ඉතො චිතො ච සාරෙති. **ථුල්ලච්චයං සියා**ති එන්දාපනථුල්ලච්චයං භවෙය්‍ය.

148. **ඛන්ධ**න්ති යථාපරිච්ඡින්නමෙව ඛන්ධං. **ඔරොපිතෙ**ති ඔහාරිතෙ. **සීසතො**ති එත්ථ ‘‘උද්ධ’’න්ති පාඨසෙසො, යථාපරිච්ඡින්නසීසතො උපරීති අත්ථො. **කෙසග්ගමත්තම්පී**ති කෙසග්ගමත්තං දූරං කත්වා. **පි**-සද්දො පගෙව තතො අධිකන්ති දීපෙති. **මොචෙන්තොපී**ති කෙසග්ගෙන අඵුසන්තං අපනෙන්තො. එත්ථාපි **පි**-සද්දෙන න කෙවලං ඛන්ධං ඔරොපෙන්තස්සෙව පාරාජිකං, අපිච ඛො මොචෙන්තොපි පරාජිතොති හෙට්ඨා වුත්තමපෙක්ඛති. පසිබ්බකාදියමකභාරං පන සීසෙ ච පිට්ඨියඤ්චාති ද්වීසු ඨානෙසු ඨිතත්තා ද්වීහි ඨානෙහි අපනයනෙන පාරාජිකං හොති, තඤ්ච **“සීසතො මොචෙන්තො”**ති ඉමිනාව එකදෙසවසෙන සඞ්ගහිතන්ති දට්ඨබ්බං.

149-50. එවං සීසභාරෙ විනිච්ඡයං දස්සෙත්වා තදනන්තරං උද්දෙසක්කමෙසු ඛන්ධභාරාදීසු විනිච්ඡයෙ දස්සෙතබ්බෙපි අවසානෙ වුත්තඔලම්බකභාරෙ විනිච්ඡයං දස්සෙත්වා ආදාන්තභාරානං වුත්තනයානුසාරෙන සෙසෙසුපි විනිච්ඡයං අතිදිසිතුමාහ **“භාර”**න්තිආදි. **සුද්ධමානසො**ති පාතරාසාදිකාරණෙන අථෙය්‍යචිත්තො, හත්ථගතභාරං ථෙය්‍යචිත්තෙන භූමියං ඨපනනිස්සජ්ජනාදිං කරොන්තස්ස හත්ථතො මුත්තමත්තෙ පාරාජිකන්ති ඉදමෙතෙන උපලක්ඛිතන්ති දට්ඨබ්බං.

එත්ථ වුත්තනයෙනෙවාති සීසභාරඛලම්බකභාරෙසු වුත්තානුසාරෙන. **සෙසෙසුපි භාරෙසූති** බන්ධභාරාදිකෙසුපි. **මතිසාරෙන** සාරමතිනා. **වෙදිතබ්බො විනිච්ඡයොති** යථාපරිච්ඡින්නෙසු ඨානෙසු ඨිතං පාදග්ඝනකං යං කිඤ්චි වත්ථුං ථෙය්‍යචිත්තෙන ''ගණ්හිස්සාමී''ති ආමසන්තස්ස දුක්කටං, ඨානා අචාවෙත්වා ඵන්දාපෙන්තස්ස ථුල්ලච්චයං, යථාපරිච්ඡින්නට්ඨානාතික්කමනවසෙන වා උද්ධංඋක්ඛිපනවසෙන වා ඨානා චාවෙන්තස්ස පාරාජිකං හොතීති අයං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති අත්ථො.

භාරට්ඨකථාවණ්ණනා.

151-3. ඉදානි ආරාමට්ඨවිනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **''දුක්කට''**න්තිආදි. **ආරාමන්ති** චම්පකාදිපුප්ඵාරාමඤ්ච අම්බාදිඵලාරාමඤ්චාති ද්වීසු ආරාමෙසු යං කඤ්චි ආරාමං. ආරමන්ති එත්ථ පුප්ඵාදිකාමිනොති විග්ගහො, තං **ආරාමං, අභි**-සද්දයොගෙ උපයොගවචනං. **අභියුඤ්ජතොති** පරායත්තභාවං ජානන්තො ''මම සන්තක''න්ති අට්ටං කත්වා ගණ්හිතුං ථෙය්‍යචිත්තෙන සහායාදිභාවත්ථං දුතියකපරියෙසනාදිවසෙන අභියුඤ්ජන්තස්ස දුක්කටං මුනිනා වුත්තන්ති ඉමිනා සම්බන්ධනීයං, අදින්නාදානස්ස පුබ්බපයොගත්තා සහපයොගගණනාය දුක්කටන්ති භගවතා වුත්තන්ති අත්ථො. **ධම්මං චරන්තොති** අට්ටං කරොන්තො. **පරං සාමිකං පරාජෙති වෙ,** සයං සාසනතො **පරාජිතොති** යොජනා.

තස්සාති භණ්ඩසාමිනො. **විමතිං ජනයන්තස්සාති** ''ඉමිනා සහ අට්ටං කත්වා මම සන්තකං ලභිස්සාමි වා, න වා''ති සංසයං උප්පාදෙන්තස්ස චොරස්ස. යොපි ධම්මං චරන්තො සයං පරජ්ජති, තස්ස ච ථුල්ලච්චයන්ති යොජනා.

සාමිනො ධුරනික්ඛෙපෙති ''අයං ථද්ධො කක්ඛළො ජීවිතබ්‍රහ්මචරියන්තරායම්පි මෙ කරෙය්‍ය, අලං දානි මය්හං ඉමිනා ආරාමෙනා''ති සාමිනො ධුරනික්ඛෙපෙ සති, අත්තනො ''න දස්සාමී''ති ධුරනික්ඛෙපෙ චාති යොජනා. එවං උභින්නං ධුරනික්ඛෙපෙ පාරාජිකං. **තස්සාති** අභියුඤ්ජන්තස්ස. **සබ්බෙසං කූටසක්ඛීනඤ්චාති** ච-කාරො ලුත්තනිද්දිට්ඨොති වෙදිතබ්බො. චොරස්ස අස්සාමිකභාවං ඤත්වාපි තදායත්තකරණත්ථං යං කිඤ්චි වදන්තා කූටසක්ඛිනො, තෙසං සබ්බෙසම්පි භික්ඛූනං පාරාජිකං හොතීති අත්ථො.

ආරාමට්ඨකථාවණ්ණනා.

154. විහාරට්ඨකථායං **විහාරන්ති** උපලක්ඛණත්තා ''පරිවෙණං වා, ආවාසං වා''ති ච ගහෙතබ්බං. **සඞ්ඝිකන්ති** චාතුද්දිසං සඞ්ඝං උද්දිස්ස භික්ඛූනං දින්නත්තා සඞ්ඝසන්තකං. **කඤ්චීති** ඛුද්දකං, මහන්තං වාති අත්ථො. අච්ඡින්දිත්වාන ගණ්හිතුං අභියුඤ්ජන්තස්ස පාරාජිකා න සිජ්ඣතීතිපි පාඨසෙසයොජනා. හෙතුං දස්සෙති **''සබ්බෙසං ධුරනික්ඛෙපාභාවතො''**ති, සබ්බස්සෙව චාතුද්දිසිකසඞ්ඝස්ස ධුරනික්ඛෙපස්ස අසම්භවතොති අත්ථො. ''විහාර''න්ති එත්තකමෙව අවත්වා ''සඞ්ඝික''න්ති විසෙසනෙන දීඝභාණකාදිභෙදස්ස ගණස්ස, එකපුග්ගලස්ස වා දින්නවිහාරාදිං අච්ඡින්දිත්වා ගණ්හන්තෙ ධුරනික්ඛෙපසම්භවා පාරාජිකන්ති වුත්තං හොති. එත්ථ විනිච්ඡයො ආරාමෙ විය වෙදිතබ්බො. ඉමෙසු තත්‍රට්ඨභණ්ඩෙ විනිච්ඡයො භූමට්ඨථලට්ඨආකාසට්ඨවෙහාසට්ඨෙසු වුත්තනයෙන ඤාතුං සක්කාති න වුත්තොති වෙදිතබ්බො.

විහාරට්ඨකථාවණ්ණනා.

155-6. ඛෙත්තට්ඨෙ **සීසානීති** වල්ලියො. **නිදම්පිත්වානාති** යථා ධඤ්ඤමත්තං හත්ථගතං හොති, තථා කත්වා. **අසිතෙනාති** දාත්තෙන. **ලායිත්වාති** දායිත්වා. සබ්බකිරියාපදෙසු **''සාලිආදීනං සීසානී''**ති සම්බන්ධනීයං. සාලිආදීනං සීසානි නිදම්පිත්වා ගණ්හතො යස්මිං බීජෙ ගහිතෙ වත්ථු පූරති, තස්මිං බන්ධනා මොචිතෙ තස්ස පාරාජිකං භවෙති යොජනා. අසිතෙන ලායිත්වා ගණ්හතො යස්මිං සීසෙ ගහිතෙ…පෙ…. භවෙ, කරෙන ඡින්දිත්වා ගණ්හතො යස්සං මුට්ඨියං ගහිතායං…පෙ…. භවෙති යොජනා. **බීජෙති** වීහාදිඵලෙ. **වත්ථු පූරතීති** පාදග්ඝනකං හොතීති. **මුට්ඨියන්ති** සීසමුට්ඨියං, බීජමුට්ඨියං වා. **බන්ධනා මොචිතෙති** බන්ධනට්ඨානතො මොචිතෙ.

157. **දණ්ඩො වාති** වත්ථුපූරකවීහිදණ්ඩො වා. අච්ඡින්නො රක්ඛතීති සම්බන්ධො. **තචො වාති** තස්ස දණ්ඩස්ස එකපස්සෙ ඡල්ලි වා අච්ඡින්නො රක්ඛතිච්චෙව සම්බන්ධො. **වා**-ග්ගහණෙන ඉධාවුත්තං **අට්ඨකථා**ගතං (පාරා. අට්ඨ. 1.104) ''වාකො''ති ඉදං සඞ්ගණ්හාති. **වාකො** නාම දණ්ඩෙ වා තචෙ වා බාහිරං. ඉධාපි තචො වා අච්ඡින්නො රක්ඛතීති යොජනා. **වීහිනාළම්පි වාති** ගහිතධඤ්ඤසාලිසීසෙන පතිට්ඨිතං වීහිකුදුසාදිගච්ඡානං නාළං, තචගබ්භොති වුත්තං හොති. **දීඝන්ති** දීඝං චෙ හොති. **''අනික්ඛන්තොවා''**ති ඉමිනා ''දණ්ඩො''ති සම්බන්ධො. ''තතො''ති පාඨසෙසො. තතො දීඝවීහිනාළතො සබීජවීහිසීසදණ්ඩො සබ්බසො ඡින්නො ඡින්නකොටියා කෙසග්ගමත්තම්පි බහි අනික්ඛන්තොති අත්ථො. **රක්ඛතීති** තං භික්ඛුං දුක්කටථුල්ලච්චයපාරාජිකවත්ථූනං අනුරූපාපත්තිතො පාලෙති. මුත්තො චෙ, න රක්ඛතීති අත්ථො.

වුත්තඤ්චෙතං **අට්ඨකථායං** ''වීහිනාළං දීඝම්පි හොති, යාව අන්තොනාළතො වීහිසීසදණ්ඩකො න නික්ඛමති, තාව රක්ඛති. කෙසග්ගමත්තම්පි නාළතො දණ්ඩකස්ස හෙට්ඨිමතලෙ නික්ඛන්තමත්තෙ භණ්ඩග්ඝවසෙන කාරෙතබ්බො''ති (පාරා. 1.104). තථා ඉමිනාව විනිච්ඡයෙන **අට්ඨකථායං** ''ලායිතබ්බවත්ථුපූරකවීහිසීසමුට්ඨියා මූලෙ

ඡින්නෙපි සීසෙසු අච්ඡින්නවීහිසීසග්ගෙහි සද්ධිං ජටෙත්වා ඨිතෙසු රක්ඛති, ජටං විජටෙත්වා වියොජිතෙසු යථාවුත්තපාරාජිකාදිආපත්තියො හොන්ති''ති එවමාදිකො විනිච්ඡයො ච සූචිතොති ගහෙතබ්බො.

158. **මද්දිත්වාති** වීහිසීසානි මද්දිත්වා. **පප්ඵොටෙත්වාති** භුසාදීනි ඔපුනිත්වා. ඉතො සාරං ගණ්හිස්සාමීති පරිකප්පෙතීති යොජනා. **ඉතොති** වීහිසීසතො. **සාරං ගණ්හිස්සාමීති** සාරභාගං ආදියිස්සාමි. සචෙ පරිකප්පෙතීති යොජනා. **රක්ඛතීති** වත්ථුපහොනකප්පමාණං දාත්තෙන ලායිත්වා වා හත්ථෙන ඡින්දිත්වා වා ඨානා චාවෙත්වා ගහිතම්පි යාව පරිකප්පො න නිට්ඨාති, තාව ආපත්තිතො රක්ඛතීති අත්ථො.

159. **මද්දනෙපීති** වීහිසීසමද්දනෙපි. **උද්ධරණෙපීති** පලාලාපනයනෙපි. **පප්ඵොටනෙපීති** භුසාදිකචවරාපනයනෙපි. **දොසො නත්ථීති** අග්ඝවසෙන පාරාජිකාදිආපත්තියො න භවන්ති, සහපයොගදුක්කටං පන හොතෙව. **අත්තනො… පෙ…. පරාජයොති** අත්තනො පඨමං පරිකප්පිතාකාරෙන සබ්බං කත්වා සාරභාගං ගණ්හිතුං අත්තනො භාජනෙ පක්ඛිත්තමත්තෙ යථාවුත්තපාරාජිකාදයො හොන්තීති අත්ථො.

160. එත්තාවතා ''ඛෙත්තට්ඨං නාම භණ්ඩං ඛෙත්තෙ චතූහි ඨානෙහි නික්ඛිත්තං හොති භූමට්ඨං ථලට්ඨං ආකාසට්ඨං වෙහාසට්ඨ''න්ති (පාරා. 104) වුත්තානි ඛෙත්තට්ඨානි චත්තාරි යථාවුත්තසදිසානීති තානි පහාය ''තත්ථජාතක''න්තිආදි **පාළියං** ආගතෙ තත්‍රජාතෙ විනිච්ඡයං දස්සෙත්වා ඉදානි ''ඛෙත්තං නාම යත්ථ පුබ්බණ්ණං වා අපරණ්ණං වා ජායතී''ති (පාරා. 104) එවමාගතෙ ඛෙත්තෙපි විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **''ජාන''න්තිආදි**. **ජානන්ති** පරසන්තකභාවං ජානන්තො. **ඛීලන්ති** අප්පිතක්ඛරං වා ඉතරං වා පාසාණාදිඛීලං. **සඞ්කාමෙතීති** පරායත්තභූමිං සාමිකා යථා පස්සන්ති, තථා වා අඤ්ඤථා වා අත්තනො සන්තකං කාතුකාමතාය කෙසග්ගමත්තම්පි ඨානං යථා සසන්තකං හොති, තථා ථෙය්‍යචිත්තෙන නිඛණතීති අත්ථො.

161. තං පාරාජිකත්තං තස්ස කදා හොතීති ආහ **''සාමිකානං තු ධුරනික්ඛෙපනෙ සති''**ති. ''හොතී''ති පාඨසෙසො. **තු**-සද්දෙන ''අත්තනො වා''ති විසෙසස්ස සඞ්ගහිතත්තා සාමිනො නිරාලයභාවසඞ්ඛාතධුරනික්ඛෙපෙ ච ''සාමිකස්ස න දස්සාමී''ති අත්තනො ධුරනික්ඛෙපෙ ච තස්ස පාරාජිකත්තං හොතීති අත්ථො. **එවමුදීරිතන්ති** ''කෙසග්ගමත්තම්පී''ති එවං නියමිතං කථිතං.

162. **යා පනාති** යා භූමි පන. **තෙසු** ද්වීසු ඛීලෙසු. **ආදො ථුල්ලච්චයන්ති** පඨමෙ ඛීලෙ සඞ්කාමිතෙ සො භික්ඛු ථුල්ලච්චයං ආපජ්ජති. **දුතියෙති** දුතියෙ ඛීලෙ සඞ්කාමිතෙ පරාජයො හොතීති යොජනා. බහූහි ඛීලෙහි ගහෙතබ්බට්ඨානෙ පරියන්තඛීලෙසු ද්වීසු විනිච්ඡයො ච එතෙනෙව වුත්තො හොති. එත්ථ පන අන්තෙ ඛීලද්වයං විනා අවසෙසඛීලනිඛණනෙ ච ඉතරෙසු තදත්ථෙසු සබ්බපයොගෙසු ච දුක්කටං හොතීති විසෙසො.

163-4. ''මමෙදං සන්තක''න්ති ඤාපෙතුකාමොති සම්බන්ධො. පරසන්තකාය භූමියා පරායත්තභාවං ඤත්වාව ථෙය්‍යචිත්තෙන කෙසග්ගමත්තම්පි ඨානං ගණ්හිතුකාමතාය ''එත්තකං ඨානං මම සන්තක''න්ති රජ්ජුයා වා යට්ඨියා වා මිනිත්වා පරස්ස ඤාපෙතුකාමොති අත්ථො. **යෙහි ද්වීහි පයොගෙහීති** සබ්බපච්ඡිමකෙහි රජ්ජුපසාරණයට්ඨිපාතනානමඤ්ඤතරෙහි ද්වීහි පයොගෙහි. **තෙසූති** නිද්ධාරණෙ භුම්මං.

ඉධ **රජ්ජුං වාපීති** විකප්පත්ථවා-සද්දෙන ''යට්ඨිං වා''ති යොජෙතබ්බෙපි අවුත්තසමුච්චයත්ථං අධිකවචනභාවෙන වුත්ත**පි**-සද්දෙන ඉධාවුත්තමරියාදවතීනං විනිච්ඡයස්ස ඤාපිතත්තා යථාවුත්තරජ්ජුයට්ඨිවිනිච්ඡයෙසු විය පරසන්තකාය භූමියා කෙසග්ගමත්තම්පි ඨානං ථෙය්‍යචිත්තෙන ගණ්හිතුකාමතාය වතිපාදෙ නිඛණිත්වා වා සාඛාමත්තෙන වා වතිං කරොන්තස්ස මරියාදං වා බන්ධන්තස්ස පාකාරං වා චිනන්තස්ස පංසුමත්තිකා වා වඩ්ඪෙන්තස්ස පුබ්බපයොගෙ පාචිත්තියට්ඨානෙ පාචිත්තියඤ්ච දුක්කටඤ්ච සහපයොගෙ කෙවලදුක්කටඤ්ච පච්ඡිමපයොගෙසු ද්වීසු පඨමපයොගෙ ථුල්ලච්චයඤ්ච අවසානපයොගෙ පාරාජිකඤ්ච හොතීති විනිච්ඡයොපි සඞ්ගහිතොති දට්ඨබ්බං.

ඛෙත්තට්ඨකථාවණ්ණනා.

165. වත්ථට්ඨාදීසු **වත්ථට්ඨස්සාති** එත්ථ ''වත්ථු නාම ආරාමවත්ථු විහාරවත්ථූ''ති (පාරා. 105) **පදභාජනෙ** වුත්තත්තා පුප්ඵාදිආරාමෙ කාතුං සඞ්ඛරිත්වා ඨපිතභූමි ච පුබ්බකතාරාමානං විනාසෙ තුච්ඡභූමි ච විහාරං කාතුං අභිසඞ්ඛතා භූමි ච නට්ඨවිහාරභූමි වාති එවං විභාගවති වසති එත්ථ උපරොපො වා විහාරො වාති ''වත්ථූ''ති වුච්චති ඉච්චෙවං දුවිධං වත්ථුඤ්ච ''වත්ථුට්ඨං නාම භණ්ඩං වත්ථුස්මිං චතූහි ඨානෙහි නික්ඛිත්තං හොති භූමට්ඨං ථලට්ඨං ආකාසට්ඨං වෙහාසට්ඨ''න්ති (පාරා. 105) වචනතො එවං චතුබ්බිධං භණ්ඩඤ්චාති ඉදං ද්වයං වත්ථු ච වත්ථුට්ඨඤ්ච වත්ථුවත්ථුට්ඨන්ති වත්තබ්බෙ එකදෙසසරූපෙකසෙසවසෙන සමාසෙත්වා, උ-කාරස්ස ච අකාරං කත්වා ''වත්ථට්ඨස්සා''ති දස්සිතන්ති ගහෙතබ්බං. යථාවුත්තදුවිධවත්ථුනො, වත්ථට්ඨස්ස ච භණ්ඩස්සාති අත්ථො. **ඛෙත්තට්ඨෙති** එත්ථාපි අයමෙව සමාසොති ඛෙත්තෙ ච ඛෙත්තට්ඨෙ වාති ගහෙතබ්බං. නාවට්ඨාදිවොහාරෙපි එසෙව නයො. **ගාමට්ඨෙපි වාති** ''ගාමට්ඨං නාම භණ්ඩං ගාමෙ චතූහි ඨානෙහි නික්ඛිත්තං හොති භූමට්ඨං…පෙ…. වෙහාසට්ඨ''න්ති (පාරා. 106) වුත්තෙ චතුබ්බිධෙ ගාමට්ඨභණ්ඩෙපීති අත්ථො.

166. අරඤ්ඤට්ඨකථායං **"තිණං වා"**තිආදිපදානං ''තත්ථජාතක''න්ති පදෙන සම්බන්ධො. **තත්ථජාතකන්ති** ''අරඤ්ඤං නාම යං මනුස්සානං පරිග්ගහිතං හොතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 1.107) වචනතො තත්ථජාතං යං කිඤ්චි මනුස්සසන්තකං සාමිකානං අකාමා අගහෙතබ්බතො සාරක්ඛෙ අරඤ්ඤෙ උප්පන්නන්ති අත්ථො. **තිණං වාති** පරෙහි ලායිත්වා ඨපිතං වා අත්තනා ලායිතබ්බං වා ගෙහච්ඡාදනාරහං තිණං වා. **පණ්ණං වාති** එවරූපමෙව ගෙහච්ඡාදනාරහං තාලපණ්ණාදිපණ්ණං වා. **ලතං වාති** තථාරූපමෙව වෙත්තලතාදිකං වල්ලිං වා. යා පන දීඝා හොති , මහාරුක්ඛෙ ච ගච්ඡෙ ච විනිවිජ්ඣිත්වා වා වෙඨෙත්වා වා ගතා, සා මූලෙ ඡින්නාපි අවහාරං න ජනෙති, අග්ගෙ ඡින්නාපි. යදා පන අග්ගෙපි මූලෙපි ඡින්නා හොති, තදා අවහාරං ජනෙති. සචෙ පන වෙඨෙත්වා ඨිතා හොති, වෙඨෙත්වා ඨිතා පන රුක්ඛතො මොචිතමත්තා අවහාරං ජනෙතීති අයමෙත්ථ විසෙසො. සාමිකෙන අවිස්සජ්ජිතාලයං ඡල්ලිවාකාදිඅවසෙසභණ්ඩඤ්ච ඉමිනාව උපලක්ඛිත්වා සඞ්ගහිතන්ති වෙදිතබ්බං. **කට්ඨමෙව වාති** දාරුං වා. **භණ්ඩග්ඝෙනෙව කාතබ්බොති** එත්ථ අන්තොභූතහෙතුත්ථවසෙන කාරෙතබ්බොති අත්ථො ගහෙතබ්බො. තෙනාහ **අට්ඨකථායං** ''භණ්ඩග්ඝෙන කාරෙතබ්බො''ති. අවහටතිණාදිභණ්ඩෙසු අග්ඝවසෙන මාසකං වා ඌනමාසකං වා හොති, දුක්කටං. අතිරෙකමාසකං වා ඌනපඤ්චමාසකං වා හොති, ථුල්ලච්චයං. පඤ්චමාසකං වා අතිරෙකපඤ්චමාසකං වා හොති, පාරාජිකං. පාරාජිකං චෙ අනාපන්නො, ආමසනදුක්කටං, එන්දාපනථුල්ලච්චයඤ්ච කාරෙතබ්බොති අත්ථො. **ගණ්හන්තොති** අවහරන්තො.

167-74. ඉදානි ''කට්ඨමෙව වා''ති වුත්තරුක්ඛදාරූසු විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **"මහග්ඝෙ"**තිආදි. **මහග්ඝෙති** පඤ්චමාසකං වා අතිරෙකපඤ්චමාසකං වා අග්ඝකං හුත්වා මහග්ඝෙ. **නස්සතීති** ථෙය්‍යචිත්තසමඞ්ගී හුත්වා ඡින්නමත්තෙපි පාරාජිකං ආපජ්ජති. **පි**-සද්දො අවධාරණෙ. **"කොචිපී"**ති ඉමිනා අද්ධගතොපි අල්ලං වා හොතු පුරාණං වා, තච්ඡෙත්වා ඨපිතං න ගහෙතබ්බමෙවාති අත්ථො.

මූලෙති උපලක්ඛණමත්තං. ''අග්ගෙ ච මූලෙ ච ඡින්නො හොතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 1.107) **අට්ඨකථා**වචනතො මූලඤ්ච අග්ගඤ්ච ඡින්දිත්වාති ගහෙතබ්බො. **අද්ධගතන්ති** ජිණ්ණගළිතපතිතතචං, චිරකාලං ඨිතන්ති වුත්තං හොති.

ලක්ඛණෙති අත්තනො සන්තකං ඤාපෙතුං රුක්ඛක්ඛන්ධෙ තචං ඡින්දිත්වා කතසල්ලක්ඛණෙ. **ඡල්ලියොනද්ධෙති** සමන්තතො අභිනවුප්පන්නාහි ඡල්ලීහි පරියොනන්ධිත්වා අදස්සනං ගමිතෙ. **අජ්ඣාවුත්ථඤ්චාති** එත්ථ ''ගෙහ''න්ති පාඨසෙසො. ගෙහං කතඤ්ච අජ්ඣාවුත්ථඤ්චාති යොජනා. ගෙහං කාතුං අරඤ්ඤසාමිකානං මූලං දත්වා රුක්ඛෙ කිණිත්වා ඡින්නදාරූහි තං ගෙහං කතඤ්ච පරිභුත්තඤ්චාති අත්ථො. **විනස්සන්තඤ්චාති** එත්ථාපි ''අවසිට්ඨං දාරු''න්ති පාඨසෙසො. තං ගෙහං කත්වා අවසිට්ඨං වස්සාතපාදීහි විවිධා ජීරිත්වා විනස්සමානං, විපන්නදාරුන්ති වුත්තං හොති. ගණ්හතො න දොසො කොචීති සම්බන්ධො. ''සාමිකා නිරාලයා''ති ගණ්හතො කාචිපි ආපත්ති නත්ථීති අත්ථො. කිංකාරණන්ති චෙ? අරඤ්ඤසාමිකෙහි මූලං ගහෙත්වා අඤ්ඤෙසං දින්නත්තා, තෙසඤ්ච නිරාලයං ඡඩ්ඩිතත්තාති ඉදමෙත්ථ කාරණං.

වුත්තඤ්හෙතං **අට්ඨකථායං** ''ගෙහාදීනං අත්ථාය රුක්ඛෙ ඡින්දිත්වා යදා තානි කතානි, අජ්ඣාවුත්ථානි ච හොන්ති, දාරූනිපි අරඤ්ඤෙ වස්සෙන ච ආතපෙන ච විනස්සන්ති, ඊදිසානිපි දිස්වා 'ඡඩ්ඩිතානී'ති ගහෙතුං වට්ටති. කස්මා? යස්මා අරඤ්ඤසාමිකා එතෙසං අනිස්සරා. යෙහි අරඤ්ඤසාමිකානං දෙය්‍යධම්මං දත්වා ඡින්නානි, තෙ එව ඉස්සරා, තෙහි ච තානි ඡඩ්ඩිතානි, නිරාලයා තත්ථ ජාතා''ති (පාරා. අට්ඨ. 1.107). එවම්පි සති පච්ඡා සාමිකෙසු ආහරාපෙන්තෙසු භණ්ඩදෙය්‍යං හොතීති දට්ඨබ්බං.

යො වාති අරඤ්ඤසාමිකානං දෙය්‍යධම්මං පවිසන්තො අදත්වා ''නික්ඛමන්තො දස්සාමී''ති රුක්ඛෙ ගාහාපෙත්වා නික්ඛමන්තො යො ච භික්ඛු. **ආරක්ඛට්ඨානං පත්වාති** අරඤ්ඤපාලකා යත්ථ නිසින්නා අරඤ්ඤං රක්ඛන්ති, තං ඨානං පත්වා. **"චින්තෙන්තො"**ති කිරියන්තරසාපෙක්ඛත්තා ''අතික්කමෙය්‍යා''ති සාමත්ථියතො ලබ්භති. තස්මා **චිත්තෙ කම්මට්ඨානාදීනි කත්වාති** එත්ථ ආදි-සද්දෙන පකාරත්ථෙන කුසලපක්ඛියා විතක්කා සඞ්ගය්හන්ති. අඤ්ඤං චින්තෙන්තො වා ආරක්ඛනට්ඨානං පත්වායෙව අතික්කාමෙය්‍යාති යොජෙත්වා අත්ථො වත්තබ්බො. තත්ථ **අඤ්ඤං චින්තෙන්තො වාති** අඤ්ඤං විහිතො වා, ඉමිනා යථාවුත්තවිතක්කානං සඞ්ගහො. **අස්සාති** එත්ථ ''දෙය්‍යා''න්ති කිතයොගෙ කත්තරි සාමිවචනත්තා අනෙනාති අත්ථො.

''යොවා''ති එත්ථ අවුත්තසමුච්චයත්ථෙන **ච**-සද්දෙන අරඤ්ඤපවිසනකාලෙ යථාවුත්තනයෙන මූලං අදත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා දාරූනි ගහෙත්වා ගමනකාලෙ ''අරඤ්ඤපාලකා සචෙ යාචන්ති, දස්සාමී''ති පරිකප්පෙත්වා ගන්ත්වා තෙහි අයාචිතත්තා අදත්වා ගච්ඡන්තොපි තථෙව ආගන්ත්වා ආරක්ඛකෙසු කීළාපසුතෙසු වා නිද්දායන්තෙසු වා බහි නික්ඛන්තෙසු වා තත්ථ ඨත්වා ආරක්ඛකෙ පරියෙසිත්වා අදිස්වා ගච්ඡන්තොපි තථෙව ආගන්ත්වා තත්ථ නියුත්තඉස්සරජනෙහි අත්තනො හත්ථතො දාතබ්බං දත්වා වා අත්තානං සම්මානං කත්වා වා පාලකෙ සඤ්ඤාපෙත්වා වා පාලකෙ ඔකාසං යාචිත්වා තෙහි දින්නොකාසො වා ගච්ඡන්තොපීති එත්තකා වුත්තෙන සදිසත්තා සඞ්ගහිතාති දට්ඨබ්බා.

වරාහාති සූකරා. **වග්ඝාති** බ්‍යග්ඝා. **අච්ඡාති** ඉස්සා. **තරච්ඡාති** කාළසීහා. **ආදි**-සද්දෙන දීපිමත්තහත්ථිසීහාදයො වාළමිගා සඞ්ගය්හන්ති. එතෙයෙව වරාහාදයො සමාගමවසෙන මරණාදිඅනිට්ඨසම්පවාරිතාය උප අනිට්ඨසමීපෙ දවන්ති පවත්තන්තීති **"උපද්දවා"**ති වුච්චන්ති. ආරක්ඛට්ඨානං ආගතකාලෙ දිට්ඨවරාහාදිඋපද්දවතොති වුත්තං හොති. **මුච්චිතුකාමතායාති** මොක්ඛාධිප්පායෙන. **"තථෙවා"**ති ඉමිනා පවිසනකාලෙ දෙය්‍යධම්මං අදත්වා ''නික්ඛමනකාලෙ දස්සාමී''ති පවිසිත්වා දාරුං ගහෙත්වා ආරක්ඛට්ඨානං පත්තොති පුරිමගාථාය සාමත්ථියතො ලබ්භමානොයෙවත්ථො දස්සිතො. **තං ඨානන්ති** තං ආරක්ඛට්ඨානං. **අතික්කාමෙතීති** ''ඉදං තං ඨාන''න්තිපි අසල්ලක්ඛණමත්තභයුපද්දවො හුත්වා පලායන්තො අතික්කමති, භණ්ඩදෙය්‍යං පන හොතීති යොජනා.

සුඞ්කඝාතතොති එත්ථාපි **පි**-සද්දො ලුත්තනිද්දිට්ඨොති වෙදිතබ්බො, සුඞ්කගහණට්ඨානතොපීති අත්ථො. සුඞ්කස්ස රඤ්ඤො දාතබ්බභාගස්ස ඝාතො මුසිත්වා ගහණමත්තො, සුඞ්කො හඤ්ඤති එත්ථාති වා සුඞ්කඝාතොති විග්ගහො. සුඞ්කඝාතසරූපං පරතො ආවි භවිස්සති. **තස්මාති** සුඞ්කඝාතතො තස්ස ගරුකත්තා එව. **තන්ති** තං සුඞ්කඝාතට්ඨානං. **අනොක්කම්ම ගච්ඡතොති** අපවිසිත්වා ගච්ඡන්තස්ස. **දුක්කටං උද්දිට්ඨං** ''සුඞ්කං පරිහරති, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (පාරා. 113).

එතන්ති යථාවුත්තආරක්ඛට්ඨානං. **ථෙය්‍යචිත්තෙන පරිහරන්තස්සාති** ථෙය්‍යචිත්තෙන පරිහරිත්වා දූරතො ගච්ඡන්තස්ස. ආකාසෙනපි ගච්ඡතො පාරාජිකමනුද්දිට්ඨං සත්ථුනාති සම්බන්ධො.

නනු ච ''ඉදං පන ථෙය්‍යචිත්තෙන පරිහරන්තස්ස ආකාසෙන ගච්ඡතොපි පාරාජිකමෙවා''ති (පාරා. අට්ඨ. 1.107) **අට්ඨකථායං** වුත්තවචනං විනා **පාළියං** ''අරඤ්ඤට්ඨ''න්ති මාතිකාපදස්ස **විභඞ්ගෙ** ''තත්ථජාතකං කට්ඨං වා ලතං වා තිණං වා පඤ්චමාසකං වා අතිරෙකපඤ්චමාසකං වා අග්ඝනකං ථෙය්‍යචිත්තො ආමසති, ආපත්ති දුක්කටස්ස. ඵන්දාපෙති, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්ස. ඨානා චාවෙති, ආපත්ති පාරාජිකස්සා''ති (පාරා. 106) සාමඤ්ඤවචනතො සුඞ්කඝාතෙ ''සුඞ්කං පරිහරති, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති වචනං විය එත්ථ ආරක්ඛට්ඨානං පරිහරන්තස්ස විසුං වුත්තපාරාජිකාපත්තිවචනෙ අසතිපි ''අට්ඨකථාය''න්ති අවත්වා ''සත්ථුනා''ති කස්මා ආහාති? වුච්චතෙ – අට්ඨකථාචරියෙන තථෙව වුත්තත්තා ආහ. කස්මා පන අට්ඨකථාචරියෙන ''අපඤ්ඤත්තං න පඤ්ඤපෙස්සාම, පඤ්ඤත්තං න සමුච්ඡින්දිස්සාමා''ති (පාරා. 565) පාළිපාඨං ජානන්තෙනපි පාළියං අවුත්තපාරාජිකං නිද්දිට්ඨන්ති? එත්ථ විනිච්ඡයං භික්ඛූහි පුට්ඨෙන භගවතා වුත්තනයස්ස මහාඅට්ඨකථාය ආගතත්තා තස්සෙව නයස්ස සමන්තපාසාදිකායං නිද්දිට්ඨභාවං ජානන්තෙන ඉමිනාපි ආචරියෙන ඉධ ''සත්ථුනා''ති වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං.

අථ වා ''සුඞ්කං පරිහරති, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති වත්වා ආරක්ඛට්ඨානවිනිච්ඡයෙ අවචනං යථාවුත්තවිසයස්ස අදිට්ඨභාවෙන වා සියා, ඉමස්ස තථා අනවජ්ජතා වා සියා, වුත්තානුසාරෙන සුවිඤ්ඤෙය්‍යතා වා සියාති තයො විකප්පා. තෙසු පඨමවිකප්පො සබ්බඤ්ඤුභාවබාධනතො දුබ්බිකප්පමත්තං හොති. දුතියවිකප්පො ලොකවජ්ජස්ස ඉමස්ස අනවජ්ජභාවො නාම අනුපපන්නොති අනාදාතබ්බො. පාරිසෙසතො තතියවිකප්පො යුජ්ජති.

තත්ථ ''වුත්තානුසාරෙනා''ති කිමෙත්ථ වුත්තං නාම, තදනුසාරෙන ඉමස්සාපි සුවිඤ්ඤෙය්‍යතා කථන්ති චෙ? පඨමනිද්දිට්ඨෙ අරඤ්ඤට්ඨනිද්දෙසෙ සාමඤ්ඤෙන ''ඨානා චාවෙති, ආපත්ති පාරාජිකස්සා''ති (පාරා. 106) ඉදං වුත්තං, න පන ථෙය්‍යචිත්තෙන ආරක්ඛට්ඨානපරිහරණඤ්ච. ''ගමනකාලෙ 'මූලං දත්වා ගමිස්සාමී'ති පුබ්බපරිකප්පිතනියාමෙන අදත්වා ගච්ඡතො පරිකප්පාවහාරොව හොතී''ති ච ''තං පන යෙන කෙනචි ආකාරෙන පරිකප්පිතට්ඨානං පහාය ගමනං ඨානාචාවනං නාම හොතෙවාති තෙන වත්ථුනා පාරාජිකමෙව හොතී''ති ච ''ඨානා චාවෙති, ආපත්ති පාරාජිකස්සා'ති ඉමිනා ච විඤ්ඤාතත්ථමෙව හොතී''ති ච විසුං න වුත්තං. සුඞ්කට්ඨානපරිහරණං පන ඨානපරිහරණසභාවත්තා සභාවතො ඊදිසංව සන්තම්පි ඉදං විය පරිකප්පිතට්ඨානං න හොතීති වක්ඛමානරාජසම්මතට්ඨානතො අඤ්ඤං පරිකප්පිතට්ඨානං සමානම්පි ථෙය්‍යචිත්තුප්පත්තිමත්තෙන තං පරිහරිත්වා ගච්ඡන්තස්ස ථෙය්‍යචිත්තෙන අත්තනො පත්තං ගණ්හන්තස්ස විය පාරාජිකාය අවත්ථුතඤ්ච දුක්කටස්සෙව වත්ථුභාවඤ්ච විඤ්ඤාපෙතුං ''සුඞ්කං පරිහරති, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති වුත්තන්ති භගවතො අධිප්පායඤ්ඤුනා අට්ඨකථාචරියෙන ''පාරාජිකමෙවා''ති (පාරා. අට්ඨ. 1.107) වුත්තත්තා තෙන අට්ඨකථායං වුත්තනීහාරමෙව දස්සෙතුං අයමාචරියොපි ''සත්ථුනා පාරාජිකමනුද්දිට්ඨ''න්ති ආහාති නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං.

තස්මාති යස්මා එවං පරිහරිත්වා ථෙය්‍යචිත්තෙන දූරතො වජ්ජෙත්වා ගච්ඡන්තස්සාපි පාරාජිකප්පහොනකතාය අච්චන්තභාරියං හොති, තස්මා. **එත්ථාති** ඉමස්මිං අරඤ්ඤාරක්ඛට්ඨානෙ. **"විසෙසෙනා"**ති ඉදං ''අප්පමත්තෙන හොතබ්බ''න්ති ඉමිනා හෙතුභාවෙන සම්බන්ධනීයං. **සතිසම්පන්නචෙතසාති** ච **පියසීලෙනාති** ච ''භික්ඛුනා''ති එතස්ස විසෙසනං. අසික්ඛාකාමස්ස භික්ඛුනො ඉමස්ස ඔවාදස්ස අභාජනතාය තං පරිවජ්ජෙතුමාහ **"පියසීලෙනා"**ති. පියසීලස්සාපි සතිවිරහිතස්ස පමත්තට්ඨානෙ සරණාසම්භවා ඉමස්ස අභාජනතාය තං වජ්ජෙතුමාහ **"සතිසම්පන්නචෙතසා"**ති.

අරඤ්ඤට්ඨකථාවණ්ණනා.

175-6. **තොයදුල්ලභකාලස්මි**න්ති තොයං දුල්ලභං යස්මිං සො තොයදුල්ලභො, තොයදුල්ලභො ච සො කාලො චාති තොයදුල්ලභකාලො, තස්මිං. **ආවජ්ජෙත්වා වාති** උදකභාජනං නාමෙත්වා වා. **පවෙසෙත්වා වාති** අත්තනො භාජනං තස්මිං පක්ඛිපිත්වා වා. **ඡිද්දං කත්වාපි වාති** උදකභාජනෙ ඔමට්ඨාදිභෙදං ඡිද්දං කත්වා වා ගණ්හන්තස්ස භණ්ඩග්ඝෙන විනිද්දිසෙති වක්ඛමානෙන සම්බන්ධනීයං.

තථාති යථා තොයදුල්ලභකාලස්මිං භාජනෙ රක්ඛිතගොපිතං උදකං අවහරන්තස්ස පාරාජිකං වුත්තං, තෙනෙව නීහාරෙන. **වාපියං වාති** පරසන්තකාය සාරක්ඛාය වාපියං වා. **තළාකෙ වාති** තාදිසෙ ජාතස්සරෙ වා. එවං සාරක්ඛානං පොක්ඛරණිආදීනං එතෙහි වා අවුත්තසමුච්චයෙන **වා**-සද්දෙන වා ගහණං වෙදිතබ්බං. **අත්තනො භාජනං පවෙසෙත්වා ගණ්හන්තස්සාති** උපලක්ඛණපදන්ති භාජනගතජලෙ ච ඉධ ච තෙලභාජනෙ විය මුඛෙන වා වංසාදීහි වා ආකඩ්ඪිත්වා ථෙය්‍යචිත්තෙන පිවන්තස්ස යථාවත්ථුකමාපත්තිවිධානං වෙදිතබ්බං.

177. **මරියාදන්ති** වාපිආදීනං පාළිවට්ටබන්ධං. **ඡින්දතොති** කුදාලාදීහි පංසුආදීනි උද්ධරිත්වා ද්විධා කරොන්තස්ස. විසෙසත්ථාවජොතකෙන **තු**-සද්දෙන ''මරියාදං ඡින්දිත්වා දුබ්බලං කත්වා තස්ස ඡින්දනත්ථාය වීචියො උට්ඨාපෙතුං උදකං සයං ඔතරිත්වා වා ගොමහිංසෙ වා අඤ්ඤෙ මනුස්සෙ වා කීළන්තෙ දාරකෙ වා ඔතාරෙත්වා වා අත්තනො ධම්මතාය ඔතිණ්ණෙ තාසෙත්වා වා උදකෙ ඨිතං රුක්ඛං ඡින්දිත්වා වා ඡෙදාපෙත්වා වා පාතෙත්වා වා පාතාපෙත්වා වා ජලං බොභෙති, තතො උට්ඨිතාහි වීචීහි මරියාදෙ ඡින්නෙපි තෙනෙව ඡින්නො හොති. එවමෙව ගොමහිංසාදයො මරියාදං ආරොහන්තෙනාපි අඤ්ඤෙහි ආරොහාපෙන්තෙනාපි තෙසං ඛුරෙහි මරියාදෙ ඡින්නෙපි, උදකනිද්ධමනාදිං පිදහිත්වා වා පිදහාපෙත්වා වා වාපිමරියාදාය නීවට්ඨානං බන්ධිත්වා වා බන්ධාපෙත්වා වා අතිරෙකජලාපගමනමග්ගතො නීහරිතබ්බොදකං වාරෙත්වා වා බාහිරතො උදකං පවෙසෙත්වා වා පූරෙති, ඔඝෙන මරියාදෙ ඡින්නෙපි තෙනෙව ඡින්නං හොතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 1.108 අත්ථතො සමානං) එවමාදිකං **අට්ඨකථා**ගතවිසෙසං සඞ්ගණ්හාති. **අදින්නාදානපුබ්බතොති** අදින්නාදානස්ස පුබ්බපයොගත්තා. **භූතගාමෙන සද්ධිම්පීති** භූතගාමෙනපි සද්ධිං. **අපි**-සද්දෙන පථවිඛණනං සම්පිණ්ඩෙති. මරියාදං ඡින්දන්තො තත්ථජාතං තිණාදිං ඡින්දති, භූතගාමපාචිත්තියෙන සද්ධිං දුක්කටං. ජාතපථවිං ඡින්දති, පථවිඛණනපාචිත්තියෙන සද්ධිං දුක්කටං ආපජ්ජතීති අධිප්පායො.

178. **කාතබ්බොති** එත්ථ ''භණ්ඩග්ඝෙන ආපත්තියා''ති පාඨසෙසො. අන්තොභූතහෙත්වත්ථවසෙන කාරෙතබ්බොති ගහෙතබ්බො. අන්තො ඨත්වා ඡින්දන්තො බහිඅන්තෙන, බහි ඨත්වා ඡින්දන්තො අන්තොඅන්තෙන, උභයත්ථාපි ඨත්වා ඡින්දන්තො මජ්ඣතො භණ්ඩග්ඝෙන ආපත්තියා කාරෙතබ්බොති යොජනා. අයං පනෙත්ථ අත්ථො – අන්තොවාපියං ඨත්වා මරියාදං ඡින්දිත්වා උදකෙ බහි නික්ඛමිතෙ නික්ඛන්තඋදකග්ඝෙන දුක්කටථුල්ලච්චයපාරාජිකාසු යථාපන්නාය ආපත්තියා කාරෙතබ්බො. බහි ඨත්වා මරියාදං ඡින්දිත්වා අන්තොවාපියං පවිසන්තොදකස්ස ඨිතට්ඨානතො චාවිතක්ඛණෙ නික්ඛන්තඋදකග්ඝෙන ආපත්තියා කාරෙතබ්බො. කදාචි අන්තො කදාචි බහි ඨත්වා මරියාදං මජ්ඣෙ ඨපෙත්වා ඡින්දන්තො මජ්ඣෙ ඨිතට්ඨානං ඡින්දිත්වා උදකස්ස නීහටක්ඛණෙ නීහටඋදකස්ස අග්ඝෙන ආපත්තියා කාරෙතබ්බොති.

උදකට්ඨකථාවණ්ණනා.

179-80. **වාරෙනාති** වාරෙන වාරෙන සාමණෙරා අරඤ්ඤතො යං දන්තකට්ඨං සඞ්ඝස්සත්ථාය ආනෙත්වා සචෙ ආචරියානම්පි ආහරන්ති, යාව තෙ දන්තකට්ඨං පමාණෙන **ඡින්දිත්වා** සඞ්ඝස්ස ච ආචරියානඤ්ච **න නියාදෙන්ති,** තාව අරඤ්ඤතො ආහතත්තා **තං සබ්බං** සඞ්ඝස්ස ච සකසකආචරියානඤ්ච **ආහතං** දන්තකට්ඨං **තෙසමෙව ච** දන්තකට්ඨහාරකානං සාමණෙරානං **සන්තකං** හොතීති අත්ථයොජනා.

181. **තස්මාති** යස්මා තෙසමෙව සාමණෙරානං සන්තකං හොති, තස්මා. **තං** අරඤ්ඤතො ආහතං දන්තකට්ඨඤ්ච සඞ්ඝස්ස ගරුභණ්ඩඤ්ච දන්තකට්ඨන්ති සම්බන්ධො. සඞ්ඝිකාය භූමියං උප්පන්නං සඞ්ඝෙන රක්ඛිතගොපිතත්තා ගරුභණ්ඩභූතං දන්තකට්ඨඤ්චාති වුත්තං හොති. **ගණ්හන්තස්ස වාති** අධිකච-කාරෙන ඉහාවුත්තස්ස **අට්ඨකථා**ගතස්ස ගණපුග්ගලගිහිපරිබද්ධ ආරාමුය්‍යානසඤ්ජාතඡින්නාඡින්නරක්ඛිතගොපිතදන්තකට්ඨස්ස සමුච්චිතත්තා තඤ්ච ථෙය්‍යචිත්තෙන ගණ්හන්තස්ස අවහටදන්තකට්ඨස්ස අග්ඝවසෙන ආපත්තියො වත්තබ්බාති අයමත්ථො දීපිතො හොති.

182. **තෙහි** දන්තකට්ඨහාරකෙහි සාමණෙරෙහි. **නියාදිතන්ති** මහාසඞ්ඝස්ස පටිපාදිතං.

183. සඞ්ඝිකකාලතො පට්ඨාය ථෙය්‍යචිත්තෙන ගණ්හතොපි අවහාරාභාවෙ කාරණං දස්සෙතුමාහ **''අරක්ඛිත්තා''**තිආදි. තත්ථ **අරක්ඛිතත්තාති** සඞ්ඝිකභාවෙන ලද්ධෙපි රක්ඛිතගොපිතදන්තකට්ඨෙ විය සඞ්ඝෙන කතාරක්ඛායාභාවා. **යථාවුඩ්ඪමභාජෙතබ්බතොති** සඞ්ඝිකත්තස්සාපි සතො යථාවුඩ්ඪං පටිපාටිමනතික්කම්ම භාජෙතබ්බඵලපුප්ඵාදීනං විය භාජෙතබ්බතාභාවතො. **සබ්බසාධාරණත්තා වාති** සඞ්ඝපරියාපන්නානං සබ්බෙසමෙව සාධාරණත්තා.

ඉදන්ති සඞ්ඝස්ස නියාමිතදන්තකට්ඨං. **අඤ්ඤං වියාති** අඤ්ඤං ගණපුග්ගලාදිසන්තකං රක්ඛිතගොපිතදන්තකට්ඨං විය. එවං චොරිකාය ගණ්හතො අවහාරාභාවෙ කාරණෙන සාධිතෙපි ථෙය්‍යචිත්තෙන සකපරික්ඛාරම්පි ගණ්හතො දුක්කටස්ස වුත්තත්තා තථා ගණ්හන්තො දුක්කටා න මුච්චතීති දට්ඨබ්බං. වත්තං පන ජානිතබ්බං – සඞ්ඝිකදන්තකට්ඨං ගණ්හන්තෙන පධානඝරාදීසු පවිසිත්වා චිරෙන ඔසරන්තෙන බහි වීතිනාමෙතබ්බදිවසෙ ගණෙත්වා තංපමාණෙන ගහෙතබ්බං, මග්ගං ගච්ඡන්තෙන එකං ද්වෙ දන්තකට්ඨානි ථවිකාය පක්ඛිපිත්වා ගන්තබ්බං, තත්ථෙව වසන්තෙන දිවසෙ දිවසෙ ආහරිත්වා (?)

දන්තකට්ඨකථාවණ්ණනා.

184. **"අග්ගිං වා දෙති"**තිආදීසු "රුක්ඛෙ"ති පකරණතො ලබ්භති "රුක්ඛො විනස්සතී"ති වක්ඛමානත්තා, රුක්ඛො ච "වනප්පති නාම යො මනුස්සානං පරිග්ගහිතො හොති රුක්ඛො පරිභොගො"ති (පාරා. 110) **පාළියං** ආගතත්තා ච **අට්ඨකථාය** (පාරා. අට්ඨ. 1.110) ච වුත්තනයෙන අම්බලබුජපනසාදිකො මනුස්සානං පරිභොගාරහො මනුස්සායත්තො රක්ඛිතගොපිතොයෙව ගහෙතබ්බො. **අග්ගිං වා දෙතීති** චොරිකාය අග්ගිං ආලිම්පෙති වා. **සත්ථෙන** රුක්ඛෙ **සමන්තතො ආකොටෙතීති** වාසිඵරසුආදිසත්ථෙන රුක්ඛතචං ඡින්දන්තො සමන්තතො ආවාටං දස්සෙති. **මණ්ඩූකකණ්ටකනාමකං විසං වා රුක්ඛෙ ආකොටෙතීති** චොරිකාය රුක්ඛං නාසෙතුකාමො රුක්ඛෙ මණ්ඩූකකණ්ටකනාමකං විසං පවෙසෙති.

185. **යෙන වා තෙන වාති** යථාවුත්තෙන වා අවුත්තෙන වා යෙන කෙනචි උපායෙන. **රුක්ඛො විනස්සතීති** අග්ගිං දත්වා ඣාපිතො ධඤ්ඤකලාපො විය, තෙලකුම්භී විය ච ඨානාචාවනෙන යථාට්ඨිතමෙවනස්සති. **"ඩය්හතී"**ති ඉදං "අග්ගිං දෙතී"ති ඉදං සන්ධාය වුත්තං. **විනස්සතීති** මණ්ඩූකකණ්ටකාකොටනාදිඅවසෙසපයොගං සන්ධාය වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං "ථෙය්‍යචිත්තො ඡින්දති, පහාරෙ පහාරෙ ආපත්ති දුක්කටස්ස, එකං පහාරං අනාගතෙ ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්ස, තස්මිං පහාරෙ ආගතෙ ආපත්ති පාරාජිකස්සා"ති (පාරා. 110) ඨානාචාවනෙන පාරාජිකස්ස ආගතත්තා. **පකාසිතන්ති** එත්ථ "අට්ඨකථාය"න්ති ලබ්භති. පාඨාගතං පාරාජිකං පන පාරිසෙසතො ච සූචියතීති තබ්භාවකස්ස වා සඞ්ගාහකස්ස වා වචනස්ස ඉහාවිජ්ජමානත්තා තත්ථ විනිච්ඡයො පාසංගිකොපි ඉහාවුත්තො.

වනප්පතිකථාවණ්ණනා.

186-7. "හරණකං නාම අඤ්ඤස්ස හරණකං භණ්ඩං. ථෙය්‍යචිත්තො ආමසති, ආපත්ති දුක්කටස්ස. ඵන්දාපෙති, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්ස. ඨානා චාවෙති, ආපත්ති පාරාජිකස්සා"ති (පාරා. 111) වුත්තහරණකනිද්දෙසෙ "ඨානා චාවෙති, ආපත්ති පාරාජිකස්සා"ති (පාරා. 111) පාඨෙ "ඨාන"න්ති ගහිතසීසාදිට්ඨානප්පභෙදවසෙන **අට්ඨකථාය** (පාරා. අට්ඨ. 1.110) ආගතවිනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **"ඡින්දිත්වා මොචෙත්වා ගණ්හතො"**ති. කිරියානං සකම්මකත්තා "අලඞ්කාර"න්ති පාඨසෙසො. **ඡින්දිත්වාති** ගීවෙය්‍යකාදිං. **මොචෙත්වාති** කණ්ණපිළන්ධනාදිං.

සීසාදීහි මොචිතමත්තස්මින්ති එත්ථාපි විසෙසිතබ්බදස්සනත්ථං "අලඞ්කාරස්මි"න්ති තමෙව භුම්මෙකවචනන්තවසෙන ගහෙතබ්බං. **ආකඩ්ඪනවිකඩ්ඪනන්ති** එත්ථ අභිමුඛං කඩ්ඪනං ආකඩ්ඪනන්ති කත්වා අත්තනො සමීපමාවිඤ්ඡනං **ආකඩ්ඪනං,** විපරීතං කඩ්ඪනං විකඩ්ඪනන්ති කත්වා තබ්බිපරීතං **විකඩ්ඪනං.**

188-9. **වලයන්ති** අවඞ්කං මට්ඨහත්ථූපගං. **කටකම්පි වාති** අනෙකවඞ්කෙ යොජෙත්වා බුබ්බුළාදීනි දස්සෙත්වා වා අදස්සෙත්වා වා කතං හත්ථූපගං. **අග්ගබාහුන්ති** කප්පරතො පට්ඨාය අග්ගහත්ථං. **අපරාපරං චාරෙතීති** ඉතො චිතො ච සඤ්චාරෙති. **"සාරෙතී"**ති වා පාඨො, සොයෙව අත්ථො. **තං** වලයං වා කටකං වා. **ආකාසගතං කරොතීති** සබ්බදිසාහි යථා හත්ථං න ඵුසති, තථා ආකාසගතං කරොති. නිධිවලයස්ස පවෙසිතරුක්ඛමූලෙ සබ්බදිසාහි අඵුසන්තං ආකාසගතකරණෙ පාරාජිකං හොති, ඉධ "රක්ඛතී"ති කස්මා වුත්තන්ති ආහ **"සවිඤ්ඤාණකතො"**තිආදි. **ඉදන්ති** වලයං කටකඤ්ච.

190. **"නිවත්ථං වත්ථ"**න්ති ඉමිනා චීවරම්පි ගය්හති. **පරස්ස** වත්ථසාමිකස්ස. **පරොපීති** වත්ථසාමිකොපි. **තන්ති** චොරෙන අච්ඡිජ්ජමානං අත්තනා නිවත්ථවත්ථං. **ලජ්ජාය සහසා න මුඤ්චතීති** ලජ්ජාය සීඝතරං න පරිච්චජති.

191. චොරොපි ආකඩ්ඪති, සො පරොපි ආකඩ්ඪතීති යොජනා. **සො පරො** චොරතො අඤ්ඤො, වත්ථසාමිකොති අත්ථො. **පරස්සාති** වත්ථසාමිකස්ස.

192. "ඨානා චාවෙය්‍යා"ති පාඨෙ **ඨාන**-සද්දෙන සඞ්ගහිතසීසාදිට්ඨානතො හරීයතෙති හරණකන්ති වුත්තාලඞ්කාරාදිභණ්ඩස්ස චාවනෙන පාරාජිකං දස්සෙත්වා ඉදානි තදෙව හරණකං හාරකෙන සහ හරන්තස්ස හාරකස්ස ඨිතට්ඨානතො අපනයනෙන ඨානාචාවනඤ්ච "ඨානා චාවෙය්‍යා"ති ඉමිනාව සඞ්ගය්හතීති තත්ථාපි විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **"සභණ්ඩහාරක"**න්තිආදි. භණ්ඩං හරති නෙතීති **භණ්ඩහාරකො,** පුරිසාදිකො, තෙන සහාති **සභණ්ඩහාරකං,** අලඞ්කාරවත්ථාදීනි ආදාය ගච්ඡන්තෙහි ඉත්ථිපුරිසාදිපාණෙහි සහෙව. **භණ්ඩන්ති** තෙහි හරියමානත්තා හරණකසඞ්ඛාතවත්ථාභරණාදිභණ්ඩං . **නෙන්තස්සාති** "නෙන්තො අස්සා"ති පදච්ඡෙදො. **නෙන්තොති**

ඨීතට්ඨානතො චාවෙත්වා අත්තනා ඉච්ඡිතදිසාභිමුඛං පාපෙන්තො. අස්ස පඨමෙ පාදෙ අතික්කන්තෙ ථුල්ලච්චයං ආපජ්ජිත්වාති පාඨසෙසයොජනා. **අස්සාති** ඉමස්ස භණ්ඩහාරකස්ස. පඨමපාදෙ අතික්කන්තෙ අත්තනා පඨමං ගන්තබ්බදිසතො චොරස්සාභිමතදිසං ගතෙ ථුල්ලච්චයං ආපජ්ජිත්වා දුතියෙ අතික්කන්තෙ චුතො සියාති යොජනා.

193. ථෙය්‍යචෙතනො සචෙ තජ්ජෙත්වා පරස්ස හත්ථතො භණ්ඩං පාතාපෙති, පරස්ස හත්ථතො භණ්ඩෙ මුත්තමත්තෙ තජ්ජෙත්වා පාතාපකස්ස පරාජයොති යොජනා. **භණ්ඩෙ මුත්තමත්තෙති** භණ්ඩෙ හත්ථතො කෙසග්ගමත්තම්පි මුත්තක්ඛණෙ.

194. **අථාපීති** අථ වා. **පරිකප්පෙත්වා පාතාපෙති වාති** එත්ථ ‘‘යං මය්හං රුච්චති, තං ගණ්හිස්සාමී’’ති වා ‘‘එවරූපං චෙ හොති, ගණ්හිස්සාමී’’ති විසෙසෙත්වා වා පරිකප්පෙත්වා තජ්ජෙත්වා පාතෙති, දුක්කටං. එවං පාතිතං භණ්ඩං **තස්ස** චොරස්ස ආමසනෙ දුක්කටං වුත්තන්ති යොජනා.

195. **යථාවත්ථුන්ති** භණ්ඩස්ස අග්ඝානුරූපං, ථුල්ලච්චයං හොතීති අධිප්පායො. **ඡඩ්ඩිතෙපීති** තස්ස චොරභාවං ජානිත්වා භීතතසිතෙන අත්තනා නීයමානෙ භණ්ඩෙ ඡඩ්ඩිතෙපි සති. තෙනෙව ඨානාචාවනං කාරාපිතන්ති පාරාජිකන්ති න ගහෙතබ්බන්ති ආහ **‘‘න දොසො’’**ති. ‘‘තිට්ඨ තිට්ඨා’’ති වුත්තෙ පන උත්තසිත්වා ඡඩ්ඩනං තස්ස ආණත්තියා විනා හොතීති තත්ථ තස්ස අනාපත්තීති අධිප්පායො. තථා වදතො පන අදින්නාදානපුබ්බපයොගත්තා දුක්කටමෙව.

196. **තන්ති** තං ඡඩ්ඩිතං භණ්ඩං. **තදුද්ධාරෙති** තස්ස ඡඩ්ඩිතස්ස භණ්ඩස්ස උද්ධාරෙ පාරාජිකං. පාරාජිකං කදා සියාති ආහ **‘‘සාමිකෙ සාලයෙ ගතෙ’’**ති. නිරාලයං ඡඩ්ඩිතං පන ගණ්හතො අසති ථෙය්‍යචිත්තෙ න දොසොති බ්‍යතිරෙකතො දස්සෙති.

197. සාමිකස්ස සාලයකාලෙ ගණ්හන්තස්සාපි පාරාජිකාභාවප්පකාරං දස්සෙතුමාහ **‘‘ගණ්හතො’’**ති. පුබ්බගාථාය ‘‘ත’’න්ති ඉධානුවත්තතෙ. **සකසඤ්ඤායගණ්හතොති** ‘‘තිට්ඨ තිට්ඨා’’ති වචනතො උත්තසිත්වා සාලයං ඡඩ්ඩිතං තං වත්ථුං සකසඤ්ඤාය ගණ්හන්තස්ස. **ගහණෙති** සකසඤ්ඤාය ගහණහෙතු, සකසඤ්ඤාය ගහිතභණ්ඩං අත්තනො ගහණකාරණා භික්ඛුං අවහාරාපත්තිතො රක්ඛතීති අධිප්පායො . තෙනාහ **‘‘ගහණෙ පන රක්ඛතී’’**ති. භණ්ඩදෙය්‍යං පන හොතීති යොජනා. **‘‘තථා’’**ති ඉමිනා ගහණෙ රක්ඛතීති අතිදිසති.

198-9. **ධුරනික්ඛෙපං කත්වාති** ‘‘මය්හං කිමෙතෙන භණ්ඩෙන, ජීවිතරක්ඛනමෙව වරතර’’න්ති නිරාලයො හුත්වා. තෙනාහ **‘‘භීතො චොරා පලායතී’’**ති. **චොරාති** එත්ථ ච හෙතුම්හි නිස්සක්කං. **ගණ්හතොති** එත්ථ ‘‘ත’’න්ති පාඨසෙසො, තථා ඡඩ්ඩිතං තං භණ්ඩන්ති අත්ථො. **උද්ධාරෙ දුක්කටන්ති** වත්ථුම්හි අනවජ්ජෙපි ථෙය්‍යචිත්තවසෙන දුක්කටං හොති, අසති ථෙය්‍යචිත්තෙ දුක්කටම්පි න හොතීති වුත්තං හොති. **ආහරාපෙන්තෙති** එත්ථ භාවලක්ඛණෙ භුම්මං, තස්මිං භණ්ඩසාමිනි ආහරාපෙන්තෙ සතීති අත්ථො.

200. නිරාලයෙන ඡඩ්ඩිතවත්ථුනො ගහණෙ භණ්ඩදෙය්‍යඤ්ච අදෙන්තස්ස පරාජයො ච කස්මාති ආහ **‘‘තස්සා’’**තිආදි. **අඤ්ඤාසූති** මහාපච්චරියාදීසු ඉතරාසු අට්ඨකථාසු.

හරණකකථාවණ්ණනා.

201. උපනිධිකථාය ‘‘න ගණ්හාමී’’ති සම්පජානමුසාවාදං භාසතොති යොජනා. යෙන කෙනචි රහසි ‘‘ඉදං මය්හං භණ්ඩං පටිසාමෙත්වා දෙහී’’ති නිය්‍යාදිතං භණ්ඩං පච්ඡා සාමිකෙන ‘‘දෙහි මෙ තං භණ්ඩ’’න්ති වුත්තෙ අච්චන්තමුපගන්තුං ‘‘නාහං ගණ්හාමී’’ති සම්පජානමුසාවාදං භාසතොති අත්ථො. **ගණ්හාමීති** අග්ගහෙසිං. අච්චන්තා හෙසො අතීතෙ වත්තමානප්පයොගොයං. ‘‘සම්පජානමුසාවාදෙ පාචිත්තිය’’න්ති (පාචි. 2) ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස විසයෙ කස්මා දුක්කටං වුත්තන්ති ආහ **‘‘අදින්නාදානපුබ්බකත්තා’’**තිආදි. තත්ථ **අදින්නාදානපුබ්බකත්තාති** අදින්නාදානස්ස සහපයොගවසෙන පුබ්බබද්ධගමත්තා, න පුබ්බපයොගත්තා. න හි අදින්නාදානස්ස පුබ්බපයොගෙ පාචිත්තියට්ඨානෙ දුක්කටමත්ථීති. තෙනෙවාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘අදින්නාදානස්ස පයොගත්තා’’ති.

202. **එතස්සාති** එතස්ස සමීපෙ. **කිං නු දස්සතීති** දස්සති කිං නු. **විමතුප්පාදෙති** හෙතුම්හි භුම්මං. **තස්සාති** යස්ස භික්ඛුනො සන්තිකෙ උපනික්ඛිත්තං, තස්ස.

203. **තස්මින්ති** යස්මිං උපනික්ඛිත්තං, තස්මිං භික්ඛුම්හි. **දානෙ නිරුස්සාහෙති** අත්තනි නික්ඛිත්තස්ස භණ්ඩස්ස සාමිකස්ස දානවිසයෙ උස්සාහරහිතෙ සති, ‘‘න දානි තං දස්සාමී’’ති ධුරනික්ඛෙපෙ කතෙති අධිප්පායො. තෙනෙවාහ **‘‘උභින්නං ධුරනික්ඛෙපෙ’’**ති. **පරොති** භණ්ඩසාමිකො. ධුරන්ති ‘‘යෙන කෙනචි ආකාරෙන ගණ්හිස්සාමී’’ති උස්සාහං. **නික්ඛිපෙති** නික්ඛිපෙය්‍ය.

204. **චිත්තෙනාදාතුකාමොවාති** එත්ථ ‘‘යො තස්සා’’ති පාඨසෙසො. **චෙති** අපි-සද්දත්ථෙ. යො චොරො චිත්තෙන අදාතුකාමොව, තස්ස චොරස්ස ‘‘දස්සාමී’’ති මුඛෙන වදතොපීති යොජනා. අථ වා **අදාතුකාමොති** එත්ථ ‘‘හුත්වා’’ති පාඨසෙසො. **චෙති** වුත්තත්ථො. **එවාති** ‘‘පරාජයො’’ති ඉමිනා යුජ්ජති. **චිත්තෙන අදාතුකාමො** හුත්වා මුඛෙන ‘‘දස්සාමී’’ති වදතොපි **සාමිනො ධුරනික්ඛෙපෙ** සති **පරාජයො** හොතෙවාති යොජනා.

උපනිධිකථාවණ්ණනා.

205. **සුඞ්කඝාතස්සාති** ‘‘සුඞ්කඝාතං නාම රඤ්ඤා ඨපිතං හොති පබ්බතඛණ්ඩෙ වා නදීතිත්ථෙ වා ගාමද්වාරෙ වා’’ති (පාරා. 113) **පාළියං** ආගතස්ස ‘‘සුඞ්කං තතො හනන්ති…පෙ…. විනාසෙන්තී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 1.113) **අට්ඨකථායං** නිරුත්තස්ස ‘‘ඉතො පට්ඨාය නීයමානෙ භණ්ඩෙ එත්තකතො එත්තකං රාජභාගං ගහෙතබ්බ’’න්ති රාජාදීහි තංතංපදෙසසාමිකෙහි නියමිතස්ස පබ්බතඛණ්ඩාදිට්ඨානස්ස. **බහීති** සුඞ්කගහණත්ථාය පරිකප්පිතසීමතො බහි. **පාතෙතීති** එත්ථ ‘‘ථෙය්‍යචිත්තො’’ති පකරණතො ලබ්භති. ‘‘රාජාරහං භණ්ඩ’’න්ති පාඨසෙසො. යතො කුතොචි භණ්ඩතො පඤ්චමාසකං වා අතිරෙකපඤ්චමාසකං වා අග්ඝනකො භාගො රාජාදිදෙසසාමිකස්ස දාතබ්බො හොති, තාදිසං භණ්ඩං ථෙය්‍යචිත්තො යථා බහි පතති, එවං ඛිපතීති අත්ථො. **ධුවං පතතීති** එත්ථාපි ‘‘ත’’න්ති පාඨසෙසො, ‘‘භණ්ඩ’’න්ති පකරණතො ලබ්භති. යථා ඛිත්තං තං භණ්ඩං එකන්තෙන බහි පතතීති. හත්ථතො **මුත්තමත්තෙ** තස්මිං භණ්ඩෙ.

206. ‘‘ධුවං පතතී’’ති එත්ථ බ්‍යතිරෙකං දස්සෙතුමාහ **‘‘තං රුක්ඛෙ’’**තිආදි. **තන්ති** ථෙය්‍යාය බහි පාතෙතුං ඛිත්තං භණ්ඩං පටිහතං හුත්වාති යොජනා. **වාතක්ඛිත්තම්පි වාති** පාඨො ගහෙතබ්බො. ‘‘වාතක්ඛිත්තො’’ති ලිඞ්ගවිපල්ලාසො වා දට්ඨබ්බො.

207. **පච්ඡාති** පතිතට්ඨානෙ ඨොකං ඨිරායිත්වා, ඉමිනා ඨොකම්පි විරායිතමත්තෙ පයොගසාධියං කාරියං සිද්ධමෙවාති පාරාජිකස්ස කාරණං සම්පන්නමෙවාති දස්සෙති. තෙනාහ **‘‘පාරාජිකං සියා’’**ති.

208. **‘‘ඨත්වා’’**තිආදිනා පතිතට්ඨානෙ අවිරායිත්වා ගතෙපි තස්මිං බහි පතිතට්ඨානතො ඉතරත්‍රාපි විරායිතෙන බහි පාතනප්පයොගෙන සාධියං කාරියං සිද්ධමෙවාති පාරාජිකකාරණස්ස සිද්ධතං දස්සෙති. තෙනෙවාහ **‘‘පරාජයො’’**ති. **‘‘අතිට්ඨමාන’’**න්තිආදිනා යත්ථ කත්ථචි අවිරායනෙන පයොගස්ස නිරත්ථකතං දස්සෙති. තෙනෙවාහ **‘‘රක්ඛතී’’**ති.

209. තන්ති අට්ඨකථාවචනං.

210. **සයං වා වට්ටෙතීති** අන්තො ඨිතො සයං වා හත්ථෙන වා පාදෙන වා යට්ඨියා වා බහිසීමාය නින්නට්ඨානං පරිවට්ටෙති. **අට්ඨත්වාති** පවට්ටිතමත්තෙ අන්තො කත්ථචිපි අට්ඨත්වා. **වට්ටමානන්ති** පවට්ටන්තං. **ගතන්ති** බහිසීමං කෙසග්ගමත්තට්ඨානම්පි අන්තොසීමමතික්කමමත්තං.

211. තං භණ්ඩං සචෙ අන්තො ඨත්වා ඨත්වා බහි ගච්ඡතීති යොජනා. යදි අන්තොසීමාය ඨත්වා ඨත්වා බහිසීමං ගච්ඡතීති අත්ථො. **රක්ඛතීති** අන්තොසීමාය පඨමගතිනිවත්තනෙනෙව එතස්ස භික්ඛුනො පයොගවෙගස්ස නිවත්තත්තා, තතො උපරි නිවත්තනාරහකාරණස්ස අලද්ධභාවෙන අත්තනා ච ගතත්තා තථා බහිසීමප්පත්තං තං භණ්ඩං තංමූලකපයොජකං භික්ඛුං ආපත්තියා රක්ඛතීති අධිප්පායො. **සුද්ධචිත්තෙන ඨපිතෙති** ‘‘එවං ඨපිතෙ වට්ටිත්වා ගමිස්සතී’’ති ථෙය්‍යචිත්තෙන විනා ‘‘කෙවලං ඨපෙස්සාමී’’ති චිත්තෙන බහිසීමාභිමුඛං නින්නට්ඨානං ඔතාරෙත්වා ඨපිතෙ. **සයං වට්ටතීති** භණ්ඩං සයමෙව නින්නට්ඨානං නින්නං හුත්වා බහිසීමං චෙ පවට්ටන්තං ගච්ඡති. **වට්ටතීති** ආපත්තියා අකරණතො වට්ටති.

212. **ගච්ඡන්තෙති** චොරස්ස පයොගං විනා අත්තනාව ගච්ඡන්තෙ. **තන්ති** රාජදෙය්‍යපඤ්චමාසකඅතිරෙකපඤ්චමාසකමත්තං සුඞ්කවන්තං භණ්ඩං. නීහටෙපි නාවහාරොති යොජනා. කෙවලං ථෙය්‍යචිත්තස්ස ආපත්තියා අනඞ්ගභාවතො, යානාදිපයොජකකායවචීපයොගස්ස අභාවතො, භණ්ඩට්ඨපිතයානාදිනො අත්තනාව බහිසීමප්පත්තත්තා, තෙනෙව භණ්ඩස්සාපි ගතත්තා ච භික්ඛුනො අවහාරො නත්ථීති අත්ථො.

213. **පයොගෙන විනාති** චොරස්ස සකපයොගමන්තරෙන. **අවහාරො න විජ්ජතීති** එත්ථ යුත්ති වුත්තනයාව.

214. **මණින්ති** පාදාරහං සුඞ්කදාතබ්බමණිරතනං, එතෙනෙව උපලක්ඛණපදත්තා යංකිඤ්චි භණ්ඩං සඞ්ගහිතමෙව. **පාරාජිකං සියාති** යානස්ස අත්තනා පාජිතත්තාති අධිප්පායො. **සීමාතික්කමනෙති** සුඞ්කග්ගහණස්ස නියමිතට්ඨානාතික්කමනෙ.

215. **මතන්ති** ‘‘එත්තකභණ්ඩතො එත්තකං ගහෙතබ්බ’’න්ති රාජූහි අනුමතං. **සෙසො කථාමග්ගොති** ‘‘සුඞ්කට්ඨානං පත්වා සුඞ්කිකෙසු නිද්දායමානෙසු, කීළන්තෙසු, බහිගතෙසු වා පරියෙසිත්වා අදිස්වා ගච්ඡතො න

දොසො, භණ්ඩදෙය්‍යං හොතී’’ති එවමාදිකො විනිච්ඡයකථාමග්ගො. **අරඤ්ඤට්ඨකථාසමොති** ‘‘යො චාරක්ඛට්ඨානං පත්වා’’තිආදිනා (වි. වි. 170) යථාවුත්තඅරඤ්ඤට්ඨකථාය සදිසො,

‘‘කම්මට්ඨානං චිත්තෙ කත්වා;
චින්තෙන්තො අඤ්ඤවිහිතො;
සුඞ්කට්ඨානං පත්වා ගච්ඡෙ;
භණ්ඩදෙය්‍යං හොතෙවස්සා’’ති. –

ආදිනා නයෙන වුච්චමානසදිසොයෙව. තෙනෙව ගතත්ථතාය ඉදානි න විචාරියතීති අධිප්පායො.

සුඞ්කඝාතකථාවණ්ණනා.

216. ‘‘පාණො නාම මනුස්සපාණො වුච්චතී’’ති (පාරා. 114) **පාළිතො** ච ‘‘තම්පි භුජිස්සං හරන්තස්ස අවහාරො නත්ථී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 1.114) **අට්ඨකථා**වචනතො ච පරදාසමනුස්සොයෙව අධිප්පෙතොති තමෙව දස්සෙතුමාහ **‘‘අන්තොජාත’’**න්තිආදි. ගෙහදාසියා කුච්ඡිම්හි දාසස්ස ජාතො **අන්තොජාතො** නාම, තං වා. ධනෙන කීතො **ධනක්කීතො,** තං වා. **දින්නං වා පන කෙනචී**ති මාතුලඅය්‍යකාදීසු යෙන කෙනචි දාසං කත්වා දින්නං වා. **දාසන්ති** පච්චෙකං සම්බන්ධනීයං. **කරමරානීතං වා දාසන්**ති පරවිසයං විලුම්පිත්වා ආනෙත්වා දාසභාවාය ගහිතසඞ්ඛාතං කරමරානීතදාසං වා. **හරන්තස්ස පරාජයොති** එත්ථ ‘‘චොරිකාය හරිස්සාමී’’ති ආමසනෙ දුක්කටං, ඵන්දාපනෙ ථුල්ලච්චයං ආපජ්ජිත්වා ඨිතට්ඨානතො කෙසග්ගමත්තම්පි අතික්කාමයතො පාරාජිකං හොතීති අධිප්පායො.

217. **භුජිස්සං වා**ති යස්ස කස්සචි මනුස්සස්ස අදාසභූතං. **මානුසන්**ති මනුස්සජාතිකං සත්තං. **ආධපිතන්**ති උපනික්ඛිත්තං.

218. තන්ති අන්තොජාතාදීසු දාසෙසු යං කඤ්චි දාසං. **පලායිතුකාමොවා**ති පලාපෙතුකාමො නීහරිතුකාමො. අථ වා තං දාසං භුජෙහි උක්ඛිපිත්වා අයං පලායිතුකාමොතිපි අත්ථො ගහෙතබ්බො. **භුජෙහී**ති උභොහි හත්ථෙහි. **තං ඨිතට්ඨානතොති** තස්ස ඨිතට්ඨානං තංඨිතට්ඨානං, තතො තංඨිතට්ඨානතො, චොරෙන අත්තනා ඨිතට්ඨානතොති අත්ථො න ගහෙතබ්බොති දස්සෙතුමෙවං වුත්තං. **කිඤ්චි සඞ්කාමෙතී**ති කෙසග්ගමත්තම්පි තතො අඤ්ඤං ඨානං පාපෙති. **භුජෙහි වා**ති එත්ථ **වා**-සද්දො වක්ඛමානපකාරන්තරාපෙක්ඛො, ‘‘සඞ්කාමෙති වා’’ති යොජෙතබ්බං.

219. **තජ්ජෙත්වා**ති භයකරෙන වචනෙන ලෙසෙන, ඉඞ්ගිතෙන වා තාසෙත්වා නෙන්තස්ස තස්සාති සම්බන්ධො. **පදවාරතොති** පදවාරෙන යුත්තා ථුල්ලච්චයාදයො ආපත්තියො හොන්තීති යොජනා. පඨමපදවාරයුත්තා ථුල්ලච්චයාපත්ති, දුතියපදවාරයුත්තා පාරාජිකාපත්ති හොතීති අත්ථො.

220. **හත්ථාදීසූති ආදි**-සද්දෙන කෙසවත්ථාදිං සඞ්ගණ්හාති. **තන්**ති දාසං. **කඩ්ඪතොපී**ති ආකඩ්ඪතොපි. **පරාජයොති** ‘‘පදවාරතො’’ති අනුවත්තමානත්තා පඨමපදවාරෙ ථුල්ලච්චයං, දුතියපදවාරෙ අතික්කන්තෙ පාරාජිකන්ති අත්ථො. **අයං නයොති** ‘‘පදවාරතො යුත්තා ථුල්ලච්චයාදයො ආපත්තියො හොන්ති’’ති වුත්තනයො.

221. **වෙගසාවා**ති වෙගෙනෙව, චොරස්ස වචනෙන කාතබ්බවිසෙසරහිතෙන බලවගමනවෙගෙනාති වුත්තං හොති. ඉමිනා අනාපත්තිභාවස්ස කාරණං දස්සෙති.

222. **සණිකන්**ති මන්දගතියා. **වදතී**ති ‘‘ගච්ඡ, යාහි, පලායා’’තිආදිකං වචනං කථෙති. **සොපි වා**ති යො මන්දගතියා ගච්ඡන්තො එවං වුත්තො, සොපි ච.

223. **පලායිත්වා**ති සාමිකං පහාය ගන්ත්වා. **අඤ්ඤන්**ති සාමිකායත්තට්ඨානතො අඤ්ඤං ඨානං. සාපණං වීථිසන්නිවෙසයුත්තං **නිගමම්පි වා. තතොති** පලායිත්වා පවිට්ඨගාමාදිතො. **තන්**ති පලායිත්වා පවිට්ඨං තං දාසං.

පාණකථාවණ්ණනා.

224. **ථෙය්‍යා**ති ථෙය්‍යචිත්තෙන. **සප්පකරණ්ඩන්**ති සප්පසයනපෙළං. **යථාවත්ථුන්**ති ථුල්ලච්චයමාහ. **ඨානතොති** සප්පපෙළාය ඨිතට්ඨානතො. **චාවනෙ**ති කෙසග්ගමත්තාතික්කමෙ.

225. **කරණ්ඩන්**ති සප්පපෙළං. **උග්ඝාටෙත්වා**ති විවරිත්වා. **කරණ්ඩතලතොති** අන්තොපෙළාය තලතො. **නඞ්ගුට්ඨෙ**ති නඞ්ගුට්ඨපරියන්තෙ.

226. **සංසිත්වාති** පෙළාපස්සෙ වුසාපෙත්වා. **සප්පකරණ්ඩස්ස මුඛවට්ටිතොති** කරණ්ඩපුටමුඛවට්ටිතො. තස්ස නඞ්ගුට්ඨෙ මුත්තමත්තෙති යොජනා.

227. **නාමතොති** නාමෙන, නාමං වත්වාති වුත්තං හොති. **පක්කොසන්තස්සාති** අව්හායන්තස්ස. **තස්සාති** පක්කොසකස්ස.

228. **තථාති** කරණ්ඩං විවරිත්වා. මණ්ඩූකමූසිකානං රවං කත්වා නාමෙන පක්කොසන්තස්සාති යොජනා. **වා**-සද්දෙන ලාජාවිකිරණඅච්ඡරපහාරාදිකං සඞ්ගණ්හාති.

229. **මුඛන්ති** සප්පකරණ්ඩස්ස මුඛං. **එවමෙව ච කරොන්තස්සාති** මණ්ඩූකසඤ්ඤං, මූසිකසඤ්ඤං කත්වා වා ලාජා විකිරිත්වා වා අච්ඡරං පහරිත්වා වා නාමං වත්වා පක්කොසන්තස්ස. **යෙන කෙනචීති** වුත්තනීහාරතො යෙන වා තෙන වා.

230. **න පක්කොසති** චෙති යථාවුත්තනයෙන යොජෙත්වා නාමං වත්වා න පක්කොසති. **තස්සාති** කරණ්ඩමුඛවිවරකස්ස භික්ඛුස්ස.

අපදකථාවණ්ණනා.

231. **හත්ථීන්ති** හත්ථීම්හි, භුම්මත්ථෙ එව උපයොගවචනං.

232. **සාලායන්ති** හත්ථිසාලායං. වසති එත්ථාති **වත්ථු,** රාජාගාරං, තස්ස අන්තො **අන්තොවත්ථු,** අන්තොරාජගෙහන්ති අත්ථො. **අඞ්ගණෙති** අන්තොරාජඞ්ගණෙ. **පි**-සද්දො ''අන්තොනගරෙ''ති අවුත්තම්පි සම්පිණ්ඩෙති. **වත්ථු වාති ච**-සද්දෙන අඞ්ගණං සමුච්චිනොති. **සකලං අඞ්ගණං ඨානන්ති** හත්ථිනො විචරණයොග්ගං අඞ්ගණට්ඨානං සන්ධායාහ, සකලසාලාති ගහෙතබ්බං.

233. **අබද්ධස්සාති** යථාවුත්තසාලාරාජවත්ථඞ්ගණාපෙක්ඛාය වුත්තං. අබද්ධස්ස හි හත්ථිනො සකලසාලාදයො ඨානං, තදතික්කමෙ ඨානාචාවනං හොතීති අත්ථො. **හීති** අවධාරණෙ වා. **''බද්ධස්ස හී''**ති යොජනාය විසෙසත්ථොව දට්ඨබ්බො, බද්ධස්ස පනාති වුත්තං හොති. **බද්ධස්ස පනාති** සාලාදීසු සන්නිහිතස්ස පන. **ඨිතට්ඨානඤ්චාති** සාලාදීසු ඨිතට්ඨානඤ්ච, චතූහි පාදෙහි අක්කන්තට්ඨානන්ති වුත්තං හොති. **බන්ධනඤ්චාති** ගීවාය වා පච්ඡා පාදද්වයබන්ධනවලයෙ වා උභයත්ථ වා බන්ධනට්ඨානඤ්ච. **තස්මාති** යස්මා ඨිතට්ඨානඤ්ච බන්ධනඤ්ච ඨානන්ති ඡ වා පඤ්ච වා ඨානානි ලබ්භන්ති, තස්මා. **තෙසං** ඨානානං. **කාරයෙති** එත්ථ ''ආපත්ති''න්ති සාමත්ථියා ලබ්භතීති. **හරතොති** හත්ථිසාලාදිතො චොරිකාය හරන්තස්ස . **කාරයෙති** ආමසනෙ දුක්කටං, ඨානභෙදගණනාය යාව පච්ඡිමට්ඨානා පුරිමෙසු ථුල්ලච්චයානි, අන්තිමට්ඨානා කෙසග්ගමත්තම්පි චාවනෙ පාරාජිකං කාරෙයාාති අත්ථො.

234. **ඨිතට්ඨානන්ති** චතූහි පාදෙහි අක්කන්තට්ඨානං, ඉදඤ්ච අබද්ධහත්ථිං සන්ධාය වුත්තං. බද්ධස්ස විනිච්ඡයො සාලාදීසු බද්ධස්ස වුත්තවිනිච්ඡයසදිසොති ගතත්ථතාය න වුත්තො.

235. **එකං ඨානන්ති** සයිතට්ඨානමත්තං. **තස්මින්ති** ගජෙ. **තස්සාති** භික්ඛුස්ස. තුරඞ්ගමහිසාදීසු ද්විපදෙ ච බහුප්පදෙ ච.

236. එසෙව නයො ඤෙයොා, වත්තබ්බං **කිඤ්චිපි** නත්ථීති යොජනා. තත්ථ **තුරඞ්ගා** අස්සා. **මහිසා** ලුලායා. **ආදි**-සද්දෙන ගොගද්‍රභඔට්ඨාදිචතුප්පදානං සඞ්ගහො. **නත්ථි කිඤ්චිපි වත්තබ්බන්ති** අස්සසාලාරාජාගාරඞ්ගණබහිනගරාදීසු අබන්ධිතසයනඅස්සාදීනං ඨානභෙදො යථාවුත්තසදිසත්තා න වුත්තො.

බන්ධිත්වා ඨපිතඅස්සස්ස පන සචෙ සො චතූසු පාදෙසු බද්ධො හොති, බන්ධනානං, ඛුරානඤ්ච ගණනාය අට්ඨ ඨානානි, සචෙ මුඛෙ ච බද්ධො හොති, නව ඨානානි, මුඛෙයෙව බද්ධො, පඤ්ච ඨානානීති ඨානභෙදො ච තථෙව සසම්ගසූකරාදිචතුප්පදෙසු බන්ධිත්වා ඨපිතෙසු බද්ධාබද්ධට්ඨානෙහි සහ චතූහි පාදෙහි අක්කන්තට්ඨානවසෙන ලබ්භමානො ඨානභෙදො ච ගොමහිසෙසු බද්ධෙසු එවමෙව ලබ්භමානො ඨානභෙදො ච වජාදීසු පදෙසෙසු පවෙසිතෙසු ද්වාරෙසු රුක්ඛසූචියො අපනෙත්වා වා අනපනෙත්වා වා නාමං වත්වා වා අවත්වා වා පක්කොසන්තස්ස, සාඛාභඞ්ගතිණාදීනි දස්සෙත්වා පක්කොසිත්වා වා අපක්කොසිත්වා වා පලොභෙන්තස්ස තාසෙත්වා නික්ඛමන්තස්ස සප්පකරණ්ඩකෙ සප්පස්ස වුත්තනයෙන ලබ්භමානො විසෙසො ච නෙතබ්බො. ඉහ සබ්බත්ථ ඨානභෙදෙසු බහුකෙසුපි උපන්තට්ඨානෙසු ථුල්ලච්චයං, අන්තට්ඨානෙ පාරාජිකං වුත්තසදිසන්ති ඉමස්ස සබ්බස්ස විනිච්ඡයස්ස ''එසෙව නයො''ති ඉමිනාව ගතත්තා, ආහටතො අවිඤ්ඤායමානස්ස කස්සචි විසෙසස්සාභාවා ච වුත්තං ''නත්ථි කිඤ්චිපි වත්තබ්බ''න්ති.

ද්විපදෙපීති ''ද්විපදං නාම මනුස්සා පක්ඛජාතා''ති (පාරා. 115) **පාළියං** වුත්තා මනුස්සා ච මයූරාදිලොමපක්ඛා ච වග්ගුලිආදිචම්මපක්ඛා ච භමරාදිඅට්ඨිපක්ඛා චාති එවමාදිකෙ සත්තෙ ච. **බහුප්පදෙති** ''බහුප්පදං නාම විච්ඡිකා සතපදී උච්චාලිඞ්ගපාණකා''ති (පාරා. 117) **පාළියං** වුත්තබහුප්පදසත්තෙ චාති අත්ථො.

එත්තාවතා පාපභික්ඛූනං ලෙසොකාසපිදහනත්ථං පදභාජනෙ වුත්තභූමට්ඨාදිතිංසවිනිච්ඡයමාතිකාකථාසු පඤ්චවීසති මාතිකාකථා දස්සෙත්වා අවසිට්ඨාසු පඤ්චමාතිකාකථාසු සංවිදාවහාරො, සඞ්කෙතකම්මං, නිමිත්තකම්මන්ති මාතිකත්තයකථා පඨමමෙව අදින්නාදානවිනිච්ඡයසම්භාරභූතානං පඤ්චවීසතියා අවහාරානං දස්සනට්ඨානෙ ඨත්වා –

> ''පුබ්බසහපයොගො ච, සංවිදාහරණම්පි ච;
> සඞ්කෙතකම්මං නෙමිත්තං, පුබ්බයොගාදිපඤ්චක''න්ති. (වි. වි. 42) –

ඉමිනා සඞ්ගහිතාති තං පහාය අවසෙසෙ ඔචරකො, ඔණිරක්ඛකොති කථාද්වයෙ ඔචරණකකථාය ආණත්තිකප්පයොගත්තා, තඤ්ච ඔණිරක්ඛකෙන කරියමානං ඨානාචාවනං සාහත්ථිකෙන වා ආණත්තිකෙන වා පයොගෙන හොතීති තස්සාපි ''සාහත්ථාණත්තිකො චෙවා''ති සාහත්ථිකපඤ්චකෙ පඨමමෙව සඞ්ගහිතත්තා ච ථලට්ඨවෙහාසට්ඨකථාදීසු සඞ්ගහිතත්තා ච තඤ්ච ද්වයං න වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං.

තත්ථ ''ඔචරකො නාම භණ්ඩං ඔචරිත්වා ආචික්ඛතී''ති (පාරා. 118) **පාළියං** වුත්තො චොරාපනපුරිසො ''ඔචරකො''ති වෙදිතබ්බො. ඔචරතීති **ඔචරකො,** තත්ථ තත්ථ ගන්ත්වා අන්තො අනුපවිසතීති වුත්තං හොතීති. ''ඔණිරක්ඛො නාම ආහටං භණ්ඩං ගොපෙන්තො''ති (පාරා. 118) **පාළියං** වුත්තො මුහුත්තං අත්තනි ඨපිතස්ස පරභණ්ඩස්ස රක්ඛකො ''ඔණිරක්ඛො''ති වෙදිතබ්බො. ඔණිතං රක්ඛතීති **ඔණිරක්ඛො,** යො පරෙන අත්තනො වසනට්ඨානෙ ආහතං භණ්ඩං ''ඉදං තාව භන්තෙ මුහුත්තං ඔලොකෙථ, යාවාහං ඉදං නාම කිච්චං කත්වා ආගච්ඡාමී''ති වුත්තො රක්ඛති, තස්සෙතං අධිවචනං.

ද්විචතුබහුප්පදකථාවණ්ණනා.

237. ''පඤ්චහි ආකාරෙහි අදින්නං ආදියන්තස්ස ආපත්ති පාරාජිකස්සා''තිආදිනා (පාරා. 122) නයෙන **පාළියං** ආගතානි පඤ්චඞ්ගානි සඞ්ගහෙතුමාහ **''පරෙස''**න්තිආදි. තත්ථ **''පරෙසං සන්තකං ධන''**න්ති ඉමිනා පරමනුස්සසන්තකතා, **''පරෙසන්ති විජානිත්වා''**ති ඉමිනා පරායත්තභාවස්ස ජානනං, **''ගරුක''**න්ති ඉමිනා පාදං වා අතිරෙකපාදං වා අග්ඝනකතා, **''ථෙය්‍යචිත්තෙනා''**ති ඉමිනා ථෙය්‍යචිත්තතා, **''ඨානා චාවෙතී''**ති ඉමිනා පඤ්චවීසතියා අවහාරානං අඤ්ඤතරස්ස සමඞ්ගිතාති එවමෙත්ථ පඤ්චඞ්ගසඞ්ගහො වෙදිතබ්බො.

238. එත්තාවතා තිංසමාතිකාකථාවිනිච්ඡයං සඞ්ගහෙත්වා ඉදානි ''අනාපත්ති සසඤ්ඤිස්ස විස්සාසග්ගාහෙ තාවකාලිකෙ පෙතපරිග්ගහෙ තිරච්ඡානගතපරිග්ගහෙ පංසුකූලසඤ්ඤිස්සා''තිආදිනා (පාරා. 131) නයෙන **පාළියං** ආගතං අනාපත්තිවාරං සඞ්ගහෙතුමාහ **''අනාපත්තී''**තිආදි. තත්ථ **සසඤ්ඤිස්සාති** පරසන්තකම්පි ''සසන්තක''න්ති සුද්ධසඤ්ඤාය ගණ්හන්තස්ස අනාපත්තීති සබ්බත්ථ යොජෙතබ්බං. එවං ගහිතං සාමිකෙහි දිස්වා යාචිතෙ අදෙන්තස්ස උභින්නං ධුරනික්ඛෙපෙන පාරාජිකං.

තිරච්ඡානපරිග්ගහෙති තිරච්ඡානෙහි පරිග්ගහිතවත්ථුම්හි. සචෙපි හි නාගගරුළමාණවකමාණවිකාපි මනුස්සවෙසෙන ආපණං පසාරෙත්වා නිසින්නා හොන්ති, භික්ඛු ච ථෙය්‍යචිත්තෙන තෙසං සන්තකං ගණ්හාති, අනාපත්තීති වුත්තං හොති. සීහබ්‍යග්ඝදීපිපභුතීහි වාළමිගෙහි ගහිතගොචරං පඨමං මොචාපෙන්තස්ස තං මුඤ්චිත්වා අත්තනොපි හිංසනතො ථොකං ඛායිතෙ වාරෙන්තස්ස දොසො නත්ථි. සෙනාදීසු තිරච්ඡානෙසු යෙන කෙනචි ගහිතං ගොචරං මොචාපෙතුං වට්ටති. වුත්තඤ්හෙතං **අට්ඨකථායං** ''සෙනාදයොපි ආමිසං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තෙ පාතාපෙත්වා ගණ්හිතුං වට්ටතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 1.131). එවමෙව ධම්මනිදෙඩ්ඩුභාදීහි ගහිතමණ්ඩූකාදයො ජීවිතරක්ඛනත්ථාය මොචාපෙතුං වට්ටතීති වෙදිතබ්බං.

තාවකාලිකග්ගාහෙති ''පටිකරිස්සාමී''ති තාවකාලිකං ගණ්හන්තස්ස එවං ගහිතං සචෙ භණ්ඩසාමිකො පුග්ගලො වා ගණො වා ''තුම්හෙව ගණ්හථා''ති අනුජානෙය්‍ය, වට්ටති. නානුජානෙය්‍ය, න ගණ්හෙය්‍ය, දාතබ්බං. අදෙන්තස්ස උභින්නං ධුරනික්ඛෙපෙන පාරාජිකං. ''සඞ්ඝසන්තකං පන පටිදාතුමෙව වට්ටතී''ති **අට්ඨකථායං** වුත්තං.

විස්සාසග්ගාහෙති ''අනුජානාමි භික්ඛවෙ පඤ්චහඞ්ගෙහි සමන්නාගතස්ස විස්සාසං ගහෙතුං, සන්දිට්ඨො ච හොති, සම්භත්තො ච, ආලපිතො ච, ජීවති ච, ගහිතෙ ච අත්තමනො හොතී''ති (මහාව. 356) **පාළියං** ආගතං පඤ්චහඞ්ගෙහි සමන්නාගතස්ස සන්තකං විස්සාසෙන ගණ්හන්තස්ස ගහණෙ විනිච්ඡයො යථාවුත්තසුත්තවණ්ණනායං වෙදිතබ්බො. යථාහ **සමන්තපාසාදිකායං** –

තත්ථ සන්දිට්ඨොති දිට්ඨමත්තකමිත්තො. සම්භත්තොති දළ්හමිත්තො. ආලපිතොති ''මම සන්තකං යං ඉච්ඡසි, තං ගණ්හෙය්‍යාසි, ආපුච්ඡිත්වා ගහණෙ කාරණං නත්ථී''ති වුත්තො. ජීවතීති අනුට්ඨානසෙය්‍යාය සයිතොපි යාව ජීවිතින්ද්‍රියුපච්ඡෙදං න පාපුණාති. ගහිතෙ ච අත්තමනොති ගහිතෙ තුට්ඨචිත්තො හොති, එවරූපස්ස සන්තකං ''ගහිතෙ මෙ අත්තමනො භවිස්සතී''ති ජානන්තෙන ගහෙතුං වට්ටති. අනවසෙසපරියාදානවසෙන චෙතානි පඤ්චඞ්ගානි වුත්තානි, විස්සාසග්ගාහො පන තීහඞ්ගෙහි රුහති – සන්දිට්ඨො, ජීවති, ගහිතෙ අත්තමනො, සම්භත්තො, ජීවති, ගහිතෙ අත්තමනො, ආලපිතො, ජීවති, ගහිතෙ අත්තමනොති.

යො පන ජීවති, න ච ගහිතෙ අත්තමනො හොති, තස්ස සන්තකං විස්සාසග්ගාහෙන ගහිතම්පි පුන දාතබ්බං. දදමානෙන ච මතකධනං තාව යෙ තස්ස ධනෙ ඉස්සරා ගහට්ඨා වා පබ්බජිතා වා, තෙසං දාතබ්බං. අනත්තමනස්ස සන්තකං තස්සෙව දාතබ්බං. යො පන පඨමංයෙව ''සුට්ඨු කතං තයා මම සන්තකං ගණ්හන්තෙනා''ති වචීභෙදෙන වා චිත්තුප්පාදමත්තෙන වා අනුමොදිත්වා පච්ඡා කෙනචි කාරණෙන කුපිතො පච්චාහරාපෙතුං න ලභති. යොපි අදාතුකාමොව, චිත්තෙන පන අධිවාසෙති, න කිඤ්චි වදති, සොපි පුන පච්චාහරාපෙතුං න ලභති. යො පන ''මයා තුම්හාකං සන්තකං ගහිතං වා පරිභුත්තං වා''ති වුත්තෙ ''ගහිතං වා හොතු පරිභුත්තං වා, මයා පන තං කෙනචිදෙව කරණීයෙන ඨපිතං, තං පාකතිකං කාතුං වට්ටතී''ති වදති, අයං පච්චාහරාපෙතුං ලභතීති (පාරා. අට්ඨ. 1.131).

පෙතපරිග්ගහෙති පෙත්තිවිසයුප්පන්නා ච මරිත්වා තස්මිංයෙව අත්තභාවෙ නිබ්බත්තා ච චාතුමහාරාජිකාදයො දෙවා ච ඉමස්මිං අත්ථෙ පෙතා නාම, තෙසං සන්තකං ගණ්හන්තස්ස ච අනාපත්තීති අත්ථො. සචෙපි හි සක්කො දෙවරාජා ආපණං පසාරෙත්වා නිසින්නො හොති, දිබ්බචක්ඛුකො ච භික්ඛු තං ඤත්වා සතසහස්සග්ඝනකම්පි වත්ථං තස්ස විරවන්තස්සෙව අච්ඡින්දිත්වා ගණ්හිතුං වට්ටති. දෙවපූජත්ථං රුක්ඛාදීසු ඔට්ඨචත්ථාදීනි ගණ්හතො නිද්දොසතාය කිමෙව වත්තබ්බං. පංසුකූලසඤ්ඤාය ගණ්හතොපි අනාපත්ති. තථා ගහිතම්පි සචෙ සස්සාමිකං හොති, සාමිකෙ ආහරාපෙන්තෙ දාතබ්බන්ති උපලක්ඛණතො වෙදිතබ්බං.

239. **එත්ථාති** දුතියපාරාජිකවිනිච්ඡයෙ. ච-සද්දෙන අවුත්තසමුච්චයත්ථෙන අවසෙසසික්ඛාපදවිනිච්ඡයෙ සඞ්ගණ්හාති. **වත්තබ්බොති** මාතිකට්ඨකථාදීසු විය අවසානෙ කථෙතබ්බො. **පාළිමුත්තවිනිච්ඡයොති** සමුට්ඨානාදිකො තංතංසික්ඛාපදපාළියං අනාගතො උපාලිත්ථෙරාදීහි ඨපිතො විනිච්ඡයො.

240. **පරාජිතානෙකමලෙනාති** අපරිමෙය්‍යකප්පකොටිසතසහස්සොපචිතපාරමිතාසම්භූතෙන සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණපදට්ඨානෙන ආසවක්ඛයඤාණෙන සහ වාසනාය සමුච්ඡෙදප්පහානෙන පරාජිතා රාගාදයො අනෙකකිලෙසමලා යෙන සො පරාජිතානෙකමලො, තෙන පරාජිතානෙකමලෙන . ජිනෙන යං දුතියං පාරාජිකං වුත්තං, **අස්ස** දුතියපාරාජිකස්ස ච අත්ථො මයා සමාසෙන වුත්තො. **අසෙසෙන** අතිවිත්ථාරනයෙන **වත්තුං** තස්ස අත්ථං කථෙතුං කො හි සමත්ථොති යොජනා. එත්ථ **ච**-සද්දො පඨමපාරාජිකසමුච්චයත්ථො. **හි**-සද්දො අවධාරණෙ, තෙන අසෙසෙන තදත්ථං වත්තුං සමත්ථො නත්ථෙව අඤ්ඤත්‍ර තථාගතාති දීපෙති.

ඉති විනයත්ථසාරසන්දීපනියා

විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනාය

දුතියපාරාජිකකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

තතියපාරාජිකකථාවණ්ණනා

241-2. එවමතිසුඛුමනයසමාකුලං දුතියපාරාජිකං දස්සෙත්වා ඉදානි තතියපාරාජිකං දස්සෙතුමාහ **''මනුස්සජාති''**න්තිආදි. තත්ථ **මනුස්සජාතින්ති** ජායතීති ජාති, රූපාරූපපටිසන්ධි, මනුස්සෙසු ජාති යස්ස සො මනුස්සජාති, මනුස්සජාතිකො මනුස්සවිග්ගහොති වුත්තං හොති, තං මනුස්සජාතිං.

එත්ථ ච **මනුස්සෙසූති** කුසලාකුසලමනස්ස උස්සන්නත්තා මනුස්සසඞ්ඛාතෙසු නරෙසු. ''යං මාතුකුච්ඡිස්මිං පඨමං චිත්තං උප්පන්න''න්ති (පාරා. 172) **පදභාජනෙ** වුත්තනයෙන මාතුකුච්ඡිම්හි පඨමං උප්පජ්ජමානපටිසන්ධිචිත්තඤ්ච තංසම්පයුත්තවෙදනාසඤ්ඤාසඞ්ඛාරසඞ්ඛාතඛන්ධත්තයඤ්ච තංසහජාතානි –

''තිලතෙලස්ස යථා බින්දු, සප්පිමණ්ඩො අනාවිලො;
එවං වණ්ණප්පටිභාගං, 'කලල'න්ති පවුච්චතී''ති. (පාරා. අට්ඨ. 2.172; විභ. අට්ඨ. 26) –

වුත්තානි ජාතිඋණ්ණංසුම්හි පසන්නතිලතෙලෙ වා සප්පිමණ්ඩෙ වා ඔතාරෙත්වා උක්ඛිපිත්වා විධුනිතෙ අග්ගෙ ලම්බමානබින්දුප්පමාණකලලසඞ්ඛාතානි සභාවකානං කායභාවවත්ථුදසකවසෙන තිංස රූපානි ච අභාවකානං

කායවත්ථුදසකවසෙන වීසති රූපානි චාති අයං නාමරූපපටිසන්ධි ඉධ **''ජාතී''**ති ගහිතා. **''යස්සා''**ති ඉමිනා අඤ්ඤපදෙන ''යාව මරණකාලා එත්ථන්තරෙ එසො මනුස්සවිග්ගහො නාමා''ති (පාරා. 172) **පදභාජනෙ** වුත්තනයෙන පඨමභවඞ්ගතො පට්ඨාය චුතිචිත්තාසන්නභවඞ්ගපරියන්තසන්තානසඞ්ඛාතසත්තො ගහිතො. ඉමිනා මනුස්සවිග්ගහස්ස පටිසන්ධිතො පට්ඨාය පාරාජිකවත්ථුභාවං දස්සෙති.

ජානන්තොති ''සත්තො අය''න්ති ජානන්තො. **ජීවිතා යො වියොජයෙති** යො භික්ඛු ජීවිතින්ද්‍රියා වියොජෙය්‍ය වොරොපෙය්‍ය, තස්ස ජීවිතින්ද්‍රියං උපච්ඡින්දෙය්‍ය උපරොධෙය්‍යාති වුත්තං හොති. තෙනාහ **පදභාජනෙ** ''ජීවිතා වොරොපෙය්‍යාති ජීවිතින්ද්‍රියං උපච්ඡින්දති උපරොධෙතී''ති (පාරා. 172).

තඤ්ච ජීවිතින්ද්‍රියං රූපාරූපවසෙන දුවිධං හොති. තත්ථ අරූපජීවිතින්ද්‍රියං අවිග්ගහත්තා උපක්කමවිසයං න හොති. රූපජීවිතින්ද්‍රියුපච්ඡෙදෙන පන තදායත්තවුත්තිතාය තංසමකාලමෙව ඔච්ඡිජ්ජමානතාය එත්ථ සාමඤ්ඤෙන උභයම්පි ගහෙතබ්බං. ඉදඤ්ච අතීතානාගතං න ගහෙතබ්බං තස්ස අවිජ්ජමානත්තා. උපක්කමවිසයාරහං පන පච්චුප්පන්නමෙව ගහෙතබ්බං. තඤ්ච ඛණසන්තතිඅද්ධාවසෙන තිවිධං හොති.

තත්ථ උප්පාදට්ඨිතිභඞ්ගවසෙන ඛණත්තයපරියාපන්නො භාවො **ඛණපච්චුප්පන්නං** නාම. තං සරසභඞ්ගභූතත්තා සයං භිජ්ජමානං උපක්කමසාධියං විනාසවන්තං න හොති. ආතපෙ ඨත්වා ගබ්භං පවිට්ඨස්ස අන්ධකාරවිගමන්තරඤ්ච සීතෙන ඔවරකං පවිට්ඨස්ස විසභාගඋතුසමුට්ඨානෙන සීතපනූදනන්තරඤ්ච රූපසන්තති **සන්තතිපච්චුප්පන්නං** නාම. පටිසන්ධිචුතිනමන්තරාළප්පවත්ති ඛන්ධසන්තති **අද්ධාපච්චුප්පන්නං** නාම. ඉමස්මිං ද්වයෙ උපක්කමසම්භවො, තංවසෙන උපච්ඡිජ්ජමානං ජීවිතං සන්තානපරිහානිපච්චයභාවතො සන්තතිඅද්ධාපච්චුප්පන්නද්වයං යථාපරිච්ඡින්නකාලමප්පත්වා උපක්කමවසෙන අන්තරායෙව නිරුජ්ඣති, තස්මා සන්තතිඅද්ධාපච්චුප්පන්නරූපජීවිතින්ද්‍රියඤ්ච තංනිරොධෙන නිරුජ්ඣමානඅරූපජීවිතින්ද්‍රියඤ්චාති උභයං එත්ථ ''ජීවිතා''ති ගහිතන්ති වෙදිතබ්බං. ඉදමෙව සන්ධායාහ **පදභාජනෙ** ''සන්තතිං විකොපෙතී''ති (පාරා. 172).

ඉමිස්සාව පාණාතිපාතභාවෙ ආපත්තිභාවතො එත්ථ ඨත්වා **අට්ඨකථායං** (පාරා. අට්ඨ. 2.172) පාණපාණාතිපාතපාණාතිපාතීපාණාතිපාතප්පයොගානං විභාගො දස්සිතො. තත්ථ **පාණොති** වොහාරතො සත්තො, පරමත්ථතො උපච්ඡිජ්ජමානං ජීවිතින්ද්‍රියං, තං ''ජීවිතා''ති ඉමිනා වුත්තං. **පාණාතිපාතො** නාම වධකචෙතනා, සො ච ''වියොජයෙ''ති ඉමිනා සන්දස්සිතො. **පාණාතිපාතී** නාම පුග්ගලො, සො ච ''යො''ති ඉමිනා සන්දස්සිතො. **පාණාතිපාතප්පයොගො** පන –

''වුත්තා පාණාතිපාතස්ස;
පයොගා ඡ මහෙසිනා''ති –

ආදිනා නයෙන ඉධෙව වක්ඛමානවිභාගත්තා වක්ඛමානනයෙනෙව දට්ඨබ්බො.

අස්ස සත්ථං නික්ඛිපෙය්‍ය වාති යොජනා. **අස්සාති** මනුස්සජාතිකස්ස. ''හත්ථපාසෙ''ති පාඨසෙසො. **හත්ථපාසො** නාම සමීපොති. **අස්සාති** සමීපසම්බන්ධෙ සාමිවචනං. **සත්ථන්ති** එත්ථ ජීවිතවිහිංසනුපකරණභාවෙන සම්මතා ධාරාවන්තඅසිආදි ච ධාරාරහිතයට්ඨිභින්දිවාලලගුළාදි ච උපලක්ඛණවසෙන ගහෙතබ්බා. සසති හිංසතීති සත්ථං. තෙනෙවාහ **පදභාජනෙ** ''අසිං වා සත්තිං වා භින්දිවාලං වා ලගුළං වා පාසාණං වා සත්ථං වා විසං වා රජ්ජුං වා''ති. ඉධාවුත්තං කරපාලිකාඡුරිකාදි සමුඛං ''සත්ථං වා''ති ඉමිනා සඞ්ගහිතං. **නික්ඛිපෙය්‍යාති** යථා භොගහෙතුං ලභති, තථා උපනික්ඛිපෙය්‍ය, අත්තවධාය ඉච්ඡිතක්ඛණෙ යථා ගණ්හාති, තථා සමීපෙ තෙනෙව චිත්තෙන ඨපෙය්‍යාති වුත්තං හොති. ඉමිනා ථාවරප්පයොගො සන්දස්සිතො.

මරණෙ ගුණං වා වදෙය්‍යාති යොජනා, මරණත්ථාය මරණෙ ගුණං වණ්ණෙතීති අත්ථො. ''ජීවිතෙ ආදීනවං දස්සෙති, මරණෙ ගුණං භණතී''ති (පාරා. 172) **පදභාජනෙ** වුත්තත්තා ''කිං තුය්හිමිනා පාපකෙන දුජ්ජීවිතෙන, යො ත්වං න ලභසි පණීතභොජනානි භුඤ්ජිතු''මිච්චාදිනා නයෙන මරණත්ථාය ජීවිතෙ අවණ්ණං වදන්තො ච ''ත්වං ඛොසි උපාසක කතකල්‍යාණො අකතපාපො, මතං තෙ ජීවිතා සෙය්‍යො, ඉතො ත්වං කාලකතො විවිධවිභඞ්ගමවිකූජිතෙ පරමසුරභිකුසුමභූසිතතරුවරනිචිතෙ පරමරතිකරලළිතගතිභාසිතවිලපිතසුරයුවතිගණවිචරිතෙ වරනන්දනෙ අච්ඡරාසඞ්ඝපරිවාරිතො විචරිස්සසී''තිආදිනා නයෙන මරණත්ථාය මරණානිසංසං දස්සෙන්තො ච ''මරණෙ ගුණං වදෙය්‍යා''ඉච්චෙව වුච්චති.

මරණූපායං දෙසෙය්‍යාති යොජනා. මරණාධිප්පායෙනෙව ''සත්ථං වා ආහර, විසං වා ඛාද, රජ්ජුයා වා උබ්බන්ධිත්වා කාලඞ්කරොහී''ති **පදභාජනෙ** වුත්තසත්ථහරණානි ච අවුත්තම්පි සොබ්භනරකපපාතාදීසු පපතනඤ්චාති එවමාදිකං මරණූපායං ආචික්ඛෙය්‍ය. ''හොති අයම්පී''ති පදච්ඡෙදො, **අපීති** පුබ්බෙ වුත්තද්වයං සමුච්චිනොති. **ද්වෙධා භින්නසිලා විය අසන්ධෙය්‍යොව සො ඤෙය්‍යොති** ද්විධා භින්නපාසාණො විය භගවතො පටිපත්තිපටිවෙධසාසනද්වයෙන සො පච්චුප්පන්නෙ අත්තභාවෙ සන්ධාතුමසක්කුණෙය්‍යොවාති ඤාතබ්බොති අත්ථො.

243. ථාවරාදයොති ආදි-සද්දෙන විජ්ජාමයඉද්ධිමයපයොගද්වයං සඞ්ගහිතං.

244. **තත්ථාති** තෙසු ඡසු පයොගෙසු. සකො හත්ථො **සහත්ථො,** තෙන නිබ්බත්තො **සාහත්ථිකො,** පයොගො. ඉධ **හත්ථ**ග්ගහණං උපලක්ඛණං, තස්මා හත්ථාදිනා අත්තනො අඞ්ගපච්චඞ්ගෙන නිප්ඵාදිතො වධප්පයොගො සාහත්ථිකොති වෙදිතබ්බො.

245. ''ත්වං තං එවං පහරිත්වා මාරෙහී''ති භික්ඛුනො පරස්ස යං ආණාපනං, අයමාණත්තිකො නයොති යොජනා. **ආණත්තිකො නයොති** ආණත්තියෙව ආණත්තිකො. නෙති පවත්තෙතීති නයො, පයොගස්සෙතං නාමං.

246. **දූරන්ති** දූරට්ඨං. **කායෙන පටිබද්ධෙනාති** එත්ථ කායෙකදෙසො හත්ථාදි කායො අවයවෙ සමුදායොපචාරතො ''ගාමො දඩ්ඪො''ති යථා. කායපටිබද්ධං වාපාදිකං පටිබද්ධං නාම පුබ්බපදලොපෙන ''දෙවදත්තො දත්තො''ති යථා. වා-සද්දො លුත්තනිද්දිට්ඨො, කායෙන වා කායපටිබද්ධෙන වාති වුත්තං හොති, ''උසුආදිනිපාතන''න්ති ඉමිනා සම්බන්ධො. විධානං **විධි,** පයොගොති අත්ථො.

247. **අසඤ්චාරිමුපායෙනාති** අසඤ්චාරිමෙන නිච්චලෙන උපායෙන. ඔපතන්ති එත්ථාති **ඔපාතො,** සො ආදි යෙසං අපස්සෙනවිසභෙසජ්ජසංවිධානාදීනං තෙ **ඔපාතාදයො,** තෙසං විධානං **ඔපාතාදිවිධානං,** ඔපාතක්ඛණනාදිකිරියා.

248. **විජ්ජායාති** ආථබ්බනවෙදාගතමරණමන්තසඞ්ඛාතවිජ්ජාය. **ජප්පනන්ති** යථා පරො න සුණාති, තථා පුනප්පුනං වචනං.

249. මාරණෙ සමත්ථා යා කම්මවිපාකජා ඉද්ධි, අයං ඉද්ධිමයො පයොගො නාමාති සමුදීරිතොති යොජනා. කම්මවිපාකෙ ජාතා **කම්මවිපාකජා,** ඉද්ධි, යා ''නාගානං නාගිද්ධි සුපණ්ණානං සුපණ්ණිද්ධි යක්ඛානං යක්ඛිද්ධී''තිආදිනා (පාරා. අට්ඨ. 2.172) බහුධා **අට්ඨකථායං** වුත්තා. තත්ථ දිට්ඨදට්ඨඵුට්ඨවිසානං නාගානං දිස්වා, ඩංසිත්වා, ඵුසිත්වා ච පරූපඝාතකරණෙ **නාගිද්ධි** වෙදිතබ්බා. එවං සෙසානම්පි. ඉද්ධියෙව **ඉද්ධිමයො,** භාවනාමයො ඉද්ධිප්පයොගො පනෙත්ථ න ගහෙතබ්බො. වුත්තඤ්හෙතං **අට්ඨකථායං** –

> ''කෙචි පන භාවනාමයිද්ධියාපි පරූපඝාතකරණං වදන්ති. සහ පරූපඝාතකරණෙන ච ආදිත්තඝරූපරි ඛිත්තස්ස උදකඝටස්ස භෙදනං විය ඉද්ධිවිනාසඤ්ච ඉච්ඡන්ති, තං තෙසං ඉච්ඡාමත්තමෙව. කස්මා? යස්මා තං කුසලවෙදනාවිතක්කපරිත්තත්තිකාදීහි න සමෙති. කථං? අයඤ්හි භාවනාමයිද්ධි නාම චතුත්ථජ්ඣානමයා කුසලත්තිකෙ කුසලා චෙව අබ්‍යාකතා ච, පාණාතිපාතො අකුසලො. වෙදනාත්තිකෙ අදුක්ඛමසුඛසම්පයුත්තා, පාණාතිපාතො දුක්ඛසම්පයුත්තො. විතක්කත්තිකෙ අවිතක්කඅවිචාරා, පාණාතිපාතො සවිතක්කසවිචාරො. පරිත්තත්තිකෙ මහග්ගතා, පාණාතිපාතො පරිත්තොයෙවා''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.172).

250. **තත්ථාති** තෙසු ඡබ්බිධෙසු පයොගෙසු. **උද්දෙසොපීති** උද්දිසනං උද්දෙසො, තංසහිතො පයොගොපි උද්දෙසොති වුත්තං හොති ''කුන්තෙ පවෙසෙහී''ති යථා. එවං වත්තබ්බතාය ච **අනුද්දෙසොති** තබ්බිපරීතවචනමෙව ඤාපකන්ති වෙදිතබ්බං. එත්ථ එකෙකො උද්දෙසොපි අනුද්දෙසොපි හොතීති තෙසමයං භෙදො පන දුවිධො හොතීති පරිදීපිතොති යොජනා. ඉමෙසු ඡසු පයොගෙස්වෙව එකෙකස්සෙව උද්දිස්සානුද්දිස්සකිරියමානතාය දුවිධභාවතො තෙසං ද්වාදසවිධො භෙදො **පදභාජනෙ** ච **අට්ඨකථාය** ච දීපිතො, තත්ථ විනිච්ඡයමිදානි දස්සයිස්සාමීති අධිප්පායො.

251. **බහූසුපීති** මනුස්සෙසු බහූසුපි. **තෙන කම්මෙනාති** පහාරදානසඞ්ඛාතෙන කම්මෙන. **බජ්ඣතීති** අපායං නෙතුං කම්මපාසෙන කම්මන්තරං නිවාරෙත්වා බජ්ඣතීති අත්ථො.

252. **පහාරෙපීති** පහරණෙපි. **දෙහිනොති** මනුස්සවිග්ගහස්ස. **තස්සාති** පහටස්ස.

253. **පහටමත්තෙ වාති** පහටක්ඛණෙ වා. **පච්ඡාති** තප්පච්චයා කාලන්තරෙ වා. **උභයථාපි ච මතෙති** ද්වින්නං ආකාරානමඤ්ඤතරෙන මතෙපි. **හන්තා** වධකො. **පහටමත්තස්මින්ති** තස්මිං මරණාරහපහාරස්ස ලද්ධක්ඛණෙයෙව, මරණතො පුබ්බභාගෙයෙවාති මත්තසද්දෙන දීපෙති. මරණත්ථාය ච අඤ්ඤත්ථාය ච දින්නෙසු අනෙකෙසු පහාරෙසු මරණත්ථාය දින්නප්පහාරෙනෙව යදා කදාචි මරිස්සති, පහාරදානක්ඛණෙයෙව පාරාජිකං හොති. අමරණාධිප්පායෙන දින්නප්පහාරබලෙන චෙ මරෙය්‍ය, න හොතීති වුත්තං හොතීති.

254. **ද්වෙ පයොගාති** උද්දිස්සානුද්දිස්සකිරියාභෙදභින්නා සාහත්ථිකාණත්තිකා ද්වෙ පයොගා.

255. **කරණස්සාති** කිරියාය. **විසෙසොති** නානත්තං. **ආණත්තිනියාමකාති** ආණත්තිං නියාමෙන්ති වවත්ථාපෙන්තීති ආණත්තිනියාමකා.

256. **තත්ථාති** තෙසු ආණත්තිනියාමකෙසු ඡසු ආකාරෙසු. **යොබ්බනාදි වාති ආදි**-සද්දෙන ථාවරියමන්දකිඩ්ඩවුද්ධාදිඅවත්ථාවිසෙසො සඞ්ගහිතො.

257. යං මාතිකාය නිද්දිට්ඨං **සත්ථං,** තං කතමං?. **සත්තමාරණ**න්ති සත්තෙ මාරෙන්ති එතෙනාති සත්තමාරණං, අසිආදිවධොපකරණං.

258. **විජ්ඣන**න්ති උසුආදීහි විජ්ඣනං. **භෙදන**න්ති කකචාදීහි ද්විධාකරණං. **ඡෙදන**න්ති ඛග්ගාදීහි ද්විධාකරණං. **තාළන**න්ති මුග්ගරාදීහි ආඝාතනං. **එවමාදිවිධොති** එවමාදිප්පකාරො. **අනෙකොති** බහුකො භෙදො. **කරණස්ස විසෙසො** කිරියාවිසෙසොති අත්ථො.

259-60. ‘‘පුරතො පහරිත්වාන මාරෙහී’’ති යො **භාසිතො** ආණාපකෙන, තෙන ආණත්තෙන පච්ඡතො…පෙ…. මාරිතෙති යොජනා. **වත්ථාණත්ති විසඞ්කෙතාති** එත්ථ ‘‘යං ‘මාරෙහී’ති…පෙ…. තතො’’ති වත්ථුවිසඞ්කෙතො දස්සිතො. ‘‘පුරතො…පෙ…. මාරිතෙ’’ති ආණත්තිවිසඞ්කෙතො දස්සිතො. **මූලට්ඨොති** ආණාපකො. **මූල**න්ති හි පුබ්බකිරියානුරූපං ආණාපනං, තත්ථ ඨිතොති **මූලට්ඨො.**

261. ඉමිනා විසඞ්කෙතෙ ආණාපකස්ස අනාපත්තිං දස්සෙත්වා සඞ්කෙතෙ අවිරාධිතෙ උභින්නම්පි පාරාජිකං දස්සෙතුමාහ **‘‘වත්ථු’’**න්තිආදි. තං වත්ථුං අවිරජ්ඣිත්වා මාරිතෙ උභයෙසං…පෙ…. උදීරිතො, යථාණත්ති ච මාරිතෙ…පෙ…. උදීරිතොති යොජනා. **මාරිතෙ** වත්ථුස්මින්ති සාමත්ථියා ලබ්භති. **උභයෙස**න්ති ආණාපකආණත්තානං. **යථාකාල**න්ති ආණාපකස්ස ආණත්තික්ඛණං, ආණත්තස්ස මාරණක්ඛණඤ්ච අනතික්කමිත්වා. බන්ධනං බන්ධො, කම්මුනා බන්ධො **කම්මබන්ධො.** අථ වා බජ්ඣති එතෙනාති බන්ධො, කම්මමෙව බන්ධො **කම්මබන්ධො.**

264. **විසඞ්කෙතො නාති** විසඞ්කෙතො නත්ථි, ද්වින්නම්පි යථාකාලපරිච්ඡෙදං කම්මබන්ධොයෙවාති අත්ථො.

265. **සබ්බසොති** සබ්බෙසු කාලභෙදෙසු, සබ්බසො වෙදිතබ්බොති වා සම්බන්ධො. **සබ්බසොති** සබ්බප්පකාරෙන. **විභාවිනාති** පණ්ඩිතෙන. සො හි අත්ථං විභාවෙතීති තථා වුත්තො.

266-7-8. **‘‘ඉමං ගාමෙ ඨිත’’**න්ති ඉදං තං සඤ්ජානිතුං වුත්තං, න මාරණක්ඛණට්ඨානනියමත්ථායාති ‘‘යත්ථ කත්ථචි ඨිත’’න්ති වත්වාපි **‘‘නත්ථි තස්ස විසඞ්කෙතො’’**ති ආහ. **තස්සාති** ආණාපකස්ස. **‘‘තත්ථා’’**ති වා පාඨො, තස්සං ආණත්තියන්ති අත්ථො. **‘‘ගාමෙයෙව** ඨිතං වෙරිං මාරෙහී’’ති සාවධාරණං ආණත්තො වනෙ චෙ ඨිතං මාරෙති වා **‘‘වනෙයෙව** ඨිතං වෙරිං මාරෙහී’’ති සාවධාරණං වුත්තො ගාමෙ ඨිතං චෙ මාරෙති වාති යොජනා. ‘‘භික්ඛුනා සාවධාරණ’’න්ති ච පොත්ථකෙසු ලිඛන්ති, තං අග්ගහෙත්වා **‘‘වනෙ වා සාවධාරණ’’**න්ති පාඨොයෙව ගහෙතබ්බො. විගතො සඞ්කෙතො ආණත්තිනියාමො එත්ථාති **විසඞ්කෙතො.**

269. **සබ්බදෙසෙසූති** ගාමවනඅඞ්ගණගෙහාදීසු සබ්බෙසු ඨානෙසු. **භෙදතොති** නානත්තතො.

270. ‘‘සත්ථෙන පන මාරෙහී’’ති යෙන කෙනචි යො **ආණත්තො,** තෙන යෙන කෙනචි සත්ථෙන මාරිතෙ විසඞ්කෙතො නත්ථීති යොජනා.

271-2. **ඉමිනා වාසිනා හීති** එත්ථ **හීති** පදපූරණෙ. **‘‘ඉමිනා අසිනා** මාරෙයා’’ති වුත්තො **අඤ්ඤෙන අසිනා** මාරෙති වා ‘‘ත්වං ඉමස්ස අසිස්ස එතාය ධාරාය මාරය’’ ඉති වුත්තො තං **වෙරිං** සචෙ **ඉතරාය ධාරාය** මාරෙති **වා ථරුනා** මාරෙති **වා තුණ්ඩෙන** මාරෙති **වා,** තථා මාරිතෙ විසඞ්කෙතොයෙව හොතීති යොජනා. **ථරුනාති** ඛග්ගමුට්ඨිනා. **තුණ්ඩෙනාති** ඛග්ගතුණ්ඩෙන. **‘‘විසඞ්කෙතොවා’’**ති සඞ්කෙතවිරාධෙනෙව පාරාජිකං න හොතීති දස්සනපදමෙතං.

273. **සබ්බාවුධකජාතිසූති** ඉධාවුත්තකරපාලිකාඡුරිකාදිසබ්බපහරණසාමඤ්ඤෙසු. **විසෙසතොති** භෙදතො.

274. **පරෙනාති** භික්ඛුනා. **සොති** ආණත්තො. **නිසින්නං නං මාරෙති, විසඞ්කෙතො න විජ්ජතීති** ‘‘ගච්ඡන්තමෙව මාරෙහී’’ති සාවධාරණං අවුත්තත්තා ‘‘නිසින්නොපි සොයෙවා’’ති තං මාරෙන්තස්ස විසඞ්කෙතො න හොති, අවධාරණං අන්තරෙන කථනං තං සඤ්ජානාපෙතුං වුච්චතීති ඉරියාපථනියාමකං න හොතීති අධිප්පායො.

275-6. අසති සාවධාරණෙ විසඞ්කෙතාභාවං දස්සෙත්වා ඉදානි සාවධාරණෙ ඉරියාපථන්තරෙසු විසඞ්කෙතං දස්සෙතුමාහ **‘‘නිසින්නංයෙවා’’**තිආදි. ‘‘නිසින්නංයෙව මාරෙහී’’ති වුත්තො ගච්ඡන්තං මාරෙති, විසඞ්කෙතන්ති ඤාතබ්බං. ‘‘ගච්ඡන්තංයෙව මාරෙහී’’ති වුත්තො නිසින්නං මාරෙති, විසඞ්කෙතන්ති ඤාතබ්බන්ති යොජනා. ඉමමෙව යොජනාක්කමං සන්ධායාහ **‘‘යථාක්කම’’**න්ති.

277. **විජ්ඣිත්වාති** සරාදීහි විජ්ඣිත්වා.

278. **ඡින්දිත්වාති** අසිආදීහි ඡින්දිත්වා. පුන **සොති** පයොගො.

279. **කරණෙසූති** විජ්ඣනාදිකිරියාවිසෙසෙසු.

280-1. එත්තාවතා ආණත්තිනියාමකනිද්දෙසං දස්සෙත්වා ඉදානි දීඝාදිලිඞ්ගවසෙනාපි සම්භවන්තං විසඞ්කෙතං දස්සෙතුමාහ **"දීඝ"**න්තිආදි. ''දීඝං…පෙ…. ථූලං මාරෙහීති අනියමෙත්වා ආණාපෙතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.174) **අට්ඨකථා**වචනතො එව-කාරං විනා ''දීඝං මාරෙහී''ති අනියමෙත්වා කෙනචි යො **ආණත්තො** හොති, සොපි ආණත්තො යං කිඤ්චි තාදිසං සචෙ මාරෙති, නත්ථි තත්ථ විසඞ්කෙතො, උභින්නම්පි පරාජයොති යොජනා. එවං **"රස්ස"**න්තිආදිසබ්බපදෙහිපි පච්චෙකං යොජනා කාතබ්බා. **අනියමෙත්වාති** විසඞ්කෙතාභාවස්ස හෙතුදස්සනං. **එව**කාරො වාක්‍යාලඞ්කාරො. **තත්ථාති** ආණත්තිකප්පයොගෙ. ''උභින්නම්පි පරාජයො''ති වුත්තත්තා ආණාපකං විනා අඤ්ඤං යථාවුත්තක්ඛණං මනුස්සවිග්ගහං **"යං කිඤ්චි තාදිස"**න්ති ඉමිනා දස්සෙති.

සචෙ ආණාපකො ආණාපෙත්වා අත්තානමෙව මාරෙති, ආණාපකො දුක්කටං ආපජ්ජිත්වා මරති, ආණත්තස්ස පාරාජිකං. ආණාපකෙන අත්තානමුද්දිස්ස ආණත්තියා කතාය ආණත්තො අජානිත්වා තාදිසං අඤ්ඤං මාරෙති, ඔකාසස්ස අනියමිතත්තා ආණාපකො මුච්චති, ඉතරො කම්මුනා බජ්ඣති. යදි ''අමුකස්මිං රත්තිට්ඨානෙ වා දිවාට්ඨානෙ වා නිසින්නං ඊදිසං මාරෙහී''ති ඔකාසං නියමෙත්වා ආණාපෙති, තත්ථ ආණාපකතො අඤ්ඤස්මිං මාරිතෙ උභින්නම්පි පාරාජිකං. තතො බහි මාරිතෙ වධකස්සෙව කම්මබන්ධො. ආණාපකො අත්තානමෙව උද්දිස්ස ආණාපෙති, ඉතරො ච තමෙව තත්ථ මාරෙති, ආණාපකස්ස දුක්කටං, ආණත්තස්ස පාරාජිකං. සචෙ අඤ්ඤත්ථ මාරෙති, මූලට්ඨො මුච්චති. අජානිත්වා අඤ්ඤං තත්ථ වා අඤ්ඤත්ථ වා මාරෙති, වධකො පාරාජිකං ආපජ්ජති, මූලට්ඨො මුච්චති. ආනන්තරියවත්ථුම්හි ආනන්තරියෙන සද්ධිං යොජෙතබ්බං.

282. යො මනුස්සං කඤ්චි උද්දිස්ස සචෙ ඔපාතං ඛණති, තථා ඔපාතං ඛණන්තස්ස තස්ස දුක්කටං නාම ආපත්ති හොතීති අජ්ඣාහාරයොජනා. යොජනා ච නාමෙසා යථාරුතයොජනා, අජ්ඣාහාරයොජනාති දුවිධා. තත්ථ පාඨාගතපදානමෙව යොජනා **යථාරුතයොජනා,** ඌනපූරණත්ථමජ්ඣාහාරපදෙහි සහ පාඨාගතපදානං යොජනා **අජ්ඣාහාරයොජනාති** වෙදිතබ්බා. **"ඛණන්තස්ස ච ඔපාත"**න්ති පොත්ථකෙසු පාඨො දිස්සති. **"ඛණන්තස්ස තථොපාත'න්ති** පාඨො සුන්දරො''ති **නිස්සන්දෙහෙ** වුත්තං. **"ආවාටන්ති** එතස්ස 'ඔපාත'න්ති පරියායො''ති ච වුත්තං. තතොපි –

> ''මනුස්සං කඤ්චි උද්දිස්ස;
> යො චෙ ඛණතිවාටකං;
> ඛණතො තං තථා තස්ස;
> හොති ආපත්ති දුක්කට''න්ති. –

පාඨො සුන්දරතරො. ජාතපථවිං ඛණන්තස්ස පාරාජිකපයොගත්තා පයොගගණනාය දුක්කටං.

283. **තත්ථාති** තස්මිං ආවාටෙ. **තස්සාති** පතිතස්ස මනුස්සවිග්ගහස්ස. **දුක්ඛස්සුප්පත්තියාති** දුක්ඛුප්පත්තිහෙතු. **තස්සාති** යෙන ආවාටො ඛතො, තස්ස භික්ඛුනො. **පතිත්වා** සො චෙ මරති, තස්මිං **මතෙ තස්ස** භික්ඛුනො පාරාජිකං භවෙති යොජනා.

284. **අඤ්ඤස්මි**න්ති යං සමුද්දිස්ස ආවාටො ඛතො, තතො අඤ්ඤස්මිං. **අනුද්දිස්සකන්ති** කිරියාවිසෙසනං, අනුද්දිස්සකං කත්වාති අත්ථො. ඔපාතවිසෙසනං වා, ''අනුද්දිස්සකො ඔපාතො''ති පදච්ඡෙදො. ''අග්ගමක්ඛායතී''තිආදීසු (සං. නි. 5.139; අ. නි. 4.34; 10.15; ඉතිවු. 90; නෙත්ති. 170) විය ඔ-කාරට්ඨානෙ අ-කාරො, ම-කාරාගමො ච දට්ඨබ්බො, අනොදිස්සකො ඔපාතො ඛතො හොතීති අත්ථො.

285. ''එත්ථ පතිත්වා යො කොචි මරතූ''ති අනොදිස්සකො ඔපාතො සචෙ ඛතො හොති, යත්තකා නිපතිත්වා මරන්ති චෙ, අස්ස තත්තකා දොසා හොන්තීති යොජනා. **"යො කොචී"**ති ඉමිනා අත්තනො මාතාපිතරො ච සඞ්ගහිතා. **දොසාති** කම්මබන්ධදොසා, පාරාජිකං පන එකමෙව. **අස්සාති** යෙන අනොදිස්ස ඔපාතො ඛතො, තස්ස.

286. **ආනන්තරියවත්ථුස්මිං** මතෙති පාඨසෙසො, ''තත්ථ පතිත්වා''ති අධිකාරො, අරහන්තෙ, මාතරි, පිතරි ච තස්මිං පතිත්වා මතෙ කාලකතෙති අත්ථො. **ආනන්තරියකන්ති** එත්ථ සකත්ථෙ, කුච්ඡිතෙ , සඤ්ඤායං වා ක-පච්චයො දට්ඨබ්බො. **"තථා"**ති ඉමිනා ''ආනන්තරියවත්ථුස්මි''න්ති ඉමස්මිං සමාසපදෙ අවයවභූතම්පි ''වත්ථුස්මි''න්ති ඉදඤ්ච ''තත්ථ පතිත්වා මතෙ''ති ඉදඤ්ච ආකඩ්ඪති. **ථුල්ලච්චයාදීනං** වත්ථුස්මිං තත්ථ පතිත්වා මතෙ **ථුල්ලච්චයාදයො හොන්තීති** යොජනා. තස්මිං ආවාටෙ පතිත්වා යක්ඛාදීසු මතෙසු, පාරාජිකවත්ථුනො දුක්ඛුප්පත්තියඤ්ච ථුල්ලච්චයං, මනුස්සවිග්ගහෙ මතෙ පාරාජිකං, තිරච්ඡානෙ මතෙ පාචිත්තියන්ති වුත්තං හොති.

287. **පාණාතිපාතා ද්වෙති** ද්වින්නං මතත්තා ද්වෙ පාණාතිපාතා, එකෙන පාරාජිකං, ඉතරෙන කම්මබන්ධොයෙව. **එකොවෙකෙකධංසනෙති** මාතු වා දාරකස්ස වා මරණෙ එකො පාණාතිපාතොව.

288. චොරෙහි අනුබද්ධො **එත්ථ** ආවාටෙ පතිත්වා මරිස්සති චෙ, ඔපාතඛණකස්සෙව පාරාජිකං හොති කිරාති යොජනා. **කිරාති** අනුස්සවනෙ අරුචිසූචකං.

289-90. **වෙරිනො** භික්ඛුනො අඤ්ඤෙ වෙරිපුග්ගලා. **තත්ථ** තස්මිං ඔපාතෙ සචෙ මනුස්සං **පාතෙත්වා මාරෙන්ති,** තථා වෙරිනො තත්ථ සයමෙව පතිතං මනුස්සං බහි නීහරිත්වා සචෙ මාරෙන්ති, තත්ථ **ඔපපාතිකා** මනුස්සා ඔපාතෙ නිබ්බත්තිත්වා තතො **නික්ඛන්තුං අසක්කොන්තා මතා චෙ** සියුං, **සබ්බත්ථ ච** යථාවුත්තසබ්බවාරෙසු ඔපාතඛණකස්සෙව පරාජයොති යොජනා. **නිබ්බත්තිත්වා හීති** එත්ථ **හීති** පදපූරණෙ. යත්ථ යත්ථ නිපාතසද්දානං අත්ථො න දස්සිතො, තත්ථ තත්ථ පදපූරණමත්තතා වෙදිතබ්බා.

291. **යක්ඛාදයොති ආදි**-සද්දෙන තිරච්ඡානානං සඞ්ගහො. **වත්ථුවසාති** ථුල්ලච්චයපාචිත්තියානං වත්ථුභූතයක්ඛතිරච්ඡානානං වසා. **ථුල්ලච්චයාදයොති ආදි**-සද්දෙන පාචිත්තියසඞ්ගහො.

293. **අයං නයොති** ''අනාපත්ති''ති යථාවුත්තො නයො.

294-5. **බජ්ඣන්තීති** සචෙ අවස්සං බජ්ඣන්ති. **තත්ථාති** තස්මිං පාසෙ. **''හත්ථතො මුත්තමත්තස්මි''**න්ති ඉමිනා පයොගස්ස අත්ථසාධකතං දීපෙති.

296. යං පන උද්දිස්ස පාසො **ඔඩ්ඩිතො,** තතො අඤ්ඤස්ස බන්ධනෙ තු අනාපත්ති පකාසිතාති යොජනා.

297. මුධා **වාපීති** අමූලෙන වාපි. **මූලට්ඨස්සෙවාති** පාසකාරකස්සෙව. **කම්මබන්ධොති** පාණාතිපාතො. බජ්ඣති එතෙනාති බන්ධො, කම්මමෙව බන්ධො කම්මබන්ධො. පාරාජිකමත්තෙ වත්තබ්බෙපි යාව සො වත්තති, තාව තත්ථ බජ්ඣිත්වා මතසත්තෙසු පඨමමතස්ස වසෙන පාරාජිකං, අවසෙසානං පාණාතිපාතසඞ්ඛාතස්ස අකුසලරාසිනො සම්භවතො තං සබ්බං සඞ්ගහෙත්වා සාමඤ්ඤෙන ද්වයම්පි දස්සෙතුමාහ ''කම්මබන්ධො''ති.

298. ''සචෙ යෙන ලද්ධො, සො උග්ගළිතං වා පාසං සණ්ඨපෙති, තස්ස පස්සෙන වා ගච්ඡන්තෙ දිස්වා වතිං කත්වා සම්මුඛෙ පවෙසෙති, ථද්ධතරං වා පාසයට්ඨිං ඨපෙති, දළ්හතරං වා පාසරජ්ජුං බන්ධති, ථිරතරං වා ඛාණුකං ආකොටෙතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.176) **අට්ඨකථාගතං** විනිච්ඡයං සඞ්ගහිතුමාහ **''පාසමුග්ගළිතම්පි වා''**ති. එත්ථ අවුත්තසමුච්චයත්ථෙන **පි**-සද්දෙන ''සණ්ඨපෙතී''තිආදිකා ''බන්ධතී''ති දස්සිතකිරියාවසානා පයොගා දස්සිතා. **ථිරං වාපීති** එත්ථ **අපි**-සද්දො අට්ඨකථාය අවසිට්ඨං ''ඛාණුකං ආකොටෙතී''ති කිරියං සමුච්චිනොති උභයත්ථපි පකාරන්තරවිකප්පත්ථත්තාති ගහෙතබ්බා. **එවන්ති** එවං සති. යෙන පාසො ලද්ධො, තෙනාපි එවං පාසෙ කතවිසෙසෙ සතීති වුත්තං හොති. **උභින්නන්ති** පාසකාරකස්ස ච ඉදානි ලභිත්වා පටිජග්ගන්තස්ස චාති උභයෙසං.

299-300. **යොති** පාසකාරකො, ලද්ධපාසකොති ඉමෙසං යො කොචි. **උග්ගළාපෙත්වාති** විසාටෙත්වා, යථා තත්ථ පාණිනො න බජ්ඣන්ති, එවං කත්වාති අත්ථො. **තත්ථ වාති** පුන සණ්ඨපිතෙ පාසෙ ච. කො විමුච්චති? යෙන ලද්ධො, සො.

301-2. **ගොපෙත්වාති** ගොපනහෙතු මොක්ඛො න හොතීති යොජනා. ''සීහං දිස්වා භයං හොතී''තිආදීසු විය හෙතුම්හි ත්වා-පච්චයො දට්ඨබ්බො. **තමඤ්ඤො…පෙ…. න ච මුච්චතීති** එත්ථ **න චාති** නෙව. **නාසෙත්වා සබ්බසො වාති** සො යථා යස්ස කස්සචි සත්තස්ස විනාසොපකරණං න හොති, තථා ඣින්දනාදීහි නාසෙත්වා. **තං** පාසයට්ඨිං. කො විමුච්චති? පාසකාරකො.

303. **සූලං රොපෙන්තස්සාති** සූලං නිඛණන්තස්ස. **සජ්ජෙන්තස්සාති** සණ්ඨපෙන්තස්ස.

304. **අසඤ්චිච්චාති** එත්ථ ''කතෙන පයොගෙනා''ති පාඨසෙසො, ''මතෙපි අනාපත්ති''ති එතෙහි සම්බන්ධො. ''ඉමිනාහං උපක්කමෙන ඉමං මාරෙස්සාමී''ති අචෙතෙත්වා අපකප්පෙත්වා අවධකචෙතනො හුත්වා කතෙන අඤ්ඤත්ථිකෙනාපි උපක්කමෙන පරෙ මතෙපි ආපත්ති නත්ථීති අත්ථො, **මුසලුස්සාපනාදිවත්ථූසු** (පාරා. 180) විය අයං සත්තොතිසඤ්ඤී හුත්වා ''ඉමිනා උපක්කමෙන ඉමං මාරෙස්සාමී''ති වීතික්කමසමුට්ඨාපකචෙතනාසම්පයුත්තවිකප්පරහිතො හුත්වා අඤ්ඤත්ථිකෙන පයොගෙන මනුස්සෙ මතෙපි පාරාජිකං නත්ථීති වුත්තං හොති.

අජානන්තස්සාති ''ඉමිනා අයං මරිස්සතී''ති අජානන්තස්ස උපක්කමෙන පරෙ මතෙපි අනාපත්ති, **විසගතපිණ්ඩපාතවත්ථුම්හි** (පාරා. 181) විය ''ඉදං කාරණ''න්ති අජානිත්වා කතෙන මනුස්සෙ මතෙපි අනාපත්තීති

වුත්තං හොති. **“තථා”**ති ඉමිනා ‘‘අනාපත්තී’’ති ආකඩ්ඪති. **අමරණචිත්තස්ස** අමරණිච්ඡාසහිතචිත්තස්ස උපක්කමෙන පරෙ මතෙපි අනාපත්ති **වුද්ධපබ්බජිතාදිවත්ථූසු** (පාරා. 180) වියාති අත්ථො. උම්මත්තකාදයො වුත්තසරූපායෙව.

305. **“මනුස්සපාණිම්හී”**ති ඉමිනා මනුස්සභාවො අඞ්ගභාවෙන දස්සිතො. **“සචස්ස චිත්තං මරණූපසංහිත”**න්ති ඉමිනා මරණූපසංහිතචිත්තතා දස්සිතා.

ඉති විනයත්ථසාරසන්දීපනියා

විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනාය

තතියපාරාජිකකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

චතුත්ථපාරාජිකකථාවණ්ණනා

306-7. එවං නාතිසඞ්ඛෙපවිත්ථාරනයෙන තතියපාරාජිකවිනිච්ඡයං දස්සෙත්වා ඉදානි චතුත්ථපාරාජිකවිනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **“අසන්ත”**න්තිආදි. තත්ථ ‘‘අසන්ත’’න්ති අපෙක්ඛිත්වා ‘‘අත්තනී’’ති ච ‘‘ඣානාදිභෙද’’න්ති අපෙක්ඛිත්වා ‘‘උත්තරිමනුස්සධම්ම’’න්ති ච ‘‘සමුදාචරෙය්‍යා’’ති අපෙක්ඛිත්වා ‘‘යො භික්ඛූ’’ති ච සාමත්ථියා ලබ්භතීති අජ්ඣාහරිත්වා ‘‘අත්තනි අසන්ත’’න්තිආදිනා නයෙන යොජෙතබ්බං.

අත්තනි අසන්තන්ති තස්මිං අත්තභාවෙ අත්තනො සන්තානෙ අනුප්පාදිතතාය අවිජ්ජමානං. **අත්තුපනායිකමෙව කත්වාති** අත්තුපනායිකං කත්වා අත්තනි විජ්ජමානං විය කත්වා තං උපනෙත්වා . **භවං අධිට්ඨාය ච වත්තමානන්ති** පටිසන්ධිතො පට්ඨාය ච වත්තන්තං භවං චිත්තෙන අධිට්ඨහිත්වා තක්කෙත්වා, චිත්තෙ ඨපෙත්වාති වුත්තං හොති. **අඤ්ඤාපදෙසඤ්ච විනාති** ‘‘යො තෙ විහාරෙ වසතිධ භික්ඛූ’’තිආදිනා නයෙන වක්ඛමානං පරියායකථං ඨපෙත්වා. **අධිමානඤ්ච විනාති** අදිට්ඨෙ දිට්ඨසඤ්ඤිතාදිසභාවං අධිගතමානසඞ්ඛාතං ‘‘අධිගතඋත්තරිමනුස්සධම්මො අහම්හී’’ති අධිමානඤ්ච ඨපෙත්වා. **ඣානාදිභෙදන්ති** ඣානාදයො භෙදා විසෙසා යස්ස තං ඣානාදිභෙදං, ‘‘උත්තරිමනුස්සධම්මො නාම ඣානං විමොක්ඛො සමාධි සමාපත්ති ඤාණදස්සනං මග්ගභාවනා ඵලසච්ඡිකිරියා කිලෙසප්පහානං විනීවරණතා චිත්තස්ස සුඤ්ඤාගාරෙ අභිරතී’’ති (පාරා. 198, 199) **පදභාජනෙ** වුත්තං ඣානාදිධම්මවිසෙසන්ති අත්ථො. ‘‘උත්තරිමනුස්සධම්මන්ති උත්තරිමනුස්සානං ඣායීනඤ්චෙව අරියානඤ්ච ධම්ම’’න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.197) **අට්ඨකථාය** වුත්තං ඣානලාභීහි චෙව අට්ඨහි අරියපුග්ගලෙහි ච අධිගතත්තා තෙසං සන්තකන්ති සඞ්ඛ්‍යං ගතං **උත්තරිමනුස්සධම්මං**.

විඤ්ඤුත්තිපථෙ ඨිතස්ස කායෙන වා වාචාය වා යො භික්ඛු සමුදාචරෙය්‍යාති අජ්ඣාහරිත්වා යොජෙතබ්බං. **විඤ්ඤුත්තිපථෙ ඨිතස්සාති** ද්වාදසහත්ථබ්භන්තරෙ පදෙසෙ ඨිතස්ස ‘‘ඉත්ථියා වා පුරිසස්ස වා ගහට්ඨස්ස වා පබ්බජිතස්ස වා’’ති (පාරා. 198) **පදභාජනෙ** වුත්තස්ස යස්ස කස්සචි. **කායෙන වාති** හත්ථමුද්දාදිවසෙන කායෙන වා. ‘‘සික්ඛාපච්චක්ඛානං හත්ථමුද්දාය සීසං න ඔතරති, ඉදං අභූතාරොචනං හත්ථමුද්දායපි ඔතරතී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.215) **අට්ඨකථායං** වුත්තත්තා ඉධ හත්ථමුද්දාදිහත්ථවිකාරො ච අඞ්ගපච්චඞ්ගචොපනඤ්ච ‘‘කායෙනා’’ති ඉමිනා ගහෙතබ්බං. **වාචාය වාති** යො සවනූපචාරෙ ඨිතො තෙන විඤ්ඤාතුං සක්කුණෙය්‍යෙන යෙන කෙනචි වොහාරෙන වා. **යො භික්ඛූති** යො උපසම්පන්නො ථෙරො වා නවො වා මජ්ඣිමො වා. **සමුදාචරෙය්‍යාති** ‘‘පඨමං ඣානං සමාපජ්ජාමී’’තිආදිවචනප්පකාරෙසු යං කඤ්චි පකාරං වදෙය්‍ය. **තදත්ථෙති** තෙන වුත්තවාක්‍යස්ස අත්ථෙ. **ඤාතෙවාති** ඤාතෙ එව. මාතුගාමං වා පුරිසං වා යං කිඤ්චි උද්දිස්ස වුත්තෙ, තෙනෙව වා අනුද්දිස්ස වුත්තෙ සවනූපචාරෙ ඨිතෙන යෙන කෙනචි මනුස්සභූතෙන වචනසමනන්තරමෙව ‘‘අයං පඨමජ්ඣානලාභී’’තිආදිකෙ යථාවුත්තෙ අත්ථප්පකාරෙ ඤාතෙයෙව. ‘‘සො’’ති අජ්ඣාහරිත්වා ‘‘සො පුන රුළ්හිභාවෙ අභබ්බො’’ති යොජෙතබ්බං, අත්තනි අවිජ්ජමානගුණං සන්තං විය කත්වා ඉච්ඡාචාරෙ ඨත්වා එවං කථිතපුග්ගලො සීලෙ පතිට්ඨාය උපරූපරි ලබ්භමානලොකියලොකුත්තරගුණෙහි බුද්ධිසඞ්ඛාතං සාසනෙ බුද්ධිමධිගන්තුං අනරහොති අත්ථො . කිං වියාති ආහ **“යථෙව…පෙ…. රුළ්හිභාවෙ”**ති. **“යථා”**ති එතෙන සම්බන්ධො ‘‘තථා’’ති, යථා තාලො මත්ථකච්ඡින්නො අභබ්බො පුන විරුළ්හියා, සොපි පාරාජිකං ආපන්නො තථෙව දට්ඨබ්බොති අත්ථො.

308-9. ඉදානි ‘‘ඤාතෙව අභබ්බො’’ති ච ‘‘අඤ්ඤාපදෙසඤ්ච විනා’’ති ච එතස්මිං වාක්‍යද්වයෙ බ්‍යතිරෙකත්ථවසෙන සම්භවන්තං ආපත්තිභෙදං දස්සෙතුමාහ **“අසන්තමෙවා”**තිආදි.

අනන්තරන්ති ‘‘පඨමං ඣානං සමාපජ්ජාමී’’තිආදිවචනසමනන්තරමෙව. **සොති** ද්වාදසහත්ථබ්භන්තරෙ ඨත්වා යෙන තං වචනං සුතං, සො පරො පුග්ගලො. **ජානාති චෙති** ‘‘අයං පඨමජ්ඣානලාභී’’තිආදිවසෙන තෙන වුත්තවචනප්පකාරෙන අත්ථං අවිරාධෙත්වා අවිරෙනෙව සචෙ ජානාතීති අත්ථො. යො පන ඣානාදීනං අත්තනා අලද්ධභාවෙන වා ආගමෙ උග්ගහපරිපුච්ඡාදිවසෙන අපරිචිතත්තා වා ඣානාදිසරූපං අජානන්තොපි කෙවලං ‘‘ඣානං විමොක්ඛො සමාධි සමාපත්තී’’තිආදිවචනානං සුතපුබ්බත්තා තෙන ‘‘පඨමං ඣානං සමාපජ්ජාමී’’තිආදිවචනෙ වුත්තෙ ‘‘ඣානං කිර එස සමාපජ්ජතී’’ති යදි එත්තකමත්ථම්පි ජානාති, සොපි ‘‘ජානාති’’ච්චෙව **අට්ඨකථායං** (පාරා. අට්ඨ.

2.215) වුත්තොති ගහෙතබ්බො. **වුතො හීති හි**-සද්දො අවධාරණෙ, අත්තනා වුත්තෙ තෙන තත්තකෙයෙව ඤාතෙ සො අසන්තගුණදීපකො පාපපුග්ගලො ඵලසම්පත්තිසම්පන්නං ඉමං සාසනාමතමහාපාදපං ආරුය්හාපි ඵලං අපරිභුඤ්ජිත්වා විරාධෙත්වා පතිත්වා මතො නාම හොතීති වුත්තං හොති. ඉමස්සෙවත්ථස්ස ''අසන්ත''මිච්චාදිනා පඨමං වුත්තස්සපි බ්‍යතිරෙකත්ථං දස්සෙතුං අනුවාදවසෙන වුත්තත්තා පුනරුත්තිදොසො න හොතීති දට්ඨබ්බං.

ඉදානි තං බ්‍යතිරෙකත්ථං දස්සෙතුමාහ **''නො චෙ…පෙ…. හොතී''**ති. යස්ස සො ආරොචෙති, සො **චෙ න ජානාති, අස්ස** අසන්තගුණදීපකස්ස මුසාවාදිනො.

''අඤ්ඤාපදෙසඤ්ච විනා''ති ඉමිනා දස්සිතබ්‍යතිරෙකත්ථස්ස භාවාභාවෙ සම්භවන්තං ආපත්තිභෙදං දස්සෙතුමාහ **''යො තෙ''**තිආදි. යො භික්ඛු තෙ තව **ඉධ** ඉමස්මිං විහාරෙ වසතීති යොජනා. **දීපිතෙති** අත්තනො අධිප්පායෙ පකාසිතෙ. **ජානාති චෙති** යො තථා වුත්තවචනං අස්සොසි, සො ''එස අඤ්ඤාපදෙසෙන අත්තනො ඣානලාභිතං දීපෙති''ති වා ''එසො ඣානලාභී''ති වා වචනසමනන්තරමෙව සචෙ ජානාති. **අස්සාති** එවං කථිතවචනවතො තස්ස භික්ඛුනො. **තං** තෙන වුත්තවචනං. **දුක්කටමෙව හොති,** න ථුල්ලච්චයන්ති අත්ථො. අත්තනො ආවාසකාරානං දායකානං අඤ්ඤස්ස පවත්තිං කථෙන්තස්ස විය අත්තනොයෙව අසන්තගුණං සන්තමිව කත්වා කථනාකාරො ඉමාය ගාථාය අත්ථතො වුත්තොති දට්ඨබ්බො.

එත්ථ ච **ඣානලාභීති චාති** අවුත්තසමුච්චයත්ථෙන ච-සද්දෙන **පාළියං** (පාරා. 220) ආගතා අවසෙසපරියායවාරා ච සඞ්ගහිතාති දට්ඨබ්බං. තථා **ඣානලාභීති** එත්ථ **ඣාන**ග්ගහණෙන විමොක්ඛාදීනඤ්ච උපලක්ඛිතත්තා ඣානාදිදසවිධඋත්තරිමනුස්සධම්මවිසයපරියායකථං සුතවතා තඞ්ඛණෙ තදත්ථෙ ඤාතෙ පරියායසමුල්ලාපකෙන ආපජ්ජිතබ්බං ථුල්ලච්චයඤ්ච අවිඤ්ඤාතෙ වා චිරෙන විඤ්ඤාතෙ වා ආපජ්ජිතබ්බං දුක්කටඤ්ච ඉමාය ගාථාය අත්ථතො දස්සිතමෙවාති දට්ඨබ්බං.

310. **එතන්ති** යථාවුත්තප්පකාරං ඣානාදිභෙදං උත්තරිමනුස්සධම්මං. **අධිමානාති** ''අධිගතොහ''න්ති එවං උප්පන්නමානා, අධිකමානාති අත්ථො, ''අයං ධම්මො මයා අධිගතො''ති දළ්හමුප්පන්නෙන මානෙන කථෙන්තස්සාති වුත්තං හොති. **වුත්තො අනාපත්තිනයොති** ආපත්තියා අභාවො **අනාපත්ති,** සා එව නයො නෙතබ්බො බුජ්ඣිතබ්බොති කත්වා, අනාපත්තීති වුත්තං හොති. ''අධිමානෙනා''ති **එවං වුත්තො** භගවතාති අත්ථො, ''අධිගතධම්මොහ''න්ති අධිමානෙන ''අහං පඨමජ්ඣානලාභී''තිආදීනි වදන්තස්ස අනාපත්තීති වුත්තං හොති.

අයමධිමානො කස්ස හොති, කස්ස න හොතීති චෙ? අරියානං න හොති මග්ගපච්චවෙක්ඛණාදීහි පඤ්චහි පච්චවෙක්ඛණාහි සඤ්ජාතසොමනස්සානං විතිණ්ණකඞ්ඛත්තා. දුස්සීලස්සාපි න හොති තස්ස අරියගුණාධිගමෙ නිරුස්සාහත්තා. සුසීලස්සාපි කම්මට්ඨානානුයොගරහිතස්ස නිද්දාරාමතාදිමනුයුත්තස්ස න හොති විස්සට්ඨභාවනාභියොගත්තා. සුපරිසුද්ධාය සීලසම්පත්තියා පතිට්ඨාය සමථභාවනාමනුයුත්තස්ස රූපාරූපසමාපත්තියං පත්තාසිනො වා විපස්සනාභියුත්තස්ස සොපක්කිලෙසොදයබ්බයඤාණලාභිනො වා උප්පජ්ජති. සො සමථවිපස්සනාභාවනාහි කිලෙසසමුදාචාරස්ස අභාවෙ උප්පන්නෙ තෙ විසෙසභාගිනො භවිතුං අදත්වා ඨිතිභාගිනො කත්වා ඨපෙතීති වෙදිතබ්බො.

පනාති අපි-සද්දත්ථො. **''එව''**න්ති ඉමිනා ''අනාපත්තිනයො වුත්තො''ති පච්චාමසති. **''අවත්තුකාමස්සා''**ති ඉදඤ්ච **පාළියං** ආගතං ''අනුල්ලපනාධිප්පායස්සා''ති (පාරා. 222, 225) ඉදඤ්ච අනන්තරං. අවත්තුකාමස්සාති එවං වුත්තොති යොජනා. කොහඤ්ඤෙන පාපිච්ඡපකතස්ස ''ඣානාදීනං ලාභිම්හී''ති වදන්තස්ස අජ්ඣාසයො උල්ලපනාධිප්පායො නාම, තථා අහුත්වා සබ්‍රහ්මචාරීසු අඤ්ඤං බ්‍යාකරොන්තස්ස එවමෙව අනාපත්තිභාවො වුත්තො භගවතාති අත්ථො. **ආදිකස්සාපි** එවං වුත්තොති යොජනා. ''අනාපත්ති ආදිකම්මිකස්සා''ති (පාරා. 222) ආදිකම්මිකස්සාපි අනාපත්තිභාවො වුත්තො භගවතාති අත්ථො. ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ වග්ගුමුදාතීරියා භික්ඛූ ආදිකම්මිකා. අවුත්තසමුච්චයත්ථෙන **තථා**-සද්දෙන ඉධ අවුත්තඋම්මත්තකඛිත්තචිත්තවෙදනට්ටා ගහිතා.

311. **පාපිච්ඡතාති** ''එවං මං ජනො සම්භාවෙස්සතී''ති ඣානලාභිතාදිහෙතුකාය සම්භාවනාය සම්භාවනානිමිත්තස්ස පච්චයපටිලාභස්ස පත්ථනාසඞ්ඛාතාය පාපිකාය ලාමිකාය ඉච්ඡාය සමන්නාගතභාවො ච. **තස්සාති** යං ඣානාදිභෙදභින්නං උත්තරිමනුස්සධම්මං සමුල්ලපි, තස්ස ධම්මස්ස. **අසන්තභාවොති** අත්තසන්තානෙ පච්චුප්පන්නජාතියං අනුප්පාදිතභාවෙන අවිජ්ජමානභාවො. **මනුස්සකස්ස ආරොචනඤ්චෙවාති** වුත්තවචනස්ස අත්ථං තඞ්ඛණෙ ජානනකස්ස මනුස්සජාතිකස්ස ''පඨමං ඣානං සමාපජ්ජි''න්තිආදිනා නයෙන සවනූපචාරෙ ඨත්වා ආරොචනඤ්ච. නඤ්ඤාපදෙසෙන ආරොචනඤ්චාති සම්බන්ධො. ''යො තෙ විහාරෙ වසති, සො භික්ඛු පඨමං ඣානං සමාපජ්ජී''තිආදිනා (පාරා. 220) නයෙන පවත්තඅඤ්ඤාපදෙසං විනා උජුකමෙව ආරොචනඤ්ච. **තදෙව ඤාණන්ති** තදා එව ඤාණං, අවිරායිත්වා වුත්තක්ඛණෙයෙව ජානනන්ති අත්ථො. **එත්ථාති** ඉමස්මිං චතුත්ථපාරාජිකාපත්තියං. **ධීරා** විනයධරා.

312. **පඨමෙ දුතියෙ චන්තෙති** මනුස්සවිග්ගහපාරාජිකවජ්ජිතෙ යථාවුත්තපාරාජිකත්තයෙ. **පරියායො න විජ්ජතීති** පාරාජිකාපත්තිපථං පරියායවචනං න ලභති. ''න පනෙතරෙ''ති ඉදං එත්ථාපි යොජෙතබ්බං, ඉතරෙ පන

තතියපාරාජිකෙ පරියායො න විජ්ජතීති අත්ථො. ‘‘මරණවණ්ණං වා සංවණ්ණෙය්‍යා’’ති (පාරා. 172) ච ‘‘අම්භො පුරිස කිං තුය්හිමිනා’’තිආදිනා (පාරා. 171) ච ‘‘යො එවං මරති, සො ධනං වා ලභතී’’තිආදිනා (පාරා. 175) ච පරියායෙන වදන්තස්ස පාරාජිකමෙවාති වුත්තං හොති. **ආණත්ති** පාරාජිකහෙතුආණත්තිකප්පයොගො. **න පනෙතරෙති** පඨමචතුත්ථපාරාජිකද්වයෙ පන පාරාජිකහෙතුභූතා ආණත්ති න ලභතීති අත්ථො.

313. **ආදීති** පඨමපාරාජිකං. **එකසමුට්ඨානන්ති** එකකාරණං. සමුට්ඨාති ආපත්ති එතස්මාති සමුට්ඨානං, කාරණං කායාදි. තං පන ඡබ්බිධං කායො, වාචා, කායවාචා, කායචිත්තං, වාචාචිත්තං, කායවාචාචිත්තන්ති. තෙසං විනිච්ඡයං **උත්තරෙ** (උ. වි. 325 ආදයො) යථාගතට්ඨානෙයෙව ච වණ්ණයිස්සාම. තත්‍රිදං එකසමුට්ඨානං එකං කායචිත්තං සමුට්ඨානං එතස්සාති කත්වා. තෙනාහ **‘‘දුවඞ්ගං කායචිත්තතො’’**ති. ‘‘තං සමුට්ඨාන’’න්ති අජ්ඣාහාරො. යෙන සමුට්ඨානෙන පඨමපාරාජිකාපත්ති උප්පජ්ජති, තංසමුට්ඨානසඞ්ඛාතං කාරණං. අඞ්ගජාතසඞ්ඛාතං කායඤ්ච සෙවනචිත්තඤ්චාති ද්වයං අඞ්ගං අවයවං එතස්සාති **දුවඞ්ගං,** තදුභයසභාවන්ති අත්ථො යථා ‘‘දුවඞ්ගං චතුත්ථජ්ඣාන’’න්ති. **සෙසාති** අවසිට්ඨානි තීණි පාරාජිකානි. **තිසමුට්ඨානාති** කායචිත්තං, වාචාචිත්තං, කායවාචාචිත්තන්ති තිසමුට්ඨානා තීණි සමුට්ඨානානි එතෙසන්ති කත්වා. **තෙසන්ති** තෙසං තිණ්ණං සමුට්ඨානානං. **අඞ්ගානීති** අවයවානි. **සත්ත** කායො, චිත්තං, වාචා, චිත්තං, කායො, වාචා, චිත්තන්ති, තංසභාවාති වුත්තං හොති.

314. **ආදීති** මෙථුනධම්මපටිසෙවනචිත්තසම්පයුත්තචෙතනාසභාවං පඨමපාරාජිකං. සුඛොපෙක්ඛායුතං උදීරිතන්ති යොජනා. ඉට්ඨාලම්බණපටිලාභාදිසොමනස්සහෙතුම්හි සති සුඛවෙදනාසම්පයුත්තං හොති, තස්මිං අසති උපෙක්ඛාවෙදනාය සම්පයුත්තං හොතීති වුත්තන්ති අත්ථො.

තතියං දුක්ඛවෙදනන්ති තතියං මනුස්සවිග්ගහපාරාජිකං දොසචිත්තසම්පයුත්තචෙතනාසභාවත්තා දුක්ඛවෙදනාය සම්පයුත්තන්ති අත්ථො.

දුතියන්ති අදින්නාදානචෙතනාලක්ඛණං දුතියපාරාජිකං. ලොභෙන පරසන්තකං චොරිකාය ගණ්හන්තස්ස සොමනස්සසම්පයුත්තං හොති, කොධෙන අභිභූතස්ස විලුම්පිත්වා වා විලුම්පාපෙත්වා වා ගණ්හතො දොමනස්සසම්පයුත්තං හොති, සොමනස්සං, දොමනස්සඤ්ච විනා අග්ගහෙතුකාමො විය හුත්වා උදාසීනස්ස ගණ්හතො උපෙක්ඛාසම්පයුත්තං හොතීති **‘‘තිවෙදනමුදීරිත’’**න්ති ආහ.

චතුත්ථඤ්චාති උත්තරිමනුස්සධම්මසමුල්ලපනචෙතනාලක්ඛණං චතුත්ථපාරාජිකඤ්ච. සම්භාවනිච්ඡාය පච්චයාසාය වා තුට්ඨතුට්ඨස්සෙව ‘‘අහං පඨමං ඣානං සමාපජ්ජාමී’’තිආදිනා නයෙන අත්තනො උත්තරිමනුස්සධම්මලාභිතං වදන්තස්ස සොමනස්සසම්පයුත්තං හොති, අඤ්ඤපුග්ගලෙසු පටිහතචිත්තස්ස කලහපුරෙක්ඛාරතාය වදතො දොමනස්සසම්පයුත්තං හොති, පච්චයාලාභෙන ජිඝච්ඡාදිදුක්ඛං සහිතුමසක්කුණෙය්‍යතාය උදාසීනස්ස වදතො උපෙක්ඛාසම්පයුත්තං හොතීති **‘‘තිවෙදනමුදීරිත’’**න්ති ආහ.

315. **අට්ඨ චිත්තානීති** ලොභසහගතානි අට්ඨ චිත්තානි ලබ්භරෙති යොජනා, ලබ්භන්තීති අත්ථො, චෙතනාසභාවෙන පඨමපාරාජිකෙන සම්පයුත්තානීති වුත්තං හොති. එවමුපරිපි. **දුවෙති** පටිඝසම්පයුත්තානි ද්වෙ චිත්තානි. **දස චිත්තානීති** ලොභසහගතානි අට්ඨ, ද්වෙ පටිඝසම්පයුත්තානීති. **ලබ්භරෙති** සම්පයුත්තභාවෙන ලබ්භන්ති.

316. **තස්මාති** යස්මා යථාවුත්තචිත්තෙහි සම්පයුත්තං, තෙන හෙතුනා. **ක්‍රියාති** කරණෙන ආපජ්ජිතබ්බත්තා කිරියා. වීතික්කමසඤ්ඤාය අභාවෙන මුච්චනතො සඤ්ඤාය විමොක්ඛො එතස්සාති **සඤ්ඤාවිමොක්ඛං. ලොකවජ්ජන්ති** ලොකෙන අකුසලභාවතො වජ්ජනීයන්ති **දීපිතං** පකාසිතං.

317. **ආපත්තියංයෙවාති** එවකාරෙන න සික්ඛාපදෙති දස්සෙති. **ඉදං විධානන්ති** සමුට්ඨානාදිකං ඉදං යථාවුත්තං විධානං. **විභාවිනාති** පඤ්ඤවතා විනයධරෙන.

318-9. **මුදුපිට්ඨී චාති** ලතා විය නමිත්වා කරණං දස්සෙත්වා නච්චිතුං සමවාහිත්වා මුදුකතපිට්ඨිකො ච. **ලම්බී චාති** පලම්බමානෙන දීඝෙන අඞ්ගජාතෙන යුත්තො. ලම්බතීති **ලම්බං,** අඞ්ගජාතං, තං යස්ස අත්ථි සො ලම්බී. ඉමෙ ද්වෙපි කාමපරිළාහාතුරභාවෙ සති අත්තනො අඞ්ගජාතං අත්තනො මුඛං, වච්චමග්ගඤ්ච පවෙසෙත්වා වීතික්කමිතුමරහත්තා පාරාජිකාපන්නසදිසත්තා පරිවජ්ජිතා. **මුඛග්ගාහීති** මුඛෙන ගහණං **මුඛග්ගාහො,** සො එතස්ස අත්ථීති මුඛග්ගාහී, පරස්ස අඞ්ගජාතං මුඛෙන ගණ්හන්තොති අත්ථො. **නිසීදකොති** පරස්ස අඞ්ගජාතෙ අත්තනො වච්චමග්ගෙන නිසීදන්තො. ඉමෙ ද්වෙ සහවාසිකානං සීලවිනාසනතො අඤ්ඤෙහි සංවසිතුං අනරහාති පාරාජිකාපන්නසදිසත්තා විවජ්ජිතා. **තෙසන්ති** අසංවාසතාසාමඤ්ඤෙන චත්තාරො පාරාජිකාපන්නෙ සඞ්ගණ්හාති. ‘‘තෙසඤ්ච මග්ගෙනමග්ගපටිපත්තිසාමඤ්ඤෙන පඨමපාරාජිකාපන්නස්සෙව අනුලොමිකාති ගහෙතබ්බා’’ ඉච්චෙවං **නිස්සන්දෙහෙ** වුත්තං. ඉමිනා ච අකතවීතික්කමානම්පි මුදුපිට්ඨිආදීනං චතුන්නං අනුලොමපාරාජිකභාවො වුත්තොති විඤ්ඤායති.

සමන්තපාසාදිකායං පන –

‘‘අපරානිපි ලම්බී, මුදුපිට්ඨිකො, පරස්ස අඞ්ගජාතං මුඛෙන ගණ්හාති, පරස්ස අඞ්ගජාතෙ අභිනිසීදතීති ඉමෙසං චතුන්නං වසෙන චත්තාරි අනුලොමපාරාජිකානීති වදන්ති. එතානි හි යස්මා උභින්නං රාගවසෙන සදිසභාවූපගතානං ධම්මො ‘මෙථුනධම්මො’ති වුච්චති, තස්මා එතෙන පරියායෙන මෙථුනං ධම්මං අප්පටිසෙවිත්වායෙව කෙවලං මග්ගෙන මග්ගප්පවෙසනවසෙන ආපජ්ජිතබ්බත්තා මෙථුනධම්මපාරාජිකස්ස අනුලොමෙන්තීති ‘අනුලොමපාරාජිකානී’ති වුච්චන්තී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.233) –

වුත්තත්තා ච තබ්බණ්ණනාය ච **සාරත්ථදීපනියං** –

‘‘ලම්බංදීඝතාය පලම්බමානං අඞ්ගජාතමෙතස්සාති ලම්බී. සො එත්තාවතා න පාරාජිකො, අථ ඛො යදා අනභිරතියා පීළිතො අත්තනො අඞ්ගජාතං මුඛෙ වා වච්චමග්ගෙ වා පවෙසෙති, තදා පාරාජිකො හොති. මුදුකා පිට්ඨී එතස්සාති මුදුපිට්ඨිකො, කතපරිකම්මාය මුදුකාය පිට්ඨියා සමන්නාගතො. සොපි යදා අනභිරතියා පීළිතො අත්තනො අඞ්ගජාතං අත්තනො මුඛෙ පවෙසෙති තදා පාරාජිකො හොති. පරස්ස අඞ්ගජාතං මුඛෙන ගණ්හාතීති යො අනභිරතියා පීළිතො පරස්ස සුත්තස්ස වා පමත්තස්ස වා අඞ්ගජාතං අත්තනො මුඛෙන ගණ්හාති. පරස්ස අඞ්ගජාතෙ අභිනිසීදතීති යො අනභිරතියා පීළිතො පරස්ස අඞ්ගජාතං කම්මනියං දිස්වා අත්තනො වච්චමග්ගෙන තස්සූපරි අභිනිසීදති, තං අත්තනො වච්චමග්ගං පවෙසෙතීති අත්ථො. ලම්බීආදයො චත්තාරො කිඤ්චාපි පඨමපාරාජිකෙන සඞ්ගහිතා, යස්මා පන උභින්නං රාගපරියුට්ඨානසඞ්ඛාතෙන පරියායෙන මෙථුනං ධම්මං අප්පටිසෙවිනො හොන්ති, තස්මා විසුං වුත්තා’’ති (සාරත්ථ. ටී. 2.233) –

වුත්තත්තා ච කතවීතික්කමායෙවෙතෙ ‘‘පාරාජිකා’’ති ගහෙතබ්බා.

භික්ඛුනීනඤ්ච චත්තාරීති එත්ථ ‘‘අසාධාරණානී’’ති පාඨසෙසො, භික්ඛූහි අසාධාරණානි භික්ඛුනීනමෙව නියතානි උබ්භජාණුමණ්ඩලිකා, වජ්ජපටිච්ඡාදිකා, උක්ඛිත්තානුවත්තිකා, අට්ඨවත්ථුකාති චත්තාරි පාරාජිකානි ච. **විබ්භන්තා භික්ඛුනී සයන්ති** එත්ථ ‘‘තෙසං අනුලොමිකා’’ති ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං. තෙසං චතුන්නං පාරාජිකානං අනුලොමිකා සයං විබ්භන්තා භික්ඛුනී චාති යොජනා. චිත්තවසිකා හුත්වා අත්තනා නිවත්ථචීවරම්පි හි මාතුගාමානං නිවාසනනීහාරෙන සයමෙව නිවාසෙත්වා ගිහිවෙසං රොචෙත්වා ගහිතමත්තෙ සාසනතො චුතා භික්ඛුනී චාති වුත්තං හොති. එවංකරණෙන ගිහිභාවාපන්නතාසාමඤ්ඤෙන සංවාසාරහා න හොන්තීති ඉමෙසං චතුන්නං පාරාජිකානං අනුලොමිකා ජාතා.

තථාති යථා ඉමෙ දස්සිතා තෙන අසංවාසාරහතාය, භික්ඛුභාවාය අභබ්බතාය ච පාරාජිකාව, තථා එකාදස අභබ්බපුග්ගලාපි හොන්තීති අත්ථො. **එකාදසාභබ්බාති** මාතුඝාතකො, පිතුඝාතකො, අරහන්තඝාතකො, සඞ්ඝභෙදකො, ලොහිතුප්පාදකො, පණ්ඩකො, තිරච්ඡානගතො, උභතොබ්‍යඤ්ජනකො, ථෙය්‍යසංවාසකො, භික්ඛුනිදූසකො, තිත්ථියපක්කන්තකොති එකාදස. **සබ්බෙතෙ චතුවීසති** එතෙ සබ්බෙ චතුවීසති පුග්ගලා සමොධානතො වෙදිතබ්බාති අධිප්පායො.

320. ඉමෙ චතුවීසති පාරාජිකා පුග්ගලා සීසච්ඡින්නොව ජීවිතුං ඉධ භික්ඛුභාවාය අභබ්බාති වුත්තාති යොජනා.

321. ඉමෙසං එකාදසන්නං අභබ්බතාය හෙතුදස්සනත්ථමාහ **‘‘පණ්ඩකො ච’’**තිආදි. **පණ්ඩකො චාති** ආසිත්තපණ්ඩකො, උසූයපණ්ඩකො, පක්ඛපණ්ඩකො, ඔපක්කමිකපණ්ඩකො, නපුංසකපණ්ඩකොති වුත්තො පඤ්චවිධො පණ්ඩකො ච. **තිරච්ඡානොති** තිරියං අඤ්ජති ගච්ඡතීති ‘‘තිරච්ඡානො’’ති ගහිතො නාගසුපණ්ණාදිකො සබ්බතිරච්ඡානයොනිකො ච. යක්ඛාදයො සබ්බෙ අමනුස්සාපි ඉධ තිරච්ඡානෙයෙව සඞ්ගහිතාති වෙදිතබ්බා. **උභතොබ්‍යඤ්ජනොපි චාති** ඉත්ථිපුරිසබ්‍යඤ්ජනසාධකෙහි උභතො කම්මතො ජාතානි ථනාදිකානි බ්‍යඤ්ජනානි යස්සාති නිරුත්තො ඉත්ථිඋභතොබ්‍යඤ්ජනො , පුරිසඋභතොබ්‍යඤ්ජනොති දුවිධො උභතොබ්‍යඤ්ජනො ච. **වත්ථුවිපන්නාති** තබ්භාවභාවිතාය භික්ඛුභාවො වසති එත්ථාති **වත්ථු,** පුග්ගලානං භික්ඛුභාවාරහතා, සා පන පබ්බජ්ජාක්ඛන්ධකාගතසබ්බදොසවිරහිතගුණසම්පයුත්තතා, තං විපන්නං පණ්ඩකභාවාදියොගෙන යෙසං තෙ ‘‘වත්ථුවිපන්නා’’ති ගහෙතබ්බා. **හි**-සද්දො හෙතුම්හි. යස්මා වත්ථුවිපන්නා, තස්මා ඉධ අත්තභාවෙ පබ්බජ්ජාය අභබ්බාති වුත්තං හොති. **‘‘අහෙතුපටිසන්ධිකා’’**ති වචනෙන ඉමෙසං විපාකාවරණයුත්තභාවමාහ, ඉමිනා එතෙසං මග්ගාධිගමස්ස වාරිතභාවො දස්සිතොති වෙදිතබ්බං.

322. **පඤ්චානන්තරිකාති** කම්මාවරණෙන යුත්තතාය සග්ගමොක්ඛසම්පත්තිතො පරිහායිත්වා මරණානන්තරං අපායපටිසන්ධියං නියතා මාතුඝාතකාදයො පඤ්චානන්තරිකා ච. **ථෙය්‍යසංවාසොපි චාති** ලිඞ්ගත්ථෙනකො, සංවාසත්ථෙනකො, උභයත්ථෙනකොති තිවිධො ථෙය්‍යසංවාසකො ච. **දූසකොති** පකතත්තාය භික්ඛුනියා මෙථුනං පටිසෙවිත්වා තස්සා දූසිතත්තා භික්ඛුනිං දූසෙතීති ‘‘භික්ඛුනිදූසකො’’ති වුත්තො ච. **තිත්ථිපක්කන්තකො චාති** තිත්ථියානං ලද්ධිං, වෙසඤ්ච රොචෙත්වා තං ගහෙත්වා තෙසමන්තරං පවිට්ඨො ච. ඉති අට්ඨ පන කිරියානට්ඨාති යොජනා. **ඉතීති** ඉදමත්ථත්තා ඉමෙති වුත්තං හොති. තෙ ඉමෙති සම්බන්ධො. තෙ ඉමෙ අට්ඨ පන මාතුවධාදිකිරියාය ඉහත්තභාවෙ භික්ඛුභාවාය අනරහා හුත්වා නට්ඨාති අත්ථො. එත්තාවතා එකාදසඅභබ්බානං අභබ්බතාය කාරණං දස්සිතං හොති.

323. මයා පාරාජිකානං සාරභූතො යො අයං විනිච්ඡයො වුත්තො, **තස්ස** විනිච්ඡයස්ස **අනුසාරෙන** අනුගමනෙන **සෙසොපි** විනිච්ඡයො **බුධෙන පණ්ඩිතෙන** අසෙසතොව විඤ්ඤාතුං සක්කාති යොජනා.

324. පටුභාවකරෙ පරමෙ විවිධෙහි නයෙහි යුත්තෙ විනයපිටකෙ පරමත්ථනයං අභිපත්ථයතා අයං සතතං පරියාපුණිතබ්බොති යොජනා. තත්ථ **විවිධෙහි** නානප්පකාරෙහි. **නයෙහීති** නීයන්ති වුත්තානුසාරෙන උදීරියන්තීති ''නයා''ති වුත්තෙහි චක්කපෙය්‍යාලාදීහි නයෙහි. **පරමත්ථනයන්**ති පරමො ච සො අත්ථො චාති **පරමත්ථො,** පරමො වා විසෙසෙන නිච්ඡිතබ්බො අත්ථො **පරමත්ථො,** සොයෙව විනිච්ඡයත්ථිකානං බුද්ධියා නෙතබ්බොති පරමත්ථනයො, විනිච්ඡයූපායො නීයති එතෙනාති කත්වා ''පරමත්ථනයො''ති වුච්චති, තං පරමත්ථනයං. **අභිපත්ථයතා**ති විනයපිටකෙ විනිච්ඡයං වා තදුපායං වා පත්ථයතා, ඉච්ඡන්තෙනාති අත්ථො. ''පරියාපුණිතබ්බො අය''න්ති පදච්ඡෙදො. ම-කාරො ආගමසන්ධිජො, ඔ-කාරස්ස අ-කාරාදෙසො. **පරියාපුණිතබ්බො**ති පඨිතබ්බො, සොතබ්බො චින්තෙතබ්බො ධාරෙතබ්බොති වුත්තං හොති. **අයන්**ති විනයවිනිච්ඡයො.

ඉති විනයත්ථසාරසන්දීපනියා

විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනාය

චතුත්ථපාරාජිකකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සඞ්ඝාදිසෙසකථාවණ්ණනා

325. එවං නානානයපටිමණ්ඩිතස්ස පාරාජිකකණ්ඩස්ස විනිච්ඡයං දස්සෙත්වා ඉදානි තදනන්තරමුද්දිට්ඨස්ස තෙරසකණ්ඩස්ස විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **''මොචෙතුකාමතා''**තිආදි. මොචෙතුං කාමෙතීති **මොචෙතුකාමො,** තස්ස භාවො **මොචෙතුකාමතා,** තාය සම්පයුත්තං චිත්තං **මොචෙතුකාමතාචිත්තං**. එත්ථ ''මොචෙතුකාමතා''ති ඉමිනා එකාදසසු රාගෙසු ''මොචනස්සාදො''ති වුත්තං ඉමස්ස සඞ්ඝාදිසෙසස්ස මූලකාරණං සුක්කමොචනවිසයං රාගමාහ.

එකාදස රාගා නාම ''මොචනස්සාදො, මුච්චනස්සාදො, මුත්තස්සාදො, මෙථුනස්සාදො, ඵස්සස්සාදො, කණ්ඩුවනස්සාදො, දස්සනස්සාදො, නිසජ්ජස්සාදො, වාචස්සාදො, ගෙහස්සිතපෙමං, වනභඞ්ගිය''න්ති එවමාගතා. ඉධ **මොචනං** නාම සම්භවධාතුමොචනං, තදත්ථාය තබ්බිසයරාගසම්පයුත්තවෙදනා **මොචනස්සාදො** නාම. තෙනාහ **අට්ඨකථායං** ''මොචෙතුං අස්සාදො මොචනස්සාදො''ති. මුච්චමානෙ අස්සාදො මුච්චනස්සාදො, සම්භවධාතුම්හි මුච්චමානෙ තංරාගසම්පයුත්තා වෙදනා **මුච්චනස්සාදො** නාම. එතෙනෙව නයෙන මුත්තස්සාදාදිවාචස්සාදාවසානෙසු පදෙසු අත්ථක්කමො වෙදිතබ්බො. ඉමෙහි නවහි පදෙහි අස්සාදසීසෙන කුන්තයට්ඨිඤායෙන තංසහචරිතො රාගො දස්සිතො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''නවහි පදෙහි සම්පයුත්තඅස්සාදසීසෙන රාගො වුත්තො''ති.

ගෙහස්සිතපෙමන්ති එත්ථ ගෙහට්ඨා මාතුආදයො ආධෙය්‍යආධාරවොහාරෙන **''ගෙහා''**ති වුච්චන්ති. ''මඤ්චා උක්කුට්ඨිං කරොන්තී''තිආදීසු විය තන්නිස්සිතො සිනෙහපරියායො රාගො ''ගෙහස්සිතපෙම''න්ති වුත්තො. ඉමිනා පදෙන රාගස්ස සභාවො සන්දස්සිතො. වනතො භඤ්ජිත්වා ආහතං යං කිඤ්චි ඵලපුප්ඵාදි **වනභඞ්ගියං** නාම. ඉධ පන රාගවසෙන පටිබද්ධචිත්තං මාතුගාමෙහි විරහදුක්ඛාපනයනත්ථං (පාරා. අට්ඨ. 2.240) තෙසං ඨානෙ ඨපෙත්වා දස්සනඵුසනවසෙන වින්දිතුං රාගීහි ගහෙතබ්බතො තෙහි පිළන්ධිතමාලසහිතං තම්බූලන්ති එවමාදි ''වනභඞ්ගිය''න්ති අධිප්පෙතං. ඉමිනා පත්ථිතවිසයගොචරො රාගො තදායත්තවත්ථුවසෙන සන්දස්සිතො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''එකෙන පදෙන සරූපෙනෙව රාගො, එකෙන පදෙන වත්ථුනා වුත්තො. වනභඞ්ගො හි රාගස්ස වත්ථු, න රාගොයෙවා''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.240).

''මොචෙතුකාමතා''ති ඉදමෙව අවත්වා ''චිත්ත''න්ති වචනෙන වීතික්කමසාධිකාය කායවිඤ්ඤත්තියා සමුට්ඨාපකං රාගසම්පයුත්තං චිත්තවිසෙසං දස්සෙති. තෙන චිත්තෙන සමුට්ඨාපියමානං විඤ්ඤත්තිසඞ්ඛාතං වීතික්කමං **''වායාමො''**ති ඉමිනා දස්සෙති. **වායාමො** නාම තංචිත්තසම්පයුත්තවීරියං. එත්ථ පන ''සෙම්හො ගුළො''තිආදීසු විය ඵලෙ හෙතුපචාරඤායෙන වීතික්කමස්ස විසෙසහෙතුභූතවීරියවාචකෙන ච පදෙන වීතික්කමොව වුත්තොති දට්ඨබ්බං. අජ්ඣත්තබාහිරවත්ථුඝට්ටනං, ආකාසෙ කටිකම්පනන්ති සුක්කමොචනත්ථො වායාමොති අත්ථො. සුක්කස්ස මොචනං සුක්කමොචනං.

එත්ථ ච **සුක්කස්සාති** ''සුක්කන්ති දස සුක්කානි නීලං පීතකං ලොහිතකං ඔදාතං තක්කවණ්ණං දකවණ්ණං තෙලවණ්ණං ඛීරවණ්ණං දධිවණ්ණං සප්පිවණ්ණ''න්ති (පාරා. 237) **පදභාජනෙ** වුත්තානි සත්තානං පිත්තාදිආසයභෙදෙන, පථවිධාතුආදීනං චතුන්නං වා රසසොණිතමංසමෙදඅට්ඨිඅට්ඨිමිඤ්ජානං ඡන්නං දෙහධාතූනං වා භෙදෙන අනෙකධා භින්නෙ දසවිධෙ සුක්කෙ අඤ්ඤතරස්ස සුක්කස්සාති අත්ථො. මොචනං විස්සට්ඨීති පරියායං, පකතියා ඨිතසකට්ඨානතො මොචනන්ති අත්ථො. යථාහ **පදභාජනෙ** ''විස්සට්ඨීති ඨානතො චාවනා වුච්චතී''ති (පාරා. 237). ඉහ ''ඨානං නාම වත්ථිසීසසඞ්ඛාතං මුත්තකරණමූල''න්ති කෙචි. ''කටී''ති අපරෙ. ''සකලකායො''ති අඤ්ඤෙ. ඉමෙසං තිණ්ණං වචනෙසු ''තතියස්ස භාසිතං සුභාසිත''න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.237) **අට්ඨකථායං** තතියවාදස්ස කතපාසංසත්තා කෙසලොමනඛදන්තානං මංසවිනිමුත්තට්ඨානඤ්ච මුත්තකරීසඛෙළසිඞ්ඝාණිකාථද්ධසුක්ඛචම්මඤ්ච වජ්ජෙත්වා අවසෙසං සකලසරීරං කායප්පසාදභාවජීවිතින්ද්‍රියඅබද්ධපිත්තානං විය සම්භවධාතුයා ච ඨානන්ති වෙදිතබ්බං.

''සුක්කමොචන''න්ති ඉමිනාකිං වුත්තං හොතීති? ''ආරොග්‍යත්ථාය, සුඛත්ථාය, භෙසජ්ජත්ථාය, දානත්ථාය, පුඤ්ඤත්ථාය, යඤ්ඤත්ථාය, සග්ගත්ථාය, බීජත්ථාය, වීමංසත්ථාය, දවත්ථාය මොචෙති''ති (පාරා. 237) වුත්තදසවිධඅධිප්පායන්තොගධඅඤ්ඤතරඅධිප්පායො හුත්වා ''රාගූපත්ථම්භෙ, වච්චූපත්ථම්භෙ, පස්සාවූපත්ථම්භෙ, වාතූපත්ථම්භෙ, උච්චාලිඞ්ගපාණකදට්ඨූපත්ථම්භෙ මොචෙති''ති (පාරා. 237) වුත්තපඤ්චවිධකාලානමඤ්ඤතරකාලෙ ''අජ්ඣත්තරූපෙ, බහිද්ධාරූපෙ, අජ්ඣත්තබහිද්ධාරූපෙ, ආකාසෙ කටිං කම්පෙන්තො මොචෙති''ති (පාරා. 237) වුත්තචතුරුපායානමඤ්ඤතරෙන උපායෙන යථාවුත්තරාගපිසාචවසෙන විවසො හුත්වා යථාවුත්තනීලාදිදසවිධසම්භවධාතූනමඤ්ඤතරං යථාවුත්තට්ඨානතො ඛුද්දකමක්ඛිකාය පිවනමත්තම්පි සචෙ මොචෙතීති සඞ්ඛෙපතො ගහෙතබ්බං. එත්ථ ච **උච්චාලිඞ්ගපාණකා** නාම ලොමසපාණා, යෙසං ලොමෙ අල්ලීනෙ අඞ්ගජාතං කම්මනියං හොති.

අඤ්ඤත්‍ර සුපිනන්තෙනාති සුපිනො එව සුපිනන්තො, නිස්සක්කවචනප්පසඞ්ගෙ කරණවචනතො සුපිනන්තාති අත්ථො. **සුපිනා** නාම ''වාතාදිධාතුක්ඛොභවසෙන වා පුබ්බානුභූතඉත්ථිරූපාදිවිසයවසෙන වා ඉට්ඨානිට්ඨදෙවතානුභාවෙන වා පුඤ්ඤෙන පටිලභිතබ්බඅත්ථස්ස, අපුඤ්ඤෙන පත්තබ්බානත්ථස්ස ච

පුබ්බනිමිත්තවසෙන වා හොතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.237) වුත්තෙසු චතූසු කාරණෙසු එකෙන කාරණෙන කපිනිද්දාය සුපිනෙ දිස්සමානාරම්මණතො යං සුක්කමොචනං හොති, තං අවිසයං සුක්කමොචනං විනාති වුත්තං හොති.

සඞ්ඝාදිසෙසොව **සඞ්ඝාදිසෙසතා.** සඞ්ඝාදිසෙසං ආපජ්ජිත්වා තතො වුට්ඨාතුකාමස්ස කුලපුත්තස්ස ආදිම්හි පරිවාසදානත්ථං , මජ්ඣෙ ච මූලායපටිකස්සනෙන විනා වා සහ වා මානත්තදානත්ථං, අවසානෙ අබ්භානත්ථඤ්ච සඞ්ඝො එසිතබ්බොති ''සඞ්ඝො ආදිම්හි චෙව සෙසෙ ච ඉච්ඡිතබ්බො අස්සාති සඞ්ඝාදිසෙසො''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.237; කඞ්ඛා. අට්ඨ. සුක්කවිස්සට්ඨිසික්ඛාපදවණ්ණනා) වුත්තත්තා සඞ්ඝාදිසෙසා නාම, සුක්කවිස්සට්ඨිසඞ්ඝාදිසෙසාපත්ති හොතීති අත්ථො. යථාහ **පදභාජනෙ** ''සඞ්ඝොව තස්සා ආපත්තියා පරිවාසං දෙති, මූලාය පටිකස්සති, මානත්තං දෙති, අබ්භෙති, න සම්බහුලා, න එකපුග්ගලො, තෙන වුච්චති 'සඞ්ඝාදිසෙසො'ති. තස්සෙව ආපත්තිනිකායස්ස නාමං නාමකම්මං අධිවචනං, තෙනපි වුච්චති 'සඞ්ඝාදිසෙසො''ති (පාරා. 237). එත්ථ ච පරිවාසාදිකථා සඞ්ඝාදිසෙසාවසානෙ ආගතට්ඨානෙයෙව ආවි භවිස්සති.

326. එත්තාවතා මූලසික්ඛාපදාගතං අත්තුපක්කමමූලකං ආපත්තිං දස්සෙත්වා ඉදානි ඉමිස්සා සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තියා පරූපක්කමෙනපි ආපජ්ජනං දස්සෙතුමාහ **''පරෙනා''**තිආදි. **උපක්කමාපෙත්වා**ති අඞ්ගජාතස්ස ගහණං වා සට්ටනං වා කාරෙත්වා.

327. **සඤ්චිච්චා**ති ''උපක්කමාමි මොචෙස්සාමී''ති චෙතෙත්වා පකප්පෙත්වා. **උපක්කමන්තස්සා**ති අජ්ඣත්තරූපාදීසු තීසු යත්ථ කත්ථචි සට්ටෙන්තස්ස. **සමුද්දිට්ඨ**න්ති ''චෙතෙති උපක්කමති න මුච්චති, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා''ති (පාරා. 262) **පදභාජනෙ** භගවතා වුත්තන්ති අධිප්පායො.

328. ඉමිස්සං ගාථායං ''අත්තනො අඞ්ගජාතං උපක්කමන්තස්සා''ති ඉමිනා අජ්ඣත්තරූපෙ වා බහිද්ධාරූපෙ වා අජ්ඣත්තබහිද්ධාරූපෙ වා අත්තනො අඞ්ගජාතං සට්ටෙන්තස්සාති ඉමස්ස අත්ථස්ස වුත්තත්තා අඞ්ගජාතසට්ටනෙන විනාභාවතො ඉමිනා අසඞ්ගය්හමානස්සාපි ආකාසෙ කටිකම්පනෙන සුක්කමොචනෙ සඞ්ඝාදිසෙසස්ස පඨමගාථායං ''වායාමො''ති සාමඤ්ඤවචනෙන සඞ්ගහිතත්තා තං ඨපෙත්වා ''තෙන ඛො පන සමයෙන අඤ්ඤතරස්ස භික්ඛුනො මොචනාධිප්පායස්ස ආකාසෙ කටිං කම්පෙන්තස්ස අසුචි මුච්චි…පෙ…. අසුචි න මුච්චි. තස්ස කුක්කුච්චං අහොසි… පෙ…. අනාපත්ති භික්ඛු සඞ්ඝාදිසෙසස්ස, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා''ති **ආකාසෙකටිකම්පනවත්ථුම්හි** වුත්තත්තා අමුත්තෙ ථුල්ලච්චයං සඞ්ගහෙතුමාහ **''සඤ්චිච්චා''**තිආදි.

තත්ථ **සඤ්චිච්චා**ති ''උපක්කමාමි මොචෙස්සාමී''ති ජානිත්වා සඤ්ජානිත්වාති අත්ථො. ''උපක්කමන්තස්සා''ති සාමඤ්ඤතො තං විසෙසෙතුං **''ආකාසෙ කම්පනෙනපී''**ති ආහ, කටිකම්පනෙනාති ගහෙතබ්බං. කථමිදං ලබ්භතීති චෙ? ඉමාය කථාය සඞ්ගහෙතබ්බවත්ථුම්හි ''ආකාසෙ කටිං කම්පෙන්තස්සා''ති (පාරා. 266) පාඨෙ ''කටිං කම්පෙන්තස්සා''ති වචනසහචරස්ස ''ආකාසෙ''ති වචනස්ස සන්නිධානබලෙන ලබ්භති අත්ථප්පකරණසද්දන්තරසන්නිධානා සද්දානං විසෙසත්ථදීපනතො.

329. **වත්ථි**න්ති මුත්තවත්ථිං, මුත්තකරණස්ස වත්ථින්ති අත්ථො. **කීළාය පූරෙත්වා**ති ගාමදාරකො විය කීළිතුකාමතාය මුත්තවත්ථිං දළ්හං ගහෙත්වා පූරෙත්වාති අත්ථො. යථාහ **වත්ථිවත්ථුම්හි අට්ඨකථායං** ''තෙ භික්ඛූ වත්ථිං දළ්හං ගහෙත්වා පූරෙත්වා පූරෙත්වා විස්සජ්ජෙන්තා ගාමදාරකාවිය පස්සාවමකංසූ''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.264). ''න වට්ටතී''ති සාමඤ්ඤෙන කස්මා වුත්තන්ති? තස්මිං වත්ථුස්මිං වුත්තනයෙන මොචනාධිප්පායෙන දළ්හං ගහෙත්වා පූරෙත්වා පූරෙත්වා විස්සජ්ජෙන්තස්ස සුක්කෙ මුත්තෙ මොචනාධිප්පායො චෙතෙති, උපක්කමති, මුච්චතීති අඞ්ගානං සම්පන්නත්තා සඞ්ඝාදිසෙසස්ස , අමුත්තෙ ථුල්ලච්චයස්ස සම්භවතො උභයසඞ්ගහත්ථමාහ.

330. **උපනිජ්ඣායනවත්ථුම්හි** ''න ච භික්ඛවෙ සාරත්තෙන මාතුගාමස්ස අඞ්ගජාතං උපනිජ්ඣායිතබ්බං, යො උපනිජ්ඣායෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (පාරා. 266) **පාළියං** ''මාතුගාමස්සා''ති සාමඤ්ඤෙන වුත්තත්තා **''තිස්සන්න''**න්ති වදති. **තිස්සන්නං පන ඉත්ථීන**න්ති මනුස්සාමනුස්සතිරච්ඡානගතවසෙන තිස්සන්නං ඉත්ථීනං. ''අඞ්ගජාත''න්ති විසෙසෙත්වා වුත්තත්තා **''නිමිත්ත''**න්ති මුත්තකරණමෙව වුච්චති, පටසතෙනාපි පටිච්ඡාදිතං වා අප්පටිච්ඡාදිතං වා යොනිමග්ගන්ති අත්ථො. තෙනාහ **අට්ඨකථායං** ''සචෙපි පටසතං නිවත්ථා හොති, පුරතො වා පච්ඡතො වා ඨත්වා 'ඉමස්මිං නාම ඔකාසෙ නිමිත්ත'න්ති උපනිජ්ඣායන්තස්ස දුක්කටමෙව. අනිවත්ථානං ගාමදාරිකානං නිමිත්තං උපනිජ්ඣායන්තස්ස පන කිමෙව වත්තබ්බ''න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.266). **පුරතො වා**ති එත්ථ ''ඨත්වා''ති පාඨසෙසො.

331. එකෙන…පෙ…. පස්සතො **එකං** දුක්කටන්ති සම්බන්ධො. ''එකෙන පයොගෙන එකං දුක්කට''න්ති වචනතො අනෙකෙහි පයොගෙහි අනෙකානි දුක්කටානීති බ්‍යතිරෙකතො ලබ්භති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''ඉතො චිතො ච විලොකෙත්වා පුනප්පුනං උපනිජ්ඣායන්තස්ස පයොගෙ පයොගෙ දුක්කට''න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.266). ඉමිස්සා අට්ඨකථාය ''ඉතො චිතො වා''ති වුත්තත්තා **උම්මීලනනිමීලන**න්ති එත්ථ ''විවිධා තං අනොලොකෙත්වා තමෙව ඔලොකෙන්තස්සා''ති ලබ්භති.

332. අමොචනාධිප්පායස්ස මුත්තස්මිං අනාපත්ති පකාසිතාති යොජනා. මොචනාධිප්පායං විනා භෙසජ්ජකරණත්ථං සුද්ධචිත්තෙන අඞ්ගජාතෙ භෙසජ්ජලෙපං කරොන්තස්ස වා සුද්ධචිත්තෙනෙව උච්චාරපස්සාවාදිං කරොන්තස්ස වා මුත්තෙපි අනාපත්තීති ඉදං ''අනාපත්ති සුපිනන්තෙන නමොචනාධිප්පායස්සා''තිආදිනා (පාරා. 263) නයෙන **අනාපත්තිවාරෙ** වුත්තමෙවාති අත්ථො.

ඉමස්මිං පාඨෙ ''අනුපක්කමන්තස්සා''ති අවුත්තෙපි ඉමස්ස පාඨස්ස පුරතො ''චෙතෙති න උපක්කමති මුච්චති, අනාපත්තී''ති (පාරා. 262) ච ''න චෙතෙති න උපක්කමති මුච්චති, අනාපත්තී''ති (පාරා. 262) ච වචනතො තං සඞ්ගහෙතුමාහ **''අනුපක්කමතොපි ච මුත්තස්මිං අනාපත්ති පකාසිතා''**ති. මොචනස්සාදරාගෙන පීළිතො හුත්වා ''අහො වත මෙ මුච්චෙය්‍යා''ති චින්තෙත්වා වා එවරූපමොචනස්සාදරාගපීළාපුබ්බඞ්ගමචිත්තෙ අසතිපි කෙවලං කාමවිතක්කමත්තෙන උපහතො හුත්වා තාදිසඅජ්ඣත්තිකබාහිරවත්ථූසු සට්ටනවසෙන වා ආකාසෙ කටිකම්පනවසෙන වා උපක්කමං අකරොන්තස්ස තාදිසචින්තාබලෙන වා කාමවිතක්කබලෙන වා සුක්කෙ මුත්තෙපි අනාපත්තීති ඉදං යථාවුත්තපාඨවසෙන පකාසිතන්ති අත්ථො.

සුපිනන්තෙන මුත්තස්මිං, අනාපත්ති පකාසිතාති එත්ථ අන්තසද්දත්ථාභාවතො සුපිනෙති අත්ථො. සුපිනෙ මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවන්තස්ස වා මාතුගාමෙහි කායසංසග්ගං ආපජ්ජන්තස්ස වා සුක්කෙ මුත්තෙපි අවිසයත්තා අනාපත්ති **පාළියං** ''අනාපත්ති භික්ඛු සුපිනන්තෙනා''ති (පාරා. 263) ඉමිනා පකාසිතාති අත්ථො.

එත්ථ ඨත්වා **අට්ඨකථායං** ''සුපිනෙ පන උප්පන්නාය අස්සාදචෙතනාය සචස්ස විසයො හොති, නිච්චලෙන භවිතබ්බං. න හත්ථෙන නිමිත්තං කීළාපෙතබ්බං. කාසාවපච්චත්ථරණරක්ඛනත්ථං පන හත්ථපුටෙන ගහෙත්වා ජග්ගනත්ථාය උදකට්ඨානං ගන්තුං වට්ටතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.262) වුත්තත්තා අණ්ඩපාලිකා කිකීසකුණා විය, වාලපාලිකා චමරී විය, එකනෙත්තපාලකො පුරිසො විය ච කායජීවිතෙපි අපෙක්ඛං පහාය සීලං රක්ඛිතුකාමෙන සික්ඛාකාමෙන නිබ්බානගාමිනිපටිපත්තිං පූරෙතුකාමෙන කුලපුත්තෙන ''අඤ්ඤත්‍ර සුපිනන්තා''ති (පාරා. 237) වදතො තථාගතස්ස අධිප්පායානුකූලං අට්ඨකථාතො ඤත්වා අප්පමත්තෙන පටිපජ්ජිතබ්බන්ති අයමත්‍රානුසාසනී.

සුක්කවිස්සට්ඨිකථාවණ්ණනා.

333. **මනුස්සිත්ථින්**ති මනුස්සජාතිකං ඉත්ථිං, ''මාතුගාමො නාම මනුස්සිත්ථී, න යක්ඛී, න පෙතී, න තිරච්ඡානගතා, අන්තමසො තදහුජාතාපි දාරිකා, පගෙව මහත්තරී''ති (පාරා. 271) **පදභාජනෙ** වුත්තත්තා තදහුජාතකුමාරිකාභාවෙනපි ඨිතං ජීවමානකමනුස්සමාතුගාමන්ති වුත්තං හොති. ''මනුස්සිත්ථි''න්ති සාමඤ්ඤවචනෙන ජීවමානකමනුස්සිත්ථින්ති අයං විසෙසො කුතො ලබ්භතීති? **විනීතවත්ථූම්හි** (පාරා. 281 ආදයො) මතිත්ථියා කායං ඵුසන්තස්ස ථුල්ලච්චයවචනතො පාරිසෙසතො ලබ්භති. **ආමසන්තොති** ''හත්ථග්ගාහං වා වෙණිග්ගාහං වා අඤ්ඤතරස්ස වා අඤ්ඤතරස්ස වා අඞ්ගස්ස පරාමසන''න්ති (පාරා. 270) වුත්තත්තා හත්ථාදිඅඞ්ගපච්චඞ්ගඵුසනාදිනානප්පකාරානං අඤ්ඤතරෙන පකාරෙන ආමසන්තොති අත්ථො. අත්තනො කායෙන ඉත්ථියා කායස්ස සංසග්ගෙ මිස්සීභාවෙ රාගො **කායසංසග්ගරාගො**. සඞ්ඝාදිසෙසො එතස්ස අත්ථීති **සඞ්ඝාදිසෙසිකො,** කායසංසග්ගසඞ්ඝාදිසෙසො ආපන්නො හොතීති වුත්තං හොති.

334. කායසංසග්ගරාගෙන ඉත්ථියා අන්තමසො ලොමම්පි අත්තනො සරීරෙ **ලොමෙන** ඵුසන්තස්ස භික්ඛුනො සඞ්ඝාදිසෙසාපත්ති හොතීති යොජනා. එත්ථ (පාරා. අට්ඨ. 2.274) ''ලොමගණනාය සඞ්ඝාදිසෙසා හොන්තී''ති කුරුන්දට්ඨකථාමතස්ස අට්ඨිතත්තා , ''කොට්ඨාසගණනාය න හොති, ඉත්ථිගණනාය හොතී''ති මහාඅට්ඨකථාමතස්ස ඨිතත්තා සඞ්ඝසන්තකෙ මඤ්චපීඨෙ පච්චත්ථරණාදිනා කෙනචි අප්පටිච්ඡාදිතෙ ඵුසන්තස්ස විය ලොමගණනාය අහුත්වා ඵුට්ඨලොමානං බහුත්තෙපි එකස්මිං පයොගෙ එකා එව ආපත්ති, බහූසු පයොගෙසු පයොගගණනාය ආපත්තියො හොන්තීති සන්නිට්ඨානං.

335. **ඉත්ථියාති** මනුස්සිත්ථියා. **සම්ඵුට්ඨයොති** හත්ථාදිසරීරාවයවෙ සංසග්ගං සමාපන්නො. සෙවනචෙතනො **වායමිත්වා** කායසංසග්ගරාගෙන අත්තනො කායං චාලෙත්වාති අත්ථො. **සඞ්ඝාදිසෙසතාති** එත්ථ සකත්ථෙ තද්ධිතප්පච්චයො. **''සඞ්ඝාදිසෙසිතා''**ති පන පාඨො සුන්දරො, සඞ්ඝාදිසෙසස්ස අත්ථිතා විජ්ජමානභාවොති අත්ථො. සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තියා සබ්භාවසඞ්ඛාතා අත්ථිතා ඊපච්චයත්ථෙ පුග්ගලෙ සඞ්ඝාදිසෙසීසද්දපවත්තිනිමිත්තං හොතීති භාවපච්චයො තංඅත්ථවසෙන ලබ්භති. යථාහු ''යස්ස ගුණස්ස හි භාවා දබ්බෙ සද්දසන්නිවෙසො, තදභිධානෙ ත්තතාදයො''ති.

336. **එකෙන හත්ථෙන ගහෙත්වාති** (කඞ්ඛා. අට්ඨ. කායසංසග්ගසික්ඛාපදවණ්ණනා) එත්ථ ''කායසංසග්ගරාගෙනා''ති ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං. ''මනුස්සිත්ථි''න්ති අජ්ඣාහාරො. **තං** මනුස්සිත්ථිං. **තත්ථ තත්ථාති** ඉත්ථියා තස්මිං තස්මිං සරීරාවයවෙ. **''එකාවාපත්ති''**ති පඨමං ගහිතහත්ථස්ස අනපනීතත්තා වුත්තං. ගහිතහත්ථං පන මොචෙත්වා පුනප්පුනං ඵුසන්තස්ස පයොගගණනාය ආපත්ති හොතීති බ්‍යතිරෙකතො ලබ්භති.

337. එකෙන හත්ථෙන **අග්ගහෙත්වා සීසතො** යාව පාදං, පාදතො යාව **සීසඤ්ච** කායා හත්ථං අමොචෙත්වා දිවසම්පි තං ඉත්ථිං ඵුසන්තස්ස එකාවාපත්තීති යොජනා. එත්ථාපි ''අමොචෙත්වා''ති බ්‍යතිරෙකතො මොචෙත්වා ඵුසන්තස්ස පයොගගණනාය අනෙකාපත්තියොති ලබ්භති.

338. එකතො ගහිතපඤ්චඞ්ගුලීනං ගණනාය සචෙ ආපත්ති සියා, එකස්ස මාතුගාමස්ස සරීරං රාගචිත්තෙන ඵුසන්තස්ස ද්වත්තිංසකලාපකොට්ඨාසතො බ්‍යතිරෙකස්ස සරීරස්සාභාවා ද්වත්තිංසකලාපකොට්ඨාසගණනාය ආපත්තියා භවිතබ්බං, තථා අභාවතො ඉදම්පි න හොතීති දස්සනත්ථං **''න හි කොට්ඨාසතො සියා''**ති ආහ.

340-1. **ඉත්ථියා විමතිස්සාපි** අත්තනො **කායෙන ඉත්ථියා** කායං ඵුසතො තස්ස ථුල්ලච්චයං සියා, ඉත්ථියා පණ්ඩකාදිසඤ්ඤිනොපි අත්තනොපි **කායෙන ඉත්ථියා** කායං ඵුසතො තස්ස ථුල්ලච්චයං සියා. **ආදි**-සද්දෙන පුරිසතිරච්ඡානගතානං සඞ්ගහො. ඉත්ථියා ඉත්ථිසඤ්ඤිනො අත්තනො **කායෙන** ඉත්ථියා කායසම්බද්ධං ඵුසතො තස්ස ථුල්ලච්චයං සියා. **පණ්ඩකෙ** පණ්ඩකසඤ්ඤිනො අත්තනො **කායෙන** පණ්ඩකස්ස කායං ඵුසතො තස්ස ථුල්ලච්චයං සියා. **යක්ඛිපෙතීසු** යක්ඛිපෙතිසඤ්ඤිනො අත්තනො **කායෙන** තාසං කායං ඵුසතො තස්ස ථුල්ලච්චයං සියාති යොජනා. එත්ථ ''පණ්ඩකග්ගහණෙන උභතොබ්‍යඤ්ජනකොපි ගය්හතී''ති **වජිරබුද්ධිටීකායං** වුත්තං. ''ඉත්ථියා වෙමතිකස්සාපි පණ්ඩකාදිසඤ්ඤිනොපි අත්තනො **කායෙන** ඉත්ථියා කායසම්බද්ධං ඵුසතො තස්ස ථුල්ලච්චයං සියා''ති න යොජෙතබ්බං. කස්මා? තථා යොජනායං පාළියං දුක්කටං වුත්තං, න ථුල්ලච්චයන්ති අනිට්ඨප්පසඞ්ගතො.

''දුක්කටං කායසංසග්ගෙ, තිරච්ඡානගතිත්ථියා''ති ඉමිනා **විනීතවත්ථුම්හි** ආගතනයෙ සඞ්ගහිතෙපි තෙනෙව නයෙන පණ්ඩකෙ විමතිඉත්ථිසඤ්ඤිතාදිඅඤ්ඤමතිපක්ඛෙ ච පුරිසතිරච්ඡානගතෙසු පුරිසතිරච්ඡානගතසඤ්ඤිවිමතිපණ්ඩකාදිඅඤ්ඤමතිපක්ඛෙ ච ඉති ඉමෙසං තිණ්ණං කායපටිබද්ධාමසනාදීසු ච **පදභාජනෙ** වුත්තසබ්බදුක්කටාපත්තියො උපලක්ඛිතාති දට්ඨබ්බං.

342. අත්තනො **කායෙන පටිබද්ධෙන** ඉත්ථියා කායෙන පටිබද්ධං ඵුසන්තස්ස භික්ඛුනො පන දුක්කටන්ති යොජනා. එත්ථ **පි**-සද්දො වුත්තදුක්කටානං සමුච්චයත්ථො. **ච**-සද්දෙන පන අවුත්තසමුච්චයත්ථෙන ''නිස්සග්ගියෙන කායං ආමසති. නිස්සග්ගියෙන කායපටිබද්ධං ආමසති. නිස්සග්ගියෙන නිස්සග්ගියං ආමසති, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (පාරා. 276) **පාළියං** ආගතදුක්කටානං සඞ්ගහො වෙදිතබ්බො.

343-4. න කෙවලං පදභාජනාගතඉත්ථිසරීරාදිකමෙව අනාමාසං, **විනීතවත්ථූසු** දාරුධීතලිකවත්ථුඅනුලොමතො පොත්ථලිකාදිඉත්ථිරූපකඤ්ච නිස්සග්ගියවාරානුලොමතො අසරීරට්ඨං මාතුගාමෙහි පරිභුත්තවත්ථාභරණාදිඤ්ච විභඞ්ගක්ඛන්ධකාදීසු වුත්තනයානුසාරෙන අට්ඨකථාගතං අවසෙසං අනාමාසවත්ථුඤ්ච ආමසන්තස්ස ආපත්තිං සඞ්ගහෙතුමාහ **''ඉත්ථීන''**න්තිආදි.

''ඉත්ථීනං ඉත්ථිරූපඤ්චා''ති ඉදං ''ඉත්ථිකාය ඉත්ථිධනං (පාරා. 34), සද්ධානං සද්ධාපරායන''න්තිආදීසු විය ලොකවොහාරවසෙන වුත්තං. ඉත්ථීනං දාරුලොහමයාදිකං ඉත්ථිරූපඤ්චාති යොජනා. **ආදි**-සද්දෙන හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදතො මත්තිකාය, පිට්ඨෙන වා කතං මාතුගාමරූපං සඞ්ගණ්හාති. මාතුගාමරූපං යෙන කෙනචි දින්නං සබ්බරතනමයං විනා අවසෙසං සාදියිත්වා භින්දිත්වා සමණසාරුප්පපරික්ඛාරං කාරාපෙතුං, අවුසිත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බෙ වා යොජෙතුං වට්ටති.

''වත්ථ''න්ති ඉමිනා නිවාසනපාරුපනද්වයම්පි සාමඤ්ඤෙන ගහිතං. ඉදඤ්ච මාතුගාමෙන පරිභුඤ්ජිතුං ඨපිතම්පි අනාමාසමෙව, චීවරත්ථාය දින්නං සම්පටිච්ඡිත්වා ගණ්හිතුං වට්ටති. හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන තිණචුම්බටකං, අඞ්ගුලියා පණ්ණමුද්දිකං උපාදාය **අලඞ්කාරමෙව**. එත්ථ ච වාලකෙසවට්ටකෙසෙසු පවෙසනකදන්තසූචිආදි කප්පියභණ්ඩං දියාමානං සමණසාරුප්පපරික්ඛාරත්ථාය ගහෙතබ්බං.

තත්ථජාතඵලං බජ්ජන්ති රුක්ඛෙ ඨිතං ඛාදිතබ්බං පනසනාළිකෙරාදිඵලඤ්ච මනුස්සෙහි රාසිකතං පරිභුඤ්ජිතබ්බඵලඤ්ච ''මනුස්සෙහි රාසිකතෙසුපි එසෙව නයො''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.281) **අට්ඨකථායං** වුත්තත්තා අනාමාසන්ති උපලක්ඛණතො ඉමිනාව ගහෙතබ්බං. අරඤ්ඤෙ රුක්ඛතො පතිතං ඵලං ''අනුපසම්පන්නස්ස දස්සාමී''ති ගහෙතුං වට්ටති. **''මුග්ගාදිං තත්ථජාතක''**න්ති උපලක්ඛණපදත්තා ගච්ඡතො වියුත්තම්පි ගහෙතබ්බං. **මුග්ගාදින්ති** එත්ථ ''අපරණ්ණ''න්ති පාඨසෙසො.

සබ්බානි ධඤ්ඤානීති ''සාලි වීහි යවො කඞ්ගු, කුද්‍රූසවරකගොධුමා''ති වුත්තානි සත්ත ධඤ්ඤානි. ඛෙත්තමග්ගෙන ගච්ඡතා සාලිසීසෙ හත්ථෙන අඵුසන්තෙන ගන්තබ්බං. සචෙ මග්ගො සම්බාධො හොති, සරීරෙ ධඤ්ඤං ඵුසන්තෙපි මග්ගත්තා න දොසො. වීථියං, ගෙහඞ්ගණෙ වා ධඤ්ඤෙසු පසාරිතෙසු අපසක්කිත්වා චෙ ගන්තුං න සක්කා, ''මග්ගං අධිට්ඨාය ගන්තබ්බ''න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.281) **අට්ඨකථාවචනතො** ''ඉමං මග්ගං ගමිස්සාමී''ති ගන්තුං වට්ටති. ''කුලගෙහෙ ධඤ්ඤමත්ථකෙ චෙ ආසනං පඤ්ඤාපෙත්වා දින්නං හොති, නිසීදිතුං වට්ටතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.281 අත්ථතො සමානං) **අට්ඨකථායං** වුත්තං. ''ආසනසාලායං ධඤ්ඤෙ විප්පකිණ්ණෙ අනුක්කමිත්වා එකමන්තෙ පීඨකං පඤ්ඤාපෙත්වා නිසීදිතබ්බං. සචෙ මනුස්සා තස්මිං ධඤ්ඤමත්ථකෙ ආසනං පඤ්ඤාපෙත්වා

දෙන්ති, නිසීදිතුං වට්ටතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.281 අත්ථතො සමානං) **අට්ඨකථායං** වුත්තත්තා අත්තනා තත්ථ ආසනං පඤ්ඤාපෙත්වා නිසීදිතුං න වට්ටති.

345. ධමනසඞ්ඛාදිං සබ්බං පඤ්චඞ්ගතුරියම්පි වාති සම්බන්ධො. **ධමනසඞ්ඛො** නාම සද්දකරණසඞ්ඛො . **ආදි-**සද්දෙන වංසසිඞ්ගතාළාදීනං සඞ්ගහො. **පඤ්චඞ්ගතුරිය**න්ති ආතතං, විතතං, ආතතවිතතං, ඝනං, සුසිරන්ති පඤ්චඞ්ගසඞ්ඛාතං තුරියං. තත්ථ **ආතතං** නාම චම්මපරියොනද්ධෙසු භෙරිආදීසු එකතො ආකඩ්ඪිත්වා ඔනද්ධං එකතලතුරියං. **විතතං** නාම උභතො ආකඩ්ඪිත්වා ඔනද්ධං උභයතලතුරියං. **ආතතවිතතං** නාම උභයතො ච මජ්ඣතො ච සබ්බතො පරියොනන්ධිතං. **ඝනං** සම්මාදි. **සම්ම**න්ති තාළං, ඝණ්ටාකිඞ්කණිආදීනම්පි එත්ථෙව සඞ්ගහො. **සුසිර**න්ති වංසාදි.

ඉධ (පාරා. අට්ඨ. 2.281) **කුරුන්දට්ඨකථායං** වුත්තනයෙන භෙරිපොක්ඛරඤ්ච භෙරිතලචම්මඤ්ච වීණා ච වීණාපොක්ඛරචම්මඤ්ච දණ්ඩො ච අනාමාසං. ''පූජං කත්වා චෙතියඞ්ගණාදීසු ඨපිතභෙරියො අවාලෙන්තෙන අවසෙසට්ඨානං සම්මජ්ජිතබ්බං. කචවරඡඩ්ඩනකාලෙ කචවරං විය ගහෙත්වා එකස්මිං ඨානෙ ඨපෙතබ්බ''න්ති **මහාපච්චරියං** වුත්තං. තුරියභණ්ඩෙසු යං කිඤ්චි අත්තනො දීයමානං තං පරිවත්තෙත්වා කප්පියපරික්ඛාරං ගහෙතුං අධිවාසෙතබ්බං. දොණි වා පොක්ඛරං වා දන්තකට්ඨනික්ඛිපනත්ථාය, චම්මඤ්ච සත්ථකොසකරණත්ථාය ගහෙතබ්බං.

රතනානි ච සබ්බානීති මුත්තා මණි වෙළුරියො සඞ්ඛො සිලා පවාළං රජතං ජාතරූපං ලොහිතඞ්කො මසාරගල්ලන්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.281) වුත්තානි සබ්බානි රතනානි ච. එත්ථ ච විද්ධා, අවිද්ධා වා සාමුද්දිකාදී සබ්බාපි **මුත්තා** අනාමාසා. භණ්ඩමූලත්ථඤ්ච ගණ්හිතුං න වට්ටති. අන්තමසො ජාතිඵලිකං උපාදාය නීලපීතාදිභෙදො සබ්බොපි **මණි** ධොතවිද්ධො අනාමාසො. ආභතාකාරෙනෙව ඨිතො අවිද්ධාධොතො මණි පත්තාදි භණ්ඩමූලත්ථං අධිවාසෙතුං වට්ටතීති වුත්තං. මහාපච්චරියං පන පටික්ඛිත්තං. පචිත්වා කතො කාචමණියෙවෙකො වට්ටති. **වෙළුරියෙ** ච මණිසදිසොයෙව විනිච්ඡයො.

ධමනසඞ්ඛො ''සබ්බං ධමනසඞ්ඛාදි''න්තිආදිගාථාය තුරියෙසු ගහිතො. රතනඛචිතො සඞ්ඛො අනාමාසො. පානීයසඞ්ඛො ධොතොපි අධොතොපි ආමාසො. අවසෙසසඞ්ඛො පන අඤ්ජනාදිභෙසජ්ජත්ථං, පත්තාදිභණ්ඩමූලභාවෙන ච අධිවාසෙතුං වට්ටති. සුවණ්ණෙන එකතො විලියාපෙත්වා කතා මුග්ගවණ්ණා **සිලා** අනාමාසා. සෙසා සිලා බුද්දකනිසානාදිකම්මත්ථං අධිවාසෙතුං වට්ටති. ''**පවාළං** ධොතමධොතඤ්ච විද්ධමවිද්ධඤ්ච සබ්බථා අනාමාසං, නාපි අධිවාසෙතබ්බ''න්ති **මහාපච්චරියං** වුත්තත්තා **පවාළ**පටිමාචෙතියානි චෙව පොත්ථකෙසු පවෙසෙතබ්බආණියා මූලෙ, අග්ගෙච පවෙසෙතබ්බං පදුමාදිආකාරෙන කතං වට්ටඤ්ච න ගහෙතබ්බං න ඵුසිතබ්බං.

බීජතො පට්ඨාය **රජතං, ජාතරූපඤ්ච** කතං වා හොතු අකතං වා, සබ්බසො අනාමාසං, න ච සාදිතබ්බං. ඉමිනා කතං පටිමාදිකඤ්ච ආරකූටලොහඤ්ච අනාමාසන්ති වක්ඛති. කතාකතසුවණ්ණරජතානං අසාදියිතබ්බතාය ඉධ අට්ඨකථාය ආගතත්තා උත්තරෙන රාජපුත්තෙන කාරෙත්වා ආභටං සුවණ්ණචෙතියං න වට්ටතීති **මහාපදුමත්ථෙරෙන** පටික්ඛිත්තන්ති සුවණ්ණපටිමාචෙතියපොත්ථකාචච්ඡාදකමණිපදුමවට්ටාදි යං කිඤ්චි න සාදිතබ්බමෙව, න ච ආමසිතබ්බං. එතෙන කතං සෙනාසනොපකරණං පන පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. ධම්මමණ්ඩපෙ කතම්පි පටිජග්ගිතුං වට්ටති. ලොහිතවණ්ණො මණි, **මසාරගල්ල**මණි ච සබ්බථා අනාමාසො, න ච අධිවාසෙතබ්බොති **මහාපච්චරියං** වුත්තං.

346. **සබ්බමාවුධභණ්ඩ**න්ති ඛග්ගාදි සබ්බං ආවුධොපකරණං පත්තාදිකප්පියපරික්ඛාරමූලත්ථාය දීයමානං සත්ථවාණිජාය අකාතබ්බත්තා න ගහෙතබ්බං, ''ඉමං ගණ්හථා''ති දින්නං භින්දිත්වා ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං කත්වා ''ඛුරාදිකප්පියපරික්ඛාරං කාරෙස්සාමී''ති සාදිතුං වට්ටති. සඞ්ගාමභූමියං මග්ගෙ පතිතඛග්ගාදිං දිස්වා පාසාණෙන භින්දිත්වා ''ඛුරාදිකප්පියභණ්ඩානි කාරෙස්සාමී''ති ගණ්හිතුං වට්ටති. උසුසත්තිආදිකං ඵලතො දණ්ඩං අපනෙත්වා කප්පියපරික්ඛාරකාරාපනත්ථාය ගහෙතබ්බං.

ජියාති ධනුගුණො. ච-කාරෙන ඉමිස්සා ගාථාය අවුත්තං අඞ්කුසතොමරාදිං පරහිංසොපකරණං සඞ්ගණ්හාති. **ධනුදණ්ඩකොති** ජියාවිරහිතො ධනුදණ්ඩකො. ඉදං පරහිංසොපකරණභණ්ඩාදිකං විහාරෙ සම්මජ්ජිතබ්බට්ඨානෙ ඨපිතං චෙ, සාමිකානං වත්වා තෙහි අග්ගහිතං චෙ, අචාලෙන්තෙන සම්මජ්ජිතබ්බං.

ජාලඤ්චාති මච්ඡජාලපක්ඛිජාලාදිජාලඤ්ච. ජාලං දීයමානං ඡත්තවෙඨනත්ථං, ආසනචෙතියාදිමත්ථකෙ බන්ධනාදිපයොජනෙ සති තදත්ථඤ්ච ගහෙතබ්බං. **සරවාරණං** නාම ඵලකාදිකං අඤ්ඤෙහි අත්තනො විජ්ඣනත්ථාය විස්සට්ඨසරනිවාරණං විනාසනොපරොධකාරණං හොතීති භණ්ඩමූලත්ථං සාදිතුං වට්ටති. ''දන්තකට්ඨාධාරඵලකාදි යදිච්ඡිතං කරොමී''ති මුට්ඨිං අපනෙත්වා ගහෙතුං වට්ටති.

347. **චෙතිය**න්ති එත්ථ ''සුවණ්ණචෙතිය''න්ති ඉදං ''සුවණ්ණපටිබිම්බාදී''ති අනන්තරං වුත්තත්තා ලබ්භති. සුවණ්ණග්ගහණඤ්චුපලක්ඛණන්ති රජතමයඤ්ච ගහෙතබ්බං. **ආරකූටක**න්ති සුවණ්ණවණ්ණං ලොහවිසෙසමාහ . ''**අනාමාස**''න්ති ඉදං ''අසම්පටිච්ඡියං වා''ති එතස්ස උපලක්ඛණං.

348. සබ්බං වාදිතමිති සම්බන්ධො. **ඔනහිතුන්ති** චම්මවරත්තතන්තීහි බන්ධිතුං. **ඔනහාපෙතුන්ති** තථෙව අඤ්ඤෙහි කාරාපෙතුං. **වාදාපෙතුන්ති** අඤ්ඤෙහි වාදාපෙතුං. **වාදෙතුන්ති** අත්තනා වාදෙතුං. **වාදිතන්ති** වාදනීයං යථා ''කරණීයං කාරිත''න්ති, වාදනාරහං තුරියභණ්ඩන්ති අත්ථො. ඉදඤ්ච ඔනහනාදිකිරියාය කම්මං.

349. **උපහාරං කරිස්සාමාති** පූජං කරිස්සාම. ඉති අනුමතිග්ගහණත්ථාය. **වත්තබ්බාති** තෙ වත්තාරො වත්තබ්බාති යොජනා.

350-1. **ධුත්තියා ඉත්ථියාති** විපන්නාචාරාය ලොළිත්ථියා. **සයං ඵුසියමානස්සාති** භික්ඛුනො පයොගං විනා ඉත්ථියා අත්තනාව ඵුසියමානස්ස. **කායෙන අවායමිත්වාති** තස්සා සරීරසම්ඵස්සානුභවනත්ථං අත්තනො කායං අචාලෙත්වා. **ඵස්සං පටිවිජානතොති** ඵස්සං අනුභවන්තස්ස.

අසඤ්චිච්චාති එත්ථ ''ඵුසනෙ''ති පාඨසෙසො, ''ඉමිනා උපායෙන ඉමං ඵුසාමී''ති අචෙතෙත්වා. කිං වුත්තං හොති? ''ඉමිනා පත්තපටිග්ගහණාදිනා උපායෙන එතිස්සා සරීරසම්ඵස්සං අනුභවිස්සාමී''ති අචින්තෙත්වා පත්තථාලකතට්ටකපණ්ණපුටභෙසජ්ජාදිං පටිග්ගණ්හාපෙන්තියා හත්ථෙ අත්තනො හත්ථෙන ඵුසනාදීසු අනාපත්තීති වුත්තං හොති. ''අස්සතියා''ති ඉදං පන ඉමිනාව සඞ්ගහිතත්තා ඉධ විසුං න වුත්තං, මාතුගාමස්ස සරීරෙ ඵුසනභාවං අජානිත්වා අඤ්ඤවිහිතො හුත්වා සතිං අනුපට්ඨපෙත්වා හත්ථපාදපසාරණාදීසු ඵුසන්තස්සාති අත්ථො.

අජානන්තස්සාති දාරකාකාරං දාරිකං ''මාතුගාමො''ති අජානිත්වා කෙනචි කරණීයෙන ඵුසන්තස්ස . **මොක්ඛාධිප්පායිනො චාති** ''මොක්ඛාධිප්පායො කායෙන වායමති, ඵස්සං පටිවිජානාති, අනාපත්ති. මොක්ඛාධිප්පායො කායෙන වායමති, න ච ඵස්සං පටිවිජානාති, අනාපත්ති. මොක්ඛාධිප්පායො න ච කායෙන වායමති, ඵස්සං පටිවිජානාති, අනාපත්ති. මොක්ඛාධිප්පායො න ච කායෙන වායමති, න ච ඵස්සං පටිවිජානාති, අනාපත්තී''ති (පාරා. 279) වුත්තමොක්ඛාධිප්පායවතො චතුබ්බිධස්ස පුග්ගලස්සාති වුත්තං හොති. ''අනාපත්තී''ති ඉමිනා සම්බන්ධො.

ඉමෙසු යො මාතුගාමෙන ආලිඞ්ගනාදිපයොගෙන අජ්ඣොත්ථරියමානො තං අත්තනො සරීරතො අපනෙත්වා මුඤ්චිතුකාමො හත්ථවාලෙන, මුට්ඨිආදීහි වා පටිපණාමනං, පහරණාදිකඤ්ච පයොගං කරොති, අයං **පඨමො පුග්ගලො**. අත්තානමජ්ඣොත්ථරිතුං ආගච්ඡන්තිං ඉත්ථිං දිස්වා පහරණාකාරාදිසබ්බපයොගං දස්සෙත්වා තාසෙත්වා අත්තනො සරීරං ඵුසිතුං අදෙන්තො **දුතියො**. ඉත්ථියා අජ්ඣොත්ථරිත්වා ආලිඞ්ගිතො චොපනරහිතං මං ''අනත්ථිකො''ති මන්ත්වා ''සයමෙව පලායිස්සතී''ති, ''අචොපනමෙව මොක්ඛොපායො''ති ඤත්වා නිච්චලොව හුත්වා ඵස්සං පටිවිජානන්තො **තතියො**. අත්තානං අජ්ඣොත්ථරිතුමාගච්ඡන්තිං ඉත්ථිං දිස්වා දුතියො විය තාසෙතුං කායප්පයොගං අකත්වා ''අගතෙ පාතෙස්සාමි, පහරිත්වා තාසෙස්සාමී''ති වා චින්තෙත්වා නිච්චලොව හුත්වා තිට්ඨන්තො **චතුත්ථොති** වෙදිතබ්බො.

352. **පඨමෙනාති** එත්ථ ''පාරාජිකෙනා''ති පාඨසෙසො, කායචිත්තසමුට්ඨානන්ති වුත්තං හොති. ඉධ චිත්තං නාම කායසංසග්ගරාගසම්පයුත්තං චිත්තං, සුක්කවිස්සට්ඨිම්හි මොචෙතුකාමතාය සම්පයුත්තං චිත්තං.

කායසංසග්ගකථාවණ්ණනා.

353-4. **දුට්ඨුල්ලවාචස්සාදෙනාති** දුට්ඨු කුච්ඡිතභාවං උලති ගච්ඡතීති **දුට්ඨුල්ලා,** දුට්ඨුල්ලා ච සා වාචා චාති **දුට්ඨුල්ලවාචා,** වච්චමග්ගපස්සාවමග්ගෙ මෙථුනධම්මපටිසංයුත්තා වාචා, යථාහ ''දුට්ඨුල්ලා නාම වාචා වච්චමග්ගපස්සාවමග්ගමෙථුනධම්මපටිසංයුත්තා වාචා''ති (පාරා. 285), දුට්ඨුල්ලවාචාය අස්සාදො දුට්ඨුල්ලවාචස්සාදො, තථාපවත්තචවීඤ්ඤත්තිසමුට්ඨාපකචිත්තසම්පයුත්තා චෙතනා, තෙන සම්පයුත්තො රාගො ඉධ සහචරියෙන ''දුට්ඨුල්ලවාචස්සාදො''ති වුත්තො, තෙන, දුට්ඨුල්ලවාචස්සාදසම්පයුත්තෙන රාගෙනාති අත්ථො. ඉමිනා ''ඔභාසන්තස්සා''ති වක්ඛමානඔභාසනස්ස හෙතු දස්සිතො.

ඉත්ථියා ඉත්ථිසඤ්ඤිනො භික්ඛුනොති යොජනා. **ඉත්ථියා ඉත්ථිසඤ්ඤිනොති** ''මාතුගාමො නාම මනුස්සිත්ථී, න යක්ඛී, න පෙතී, න තිරච්ඡානගතා, විඤ්ඤූ පටිබලා සුභාසිතදුබ්භාසිතං දුට්ඨුල්ලාදුට්ඨුල්ලං ආජානිතු''න්ති **පදභාජනෙ** නිද්දිට්ඨසරූපාය සුභාසිතදුබ්භාසිතං ජානන්තියා මනුස්සිත්ථියා ඉත්ථිසඤ්ඤිනො භික්ඛුනොති අත්ථො. **''ද්වින්නං මග්ගාන''න්ති** එතස්ස සම්බන්ධිවසෙන ''ඉත්ථියා''ති ඉදං සාමිවසෙන යොජෙතබ්බං, යථාවුත්තසරූපස්ස මාතුගාමස්ස වච්චමග්ගපස්සාවමග්ගන්ති අත්ථො. **වණ්ණාවණ්ණවසෙන චාති** ''වණ්ණං භණති නාම ද්වෙ මග්ගෙ ථොමෙති වණ්ණෙති පසංසති. අවණ්ණං භණති නාම ද්වෙ මග්ගෙ ඛුංසෙති වම්භෙති ගරහතී''ති නිද්දෙසෙ වුත්තනයෙන උභො මග්ගෙ උද්දිස්ස ථොමනගරහණවසෙනාති වුත්තං හොති.

මෙථුනස්ස යාචනාදයො මෙථුනයාචනාදයො, තෙහි **මෙථුනයාචනාදීහි,** ''යාචතිපි ආයාචතිපි පුච්ඡතිපි පටිපුච්ඡතිපි ආචික්ඛතිපි අනුසාසතිපි අක්කොසතිපී''ති (පාරා. 285) උද්දෙසෙ වුත්තමෙථුනයාචනාදිවසෙනාති වුත්තං හොති. ඉමෙහි ද්වීහි ''ඔභාසන්තස්සා''ති වුත්තඔභාසනා දස්සිතා. **ඔභාසන්තස්සාති** උද්දෙසයන්තස්ස, පකාසෙන්තස්සාති අත්ථො. **''විඤ්ඤූ''න්ති** ඉමිනා ඔභාසනකිරියාය කම්මමාහ, ඉමිනා විසෙසිතබ්බං

‘‘මනුස්සිත්ථි’’න්ති ඉදං පකරණතො ලබ්භති, යථාදස්සිතපදභාජනාගතසරූපං විඤ්ඤුං පටිබලං මනුස්සිත්ථින්ති වුත්තං හොති. **අන්තමසො හත්ථමුද්දායපීති** ඔභාසනෙ අන්තිමපරිච්ඡෙදදස්සනං. දුට්ඨුල්ලවචනස්සාදභාවෙ සති යො වච්චමග්ගපස්සාවමග්ගපටිබද්ධං ගුණදොසං වා මෙථුනධම්මයාචනාදිවසෙන වා දුට්ඨුල්ලාදුට්ඨුල්ලං ජානන්තිං මනුස්සිත්ථිං හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන හත්ථමුද්දායපි වදෙය්‍යාති අත්ථො.

ඉමස්මිං ගාථාද්වයෙ දුට්ඨුල්ලවාචස්සාදෙන ඉත්ථියා ඉත්ථිසඤ්ඤිනො විඤ්ඤුං තං ඉත්ථිං ද්වින්නං මග්ගානං වණ්ණවසෙන අන්තමසො හත්ථමුද්දායපි ඔභාසන්තස්ස භික්ඛුනො ගරුකං සියාති එකං වාක්‍යං, තථා ‘‘ද්වින්නං මග්ගානං අවණ්ණවසෙනා’’ති ඉමිනා ච ‘‘මෙථුනයාචනාදීහී’’ති ඉමිනා ච යොජනාය වාක්‍යද්වයන්ති එවං යොජනාවසෙන තීණි වාක්‍යානි හොන්ති.

තත්ථ පඨමවාක්‍යෙ **වණ්ණ**වචනෙන සඞ්ගහිතං ථොමනාදිකථං කථෙන්තස්ස සඞ්ඝාදිසෙසො හොති. ‘‘ඉත්ථිලක්ඛණෙන සුභලක්ඛණෙන සමන්නාගතාසී’’ති එත්තකමෙව ථොමනත්ථං වදතො සඞ්ඝාදිසෙසො න හොති, ‘‘තව වච්චමග්ගො ච පස්සාවමග්ගො ච ඊදිසො සුභො සුසණ්ඨානො, තෙන නාම ඊදිසෙන ඉත්ථිලක්ඛණෙන සුභලක්ඛණෙන සමන්නාගතාසී’’ති වදන්තස්ස හොති. ‘‘වණ්ණෙති, පසංසතී’’ති පදද්වයඤ්ච ‘‘ථොමෙතී’’ති පදස්ස පරියායො.

දුතියවාක්‍යෙ **අවණ්ණ**පදසඞ්ගහිතං ඛුංසනාදිත්තයෙ **ඛුංසනං** නාම පතොදොපමෙහි ඵරුසවචනෙහි තුදනං. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘ඛුංසෙතීති වාචාපතොදෙන ඝට්ටෙතී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.285). පතුජ්ජතෙනෙනාති **‘‘පතොදො’’**තිඅගච්ඡන්තෙ අස්සාදයො පවත්තෙතුං විජ්ඣනකපාචනදණ්ඩො වුච්චති. **වම්භනං** නාම අපසාදනං. **අපසාදනං** නාම ගුණතො පරිහාපනං. යථාහ ‘‘වම්භෙතීති අපසාදෙතී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.285). **ගරහා** නාම දොසාරොපනං. යථාහ ‘‘ගරහතීති දොසං දෙතී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.285). ඉමං ඛුංසනාදිපටිසංයුත්තවචනං වක්ඛමානෙසු ‘‘සිඛරණීසි, සම්භින්නාසි, උභතොබ්‍යඤ්ජනාසී’’ති ඉමෙසු තීසු පදෙසු අඤ්ඤතරෙන යොජෙත්වා කථෙන්තස්සෙව සඞ්ඝාදිසෙසො, න ඉතරස්ස.

තතියවාක්‍යෙ **මෙථුනයාචනා**දිවචනෙහි සඞ්ගහිතං ආයාචනාදිං කරොන්තස්සාපි සඞ්ඝාදිසෙසො. ‘‘යාචති නාම දෙහි මෙ අරහසි මෙ දාතු’’න්තිආදිනා (පාරා. 285) නයෙන එකෙකං පදං ‘‘දෙහි මෙ මෙථුනං ධම්ම’’න්තිආදිවසෙන මෙථුනධම්මපදෙන සහ ඝටෙත්වා මෙථුනධම්මං යාචන්තස්සෙව හොති.

‘‘කදා තෙ මාතා පසීදිස්සති, කදා තෙ පිතා පසීදිස්සති, කදා තෙ දෙවතායො පසීදිස්සන්ති, කදා තෙ සුඛණො සුලයො සුමුහුත්තො භවිස්සතී’’තිආදිආයාචනපදනිද්දෙසෙ එකෙකං පදං තත්ථෙව ඔසානෙ වුත්තෙන ‘‘කදා තෙ මෙථුනං ධම්මං ලභිස්සාමී’’ති පදෙන ඝටෙත්වා මෙථුනං යාචන්තස්සෙව හොති.

‘‘කථං ත්වං සාමිකස්ස දෙසි, කථං ජාරස්ස දෙසී’’ති (පාරා. 285) පුච්ඡානිද්දෙසවචනෙසු ච අඤ්ඤතරං මෙථුනධම්මපදෙන ඝටෙත්වා පුච්ඡන්තස්සෙව හොති.

‘‘එවං කිර ත්වං සාමිකස්ස දෙසි, එවං ජාරස්ස දෙසී’’ති (පාරා. 285) පටිපුච්ඡානිද්දෙසවචනෙසු අඤ්ඤතරං මෙථුනධම්මපදෙන ඝටෙත්වා විසෙසෙත්වා පටිපුච්ඡන්තස්සෙව හොති.

‘‘කථං දදමානා සාමිකස්ස පියා හොතී’’ති පුච්ඡිතො මාතුගාමස්ස ‘‘එවං දෙහි, එවං දෙන්තී සාමිකස්ස පියා භවිස්සති මනාපා වා’’ති ආණත්තිවචනෙ, අනුසාසනිවචනෙ ච එසෙව නයො.

355. අක්කොසනිද්දෙසාගතෙසු ‘‘අනිමිත්තාසි නිමිත්තමත්තාසි අලොහිතාසි ධුවලොහිතාසි ධුවචොළාසි පග්ඝරන්තිසි සිඛරණීසි ඉත්ථිපණ්ඩකාසි වෙපුරිසිකාසි සම්භින්නාසි උභතොබ්‍යඤ්ජනාසී’’ති එකාදසසු පදෙසු ‘‘සිඛරණීසි සම්භින්නාසි උභතොබ්‍යඤ්ජනාසී’’ති පදත්තයං පච්චෙකං ආපත්තිකරං, ඉමිනා පදත්තයෙන සහ පුබ්බෙ වුත්තානි වච්චමග්ගපස්සාවමග්ගමෙථුනධම්මපදානි තීණි චාති ඡප්පදානං පච්චෙකං ආපත්තිකරත්තා ඉතො පරානි අනිමිත්තාදීනි අට්ඨ පදානි ‘‘අනිමිත්තාසි මෙථුනධම්මං දෙහී’’තිආදිනා නයෙන මෙථුනධම්මපදෙන සහ ඝටෙත්වා වුත්තානෙව ආපත්තිකරානීති වෙදිතබ්බානි, ‘‘මෙථුනයාචනාදීහී’’ති එත්ථ **ආදි**-සද්දසඞ්ගහිතෙසු ‘‘අනිමිත්තාසී’’තිආදීසු එකාදසසු අක්කොසපදෙසු අන්තොගධත්තෙපි කෙවලං ආපත්තිකරත්තා ගරුතරං පදත්තයං විසුං සඞ්ගහෙතබ්බන්ති ඤාපෙතුමාහ **‘‘සිඛරණීසී’’**තිආදි.

සිඛරණීසීති එත්ථ ‘‘සිඛරණී අසී’’ති පදච්ඡෙදො. ‘‘අසී’’ති පච්චෙකං යොජෙතබ්බං. **තු**-සද්දො කෙවලයුත්තම්පි ආපත්තිකරං හොතීති විසෙසං ජොතෙති. කෙවලෙනාපි අක්කොසවචනෙනාති යොජනා. **සිඛරණීසීති** බහි නික්ඛන්තආණිමංසා භවසි. **සම්භින්නාසීති** මිස්සීභූතවච්චමග්ගපස්සාවමග්ගා. **උභතොබ්‍යඤ්ජනාසීති** ඉත්ථිනිමිත්තෙන, පුරිසනිමිත්තෙන චාති උභතොබ්‍යඤ්ජනෙහි සමන්නාගතා. ‘‘අයං ඉත්ථී, අයං පුරිසො’’ති බ්‍යඤ්ජයතීති **බ්‍යඤ්ජනං,** මුත්තකරණානි. **සුණන්තියාති** එත්ථ ‘‘විඤ්ඤුමනුස්සිත්ථියා’’ති අධිකාරතො ලබ්භති, ඉමිනා

අක්කොසිතබ්බවත්ථු දස්සිතං හොති. භාසිතං **සුණන්තියා** සුභාසිතදුබ්භාසිතං ජානන්තියා මනුස්සිත්ථියා විසයෙ පවත්තඅක්කොසවචනෙන සඞ්ඝාදිසෙසො හොතීති අත්ථො.

356. පුනප්පුනං ඔභාසන්තස්ස වාචානං ගණනාය ගරුකා සියුන්ති යොජනා. එත්ථ ''එකං ඉත්ථි''න්ති අජ්ඣාහරිතබ්බං. එකවාචාය බහූ ඔභාසන්තස්ස ච ඉත්ථීනං ගණනාය ගරුකා සියුන්ති යොජනා. එත්ථාපි ''ඉත්ථියොපී''ති ලබ්භති.

357. **සා චෙ නප්පටිජානාතීති** එත්ථ ''යං සුණන්තිං මනුස්සිත්ථිං ද්වින්නං මග්ගානං වණ්ණාවණ්ණවසෙන ඔභාසති, සා චෙ න පටිජානාතී''ති සාමත්ථියා ලබ්භමානං ආදාය යොජෙතබ්බං. අත්තනො භාසිතං දුට්ඨුල්ලං වුත්තසමනන්තරමෙව අත්ථවසෙන සචෙ න ජානාතීති අත්ථො. **තස්සාති** තස්ස දුට්ඨුල්ලභාසිතභික්ඛුස්ස. උබ්භජාණුං, අධක්ඛකං වා ආදිස්ස භණනෙ චාපි තස්ස ථුල්ලච්චයං සියාති යොජනා. **භණනෙති** ද්වින්නං මග්ගානං වණ්ණාදිකථනෙ, ''භණතො''තිපි ලිඛන්ති, භණන්තස්ස, භණනහෙතූති අත්ථො. හෙතුම්හි අයමන්තපච්චයො ''අසම්බුධ''න්තිආදීසු (පාරා. අට්ඨ. 1.ගන්ථාරම්භකථා) විය. **උබ්භජාණුන්ති** ජාණුතො උද්ධං. **අක්ඛෙකන්ති** අක්ඛකතො හෙට්ඨා.

358. **උබ්භක්ඛකන්ති** අක්ඛකතො උද්ධං. **අධොජාණුමණ්ඩලන්ති** ජාණුමණ්ඩලතො අධො. **උද්දිසන්ති** උද්දිස්ස. ''උද්දිස්සුබ්භක්ඛං වා තථා, අධොජාණුමණ්ඩල''න්ති ච ලිඛන්ති, සො පාඨො සුන්දරො. වණ්ණාදිභණනෙ දුක්කටන්ති සම්බන්ධො. ''විඤ්ඤුමනුස්සිත්ථියා''ති අධිකාරතො ලබ්භති. **කායපටිබද්ධෙ වණ්ණාදිභණනෙ දුක්කටන්ති** එත්ථාපි එසෙව නයො. වච්චමග්ගපස්සාවමග්ගා සඞ්ඝාදිසෙසක්ඛෙත්තං, අධක්ඛකං උබ්භජාණුමණ්ඩලං ථුල්ලච්චයක්ඛෙත්තං, උද්ධක්ඛකං අධොජාණුමණ්ඩලං දුක්කටක්ඛෙත්තන්ති ඉමෙසු තීසු ඛෙත්තෙසු අක්ඛකඤ්චෙව ජාණුමණ්ඩලඤ්ච ථුල්ලච්චයදුක්කටානං ද්වින්නං අවධිභූතං කත්ථ සඞ්ගය්හතීති? දුක්කටක්ඛෙත්තෙයෙව සඞ්ගය්හති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''අක්ඛකං, පන ජාණුමණ්ඩලඤ්ච එත්ථෙව දුක්කටක්ඛෙත්තෙ සඞ්ගහං ගච්ඡතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.286).

359. පණ්ඩකෙ යක්ඛිපෙතීසු ද්වින්නං මග්ගානං වණ්ණාදිභණනෙ **තස්ස** භණන්තස්ස ථුල්ලච්චයං භවෙති අධිකාරවසෙන ආගතපදෙහි සහ යොජෙතබ්බං. **පණ්ඩකාදීසූති ආදි**-සද්දෙන යක්ඛිපෙතීනං ගහණං.

360. **උබ්භක්ඛක…පෙ…. අයං නයොති** ''පණ්ඩකාදීසූ''ති ඉමිනා යොජෙතබ්බං. **අයං නයොති** ''දුක්කටමෙව හොතී''ති වුත්තො නයො. **සබ්බත්ථාති** සඞ්ඝාදිසෙසථුල්ලච්චයදුක්කටක්ඛෙත්තවසෙන සබ්බෙසු ඛෙත්තෙසු.

361. අත්ථපුරෙක්ඛාරො හුත්වා ඔභාසතොපි අනාපත්තීති යොජනා. මාතුගාමානං ''අනිමිත්තාසී''තිආදීසු පදෙසු අත්ථකථනං පුරෙක්ඛත්වා ''අනිමිත්තාසී''තිආදිපදං භණන්තස්ස වා මාතුගාමෙහි සහ අට්ඨකථං සජ්ඣායන්තානං වා අනාපත්තීති අත්ථො. ධම්මපුරෙක්ඛාරො හුත්වා ඔභාසතො අනාපත්තීති යොජනා. පාළිධම්මං වාචෙන්තස්ස වා තාසං සුණන්තීනං සජ්ඣායනං වා පුරෙක්ඛත්වා ''අනිමිත්තාසී''තිආදීසු පදෙසු යං කිඤ්චි පබ්බජිතස්ස වා ඉතරස්ස වා මාතුගාමස්ස කථෙන්තස්ස අනාපත්තීති. **පුරෙක්ඛත්වානුසාසනින්ති** ''ඉදානි අනිමිත්තාසි…පෙ…. උභතොබ්‍යඤ්ජනාසි, අප්පමාදං දානි කරෙය්‍යාසි, යථා ආයතිම්පි එවරූපා නාහොසී''ති අනුසාසනිං පුරෙක්ඛත්වා.

362. **උම්මත්තකාදීනන්ති** පිත්තුම්මත්තකයක්ඛුම්මත්තකවසෙන ද්වින්නං උම්මත්තකානඤ්ච **ආදි**-සද්දසඞ්ගහිතස්ස ඉමස්මිං ආදිකම්මිකස්ස උදායිත්ථෙරස්ස ච අනාපත්තීති වුත්තං හොති. ''ඉදං සික්ඛාපදං තිසමුට්ඨානං කායචිත්තතො ච වාචාචිත්තතො ච කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති. කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්ත''න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.287) **අට්ඨකථායං** වුත්තපකිණ්ණකවිනිච්ඡයං දස්සෙති **''සමුට්ඨානාදයො…පෙ…. තුල්‍යාවා''**ති. වෙදනාය අදින්නාදානෙන අසමත්තා **''වෙදනෙත්ථ ද්විධා මතා''**ති ආහ, සුඛොපෙක්ඛාවෙදනාවසෙන ද්විධා මතාති අත්ථො.

දුට්ඨුල්ලවාචාකථාවණ්ණනා.

363. **කාමපාරිචරියායාති** මෙථුනධම්මසඞ්ඛාතෙන කාමෙන පාරිචරියාය, මෙථුනධම්මෙන පාරිචරියායාති අත්ථො. අථ වා කාමිතා පත්ථීතාති **කාමා,** මෙථුනරාගවසෙන පත්ථීතාති අත්ථො, කාමා ච සා පාරිචරියා චාති කාමපාරිචරියා, තස්සා **කාමපාරිචරියායාතිපි** ගහෙතබ්බං, මෙථුනරාගචිත්තෙන අභිපත්ථීතපාරිචරියායාතිඅත්ථො. ''වණ්ණං භාසතො''ති ඉමිනා සම්බන්ධො, ''එතදග්ගං භගිනි පාරිචරියානං යා මාදිසං සීලවන්තං කල්‍යාණධම්මං බ්‍රහ්මචාරිං එතෙන ධම්මෙන පරිචරෙය්‍යා''ති අත්තනො මෙථුනධම්මෙන පාරිචරියාය ගුණං ආනිසංසං කථෙන්තස්සාති වුත්තං හොති. **තස්මිංයෙව ඛණෙති** තස්මිං භණිතක්ඛණෙයෙව. **සා චෙ ජානාතීති** යං උද්දිස්ස අභාසි, සචෙ සා වචනසමනන්තරමෙව ජානාති.

364. සා මනුස්සිත්ථී නො ජානාති චෙ, තස්ස ථුල්ලච්චයන්ති සම්බන්ධො. **යක්ඛිපෙතිදෙවීසු** ජානන්තීසු, පණ්ඩකෙ ච ජානන්තෙ අත්තකාමපාරිචරියාය වණ්ණං භාසතො **තස්ස** භික්ඛුනො ථුල්ලච්චයං හොතීති යොජනා.

සෙසෙති පුරිසතිරච්ඡානගතවිසයෙ, යක්ඛිආදීනං අජානනවිසයෙ ච අත්තකාමපාරිචරියාය වණ්ණං භාසතො තස්ස ආපත්ති දුක්කටං හොතීති යොජනා.

365. **චීවරාදීහීති** චීවරපිණ්ඩපාතාදීහි. **වත්ථුකාමෙහීති** තණ්හාය වත්ථුභාවෙන වත්ථූ ච කාමිතත්තා කාමාති ච සඞ්ඛාතෙහි පච්චයෙහි.

366. රාගො එව **රාගතා. "රාගිතා"**ති වා පාඨො, රාගො අස්ස අත්ථීති රාගී, තස්ස භාවො **රාගිතා,** අත්තකාමපාරිචරියාය රාගොති අත්ථො. **ඔභාසෙති** අත්තකාමපාරිචරියාය ගුණභණනං. **තෙන රාගෙනාති** කාමපාරිචරියාය රාගෙන. **ඛණෙ තස්මින්ති** භණිතක්ඛණෙ. **විජානනන්ති** යං මනුස්සිත්ථිං උද්දිස්ස අත්තකාමපාරිචරියාය වණ්ණං භණති, තාය තස්ස වචනත්ථස්ස විජානනන්ති වුත්තං හොති.

367. **පඤ්චඞ්ගානීති** මනුස්සිත්ථිතා, තංසඤ්ඤිතා, පාරිචරියාය රාගිතා, තෙන රාගෙන ඔභාසනං, ඛණෙ තස්මිං විජානනන්ති ඉමානි **එත්ථ** අත්තකාමපාරිචරියසික්ඛාපදෙ පඤ්ච අඞ්ගානි , පඤ්ච ආපත්තිකාරණානීති අත්ථො. **අස්සාති** අත්තකාමපාරිචරියසික්ඛාපදස්ස.

අත්තකාමපාරිචරියකථාවණ්ණනා.

368. ''පටිග්ගණ්හාති''තිආදිකිරියාත්තයොපාදානසාමත්ථියෙන තික්ඛත්තුං පටිපාදනකං ''යො භික්ඛූ''ති ච ''ගරු හොති''ති පදසාමත්ථියෙන ''තස්සා''ති ච ලබ්භමානත්තා තිවිධෙහි සහ ''යො භික්ඛු පුරිසස්ස සන්දෙසං පටිග්ගණ්හාති, වීමංසති පච්චාහරති වෙ, තස්ස ගරු හොති''ති එකං වාක්‍යං හොති. එවං ''ඉත්ථියාපි වා''ති ඉමිනා යොජනායපි එකං වාක්‍යං හොතීති ඉමිස්සා ගාථාය වාක්‍යද්වයං යුජ්ජති.

ඉධ සන්දෙසක්කමඤ්ච යොජනාක්කමඤ්ච ජානනත්ථං පඨමං තාව ඉත්ථීනඤ්ච භරියානඤ්ච පභෙදො ච සරූපඤ්ච විභාවීයති – තෙසු **ඉත්ථියො** දසවිධා හොන්ති. යථාහ **පදභාජනෙ** ''දස ඉත්ථියො මාතුරක්ඛිතා පිතුරක්ඛිතා මාතාපිතුරක්ඛිතා භාතුරක්ඛිතා භගිනිරක්ඛිතා ඤාතිරක්ඛිතා ගොත්තරක්ඛිතා ධම්මරක්ඛිතා සාරක්ඛා සපරිදණ්ඩා''ති. **භරියා ච** දසවිධා හොන්ති. යථාහ **පදභාජනෙ** ''දස භරියායො ධනක්කීතා ඡන්දවාසිනී භොගවාසිනී ඔදපත්තකිනී ඔභටචුම්බටා දාසී ච භරියා ච කම්මකාරී ච භරියා ච ධජාහටා මුහුත්තිකා''ති (පාරා. 303). ඉමාසං පභෙදො ච සරූපානි ච සඞ්ඛෙපතො එවං වෙදිතබ්බානි –

පුරිසෙහි සහ යථා සංවාසං න කරොති, එවං මාතරා රක්ඛිතා **මාතුරක්ඛිතා**. යථාහ ''මාතුරක්ඛිතා නාම මාතා රක්ඛති ගොපෙති ඉස්සරියං කාරෙති වසං වත්තෙතී''ති. **පිතුරක්ඛිතාදීසුපි** එසෙව නයො. තත්ථ යස්මිං කොණ්ඩඤ්ඤාදිගොත්තෙ ජාතා, තස්මිංයෙව ගොත්තෙ ජාතෙහි රක්ඛිතා **ගොත්තරක්ඛිතා**. යථාහ ''ගොත්තරක්ඛිතා නාම සගොත්තා රක්ඛන්තී''තිආදි. එකං සත්ථාරං උද්දිස්ස පබ්බජිතෙහි වා එකගණපරියාපන්නෙහි වා රක්ඛිතා **ධම්මරක්ඛිතා** නාම. යථාහ ''ධම්මරක්ඛිතා නාම සහධම්මිකා රක්ඛන්තී''තිආදි (පාරා. 304). **සාරක්ඛා** නාම ''ගබ්භෙපි පරිග්ගහිතා හොති 'මය්හං එසා'ති අන්තමසො මාලාගුළපරික්ඛිත්තාපී''ති **පාළියං** වුත්තසරූපා. **සපරිදණ්ඩා** නාම ''කෙහිචි දණ්ඩො ඨපිතො හොති 'යො ඉත්ථන්නාමං ඉත්ථිං ගච්ඡති, තස්ස එත්තකො දණ්ඩො''ති වුත්තසරූපාති අයං දසන්නං ඉත්ථීනං සරූපසඞ්ඛෙපො. ඉමාසු දසසු සාරක්ඛසපරිදණ්ඩානං ද්වින්නං පරපුරිසසෙවායං මිච්ඡාචාරො හොති, ඉතරාසං න හොති. ඉමා දසපි පඤ්චසීලං රක්ඛන්තෙහි අගමනීයා.

දසසු භරියාසු ''ධනක්කීතා නාම ධනෙන කිණිත්වා වාසෙතී''ති වුත්තත්තා භරියභාවාය අප්පකං වා බහුං වා ධනං දත්වා ගහිතා **ධනක්කීතා** නාම. ''ඡන්දවාසිනී නාම පියො පියං වාසෙතී''ති වුත්තත්තා අත්තරුචියා සංවසිතෙන පුරිසෙන සම්පටිච්ඡිතා **ඡන්දවාසිනී** නාම. ''භොගවාසිනී නාම භොගං දත්වා වාසෙතී''ති වුත්තත්තා උදුක්ඛලමුසලාදිගෙහොපකරණං ලභිත්වා භරියභාවං ගච්ඡන්තී ජනපදිත්ථී **භොගවාසිනී** නාම. ''පටවාසිනී නාම පටං දත්වා වාසෙතී''ති වුත්තත්තා නිවාසනමත්තං වා පාරුපනමත්තං වා ලද්ධා භරියභාවං ගච්ඡන්තී දලිද්දිත්ථී **පටවාසිනී** නාම. **ඔදපත්තකිනී** නාම ''උදකපත්තං ආමසිත්වා වාසෙතී''ති (පාරා. 304) වුත්තත්තා ''ඉදං උදකං විය සංසට්ඨා අභෙජ්ජා හොථා''ති වත්වා එකස්මිං උදකපත්තෙ පුරිසෙන සද්ධිං හත්ථං ඔතාරෙත්වා භරියභාවං නීතො මාතුගාමො වුච්චති. ''ඔභටචුම්බටා නාම චුම්බටං ඔරොපෙත්වා වාසෙතී''ති (පාරා. 304) වුත්තත්තා සීසතො චුම්බටං ඔරොපෙත්වා භරියභාවමුපනීතා කට්ඨහාරිකාදිඉත්ථී **ඔභටචුම්බටා** නාම. **දාසී ච භරියා ච** නාම ''දාසී චෙව හොති භරියා චා''ති (පාරා. 304) වුත්තත්තා භරියං කත්වා වාසිතා ''තස්සෙව දාසී ච භරියා චා''ති වුත්තා. **කම්මකාරී ච භරියා ච** නාම ''කම්මකාරී චෙව හොති භරියා චා''ති (පාරා. 304) වුත්තත්තා පධානිත්ථිනිරපෙක්ඛෙන කුටුම්බකිච්චං කාරෙත්වා භරියභාවං නීතා භරියා කතකම්මා ''කම්මකාරී ච භරියා චා''ති වුත්තා. ''ධජාහටා නාම කරමරානීතා වුච්චතී''ති (පාරා. 304) වුත්තත්තා ධජං උස්සාපෙත්වා ගච්ඡන්තියා මහාසෙනාය සද්ධිං ගන්ත්වා පරවිසයං විලුම්පන්තෙන පච්ඡින්දිත්වා ආනෙත්වා භරියභාවමුපනීතා ඉත්ථී **ධජාහටා** නාම. ''මුහුත්තිකා නාම තඞ්ඛණිකා වුච්චතී''ති (පාරා. 304) වුත්තත්තා අචිරකාලං සංවාසත්ථාය ගහිතා ඉත්ථී **මුහුත්තිකා** නාමාති අයං දසන්නං භරියානං සරූපසඞ්ඛෙපො. යථාවුත්තාසු දසසු ඉත්ථීසු අඤ්ඤතරං දසන්නං භරියානං අඤ්ඤතරට්ඨානෙ ඨපනත්ථමධිප්පෙතභාවං වත්තුං පුරිසෙන ''ගච්ඡ භන්තෙ ඉත්ථන්නාමං මාතුරක්ඛිතං බ්රූහි 'හොහි කිර ඉත්ථන්නාමස්ස භරියා ධනක්කීතා'ති''ආදිනා නයෙන දින්නසන්දෙසං

‘‘සාධු උපාසකා’’තිආදිනා නයෙන වචීභෙදං කත්වා වා සීසකම්පනාදිවසෙන වා පටිග්ගණ්හාතීති ආහ **‘‘පටිග්ගණ්හාති සන්දෙසං පුරිසස්සා’’**ති.

එත්ථ **පුරිසස්සා**ති උපලක්ඛණත්තා ‘‘පුරිසස්ස මාතා භික්ඛුං පහිණතී’’තිආදිනා (පාරා. 321) නයෙන **පාළියං** වුත්තපුරිසස්ස මාතාපිතුආදයො ච ගහෙතබ්බා. **වීමංසතී**ති එවං පටිග්ගහිතසාසනං තස්සායෙව එකංසෙන අවිරාධෙත්වා වදන්තස්ස මාතාපිතුආදීනමඤ්ඤතරස්ස වා ආරොචෙතීති අත්ථො. එත්ථාපි **වීමංසතී**ති උපලක්ඛණත්තා ‘‘පටිග්ගණ්හාති අන්තෙවාසිං වීමංසාපෙත්වා අත්තනා පච්චාහරති, ආපත්ති සඞ්ඝාදිසෙසස්සා’’ති (පාරා. 338) වුත්තත්තා වීමංසාපෙතීතිපි ගහෙතබ්බං. **පච්චාහරතී**ති තථා ආහටං සාසනං සුත්වා තස්සා ඉත්ථියා සම්පටිච්ඡිතෙ ච අසම්පටිච්ඡිතෙ ච ලජ්ජාය තුණ්හීභූතාය ච තං පවත්තිං පච්චාහරිත්වා ආචික්ඛතීති වුත්තං හොති. ඉධාපි **පච්චාහරතී**ති උපලක්ඛණත්තා ‘‘පටිග්ගණ්හාති වීමංසති අන්තෙවාසිං පච්චාහරාපෙති, ආපත්ති සඞ්ඝාදිසෙසස්සා’’ති (පාරා. 338) වුත්තත්තා පච්චාහරාපෙතීති ච ගහෙතබ්බං.

‘‘ඉත්ථියාපි වා’’ති ඉමිනා යොජෙත්වා ගහිතදුතියවාක්‍යො ච එවමෙව අත්ථො වත්තබ්බො. තත්ථ සන්දෙසක්කමො පන ‘‘මාතුරක්ඛිතා භික්ඛුං පහිණති ‘ගච්ඡ භන්තෙ ඉත්ථන්නාමං බ්‍රූහි ‘හොමි ඉත්ථන්නාමස්ස භරියා ධනක්කීතා’ති’’ආදිපාළිනයෙන (පාරා. 330) දට්ඨබ්බො. එත්ථාපි ‘‘වීමංසාපෙති පච්චාහරාපෙතී’’ති ඉදඤ්ච වුත්තනයෙනෙව ගහෙතබ්බං. ඉමිනා නියාමෙන දසන්නං ඉත්ථීනං නාමං විසුං විසුං වත්වා දසන්නං භරියානං අඤ්ඤතරත්ථාය දීයමානසන්දෙසක්කමො යොජෙතබ්බො. ඉධාපි **ඉත්ථියාපි වා**ති උපලක්ඛණත්තා ‘‘මාතුරක්ඛිතාය මාතා භික්ඛුං පහිණති ‘ගච්ඡ භන්තෙ ඉත්ථන්නාමං බ්‍රූහි ‘හොතු ඉත්ථන්නාමස්ස භරියා ධනක්කීතා’’තිආදිපාළිවසෙන (පාරා. 324) ඉත්ථියා මාතුපිතුආදීනඤ්ච සන්දෙසක්කමො යොජෙතබ්බො.

370. තං පවත්තිං. **සඤ්චරිත්තා** සඤ්චරණහෙතු. **න මුච්චතී**ති ඉත්ථිපුරිසානං අන්තරෙ සාසනං පටිග්ගහෙත්වා සඤ්චරණහෙතු ආපජ්ජිතබ්බසඞ්ඝාදිසෙසතො න මුච්චතීති අත්ථො.

371. **අඤ්ඤං වා**ති මාතාපිතුරක්ඛිතාදීසු අඤ්ඤතරං වා. **‘‘භාසතො’’**ති ලිඛන්ති. ‘‘පෙසිතො’’ති ඉමිනා විරුද්ධත්තා තං පහාය ‘‘භාසතී’’ති පාඨො ගහෙතබ්බො. පාඨසෙසො වා කාතබ්බො. ‘‘යො අඤ්ඤං භාසති චෙ, තස්ස භාසතොති යොජනා’’ති **නිස්සන්දෙහෙ** වුත්තං. ‘‘මාතරා රක්ඛිතං ඉත්ථිං ‘ගච්ඡ බ්‍රූහී’ති යො පෙසිතො හොති, තස්ස පිතුරක්ඛිතං වා අඤ්ඤං වා භාසතො විසඞ්කෙතොවා’’ති, ‘‘මාතරා…පෙ…. බ්‍රූහී’ති පෙසිතො හුත්වා පිතුරක්ඛිතං වා අඤ්ඤං වා භාසතො විසඞ්කෙතොවා’’ති යොජනා යුත්තතරාති අම්හාකං ඛන්ති.

372. **පටිග්ගණ්හනතාදීහී**ති පටිග්ගණ්හනමෙව පටිග්ගණ්හනතා. **ආදි**-සද්දෙන වීමංසනපච්චාහරණානි ගහිතානි. **සඤ්චරිත්තෙ**ති සඤ්චරණෙ. **සමාපන්නෙ**ති ගතෙ සති. **ගරුකාපත්තිමාදිසෙ**ති එත්ථ ‘‘තස්සා’’ති සෙසො. **ආදිසෙ**ති කථෙය්‍ය.

373. **ද්වීහි ථුල්ලච්චයං වුත්තන්**ති එත්ථ ද්වීහි ද්වීහි අඞ්ගෙහි සඤ්චරිත්තෙ සමාපන්නෙ ථුල්ලච්චයං වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං. ‘‘පටිග්ගණ්හාති වීමංසති න පච්චාහරති, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්ස. පටිග්ගණ්හාති න වීමංසති පච්චාහරති, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්ස. න පටිග්ගණ්හාති වීමංසති පච්චාහරති, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා’’ති (පාරා. 338) ද්වීහි ද්වීහි අඞ්ගෙහි ථුල්ලච්චයං වුත්තන්ති අත්ථො. **පණ්ඩකාදීසූ**ති පණ්ඩකයක්ඛිපෙතීසු. **තීහිපි** අඞ්ගෙහි සඤ්චරිත්තෙ සමාපන්නෙ ථුල්ලච්චයං වුත්තන්ති යොජනා.

එකෙනෙවාති එකෙනෙව අඞ්ගෙන. **සබ්බත්ථා**ති මාතුරක්ඛිතාදීසු සබ්බමාතුගාමෙසු ච **විනීතවත්ථුම්හි** ‘‘තෙන ඛො පන සමයෙන අඤ්ඤතරො පුරිසො අඤ්ඤතරං භික්ඛුං ආණාපෙසි ‘ගච්ඡ භන්තෙ ඉත්ථන්නාමං ඉත්ථිං වීමංසා’ති. සො ගන්ත්වා මනුස්සෙ පුච්ඡි ‘කහං ඉත්ථන්නාමා’ති. සුත්තා භන්තෙති…පෙ…. මතා භන්තෙති. නික්ඛන්තා භන්තෙති. අනිත්ථී භන්තෙති. ඉත්ථිපණ්ඩකා භන්තෙති. තස්ස කුක්කුච්චං අහොසි. අනාපත්ති භික්ඛු සඞ්ඝාදිසෙසස්ස, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (පාරා. 341) ආගතාසු සුත්තාදීසු පඤ්චසු ච.

374. **අනාපත්ති පකාසිතා**ති චෙතියාදීසු කත්තබ්බං නිස්සාය ඉත්ථියා පුරිසස්ස, පුරිසෙන ච ඉත්ථියා දින්නසාසනං පටිග්ගහෙත්වා වීමංසිත්වා පච්චාහරිත්වා ආරොචෙන්තස්ස අනාපත්තිභාවො ‘‘අනාපත්ති සඞ්ඝස්ස වා චෙතියස්ස වා ගිලානස්ස වා කරණීයෙන ගච්ඡති, උම්මත්තකස්ස ආදිකම්මිකස්සා’’ති (පාරා. 340) **පාළියං** වුත්තාති අත්ථො.

375. **තථා තස්සා**ති මනුස්සජාතිකාය තස්සා. **නනාලංවචනීයතා**ති ‘‘මමාය’’න්ති වා නිග්ගහපග්ගහෙ වා නිරාසඞ්කං වත්තුං නාහරතීති **අලංවචනීයා,** අස්සාමිකා, සා හි කෙනචි ‘‘මය්හං එසා’’ති වත්තුං වා නිරාසඞ්කෙන නිග්ගහපග්ගහවචනං වා වත්තුං අසක්කුණෙය්‍යා, අලංවචනීයා න භවතීති **නාලංවචනීයා,** සස්සාමිකා, සා හි සාමිකෙන තථා කාතුං සක්කුණෙය්‍යාති **නාලංවචනීයා,** නාලංවචනීයා න භවතීති **නනාලංවචනීයා,** අලංවචනීයපදෙන වුත්තා අස්සාමිකා එව, පටිසෙධා ද්වෙ පකතිමත්ථං ගමයන්තීති, නනාලංවචනීයාය භාවො නනාලංවචනීයතා, නිරාසඞ්කෙන අවචනීයතා අස්සාමිකභාවොති වුත්තං හොති. සඤ්චරිත්තවසෙන භික්ඛුනා වචනීයා න හොතීති වා ‘‘අලංවචනීයා’’තිපි ගහෙතබ්බමෙව. **පටිග්ගණ්හනතාදීනං වසා**ති එත්ථ චකාරො ලුත්තනිද්දිට්ඨො. තතො

පටිග්ගණ්හනවීමංසනපච්චාහරණසඞ්ඛාතානං තිණ්ණං අඞ්ගානං වසෙන ච පුබ්බෙ වුත්තමනුස්සිත්ථිතා නනාලංවචනියතාති වුත්තානං ද්වින්නං අඞ්ගානං වසෙන ච ඉදං සික්ඛාපදං ආපත්තිකාරණෙහි පඤ්චහි අඞ්ගෙහි යුත්තන්ති අත්ථො.

376. ඉදං සඤ්චරිත්තසික්ඛාපදං. අථ වා ලිඞ්ගවිපල්ලාසෙන ච අයං සඞ්ඝාදිසෙසොති ගහෙතබ්බො. කායතො, වාචතො, කායවාචතො, කායචිත්තතො, වාචාචිත්තතො, කායවාචාචිත්තතො වා උප්පජ්ජනතො **ඡසමුට්ඨානං**. තතො එව **අචිත්තකමුදීරිතං**. මිස්සකසමුට්ඨානඤ්හි අචිත්තකං. අවසෙසචිත්තෙසුපි යස්මිං චිත්තෙ අසති අචිත්තකං නාම හොති, තං දස්සෙතුමාහ **''අලංවචනියත්තං වා''**තිආදි. ගාථාබන්ධවසෙන රස්සො, ''අලංවචනීයත්ත''න්ති ගහෙතබ්බං. යො සන්දෙසං පෙසෙති, තස්මිං පටිබද්ධභාවන්ති අත්ථො. **පණ්ණත්තිං වා**ති සඤ්චරිත්තසික්ඛාපදසඞ්ඛාතං පණ්ණත්තිං වා අජානතො අචිත්තකමුදීරිතන්ති සම්බන්ධො.

377. **සාසනන්ති** මාතුගාමස්ස, පුරිසස්ස වා සාසනං. **කායවිකාරෙනාති** සීසකම්පනාදිනා කායවිකාරෙන. **ගහෙත්වාති** පටිග්ගහෙත්වා. **තං උපගම්මාති** පටිග්ගහිතසාසනං යස්ස වත්තබ්බං හොති, තං මාතුගාමං, පුරිසං වා උපගම්ම. **වීමංසිත්වාති** තං කිච්චං තීරෙත්වා. **හරන්තස්සාති** පච්චාහරන්තස්ස. **කායතො සියාති** වචීභෙදං විනා පටිග්ගහණාදීනං කායෙනෙව කතත්තා කායසමුට්ඨානතොව සඞ්ඝාදිසෙසො හොතීති අත්ථො.

378. ඉත්ථියා වචනං සුත්වාති යොජනා. **යථා නිසින්නොවාති** පකතියා නිසින්නට්ඨානෙයෙව නිසින්නො. **තං** වචනං. **තත්ථෙවාගතස්සෙවාති** යත්ථ නිසින්නො ඉත්ථියා සාසනං පටිග්ගණ්හි, තමෙව ආසනං අවිජහිත්වා අත්තනා නිසින්නට්ඨානමෙව ආගතස්ස සන්නිසිතබ්බපුරිසස්සෙව, එත්ථ ''ආරොචෙත්වා''ති පාඨසෙසො. පුන **''ආරොචෙන්තස්සා''**ති ඉදං තත්ථෙවාගතාය තස්සා එව ඉත්ථියා එවං යොජෙතබ්බං. සාසනං දත්වා ගන්ත්වා පුන තත්ථෙව ආගතස්ස මාතුගාමස්සෙව ඤාතමනන්තරං කායිකකිරියං විනා වචනෙනෙව ආරොචෙන්තස්සාති අත්ථො. ඉදං ඉත්ථියා සාසනං පටිග්ගහණාදිවසෙන වුත්තං.

අථ වා පුරිසස්ස වචනං සුත්වා යථානිසින්නොව තං වචනං ඉත්ථියා ආරොචෙත්වා පුන තත්ථෙවාගතස්සෙව පුරිසස්ස ආරොචෙන්තස්සාති එවං පුරිසසන්දෙසං පටිග්ගහණාදිවසෙනාපි යොජනා කාතබ්බා. එත්ථ ච **තත්ථෙවාගතස්සාති** උපලක්ඛණං. සාසනවචනමත්තෙනෙව පටිග්ගහෙත්වා, කිච්චන්තරෙන ගන්ත්වා වා යදිච්ඡාවසෙන දිට්ඨට්ඨානෙ වා වත්වා පුනපි තත්ථෙව දිට්ඨට්ඨානෙ පුන ආරොචෙන්තස්ස ච වචනෙනෙව සමුට්ඨානභාවො වෙදිතබ්බො.

379. ''අලං…පෙ…. අජානතො''ති අචිත්තකත්තකාරණං වුත්තමෙව, කස්මා පුන ''අජානන්තස්ස පණ්ණත්ති''න්ති වුත්තන්ති චෙ? තදුභයස්සාපි විසුං කාරණභාවං විඤ්ඤාපෙතුං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. **නං විධින්ති** සාසනං පටිග්ගහෙත්වා ආහරිත්වා ආරොචෙත්වා පච්චාහරිත්වා ආරොචනසඞ්ඛාතං විධානං. **අරහතොපීති** ඛීණාසවස්සපි, සෙඛපුථුජ්ජනානං පගෙවාති අයමත්ථො සම්භාවනත්ථෙන **අපි**-සද්දෙන ජොතිතො.

380. **ජානිත්වාති** අලංවචනීයභාවං වා පණ්ණත්තිං වා උභයමෙව වා ජානිත්වා. **තථාති** කායවාචතො කරොන්තස්සාති ඉමිනා යොජෙතබ්බං. **සචිත්තකෙහීති** යථාවුත්තචිත්තෙන සචිත්තකෙහි. **තෙහෙවාති** කායාදීහි තෙහි එව, **''තීහෙවා''**තිපි පාඨො.

සඤ්චරිත්තකථාවණ්ණනා.

381-2. **සයංයාචිතකෙහෙවාති** එත්ථ ''උපකරණෙහී''ති පාඨසෙසො, ''පුරිසං දෙථා''තිආදිනා නයෙන අත්තනාව යාචිත්වා ගහිතෙහි උපකරණෙහෙවාති අත්ථො. යථාහ ''සඤ්ඤාචිකා නාම සයං යාචිත්වා පුරිසම්පි පුරිසත්තකරම්පි ගොණම්පි සකටම්පි වාසිම්පි පරසුම්පි කුඨාරිම්පි කුදාලම්පි නිඛාදනම්පී''ති . එත්ථ එව-කාරෙන අයාචිතං නිවත්තෙති. තෙන අස්සාමිකන්ති දීපිතං හොති. **''කුටික''**න්ති ඉමිනා ''කුටි නාම උල්ලිත්තා වා හොති අවලිත්තා වා උල්ලිත්තාවලිත්තා වා''ති (පාරා. 349) වුත්තත්තා භූමිතො පට්ඨාය භිත්තිච්ඡදනානි පටිච්ඡාදෙත්වා මත්තිකාය වා සුධාය වා ද්වාරවාතපානාදිඅලෙපොකාසං ඨපෙත්වා අන්තො ලිත්තභාවෙන උල්ලිත්තානාමකං වා තථා බහි ලිත්තභාවෙන අවලිත්තානාමකං වා අන්තො ච බහි ච ලිත්තභාවෙන උල්ලිත්තාවලිත්තානාමකං වා කුටින්ති වුත්තං හොති.

අප්පමාණිකන්ති ''තත්‍රිදං පමාණං, දීඝසො ද්වාදසවිදත්ථියො සුගතවිදත්ථියා, තිරියං සත්තන්තරා''ති (පාරා. 348) දීඝපුථුලානං වුත්තප්පමාණෙන අතිරෙකත්තා අප්පමාණිකන්ති අත්ථො.

එත්ථ ච තිලක්ඛණං පටිවිජ්ඣිත්වා තීණි කිලෙසමූලානි උප්පාටෙත්වා කාලත්තයවත්ත සබ්බධම්මෙ පටිවිජ්ඣිත්වා තිභුවනෙකපටිසරණභූතස්ස භගවතො ධම්මරාජස්ස අඞ්ගුලං පමාණමජ්ඣිමපුරිසස්ස අඞ්ගුලතො තිවඞ්ගුලං හොති, එකා විදත්ථි තිස්සො විදත්ථියො හොන්ති, එකං රතනං තීණි රතනානි හොන්තීති එවං නියමිතා සුගතවිදත්ථි ච වඩ්ඪකිරතනෙන දියඩ්ඪරතනප්පමාණා හොති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''සුගතවිදත්ථි නාම ඉදානි

මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස තිස්සො විදත්ථියො වඩ්ඪකිහත්ථෙන දියඩ්ඪො හත්ථො හොති''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.348-349). තස්මා සුගතවිදත්ථියා ද්වාදස වඩ්ඪකිහත්ථෙන අට්ඨාරස හත්ථා හොන්ති. ''දීඝසො ද්වාදස විදත්ථියො සුගතවිදත්ථියාති බාහිරිමෙන මානෙනා''ති (පාරා. 349) **පදභාජනෙ** වුත්තත්තා අන්තිමං සුධාලෙපං අග්ගහෙත්වා ථුසමත්තිකපරියන්තෙන වා මහාමත්තිකපරියන්තෙන වා බාහිරන්තතො අට්ඨාරසහත්ථප්පමාණං, ''තිරියං සත්තන්තරාති අබ්භන්තරිමෙන මානෙනා''ති (පාරා. 349) **පදභාජනෙ** වුත්තත්තා අබ්භන්තරිමෙන පුථුලතො ද්වාදසඞ්ගුලාධිකදසහත්ථප්පමාණඤ්ච කුටියා පමාණන්ති ගහෙතබ්බං. එවං යථාපමාණතො දීඝතො පුථුලතො වා උභතො වා කෙසග්ගමත්තාධිකාපි කුටි ආපත්තියා අඞ්ගං හොතීති දස්සෙතුං ''අප්පමාණික''න්ති ආහාති සඞ්ඛෙපතො වෙදිතබ්බං.

අත්තුද්දෙසන්ති උද්දිසිතබ්බොති **උද්දෙසො,** අත්තා උද්දෙසො එතිස්සාති අත්තුද්දෙසා, කුටි, තං අත්තුද්දෙසං. ''අත්තුද්දෙසන්ති අත්තනො අත්ථායා''ති **පදභාජනෙ** වුත්තත්තා ''මය්හං එසා වාසත්ථාය භවිස්සතී''ති අත්තානං උද්දිසිත්වාති අත්ථො. **''කරොන්තස්සා''**ති ඉදං ''කාරයමානෙනාති කරොන්තො වා කාරාපෙන්තො වා''ති **පදභාජනෙ** වුත්තනයෙන පයොජකකත්තුනො ච ගහෙතබ්බත්තා උපලක්ඛණන්ති ගහෙතබ්බං. **තථාති** තෙනෙව පකාරෙන, යෙහි අස්සාමිකතාදීහි පකාරෙහි යුත්තං පමාණාතික්කන්තං කුටිං කරොන්තස්ස ආපත්ති, තෙහෙව පකාරෙහි යුත්තං අදෙසිතවත්ථුකම්පි කුටිං කරොන්තස්සාති. ඉමිනා අප්පමාණිකං විය අදෙසිතවත්ථුකම්පි විසුංයෙව ආපත්තියා පධානඞ්ගන්ති. වසති එත්ථාති **වත්ථු,** භූමි, සා අදෙසිතා එතිස්සාති අදෙසිතවත්ථුකා, කුටි, තං **අදෙසිතවත්ථුකං.**

කිං වුත්තං හොති? තෙන කුටිකාරෙන භික්ඛුනා කුටිවත්ථුං සොධෙත්වා සමතලං කාරෙත්වා සඞ්ඝං උපසඞ්කමිත්වා වුඩ්ඪානං භික්ඛූනං පාදෙ වන්දිත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා ''අහං භන්තෙ සඤ්ඤාචිකාය කුටිං කත්තුකාමො අස්සාමිකං අත්තුද්දෙසං, සොහං භන්තෙ සඞ්ඝං කුටිවත්ථුඔලොකනං යාචාමී''ති තික්ඛත්තුං වත්වා යාචිතෙන සඞ්ඝෙන වා සඞ්ඝෙන ඤත්තිදුතියාය කම්මවාචාය සම්මතෙහි බ්‍යත්තෙහි පටිබලෙහි ද්වීහි භික්ඛූහි වා තෙන සද්ධිං ගන්ත්වා කුටිවත්ථුං ඔලොකෙත්වා සාරම්භභාවං වා අපරික්කමනභාවං වා උභයමෙව වා පස්සන්තෙහි ''මායිධ කරී''ති නිවාරෙත්වා අනාරම්භං චෙ හොති සපරික්කමනං, ආගන්ත්වා සඞ්ඝස්ස ආරොචිතෙ කුටිකාරකෙනෙව භික්ඛුනා පුබ්බෙ වුත්තනයෙන සඞ්ඝං උපසඞ්කමිත්වා වුඩ්ඪානං භික්ඛූනං පාදෙ වන්දිත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා ''අහං භන්තෙ සඤ්ඤාචිකාය කුටිං කත්තුකාමො අස්සාමිකං අත්තුද්දෙසං, සොහං භන්තෙ සඞ්ඝං කුටිවත්ථුදෙසනං යාචාමී''ති තික්ඛත්තුං වත්වා යාචිතෙ වුඩ්ඪානුමතෙන බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙන ඤත්තිදුතියාය කම්මවාචාය දෙසෙත්වා නියාදිතකුටිවත්ථුස්ස අභාවා අදෙසිතවත්ථුකං, තෙනෙව අස්සාමිකතාදිපකාරෙන යුත්තං යථාවුත්තප්පකාරං කුටිකං අත්තනා යාචිතෙහි උපකරණෙහි කරොන්තස්ස, කාරාපෙන්තස්ස වාති වුත්තං හොති.

ද්වෙ සඞ්ඝාදිසෙසා හොන්තීති ''භික්ඛූ වා අනභිනෙය්‍ය වත්ථුදෙසනාය, පමාණං වා අතික්කාමෙය්‍ය, සඞ්ඝාදිසෙසො''ති (පාරා. 348) තුල්‍යබලතාසූචකෙන **වා**-සද්දෙන සම්පිණ්ඩිත්වා වුත්තඅඞ්ගද්වයසහිතත්තා ද්වෙ සඞ්ඝාදිසෙසා හොන්තීති අත්ථො. යථාහ ''භික්ඛු කුටිං කරොති අදෙසිතවත්ථුකං පමාණාතික්කන්තං අනාරම්භං සපරික්කමනං, ආපත්ති ද්වින්නං සඞ්ඝාදිසෙසාන''න්ති (පාරා. 355) ච ''භික්ඛුකුටිං කරොති අදෙසිතවත්ථුකං අනාරම්භං සපරික්කමනං, ආපත්ති සඞ්ඝාදිසෙසස්සා''ති (පාරා. 354) ච ''භික්ඛු කුටිං කරොති පමාණාතික්කන්තං අනාරම්භං සපරික්කමනං, ආපත්ති සඞ්ඝාදිසෙසස්සා''ති (පාරා. 355) ච වුත්තත්තා ද්වීසු අඞ්ගෙසු එකං චෙ, එකොව සඞ්ඝාදිසෙසො හොතීති. තං පන ''සචෙ එකවිපන්නා සා, ගරුකං එකකං සියා''ති වක්ඛති.

සාරම්භාදීසූති එත්ථ **සාරම්භ**-සද්දො සොපද්දවපරියායො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''සාරම්භං අනාරම්භන්ති සඋපද්දවං අනුපද්දව''න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.348-349). එත්ථ ''සෙතං ඡාගමාරභෙථ යජමානො''ති පයොගෙ විය ආ-පුබ්බස්ස රභස්ස හිංසත්ථෙපි දිස්සමානත්තා කත්තුසාධනො **ආරම්භ**-සද්දො හිංසකානං කිපිල්ලිකාදිසත්තානං වාචකො භවතීති තංසහිතට්ඨානං සාරම්භං නාම හොති. තෙනෙව **පදභාජනෙපි** වුත්තං ''සාරම්භං නාම කිපිල්ලිකානං වා ආසයො හොති, උපචිකානං වා, උන්දූරානං වා, අහීනං වා, විච්ඡිකානං වා, සතපදීනං වා, හත්ථීනං වා, අස්සානං වා, සීහානං වා, බ්‍යග්ඝානං වා…පෙ…. ආසයො හොතී''ති (පාරා. 353).

ආදි-සද්දෙන අපරික්කමනං සඞ්ගණ්හාති. ''සපරික්කමනං නාම සක්කා හොති යථායුත්තෙන සකටෙන අනුපරිගන්තුං, සමන්තා නිස්සෙණියා අනුපරිගන්තුං, එතං සපරික්කමනං නාමා''ති (පාරා. 353) වුත්තලක්ඛණවිපරියායතො නිබ්බකොසස්ස උදකපාතට්ඨානෙ එකං චක්කං ඨපෙත්වා ඉතරං චක්කං බහි ඨපෙත්වා කුටිං පරික්ඛිපිත්වා ආවජ්ජියමානස්ස ගොයුත්තසකටස්ස වා නිස්සෙණියං ඨත්වා කුටිං ඡාදයමානානං නිස්සෙණියා වා පරතො ගමිතුමසක්කුණෙය්‍යත්තා අපරික්කමනන්ති වෙදිතබ්බං.

එවං වුත්තසාරම්භඅපරික්කමනසඞ්ඛාතඅඞ්ගද්වයෙන යුත්තං චෙ, ද්වෙ දුක්කටානි හොන්ති. යථාහ ''භික්ඛු කුටිං කරොති දෙසිතවත්ථුකං පමාණිකං සාරම්භං අපරික්කමනං, ආපත්ති ද්වින්නං දුක්කටාන''න්ති (පාරා. 355). එකං චෙ, එකමෙව හොති. යථාහ ''භික්ඛු කුටිං කරොති දෙසිතවත්ථුකං පමාණිකං සාරම්භං සපරික්කමනං, ආපත්ති දුක්කටස්ස. භික්ඛු කුටිං කරොති දෙසිතවත්ථුකං පමාණිකං අනාරම්භං අපරික්කමනං, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (පාරා. 355) එතං තයම්පි ''සාරම්භාදීසු දුක්කට''න්ති සාමඤ්ඤෙන සඞ්ගහිතන්ති දට්ඨබ්බං.

එකං අඞ්ගං පමාණිකත්තං වා දෙසිතවත්ථුකත්තං වා විපන්නං එතිස්සාති **එකවිපන්නා**. පුබ්බෙ වුත්තත්ථානං සඞ්ඝාදිසෙසාදිපදානමත්ථො වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. **සාති** යථාවුත්තලක්ඛණකුටි.

383. ඉදානි ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ අට්ඨුප්පත්තියං ''තෙ යාචනබහුලා විඤ්ඤත්තිබහුලා විහරන්ති 'පුරිසං දෙථ පුරිසත්තකරං දෙථා''තිආදි**පාළියා** (පාරා. 342) **අට්ඨකථායං** (පාරා. අට්ඨ. 2.342) ආගතං කප්පියාකප්පියවිනිච්ඡයං සඞ්ඛෙපතො දස්සෙතුමාහ **''පුරිස''**න්තිආදි. **කම්මසහායත්ථායාති** කිස්මිඤ්චි කම්මෙ සහායභාවාය, කම්මකරණත්ථායාති වුත්තං හොති. ''ඉත්ථන්නාමං කම්මං කාතුං පුරිසං ලද්ධුං වට්ටතී''ති යාචිතුං වට්ටතීති අත්ථො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''කම්මකරණත්ථාය 'පුරිසං දෙථා'ති යාචිතුං වට්ටතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.342). **මූලච්ඡෙජ්ජවසෙනාති** සාමිකානං ආයත්තභාවසඞ්ඛාතමූලස්ස ඡින්දනවසෙන, අත්තනො ආයත්තභාවකරණවසෙනාති වුත්තං හොති.

384. **අවජ්ජන්ති** වජ්ජරහිතං, නිද්දොසන්ති අත්ථො. මිගලුද්දකමච්ඡබන්ධකාදීනං සකකම්මං වජ්ජකම්මං නාම. තස්මා මිගලුද්දකාදයො හත්ථකම්මං යාචන්තෙන පන ''තුම්හාකං හත්ථකම්මං දෙථා''ති, ''හත්ථකම්මං දාතබ්බ''න්ති සාමඤ්ඤෙන අවත්වා ''ඉත්ථන්නාමං කම්මං දාතබ්බ''න්ති විසෙසෙත්වායෙව යාචිතබ්බං. ලුද්දකෙ වා ඉතරෙ වා නික්කම්මෙ අයාචිත්වාපි යථාරුචි කම්මං කාරාපෙතුං වට්ටති. හත්ථකම්මයාචනාය සබ්බථාපි කප්පියභාවං දීපෙතුං තංතංසිප්පිකෙ යාචිත්වා මහන්තම්පි පාසාදං කාරාපෙන්තෙන හත්ථකම්මෙ යාචිතෙ අත්තනො අනොකාසභාවං ඤත්වා අඤ්ඤෙසං කරොන්තානං දාතබ්බං මූලං දියමානං අධිවාසෙතුං වට්ටතීති විත්ථාරතො **අට්ඨකථායං** (පාරා. අට්ඨ. 2.342 අත්ථතොසමානං) වුත්තත්තා කුසලානං අත්ථං අපරිහාපෙන්තෙන කප්පියෙන සාරුප්පෙන පයොගෙන යාචිතබ්බං. යාචිතකම්මං කාතුං අසමත්ථෙහි කරොන්තානං දියමානං හත්ථකම්මමූලං කම්මං කාරාපෙත්වා කම්මකාරකෙ දස්සෙත්වා දාපෙතබ්බං. එවං යාචනාය අනවජ්ජභාවෙ අට්ඨකථාගතං කාරණං දස්සෙතුමාහ **''හත්ථකම්මම්පී''**තිආදි. **පි**-සද්දො අවධාරණෙ, පදපූරණෙ වා. **හි**-සද්දො හෙතුම්හි. යස්මා ඉදං හත්ථකම්මං කිඤ්චි වත්ථු න හොති, තස්මා අනවජ්ජමෙව හත්ථකම්මං යාචිතුං පන වට්ටතීති.

385. **ඤාතකාදිකෙති** ඤාතකපවාරිතෙ. **ඨපෙත්වාති** වජ්ජෙත්වා. **ගොණමායාචමානස්සාති** අඤ්ඤාතකඅප්පවාරිතෙ තාවකාලිකං විනා කෙවලං කම්මකරණත්ථාය ගොණං යාචන්තස්ස. **තෙසුපීති** ඤාතකාදීසුපි මූලච්ඡෙජ්ජෙන ගොණමායාචනස්ස දුක්කටන්ති යොජනා. ''තාවකාලිකනයෙන සබ්බත්ථ වට්ටතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.342) **අට්ඨකථා**වචනතො යාව කම්මකරණකාලං, තාව නියමෙත්වා ඤාතකඅඤ්ඤාතකපවාරිතඅප්පවාරිතෙ සබ්බෙපි යාචිතුං වට්ටති. තථා යාචිත්වා වා අයාචිත්වා වා ගහිතො චෙ, රක්ඛිත්වා පටිජග්ගිත්වා සාමිකානං නියාදෙතබ්බො, ගොණෙ වා නට්ඨෙ විසාණෙ වා භින්නෙ සාමිකෙසු අසම්පටිච්ඡන්තෙසු භණ්ඩදෙය්‍යං.

386. **දෙමාති** එත්ථ ''තුම්හාක''න්ති පාඨසෙසො. ''විහාරස්ස දෙමා'ති වුත්තෙ පන 'ආරාමිකානං ආචික්ඛථ පටිජග්ගනත්ථායා'ති වත්තබ්බ''න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.342) **අට්ඨකථායං** වුත්තං. සකටවිනිච්ඡයස්සාපි ගොණවිනිච්ඡයෙන සමානත්තා තං අවත්වා විසෙසමත්තමෙව දස්සෙතුමාහ **''සකටං…පෙ…. වට්ටතී''**ති. ''තුම්හාකං දෙමාති වුත්තෙ''ති ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''තුම්හාකමෙව දෙමාති වුත්තෙ දාරුභණ්ඩං නාම සම්පටිච්ඡිතුං වට්ටතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.342).

387. **කුඨාරාදීසූති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන නිඛාදනං සඞ්ගණ්හාති. අයං නයො වෙදිතබ්බොති පාඨසෙසො. ''සකටං ගොණො විය තාවකාලිකං අකත්වා අඤ්ඤාතකඅප්පවාරිතෙ න යාචිතබ්බං, මූලච්ඡෙජ්ජවසෙන අඤ්ඤාතකඅප්පවාරිතෙ න යාචිතබ්බං, තාවකාලිකං යාචිතබ්බ''න්ති විනිච්ඡයො ච ''සකටං…පෙ…. වට්ටතී''ති විසෙසවිනිච්ඡයො චාති අයං නයො වාසිආදීසු ච වෙදිතබ්බොති අත්ථො. **අනජ්ඣාවුත්ථකන්ති** කෙනචි ''මමෙත''න්ති අපරිග්ගහිතං, ''රක්ඛිතගොපිතට්ඨානෙයෙව හි විඤ්ඤත්ති නාම වුච්චතී''ති **අට්ඨකථා**වචනතො අරක්ඛිතාගොපිතකන්ති වුත්තං හොති. **අට්ඨකථාය** වල්ලිආදිවිනිච්ඡයම්පි වත්වා ''අනජ්ඣාවුත්ථකං පන යං කිඤ්චි ආහරාපෙතුං වට්ටතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.342) වුත්තත්තා **සබ්බන්ති** ඉධ වුත්තගොණාදිකඤ්ච වක්ඛමානවල්ලිආදිකඤ්ච ගහෙතබ්බං. ඉමිනා පුබ්බෙ වුත්තවිනිච්ඡයස්ස රක්ඛිතගොපිතවිසයත්තං දීපිතං හොති. **හරාපෙතුම්පි වට්ටතීති** එත්ථ **අපි**-සද්දෙන පගෙව කෙනචි හරිත්වා දින්නන්ති දීපෙති.

388. **වල්ලිආදිම්හීති** ආදි-සද්දෙන වෙත්තමුඤ්ජතිණමත්තිකා සඞ්ගණ්හාති. එත්ථ මුඤ්ජපබ්බජතිණං විනා ගෙහච්ඡාදනතිණං **තිණං** නාම. **ගරුභණ්ඩප්පහොනකෙති** ''වල්ලි අඩ්ඪබාහුමත්තාපී''තිආදිනා නයෙන වුත්තලක්ඛණෙ ගරුභණ්ඩප්පහොනකෙ. **පරෙසං සන්තකෙයෙවාති** අවධාරණෙන න අනජ්ඣාවුත්ථකෙ දුක්කටන්ති බ්‍යතිරෙකතො දීපෙති.

389. **පච්චයෙසූති** චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනසඞ්ඛාතෙසු තීසු පච්චයෙසු. එව-කාරෙන ගිලානපච්චයසඞ්ඛාතෙ චතුත්ථපච්චයෙ විඤ්ඤත්ති වට්ටතීති දීපෙති. **විඤ්ඤත්ති** නාම ''ආහර, දෙහී''ති ඉච්ඡිතපච්චයෙ නාමං වත්වා යාචනා. **අට්ඨකථායං** වුත්තං ''සබ්බෙන සබ්බං න වට්ටතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.342) සාවධාරණත්ථං දස්සෙතුං **''න ච වට්ටතී''**ති වුත්තත්තා නෙව වට්ටතීති අත්ථො ගහෙතබ්බො.

විඤ්ඤත්තියා අලබ්භමානභාවෙන සමත්තා පච්චයෙසු තීසු අනන්තරං සහනිද්දිට්ඨපච්චයත්තයතො තතියපච්චයෙයෙව ලබ්භමානවිසෙසං දස්සෙතුං **“තතියෙ පරිකථොභාසනිමිත්තානි ච ලබ්භරෙ”**ති වුත්තත්තා අවසිට්ඨද්වයෙ පන පරිකථාදයො න ලබ්භන්තීති වුත්තං හොති. අවුත්තෙ චතුත්ථපච්චයෙපි සමුච්චයත්ථෙන ච-කාරෙන පරිකථාදිත්තයං ලබ්භතීති සිද්ධත්තා ‘‘තීස්වෙවා’’ති එව-කාරෙන බ්‍යතිරෙකමුඛෙන විඤ්ඤත්තියා ච අනුඤ්ඤාතත්තා චතුත්ථෙ ගිලානපච්චයෙ පරිකථොභාසනිමිත්තකම්මවිඤ්ඤත්තියො වට්ටන්තීති සිද්ධං. එත්තාවතා චතුත්ථෙ පච්චයෙ පරිකථාදයො චත්තාරොපි වට්ටන්ති, තතියපච්චයෙ විඤ්ඤත්තිං විනා සෙසත්තයං වට්ටති, පුරිමපච්චයද්වයෙ සබ්බම්පි න වට්ටතීති වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

සෙනාසනපච්චයෙ **පරිකථාදිකන්**ති උපොසථාගාරාදිකරණාරහට්ඨානං ඔලොකෙත්වා උපාසකානං සුණන්තානං ‘‘ඉමස්මිං වත ඔකාසෙ එවරූපං සෙනාසනං කාතුං වට්ටතී’’ති වා ‘‘යුත්ත’’න්ති වා ‘‘අනුරූප’’න්ති වා පවත්තා කථා **පරිකථා** නාම. ‘‘උපාසකා තුම්හෙ කත්ථ වසථා’’ති පුච්ඡිත්වා ‘‘පාසාදෙ භන්තෙ’’ති වුත්තෙ ‘‘භික්ඛූනං පන උපාසකා පාසාදො න වට්ටතී’’තිආදිනා නයෙන පවත්තා කථා **ඔභාසො** නාම. උපාසකෙසු පස්සමානෙසු භූමියං රජ්ජුං පසාරෙත්වා භූමිං භාජෙත්වා ඛාණුකෙ ආකොටෙත්වා ‘‘කිමිදං භන්තෙ’’ති වුත්තෙ ‘‘එත්ථ ආවාසං කරොම උපාසකා’’තිආදිකා කථා **නිමිත්තකථා** නාම. ගිලානපච්චයෙ ච ඉමිනා නයෙන යථාරහං වෙදිතබ්බං. සබ්බමෙතං **අට්ඨකථාය** (පාරා. අට්ඨ. 2.342) වුත්තං.

390-3. ඉදානි කුටිකාරස්ස භික්ඛුනො ආපත්තිදස්සනත්ථමාහ **“අදෙසිතෙ”**තිආදි. තං උත්තානත්ථමෙව. **නිසෙන්තස්සාති** පාසාණෙ සංසිත්වා තිඛිණං කරොන්තස්ස. **පාචිත්තියා සහාති** ‘‘භූතගාමපාතබ්‍යතාය පාචිත්තිය’’න්ති (පාචි. 90) වුත්තපාචිත්තියෙන සද්ධිං.

ආපත්තින්ති පාචිත්තියට්ඨානෙ පාචිත්තියඤ්චෙව දුක්කටඤ්ච ඉතරත්‍ර සුද්ධපයොගදුක්කටඤ්චාති ආපත්තිං.

යා පනාති යා කුටි. **පඨමෙ දුතියෙති** එත්ථ ‘‘පිණ්ඩෙහී’’ති කරණබහුවචනං විභත්තිවචනවිපරිණාමවසෙන ‘‘පිණ්ඩෙ’’ති භුම්මෙකවචනන්තං කත්වා යොජෙතබ්බං, ‘‘නික්ඛිත්තෙ’’ති අජ්ඣාහරිතබ්බං, භාවලක්ඛණෙ භුම්මං, නික්ඛිත්තෙ සතීති අත්ථො.

394. ‘‘සචෙ අඤ්ඤස්සා’’ති පදච්ඡෙදො. **විප්පකතන්**ති ආරද්ධමනිට්ඨිතං. **“අනාපත්තී”**ති ඉදං නිට්ඨිතෙ ආපජ්ජිතබ්බසඞ්ඝාදිසෙසාභාවං සන්ධායාහ. පුබ්බපයොගමත්තෙන හි පාචිත්තියදුක්කටානිපි හොන්ති, තානි පන දෙසෙතබ්බානි. **“තථා”**ති ඉමිනා ‘‘අනාපත්තී’’ති ආකඩ්ඪති, තෙන සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තියා අභාවතො පුබ්බභාගෙ ආපන්නානං පාචිත්තියදුක්කටානං දෙසෙතබ්බතා ච දීපිතා හොති. **තං කුටින්**ති තං විප්පකතකුටිං.

395. **අඤ්ඤං** භොජනසාලාදිං. **තථාති** අනාපත්තිමාහ.

396. **“කරොතො”**ති ඉමිනා ‘‘කාරාපයතො’’තිපි ලබ්භති. උභයෙනාපි **“ක්‍රියතො”**ති ඉමස්ස කාරණං දස්සෙති. **“අප්පමාණික”**න්ති ඉමිනා සඞ්ඝාදිසෙසස්ස අඞ්ගං දස්සෙති.

397. තන්ති ‘‘අප්පමාණික’’න්ති එවං පච්චාමසති. **“ක්‍රියාක්‍රියතො”**ති ඉදං කුටියා කරණඤ්ච වත්ථුදෙසනාය අකරණඤ්ච උපාදාය වුත්තං.

කුටිකාරසික්ඛාපදවණ්ණනා.

398. වත්ථුං අදෙසෙත්වාති සම්බන්ධො, ‘‘තෙන විහාරකාරකෙන භික්ඛුනා විහාරවත්ථුං සොධෙත්වා සඞ්ඝං උපසඞ්කමිත්වා’’තිආදිනා (පාරා. 367) **පදභාජනෙ** ආගතනයෙන විහාරං කාරාපෙන්තෙන භික්ඛුනා විහාරවත්ථුං සොධෙත්වා සමතලං කාරෙත්වා සඞ්ඝං උපසඞ්කම්ම වුඩ්ඪානං භික්ඛූනං පාදෙ වන්දිත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා ‘‘අහං භන්තෙ මහල්ලකං විහාරං කත්තුකාමො සස්සාමිකං අත්තුද්දෙසං, සොහං භන්තෙ සඞ්ඝං විහාරවත්ථුඔලොකනං යාචාමී’’ති තික්ඛත්තුං යාචිත්වා ලද්ධෙ වුඩ්ඪෙ වා භික්ඛූ ඤත්තිදුතියාය කම්මවාචාය සඞ්ඝෙන සම්මතෙ වා භික්ඛූ නෙත්වා කතපරිකම්මං විහාරවත්ථුං දස්සෙත්වා කුටිවත්ථුඔලොකනෙ විය ගතභික්ඛූහි ඔලොකෙත්වා සාරම්භාදිභාවං උපපරික්ඛිත්වා අනාරම්භසපරික්කමනභාවං ඤත්වා ආගන්ත්වා සඞ්ඝස්ස ආරොචිතෙ පුන තෙන සඞ්ඝං උපසඞ්කමිත්වා වුඩ්ඪානං භික්ඛූනං පාදෙ වන්දිත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා ‘‘අහං භන්තෙ මහල්ලකං විහාරං කත්තුකාමො සස්සාමිකං අත්තුද්දෙසං, සොහං භන්තෙ සඞ්ඝං විහාරවත්ථුදෙසනං යාචාමී’’ති තික්ඛත්තුං යාචිත්වා සඞ්ඝෙන ඤත්තිදුතියාය කම්මවාචාය විහාරවත්ථු දෙසෙතබ්බං , තථා අකත්වාති වුත්තං හොති. ඉහ සාරම්භාදි පඨමසික්ඛාපදෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

මහල්ලකන්ති ‘‘සස්සාමිකභාවෙන සඤ්ඤාචිකකුටිතො මහන්තභාවො එතස්ස අත්ථීති මහල්ලකො. යස්මා වා වත්ථුං දෙසාපෙත්වා පමාණාතික්කමෙනාපි කාතුං වට්ටති, තස්මා පමාණමහන්තතායපි මහල්ලකො’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.366) **අට්ඨකථායං** වුත්තනයෙන මහන්තභාවෙන යුත්තන්ති අත්ථො. **විහාරන්**ති ‘‘විහාරො නාම උල්ලිත්තො වා

හොති අවලිත්තො වා උල්ලිත්තාවලිත්තො වා’’ති (පාරා. 371) **පදභාජනෙ** වුත්තප්පකාරං සෙනාසනන්ති අත්ථො. විහරන්ති අස්මින්ති විග්ගහො. උල්ලිත්තාදිසරූපං පුරිමසික්ඛාපදෙ වුත්තනයමෙව. තං විහාරං යො කරෙය්‍යාති යොජනා. කරෙය්‍ය වා කාරාපෙය්‍ය වාති පුබ්බෙ වුත්තනයමෙව. **අත්තවාසත්ථ**න්ති අත්තනො වාසං පටිච්ච, ඉමිනා පරස්ස වාසත්ථාය කරොති, අනාපත්තීති බ්‍යතිරෙකතො විඤ්ඤායති. **‘‘ගරුක’’**න්ති එත්ථ වත්ථුදෙසනාය අකාරාපනෙන ‘‘එකොව සඞ්ඝාදිසෙසො හොතී’’ති පුබ්බෙ වුත්තවිකප්පත්තයං න ගහෙතබ්බං. ඉදඤ්ච වක්ඛති ‘‘පමාණා…පෙ…. සඞ්ඝාදිසෙසතා’’ති (වි. වි. 399 ආදයො).

399. **ක්‍රියාසමුට්ඨානාභාව**න්ති පමාණාතික්කමෙපි ආපත්තියා අසම්භවතො කිරියාසමුට්ඨානස්ස ඉධ අභාවො ඤාතබ්බො. **ක්‍රිය…පෙ…. ලක්ඛයෙ**ති එත්ථ බ්‍යතිරෙකතො අදෙසිතවත්ථුකතාය අකිරියාසමුට්ඨානතා අනුඤ්ඤාතා.

මහල්ලකවිහාරකථාවණ්ණනා.

401-3. **තෙසූ**ති චතුවීසතියා පාරාජිකෙසු. **භික්ඛුනො අනුරූපානි එකූනවීසතී**ති භික්ඛුනීනං පටිනියතා උබ්භජාණුමණ්ඩලිකාදයො චත්තාරො තදනුලොමාය විබ්භන්තභික්ඛුනියා සහ පඤ්ච පාරාජිකෙ විනා භික්ඛුනො අනුරූපා සෙසා එකූනවීසති පාරාජිකා.

ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ **පදභාජනෙ** ‘‘පාරාජිකෙන ධම්මෙනාති චතුන්නං අඤ්ඤතරෙනා’’ති (පාරා. 386) වුත්තනයස්ස ඉධ ‘‘එකූනවීසතී’’ති වචනං විරුජ්ඣතීති චෙ? න විරුජ්ඣති. කස්මා? යස්මා පදභාජනං පාතිමොක්ඛුද්දෙසාගතමත්තං ගහෙත්වා පවත්තං, ඉදං පන බුද්ධානුමතිං ගහෙත්වා විනයපරියත්තිපවත්තකානං ආචරියානං මතං ගහෙත්වා පවත්තං, තස්මා න විරුජ්ඣතීති ගහෙතබ්බං. ආචරියො සබ්බපාරාජිකානං ‘‘බ්‍රහ්මචරියා චාවෙය්‍ය’’න්ති (පාරා. 385) වුත්තඅනුද්ධංසනස්ස එකන්තසාධනත්තා භික්ඛුනීනං පටිනියතසානුලොමපාරාජිකපඤ්චකං විනා අවසෙසං සබ්බං සඞ්ගණ්හි, තෙනෙව විනයට්ඨකථාය **ගණ්ඨිපදවිවරණෙ** ‘‘චතුන්නං අඤ්ඤතරෙනාති පාතිමොක්ඛුද්දෙසෙ එව ආගතෙ ගහෙත්වා වුත්තං, ඉතරෙසං අඤ්ඤතරෙනාපි අනුද්ධංසෙන්තස්ස සඞ්ඝාදිසෙසොවා’’ති වුත්තං. තස්මා ‘‘අනුද්ධංසෙය්‍යා’’ති (පාරා. 384) පාඨෙ අධිප්පායං ගහෙත්වා පවත්තත්තා ඉමෙසං ආචරියානං මතං පමාණන්ති ගහෙතබ්බං. ‘‘තෙසු අඤ්ඤතරෙනා’’ති වක්ඛමානත්තා ‘‘එකූනවීසතී’’ති එත්ථ ‘‘යානී’’ති සාමත්ථියා ලබ්භති.

අඤ්ඤතරෙන අමූලකෙනාති යොජනා. **අමූලකෙනා**ති චොදකස්ස දස්සනාදීහි චොදනාමූලෙහි විරහිතත්තා අමූලකං, පාරාජිකං, තෙන. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘යං පාරාජිකං චොදකෙන චුදිතකම්හි පුග්ගලෙ නෙව දිට්ඨං න සුතං න පරිසඞ්කිතං, ඉදං එතෙසං දස්සනසවනපරිසඞ්කාසඞ්ඛාතානං මූලානං අභාවෙන අමූලකං නාමා’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.385-386). එත්ථ ච මංසචක්ඛුනා වා දිබ්බචක්ඛුනා වා දිට්ඨං **දිට්ඨං** නාම . පකතිසොතෙන වා දිබ්බසොතෙන වා සුතං **සුතං** නාම. චිත්තෙන පරිසඞ්කිතං **පරිසඞ්කිතං** නාම. තං තිවිධං දිට්ඨසුතමුතපරිසඞ්කිතවසෙන.

තත්ථ තාදිසෙ කම්මනියෙ ඔකාසෙ මාතුගාමෙන සද්ධිං භික්ඛුනො අඤ්ඤථියං පයොගං දිස්වා අඤ්ඤථා ගහෙත්වා ‘‘වීතික්කමනං නු ඛොයමකාසී’’ති ගහණං **දිට්ඨපරිසඞ්කිතං** නාම. කුට්ටතිරොහිතෙ භික්ඛුම්හි මාතුගාමස්ස සද්දං සුත්වා තත්ථ අඤ්ඤස්ස විඤ්ඤුපුරිසස්ස සබ්භාවං අජානිත්වා ‘‘වීතික්කමනං නු ඛොයමකාසී’’ති එවං ගහණං **සුතපරිසඞ්කිතං** නාම. විහාරපරියන්තෙ තරුණමාතුගාමපුරිසානං දිවසං වීතිනාමෙත්වා ගතට්ඨානෙ විප්පකිණ්ණපුප්ඵානි ඔලොකෙත්වා, මංසසුරගන්ධඤ්ච සායිත්වා ‘‘ඉදං කස්ස කම්ම’’න්ති උපපරික්ඛන්තෙන භික්ඛුනො චෙතියපූජිතමාලාගන්ධස්ස පීතාරිට්ඨස්ස භික්ඛුනො සරීරගන්ධං සායිත්වා ‘‘තං එතස්ස කම්මං නු ඛො’’ති කිරියමානසංසයො **මුතපරිසඞ්කිතං** නාම. එවරූපස්ස දිට්ඨසුතපරිසඞ්කිතමූලකස්ස අභාවතො අමූලකෙන පාරාජිකෙනාති අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො, විත්ථාරො පන **සමන්තපාසාදිකාය** (පාරා. අට්ඨ. 2.385-386) වුත්තනයෙන දට්ඨබ්බො.

චොදෙතීති ‘‘පාරාජිකං ධම්මං ආපන්නොසී’’තිආදිවචනෙන සයං චොදෙති. චොදාපනං පන වක්ඛති. **චාවනචෙතනො හුත්වා**ති ‘‘අප්පෙව නාම නං ඉමම්හා බ්‍රහ්මචරියා චාවෙය්‍ය’’න්ති උප්පන්නෙන පරං සාසනා චාවෙතුකාමෙන චිත්තෙන සමන්නාගතො හුත්වා. **‘‘සුද්ධං වා අසුද්ධං වා’’**ති ඉදං ‘‘චොදෙතී’’ති ඉමිනා වුත්තචොදනාකිරියාය කම්මනිද්දෙසො, ‘‘අඤ්ඤං භික්ඛු’’න්ති සෙසො, පාරාජිකමනාපන්නං වා ආපන්නං වා අඤ්ඤං භික්ඛුන්ති අත්ථො. **යො**ති මාතිකාගතභික්ඛු, ‘‘දුට්ඨො දොසො අප්පතීතො’’ති ඉදං අජ්ඣාහරිතබ්බං, උප්පන්නෙන දොසලෙසෙන සයං දූසිතො, පරඤ්ච දූසෙන්තො පීතිසුඛාදීහි අපගතො යො භික්ඛූති අත්ථො. වක්ඛමානෙන ‘‘තස්සා’’ති ඉමිනා සම්බන්ධො.

‘‘කතෙ ඔකාසම්හී’’ති පදච්ඡෙදො, ඔකාසං ‘‘කාරාපෙත්වා’’ති (පාරා. 389) පාඨතො අන්තොනීතහෙත්වත්ථතාය **‘‘කතෙ’’**ති ‘‘කාරිතෙ’’ති එතස්ස පරියායො හොති, ‘‘ඔකාසං මෙ කරොහි, අහං තං වත්තුකාමො’’ති ඔකාසෙ කාරාපිතෙති අත්ථො. ‘‘අකතෙ ඔකාසෙ’’ති පදච්ඡෙදො , පුබ්බෙ වුත්තොයෙවත්ථො. **දුක්කටාපත්තියා සහා**ති ඔකාසස්ස අකාරාපිතත්තා දුක්කටාපත්තියා සද්ධිං.

404-5. **කොණ්ඨොසීති** ධුත්තොසි. **ජෙට්ඨබ්බතිකොසීති** කාලීදෙවීවතනියුත්තොසි. කාලීදෙවී කිර සිරිදෙවියා ජෙට්ඨා, තස්මා තස්සා වතධරො ජෙට්ඨබ්බතිකො වුච්චති. තං පන වතං සමාදියිත්වා පූරෙන්තො සකලසරීරෙ මසිං මක්ඛෙත්වා කාකපත්තානි මුට්ඨියං කත්වා කාලීදෙවිං ඵලකෙ ලිඛාපෙත්වා තං කාජකොටියං බන්ධිත්වා උච්ඡිට්ඨොදකාදිඅසුචිසන්නිචිතඔලිගල්ලං පවිසිත්වා ''දුස්සීලොසි නිස්සීලොසි සීලවිරහිතොසී''ති ඵොමෙන්තො විචරතීති.

දුස්සීලත්තා එව හීනජ්ඣාසයතාය **පාපධම්මො** ලාමකසභාවොසි. පූතිනා කම්මෙන සීලවිපත්තියා අන්තො පවිට්ඨත්තා **අන්තොපූති**. ඡහි ද්වාරෙහි රාගාදිකිලෙසානුස්සවනෙන තින්තත්තා **අවස්සුතො**. සෙසමෙත්ථ උත්තානත්ථමෙව. **ගරුකං නිද්දිසෙති** එත්ථ ''කතොකාසම්හී''ති ච ''තථෙව අකතොකාසෙ, දුක්කටාපත්තියා සහා''ති ච ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං. එවමුත්තරත්‍රාපි.

406. **සම්මුඛාති** චුදිතකස්ස සම්මුඛා, අවිදූරෙති අත්ථො. **හත්ථමුද්දායාති** මුත්තපාණාදිවසෙන. **තං** හත්ථමුද්දාය කථිතං. **පරොති** යං චොදෙසි, සො චුදිතකො පරො. **භික්ඛුනොති** චොදකස්ස භික්ඛුනො.

407. **සම්මුඛෙ ඨත්වාති** චුදිතකස්ස ආසන්නෙ ඨත්වා. **''චොදාපෙන්තස්සා''**ති එතස්ස කම්මභාවතො පරොති ඉදං උපයොගන්තවසෙන සම්බන්ධිතබ්බං. එවමුත්තරත්‍ර. **කෙනචීති** අඤ්ඤෙන කෙනචි පුග්ගලෙන. **තස්ස** චොදකස්ස. **''චොදාපෙන්තස්සා''**ති පුන වචනං නියමත්ථං.

408. **සොපීති** උග්ගහාපිතත්තා චොදනං කරොන්තො ඉතරො පයොජ්ජකපුග්ගලොපි. **තෙසං ද්වින්නම්පීති** පයොජකපයොජ්ජකානං ද්වින්නම්පි.

409. වුත්තට්ඨානං පණ්ණං වා සන්දෙසං වා හරන්තො දූතො නාම, සො **''පණ්ණං වා සාසනං වා පෙසෙත්වා''**ති ඉමිනා සඞ්ගය්හතීති තස්මිං විසුං අවත්තබ්බෙපි **''දූත''**න්ති වචනෙන නිස්සට්ඨදූතමාහ . පණ්ණං වා අදත්වා ''එවඤ්ච එවඤ්ච වදා''ති සාසනඤ්ච අදත්වා ''තං චොදෙහී''ති අත්ථමත්තමෙව දත්වා නිස්සට්ඨො භික්ඛු ඉධ ''නිස්සට්ඨදූතො''ති ගහෙතබ්බො.

අථ වා **''දූත''**න්ති ඉමිනා චොදෙතුං උග්ගහාපෙත්වා, තමනුග්ගහාපෙත්වා වා නිස්සට්ඨො භික්ඛු දූතොයෙව ගහෙතබ්බො. **''පණ්ණ''**න්ති ඉමිනා පබ්බජිතස්ස වා අපබ්බජිතස්ස වා කස්සචි හත්ථෙ චොදනං ලිඛිත්වා දින්නපණ්ණං ගහෙතබ්බං. **සාසනන්ති** ''පාරාජිකං ආපන්නො''තිආදිනා නයෙන වත්වා පෙසියමානං සාසනං ගහෙතබ්බං. ඉදං තයම්පි දූරෙ නිසීදිත්වා අඤ්ඤෙහි කාරාපනතො **''චොදාපෙන්තස්සා''**ති ආහ. ''පර''න්ති ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං. එත්ථ ඔකාසකාරාපනං නත්ථි.

410. **තථාති** යථා අමූලකෙන පාරාජිකෙන සම්මුඛා ඔකාසෙ කාරිතෙ, අකාරිතෙ ච, තථා අමූලකෙහි සඞ්ඝාදිසෙසෙහීති වුත්තං හොති. ''වුත්තෙ සම්මුඛා පරෙ''ති භුම්මවසෙන අධිකතෙන යොජෙතබ්බං, චොදෙති චොදාපෙතීති වුත්තං හොතීති. **පාචිත්තියාපත්තීති** ඔකාසෙ කාරිතෙ කෙවලා, අකාරිතෙ දුක්කටෙන සහාති ගහෙතබ්බං. සම්මුඛා සෙසාපත්තීහි පරෙ වුත්තෙ වාචනසඤ්ඤිනො දුක්කටං හොතීති යොජනා. ඔකාසාකාරාපනෙනපි දුක්කටමෙව හොති.

411. **අක්කොසනාධිප්පායස්සාති** ඛුංසනාධිප්පායස්ස. **අකතොකාසන්ති** අකාරිතොකාසං, ''පර''න්ති ඉමිනා යොජෙතබ්බං. **අත්තනාති** චොදකෙන, ''සයං අකාරිතොකාස''න්ති ඉමිනා යොජෙතබ්බං. **සහ පාචිත්තියෙනාති** ''ඔමසවාදෙ පාචිත්තිය''න්ති (පාරා. 14) වුත්තපාචිත්තියෙන සහ. **වදන්තස්සාති** චොදෙන්තස්ස වා චොදාපෙන්තස්ස වා, එත්ථ ''සම්මුඛා''ති ඉදං වක්ඛමානස්ස ''අසම්මුඛා''ති එතස්ස විපරියායතො ලබ්භති, ච-කාරෙන කාරිතොකාසපක්ඛෙ දුක්කටෙන පාචිත්තියසම්බන්ධී.

412. **අසම්මුඛා වදන්තස්සාති** එත්ථ ''අක්කොසනාධිප්පායස්සා''ති ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං. ''අකතොකාසමත්තනා''ති නානුවත්තති. **සත්තහි ආපත්තීහීති** පාරාජිකසඞ්ඝාදිසෙසථුල්ලච්චයපාචිත්තියපාටිදෙසනීයදුක්කටදුබ්භාසිතසඞ්ඛාතෙසු සත්තසු ආපත්තික්ඛන්ධෙසු යෙන කෙනචීති වුත්තං හොති. **''තථා''**ති ඉමිනා ''අසම්මුඛා''ති ඉදං සඞ්ගණ්හාති. **කම්මන්ති** තජ්ජනීයාදිසත්තවිධං කම්මං.

413. **උම්මත්තකාදීනන්ති ආදි**-සද්දෙන ''අනාපත්ති සුද්ධෙ අසුද්ධදිට්ඨිස්ස අසුද්ධෙ අසුද්ධදිට්ඨිස්ස උම්මත්තකස්ස ආදිකම්මිකස්සා''ති (පාරා. 390) වුත්තෙ සඞ්ගණ්හාති. **පඤ්චඞ්ගසංයුතන්ති** යං චොදෙති, තස්ස ''උපසම්පන්නො''ති සඞ්ඛ්‍යූපගමනං, තස්මිං සුද්ධසඤ්ඤිතා, යෙන පාරාජිකෙන චොදෙති, තස්ස දිට්ඨාදිවසෙන අමූලකතා, චාවනාධිප්පායෙන සම්මුඛා චොදනා, තස්ස තඞ්ඛණවිජානනන්ති ඉමෙහි පඤ්චහි අඞ්ගෙහි යුත්තං හොති.

415. **ඉදන්ති** ''සික්ඛාපද''න්ති සෙසො, ''සික්ඛාපද''න්ති ච ඉමිනා තප්පටිපාදනීයා ආපත්තියෙව ගය්හති. **තිසමුට්ඨානන්ති** කායචිත්තතො, වාචාචිත්තතො, කායවාචාචිත්තතොති සචිත්තකෙහි තීහි සමුට්ඨානතො තිසමුට්ඨානං.

තෙනෙවාහ **“සචිත්ත”**න්ති. පටිසචිත්තානං ද්වින්නං අඤ්ඤතරෙන සහිතත්තා සචිත්තකං. තංසම්පයුත්තාය දොමනස්සවෙදනාය වසෙන **දුක්ඛවෙදනං**.

දුට්ඨදොසකථාවණ්ණනා.

416. **ලෙසමත්තන්**ති ‘‘අඤ්ඤම්පි වත්ථුං ලිස්සති සිලිස්සති වොහාරමත්තෙනෙව ඊසකං අල්ලීයතීති ලෙසො, ජාතිආදීනංයෙව අඤ්ඤතරකොට්ඨාසස්සෙතං අධිවචන’’න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.391) අට්ඨකථාය දස්සිතනිබ්බචනෙසු ‘‘ලෙසො නාම දස ලෙසා ජාතිලෙසො නාමලෙසො’’තිආදිනා (පාරා. අට්ඨ. 394) නයෙන **පදභාජනෙ** වුත්තෙසු ජාතිනාමගොත්තාදීසු දසසු ලෙසෙසු අඤ්ඤතරලෙසමත්තන්ති වුත්තං හොති.

තත්ථ **ජාති** නාම ඛත්තියබ්‍රාහ්මණාදිජාති. **නාමං** නාම ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ ‘‘ඡගලකො දබ්බො මල්ලපුත්තො නාම, ඡගලිකා මෙත්තියා භික්ඛුනී නාමා’’ති ඨපිතං නාමං විය චොදකෙහි ඨපිතනාමඤ්ච බුද්ධරක්ඛිතාදිසකනාමඤ්චාති දුවිධං නාමං. **ගොත්තං** නාම ගොතමමොග්ගල්ලානාදිගොත්තං. **ලිඞ්ගං** නාම දීඝතාදිසණ්ඨානනානත්තඤ්ච කණ්හතාදිවණ්ණනානත්තඤ්චාති ඉදං දුවිධලිඞ්ගං. **ආපත්තිලෙසො** නාම ලහුකාදිරූපෙන ඨිතපාචිත්තියාදිආපත්ති. **පත්තො** නාම ලොහපත්තාදි. **චීවරං** නාම පංසුකූලාදි. **උපජ්ඣායො** නාම චුදිතකස්ස උපජ්ඣායො. **ආචරියො** නාම චුදිතකස්ස පබ්බජ්ජාචරියාදිකො. **සෙනාසනං** නාම චුදිතකස්සෙව නිවාසපාසාදාදිකං.

චොදෙය්‍යාති අඤ්ඤඛත්තියජාතිකං පුග්ගලං පාරාජිකං අජ්ඣාපජ්ජන්තං දිස්වා අත්තනො වෙරිඛත්තියජාතිකං පුග්ගලං ‘‘ඛත්තියො මයා දිට්ඨො, පාරාජිකං ධම්මං අජ්ඣාපන්නොසී’’තිආදිනා නයෙන චොදෙති. **ගරුකාපත්ති** නාම සඞ්ඝාදිසෙසො. **සවෙ චාවනචෙතනො**ති ‘‘අප්පෙව නාම නං ඉමම්හා බ්‍රහ්මචරියා චාවෙය්‍යා’’න්ති (පාරා. 392) වුත්තත්තා සචෙ ඉමං සාසනා චාවෙය්‍යාමීති අධිප්පායො හුත්වා චොදෙතීති වුත්තං හොති, ඉමිනා බ්‍යතිරෙකවසෙන න අඤ්ඤාධිප්පායොති වුත්තමෙව හොතීති පුරිමසික්ඛාපදට්ඨකථායං දස්සිතෙසු ‘‘චාවනාධිප්පායො අක්කොසාධිප්පායො’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.389) එවමාදිනානප්පකාරාධිප්පායෙසු ආපත්තියා අඞ්ගභූතං චාවනාධිප්පායං දස්සෙත්වා සෙසාධිප්පායෙ පටික්ඛිපති.

417. **තථාසඤ්ඤී**ති අයං පාරාජිකමජ්ඣාපන්නොයෙවාති තථාසඤ්ඤී. ‘‘චොදෙති වා චොදාපෙති වා’’ති වුත්තත්තා ‘‘තථාසඤ්ඤී’’ති ඉදං ‘‘චොදාපෙතී’’ති ඉමිනාපි යොජෙතබ්බං. **සෙසො**ති එත්ථ ‘‘පාරාජිකානි වුත්තානී’’තිආදිං කත්වා ‘‘සචිත්තං දුක්ඛවෙදන’’න්ති පරියන්තං කත්වා දස්සිතපඨමසික්ඛාපදවිනිච්ඡයසඞ්ගාහකකථාපබන්ධෙන වුත්තසබ්බවිනිච්ඡයෙසු තංසික්ඛාපදනියතං ‘‘අමූලකෙනා’’ති ඉදඤ්ච ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ ‘‘භික්ඛුමත්තිමවත්ථුනා…පෙ…. අනාපත්ති සියා’’ති වුත්තමත්ථඤ්ච ඨපෙත්වා අවසිට්ඨසබ්බවිනිච්ඡයොති අත්ථො. **අනන්තරසමො මතො** හෙට්ඨා අනන්තරං වුත්තසික්ඛාපදෙනෙව සදිසොති වෙදිතබ්බො.

දුතියදුට්ඨදොසකථාවණ්ණනා.

418. **සමග්ගස්ස සඞ්ඝස්සා**ති ‘‘සමග්ගො නාම සඞ්ඝො සමානසංවාසකො සමානසීමායං ඨිතො’’ති **පදභාජනෙ** වුත්තත්තා චිත්තෙන ච කායෙන ච එකීභූතස්ස සඞ්ඝස්සාති වුත්තං හොති. **ච**-කාරො පදපූරණො, එව-කාරත්ථො වා, නසමග්ගස්සාති බ්‍යතිරෙකත්ථො වෙදිතබ්බො. **භෙදත්ථං වායමෙය්‍යා**ති ‘‘ඉමෙ කථං කදා භිජ්ජිස්සන්තී’’ති රත්තින්දිවං චින්තෙත්වා උපායං ගවෙසිත්වා පක්ඛපරියෙසනාදිං කරෙය්‍යාති අත්ථො. වුත්තඤ්හි **පාළියං** ‘‘භෙදාය පරක්කමෙය්‍යාති කථං ඉමෙ නානා අස්සු විනා අස්සු වග්ගා අස්සූති පක්ඛං පරියෙසති ගණං බන්ධතී’’ති (පාරා. 412).

භෙදහෙතුන්ති ‘‘ඉධූපාලි භික්ඛූ අධම්මං ‘ධම්මො’ති දීපෙති, ධම්මං ‘අධම්මො’ති දීපෙතී’’තිආදිනා (පරි. 459) නයෙන **ඛන්ධකෙ** වුත්තං අට්ඨාරසභෙදකරවත්ථුසඞ්ඛාතං සඞ්ඝභෙදකාරණමාහ . ඉදමෙව හි **පදභාජනෙ** වුත්තං ‘‘භෙදනසංවත්තනිකං වා අධිකරණන්ති අට්ඨාරසභෙදකරවත්ථූනී’’ති. **ගහෙත්වා**ති පග්ගය්හ. **තිට්ඨෙය්‍යා**ති නප්පටිනිස්සජ්ජෙය්‍ය. **පරිදීපයන්**ති එත්ථ පරිදීපෙන්තො, න පටිනිස්සජ්ජන්තොති අත්ථො. යථාහ ‘‘තිට්ඨෙය්‍යාති න පටිනිස්සජ්ජෙය්‍යා’’ති.

419. **භික්ඛූහී**ති තස්ස සඞ්ඝභෙදකස්ස පරක්කමනං පස්සන්තෙහි වා දූරෙ චෙ, ඨිතං පවත්තිං සුණන්තෙහි වා ලජ්ජීහි සුපෙසලෙහි සෙසභික්ඛූහි. වුත්තඤ්හෙතං ‘‘භික්ඛූහීති අඤ්ඤෙහි භික්ඛූහි. යෙ පස්සන්ති යෙ සුණන්ති, තෙහි වත්තබ්බො’’ති (පාරා. 412). තස්ස වදන්තෙහි එවං වත්තබ්බන්ති වචනාකාරදස්සනත්ථමාහ ‘‘මායස්මා සමග්ගස්ස සඞ්ඝස්ස භෙදාය පරක්කමි, භෙදනසංවත්තනිකං වා අධිකරණං සමාදාය පග්ගය්හ අට්ඨාසි, සමෙතායස්මා සඞ්ඝෙන, සමග්ගො හි සඞ්ඝො සම්මොදමානො අවිවදමානො එකුද්දෙසො ඵාසු විහරතී’’ති (පාරා. 411) පාඨං, තං එකදෙසසඞ්ගහවසෙන උපලක්ඛෙතුමාහ **‘‘භෙදත්ථං…පෙ…. භෙදකාරණ’’**න්ති. ඉති වත්තබ්බොති යොජනා.

420. **වුච්චමානො හීති** එත්ථ හි-සද්දො අපි-සද්දත්ථො. **"පී"**ති වා පාඨො, තෙහි ලජ්ජිභික්ඛූහි "මායස්මා"තිආදිනා නයෙන විසුං තික්ඛත්තුං වුත්තොපීති අත්ථො. **නිස්සජ්ජෙය්‍යා න චෙව නන්ති** තං භෙදාය පරක්කමනං අප්පටිනිස්සජ්ජනපච්චයා දුක්කටාපත්තිං ආපජ්ජිත්වාපි න විස්සජ්ජෙය්‍යාති අත්ථො. වුත්තඤ්හෙතං "නො චෙ පටිනිස්සජ්ජති, ආපත්ති දුක්කටස්සා"ති (පාරා. 412). තථා හි අප්පටිනිස්සජ්ජන්තො හත්ථෙසු, පාදෙසු ච ගහෙත්වා සඞ්ඝමජ්ඣෙ ආනෙත්වා තථෙව තික්ඛත්තුං වුත්තොපි තං අවිස්සජ්ජෙත්වා දුක්කටාපත්තිං ආපන්නොති ඉමිනා ච සඞ්ගහිතො. වුත්තඤ්හෙතං භගවතා "සො භික්ඛු සඞ්ඝමජ්ඣම්පි ආකඩ්ඪිත්වා වත්තබ්බො 'මායස්මා…පෙ. … ඵාසු විහරතී'ති. දුතියම්පි වත්තබ්බො. තතියම්පි වත්තබ්බො. සචෙ පටිනිස්සජ්ජති, ඉච්චෙතංකුසලං. නො චෙ පටිනිස්සජ්ජති, ආපත්ති දුක්කටස්සා"ති. ඉදං උභයත්ථ දුක්කටං සාමඤ්ඤෙන වක්ඛති "තික්ඛත්තුං පන වුත්තස්ස, අපරිච්චජතොපි ත"න්ති.

සමනුභාසිතබ්බොති එත්ථ "සො භික්ඛූ"ති ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං, "යාවතතිය"න්ති සෙසො, යථාහ "සො භික්ඛු භික්ඛූහි යාවතතියං සමනුභාසිතබ්බො"ති (පාරා. 411), තථා සඞ්ඝමජ්ඣෙපි තික්ඛත්තුං වුච්චමානොපි නො විස්සජ්ජෙත්වා දුක්කටං ආපන්නො සො ආධානග්ගාහී භික්ඛු සඞ්ඝෙන තික්ඛත්තුං වුත්තං කම්මවාචං වත්වා සමනුභාසිතබ්බොති අත්ථො. යථාහ **අට්ඨකථායං** "යාවතතියං සමනුභාසිතබ්බොති යාව තතියං සමනුභාසනං, තාව සමනුභාසිතබ්බො, තීහි සමනුභාසනකම්මවාචාහි කම්මං කාතබ්බ"න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.411). **තන්ති** භෙදාය පරක්කමනං, භෙදනසංවත්තනිකං අධිකරණං පග්ගහෙත්වා ඨානඤ්ච. **අච්චජන්ති**, ඤත්තිචතුත්ථාය කම්මවාචාය වුච්චමානායපි අච්චජන්තො. **ගරුකං ඵුසෙති** තතියාය කම්මවාචාය "සො භාසෙය්‍යා"ති **යයකාරප්පත්තාය** සඞ්ඝාදිසෙසං ආපජ්ජති.

421. සඞ්ඝස්ස භෙදාය පරක්කමන්තං භික්ඛුං දිස්වා, සුත්වා, ඤත්වා ච අවදන්තස්ස භික්ඛුනො දුක්කටන්ති යොජනා.

422. කීවදූරෙ වසන්තෙහි සුත්වා ගන්ත්වා වත්තබ්බන්ති ආහ **"ගන්ත්වා"**තිආදි. අද්ධයොජනමෙව **අද්ධයොජනතා,** තතො අධිකං වා. ගිලානං පටිච්ච අද්ධයොජනං වුත්තං, ඉතරං පටිච්ච **"අධිකං දූරම්පි පන ගන්තබ්බ"**න්ති වුත්තං. තෙනෙවාහ **"සචෙ සක්කොතී"**ති. **තාවදෙති** තදා එව, අචිරායිත්වාති අත්ථො.

423. **තික්ඛත්තුං පන වුත්තස්සාති** "මායස්මා"තිආදිනා නයෙන විසුඤ්ච සඞ්ඝමජ්ඣෙ ච තික්ඛත්තුං වුත්තස්සාපි අපරිච්චජන්තස්ස. **තං** භෙදාය පරක්කමාදිකං. භෙදප්පවත්තියා සුතක්ඛණෙ සයං අගන්ත්වා පණ්ණං වා සාසනං වා පෙසෙන්තස්ස ආපත්තිං දස්සෙතුමාහ **"දූතං වා"**තිආදි. යථාහ **අට්ඨකථායං** (පාරා. අට්ඨ. 2.411) "දූතං වා පණ්ණං වා පෙසෙත්වා වදතොපි ආපත්තිමොක්ඛො නත්ථී"තිආදි.

425. **යයකාරෙ පන සම්පත්තෙති** "යස්ස නක්ඛමති, සො භාසෙය්‍යා"ති (පාරා. 413) තතියකම්මවාචාය අන්තෙ **යයකාරෙ** උච්චාරිතෙ. **පස්සම්භන්තීති** පටිප්පස්සම්භන්ති, වූපසමන්තීති අත්ථො. **දුක්කටාදයොති** ඤත්තියා දුක්කටං, ද්වීහි කම්මවාචාහි ද්වෙ ච ථුල්ලච්චයා. යථාහ "සඞ්ඝාදිසෙසං අජ්ඣාපජ්ජන්තස්ස ඤත්තියා දුක්කටං, ද්වීහි කම්මවාචාහි ථුල්ලච්චයා පටිප්පස්සම්භන්තී"ති (පාරා. 414). තස්මා ඤත්තියා පුබ්බෙ බහි ච සඞ්ඝමජ්ඣෙ ච තික්ඛත්තුං වුත්තෙපි අප්පටිනිස්සජ්ජනෙන ආපන්නානි ද්වෙ දුක්කටානි දෙසෙතබ්බානීති විඤ්ඤායති.

ඉමිස්සා කම්මවාචාය කිං ආපන්නාපත්තියො පටිප්පස්සම්භන්ති, උදාහු අනාපන්නාති විචාරණාය "යො අවසානෙ පටිනිස්සජ්ජිස්සති, සො තා ආපත්තියො න ආපජ්ජති, තස්මා අනාපන්නා පටිප්පස්සම්භන්තී"ති (පාරා. අට්ඨ. 2.414) **මහාසුමත්ථෙරස්ස** වාදං "කිමනාපන්නානං පටිප්පස්සද්ධියා"ති පටිබාහිත්වා "ලිඞ්ගපරිවත්තනෙ අසාධාරණාපත්තියො විය ආපන්නා පටිප්පස්සම්භන්තී"ති **මහාපදුමත්ථෙරස්ස** වාදො ඨිතො.

426. **අකතෙ පන කම්මස්මින්ති** යථාවුත්තසමනුභාසනකම්මෙ අකතෙ. **අපරිච්චජතොපි වාති** තං සඞ්ඝභෙදාය පරක්කමනං අපරිච්චජන්තස්සාපි. **"සඞ්ඝාදිසෙසෙනා"**ති ඉමිනා කම්මං අකත්වා සඞ්ඝමජ්ඣෙ ච බහි ච තික්ඛත්තුං වුච්චමානස්ස අප්පටිනිස්සජ්ජනෙන දුක්කටං පන හොතීති බ්‍යතිරෙකතොව දස්සෙති.

427. **පුබ්බෙ වාති** ඤත්තියා පුබ්බෙ විසුං, සඞ්ඝමජ්ඣෙ වා තික්ඛත්තුං වුච්චමානෙපි. **තඞ්ඛණෙපීති** ඤත්තික්ඛණෙ වා. ඤත්තියා අනිට්ඨිතායපි **පච්ඡාපි,** ඉමස්ස අවධිං දස්සෙති **"අසම්පත්තෙ යයකාරස්මි"**න්ති. **පටිනිස්සජ්ජතොපි ච** තස්ස සඞ්ඝාදිසෙසෙන අනාපත්ති පකාසිතාති පඨමගාථාය පච්ඡිමඩ්ඪං ඉධානෙත්වා යොජෙතබ්බං.

428. එත්තාවතා "අනාපත්ති අසමනුභාසන්තස්ස පටිනිස්සජ්ජන්තස්ස උම්මත්තකස්ස ඛිත්තචිත්තස්ස වෙදනාට්ටස්ස ආදිකම්මිකස්සා"ති (පාරා. 416) පාඨෙ "පටිනිස්සජ්ජන්තස්සා"ති පදෙන ගහිතෙසු "ඤත්තිතො"තිආදීසු විනිච්ඡයං දස්සෙත්වා තං නිගමෙතුං **"පටිනිස්සජ්ජතො වාපි ත"**න්ති ආහ. නිගමනත්ථජොතකො එවං-සද්දො සාමත්ථියා ලබ්භති, එවං "ඤත්තිතො"තිආදිනා යථාවුත්තනයෙන පටිනිස්සජ්ජන්තස්ස වාති අත්ථො. **තන්ති** සඞ්ඝභෙදප්පයොගං. **අසමනුභාසතො වාති** අසමනුභාසියමානස්ස. "අසමනුභාසියතො"ති වත්තබ්බෙ විකරණපච්චයලොපෙන "අසමනුභාසතො"ති වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. යථාහ

අට්ඨකථායං ''අසමනුභාසන්තස්සාති අසමනුභාසියමානස්සා''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.416). ''සඞ්ඝාදිසෙසෙන අනාපත්ති පකාසිතා''ති අනුවත්තමානත්තා ඉච්ඡිතත්ථෙ සිද්ධෙපි පුන ''අනාපත්ති පකාසිතා''ති වචනෙ පුනරුත්තතා ආපජ්ජතීති? නාපජ්ජති, පදාවුත්ති නාම අලංකාරො හොතීති.

429. ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස අත්ථුප්පත්තියං සඞ්ඝභෙදත්ථං පඤ්ච වත්ථූනි යාචන්තෙන දෙවදත්තෙන ''සාධු භන්තෙ භික්ඛූ යාවජීවං මච්ඡමංසං න ඛාදෙය්‍යුං, යො මච්ඡමංසං ඛාදෙය්‍ය, වජ්ජං නං ඵුසෙය්‍යා''ති (පාරා. 409) වුත්තෙ ''අලං දෙවදත්ත මයා තිකොටිපරිසුද්ධං මච්ඡමංසං අනුඤ්ඤාතං අදිට්ඨං අසුතං අපරිසඞ්කිත''න්ති (පාරා. 409) අනුඤ්ඤාතෙසු මච්ඡමංසෙසු කප්පියාකප්පියවිනිච්ඡයං පුබ්බෙ අනොකාසාභාවෙන අවත්වා පකතං සික්ඛාපදවිනිච්ඡයං නිට්ඨාපෙත්වා ඉදානි පත්තාවසෙසං තං දස්සෙතුං **''යඤ්හි''**තිආදි ආරද්ධං . ''තං තස්සා''ති වක්ඛමානත්තා **''ය''**න්ති ඉදං ''භික්ඛු''න්ති ඉමිනා ච ''මච්ඡමංස''න්ති එතෙන ච යොජෙතබ්බං. **මච්ඡන්ති** ඔදකං. **මංසන්ති** ථලජානං මංසං. **නිබ්බෙමතිකොති** ''මං උද්දිස්ස කත''න්ති වා ''සඞ්ඝං උද්දිස්ස කත''න්ති වා උප්පන්නාය විමතියා විරහිතො.

430. **සමුද්දිස්ස කතන්ති** සඞ්ඝං වා අත්තානං වා උද්දිස්ස කතං. **''ඤත්වා''**ති ඉමිනා අජානිත්වා භුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්තිභාවමාහ.

431. හත්ථීනං අස්සානං අච්ඡානං මනුස්සානං අහීනං කුක්කුරානං දීපිනං සීහානං බ්‍යග්ඝානං තරච්ඡානං මංසං අකප්පියං හොතීති යොජනා.

432. සචිත්තකතා ආපත්තියායෙව යුජ්ජති, ඉධ පන තංහෙතුකං මංසමෙව හෙතුම්හි ඵලූපචාරෙන **සචිත්තකන්ති** ගහිතං. එත්ථ චිත්තං නාම අත්තානං වා සඞ්ඝං වා උද්දිස්ස කතභාවජානනචිත්තං. **සෙසන්ති** අනුද්දිස්සකතං අකප්පියමංසං. **අචිත්තකන්ති** වුත්තනයමෙව.

433. **පුච්ඡිත්වායෙවාති** අකප්පියමංසපරිහාරත්ථං දසසු මංසෙසු නාමඤ්ච උද්දිස්සකතස්ස පරිහාරත්ථං උභයස්සාපි පටිලද්ධාකාරඤ්ච පුච්ඡිත්වායෙවාති අත්ථො. ඔදකෙසු මච්ඡෙසු අකප්පියාභාවතො ලද්ධාකාරොව ඤාතබ්බො. මංසෙ දිට්ඨමත්තෙයෙව ''ඉදං අසුකමංස''න්ති ජානන්ති චෙ, අපුච්ඡිතෙපි දොසො නත්ථි. දායකෙසු මංසස්සාභාවෙ ලද්ධනියාමෙ අපුච්ඡිතෙපි දොසො නත්ථි. යථා වා තථා වා විමතියා උප්පන්නාය අප්පටිග්ගාහෙත්වා නිසින්නෙ ''කස්මා න පටිග්ගණ්හථා''ති පුච්ඡිතෙ විමතියා උප්පන්නාකාරං වත්වා ''මයං තුම්හෙ වා ඉතරෙ භික්ඛූ වා උද්දිස්ස න කරිම්හා''ති වත්වා ''අම්හාකමෙව සන්ධාය කතං, පණ්ණාකාරත්ථාය කතං, අතිථීනං වා අත්ථාය කත''න්තිආදිනා අත්තනා ලද්ධප්පකාරං වත්වා ''සංසයං අකත්වා පටිග්ගහෙතබ්බ''න්ති වදෙය්‍යුං චෙ, පටිග්ගහෙතුං වට්ටතීති සබ්බමිදං **අට්ඨකථාය** වුත්තං.

භික්ඛූනං එතං වත්තන්ති යොජනා. **වත්තට්ඨාති** සම්මාසම්බුද්ධෙන මහාකරුණාය දෙසිතං පාතිමොක්ඛසංවරසීලං විසොධෙත්වා පටිපජ්ජනෙ පතිට්ඨිතා. **''විනයඤ්ඤුනො''**ති ඉමිනා විනයං අජානිත්වා උපදෙසප්පමාණෙනෙව වත්තං පූරෙන්තෙහි වත්තස්ස විරොධොපි සියාති තෙ නිවත්තෙති. **''වත්තට්ඨා''**ති විසෙසනෙන විනයං ඤත්වාපි අපූරණෙ නිවත්තෙති. උභයෙනපි අත්තනා වුත්තවිනිච්ඡයස්ස පරිසුද්ධභාවං දීපෙති.

434. **ඉදං සමනුභාසනන්ති** යථාවුත්තසික්ඛාපදමාහ. සමනුභාසනෙන සාධෙතබ්බා ආපත්ති සමනුභාසනා කාරණූපචාරෙන. අඤ්ඤථා එකසමුට්ඨානාදිභාවො න යුජ්ජති. **එකසමුට්ඨානං** කායවාචාචිත්තසඞ්ඛාතං එකං සමුට්ඨානං එතස්සාති කත්වා. **කායකම්මන්ති** හත්ථමුද්දාවසෙන කායෙන කාතබ්බස්ස පටිනිස්සජ්ජනස්ස අකතත්තා කායකම්මං. **වචීකම්මන්ති** වචසා කාතබ්බස්ස අකතත්තා වචීකම්මං. **අක්‍රියන්ති** යථාවුත්තනයෙන ''සඞ්ඝභෙදොපක්කමනිවාරණාය පරක්කමනං පටිනිස්සජ්ජාමී''ති කායවිකාරෙන වා වචීභෙදෙන වා අවිඤ්ඤාපනතො අකිරියං නාම හොතීති වුත්තං හොති.

සඞ්ඝභෙදකථාවණ්ණනා.

435. **කිඤ්චිපි වත්තබ්බන්ති** ''එකො වා ද්වෙ වා තයො වා'ති වුත්තසඞ්ඝභෙදානුවත්තකභික්ඛුං පස්සන්තෙහි සුණන්තෙහි ලජ්ජීභික්ඛූහි විසුඤ්ච සඞ්ඝමජ්ඣෙ ච නෙත්වා තික්ඛත්තුංයෙව සඞ්ඝභෙදානුවත්තනස්ස අකත්තබ්බතං වත්වා තතො අනොරමන්තානං ඤත්තිචතුත්ථාය කම්මවාචාය සමනුභාසනකම්මං කාතබ්බ''න්ති ඉදඤ්ච ''තතියානුස්සාවනාය **ය්‍යා**-කාරප්පත්තාය ආපජ්ජනකසඞ්ඝාදිසෙසතො පුබ්බෙ ආපන්නා දුක්කටථුල්ලච්චයා පටිප්පස්සම්භන්ති''ති ඉදඤ්ච අනාපත්තිපකාරො චාති ඉමං සාධාරණවිනිච්ඡයං සන්ධායාහ. වචනප්පකාරභෙදො පන අත්ථෙව, සො සඞ්ඛෙපතො **මාතිකාය** (පාරා. 418-419) විත්ථාරතො **පදභාජනෙ** (පාරා. 418-419) ආගතනයෙන වත්තබ්බො. **අස්සාති** දුතියසඞ්ඝභෙදසික්ඛාපදස්ස. **''සමුට්ඨානා...පෙ.... මතා''**ති ඉමිනා සාධාරණවිනිච්ඡයො අතිදිට්ඨොති දට්ඨබ්බං.

දුතියසඞ්ඝභෙදකථාවණ්ණනා.

436. උද්දෙසපරියාපන්නෙති එත්ථ ‘‘සික්ඛාපදෙ’’ති සෙසො, නිදානපාරාජිකසඞ්ඝාදිසෙසඅනියතවිත්ථාරසඞ්ඛාතෙ පඤ්චවිධඋද්දෙසලක්ඛණපාතිමොක්ඛෙ අන්තොගධසික්ඛාපදවිසයෙති අත්ථො. **‘‘උද්දෙසපරියාපන්නෙ සික්ඛාපදෙ’’**ති ඉමිනා ‘‘අවචනීයමත්තානං කරොතී’’ති ඉමස්ස විසයං දස්සෙති. **භික්ඛු දුබ්බචජාතිකොති** එත්ථ ‘‘යො’’ති අජ්ඣාහාරො. ‘‘දුබ්බචජාතිකොති දුබ්බචසභාවො, වත්තුං අසක්කුණෙය්යොති අත්ථො’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.425-426) **අට්ඨකථාය** වුත්තදොවචස්සතාය හෙතුභූතපාපිච්ඡතාදීහි එකූනවීසතියා ධම්මෙහි සමන්නාගතො හුත්වා අත්තනි වුත්තං අනුසිට්ඨිං සාදරමග්ගහණෙන නාසනතා දොවචස්සසභාවොති අත්ථො. වුත්තඤ්හෙතං **පදභාජනෙ** ‘‘දුබ්බචජාතිකො හොතීති දුබ්බචො හොති දොවචස්සකරණෙහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො අක්ඛමො අප්පදක්ඛිණග්ගාහී අනුසාසනි’’න්ති (පාරා. 426).

අවචනීයමත්තානං කරොතීති ‘‘මා මං ආයස්මන්තො කිඤ්චි අවචුත්ථ කල්‍යාණං වා පාපකං වා, අහම්පායස්මන්තෙ න කිඤ්චි වක්ඛාමි කල්‍යාණං වා පාපකං වා, විරමථායස්මන්තො මම වචනායා’’ති (පාරා. 425) වුත්තනයෙන අත්තානං අවචනීයං කරොති. **ගරුකං සියාති** එත්ථ ‘‘තස්සා’’ති ඉදං අජ්ඣාහාරනයසම්බන්ධෙන ලබ්භති. තත්‍රායං යොජනා – දුබ්බචජාතිකො යො භික්ඛු උද්දෙසපරියාපන්නෙ සික්ඛාපදෙ අත්තානං අවචනීයං කරොති, තස්ස ගරුකං සියාති.

කිං වුත්තං හොති? යො භික්ඛු අත්තනො දොවචස්සතං පස්සන්තෙහි, සුණන්තෙහි ච ලජ්ජීභික්ඛූහි ‘‘මා ආයස්මා අත්තානං අවචනීයං අකාසි…පෙ…. අඤ්ඤමඤ්ඤවුට්ඨාපනෙනා’’ති (පාරා. 425) වුත්තනයෙන තික්ඛත්තුං වුත්තොපි දුක්කටං ආපජ්ජිත්වාපි න විස්සජ්ජෙති, ‘‘සො භික්ඛු සඞ්ඝමජ්ඣම්පි ආකඩ්ඪිත්වා වත්තබ්බො’’ති (පාරා. 426) වුත්තත්තා හත්ථෙ ගහෙත්වා ආකඩ්ඪිත්වාපි සඞ්ඝමජ්ඣං නෙත්වා තථෙව තික්ඛත්තුං වුත්තෙ දුක්කටං ආපජ්ජිත්වාපි න විස්සජ්ජෙති, තස්ස දුබ්බචජාතිකස්ස ඤත්තිචතුත්ථාය කම්මවාචාය කරියමානෙ සමනුභාසනකම්මෙ තතියාය කම්මවාචාය **යාකාරප්පත්තාය** පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව ඤත්තියා දුක්කටං, ද්වීහි කම්මවාචාහි ථුල්ලච්චයෙ ච පටිප්පස්සම්භයමානො සඞ්ඝාදිසෙසො හොතීති වුත්තං හොති.

437. **දුබ්බචෙති** එත්ථ ‘‘සික්ඛාපදෙ’’ති සෙසො, තථා **සඞ්ඝභෙදකවණ්ණනෙති** එත්ථාපි. සඞ්ඝභෙදො එව **සඞ්ඝභෙදකො,** තං වණ්ණෙති කථෙතීති සඞ්ඝභෙදකවණ්ණනං, කිං තං? සික්ඛාපදං, තඤ්ච පඨමමෙව සඞ්ඝභෙදකසික්ඛාපදං ගහෙතබ්බං, තස්මිං වුත්තනයෙනාති යොජනා. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘සමුට්ඨානාදීනි පඨමසඞ්ඝභෙදසදිසානෙවා’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.425-426). **‘‘සබ්බො විනිච්ඡයො’’**ති එතෙන ඉධ දස්සිතෙන ‘‘ගරුකං සියා’’ති එතෙන සඞ්ගහිතං සඞ්ඝාදිසෙසාවසානවිනිච්ඡයං වජ්ජෙත්වා ‘‘අකතෙ පනා’’තිආදිගාථාත්තයෙන වුත්තඅනාපත්තිප්පකාරෙ ච ‘‘ඉදමෙකසමුට්ඨාන’’න්තිආදිගාථාය වුත්තසමුට්ඨානාදිකෙ ච අතිදිසති.

දුබ්බචකථාවණ්ණනා.

438. **යො** කුලදූසකො භික්ඛු, සො ඡන්දගාමිතාදීහි පාපෙන්තො භික්ඛූහි **කම්මෙ කරියමානෙ තං** ඡන්දගාමිතාදීහි පාපනං අච්චජන්තො **ගරුකං ඵුසෙ** සඞ්ඝාදිසෙසං ආපජ්ජතීති යොජනා. ‘‘කුලදූසකොති කුලානි දූසෙති පුප්ඵෙන වා ඵලෙන වා චුණ්ණෙන වා මත්තිකාය වා දන්තකට්ඨෙන වා වෙළුයා වා වෙජ්ජිකාය වා ජඞ්ඝපෙසනිකෙන වා’’ති (පාරා. 437) වචනතො සද්ධාසම්පන්නකුලානි ලාභං නිස්සාය පුප්ඵදානාදීහි සඞ්ගණ්හිත්වා තථා අකරොන්තෙසු ලජ්ජීභික්ඛූසු කුලානං සද්ධාදූසනතො **කුලදූසකො,** භික්ඛු.

ඡන්දගාමිතාදීහි පාපෙන්තොති කුලදූසනකම්මං කරොන්තං දිස්වා වා සුත්වා වා අවචනතො ආපජ්ජිතබ්බදුක්කටතො මුච්චනත්ථාය ‘‘ආයස්මා ඛො…පෙ…. අලන්තෙ ඉධ වාසෙනා’’ති වදන්තෙ ලජ්ජී පෙසලෙ භික්ඛූ ‘‘ඡන්දගාමිනො ච භික්ඛූ…පෙ…. එකච්චං න පබ්බාජෙන්තී’’ති ඡන්දගාමිතාදීහි චතූහි අගතිගමනෙහි යොජෙන්තොති අත්ථො. **කම්මෙ කරියමානෙති** යථාවුත්තනයෙන අත්තානං ගරහන්තානං භික්ඛූනං කරියමානං අක්කොසනඤ්ච පරිභාසනඤ්ච යෙ පස්සන්ති, යෙ ච සුණන්ති, තෙහි ‘‘මායස්මා එවං අවච, න ච භික්ඛූ ඡන්දගාමිනො…පෙ…. අලන්තෙ ඉධ වාසෙනා’’ති තික්ඛත්තුං වුච්චමානොපි දුක්කටං ආපජ්ජිත්වාපි අප්පටිනිස්සජ්ජන්තං හත්ථෙ ගහෙත්වා ආකඩ්ඪිත්වා සඞ්ඝමජ්ඣං ආනෙත්වා ‘‘මායස්මා එවං අවචා’’තිආදිනා නයෙනෙව පුනපි තික්ඛත්තුං වුත්තෙ දුක්කටං ආපජ්ජිත්වාපි අප්පටිනිස්සජ්ජන්තස්ස ඤත්තිචතුත්ථාය කම්මවාචාය සමනුභාසනකම්මෙ කරියමානෙති වුත්තං හොති. **ගරුකං ඵුසෙති** ඤත්තියා දුක්කටං, ද්වීහි කම්මවාචාහි ථුල්ලච්චයෙ ච පටිප්පස්සම්භෙන්තො තතියකම්මවාචාය අන්තෙ **යාකාරෙ** සම්පත්තෙ සඞ්ඝාදිසෙසං ආපජ්ජතීති වුත්තං හොති.

439-40. ‘‘කුලානි දූසෙති පුප්ඵෙන වා’’තිආදිනා (පාරා. 437) නයෙන වුත්තකුලදූසනොපකරණභූතචුණ්ණපණ්ණාදීසු විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **‘‘චුණ්ණ’’**න්තිආදි. **චුණ්ණන්ති** සිරීසපණ්ණාදිචුණ්ණං. **පණ්ණන්ති** තම්බූලපණ්ණතාලපණ්ණාදිකාදිතබ්බාබාදිතබ්බපණ්ණං. **ඵලන්ති** තාලපනසාදිඵලං. **පුප්ඵන්ති** චම්පකාදිපුප්ඵං. **වෙළුන්ති** අන්දොළිකාපාටං කිරණ්ඩාදිකං වෙළුං. **කට්ඨන්ති** ගෙහදාරුං, ඉන්ධනඤ්ච. **මත්තිකන්ති** පාකතිකං, පඤ්චවණ්ණං වා මත්තිකං.

අත්තනො සන්තකං, තාවකාලිකාදිවසෙන ගහිතං වා චුණ්ණං…පෙ…. මත්තිකං කුලසඞ්ගහණත්ථාය දදතො කුලදූසනදුක්කටං හොතීති සම්බන්ධො. **ථෙය්‍යා**ති චොරිකා. **“දදතො”**ති ඉදං සාමිවචනං **“කාතබ්බො”**ති පච්චත්තවචනන්තං විසෙසිතබ්බමපෙක්ඛිත්වා ‘‘දදන්තො’’ති විභත්තිවිපරිණාමෙන පච්චත්තවචනන්තං අනුවත්තෙතබ්බං. **කාතබ්බො**ති එත්ථ කාරෙතබ්බොති අත්ථො. ඉමිනා සඞ්ඝසන්තකං, ගණසන්තකං, අඤ්ඤපුග්ගලසන්තකඤ්ච චුණ්ණාදිං කුලසඞ්ගහත්ථං චොරිකාය දෙන්තො භණ්ඩග්ඝෙන කාරෙතබ්බොති ඉමං විනිච්ඡයං දස්සෙති. **සඞ්ඝඤ්ඤසන්තකෙ**ති සඞ්ඝඤ්ඤසන්තකචුණ්ණාදිකෙති අත්ථො. එත්ථ **අඤ්ඤ**-සද්දෙන ගණපුග්ගලානං ගහණං.

441. **සඞ්ඝිකං ගරුභණ්ඩං වා**ති සඞ්ඝසන්තකං ගරුභණ්ඩපහොනකං වා පණ්ණාදිකං. **සෙනාසනනියාමිත**න්ති ‘‘එත්තකා ඵලරුක්ඛාදයො සෙනාසනෙ නවකම්මත්ථාය’’ති එවං නියමිතං වා. **ඉස්සරවතායෙ වා**ති එවකාරෙන ‘‘ථෙය්‍යා’’ති ඉදං නිවත්තිතං.

442. **හරිත්වා වා**ති අත්තනායෙව හරිත්වා වා. ‘‘පුප්ඵං දෙන්තස්සා’’ති ඉමිනා සම්බන්ධො. එස නයො උපරිපි. **හරාපෙත්වා වා**ති අඤ්ඤස්ස හත්ථෙ පෙසෙත්වා වා. **පක්කොසිත්වා වා**ති ආමන්තෙත්වා වා පක්කොසාපෙත්වා වාති උපලක්ඛණතො ලබ්භති. **ආගතස්ස වා**ති අත්තනා එව ආගතස්ස වා. **“කුලසඞ්ගහණත්ථායා”**ති වචනෙන ‘‘එවරූපෙ අධිප්පායෙ අසති වට්ටතී’’ති වුත්තත්තා ‘‘චෙතියං පූජං කරොන්තාපි ‘පූජෙස්සාමා’ති පුප්ඵානි ගහෙත්වා ගච්ඡන්තාපි තත්ථ තත්ථ සම්පත්තානං චෙතියපූජනත්ථාය දෙන්ති, එතම්පි පුප්ඵදානං නාම න හොතී’’තිආදිකං (පාරා. අට්ඨ. 2.436-437) **අට්ඨකථා**ගතං සබ්බං විනිච්ඡයං දස්සිතං හොති.

443. එවං උස්සග්ගං දස්සෙත්වා අපවාදං දස්සෙතුමාහ **“හරිත්වා වා”**තිආදි. **“හරාපෙත්වා”**ති ඉමිනා යොජෙතබ්බස්ස **වා**-සද්දස්ස අවුත්තසම්පිණ්ඩනත්ථතාය ‘‘පක්කොසිත්වා වා පක්කොසාපෙත්වා වා, ආගතානං වා’’ති ච සඞ්ගය්හති. **ආගතස්සෙවා**ති එවකාරෙන හරිත්වා දානාදිං නිවත්තෙති.

444. **තඤ්චා**ති මාතාපිතුආදීනං තං පුප්ඵදානඤ්ච. **වත්ථුපූජත්ථ**න්ති රතනත්තයපූජනත්ථං. **න පනඤ්ඤථා**ති අඤ්ඤෙන පකාරෙන දාතුං න වට්ටති. යෙන පකාරෙන දාතුං න වට්ටති, කොයං පකාරොති ආහ **“සිවාදී”**තිආදි. **සිවාදිපූජනත්ථ**න්ති මහිස්සරාදිදෙවතාපූජනත්ථඤ්ච. **මණ්ඩනත්ථ**න්ති පිළන්ධනත්ථං. එවං අදාතබ්බප්පකාරනියමනෙන ‘‘ඉමං වික්කිණිත්වා ජීවිකං කප්පෙස්සන්තී’’ති මාතාපිතුආදීනං දාතුං වට්ටතීති වදන්ති.

445. **“ඵලාදීසු …පෙ…. විනිච්ඡයො”**ති ඉමිනා ‘‘හරිත්වා වා හරාපෙත්වා වා’’තිආදිනා පුබ්බෙ වුත්තවිනිච්ඡයො ඵලපණ්ණාදීසු සබ්බත්ථ සමානොති දස්සෙති.

446. **“පුප්ඵාදිභාජනෙ”**ති පුප්ඵඵලාදීනං භාජනකාලෙ. **සම්මතෙනා**ති පුප්ඵාදිභාජනත්ථං **ඛන්ධකෙ** වුත්තනයෙන සඞ්ඝෙන සම්මතෙන භික්ඛුනා. **අස්සා**ති භාජනට්ඨානං ආගතස්ස. **ඉතරෙනා**ති සඞ්ඝසම්මුතිං විනා පුප්ඵාදීනි භාජාපෙන්තෙන. **ඤාපෙත්වා දාතබ්බ**න්ති සබ්බං සඞ්ඝං ජානාපෙත්වා දාතබ්බං.

447. **උපඩ්ඪභාග**න්ති එකෙන භික්ඛුනා ලද්ධබ්බභාගතො උපඩ්ඪං. **“ථොකං ථොක”**න්ති ඉමිනා උපඩ්ඪතොපි අප්පතරං ගහිතං.

448. **පරිබ්බයවිහීනස්සා**ති තණ්ඩුලාදිජීවිතවුත්තිවයමූලරහිතස්ස. **සම්පත්තිස්සරියස්සාපී**ති අත්තනො සමීපමුපගතස්ස ඉස්සරස්ස ච. ‘‘දාතබ්බං තු සකං ඵල’’න්ති ඉමිනා සම්බන්ධො. ‘‘පරිබ්බයවිහීනානං, දාතුං සපරසන්තක’’න්ති **බුද්ධසික්ඛාය** ආගතං, ඉධ ‘‘සකං ඵල’’න්ති වුත්තං. තත්ථ පරවචනෙන විස්සාසිකානං ගහණං, ඉධ පන විස්සාසග්ගාහෙන ගහෙත්වා දීයමානම්පි සසන්තකමෙවාති ‘‘සක’’න්ති වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං.

449-50. යත්‍ර සඞ්ඝාරාමෙ සඞ්ඝෙන ඵලරුක්ඛපරිච්ඡෙදං කත්වා කතිකා කතාති යොජනා, ‘‘ආගන්තුකානං එත්තකං ඵලං දාතබ්බ’’න්ති ඵලපරිච්ඡෙදං කත්වා වා ‘‘එත්තකෙසු රුක්ඛෙසු ඵලං දාතබ්බ’’න්ති රුක්ඛපරිච්ඡෙදං කත්වා වා සඞ්ඝෙන කතිකා යෙන පකාරෙන කතාති අත්ථො. **තත්‍රාගතස්සපී**ති එවං ඨපිතකතිකවත්තං තං සඞ්ඝාරාමං ඵලත්ථාය ආගතස්සාපි.

යථාපරිච්ඡෙදන්ති සඞ්ඝෙන තථාකතඵලරුක්ඛපරිච්ඡෙදමනතික්කම්ම. **දදතො**ති ඔචිනිත්වා ඨපිතඵලං, කප්පියකාරකෙහි ඔචිනාපෙත්වා වා දෙන්තස්ස. ඔචිතඵලෙ ච කප්පියකාරකෙ ච අසති ඵලත්ථාය ආගතෙසු වත්තිතබ්බවිධිං දස්සෙතුමාහ **“දස්සෙතබ්බාපි වා”**තිආදි. ‘‘වත්වා’’ති සෙසො. **ච**-කාරං **අපි**-සද්දෙන එකතො කත්වා ‘‘අපිචා’’ති යොජනා. එවං වත්වා සඞ්ඝෙන පරිච්ඡින්නරුක්ඛා දස්සෙතබ්බාති ඉමිනා ‘‘ඉධ ඵලානි සුන්දරානි, ඉතො ගණ්හථා’ති එවං පන න වත්තබ්බ’’න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.436-437) **අට්ඨකථා** බ්‍යතිරෙකතො දස්සිතා හොති.

451. **“ඛණිත්වා”**ති එතෙන ‘‘ඛණාපෙත්වා’’ති ඉදම්පි සඞ්ගහිතං, ‘‘කප්පියභූමි’’න්ති වක්ඛමානත්තා **පථවි**න්ති එත්ථ ‘‘අකප්පිය’’න්ති ලබ්භති. තෙනෙවාහ **“පාචිත්තියෙනා”**ති. **“මාලාගච්ඡ”**න්ති ඉමිනා පුප්ඵූපගෙ තරුණගච්ඡෙ ච

මල්ලිකාසුමනාදිගුම්බගාගච්ඡෙ ච සඞ්ගණ්හාති. යථාහ **අට්ඨකථාය** ''තරුණකා හි පුප්ඵරුක්ඛාපි පුප්ඵගච්ඡාපි 'මාලාවච්ඡා'ත්වෙව වුච්චන්ති''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.431). **ආදි**-සද්දෙන ඵලූපගරුක්ඛෙ ච හෙසජ්ජරසෙ ඔසධගච්ඡෙ ච සඞ්ගණ්හාති. ''රොපාපනෙ''ති වක්ඛමානත්තා **''සය''**න්ති ඉදං ''රොපනෙ''ති ඉමිනා යුජ්ජති.

''සයං ඛණිත්වා''ති කස්මා න යුජ්ජතීති? ''ඛණාපෙත්වා''ති වක්ඛමානස්ස අභාවා ච ''යො පන භික්ඛු පථවිං ඛණෙය්‍ය වා ඛණාපෙය්‍ය වා, පාචිත්තිය''න්ති (පාචි. 85) වචනතො ඛණාපනෙ පාචිත්තියෙන භවිතබ්බත්තා ච ''ඛණිත්වා''ති ඉමිනා ච ඛණනඛණාපනානං ද්වින්නමෙව ගහෙතබ්බත්තා න යුජ්ජති. **කුලදූසනෙති** කුලදූසනනිමිත්තං. අකප්පියපථවිං ඛණිත්වා, ඛණාපෙත්වා ච සයං මාලාගච්ඡාදිරොපනෙ කතෙ **අස්ස** මාලාගච්ඡාදිරොපකස්ස භික්ඛුනො අකප්පියපථවිඛණනපච්චයෙන **පාචිත්තියෙන** සද්ධිං **කුලදූසනෙ** කුලදූසනනිමිත්තං දුක්කටං හොතීති යොජනා.

452. **''තථා''**ති ඉමිනා ''සයං රොපනෙ''ති ඉදං විනා අවසෙසප්පකාරං සඞ්ගණ්හාති. **''අකප්පියෙන වාක්‍යෙනා''**ති ඉදං ''අකප්පියපථවිං ඛණාපෙත්වා''ති ඉමිනා ච ''රොපාපනෙ''ති ඉමිනා ච යුජ්ජති. ''ඉමං භූමිං ඛණ, ඉමං ගච්ඡං රොපෙහී''තිආදිකං අකප්පියං වොහාරං වත්වා අකප්පියපථවිං ඛණාපෙත්වා මාලාගච්ඡාදිරොපනං කාරාපෙන්තස්සාපි තථෙව පාචිත්තියඤ්ච දුක්කටඤ්ච හොතීති අත්ථො.

ඛණනරොපනෙහි ද්වීහි පාචිත්තියදුක්කටානි අවසිට්ඨෙහි තදත්ථිකෙහි සබ්බවොහාරපයොගභෙදෙහි කිං හොතීති ආහ **''සබ්බත්ථා''**තිආදි. **කුලදූසනෙති** නිමිත්තෙ, විසයෙ වා භුම්මං. අකප්පියෙන වාක්‍යෙන පන පථවිං ඛණාපෙත්වා අකප්පියෙන වාක්‍යෙන රොපාපනෙපි තථා පාචිත්තියෙන සහ කුලදූසනෙ භික්ඛුනො දුක්කටං වුත්තං. **සබ්බත්ථ** ඉතො පරෙසුපි තදත්ථිකෙන සබ්බවොහාරබ්‍යාපාරෙසු කුලදූසනනිමිත්තං භික්ඛුනො දුක්කටං වුත්තන්ති යොජනා.

453. කප්පියභූමියා අත්තනා ඛණනෙ, අකප්පියවොහාරෙන ඛණාපනෙ ච පාචිත්තියාභාවතො දුක්කටංයෙව වුත්තන්ති ආහ **''උභයත්ථ වා''**තිආදි. එත්ථ ''එව''න්ති සෙසො, සො යථාවුත්තමත්ථං නිගමෙති. එවං යථාවුත්තනයෙන කප්පියභූමියම්පි මාලාගච්ඡාදිරොපනරොපාපනසඞ්ඛාතෙසු ද්වීසු ඨානෙසු ච භික්ඛුනො දුක්කටං වුත්තන්ති යොජනා.

454. **සදුක්කටා පාචිත්තීති** ''ආවාටං ඛණ, ගච්ඡං රොපෙහී''ති එකවාරං ආණත්තෙ බහු ආවාටෙ ඛණිත්වා බහූසු ගච්ඡෙසු රොපිතෙසුපි ආණත්තියා එකත්තා දුක්කටෙන සහ පාචිත්තියං හොතීති අයමත්ථො අකප්පියභූමිං සන්ධාය වුත්තො. **''සුද්ධං වා දුක්කට''**න්ති ඉදං අකප්පියභූමියං කප්පියෙන වොහාරෙන ආවාටං ඛණාපකස්ස ච කප්පියභූමියං අකප්පියවොහාරෙන ආවාටං ඛණාපකස්ස ච ''ඉමං ගච්ඡං රොපෙහී''ති එකවාරාණත්තපච්චයා ආපජ්ජිතබ්බං කුලදූසනදුක්කටං සන්ධාය වුත්තං.

455. **කප්පියෙනෙව වාක්‍යෙනාති** එත්ථ **කප්පියවාක්‍යං** නාම ''එත්ථ ආවාටං ජාන, එත්ථ ආවාටං ජානිතබ්බං, එත්ථ ආවාටෙන භවිතබ්බ''න්ති එවරූපං වාක්‍යඤ්ච ''ඉමං ගච්ඡං එත්ථ ජාන, අයං ගච්ඡො එත්ථ ජානිතබ්බො''තිආදිවාක්‍යඤ්ච. **එව**කාරෙන අකප්පියවොහාරඤ්ච කප්පියාකප්පියමිස්සකවොහාරඤ්ච නිවත්තෙති. පරියායොභාසනිමිත්තකම්මං පන ''ඉතරත්තයං වට්ටතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.431) **අට්ඨකථා**වචනතො වට්ටති. **උභයත්ථ ච භූමියාති** කප්පියාකප්පියභූමීසු ද්වීසු. **රොපනෙති** එත්ථ සම්බන්ධතො, පකරණතො ච ''මාලාගච්ඡාදීන''න්ති ලබ්භති.

''වාක්‍යෙනා''ති වුත්තත්තා ''රොපාපනෙ''ති වත්තබ්බො, ''රොපනෙ''ති කිමත්ථමාහාති චෙ? සුද්ධකත්තුනිද්දෙසෙන පයොජකස්සාපි සඞ්ගහෙතබ්බතො ගාථාබන්ධවසෙන වුත්තං. ඉමිනා උපරිගාථාය ''සයං රොපෙතු''න්ති එත්ථ ''සය''න්ති ඉමිනා විසෙසෙත්වා ''රොපාපෙතු''න්ති ඉදං නිවත්තෙති. ''පරිභොගත්ථාය හි කප්පියභූමියං වා අකප්පියභූමියං වා කප්පියවොහාරෙන රොපාපනෙ අනාපත්තී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.431) **අට්ඨකථාවිනිච්ඡයො** ඉමාය ගාථාය සඞ්ගහිතොති වෙදිතබ්බො. **කොචි දොසොති** පාචිත්තියඤ්ච දුක්කටඤ්චාති වුත්තදොසෙසු එකොපි දොසො න විජ්ජතීති අත්ථො.

456-7. **''සයං රොපෙතු''**න්ති ඉදං ''ආරාමාදීනමත්ථායා''ති ඉමිනා සම්බන්ධිතබ්බං.

ආදි-සද්දෙන වනාදිං සඞ්ගණ්හාති. **සයං රොපිතස්ස වාති** එත්ථ **වා**-සද්දෙන ''රොපාපිතස්සා''ති ඉදං සඞ්ගණ්හාති, එතස්ස විසෙසනත්ථං ''කප්පියෙන වොහාරෙනා''ති පාඨසෙසො. අයං පන විනිච්ඡයො ''ආරාමත්ථාය පන වනත්ථාය ච ඡායත්ථාය ච අකප්පියවොහාරමත්තමෙව න වට්ටති, සෙසං වට්ටතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.431) **අට්ඨකථා**ගතනයෙන වෙදිතබ්බො. අන්තො ආරාමභූසනත්ථාය, බහි අරඤ්ඤත්ථාය විය ඡායත්ථාය සුද්ධචිත්තෙන ''ඉමං ජානා''තිආදිකප්පියවොහාරෙන රොපාපිතරුක්ඛෙ ච කප්පියභූමියඤ්ච අත්තනා කතෙ වා අකප්පියවොහාරෙන කාරාපිතෙ වා අකප්පියභූමියඤ්ච කප්පියවොහාරෙන අත්තනා කාරාපිතෙ වා අඤ්ඤෙහි කතෙ වා ආවාටෙ අත්තනා රොපිතෙ රුක්ඛෙ ච ඵලං පරිභුඤ්ජිතුං ඉච්ඡති චෙ, පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතීති අත්ථො.

ආරාමාදීනමත්ථාය කප්පියභූමියං සයං රොපිතස්ස වා කප්පියභූමියං වා අකප්පියභූමියං වා කප්පියවොහාරෙන රොපාපිතස්ස වා රුක්ඛස්ස යඤ්ච ඵලං, තං ඵලං පරිභුඤ්ජිතුං භික්ඛූනං වට්ටතීති යොජනා. කත්ථචි පොත්ථකෙසු

‘‘ආරාමාදීනමත්ථායා’’ති ගාථාය ලිඛිතට්ඨානෙ ‘‘කුලසඞ්ගහණත්ථායා’’තිආදිගාථා දිස්සති. සා පාළික්කමවිරුද්ධත්තා අට්ඨානප්පයුත්තා, ‘‘පුප්ඵාන’’න්තිආදිගාථාය පුරතො වුච්චමානා පන ඨානප්පයුත්තා හොති.

458. **සබ්බත්ථාති** ආරාමාදිඅත්ථාය පුබ්බෙ විය අත්තනා රොපිතෙසු, රොපාපිතෙසු ච සබ්බෙසු මාලාගච්ඡාදීසු. **අකප්පියොදකෙනෙව පාචිත්තීති** ‘‘යො පන භික්ඛු ජානං සප්පාණකං උදකං තිණං වා මත්තිකං වා සිඤ්චෙය්‍ය වා සිඤ්චාපෙය්‍ය වා, පාචිත්තිය’’න්ති (පාචි. 140) වුත්තා පාචිත්ති එව, න දුක්කටන්ති අත්ථො.

459. ඉදානි දුක්කටෙන සද්ධිං පාචිත්තියවිසයං දස්සෙති **‘‘කුල…පෙ…. දුක්කට’’**න්ති. **සිඤ්චතොති** කප්පියොදකෙනෙව සිඤ්චතො, සිඤ්චාපයතො ච.

460. **තෙසංයෙව ද්වින්නං පන අත්ථායාති** කුලදූසනපරිභොගානං ද්වින්නමත්ථාය. **සිඤ්චනෙ සිඤ්චාපනෙති** එත්ථ ‘‘මාලාගච්ඡාදීන’’න්ති පකරණතො ලබ්භති. **දුක්කටන්ති** එත්ථ ‘‘කෙවල’’න්ති සෙසො.

461. **ඔචිනාපනෙති** අඤ්ඤෙහි පුප්ඵානං ඔචිනාපනෙ. **සයමොචිනනෙ චාපීති** අත්තනාව ඔචිනනෙ ච. **සපාචිත්තියදුක්කටන්ති** ‘‘භූතගාමපාතබ්‍යතාය පාචිත්තිය’’න්ති (පාචි. 90) වුත්තත්තා පුප්ඵොචිනනහෙතු පාචිත්තියඤ්ච කුලදූසනදුක්කටඤ්ච හොතීති වුත්තං හොති.

462. පූජාදිඅත්ථාය, කුලසඞ්ගහත්ථාය ච පුප්ඵානං ඔචිනනඔචිනාපනානි කාරාපෙන්තස්ස ආපත්තියා ආපජ්ජනප්පකාරං දස්සෙතුමාහ **‘‘පුප්ඵාන’’**න්ති. ‘‘පුප්ඵානං ගණනාය පාචිත්තියං හොතී’’ති වුත්තත්තා **පුප්ඵමොචිනතොති** එත්ථ ‘‘විසුං විසු’’න්ති සෙසො. එකෙකපුප්ඵං ඔචිනන්තස්ස පුප්ඵගණනාය පාචිත්තියං හොතීති අත්ථො. ‘‘එකෙන පයොගෙන බහූනි පුප්ඵානි ඔචිනන්තස්ස පන පයොගගණනාය හොතී’’ති **අට්ඨකථායං** වුත්තං ඉධ බ්‍යතිරෙකතො ලබ්භති. **‘‘ඔචිනතො’’**ති ඉමිනා ‘‘ඔචිනාපයතො’’ති ඉදඤ්ච කිරියාසාමඤ්ඤෙ විසෙසස්ස අන්තොගධභාවතො වා උපලක්ඛණතො වා දස්සිතන්ති.

තත්ථ ච පුප්ඵානි විසුං විසුං වත්වා ඔචිනාපෙන්තස්ස පුප්ඵානං ගණනාය හොතීති ඉදමෙව ආපජ්ජති. එකවාරමාණත්තෙන බහූනි පුප්ඵානි බහූසු ච වාරෙසු ඔචිතෙසු ආණත්තිගණනාය හොතීති විනිච්ඡයො දට්ඨබ්බො. ඉදං සබ්බප්පකාරං අනන්තරවුත්තගාථාය දස්සිතවිධිම්හි ච දට්ඨබ්බන්ති ඤාපෙතුමාහ **‘‘කුලත්ථං චෙ සදුක්කටා’’**ති. **කුලත්ථන්ති** කුලසඞ්ගහත්ථං. ‘‘සදුක්කටා’’ති වුත්තත්තා පාචිත්තියඤ්ච දුක්කටඤ්ච පුප්ඵගණනාය හොතීති සිද්ධං. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘පුප්ඵගණනාය දුක්කටපාචිත්තියානී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.431).

463. ගන්ථනං **ගන්ථො,** තෙන නිබ්බත්තං **ගන්ථිමං**. එස නයො සබ්බත්ථ. ගන්ථිමාදිසරූපං සයමෙව වක්ඛති. සඞ්ගහණං **සඞ්ගහො,** පුප්ඵානං සඞ්ගහොති විග්ගහො.

464. ඉමානි ගන්ථිමාදීනි සරූපතො දස්සෙතුමාහ **‘‘තත්ථ දණ්ඩෙන දණ්ඩං වා’’**තිආදි. තත්ථ **තත්ථාති** තෙසු ඡසු පුප්ඵසඞ්ගහෙසු. **‘‘දණ්ඩෙන දණ්ඩං වා’’**ති ඉදං සදණ්ඩඋප්පලාදිකුසුමං සන්ධායාහ. **‘‘වණ්ටෙනපි ච වණ්ටක’’**න්ති ඉදං සවණ්ටකරත්තකුසුමාදිං සන්ධායාහ. **කරණං සබ්බන්ති** කතං සබ්බං. ඉධ සබ්බත්ථ කප්පියවිධිවිභාගං ‘‘සබ්බමෙත’’මිච්චාදිගාථායං වක්ඛති.

465. **සුත්තාදීහි ගොප්ඵෙත්වාති** එත්ථ ‘‘වස්සිකපුප්ඵාදීනී’’ති සෙසො. සුත්තෙන වා කදලිවාකාදීහි වා වස්සිකාදිපුප්ඵෙ ගන්ථිත්වා කතපුප්ඵවිකාරො **ගොප්ඵිමං** නාම. එකතො වණ්ටානි යස්සාති විග්ගහො. **උභතොවණ්ටිකාති** එත්ථාපි එසෙව නයො. අප්පත්ථෙ වා සකත්ථෙ වා **ක**-කාරො දට්ඨබ්බො. ඉත්ථිලිඞ්ගවිසයෙ **ක**-කාරතො පුබ්බාකාරස්ස **ඉ**-කාරාදෙසො.

සබ්බපුප්ඵානං වණ්ටානි එකදිසාය කත්වා ගන්ථිතපුප්ඵාවලි **එකතොවණ්ටිකා** නාම, වණ්ටානි උභයදිසාය කත්වා ගන්ථිතපුප්ඵාවලි **උභතොවණ්ටිකා** නාමාති **තං** ගොප්ඵිමං එවං දුවිධං හොතීති අත්ථො. ‘‘වාකං වා වල්ලිං වා රජ්ජුං වා දිගුණං කත්වා තත්ථ නීපකදම්බාදිවණ්ටරහිතානි පුප්ඵානි වෙධෙත්වා ගහණං ගොප්ඵිමං නාමා’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.431 අත්ථතො සමානං) **අට්ඨකථාය** වුත්තං.

466. **බුන්දෙසූති** මූලෙසු. **මකුලාදිකන්ති** එත්ථ ආදි-සද්දෙන වණ්ටරහිතමධුකාදිපුප්ඵඤ්ච වණ්ටසහිතමල්ලිකාදිපුප්ඵඤ්ච සඞ්ගහිතං. **සූචිආදීහීති** එත්ථ ආදි-සද්දෙන තාලහීරාදිං සඞ්ගණ්හාති . **මාලාවිකතීති** පුප්ඵමාලාවිකති. සූචිආදීහි **මකුලාදිකං** පුප්ඵං බුන්දෙසු විජ්ඣිත්වා ආවුතා මාලාවිකති **වෙධිමං** නාමාති වුච්චතීති යොජනා.

467. **‘‘වෙධිමං** නාම පුප්ඵදාමපුප්ඵහත්ථකෙසු දට්ඨබ්බ’’න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.431) **අට්ඨකථාය** දස්සිතප්පකාරෙසු පඨමප්පකාරං දස්සෙති **‘‘වෙධෙත්වා කතං මාලාගුණෙහි වා’’**ති. ධම්මදෙසනාය වා පටිමාය වා ධාතුයා වා පූජං

කත්තුකාමා මුද්ධනි උජුකං කත්වා මාලාදාමකලාපං ඔලම්බිත්වා අග්ගෙ සටිකාකාරදස්සනත්ථං මාලාවලියො අනෙකක්ඛත්තුං පරික්ඛිපන්තා වෙඨෙන්ති, ඉදං එවරූපං මාලාගුණකරණම්පි වෙඨිමං නාමාති වුත්තං හොති.

අඤ්ඤප්පකාරං දස්සෙති **"වාකාදීහි ච බද්ධං වා"**ති, ''බන්ධිත්වා''තිපි පාඨො, ''කත''න්ති ඉමිනා සම්බන්ධො. එකච්චෙ උප්පලාදිදීඝදණ්ඩකුසුමානි අට්ඨ වා නව වා දස වා කලාපං කත්වා තෙසමෙව දණ්ඩානං වාකෙහි වා අඤ්ඤෙන යෙන කෙනචි දණ්ඩකග්ගෙ ඨපෙත්වා වා විසුං වා බන්ධිත්වා උප්පලහත්ථාදිං කරොන්ති, තඤ්ච වෙඨිමං නාමාති වුත්තං හොති. එතං ද්වයම්පි න වට්ටති.

කප්පියකාරකෙහි ඔචිනිත්වා ඨපිතපුප්ඵානි සාටකෙ පක්ඛිපිත්වා භණ්ඩිකං කත්වා බන්ධිතුං න වට්ටති. තෙසුයෙව පුප්ඵෙසු අච්ඡින්නෙන දණ්ඩෙන වා තස්මිංයෙව දණ්ඩෙ අච්ඡින්නවාකෙන වා කලාපං කත්වා බන්ධිතුං, අංසභණ්ඩිකාය පක්ඛිපිත්වා ගහෙතුඤ්ච වට්ටති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''තෙසංයෙව පන වාකෙන වා දණ්ඩෙන බන්ධිතුං අංසභණ්ඩිකං වා කාතුං වට්ටතී''ති. ''වාකෙන වා දණ්ඩෙන වා'ති ච ඉදං අච්ඡින්දිත්වා පරික්ඛිපිත්වා බන්ධනං සන්ධාය වදන්තී''ති **සීහළගණ්ඨිපදෙ** වුත්තං. පදුමාදිපුප්ඵානි පදුමාදිපණ්ණෙසු නාළෙහි පවෙසෙත්වා නාළෙහි බහි කත්වා පණ්ණෙන පුප්ඵානි පටිච්ඡාදෙත්වා පණ්ණග්ගෙ බන්ධිතුං වට්ටති. ''දණ්ඩෙ පන බන්ධිතුං න වට්ටතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.431) ච **අට්ඨකථාය**මෙව වුත්තං.

468. **පුප්ඵමාලාහි පූරණෙ**ති පුප්ඵාවලීහි පූරණෙ. ඉදං කත්ථ ලබ්භතීති ආහ **"බොධි"**න්තිආදි. **පුප්ඵපටං** නාම මාලාවලියො තන්තං විය පසාරෙත්වා වත්ථං වායන්තෙහි විය තිරියඤ්ච මාලාවලීහි වායිතපටං වුච්චති. ඉදං පුප්ඵපටං මාලාවලීහි දීඝසො පූරණං සන්ධාය පුරිමෙ ගහිතං, තිරියතො වායනං සන්ධාය වක්ඛමානෙ වායිමෙපි ගහිතන්ති පුනරුත්තාභාවො වෙදිතබ්බො. **පටාදීනන්ති ආදි**-සද්දෙන චෙතියධාතුකරණ්ඩකවෙදිකාදීනං ගහණං.

පරික්ඛෙපෙසු ලබ්භතීති බොධික්ඛන්ධාදීනං පුනප්පුනං පරික්ඛිපනෙසු ලබ්භති. බොධික්ඛන්ධාදයො පුප්ඵාවලීහි පරික්ඛිපන්තෙහි පඨමවද්ධට්ඨානෙ පුප්ඵාවලියා අනතික්කාමිතෙ පුරිමං නාම ඨානං යාව පාපුණාති, තාව අඤ්ඤෙන ගහෙත්වා පරික්ඛිපන්තෙන ආහරිත්වා පුනපි තස්මිං ඨානෙ පත්තෙ අඤ්ඤස්ස දානවසෙන බොධික්ඛන්ධං, චෙතියං, ධාතුකරණ්ඩකං වා පුප්ඵකඤ්චුකෙන ඡාදෙතුං වට්ටතීති **අට්ඨකථාය** වුත්තං. සචෙපි ද්වෙයෙව භික්ඛූ උභොසු පස්සෙසු ඨත්වා පරියායෙන හරන්ති, වට්ටතියෙවාති වදන්ති. පුප්ඵපටවායනත්ථං පසාරියමානපුප්ඵාවලීසු ච එසෙව විනිච්ඡයො.

දීඝපුප්ඵාවලිං නාගදන්තෙසු පක්ඛිපිත්වා පුන පක්ඛිපිතුං න වට්ටති. ''නාගදන්තෙසු පන පුප්ඵවලයං පවෙසෙතුං වට්ටතී''ති වුත්තත්තා අඤ්ඤෙහි වලයං කත්වා දින්නපුප්ඵාවලිවලයං ධාතුකරණ්ඩථූපිකාය පවෙසෙතුං වට්ටති. ''මාලාගුණෙහි පන බහූහිපි කතං පුප්ඵදාමං ලභිත්වා ආසනමත්ථකාදීසු බන්ධිතුං වට්ටතී''ති වුත්තත්තා පුප්ඵදාමපුප්ඵාවලීනං පුප්ඵරහිතාය සුත්තකොටියා රජ්ජුදණ්ඩාදීසු බන්ධිතුං වට්ටති.

469. **පුප්ඵරූපං** නාම ''ගොප්ඵිමපුප්ඵෙහෙව හත්ථිඅස්සාදිරූපකානි කරොන්ති, තානිපි වායිමට්ඨානෙ තිට්ඨන්තී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.431) වුත්තත්තා තංතංරූපසණ්ඨානං කත්වා පුප්ඵාවලියො නිවෙසෙත්වා කරියමානං හත්ථිඅස්සාදිරූපං. ඉමස්මිං **අට්ඨකථා**පාඨෙ ''තානිපි වායිමට්ඨානෙ තිට්ඨන්තී''ති වුත්තත්තා ච ''අඤ්ඤෙහි කතපරිච්ඡෙදෙ පන පුප්ඵානි ඨපෙන්තෙන හත්ථිඅස්සාදිරූපකම්පි කාතුං වට්ටතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.431) **අට්ඨකථා**පාඨස්ස **සාරත්ථදීපනියං** ''පුප්ඵානි ඨපෙන්තෙනාති අගන්ථිතානි පාකතිකපුප්ඵානි ඨපෙන්තෙන. පුප්ඵදාමං පන පූජනත්ථාය භූමියං ඨපෙන්තෙන වුසාපෙත්වා වා අවුසාපෙත්වා වා දිගුණං කත්වා ඨපෙතුං න වට්ටතී''ති (සාරත්ථ. ටී. 2.431) වුත්තත්තා ච ඉමං හත්ථිආදිරූපං පූරෙන්තෙන මාලාවලිං අඤ්ඤෙහි කතපරිච්ඡෙදෙ සම්බන්ධිත්වා පාසාණආසනමඤ්චපීඨහත්ථිරූපාදිමත්ථකෙ ඨපෙත්වා පූජනප්පකාරො **වායිම**න්ති විඤ්ඤායති.

පුප්ඵපටන්ති පුබ්බෙ වුත්තප්පකාරං පුප්ඵපටං පූරෙන්තෙන එකාපි පුප්ඵාවලි පරිවත්තෙත්වා න ඨපෙතබ්බා, වායන්තෙන අඤ්ඤෙහි පූරිතෙපි එකාපි පුප්ඵාවලි න පාතෙතබ්බා, ඉදං පූරිමවායිමානං නානාකරණං. **ආදිග්ගහණෙන** පුප්ඵජාලං සඞ්ගණ්හාති, තං කරොන්තස්ස ජාලච්ඡිද්දගණනාය දුක්කටං හොති. ''භිත්තිච්ඡත්තබොධිත්ථම්භාදීසුපි එසෙව නයො''ති වුත්තත්තා ඡත්තාදීසු ච පුප්ඵජාලං න දාතබ්බං.

470. ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස සාධාරණත්තා **"භික්ඛූනං භික්ඛුනීනඤ්චා"**ති ආහ. **බුද්ධස්සපී**ති එත්ථ **පි**-සද්දො සම්භාවනෙ, ''පූජත්ථ''න්ති වත්තබ්බං, බුද්ධස්ස පූජත්ථායපි කාතුං වා කාරාපෙතුං වා න වට්ටතීති අත්ථො. ධම්මසඞ්ඝරතනානිපි උපලක්ඛණතො සඞ්ගය්හන්ති. සෙසෙ කිමෙව වත්තබ්බන්ති බ්‍යතිරෙකත්ථො.

471. **"තථා"**ති ඉමිනා ''සයං පරෙහි වා කාරාපෙතුං භික්ඛූනඤ්ච භික්ඛුනීනඤ්ච බුද්ධස්සපී''ති අනන්තරගාථාය වුත්තමතිදිසති. **කලම්බකන්ති** ද්වින්නං ධනුකානමන්තරෙ ඔලම්බකදාමං. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''කලම්බකොති අඩ්ඪචන්දනාගදන්තන්තරෙ ඝටිකාදාමඔලම්බකො වුත්තො''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.431). එත්ථ ච **ඝටිකාදාමඔලම්බකො** නාම අන්තෙ ඝටිකාකාරයුත්තො යමකදාමඔලම්බකො. **කාතුන්ති** බන්ධිතුං න වට්ටතීති යොජනා. එකෙකපුප්ඵදාමං පන නික්ඛන්තසුත්තකොටියා පබන්ධිත්වා ඔලම්බිතුං වට්ටති. පුප්ඵදාමද්වයං සඞ්ඝට්ටිතුකාමෙනපි

නික්ඛන්තසුත්තකොටියාව සුත්තකොටි සඞ්ඝටිතුං වට්ටති. **අඩ්ඪචන්දකමෙව වාති** ‘‘අඩ්ඪචන්දාකාරෙන මාලාගුණපරික්ඛෙපො’’ති **අට්ඨකථාය** වුත්තසරූපං වා.

එත්ථ ච **අඩ්ඪචන්දාකාරෙන මාලාගුණපරික්ඛෙපො** නාම අඩ්ඪචන්දාකාරෙන මාලාගුණස්ස පුනප්පුනං හරණපච්චාහරණවසෙන පූරෙත්වා පරික්ඛිපනං. තෙනෙව තං පූරිමෙ පවිට්ඨං. තස්මා එතම්පි අඩ්ඪචන්දාකාරං පුනප්පුනං හරණපච්චාහරණවසෙන පූරිතං න වට්ටති, එකවාරං පන අඩ්ඪචන්දාකාරෙන මාලාගුණං හරිතුං වට්ටතීති වදන්ති. කාතුං න වට්ටතීති සම්බන්ධො. ‘‘තදුභයම්පි පූරිමෙයෙව පවිට්ඨ’’න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.431) **අට්ඨකථායං** වුත්තං. **අඤ්ඤෙහි පූරිතන්ති** අඤ්ඤෙහි ආයතං පසාරෙත්වා පූරිතං පුප්ඵපටං. **වායිතුම්පි වාති** තිරියං එකපුප්ඵාවලිම්පි වායිතුං ‘‘න වට්ටතී’’ති ඉමිනාව සම්බන්ධො.

472. **පිට්ඨකාචමයන්ති** තණ්ඩුලපිට්ඨාදීහි කතඤ්චෙව කාචමත්තිකාය ච කතං පුප්ඵදාමං. **භෙණ්ඩුපුප්ඵමයම්පි වාති** භෙණ්ඩුදණ්ඩකෙහි මල්ලිකාසුමනචම්පකාදිසදිසං කත්වා ජීද්දෙහි කතදාමඤ්ච. ‘‘ගෙණ්ඩුපුප්ඵමය’’න්තිපි ලිඛන්ති. **ඛරපත්තමයන්ති** එත්ථ **ඛරපත්තං** නාම කුඩ්කුට්ඨඛචිතං පුප්ඵපටන්ති වදන්ති. **කාතුන්ති** ගන්ථනගන්ථාපනාදීනි කාතුං. භෙණ්ඩුඛරපත්තදාමානං පටික්ඛිත්තත්තා වෙලාදීහි කතදාමම්පි න වට්ටති අකප්පියානුලොමත්තාති වදන්ති.

473. **හීරාදීහීති** තාලනාළිකෙරහීරාදීහි. **ආදි**-සද්දෙන තිණසලාකාදිං සඞ්ගණ්හාති. **පටාකත්ථන්ති** පටාකාකාරෙන පූජනත්ථං. **‘‘විජ්ඣන්තස්සා’’**ති ඉමිනා කණ්ටකෙහි විජ්ඣනං, හීරාදීහි ආවුණනඤ්ච සඞ්ගහිතං.

475. **අසොකපිණ්ඩිආදීනන්ති** අසොකපුප්ඵමඤ්ජරිකාදීනං. **ආදි**-සද්දෙන **අට්ඨකථායං** (පාරා. අට්ඨ. 2.431) එතෙහෙව සද්ධිං දස්සිතං ජාලවිතානං, ජීද්දානි දස්සෙත්වා කතවෙදිකා, නාගදන්තකං, පුප්ඵචඞ්කොටකාපිධානං, තාලපණ්ණවලයාදිඤ්ච සඞ්ගණ්හාති. **ධම්මරජ්ජුයාති** එත්ථ **සාරත්ථදීපනියං** ‘‘ධම්මරජ්ජු නාම චෙතියං වා බොධිං වා පුප්ඵපවෙසනත්ථ ආවජ්ජිත්වා බද්ධරජ්ජූ’ති **මහාගණ්ඨිපදෙ, මජ්ඣිමගණ්ඨිපදෙ** ච වුත්තං, තස්මා තථා බද්ධාය රජ්ජුයා චෙතියස්ස ච අන්තරෙ පුප්ඵානි පවෙසෙතුං වට්ටතීති විඤ්ඤායති. **ගණ්ඨිපදෙ** පන **‘ධම්මරජ්ජුන්ති** සිථිලවට්ටිතං රජ්ජුං කත්වා බොධිං වා චෙතියං වා පරික්ඛිපිත්වා ධම්මාසනෙ වා ලම්බිත්වා තත්ථ පුප්ඵානි පවෙසෙන්තී’ති වුත්තං, තස්මා සිථිලවට්ටිතාය රජ්ජුයා අන්තරෙපි පුප්ඵානි පවෙසෙතුං වට්ටතීති විඤ්ඤායති, වීමංසිත්වා යුත්තතරං ගහෙතබ්බං. උභයත්ථාපි පනෙත්ථ නෙවත්ථි විරොධොති අම්හාකං ඛන්තී’’ති (සාරත්ථ. ටී. 2.431) ලිඛිතං.

476. **විජ්ඣන්තස්සපීති පි**-සද්දෙන ධම්මාසනවිතානාදීසු පුප්ඵපූජනත්ථං සයං කණ්ටකහීරාදිප්පවෙසනං සඞ්ගණ්හාති. ‘‘විතානාදීසු පුප්ඵපූජනත්ථං කණ්ටකහීරාදිප්පවෙසනං න වට්ටතී’ති ඉදං අට්ඨකථාචරියප්පමාණතො ගහෙතබ්බ’’න්ති **සාරත්ථදීපනියං** වුත්තං.

477. **කප්පියවචනං** නාම ‘‘එවං ජාන, එවං කතෙ සොභෙය්‍ය, යථා එතානි පුප්ඵානි න විකිරියන්ති, තථා කරොහී’’තිආදි (පාරා. අට්ඨ. 2.431) **අට්ඨකථා**ගතං කප්පියවචනං. **වත්ථුපූජනෙති** රතනත්තයපූජනෙ. නිමිත්තාදීසු **නිමිත්තං** නාම පුප්ඵානි ච ගන්ථනවාකෙ ච ගහෙත්වා ගන්ථිතුං ජානන්තානං සමීපෙ ඨපනං. **ඔභාසො** නාම ‘‘තුම්හෙහි පිළන්ධිතකුසුමානි කස්මා න විකිරන්තී’’ති වුත්තෙ ‘‘ගන්ථිතත්තා’’ති වෙ වදති, නනු පූජනකපුප්ඵානි ගන්ථිතුං න වට්ටතීතිආදිවචනානි. **පරියායො** නාම පණ්ඩිතෙහි පුප්ඵානි යථා න විකිරියන්ති, තථා ගන්ථිත්වා පූජෙතුං මනාපන්තිආදිවචනං. **පකාසිතා** අට්ඨකථායං.

478. ‘‘කුලානි දූසෙති පුප්ඵෙන වා’’තිආදිපාඨෙ (පාරා. 437) ‘‘වෙජ්ජිකාය වා ජඞ්ඝපෙසනිකෙන වා’’ති (පාරා. 437) වුත්තං වෙජ්ජකම්මාදිං කුලදූසනතො විසුං කත්වා ‘‘න කෙවලං…පෙ…. කුදාචන’’න්ති කස්මා වුත්තන්ති? විසුං කාතුං න වුත්තං. යොජනා පනෙත්ථ එවං වෙදිතබ්බා ‘‘න කෙවලමිදමෙව වුත්තප්පකාරං පුප්ඵදානාදිකුලදූසනං කුදාචනං අකත්තබ්බං, අථ ඛො වෙජ්ජකම්මාදි කුලදූසනම්පි කුදාචනං න කත්තබ්බ’’න්ති. **වෙජ්ජකම්මාදීති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන වක්ඛමානපරිත්තොදකසුත්තදානඅනාමට්ඨපිණ්ඩදානදූතෙය්‍යජඞ්ඝපෙසනිකෙ සඞ්ගණ්හාති.

479. ‘‘කුදාචනං න කත්තබ්බ’’න්ති සාමඤ්ඤෙන නිසෙධෙත්වා ඉදානි **‘‘කත්තබ්බ’’**මිච්චාදිනා අපවාදවිධිං දස්සෙති. **පඤ්චන්නං සහධම්මිනන්ති** භික්ඛුභික්ඛුනිසික්ඛමානසාමණෙරසාමණෙරීනං පඤ්චන්නං සහ සද්ධිං චරිතබ්බො පබ්බජ්ජාසාසනධම්මො එතෙසං අත්ථීති ‘‘සහධම්මිකා’’ති සඞ්ඛං ගතානං. **අකතවිඤ්ඤත්තිං කත්වාපීති** අඤ්ඤාතකඅප්පවාරිතෙ භෙසජ්ජං යාචිත්වාපි ‘‘වදෙය්‍යාථ භන්තෙ යෙනත්ථො’’ති එවං අකතට්ඨානෙ විඤ්ඤත්ති **අකතවිඤ්ඤත්ති. අත්තනො ධනෙනාති** සසන්තකවිසයෙ.

480. **‘‘තථා’’**ති සහධම්මිකානං වුත්තමතිදිසති. **තදුපට්ඨාකජන්තුනොති** තෙසං ද්වින්නං මාතාපිතූනං වෙය්‍යාවච්චකරස්ස. **භණ්ඩුකස්සාති** ගිහිලිඞ්ගෙ ඨිතස්සාපි පබ්බජ්ජාපෙක්ඛස්ස. **අත්තනො වෙය්‍යාවච්චකරස්සපීති** අත්තනො කම්මකරස්සපි. එත්තකානඤ්ච ජනානං පඤ්චසහධම්මිකානං විය අකතවිඤ්ඤත්තියාපි භෙසජ්ජං කාතබ්බන්ති වුත්තං හොති.

481. **ජෙට්ඨභාතාති** අත්තනො පුබ්බජො භාතා. **කනිට්ඨොති** අනුජො භාතා. **තථා භගිනියො දුවෙති** ජෙට්ඨකනිට්ඨා ද්වෙ භගිනියො. **චූළමාතාති** මාතු කනිට්ඨා. **චූළපිතාති** පිතු කනිට්ඨො. **මහාමාතාති** මාතු ජෙට්ඨා. **මහාපිතා** පිතු ජෙට්ඨභාතා.

482. **පිතුච්ඡාති** පිතුභගිනී ජෙට්ඨකනිට්ඨා. **මාතුලොති** මාතු භාතා. ජෙට්ඨකනිට්ඨයෙ ද්වෙ පිතුච්ඡා , ද්වෙ මාතුලෙ ච එකතො කත්වා **''දසා''**ති වුත්තං. භෙසජ්ජං කාතුං වට්ටතීති සම්බන්ධො.

484. ''දස්සන්ති මෙ ඉමෙ''ති ආභොගං කත්වා වා දාතබ්බන්ති යොජනා.

485. **එතෙසං** දසන්නං ඤාතීනං. **යාව සත්තමා කුලාති** එත්ථ කුලපරිච්ඡෙදො කථං ගහෙතබ්බොති? ''සපුත්තදාරං භාතු කුටුම්බං එකං කුලං, එවං තස්ස පුත්තස්ස වා ධීතු වා කුටුම්බං එකං කුල''න්ති එවමාදිනා නයෙන යාව සත්තමා කුලපරිවට්ටා ගහෙතබ්බා. ''සපුත්තපතිභගිනියා කුටුම්බං එකං කුලං, තථා තස්ස පුත්තස්ස වා ධීතු වා කුටුම්බං එකං කුල''න්තිආදිනා නයෙන යාව සත්තමා කුලපරිවට්ටා ගහෙතබ්බා. චූළමාතාදීනම්පි කුලපරම්පරා ඉමිනා නියාමෙන ගහෙතබ්බාති වදන්ති. **කුලදූසනං න රූහතීති** ''දාතුං පුප්ඵං පනඤ්ඤස්ස, ආගතස්සෙව ඤාතිනො''තිආදිනා (වි. වි. 443) නයෙන කථිතවිධිනා එතෙසු පවත්තන්තස්ස කුලදූසනං න රූහතීති වුත්තං හොති.

486. **භාතුජායාති** අත්තනො ජෙට්ඨස්ස වා කනිට්ඨස්ස වා භාතු භරියා. **භගිනිසාමිකොති** අත්තනො ජෙට්ඨාය වා කනිට්ඨාය වා භගිනියා සාමිකො.

487. **භාතුනොති** ජෙට්ඨස්ස, කනිට්ඨස්ස ච භාතුනො. අනු පච්ඡා ජාතාති **අනුජා,** කනිට්ඨභගිනී. ''අනුජා''ති උපලක්ඛණන්ති ජෙට්ඨායපි සඞ්ගහො. ජෙට්ඨකනිට්ඨභාතූනං භරියා ච ජෙට්ඨකනිට්ඨභගිනීනං සාමිකා ච සචෙ අඤ්ඤාතකා හොන්තීති යොජනා. **දෙථාති** එත්ථ ''ඉමං භෙසජ්ජ''න්ති පාඨසෙසො.

488. **තෙසම්පි** භාතුභගිනීනං. **''පුත්තාන''**න්ති ඉමිනා ධීතූනම්පි සඞ්ගහො. **කත්වාති** වත්වා. **තුම්හාකං මාතාපිතූනං දෙථාති** එත්ථාපි ''ඉමං භෙසජ්ජ''න්ති පකරණතො ලබ්භති. **මාතාපිතූනන්ති** උභයසඞ්ගාහකවචනතො ''තුය්හං මාතු වා, තුය්හං පිතු වා''ති යථාසම්භවං විසුං විසුඤ්ච වත්තබ්බං. **තෙසන්ති** ච **තුම්හාකන්ති** ච සාමිවචනං. **පුත්තානන්ති** ච **මාතාපිතූනන්ති** ච සම්පදානවචනං.

489. භෙසජ්ජකරණාරහානං වත්තබ්බතාය **''අකල්ලකො''**ති ඉදං ඉස්සරාදිපදෙහි පච්චෙකං යොජෙතබ්බං. **අකල්ලකොති** ආතුරො. **කල්ලං** වුච්චති සුඛං, තං එතස්ස අත්ථීති **කල්ලකො,** න කල්ලකො අකල්ලකො. **ඤාතිජනුජ්ඣිතො වාති** ඤාතිජනෙන පරිච්චත්තො වා.

490. **එතෙසං සබ්බෙසන්ති** ඉස්සරාදිආතුරානං සබ්බෙසමෙතෙසං ජනානං. **''සාධුනා''**ති වක්ඛමානත්තා **අපච්චාසීසතා සතාති** එත්ථ **සතාති** කිරියාපදං. ''ඉමස්මිං කතෙ ඉමෙ මය්හං එවරූපං දස්සන්තී''ති අත්තනො අත්ථාය පච්චාසීසනං අකරොන්තෙනාති අත්ථො. භික්ඛුසඞ්ඝස්ස උපකාරතං පච්චාසීසන්තෙන කාතුං වට්ටති. **පටිසන්ථාරොති** ආමිසපටිසන්ථාරො, ධම්මපටිසන්ථාරොති දුවිධො පටිසන්ථාරො. එත්ථ ආමිසපටිසන්ථාරො ගය්හති. භෙසජ්ජං ආමිසෙනපි හොතීති ධම්මකථාය සඞ්ගහොපි යුජ්ජතෙව. පටිසන්ථරණං පටිසන්ථාරො. පටිලද්ධාමිසස්ස ච ධම්මස්ස ච තෙසු ච අත්තනි ච පතිරූපෙනාකාරෙන සමං අත්ථරණං පවත්තනන්ති අත්ථො.

අපරො නයො – ආමිසස්ස ච ධම්මස්ස ච අලාභෙන අත්තනො, පරස්ස ච අන්තරෙ සම්භවන්තස්ස ඡිද්දස්ස විවරස්ස භෙදස්ස පටිසන්ථරණං පිදහනං සඞ්ගහණං **පටිසන්ථාරො.** අයඤ්හි ලොකසන්නිවාසො අලබ්භමානෙන ආමිසෙන ච ධම්මෙන චාති ද්වීහි ඡිද්දො, තස්ස තං ඡිද්දං යථා න පඤ්ඤායති, එවං පීඨස්ස විය පච්චත්ථරණෙන ආමිසෙන, ධම්මෙන ච පටිසන්ථරණං ''ආමිසපටිසන්ථාරො, ධම්මපටිසන්ථාරො''ති වුච්චතීති. **සාධුනාති** සාමීචිප්පටිපන්නතාදිඅරියධම්මෙ පතිට්ඨිතුකාමෙන අරියාචාරෙන භික්ඛුනාති අත්ථො. **''අධුනා''**ති ඉදං ඉමිස්සා පටිපත්තියා සබ්බකාලං පටිපජ්ජිතබ්බතායපි පාපජනකණ්හකසංගාමෙ ඉමස්මිං විපන්නකාලෙ විසෙසෙන අප්පමත්තෙන පවත්තෙතබ්බන්ති අධිප්පායෙන වුත්තං.

491-2. **කෙනචීති** උපලක්ඛණත්තා උපාසකෙන වා උපාසිකාය වාති අත්ථො. **හත්ථෙනාති** හත්ථාවයවා අඞ්ගුලියො වුත්තා සමුදායෙ පවත්තස්ස වොහාරස්ස අවයවෙ පවත්තනතො. **කත්වාති** එත්ථ ''පරිත්ත''න්ති පාඨසෙසො, කරොතිස්ස කිරියාසාමඤ්ඤෙ වත්තනතො භණිත්වාති අත්ථො. **තෙසමෙව ච සන්තකන්ති** පරිත්තං භණාපෙන්තානමෙව සන්තකං සුත්තොදකං. එවං වුත්තත්තා ''අත්තනො සුත්තොදකං ආහරිත්වා පුඤ්ඤත්ථාය ඉදං හත්ථෙන චාලෙත්වා, ආමසිත්වා වා පරිත්තං භණථා''ති වුත්තෙ කෙනචි පරිත්තොදකං සුත්තං කාතබ්බං. කෙනචි ''පරිත්තොදකසුත්තානි දෙථා''ති වුත්තෙ භික්ඛුනා තෙසමෙව සන්තකං ජලං හත්ථෙන චාලෙත්වා සුත්තකං මද්දිත්වා පරිත්තං කත්වා දාතබ්බන්ති යොජනා.

493. **අනාමට්ඨයොපීති** හත්ථෙන අනාමසිතොපි, අපබ්බජිතස්ස හත්ථතො ලද්ධා අත්තනා වා අඤ්ඤෙන වා භික්ඛුනා අගහිතග්ගොති වුත්තං හොති.

494. **චොරදාමරිකස්ස චාති** ගාමවිලොපකස්ස චොරස්ස ච.

495. **පණ්ඩුපලාසස්සාති** පබ්බජ්ජාපෙක්ඛස්ස භණ්ඩුකස්ස, පණ්ඩුවණ්ණො පලාසො **පණ්ඩුපලාසො,** සො වියාති පණ්ඩුපලාසො, තංසදිසෙ තබ්බොහාරො ''සීහොයං මාණවකො''තිආදීසු විය. යථා පණ්ඩුපලාසො රුක්ඛා පතනාභිමුඛො තිට්ඨති නියතපාතො, එවමයම්පි ගිහිලිඞ්ගතො අපගමාභිමුඛො පබ්බජ්ජූපගමනෙ නියතොව තිට්ඨතීති ''පණ්ඩුපලාසසදිසො''ති වෙදිතබ්බො.

ථාලකෙපි චාති අත්තනො පරිභොගථාලකෙපි. ඉදඤ්ච නිදස්සනමත්තං, පත්තොපි ගහිතොයෙවාති දට්ඨබ්බං. **ඨපෙත්වාති** එත්ථ ''පිණ්ඩපාත''න්ති උපයොගවසෙන සම්බන්ධනීයං. **තං පනාති** අත්තනො පරිභොගථාලකෙ ඨපෙත්වා දියාමානං පිණ්ඩපාතං. ''මාතාපිතූන''න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.436-437) **අට්ඨකථා**වචනතො එත්ථ ''පිතුනො''ති උපලක්ඛණන්ති මාතාපිතූනම්පීති අත්ථො. සචෙ එකසෙසො ඉච්ඡිතො, ''පිතූනම්පී''ති පාඨො යුජ්ජති.

496. **ජඞ්ඝපෙසනියන්ති** ගිහීනං දූතෙය්‍යසාසනහරණකම්මං ''ජඞ්ඝපෙසනිය''න්ති වුච්චති. **අපි චාති** වුත්තසමුච්චයො.

497. එත්තාවතා සාමඤ්ඤවිධිං දස්සෙත්වා ඉදානි අපවාදවිධිං දස්සෙතුං **''භණ්ඩු''**තිආදි වුත්තං. **සාසනන්ති** සන්දෙසං. **හරිතුන්ති** වුත්තට්ඨානං නෙතුං.

498. **අට්ඨවිධෙනපීති** පුප්ඵදානාදිජඞ්ඝපෙසනියාවසානෙන අට්ඨප්පකාරෙනපි. **කුලදූසනකම්මෙනාති** කුලානං සද්ධාවිනාසකෙන අනාචාරකම්මෙන. **ලද්ධන්ති** එත්ථ ''භොජන''න්ති ඉදං ''භුඤ්ජිතු''න්ති ච ''අජ්ඣොහාරෙසූ''ති ච වුත්තත්තා, ''සෙසෙසුපි අයං නයො''ති වක්ඛමානත්තා ච ලබ්භති. පඤ්චසු සහධම්මිකෙසු එකෙනාපි කුලදූසනෙන කම්මෙන උප්පාදිතපච්චයො සබ්බෙසම්පි න වට්ටතීති **''පඤ්චන්නං සහධම්මිකානං න ච වට්ටතී''**ති සබ්බපටිසෙධො කතො.

499. **සබ්බත්ථාති** ''අජ්ඣොහාරෙසූ''ති එතස්ස විසෙසනං, සබ්බෙසූති අත්ථො. ''අජ්ඣොහාරෙ අජ්ඣොහාරෙ''ති **අට්ඨකථා**ගතං සඞ්ගණ්හාති. **''අජ්ඣොහාරෙසූ''**ති ඉදං පරගලං කාතබ්බං ආමිසං සන්ධායාහ. සෙසපච්චයෙ පටිච්ච පරිභොගවසෙනෙව **''සෙසෙසූ''**ති ආහ, අනජ්ඣොහරණීයෙසු සෙසපච්චයෙසූති අත්ථො. කිං වුත්තං හොති? චීවරපච්චයෙ සරීරතො මොචෙත්වා පරිභොගගණනාය, සෙනාසනපච්චයෙ නිබ්බකොසෙ උදකපතනට්ඨානතො අබ්භන්තරං පවිට්ඨවාරගණනාය, මඤ්චපීඨාදිසෙනාසනෙ නිසීදනසයනාදිපරිභොගගණනාය, අනජ්ඣොහරිත්වා අබ්භඤ්ජනාලෙපනාදිවසෙන කාතබ්බභෙසජ්ජෙ සරීරතො මොචෙත්වා වාරගණනායාති වුත්තං හොති. **අයං නයොති** ''දුක්කටං පරිදීපිත''න්ති වුත්තො නයො.

500. **''උප්පන්නපච්චයා''**ති ඉදං ''අභූතාරොචනෙනා''ති ඉදමපෙක්ඛිත්වා වුත්තං. **''කත්වා රූපියවොහාර''**න්ති ඉදමපෙක්ඛිත්වා ''උප්පාදිතපච්චයා''ති යොජනා කාතබ්බා. රූපියවොහාරවිනිච්ඡයො නිස්සග්ගියෙ ආවි භවිස්සති. අභූතාරොචනවිනිච්ඡයො චතුත්ථපාරාජිකෙ වුත්තො. **සමානාති පකාසිතාති** කුලදූසනකම්මෙන උප්පාදිතපච්චයෙහි සදිසාති අට්ඨකථායං වුත්තාති අත්ථො. ඉමිනා තත්ථාපි විනිච්ඡයො එත්තකොයෙවාති අතිදිසති.

501. ''සංසාරවාසො දුක්ඛ''න්ති ඤත්වා නිබ්බානාධිගමෙ මානසං බන්ධිත්වා නිබ්බානගාමිනිං පටිපදං සන්ධාය සාසනාවතිණ්ණෙන සික්ඛාකාමෙන කුලපුත්තෙන සෙවිතක්ඛණෙයෙව ජීවිතහරණසමත්ථවිසමිස්සපූතිමුත්තං විය වජ්ජනීයං අකප්පියපච්චයං උප්පාදෙතුං කරියමානං අකප්පියොපායප්පකාරං එකතො දස්සෙතුමාහ **''විඤ්ඤත්තී''**තිආදි. තත්ථ **විඤ්ඤත්ති** යාචනා. **අනුප්පදානන්ති** පිණ්ඩපටිපිණ්ඩදානං. **වෙජ්ජකම්මං** වුත්තනයමෙව. **අනෙසනං** නාම අප්පිච්ඡතාය අනනුරූපෙන පයොගෙන පච්චයපරියෙසනං.

පාරිභට්‍යතා නාම ඉස්සරෙ සෙවිතුං පරිවාරෙත්වා තෙසං චිත්තරුචිතං විලපන්තානං පරිභටානං සෙවකජනානං විය ලාභත්ථිකස්ස භික්ඛුනො පච්චයදායකෙසු පවත්තීති වෙදිතබ්බො. පරි සමන්තතො භටති සෙවතීති **පරිභටො,** ඉස්සරජනානං සමීපාවචරො සෙවකජනො, පරිභටො වියාති **පරිභටො,** භික්ඛු, පරිභටස්ස කම්මං **පාරිභට්‍යං,** තස්ස භාවො පාරිභට්‍යතා. අථ වා පරිභටති ධාති විය කුලදාරකෙ අඞ්කෙ කරණාදිවසෙන ධාරෙතීති **පරිභටො,** පරිභටස්ස කම්මං **පාරිභට්‍යං,** තස්ස භාවො පාරිභට්‍යතාති ලාභාසාය භික්ඛුනො කුලදාරකෙසු අනනුලොමිකා පවත්ති වුච්චති.

මුග්ගසූපතා නාම පක්කමුග්ගා විය පක්කාපක්කබීජමිස්සා ලාභාසාය දායකානං චිත්තාරාධනත්ථාය සච්චාලිකමිස්සකතා. යථා මුග්ගෙසු පච්චමානෙසු කොචිදෙව න පච්චති, බහවො පච්චන්ති, එවමෙව යස්ස දායකෙහි සද්ධිං කථෙන්තස්ස කිඤ්චිදෙව සච්චං හොති, අසච්චමෙව බහුකං හොති, අයං වුච්චති මුග්ගසූපසදිසත්තා

“මුග්ගසූපො”ති, තස්ස කම්මං **මුග්ගසූපං,** තස්ස භාවො මුග්ගසූපතා. **වත්ථුවිජ්ජකං** නාම කූපවත්ථුගෙහවත්ථුආදීනං ආචික්ඛනං. වත්ථුවිජ්ජායකානං කතං වත්ථුවිජ්ජකං.

502. **පඬ්සපෙසනියං, දූතකම්මඤ්ච** වුත්තනයමෙව. **කුලදූසනන්**ති වුත්තාවසෙසං. **අභූතාරොචනඤ්ච** වුත්තනයමෙව. **බුද්ධපටිකුට්ඨන්**ති බුද්ධෙහි පටික්කොසිතං ගරහිතං යථාවුත්තං මිච්ඡාජීවඤ්ච අවුත්තඤ්ච අඞ්ගවිජ්ජානක්ඛත්තවිජ්ජාඋක්කාපාතදිසාඩාහභූමිචාලාදිභෙදං මිච්ඡාජීවනූපායං සබ්බං. **විවජ්ජයෙ**ති විසමිව, ගූථමුත්තං විය ච ආරකා පරිවජ්ජෙය්‍යාති අත්ථො. ‘‘සික්ඛාකාමො කුලපුත්තො’’ති සාමත්ථියා ලබ්භති.

503. **පටිනිස්සජ්ජතොපි තන්**ති සමනුභාසනකම්මතො පුබ්බෙ වා ඤත්තිචතුත්ථාසු කම්මවාචාසු අන්තකම්මවාචාය **යය**-කාරං අප්පත්තාය වා කුලදූසනකම්මං පජහන්තස්සාති වුත්තං හොති. **සඞ්ඝභෙදසමන්**ති පඨමසඞ්ඝභෙදෙන සමන්ති.

කුලදූසනකථාවණ්ණනා.

504. **“ජාන”**න්ති ඉමස්ස ‘‘භික්ඛුනා’’ති එතස්ස විසෙසනත්තා ජානතාති ගහෙතබ්බං. පාළියා ලිඛිතෙ **සීහළගණ්ඨිපදෙ** පන එවරූපං ආපත්තිං ආපන්නොස්මීති ඤත්වාති අත්ථො වුත්තො. **යාවතීහන්**ති යත්තකානි අහානි, ‘‘ඡාදිතා’’ති ඉමිනා සම්බන්ධො, ඡාදනකිරියාඅච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං. **ඡාදිතා**ති ‘‘අහං ඉත්ථන්නාමං ආපත්තිං ආපන්නො’’ති සබ්‍රහ්මචාරීනං අනාරොචනදිවසෙන පටිච්ඡාදිතා. **ආපත්තී**ති සඞ්ඝාදිසෙසාපත්ති. **අකාමා**ති අරුචියාව සඞ්ඝාදිසෙසං ආපජ්ජිත්වා අකතපටිකම්මස්ස සග්ගමොක්ඛානං අන්තරායකරත්තාති අධිප්පායො. **පරිවත්ථබ්බන්**ති පරිවාසං සමාදාය වත්ථබ්බං. කිත්තකං කාලන්ති ආහ **“තාවතීහ”**න්ති, තත්තකානි අහානීති වුත්තං හොති. ආපජ්ජිත්වා යත්තකානි අහානි පටිච්ඡාදෙති, තත්තකානෙව අහානීති අත්ථො.

505-6. ආපත්ති කිත්තකෙන පටිච්ඡන්නා හොතීති ආහ **“ආපත්ති ච”**තිආදි. තත්ථ **ආපත්ති චා**ති සඞ්ඝාදිසෙසාපත්ති ච. **අනුක්ඛිත්තො චා**ති උක්ඛෙපනීයකම්මෙන සයං අනිස්සාරිතො ච. **පහූ චා**ති සයං සබ්‍රහ්මචාරීනං සන්තිකං ගන්ත්වා ආරොචෙතුං පහොති ච. **අනන්තරායිකො චා**ති ගමනවිබන්ධකෙන රාජචොරාදිඅන්තරායෙන විරහිතො ච. **චතුස්ව පී**ති එත්ථ ‘‘එතෙසූ’’ති සෙසො, එතෙසු චතූසූති අත්ථො. **තංසඤ්ඤී**ති ආපත්තිසඤ්ඤී අනුක්ඛිත්තසඤ්ඤී පහුසඤ්ඤී අනන්තරායිකසඤ්ඤීති වුත්තං හොති. **තස්ස** එවංසඤ්ඤිනො ඉමෙසු චතූසු තථාසඤ්ඤිනො පුග්ගලස්ස. **ඡාදෙතුකාමතා**ති ආචරියාදීසු ගාරවෙන වා ගරහාදිභයා වා ‘‘න ආරොචෙස්සාමී’’ති පටිච්ඡාදෙතුකාමතා ච. **ඡාදනන්**ති තථා චින්තෙත්වා ‘‘අහං ඉත්ථන්නාමං ආපන්නො’’ති අවත්වා පටිච්ඡාදනඤ්චාති ඉමෙහි දසහි අඞ්ගෙහි. **“භික්ඛුනා”**ති කත්තුනිද්දෙසත්තා **ඡන්නා**ති එත්ථ ඡාදිතාති අත්ථො. කාලවිධිං දස්සෙති **“අරුණුග්ගමනෙනා”**ති, ආපත්තිආපන්නදිවසං ඛෙපෙත්වා අරුණුට්ඨානෙන සද්ධිං ඡන්නා හොතීති අත්ථො.

ද්වෙභාණවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

507. එවං පටිච්ඡන්නසඞ්ඝාදිසෙසපටිකම්මත්ථං ‘‘අකාමා පරිවත්ථබ්බ’’න්ති විහිතස්ස පරිවාසස්ස කො භෙදො, කො පවත්තික්කමොති ආහ **“තිවිධො”**තිආදි. සො පරිවාසො තිවිධො දීපිතොති සම්බන්ධො. කෙනාති ආහ **“තිවිධාපෙතචෙතසා”**ති. ‘‘තිස්සො විධා, සෙය්‍යොහමස්මීති විධා, සදිසොහමස්මීති විධා, හීනොහමස්මීති විධා’’ති (දී. නි. 3.305) වුත්තවිධාය මානනාමධෙය්‍යතො තිවිධමානතො අපගතචිත්තෙන සම්මාසම්බුද්ධෙනාති අත්ථො.

පටිච්ඡන්නා ආපත්ති එතස්සාති **පටිච්ඡන්නො**. අරිසාදීනං ආගතිගණත්තා තත්ථ පක්ඛිපනෙන අ-කාරපච්චයො දට්ඨබ්බො. තෙනෙව වක්ඛති ‘‘පටිච්ඡන්නාය දාතබ්බො’’තිආදි.

සුද්ධන්තොති ‘‘උභො කොටියො සොධෙත්වා දාතබ්බපරිවාසො සුද්ධන්තො නාමා’’ති **පාළිගණ්ඨිපදෙ** වුත්තත්තා උපසම්පදාකාලසඞ්ඛාතො සුද්ධො පුබ්බන්තො, ආරොචිතකාලසඞ්ඛාතො සුද්ධො අපරන්තො ච පරිවාසසමාදානකාලෙ වා පරිවසනකාලෙ වා උපපරික්ඛිත්වා දිට්ඨා සුද්ධා අන්තා අනාපත්තිකාලසඞ්ඛාතා උභො කොටියො අස්සාති කත්වා **සුද්ධන්ත**නාමකො පරිවාසො ච. එත්ථ ච භෙදාදිං වක්ඛති.

සම්මා දිවසාදීනං ඔධානං පක්ඛෙපො යත්ථ සො **සමොධානො,** පරිවාසො. දිවසෙසු දිවසෙ වා ආපත්තීසු ආපත්තියො වා සබ්බා නානාවත්ථුකා ආපත්තියො එකතො කත්වා ඔධාය දාතබ්බපරිවාසොති අත්ථො. එත්ථාපි භෙදාදිං වක්ඛති.

508. **තත්‍රා**ති තෙසු තීසු පරිවාසෙසු. ‘‘යො’’ති සෙසො. **ඉතී**ති එවමත්ථො දට්ඨබ්බො. යො පටිච්ඡන්නපරිවාසො, අයන්ති එවං පකාසිතොති යොජනා.

509-10. පරිවාසදානකාලෙ වුච්චමානාය කම්මවාචාය පධානලක්ඛණං දස්සෙතුමාහ **“වත්ථුගොත්තවසෙනා”**තිආදි. තත්ථ **“වත්ථූ”**ති සුක්කමොචනාදිකො වීතික්කමො වුච්චති. අයමෙව සුක්කවිස්සට්ඨිආදිකං ගං වාචං සඤ්ඤඤ්ච තායති රක්ඛතීති කත්වා ‘‘ගොත්ත’’න්ති වුච්චති. තඤ්හි සජාතියසාධාරණවිජාතියවිනිවත්තනවසෙන අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං අදත්වා වාචං සද්දං, තබ්බිසයං සඤ්ඤඤ්ච රක්ඛති. ඉදං වත්ථුගොත්තද්වයවාචකං සුක්කවිස්සට්ඨිකායසංසග්ගවිසෙසවචනඤ්ච ‘‘නානාවත්ථුකා’’ති සාමඤ්ඤවචනඤ්චාති ඉමිනා වචනද්වයෙනාති වුත්තං හොති. වුත්තඤ්හෙතං **අට්ඨකථායං** ‘‘සුක්කවිස්සට්ඨිං කායසංසග්ග’න්තිආදිවචනෙනාපි ‘නානාවත්ථුකායො’තිආදිවචනෙනාපි වත්ථුචෙව ගොත්තඤ්ච සඞ්ගහිත’’න්ති (චූළව. අට්ඨ. 102). **නාමාපත්තිවසෙන වාති** එත්ථ සඞ්ඝාදිසෙසොති සජාතිසාධාරණනාමං, ආපත්තීති සබ්බසාධාරණනාමන්ති ද්වීහි නාමෙහි තංතංවීතික්කමවසෙන ආපජ්ජිතබ්බතො තදෙව ආපත්තීති එවමුභින්නං නාමාපත්තීනං වසෙන වාති අත්ථො.

කම්මවාචා හි කාතබ්බාති ‘‘වත්ථුගොත්තවසෙනාපී’’ති එත්ථ **අපි**-සද්දො ‘‘නාමාපත්තිවසෙන වා’’ති එත්ථ සඞ්ඝාදිසෙසොති සජාතිසාධාරණනාමං, ආපත්තීති සබ්බසාධාරණනාමන්ති ද්වීහි නාමෙහීති ඉදං සමුච්චිනොතීති උභයං එකතො යොජෙත්වා කම්මවාචා කාතබ්බාති. ‘‘නාමාපත්තිවසෙන වා’’ති එත්ථ විකප්පත්ථෙන **වා**-සද්දෙන, ‘‘අහං භන්තෙ සම්බහුලා සඞ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියො ආපජ්ජිං එකාහපටිච්ඡන්නායො’ති එවං නාමමත්තවසෙන වා යොජනා කාතබ්බා’’ති **අට්ඨකථාය** වුත්තවිසෙසනිවත්තනත්ථමත්තසද්දවසෙන ච වත්ථුගොත්තවිරහිතෙන කෙවලෙන නාමාපත්තිමත්තෙන පයොජෙත්වා කාතබ්බායෙවාති වුත්තං හොති. කම්මවාචාය කරණප්පකාරො පන **සමුච්චයක්ඛන්ධකෙ** ආගතනයෙන ආපන්නපුග්ගලනාමෙන ච එකාහපටිච්ඡන්නාදිවචනෙන ච යොජෙත්වා දට්ඨබ්බො. තස්ස දාතබ්බොති යොජනා. ‘‘පරිවාසො’’ති පකරණතො ලබ්භති, පටිච්ඡන්නාපත්තිකස්ස පුග්ගලස්ස පරිවාසො දාතබ්බොති අත්ථො.

තෙන වාති ලද්ධපරිවාසෙන අන්තොසීමාය උක්කුටිකං නිසින්නෙන පග්ගහිතඤ්ජලිනා භික්ඛුනා ච. **සමාදියිත්වාති** එත්ථාපි ‘‘වත්ත’’න්ති සාමත්ථියා ලබ්භති. ‘‘සමාදානෙපායං නයො’’ති (වි. වි. 514) වක්ඛමානත්තා ‘‘වත්තං සමාදියාමි, පරිවාසං සමාදියාමී’’ති ඉමෙසං ද්වින්නං අඤ්ඤතරං වා ද්වයමෙව වා තික්ඛත්තුං වත්වා **පාරිවාසිකක්ඛන්ධකෙ** වුත්තවත්තපූරණත්ථං සමාදියිත්වාති වුත්තං හොති. ආදිතො සඞ්ඝස්ස ආරොචෙතබ්බන්ති යොජනා. තථා වත්තං සමාදියිත්වා නිසින්නෙන පඨමං **සඞ්ඝස්ස** ‘‘අහං භන්තෙ එකං ආපත්තිං ආපජ්ජිං සඤ්චෙතනිකං සුක්කවිස්සට්ඨිං එකාහපටිච්ඡන්නං, සොහං සඞ්ඝං එකිස්සා ආපත්තියා සඤ්චෙතනිකාය සුක්කවිස්සට්ඨියා එකාහපටිච්ඡන්නාය එකාහපරිවාසං යාචිං, තස්ස මෙ සඞ්ඝො එකිස්සා ආපත්තියා සඤ්චෙතනිකාය සුක්කවිස්සට්ඨියා එකාහපටිච්ඡන්නාය එකාහපරිවාසං අදාසි, සොහං පරිවසාමි, වෙදයාමාහං භන්තෙ, වෙදයතීති මං සඞ්ඝො ධාරෙතූ’’ති එවං **ආරොචෙතබ්බං**.

‘‘ඉමඤ්ච පනත්ථං ගහෙත්වා යාය කායචි වාචාය ආරොචෙතුං වට්ටතියෙවා’’ති (චූළව. අට්ඨ. 102) **අට්ඨකථා**වචනතො යාය කායචි භාසායපි ආරොචෙතුං වට්ටති.

511. **පුනප්පුනාගතානන්ති** එත්ථ ‘‘භික්ඛූන’’න්ති සෙසො. පුබ්බෙ ආරොචනට්ඨානං අසම්පත්තානං ආගන්තුකානං භික්ඛූනම්පි. **ආරොචෙන්තොවාති** එකස්ස ආරොචනෙ සො චෙ වුඩ්ඪතරො හොති, ‘‘භන්තෙ’’ති වත්වා පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව වත්වා, නවකො චෙ, ‘‘ආවුසො’’ති වත්වා අවසානෙ ‘‘මං ආයස්මා ධාරෙතූ’’ති, ද්වෙ චෙ හොන්ති, ‘‘මං ආයස්මන්තා ධාරෙන්තූ’’ති, තයො චෙ, ‘‘මං ආයස්මන්තො ධාරෙන්තූ’’ති වත්වා ආරොචෙන්තොව. **රත්තියා ඡෙදං අකත්වාති** ‘‘පකතත්තෙන භික්ඛුනා සද්ධිං එකච්ඡන්නෙ’’තිආදිනා (චූළව. 81) නයෙන වුත්තඑකසෙනාසනෙ පකතත්තෙන භික්ඛුනා සද්ධිං අරුණුට්ඨාපනවසෙන කරියමානෙන සහවාසෙන වා ‘‘පකතත්තභික්ඛූහි විනා එකකෙන වාසො’’ති වුත්තවිප්පවාසෙන වා ‘‘ආගන්තුකානං ආරොචනාය අකරණ’’න්ති වුත්තඅනාරොචනෙන වා සම්භවන්තං රත්තිච්ඡෙදමකත්වා. **වත්තභෙදං අකත්වා වා** පාරිවාසිකක්ඛන්ධකෙ පාරිවාසිකස්ස පඤ්ඤත්තවත්තතො එකම්පි අභාපෙත්වා ච. **සදා වසෙති** පරිවාසං වසිතුං පරිකප්පිතා සබ්බදිවසා යාව ඛිණන්ති, තාව වසෙයාති අත්ථො.

512. **තත්ථ පරිවාසො විසොධෙතුං න සක්කා චෙති** තස්ස විහාරස්ස මහන්තත්තා ආගතෙ ආගන්තුකභික්ඛූ පරියෙසිත්වා ආරොචෙන්තෙන රත්තිච්ඡෙදං අකත්වා පරිවාසං සොධෙතුං න සක්කා චෙ හොති. **තං වත්තං නික්ඛිපිත්වානාති** තථා සමාදින්නං වත්තං උපරි වක්ඛමානනයෙන නික්ඛිපිත්වා.

513. කත්ථ නික්ඛිපෙය්‍යාති ආහ **“තත්ථා”**තිආදි. **තත්ථෙව සඞ්ඝමජ්ඣෙ වාති** අත්තනො යස්මිං වත්තං සමාදින්නං, තස්මිංයෙව සඞ්ඝමජ්ඣෙ වා. **පුග්ගලෙ වාති** භික්ඛූසු උට්ඨාය තත්ථ තත්ථ ගතෙසු අන්තොසීමායයෙව ඔහීනෙ එකභික්ඛුම්හි වා අසතියා බහිසීමං ගතෙන සරිතක්ඛණෙ අත්තනා සද්ධිං ගච්ඡන්තෙ තස්සායෙව පරිසාය පරිවාසදානෙ සම්මුඛීභූතෙ පුග්ගලෙ වා ආගන්තුකභික්ඛු චෙ, තස්ස වා සන්තිකෙ ආරොචෙත්වා වත්තං නික්ඛිපිතබ්බන්ති වුත්තං හොති. කථං නික්ඛිපෙ’ති ආහ **“නික්ඛිපාමී”**තිආදි. **“තථා”**ති ඉමිනා ‘‘නික්ඛිපාමී’’ති එතං පච්චාමසති. **තං වත්තන්ති** අත්තනා සමාදින්නං තං වත්තං.

514. **අයං නයොති** ''එකපදෙනාපි ද්වීහි පදෙහි වා පනා''ති එවං අනන්තරොදිතනයො.

515-20. **පකතත්තොති වුච්චතීති** සග්ගමොක්ඛාවරණාභාවෙන පකතො පුබ්බසරූපෙනෙව ඨිතො අත්තා එතස්සාති ''පකතත්තො''ති කථීයති. **පච්චූසකාලස්මින්ති** අරුණතො පුරිමකාලෙ.

පරික්ඛිත්තවිහාරස්සාති එත්ථ පාකාරාදීහි පරික්ඛිත්තං එකම්පි සෙනාසනං විහරන්ති අස්මින්ති කත්වා තථා වුච්චති. ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කම්මාති යොජනා. ලෙඩ්ඩුපාතද්වයස්ස අවධිං දස්සෙති **''පරික්ඛෙපතො බහී''**ති, **''අපරික්ඛිත්තතො පරික්ඛෙපාරහට්ඨානා බහී''**ති ච.

පරික්ඛෙපාරහට්ඨානං නාම කතමන්ති? **විසුද්ධිමග්ගෙ** (විසුද්ධි. 1.31) ධුතඞ්ගනිද්දෙසෙ ''මජ්ඣිමට්ඨකථායං පන විහාරස්සාපි ගාමස්සෙව උපචාරං නීහරිත්වා උභින්නං ලෙඩ්ඩුපාතානං අබ්භන්තරා මිනිතබ්බ'න්ති වුත්තං. ඉදමෙත්ථපමාණ''න්ති වුත්තත්තා අපරික්ඛිත්තස්ස පඨමලෙඩ්ඩුපාතං හොති, ගාමෙ වුත්තෙන විධිනා විහාරපරියන්තෙ ඨිතභත්තසාලගිලානසාලාදිසෙනාසනෙ චෙ පරික්ඛෙපො අත්ථි, තත්ථ වා, නත්ථි චෙ, නිබ්බකොසස්ස උදකපාතට්ඨානෙ ඨිතෙන මාතුගාමෙන ඡඩ්ඩිතභාජනධොවනොදකපතනට්ඨානෙ වා සෙනාසනතො දූරෙ චෙතියඞ්ගණෙ, බොධියඞ්ගණෙ වා ඨත්වා බලමජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස හත්ථං පසාරෙත්වා අත්තනො බලප්පමාණෙන ඛිත්තස්ස මුට්ඨියා ගහිතපාසාණස්ස පතනට්ඨානං විහාරූපචාරො නාම, තදෙව පාකාරාදීහි **පරික්ඛෙපාරහට්ඨානං** නාම. තත්ථ ඨත්වා තථෙව ඛිත්තස්ස පාසාණස්ස පතනට්ඨානං එකො ලෙඩ්ඩුපාතො, තත්ථාපි ඨත්වා තථෙව ඛිත්තස්ස පාසාණස්ස පතනට්ඨානං එකො ලෙඩ්ඩුපාතොති එවං ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතා ගහෙතබ්බා.

මග්ගතො ඔක්කමිත්වාති මග්ගතො අපසක්කිත්වා. **ගුම්බෙනාති** රුක්ඛගහනෙන වා ලතාගහනෙන වා. **වතියාති** කණ්ටකසාඛාදීහි කතාය වතියා.

වත්තමාදායාති පුබ්බෙ වුත්තනයෙන වත්තං සමාදියිත්වා. **ආරොචෙත්වාති** යථාවුත්තනයෙන ආරොචෙත්වා.

නික්ඛිපිත්වාති පුබ්බෙ වුත්තනයෙන වත්තං නික්ඛිපිත්වා. **භික්ඛූති** අත්තනා සද්ධිං හත්ථපාසදානත්ථාය ආගතො භික්ඛු. **යස්ස කස්සචීති** එත්ථ ''සන්තිකෙ''ති සෙසො.

ආරොචෙත්වා වාති අත්තනො නවකතරො චෙ, ''ආවුසො''ති, වුඩ්ඪො චෙ, ''භන්තෙ''ති වත්වා යථාවුත්තනයෙනෙව ආරොචෙත්වා. **සෙසන්ති** අවසෙසවිනිච්ඡයං. **සමුච්චයස්සාති** චූළවග්ගාගතස්ස තතියසමුච්චයක්ඛන්ධකස්ස. **අට්ඨකථායවාති** ''සචෙ අඤ්ඤො කොචි භික්ඛු කෙනචිදෙව කරණීයෙනා''තිආදිනා (චූළව. අට්ඨ. 102) **අට්ඨකථා**ගතවිනිච්ඡයෙනාපි.

විභාවයෙති ''සචෙ යං භික්ඛුං තත්ථ ආගතං පස්සති, භාසමානස්ස සද්දං සුණාති, තස්ස ආරොචෙතබ්බං. තථා අකරොන්තස්ස රත්තිච්ඡෙදො ච වත්තභෙදො ච හොති දුක්කටං ආපජ්ජති. සචෙ සො ද්වාදසරතනබ්භන්තරං පත්වා තස්ස අජානන්තස්සෙව පක්කන්තො හොති, රත්තිච්ඡෙදොව හොති, න වත්තභෙදො . සචෙ අත්තනා සද්ධිං ආගතො කෙනචිදෙව කරණීයෙන ගතො හොති, විහාරං ගන්ත්වා යං පඨමං පස්සති, තස්ස සන්තිකෙ ආරොචෙත්වා වත්තං නික්ඛිපිතබ්බං. එවං පරිකප්පිතදිවසෙ පුණ්ණෙ කුක්කුච්චවිනොදනත්ථං අතිරෙකෙ ච දිවසෙ වත්තං පූරෙත්වා පරියොසානෙ වත්තෙ අසමාදින්නෙ මානත්තාරහො න හොතීති සඞ්ඝං උපසඞ්කම්ම වත්තං සමාදියිත්වා **ඛන්ධකෙ** ආගතනයෙනෙව මානත්තං යාචිතබ්බං. අනික්ඛිත්තවත්තෙන චරිතුකාමස්ස පුන වත්තසමාදානං කාතබ්බං න හොතී''ති එත්තකො විසෙසො, ඉමං **අට්ඨකථා**ගතං විනිච්ඡයං පකාසෙයයාති වුත්තං හොතීති.

පටිච්ඡන්නපරිවාසකථාවණ්ණනා.

521. **න ජානතීති** එත්ථ ඡන්දවසෙන රස්සො කතො. **ආපත්තීනඤ්ච රත්තීනං, පරිච්ඡෙදං න ජානතීති** බහූ සඞ්ඝාදිසෙසෙ ආපජ්ජිත්වාපි ''එත්තකාහං ආපත්තියො ආපන්නො''ති අත්තනො ආපන්නසඞ්ඝාදිසෙසාපත්තීනං පරිච්ඡෙදං න ජානාති, ''මයා ආපන්නාපත්ති එත්තකෙ දිවසෙ පටිච්ඡන්නා''ති දිවසපරිච්ඡෙදං න ජානාති.

522. ඉදානි තස්ස පභෙදං දස්සෙතුමාහ **''එසෙවා''**තිආදි. **පරිසුද්ධෙහීති** සකලසංකිලෙසප්පහානෙන පරිසුද්ධසන්තානෙහි උපාලිත්ථෙරාදිපුබ්බාචරියෙහි. **එසොව සුද්ධන්තොති** එසො යථාවුත්තසරූපො සුද්ධන්තපරිවාසො. **චූළසුද්ධන්තනාමො වාති** ''යො උපසම්පදතො පට්ඨාය අනුලොමක්කමෙන වා''තිආදිනා (චූළව. අට්ඨ. 102) **අට්ඨකථායං** වුත්තනයෙන උපසම්පදමාළකතො පට්ඨාය අනුලොමවසෙන වා ආරොචිතදිවසතො පට්ඨාය පටිලොමවසෙන වා සරන්තෙ ''කිත්තකානි දිවසානි පරිසුද්ධොති සරසී''ති විනයධරෙහි පුච්ඡිතෙ ''එත්තකං කාලං පරිසුද්ධොස්මී''ති වුත්තවතො තෙන වුත්තසුද්ධදිනානි පරියන්තං කත්වා දින්නො යාව උපසම්පන්නදිවසො, තාව බහුදිවසෙසු නෙතබ්බං මහාසුද්ධන්තං සන්ධාය ඉතරදිනානං පූරෙතබ්බත්තා චූළසුද්ධන්තො නාමාති වුත්තං හොති.

‘‘අයඤ්හි සුද්ධන්තපරිවාසො නාම උද්ධම්පි ආරොහති, හෙට්ඨාපි ඔරොහති, ඉදමස්ස ලක්ඛණ’’න්ති (චූළව. අට්ඨ. 102) වුත්තත්තා ඉමං පරිවාසං පරිවසනතො පච්ඡා දිවසං සරන්තො පරිකප්පෙත්වා යොජෙත්වා ගහිතදිවසතො වඩ්ඪෙති වා හාපෙති වා, උභයත්ථාපි ‘‘පුන පරිවාසදානකිච්චං නත්ථී’’ති (චූළව. අට්ඨ. 102) වචනතො පුබ්බෙ දින්නපරිවාසොයෙව පමාණං . ‘‘එතස්ස අප්පටිච්ඡන්නං ‘පටිච්ඡන්නා’ති වා අචිරපටිච්ඡන්නං ‘චිරපටිච්ඡන්නා’ති වා අසම්බහුලම්පි ‘සම්බහුලා’ති වා විපරීතතො ගහෙත්වා විනයකම්මං කරොන්තස්ස ආපත්තිතො වුට්ඨානං හොති, පටිච්ඡන්නං ‘අප්පටිච්ඡන්නා’තිආදිවිපරියායෙන න හොතී’’ති (චූළව. අට්ඨ. 102 අත්ථතො සමානං) **අට්ඨකථා**ගතනයො වෙදිතබ්බො.

මහාසුද්ධන්තනාමකොති ‘‘යො පන යථාවුත්තෙන අනුලොමපටිලොමනයෙන පුච්ඡියමානොපි රත්තිපරියන්තං න ජානාති, නෙව සරති, වෙමතිකො වා හොති, තස්ස දින්නො සුද්ධන්තපරිවාසො මහාසුද්ධන්තොති වුච්චතී’’ති (චූළව. අට්ඨ. 102) **අට්ඨකථායං** නිද්දිට්ඨසරූපො මහාසුද්ධන්තො නාම. ‘‘අයං උද්ධං නාරොහති, හෙට්ඨා පන ඔරොහතී’’ති වුත්තත්තා අයං පරිවාසො යාව උපසම්පන්නදිවසො, තාව පූරෙතබ්බතො තතො උද්ධං නාරොහති. අන්තරාළෙ අත්තනො සුද්ධකාලං පරිකප්පෙත්වා සරති චෙ, තතො පට්ඨාය නිවත්තනතො දිවසහානං පන හොතෙව.

523. ‘‘අඤ්ඤතරො භික්ඛු සම්බහුලා සඞ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියො ආපන්නො හොති, සො ආපත්තිපරියන්තං න ජානාති, රත්තිපරියන්තං න ජානාතී’’ති (චූළව. 156) ආගතවත්ථුම්හි ඉමස්ස පරිවාසස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා තං වත්ථුං සඞ්ගහෙතුං ‘‘ආපත්තීනං වා’’තිආදිං වත්වාපි ‘‘ආපත්තිපරියන්තං පන ‘එත්තකා අහං ආපත්තියො ආපන්නො’ති ජානාතු වා මා වා, අකාරණමෙත’’න්ති (චූළව. අට්ඨ. 102) පටිසෙධෙත්වා **අට්ඨකථායං** පධානභාවෙන වුත්තරත්තිපරියන්තස්ස අපරිජානනමත්තමෙව පමාණන්ති දස්සෙතුමාහ **‘‘දුවිධොපී’’**තිආදි. **දුවිධොපි අයං** සුද්ධන්තපරිවාසො එකච්චං රත්තිපරිච්ඡෙදං, සකලං වා රත්තිපරිච්ඡෙදං අජානතො වා විමතිස්ස වා දාතබ්බොති යොජනා.

සුද්ධන්තපරිවාසකථාවණ්ණනා.

524. ඉතරොපි සො සමොධානපරිවාසො තිධා මතොති යොජනා. ධාතුසද්දානං අනෙකත්ථත්තා ‘‘ඔධාන’’න්ති මක්ඛනං වුච්චති. තෙනාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘ඔධුනිත්වා මක්ඛෙත්වා’’ති (චූළව. අට්ඨ. 102). **‘‘සමොධාන’’**න්ති පක්ඛෙපො වුච්චති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘සමොදහිත්වා’’ති. ඔධානඤ්ච සමොධානඤ්ච **ඔධානසමොධානං,** තං යත්ථ සො පරිවාසො **‘‘ඔධානසමොධානො’’**ති වෙදිතබ්බො. අරිසාදිගණෙ අන්තොගධත්තා හෙත්ථ, උපරි ච එවරූපෙ ඨානෙ අ-කාරපච්චයො දට්ඨබ්බො . පරිවුත්ථදිවසානං මක්ඛනඤ්ච මූලාපත්තියං අන්තරාපත්තීනං පක්ඛිපනඤ්ච යස්මිං සො පරිවාසොති වුත්තං හොති. තෙනෙවෙත්ථ ‘‘දිවසෙ පරිවුත්ථෙ තු, ඔධුනිත්වා පදීයතෙ’’ති වක්ඛති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘පරිවුත්ථදිවසෙ ඔධුනිත්වා මක්ඛෙත්වා පුරිමාය ආපත්තියා මූලදිවසපරිච්ඡෙදෙ පච්ඡා ආපන්නං ආපත්තිං සමොදහිත්වා’’ති (චූළව. අට්ඨ. 102).

අග්ඝපුබ්බකො මිස්සකපුබ්බකො සමොධානපරිවාසොති යොජනා, අග්ඝසමොධානපරිවාසො මිස්සකසමොධානපරිවාසොති වුත්තං හොති. අග්ඝො ච මිස්සකො ච **අග්ඝමිස්සකා,** තෙ පුබ්බකා එතස්සාති **අග්ඝමිස්සකපුබ්බකො,** සමොධානො. අග්ඝෙන සමොධානං **අග්ඝසමොධානං,** තං යත්ථ සො **අග්ඝසමොධානො,** ආපන්නාසු බහූසු සබ්බචිරපටිච්ඡන්නාපත්තීනං දිවසගණනග්ඝෙනෙව පච්ඡා ආපන්නආපත්තීනං පක්ඛෙපයුත්තපරිවාසොති අත්ථො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘අග්ඝසමොධානො නාම සම්බහුලාසු ආපත්තීසු යා එකා වා ද්වෙ වා තිස්සො වා සම්බහුලා වා ආපත්තියො සබ්බචිරපටිච්ඡන්නායො, තාසං අග්ඝෙන සමොධාය තාසං රත්තිපරිච්ඡෙදවසෙන අවසෙසානං ඌනතරපටිච්ඡන්නානං ආපත්තීනං පරිවාසො දියාති, අයං වුච්චති අග්ඝසමොධානො’’ති (චූළව. අට්ඨ. 102). මිස්සකානං නානාවත්ථුකානං ආපත්තීනං සමොධානං **මිස්සකසමොධානං,** තං යත්ථ සො පරිවාසො **මිස්සකසමොධානො.** මිස්සකානං නානාවත්ථුකානං ආපත්තීනං එකතො පක්ඛෙපයුත්තො පරිවාසොති අත්ථො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘මිස්සකසමොධානො නාම යො නානාවත්ථුකා ආපත්තියො එකතො කත්වා දියාතී’’ති (චූළව. අට්ඨ. 102).

525-7. එවං තිවිධෙ සමොධානපරිවාසෙ පඨමපරිවාසස්ස විසෙසනභූතතාය අවයවානං ද්වින්නං ඔධානසමොධානසද්දානං අත්ථානුවාදෙන තදුභයඔධානසමොධානසරූපං විධාතුමාහ **‘‘ආපජ්ජිත්වා…පෙ…. පකාසිතො’’**ති. තත්ථ පඨමස්ස ඔධාන-සද්දසඞ්ඛාතස්ස අවයවස්ස අත්ථසරූපානුවාදමාහ **‘‘ආපජ්ජිත්වා…පෙ…. පදීයතෙ’’**ති. දුතියාවයවසඞ්ඛාතසමොධාන-සද්දස්ස අත්ථසරූපානුවාදමාහ **‘‘පුරිමාපත්තියා…පෙ…. භික්ඛුනො’’**ති. තෙනෙව උභයත්ථානුවාදෙ **‘‘භික්ඛුනො’’**ති පදද්වයස්ස, **‘‘පදීයතෙ දාතබ්බො’’**ති කිරියාපදද්වයස්ස ච විසුං විසුං ගහිතත්තා පුනරුත්තිදොසාභාවො වෙදිතබ්බො. එවං අවයවත්ථානුවාදෙන විධාතබ්බසමුදායං දස්සෙතුමාහ **‘‘එසොධානසමොධානපරිවාසො පකාසිතො’’**ති. එත්ථ **ඡාදෙන්තස්ස හීති** හි-සද්දො හෙතුම්හි. **එසොධානසමොධානොති** එත්ථ එත-සද්දසම්බන්ධෙන ‘‘යො’’ති ලබ්භති.

තත්‍රායං යොජනා – ආපජ්ජිත්වා…පෙ…. ඔධුනිත්වා යො යස්මා පදීයතෙ, පුරිමාපත්තියා…පෙ…. යො යස්මා දාතබ්බො, තස්මා එසොධානසමොධානපරිවාසො පකාසිතොති.

තත්ථ **අන්තරාපත්තිං ආපජ්ජිත්වාති** පටිච්ඡන්නාපත්තියා පරිවසන්තො වා මානත්තාරහො වා මානත්තං චරන්තො වා අබ්භානාරහො වා හුත්වා කදාචි අඤ්ඤං සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තිං ආපජ්ජිත්වා. **ඡාදෙන්තස්සාති** පඨමං ආපන්නාපත්තියාපටිච්ඡාදිතකාලෙන සමං වා ඌනං වා කාලං පටිච්ඡාදෙන්තස්ස. ''මූලායපටිකස්සනෙන තෙ පරිවුත්ථදිවසෙ ච මානත්තචිණ්ණදිවසෙ ච සබ්බෙ ඔධුනිත්වා''ති (චූළව. අට්ඨ. 102) **අට්ඨකථා**වචනතො එත්ථ **''පරිවුත්ථෙ''**ති උපලක්ඛණත්තා ''මානත්තචිණ්ණෙ චා''ති ගහෙතබ්බං. **ඔධුනිත්වාති** ච මූලායපටිකස්සනවසෙන මක්ඛෙත්වා, අදිවසෙ කත්වාති අධිප්පායො.

යො යස්මා පදීයතෙ, සො පරිවාසො සට්ඨිවස්සානි පරිවසිත්වා මානත්තාරහො හුත්වාපි අන්තරාපත්තිං ආපජ්ජිත්වා එකාහම්පි පටිච්ඡාදිතෙ මූලායපටිකස්සනෙන තෙ දිවසෙ සබ්බෙ මක්ඛෙත්වා තානෙව සට්ඨිවස්සානි පුනපි යස්මා පදීයතෙති අත්ථො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''සට්ඨිවස්සානි පරිවසිත්වා මානත්තාරහො හුත්වාපි හි එකදිවසං අන්තරාපත්තිං පටිච්ඡාදෙත්වා පුනපි සට්ඨිවස්සානි පරිවාසාරහො හොතී''ති (චූළව. අට්ඨ. 102).

පුරිමාපත්තියාති තෙන ආපන්නාසු සම්බහුලාසු ආපත්තීසු සබ්බාපත්තීනං පුරෙතරමෙව පටිච්ඡන්නාය ආපත්තියා. **මූලදිවසෙති** පඨමං වීතික්කමදිවසෙ. **විනිච්ඡිතෙති** ''අසුකසංවච්ඡරෙ අසුකමාසෙ අසුකදිවසෙ''ති නියමිතෙ. **සමොධාය** පක්ඛිපිත්වා දාතබ්බොති සම්බන්ධො. **විධානතො යාවමානස්සාති** විධානතො සඞ්ඝෙන දාතබ්බොති යොජෙතබ්බං, **සමුච්චයක්ඛන්ධකෙ** වුත්තෙන විධිනා යාවමානස්ස තත්ථෙව වුත්තවිධිනා සඞ්ඝෙන දාතබ්බොති අත්ථො. ''එසො ඔධානසමොධානපරිවාසො''ති පදච්ඡෙදො.

528-9. තථා වුච්චතීති සම්බන්ධො. **තාසං අග්ඝවසෙන හීති හි**-සද්දො හෙතුම්හි. **''සොති** තංසද්දසම්බන්ධෙන ''යො''ති ලබ්භති. තත්‍රායං යොජනා – සම්බහුලා…පෙ…. තාසං අග්ඝවසෙන තතො ඌනපටිච්ඡන්නානං ආපත්තීනං සමොධාය යො යස්මා පදාතබ්බො පරිවාසො, තස්මා සො යථා අවයවත්ථවසෙන ''ඔධානසමොධානො''ති පරිවාසො වුත්තො, තථා ''අග්ඝසමොධානො''ති වුච්චතීති.

තත්ථ **සම්බහුලාසූති** යාසං ආපත්තීනං පරිවසිතුකාමො, තාසු සම්බහුලාසු ආපත්තීසු, නිද්ධාරණෙ භුම්මං. **''එකා වා''**තිආදි නිද්ධාරියනිද්දෙසො. **තාසං** ආපත්තීනං. **අග්ඝවසෙනාති** ගණනවසෙන, රත්තිපරිච්ඡෙදවසෙනාති වුත්තං හොති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''තාසං රත්තිපරිච්ඡෙදවසෙනා''ති (චූළව. අට්ඨ. 102). ''පදාතබ්බො''ති ඉමිනා සම්බන්ධො. **තතොති** චිරපටිච්ඡන්නාපත්තිතො. **ඌනපටිච්ඡන්නානං ආපත්තීනන්ති** එත්ථ උපයොගත්ථෙ සාමිවචනං, ඌනපටිච්ඡන්නායො ආපත්තියො සමොධායාති වුත්තං හොති.

530. නානා සුක්කවිස්සට්ඨිආදීනි වත්ථූනි යාසං තා **නානාවත්ථුකා,** නානාවත්ථුකා සඤ්ඤා යාසං ආපත්තීනං තා **නානාවත්ථුකසඤ්ඤායො. සබ්බාති** එත්ථ ''යා''ති සෙසො, සුක්කවිස්සට්ඨිආදිකුලදූසනාවසානා යා සබ්බා තෙරස සඞ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියොති අත්ථො. **තා සබ්බාති** එත්ථ පි-සද්දො වත්තබ්බො. **දාතබ්බොති** එත්ථ ''පරිවාසො''ති ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං. තා සබ්බාපි එකතො කත්වා දාතබ්බො පරිවාසොති යොජනා. තස්ස තෙරස සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තියොපි එකතො කත්වාති අත්ථො. ''අහං භන්තෙ සම්බහුලා සඞ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියො ආපජ්ජිං එකං සුක්කවිස්සට්ඨිං…පෙ…. එකං කුලදූසකං, සොහං භන්තෙ සඞ්ඝං තාසං ආපත්තීනං සමොධානපරිවාසං යාචාමී''ති තික්ඛත්තුං යාචනාය ච තදනුරූපාය ඤත්තියා ච කම්මවාචාසු ච නාමං වත්වා දාතබ්බපරිවාසො **මිස්සකො මතො** ''මිස්සකසමොධානපරිවාසො''ති ඤාතො. ද්වෙ, තිස්සො, චතස්සො, අතිරෙකා ච ආපන්නස්සාපි පරිවාසං දෙන්තෙන ඉමිනා නියාමෙන වත්ථුං, නාමං විසෙසෙත්වා ගහෙතබ්බං.

සමොධානපරිවාසකථාවණ්ණනා.

531. **පරිවුත්ථපරිවාසස්සාති** තිවිධෙ පරිවාසෙ අඤ්ඤතරස්ස වසෙන පරිවුත්ථපරිවාසස්ස. **උත්තරි ඡ රත්තියොති** පරිවාසතො උත්තරි ඡ රත්තියො, ඡ දිවසෙති වුත්තං හොති, ''චරිතු''න්ති සෙසො, චරණකිරියාය අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං. මානත්තං දෙයාන්ති යොජනා, ''සඞ්ඝෙනා''ති සාමත්ථියා ලබ්භති. **සමුච්චයක්ඛන්ධකෙ** වුත්තනයෙන යොජෙත්වා ඡාරත්තඤ්ච දාතබ්බො, භික්ඛුමානනවිධි භික්ඛුස්ස දාතබ්බොති අත්ථො.

''පරිවුත්ථපරිවාසස්සා''ති ඉමිනා පටිච්ඡන්නමානත්තං පකතං, තත්ථ පභෙදෙ අසති කස්මා ''පටිච්ඡන්නාපටිච්ඡන්නවසා දුවෙ''ති වුත්තන්ති? පකතභෙදමනපෙක්ඛිත්වා ඡාරත්තමානත්තෙ ලබ්භමානවිසයභෙදං දස්සෙතුං වුත්තං. එවඤ්හි සති සමොධානමානත්තෙ ච ''ඡාරත්තං මානත්තං දෙතූ''ති (චූළව. 128) **පාළියං** වුත්තත්තා තම්පි ගහෙත්වා ''තිධා''ති කස්මා න වුත්තන්ති? තම්පි පටිච්ඡන්නාපත්තියා පරිවුත්ථපරිවාසස්සෙව දාතබ්බමානත්තන්ති පටිච්ඡන්නමානත්තවචනෙනෙව සඞ්ගහිතත්තා විසුං න වුත්තං. තෙනෙව චතුබ්බිධෙ මානත්තෙ ඉමෙහි ද්වීහි විනා දස්සෙතබ්බෙසු ද්වීසු මානත්තෙසු පක්ඛමානත්තමත්තං ''ඡාදෙන්තියා''තිආදිගාථාය දස්සෙත්වා සමොධානමානත්තං විසුං න දස්සිතන්ති දට්ඨබ්බං.

534-6. **විනිද්දිට්ඨප්පකාරන්ති** ''පරික්ඛිත්තවිහාරස්සා''තිආදිනා යථාවුත්තගාථාද්වයෙන නිද්දිට්ඨප්පකාරං. **ආදියිත්වාන තං තෙසන්ති** එත්ථ ''සන්තිකෙ''ති වක්ඛමානතො ලබ්භති. **තෙසං** චතුන්නං සම්මුඛා උක්කුටිකං

නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා තං වත්තං සමාදියිත්වාති අත්ථො. ‘‘තං තෙසං සන්තිකෙ’’ති ඉදං ‘‘ආරොචෙත්වා’’ති ඉමිනාපි යුජ්ජති. තෙසමෙව සම්මුඛා නිසින්නෙන ‘‘අහං භන්තෙ එකං ආපත්තිං ආපජ්ජිං සඤ්චෙතනිකං සුක්කවිස්සට්ඨි’’න්තිආදිනා නයෙන **සමුච්චයක්ඛන්ධකා**ගතං ආරොචනං කත්වා. ඉමිනා අන්තොඅරුණෙ දිට්ඨානං අඤ්ඤෙසම්පි ආරොචනං උපලක්ඛිතං.

නික්ඛිපෙ සන්තිකෙ තෙසං වත්තන්ති එත්ථ ‘‘අරුණෙ උට්ඨිතෙ’’ති අජ්ඣාහරිතබ්බං. අරුණෙ උග්ගතෙ තෙසං භික්ඛූනං සම්මුඛා යථාවුත්තනයෙනෙව නිසීදිත්වා ‘‘වත්තං නික්ඛිපාමි, මානත්තං නික්ඛිපාමී’’ති ඉමෙසු ද්වීසු එකං වා ද්වයමෙව වා වත්වා වත්තං නික්ඛිපෙ.

537. **තස්ස** මානත්තස්ස. **රත්තිච්ඡෙදාදිකොති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන වත්තභෙදො ගහිතො. අට්ඨකථාවසෙන පාළිවසෙනාති යොජනා.

538. වීසතියා භික්ඛූනං වග්ගො සමූහො **වීසතිවග්ගො,** සො එව **වීසතිවග්ගිකො. අබ්භෙය්‍යාති** ඔසාරෙය්‍ය, අබ්භන්තරං කරෙය්‍යාති අත්ථො. **විධිනාති** සමුච්චයක්ඛන්ධකාගතක්කමෙන. **අබ්භිතොති** සංවාසෙන අන්තො කතො, **පකතත්තොති** පකතිසභාවො, ආපත්තිං අනාපන්නකාලසදිසො හොතීති අත්ථො.

539. ආපත්තිං ඡාදෙන්තියා භික්ඛුනියාති යොජනා, ‘‘ආපජ්ජිත්වා’’ති සෙසො, ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා ‘‘ආපත්ති වා’’තිආදිනා (වි. වි. 505) නයෙන පුබ්බෙ දස්සිතෙහි දසහි අඞ්ගෙහි පටිච්ඡාදෙන්තියා භික්ඛුනියා අත්තනො ආපත්තිං ඡාදෙන්තියා භික්ඛුනියා. **න ච ආපත්තීති** එත්ථ **‘‘අත්තනො’’**ති ඉමිනා අඤ්ඤිස්සා ආපත්තිං පටිච්ඡාදෙන්තියා වජ්ජපටිච්ඡාදිකාසඞ්ඛාතපාරාජිකාපත්තීති දීපිතං හොති. **‘‘භික්ඛුනියා’’**ති ඉමිනා භික්ඛුස්ස දුක්කටාපත්තිභාවං දීපෙති.

541. විරුද්ධමත්ථං නයති පජහතීති **විනයො,** විනිච්ඡයො, තං විනයපිටකත්ථවිනිච්ඡයවිසෙසවිසයං සම්මොහසඞ්ඛාතං විරුද්ධං පච්චත්ථිකං තදඞ්ගවසෙන පජහනතො **විනයනය**සඞ්ඛාතං තතො එව අතිබුද්ධිදීපනං, අතිසයෙන බුද්ධිං දීපෙතීති **අතිබුද්ධිදීපනං,** තං විනයත්ථවිනිච්ඡයකං ඤාණපදීපං විසෙසෙන ජාලෙන්තං. විවිධෙහි නයෙහි යුත්තතාය **විවිධනයයුතං. විනයනයෙති** විනයපිටකස්ස පරසන්තානපාපනෙ, විනයවණ්ණනායන්ති වුත්තං හොති.

ඉති විනයත්ථසාරසන්දීපනියා

විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනාය

සඞ්ඝාදිසෙසකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අනියතකථාවණ්ණනා

542-3. ඉදානි සඞ්ඝාදිසෙසකථානන්තරං අනියතකථං දස්සෙතුමාහ **''රහොනිසජ්ජස්සාදෙනා''**තිආදි. රහසි නිසජ්ජා **රහොනිසජ්ජා,** තස්සා අස්සාදො රහොනිසජ්ජස්සාදො, තෙන **රහොනිසජ්ජස්සාදෙන,** මෙථුනධම්මසන්නිස්සිතෙන කිලෙසෙනාති අත්ථො. වුත්තඤ්හි **අට්ඨකථායං** ''රහොනිසජ්ජස්සාදොති මෙථුනධම්මසන්නිස්සිතකිලෙසො වුච්චතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.451). ''රහො නාම චක්ඛුස්ස රහො සොතස්ස රහො. චක්ඛුස්ස රහො නාම න සක්කා හොති අක්ඛිං වා නිඛණියමානෙ භමුකං වා උක්ඛිපියමානෙ සීසං වා උක්ඛිපියමානෙ පස්සිතුං. සොතස්ස රහො නාම න සක්කා හොති පකතිකථා සොතු''න්ති (පාරා. 445) **පදභාජනෙ** වුත්තරහෙසු චක්ඛුස්ස රහො එව ඉධාධිප්පෙතො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''කිඤ්චාපි පාළියං 'සොතස්ස රහො'ති ආගතං, චක්ඛුස්ස රහෙනෙව පන පරිච්ඡෙදො වෙදිතබ්බො''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.444-445).

චක්ඛුස්ස රහත්තා ''පටිච්ඡන්න''න්ති ඉමම්පි පටිච්ඡන්නත්තා එව ''අලංකම්මනිය''න්ති ඉමම්පි සඞ්ගණ්හාති. නිසජ්ජසද්දොපාදානෙන ''ආසනෙ''ති ඉදම්පි ගහිතමෙව. **''මාතුගාමස්ස සන්තිකං ගන්තුකාමො''**ති ඉමිනා ''මාතුගාමෙන සද්ධි''න්ති ඉදම්පි ගහිතමෙව. එවං සාමත්ථියා ලබ්භමානපදොපාදානෙන යො පන භික්ඛු මාතුගාමෙන සද්ධිං එකො එකාය රහො පටිච්ඡන්නෙ ආසනෙ අලංකම්මනියෙ නිසජ්ජස්සාදෙනාති වුත්තං හොති. චක්ඛුස්ස රහභාවෙන කුට්ටාදිපටිච්ඡන්නෙ තෙනෙව මෙථුනසෙවනකම්මස්ස අනුරූපෙ ආසනෙ තදහුජාතායපි මනුස්සිත්ථියා සහ නිසජ්ජස්සාදරාගෙන සමන්නාගතො හුත්වාති අත්ථො. එත්ථ ''මාතුගාමස්සා''ති තදහුජාතම්පි ඉත්ථිං ගණ්හාතීති කුතො ලබ්භතීති? ''මාතුගාමො නාම මනුස්සිත්ථී, න යක්ඛී, න පෙතී, න තිරච්ඡානගතා, අන්තමසො තදහුජාතාපි දාරිකා, පගෙව මහත්තරී''ති (පාරා. 445) **පදභාජනතො** ලබ්භති.

''නිවාසෙතී''ති ඉමිනා ''කායබන්ධනං බන්ධති, චීවරං පාරුපතී''ති ඉදං ලක්ඛීයති. **සබ්බත්ථාති** යථාවුත්තං පයොගතො පුබ්බාපරපයොගෙ සඞ්ගණ්හාති. තෙනෙව **''පයොගෙ ච පයොගෙ චා''**ති විච්ඡාපයොගො කතො. නිසීදතො චස්ස දුක්කටන්ති යොජනා. ''උභින්නම්පි නිසජ්ජාය පාචිත්තිය''න්ති වක්ඛමානත්තා දුක්කටං සන්ධාය එකකස්ස නිසීදතොති ගහෙතබ්බං.

544. **නිසජ්ජාය උභින්නම්පීති** එත්ථ ''සකි''න්ති සෙසො, උභින්නං නිසජ්ජාපූරණවසෙන අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස පුරෙ වා පච්ඡා වා එකක්ඛණෙ වා මාතුගාමස්ස වා භික්ඛුස්ස වා එකවාරං නිසජ්ජායාති වුත්තං හොති. වුත්තඤ්හෙතං **පාළියං** ''මාතුගාමෙ නිසින්නෙ භික්ඛු උපනිසින්නො වා හොතී''තිආදි (පාරා. 445). හොති පාචිත්තියන්ති යොජනා. පයොගගණනාය ච හොන්ති පාචිත්තියානීති ගහෙතබ්බං, මාතුගාමස්ස වා භික්ඛුනො වා උභින්නං වා උට්ඨායුට්ඨාය පුනප්පුනං උපනිසීදනපයොගගණනාය චාති අත්ථො. ''ආපත්තීහිපි තීහිපී''ති වක්ඛමානත්තා **පාචිත්තිය**ග්ගහණං පාරාජිකසඞ්ඝාදිසෙසානං උපලක්ඛණං හොති, තීසු එකං හොතීති වුත්තං හොති. එත්ථ **''පයොගගණනායා''**ති ඉදං පාරාජිකාය න ලබ්භති එකපයොගෙනෙව සිජ්ඣනතො. කායසංසග්ගසඞ්ඝාදිසෙසො, පන සරීරතො පුනප්පුනං වියුජ්ජිත්වා ඵුසනෙන පාචිත්තියඤ්ච යථාවුත්තනයෙනෙව ලබ්භති.

බහූසුපි මාතුගාමෙසු **බහුකානි** පාචිත්තියානි හොන්තීති යොජනා. බහූසු මාතුගාමෙසු නිසින්නෙසු නිසින්නානං ගණනාය එකෙනෙව පයොගෙන බහූනි පාචිත්තියානි ච සඞ්ඝාදිසෙසා ච හොන්ති. ''පයොගගණනාය චා''ති ඉමස්ස එත්ථාපි යුජ්ජමානත්තා තාසු විසුං විසුං උට්ඨායුට්ඨාය පුනප්පුනං නිසීදන්තීසු, සයඤ්ච උට්ඨායුට්ඨාය පුනප්පුනං නිසීදතො තාසං ගණනාය ආපජ්ජිතබ්බාපත්තියො පයොගගණනාය ච බහූ හොන්තීති ඉදං ලබ්භති. එත්ථාපි පන පාරාජිකං න ලබ්භති, සඞ්ඝාදිසෙසො, පාචිත්තියඤ්ච ලබ්භති.

545. සමීපෙ ඨිතොපි අන්ධො අනාපත්තිං න කරොතීති සොතස්ස රහභාවෙ අසතිපි පධානභූතස්ස ''චක්ඛුස්ස රහො''ති ඉමස්ස අඞ්ගස්ස විජ්ජමානත්තා වුත්තං **''අන්තොද්වාදසහත්ථකෙ''**ති, ඉමිනා සවනූපචාරෙ විජ්ජමානෙපීති වුත්තං හොති. ඉත්ථීනං තු සතම්පි ච න කරොති අනාපත්තින්ති යොජනා, විඤ්ඤුනො පුරිසස්ස අසන්නිහිතභාවෙනාති අධිප්පායො. **''ඉත්ථීනම්පි සතම්පි චා''**ති ලිඛන්ති, තතොපි අයමෙව පාඨො සුන්දරො. **පි**-සද්දො වා තු-සද්දත්ථෙ දට්ඨබ්බො.

546. **නිපජ්ජිත්වාති** එත්ථ ''සමීපෙ''ති සෙසො, ''නිද්දායන්තොපී''ති එතස්ස විසෙසකෙන **''නිපජ්ජිත්වා''**ති ඉමිනා නිසීදිත්වා නිද්දායන්තොති ඉමස්ස නිවත්තිතත්තා සමීපෙ නිසීදිත්වා නිද්දායන්තොපි අනන්ධො මනුස්සපුරිසො අනාපත්තිං කරොතීති ලබ්භති. **''කෙවල''**න්ති විසෙසනෙන බලවනිද්දූපගතො ගහිතොති තථා අහුත්වා අන්තරන්තරා ආපන්නාපන්නෙ විනිච්ඡිනිත්වා පවත්තමානාය කපිනිද්දාය නිද්දායන්තොපි අනාපත්තිං කරොතීති අයමත්ථො ලබ්භති. ''පිහිතද්වාරගබ්භස්සා''ති වත්තබ්බෙ මජ්ඣපදලොපීසමාසවසෙන **''පිහිතගබ්භස්සා''**ති වුත්තං. **''ද්වාරෙ''**ති ඉමිනා ද්වාරෙකදෙසභූතං උම්මාරං වා තංසමීපං වා උපචාරෙන වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. සචෙ ගබ්භො පිහිතද්වාරො න හොති, අනාපත්තීති බ්‍යතිරෙකතො දස්සිතං.

547. ඉමස්මිං අනියතසික්ඛාපදෙ **පාළියං** අනාපත්තිවාරෙ අසතිපි ‘‘යො පන භික්ඛු මාතුගාමෙන සද්ධිං රහො පටිච්ඡන්නෙ ආසනෙ නිසජ්ජං කප්පෙය්‍ය, පාචිත්තිය’’න්ති (පාචි. 285) පඤ්චමස්ස අචෙලකවග්ගස්ස චතුත්ථසික්ඛාපදෙ අනාපත්තිවාරෙ ‘‘අනාපත්ති යො කොචි විඤ්ඤූ පුරිසො දුතියො හොති, තිට්ඨති න නිසීදති, අරහොපෙක්ඛො, අඤ්ඤවිහිතො නිසීදති, උම්මත්තකස්ස ආදිකම්මිකස්සා’’ති (පාචි. 288) වුත්තෙ අනාපත්තිවාරෙ සඞ්ගහෙතුමාහ **‘‘අනන්ධෙ සතී’’**තිආදි. ‘‘එතස්ස සමීපෙ’’ති පකරණතො ලබ්භති. ඉධ පුල්ලිඞ්ගනිද්දෙසෙන පුරිසො ලබ්භති, ‘‘තෙනාපි අබාලෙන භවිතබ්බං, මනුස්සජාතිකෙන භවිතබ්බ’’න්ති ඉදඤ්ච **‘‘විඤ්ඤුස්මි’’**න්ති ඉමිනා ලබ්භති. අන්ධසදිසනිද්දූපගතපටිපක්ඛවාචිඅනන්ධපදෙන ‘‘අනිද්දායන්තෙ’’ති ලබ්භති, මනාපාමනාපං ජානන්තෙ අනිද්දායන්තෙ මනුස්සපුරිසෙ දස්සනූපචාරස්ස අන්තො විජ්ජමානෙති අත්ථො.

‘‘නිසජ්ජපච්චයා දොසො නත්ථී’’ති ඉමිනා සම්බන්ධො, එවරූපෙ රහො ආසනෙ මාතුගාමෙන සද්ධිං නිසින්නපච්චයා ආපත්ති නත්ථීති අත්ථො. **‘‘ඨිතස්සා’’**ති ඉමිනාපි තදෙව පදං යොජෙතබ්බං. විඤ්ඤුම්හි පටිබලෙ මනුස්සපුරිසෙ අසන්නිහිතෙපි තථාවිධෙ රහො ආසනෙ මාතුගාමෙ ආසනෙ නිසින්නෙපි සයානෙපි ඨිතෙපි සයං ඨිතස්ස නිසජ්ජාය අභාවා තප්පච්චයා ආපත්ති න හොතීති අත්ථො. **අරහසඤ්ඤිනො නිසජ්ජපච්චයා දොසො නත්ථී**ති රහො ආසනෙ මාතුගාමෙන සද්ධිං නිසජ්ජන්තස්සාපි ‘‘රහො’’ති සඤ්ඤාරහිතස්ස නිසීදතො නිසජ්ජපච්චයා අනාපත්තීති අත්ථො. වික්ඛිත්තචෙතසො නිසජ්ජපච්චයා දොසො නත්ථීති යොජනා.

548. එත්තාවතා පාචිත්තියාපත්තිමත්තතො අනාපත්තිප්පකාරං දස්සෙත්වා ඉදානි ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස අනියතවොහාරහෙතුභූතාහි තීහි ආපත්තීහි අනාපත්තිපකාරං දස්සෙතුමාහ **‘‘න දොසො’’**තිආදි. **ආපත්තීහිපි තීහිපී**ති ‘‘නිසජ්ජං භික්ඛු පටිජානමානො තිණ්ණං ධම්මානං අඤ්ඤතරෙන කාරෙතබ්බො පාරාජිකෙන වා සඞ්ඝාදිසෙසෙන වා පාචිත්තියෙන වා’’ති (පාරා. 444) **පාළියං** වුත්තාහි ‘‘පඨමපාරාජිකාපත්තිකායසංසග්ගසඞ්ඝාදිසෙසාපත්තිපාචිත්තියාපත්තී’’ති ඉමාහි තීහිපි ආපත්තීහීති වුත්තං හොතීති.

පඨමානියතකථාවණ්ණනා.

549. වත්තබ්බභාවෙනාධිකතදුතියානියතවිනිච්ඡයතො පඨමානියතෙ වුත්තවිනිච්ඡයෙහි සමං විනිච්ඡයං පහාය තත්ථ අවුත්තං ඉමස්සෙව විනිච්ඡයවිසෙසං දස්සෙතුමාහ **‘‘අනන්ධා’’**තිආදි. ඉධ දුට්ඨුල්ලවාචාසඞ්ඝාදිසෙසස්සාපි ගහිතත්තා තතො අනාපත්තිකරං දස්සෙතුං **‘‘අබධිරො’’**ති වුත්තං. **අනන්ධො අබධිරො**ති ‘‘පුරිසො’’ති ඉදං සන්ධාය වුත්තං. ‘‘ඉත්ථී’’ති ඉදං සන්ධාය ‘‘අනන්ධාබධිරා’’ති ගහෙතබ්බං. එවමුපරිපි. තෙනාපි සවනූපචාරන්තොගධෙන භවිතබ්බන්ති දස්සෙතුං **‘‘අන්තොද්වාදසහත්ථට්ඨො’’**ති වුත්තං.

550. **‘‘අන්ධො අබධිරො අනාපත්තිං න කරොතී’’**ති ඉදං කායසංසග්ගසඞ්ඝාදිසෙසං සන්ධාය වුත්තං. **‘‘බධිරො වාපි චක්ඛුමා, න කරොති අනාපත්ති’’**න්ති ඉදං පන දුට්ඨුල්ලවාචාසඞ්ඝාදිසෙසං සන්ධාය වුත්තන්ති එවමෙත්ථ සන්ධාය භාසිතත්ථො වෙදිතබ්බො.

පුරිමානියතකථාය අවුත්තවිසෙසස්ස දුතියානියතකථාය වත්තුමිච්ඡිතත්තා අයම්පි විසෙසො ඉධ වත්තබ්බො. කොයං විසෙසො, යො ඉධ වත්තබ්බොති චෙ? තත්ථ ‘‘පටිච්ඡන්නෙ ආසනෙ අලංකම්මනියෙ’’ති (පාරා. 444) වුත්තං ආසනඞ්ගද්වයං ඉධ ‘‘න හෙව ඛො පන පටිච්ඡන්නං ආසනං හොති නාලංකම්මනිය’’න්ති (පාරා. 453) නිසෙධෙත්වා ‘‘අලඤ්ච ඛො හොති මාතුගාමං දුට්ඨුල්ලාහි වාචාහි ඔභාසිතු’’න්ති (පාරා. 453) ඉදං අපුබ්බඞ්ගං වුත්තං. තත්‍ර මාතුගාමොති අන්තමසො තදහුජාතාපි දාරිකා ගහිතා, ඉධ ‘‘මාතුගාමො නාම මනුස්සිත්ථී, න යක්ඛී, න පෙතී, න තිරච්ඡානගතා, විඤ්ඤූ පටිබලා සුභාසිතදුබ්භාසිතං දුට්ඨුල්ලාදුට්ඨුල්ලං ආජානිතු’’න්ති (පාරා. 454) විඤ්ඤූ පටිබලො මාතුගාමොව වුත්තො. තත්ථ ‘‘පාරාජිකෙන වා සඞ්ඝාදිසෙසෙන වා පාචිත්තියෙන වා’’ති (පාරා. 444) තිස්සො ආපත්තියො වුත්තා, ඉධ ‘‘නිසජ්ජං භික්ඛු පටිජානමානො ද්වින්නං ධම්මානං අඤ්ඤතරෙන කාරෙතබ්බො සඞ්ඝාදිසෙසෙන වා පාචිත්තියෙන වා’’ති (පාරා. 453) ද්වෙයෙව ආපත්තියො වුත්තා. සඞ්ඝාදිසෙසෙසු ච තත්ථ ‘‘සා චෙ එවං වදෙය්‍ය ‘අය්‍යො මයා දිට්ඨො නිසින්නො මාතුගාමෙන සද්ධිං කායසංසග්ගං සමාපජ්ජන්තො’ති, සො ච තං පටිජානාති, ආපත්තියා කාරෙතබ්බො’’ති (පාරා. 448) කායසංසග්ගසඞ්ඝාදිසෙසොව වුත්තො, ඉධ සො ච වුත්තො, ‘‘සා චෙ එවං වදෙය්‍ය ‘අය්‍යස්ස මයා සුතං නිසින්නස්ස මාතුගාමං දුට්ඨුල්ලාහි වාචාහි ඔභාසෙන්තස්සා’ති, සො ච තං පටිජානාති, ආපත්තියා කාරෙතබ්බො’’ති (පාරා. 455) දුට්ඨුල්ලවාචාසඞ්ඝාදිසෙසො ච වුත්තො. එත්තකො උභින්නමනියතානං විසෙසො.

අයං කස්මා න වුත්තොති? අයං සම්බොධවත්ථුවිසෙසො වත්තුමිච්ඡිතො පන අට්ඨකථාගතවිනිච්ඡයවිසෙසතොති තස්මා න වුත්තොති දට්ඨබ්බො. **තිසමුට්ඨානමෙවිදං** කායචිත්තවාචාචිත්තකායවාචාචිත්තවසෙන තීණි සමුට්ඨානානි එතස්සාති කත්වා.

ඉමෙහිපි ද්වීහි අනියතසික්ඛාපදෙහි සික්ඛාපදන්තරෙසු පඤ්ඤත්තායෙව ආපත්තියො, අනාපත්තියො ච දස්සිතා, න කොචි ආපත්තිවිසෙසො වුත්තො, තස්මා කිමෙතෙසං වචනෙනාති? වුච්චතෙ – විනයවිනිච්ඡයලක්ඛණං ඨපෙතුං භගවතා උප්පන්නෙ වත්ථුම්හි ද්වෙ අනියතා පඤ්ඤත්තා. කථං? එවරූපායපි සද්ධෙය්‍යවචනාය උපාසිකාය

වුච්චමානො පටිජානමානොව ආපත්තියා කාරෙතබ්බො, න අප්පටිජානමානො, තස්මා ''යාය කායචි ආපත්තියා යෙන කෙනචි චොදිතෙ පටිඤ්ඤාතකරණංයෙවඞ්ගං කාතබ්බ''න්ති ඉමෙහි සික්ඛාපදෙහි විනිච්ඡයලක්ඛණං ඨපිතන්ති වෙදිතබ්බං. අථ කස්මා භික්ඛුනීනං අනියතං න වුත්තන්ති? ඉදමෙව ලක්ඛණං සබ්බත්ථ අනුගතන්ති න වුත්තං.

දුතියානියතකථාවණ්ණනා.

ඉති විනයත්ථසාරසන්දීපනියා

විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනාය

අනියතකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නිස්සග්ගියකථාවණ්ණනා

551. එවං අනියතකථං දස්සෙත්වා ඉදානි නිස්සග්ගියකථං දස්සෙතුමාහ **"ඛොම"**න්තිආදි . **ඛොම**න්ති එවංනාමකං චීවරං. **ඛොම**න්ති ගච්ඡවිසෙසස්ස නාමං, තස්ස වාකෙහි කතචීවරං කාරණොපචාරවොහාරවසෙන ''ඛොම''න්ති වුත්තං. **කප්පාස**න්ති කප්පාසසුත්තමයං චීවරං, ඉදම්පි වුත්තනයෙනෙව ''කප්පාස''න්ති වුච්චති. **කොසෙය්‍යං** නාම කොසකාරකිමිකොසං, කොසෙන නිබ්බත්තං සුත්තං කොසෙය්‍යං. ඉධ පන තෙන කොසෙය්‍යසුත්තෙන නිබ්බත්තං චීවරං ''කොසෙය්‍ය''න්ති වුත්තං. **සාණ**න්ති සාණවාකසුත්තෙහි වායිත්වා කතචීවරං. ඉදඤ්ච ඛොමං විය දට්ඨබ්බං. **භඞ්ග**න්ති ඛොමසුත්තාදීනි සබ්බානි, එකච්චානි වා මිස්සෙත්වා කතචීවරං. ඉදම්පි කරණප්පකාරෙන ලද්ධනාමකං. ''භඞ්ගං නාම එකා ගච්ඡජාති, තස්සා වාකමයසුත්තෙහි වායිත්වා කතචීවර''න්ති කෙචි. ඉමස්මිං පක්ඛෙ ඛොමං විය ගහෙතබ්බං. **කම්බල**න්ති මනුස්සලොමවාළලොමං විනා සෙසලොමෙහි වායිත්වා කතචීවරං වුත්තන්ති. ඉදං ''චීවරං නාම ඡන්නං චීවරානං අඤ්ඤතරං චීවර''න්ති (පාරා. 463) **පදභාජනෙ** ච ''ඛොමං කප්පාසිකං කොසෙය්‍යං කම්බලං සාණං භඞ්ග''න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.462-463) **අට්ඨකථාය** ච වුත්තං සන්ධායාහ. **''ජාතිතො''**ති ඉදං පමාණාදිභෙදස්ස වක්ඛමානත්තා වුත්තං. **ජාතිතො**ති ඛොමාදිසාමඤ්ඤතො. සාමඤ්ඤඤ්හි ''ජාතී''ති වුච්චති. දීඝරස්සථූලසුඛුමනීලපීතාදිභෙදභින්නානං සබ්බෙසං වත්ථාවයවානං සඞ්ගාහිකඛොමසුත්තමයතාසාමඤ්ඤං ජාතීති වුත්තං හොති. එවං සෙසෙසුපි.

552. **දුකූල**න්ති එවංනාමකං රුක්ඛවාකමයචීවරං. **පත්තුණ්ණ**න්ති පත්තුණ්ණදෙසෙ සඤ්ජාතවත්ථං. ''පත්තුණ්ණං කොසෙය්‍යවිසෙසො''ති **අභිධානකොසෙ** වුත්තං. **චීන**න්ති චීනදෙසෙ උප්පන්නවත්ථං. **සොමාරපට්ටක**න්ති සොමාරදෙසෙ උප්පන්නවත්ථං. **''සොමාරචීනපටක''**න්තිපි ලිඛන්ති, සොයෙවත්ථො. **ඉද්ධිජ**න්ති එහිභික්ඛූනං පුඤ්ඤිද්ධියා නිබ්බත්තං චීවරං. **දෙවදින්න**න්ති දෙවතාහි දින්නං චීවරං. තඤ්හි කප්පරුක්ඛෙ නිබ්බත්තං, ජාලිනියා දෙවකඤ්ඤාය අනුරුද්ධත්ථෙරස්ස දින්නවත්ථසදිසං. **තස්සා**ති ජාතිතො ඡබ්බිධස්ස කප්පියචීවරස්ස. **ඉදං** ඡබ්බිධචීවරං යථාරහං අනුලොමිකං වුත්තන්ති අත්ථො. දුකූලඤ්හි සාණස්ස අනුලොමං වාකමයත්තා, පත්තුණ්ණාදීනි කොසෙය්‍යස්ස අනුලොමානි පාණකෙහි කතසුත්තමයත්තා, ඉද්ධිජම්පි ඛොමාදීනංයෙව අඤ්ඤතරං හොතීති තෙසං අනුලොමං, දෙවදින්නම්පි ඛොමාදීනංයෙව අනුලොමං හොති තෙසං අඤ්ඤතරභාවතො. යථාහ –

> ''සාණස්ස තු දුකූලඤ්හි, ඉද්ධිජං දෙවදින්නකං;
> ඛොමාදීනංවසිට්ඨංතු, කොසෙය්‍යස්සානුලොමික''න්ති.

553. තිණ්ණං චීවරානං සමාහාරො **තිචීවර**න්ති පමාණයුත්තං සඞ්ඝාටිආදිනාමෙන අධිට්ඨිතචීවරස්සෙව නාමත්තා තදෙව වුච්චති. ගණනවසෙන යං කිඤ්චි චීවරත්තයං න වත්තබ්බං. සමුද්දෙකදෙසොපි යථා ''සමුද්දො''ති වුච්චති, එවං අධිට්ඨිතෙසු තීසු චීවරෙසු අඤ්ඤතරං ''තිචීවර''න්ති වුච්චති. **පරික්ඛාරචොළ**න්ති සඞ්ඝාටිආදිවිසිට්ඨනාමෙහි අනධිට්ඨිතං ''අනුජානාමි භික්ඛවෙ ආයාමෙන අට්ඨඞ්ගුලං සුගතඞ්ගුලෙන චතුරඞ්ගුලවිත්ථතං පච්ඡිමං චීවර''න්ති (පාරා. 358) අනුඤ්ඤාතං පච්ඡිමචීවරපරියන්තං කත්වා කතාකතස්ස යස්ස කස්සචි චීවරස්ස රුළ්හිසඤ්ඤා.

මුඛං සන්දමානලාලං පුඤ්ඡති එතෙනාති **මුඛපුඤ්ඡන**න්ති කපොලතො නිච්චං සන්දමානලාලානං පුඤ්ඡනත්ථාය අනුඤ්ඤාතස්ස චීවරවිසෙසස්ස නාමං. නිසීදන්ති එත්ථාති **නිසීදන**න්ති ච භික්ඛූනං අත්ථරිත්වා නිසීදිතුං අනුඤ්ඤාතස්ස චීවරස්ස නාමං. **අධිට්ඨෙය්‍යා**ති ''ඉමං කණ්ඩුප්පටිච්ඡාදි''න්තිආදිනා (වි. වි. 585) වක්ඛමානනයෙන නාමං ගහෙත්වා අධිට්ඨෙය්‍යාති අත්ථො. **පච්චත්ථරණමෙව වා**ති සඞ්ඝිකෙ මඤ්චපීඨෙ සරීරසම්ඵුසනෙන ආපජ්ජිතබ්බාය ආපත්තියා මොචනත්ථාය තත්ථ අත්ථරිත්වා පරිභොගත්ථාය අනුඤ්ඤාතං පච්චත්ථරණචීවරඤ්ච.

554. **එකාහ**න්ති වසනකිරියාය අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං. **තිචීවර**න්ති තිචීවරෙන. **විප්පවසෙය්‍යා**ති ''සඞ්ඝාටියා වා උත්තරාසඞ්ගෙන වා අන්තරවාසකෙන වා''ති (පාරා. 476) වුත්තත්තා එකදෙසෙ සමුදායොපචාරවසෙන අවයවස්ස වචනතො තිණ්ණං චීවරානං අඤ්ඤතරෙනාතිපි වුත්තං හොති. **''තථා''**ති ඉමිනා ''විනා''ති ඉදං පච්චාමසති. **අධිට්ඨා**ති අධිට්ඨායාති ගහෙතබ්බං ''පටිසඞ්ඛා යොනිසො''ති (ම. නි. 1.22, 23; අ. නි. 6.58) යථා, එත්ථ ''වළඤ්ජියමාන''න්ති සෙසො, අධිට්ඨාය වළඤ්ජියමානං නිසීදනං තථා විනා චතුමාසං න වසෙය්‍යාති යොජනා.

555. **කප්පිය**න්ති කප්පියකාරණං නීලාදිවණ්ණභෙදකරණං. **කප්පිය**න්ති ච කාරණෙ කාරියූපචාරෙන ගහෙතබ්බං. **බින්දුං දත්වා**ති ''නීලං වා කද්දමං වා කාළසාමං වා''ති (පාචි. 368) වුත්තලොහමලාදිනා යෙන කෙනචිපි මඞ්ගුලපිට්ඨිප්පමාණාදිකං බින්දුං දත්වා. **තත්ථා**ති තෙසු අධිට්ඨාතබ්බෙසු තිචීවරාදීසු, නිද්ධාරණෙ භුම්මං. **තිචීවර**න්ති නිද්ධාරිතබ්බං. **උපපන්න**න්ති යුත්තං. **පමාණෙනා**ති අනන්තරං වක්ඛමානෙන පමාණෙන. **අධිට්ඨාතබ්බ**න්ති ''ඉමං සඞ්ඝාටිං අධිට්ඨාමී''තිආදිනා වක්ඛමානනයෙන නාමං වත්වා අධිට්ඨාතබ්බං. **එවකාරෙන** පන නාමං වත්වා න විකප්පෙතබ්බන්ති දස්සෙති. එස නයො සෙසචීවරෙසුපි. වුත්තඤ්හෙතං භගවතා ''අනුජානාමි භික්ඛවෙ තිචීවරං අධිට්ඨාතුං, න විකප්පෙතු''න්තිආදි (මහාව. 358). තස්මා තිචීවරාදීනි අධිට්ඨහන්තෙන ''ඉමං සඞ්ඝාටිං අධිට්ඨාමී''තිආදිනා නාමං වත්වා අධිට්ඨාතබ්බං. විකප්පෙන්තෙන පන ''ඉමං සඞ්ඝාටි''න්තිආදිනා තස්ස චීවරස්ස

නාමං අග්ගහෙත්වා ‘‘ඉමං චීවරං තුය්හං විකප්පෙමී’’ති විකප්පෙතබ්බං. තිචීවරං වා හොතු අඤ්ඤං වා, යදි තං තං නාමං ගහෙත්වා විකප්පෙති, අවිකප්පිතං හොති අතිරෙකචීවරට්ඨානෙ තිට්ඨති. තං චීවරන්ති සම්බන්ධො.

556-7. ‘‘උපපන්නං පමාණෙනා’’ති එත්ථ වුත්තප්පමාණං දස්සෙතුමාහ **‘‘පච්ඡිමන්තෙනා’’**තිආදි. සඞ්ඝටිතට්ඨෙන **සඞ්ඝාටි**. වත්ථඛණ්ඩානි සිබ්බනකම්මෙන සඞ්ඝටෙත්වා කතත්තා ‘‘සඞ්ඝාටී’’ති චීවරානං සාමඤ්ඤනාමං. ඉධ පන රුළ්හියා අන්තරවාසකාදිවිසෙසනාමබ්‍යතිරිත්තෙ චීවරවිසෙසෙ වත්තති. **මුට්ඨිපඤ්චකාති** එත්ථ එකාදිනමට්ඨාරසන්තානං සඞ්ඛ්‍යාසද්දානං සඞ්ඛෙය්‍යෙ වත්තමානත්තා පඤ්චසද්දො චීවරප්පමාණප්පකරණතො ලබ්භමානහත්ථසඞ්ඛාතරතනෙයෙව පවත්තති, තෙනෙව මුට්ඨිසද්දොපි උත්තරපදලොපෙන මුට්ඨිරතනෙ වත්තති. පඤ්චන්නං පූරණො **පඤ්චමො,** මුට්ඨියා පඤ්චමො **මුට්ඨිපඤ්චමො.** මුට්ඨිපඤ්චමො පරිමාණමෙතිස්සාති ‘‘මුට්ඨිපඤ්චමකා’’ති වත්තබ්බෙ ම-කාරලොපෙන ‘‘මුට්ඨිපඤ්චකා’’ති සඞ්ඝාටි වුත්තා.

මුට්ඨිත්තිකාති එත්ථ වුත්තනයෙන සඞ්ඛෙය්‍යෙ වත්තමානො **ති**-සද්දො චීවරප්පමාණප්පකරණතො ලබ්භමානහත්ථසඞ්ඛාතරතනෙයෙව වත්තති, තෙනෙව මුට්ඨිසද්දොපි උත්තරපදලොපෙන මුට්ඨිරතනෙ වත්තති. තිණ්ණං පූරණො **තතියො,** මුට්ඨියා තතියො **මුට්ඨිතතියො,** මුට්ඨිතතියො පරිමාණමෙතිස්සාති ‘‘මුට්ඨිතතියකා’’ති වත්තබ්බෙ තිය-පච්චයලොපෙන ‘‘මුට්ඨිත්තිකා’’ති සඞ්ඝාටියෙව වුච්චති. එවමුපරිපි. **තිරියන්ති** තිරියතො.

උත්තමන්තෙනාති උක්කට්ඨපරිමාණන්තෙන. **සත්ථුනො චීවරූනාපීති** ‘‘තත්‍රිදං සුගතස්ස සුගතචීවරප්පමාණං, දීඝසො නව විදත්ථියො සුගතවිදත්ථියා, තිරියං ඡ විදත්ථියො’’ති (පාචි. 548) වුත්තප්පමාණසුගතචීවරතො ඌනාපි. **පි**-සද්දො සම්භාවනෙ, උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදෙන තත්තකම්පි වට්ටති, තතො වෙ ඌනං වත්තබ්බමෙව නත්ථීති අත්ථො. අන්තද්වයසන්දස්සනෙන උභයමජ්ඣෙ යං පහොනකරුච්චනකප්පමාණං, තං ගහෙතබ්බන්ති දස්සෙති.

558. **මුට්ඨිපඤ්චක**සද්දො පුබ්බෙ වුත්තනයෙනිධ දීඝන්තෙ වත්තති. මුට්ඨිපඤ්චකො දීඝන්තො යස්ස, යස්මිං වා පමාණෙති විග්ගහො, දීඝන්තතො මුට්ඨිපඤ්චකප්පමාණෙනාති වුත්තං හොති. **‘‘මුට්ඨිපඤ්චම’’**න්තිපි ලිඛන්ති. **තිරියන්තතොති** විත්ථාරන්තතො. අඩ්ඪහත්ථො **අඩ්ඪො** උත්තරපදලොපෙන, සො තෙය්‍යො තතියො යස්ස පමාණස්සාති ගහෙතබ්බං, තං, අඩ්ඪතෙය්‍යරතනප්පමාණං හොතීති අත්ථො. **ද්විහත්ථං වාති** ද්වෙ හත්ථා යස්ස පමාණස්සාති විග්ගහො, ද්විරතනප්පමාණං වා හොතීති අත්ථො. ඉදඤ්ච ‘‘තිරියං ද්විහත්ථොපි වට්ටති. පාරුපනෙනපි හි සක්කා නාභිං පටිච්ඡාදෙතු’’න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.469) **අට්ඨකථා**ගතත්තා වුත්තං. **‘‘සෙසෙ අන්තරවාසකෙ’’**ති ඉදං යථාවුත්තපරිමාණෙන පරිමිතචීවරනිදස්සනං.

559. **අහතාහතකප්පානන්ති** එත්ථ ‘‘වත්ථාන’’න්ති සෙසො. **අහතානං වත්ථානන්ති** නවවත්ථානං. අහතතො කිඤ්චි ඌනානි **අහතකප්පානි,** තෙසං නවවොහාරූපගානං කතිපයධොතානං වත්ථානන්ති වුත්තං හොති. **සඞ්ඝාටීති** සඞ්ඝාටිනාමකචීවරං. **දිගුණාති** දුපට්ටකතා.

560. **උතුද්ධටානන්ති** අතික්කන්තදිවසානං, බහුකාලං නිවාසෙත්වා පරිච්චත්තානන්ති වුත්තං හොති. අථ වා යානි උතුතො උද්ධටානි, තෙසං වත්ථානන්ති ගහෙතබ්බං, තිණ්ණං උතූනමඤ්ඤතරං අතික්කමිත්වා ඨිතානං පුරාණවත්ථානන්ති වුත්තං හොති. **චීවරානන්ති** චීවරත්ථානි වත්ථානෙව ගහිතානි. **චතුග්ගුණාති** චතුපට්ටා. **සෙසා දුවෙති** අන්තරවාසකඋත්තරාසඞ්ගා ද්වෙ. **යථාසුඛ**න්ති යථාරුචි. **පංසුකූල**න්ති සුසානාදීසු පතිතපිලොතිකචීවරං.

561. **‘‘තීණිපී’’**තිආදීසු ‘‘තිචීවරෙ කයිරමානෙ සබ්බං ඡින්නකං නප්පහොතී’’ති **පාළියං** ආගතවත්ථුම්හි ‘‘අනුජානාමි භික්ඛවෙ ද්වෙ ඡින්නකානි එකං අච්ඡින්නක’’න්ති (මහාව. 360) ආදිවචනතො ‘‘චීවර’’න්ති සෙසො. **ඡින්දිතබ්බ**න්ති වත්ථානි ඡින්දිත්වා සිබ්බෙත්වා කාතබ්බං. **පහොති චෙති** වත්ථානි ඡින්දිත්වා කරණෙ යදි චීවරස්ස පහොති. **සබ්බෙසූති** තීසු චීවරෙසු. **අප්පහොන්තෙසූති** වත්ථානං ඡින්දිත්වා සිබ්බනෙන අප්පහොන්තෙසු. **අන්වාධික**න්ති වත්ථෙ ඌනාතිරෙකං අපනෙත්වා ආගන්තුකපත්තසඞ්ඛාතං අනුවාතං චීවරස්ස පරියන්තෙ, මජ්ඣෙ ච යථාරහං දීඝරස්සපරිමාණයුත්තං අල්ලියාපෙතබ්බන්ති වුත්තං හොති.

562. **අච්ඡින්නං වාති** යථාවුත්තනයෙන අච්ඡින්නං වා. **අනාදින්නන්ති** අනාදින්නආගන්තුකපත්තං . **තිචීවරන්ති** තීසු චීවරෙසු එකෙකන්ති වුත්තං හොති. **දුබ්භොගෙනාති** දුට්ඨු පරිභොගෙන . යථා පරිභුත්තං නස්සති, තථා කිලිට්ඨානං ධොවනාදිමකත්වා නිවාසනාදිනා පරිභොගෙන.

563-4. **කුසින්ති** ආයාමතො ච විත්ථාරතො ච අනුවාතං චීවරමජ්ඣෙ තාදිසමෙව දීඝපත්තඤ්ච. වුත්තඤ්හෙතං **චීවරක්ඛන්ධඅට්ඨකථායං** ‘‘කුසීති ආයාමතො ච විත්ථාරතො ච අනුවාතාදීනං දීඝපත්තානමෙතං අධිවචන’’න්ති (මහාව. අට්ඨ. 345). **අඩ්ඪකුසින්ති** අනුවාතසදිසං චීවරමජ්ඣෙ තත්ථ තත්ථ රස්සපත්තං. වුත්තම්පි චෙතං ‘‘අඩ්ඪකුසීති අන්තරන්තරා රස්සපත්තානං නාම’’න්ති (මහාව. අට්ඨ. 345). **මණ්ඩලන්ති** එකෙකස්මිං ඛණ්ඩෙ මහාමණ්ඩලං. වුත්තම්පි චෙතං ‘‘මණ්ඩලන්ති පඤ්චඛණ්ඩිකචීවරස්ස එකෙකස්මිං ඛණ්ඩෙ මහාමණ්ඩල’’න්ති (මහාව. අට්ඨ. 345).

අඩ්ඪමණ්ඩලන්ති මණ්ඩලස්ස අන්තො නිවෙසියමානං ඛුද්දකමණ්ඩලං. වුත්තම්පි චෙතං ‘‘අඩ්ඪමණ්ඩලන්ති ඛුද්දකමණ්ඩල’’න්ති (මහාව. අට්ඨ. 345). **විවට්ටන්ති** මණ්ඩලං, අඩ්ඪමණ්ඩලඤ්චාති ද්වෙ එකතො කත්වා සිබ්බිතං වෙමජ්ඣෙ ඛණ්ඩං. වුත්තම්පි චෙතං ‘‘විවට්ටන්ති මණ්ඩලඤ්ච අඩ්ඪමණ්ඩලඤ්ච එකතො කත්වා සිබ්බිතං මජ්ඣිමඛණ්ඩ’’න්ති (මහාව. අට්ඨ. 345). **අනුවිවට්ටන්ති** මජ්ඣිමඛණ්ඩස්ස උභොසු පස්සෙසු සිබ්බිතං තථෙව ද්විමණ්ඩලපත්තං ඛණ්ඩද්වයං. වුත්තම්පි චෙතං ‘‘අනුවිවට්ටන්ති තස්ස උභොසු පස්සෙසු ද්වෙ ඛණ්ඩානී’’ති (මහාව. අට්ඨ. 345). **බාහන්තන්ති** තෙසං අනුවිවට්ටානං බාහිරපස්සෙ සිබ්බිතං බාහිරඛණ්ඩද්වයං. වුත්තම්පි චෙතං ‘‘බාහන්තන්ති තෙසං අනුවිවට්ටානං බහි එකෙකං ඛණ්ඩ’’න්ති (මහාව. අට්ඨ. 345).

පඤ්චන්නං සමාහාරො **පඤ්චකං,** දස්සිතප්පකාරපඤ්චඛණ්ඩෙහි සිබ්බිතචීවරං පඤ්චකං නාම. **ආදි**-සද්දෙන සත්තඛණ්ඩාදීහි සිබ්බිතචීවරානං ගහණං. තෙනෙවෙත්ථාහ **‘‘කත්තබ්බං තු තිචීවර’’**න්ති. සත්තඛණ්ඩස්ස චීවරස්ස එකං මජ්ඣිමඛණ්ඩං විවට්ටනාමමෙව හොති, තස්ස උභොසු පස්සෙසු ද්වෙ ද්වෙ ඛණ්ඩානි චූළානුවිවට්ටමහානුවිවට්ටසඞ්ඛාතානි අනුවිවට්ටනාමානෙව හොන්ති. වුත්තඤ්චෙතං **අට්ඨකථායං** ‘‘අථ වා අනුවිවට්ටන්ති විවට්ටස්ස එකපස්සතො ද්වින්නං, එකපස්සතො ද්වින්නන්ති චතුන්නම්පි ඛණ්ඩානමෙතං නාම’’න්ති (මහාව. අට්ඨ. 345). **බාහන්තන්ති** ද්වීසු පරියන්තෙසු සිබ්බනීයං බාහිරඛණ්ඩද්වයං, තඤ්ච සඞ්ඝටෙත්වා බාහමත්ථකෙ ඨපියමානත්තා ‘‘මඤ්චා උක්කුට්ඨිං කරොන්තී’’තිආදීසු විය ආධෙයො ආධාරොපචාරවසෙන බාහාති ච චීවරස්ස පරියන්තාවයවත්තා ‘‘අන්ත’’න්ති ච වුච්චති. වුත්තම්පි චෙතං ‘‘බාහන්තන්ති සුප්පමාණං චීවරං පාරුපන්තෙන සංහරිත්වා බාහාය උපරි ඨපිතා උභො අන්තා බහිමුඛා තිට්ඨන්ති, තෙසං එතං නාම’’න්ති (මහාව. අට්ඨ. 345). ඉදං සත්තඛණ්ඩචීවරමෙව **මහාඅට්ඨකථායං** විහිතන්ති ඉදානිපි තදෙව වට්ටති. වුත්තම්පි චෙතං ‘‘අයමෙව හි නයො මහාඅට්ඨකථායං වුත්තො’’ති. භික්ඛුනා කුසිං…පෙ…. බාහන්තම්පිචාති සබ්බං විධිං දස්සෙත්වාව ඡින්නං පඤ්චකාදිප්පභෙදකං සමණසාරුප්පං තිචීවරං කත්තබ්බන්ති යොජනා.

565-6. යථාවුත්තවිධිං අවිරාධෙත්වා චීවරං කප්පබින්දුං දත්වා සඞ්ඝාටිආදිනාමෙන අධිට්ඨාය පරිභුඤ්ජන්තස්ස අධිට්ඨානං කථං භිජ්ජතීති ආහ **‘‘දානෙනා’’**තිආදි. **දානෙනාති** අඤ්ඤස්ස දානෙන. **අච්ඡිජ්ජගාහෙනාති** අඤ්ඤෙන අච්ඡින්දිත්වා ගහණෙන. **විස්සාසග්ගහණෙන චාති** අත්තනි විස්සාසෙන අඤ්ඤස්ස ගහණෙන. **හීනායාවත්තනෙනාති** සික්ඛං අප්පච්චක්ඛාය ගිහිභාවූපගමනෙන අඤ්ඤස්ස දානෙ විය චීවරෙ නිරාලයභාවෙනෙව පරිච්චත්තා.

කෙචි පන **‘‘හීනායාවත්තනෙනාති** භික්ඛුනියා ගිහිභාවූපගමනෙනාති එවමත්ථං ගහෙත්වා භික්ඛු පන විබ්භන්තොපි යාව සික්ඛං න පච්චක්ඛාති, තාව භික්ඛුයෙවාති අධිට්ඨානං න විජහතී’’ති වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බං ‘‘භික්ඛුනියා හීනායාවත්තනෙනා’’ති විසෙසෙත්වා අවුත්තත්තා, භික්ඛුනියා ච ගිහිභාවූපගමනෙ අධිට්ඨානවිජහනං විසුං වත්තබ්බන්ති නත්ථි තස්සා විබ්භමනෙනෙව අස්සමණීභාවතො.

සික්ඛායාති භික්ඛුසික්ඛාය. **පහානෙනාති** පච්චක්ඛානෙන. සික්ඛාපච්චක්ඛානං පනෙත්ථ සචෙ භික්ඛුලිඞ්ගෙ ඨිතො සික්ඛං පච්චක්ඛාති, තස්ස කායලග්ගම්පිචීවරං අධිට්ඨානං විජහතීති දස්සනත්ථං ගහිතං. **‘‘සික්ඛාය ච පහානතො’’**ති ච ලිඛන්ති, තං ‘‘හීනායාවත්තනෙනාපි, සික්ඛාය ච පහානතො’’ති පාඨක්කමෙ සති යුජ්ජති. යථාවුත්තො පන පාඨො ‘‘සික්ඛාය ච පහානෙන, හීනායාවත්තනෙනපී’’ති පාඨක්කමෙ යුජ්ජති. යථා තථා වා හොතු, න කොචි විරොධො.

පච්චුද්ධාරෙනාති චීවරස්ස පච්චුද්ධරණෙන. ‘‘කාලකිරියායා’’ති **අට්ඨකථා**වචනතො **විනාසෙනාති** චීවරසාමිකස්ස ජීවිතවිනාසොව වුච්චතීති. **ලිඞ්ගස්ස පරිවත්තනාති** භික්ඛුස්ස ඉත්ථිලිඞ්ගපරිවත්තනා, භික්ඛුනියා පුරිසලිඞ්ගපරිවත්තනාති එවං උභයථා ලිඞ්ගස්ස පරිවත්තනෙන. **සබ්බං** නවවිධම්පි චීවරං. **අධිට්ඨානන්ති** එත්ථ ‘‘ඉමෙහි අට්ඨහී’’ති සෙසො. වුත්තොවායමත්ථො **අට්ඨකථායං** ‘‘තත්ථ පුරිමෙහි අට්ඨහි සබ්බචීවරානි අධිට්ඨානං විජහන්තී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.469). **භිජ්ජතීති** පජහති. ඡිද්දස්ස භාවො **ඡිද්දභාවො,** තස්මිං, ඡිද්දෙ සති ඡිද්දෙ ජාතෙති වුත්තං හොති. **තිචීවරන්ති** තීසු චීවරෙසු අඤ්ඤතරන්ති වුත්තං හොති. තිචීවරමෙව චාති ගහෙතබ්බං. වුත්තඤ්ච ‘‘ඡිද්දභාවෙන පන තිචීවරස්සෙවා’’ති.

567. කීවප්පමාණෙ ඡිද්දෙ ජාතෙති ආහ **‘‘කනිට්ඨස්සා’’**තිආදි. **‘‘කනිට්ඨ…පෙ…. මාණක’’**න්ති ඉමිනා හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදං දස්සෙති.

568. **එකො තන්තුපීති** දීඝතො වා තිරියතො වා එකම්පි සුත්තං.

569. ජිණ්ණට්ඨානෙ අග්ගළං දෙන්තෙන තෙචීවරිකෙන වත්තිතබ්බවිධිං දස්සෙතුමාහ **‘‘පඨම’’**න්තිආදි. **පඨමන්ති** ඡින්නට්ඨානස්ස ඡින්දනතො පුබ්බෙයෙව. **අග්ගළං දත්වාති** වත්ථඛණ්ඩං අල්ලියාපෙත්වා. **රක්ඛතීති** එත්ථ ‘‘අධිට්ඨාන’’න්ති අනුවත්තතෙ, ‘‘තෙචීවරිකො භික්ඛූ’’ති ලබ්භති, එවං වත්ථඛණ්ඩං අල්ලියාපෙන්තො තෙචීවරිකො භික්ඛු අධිට්ඨානං රක්ඛතීති වුත්තං හොති. විපරියායෙන අධිට්ඨානං භින්දතීති ලබ්භති. පඨමං ද්වෙ කොටියො ඝටෙත්වාති යොජනා. මජ්ඣෙ ජිණ්ණං අධිට්ඨිතචීවරං මජ්ඣෙ ඡින්දන්තො තතො පුබ්බෙයෙව ද්වෙ කොටියො

එකතො සටෙත්වා සිබ්බිත්වා. **පච්ඡාති** කොටිසටනතො පච්ඡා. **ඡින්දතීති** මජ්ඣං උභයකොටිං කාතුං ඡින්දති. **රක්ඛතීති** වුත්තප්පකාරමෙව.

570. තිචීවරෙ කත්ථ ජාතං ඡිද්දමධිට්ඨානං භින්දතීති ආහ **"චතුරඞ්ගුලා"**තිආදි. චත්තාරි ච අට්ඨ ච **චතුරට්ඨං,** චතුන්නං අට්ඨන්නං වා අඞ්ගුලානං සමාහාරො **චතුරට්ඨඞ්ගුලං,** තස්මාති ගහෙතබ්බං. චතුරඞ්ගුලා අට්ඨඞ්ගුලාති යොජනා. **ඔරන්ති** අබ්භන්තරං. එකඤ්ච ද්වෙ ච එකද්වෙ, තෙසං **එකද්වින්නං,** ''චීවරාන''න්ති පකරණතො ලබ්භති, එකස්ස චීවරස්ස, ද්වින්නඤ්ච චීවරානන්ති යොජනා. යථාසඞ්ඛ්‍යානුද්දෙසවසෙන එකස්ස තිරියතො චතුරඞ්ගුලතො ඔරං, ද්වින්නං තිරියතො අට්ඨඞ්ගුලතො ඔරන්ති යොජනා. වාක්‍යද්වයෙපි ''ඡිද්දං භින්දතෙවා''ති යොජෙතබ්බං.

එකස්ස චීවරස්සාති අන්තරවාසකචීවරස්ස. **තිරියතොති** විත්ථාරතො. **චතුරඞ්ගුලං ඔරන්ති** චතුරඞ්ගුලතො අබ්භන්තරෙ ඡිද්දං අධිට්ඨානං භින්දති. **ද්වින්නන්ති** උත්තරාසඞ්ගසඞ්ඝාටීනං. **තිරියතොති** විත්ථාරතො. **අට්ඨඞ්ගුලතො ඔරන්ති** අට්ඨඞ්ගුලතො අබ්භන්තරෙ. තිණ්ණම්පි දීඝතො විදත්ථියා ඔරං ඡිද්දං අධිට්ඨානං භින්දතෙවාති යොජනා. එත්ථ **විදත්ථි** වඩ්ඪකිවිදත්ථි ගහෙතබ්බා. එවං වුත්තපරිච්ඡෙදබ්භන්තරෙ ඡිද්දෙ ජාතෙ තස්ස චීවරස්ස අතිරෙකචීවරත්තා දසාහමනතික්කමිත්වා සූචිකම්මං කත්වා අධිට්ඨාතබ්බං. තථා අකරොන්තෙන පන පරික්ඛාරචොළං අධිට්ඨාතබ්බං.

571. **"නිසීදනස්සා"**ති ''නිසීදනචීවරස්සා''ති වත්තබ්බෙ උත්තරපදලොපෙන වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. **දියඩ්ඪාති** එත්ථ විසෙසිතබ්බා විදත්ථි ''ද්වෙ විදත්ථියො''ති ච ''සුගතස්ස විදත්ථියා''ති ච වුත්තසාමත්ථියා ලබ්භති. අඩ්ඪෙන දුතියා **දියඩ්ඪා,** දුතියං අඩ්ඪමෙතස්සාති ''දුතියඩ්ඪා''ති වත්තබ්බෙ තිය-පච්චයලොපෙන **"දියඩ්ඪා"**ති වුත්තං, අඩ්ඪදුතියාති වුත්තං හොති. **"සුගතස්ස විදත්ථියා"**ති පමාණනියමස්ස කතත්තා වඩ්ඪකිවිදත්ථියා තිස්සො විදත්ථියො එකා සුගතවිදත්ථි හොති. ඉදං නිසීදනචීවරං දීඝතො වඩ්ඪකිහත්ථෙන තිහත්ථං, විත්ථාරතො ඡළඞ්ගුලාධිකද්විහත්ථප්පමාණං හොති. ''දසා විදත්ථී''ති (පාචි. 533) වුත්තත්තා දියඩ්ඪහත්ථා දසාති වෙදිතබ්බා.

572. **චතස්සොති** එත්ථාපි ''විදත්ථියො''ති සාමත්ථියාව ලබ්භති. ''කණ්ඩුප්පටිච්ඡාදියා''ති විභත්තිපරිණාමෙන දීඝතොති යොජනා.

573. අඩ්ඪං තෙය්‍යං තතියං යස්සා සා **අඩ්ඪතෙය්‍යා,** අඩ්ඪතතියාති වුත්තං හොති.

574. තතො උත්තරිං **තදුත්තරිං,** තස්ස තස්ස වුත්තප්පමාණතො අතිරෙකං. **අධිකච්ඡෙදනන්ති** අධිකස්ස පමාණාතිරිත්තට්ඨානස්ස ඡෙදනං අස්ස පාචිත්තියස්ස දෙසනායාති අධිකච්ඡෙදනං, වුත්තප්පමාණතො අධිකට්ඨානං ඡින්දිත්වා දෙසෙතබ්බං පාචිත්තියං. **උදීරිතං** වුත්තං පාළියාති අත්ථො.

575. **අප්පමාණෙනාති** ගුණවසෙන අප්පමාණෙන සම්මාසම්බුද්ධෙන.

576. සබ්බං වට්ටතීති සම්බන්ධො. **"සබ්බ"**න්ති ඉමිනා **අට්ඨකථාය** ආගතං නීලාදිං සඞ්ගණ්හාති. මහන්තාදිභෙදං සබ්බං පච්චත්ථරණචීවරං වට්ටති.

577. ''මුඛපුඤ්ඡනචොළං එක''න්ති පදච්ඡෙදො. එකං ධොවිත්වා යාව සුක්ඛාපීයති, තාව අඤ්ඤෙන මුඛපුඤ්ඡනෙන භවිතබ්බත්තා ආහ **"ද්වෙපි වට්ටන්ති සබ්බථා"**ති.

579. පමාණතො, ගණනතො ච අතීතාති **පමාණගණනාතීතා.** ''පමාණාතීතා''ති වචනෙන විනයධරානං අප්පමාණගුණතං දස්සෙති, ''ගණනාතීතා''ති ඉමිනා අතික්කන්තගණනතං. පකතං විනයෙ පඨමං කතං බුද්ධෙන භගවතා පඤ්ඤත්තං ජානන්තීති පකතඤ්ඤූ, විනයධරා, තෙ **පකතඤ්ඤුනො.** අපරිමාණගුණමණිගණභූසිතඋපාලිදාසකාදිමහාථෙරාචරියපරම්පරාගතා සඞ්ඛ්‍යාපථාතීතා විනයධරාති වුත්තං හොති.

580. **සුගතට්ඨඞ්ගුලායාමන්ති** වඩ්ඪකිරතනප්පමාණදීඝං. **චතුරඞ්ගුලවිත්ථතන්ති** වඩ්ඪකිවිදත්ථිප්පමාණවිත්ථාරං. විකප්පනුපගං පච්ඡිමං චීවරං නාම හොති. **පච්ඡිමං චීවරන්ති** පරිස්සාවනපටාදීනං විසෙසනං, පච්ඡිමචීවරප්පමාණන්ති වුත්තං හොති.

581. **පරිස්සාවපටන්ති** උදකපරිස්සාවනත්ථං පටං. **පත්තත්ථවිකන්ති** පත්තකඤ්චුකං. **පොත්ථකත්ථවිකන්ති** පොත්ථකකඤ්චුකං . **ආදිග්ගහණෙන** පච්ඡිමප්පමාණාදිං යං කිඤ්චි පටං, දණ්ඩපටඤ්ච සඞ්ගණ්හාති.

582. **අධිට්ඨාතුන්ති** පරික්ඛාරචොළං අධිට්ඨාතුං. **ඨපිතෙති** අනධිට්ඨාය ඨපිතෙ. **මහාපච්චරියං** පන ''අනාපත්තී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.469) ආහ. **නත්ථි දොසතාති** දොසො එව දොසතා. ''අත්තනො සන්තකභාවතො මොචෙත්වා ඨපිතං සන්ධාය **මහාපච්චරියං** අනාපත්ති වුත්තා''ති වදන්ති. ''ඉමිනා භෙසජ්ජං චෙතාපෙස්සාමි, ඉදං මාතුයා දස්සාමී''ති

ඨපෙන්තෙන අධිට්ඨාතබ්බං. ‘‘ඉදං භෙසජ්ජස්ස, මාතුයා’’ති විභජිත්වා සසන්තකභාවතො මොචිතෙ අධිට්ඨානකිච්චං නත්ථීති අධිප්පායො. හොති චෙත්ථ –

‘‘යං වත්ථං භික්ඛුනා ලද්ධං, කතං මාතාදිසන්තකං;
නිස්සග්ගියං න හොතීති, තමාහු විනයඤ්ඤුනො’’ති.

583. **වස්සමාසෙ චතුරො**ති වස්සානෙ චතුරො මාසෙ, අධිට්ඨානකිරියාය චත්තාරො මාසෙ අවිච්ඡෙදොති අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං. වස්සිකෙ චත්තාරො මාසෙ නිවාසෙතබ්බා සාටිකා **වස්සිකසාටිකා**.

584. කණ්ඩුං පටිච්ඡාදෙතීති **කණ්ඩුප්පටිච්ඡාදි,** කණ්ඩුරොගාතුරස්ස භික්ඛුනො තප්පටිච්ඡාදනත්ථමනුඤ්ඤාතචීවරස්සෙතමධිවචනං. හොන්ති චෙත්ථ –

‘‘මාතිකට්ඨකථායස්සා, කණ්ඩුච්ඡාදිකසාටියා;
න කාලාතික්කමෙ වුත්තං, අධිට්ඨානවිවට්ටනං.

අධිට්ඨානපහානඞ්ගෙ-සු වුත්තත්තා විසෙසතො;
වීමංසිතබ්බං විඤ්ඤූහි, තත්ථ යං කාරණං සියා’’ති.

586. **‘‘අසම්මුඛෙ එතන්ති වා’’**ති වචනෙනෙව සම්මුඛෙ ‘‘ඉම’’න්ති විඤ්ඤායති. විචක්ඛණො පච්චුද්ධරෙය්‍යාති යොජනා.

587. අධිට්ඨීතන්ති **අධිට්ඨානං**.

588. **ඉති සබ්බමිදන්ති** එවං වුත්තං ඉදං තිචීවරාදීනං පමාණාදිසබ්බවිධානං. **තෙචීවරිකභික්ඛුනොති** තිචීවරාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨීතතෙචීවරිකස්ස විනයතෙචීවරිකස්ස. තිණ්ණං චීවරානං සමාහාරො **තිචීවරං,** තිණ්ණං තිචීවරානං සමාහාරොති ‘‘තිතිචීවර’’න්ති වත්තබ්බෙ එකදෙසසරූපෙකසෙසනයෙන ‘‘තිචීවර’’න්ති නවචීවරානි සඞ්ගහිතානි, තිචීවරෙ නියුත්තො තෙචීවරිකොති විනයතෙචීවරිකො වුච්චති. ධුතඞ්ගතෙචීවරිකස්සාපි තිචීවරෙ ඉදමෙව විධානන්ති සොපි සඞ්ගය්හති. අඤ්ඤෙසු වා පන ඡසු චීවරෙසු පරික්ඛාරචොළං එකං අංසකාසාවමෙව වට්ටති. **තථා වත්වාවාති** ‘‘ඉමං පරික්ඛාරචොළං අධිට්ඨාමී’’තිආදිනා නයෙන වත්වා. **තං** පරික්ඛාරචොළං. පරික්ඛාරචොළමස්ස අත්ථි, තත්ථ වා නියුත්තොති **පරික්ඛාරචොළිකො**.

589. ‘‘තිචීවරං පන පරික්ඛාරචොළං අධිට්ඨාතුං වට්ටති, න වට්ටතී’’ති අනුයොගං කත්වා ‘‘වට්ටතී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.469) **අට්ඨකථාය** වුත්තත්තා ඉධ **‘‘තිචීවර’’**න්ති චීවරත්තයමෙව වුත්තං. ‘‘සුඛපරිහාරත්ථං එකම්පි විකප්පෙතබ්බ’’න්ති වචනතො එකදෙසෙ සමුදායොපචාරවසෙන එකම්පි විකප්පෙතබ්බමෙව හොති.

පරික්ඛාරචොළං කාතුම්පි වට්ටතීති බද්ධසීමතො බහි වසන්තෙන එකකෙන තෙචීවරිකෙන අන්තොඅරුණෙ අසතියා තීසු චීවරෙසු හත්ථපාසෙ අකතෙසු නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං හොතීති, විනයකම්මං කාතුං සභාගපුග්ගලානං දුල්ලභත්තා ච සුඛපරිහාරත්ථං තීසු එකං වා සබ්බානි එව වා තිචීවරනාමෙන කතාධිට්ඨානානි පච්චුද්ධරිත්වා පරික්ඛාරචොළනාමෙන අධිට්ඨාතුම්පි වට්ටතීති වුත්තං හොති.

එවං අග්ගහෙත්වා ‘‘සචෙ තිචීවරං පරික්ඛාරචොළාධිට්ඨානං ලභෙය්‍ය, උදොසිතසික්ඛාපදෙ පරිහාරො නිරත්ථකො භවෙය්‍යා’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.469) වුත්තං මහාපදුමත්ථෙරස්ස මතං දස්සෙතුමාහ **‘‘එවං වුදොසිතෙ’’**තිආදි. **එවං චෙති** එවං තිචීවරං පරික්ඛාරචොළං අධිට්ඨහිත්වා පරිහරිතුං වට්ටති චෙ. **උදොසිතෙති** ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස අනන්තරෙ දුතියකථිනසික්ඛාපදෙ. **වුත්තො පරිහාරොති** ‘‘එකකුලස්ස ගාමො හොති පරික්ඛිත්තො ච. අන්තොගාමෙ චීවරං නික්ඛිපිත්වා අන්තොගාමෙ වත්ථබ්බ’’න්තිආදිනා (පාරා. 478) නයෙන **පදභාජනාවසානෙ** වුත්තො, ඉධ ච ‘‘ගාමාදීසු පදෙසෙසූ’’තිආදිනා නයෙන අනන්තරං වක්ඛමානො තිචීවරස්ස පරිහරණවිධි. **නිරත්ථකොති** පරික්ඛාරචොළනාමෙන අධිට්ඨීතචීවරස්ස තෙන විධිනා තිචීවරං අපරිහරන්තස්සාපි භික්ඛුනො අනාපත්තිභාවතො නිප්පයොජනොති අත්ථො.

590. තප්පරිහරිතුමාහ **‘‘න’’**ඉච්චාදි. න නිරත්ථකොති යොජනා. හෙතුං දස්සෙතුමාහ **‘‘තෙචීවරිකස්සෙවා’’**තිආදි. යො තිචීවරනාමෙන අධිට්ඨානං අපච්චුද්ධරිත්වා සතිං උපට්ඨපෙත්වා අන්තොඅරුණෙ චීවරං හත්ථපාසතො අමොචෙත්වා අරුණං උට්ඨාපෙති, තාදිසස්ස **තෙචීවරිකස්සෙව** තස්මිං සික්ඛාපදෙ උදොසිතපරිහාරස්ස භගවතා දෙසිතත්තාති අත්ථො. යස්මා තාදිසස්සෙව තෙචීවරිකස්ස උදොසිතසික්ඛාපදෙ පරිහාරො වුත්තො, **තස්මා. තං සබ්බම්පීති** තං නවවිධං සබ්බම්පි චීවරං. **පරික්ඛාරචොළස්සාති** පරික්ඛාරචොළනාමෙන අධිට්ඨහිත්වා චීවරං පරිභුඤ්ජිතුකාමස්ස පරික්ඛාරචොළනාමෙන අධිට්ඨාතුං **වට්ටති**.

591. ඉමිනා උදොසිතපරිහාරස්ස අනිරත්ථකභාවං සාධෙත්වා ඉදානි ''තිචීවරං පරික්ඛාරචොළනාමෙනාපි අධිට්ඨාතුං වට්ටතී''ති ඉමස්ස අධිකත්ථස්ස මහාකාරුණිකෙන අනුඤ්ඤාතභාවෙ කිරියන්තරානුජානනසඞ්ඛාතඅධිකවචනස්ස ඤාපකහෙතුභාවං දස්සෙතුමාහ **''අධිට්ඨෙතී''**තිආදි. ඉමස්මිංයෙව සික්ඛාපදෙ අනාපත්තිවාරෙ ''අනාපත්ති අන්තොදසාහං අධිට්ඨෙති, විකප්පෙතී''ති පාඨෙ අනාපත්තිභාවෙ ''අධිට්ඨෙතී''ති එත්තකෙනෙව පරියත්තෙ (පාරා. 469) ''විකප්පෙතී''ති කිරියන්තරානුජානනෙන පකාරන්තරෙනාපි දොසො නත්ථීති අධිප්පායස්ස විඤ්ඤාපිතත්තාති අත්ථො.

592. **එවං කරොන්තස්සාති** තිචීවරනාමෙන අධිට්ඨානං පච්චුද්ධරිත්වා පරික්ඛාරචොළනාමෙන අධිට්ඨහන්තස්ස. ඉදානි අතිප්පසඞ්ගං දස්සෙතුකාමස්ස චොදකස්ස අධිප්පායං දස්සෙතුමාහ **''එව''**න්තිආදි. මූලාධිට්ඨානං පහාය කාතබ්බප්පකාරන්තරස්සාපි විජ්ජමානත්තා තිචීවරං පච්චුද්ධරිත්වා මුඛපුඤ්ඡනාදිකං කත්වා අධිට්ඨහතොපි දොසො න සියාති කස්මා නාපජ්ජතීති අත්ථො. නඉති අතිප්පසඞ්ගනිවාරණෙ.

593. **කිච්චවිධානතොති** තෙසං මුඛපුඤ්ඡනාදීනං අත්තනො අත්තනො කිච්චස්ස සාධනතො, තාදිසං කිච්චවිසෙසාපෙක්ඛං විනා තංතංනාමෙන අධිට්ඨාතුං න යුජ්ජතීති අධිප්පායො. **අකිච්චස්සාති** මුඛපුඤ්ඡනාදිකිච්චරහිතස්ස. **අධිකස්සාති** පච්චුද්ධරිත්වා පඨමං අධිට්ඨානස්ස විජහිතත්තා අතිරෙකස්ස. **අස්සාති** තිචීවරස්ස. **අධිට්ඨානං තු යුජ්ජතීති** දසාහං අනතික්කමිත්වා පරික්ඛාරචොළනාමෙන අධිට්ඨානං පන යුජ්ජති.

594. නිධානස්ස මුඛං උපායොති **නිධානමුඛං,** අන්තරවාසකාදිතංතංචීවරනාමෙන අධිට්ඨානතො අතිරෙකං යං කිඤ්චි චීවරං යථා ඨපිතං ආපත්තිං න කරොති, තථා නිධානස්ස උපායොති අත්ථො. **එතං** පරික්ඛාරචොළාධිට්ඨානං. **මහාපච්චරියන්ති** බ්‍රාහ්මණතිස්සභයෙ භික්ඛුසඞ්ඝං ජම්බුදීපං නෙතුං සක්කස්ස දෙවානමින්දස්ස ආණත්තියා විසුකම්මෙන නිම්මිතමහාපච්චරියං නිසීදිත්වා ලිඛිතත්තා තංනාමකායං විනයට්ඨකථායං, ''මහාපච්චරියාදිසූ''තිපි ලිඛන්ති.

595. පරික්ඛාරචොළනාමෙන අධිට්ඨානවිධානස්ස වුත්තප්පමාණං කතමන්ති ආහ **''චීවර''**න්තිආදි. ''නිදානෙ උප්පත්තිතො''ති පදච්ඡෙදො. **''චීවරං පරිපුණ්ණ''**න්ති **නිදානෙ** ''තිචීවරං සම්පුණ්ණං විජ්ජති, ඉදමතිරෙකචීවරං කිං කාතබ්බ''න්ති භික්ඛූහි භගවතො ආරොචිතවත්ථුම්හි . **උප්පත්තිතොති** පරික්ඛාරචොළාධිට්ඨානස්ස උප්පන්නත්තා, අනුඤ්ඤාතත්තාති අත්ථො. ''තෙන ඛො පන සමයෙන භික්ඛූනං පරිපුණ්ණං හොති තිචීවරං, අත්ථො ච හොති පරිස්සාවනෙහිපි ථවිකාහිපි. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං. අනුජානාමි භික්ඛවෙ පරික්ඛාරචොළක''න්ති (මහාව. 357) එත්ථ **පාළියං** එවං විප්පවාසසුඛත්ථං නාමෙනාධිට්ඨිතතිචීවරං අධිට්ඨානං පච්චුද්ධරිත්වා පරික්ඛාරචොළනාමෙන අධිට්ඨාතුං වට්ටතීති සාධනෙන තදෙකසාධනත්තා එව එකම්පි චීවරං විකප්පෙතුං වට්ටතීති වුත්තමෙව හොති. තෙනෙවාහ **අට්ඨකථායං** ''එවඤ්ච සති යො තිචීවරෙ එකෙන චීවරෙන විප්පවසිතුකාමො හොති, තස්ස තිචීවරාධිට්ඨානං පච්චුද්ධරිත්වා විප්පවාසසුඛත්ථං විකප්පනාය ඔකාසො දින්නො හොතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.469).

596-8. එත්තාවතා කප්පියචීවරඤ්ච තත්ථ කත්තබ්බඤ්ච දස්සෙත්වා ඉදානි අකප්පියචීවරං දස්සෙතුමාහ **''කුසවාකාදී''**තිආදි. **කුසන්ති** දබ්බතිණං. **වාකන්ති** රුක්ඛාදීනං වාකං. **ආදි**-සද්දෙන ඵලකං ගහිතං, **චීර**-සද්දො චීවරපරියායො, ඉමස්මිං කුසාදයො ගන්ථෙත්වා කතෙ චීවරෙයෙව වත්තති. **කෙසජං කම්බලන්ති** මනුස්සකෙසෙහි වීතකම්බලඤ්ච. **වාලජං කම්බලන්ති** අස්සවාලචමරවාලෙහි වීතකම්බලඤ්ච. **උලූකපක්ඛන්ති** කොසියසකුණපත්තං. ඉධ පන තං ගන්ථෙත්වා කතචීවරමෙව ගහෙතබ්බං. **අජිනක්ඛිපෙති** අජිනදීපිචම්මෙ. ''ධාරයතො ථුල්ලච්චය''න්ති පච්චෙකං සම්බන්ධො.

කදලිදුස්සෙති කදලිවාකමයවත්ථෙ. **එරකදුස්සෙති** එරකමයවත්ථෙ. **අක්කදුස්සෙති** අක්කදණ්ඩෙ වා තෙසං සුත්තානි වා ගහෙත්වා කතවත්ථෙ. **පොත්ථකෙති** මකචිවාකමයවත්ථෙ. **තිරීටෙ වාති** එවංනාමකෙ රුක්ඛතචෙ. **වෙඨනෙති** සීසවෙඨනෙ. **කඤ්චුකෙති** කවචෙ.

සබ්බනීලකෙති කෙවලනීලකෙ. එස නයො **මඤ්ජෙට්ඨාදීසු. මහානාමරත්තෙති** තනුපදුමදලවණ්ණරත්තෙ. **මහාරඞ්ගරත්තෙති** සතපදිවණ්ණරත්තෙ.

599. **අච්ඡින්නදසකෙති** අච්ඡින්නා දසා යස්ස, තස්මිං චීවරෙ. එස නයො **දීඝදසෙපි. ඵලදසෙති** ඵලසදිසගන්ථිතා දසා යස්ස, තස්මිං. **පුප්ඵදසෙති** කණ්ණිකං බන්ධිත්වා විකාසෙත්වා කතා දසා යස්ස, තස්මිං චීවරෙති අත්ථො. **අච්ඡින්නචීවරස්සාති** නග්ගං කත්වා චොරෙහි විලුත්තචීවරස්ස . **එත්ථාති** කුසවාකාදීසු, සබ්බනීලාදීසු ච. **කිඤ්චීති** එකම්පි අකප්පියං නත්ථි අනනුලොමිකං නත්ථි. ''නග්ගෙන එතෙසු අකප්පියචීවරෙසු යංකිඤ්චි ලද්ධං, තෙන හිරිකොපිනං පටිච්ඡාදෙත්වා පච්ඡා කප්පියචීවරෙ ලද්ධෙ තං අධිවාසෙත්වා ඉදං අකප්පියචීවරං පරිච්චජිතබ්බං. සබ්බනීලකාදිවත්ථෙසු ලද්ධෙසු කප්පියරජනෙන රජිත්වා, තං වණ්ණං නාසෙත්වා වා කප්පියවත්ථානි උභයපස්සෙසු අල්ලියාපෙත්වා, පටිච්ඡාදෙත්වා වා නිවාසෙතුං වට්ටතී''ති **අට්ඨකථායං** වුත්තං.

600. **''අන්තොදසාහ''**න්ති ඉදං ''අධිට්ඨෙති''තිආදීහි සබ්බපදෙහිපි යොජෙතබ්බං. **විස්සජ්ජෙතීති** අඤ්ඤස්ස දෙති. ඉධ දානං දුවිධං සම්මුඛාදානං, පරම්මුඛාදානන්ති. පටිග්ගාහකං දිස්වා ''ඉදං තුය්හං දම්මී''ති දානං **සම්මුඛාදානං** නාම. පරම්මුඛා ''ඉදං ඉත්ථන්නාමස්ස දම්මී''ති දින්නං **පරම්මුඛාදානං**. ''ඉදං ත්වං ගණ්හාහී''ති වා ''තුය්හං ගණ්හාහී''ති වා වුත්තෙ ''මය්හං ගණ්හාමී''ති සචෙ වදති, දානගහණද්වයම්පි සුද්ධං. ''ඉදං තව සන්තකං කරොහි, තව සන්තකං හොතු, තව සන්තකං හොතී''ති දායකෙන වුත්තෙ ගණ්හන්තොපි ''මම සන්තකං කරොමි, මම සන්තකං හොතු, මම සන්තකං හොතී''ති වදති චෙ, දානං, ගහණඤ්ච අසුද්ධං හොති. ''තව සන්තකං කරොහී''ති වුත්තෙ පන ''සාධු භන්තෙ මය්හං ගණ්හාමී''ති වත්වා ගණ්හාති, ගහණං සුද්ධං. ''ඉදං තුය්හං ගණ්හාහී''ති වුත්තෙ ''අහං න ගණ්හාමී''ති වදති, පුන ''දින්නං මයා, තුය්හං ගණ්හාහී''ති වුත්තෙ ඉතරොපි පුන පටික්ඛිපති, තං චීවරං කස්සචි අසන්තකත්තා දසාහාතික්කමෙනාපි නිස්සග්ගියං න හොතීති පච්ඡා තෙසු ද්වීසු යො ඉච්ඡති, තෙන අධිට්ඨාය පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති සබ්බමිදං **අට්ඨකථාය** (පාරා. අට්ඨ. 2.469 අත්ථතො සමානං) වුත්තං.

අධිට්ඨිතචීවරෙ අධිට්ඨානෙ වෙමතිකෙන අත්තනො විමතිං පඨමං ආවි කත්වා ''සචෙ අනධිට්ඨිතං, එවං කතෙ කප්පියං හොතී''ති චින්තෙත්වා නිස්සජ්ජෙත්වා විනයකම්මං කරොන්තස්ස මුසාවාදදොසො නාපජ්ජති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''න හි එවං ජානාපෙත්වා විනයකම්මං කරොන්තස්ස මුසාවාදො හොතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.469). ''කෙචි 'තථා වෙමතිකචීවරං අඤ්ඤෙන විස්සාසෙන ගහෙත්වා පුන දාතබ්බ'න්ති වදන්ති, තං න සුන්දර''න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.469 ඨොකං විසදිසං) තත්ථෙව වුත්තං.

විනස්සතීති චොරාදීහි විනස්සති. ''නස්සති, ඩය්හති, අච්ඡින්දිත්වා ගණ්හන්තී''ති ඉමානිපි විනාසප්පකාරත්තා ''විනස්සතී''ති ඉමිනාව සඞ්ගය්හන්ති. තත්ථ **''නස්සතී''**ති ඉදං චොරාදීහි හටං සන්ධාය වුත්තං, **''විනස්සතී''**ති ඉදං උන්දූරඛායිතාදිං සන්ධාය වුත්තං, **''ඩය්හතී''**ති අග්ගිනා දඩ්ඪං සන්ධාය. **විස්සාසෙති** එත්ථ සන්දිට්ඨො ච සම්භත්තො ච ආලපිතො ච ජීවති ච ගහිතෙ චත්තමනො හොතීති පඤ්චඞ්ගසමන්නාගතෙන අත්තනි විස්සාසෙන අඤ්ඤෙන ගහිතෙති අත්ථො. **පකාසිතාති** ''අනාපත්ති අන්තොදසාහං අධිට්ඨෙති''තිආදිනා (පාරා. 469) නයෙන වුත්තා.

601. ඉදං පන සමුට්ඨානං නාමෙන කඨිනසමුට්ඨානං නාමාති අත්ථො. ඉදං කඨිනසමුට්ඨානං නාම කායවාචතො ච කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති. අතිරෙකචීවරභාවස්ස ජානනචිත්තෙන පණ්ණත්තිජානනචිත්තෙ අසතිපි ආපත්තිසම්භවතො **අචිත්තං**. අනධිට්ඨානතො, අවිකප්පනතො ච **අක්‍රියං**. කම්මට්ඨානමනුයුඤ්ජන්තො වා චෙතියාදිං වන්දන්තො වා එකාදසමං අරුණං උට්ඨාපෙති, කුසලචිත්තො ආපජ්ජති, කලහාදිපසුතො වා වීතික්කමං ජානන්තො වා උට්ඨාපෙති, අකුසලචිත්තො ආපජ්ජති, ඛීණාසවො පන අසතියා වා පණ්ණත්තිං අජානන්තො වා තථා කරොන්තො අබ්‍යාකතචිත්තො ආපජ්ජතීති **තිචිත්තං**. වුත්තනයෙන කම්මට්ඨානාදිමනුයුඤ්ජන්තස්ස සොමනස්සචිත්තසමඞ්ගිනො සුඛවෙදනා, උපෙක්ඛාචිත්තසමඞ්ගිනො උපෙක්ඛාවෙදනා, කලහාදිපසුතස්ස දොමනස්සචිත්තසමඞ්ගිනො දුක්ඛවෙදනා හොතීති **තිවෙදනං**. එස නයො උපරිපි එවරූපෙ ඨානෙ යොජෙතබ්බො.

පඨමකඨිනකථාවණ්ණනා.

602. **ගාමාදීසු පදෙසෙසු තිපඤ්චසූති** තිචීවරානි නික්ඛිපිත්වා විප්පවාසෙන දොසං, උප්පජ්ජනට්ඨානඤ්ච දස්සෙතුං ''ගාමො එකූපචාරො''තිආදිනා (පාරා. 477) නයෙන **පාළියං** වුත්තගාමනිවෙසනඋදොසිතඅට්ටමාළපාසාදහම්මියනාවාසත්ථඛෙත්තධඤ්ඤකරණආරාමවිහාරරුක්ඛමූලඅජ්ඣොකාසසඞ්ඛාතෙසු පන්නරසසු චීවරනික්ඛෙපට්ඨානෙසූති වුත්තං හොති. එත්ථ **ගාමො** නාම එකකුටිකාදිගාමො.

නිවෙසනං නාම ගාමතො බහි චතුසාලාදිකො ගෙහො. තෙනාහ **ගණ්ඨිපදෙ** ''ගාමනිවෙසනානං විසෙසං වදන්තා 'පුන එකපරිච්ඡෙදං කත්වා නිවෙසිතා බහුගෙහා නිවෙසනං නාම හොන්තී'ති වදන්ති, තස්මා ඉදං නිවෙසනාදි සබ්බං 'ගාමතො බහී'ති ගහෙතබ්බ''න්ති. ඉදඤ්ච තත්ථෙව වුත්තං ''නිවෙසනාදිකං අන්තොගාමෙ චෙ හොති, ගාමෙ වුත්තපරිහාරස්සෙව ලබ්භනතො අන්තොගාමතො බහී'ති ගහෙතබ්බ''න්ති.

අට්ඨකථායං ''උදොසිතොති යානාදීනං භණ්ඩානං සාලා''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.482-487) වුත්තසරූපං **උදොසිතං** නාම. ''අට්ටොති පටිරාජාදිපටිබාහනත්ථං ඉට්ඨකාහි කතො බහලභිත්තිකො චතුපඤ්චභූමිකො පතිස්සයවිසෙසො''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.482-487) වුත්තසරූපො **අට්ටො** නාම. ''මාළොති එකකූටසඞ්ගහිතො චතුරස්සපාසාදො''ති (පාරා. අට්ඨ. 482-487) වුත්තො එකකණ්ණිකසඞ්ගහිතො චතුරස්සගෙහො **මාළො** නාම. **පාසාදොති** දීඝපාසාදො. **හම්මියන්ති** මුණ්ඩච්ඡදනපාසාදො. **නාවාති** යානප්පත්ති. **සත්ථන්ති** ජඞ්ඝසත්ථසකටසත්ථවසෙන දුවිධො ජනසමූහො, සො ච නිවිට්ඨානිවිට්ඨවසෙන පච්චෙකං දුවිධො. තත්ථ නිවිට්ඨෙ වතිආදිපරික්ඛෙපොපි හොතෙව.

ඛෙත්තන්ති යවඛෙත්තාදිඛෙත්තං. **ධඤ්ඤකරණං** ඛලං. **ආරාමො** පුප්ඵාරාමො, ඵලාරාමො ච. **විහාරොති** එකම්පි සෙනාසනං වුච්චති. ''රුක්ඛො නාම යං මජ්ඣන්තිකෙ කාලෙ සමන්තා ඡායා ඵරතී''ති (පාරා. 494) වුත්තප්පමාණපරිච්ඡින්නො **රුක්ඛො**. **අජ්ඣොකාසො** නාම සත්තබ්භන්තරො, සො විඤ්ඣාටවිආදිඅගාමකාරඤ්ඤෙ ච

මච්ඡබන්ධානං අගමනපථෙ සමුද්දදීපෙ ච ලබ්භති. **මච්ඡබන්ධානං අගමනපථො** නාම උදකපිට්ඨියා ගන්ත්වා පුන තදහෙව ගෙහං ආගන්තුං අසක්කුණෙය්‍යතාය දූරො සමුද්දප්පදෙසො වුච්චති.

අයං ගාමාදිකො පච්චෙකං එකූපචාරො, නානූපචාරොති දුවිධො. තත්ථ අජ්ඣොකාසං විනා ගාමාදිකො තංතංරාජාදිසාමිකකුලානං එකත්ථනානත්ථවසෙන එකකුලසන්තකො චෙ හොති, එකූපචාරො. නානාකුලසන්තකො චෙ, නානූපචාරො හොති. වුත්තඤ්හෙතං ‘‘ගාමො එකූපචාරො නාම එකකුලස්ස ගාමො හොතී’’තිආදි (පාරා. 478). **අට්ඨකථායම්පි** වුත්තං ‘‘එකකුලස්ස ගාමොති එකස්ස රඤ්ඤො වා භොජකස්ස වා ගාමො’’ති ච ‘‘නානාකුලස්ස ගාමොති නානාරාජූනං වා භොජකානං වා ගාමො වෙසාලීකුසිනාරාදිසදිසො’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.479) ච.

එකකුලෙන කාරාපිතො විහාරො එකූපචාරො, නානාකුලෙහි කාරාපිතො නානූපචාරො හොති. යථාහ **ගණ්ඨිපදෙ** ‘‘විහාරෙ එකකුලනානාකුලවොහාරො කාරාපකානං වසෙන වුත්තො’’ති. අජ්ඣොකාසෙ පන උපචාරභෙදො අබ්භන්තරවසෙන වෙදිතබ්බො. වුත්තඤ්චෙතං **පාළියං** ‘‘අජ්ඣොකාසො එකූපචාරො නාම අගාමකෙ අරඤ්ඤෙ සමන්තා සත්තබ්භන්තරා එකූපචාරො. තතො පරං නානූපචාරො’’ති. ඉධ එකං **අබ්භන්තරං** අට්ඨවීසතිරතනං හොති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘එකං අබ්භන්තරං අට්ඨවීසතිහත්ථ’’න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.489). එවං සඞ්ඛෙපතො වුත්තසරූපප්පභෙදානි පන්නරස ඨානානි දස්සෙතුමාහ ‘‘ගාමාදීසු පදෙසෙසු තිපඤ්චසූ’’ති. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො, විත්ථාරො පන පාළිඅට්ඨකථාවණ්ණනතො වෙදිතබ්බො.

‘‘තිචීවරෙන විප්පවාසෙය්‍යාති සඞ්ඝාටියා වා උත්තරාසඞ්ගෙන වා අන්තරවාසකෙන වා. අන්තොගාමෙ චීවරං නික්ඛිපිත්වා’’ති (පාරා. 476, 478) වචනතො එත්ථ **තිචීවරන්ති** තිණ්ණං චීවරානමඤ්ඤතරමෙව චීවරං වත්තබ්බං. **එකරත්තන්ති** විප්පවාසකිරියාය අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං. **අපි**-සද්දෙන කිං පන දිරත්තාදිකන්ති දස්සෙති.

සඞ්ඝසම්මුතියා විනාති තිචීවරං පරිහරිතුං අසමත්ථෙන ගිලානෙන භික්ඛුනා සඞ්ඝං වන්දිත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගය්හ ‘‘අහං භන්තෙ ගිලානො, න සක්කොමි තිචීවරං ආදාය පක්කමිතුං, සොහං භන්තෙ සඞ්ඝං තිචීවරෙන අවිප්පවාසසම්මුතිං යාචාමී’’ති තික්ඛත්තුං යාචිතෙන සඞ්ඝෙන තස්ස ඤත්තිදුතියාය කම්මවාචාය දින්නං අවිප්පවාසසම්මුතිං විනාති වුත්තං හොති. තථා ලද්ධසම්මුතිකස්ස ගිලානස්ස භික්ඛුනො තස්මිං ගෙලඤ්ඤෙ අවූපසන්තෙ වා වූපසන්තෙපි චීවරනික්ඛෙපට්ඨානං ආගමනකාලෙ වා උප්පන්නෙ අඤ්ඤෙපි රොගෙ අවූපසන්තෙ තායයෙව සම්මුතියා න දොසො.

603. **භික්ඛුනොති** අලද්ධසම්මුතිකස්ස භික්ඛුනො. **තෙන** චීවරෙන. **විප්පවත්ථුං න වට්ටතීති** විනා වසිතුං න වට්ටති. කිං වුත්තං හොති? ‘‘එකකුලස්ස ගාමො හොති පරික්ඛිත්තො ච, අන්තොගාමෙ චීවරං නික්ඛිපිත්වා අන්තොගාමෙ වත්ථබ්බං. අපරික්ඛිත්තො හොති, යස්මිං ඝරෙ චීවරං නික්ඛිත්තං හොති, තස්මිං ඝරෙ වත්ථබ්බං, හත්ථපාසා වා න විජහිතබ්බං. නානාකුලස්ස ගාමො හොති පරික්ඛිත්තො ච, යස්මිං ඝරෙ චීවරං නික්ඛිත්තං හොති, තස්මිං ඝරෙ වත්ථබ්බං සභායෙ වා ද්වාරමූලෙ වා, හත්ථපාසා වා න විජහිතබ්බ’’න්තිආදිනා (පාරා. 478) නයෙන **පාළියා** වුත්තට්ඨානතො බහි අරුණං උට්ඨාපෙතුං න වට්ටතීති වුත්තං හොති.

ඉමස්මිං පාඨෙ **‘‘පරික්ඛිත්තො’’**ති ඉදං පාකාරෙන වා වතියා වා පරිඛාය වා පරික්ඛිත්තං සන්ධාය වුත්තං. **හත්ථපාසා වාති** එත්ථ **හත්ථපාසා** නාම අඩ්ඪතියරතනං හොති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘තං ඝරං සමන්තතො හත්ථපාසා න විජහිතබ්බං, අඩ්ඪතෙය්‍යරතනප්පමාණා පදෙසා උද්ධං න විජහිතබ්බන්ති වුත්තං හොතී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.477-478).

විප්පවසන්තස්ස කො දොසොති ආහ **‘‘හොති…පෙ…. අරුණුග්ගමෙ’’**ති. අනුඤ්ඤාතට්ඨානතො හි බහි චීවරෙන විනා අරුණං උට්ඨාපෙන්තස්ස තං චීවරං නිස්සජ්ජිතබ්බං හොති, තංහෙතුකා පාචිත්තියාපත්තිපි හොතීති අත්ථො. තෙනෙව වක්ඛති ‘‘නිස්සජ්ජිත්වා…පෙ…. විඤ්ඤුනා’’ති.

604. **න්හායන්තස්සෙවාති** චීවරස්ස හත්ථපාසතො දූරෙ නහායන්තස්සෙව, අනාදරෙ සාමිවචනං.

606. අච්ඡින්නං විලුත්තං චීවරං යස්ස සො **අච්ඡින්නචීවරො,** භික්ඛු, තස්ස ඨානං **අච්ඡින්නචීවරට්ඨානං,** තස්මිං.

607. **නිවාසෙත්වාති** එත්ථ ‘‘අන්තරවාසක’’න්ති ච **ගහෙත්වාති** එත්ථ ‘‘ඉතරානී’’ති ච සෙසො. ඉදඤ්ච ගන්තබ්බට්ඨානෙ, ආසන්නෙ මග්ගෙ ච මනුස්සසම්බාධෙ අසති කත්තබ්බදස්සනං. ඉතරත්ථ නිවාසෙත්වා, පාරුපිත්වා ච සඞ්ඝාටිං අංසෙ කත්වාව ගන්තබ්බං හොති. විහාරෙ සභාගෙසු අලබ්භමානෙසු ආසනසාලම්පි ගන්ත්වා සභාගස්ස සන්තිකෙ විනයකම්මං කත්තබ්බන්ති **අට්ඨකථායං** (පාරා. අට්ඨ. 2.495 අත්ථතො සමානං) වුත්තං. **‘‘නිස්සජ්ජිත්වා’’**ති ඉමිනා ‘‘ඉදං මෙ භන්තෙ චීවරං රත්තිවිප්පවුත්ථං අඤ්ඤත්‍ර භික්ඛුසම්මුතියා නිස්සග්ගියං, ඉමාහං සඞ්ඝස්ස නිස්සජ්ජාමී’’ති සඞ්ඝෙ වා ‘‘ඉදං මෙ භන්තෙ චීවරං…පෙ…. අහං ආයස්මන්තානං නිස්සජ්ජාමී’’ති තිණ්ණං, ද්වින්නං වා සන්තිකෙ වා ‘‘ඉදං මෙ ආවුසො…පෙ…. ඉමාහං ආයස්මතො නිස්සජ්ජාමී’’ති එකස්ස සන්තිකෙ වා වත්වා

නිස්සජ්ජිත්වාති වුත්තං හොති. **විඤ්ඤුනාති** එවං නිස්සග්ගියවත්ථුනිස්සජ්ජනාදිනානප්පකාරවිධිජානනකෙන ඤාණවතාති අත්ථො.

608. තං නිස්සග්ගියචීවරං.

609. **''අදෙන්තස්ස ච නිස්සට්ඨං දුක්කට''**න්ති ඉමිනා ''බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙන ආපත්ති පටිග්ගහෙතබ්බා, නිස්සට්ඨචීවරං දාතබ්බ''න්ති වුත්තත්තා ඉමං විධිං ජානනතාය **බ්‍යත්තෙන** යථාවිධිං කාතුං සමත්ථතාය **පටිබලෙන බන්ධකෙ** (චූළව. 239) ආගතනයෙන ආපත්තිං පටිග්ගහෙත්වා නිස්සට්ඨචීවරං හත්ථෙන ගහෙත්වා නිසීදාපෙත්වා සචෙ සඞ්ඝො හොති, ''සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො, ඉදං චීවරං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො නිස්සග්ගියං සඞ්ඝස්ස නිස්සට්ඨං, යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො ඉමං චීවරං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො දදෙය්‍යා''ති, සචෙ තයො හොන්ති, ''සුණන්තු මෙ ආයස්මන්තා, ඉදං චීවරං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො නිස්සග්ගියං ආයස්මන්තානං නිස්සට්ඨං, යදායස්මන්තානං පත්තකල්ලං, ආයස්මන්තා ඉමං චීවරං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො දදෙය්‍යු''න්ති, සචෙ එකකො හොති, ''ඉමං චීවරං ආයස්මතො දම්මී''ති දාතබ්බං, නිස්සට්ඨචීවරං ''අත්තනොයෙව දින්න''න්ති සුද්ධසඤ්ඤාය ගහෙත්වා අදෙන්තස්ස දුක්කටං හොතීති වුත්තං හොති.

තස්ස සන්තකභාවං ඤත්වා ලෙසෙන විලුම්පන්තස්ස පන භණ්ඩග්ඝවසෙන දුක්කටථුල්ලච්චයපාරාජිකාපත්තියො හොන්ති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''තස්ස සන්තකභාවං පන ඤත්වා ලෙසෙන අච්ඡින්දන්තො භණ්ඩං අග්ඝාපෙත්වා කාරෙතබ්බො''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.469). **පරියාපුතන්ති** ''න භික්ඛවෙ නිස්සට්ඨචීවරං න දාතබ්බං, යො න දදෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (පාරා. 470) **පාළියං** වුත්තන්ති අත්ථො.

610-1. ථෙරෙ දහරෙ වාති එතෙසු උභොසුපි මග්ගං ගච්ඡන්තෙසූති යොජනා. **''ථෙරෙ''**ති ඉමිනා අනිස්සිතභාවමාහ, **''දහරෙ වා''**ති ඉමිනා නිස්සිතභාවං. **ඔහීනෙති** ඔසක්කිතෙ. සචෙ සො ථෙරො නිස්සයාචරියො භවෙය්‍යාති අධිප්පායෙනාහ **''ගරු''**න්ති. **තස්මිං** දහරෙ. **වත්ථන්ති** තස්ස හත්ථෙ ඨිතචීවරං. **න පස්සම්භතීති** ධුරනික්ඛෙපං අකත්වා ගමනෙ සඋස්සාහත්තා නිස්සයපටිප්පස්සද්ධි න හොතීති අධිප්පායො. තෙනෙව ''මුහුත්ත''න්තිආදිමාහ.

614. පච්චුද්ධාරෙ අන්තොයෙවාරුණෙති ඉමිනා සම්බන්ධො, දහරභික්ඛුනො දූරභාවඤ්ච අරුණුග්ගමනඤ්ච ඤත්වා චීවරස්ස අනිස්සග්ගියත්ථං තස්ස හත්ථෙ ඨිතභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා පුරාරුණා පච්චුද්ධරෙති අත්ථො. **විස්සජ්ජෙතීති** අඤ්ඤස්ස දෙති. **විනස්සතීති** චොරාදීහි නස්සති.

දුතියකථිනකථාවණ්ණනා.

616. **අකාලචීවරන්ති** ''අකාලචීවරං නාම අනත්ථතෙ කථිනෙ එකාදසමාසෙ උප්පන්නං, අත්ථතෙ කථිනෙ සත්තමාසෙ උප්පන්නං, කාලෙපි ආදිස්ස දින්න''න්ති (පාරා. 500) වචනතො අනත්ථතකථිනෙ විහාරෙ ''චීවරමාසො''ති යො පුබ්බකත්තිකකාළපක්ඛපාටිපදතො පට්ඨාය යාව අපරකත්තිකපුණ්ණමී, තාව මාසො වුච්චති, තතො පරෙසු එකාදසසු මාසෙසු උප්පන්නඤ්ච අත්ථතකථිනෙ විහාරෙ යො චීවරමාසො, හෙමන්තා ච චත්තාරො මාසාති පඤ්චමාසතො බහි සත්තසු මාසෙසු උප්පන්නඤ්ච අත්ථතකථිනෙ පඤ්ච මාසා යථාපරිච්ඡින්නකාලෙ සඞ්ඝස්ස ච ''ඉදං අකාලචීවරං දම්මී''ති පුග්ගලස්ස ච ''ඉදං තුය්හං දම්මී''ති දින්නඤ්චෙති ඉදං අකාලචීවරන්ති අත්ථො. ''උප්පන්න''න්ති සෙසො, ''උප්පජ්ජෙය්‍යා සඞ්ඝතො වා ගණතො වා ඤාතිතො වා මිත්තතො වා පංසුකූලතො වා අත්තනො වා ධනෙනා''ති (පාරා. 500) වචනතො සඞ්ඝස්ස වා ''ඉදං සුත්තන්තිකගණස්ස දෙම, ඉදං ආභිධම්මිකගණස්ස දෙමා''තිආදිනා නයෙන ගණස්ස වා දින්නතො අත්තනො වස්සග්ගෙන වා ඤාතිආදිතො වා සුසානාදිපංසුකූලඛෙත්තතො වා අත්තනො සන්තකෙන සුත්තකප්පාසාදිකප්පියවත්ථුතො වා උප්පන්නචීවරන්ති අත්ථො.

මාසපරමං නික්ඛිපෙති මාසො පරමං පමාණං එතස්ස නික්ඛිපනස්සාති මාසපරමං, නික්ඛිපනන්ති කිරියාවිසෙසනං කාතබ්බං, මාසපරමං නික්ඛිපනං කරෙය්‍යාති වුත්තං හොති. ''ආකඞ්ඛමානෙන භික්ඛුනා පටිග්ගහෙතබ්බං, පටිග්ගහෙත්වා ඛිප්පමෙව කාරෙතබ්බං, නො චස්ස පාරිපූරී, මාසපරමං තෙන භික්ඛුනා තං චීවරං නික්ඛිපිතබ්බං ඌනස්ස පාරිපූරියා''ති (පාරා. 500) වචනතො එවං උප්පන්නං චීවරං ඉච්ඡන්තෙන පටිග්ගහෙත්වා සචෙ පහොති, දසාහමනතික්කාමෙත්වා කාරෙතබ්බං. සචෙ නප්පහොති, ඌනස්ස පරිපූරණත්ථං මාසපරමං ඨපෙතබ්බන්ති අත්ථො.

කදා එවං නික්ඛිපිතබ්බන්ති ආහ **''සති පච්චාසායා''**ති, ''පච්චාසා හොති සඞ්ඝතො වා ගණතො වා ඤාතිතො වා මිත්තතො වා පංසුකූලතො වා අත්තනො වා ධනෙනා''ති (පාරා. 500) වුත්තසඞ්ඝාදිතො අත්තනො වස්සග්ගාදිතො ලභෙය්‍ය, තෙන ''ඉමස්ස ඌනෙ පරිපුණ්ණෙ කාරෙස්සාමී''ති පච්චාසාය සති එවං නික්ඛිපිතබ්බන්ති අත්ථො. **තතො උද්ධං ඨපෙතුං න වට්ටතීති** මාසතො අතිරෙකකාලං නික්ඛිපිතුං න වට්ටති, නිස්සග්ගියපාචිත්තියං හොතීති අත්ථො.

යදි එවං ''තදහුප්පන්නෙ මූලචීවරෙ පච්චාසාචීවරං උප්පජ්ජති, දසාහා කාරෙතබ්බං…පෙ…. වීසෙ උප්පන්නෙ මූලචීවරෙ පච්චාසාචීවරං උප්පජ්ජති, දසාහා කාරෙතබ්බ''න්ති (පාරා. 500) කස්මා ආහාති? පච්චාසාචීවරස්ස දසදිවසෙ අතික්කම්ම ඨපෙතුං අයුත්තත්තා, මූලචීවරස්ස තග්ගතිකත්තා එවං වුත්තං. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''මූලචීවරස්ස උප්පන්නදිවසතො යාව වීසතිමො දිවසො, තාව උප්පන්නං පච්චාසාචීවරං මූලචීවරං අත්තනො ගතිකං කරොතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.500).

තතියකඨිනකථාවණ්ණනා.

618-9. භික්ඛුනියා යො ධොවාපෙතීති සම්බන්ධො. ''භික්ඛුනී නාම උභතොසඞ්ඝෙ උපසම්පන්නා''ති (පාරා. 500) වචනතො භික්ඛුනිසඞ්ඝෙ ඤත්තිචතුත්ථාය කම්මවාචාය, භික්ඛුසඞ්ඝෙ ඤත්තිචතුත්ථාය කම්මවාචායාති අට්ඨවාචිකාය උපසම්පන්නා **භික්ඛුනී** නාම. **භුත්තන්ති** භික්ඛුනා අත්තනා පරිභුත්තං රජිතං ආදින්නකප්පං, ''පරිභොගං කරිස්සාමී''ති අන්තමසො සීසං ඨපෙත්වා සයනමත්තෙනාපි පුරාණභූතං චීවරන්ති අත්ථො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''රජිත්වා කප්පං කත්වා එකවාරම්පි නිවත්ථං වා පාරුතං වා අන්තමසො පරිභොගසීසෙන අංසෙ වා මත්ථකෙ වා කත්වා මග්ගං ගතො හොති, උස්සීසකං වා කත්වා නිපන්නො හොති, එතම්පි පුරාණචීවරමෙවා''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.503-505). **වත්ථන්ති** කාරියෙ කාරණොපචාරවසෙන චීවරමෙව ආහ.

අඤ්ඤාතිකායාති ''අඤ්ඤාතිකා නාම මාතිතො වා පිතිතො වා යාව සත්තමා පිතාමහයුගා අසම්බද්ධා''ති වචනතො අත්තනො වා තස්සා වා මාතු වා පිතු වා පරම්පරාය යාව සත්තමා යුගා, එත්ථන්තරෙ යෙන කෙනචි ඤාතකෙන අසම්බද්ධභාවෙන අඤ්ඤාතිකායාති අත්ථො. යථා චාහ **අට්ඨකථායං** ''පිතාමහොයෙව පිතාමහයුගං. තතො උද්ධං සබ්බෙපි පුබ්බපුරිසා පිතාමහග්ගහණෙනෙව ගහිතා. එවං යාව සත්තමො පුරිසො, තාව යා අසම්බද්ධා''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.503-505). **ආකොටාපෙතීති** පහරාපෙති.

තතො ධොවාපනාදිතො. **නිස්සග්ගියාපත්තීති** නිස්සග්ගියස්ස ආපත්ති නිස්සග්ගියාපත්ති, නිස්සග්ගියස්ස චීවරස්ස නාමෙන විසිට්ඨා පාචිත්තියාපත්ති හොතීති අත්ථො. ඉදඤ්ච තිණ්ණං පයොගානං අන්තෙ ආපජ්ජිතබ්බාය ආපත්තියා දස්සනං. තස්ස නියොගෙන ධොවනාදිං කරොන්තියා භික්ඛුනියා තදත්ථං සබ්බපුබ්බපයොගගණනාය භික්ඛුනො දුක්කටං හොතීති ගහෙතබ්බො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''යාව නං ධොවිත්වා උක්ඛිපති, තාව භික්ඛුනියා පයොගෙ පයොගෙ භික්ඛුස්ස දුක්කට''න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.503-505). **පඨමෙනාති** තීණිපි කාරාපෙන්තස්ස යං පඨමං කාරාපෙති, තෙනාති අත්ථො. **දීපිතන්ති** ''අඤ්ඤාතිකාය අඤ්ඤාතිකසඤ්ඤී පුරාණචීවරං ධොවාපෙති රජාපෙති ආකොටාපෙති, නිස්සග්ගියෙන ආපත්ති ද්වින්නං දුක්කටාන''න්තිආදිනා (පාරා. 506) දෙසිතං. ඉමිනා නයෙන ද්වෙ කාරාපෙන්තස්ස පඨමෙන නිස්සග්ගියාපත්ති, දුතියෙන දුක්කටන්ති අයමත්ථො සඞ්ගය්හති.

620. **''ධොවනත්ථාය දෙතී''**ති ඉමිනා ''භුත්තං වත්ථ''න්ති අධිකාරතො ලබ්භති.

621. **සාමණෙරනිද්දෙසෙපීති** ''සාමණෙරා''ති නිද්දෙසො නාම යස්ස, තස්මිම්පි, අත්තනා පරිභුත්තං වත්ථං ධොවනත්ථාය දෙතීති යොජනා, අත්තනො පරිභුත්තං චීවරං ධොවනත්ථාය සාමණෙරස්ස දෙතීති අත්ථො. **පි**-සද්දො සමුච්චයත්ථො. **උපසම්පජ්ජාති** පුබ්බකිරියාය ''ධොවති''ති අපරකිරියා සාමත්ථියා ලබ්භති.

622. **දහරානඤ්ච භික්ඛුනන්ති** අත්තනො නවකතරානං භික්ඛූනං. **නියාාදිතෙ** දින්නෙ. **එස නයොති** ''එකෙන පාචිත්තියං, අවසිට්ඨෙහි ද්වීහි වා එකෙන වා සබ්බපයොගෙසු දුක්කටං හොතී''ති නයො.

623. **චීවරෙති** පරිභුත්තචීවරෙ.

624. **''ධොවනප්පච්චයායෙවා''**ති ඉමිනා ඉතරද්වයස්ස තස්ස අනාණත්තියා කතත්තා තතො අනාපත්තිභාවමාහ.

626. **ඤාතිකාති** එත්ථ ''පටිසඞ්ඛා යොනිසො''තිආදීසු (ම. නි. 1.22-23, 422; අ. නි. 6.58; 8.9; මහානි. 206; ධ. ස. 1355; විභ. 518) විය ගාථාබන්ධවසෙන ය-කාරලොපො, ඤාතිකාය භික්ඛුනියාති අත්ථො. ''ඤාතිකා අඤ්ඤාතිසඤ්ඤිස්සා''ති පදච්ඡෙදො. **පච්චත්ථරණන්ති** මඤ්චපීඨෙ අත්ථරිතබ්බං පච්චත්ථරණචීවරඤ්ච.

627. **''භික්ඛුනීනං වසෙනා''**ති ඉදං භික්ඛුසඞ්ඝෙපි උපසම්පන්නා වෙ, පාචිත්තියසම්භවා වුත්තං . යථාහ **අට්ඨකථායං** ''භික්ඛූනං සන්තිකෙ උපසම්පන්නාය පන යථාවත්ථුකමෙවා''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.506). භික්ඛුනිසඞ්ඝෙ පඨමං උපසම්පජ්ජිත්වා පච්ඡා භික්ඛුසඞ්ඝෙ වෙ උපසම්පජ්ජති, කෙවලං භික්ඛුසඞ්ඝෙ උපසම්පන්නාති න වුච්චතීති තා භගවති ධරමානෙ පඨමං පබ්බජිතා පඤ්චසතා සාකියානියො වුච්චන්ති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''භික්ඛූනං සන්තිකෙ උපසම්පන්නා නාම පඤ්චසතා සාකියානියො''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.506). භික්ඛුනො ලිඞ්ගෙ පරිවත්තෙ තස්සෙව උපසම්පන්නකම්මස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා සොපි ගහෙතබ්බොයෙව.

628. **අවුත්තා ධොවතීති** ''ඉමං චීවරං ධොවා''ති අවුත්තා චීවරං කිලිට්ඨං දිස්වා අවත්වා ඨපිතට්ඨානතො චීවරං ගහෙත්වා වා සයමෙව වත්වා යාචනාදිනයෙන වා අනාණත්තියා ච ගහෙත්වා චීවරධොවනාදිං කරෙය්‍ය චෙ. **අපරිභුත්තං වාති** හෙට්ඨා වුත්තනයෙන අපරිභුත්තං චීවරං. **අඤ්ඤං වාති** උපාහනත්ථවිකපත්තත්ථවිකපොත්ථකත්ථවිකමඤ්චපීඨාදිං යං කිඤ්චි පරික්ඛාරං.

පුරාණචීවරධොවාපනකථාවණ්ණනා.

629. විකප්පනුපගං පච්ඡිමං උපාදාය කිඤ්චි චීවරං ගණ්හතොති යොජනා, එත්ථ ''අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා හත්ථතො''ති ච ''ඤාතිකාය අඤ්ඤාතිකසඤ්ඤිස්සා''ති ච ''එකතොඋපසම්පන්නාය හත්ථතො ගණ්හාති''ති ච වක්ඛමානවචනසාමත්ථියා ලබ්භමානතො පුබ්බෙ වුත්තනයෙන අඤ්ඤාතිකාය උභතොසඞ්ඝෙ උපසම්පන්නාය භික්ඛුනියා හත්ථතො විකප්පනුපගරතනවිදත්ථිප්පමාණවත්ථතො පට්ඨාය යං කිඤ්චි චීවරං ගණ්හන්තස්සාති අත්ථො. **''ආපත්ති''**ති සාමඤ්ඤෙන වුත්තෙපි ''නිස්සග්ගියා පාචිත්තියාපත්ති''ති පකරණතො ච ''නිස්සග්ගියාපත්ති''ති වක්ඛමානතො ච ලබ්භති. **ඨපෙත්වා පාරිවත්තකන්ති** ''පාරිවත්තකං පරිත්තෙන වා විපුලං, විපුලෙන වා පරිත්ත''න්ති (පාරා. 514) වචනතො **මහාපච්චරියං** ''අන්තමසො හරීතකඛණ්ඩෙනාපී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.514) වුත්තත්තා ච හෙට්ඨිමන්තතො හරීතකඛණ්ඩම්පි දත්වා ගහෙතබ්බං තිචීවරඤ්ච පාරිවත්තකං නාම හොති, තං ඨපෙත්වාති වුත්තං හොති. පරිවත්තනං **පරිවත්තං,** තං එතස්ස අත්ථීති **පාරිවත්තකං,** කයවික්කයෙන ගහෙතබ්බං චීවරන්ති අත්ථො.

630. **ගහණත්ථාය පයොගෙති** ගණ්හිතුං හත්ථපසාරණාදිප්පයොගෙ. **පරියාපුතන්ති** ''පටිග්ගණ්හාති පයොගෙ දුක්කට''න්ති (පාරා. 512) දෙසිතං.

631. **අනුපසම්පන්නහත්ථෙති** භික්ඛුභික්ඛුනිතො අඤ්ඤෙ සබ්බෙ අනුපසම්පන්නා ගහිතා. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''සචෙ පන සික්ඛමානාසාමණෙරසාමණෙරිඋපාසකඋපාසිකානං හත්ථෙ පෙසිතං පටිග්ගණ්හාති, අනාපත්ති''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.512).

632. **එකතොති** එත්ථ භික්ඛුනිසඞ්ඝතොති ගහෙතබ්බං. අඤ්ඤස්මිං පක්ඛෙ පාචිත්තියමෙව. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''භික්ඛූනං සන්තිකෙ උපසම්පන්නාය පන පාචිත්තියමෙවා''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.513).

633. ''පාරිවත්තකං දස්සාමී''ති ආභොගං කත්වා ගණ්හාති, දොසො න විජ්ජතීති යොජනා.

634. **අඤ්ඤං පරික්ඛාරන්ති** ථවිකකායබන්ධනාදි අවිකප්පියං වා අවිකප්පනුපගං වා පරික්ඛාරමෙව ගහෙතබ්බං. විකප්පනුපගං පන න වට්ටති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''විකප්පනුපගං පච්ඡිමචීවරප්පමාණං පන පටපරිස්සාවනම්පි න වට්ටතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.514). චීවරපටිග්ගණ්හනං කිරියා, පාරිවත්තකස්ස අදානං අකිරියාති කිරියාය ච අකිරියාය ච ආපජ්ජිතබ්බතො **ක්‍රියාක්‍රියං**.

චීවරපටිග්ගහණකථාවණ්ණනා.

635. ''අඤ්ඤාතකං අප්පවාරිත''න්ති පදච්ඡෙදො. ''ගහපතිං වා ගහපතානිං වා''ති පාඨසෙසො. වුත්තඤ්හි භගවතා ''අඤ්ඤාතකං ගහපතිං වා ගහපතානිං වා''ති (පාරා. 516, 518). පුබ්බෙ වුත්තනයෙන යාව සත්තමා පිතාමහයුගා සම්බද්ධඤ්ඤාතිකතාය අභාවතො **අඤ්ඤාතකං**. ''යං මය්හං ගෙහෙ අත්ථි, තං පවාරෙමී''තිආදිනා නයෙන **අප්පවාරිතං**. ''ගහපති නාම යො කොචි අගාරං අජ්ඣාවසතී''ති (පාරා. 519) **පාළියං** වුත්තං **ගහපතිං වා**. ''ගහපතානී නාම යා කාචි අගාරං අජ්ඣාවසතී''ති (පාරා. 519) **පාළියං** වුත්තං සරණිං වාති අත්ථො.

හොති නිස්සග්ගියාපත්තීති ''අඤ්ඤත්‍ර සමයා විඤ්ඤාපෙති, පයොගෙ දුක්කටං, පටිලාභෙන නිස්සග්ගියං හොතී''ති (පාරා. 519) **පාළියං** වුත්තෙසු සබ්බෙසු පුබ්බපයොගෙසු දුක්කටෙන සද්ධිං නිස්සග්ගියපාචිත්තියං හොතීති වුත්තං හොති. **අඤ්ඤත්‍ර සමයාති** ''තත්ථායං සමයො, අච්ඡින්නචීවරො වා හොති භික්ඛු නට්ඨචීවරො වා''ති (පාරා. 518) **මාතිකාය,** ''අච්ඡින්නචීවරො නාම භික්ඛුස්ස චීවරං අච්ඡින්නං හොති රාජූහි වා චොරෙහි වා ධුත්තෙහි වා යෙහි කෙහිචි වා අච්ඡින්නං හොති. නට්ඨචීවරො නාම භික්ඛුස්ස චීවරං අග්ගිනා වා දඩ්ඪං හොති, උදකෙන වා වූළ්හං හොති, උන්දූරෙහි වා උපචිකාහි වා ඛායිතං හොතී''ති (පාරා. 519) **පදභාජනෙ** ච නිද්දිට්ඨසරූපකාලතො අඤ්ඤත්‍රාති අත්ථො.

636. **තිකපාචිත්තියං වුත්තන්ති** ''අඤ්ඤාතකෙ අඤ්ඤාතකසඤ්ඤී, වෙමතිකො, ඤාතකසඤ්ඤී අඤ්ඤත්‍ර සමයා චීවරං විඤ්ඤාපෙති, නිස්සග්ගියං පාචිත්තිය''න්ති (පාරා. 520) පාචිත්තියත්තයං භගවතා වුත්තං. ''ඤාතකෙ අඤ්ඤාතිසඤ්ඤිස්සා''ති පදච්ඡෙදො. **තත්ථාති** තස්මිං ඤාතකෙ. **වෙමතිකස්සාති** ''ඤාතකො නු ඛො, අඤ්ඤාතකො''ති වෙමතිකස්ස. ද්විකදුක්කටං තථෙවාති යොජනා. **''තථෙවා''**ති ''වුත්ත''න්ති ඉදං ආකඩ්ඪති, ''ඤාතකෙ අඤ්ඤාතකසඤ්ඤී, වෙමතිකො අඤ්ඤත්‍ර සමයා චීවරං විඤ්ඤාපෙති, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (පාරා. 520) දෙසිතන්ති අත්ථො.

637-8. සමයෙ විඤ්ඤාපෙන්තස්ස අනාපත්තීති යොජනා. එත්ථ ‘‘චීවරං අඤ්ඤාතකඅප්පවාරිත’’න්ති ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං, යථාපරිච්ඡින්නකාලද්වයතො අඤ්ඤතරස්මිං කාලෙ අඤ්ඤාතකඅප්පවාරිතං චීවරං විඤ්ඤාපෙන්තස්ස අනාපත්තීති අත්ථො. **ඤාතකෙ වා පවාරිතෙති** එත්ථාපි ‘‘අත්තනො’’ති අජ්ඣාහාරො, ‘‘සමයෙ’’ති ඉමිනා යොජෙතබ්බං, අත්තනො ඤාතකපවාරිතෙ අසමයෙපි චීවරං විඤ්ඤාපෙන්තස්ස අනාපත්තීති අත්ථො. **අඤ්ඤස්සත්ථායාති** එත්ථ ‘‘අත්තනො’’ති සෙසො, අත්තනො ඤාතකෙ, පවාරිතෙ වා විඤ්ඤාපෙන්තස්ස අනාපත්තීති යොජනා, අඤ්ඤං භික්ඛුං නිස්සාය අත්තනො ඤාතකෙ වා පවාරිතෙ වා චීවරං විඤ්ඤාපෙන්තස්ස අනාපත්තීති වුත්තං හොති. ඉතරං පක්ඛං දස්සෙති **‘‘තස්ස ඤාතකෙ වා පවාරිතෙ වා’’**ති. **තස්සාති** ‘‘අඤ්ඤස්සා’’ති වුත්තස්ස, ‘‘විඤ්ඤාපෙන්තස්ස අනාපත්ති’’ති ඉමිනා යොජෙතබ්බං. **වාති** පුරිමවිකප්පාපෙක්ඛං. යං සන්ධාය චීවරං විඤ්ඤාපෙති, තස්ස ඤාතකෙ වා පවාරිතෙ වා තංයෙව සන්ධාය චීවරං විඤ්ඤාපෙන්තස්ස අනාපත්තීති වුත්තං හොති.

‘‘අත්තනො වා ධනෙනා’’ති වුත්තං අනාපත්තිඅඞ්ගං **උම්මත්තකාදිනොති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන සඞ්ගය්හති , අත්තනො සන්තකං සුත්තකප්පාසාදිකං කප්පියවත්ථුං දත්වා ගණ්හිතුකාමතාය අකප්පියවොහාරෙන යාචන්තස්ස ච අනාපත්තීති අත්ථො.

අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්තිකථාවණ්ණනා.

639. **අප්පවාරිතමඤ්ඤාතින්**ති එත්ථ ‘‘ගහපතිං වා ගහපතානිං වා’’ති ඉදං සාමත්ථියා ලබ්භති. **තතුත්තරින්ති** තතො සන්තරුත්තරපරමතො උත්තරින්ති ගහෙතබ්බං, ‘‘සන්තරුත්තරපරමං තෙන භික්ඛුනා තතො චීවරං සාදිතබ්බ’’න්ති (පාරා. 523) වුත්තත්තා අච්ඡින්නචීවරෙන සාදිතබ්බඅන්තරවාසකඋත්තරාසඞ්ගමත්තෙන අධිකන්ති අත්ථො.

‘‘තතො චෙ උත්තරි සාදියෙය්‍යා’’ති (පාරා. 523) වචනතො ‘‘සාදියන්තස්සා’’ති වත්තබ්බං, එවං වත්තබ්බෙ ‘‘විඤ්ඤාපෙන්තස්සා’’ති කස්මා වුත්තන්ති? අච්ඡින්නචීවරානං භික්ඛූනං ඡබ්බග්ගියෙහි භික්ඛූහි චීවරවිඤ්ඤාපනවත්ථුස්මිං ‘‘කථඤ්හි නාම තුම්හෙ මොඝපුරිසා න මත්තං ජානිත්වා බහුං චීවරං විඤ්ඤාපෙස්සථා’’ති (පාරා. 522) ඡබ්බග්ගියෙ භික්ඛූ ගරහිත්වා ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස පඤ්ඤත්තත්තා ‘‘සාදිතබ්බ’’න්ති එත්ථ විඤ්ඤාපෙතබ්බන්ති අත්ථො හොති, තෙනෙව ඉමස්මිං **පදභාජනෙ** ‘‘තතො චෙ උත්තරි සාදියෙය්‍යාති තතුත්තරි විඤ්ඤාපෙති’’ති (පාරා. 524) ච **ආපත්තිභෙදසන්දස්සනට්ඨානෙ** ‘‘අඤ්ඤාතකෙ අඤ්ඤාතකසඤ්ඤී තතුත්තරි චීවරං විඤ්ඤාපෙති, නිස්සග්ගියං පාචිත්තිය’’න්තිආදිවචනතො (පාරා. 525) ච වුත්තං. යදි එවං සික්ඛාපදෙයෙව ‘‘සාදිතබ්බං, සාදියෙය්‍යා’’ති ච උභයත්ථ ‘‘විඤ්ඤාපෙතබ්බං, විඤ්ඤාපෙය්‍යා’’ති ච කස්මා න වුත්තන්ති? අච්ඡින්නචීවරභාවං ඤත්වා අවිඤ්ඤාපිතෙපි අභිහරිත්වා දිය්‍යමානම්පි අධිවාසෙන්තෙන එවමෙව සාදිතබ්බන්ති න වුත්තං. ඉමස්සෙව ච අධිකවිඤ්ඤාපනනිසෙධනත්ථං වදන්තෙනාපි ‘‘තඤ්චෙ අඤ්ඤාතකො ගහපති වා ගහපතානී වා බහූහි චීවරෙහි අභිහට්ඨුං පවාරෙය්‍ය, සන්තරුත්තරපරමං තෙන භික්ඛුනා තතො චීවරං සාදිතබ්බ’’න්ති සාදිතබ්බනියමප්පධානං වුත්තං. තස්මා අච්ඡින්නචීවරෙන අත්තනා වා තං සන්ධාය අඤ්ඤෙන වා විඤ්ඤාපෙන්තෙනපි අවිඤ්ඤාපෙන්තෙපි දිය්‍යමානං සාදියන්තෙනාපි සන්තරුත්තරපරමතං නාතික්කමිතබ්බන්ති ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ සන්ධාය භාසිතත්ථොති සල්ලක්ඛෙතබ්බන්ති එත්තකං ඤාපෙතුං ‘‘සාදියන්තස්සා’’ති අවත්වා ‘‘විඤ්ඤාපෙන්තස්සා’’ති වුත්තන්ති ආචරියාභිසන්ධි වෙදිතබ්බා.

640. ඉදානි විඤ්ඤාපනෙ ච අධිවාසනෙ ච උභයත්ථෙව නියමං දස්සෙතුං ‘‘සචෙ තීණි නට්ඨානි හොන්ති, ද්වෙ සාදිතබ්බානි. ද්වෙ නට්ඨානි, එකං සාදිතබ්බං. එකං නට්ඨං, න කිඤ්චි සාදිතබ්බ’’න්ති (පාරා. 524) **පදභාජනෙ** වුත්තවිනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **‘‘යස්සා’’**තිආදි. ‘‘යස්ස තීණිපි නට්ඨානි, ද්වෙ වා නට්ඨානි, එකං වා නට්ඨ’’න්ති සම්බන්ධිත්වා යථාක්කමං ‘‘තෙන ද්වෙ සාදිතබ්බානි, එකං සාදිතබ්බං, න කිඤ්චිපි සාදිතබ්බ’’න්ති යොජනා කාතබ්බා. යස්ස තීණිපි චීවරානි නට්ඨානි, බහු ච දිය්‍යති, තෙන ද්වෙයෙව චීවරානි සාදිතබ්බානි. ද්වෙ චීවරානි නට්ඨානි, එකං සාදිතබ්බං. එකඤ්චෙ නට්ඨං, න සාදිතබ්බං, අවසිට්ඨං පච්ඡා ධම්මෙන සමෙන ලද්ධනීහාරෙන ගහෙතබ්බන්ති අත්ථො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘සෙසං සභාගට්ඨානතො පරියෙසිස්සතී’’ති. ‘‘භික්ඛුනියා පන පඤ්චසුපි නට්ඨෙසු ද්වෙ සාදිතබ්බානි, චතූසු නට්ඨෙසු එකං සාදිතබ්බං, තීසු නට්ඨෙසු කිඤ්චි න සාදිතබ්බ’’න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.522-524) **අට්ඨකථායං** වුත්තං.

641-2. සෙසකං ආහරන්තස්ස අනාපත්තීති ඤාතබ්බන්ති යොජනා. එවමුපරිපි යොජෙතබ්බං. චීවරං යොජෙත්වා අතිරෙකං වත්ථං පච්චාහරිත්වා ‘‘දස්සාමී’’ති බහුම්පි ගහෙත්වා ගච්ඡන්තස්ස අනාපත්තීති අත්ථො. අතිරෙකම්පි තුම්හෙයෙව ගණ්හථාති දින්නං ගණ්හතොපි අනාපත්ති. න අච්ඡින්නකාරණා දින්නෙති යොජනා, අච්ඡින්නචීවරභාවං අනුද්දිස්ස බහූනං චීවරානං ගහණනිමිත්තෙනාපි අනාපත්තීති අත්ථො. එවමෙව ‘‘න නට්ඨකාරණා දෙන්තී’’ති ඉදම්පි දස්සිතමෙව. අච්ඡින්නචීවරෙ නිස්සාය තතුත්තරිචීවරවිඤ්ඤාපනවත්ථුම්හි ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස පඤ්ඤත්තත්තා **අනාපත්තිවාරෙ** ‘‘අඤ්ඤස්සත්ථාය’’ති න ගහිතං.

තතුත්තරිකථාවණ්ණනා.

643. **කල්‍යාණකම්‍යතාහෙතූති** සුන්දරස්ස මහග්ඝස්ස කාමතං පටිච්ච චීවරෙ විකප්පනං ආපජ්ජෙය්‍යාති යොජනා, ‘‘කීදිසෙන තෙ භන්තෙ චීවරෙන අත්ථො’’ති පුබ්බෙ අප්පවාරිතො ‘‘ආයතං වා හොතු විත්ථතං වා අප්පිතං වා සණ්හං වා’’ති (පාරා. 529) **පදභාජනෙ** වුත්තවිසිට්ඨකප්පං අධිකවිධානං කරොතීති අත්ථො. **තස්ස ලාභා නිස්සග්ගියං භවෙති** තථා අප්පවාරිතෙන හුත්වා කතෙන අධිකවිධානෙන නිප්ඵන්නචීවරස්ස ලාභප්පයොගෙන දුක්කටනිස්සග්ගියපාචිත්තියා හොන්ති.

644. **මහග්ඝං ...පෙ.... විඤ්ඤාපෙතීති** වීසතිඅග්ඝනකං චීවරං දාතුකාමම්හි උපාසකෙ, ‘‘අලං මය්හං එතෙන, දසග්ඝනකං වා අප්පග්ඝනකං වා දෙහී’’ති වදති.

645. ‘‘ඤාතකෙ අඤ්ඤාතිසඤ්ඤිස්සා’’ති පදච්ඡෙදො.

පඨමොපක්ඛටකථාවණ්ණනා.

646. පඨමසික්ඛාපදෙ එකෙන උපාසකෙන පීළා ලද්ධා, ඉධ ද්වීහීති එත්තකං නානාකරණං. සෙසං පඨමසික්ඛාපදසදිසමෙවාති ආහ **‘‘දුතියෙ...පෙ.... විනිච්ඡයො’’**ති. උපක්ඛටපදෙන ලක්ඛිතං සික්ඛාපදං **උපක්ඛටං,** දුතියඤ්ච තං උපක්ඛටඤ්චාති දුතියොපක්ඛටං, තස්මිං **දුතියොපක්ඛටෙ. අස්සාති** දුතියොපක්ඛටස්ස.

දුතියොපක්ඛටකථාවණ්ණනා.

647. **රඤ්ඤා වාති** රාජතො වා. රාජතො භොග්ගං භුඤ්ජිතබ්බං අස්ස අත්ථීති **‘‘රාජභොග්ගො’’**ති වුත්තො, රාජතො භත්තවෙත්තනලාභිතො යතො කුතොචි දායකා ආභතන්ති සම්බන්ධො. **න ච වට්ටතීති** එත්ථ ‘‘නිස්සග්ගියපාචිත්තියභාවතො’’ති අජ්ඣාහරිතබ්බං. ඉධ උත්තරිකරණීයං ‘‘තික්ඛත්තු’’න්තිආදිගාථාය (වි. වි. 671) වක්ඛති.

648. චීවරචෙතාපන්නවසෙන අධිගතරජතාදි යෙන කෙනචි පරියායෙනාපි න සාදිතබ්බන්ති දස්සෙතුමාහ **‘‘රජතං වා’’**තිආදි. ධවලසභාවතාය රාජතීති **රජතං,** සජ්ඣු. ජාතං රූපං වණ්ණායතනමෙතස්සාති **ජාතරූපං,** සුවණ්ණං. **කිඤ්චීති** අප්පමත්තකම්පි. අත්තනො වා අත්ථාය පරස්ස වා අත්ථාය දියමානං කිඤ්චි ගණ්හිතුං න වට්ටතීති යොජනා.

649. අත්තනො පටිග්ගහණෙ ආපත්තියා රූපියගහණසික්ඛාපදෙ වක්ඛමානත්තා අඤ්ඤස්ස අත්ථාය ගහණෙ ආපත්තිදස්සනත්ථමාහ **‘‘අඤ්ඤස්සත්ථාය’’**තිආදි. තත්ථ **අඤ්ඤස්සත්ථායාති** අඤ්ඤස්ස පුග්ගලස්ස, ගණස්ස, සඞ්ඝස්ස, චෙතියස්ස, නවකම්මස්ස වා අත්ථාය. **නිද්දිට්ඨන්ති** ආහරිත්වා ‘‘ඉමං ගණ්හථා’’ති වුත්තං රජතං, ජාතරූපං වා අඤ්ඤං වා යං කිඤ්චි නිස්සග්ගියදුක්කටවත්ථුං පටිග්ගණ්හතො තස්ස භික්ඛුනො දුක්කටං හොතීති **මහාපච්චරියං** වුත්තන්ති යොජනා.

650-1. වුත්තමෙවත්ථං සරූපතො විභාවෙතුමාහ **‘‘නෙත්වා’’**තිආදි. **නෙත්වාති** ආනෙත්වා. **අකප්පියං භණ්ඩන්ති** ‘‘රජතං ජාතරූපං වා’’ති යථාවුත්තමෙව අකප්පියභණ්ඩං. **ඉත්ථන්ති** වක්ඛමානප්පකාරෙන. **න ච වට්ටතීති** එත්ථ ච-කාරෙන වට්ටති වාති අනුඤ්ඤාතං කතන්ති. යථාහ **අට්ඨකථායං** –

> ‘‘සචෙ පන ‘නයිදං භික්ඛූනං සම්පටිච්ඡිතුං වට්ටතී’ති පටික්ඛිත්තෙ ‘වඩ්ඪකීනං වා කම්මකරානං වා හත්ථෙ භවිස්සති, කෙවලං තුම්හෙ සුකතදුක්කටං ජානාථා’ති වත්වා තෙසං හත්ථෙ දත්වා පක්කමති, වට්ටති. අථාපි ‘මම මනුස්සානං හත්ථෙ භවිස්සති, මය්හමෙව වා හත්ථෙ භවිස්සති, කෙවලං තුම්හෙ යං යස්ස දාතබ්බං, තදත්ථාය පෙසෙය්‍යාථා’ති වදති, එවම්පි වට්ටතී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.538-539).

652. **විහාරස්සාති** එත්ථ ‘‘නවකම්මස්සා’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.538-539) **අට්ඨකථායං** වුත්තත්තා වත්තබ්බං ගාථාබන්ධවසෙන න වුත්තං.

654. **රජතං ජාතරූපං වා සඞ්ඝස්සාති** එත්ථ ‘‘චත්තාරො පච්චයෙ පරිභුඤ්ජථාති දින්න’’න්ති සෙසො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘සචෙ පන කොචි බහුම්පි හිරඤ්ඤසුවණ්ණං ආනෙත්වා ‘ඉදං සඞ්ඝස්ස දම්මි, චත්තාරො පච්චයෙ පරිභුඤ්ජථා’ති වදති, තං චෙ සඞ්ඝො සම්පටිච්ඡති, පටිග්ගහණෙපි පරිභොගෙපි ආපත්ති’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.538-539). එවං ආභතං තස්මිං සඞ්ඝෙ යො කොචි භික්ඛු ‘‘නයිදං කප්පතී’’ති සචෙ පටික්ඛිපති, ‘‘අයං සඞ්ඝස්ස ලාභන්තරායං කරොතී’’ති වදන්තස්සෙව ආපත්ති හොති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘යො හි තං චොදෙති, ස්වෙව සාපත්තිකො හොති, තෙන පන එකෙන බහූ අනාපත්තිකා කතා’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.538-539). ඉධ **ස්වෙව සාපත්තිකොති** එත්ථ ‘‘දුක්කටාපත්තිකොති වුත්තං හොතී’’ති **ගණ්ඨිපදෙ** වුත්තං. ඉමිස්සා ගාථාය **‘‘සඞ්ඝස්සා’’**ති අලිඛිත්වා ‘‘භික්ඛුනො’’ති ච ලිඛන්ති, තං න සුන්දරං. ඉදානි දස්සිතඅට්ඨකථාපාඨෙ ‘‘සඞ්ඝො සම්පටිච්ඡතී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.538-539) වුත්තත්තා ‘‘සඞ්ඝස්සා’’ති පාඨො සුන්දරො.

655. **තළාකස්සාති** වාපියා. සස්සුප්පත්තිනිදානතො තළාකං ඛෙත්තං, තතො තස්ස ගහණං වා පරිභොගො වා න ච වට්ටතීති යොජනා. **තළාකස්ස චාති** එත්ථ ච-කාරෙන ඛෙත්තවත්ථු සඞ්ගහිතං. **න ච වට්ටතීති** එත්ථ චකාරෙන වට්ටති වාති දස්සිතං හොති.

656. තං කතමන්ති ආහ **"චත්තාරො"**තිආදි. **සබ්බම්පීති** තළාකපොක්ඛරණිඛෙත්තාදි සබ්බම්පි.

658-9. **අපරිච්ඡින්නභාගස්මින්ති** "ඉමස්මිං භූමිභාගෙ කතස්ස කම්මෙහි එත්තකො භාගො දෙයොා"ති එවං පුබ්බෙ අනියමිතආයෙ භූමිභාගෙ. අකතපුබ්බං **නවසස්සං** නාම. **එත්තකං භාගං දෙථාති** එත්තකං කහාපණභාගං දෙථ. **උට්ඨාපෙතීති** උප්පාදෙති.

"කසථ වපථා"ති අකප්පියං වාචං වත්වාති යොජනා. **වපථාති චාති** එත්ථ ච-සද්දො ඉධ අවුත්තං තංකත්තුයොගකාලෙ වුච්චමානං අකප්පියවචනන්තරං සමුච්චිනොති. **උප්පාදිතඤ්චාති** එත්ථ ච-සද්දො කහාපණං සමුච්චිනොති. **සබ්බන්ති** තථා උප්පාදිතකහාපණඤ්ච එවං අකප්පියවොහාරෙන උප්පාදිතඤ්චාති සබ්බං.

660. කසථාදිකං වචනං අවත්වා "එත්තිකාය භූමියා එත්තකො නාම භාගො"ති භූමිං යො ච පතිට්ඨාපෙති, තස්සෙවෙතමකප්පියන්ති වක්ඛමානෙන යොජෙතබ්බං. ච-සද්දො "යො පනා"ති වක්ඛමානපුග්ගලන්තරාපෙක්ඛො.

661-2. භූමියා සයමෙව පමාණස්ස ජානනත්ථං තූති යොජනා, "එත්තකෙ භූමිභාගෙ අම්හෙහි සස්සං කතං, එත්තකං නාම භාගං ගණ්හථා"ති කසකෙහි වුත්තෙ තෙසං වචනං අසද්දහිත්වා සයමෙව ඛෙත්තභූමියා පමාණං ඤාතුකාමතායාති අත්ථො. **තු**-සද්දො ඉමමෙව විසෙසං ජොතෙති. යො පන මිනාති, තස්සෙවෙතමකප්පියන්ති වක්ඛමානෙන යොජෙතබ්බං. **රජ්ජුයාපි ච දණ්ඩෙනාති** එත්ථ පාදෙනාපි මිනිතුං න වට්ටතීති වදන්ති. "රක්ඛතී"තිආදිකිරියාපදෙහිපි එවමෙව යොජෙතබ්බං.

ඛලෙ ඨත්වා රක්ඛතීති ධඤ්ඤකරණෙ ඨත්වා අඤ්ඤෙ ගණ්හිතුං අදත්වා පාලෙති. කථං රක්ඛිතුං වට්ටති, කථං රක්ඛිතුං න වට්ටතීති? තං පන වීහිං "ඉදං වා එත්තකං වා මා ගණ්හ, ඉදං ගහෙතුං න ලබ්භතී"ති වා "ඉතො අපනෙහි, ඉධ පුඤ්ජං කරොහී"ති වා එවමාදිනා පයොගෙන චෙ රක්ඛති, තං අකප්පියං. සචෙ "මයි ඨිතෙ රක්ඛිතං හොතී"ති රක්ඛති, ගණ්හන්තෙ වා පස්සිත්වා "කිං කරොථා"ති භණති, වට්ටති. රූපියපටිග්ගහණසික්ඛාපදෙ ද්වාරං පිදහිත්වා රක්ඛන්තෙන වසිතබ්බන්ති හි වුත්තන්ති **ගණ්ඨිපදෙ** වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බො. අඤ්ඤස්මිම්පි **ගණ්ඨිපදෙ** වුත්තං "ථෙනෙත්වා ගණ්හන්තෙ සති එතං හො පවත්තිං භික්ඛුසඞ්ඝස්ස කිං ආරොචෙස්සාමීති පටිපුච්ඡිතුං වට්ටතීති වදන්තී"ති. **නීහරාපෙතීති** එත්ථාපි සචෙ පරියායෙන වදති, වට්ටතීති වදන්ති. **තස්සෙවෙතමකප්පියන්ති** ඉදං ඛෙත්තමිනනාදිං කරොන්තෙන ලද්ධබ්බතො අඤ්ඤස්ස අභිනවුප්පාදිතස්ස අභාවා අඤ්ඤෙසං වට්ටතීති ද්වීසු **ගණ්ඨිපදෙසු** වුත්තං.

663. "එත්තකෙහි වීහීහි ඉදං ආහරථා"ති වුත්තා සචෙ ආහරන්තීති යොජනා. එත්ථ **"තස්සෙවෙතමකප්පිය"**න්ති ඉදං ධඤ්ඤස්ස විචාරිතත්තා වුත්තං. යථාහ **අට්ඨකථායං** "තස්සෙව අකප්පියං. කස්මා? ධඤ්ඤස්ස විචාරිතත්තා"ති (පාරා. අට්ඨ. 2.538-539).

664. **හිරඤ්ඤෙනාති** කහාපණෙන. **"තමකප්පිය"**න්ති ඉදං කහාපණානං විචාරිතත්තා වුත්තං. යථාහ **අට්ඨකථායං** "සබ්බෙසං අකප්පියං. කස්මා? කහාපණානං විචාරිතත්තා"ති (පාරා. අට්ඨ. 2.538-539).

665. **පෙසකාරකදාසං වාති** පෙසකාරකසඞ්ඛාතං දාසං වා, **පෙසකාරො** තන්තවායො. **ආරාමිකානං නාමෙන දෙන්තෙති** "ආරාමිකං දම්මි, වෙයාවච්චකරං දම්මී"තිආදිනා නයෙන දෙන්තෙ.

666. ඛීරං දධි තක්කං සප්පි නවනීතන්ති **පඤ්චගොරසා**.

667. **අජිකාදීසූති** ආදි-සද්දෙන මහිසං සඞ්ගණ්හාති.

669. **පටිසිද්ධෙපීති** පටික්ඛිත්තෙපි. **මූලං දත්වාති** කප්පියභණ්ඩමූලං දත්වා. කුක්කුටාදයො පන "සුඛෙන වසන්තූ"ති අරඤ්ඤෙයෙව විස්සජ්ජෙතබ්බං. යථාහ **අට්ඨකථායං** "කුක්කුටසූකරෙ 'සුඛං ජීවන්තූ'ති අරඤ්ඤෙ විස්සජ්ජෙතුං වට්ටතී"ති (පාරා. අට්ඨ. 2.538-539). සූකරමයූරාදීසුපි ලද්ධෙසු තෙසං අනුරූපෙයෙව විසයෙ විස්සජ්ජෙතබ්බා.

671. "තික්ඛත්තු"න්තිආදිගාථාය කො සම්බන්ධො? "රඤ්ඤා වා රාජභොග්ගෙනා"තිආදිගාථාය සඞ්ගහිතනයෙන රාජරාජාමච්චබ්‍රාහ්මණගහපතාදීසු යෙන කෙනචි අත්තනා වා චීවරචෙතාපන්නෙන චීවරං චෙතාපෙත්වා "ඉත්ථන්නාමං භික්ඛුං චීවරෙන අච්ඡාදෙහී"ති වත්වා තං චීවරචෙතාපන්නසඞ්ඛාතං චීවරමූලං දත්වා පහිතදූතෙන වා භික්ඛුං උපසඞ්කමිත්වා "ඉදං ඛො භන්තෙ ආයස්මන්තං උද්දිස්ස චීවරචෙතාපන්නං ආභතං,

පටිග්ගණ්හාතු ආයස්මා චීවරචෙතාපන්න''න්ති යදි වුච්චෙය්‍ය, භික්ඛුනා ''න ඛො මයං ආවුසො චීවරචෙතාපන්නං පටිග්ගණ්හාම, චීවරඤ්ච ඛො මයං පටිග්ගණ්හාම කාලෙන කප්පිය''න්ති වුත්තෙ සචෙ තෙන ''අත්ථි පනායස්මතො කොචි වෙය්‍යාවච්චකරො''ති වුත්තෙ චීවරත්ථිකෙන භික්ඛුනා ''එසො ඛො ආවුසො භික්ඛූනං වෙය්‍යාවච්චකරො''ති ආරාමිකෙ වා උපාසකෙ වා දස්සිතෙ යදි සො තස්ස අත්තනා ආහරිත්වා ''ඉමස්ස භික්ඛුනො චීවරෙන අත්ථෙ සති ඉමිනා චීවරං චෙතාපෙත්වා අච්ඡාදෙහී''ති වත්වා තං භික්ඛුං උපසඞ්කමිත්වා ''යං ඛො භන්තෙ ආයස්මා වෙය්‍යාවච්චකරං නිද්දිසි, සඤ්ඤත්තො සො මයා, උපසඞ්කමතු ආයස්මා කාලෙන, චීවරෙන තං අච්ඡාදෙස්සතී''ති යදි වදෙය්‍ය, තෙන චීවරත්ථිකෙන භික්ඛුනා කිං කාතබ්බන්ති භගවතා වුත්තන්ති ආහාති අයමිමිස්සා ගාථාය සම්බන්ධො.

තික්ඛත්තුං චොදනා වුත්තාති ''චීවරත්ථිකෙන භික්ඛවෙ භික්ඛුනා වෙය්‍යාවච්චකරො උපසඞ්කමිත්වා ද්වත්තික්ඛත්තුං චොදෙතබ්බො සාරෙතබ්බො 'අත්ථො මෙ ආවුසො චීවරෙනා''ති තික්ඛත්තුං චොදනා කාතබ්බාති වුත්තා.

ඡක්ඛත්තුං ඨානමබ්‍රවීති ''ද්වත්තික්ඛත්තුං චොදයමානො සාරයමානො තං චීවරං අභිනිප්ඵාදෙය්‍ය, ඉච්චෙතං කුසලං, නො චෙ අභිනිප්ඵාදෙය්‍ය, චතුක්ඛත්තුං පඤ්චක්ඛත්තුං ඡක්ඛත්තුපරමං තුණ්හීභූතෙන උද්දිස්ස ඨාතබ්බ''න්ති (පාරා. 538) වුත්තත්තා තික්ඛත්තුං උපසඞ්කමිත්වා ''අත්ථො මෙ ආවුසො චීවරෙනා''ති කතාය චොදනාය න නිප්පජ්ජෙය්‍ය, තෙන පුන ගන්ත්වා යං කිඤ්චි අවත්වා ''න ආසනෙ නිසීදිතබ්බං, න ආමිසං පටිග්ගහෙතබ්බං, න ධම්මො භාසිතබ්බො''ති (පාරා. 539) වචනතො ඨානභඤ්ජනකං නිසජ්ජාදිං කිඤ්චි අකත්වා ''කිං කාරණං ආගතොසී''ති පුච්ඡිතෙ ''ජානාහි , ආවුසො''ති එත්තකමත්තං වත්වා උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදෙන ඡක්ඛත්තුං ඨානං සද්ධම්මවරචක්කවත්තිනා භගවතා දෙසිතන්ති වුත්තං හොති.

යදි චොදෙතියෙවාති සචෙ ඨානං අකත්වා චොදනාමත්තං කරොති, ඡ අබ්‍රවීති යොජනා, ''චොදනා''ති සාමත්ථියතො ලබ්භති, ඡක්ඛත්තුං චොදෙත්වා සකිම්පි න ඨාතබ්බන්ති වුත්තං හොති.

ඡචොදනං අකත්වා යො ඨානමෙව කරොති, තෙන කති ඨානානි කාතබ්බානීති ආහ **''චොදනාදිගුණා ඨිතී''**ති, ''කාතබ්බා''ති සෙසො, ''අබ්‍රවී''ති ඉමිනා යොජෙතබ්බං, ''චතුක්ඛත්තුං චොදෙත්වා චතුක්ඛත්තුං ඨාතබ්බං, පඤ්චක්ඛත්තුං චොදෙත්වා ද්වික්ඛත්තුං ඨාතබ්බං, ඡක්ඛත්තුං චොදෙත්වා න ඨාතබ්බ''න්ති (පාරා. 539) වචනතො, ''ඡක්ඛත්තුපරම''න්ති (පාරා. 539) වචනතො ච ඡක්ඛත්තුං චොදනාය දිගුණා ද්වාදසක්ඛත්තුකා ඨිති හොතීති සිද්ධත්තා චොදනමෙව අකත්වා ඨානමත්තමෙව කරොන්තස්ස ද්වාදසක්ඛත්තුං වුත්තනයෙන ඨාතබ්බමෙවාති වුත්තං හොති. තතො පරං කාතබ්බං අදස්සෙත්වා එත්තකෙනෙව නිවත්තෙතබ්බන්ති ඤාපෙන්තො ''තතො චෙ උත්තරි වායමමානො තං චීවරං අභිනිප්ඵාදෙති, පයොගෙ දුක්කටං, පටිලාභෙන නිස්සග්ගිය''න්ති (පාරා. 539) වුත්තනයා ආපත්ති හොතීති දස්සෙති.

672. **''අචොදෙත්වා ලද්ධෙ''**ති ඉදං උපලක්ඛණං ''අට්ඨත්වා ලද්ධෙ''ති ච ගය්හමානත්තා.

රාජසික්ඛාපදකථාවණ්ණනා.

චීවරවග්ගො පඨමො.

673. **''එකෙනාපී''**ති ඉමිනා කිං පන ද්වීහි, බහූහි වාති වුත්තං හොති. **මිස්සෙත්වාති** අන්තමසො වාතෙන ආහටෙනාපි කොසියංසුනා මිස්සෙත්වා. **සන්ථතන්ති** ''සන්ථතං නාම සන්ථරිත්වා කතං හොති අවායිම''න්ති (පාරා. 544) **පදභාජනෙ** ච ''සමෙ භූමිභාගෙ කොසියංසූනි උපරූපරි සන්ථරිත්වා කඤ්ජිකාදීහි සිඤ්චිත්වා කතං හොතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.542) **අට්ඨකථාය** ච වුත්තසරූපං කඤ්ජිකං සිඤ්චිත්වා කොසියංසූනි අත්ථරිත්වා යාව බහලම්ඡති, තාව වඩ්ඪෙත්වා නිසීදනනිපජ්ජනාදිඅත්ථං කාතබ්බං සන්ථතන්ති අත්ථො. **කොසියංසුනාති** කොසියකිමිකොසියස්ස ඉදන්ති **කොසියං,** සුත්තං, තස්ස සුත්තස්ස අංසු, තෙන කොසියංසුනාති අත්ථො . **කාරාපෙන්තස්සාති** උපලක්ඛණත්තා ''කරොන්තස්සා''තිපි ගහෙතබ්බං. වුත්තඤ්හෙතං ''කාරාපෙය්‍යාති එකෙනාපි කොසියංසුනා මිස්සෙත්වා කරොති වා කාරාපෙති වා''ති (පාරා. 544). තෙනෙවාහ ''පරත්ථාය කරොන්තස්ස කාරාපෙන්තස්සා''ති.

675. **භූමත්ථරණන්ති** පරිකම්මකතාය භූමියා ඡවිරක්ඛනත්ථාය අත්ථරිතබ්බං අත්ථරණං. **භිසි** නාම මඤ්චභිසි, පීඨභිසීති ද්වයං. **බිබ්බොහනං** උපධානං.

කොසියකථාවණ්ණනා.

676. **කාළකෙළකලොමානන්ති** ''කාළකං නාම ද්වෙ කාළකානි ජාතියා කාළකං වා රජනකාළකං වා''ති (පාරා. 549) වචනතො එවං කාළකානං එළකලොමානං. **සුද්ධානන්ති** ඉතරවණ්ණෙහි එළකලොමෙහි අමිස්සානං. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''සුද්ධකාළකානන්ති සුද්ධානං කාළකානං, අඤ්ඤෙහි අමිස්සිතකාළකානන්ති අත්ථො''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.547). **කරෙය්‍යාති** කරොන්තස්ස ච කාරාපෙන්තස්ස චාති වුත්තං හොති. යථාහ ''කාරාපෙය්‍යාති කරොති වා

කාරාපෙති වා''ති. **ආපත්ති හොතීති** ''පයොගෙ දුක්කටං, පටිලාභෙන නිස්සග්ගිය''න්ති **පාළියං** වුත්තං පුබ්බපයොගදුක්කටඤ්ච නිස්සග්ගියපාචිත්තියඤ්ච ආහ.

සුද්ධකාළකකථාවණ්ණනා.

677. ඔදාතං තුලං වා බහුං වා සබ්බමෙව වා ගහෙත්වානාති යොජනා. **කපිලම්පි වාති** එත්ථාපි එවමෙව යොජෙතබ්බං. එත්ථ **සබ්බමෙව වාති** සන්ථතස්ස ගහෙතබ්බං සබ්බමෙව වා ලොමං. **කරොන්තස්සාති** එත්ථ ''සන්ථත''න්ති අධිකාරතො ලබ්භති. ''නව''න්ති ඉදං ''කරොන්තස්සා''ති පදසාමත්ථියෙන ලබ්භති, නවං සන්ථතං කරොන්තස්සාති අත්ථො, ''අනාපත්තී''ති ඉමිනා සම්බන්ධො. **කපිලම්පි වාති** වාකාරෙන පකාරන්තරෙනාපි කරොන්තස්ස අනාපත්තිං සඞ්ගණ්හාති. සෙය්‍යථීදං? ''නවං පන භික්ඛුනා සන්ථතං කාරයමානෙන ද්වෙ භාගා සුද්ධකාළකානං එළකලොමානං ආදාතබ්බා තතියං ඔදාතානං චතුත්ථං ගොචරියාන''න්ති (පාරා. 553) **මාතිකාය** අනුඤ්ඤාතප්පකාරො වෙදිතබ්බො.

එත්ථ **''ඔදාතං කපිලම්පි වා''**ති එතස්ස ''බහුං වා''ති විසෙසනෙන කාළකානං එළකලොමානං යථාවුත්තභාගද්වයතො අධිකං එළකලොමම්පි න ගහෙතබ්බන්ති දීපෙති කෙවලානං කාළකානං එළකලොමානං අග්ගහෙතබ්බතාය පඨමසික්ඛාපදෙනෙව වුත්තත්තා. **''සබ්බමෙව වා''**ති ඉමිනාපි පුරිමසික්ඛාපදෙ විය ඉමෙ ඔදාතාදයො සබ්බෙ කෙවලා න ගහෙතබ්බා න හොන්තීති දස්සිතං හොති. **''අනාපත්තී''**ති ඉමිනා එවං අකත්වා අඤ්ඤෙන පකාරෙන කරොන්තස්ස ආපත්ති හොතීති බ්‍යතිරෙකතො දීපිතං හොති.

සෙය්‍යථීදං? වුත්තඤ්හෙතං භගවතා ''අනාදා චෙ භික්ඛු ද්වෙ භාගෙ සුද්ධකාළකානං එළකලොමානං තතියං ඔදාතානං චතුත්ථං ගොචරියානං නවං සන්ථතං කාරාපෙය්‍ය, නිස්සග්ගියං පාචිත්තිය''න්ති. යත්තකප්පමාණෙහි එළකලොමෙහි නවං සන්ථතං කාතුකාමො හොති, තෙ ලොමෙ චතුභාගං තුලයිත්වා ද්වෙ තුලෙ වා ඌනෙ වා කාළකලොමෙ ගහෙත්වා එකං තුලං ඔදාතෙහි වා එකං තුලං ගොචරියෙහි වා කාළකෙහි වා ඌනෙ කත්වා ද්වීහිපි අධිකෙ වා කත්වා කාළකලොමෙ වජ්ජෙත්වා ද්වීසු එකං වා ද්වෙ එව වා ගහෙත්වා කාතුඤ්ච කාරාපෙතුඤ්ච වට්ටතීති වුත්තං හොති . එවං අනාපත්තිදස්සනෙන සබ්බොපි සික්ඛාපදත්ථො සඞ්ගහිතොති දට්ඨබ්බො.

678. **''අනුක්කමෙනා''**ති ඉමිනා ඉමමෙව අග්ගහෙත්වා පුරිමානන්තරං වුත්තසික්ඛාපදද්වයඤ්ච ගහෙතබ්බන්ති දීපෙති. නිස්සජ්ජිත්වා ලද්ධානිපීති යොජනා. ''අපී''ති ඉමිනා ''අඤ්ඤෙන කතං පටිලභිත්වා පරිභුඤ්ජති, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (පාරා. 555) වුත්තදුක්කටඤ්ච ''නිස්සග්ගියං චීවරං අනිස්සජ්ජිත්වා පරිභුඤ්ජති, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (පාරා. 468) පඨමනිස්සග්ගියසික්ඛාපදෙ වුත්තනයෙන ඉහාපි ''නිස්සග්ගියං සන්ථතං අනිස්සජ්ජිත්වා පරිභුඤ්ජති, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති වුත්තම්පි ධම්මසඞ්ගහකාරකෙහි පෙය්‍යාලවසෙන සංඛිත්තං තං දුක්කටඤ්චාති ඉදං ද්වයං සඞ්ගහිතන්ති දට්ඨබ්බං.

679. **තතියං තු ක්‍රියාක්‍රියන්ති** ඉදං තතියසික්ඛාපදං පන ''ද්වෙ භාගා සුද්ධකාළකාන''න්තිආදිනා (පාරා. 554) වුත්තනයෙන අග්ගහෙත්වා කාළකානං අතිරෙකග්ගහණවසෙන අනනුඤ්ඤාතප්පකාරෙන කරණතො කිරියාකිරියං නාම. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''ආදාය ච අනාදාය ච කරණතො කිරියාකිරිය''න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.552).

ද්වෙභාගකථාවණ්ණනා.

680. **ඡන්නං වස්සානං ඔරෙනාති** පුබ්බෙ සන්ථතස්ස කතදිවසතො පට්ඨාය උපරි ඡන්නං වස්සානං අබ්භන්තරෙති අත්ථො. **හොති නිස්සග්ගියාපත්තීති** ඡබ්බස්සන්තරෙ කතසන්ථතං නිස්සග්ගියං හොති, කාරකස්ස ච පාචිත්තියං හොතීති අත්ථො. **භික්ඛුසම්මුතිං ඨපෙත්වාති** සන්ථතං ගහෙත්වා අද්ධානමග්ගං පටිපජ්ජිතුං අසමත්ථස්ස ගිලානස්ස ''අහං භන්තෙ ගිලානො න සක්කොමි සන්ථතං ආදාය පක්කමිතුං, සොහං භන්තෙ සඞ්ඝං සන්ථතසම්මුතිං යාචාමී''ති (පාරා. 559) සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිසජ්ජ අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා තික්ඛත්තුං යාචිතෙ ඤත්තිදුතියාය කම්මවාචාය ගතට්ඨානෙ ඡබ්බස්සානං අන්තොපි සන්ථතං කාතුං සඞ්ඝෙන දින්නසම්මුතිං විනාති අත්ථො.

682. **ඡබ්බස්සානි කරොන්තස්සාති** එත්ථ ''යදා පරිපුණ්ණානි, තදා''ති සෙසො, ඡබ්බස්සෙසු පරිපුණ්ණෙසු සන්ථතං කරොන්තස්සාති අත්ථො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''යදා ඡබ්බස්සානි පරිපුණ්ණානි හොන්ති, තදා සන්ථතං කරොතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.557). **තදුද්ධම්පීති** ඡබ්බස්සතො උපරිපි. **විතානෙති** විතානනිමිත්තං කරොන්තස්ස. **සාණිපාකාරෙති** පාකාරසදිසතිරොකරණීයනිමිත්තං කරොන්තස්ස. **නිස්සජ්ජිත්වා කතෙපි වාති** පුරාණසන්ථතෙ අඤ්ඤස්ස දත්වා අඤ්ඤස්මිං සන්ථතෙ ඔරතො ඡන්නං වස්සානං කතෙපි ච අනාපත්තීති යොජනා. අයමනාපත්තිවාරො නෙව පාළියං, න අට්ඨකථාසු දිස්සති, තස්මා සො ආචරියපරම්පරාභතො ආචරියෙන දස්සිතොති විඤ්ඤායති. සාධාරණවිනිච්ඡයං පන ''අනන්තරස්සිමස්සාපි, විසෙසො නුපලබ්භතී''ති වක්ඛති.

ඡබ්බස්සකථාවණ්ණනා.

683. **අනාදායාති** නවං නිසීදනසන්ථතං කරොන්තෙන භික්ඛුනා තස්ස විවණ්ණකරණත්ථාය **පාළියං** ‘‘පුරාණසන්ථතස්ස සාමන්තා සුගතවිදත්ථි ආදාතබ්බා දුබ්බණ්ණකරණායා’’ති (පාරා. 567) යා ආදාතුං වුත්තා, තං පුරාණසන්ථතස්ස ජින්නමුඛාවත්තතො සුගතවිදත්ථිං අදත්වා. එවමෙතං වුත්තන්ති කථං විඤ්ඤායතීති? ‘‘අනාදානවසෙනස්ස, සුගතස්ස විදත්ථියා’’ති වක්ඛමානෙන විඤ්ඤායති. **සන්ථතෙති** එත්ථ ‘‘පුරාණෙ’’ඉති ච **කාරෙතුං කතඤ්චාති** එත්ථ ‘‘නවං නිසීදනං සන්ථත’’න්ති ච සෙසො , පුරාණෙ සන්ථතෙ අසන්තෙ සාමන්තා සුගතවිදත්ථිං අනාදාය නවං නිසීදනසන්ථතං කරොන්තස්ස අනාපත්ති. අඤ්ඤස්සත්ථාය නවං නිසීදනසන්ථතං කාරෙතුං, නවං නිසීදනසන්ථතං අඤ්ඤෙන කතං පටිලභිත්වා පරිභුඤ්ජිතුඤ්ච අනාපත්තීති යොජනා.

‘‘අඤ්ඤස්සත්ථාය කාරෙතු’’න්ති ඉදමෙත්ථ පාචිත්තියෙනෙව අනාපත්තිදස්සනන්ති ගහෙතබ්බං. තස්මා ‘‘අඤ්ඤස්සත්ථාය කරොති වා කාරාපෙති වා, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (පාරා. 569) වුත්තත්තා ච **අට්ඨකථාය,** තබ්බණ්ණනාසු ච අදිස්සමානත්තා වා තං න වත්තබ්බං. ‘‘අනාපත්ති ඡබ්බස්සානි කරොති…පෙ…. අඤ්ඤස්සත්ථාය කරොති වා කාරාපෙති වා’’ති (පාරා. 564) අනන්තරසික්ඛාපදෙ වුත්තමොලොකෙත්වා වා දුක්කටස්ස ච විහිතත්තා පාචිත්තියෙන අනාපත්තිභාවං සන්ධාය ලිඛිතන්ති විඤ්ඤායති. **කතඤ්ච පරිභුඤ්ජිතු**න්ති එත්ථ ‘‘අඤ්ඤෙනා’’ති වත්තබ්බං, ඉමිනා ‘‘අඤ්ඤෙන කතං පටිලභිත්වා පරිභුඤ්ජති, අනාපත්තී’’ති පාඨොව දස්සිතො.

684. සුගතස්ස විදත්ථියා අනාදානවසෙන ච **අස්ස** සන්ථතස්ස කරණෙන ච සත්ථාරා **එතං** සික්ඛාපදං කිරියාකිරියං වුත්තන්ති යොජනා.

685. නනු ච ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස **අට්ඨකථාය** ‘‘සමුට්ඨානාදීනි කිරියාකිරියත්තා ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස ද්වෙභාගසික්ඛාපදසදිසානී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.567) වුත්තානි, ඉහ ‘‘සඤ්චරිත්තසමා’’ති කස්මා වුත්තානීති? වුච්චතෙ – ද්වෙභාගසික්ඛාපදෙ ‘‘සමුට්ඨානාදීනිපි කොසියසික්ඛාපදසදිසානෙවා’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.552) **අට්ඨකථාය** වුත්තානි, කොසියසික්ඛාපදෙ සමුට්ඨානාදීනං සඤ්චරිත්තෙන සමභාවස්ස වුත්තත්තා, මූලමෙව සරිත්වා කිරියාකිරියසඞ්ඛාතවිසෙසස්ස විසුං දස්සිතත්තා අවසිට්ඨවිනිච්ඡයමත්තං සන්ධාය එවං වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං. ඉමං විසෙසං මුඤ්චිත්වා අවසිට්ඨවිනිච්ඡයෙන ද්වීසු සික්ඛාපදෙසු සාධාරණවිනිච්ඡයස්ස අවිසෙසතං දස්සෙතුමාහ **‘‘අනන්තරස්සා’’**තිආදි.

නිසීදනසන්ථතකථාවණ්ණනා.

686-7. **ගච්ඡන්තෙති** තියොජනපූරණට්ඨානං අතික්කම්ම ගච්ඡන්තෙ. **යානෙති** සකටාදිකෙ. **ලොමානීති** එළකලොමානි. **සාමිකස්සාති** යානාදිසාමිනො. **අජානතොති** අනාදරෙ සාමිවචනං. අද්ධානමග්ගපටිපන්නො යො පන භික්ඛු එළකලොමං ලභිත්වා ‘‘තියොජනපරමං සහත්ථා හාරෙතබ්බානී’’ති (පාරා. 573) අනුඤ්ඤාතත්තා තියොජනබ්භන්තරෙ සහත්ථෙනාපි හරිත්වා තියොජනාතික්කමෙ පරෙසං යානාදීසු සාමිකෙසු අජානන්තෙසු ‘‘එතෙ හරිස්සන්තී’’ති චින්තෙත්වා යදි ඨපෙය්‍යාති අත්ථො. **තෙසූති** යෙසු එළකලොමානි ඨපිතානි, තෙසු යානාදීසු **තියොජනමතීතෙසු** භික්ඛුස්ස පයොගං විනාපි තියොජනං අතික්කන්තෙසු තස්ස **භික්ඛුනො ආපත්ති** හොතීති යොජනා, තස්ස භික්ඛුනො ‘‘පඨමං පාදං තියොජනං අතික්කාමෙති, ආපත්ති දුක්කටස්ස. දුතියං පාදං අතික්කාමෙති, නිස්සග්ගියං පාචිත්තිය’’න්ති (පාරා. 573) වුත්තත්තා දුක්කටපාචිත්තියා හොන්තීති අත්ථො.

අයං නයොති භික්ඛුනො පයොගං විනා යත්ථ එළකලොමානි ඨපිතානි, **තෙසු** යානාදීසු තියොජනං අතික්කමන්තෙසු ආපත්ති හොතීති අයමත්ථො දට්ඨබ්බොති අත්ථො.

688. **අගච්ඡන්තෙති** තියොජනබ්භන්තරෙ ඨිතෙ. **‘‘අභිරුහිත්වා’’**ති ඉදං අනාපත්තිකාරණෙසු එකං දස්සෙතුමාහ. ‘‘භූමියඤ්හි ඨත්වා දෙන්තො, අච්භායන්තො වා පුරතො ගච්ඡති, එසෙවනයො’’ති **අට්ඨකථායං** වුත්තං. අනාපත්තිවාරෙ ‘‘අඤ්ඤං හරාපෙතී’’ති වචනතො අත්තනා පෙසිතෙ අඤ්ඤස්මිං හරන්තෙ වට්ටතීති දස්සෙතුමාහ **‘‘සචෙ සාරෙති වට්ටතී’’**ති. තෙනෙවාහ ‘‘තං පනඤ්ඤං හරාපෙති, වචනෙන විරුජ්ඣතී’’ති.

690. **කණ්ණච්ඡිද්දෙසූති** අත්තනො කණ්ණබිලෙසු.

691. අනාපත්තිවාරෙ ‘‘කතභණ්ඩ’’න්ති වුත්තත්තා තත්ථ අන්තමසො සුත්තකෙන බද්ධමත්තම්පි කතභණ්ඩමෙවාති ආහ **‘‘සුත්තකෙන ච බන්ධිත්වා’’**ති. **වෙණිං කත්වාති** කුදුසසීසපලාලවෙණිසදිසං වෙණිං කත්වා. **ආපත්ති පරිදීපිතාති** ‘‘වෙණිං කත්වා හරති, ඉදං නිධානමුඛං නාම, ආපත්තියෙවා’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.575) **අට්ඨකථායං** වුත්තං.

692. **සුඞ්කසාතන්ති** එත්ථ ‘‘තං ඨාන’’න්ති සෙසො, යදි තං ඨානං සුඞ්කසාතන්ති යොජනා, තියොජනොසානට්ඨානං යදි සුඞ්කසාතට්ඨානං භවෙය්‍යාති අත්ථො. **අනුප්පත්වාති** තං ඨානං පත්වා. චොරාදීහි උපද්දුතො වා ගච්ඡති, යො අඤ්ඤවිහිතො වා ගච්ඡතීති යොජනා. **ආපත්තීති** එත්ථ ආපත්ති තස්ස ගච්ඡතොති ලබ්භති. එත්ථ **‘‘ආපත්ති’’**ති ඉමිනා සික්ඛාපදෙන ආපත්තිමාහ. ඉමිස්සා අචිත්තකතාය තෙසං ද්වින්නම්පි හොති.

අදින්නාදානපාරාජිකං පන සචිත්තකතාය එතෙසං න හොති. තෙනාහ **අට්ඨකථායං** ''යා හි තත්ථ ආපත්ති, සා ඉධ අනාපත්ති. යා ඉධ ආපත්ති, සා තත්ථ අනාපත්ති''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.572). ථෙය්‍යචිත්තෙන හරතො භණ්ඩග්ඝවසෙන පාරාජිකථුල්ලච්චයදුක්කටෙසු එකං හොති. තෙනාහ **අට්ඨකථායං** ''අදින්නාදානෙ පන සුඞ්කඝාතෙ ආපත්ති හොතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.572).

693. **තියොජනන්ති** එත්ථ හරණකිරියාය අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං. **''හරන්තස්සා''**ති ඉමස්ස කම්මදීපකං ''ලොමානී''ති ඉදං පකරණතො ලබ්භති. ''අනාපත්ති පකාසිතා''ති ඉදං සබ්බත්ථ වක්ඛමානෙන සම්බන්ධනීයං. තානියෙව පච්චාහරන්තස්සාති යොජනා. **තියොජනන්ති** එත්ථ තංයෙව තියොජනන්ති ලබ්භති. අත්තනා ගතං තියොජනං පුන තානෙව ලොමානි ගහෙත්වා පච්චාගච්ඡන්තස්සාති අත්ථො.

694. **නිවාසත්ථාය වා ගන්ත්වාති** තියොජනබ්භන්තරෙ වා සීමාය වා ආවාසෙ වසිතුකාමතාය ගන්ත්වා. **තතො පරං හරන්තස්සාති** තස්මිං ආවාසෙ උද්දෙසාදිං අලභිත්වා තතො පරං අඤ්ඤස්මිං ආවාසෙ වසිතුකාමතාය පුනපි තියොජනං හරන්තස්සාති අත්ථො. ඉමිනාව නයෙන තතොපි අඤ්ඤං ඨානං, තතොපි අඤ්ඤන්ති සුද්ධචිත්තෙන ගතගතට්ඨානතො පුනපි පරම්පරං ඨානං ගමනවසෙන යොජනසතම්පි හරතො දොසො නත්ථීති ඉදම්පි වුත්තං හොති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''එවං යොජනසතම්පි හරන්තස්ස අනාපත්ති''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.575). **අච්ඡින්නං වාපි ලභිත්වා හරතොපීති** ''චොරාවහටපරිච්චත්තං ලභිත්වා හරන්තස්ස. ඉධ සබ්බත්ථෙව ''නිවාසත්ථාය වා ගන්ත්වා''තිආදිකෙ අනාපත්තිවාරෙ පඨමලද්ධට්ඨානතො පභුති අතිරෙකතියොජනම්පි හරන්තස්ස අනාපත්තීති අත්ථො විඤ්ඤායති. **නිස්සට්ඨං ලභිත්වාති** නිස්සජ්ජිත්වා විනයකම්මං කත්වා දින්නං ලභිත්වා.

695. **අඤ්ඤෙනාති** තානි හාරිනා අඤ්ඤෙන. **කතභණ්ඩකන්ති** ''කම්බලකොජවසන්ථතාදිං යං කිඤ්චි අන්තමසො සුත්තකෙන බද්ධමත්තම්පී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.575) **අට්ඨකථායං** වුත්තඑළකලොමෙහි කතභණ්ඩකං.

696. **ඉදං සමුට්ඨානන්ති** ඉදං එළකලොමසමුට්ඨානං. පණ්ණත්තිං අජානනතාය වා ඤත්වාපි චීවරාදිපරික්ඛාරෙසු ලොමස්ස අල්ලීනභාවං අජානිත්වාපි වා තියොජනං අතික්කාමෙන්තස්ස අරහතොපි ඉමාය ආපත්තියා සම්භවතො **''අචිත්ත''**න්ති ආහ.

එළකලොමකථාවණ්ණනා.

697. එළකලොමධොවාපනකථා උත්තානායෙව.

එළකලොමධොවාපනකථාවණ්ණනා.

698. **ගණ්හෙය්‍යා වාති** එත්ථ ''යො''ති සෙසො. **''ගණ්හෙය්‍ය වා ගණ්හාපෙය්‍ය වා''**ති ඉමිනා ''තත්ථත්තනො පනත්ථාය''ති වක්ඛමානත්තා ච ''නිස්සජ්ජිත්වා''තිආදිවචනතො ච අත්තනො අත්ථාය උග්ගණ්හෙය්‍ය වා උග්ගණ්හාපෙය්‍ය වාති වුත්තං හොති. **වා**කාරෙන ''උපනික්ඛිත්තං වා සාදියෙය්‍යා''ති ඉදං සඞ්ගණ්හාති, ''ඉදං අය්‍යස්ස හොතූ''ති උපනික්ඛිත්තං චෙ සාදියතීති අත්ථො.

රජතන්ති අඤ්ඤත්ථ සජ්ඣු වුච්චති, ඉධ පන වොහාරූපගකහාපණාදි වුච්චති. වුත්තඤ්හෙතං **පාළියං** ''රජතං නාම කහාපණො ලොහමාසකො දාරුමාසකො ජතුමාසකො, යෙ වොහාරං ගච්ඡන්තී''ති (පාරා. 584). ඉධ කහාපණාදීනං සරූපං **අට්ඨකථායං** –

> ''තත්ථ කහාපණොති සොවණ්ණමයො වා රූපියමයො වා පාකතිකො වා. ලොහමාසකොති තම්බලොහාදීහි කතමාසකො. දාරුමාසකොති සාරදාරුනා වා වෙළුපෙසිකාය වා අන්තමසො තාලපණ්ණෙපි රූපං ඡින්දිත්වා කතමාසකො. ජතුමාසකොති ලාඛාය වා නිය්‍යාසෙන වා රූපං සමුට්ඨාපෙත්වා කතමාසකො. 'යෙ වොහාරං ගච්ඡන්තී'ති ඉමිනා පන පදෙන යො යො යත්ථ යත්ථ ජනපදෙ යදා යදා වොහාරං ගච්ඡති, අන්තමසො අට්ඨිමයොපි චම්මමයොපි රුක්ඛඵලබීජමයොපි සමුට්ඨාපිතරූපොපි අසමුට්ඨාපිතරූපොපි සබ්බො සඞ්ගහිතො''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.583-584) –

වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බං.

එත්ථ ච **පාකතිකො** නාම එතරහි පකතිකහාපණො. **රුක්ඛඵලබීජමයොති** තින්තිණිකාදිරුක්ඛානං ඵලබීජෙන කතො.

ජාතරූපකං සුවණ්ණං. යථාහ **පාළියං** ''ජාතරූපං නාම සත්ථුවණ්ණො වුච්චතී''ති (පාරා. 584). **නිස්සජ්ජිත්වාති** එත්ථ ''තෙනා''ති ලබ්භති, ''භික්ඛුනා''ති ඉමිනා යුජ්ජති, එවං සාදිතභික්ඛුනාති අත්ථො. **නිස්සජ්ජිත්වාති** අත්තනා උග්ගහිතං වා පරෙන උග්ගහාපිතං වා උපනික්ඛිපිතස්ස සාදියනවසෙන සාදිතං වා රජතං වා ජාතරූපං වා ''තෙන

භික්ඛුනා සඞ්ඝං උපසඞ්කමිත්වා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා වුඩ්ඪානං භික්ඛුනං පාදෙ වන්දිත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා''ති (පාරා. 584) වචනතො සඞ්ඝමජ්ඣෙ උපසඞ්කමිත්වා වුඩ්ඪානං භික්ඛුනං පාදෙ වන්දිත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගය්හ ''අහං භන්තෙ රූපියං පටිග්ගහෙසිං, ඉදං මෙ නිස්සග්ගියං, ඉමාහං නිස්සජ්ජාමී''ති නිස්සජ්ජිත්වාති වුත්තං හොති.

ආපත්ති දෙසෙතබ්බාවාති අත්තනා එව ආපන්නං නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං තස්මිං සඞ්ඝමජ්ඣෙ එවමෙව නිසීදිත්වා දෙසෙතබ්බා. එවං දෙසිතා ආපත්ති සඞ්ඝානුමතෙන බ්‍යත්තෙන පටිබලෙන භික්ඛුනා පටිග්ගහෙතබ්බා. වුත්තඤ්හෙතං ''බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙන ආපත්ති පටිග්ගහෙතබ්බා''ති (පාරා. 584).

699. **රජතන්ති** රූපියං. **ජාතරූපන්ති** සුවණ්ණං. ඉමිනා පදද්වයෙන කතාකතං සබ්බං සඞ්ගණ්හාති. **උභින්නං මාසකොති** ජාතරූපමාසකො, රජතමාසකොපි වාති වුත්තං හොති. ඉධ **රජතමාසකොති** ''රජත''න්ති **පදභාජනෙ** (පාරා. 584) වුත්තකහාපණාදි පඤ්චප්පකාරො මාසකො ගහිතො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''වුත්තප්පකාරො සබ්බොපි රජතමාසකො''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.583-584). ඉධ ''ජාතරූපමාසකො''ති විසුං ගහිතත්තා කහාපණපදෙන සුවණ්ණකහාපණං වජ්ජෙත්වා ඉතරද්වයමෙව වත්තබ්බං. **''නිස්සග්ගියාවහ''**න්ති ඉදං අත්තනො අත්ථාය උග්ගණ්හනඋග්ගණ්හාපනසාදියනානි කරොන්තං සන්ධායාහ. ''තත්ථා''තිආදිනා වක්ඛමානනයෙන දුක්කටාවහඤ්ච හොතෙව.

700-1. **මුත්තාදීනං** ඉමස්මිං සික්ඛාපදවිභඞ්ගෙ අවුත්තත්තෙපි **පාචිත්තියකණ්ඩෙ නවමවග්ගෙ** දුතියස්ස රතනසික්ඛාපදස්ස **පදභාජනෙ** ''රතනං නාම මුත්තා මණි වෙළුරියො සඞ්ඛො සිලා පවාළං රජතං ජාතරූපං ලොහිතඞ්කො මසාරගල්ල''න්ති (පාචි. 506) වුත්තානං දසන්නං රතනානං ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ නිස්සග්ගියවත්ථුං කත්වා වුත්තං රජතං, ජාතරූපඤ්ච වජ්ජෙත්වා අවසිට්ඨානං අට්ඨන්නං රතනානං දුක්කටවත්ථුභාවො ඉමස්ස අට්ඨකථායං වවත්ථාපිතොති දස්සනත්ථමාහ **''මුත්තා...පෙ.... මසාරගල්ල''**න්ති. එත්ථ වෙළුරියො ගාථාබන්ධවසෙන න වුත්තො , සො එකයොගනිද්දිට්ඨානං සත්තන්නං රතනානං ගහණෙනෙව ගය්හති. **මුත්තාදයො** යථාදස්සිතසරූපායෙව. බ්‍රහ්මජාලාදිසුත්තන්තවසෙනාපි ''අකප්පියා''ති සිද්ධානං සත්තධඤ්ඤාදීනං පටිග්ගහණෙ ආපත්තිං දස්සෙතුමාහ **''ධඤ්ඤානී''**තිආදි.

702. **රතනසික්ඛාපදෙයෙව** ''රතනසම්මත''න්ති ආගතං කප්පියවත්ථුං පටිග්ගණ්හතො අනාපත්තිභාවං දස්සෙතුමාහ **''මුග්ගමාසාදික''**න්තිආදි.

703-4. එවං තිප්පකාරෙන යීතං වත්ථුං ගණ්හතො අධිප්පායනානත්තෙන සම්භවන්තං ආපත්තිප්පභෙදං දස්සෙතුමාහ **''තත්ථා''**තිආදි. **තත්ථාති** තෙසු තීසු නිස්සග්ගියාදිවත්ථූසු. **සඞ්ඝාදීනන්ති** සඞ්ඝගණපුග්ගලචෙතියාදීනං. **තන්ති** නිස්සග්ගියවත්ථුං. **සබ්බත්ථායාති** සබ්බෙසං අත්ථායාති විග්ගහො. අත්තනො අත්ථාය ච සඞ්ඝාදීනමත්ථාය ච දුක්කටවත්ථුං ගණ්හන්තස්සාපි දුක්කටමෙව හොතීති අත්ථො. අවුත්තසමුච්චයෙනෙත්ථ ච-සද්දෙන ''සබ්බම්පි නික්ඛිපනත්ථාය භණ්ඩාගාරිකසීසෙන සම්පටිච්ඡතො උපරි රතනසික්ඛාපදෙ ආගතවසෙන පාචිත්තිය''න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.583-584) **අට්ඨකථාය** වුත්තවිනිච්ඡයවිසෙසස්ස සඞ්ගහො කතො.

705. **කහාපණාදීනන්ති ආදි**-සද්දෙන සුවණ්ණාදීනං සඞ්ගහො. **''සහස්ස''**න්ති ඉදං උපලක්ඛණං, සහස්සම්පීති වුත්තං හොති.

706. **ථවිකාදීසූති ආදි**-සද්දෙන සිපීලපූරිතානි භාජනානි ගහිතානි. **''සිපීලබද්ධෙසූ''**ති විසෙසනෙන බ්‍යතිරෙකවසෙන ''සනබද්ධෙ, පන සනපූරිතෙ වා එකාව ආපත්තී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.583-584) **අට්ඨකථාසෙසං** දීපෙති.

707. උපනික්ඛිත්තසාදියනකම්මං දස්සෙතුමාහ **''ඉද''**න්තිආදි. **ගණ්හිතුකාමොම්පීති** එත්ථ ''හොතු''ති සෙසො. **නිසෙධෙතබ්බමෙවාති** කායෙන වා වාචාය වා ''ඉදං න කප්පතී''ති පටික්ඛිපිතබ්බමෙව, එවං සති අනාපත්තියෙවාති අත්ථො. අයමත්ථො **අට්ඨකථායං** ''කායවාචාහි වා අප්පටික්ඛිපිත්වාපි සුද්ධචිත්තො හුත්වා 'නයිදං අම්හාකං කප්පතී'ති න සාදියති, අනාපත්තියෙවා''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.583-584) ආගතොයෙව.

708. **තං වත්ථුන්ති** තථා පටික්ඛිත්තං වත්ථුං. **ඨපෙත්වා යදි ගච්ඡතීති** ''තුම්හෙ ගණ්හථ වා, මා වා, දින්නං දින්නමෙවා''ති සචෙ සො ඨපෙත්වාව ගච්ඡති. යථා තං න විනස්සති, තථා තං ගොපයිතබ්බන්ති යොජනා. ''අඤ්ඤො තත්ථ ආගන්ත්වා පුච්ඡතී''තිආදිනා **අට්ඨකථාය** වුත්තනයෙන තත්ථාගතෙන කප්පියකාරකෙන ''කිම්ද''න්ති පුච්ඡිතෙ සරූපං ආවි කත්වා ''ගොපයිස්සාමහං භන්තෙ, ගුත්තට්ඨානං දස්සෙථා''ති වුත්තෙ ''ඉමං ගහෙත්වා එහී''ති අවත්වා සත්තභූමිකම්පි පාසාදං අභිරුහිත්වා ''ඉධ ඨපෙහී''ති අවත්වා ''ඉදං ගුත්තට්ඨාන''න්ති සුරක්ඛිතට්ඨානං දස්සෙත්වා තත්ථ ඨපිතෙ අග්ගළං දත්වා රක්ඛිතබ්බන්ති වුත්තං හොති.

709. ගුත්තට්ඨානං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තස්ස කප්පියකාරකස්ස අවත්තබ්බවොහාරං දස්සෙතුමාහ **“ආහරෙදමිද”**න්තිආදි. **අකප්පියන්ති** එත්ථ ‘‘වචන’’න්ති ලබ්භති. එවං අකප්පියවචනං අවත්වා සුරක්ඛිතට්ඨානෙ ආහරිත්වා ඨපිතෙ කිං කාතබ්බන්ති? චික්කායිකෙ පත්තචීවරාදිකප්පියභණ්ඩෙ ආහටෙ ‘‘අම්හාකං ඉමිනා අත්ථො, ඉමස්ස එවරූපං මූලම්පි අත්ථි, කප්පියකාරකො එව නත්ථී’’ති වත්වා තෙන ‘‘අහං කප්පියකාරකො, මය්හං දස්සෙථා’’ති වුත්තෙ සචෙ රුච්චති, ද්වාරං විවරිත්වා ‘‘ඉදං ගණ්හා’’ති අවත්වා ‘‘එත්ථ ඨපිත’’න්ති දස්සෙත්වා තස්මිං තස්ස අග්ඝප්පමාණං ගහෙත්වා දෙන්තෙ අධිවාසෙතබ්බං. අතිරෙකං ගණ්හන්තෙ ‘‘මයං තුම්හාකං භණ්ඩං න ගණ්හාම, ගච්ඡථා’’ති නීහරිත්වා අග්ගළං දත්වා කප්පියකාරකෙ ලද්ධෙ ‘‘අම්හාකං එවරූපෙන අත්ථො, ඉදං නාම මූලං අත්ථී’’ති වත්වා තෙන කිණිත්වා දින්නෙ අධිවාසෙතබ්බන්ති **අට්ඨකථායං** වුත්තනයෙන පටිපජ්ජිතබ්බං.

710. **ඨපෙත්වා රූපියග්ගාහන්ති** අනන්තරසික්ඛාපදෙ වක්ඛමානසරූපං සුවණ්ණාදිරූපියං පටිග්ගහෙත්වා නිස්සජ්ජිත්වා දෙසිතාපත්තිකං පුග්ගලං ඨපෙත්වා. **නිස්සට්ඨපරිවත්තිතන්ති** එත්ථ නිස්සජ්ජිත්වා ආපත්තියා දෙසිතාය ‘‘සචෙ තත්ථ ආගච්ඡති ආරාමිකො වා උපාසකො වා’’තිආදිනා (පාරා. 584) **පදභාජනෙ** වුත්තනයෙන තත්ථාගතං කප්පියකාරකං ‘‘ආවුසො ඉමං ජානා’’ති වත්වා ‘‘ඉමිනා කිං ආහරියාතූ’’ති තෙන වුත්තෙ ‘‘ඉමං වා ඉමං වා ආහරා’’ති අවත්වා ‘‘කප්පියං ආචික්ඛිතබ්බං සප්පි වා තෙලං වා මධු වා ඵාණිතං වා’’ති (පාරා. 584) වුත්තත්තා භික්ඛූනං කප්පියවත්ථුමත්තෙ ආචික්ඛිතෙ තෙන නිස්සට්ඨවත්ථුං පරිවත්තෙත්වා ආහටං කප්පියභණ්ඩන්ති අත්ථො.

711. **අත්තනො පත්තභාගම්පීති** තථා ආහටෙ කප්පියභණ්ඩෙ සඞ්ඝස්ස භාජියමානෙ අත්තනො වස්සග්ගෙන අත්තනො පත්තකොට්ඨාසම්පි. **පටිග්ගාහකභික්ඛුනොති** රූපියං පටිග්ගහෙත්වා ආපජ්ජිත්වා නිස්සජ්ජිත්වා දෙසිතාපත්තිකස්ස භික්ඛුනො න වට්ටතීති සම්බන්ධො. **අඤ්ඤතොති** අත්තතො අඤ්ඤස්මා පබ්බජිතමනුස්සාමනුස්සතිරච්ඡානගතිත්ථිපුරිසානං අඤ්ඤතරතො. **ලද්ධන්ති** තෙහි අත්තනා ලද්ධකොට්ඨාසතො දින්නවසෙනපි ලද්ධං තං වත්ථුං.

712. **යං කිඤ්චි පච්චයන්ති** තං වත්ථුං පරිවත්තෙත්වා ගහිතෙසු චතූසු පච්චයෙසු අඤ්ඤතරම්පි පච්චයං. අන්තමසො පථවිං ඛණිත්වා උප්පාදිතොදකම්පි දාරූහි ආදිත්තඅග්ගිම්පි තෙලෙන ජලිතපදීපම්පි රුක්ඛෙ වා ගෙහෙ වා පකතිඡායම්පි තාලපණ්ණම්පි උපභොගපරිභොගාරහං අඤ්ඤම්පි යං කිඤ්චීති **අට්ඨකථාය** වුත්තනයං ඉමිනාව සඞ්ගහිතන්ති ගහෙතබ්බං. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘අන්තමසො මක්කටාදීහි තතො හරිත්වා අරඤ්ඤෙ ඨපිතං වා තෙසං හත්ථතො ගළිත්වා තිරච්ඡානපරිග්ගහිතම්පි පංසුකූලම්පි න වට්ටතියෙවා’’තිආදි (පාරා. අට්ඨ. 2.583-584), ‘‘රූපියපටිග්ගාහකස්ස පන කෙනචි පරියායෙන තතො උප්පන්නපච්චයපරිභොගො න වට්ටතී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.585) චාති. **භික්ඛුනොති** රූපියපටිග්ගාහකස්ස භික්ඛුස්ස.

713. **අජ්ඣාරාමෙ වාති** උපරි වක්ඛමානලක්ඛණෙන පරිච්ඡින්නෙ අජ්ඣාරාමෙ වා. **තං** රූපියං, ‘‘පතිතං දිස්වා’’ති සෙසො. **අජ්ඣාවසථෙපි වාති** වක්ඛමානලක්ඛණෙ අන්තොආවාසෙ ච. **නික්ඛිපන්තස්සාති** ‘‘යස්ස භවිස්සති, සො හරිස්සතී’’ති වුත්තෙ ඨානෙ තස්මිං වත්ථුස්මිං ගණනඤ්ච උපලක්ඛණඤ්ච සල්ලක්ඛෙත්වා ඨපෙන්තස්ස.

714. **තිකපාචිත්තියං වුත්තන්ති** ‘‘රූපියෙ රූපියසඤ්ඤී, වෙමතිකො, අරූපියසඤ්ඤී රූපියං පටිග්ගණ්හාති, නිස්සග්ගියං පාචිත්තිය’’න්ති (පාරා. 586) භගවතා පාචිත්තියං වුත්තං. **දුක්කටන්ති** එත්ථ ‘‘ද්විකදුක්කට’’න්ති සාමත්ථියා ලබ්භති.

715. **ක්‍රියාක්‍රියන්ති** ගහණෙන ආපජ්ජනතො කිරියං. පටික්ඛෙපස්ස අකරණතො අකිරියන්ති.

රූපියපටිග්ගහණකථාවණ්ණනා.

716-7. **නිස්සග්ගියස්සාපි වත්ථුන්ති** ‘‘නිස්සග්ගියපාචිත්තියස්ස වත්ථූ’’ති පඨමසික්ඛාපදෙ නිද්දිට්ඨෙසු රජතාදීසු චතූසු අඤ්ඤතරං වත්ථුං. **දුක්කටස්ස ච වත්ථුං වාති** පඨමං දස්සිතමුත්තාදිදුක්කටවත්ථූසු අඤ්ඤතරං වා, ඉහොභයත්ථ හෙතුඵලසම්බන්ධෙ සාමිවචනං. **කප්පියස්ස ච වත්ථුං වාති** යථාදස්සිතෙසු එව මුග්ගමාසාදිකප්පියවත්ථූසු අඤ්ඤතරං වා, ඉහ අවයවාවයවිසම්බන්ධෙ සාමිවචනං. අවයවාවයවීනං අභෙදෙපි භෙදූපචාරවසෙන යථා ‘‘සිලාපුත්තකස්ස සරීර’’න්ති කප්පියවත්ථුන්ති වුත්තං හොති ‘‘කප්පියෙන වත්ථුනා’’ති වක්ඛමානත්තා. ඉදානෙත්ථ දුක්කටවත්ථුනො, කප්පියවත්ථුනො ච නිස්සග්ගියවත්ථුනා පරිවත්තිතත්තා ආපත්ති හොතීති ගහෙතබ්බං. නිස්සග්ගියවත්ථුනා යො පරිවත්තෙති, තස්ස ආපත්තීති යොජනා.

දුක්කටස්ස වත්ථුනා, කප්පියෙන ච වත්ථුනා වත්ථුං නිස්සග්ගියස්ස පරිවත්තෙති, ආපත්තීති යොජනා. ඉධ උභයත්ථාපි පරිවත්තිතස්ස නිස්සග්ගියවත්ථුත්තා ආපත්ති හොති. එවං තීසුපි ඨානෙසු ‘‘ආපත්තී’’ති සාමඤ්ඤවචනෙන නිස්සග්ගියපාචිත්තියමෙව වුත්තන්ති පකරණතො ලබ්භති.

718. දුක්කටස්සෙව වත්ථුනා දුක්කටස්ස ච වත්ථුං වා පරිවත්තෙති, දුක්කටන්ති යොජනා. **“වත්ථුං වා කප්පියස්සා”**ති ඉදං වුත්තනයමෙව, කප්පියවත්ථුන්ති වුත්තං හොති. ඉමස්ස කප්පියවත්ථුනොපි දුක්කටවත්ථුනා

පරිවත්තිතත්තා දුක්කටං හොතීති ගහෙතබ්බං.

719. **“වත්ථුනා කප්පියස්සා”**ති ඉදම්පි වුත්තනයමෙව. කප්පියවත්ථුනාපි පරිවත්තිතෙ දුක්කටවත්ථුවසෙන දුක්කටං හොතීති ආහ **“තථා”**ති.

720. ‘‘තථා’’ති ඉමිනා ‘‘වත්ථුනො’’ති ඉදං ආකඩ්ඪති. **“නිස්සග්ගියස්සා”**ති ඉමිනා පාචිත්තියමාහ. **පුබ්බන්ති** පඨමං, පුබ්බෙ වුත්තරූපියපටිග්ගහණසික්ඛාපදෙති වුත්තං හොති. **ඉමිනාති** රූපියසංවොහාරසික්ඛාපදෙන. පරිවත්තනං වාරිතන්ති සම්බන්ධො.

721. **රූපියන්ති ච සඤ්ඤිස්සාති** ‘‘රූපියං නාම සත්ථුවණ්ණො කහාපණො ලොහමාසකො දාරුමාසකො ජතුමාසකො, යෙ වොහාරං ගච්ඡන්තී’’ති (පාරා. 589) **පදභාජනෙ** වුත්තෙසු රූපියසඤ්ඤිතෙසු වත්ථූසු ‘‘අඤ්ඤතර’’න්ති සඤ්ඤිස්ස. **අරූපියෙති** ඛරපත්තාදිම්හි. **තෙන** අරූපියෙන. ‘‘චෙතාපෙන්තස්ස අරූපිය’’න්ති පදච්ඡෙදො. ‘‘අරූපියෙ රූපියසඤ්ඤී රූපියං චෙතාපෙති , නිස්සග්ගියං පාචිත්තිය’’න්ති (පාරා. 591) වුත්තත්තා රූපියපරිවත්තනෙ දුක්කටස්ස අභාවතො, පාචිත්තියස්ස ච සම්භවතො රූපියං න ගහෙතබ්බං. අරූපියෙ රූපියං ඉති සඤ්ඤිස්ස ච විමතිස්ස ච අරූපියං චෙතාපෙන්තස්ස තෙන ද්වෙ දුක්කටානි හොන්තීති යොජනා.

722. **අරූපියෙ අරූපියන්ති සඤ්ඤිස්සාති** එත්ථ ‘‘අරූපියං පරිවත්තෙන්තස්සා’’ති සෙසො. **පඤ්චහීති** සහත්ථෙ කරණවචනං, ‘‘සහධම්මිකෙහී’’ති සෙසො, පඤ්චහි සහධම්මිකෙහි සද්ධින්ති අත්ථො. **වදතොති** වොහරතො, කයවික්කයං කරොන්තස්සාති අත්ථො. භික්ඛුභික්ඛුනිසාමණෙරසාමණෙරිසික්ඛමානාසඞ්ඛාතෙහි පඤ්චහි සහධම්මිකෙහි අරූපියං පරිවත්තෙන්තස්ස අනාපත්තීති අත්ථො.

723. සංවොහාරෙන සමුට්ඨානතො **ක්‍රියසමුට්ඨානං**.

රූපියසංවොහාරකථාවණ්ණනා.

724. **කප්පියං** නාම ‘‘චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරා, අන්තමසො චුණ්ණපිණ්ඩොපි දන්තකට්ඨම්පි දසිකසුත්තම්පී’’ති **පදභාජනෙ** වුත්තානි කප්පියවත්ථූනි. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘චීවරාදීනං කප්පියභණ්ඩානං වසෙන අනෙකවිධ’’න්ති. **කප්පියෙනෙවාති** තෙනෙව කප්පියෙන වත්ථුනා. ‘‘කයවික්කයං සමාපජ්ජෙය්‍යාති ‘ඉමිනා ඉමං දෙහි, ඉමිනා ඉමං ආහර, ඉමිනා ඉමං පරිවත්තෙහි, ඉමිනා ඉමං චෙතාපෙහී’ති අජ්ඣාචරතී’’ති (පාරා. 595) වචනතො **“පරිවත්තයතො”**ති ඉමස්ස ‘‘කයවික්කයං සමාපජ්ජතො’’ති පරියායො.

තත්ථ අඤ්ඤස්ස හත්ථතො කප්පියවත්ථුනා පරිවත්තෙත්වා ගහණං **කයො** නාම. අත්තනො හත්ථතො කප්පියවත්ථුං පරිවත්තෙත්වා දානං **වික්කයො**. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘ඉමිනා ඉමං දෙහී’තිආදිනා හි නයෙන පරස්ස කප්පියභණ්ඩං ගණ්හන්තො කයං සමාපජ්ජති, අත්තනො කප්පියං දෙන්තො වික්කය’’න්ති. ‘‘ඨපෙත්වා සහධම්මිකෙ’’ති වුත්තත්තා **පරිවත්තයතොති** එත්ථ අඤ්ඤෙහි සද්ධින්ති ලබ්භති. එත්ථ **අඤ්ඤෙ** නාම ගිහිනො ඉත්ථිපුරිසා, සාසනතො බාහිරා පබ්බජිතා ච. තස්මා අයං කයවික්කයො අන්තමසො මාතාපිතූහිපි න කාතබ්බොයෙව. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘අයඤ්හි කයවික්කයො ඨපෙත්වා පඤ්ච සහධම්මිකෙ අවසෙසෙහි ගිහිපබ්බජිතෙහි අන්තමසො මාතාපිතූහිපි සද්ධිං න වට්ටතී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.595).

725. **අකප්පියස්ස වත්ථුස්සාති** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ වුත්තචීවරාදිකප්පියවත්ථුතො අඤ්ඤස්ස නිස්සග්ගියදුක්කටවත්ථුස්ස. **තෙනෙවාති** අකප්පියවත්ථුනායෙව. ‘‘කප්පියස්ස වා’’ති පාඨසෙසො, තෙනෙව අකප්පියෙන වත්ථුනා කප්පියස්ස වත්ථුස්ස පරිවත්තනඤ්චාති යොජනා. එවඤ්හි පාඨසෙසෙ අකතෙ අකප්පියෙන වත්ථුනා කප්පියස්ස පරිවත්තනං කයවික්කයෙ සඞ්ගහෙතබ්බං සියා, තං න යුජ්ජති තස්ස රූපියසංවොහාරෙයෙව සඞ්ගහිතත්තා, ඉධ ච ‘‘කප්පියවත්ථුස්සෙව කප්පියවත්ථුනා පරිවත්තනං කයවික්කයො’’ති නියමිතත්තා. **නිද්දිට්ඨන්ති** ‘‘අකප්පියභණ්ඩපරිවත්තනඤ්හි කයවික්කයසඞ්ගහං න ගච්ඡතී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.594) **අට්ඨකථායං** නිද්දිට්ඨන්ති අත්ථො.

726. **තස්මාති** යස්මා අඤ්ඤත්‍ර සහධම්මිකෙහි කප්පියවත්ථුස්සාපි කයවික්කයො න වට්ටති, අකප්පියස්ස, කප්පියස්ස ච වත්ථුනො අකප්පියෙනෙව වත්ථුනා පරිවත්තනඤ්ච රූපියසංවොහාරෙ සඞ්ගහිතත්තා කයවික්කයසඞ්ගහං න ගච්ඡති, තස්මා.

729. **ඉදං නාමාති** ඔදනාදිකප්පියවත්ථුමෙව ආහ.

730-1. ‘‘ගහෙත්වා’’තිආදිගාථාය වත්ථුලක්ඛණස්ස උදාහරණං දස්සෙත්වාව ආපත්තිභෙදං දස්සෙතුමාහ **“විසාසාද”**න්තිආදි. **ඡල්ලින්ති** රුක්ඛතචං. **වල්ලින්ති** ලතං. **කට්ඨන්ති** ඉන්ධනදාරුං. **දාරුන්ති** ගෙහසම්භාරාදිදාරුං. විපල්ලාසෙනාපි වත්තබ්බං ‘‘වල්ලිං වා පන ඡල්ලිං වා, දාරුං වා කට්ඨමෙව වා’’ති. **වත්ථූනන්ති** තථා වත්වා

ආහරාපිතානං ඡල්ලිආදිවත්ථූනං. කයවික්කයෙ ආපත්තියො හොන්තීති යොජනා, නිස්සග්ගියපාචිත්තියාපත්තියො හොන්තීති වුත්තං හොති.

732. ‘‘ඉති එවා’’ති පදච්ඡෙදො, ‘‘පිවිත්වා’’තිආදිනා නයෙන පුබ්බකාලෙ විහිතපච්චයන්තං අකත්වා වුත්තනයෙනෙවාති අත්ථො.

733. **භූමියා ලිම්පනෙති** යොජනායං පන සෙනාසනභූමියං පරිභණ්ඩකරණකාළකාදිවණ්ණකරණවසෙන ලෙපනෙ. **වත්ථුධොවනෙති** චීවරාදිවත්ථූනං ධොවනෙ. **එත්ථාති** තෙසු වුත්තප්පකාරෙසු. එතෙසං ගහණස්ස උපලක්ඛණත්තා එවරූපෙසු අඤ්ඤෙසු ඨානෙසු.

734. අයන්ති භූමිසොධනාදිවසෙන ආපන්නා පාචිත්තියාපත්ති.

735. **ඨපෙත්වා භණ්ඩසාමිකන්ති** එත්ථ බ්‍යතිරෙකවසෙන අඤ්ඤස්ස කප්පියකාරස්සාති ලබ්භති.

736. භාසතො අනාපත්තීති යොජනා. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

කයවික්කයකථාවණ්ණනා.

කොසියවග්ගො දුතියො.

737. කප්පියා පත්තා මත්තිකායොමයා ජාතිතො දුවෙති යොජනා. **වණ්ණාති** පමාණානි. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘තයො පත්තස්ස වණ්ණාති තීණි පත්තස්ස පමාණානී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.602). තෙනාහ **‘‘උක්කට්ඨො මජ්ඣිමොමකො’’**ති.

738. **ද්වින්නං තණ්ඩුලනාළීනන්ති** සුකොට්ටිතානං අඛණ්ඩානං පුරාණසාලිතණ්ඩුලානං ද්වෙ නාළියො ගහෙතබ්බා. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘අනුපහතපුරාණසාලිතණ්ඩුලානං සුකොට්ටිතපරිසුද්ධාන’’න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.602). **භත්තන්ති** අවස්සාවිතං අනුත්තණ්ඩුලං අකිලින්නං අපිණ්ඩිතං සුවිසදං කුන්දමකුලරාසිසදිසං සුපක්කොදනමෙව ගහෙතබ්බං. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘අනුත්තණ්ඩුලං අකිලින්නං අපිණ්ඩිතං සුවිසදං කුන්දමකුලරාසිසදිසං අවස්සාවිතොදන’’න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.602). **මගධනාළියාති** මගධරට්ඨෙ නාළියා, සා නාළි තිලානං අට්ඨපසතානි ගණ්හාති. තෙනාහු පොරාණා –

‘‘ඛාරිදසද්වයං වාහො, ඛාරී දොණට්ඨකද්වයං;
ද්විඅට්ඨනාළියො දොණො, නාළෙකා පසතට්ඨකං;
ලක්ඛං තිලානං පසතං, එතං වුත්තං පමාණතො’’ති.

‘‘මගධනාළි නාම අඩ්ඪතෙරසපලා හොතී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.602) **අන්ධකට්ඨකථායං** වුත්තං. තබ්බණ්ණනාය ‘‘අඩ්ඪතෙරසපලානි මාසෙහි ගහෙතබ්බානී’’ති වුත්තං. කෙචි පනාහු –

‘‘චතුප්පසතිකා මුට්ඨී, පලඤ්චෙතං චතුග්ගුණං;
කුඩුවප්පසතඤ්චෙව, චත්තාරි චෙව නාළි තු.

‘‘සොයෙව පත්ථො චත්තාරො, පත්ථා අළ්හකමුච්චතෙ;
අළ්හකානම්පි චත්තාරි, ‘දොණො’ති පරිකිත්තිතො’’ති.

ආචරියා පන ‘‘අට්ඨපසතා මාගධනාළී’’ති පුබ්බපක්ඛමෙව රොචයන්ති.

ඔදනඤ්ච චතුබ්භාගන්ති තස්මිං භත්තෙ චතුධා විභත්තෙ එකභාගමත්තං හත්ථහාරියඝනමුග්ගසූපන්ති අත්ථො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘තස්ස ඔදනස්ස චතුත්ථභාගප්පමාණො නාතිඝනො නාතිතනුකො හත්ථහාරියො සබ්බසම්භාරසඞ්ඛතො මුග්ගසූපො පක්ඛිපිතබ්බො’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.602).

බ්‍යඤ්ජනඤ්ච තදූපියන්ති යාව චරිමාලොපං, තාව සබ්බාලොපානුරූපං මච්ඡමංසාදිබ්‍යඤ්ජනඤ්ච. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘ආලොපස්ස ආලොපස්ස අනුරූපං යාවචරිමාලොපප්පහොනකං මච්ඡමංසාදිබ්‍යඤ්ජනං පක්ඛිපිතබ්බ’’න්ති. එත්ථ ච **ආලොපස්ස ආලොපස්ස අනුරූපන්ති** ‘‘බ්‍යඤ්ජනස්ස මත්තා නාම ඔදනචතුත්ථභාගො’’ති (ම. නි. අට්ඨ. 2.387) **බ්‍රහ්මායුසුත්තස්ස අට්ඨකථායං** වුත්තත්තා ආලොපස්ස චතුත්ථභාගප්පමාණං බ්‍යඤ්ජනං ආලොපස්ස අනුරූපන්ති ගහෙතබ්බං. ඉධ පන සූපස්සෙව ඔදනචතුත්ථභාගප්පමාණං දස්සෙත්වා එතස්ස ලක්ඛණෙ

දස්සිතෙ ඉතරස්සාපි දස්සිතමෙව හොතීති බ්‍යඤ්ජනස්ස තථා විසෙසෙත්වා පමාණං න දස්සිතං. ඔදනෙ පක්ඛිපිතබ්බානි සප්පිතෙලතක්කරසකඤ්ජිකාදීනි ගණනූපගානි න හොන්ති.

739. **තං සබ්බ**න්ති යථාවුත්තභත්තාදිනිරවසෙසං. **ගණ්හතී**ති වක්ඛමානෙහි තීහි පකාරෙහි ගණ්හාති. **තස්සා**ති උක්කට්ඨස්ස පත්තස්ස. **උපඩ්ඪො**ති තස්මිං පත්තෙ ගණ්හනකදබ්බසම්භාරගාහී පත්තො තංසහචරියෙන ‘‘උපඩ්ඪො’’ති වුත්තො. **තදුපඩ්ඪො වා**ති එත්ථාපි එසෙව නයො. තස්ස මජ්ඣිමස්ස පත්තස්ස උපඩ්ඪො තදුපඩ්ඪොති ගහෙතබ්බං.

740. ඉමෙසු තීසු පත්තෙසු උක්කට්ඨස්ස වුත්තං ඔදනාදි සබ්බං යස්මිං පත්තෙ පක්ඛිත්තං, තස්ස මුඛවට්ටිමත්ථකෙ පුඤ්ජියමානං හීරකං හෙට්ඨාභාගෙ ඵුසති, සො **උක්කට්ඨමජ්ඣිමො** නාම, හීරතො අතිරෙකං තිට්ඨති, සො **උක්කට්ඨොමකො** නාම, අන්තොපත්තෙ මුඛවට්ටියා හෙට්ඨිමන්තං අප්පත්වා තිට්ඨති, සො **උක්කට්ඨුක්කට්ඨො** නාම, එවං මජ්ඣිමො ච ඔමකො ච පච්චෙකං තිවිධො හොතීති සබ්බෙ නව පත්තා හොන්තීති දස්සෙතුමාහ **‘‘උක්කට්ඨස්සා’’**තිආදි. **තස්සෙවා**ති උක්කට්ඨස්සෙව. ඔමකො ච මජ්ඣිමො වාති **ඔමකමජ්ඣිමා**. ඉධ මජ්ඣිමො ච ඔමකො ච උක්කට්ඨස්සෙව හෙදො. එස නයො ඉතරද්වයෙපි. ‘‘එව’’න්ති ඉමිනා යථා ‘‘උක්කට්ඨුක්කට්ඨො උක්කට්ඨොමකො උක්කට්ඨමජ්ඣිමො’’ති යොජෙතබ්බො, එවං මජ්ඣිමොමකානම්පි යථාක්කමයොජනං දස්සෙති ‘‘මජ්ඣිමො මජ්ඣිමුක්කට්ඨො මජ්ඣිමොමකො, ඔමකුක්කට්ඨො ඔමකමජ්ඣිමො ඔමකොමකො වා’’ති.

741. **තෙසූ**ති නවසු පත්තෙසු. **තස්මා**ති අපත්තභාවතො. **න ගච්ඡන්තී**ති උක්කට්ඨුක්කට්ඨඤ්ච ඔමකොමකඤ්චාති ද්වෙ අපෙක්ඛිත්වා බහුවචනං කතං. එතෙ භාජනසඞ්ඛෙපෙන පරිභුඤ්ජිතබ්බාති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘තස්මා එතෙ භාජනපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතබ්බා’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.602).

742. **පත්තලක්ඛණසංයුත**න්ති එත්ථ **පත්තලක්ඛණං** නාම යථාවුත්තපමාණයුත්තතා, ‘‘අයොපත්තො පඤ්චහි පාකෙහි පක්කො මත්තිකාපත්තො ද්වීහි පාකෙහි පක්කො’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.608) වුත්තා පාකසම්පත්ති, කිණිත්වා ගණ්හාති චෙ, තස්ස දාතබ්බමූලස්ස අසෙසෙත්වා දින්නභාවො, ඡිද්දාභාවො, ඡින්නරාජිනං අභාවොති පඤ්චවිධං. හොති චෙත්ථ –

> ‘‘පමාණයුත්තතා පාක-සම්පත්ති දින්නමූලතා;
> අච්ඡිද්දාරාජිතා චෙති, පත්තලක්ඛණපඤ්චක’’න්ති.

‘‘අධිට්ඨාය වා විකප්පෙත්වා වා’’ති **වා**-සද්දො යොජෙතබ්බො. **අධිට්ඨායා**ති පඨමං පරිභුත්තෙ පත්තෙ සති තං පච්චුද්ධරිත්වා අධිට්ඨාතබ්බපත්තො හත්ථපාසෙ චෙ හොති, වක්ඛමානනයෙන ‘‘ඉමං පත්තං අධිට්ඨාමී’’ති වචීභෙදකරණවසෙන වාචාය වා වචීභෙදං අකත්වා එවමෙව චින්තෙත්වා හත්ථෙන ගහෙත්වා එන්දාපෙන්තෙන කායෙන වා දූරෙ චෙ හත්ථපාසා හොති, ඨපිතට්ඨානං සල්ලක්ඛෙත්වා ‘‘එතං පත්තං අධිට්ඨාමී’’ති වාචා භින්දිතබ්බාති **අට්ඨකථායං** (පාරා. අට්ඨ. 2.608 අත්ථතො සමානං) වුත්තනයෙන එකකෙන වා පච්ඡා සතිසම්මොසෙ සරාපෙත්වා කුක්කුච්චං වූපසමෙතුං සමත්ථස්ස පුග්ගලස්ස සන්නිධානෙ වා අධිට්ඨායාති වුත්තං හොති. ‘‘අඤ්ඤස්ස සන්තිකෙ අධිට්ඨානෙ අයමානිසංසො – සචස්ස ‘අධිට්ඨිතො නු ඛො මෙ, නො’ති විමති උප්පජ්ජති, ඉතරො සාරෙත්වා විමතිං ඡින්දිස්සතී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.608) අයමත්ථො **අට්ඨකථායං** වුත්තො. ‘‘ද්වෙ පත්තෙ අධිට්ඨාතුං න ලභතී’’ති **ගණ්ඨිපදෙ** වුත්තං.

විකප්පෙත්වාති (පාචි. 373; පාරා. අට්ඨ. 2.608; කඞ්ඛා. අට්ඨ. විකප්පනසික්ඛාපදවණ්ණනා) තත්ථ විකප්පෙතබ්බස්ස පත්තස්ස එකත්තබහුත්තං, සන්නිහිතාසන්නිහිතත්තඤ්ච සල්ලක්ඛෙත්වා එකං චෙ සන්නිහිතං, ‘‘ඉමං පත්තං තුය්හං විකප්පෙමී’’ති වා ‘‘ඉමං පත්තං තිස්සස්ස භික්ඛුනො විකප්පෙමී’’ති වා ආදිනා නයෙන එකං විකප්පෙත්වාති වුත්තං හොති. එත්ථ ‘‘පරිභුඤ්ජෙය්‍යා’’ති වුත්තත්තා, ‘‘මය්හං සන්තකං පරිභුඤ්ජෙහි වා විස්සජ්ජෙහි වා යථාපච්චයං වා කරොහී’’ති තෙන අපච්චුද්ධටෙ පරිභුඤ්ජිතුං අයුත්තත්තා ‘‘විකප්පෙත්වා’’ති පච්චුද්ධටවිසෙසො ගහෙතබ්බො.

743. ධාරෙය්‍යාති අනධිට්ඨහිත්වා, අවිකප්පෙත්වා ච පරිභුඤ්ජිතබ්බො. **තං** කාලං පත්තං අතික්කාමයතොති යොජනා. **‘‘නිස්සග්ගිය’’**න්ති ඉමිනාපි ‘‘පත්ත’’න්ති ඉදං යුජ්ජති. **පත්ත**-සද්දො මාගධිකානං ද්විලිඞ්ගකො, තස්මා එවං වුත්තො.

744. අධිට්ඨිතවිකප්පිතෙසු අනන්තොගධත්තා අතිරෙකභාවං දස්සෙතුමාහ **‘‘යං පත්ත’’**න්තිආදි.

745. **සම්මුඛෙ**ති අඩ්ඪතෙය්‍යහත්ථප්පදෙසතො අන්තො ඨිතං පත්තං. **දූරස්මි**න්ති අඩ්ඪතෙය්‍යරතනතො පරභාගෙ ‘‘අන්තොගබ්භෙ වා උපරිපාසාදෙ වා සාමන්තවිහාරෙ වා’’ති **අට්ඨකථායං** වුත්තප්පකාරෙ දූරෙපි. යත්ථ කත්ථචි

විකප්පනකාලෙපි සන්තිකදූරවචනභෙදා එවමෙව යොජෙත්වා වත්තබ්බා. ‘‘විකප්පෙතුං පන බහූනිපි ලබ්භතී’’ති **ගණ්ඨිපදෙ** වුත්තං. **අයං නයොති** ‘‘ඉමං පත්තං පච්චුද්ධරාමී’’තිආදිනයො.

746. වාචාකායවසෙන දුවිධෙ අධිට්ඨානෙ වාචාධිට්ඨානං දස්සෙත්වා කායාධිට්ඨානං දස්සෙතුමාහ **‘‘ආභොග’’**න්තිආදි. **ආභොගන්ති** ‘‘ඉමං පත්තං අධිට්ඨාමී’’ති ආභොගං. **‘‘මනසා’’**ති ඉමිනා න වචසාති වුත්තං හොති. කායවිකාරොව **කායවිකාරකං,** හත්ථෙන ඵන්දාපනාදිකායකිරියාති අත්ථො. එතෙනෙව කායාධිට්ඨානං හත්ථෙන අපත්තබ්බෙ දූරෙ න කාතබ්බන්ති දස්සෙති.

747-8. ‘‘ජහති අධිට්ඨාන’’න්ති පදච්ඡෙදො. **දානතොති** අඤ්ඤස්ස දානෙන. **භෙදකතොති** භිජ්ජනෙන. **නාසතොති** පත්තසාමිකස්ස කාලකිරියාය. **විබ්භමතොති** සික්ඛං අපච්චක්ඛාය ගිහිභාවූපගමනෙන. **උද්ධාරතොති** පච්චුද්ධරණෙන. **පච්චක්ඛතොති** සික්ඛාපච්චක්ඛානෙන. **පරිවත්තනතොති** ලිඞ්ගපරිවත්තනෙන. **ගාහතොති** විස්සාසග්ගහණෙන, අච්ඡින්දිත්වා ගහණෙන ච.

කඞ්ගුසිත්ථප්පමාණෙනාති සත්තන්නං ධඤ්ඤානං ඛුද්දකතරස්ස කඞ්ගුනො සිත්ථප්පමාණෙන. **ඛෙනාති** මුඛවට්ටියා ද්වඞ්ගුලතො හෙට්ඨා ආකාසපරියායෙන ඡිද්දෙන. **ආණියා වාති** අයොමයාය ආණියා වා.

750-1. **මණිපත්තොති** මණිනා කතො. **වෙළුරියුබ්භවොති** මරකතමණිමයො. **ඵලිකුබ්භවොති** ඵලිකපාසාණෙන කතො. **කාචමයොති** කාචමත්තිකාමයො. **කංසමයොති** කංසලොහෙන කතො. **තිපුමයොති** කාළතිපුමයො. **සීසමයොති** සෙතතිපුමයො. විපල්ලාසෙන ච වදන්ති. **සජ්ඣුමයොති** රජතමයො.

752. සටකටාහොති සටකපාලං. **සීසකටාහොති** ඡවසීසකපාලං. **තුම්බන්ති** අලාබු. **අස්සාති** එකාදසවිධස්ස පත්තස්ස. **අනුලොමිකන්ති** අකප්පියවසෙන අනුලොමං. **තත්ථාති** තස්මිං එකාදසවිධෙ. තම්බමයං ලොහමයං ථාලකං පන වට්ටතීති යොජනා, පත්තොයෙව න වට්ටති, තම්බලොහමයා ථාලකා පන වට්ටන්තීති අත්ථො.

753. **තට්ටිකාදීනීති ආදි**-සද්දෙන වට්ටකාදීනං සඞ්ගහො. **වට්ටකන්ති** ච අඩ්ඪචන්දාකාරො ලොහාදිමයො භාජනියවිසෙසො. **පුග්ගලස්සාති** භික්ඛුස්ස. ගිහී ච සඞ්ඝො ච **ගිහිසඞ්ඝා,** තෙසං සන්තකා **ගිහිසඞ්ඝිකා.**

754. **යං කිඤ්චි පත්තන්ති** සත්තසු පත්තෙසු යං කිඤ්චි පත්තං. **වොදකං කත්වාති** විගතොදකං කත්වා. **පටිසාමෙය්‍යාති** නික්ඛෙපාරහට්ඨානෙ නික්ඛිපනවසෙන, ථවිකාය පක්ඛිපිත්වා බන්ධනවසෙන වා සඞ්ගොපෙය්‍ය.

755. **ඔතාපෙතුන්ති** ආතපෙ, අග්ගිම්හි වා තාපෙතුං. **උණ්හෙති** තස්මිංයෙව උණ්හෙ. **න නිදහෙතබ්බොති** න ඣාපෙතබ්බො. සීසාපනයනමෙව න වට්ටතීති න නිදහෙතබ්බොති අත්ථො අධිකනිවාරණෙනෙව විඤ්ඤායති.

756. **මිඩ්ඪන්තෙති** මිඩ්ඪියා අන්තෙ. **පරිභණ්ඩන්තෙති** පමුඛෙ මහාමිඩ්ඪියා අන්තෙ. **‘‘විත්ථිණ්ණෙති** අන්තමසො ද්විපත්තමත්තොකාසවිත්ථාරෙ’’ති කෙචි. ඨපෙතුං පන වට්ටතීති යොජනා, වලයාදිආධාරෙන විනාපි ඨපෙතුං වට්ටතීති අත්ථො. ‘‘මිඩ්ඪියා පමුඛෙ මිඩ්ඪියා ච ඛරභූමිපදෙසාදීසු ච වලයමත්ථකෙ ඨපෙතුං වට්ටතී’’ති වදන්ති.

757. දාරුආධාරකෙති උදුක්ඛලසදිසෙ දාරුමයෙ ආධාරෙ. **ද්වෙ පත්තෙ ඨපෙතුම්පි වට්ටතීති** පත්තමත්ථකෙ අපරස්සාපි පත්තස්ස ඨපනවසෙන ද්වෙ පත්තෙ ඨපෙතුම්පි වට්ටති. **අපි**-සද්දෙන එකස්මිං වත්තබ්බමෙව නත්ථීති දස්සෙති. **අයමෙව නයොති** ‘‘ද්වෙපි පත්තෙ ඨපෙතුං වට්ටතී’’ති අයං නයො. **දණ්ඩභූමිආධාරකෙසූති** එත්ථ **දණ්ඩාධාරො** නාම බහූහි දණ්ඩෙහි කතො. **භූමිආධාරකො** නාම භූමියං කතො ආලවාලවලයාකාරො සිලිට්ඨාධාරො. ‘‘දන්තවෙත්තලතාදිමයො භූමිආධාරකො’’ති කෙචි.

758-9. **තට්ටිකායාති** තාලපණ්ණාදීහි කතතට්ටිකාය. **පොත්ථකෙති** මකචිවාකමයෙ වා රුක්ඛවාකමයෙ වා අත්ථරණෙ. **කටසාරකෙති** තාලපණ්ණාදීහි වීතෙ අත්ථරණෙ. **පරිභණ්ඩකතායාති** කතගොමයපරිභණ්ඩාය. **අපි**-සද්දෙන සුධාකම්මං කත්වා පාසාණෙන සංසිත්වා මට්ඨකතාය භූමියා වත්තබ්බමෙව නත්ථීති දස්සෙති. **වාලුකාසු වාති** ලෙඩ්ඩුපාසාණසක්ඛරකපාලාදිඅමිස්සාසු සණ්හසුඛුමවාලුකාසූති වුත්තං හොති. තෙනෙවාහ **‘‘තථාරූපාසූ’’**තිආදි. රජම්හි සන්තෙපි අසන්තෙපි විසුංයෙව ‘‘ඛරභූමියා න ඨපෙතබ්බ’’න්ති වුත්තත්තා **‘‘සරජායා’’**ති ඉමිනා රජොකිණ්ණං සණ්හභූමිමාහ. **ඛරභූමියාති** ඵරුසභූමියා.

760. **ලග්ගෙතුන්ති** ඔලම්බෙතුං. දණ්ඩකොටියා, නාගදන්තකොටියා ච පත්තමුඛෙන පක්ඛිපිත්වා ඨපනම්පි **ලග්ගනං** නාම. **ඡත්තඞ්කමඤ්චපීඨෙසූති** ඡත්තෙ, අඞ්කෙ, මඤ්චපීඨෙ ච.

761. **අටනීසූති** අඞ්ගෙසු. **බන්ධිත්වාති** ථවිකාය අංසවද්ධනකාදිනා යෙන කෙනචි බන්ධිත්වා. **ඔලම්බෙතුම්පීති** ලග්ගෙතුම්පි. ‘‘ඨපෙතුං උපරී’’ති පදච්ඡෙදො.

762. **මඤ්චපීඨට්ටකෙති** මඤ්චපීඨෙසු ඨපිතපත්තා යථා න පතන්ති, තථා අටනිමත්ථකෙ දාරුනා පරික්ඛෙපෙ කතෙ මඤ්චපීඨට්ටකා නාම හොන්ති, තාදිසෙ මඤ්චපීඨට්ටකෙ ඨපෙතුං වට්ටතීති අත්ථො. **හත්ථපූරොපීති** හත්ථස්ස පූරොපි. **අපි**-සද්දෙන යාගුතෙලපරිපූරිතස්සාපි සඞ්ගහො. තුච්ඡපත්තෙ විනිච්ඡයො යථාවුත්තොයෙව. පූරණං පූරො, හත්ථස්ස පූරො හත්ථපූරො.

තිභාණවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

763. **කවාටන්ති** ද්වාරකවාටඵලකං. ‘‘සෙනාසනෙ ද්වාරකවාටවාතපානකවාටාදී’’තිආදීසු ද්වාරඵලකං ‘‘කවාට’’න්ති හි වුත්තං. **න පණාමෙය්‍යාති** න නාමෙය්‍ය න වාලෙය්‍ය, න ච පිදහෙය්‍යාති අත්ථො. පත්තං හත්ථෙ යස්ස සො **පත්තහත්ථොති** භින්නාධිකරණොයං බාහිරත්ථසමාසො ‘‘වජිරපාණී’’තිආදීසු විය. ‘‘පණාමෙය්‍ය අස්සා’’ති පදච්ඡෙදො.

764. **න නීහරෙය්‍ය පත්තෙන වලකානීති** රසං පිවිත්වා පාතිතමධුකඵලට්ඨිකාදි ඡඩ්ඩිතානි බහි ඡඩ්ඩෙතුං පත්තෙන න නීහරෙය්‍ය. **අට්ඨිකානි වාති** පනසට්ඨිකොලට්ඨිආදිඅට්ඨිකානි වා. **උච්ඡිට්ඨමුදකන්ති** මුඛධොවනාදිකං උච්ඡිට්ඨමුදකං. පත්තෙන නීහරන්තස්සාති යොජනා, බහි ඡඩ්ඩෙතුං තං පත්තෙ ආසිඤ්චිත්වා හරන්තස්සාති වුත්තං හොති. ඉතරථා උච්ඡිට්ඨපත්තධොවනොදකම්පි තෙනෙව පත්තෙන බහි න නීහරිතබ්බං සියා.

765. පටිග්ගහෙති මුඛධොවනොදකන්ති **පටිග්ගහො,** ඛෙළමල්ලකොව. **මුඛතො නීහටන්ති** මුඛෙන ඡඩ්ඩිතං මංසඛණ්ඩාදි යං කිඤ්චි.

766. **විනස්සතීති** විබ්භමෙන වා සික්ඛාපච්චක්ඛානෙන වා කාලකිරියාය වා විනස්සති. අථ වා **යොති** පච්චත්තවචනං ‘‘යස්සා’’ති සාමිවසෙන පරිණාමෙත්වා යස්ස භික්ඛුනො පත්තො භෙදෙන වා අච්ඡෙදෙන වා චොරිකාය හරණෙන වා නස්සති, තස්ස අනාපත්තීති යොජනා.

767. **පඨමස්සාති** පත්තවග්ගස්ස පඨමං සඞ්ගහිතත්තා පඨමස්ස. **පත්තස්සාති** පත්තසික්ඛාපදස්ස. **පඨමෙනාති** චීවරවග්ගස්ස පඨමං සඞ්ගහිතත්තා පඨමෙන කථිනෙනාති සම්බන්ධො. **මහෙසිනාති** මහන්තෙ සීලක්ඛන්ධාදයො ගුණෙ එසි ගවෙසීති මහෙසි. පඨමස්ස පත්තස්ස **සමුට්ඨානාදයො සබ්බෙ** ඉධ අනිද්දිට්ඨවිනිච්ඡයා පඨමෙන කථිනෙන **සමා** සදිසා ඉති මහෙසිනා **මතා** අනුමතා අනුඤ්ඤාතාති යොජනා.

පඨමපත්තකථාවණ්ණනා.

768. පඤ්ච බන්ධනානි ඌනානි යස්ස සො **පඤ්චබන්ධනඌනො,** පත්තො, තස්මිං, අබන්ධනඤ්ච එකද්විතිචතුබන්ධනඤ්ච ‘‘පඤ්චබන්ධනඌන’’න්ති ගහිතං. යථාහ **පාළියං** ‘‘ඌනපඤ්චබන්ධනො නාම පත්තො අබන්ධනො වා එකබන්ධනො වා ද්විබන්ධනො වා තිබන්ධනො වා චතුබන්ධනො වා’’ති (පාරා. 613). බන්ධනෙ අකතෙපි බන්ධනාරහො වක්ඛමානලක්ඛණරාජියුත්තොපි ‘‘ඌනපඤ්චබන්ධනොයෙවා’’ති ගහෙතබ්බො. එත්ථ **අබන්ධනො** නාම යස්ස බන්ධනමෙව නත්ථි, සො. තෙනෙවාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘යස්මා අබන්ධනස්සපි පත්තස්ස පඤ්ච බන්ධනානි න පූරෙන්ති සබ්බසො නත්ථිතායා’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.612-613). ද්වඞ්ගුලප්පමාණතො ඌනරාජියුත්තො අබන්ධනොකාසොපි ‘‘අබන්ධනොයෙවා’’ති ගහෙතබ්බො. යථාහ **පාළියං** ‘‘අබන්ධනොකාසො නාම පත්තො යස්ස ද්වඞ්ගුලා රාජි න හොතී’’ති (පාරා. 613).

769. **උද්දිට්ඨන්ති** ‘‘බන්ධනොකාසො නාම පත්තො යස්ස ද්වඞ්ගුලා රාජි හොතී’’ති (පාරා. 613) **පදභාජනෙ** වුත්තං. ද්වඞ්ගුලාය රාජියා එකඤ්ච බන්ධනන්ති යොජනා. ‘‘මුඛවට්ටිතො හෙට්ඨා හට්ඨා’’ති **අට්ඨකථාවචනතො** (පාරා. අට්ඨ. 2.612-613) ‘‘සබ්බාපි රාජියො මුඛවට්ටිතො පට්ඨාය හෙට්ඨා හට්ඨායෙව ගහෙතබ්බා’’ති **නිස්සන්දෙහෙ** වුත්තං. මුඛවට්ටිං විනා අඤ්ඤත්ථාපි ඌනපඤ්චබන්ධනෙ වා ඌනපඤ්චබන්ධනොකාසෙ වා සති සොපි පත්තො ඌනපඤ්චබන්ධනො න හොතීති න සක්කා වත්තුං, තස්මා ‘‘මුඛවට්ටිතො පට්ඨායා’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.612-613) **අට්ඨකථායං** නියමෙත්වා වචනං වීමංසිතබ්බං. ඉධ පන තථා නියමො න දස්සිතො, තස්මා අයමෙව විනිච්ඡයො සාමඤ්ඤෙන වුත්තාය පාළියා අඤ්ඤදත්ථු සංසන්දති සමෙති. **ච**-කාරස්ස අවුත්තසමුච්චයත්ථත්තා ද්වඞ්ගුලද්වඞ්ගුලාහි ද්වීහි ද්වෙ බන්ධනානි ච තීහි බන්ධනානි වාති ඉදම්පි වුත්තමෙව හොති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘යස්ස පන ද්වෙ රාජියො, එකායෙව වා චතුරඞ්ගුලා, තස්ස ද්වෙ බන්ධනානි දාතබ්බානි. යස්ස තිස්සො, එකායෙව වා ඡළඞ්ගුලා, තස්ස තීණි බන්ධනානි දාතබ්බානී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.612-613).

ඌනපඤ්චබන්ධනපත්තෙසු අන්තිමපත්තස්ස විභාගං දස්සෙතුමාහ **‘‘බන්ධනානි වා’’**තිආදි. මුඛවට්ටියා අට්ඨඞ්ගුලප්පමාණානං චතුන්නං රාජීනං චත්තාරි බන්ධනානි වාති වුත්තං හොති. වකාරො පුබ්බෙ වුත්තස්සෙව සමුච්චයං කරොති. **අට්ඨඞ්ගුලරාජියා තථාති** මුඛවට්ටිතො පට්ඨාය අට්ඨඞ්ගුලායාමං හට්ඨාය රාජියා ද්වඞ්ගුලද්වඞ්ගුලමත්තෙ ඨානෙ තෙනෙව නීහාරෙන බද්ධානි චත්තාරි බන්ධනානි වාති අත්ථො.

770. එවං ඌනපඤ්චබන්ධනපත්තං දස්සෙත්වා ඉදානි පරිපුණ්ණපඤ්චබන්ධනපත්තං දස්සෙතුමාහ **"පඤ්ච වා"**තිආදි. මුඛවට්ටියා ද්වඞ්ගුලද්වඞ්ගුලායාමං ඔතිණ්ණා පඤ්ච රාජියො ච. **වා**-සද්දෙන පඤ්චබන්ධනවිකප්පා දස්සිතා. **එකා වාපි දසඞ්ගුලා**ති මුඛවට්ටිතො දසඞ්ගුලායාමා එකා වා රාජි හොති. **අපි**-සද්දෙන තස්සා රාජියා බන්ධනො පඤ්චබන්ධනපක්ඛො දස්සිතො. **අයං පත්තො**ති යස්ස පඤ්ච රාජියො වා තත්ථ බන්ධනානි පඤ්චබන්ධනානි වා, දසඞ්ගුලා එකා රාජි වා තත්ථ බන්ධනානි පඤ්චබන්ධනානි වා සන්ති, අයං පත්තො පඤ්චබන්ධනො නාම.

771. එත්තාවතා මත්තිකාපත්තෙ විනිච්ඡයං දස්සෙත්වා ඉදානි අයොපත්තෙ දස්සෙතුමාහ **"අයොපත්තො"**තිආදි. ඡිද්දානි පටිච්ඡාදෙතුං බන්ධිතබ්බානි අයොපට්ටානි **ලොහමණ්ඩලකානි** නාම. "භණ්ඩී"තිපි තස්සෙව පරියායො. භණ්ඩිතබ්බං බන්ධිත්වා ඡිද්දෙ පටිච්ඡාදිතෙපි යත්ථ අසණ්හතාය ආමිසං තිට්ඨති, තාදිසොපි අපත්තොයෙවාති ආහ **"මට්ඨො වට්ටතී"**ති. **අයොචුණ්ණෙන වාණියා**ති එත්ථාපි "මට්ඨො වට්ටතී"ති සම්බන්ධනීයං.

772. තස්ස නිස්සග්ගියං සඞ්ඝස්ස නිස්සට්ඨං තං පත්තං තස්මිං අනුකම්පාය අගණ්හන්තස්සාති යොජනා, "සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිස්සජ්ජිතබ්බො"ති (පාරා. 613) වචනතො සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිස්සට්ඨං තස්ස තං පත්තං **තස්මිං** පත්තනිස්සජ්ජකෙ පුග්ගලෙ අනුකම්පාය අගණ්හන්තස්ස.

773. **දීයමානෙ තු පත්තස්මි**න්ති ඌනපඤ්චබන්ධනෙන පත්තෙන විඤ්ඤාපිතනවපත්තෙ භික්ඛුම්හි තං පත්තං සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිස්සජ්ජිත්වා ආපත්තිං දෙසෙත්වා නිසින්නෙ චතස්සො අගතියො අගමනං, ගහිතාගහිතජානනන්ති ඉමෙහි පඤ්චහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතෙන භික්ඛුනා පඨමං සඞ්ඝං යාචිත්වා ඤත්තිදුතියාය කම්මවාචාය සඞ්ඝෙන පත්තගාහකං කත්වා සම්මතෙන නිස්සට්ඨපත්තං හත්ථෙන ගහෙත්වා තස්මිං සඞ්ඝෙ සඞ්ඝත්ථෙරතො පට්ඨාය අනුක්කමෙන උපසඞ්කම්ම විඤ්ඤායමානං ගුණං වත්වා පණාමිතෙ. **යස්සා**ති තස්මිං සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිසින්නස්ස යස්ස භික්ඛුනො, රොචනත්ථයොගෙ සම්පදානවචනං. **සො දීයමානො** පත්තො. **තං දීයමානං** පත්තං.

774. **දීපිතො**ති "අපත්තකස්ස න ගාහෙතබ්බො"ති (පාරා. 615) වුත්තො. **තත්ථා**ති තස්සං භික්ඛුපරිසායං. **පත්තපරියන්තො**ති එත්ථ "එවං පරිවත්තෙත්වා පරියන්තෙ ඨිතපත්තො"ති (පාරා. අට්ඨ. 2.615) **අට්ඨකථායං** වුත්තත්තා තෙන පත්තපරිවත්තනෙන ආගතො වා සබ්බෙහි අග්ගහිතත්තා ආගතො සො එව වා පත්තො පරියන්තො නාම හොතීති අත්ථො. **තස්ස භික්ඛුනො**ති පත්තං නිස්සජ්ජිත්වා නිසින්නස්ස තස්ස භික්ඛුනො.

775. **තන්ති** අත්තනො දින්නං තං පරියන්තපත්තං. **අප්පදෙසෙ**ති මඤ්චපීඨාදිඅට්ඨානෙ. යථාහ **අට්ඨකථායං** "මඤ්චපීඨඡත්තනාගදන්තාදිකෙ අදෙසෙ"ති (පාරා. අට්ඨ. 2.615). **විස්සජ්ජෙතී**ති අඤ්ඤස්ස දෙති. අත්තනා අදාපෙත්වා අඤ්ඤෙන තං පත්තං සයමෙව අත්තනො ගහෙත්වා අඤ්ඤං අනුරූපං පත්තං දියයමානං ගණ්හිතුං වට්ටතීති **අට්ඨකථායං** වුත්තං. **අභොගෙන පරිභුඤ්ජතී**ති යාගුරන්ධනාදිවසෙන පරිභුඤ්ජති. යථාහ **අට්ඨකථායං** "අභොගෙනාති යාගුරන්ධනරජනපචනාදිනා"ති (පාරා. අට්ඨ. 2.615). "අන්තරාමග්ගෙ පන බ්‍යාධිම්හි උප්පන්නෙ අඤ්ඤස්මිං භාජනෙ අසති මත්තිකාය ලිම්පිත්වා යාගුං වා පචිතුං උදකං වා තාපෙතුං වට්ටතී"ති (පාරා. අට්ඨ. 2.615) **අට්ඨකථායං** වුත්තත්තා තාදිසෙ ඨානෙ තථාපි පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතීති එත්ථ විසෙසො.

776. **නට්ඨෙ**ති අත්තනො පරිභුඤ්ජියමානෙ පත්තෙ චොරග්ගහණාදිනා නට්ඨෙ. **භින්නෙ**ති භෙදමුපගතෙ. **අනාපත්තී**ති අඤ්ඤං පත්තං විඤ්ඤාපෙන්තස්ස අනාපත්ති. **පකාසිතා**ති "අනාපත්ති නට්ඨපත්තස්ස භින්නපත්තස්ස ඤාතකානං පවාරිතානං අඤ්ඤස්සත්ථාය අත්තනො ධනෙනා"තිආදිනා (පාරා. 617) නයෙන **පාළියං** දෙසිතා. ඉධ "අඤ්ඤස්සත්ථායා"ති වුත්තත්තා අත්තනො වළඤ්ජියමානෙ පත්තෙ සතිපි අඤ්ඤස්සත්ථාය පත්තං විඤ්ඤාපෙතුං වට්ටති. **ඤාතකාදීනං ගණ්හතො**ති එත්ථ "සන්තක"න්ති ලබ්භති. අත්තනො ධනෙනාති යොජනා. එත්ථ ධනං නාම සුත්තවත්ථාදි කප්පියවත්ථු.

777. එත්ථ විඤ්ඤාපනං **ක්‍රියං**.

දුතියපත්තකථාවණ්ණනා.

778. **සප්පිආදිං භෙසජ්ජ**න්ති එත්ථ **පාළියං** "සෙය්‍යථීදං? සප්පි නවනීතං තෙලං මධු ඵාණිත"න්ති (පාරා. 622) උද්දිසිත්වා "සප්පි නාම ගොසප්පි වා අජිකාසප්පි වා මහිංසසප්පි වා, යෙසං මංසං කප්පති, තෙසං සප්පී"ති (පාරා. 623) නිද්දිට්ඨං සතඤ්ච "තෙසංයෙව නවනීත"න්ති (පාරා. 623) නිද්දිට්ඨං නවනීතඤ්ච "තිලතෙලං සාසපතෙලං මධුකතෙලං එරණ්ඩකතෙලං වසාතෙල"න්ති (පාරා. 623) නිද්දිට්ඨං තෙලඤ්ච "මධු නාම මක්ඛිකාමධූ"ති (පාරා. 623) නිද්දිට්ඨං මධුඤ්ච "ඵාණිතං නාම උච්ඡුම්හා නිබ්බත්ත"න්ති (පාරා. 623) නිද්දිට්ඨං ගුළාදිඵාණිතඤ්චාති එතස්මිං පඤ්චභෙසජ්ජරාසිම්හි යං යං භෙසජ්ජන්ති අත්ථො. **පුරෙභත්ත**න්ති පුරෙභත්තෙ. **පටිගය්හා**ති පටිග්ගහෙත්වා.

779. **තං** පුරෙභත්තං පටිග්ගහිතං භෙසජ්ජං. **සත්තාහ**න්ති එත්ථ "වට්ටතී"ති කිරියාය අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං. "සත්තාහං අතික්කමන්තස්සා"ති පදච්ඡෙදො. **"සත්තාහාතික්කමෙ තස්සා"**ති වා පාඨො. සත්තාහස්ස අතික්කමො සත්තාහාතික්කමො, තස්මිං **සත්තාහාතික්කමෙ. තස්සා**ති භෙසජ්ජපටිග්ගාහකස්ස භික්ඛුනො.

“නිස්සග්ගිය”න්ති ඉමිනා පාචිත්තියමෙව දස්සිතං. නිස්සග්ගියවත්ථු භාජනගණනාය ආපත්තිං කරොති. එකස්මිං භාජනෙපි විසුං විසුං ඨපිතානි නවනීතපිණ්ඩගුළපිණ්ඩසක්කරමධුපටලානිපි අත්තනො ගණනාය ආපත්තිං කරොන්ති.

780. **ගණ්හිත්වා**ති පටිග්ගහෙත්වා. සන්නිධීයතීති **සන්නිධි,** සන්නිහිතවත්ථු, තස්ස **කාරකං** කරණං අපරාපරදිවසත්ථාය ඨපනං, තං කත්වා, පච්ඡාභත්තං පටිග්ගහිතං යථා අපරං දිවසං ගච්ඡති, තථා කත්වා නික්ඛිපිත්වාති අත්ථො. **නිරාමිසං සායතො**ති ආමිසෙන අමිස්සෙත්වා භුඤ්ජන්තස්ස.

781. **උග්ගහිත**න්ති අප්පටිග්ගහාපෙත්වා හත්ථෙන ගහිතං. **සරීරභොගෙ**ති බහි සරීරපරිභොගෙනෙව.

782. **ගහිතං** පටිග්ගහිතං. **තාපෙත්වා**ති විලීයාපෙත්වා.

783. **“සයං තාපෙති…පෙ…. න හොති සො”**ති ඉදං සුධොතනවනීතං සන්ධාය වුත්තං, දුද්ධොතෙන පන දධිගුළිකාදිසහිතෙන සාමංපාකො හොතෙව. නවනීතස්ස යං සයං තාපනං, සො සාමංපාකො න හොතීති යොජනා.

784. **යෙන කෙනචී**ති උපසම්පන්නෙන, අනුපසම්පන්නෙන වා.

785. **“සයං කරොතී”**ති ඉමිනා අනුපසම්පන්නං නිවත්තෙති. තෙන කතං පන තදහු පුරෙභත්තං සාමිසම්පි වට්ටති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘පුරෙභත්තං පටිග්ගහිතඛීරෙන වා දධිනා වා කතසප්පි අනුපසම්පන්නෙන කතං සාමිසම්පි තදහු පුරෙභත්තං වට්ටතී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.622).

786. **සවත්ථුකස්සා**ති එත්ථ වත්ථු නාම ඛීරදධි.

787. **අස්සා**ති පටිග්ගහිතඛීරදධීහි කතසප්පිමාහ. **“පටිග්ගහෙත්වා තානී”ති වුත්තත්තා**ති ඉදං ‘‘යානි ඛො පන තානි ගිලානානං භික්ඛූනං පටිසායනීයානි භෙසජ්ජානි, සෙය්‍යථිදං? සප්පි නවනීතං තෙලං මධු ඵාණිතං, තානි පටිග්ගහෙත්වා’’ති (පාරා. 622) ඉමස්මිං **මාතිකාපාඨෙ** ‘‘යානී’’ති වුත්තසප්පිආදීනමෙව ‘‘තානි පටිග්ගහෙත්වා’’ති වුත්තත්තාති වුත්තං හොති, තත්ථ ඛීරදධීනං අවුත්තත්තාති අධිප්පායො.

788. **කප්පියසප්පිම්හී**ති කප්පියමංසානං සත්තානං සතෙ. **අකප්පියසප්පිම්හී**ති අකප්පියමංසානං සත්තානං සතෙ, පටිග්ගහෙත්වා සත්තාහෙ අතික්කන්තෙති වුත්තං හොති.

789. තෙන සප්පිනා අකප්පියෙන භවිතබ්බන්ති ඉදං දුක්කටං කථං හොතීති ආහ **“සබ්බා”**තිආදි. අකප්පියං මංසං යෙසං තෙ **අකප්පියමංසා,** මනුස්සාදයො, සබ්බෙ ච තෙ අකප්පියමංසා චාති **සබ්බාකප්පියමංසා,** තෙසං.

790-1. එවං චෙ වට්ටති, ‘‘යෙසං මංසං කප්පති, තෙසං සප්පී’’ති කස්මා පාළියං වුත්තන්ති චොදනං සමුට්ඨාපෙත්වා තං පරිහරිතුමාහ **“යෙස”**න්තිආදි. තත්ථ ‘‘යෙසඤ්හි කප්පති මංසං, තෙසං සප්පී’’ති **ඉදං** වචනං **කිං** පයොජනං සාධෙතීති වුත්තං හොති. ඉදානි පරිච්ඡෙදනියමනසඞ්ඛාතං තංපයොජනඤ්ච තබ්බිසයඤ්ච දස්සෙතුමාහ **“පණීතභොජනස්සා”**තිආදි. පණීතභොජනස්ස පරිච්ඡෙදනියාමනන්ති යොජනා. සත්තාහකාලිකෙ පඤ්චවිධෙ භෙසජ්ජෙති වුත්තං හොති, නිද්ධාරණෙ භුම්මං. **නිස්සග්ගියස්ස වත්ථූන**න්ති නිද්ධාරිතබ්බදස්සනං. **නිස්සග්ගියස්සා**ති එත්ථ තංහෙතුකස්ස පාචිත්තියස්සාති අත්ථො. **වත්ථූන**න්ති සප්පිනවනීතද්වයමෙව වුත්තං. සත්තාහකාලිකෙ නිස්සග්ගියපාචිත්තියස්ස වත්ථු නාම එතෙසමෙව සප්පිනවනීතානි, පණීතභොජනඤ්ච තෙසමෙව ඛීරදධිසප්පිනවනීතානීති දස්සෙතුං තථා වුත්තං, න අකප්පියමංසසත්තානං සප්පිආදිනිවාරණත්ථං වුත්තන්ති අයං පාළියං තථාගතා ධිප්පෙතො අත්ථොති වුත්තං හොති.

792. **ගහිතුග්ගහිතාදිකෙ** උග්ගහිතපටිග්ගහිතාදිකෙ නවනීතෙපි සබ්බො විනිච්ඡයො සප්පිම්හි වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බොති යොජනා. **ආදි-**සද්දෙන පුරෙභත්තං, පච්ඡාභත්තං පටිග්ගහිතඛීරදධීහි, උග්ගහිතඛීරදධීහි ච කතං නවනීතං, තාදිසමෙව අකප්පියමංසනවනීතඤ්ච සඞ්ගහිතං. **සබ්බො විනිච්ඡයො**ති ආපත්තිආදිකං සබ්බවිනිච්ඡයං සඞ්ගණ්හාති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘සබ්බො ආපත්තානාපත්තිපරිභොගාපරිභොගනයො’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.622).

793-4. **භික්ඛූනං ආකිරන්තී**ති එත්ථ ‘‘පත්තෙ’’ති සාමත්ථියා ලබ්භති. **ආදිච්චපක්ක**න්ති ආතපෙ විලීනං. **සංසට්ඨං** පරිස්සාවිතං.

795-6. තිලතෙලං සාසපතෙලං මධුකතෙලං එරණ්ඩකතෙලං. **ගහිත**න්ති පටිග්ගහිතං. පුරෙභත්තං සාමිසම්පි නිරාමිසම්පි සායිතබ්බන්ති යොජනා. **තෙසං වසා**ති සත්තාහාතික්කන්තානං තෙසං තෙලානං වසෙන, තෙලභාජනගණනායාති වුත්තං හොති.

798. **තෙසං තිණ්ණම්පීති** එරණ්ඩමධුකසාසපබීජානං තිණ්ණං.

799. **නිස්සග්ගියං** පාචිත්තියං.

800. **සාසපාදීනන්ති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන පටිලොමෙන මධුකෙරණ්ඩකානං ගහණං. **ගහෙත්වාති** පටිග්ගහෙත්වා. භික්ඛුනා තෙලත්ථායෙව ගහෙත්වා ඨපිතානං සාසපාදීනං සත්තාහාතික්කමෙ දුක්කටං සියාති යොජනා.

801-2. නාළිකෙරඤ්ච කරඤ්ජඤ්ච **නාළිකෙරකරඤ්ජානි,** තෙසං, නාළිකෙරඵලානං, නත්තමාලට්ඨීනඤ්ච තෙලන්ති සම්බන්ධො. **කුරුවකස්සාති** අතසිබීජස්ස. නිම්බඤ්ච කොසම්බකඤ්ච **නිම්බකොසම්බකානි,** තෙසං, පුචිමන්දබීජස්ස ච එන්දනබීජස්ස ච තෙලන්ති සම්බන්ධො. **භල්ලාතකස්සාති** එවංනාමකස්ස රුක්ඛබීජස්ස. **සමයච්චයෙති** සත්තාහාතික්කමෙ.

803. **යාවකාලිකභෙදඤ්චාති** එත්ථ ''යාවකාලික''න්ති භෙදො විසෙසනං යස්සාති විග්ගහො, ''ඉදං වත්ථු''න්ති එතස්ස අජ්ඣොහරණීයවිසෙසිතබ්බස්ස විසෙසනං. **යාවජීවිකන්**තිපි තස්සෙව විසෙසනං. **සෙසන්ති** ''සාමංපාකසවත්ථුක පුරෙභත්තපච්ඡාභත්තපටිග්ගහිතඋග්ගහිතකවත්ථුවිධානං සබ්බ''න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.622) **අට්ඨකථායං** දස්සිතං සෙසං විසෙසප්පකාරජාතමාහ. **එත්ථාපීති** ඉමස්මිං තෙලවිනිච්ඡයෙපි.

804. **අච්ඡස්ස** ඉසස්ස. **මච්ඡස්ස** ජලජස්ස. **වරාහස්ස** සූකරස්ස. **සුසුකාසඞ්ඛාතස්ස** මකරස්ස. මච්ඡවචනෙනෙව මකරස්ස සඞ්ගහිතත්තෙපි වාළමච්ඡභාවෙන විසුං ගහණන්ති **අට්ඨකථායං** වුත්තං. **ගද්‍රභස්ස** ඛරස්ස. ඉමෙසං **පඤ්චන්නං** සත්තානං වසෙන පඤ්චවිධානං **වසානං** තෙලඤ්ච පඤ්චප්පකාරං හොතීති අත්ථො.

805. **කප්පියාකප්පියස්ස වාති** කප්පියාකප්පියමංසස්ස සත්තස්සාති වුත්තං හොති, සබ්බමෙව වසාතෙලං වට්ටතීති ඉමිනා සම්බන්ධො. එත්ථ ''අනුජානාමි භික්ඛවෙ වසානි භෙසජ්ජානි අච්ඡවසං මච්ඡවසං සුසුකාවසං සූකරවසං ගද්‍රභවස''න්ති (මහාව. 262) අනුඤ්ඤාතපාඨෙ **අච්ඡවසා**ග්ගහණෙන මනුස්සෙහි අඤ්ඤෙසං සබ්බාකප්පියමංසසත්තානං වසාය අනුඤ්ඤාතත්තා තං සඞ්ගහෙතුං **අකප්පිය**ග්ගහණං කතන්ති දට්ඨබ්බං. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''අච්ඡවස'න්ති වචනෙන ඨපෙත්වා මනුස්සවසං සබ්බෙසං අකප්පියමංසානං වසා අනුඤ්ඤාතා''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.623). එත්ථ අකප්පියමංසසත්තානං මංසානං අකප්පියභාවො ''මංසෙසු හි දස මනුස්සහත්ථිඅස්සසුනඛඅහිසීහබ්‍යග්ඝදීපිඅච්ඡතරච්ඡානං මංසානි අකප්පියානි. වසාසු එකා මනුස්සවසාව. ඛීරාදීසු අකප්පියං නාම නත්ථී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.623) **අට්ඨකථා**වචනතො වෙදිතබ්බො. අකප්පියවචනෙන මනුස්සවසායපි ගය්හමානත්තා තස්මිං නීහරිතුමාහ **''ඨපෙත්වා''**ති.

806. **පුරෙභත්තන්ති** පුරෙභත්තෙ. **සංසට්ඨං** පරිස්සාවිතං. ''පුරෙභත්ත''න්ති ඉදං ''පටිග්ගහෙත්වාන, පක්කං, සංසට්ඨ''න්ති ඉමෙහි පදෙහි පච්චෙකං යොජෙතබ්බං. යථාහ **පාළියං** ''කාලෙ පටිග්ගහිතං කාලෙ නිප්පක්කං කාලෙ සංසට්ඨං තෙලපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතු''න්ති (මහාව. 262).

807. **තං කත්වා දෙතීති** අපටිග්ගහිතවසං ගහෙත්වා පචිත්වා තෙලං දෙතීති අත්ථො. තෙනාහ **අට්ඨකථායං** ''අනුපසම්පන්නෙහි කතං නිබ්බට්ටිතවසාතෙලං පුරෙභත්තං පටිග්ගහිතං පුරෙභත්තං සාමිසම්පි වට්ටතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.623). තතො උද්ධං සත්තාහමනතික්කම්මාති ගහෙතබ්බං. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''පච්ඡාභත්තතො පට්ඨාය සත්තාහං නිරාමිසමෙව වට්ටතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.623). ඉධ උභයත්ථාපි කාලෙ, විකාලෙ ච කප්පියාකප්පියමංසවසානං තෙලං දියමානං සුඛුමමංසචුණ්ණාදිකං අබ්බොහාරිකං. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''යං පන තත්ථ සුඛුමරජසදිසං මංසං වා න්හාරු වා අට්ඨි වා ලොහිතං වා හොති, තං අබ්බොහාරික''න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.623).

808. **පටිග්ගහෙතුන්ති** එත්ථ ''වස''න්ති ච **කාතුන්ති** එත්ථ ''තෙල''න්ති ච පකරණතො ලබ්භති. **කාතුන්ති** එත්ථ පචිතුං පරිස්සාවිතුන්ති උභයමෙවාති අත්ථො. **''න වට්ටතී''**ති ඉදං පටිග්ගහණාදිපයොගත්තයෙ විසුං විසුං දුක්කටත්තා වුත්තං. යථාහ **පාළියං** ''විකාලෙ චෙ භික්ඛවෙ පටිග්ගහිතං විකාලෙ නිප්පක්කං විකාලෙ සංසට්ඨං, තං චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති තිණ්ණං දුක්කටාන''න්ති (මහාව. 262). ඉමානි හි තීහි පයොගෙහි තීණි දුක්කටානි හොන්ති. **සෙසොති** උග්ගහිතකපටිග්ගහිතකසවත්ථුකවිසයො විනිච්ඡයො ච භාජනගණනාය ආපත්තිභෙදො චාති එවංපකාරො වත්තබ්බවිසෙසො.

809. **ගහිතන්ති** පටිග්ගහිතං. **මධුකරීකතන්ති** මධුමක්ඛිකාඛුද්දකමක්ඛිකාභමරමක්ඛිකාසඞ්ඛාතාහි තීහි මධුකරීහි කතං.

810. **වත්ථූනං ගණනාති** මධුපටලෙන යීතං චෙ, පටලගණනාය, පීළෙත්වා භාජනෙ පක්ඛිපිත්වා ඨපිතං චෙ, භාජනගණනාය, සිලෙසම්ව පත්ථින්නං චෙ, මහාභමරමධුඛණ්ඩපිණ්ඩවසෙන, විසුං විසුං කතෙ තෙසං ගණනායාති අත්ථො.

811. **සනාසනන්ති** එත්ථ ගුළඤ්ච නානප්පකාරා සක්කරා ච සනපක්කං නාම. පක්කතනුකං ඵාණිතං අසනපක්කං නාම. උච්ඡුසිලෙසො අපක්කසනං නාම. උච්ඡුදණ්ඩතො පීළිතරසො අපක්කාසනං නාම. ‘‘ඵාණිතං නාම උච්ඡුම්හා නිබ්බත්ත’’න්ති (පාරා. 623) සාධාරණපාළිවචනතො, ‘‘ඵාණිතං නාම උච්ඡුරසං උපාදායා’’ති (කඞ්ඛා. අට්ඨ. භෙසජ්ජසික්ඛාපදවණ්ණනා; වි. සඞ්ග අට්ඨ. 98) **අට්ඨකථා**වචනතො ච ඉහ රසාදීහි උච්ඡුපානම්පි සඞ්ගහිතං. කෙචි උච්ඡුනො චතුකාලිකත්තං වණ්ණයන්ති, තං න සාරතො පච්චෙතබ්බං.

812. **ඵාණිතන්ති** වුත්තප්පකාරෙ තස්මිං ඵාණිතෙ අඤ්ඤතරං. **ගහිතං** පටිග්ගහිතං.

813. **අසංසට්ඨෙනාති** අපරිස්සාවිතෙන. **කතඵාණිතන්ති** පරිස්සාවෙත්වා අත්තනා කතඵාණිතං. **පුරෙභත්තං ගහිතෙනාති** පුරෙභත්තං පටිග්ගහිතෙන. ‘‘සයං කත’’න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.623) වුත්තත්තා **කතන්ති** උච්ඡුරසො ගහෙතබ්බො.

816. **කත්වාති** පචිත්වා ඵාණිතං කත්වා.

817. **පච්ඡාභත්තං කතඤ්චාපීති** පච්ඡාභත්තං අත්තනා ච කතං අනුපසම්පන්නෙන ච කතං ඵාණිතම්පි.

818. **කතං ...පෙ.... සීතවාරිනාති** සීතුදකෙ මධුකපුප්ඵානි පක්ඛිපිත්වා ඨපෙත්වා මද්දිත්වා පරිස්සාවිතරසෙන කතං මධුකඵාණිතං.

819. **අස්සාති** මධුකඵාණිතස්ස. **දුක්කටන්ති** තදාධාරභාජනගණනාය දුක්කටං. ඛීරං පක්ඛිපිත්වා කතං මධුකඵාණිතං යාවකාලිකං වෙ හොති, කථං ඛණ්ඩසක්කරාකතං සත්තාහකාලිකං හොතීති විචාරණායං ඛීරජල්ලිකං ධොවිත්වා ධොවිත්වා ගය්හමානත්තා වට්ටතීති පරිහරන්ති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘ඛණ්ඩසක්කරං පන ඛීරජල්ලිකං අපනෙත්වා අපනෙත්වා සොධෙන්ති, තස්මා වට්ටතී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.623). ‘‘බීජතො පට්ඨාය න වට්ටතී’’ති පටික්ඛිත්තමධුකපුප්ඵමෙරයං විනා ආමකඤ්ච පක්කඤ්ච මධුකපුප්ඵං පුරෙභත්තං වට්ටතීති **අට්ඨකථායං** වුත්තං.

820. **සබ්බෙසං පන ඵලානන්ති** කදලිඛජ්ජූරිආදිඵලානං.

821. සාමඤ්ඤජොතනාය විසෙසෙපි අවට්ඨානතො **‘‘කාලිකා’’**ති ඉමිනා ‘‘පච්ඡාභත්තං සති පච්චයෙ’’ති වචනසාමත්ථියා යාවකාලිකවජ්ජා තයො කාලිකා ගහෙතබ්බා , ‘‘පුරෙභත්තං යථාසුඛ’’න්ති වචනසාමත්ථියා චත්තාරොපි ගහෙතබ්බා. යාවකාලිකවජ්ජා තයො **කාලිකා පච්ඡාභත්තං** විකාලෙ **පච්චයෙ** පිපාසාදිකාරණෙ සති කෙවලම්පි පච්චෙකම්පි මිස්සෙත්වාපි පරිභුඤ්ජිතුං භික්ඛුස්ස වට්ටන්ති. **කාලිකා** චත්තාරොපි **පුරෙභත්තං** කාලෙ යාවමජ්ඣන්හා කෙවලම්පි මිස්සෙත්වාපි යථාසුඛං අසතිපි පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතුං භික්ඛුස්ස වට්ටන්තීති යොජනා.

822. අරුආදීනීති වණාදීනි. **‘‘මක්ඛෙතුං න වට්ටතී’’**ති ඉමිනා බාහිරපරිභොගොපි නිවාරිතො.

823. **අනාපත්තිවාරෙ** ‘‘අන්තොසත්තාහ’’න්ති අධිකාරෙ ‘‘අනුපසම්පන්නස්ස චත්තෙන වන්තෙන මුත්තෙන අනපෙක්ඛො දත්වා පටිලභිත්වා පරිභුඤ්ජතී’’ති (පාරා. 625) වුත්තත්තා **චජිත්වාති** එත්ථ ‘‘අන්තොසත්තාහං අනුපසම්පන්නස්සා’’ති වත්තබ්බං. **ලභිත්වාති** එත්ථ ‘‘සත්තාහාතික්කමෙපී’’ති සාමත්ථියා ලබ්භති. තෙනාහ **මහාපදුමත්ථෙරො** ‘‘අන්තොසත්තාහෙ දින්නස්ස හි පුන පරිභොගෙ ආපත්තියෙව නත්ථි, සත්තාහාතික්කන්තස්ස පන පරිභොගෙ අනාපත්තීති දස්සනත්ථමිදං වුත්ත’’න්ති. **ලභිත්වාති** ගහිතතෙලෙන අනුපසම්පන්නෙන සක්කච්චං, අසක්කච්චං වා දින්නං ලභිත්වා. **සායිතුන්ති** එත්ථ ‘‘ලභතී’’ති සෙසො.

824. **‘‘අනාපත්ති අධිට්ඨෙතී’’**ති ද්වින්නං පදානං අන්තරෙ ‘‘අන්තොසත්තාහ’’න්ති සෙසො, සබ්බපදෙහිපි යුජ්ජති. **අධිට්ඨෙතීති** සත්තාහබ්භන්තරෙ සප්පිඤ්ච තෙලඤ්ච වසඤ්ච මුද්ධනි තෙලං වා අබ්භඤ්ජනං වා, මධුං අරුමක්ඛනං, ඵාණිතං ඝරධූපනං භවිස්සතීති අධිට්ඨෙති. අධිට්ඨිතෙන අනධිට්ඨිතං චෙ මිස්සං හොති, පුනපි අධිට්ඨාතබ්බං. **විස්සජ්ජෙතීති** අන්තොසත්තාහෙ අඤ්ඤස්ස උපසම්පන්නස්ස දෙති. සචෙ තථා දින්නං අඤ්ඤෙන අප්පටිග්ගහිතත්තා , තෙන පටිග්ගහිතම්පි ඉතරස්ස දින්නත්තා තෙසං අනාපත්තීති **අට්ඨකථායං** (පාරා. අට්ඨ. 2.625 අත්ථතො සමානං) වුත්තං.

විනස්සතීති සත්තාහබ්භන්තරෙ යෙන කෙනචි ආකාරෙන යථා අපරිභොගං හොති, තථා චොරිකාය හරණාදිවසෙන නස්සති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘විනස්සතීති අපරිභොගං හොතී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.625). **අච්ඡින්දිත්වා ගණ්හතීති** අඤ්ඤො තස්මිං සත්තාහබ්භන්තරෙ විලුම්පිත්වා ගණ්හාති. **විස්සාසං ගණ්හතීති** තස්මිංයෙව සත්තාහබ්භන්තරෙ අඤ්ඤො විස්සාසං ගණ්හාති.

825. අකරීනචිත්තෙන සත්ථුනා සමුට්ඨානාදයො සබ්බෙව පඨමෙන කථිනෙන සමා පකාසිතාති යොජනා. **අකරීනචිත්තෙනාති** මහාකරුණාරසෙන තින්තතාය අකක්කසචිත්තෙන, අවිහිංසාභිරතචිත්තෙනාති වුත්තං හොති. **සත්ථුනාති** දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකාදීහි අත්ථෙහි සදෙවකං ලොකං අනුසාසතීති සත්ථා, තෙන සබ්බඤ්ඤුනා දසබලෙන සම්මාසම්බුද්ධෙන.

භෙසජ්ජසික්ඛාපදකථාවණ්ණනා.

826. **ගිම්හානන්ති** එත්ථ ''මාසාන''න්ති සාමත්ථියා ලබ්භති, නිද්ධාරණෙ සාමිවචනං, ගිම්හෙසු චතූසු මාසෙසූති අත්ථො. නිද්ධාරිතබ්බං දස්සෙති **''මාසො සෙසො''**ති, එත්ථ ''වත්තබ්බෙ කාලෙ''ති සෙසො. ඵග්ගුනමාසකණ්හපක්ඛපාටිපදතො පට්ඨාය ජෙට්ඨමාසපුණ්ණමිපරියොසානෙසු තීසු මාසෙසු අතික්කන්තෙසූති අත්ථො. **සෙසමාසො** නාම ජෙට්ඨමාසස්ස කණ්හපක්ඛපාටිපදතො පට්ඨාය ආසාළ්හිමාසපුණ්ණමිපරියොසානො. ගිම්හානං මාසො සෙසොති වත්තබ්බෙ කාලෙති අත්ථො.

ඉමස්මිං පච්ඡිමෙ ගිම්හමාසෙ ජෙට්ඨමාසස්ස කණ්හපක්ඛො වස්සිකසාටිකා චෙ න ලද්ධා, පරියෙසිතුං ලද්ධං කාතුං ඛෙත්තං, අධිට්ඨානනිවාසනානං අඛෙත්තං. ආසාළ්හිපුරිමපක්ඛො පරියෙසනකරණනිවාසනානං ඛෙත්තං, අධිට්ඨාතුං අඛෙත්තං. ආසාළ්හිකණ්හපක්ඛපාටිපදතො යාව පච්ඡිමකත්තිකපුණ්ණමී, ඉදං චතුන්නම්පි ඛෙත්තන්ති අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො.

පරියෙසෙය්‍යාති ''යෙ මනුස්සා පුබ්බෙ වස්සිකසාටිකං දෙන්තී''තිආදිනා (පාරා. 628) **පදභාජනෙ** වුත්තනයෙන පුබ්බෙ වස්සිකසාටිකදායකං උපසඞ්කම්ම ''දෙථ මෙ වස්සිකසාටිකචීවර''න්තිආදිනා වචනෙන අවිඤ්ඤාපෙත්වා ''කාලො වස්සිකසාටිකාය සමයො වස්සිකසාටිකාය, අඤ්ඤෙපි මනුස්සා වස්සිකසාටිකං දෙන්තී''ති එවං සතුප්පාදමත්තකරණෙන පරියෙසෙය්‍ය.

සාටිකන්ති වස්සිකසාටිකං. **''අද්ධමාසො සෙසො''**ති ඉදං ''ගිම්හාන''න්ති ඉමිනාව යුජ්ජති. තත්ථ ''වත්තබ්බෙ කාලෙ''ති අජ්ඣාහරිතබ්බං, ආසාළ්හිමාසස්ස පුරිමපක්ඛෙති අත්ථො. **කත්වාති** එත්ථ ''ලද්ධ''න්ති සාමත්ථියා ලබ්භති. යථාවුත්තනයෙන සතුප්පාදෙන වා අවසෙසානං සද්ධාසම්පන්නකුලානං වා සන්තිකා ලද්ධං සිබ්බනරජනකප්පබින්දුදානවසෙන නිට්ඨාපෙත්වාති වුත්තං හොති. **පරිදහෙති** නිවාසෙය්‍ය.

827-8. **පිට්ඨිසම්මතෙ සමයෙති** ''කත්තිකපුණ්ණමාසියා පන පච්ඡිමපාටිපදදිවසතො පට්ඨාය යාව ජෙට්ඨමූලපුණ්ණමා ඉමෙ සත්ත මාසා පිට්ඨිසමයො නාමා''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.628) එවං දස්සිතෙසු සත්තසු මාසෙසු. ඤාතකාඤ්ඤාතකාදිනො සතුප්පාදං කත්වාති යොජනා. **ආදි-**සද්දෙන පවාරිතාපවාරිතානං සඞ්ගහො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''අඤ්ඤාතකඅප්පවාරිතට්ඨානතො''ති.

තෙසුයෙවාති ඤාතකඅඤ්ඤාතකපවාරිතඅප්පවාරිතෙසු. **''තථා''**ති ඉමිනා ''හොති නිස්සග්ගියාපත්තී''ති ඉදං දස්සිතං. සා ආපත්ති අඤ්ඤාතකඅප්පවාරිතෙසු අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්තිසික්ඛාපදෙන හොති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''දෙථ මෙ වස්සිකසාටිකචීවර'න්තිආදිනා නයෙන විඤ්ඤත්තිං කත්වා නිප්ඵාදෙන්තස්ස අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්තිසික්ඛාපදෙන නිස්සග්ගියං පාචිත්තිය''න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.628). ඤාතකපවාරිතෙසු තෙන සික්ඛාපදෙන අනාපත්ති, පිට්ඨිසමයත්තා ඉමිනා ආපත්ති හොති. අඤ්ඤාතකඅප්පවාරිතෙසු ච වක්ඛමානනයෙන වත්තභෙදදුක්කටෙන සද්ධිං හොතීති දට්ඨබ්බං.

829-30. අඤ්ඤාතකාදිනො කත්වා පන සතුප්පාදන්ති යොජනා. **ආදි-**සද්දෙන අප්පවාරිතානං සඞ්ගහො. **කුච්ඡිසඤ්ඤිතෙ සමයෙති** යථාවුත්තපිට්ඨිසමයෙ සත්තමාසෙ විනා ඉතරෙ පඤ්ච මාසා වුත්තා. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''ජෙට්ඨමූලපුණ්ණමාසියා පන පච්ඡිමපාටිපදදිවසතො පට්ඨාය යාව කත්තිකපුණ්ණමා ඉමෙ පඤ්ච මාසා කුච්ඡිසමයො නාමා''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.628). **වත්ථන්ති** වස්සිකසාටිකං. **අදින්නපුබ්බෙසූති** යෙහි වස්සිකසාටිකා න දින්නපුබ්බා, තෙසු, ඉමිනා වත්තභෙදස්ස කාරණමාහ. ඉහ **වත්තභෙදො** නාම ''යෙ මනුස්සා පුබ්බෙ වස්සිකසාටිකචීවරං දෙන්තී''තිආදිවචනතො (පාරා. 628) දින්නපුබ්බෙසු කාතබ්බස්ස සතුප්පාදස්ස අදින්නපුබ්බෙසු කරණං. බ්‍යතිරෙකතො දින්නපුබ්බෙසු නත්ථීති දීපිතං හොති.

තත්‍රාති අඤ්ඤාතකාදිම්හි. **''නිස්සග්ගිය''**න්ති ඉමිනා අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්තිසික්ඛාපදෙන ආපත්තිං ආහ. යථාහ කුච්ඡිසමයචතුක්කෙ ''විඤ්ඤත්තිම්පි කත්වා නිප්ඵාදෙන්තස්ස අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්තිසික්ඛාපදෙන නිස්සග්ගියං පාචිත්තිය''න්ති. අයං පාචිත්තියාපත්ති පකතියා වස්සිකසාටිකදායකෙසුපි හොතීති ඉදං **අට්ඨකථායං** ''ඉදං පන පකතියා වස්සිකසාටිකදායකෙසුපි හොතියෙවා''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.628) වචනතො විඤ්ඤායති.

831. **ඔවස්සාපෙතීති** ආකාසතො පතිතඋදකෙනෙව කායං තෙමෙති, ඉමිනා ''ඝටාදීහි ඔසිඤ්චිතුං වට්ටතී''ති දීපිතං හොති. ''නිබ්බකොසම්බුනා නහායිතුං වට්ටතී''ති **ගණ්ඨිපදෙසු** වුත්තං. **සතිපි චීවරෙති** වස්සිකසාටිකාය සතියාපි. **''පරියොසානෙ දුක්කට''**න්ති ඉමිනා බින්දුගණනායාති දීපෙති. **විවටඞ්ගණෙති** රුක්ඛාදිනා කෙනචි අනාවටට්ඨානෙ.

832. **මාසස්මින්ති** ගිම්හානං පච්ඡිමමාසස්මිං.

833. ‘‘අච්ඡින්නචීවරස්සාති එතං වස්සිකසාටිකමෙව සන්ධාය වුත්ත’’න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.630) **අට්ඨකථායං** වුත්තං. වස්සිකසාටිකං නිවාසෙත්වා නහායන්තස්ස චොරුපද්දවො **ආපදා** නාම. **න්හානකොට්ඨකන්ති** නහානත්ථාය කතකොට්ඨකං. **‘‘වාපී’’**ති ඉමිනා පොක්ඛරණිජාතස්සරාදයො උපලක්ඛිතා. **න්හායන්තස්සාති** නග්ගො හුත්වා නහායන්තස්සාති පකරණතො ලබ්භති. ‘‘ආකාසතො පතිතඋදකෙනෙවා’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.629) **අට්ඨකථායමෙව** වුත්තං.

834. **ක්‍රියන්ති** අකාලෙ පරියෙසනකරණඅධිට්ඨානනිවාසනෙහි ආපජ්ජිතබ්බතො කිරියං. කායෙන ච වාචාය ච විඤ්ඤාපනාදිං කරොන්තස්ස **කායකම්මං වචීකම්මං** හොති.

වස්සිකසාටිකකථාවණ්ණනා.

835. ‘‘යො පන භික්ඛු භික්ඛුස්ස සාමං චීවරං දත්වා’’ති (පාරා. 632) වචනතො **සාමන්ති** එත්ථ ‘‘භික්ඛූ’’ති ච **දත්වාති** එත්ථ ‘‘භික්ඛුස්ස’’ඉති ච ලබ්භති. **චීවරන්ති** ඡන්නං චීවරානං අඤ්ඤතරං චීවරං විකප්පනුපගං පච්ඡිමං. ‘‘කුපිතො අනත්තමනො අච්ඡින්දෙය්‍යා’’ති (පාරා. 632) වචනතො **අච්ඡින්දන්තස්සාති** එත්ථ ‘‘කුපිතස්ස අනත්තමනස්සා’’ති සෙසො, කුපිතස්ස අනත්තමනස්ස අච්ඡින්දන්තස්ස වා අච්ඡින්දාපෙන්තස්ස වාති අත්ථො. **තන්ති** අත්තනා දින්නචීවරං. **‘‘සකසඤ්ඤාය’’**ති ඉමිනා පාරාජිකාය අවත්ථුභාවං දීපෙති.

836. **තථාති** එකායෙව ආපත්තීති දීපෙති.

837. **වත්ථානන්ති** චීවරානං. **අස්සාති** භික්ඛුස්ස.

841. සඞ්ඝාටිං ගණ්හ, උත්තරාසඞ්ගං ගණ්හාති යොජනා.

842. **විකප්පනුපගං පච්ඡිමන්ති** එත්ථ ‘‘චීවර’’න්ති ලබ්භති. ආයාමතො වඩ්ඪකිහත්ථං තිරියං තථා විදත්ථිප්පමාණං වත්ථඛණ්ඩං හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදතො විකප්පනුපගං නාම. අඤ්ඤං කිඤ්චි පරික්ඛාරන්ති යොජනා, අන්තමසො සූචිම්පීති වුත්තං හොති. **පරං** පුග්ගලං. **ඡින්දාපෙන්තස්සාති** අච්ඡින්දාපෙන්තස්ස. කාරිතන්තස්ස ද්විකම්මකත්තා ‘‘පර’’න්ති ච ‘‘පරික්ඛාර’’න්ති ච කම්මද්වයගහණං. **අඤ්ඤන්ති** පරික්ඛාරවිසෙසනං. **දුක්කටං** වත්ථුගණනාය, වචනගණනාය ච.

844. **එවන්ති** යථා අනුපසම්පන්නෙ අනුපසම්පන්නසඤ්ඤිනො දුක්කටං, එවං අනුපසම්පන්නෙ…පෙ…. වෙමතිකස්සාපි දුක්කටන්ති යොජනා. **අච්ඡින්දන්තස්සාති** එත්ථ යථාවුත්තං ‘‘අනුපසම්පන්නෙ’’ති ඉදං විභත්තිවිපරිණාමෙන සාමිවචනං කත්වා ‘‘දින්න’’න්ති අජ්ඣාහාරෙන සහ යොජෙතබ්බං, ‘‘චීවර’’න්ති පකරණතො ලබ්භති, අනුපසම්පන්නස්ස දින්නං චීවරං අච්ඡින්දන්තස්සාති වුත්තං හොති.

845. **සො වාති** යස්ස චීවරං දින්නං, සො එව වා භික්ඛු. තුට්ඨො වා දුට්ඨො වා සො දෙතීති යොජනා. **විස්සාසමෙව වාති** විස්සාසං කත්වා ගණ්හතොති යොජනා.

846. **එත්ථාති** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ.

චීවරච්ඡින්දනකථාවණ්ණනා.

847. **විඤ්ඤාපෙත්වාති** වත්ථවායාපනං සන්ධාය යාචිත්වා. **ඡබ්බිධං සුත්තන්ති පදභාජනෙ** ‘‘ඛොමං කප්පාසිකං කොසෙය්‍යං කම්බලං සාණං භඞ්ග’’න්ති (පාරා. 638) ආගතං ඡප්පකාරං සුත්තං. **කම්බලන්ති** එළකලොමසුත්තං. සානුලොමානි ඡප්පකාරසුත්තානි හෙට්ඨා චීවරවිනිච්ඡයෙ වුත්තානුසාරෙන වෙදිතබ්බානි. චීවරත්ථං වත්ථං **‘‘චීවර’’**න්ති වුත්තං. **තන්තවායෙහීති** කප්පියාකප්පියෙහි පෙසකාරෙහි. පොත්ථකෙසු **‘‘වායාපෙතුං න වට්ටතී’’**ති පාඨො දිස්සති, ‘‘සචෙ’’ති ඉමිනා අයුජ්ජමානත්තා සො අපාඨො. **‘‘වායාපෙති න වට්ටතී’’**ති පාඨො යුජ්ජතීති සචෙ වායාපෙතීති යොජනා, අත්තනො අත්ථාය යදි වායාපෙය්‍යාති අත්ථො.

848. **තථා** අකප්පියො. කීදිසොති ආහ **‘‘අඤ්ඤාතකාදිකො’’**ති. **අඤ්ඤාතකාදිකොති** අඤ්ඤාතකො ආදි යස්ස සො අඤ්ඤාතකාදිකො. **ආදි-සද්දෙන** අප්පවාරිතො ගහිතො. යො භික්ඛු තන්තවායස්ස අඤ්ඤාතකො, තෙන අප්පවාරිතො ච, තස්ස අඤ්ඤාතකාදිකො භික්ඛුනා විඤ්ඤත්තො සො තන්තවායො අකප්පියොති අත්ථො.

849. **අකප්පියෙනාති** විඤ්ඤාපිතෙන. **වායාපෙන්තස්සාති** එත්ථ ''පයොගෙ පයොගෙ දුක්කටං, පටිලාභෙනා''ති සෙසො. යථාහ ''වායාපෙති, පයොගෙ පයොගෙ දුක්කටං. පටිලාභෙන නිස්සග්ගිය''න්ති (පාරා. 638).

850. කිත්තකෙ වීතෙ නිස්සග්ගියං හොතීති ආහ **''විදත්ථිමත්තෙ''**තිආදි. **හත්ථමත්තෙති** රතනමත්තෙ. **පදභාජනෙ** ''පටිලාභෙන නිස්සග්ගිය''න්ති වුත්තං, ඉධ ''වීතෙ නිස්සග්ගිය''න්ති කස්මා ආහාති? **අට්ඨකථායං** වුත්තත්තා. තත්ථාපි තථා කස්මා වුත්තන්ති? තදනන්තරං අත්තනො සන්තකත්තා වීතවීතට්ඨානං පටිලද්ධමෙව හොති, **පදභාජනෙපි** ඉමිනා අධිප්පායෙන පටිලාභෙන නිස්සග්ගියං වුත්තං, තස්මා යාව චීවරං වඩ්ඪති, තාව ඉමිනා පමාණෙන ආපත්තියො වඩ්ඪන්ති. **එලකෙපි වාති** එත්ථ **එලකං** නාම තුරිවීතට්ඨානං, යත්ථ සංහරිත්වා ඨපෙන්ති. එලකෙ එලකෙපි ච නිස්සග්ගියං වුත්තන්ති යොජනා.

851. **තෙනෙවාති** විඤ්ඤත්තතන්තවායෙනෙව. **කප්පියං සුත්තන්ති** අවිඤ්ඤත්තියා ලද්ධසුත්තං. කප්පියෙන තන්තවායෙන අකප්පියසුත්තං වායාපෙන්තස්ස තථෙව දුක්කටන්ති යොජනා.

852. එකන්තරිකතො වා කප්පියාකප්පියෙහෙව සුත්තෙහි වීතෙ දුක්කටන්ති යොජනා, අන්තරන්තරා අකප්පියසුත්තානං පසාරණෙන, වායනෙන ච දුක්කටං හොතීති අත්ථො. දීඝතො වා තිරියතො වා කප්පියාකප්පියෙහෙව සුත්තෙහි වීතෙ දුක්කටන්ති යොජනා, දීඝතො කප්පියසුත්තං පසාරෙත්වා තිරියං අකප්පියසුත්තෙන වීතෙ දුක්කටං හොතීති අත්ථො. **වා**ග්ගහණෙන වුත්තවිපරියායතොපි යොජෙතබ්බං. දීඝතො අකප්පියසුත්තං පසාරෙත්වා තිරියතො කප්පියසුත්තෙන වීතෙති අයමෙත්ථ විපරියායො. **වීතෙති** එත්ථ ''එලකෙ එලකෙ''ති අනුවත්තෙතබ්බං.

853. කප්පියාකප්පියෙහි තන්තවායෙහි කප්පියාකප්පියසුත්තං මිස්සෙත්වා **කතෙ** වීතෙ එලකෙ එලකෙ **තස්ස** භික්ඛුස්ස දුක්කටන්ති යොජනා. **වෙති** නිපාතමත්තං, අථ වා වෙ තස්මිං **කතෙ** වීතෙති අත්ථො.

854-5. **තෙ** කප්පියාකප්පියතන්තවායා පරිච්ඡෙදං දස්සෙත්වා වාරෙනෙව අකප්පියසුත්තං සවෙ විනන්තීති යොජනා. අකප්පියෙන තන්තවායෙන වීතෙ. ඡන්දානුරක්ඛනත්ථං **''විතෙ''**ති වුත්තං. **පමාණස්මින්ති** විකප්පනුපගපච්ඡිමප්පමාණස්මිං. **තදූනෙති** තතො විකප්පනුපගපච්ඡිමප්පමාණතො ඌනෙ. **ඉතරෙනාති** කප්පියතන්තවායෙන. **උභයත්ථාති** පමාණස්මිං, තදූනෙ ච දුක්කටං එවාති යොජනා.

856. සචෙ කප්පියාකප්පියතන්තවායා **ද්වෙපි** වෙමං උභයකොටියා **ගහෙත්වා** එකතොව විනන්ති වාති යොජනා. තිරියං සුත්තං පවෙසෙත්වා යෙන ආකොටෙන්තො ඝනභාවං සම්පාදෙන්ති, තං **වෙමං** වුච්චති.

857. **සබ්බත්ථ භෙදෙති** කප්පියාකප්පියසුත්තතන්තවායෙහි කතෙ පමාණතදූනඑකන්තරිකදීඝතිරියප්පකාරෙ සබ්බත්ථ වාරභෙදෙ. **ආපත්තිභෙදොති** අකප්පියසුත්තෙහි ආයාමවිත්ථාරතො අකප්පියතන්තවායෙන වීතප්පදෙසෙ පමාණයුත්තෙ පාචිත්තියං, ඉතරත්‍ර දුක්කටන්ති භෙදො.

858. **කප්පියො තන්තවායො** නාම ඤාතකො වා පවාරිතො වා කප්පියමූලෙන පයොජිතො වා.

859. ''අනාපත්ති චීවරං සිබ්බෙතුං, ආයොගෙ, කායබන්ධනෙ, අංසබද්ධකෙ, පත්තත්ථවිකාය, පරිස්සාවනෙ, ඤාතකානං, පවාරිතානං, අඤ්ඤස්සත්ථාය, අත්තනො ධනෙනා''තිආදිකං (පාරා. 640) අනාපත්තිවාරං දස්සෙතුමාහ **''අනාපත්ති''**තිආදි. ඉධ නිද්දිට්ඨොව ලක්ඛණෙන අනිද්දිට්ඨම්පි වෙදිතබ්බං. එත්ථ චීවරං සිබ්බෙතුං සුත්තං විඤ්ඤාපෙන්තස්ස අනාපත්තීති යොජනා. **ධනං** නාම තණ්ඩුලාදි කප්පියවත්ථු. **''පරිස්සාවනෙ''**තිආදීසු නිමිත්තත්ථෙ භුම්මං, පරිස්සාවනාදිනිමිත්තං සුත්තඤ්ච තන්තවායෙ ච විඤ්ඤාපෙන්තස්ස අනාපත්තීති වුත්තං හොති.

සුත්තවිඤ්ඤත්තිකථාවණ්ණනා.

860. **අප්පවාරිතඤ්ඤාතීනන්ති** අප්පවාරිතානං අඤ්ඤාතීනං, ''කීදිසෙන තෙ භන්තෙ චීවරෙන අත්ථො, කීදිසං තෙ චීවරං වායාපෙමී''ති (පාරා. 643) **පදභාජනෙ** වුත්තනයෙන අප්පවාරිතානං අඤ්ඤාතීනන්ති අත්ථො. **සමෙච්චාති** උපගන්ත්වා. **විකප්පන්ති** විසිට්ඨං කප්පං අධිකවිධානං. **ආපජ්ජතීති** කරොති, ''ඉදං ඛො ආවුසො චීවරං මං උද්දිස්ස වියයති, ආයතඤ්ච කරොථ, විත්ථතඤ්ච අප්පිතඤ්ච සුවීතඤ්ච සුප්පවායිතඤ්ච සුවිලෙඛිතඤ්ච සුවිතච්ඡිතඤ්ච කරොථා''තිආදිනා (පාරා. 642) නයෙන දායකානං අධිප්පායතො අධිකතරආයතාදිකරණත්ථං විධානං කරොතීති වුත්තං හොති.

තත්ථ **ආයතන්ති** දීඝං. **විත්ථතන්ති** පුථුලං. **අප්පිතන්ති** ඝනං. **සුවීතන්ති** සුට්ඨු වීතං සබ්බට්ඨානෙසු සමං කත්වා වීතං. **සුප්පවායිතන්ති** සුට්ඨු පවායිතං සබ්බට්ඨානෙ සමං කත්වා තන්තෙ පසාරිතං. **සුවිලෙඛිතන්ති** ලෙඛනියා සුට්ඨු විලිඛිතං. **සුවිතච්ඡිතන්ති** කොච්ඡෙන සුට්ඨු විතච්ඡිතං, සුවිනිද්ධොතන්ති අත්ථො.

861. සුත්තවඩ්ඪනප්පකාරං දස්සෙතුමාහ **''දීඝායතප්පිතත්ථායා''**ති. තෙන ච **පදභාජනෙ** ''තස්ස වචනෙන ආයතං වා විත්ථතං වා අප්පිතං වා කරොති, පයොගෙ දුක්කටං, පටිලාභෙන නිස්සග්ගියං හොතී''ති (පාරා. 643) එතං ආයතාදිත්තයමෙව වුත්තං. **සුත්තවඩ්ඪනකෙ කතෙ**ති එත්ථ අනන්තරං වත්තබ්බෙන ''පයොගෙ දුක්කටං පටිලාභෙනා''ති පාඨසෙසෙන සහ යොජනා කාතබ්බා, දායකෙහි තුලයිත්වා දින්නප්පමාණතො සුත්තං වඩ්ඪිතුං තෙන කතෙන සබ්බෙනාපි පයොගෙන භික්ඛුනො දුක්කටඤ්ච පටිලාභෙන නිස්සග්ගියපාචිත්තියඤ්ච හොතීති අත්ථො.

862. ඤාතකාදීනං තන්තවායෙසු චීවරෙ විකප්පං ආපජ්ජන්තස්ස අනාපත්තිං විනිද්දිසෙති යොජනා. **අත්තනො ධනෙනා**ති එත්ථ ''පයොජිතෙසූ''ති සෙසො, **තන්තවායෙසූ**ති එතස්ස විසෙසනං. අත්තනො ධනෙන පයොජිතෙසු තන්තවායෙසු චීවරෙ විකප්පං ආපජ්ජන්තස්ස අනාපත්තිං විනිද්දිසෙති යොජනා, අත්තනො සන්තකං කප්පියවත්ථුං ගහෙත්වා විනන්තෙසු විකප්පං ආපජ්ජන්තස්සාති අත්ථො. අඤ්ඤස්සත්ථාය විනන්තෙසු විකප්පං ආපජ්ජන්තස්සාති සහ පාඨසෙසෙන යොජනා දට්ඨබ්බා.

863. මහග්ඝං කත්තුකාමිනො තන්තවායෙහි අප්පග්ඝං වායාපෙන්තස්ස අනාපත්තිං විනිද්දිසෙති යොජනා.

පෙසකාරකථාවණ්ණනා.

864. **වස්සංවුත්ථෙ භික්ඛූ උද්දිස්සා**ති පුරිමිකාය වස්සූපගතෙ භික්ඛූ උද්දිසිත්වා. පවාරණාය පුබ්බෙව යං චීවරං දීයතීති සම්බන්ධො. ඉදං වුත්තං හොති – ''දසාහානාගතං කත්තිකතෙමාසිකපුණ්ණම''න්ති (පාරා. 648) පාළියං වුත්තං මහාපවාරණාඋපොසථදිවසස්ස පුරෙතරමෙව පුබ්බකත්තිකමාසස්ස ජුණ්හපක්ඛපඤ්චමියං යං චීවරං ''අච්චෙකචීවරං නාම සෙනාය වා ගන්තුකාමො හොතී''තිආදිනා (පාරා. 649) **පදභාජනා**ගතෙසු ගමිකගිලානගබ්භිනිඅභිනවුප්පන්නසද්ධාදීසු අඤ්ඤතරෙන දූතං පෙසෙත්වා වා අත්තනා වා ආගන්ත්වා ''වස්සාවාසිකං දම්මී''ති වත්වා දියාතීති. **තං හොතච්චෙකචීවර**න්ති තං අච්චායිකචීවරං නාම හොති.

865. **පුරෙ පවාරණායෙවා**ති මහාපවාරණාය පුරෙතරමෙව පඤ්චමිතො පට්ඨාය යස්මිං කිස්මිඤ්චි දිවසෙ. **භාජෙත්වා යදි ගය්හතී**ති එත්ථ ''යෙනා''ති ච **න කාතබ්බො**ති එත්ථ ''තෙනා''ති ච **කරොති චෙ**ති එත්ථ ''සො වස්සච්ඡෙද''න්ති ච සාමත්ථියා ලබ්භති. භාජෙත්වා යදි යෙන ගය්හති, තෙන වස්සච්ඡෙදො න කාතබ්බො. සො වස්සච්ඡෙදං කරොති චෙ, තං භාජෙත්වා ගහිතචීවරං සඞ්ඝිකං හොතීති යොජනා, ඡින්නවස්සෙන තං චීවරං සඞ්ඝස්සෙව දාතබ්බන්ති වුත්තං හොති.

866. **''අන්තොසමයමෙවා''**ති ඉදං ''අධිට්ඨෙතී''තිආදීහි පදෙහි පච්චෙකං යොජෙතබ්බං. **පදභාජනෙ** ''චීවරකාලසමයො නාම අනත්ථතෙ කඨිනෙ වස්සානස්ස පච්ඡිමො මාසො, අත්ථතෙ කඨිනෙ පඤ්චමාසා''ති වුත්තසමයබ්භන්තරෙයෙව තං අච්චෙකචීවරං.

867. **කඨිනෙ තු අනත්ථතෙ**ති යස්මිං කඨිනං අනත්ථතං, තස්මිං විහාරෙති වුත්තං හොති. **තු**-සද්දො විසෙසත්ථජොතකො. අනධිට්ඨාය අවිකප්පෙත්වා පරිහරීයති එත්ථ අච්චෙකචීවරන්ති **පරිහාරො,** මාසො, එකො ච සො මාසො චාති **එකමාසො,** පුබ්බකත්තිකමාසස්ස පාටිපදදිවසතො පට්ඨාය යාව අපරකත්තිකමාසස්ස පුණ්ණමී, අයං චීවරකාලසමයොති වුත්තො මාසො. දසන්නං අහානං සමාහාරො **දසාහං,** තං පරමං අධිකං එතස්සාති **දසාහපරමො,** මාසො. ''දසාහානාගතං කත්තිකතෙමාසිකපුණ්ණම''න්ති (පාරා. 648) **පාළියං** වුත්තපුබ්බකත්තිකපුණ්ණමිපරියන්තදසාහාධිකොති අත්ථො. කඨිනෙ අනත්ථතෙ තු දසාහපරමො එකමාසොව තස්ස අච්චායිකවත්ථස්ස පරිහාරො මතොති යොජනා.

868. **අත්ථතෙ කඨිනෙ**ති කඨිනත්ථතවිහාරෙති වුත්තං හොති. තස්ස අච්චායිකවත්ථස්සාති සම්බන්ධො. දසාහපරමා පඤ්ච මාසාති සම්බන්ධො. අනත්ථතකඨිනෙ විහාරෙ යථාවුත්තචීවරකාලසමයසඞ්ඛාතවස්සානාවසානමාසො ච කඨිනුද්ධාරදිවසසඞ්ඛාතපච්ඡිමකත්තිකකාළපක්ඛපාටිපදතො යාව ඵග්ගුනමාසපුණ්ණමී, තාව හෙමන්තා චත්තාරො මාසා චාති **පඤ්ච මාසා. පකාසිතා**ති ''අනත්ථතෙ කඨිනෙ වස්සානස්ස පච්ඡිමො මාසො, අත්ථතෙ කඨිනෙ පඤ්ච මාසා''ති (පාරා. 649) දීපිතා. **දසාහපරමා**ති වුත්තත්ථොයෙව. අත්ථතෙ කඨිනෙ දසාහපරමා පඤ්ච මාසා **තස්ස** අච්චායිකවත්ථස්ස **පරිහාරො** කාලොති මුනින්දෙන පකාසිතාති යොජනා.

අයමුභයත්ථ වුත්තා දසාහපරමතා **අට්ඨකථායං** ''අනත්ථතෙ කඨිනෙ එකාදසදිවසාධිකො මාසො, අත්ථතෙ කඨිනෙ එකාදසදිවසාධිකා පඤ්ච මාසා''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.650) වුත්තපාඨෙන යථා න විරුජ්ඣති, තථා විචාරෙත්වා ගහෙතබ්බා. එවඤ්හි පාඨෙ සති න විරුජ්ඣති –

''තස්සච්චායිකවත්ථස්ස , කඨිනෙ තු අනත්ථතෙ;
පරිහාරෙකමාසෙකා-දසාහපරමො මතො.

අත්ථතෙ කථිනෙ තස්ස, පඤ්ච මාසා පකාසිතා;
පරිහාරො දිනෙනෙකා-දසාහපරමා පනා''ති.

869. පඨමෙන කථිනෙනාති යොජනා. ''අක්‍රියං අචිත්ත''න්ති පදච්ඡෙදො. **අක්‍රිය**න්ති අන්තොසමයෙ අධිට්ඨානාදිඅකරණං.

අච්චෙකචීවරකථාවණ්ණනා.

870-1. **භික්ඛූ**ති සාසඞ්කසම්මතෙ සප්පටිභයෙ ආරඤ්ඤකසෙනාසනෙ වසන්තං භික්ඛුමාහ. යථාහ ''යානි ඛො පන තානි ආරඤ්ඤකානි සෙනාසනානි සාසඞ්කසම්මතානි සප්පටිභයානි, තථාරූපෙසු භික්ඛු සෙනාසනෙසු විහරන්තො''ති (පාරා. 653). පුබ්බකත්තිකපුණ්ණමං වසිත්වාති සම්බන්ධො. **පුබ්බකත්තිකපුණ්ණමා** නාම අස්සයුජමාසස්ස ජුණ්හපක්ඛපන්නරසී, එත්ථ පන සහචරියනයෙන තදුපලක්ඛිතා පුරිමිකා තයො වස්සානමාසා වුච්චන්ති. **පුණ්ණම**න්ති එත්ථ වාසකිරියාය අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං. පුරිමිකාය වස්සං උපගන්ත්වා අච්ඡින්නවස්සො හුත්වා තයො මාසෙ වසිත්වාති අත්ථො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''යස්මා පන යො වස්සං උපගන්ත්වා යාව පඨමකත්තිකපුණ්ණමං වසති''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.653-654).

''චීවර''න්ති තිණ්ණං චීවරානං අඤ්ඤතරං වුච්චති. ගාමෙ ඨපෙත්වාති සම්බන්ධො, එත්ථ ''කත්තිකපුණ්ණම''න්ති ච ''ආකඞ්ඛමානො''ති ච සෙසො, අපරකත්තිකමාසෙ කත්තිකචොරභයෙන චීවරං පටිසාමෙතුකාමො භික්ඛු ආරඤ්ඤකසෙනාසනස්ස සාමන්තා ගොචරගාමෙ නික්ඛිපිත්වාති අත්ථො. යථාහ ''උපවස්සං ඛො පන කත්තිකපුණ්ණමං…පෙ…. ආකඞ්ඛමානො තිණ්ණං චීවරානං අඤ්ඤතරං චීවරං අන්තරඝරෙ නික්ඛිපෙය්‍යා''ති (පාරා. 653).

''සමන්තා ගොචරගාමෙ''ති ඉදං ''අන්තරඝරෙ නික්ඛිපෙය්‍යාති සමන්තා ගොචරගාමෙ නික්ඛිපෙය්‍යා''ති (පාරා. 654) **පදභාජනෙ** වුත්තත්තා වුත්තං. **''අපරකත්තිකමාසෙ''**ති ච ''කත්තිකපුණ්ණමන්ති කත්තිකචාතුමාසිනී වුච්චතී''ති (පාරා. 654) **පදභාජනිය**වසෙන වුත්තං. ඉධාපි හි ''කත්තිකපුණ්ණම''න්ති අපරකත්තිකජුණ්හපක්ඛපන්නරසියා වුච්චමානායාපි සහචරියනයෙන තංසහචරිතො චතුත්ථො මාසො වුත්තො.

එත්තාවතා පුරිමිකාය වස්සං උපගන්ත්වා මහාපවාරණාය පවාරෙත්වා වුත්තලක්ඛණෙ ආරඤ්ඤකසෙනාසනෙ වසන්තස්ස ආරඤ්ඤකස්ස භික්ඛුනො පච්ඡිමකත්තිකමාසෙ කත්තිකචොරභයෙ සති තිණ්ණං චීවරානං අඤ්ඤතරං ගොචරගාමෙ ඨපෙත්වා ආරඤ්ඤකඞ්ගං පූරයතො චීවරෙන විප්පවාසො තස්මිං මාසෙ න හොතීති අනුඤ්ඤාතභාවො දීපිතො. තදෙව පකාසෙතුං නික්ඛෙපොපායසන්දස්සනමුඛෙන වක්ඛති ''කත්තිකෙයෙව මාසස්මිං…පෙ…. වට්ටතී''ති.

ඉදානි අස්මිංයෙව මාසෙ තතො අඤ්ඤත්ථ තස්ස භික්ඛුනො කෙනචි කරණීයෙන ගච්ඡතො ගාමෙ ඨපිතෙන තෙන චීවරෙන විප්පවසතො නිද්දොසභාවං අනුජානන්තෙන භගවතා ''සියා ච තස්ස භික්ඛුනො…පෙ…. තෙන චීවරෙන විප්පවසිතබ්බ''න්ති (පාරා. 653) වුත්තමත්ථං දස්සෙතුමාහ **''පච්චයෙ…පෙ…. සම්මුති''**න්ති. **පච්චයෙ සති තාදිසෙ**ති ''සියා පච්චයො, සියා කරණීය''න්ති (පාරා. 654) වචනතො තාදිසෙ කිච්චෙ සතීති අත්ථො. **ඡාරත්තපරම**න්ති ඡ රත්තියො පරමා යස්ස වාසකම්මස්ස තං ඡාරත්තපරමං, කිරියාවිසෙසනං, ඡාරත්තපරමං වාසකම්මං කාතබ්බන්ති අත්ථො. **තෙන විනා වසිතබ්බ**න්ති ගාමෙ නික්ඛිත්තෙන තෙන චීවරෙන විනා තම්හා ආවාසා අඤ්ඤත්ථ වසිතබ්බං. තදෙව පාකටං කාතුං වක්ඛති ''අඤ්ඤත්ථෙව වසන්තස්ස, ඡාරත්තපරමං මත''න්ති.

තතොති ඡාරත්තතො. **උත්තරි වසතොති** සත්තමං අරුණං උට්ඨාපෙත්වා වසන්තස්සාති අත්ථො. යථාහ ''තතො චෙ උත්තරි විප්පවසෙය්‍යාති සත්තමෙ අරුණුග්ගමනෙ නිස්සග්ගිය''න්ති (පාරා. 654). **දොසොති** නිස්සග්ගියපාචිත්තියං. **''විනා සඞ්ඝස්ස සම්මුති''**න්ති ඉමිනා කිං වුත්තං හොති? උදොසිතසික්ඛාපදෙ අනුපඤ්ඤත්තිං කත්වා කොසම්බියං ගිලානභික්ඛුනො ''අනුජානාමි භික්ඛවෙ ගිලානස්ස භික්ඛුනො තිචීවරෙන අවිප්පවාසසම්මුතිං දාතු''න්ති (පාරා. 473) අනුඤ්ඤාතත්තා ගිලානස්ස භික්ඛුනො සඞ්ඝෙන ඤත්තිදුතියාය කම්මවාචාය පුරිමමෙව යා අවිප්පවාසසම්මුති දින්නා, තං විනාති වුත්තං හොති. තෙන ලද්ධසම්මුතිකෙන යාව රොගො වූපසම්මති, තාව චිරම්පි තෙන චීවරෙන විනා වසිතුං වට්ටතීති අධිප්පායො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''අඤ්ඤත්‍ර භික්ඛුසම්මුතියාති යා උදොසිතසික්ඛාපදෙ කොසම්බකසම්මුති අනුඤ්ඤාතා, තස්සා සම්මුතියා අඤ්ඤත්‍ර. සචෙ සා ලද්ධා හොති, ඡාරත්තාතිරෙකම්පි විප්පවසිතුං වට්ටතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.653-654).

872-3. චීවරනික්ඛෙපං දස්සෙතුමාහ **''කත්තිකෙයෙව…පෙ…. පකාසිතො''**ති. **කත්තිකෙයෙව මාසස්මි**න්ති චතුන්නං වස්සානානං මාසානං පච්ඡිමෙ කත්තිකමාසෙයෙව ඉදමෙකඞ්ගං. **පඨමාය පවාරිතොති** දුතියමඞ්ගං, ඉධ පඨමාය වස්සූපනායිකාය වස්සං උපගන්ත්වා පවාරිතොති යොජනා, මහාපවාරණාය පවාරිතොති වුත්තං හොති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''පුරිමිකාය උපගන්ත්වා මහාපවාරණාය පවාරිතො හොතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.653-654). **පච්ඡිමෙන පමාණෙන යුත්තෙති** තතියමඞ්ගං. **සෙනාසනෙති** එතස්ස විසෙසනං. ඉහ ආරඤ්ඤකසෙනාසනස්ස **පච්ඡිමප්පමාණං** නාම පාකාරෙන වා වතියා වා පරිඛාය වා පරික්ඛිත්තස්ස ගාමස්ස ඉන්දඛීලසඞ්ඛාතගාමද්වාරකොට්ඨකුම්මාරතො වා

අපරික්ඛිත්තස්ස ගාමස්ස පරික්ඛෙපාරහට්ඨානසඞ්ඛාතෙ පරියන්තගෙහස්ස උපචාරෙ ඨිතස්ස ථාමමජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස බලප්පමාණෙන විස්සට්ඨලෙඩ්ඩුපාතද්වයතො වා පට්ඨාය පරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස සපරික්ඛෙපං වා අපරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස යස්සං දිසායං ගාමො හොති, තත්ථ ගාමපරියන්තසෙනාසනං වා චෙතියං වා බොධිං වා අවධිං කත්වා විහාරගමනීයෙන පකතිමග්ගෙන විදත්ථිගම්භීරං ආරොපිතෙන ආචරියධනුනා පඤ්චධනුසතපමාණදූරන්ති සඞ්ඛෙපතො ගහෙතබ්බං.

සාසඞ්කසම්මතෙති චතුත්ථමඞ්ගං, ''ඉහ සප්පටිභයෙ''ති සෙසො. ''සාසඞ්කසම්මතානි සප්පටිභයානී''ති (පාරා. 653) හි පාළි. ඉදං ද්වයම්පි ''සෙනාසනෙ''ති එතස්ස විසෙසනං. ආරාමආරාමූපචාරෙසු චොරානං නිසින්නසයිතට්ඨිතභුත්තපීතට්ඨානාදීනං දිස්සමානතාය ආසඞ්කාසහිතෙ තත්ථෙව ආරාමාදීසු පහටමාරිතවිලුත්තමනුස්සානං දිස්සමානතාය විසෙසෙන සභයතාය **සප්පටිභයෙ** ආරඤ්ඤකෙ සෙනාසනෙති අත්ථො. **වසන්තො** භික්ඛු. **වසන්තොවාති** එත්ථ **එවකාරො** අට්ඨානප්පයුත්තො. තස්මා තතො ආනෙත්වා චතුරඞ්ගසමායොගෙ එවාති යොජෙතබ්බො. **චතුරඞ්ගසමායොගෙ එවාති** යථාවුත්තානං චතුන්නං අඞ්ගානං සමායොගෙ සන්නිපාතෙ සති එව. එත්ථ **එවකාරෙන** තස්ස අඞ්ගස්ස අභාවෙ අලබ්භමානතං දීපෙති. **පකාසිතොති** ''තත්‍රායං අඞ්ගසම්පත්ති''තිආදිකාය (පාරා. අට්ඨ. 2.653-654) **අට්ඨකථාය** වුත්තො.

874. **තං** චීවරං. **මාසමෙකන්ති** වස්සානස්ස පච්ඡිමමාසසඞ්ඛාතං එකං මාසං. යො ගාමො සචෙ පුරිමබද්ධාය අවිප්පවාසසීමාය අන්තො හොති, තත්ථ මාසතො අතිරෙකම්පි ඨපෙතුං වට්ටතීති (වජිර. ටී. පාරාජික 653 අත්ථතො සමානං) **වජිරබුද්ධිත්ථෙරෙන** වුත්තං.

875. **අඤ්ඤත්ථෙවාති** යස්ස ආරඤ්ඤකසෙනාසනස්ස ගොචරගාමෙ චීවරං නික්ඛිත්තං, තතො ආරඤ්ඤකසෙනාසනතො බහි එව. **අයං අධිප්පායොති** ''යං ගාම''න්තිආදිකාය දියඩ්ඪගාථාය පටිපාදිතත්ථද්වයසඞ්ඛාතො අධිප්පායො. **අස්සාති** සාසඞ්කසික්ඛාපදස්ස. එවං ඉමිනා සික්ඛාපදෙන ''චීවරෙන විනා කත්තිකමාසෙ අරඤ්ඤෙ වසෙය්‍යා''ති අනුඤ්ඤාතත්තා ''ඡාරත්තපරමං තෙන භික්ඛුනා තෙන චීවරෙන විප්පවසිතබ්බ''න්ති (පාරා. 653) ඉමිනා ගොචරගාමෙ තං ඨපෙත්වා තස්මිං ආරඤ්ඤකාවාසෙ වසිත්වා කෙනචි කරණීයෙන තතො ආවාසතො ගන්ත්වා බහි වසතො දිවසපරිච්ඡෙදස්ස විඤ්ඤායමානත්තායෙවාහ **''පටිච්ඡන්නො පකාසිතො''**ති.

876. ''සචෙ ගොචරගාමතො පුරත්ථිමාය දිසාය සෙනාසනං, අයඤ්ච පච්ඡිමං දිසං ගතො හොතී''තිආදිනා (පාරා. අට්ඨ. 2.656) **අට්ඨකථායං** කථිතනියාමෙන විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **''සෙනාසනමථාගන්ත්වා''**තිආදි. **සෙනාසනන්ති** අත්තනා නිවුත්ථං ආරඤ්ඤකසෙනාසනං. **ආගන්ත්වාති** බහි ගතට්ඨානතො ආගන්ත්වා. ගොචරගාමෙ චීවරං නික්ඛිපිත්වා තතො පුරත්ථිමාය දිසාය ආරඤ්ඤකසෙනාසනෙ විහරතො විහාරා නික්ඛම්ම තතො ගොචරගාමතො පච්ඡිමදිසාය දූරට්ඨානං ගතස්ස ආගතට්ඨානතො තං සෙනාසනං ආගන්ත්වා විදූරත්තා සත්තමං අරුණං උට්ඨාපෙතුං අසක්කොන්තස්ස භික්ඛුනො කිං විහිතන්ති අයමෙත්ථ යොජනා.

877. **ගාමසීමම්පි වාගන්ත්වාති** යත්ථ චීවරං නික්ඛිත්තං, තං ගාමසීමම්පි පුරාරුණායෙව ආගන්ත්වා. **යත්ථ කත්ථචීති** (පාරා. අට්ඨ. 2.656) සභාදෙවාලයද්වාරකොට්ඨකාදීසු යත්ථ කත්ථචි කප්පියට්ඨානෙ . ''යත්ථ කත්ථචී''ති සාමඤ්ඤෙන වුත්තත්තා තස්සා ගාමසීමාය අන්තො ආරඤ්ඤකඞ්ගාරක්ඛනාරහං දූරට්ඨානං ලද්ධං චෙ, අඞ්ගභෙදං අකත්වා තත්ථ අරුණං උට්ඨාපෙතබ්බං. ධුතඞ්ගෙ විජ්ජමානෙපි ආපත්තිං අනාපජ්ජිතුං අන්තොගාමෙපි අරුණං උට්ඨාපෙත්වා චීවරපවත්තියෙව ඤාතබ්බා. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''ගාමසීමම්පි ඔක්කමිත්වා සභායං වා යත්ථ කත්ථචි වා වසිත්වා චීවරප්පවත්තිං ඤත්වා පක්කමිතුං වට්ටතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.656).

878. **එවඤ්චාපි අසක්කොන්තොති** අඞ්ගභෙදං අකත්වා, කත්වා වා අන්තොගාමසීමාය අරුණං උට්ඨාපෙතුම්පි ගන්තුං අසක්කොන්තො. **ඤත්වාති** අත්තනො චීවරස්ස ඨපිතට්ඨානං සල්ලක්ඛෙත්වා. **තත්ථෙවාති** එත්ථ ''ඨිතො''ති ලබ්භති. **ඛිප්පන්ති** සීඝං, පුරාරුණාති වුත්තං හොති. අතිරෙකෙ ඨානෙති යොජනා, යථාහ **අට්ඨකථායං** ''අතිරෙකචීවරට්ඨානෙ ඨස්සතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.656), ''අතිරෙකචීවරට්ඨානෙ තිට්ඨතී''ති චින්තෙත්වාති අත්ථො.

879. **විස්සජ්ජෙතීති** සත්තමඅරුණුට්ඨානතො පුරෙතරමෙව අඤ්ඤස්ස දෙති. උපරිපි එවමෙව වත්තබ්බං.

880. **සාසඞ්කසම්මතෙ** එවංනාමකෙ සික්ඛාපදෙ සමුට්ඨානාදයො සබ්බෙ තෙන දුතියෙන කථිනෙන සමා ඉති මුනින්දෙන **මතා** අනුමතා අනුඤ්ඤාතාති යොජනා.

සාසඞ්කකථාවණ්ණනා.

881. **ජානන්ති** ''සඞ්ඝස්ස දෙමා''ති වචනෙන පරිණාමිතභාවං යෙන කෙනචි ආකාරෙන ජානන්තො. යථාහ **පදභාජනෙ** ''සාමං වා ජානාති''තිආදි (පාරා. 659). **පරිණතන්ති** එත්ථ **පදභාජනෙ** ''පරිණතං නාම 'දස්සාම කරිස්සාමා'ති වාචා භින්නා හොති''ති වුත්තනියාමෙන සඞ්ඝස්ස පරිණතන්ති අත්ථො. **ලාභන්ති** ලභිතබ්බං චීවරාදි යං

කිඤ්චි. යථාහ ‘‘ලාභො නාම චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරා, අන්තමසො චුණ්ණපිණ්ඩොපි දන්තකට්ඨම්පි දසිකසුත්තම්පී’’ති. **අත්තනො පරිණාමෙය්‍යාති** ‘‘බහූ ආවුසො සඞ්ඝස්ස දායකා, බහූ සඞ්ඝස්ස භත්තා, මයං තුම්හෙ නිස්සාය තුම්හෙ සම්පස්සන්තා ඉධ විහරාම. තුම්හෙ චෙ අම්හාකං න දස්සථ, අථ කො චරහි අම්හාකං දස්සති. දෙථාවුසො අම්හාකං ඉමානි චීවරානී’’ති (පාරා. 657) පාළියා ආගතනයෙන අත්තනො පරිණාමෙය්‍යාති වුත්තං හොති. **තස්ස නිස්සග්ගියන්ති** එත්ථ ‘‘පයොගෙ දුක්කටං, පටිලාභෙන’’ති සෙසො. **නිස්සග්ගියන්ති** ඉදං පරිණතෙ පරිණතසඤ්ඤිං සන්ධාය වුත්තං. වෙමතිකස්ස පන දුක්කටං හොති. යථාහ ‘‘පරිණතෙ වෙමතිකො අත්තනො පරිණාමෙති, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති. අපරිණතසඤ්ඤිනො අනාපත්ති. යථාහ ‘‘පරිණතෙ අපරිණතසඤ්ඤී අත්තනො පරිණාමෙති, අනාපත්තී’’ති.

882. **‘‘අඤ්ඤස්ස දෙහී’’ති සචෙ පරිණාමෙතීති** තථා සඞ්ඝස්ස පරිණතභාවං ජානන්තො ‘‘අඤ්ඤස්ස දෙහී’’ති යදි පරිණාමෙති. **සුද්ධිකං පාචිත්තියන්ති** නිස්සජ්ජිතබ්බවත්ථුරහිතං කෙවලං පාචිත්තියමත්තන්ති අත්ථො. **සුද්ධචිත්තෙනාති** සවාසනානවසෙසකිලෙසප්පහානෙන පරිසුද්ධචිත්තෙන භගවතා. **පාචිත්තියමුදීරිතන්ති** පාචිත්තියෙසු අට්ඨමස්ස **සහධම්මිකවග්ගස්ස** අවසානෙ ‘‘යො පන භික්ඛු ජානං සඞ්ඝිකං ලාභං පරිණතං පුග්ගලස්ස පරිණාමෙය්‍ය, පාචිත්තිය’’න්ති (පාචි. 490) දෙසිතං.

883. **එකං චීවරන්ති** සඞ්ඝස්ස පරිණතචීවරතො එකං චීවරං. **චීවරං වාති** එත්ථ **වා**-සද්දො පච්චයන්තරවිකප්පත්ථො. **වා පනාති** එත්ථ **වා**-සද්දො අත්ථවිකප්පත්ථො. එකං චීවරං වා අඤ්ඤං වා පච්චයං පරස්ස, එකං පන අත්තනො වා පරිණාමෙය්‍ය චෙති යොජනා. **සද්ධින්ති** එකතො, එකක්ඛණෙති වුත්තං හොති. ද්වෙ පාචිත්තියො සද්ධිං සියුන්ති යොජනා, අඤ්ඤස්ස පරිණාමනෙන සුද්ධපාචිත්තියඤ්ච අත්තනො පරිණාමනෙන නිස්සග්ගියපාචිත්තියඤ්චාති ද්වෙ පාචිත්තියො එකක්ඛණෙ හොන්තීති අත්ථො.

884. පරිණාමෙත්වා ඨපිතෙ විනිච්ඡයං දස්සෙත්වා පරිච්චජිත්වා දින්නෙ විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **‘‘සඞ්ඝස්සා’’**තිආදි. **‘‘පරාජයො’’**ති ඉදං පාදප්පහොනකං වත්ථුං සන්ධාය වුත්තං. යථාවත්ථුවසෙන පන දුක්කටථුල්ලච්චයාපි වත්තබ්බා.

885. අඤ්ඤස්ස චෙතියස්ස **පොණං** පරිණතං අඤ්ඤස්ස චෙතියස්ස වා සඞ්ඝස්ස වා පුග්ගලස්ස වාපි පන පරිණාමෙය්‍යාති යොජනා. **සඞ්ඝස්ස පුග්ගලස්සාති** පදද්වයෙපි එවමෙව යොජෙතබ්බං. යථාහ ‘‘සඞ්ඝස්ස පරිණතං අඤ්ඤසඞ්ඝස්ස වා චෙතියස්ස වා පුග්ගලස්ස වා පරිණාමෙති , ආපත්ති දුක්කටස්සා’’තිආදි (පාචි. 492). අඤ්ඤස්ස පුග්ගලස්ස පොණං අඤ්ඤස්ස පුග්ගලස්ස පරිණාමෙය්‍යාති.

886. ඉමස්ස සබ්බසත්තවිසයතං දස්සෙතුමාහ **‘‘යො පනා’’**තිආදි.

887. ඉදං පරිණතසික්ඛාපදං. **තිසමුට්ඨානන්ති** කායචිත්තවාචාචිත්තකායවාචාචිත්තසඞ්ඛාතෙහි තීහි සචිත්තකසමුට්ඨානෙහි සමුට්ඨානතො තිසමුට්ඨානං. පරිණාමනපච්චයා ආපජ්ජිතබ්බතො **ක්‍රියං**. සඞ්ඝාදීනං පරිණතන්තිසඤ්ඤාය අභාවෙන විමුච්චනතො **සඤ්ඤාවිමොක්ඛං**. කායවිඤ්ඤත්තිවචීවිඤ්ඤත්තීහි පරිණාමෙතබ්බතො **කායකම්මං වචීකම්මං**.

පරිණතකථාවණ්ණනා.

පත්තවග්ගො තතියො.

888. යෙ ඉමං විනිච්ඡයං තරන්ති, තෙ පඤ්ඤත්තිමහාසමුද්දං තරන්තීති යොජනා. පඤ්ඤත්තිසඞ්ඛාතං විනයපිටකමෙව මහාසමුද්දො වියාති **පඤ්ඤත්තිමහාසමුද්දො,** තං. එවං සමුදායං දස්සෙත්වා තදවයවෙ දස්සෙතුමාහ **‘‘නෙකා’’**තිආදි. නෙකානි නානප්පකාරානි වත්තානි සෙනාසනවත්තාදීනි ඛන්ධකාගතානි උග්ගා උත්තුඞ්ගා තරඞ්ගමාලා මහාවීචිපරම්පරා යස්සාති විග්ගහො, නානප්පකාරඛන්ධකවත්තසඞ්ඛාතමහාතරඞ්ගපරම්පරාය සජ්ජිතන්ති අත්ථො. සීලං පාතිමොක්ඛසංවරාදිකමෙව අන්තො වෙලාවලයො යස්ස සො **සීලන්තො,** තං, පාතිමොක්ඛසංවරසීලාදිචතුපාරිසුද්ධිසීලමෙව පටිපාදෙතබ්බතාය අන්තං වෙලාවලයභූතන්ති අත්ථො. ආපත්තියො සත්තාපත්තික්ඛන්ධා, සීලාචාරදිට්ඨිආජීවවිපත්තියො ච ගාහකා මකරාදයො යස්සාති විග්ගහො, සීලාචාරාජීවදිට්ඨිසම්පත්තිසඞ්ඛාතමුදුසත්තනාසකආපත්තිවිපත්තිසඞ්ඛා- තමාතඞ්ගමකරාදිචණ්ඩසත්තවන්තන්ති අත්ථො. එවං අයං ගාථා සමුදායාවයවානං සබ්බෙසමෙව රූපකාලඞ්කාරෙන විරචිතාති දට්ඨබ්බා.

ඉති විනයත්ථසාරසන්දීපනියා

විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනාය

නිස්සග්ගියකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පාචිත්තියකථාවණ්ණනා

889. එවං නාතිවිත්ථාරසඞ්ඛෙපතො නිස්සග්ගියවිනිච්ඡයං දස්සෙත්වා ඉදානි තදනන්තරං නිද්දිට්ඨස්ස පාචිත්තියකණ්ඩස්ස විනිච්ඡයං දස්සෙතුං **''සම්පජානමුසාවාදෙ''**තිආදි ආරද්ධං. **සම්පජානමුසාවාදෙති** අත්තනො වචනස්ස මුසාභාවං ඤත්වා, අදිට්ඨං ''දිට්ඨ''න්තිආදිනා නයෙන මුසාවාදෙ සම්පජානන්තස්ස මුසාභණනෙතිපි අත්ථො ගහෙතබ්බො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''ජානිත්වා ජානන්තස්ස ච මුසාභණනෙ''ති (පාචි. අට්ඨ. 2). ''මුසාවාදෙ''ති හි නිමිත්තත්ථෙ භුම්මං, මුසාවාදනිමිත්තන්ති අත්ථො.

දවා භණන්තස්සාති යොජනා. අනුපපරික්ඛිත්වා වෙගෙන දිට්ඨම්පි ''අදිට්ඨං මෙ''ති වදන්තස්සාති අත්ථො. යථාහ ''දවා භණති නාම සහසා භණතී''ති පදභාජනීඅට්ඨකථායං ''සහසා භණතීති අවීමංසිත්වා අනුපධාරෙත්වා වෙගෙන දිට්ඨම්පි 'අදිට්ඨං මෙ'ති භණතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 11). **රවා භණන්තස්සාති** ''චීවර''න්ති වත්තුකාමස්ස ''චීර''න්ති වචනං විය මන්දත්තා මොමූහත්තා ''අඤ්ඤං භණිස්සාමී''ති අඤ්ඤං භණන්තස්ස. යථාහ ''රවා භණති නාම 'අඤ්ඤං භණිස්සාමී'ති අඤ්ඤං භණතී''ති.

890. **අඤ්ඤත්ථාති** චතුත්ථපාරාජිකාදීසු. අත්තනා අලද්ධං උත්තරිමනුස්සධම්මං ''ලද්ධං මයා''ති මුසා යස්ස භණති, තෙන තඞ්ඛණමෙව සුත්වා තදත්ථෙ ඤාතෙ පාරාජිකස්ස, අඤ්ඤාතෙ කාලන්තරෙන ඤාතෙ ච පරියායවචනෙ ච ඤාතෙ ථුල්ලච්චයස්ස, පරියායවචනෙ අවිඤ්ඤාතෙ දුක්කටස්ස, දුට්ඨදොසසික්ඛාපදෙ පාරාජිකං අනාපන්නස්ස ''ආපන්නො''ති මුසාභණනෙ සඞ්ඝාදිසෙසස්ස, ඔමසවාදසික්ඛාපදෙ දුබ්භාසිතස්ස ච වුත්තත්තා ආහ **''මුසාවාදස්ස කාරණා පඤ්ච ආපත්තියො''**ති. ඉමාය පාචිත්තියා සද්ධිං ඡ ආපත්තික්ඛන්ධා හොන්ති.

සම්පජානමුසාවාදකථාවණ්ණනා.

891-3. වුත්තෙසු ජාතිආදීසු දසසු අක්කොසවත්ථූසූති යොජනා, **පදභාජනෙ** වුත්තෙසු ජාතිනාමගොත්තකම්මසිප්පආබාධලිඞ්ගකිලෙසආපත්තිඅක්කොසානං වසෙන දසසු අක්කොසවත්ථූසූති අත්ථො . තෙසු කිලෙසං විනා සබ්බෙතෙ හීනුක්කට්ඨවසෙන ද්විප්පකාරා හොන්ති. යථාහ **පදභාජනෙ** ''ජාති නාම ද්වෙ ජාතියො හීනා ච ජාති උක්කට්ඨා ච ජාතී''තිආදි.

තත්ථ චණ්ඩාලාදිජාති හීනා, ඛත්තියබ්‍රාහ්මණජාතියො උක්කට්ඨා. නාමෙසු අවකණ්ණකජවකණ්ණකාදිනාමානි දාසනාමත්තා හීනානි, බුද්ධරක්ඛිතාදිනාමානි උක්කට්ඨානි. කොසියාදිගොත්තං හීනං, ගොතමාදිගොත්තං උක්කට්ඨං. කම්මෙසු වඩ්ඪකිමණිකාරාදිකම්මානි හීනානි, කසිවාණිජ්ජාගොරක්ඛකම්මානි උක්කට්ඨානි. සිප්පෙසු නළකාරකුම්භකාරාදිසිප්පං හීනං, මුද්දාගණනාදිසිප්පං උක්කට්ඨං. ආබාධෙසු සබ්බෙපි ආබාධා හීනා, අපිච මධුමෙහො පීළාජනකත්තාභාවා උක්කට්ඨො. ලිඞ්ගෙසු අතිදීඝතාදයො හීනා, නාතිදීඝතාදයො උක්කට්ඨා. සබ්බෙපි කිලෙසා හීනා. සබ්බාපත්තියොපි හීනා, අපිච සොතාපත්තිසමාපත්ති උක්කට්ඨා. අක්කොසෙසු ''ඔට්ඨොසි මෙණ්ඩොසි ගොණොසී''තිආදිකො හීනො, ''පණ්ඩිතොසි බ්‍යත්තොසී''තිආදිකො උක්කට්ඨො.

අඤ්ඤත්‍රඤ්ඤාපදෙසෙනාති පරියායකථනෙන විනා. **ඔමසන්තස්සාති** වචනපතොදෙන ඔවිජ්ඣන්තස්ස. **සම්බුද්ධෙන පකාසිතාති** ''චණ්ඩාලොසි වෙනොසි නෙසාදොසි රථකාරොසි පුක්කුසොසී'ති භණති, ආපත්ති වාචාය වාචාය පාචිත්තියස්සා''ති සාමං සබ්බධම්මාවබොධතො ''සම්බුද්ධො''ති පඤ්ඤාතෙන භගවතා දෙසිතා.

894. **තෙහෙවාති** ජාතිආදීහි අක්කොසවත්ථූහෙව. අඤ්ඤාපදෙසෙන භූතෙන වා…පෙ…. ආපන්නමෙව වා අනුපසම්පන්නං අක්කොසන්තස්ස දුක්කටං සම්බුද්ධෙන පකාසිතන්ති සම්බන්ධො. ඉධ භූතාභූතපදානි **තෙහීති** අපෙක්ඛිත්වා බහුවචනන්තානි යොජෙතබ්බානි. එතෙන ''සන්ති ඉධෙකච්චෙ''තිආදිදුතියවාරත්ථං (පාචි. 26) දස්සෙන්තෙන දුක්කටසාධනත්ථෙන තදෙකකාරියං තතියං **යෙනූනවාරඤ්ච** චතුත්ථං **න මයන්තිආදිවාරඤ්ච** සඞ්ගහිතන්ති දට්ඨබ්බං. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''සන්ති ඉධෙකච්චෙ'ති වාරෙ පන පරිහරිත්වා වුත්තභාවෙන දුක්කටං. එසෙව නයො **'යෙනූන…පෙ…. න මය'**න්ති වාරෙසුපී''ති (පාචි. අට්ඨ. 26).

පාළිමුත්තපදෙහිපීති එත්ථාපි තථෙව ''භූතෙන වා''තිආදීනි පදානි සම්බන්ධිතබ්බානි. ''චොරොසි, ගණ්ඨිභෙදකොසී''තිආදි **පාළිමුත්තපදං** නාම. **සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු චතූසු වාරෙසු, පාළිමුත්තපදෙසු ච. වුත්තඤ්හි ''අනුපසම්පන්නෙ පන චතූසුපි වාරෙසු දුක්කටමෙව. 'චොරොසි, ගණ්ඨිභෙදකොසී'තිආදිවචනෙහි පන උපසම්පන්නෙපි අනුපසම්පන්නෙපි සබ්බවාරෙසු දුක්කටමෙවා''ති (පාචි. අට්ඨ. 26). **''අනුපසම්පන්න''**න්ති ඉමිනා ''ඉමස්මිඤ්ච සික්ඛාපදෙ ඨපෙත්වා භික්ඛුං භික්ඛුනිආදයො සබ්බෙ සත්තා අනුපසම්පන්නට්ඨානෙ ඨිතා''ති (පාචි. අට්ඨ. 26) **අට්ඨකථායං** වුත්තා අනුපසම්පන්නා සඞ්ගහිතා. තෙනෙවෙත්ථාපි වක්ඛති ''පච්ඡිමානුපසම්පන්නට්ඨානෙ ඉධ ච භික්ඛුනී''ති.

895. දවකම්‍යතාති එත්ථ ‘‘පටිසඞ්ඛා යොනිසො’’තිආදීසු (ම. නි. 1.22, 23, 422; අ. නි. 6.58; 9.9; මහානි. 206; විභ. 518) විය ය-කාරලොපො. **සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු වුත්තපාචිත්තියවත්ථූසු ච දුක්කටවත්ථූසු චාති සබ්බත්ථෙව. **දුබ්භාසිතමුදීරිතන්ති** ‘‘චණ්ඩාලොසි…පෙ…. පුක්කුසොසී’ති භණති, ආපත්ති වාචාය වාචාය දුබ්භාසිතස්සා’’ති (පාචි. 32) වුත්තන්ති අත්ථො. පරම්මුඛා පන පාචිත්තියවත්ථූහි ච දුක්කටවත්ථූහි ච අක්කොසනෙ දුක්කටමෙව. තථා දවකම්‍යතාය පරම්මුඛා වදන්තස්සාපි දුබ්භාසිතමෙවාති ආචරියා වදන්ති.

896-7. අත්ථං පුරක්ඛත්වා වදතො භික්ඛුස්ස අනාපත්තීති යොජනා. **ධම්මො** නාම ‘‘චණ්ඩාලොසී’’තිආදිපාළියෙව. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘පාළිං වාචෙන්තො ධම්මපුරෙක්ඛාරො’’ති (පාචි. අට්ඨ. 35). **අනුසාසනී** නාම ‘‘ඉදානිපි චණ්ඩාලොසි, මා පාපධම්මං අකාසි, මා තමො තමපරායනො අහොසී’’තිආදිනා (පාචි. අට්ඨ. 35) නයෙන **අට්ඨකථායං** වුත්තසරූපායෙව අනුසාසනීපුරෙක්ඛතාය ඨත්වා වදන්තස්ස චිත්තස්ස ලහුපරිවත්තිතභාවතො අන්තරා කොධෙ උප්පන්නෙපි අනාපත්ති.

එත්ථාති ඉමස්මිං ඔමසවාදසික්ඛාපදෙ. පටිඝසම්පයුත්තචිත්තෙනෙව ආපජ්ජිතබ්බත්තා මානසිකදුක්ඛවෙදනාව හොති.

ඔමසවාදකථාවණ්ණනා.

898. දුවිධාකාරතො භික්ඛුපෙසුඤ්ඤෙ ආපත්ති සියාති යොජනා. පිසතීති **පිසුණා,** වාචා , සමග්ගෙ සත්තෙ අවයවභූතෙ වග්ගෙ භින්නෙ කරොතීති අත්ථො. පිසුණා එව **පෙසුඤ්ඤං,** තාය වාචාය සමන්නාගතො පුග්ගලො සහචරියනයෙන **පිසුණො,** තස්ස කම්මං **පෙසුඤ්ඤං,** භික්ඛූනං පෙසුඤ්ඤං භික්ඛුපෙසුඤ්ඤං, තස්මිං **භික්ඛුපෙසුඤ්ඤෙ. පදභාජනෙ** ‘‘උපසම්පන්නො උපසම්පන්නස්ස සුත්වා උපසම්පන්නස්ස පෙසුඤ්ඤං උපසංහරති ‘ඉත්ථන්නාමො තං ‘චණ්ඩාලො…පෙ…. පුක්කුසො’ති භණතී’ති ආපත්ති…පෙ…. පාචිත්තියස්සා’’ති (පාචි. 39) වුත්තත්තා සයං උපසම්පන්නො හුත්වා උපසම්පන්නස්ස ජාතිආදීසු දසසු අක්කොසවත්ථූසු අඤ්ඤතරෙන අඤ්ඤං උපසම්පන්නං පරම්මුඛා අක්කොසන්තස්ස සුත්වා තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වක්ඛමානසරූපෙසු අත්තනො පියකාමතාභෙදාධිප්පායසඞ්ඛාතෙසු ද්වීසු කාරණෙසු අඤ්ඤතරකාරණං පටිච්ච ‘‘අසුකො තුය්හං එවං වදතී’’ති පෙසුඤ්ඤං හරති, තස්ස පෙසුඤ්ඤකථනනිමිත්තං පාචිත්තියං හොතීති අත්ථො.

දුවිධාකාරතොති එත්ථ **ආකාර**-සද්දො කාරණපරියායො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘ද්වීහාකාරෙහීති ද්වීහි කාරණෙහී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 38). එත්ථ **කාරණං** නාම අධිප්පායවිසෙසො. තං කාරණං අධිප්පායමුඛෙන දස්සෙතුමාහ **‘‘අත්තනො’’**තිආදි. **අත්තනො පියකාමස්සාති** අත්තනො පියභාවකාමස්ස පෙසුඤ්ඤං භණන්තස්ස, අත්තනො පියභාවං කාමයන්තස්සාති අත්ථො, තාදිසෙන අධිප්පායෙනාති වුත්තං හොති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘එවං අහං එතස්ස පියො භවිස්සාමී’’ති අත්තනො පියභාවං පත්ථයමානස්සා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 38). **පරභෙදත්ථිනොපි** **වාති** අක්කොසකස්ස ච අත්තනො පෙසුඤ්ඤවචනං සුණන්තස්ස චාති උභින්නං භෙදං ඉච්ඡන්තස්සාති අත්ථො, භෙදාධිප්පායෙනාති වුත්තං හොති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘පරස්ස පරෙන භෙදං ඉච්ඡන්තස්සා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 38).

899. පරියායනයෙන අක්කොසන්තස්ස වචනස්ස…පෙ…. දුක්කටන්ති යොජනා, පරියායඅක්කොසවචනං සුත්වා පරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වදන්තස්ස භික්ඛුනො දුක්කටං හොතීති අත්ථො. යථාහ ‘‘ඉත්ථන්නාමො සන්ති ඉධෙකච්චෙ චණ්ඩාලා…පෙ…. භණති, න සො අඤ්ඤං භණති, තංයෙව භණතීති ආපත්ති වාචාය වාචාය දුක්කටස්සා’’තිආදි (පාචි. 41). පාළිමුත්තනයෙන අක්කොසන්තස්ස වචනස්ස…පෙ…. දුක්කටන්ති යොජනා. එත්ථ ‘‘චොරොසි, ගණ්ඨිභෙදකොසී’’තිආදිනා දස්සිතො **පාළිමුත්තනයො** නාම.

900. අනුපසම්පන්නස්ස අක්කොසං උපසම්පන්නං හරතොපි ච තථා දුක්කටන්ති යොජනා. **ච**-සද්දෙන උපසම්පන්නස්ස අක්කොසං අනුපසම්පන්නං හරතොපි ච, අනුපසම්පන්නස්ස අක්කොසං අනුපසම්පන්නං හරතොපි ච තථා දුක්කටන්ති විකප්පද්වයඤ්ච සමුච්චිනොති. ‘‘ඉධාපි භික්ඛුනිං ආදිං කත්වා සබ්බෙ අනුපසම්පන්නා නාමා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 38) **අට්ඨකථා**වචනතො **‘‘භික්ඛුනී’’**ති උපලක්ඛණං.

901. **න චෙව පියකාමස්සාති** පියභාවං අකාමයන්තස්ස ච. **න භෙදත්ථිනොපි වාති** භෙදං අනිච්ඡන්තස්ස ච. **පාපානං ගරහත්ථායාති** එත්ථ ‘‘කෙවල’’න්ති සෙසො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘එකං අක්කොසන්තං, එකඤ්ච ඛමන්තං දිස්වා ‘අහො නිල්ලජ්ජො, ඊදිසම්පි නාම ආයස්මන්තං පුන වත්තබ්බං මඤ්ඤිස්සතී’ති එවං කෙවලං පාපගරහිතාය භණන්තස්ස අනාපත්තී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 38).

පෙසුඤ්ඤකථාවණ්ණනා.

903. **අඤ්ඤෙනාති** සාමණෙරාදිනා. ‘‘යඤ්ච පදං යඤ්ච අනුපදං යඤ්ච අන්වක්ඛරං යඤ්ච අනුබ්‍යඤ්ජනං, සබ්බමෙතං පදසො නාමා’’ති (පාචි. 46) **පදභාජනෙ** වුත්තත්තා අවයවෙ සමුදායොපචාරවසෙන **‘‘පිටකත්තය’’**න්ති තදෙකදෙසපදාදි එව වුත්තොති ගහෙතබ්බො. එත්ථ පදාදිසරූපං **අට්ඨකථාය** වෙදිතබ්බං. වුත්තඤ්හි තත්ථ ‘‘පදන්ති

එකො ගාථාපාදො අධිප්පෙතො. අනුපදන්ති දුතියො පාදො. අන්වක්ඛරන්ති එකෙකමක්ඛරං. අනුබ්‍යඤ්ජනන්ති පුරිමබ්‍යඤ්ජනෙන සදිසං පච්ඡාබ්‍යඤ්ජන''න්ති (පාචි. අට්ඨ. 45). ඉදං ගාථාමයදෙසනං සන්ධාය වුත්තං. ''යං කිඤ්චි වා එකමක්ඛරං අන්වක්ඛරං, අක්ඛරසමූහො අනුබ්‍යඤ්ජනං, අක්ඛරානුබ්‍යඤ්ජනසමූහො පදං, පඨමපදං පදමෙව, දුතියං අනුපදන්ති එවමෙත්ථ නානාකරණං වෙදිතබ්බ''න්තිපි (පාචි. අට්ඨ. 45) වුත්තං. ඉදං චුණ්ණියදෙසනං සන්ධාය වුත්තං.

ධම්මන්ති බුද්ධභාසිතාදිපාළිධම්මං. **පටිසම්භිදායඤ්හි** ධම්මපඤ්චකෙ පාළිපි ධම්මොති වුත්තා. **ධම්මපඤ්චකං** නාම ඵලනිබ්බත්තකො හෙතු, අරියමග්ගො, භාසිතං, කුසලාකුසලං චෙති එතෙ ධම්මසඤ්ඤිතාති නිද්දිට්ඨං. එත්ථ හි **භාසිතන්ති** පාළි වුත්තා. අට්ඨකථානිස්සිතොපි එත්ථෙව සඞ්ගහං ගච්ඡති. සො ච පුබ්බෙ මගධභාසාය ඨිතො සඞ්ගීතිත්තයාරුළ්හො ගහෙතබ්බො.

''සහ භණන්තස්ස පාචිත්තියං සියා''ති ඉමිනා ''එකතො පට්ඨපෙත්වා එකතො ඔසාපෙන්ති''තිආදිනා (පාචි. 46) **පදභාජනාගතනයෙන** අනුපසම්පන්නෙන සද්ධිං ආරභිත්වා එකතො උච්චාරණවසෙන පදං වා අනුපදං වා අන්වක්ඛරං වා අනුබ්‍යඤ්ජනං වා වදතො පදාදිගණනාවසෙන පාචිත්තියන්ති වුත්තං හොති.

904. **සඞ්ගීතිං අනාරුළ්හෙසු** ධම්මෙසු **රාජොවාදාදයො** සුත්තන්තා ආපත්තිජනකායෙවාති මහාපච්චරියාදිසු වුත්තාති යොජනා. **රාජොවාදො** නාම එකො සුත්තන්තො. **ආදි**-සද්දෙන තික්ඛින්ද්‍රියාදිසුත්තන්තා ගහිතා.

905. භික්ඛුස්මිම්පි භික්ඛුනියාපි ච අනුපසම්පන්නසඤ්ඤිනො, විමතිස්ස වා භික්ඛුස්ස තථා පදසොධම්මෙ දුක්කටං හොතීති යොජනා.

906-7. **එකතො උද්දිසාපෙතීති** එකතො උද්දෙසං ගණ්හන්තෙහි අනුපසම්පන්නෙහි සද්ධිං උච්චාරණවසෙන උද්දිසාපෙති. **සජ්ඣායං වා කරොතීති** තථා එකතො සජ්ඣායති.

''සචෙ එකගාථාය එකො පාදො න ආගච්ඡති, සෙසං ආගච්ඡති, අයං යෙභුය්‍යෙන පගුණගන්ථො නාම. එස නයො සුත්තෙපි වෙදිතබ්බොති''ති (පාචි. අට්ඨ. 48) **අට්ඨකථා**වචනතො **පගුණගන්ථ**න්ති එත්ථ ''යෙභුය්‍යෙනා''ති සෙසො. **ඔපාතෙතීති** ''එවං භණාහී''ති එකතො භණති. **උද්දෙසන්ති** උද්දිසිතබ්බං. **තෙනාති** අනුපසම්පන්නෙන.

908. යස්මා ඉදං පදසොධම්මසික්ඛාපදං වාචතො ච සමුට්ඨාති, වාචාචිත්තද්වයාපි ච සමුට්ඨාති, තස්මා ඉදං සමුට්ඨානං පදසොධම්මසඤ්ඤිතන්ති වුත්තන්ති යොජනා.

පදසොධම්මකථාවණ්ණනා.

909-10. සබ්බච්ඡන්නසබ්බපරිච්ඡන්නෙ සෙනාසනෙ තිස්සන්නං පන රත්තීනං **යො පන** භික්ඛු රත්තියං ඨපෙත්වා භික්ඛුං අඤ්ඤෙන සචෙ නිපජ්ජෙය්‍ය, තස්ස පාචිත්තියං සියාති යොජනා. ''යං කිඤ්චි පටිච්ඡාදනසමත්ථං ඉධ ඡදනඤ්ච පරිච්ඡන්නඤ්ච වෙදිතබ්බ''න්ති (පාචි. අට්ඨ. 51) **අට්ඨකථායං** වුත්තත්තා ඡදනාරහං ඉට්ඨකාසිලාසුධාතිණපණ්ණාදීනං යෙන කෙනචි සබ්බසො ඡාදිතං සෙනාසනං **සබ්බච්ඡන්නං**. ''භූමිතො පට්ඨාය යාව ඡදනං ආහච්ච පාකාරෙන වා අඤ්ඤෙන වා කෙනචි අන්තමසො වත්ථෙනපි පරික්ඛිත්ත''න්ති (පාචි. අට්ඨ. 51) **අට්ඨකථායං** වුත්තත්තා යෙන කෙනචි පරික්ඛිපිත්වා පටිච්ඡාදිතසෙනාසනං **සබ්බපරිච්ඡන්නං**. ''ඡදනං අනාහච්ච සබ්බන්තිමෙන පරියායෙන දියඩ්ඪහත්ථුබ්බෙධෙන පාකාරාදිනා පරික්ඛිත්තාපි සබ්බපරිච්ඡන්නායෙවා''ති (පාචි. අට්ඨ. 51) **කුරුන්දට්ඨකථායං** වුත්තං, තං ''දියඩ්ඪා''තිආදිනා වක්ඛති.

එවං සබ්බච්ඡන්නසබ්බපරිච්ඡන්නෙ එකස්මිං සෙනාසනෙ යො භික්ඛු උපසම්පන්නතො අඤ්ඤෙන එකෙන වා අනෙකෙහි වා තිරත්තං සහසෙය්‍යං කප්පෙත්වා චතුත්ථරත්තිං ආදිං කත්වා සබ්බරත්තීසු සූරියත්ථඞ්ගමතො පට්ඨාය සකලරත්තියං පඨමං වා පච්ඡා වා අපුබ්බාචරිමං වා පිට්ඨිං පසාරෙත්වා සචෙ එකසෙනාසනෙ සෙය්‍යං කප්පෙති, තස්ස දෙවසිකං පාචිත්තියං හොතීති ඉදං විධානං ''අපිචෙත්ථ එකාවාසාදිකම්පි චතුක්කං වෙදිතබ්බ''න්තිආදිනා (පාචි. අට්ඨ. 51) **අට්ඨකථායං** වුත්තං.

''යෙභුය්‍යෙන පරිච්ඡන්නෙ ඡන්නෙ''ති ඉමිනාපි එවමෙව යොජෙත්වා අත්ථො වෙදිතබ්බො. ''යස්සා පන උපරි බහුතරං ඨානං ඡන්නං, අප්පං අච්ඡන්නං, සමන්තතො ච බහුතරං පරික්ඛිත්තං, අප්පං අපරික්ඛිත්තං, අයං යෙභුය්‍යෙනඡන්නා යෙභුය්‍යෙනපරිච්ඡන්නා නාමා''ති (පාචි. අට්ඨ. 51) **අට්ඨකථායං** වුත්තනයෙන යෙභුය්‍යෙන ඡන්නපරිච්ඡන්නං වෙදිතබ්බං. අත්ථො වුත්තනයොයෙව. ''යෙභුය්‍යෙන පංසුකා''ති එතස්ස **අට්ඨකථායං** (පාචි. අට්ඨ. 86) තීසු ද්වෙ යෙභුය්‍යං නාම, ඉධ පන පදසොධම්මෙ ''යෙභුය්‍යෙන පගුණං ගන්ථ''න්ති එතස්ස **අට්ඨකථායං** (පාචි. අට්ඨ. 48) ''එකගාථාය''තිආදිවිවරණෙ විය චතූසු තයොපි භාගා යෙභුය්‍යං නාමාති වෙදිතබ්බං.

911. මෙථුනස්ස පහොනකං යං පන වත්ථු පඨමපාරාජිකාය නිද්දිට්ඨං අන්තමසො තිරච්ඡානගතෙනපි, **තෙන** පඨමපාරාජිකවත්ථුනා පුග්ගලෙන සහ නිපජ්ජිත්වා **ආපත්ති** සහසෙය්‍යාපත්ති හොතීති යොජනා.

912-3. ''උභො වා නිපජ්ජන්තී''ති විකප්පස්ස පඨමගාථාද්වයෙනෙව අත්ථතො දස්සිතත්තා පුබ්බාපරියවසෙනපි සම්භවන්තං දස්සෙතුං ''අනුපසම්පන්නෙ''තිආදිනා (පාචි. 52-54) නයෙන දස්සිතපක්ඛද්වයං නිදස්සෙතුමාහ **''නිපන්නෙ''**තිආදි. **''උට්ඨහිත්වා''**ති ඉදං විච්ඡාවසෙන ගහෙතබ්බං. **අනුපසම්පන්නගණනායපි වා**ති බහූසු අනුපසම්පන්නෙසු තෙසං ගණනාය ච. අනුපසම්පන්නෙසු බහූසු තෙසං ගණනාය එකස්ස භික්ඛුනො බහූ ආපත්තියො හොන්තීති එවං දස්සනෙන උපසම්පන්නෙසු බහූසු එකස්මිං අනුපසම්පන්නෙ සති තෙසඤ්ච තස්ස පයොගගණනාය ආපජ්ජිතබ්බා බහූ ආපත්තියො ච උභොසුපි බහූසු එකෙකස්සෙව උපසම්පන්නස්ස අනුපසම්පන්නගණනාය බහූ ආපත්තියො ච හොන්තීතිපි දස්සිතං හොති.

914. එකෙනෙව ද්වාරෙන වළඤ්ජිතබ්බතො එකූපචාරෙ සතගබ්භෙපි සෙනාසනෙ උපසම්පන්නො එකස්මිං ගබ්භෙ වසන්තො අත්තනා සයනගබ්භෙ ද්වාරං පිදහිත්වා වා අපිදහිත්වා වා චතුත්ථරත්තියං සයති චෙ, උපරිමතලෙ, අවසෙසගබ්භෙසු ච සයන්තෙහි අනුපසම්පන්නෙහි පුබ්බෙ වුත්තආපත්තිනියමොයෙවාති දස්සනත්ථමාහ **''සචෙ පිධාය''**තිආදි. ගබ්භද්වාරං උත්තරපදලොපෙන **''ගබ්භ''**න්ති වුත්තං. චතුත්ථදිවසෙ අත්ථඞ්ගතෙ සූරියෙ නිපජ්ජති, ආපත්ති සියාති යොජනා. ''අනුපසම්පන්නෙන සහා''ති පකරණතො ලබ්භති. **ආපත්ති** පාචිත්තියං.

915. **දියඩ්ඪහත්ථුබ්බෙධෙනා**ති වඩ්ඪකිරතනෙන දියඩ්ඪරතනුබ්බෙධෙන. **පාකාරො** නාම නිට්ඨිතො. **චයනං** නාම විප්පකතපාකාරොතිපි වදන්ති. ඉමිනා ච ආළින්දස්ස අග්ගහණත්ථං ''දසහත්ථුබ්බෙධාපි ජගති පරික්ඛෙපසඞ්ඛ්‍යං න ගච්ඡතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 51) අට්ඨකථා පමාණන්ති වදන්ති. **ජගතී**ති ආළින්දං. **ආදි**-සද්දෙන භිත්තිපණ්ණාවරණාදිගහණං.

916. **දුස්සකුටියන්**ති වත්ථකුටියං.

917. ''සබ්බච්ඡන්නපරිච්ඡන්නාදිප්පභෙදතො යෙභුය්‍යාදිප්පභෙදතො''ති **ආදි**-සද්දො පච්චෙකං යොජෙතබ්බො. පඨමෙන **ආදි**-සද්දෙන සබ්බච්ඡන්නයෙභුය්‍යපරිච්ඡන්නසබ්බච්ඡන්නඋපඩ්ඪපරිච්ඡන්නසබ්බපරිච්ඡන්නයෙභුය්‍යච්ඡන්න-සබ්බපරිච්ඡන්නඋපඩ්ඪච්ඡන්නසඞ්ඛාතානි චත්තාරි සෙනාසනානි ගහිතානි. **ගාථාය** සරූපෙන වුත්තසබ්බච්ඡන්නසබ්බපරිච්ඡන්නෙන සද්ධිං පඤ්ච සෙනාසනානි දස්සිතානි හොන්ති. දුතියෙන **ආදි**-සද්දෙන යෙභුය්‍යච්ඡන්නයෙභුය්‍යපරිච්ඡන්න යෙභුය්‍යච්ඡන්නඋපඩ්ඪපරිච්ඡන්න යෙභුය්‍යපරිච්ඡන්නඋපඩ්ඪච්ඡන්නසඞ්ඛාතානි තීණි සෙනාසනානි ගහිතානි. ඉමෙ අට්ඨ විකප්පා ලබ්භන්ති. කස්මා වුත්තං ''සත්ත පාචිත්තියානී''ති? **මහාඅට්ඨකථාය** වුත්තත්තා. යථාහ **''මහාඅට්ඨකථායං** පන 'සබ්බච්ඡන්නෙ යෙභුය්‍යෙනපරිච්ඡන්නෙ පාචිත්තියං, සබ්බච්ඡන්නෙ උපඩ්ඪපරිච්ඡන්නෙ පාචිත්තියං, යෙභුය්‍යෙනච්ඡන්නෙ උපඩ්ඪපරිච්ඡන්නෙ පාචිත්තියං, සබ්බපරිච්ඡන්නෙ යෙභුය්‍යෙනච්ඡන්නෙ පාචිත්තියං, සබ්බපරිච්ඡන්නෙ උපඩ්ඪච්ඡන්නෙ පාචිත්තියං , යෙභුය්‍යෙනපරිච්ඡන්නෙ උපඩ්ඪච්ඡන්නෙ පාචිත්තියං, පාළියං වුත්තපාචිත්තියෙන සද්ධිං සත්ත පාචිත්තියානී'ති වුත්ත''න්ති (පාචි. අට්ඨ. 53).

කස්මා පන **අට්ඨකථායං** ''අට්ඨ පාචිත්තියානී''ති වත්වා ''සත්තා''ති ගණනපරිච්ඡෙදො කතොති? **නිස්සන්දෙහෙ** තාව ''සෙය්‍යා නාම සබ්බච්ඡන්නා සබ්බපරිච්ඡන්නා, යෙභුය්‍යෙනච්ඡන්නා යෙභුය්‍යෙනපරිච්ඡන්නා'ති (පාචි. 52) **පාළියං** ආගතෙසු ද්වීසු විකප්පෙසු එකස්මිං වුත්තපාචිත්තියං ගහෙත්වා පාළියං වුත්තෙන පාචිත්තියෙන 'සත්තා'ති වුත්ත''න්ති පරිහාරො දස්සිතො. **සාරත්ථදීපනියඤ්ච** ''සත්ත පාචිත්තියානී'ති පාළියං වුත්තපාචිත්තියද්වයං සාමඤ්ඤතො එකත්තෙන ගහෙත්වා වුත්තං. විසුං පන ගය්හමානෙ සබ්බච්ඡන්නෙ සබ්බපරිච්ඡන්නෙ පාචිත්තියං, යෙභුය්‍යෙනච්ඡන්නෙ යෙභුය්‍යෙනපරිච්ඡන්නෙ පාචිත්තියන්ති අට්ඨෙව පාචිත්තියානි හොන්තී''ති (සාරත්ථ. ටී. පාචිත්තිය 3.53) පරිහාරො වුත්තො.

සබ්බයෙභුය්‍යඋපඩ්ඪපදෙසු ඡන්නපරිච්ඡන්නපදෙහි යොජිතෙසු නව විකප්පා සම්භවන්ති, තෙසු නවමෙ උපඩ්ඪච්ඡන්නඋපඩ්ඪපරිච්ඡන්නවිකප්පෙ දුක්කටස්ස දස්සිතත්තා පාරිසෙසතො ඉතරෙසු අට්ඨසු අට්ඨ පාචිත්තියානෙව සම්භවන්ති. **අට්ඨකථායං** පන අප්පකං ඌනමධිකං වා ගණනූපගං න හොතීති කත්වා ''සත්තා''ති වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං. **එත්ථා**ති ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ.

918. ''අඩ්ඪච්ඡන්නෙ අඩ්ඪපරිච්ඡන්නෙ''ති යොජනා. ''සබ්බපරිච්ඡන්නෙ චූළච්ඡන්නෙ''ති යථාක්කමෙන යොජනා. ඉමිනා **අට්ඨකථා**ගතෙසු පඤ්චසු විකප්පෙසු තතියවිකප්පං දස්සෙත්වා **ආදි**-සද්දෙන සබ්බච්ඡන්නාදයො සෙසවිකප්පා ගහිතා. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''සබ්බච්ඡන්නෙ චූළකපරිච්ඡන්නෙ දුක්කටං, යෙභුය්‍යෙනච්ඡන්නෙ චූළකපරිච්ඡන්නෙ දුක්කටං, සබ්බපරිච්ඡන්නෙ චූළකච්ඡන්නෙ දුක්කටං, යෙභුය්‍යෙනපරිච්ඡන්නෙ චූළකච්ඡන්නෙ දුක්කටං, පාළියං ආගතදුක්කටෙන සහ පඤ්ච දුක්කටානීති වුත්ත''න්ති (පාචි. අට්ඨ. 53). **පාළියං ආගතදුක්කටං** නාම ඉමිස්සායෙව ගාථාය ආදිම්හියෙව වුත්තදුක්කටං. යථාහ ''උපඩ්ඪච්ඡන්නෙ උපඩ්ඪපරිච්ඡන්නෙ ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (පාචි. 53).

චූළච්ඡන්නාදීනි චෙත්ථ එවං වෙදිතබ්බානි – යස්ස චතූසු භාගෙසු එකො ඡන්නො, සෙසා අච්ඡන්නා, ඉදං **චූළකච්ඡන්නං**. යස්ස තීසු භාගෙසු ද්වෙ ඡන්නා, එකො අච්ඡන්නො, ඉදං **යෙභුය්‍යෙනච්ඡන්නං**. යස්ස ද්වීසු භාගෙසු

එකො ඡන්නො, එකො අච්ඡන්නො, ඉදං **උපඩ්ඪච්ඡන්නං** නාම සෙනාසනං. **චූළපරිච්ඡන්නාදීනි** ඉමිනා නයෙන වෙදිතබ්බානි. **ඡන්නාදීහිපීති** සහත්ථෙ කරණවචනං. **පි**-සද්දො සමුච්චයත්ථො. සබ්බචූළපරිච්ඡන්නඡන්නාදීහි චතූහිපි සහ අඩ්ඪච්ඡන්නපරිච්ඡන්නෙ පඤ්චධා දුක්කටං පරිදීපිතන්ති යොජනා.

920. **සබ්බච්ඡන්නාදිකෙති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන ‘‘සබ්බපරිච්ඡන්නෙ සබ්බඅච්ඡන්නෙ යෙභුය්‍යෙනඅච්ඡන්නෙ යෙභුය්‍යෙනඅපරිච්ඡන්නෙ’’ති (පාචි. 54) **පාළියං** වුත්තා අනාපත්තිවාරසෙසා ච **අට්ඨකථායං** වුත්තා ‘‘උපඩ්ඪච්ඡන්නෙ චූළකපරිච්ඡන්නෙ, උපඩ්ඪපරිච්ඡන්නෙ චූළකච්ඡන්නෙ , චූළකච්ඡන්නෙ චූළකපරිච්ඡන්නෙ’’ති (පාචි. අට්ඨ. 53) තයො අනාපත්තිවාරා ච ගහිතා.

921. **නිපන්නෙපීති** එත්ථ **පි**-සද්දෙන ‘‘භික්ඛු නිපන්නෙ අනුපසම්පන්නො නිසීදති, උභො වා නිසීදන්තී’’ති (පාචි. 54) **පාළියං** වුත්තපකාරන්තරෙ සමුච්චිනොති.

සහසෙය්‍යකථාවණ්ණනා.

922. **අපි**-සද්දෙන පගෙව මහත්තරියාති දස්සෙති. **සහසෙය්‍යං පකප්පෙය්‍යාති** යථාවුත්තලක්ඛණං සබ්බච්ඡන්නසබ්බපරිච්ඡන්නාදිසෙනාසනං පවිසිත්වා සූරියත්ථඞ්ගමතො පට්ඨාය පුබ්බෙ වුත්තප්පකාරෙනෙව පිට්ඨිප්පසාරණලක්ඛණං සෙය්‍යං කප්පෙය්‍ය.

923-4. **දෙවියාති** දෙවිත්ථියා. **තිරච්ඡානගතිත්ථියාති** ගොධාදිකාය. **‘‘මෙථුනවත්ථුභූතායා’’**ති ඉමිනා මෙථුනධම්මස්ස අවත්ථුභූතාය සහසෙය්‍යාය දොසාභාවං දස්සෙති. **වත්ථූනං ගණනායාති** මාතුගාමස්ස ගණනාය ච තාසඤ්ච අත්තනො ච පයොගගණනාය ච. **අස්සාති** භික්ඛුස්ස. මාතුගාමෙන තයො දිවසෙ සහසෙය්‍යාය ඉමිනා සික්ඛාපදෙන ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා චතුත්ථදිවසෙ සහසෙය්‍යාය ද්වීහිපි සික්ඛාපදෙහි ආපත්තිං ආපජ්ජතීති එත්ථ දුක්කටවත්ථුභූතාය ඉත්ථියා තත්ථෙව සහසෙය්‍යාය ඉමිනා සික්ඛාපදෙන දුක්කටං ආපජ්ජිත්වා චතුත්ථදිවසෙ රත්තියං සහසෙය්‍යාය ඉමිනා සික්ඛාපදෙන ආපජ්ජිතබ්බදුක්කටෙන සහ පුරිමසික්ඛාපදෙන පාචිත්තියං ආපජ්ජතීති වෙදිතබ්බං.

දුතියසහසෙය්‍යකථාවණ්ණනා.

926. ඡප්පඤ්චවාචාහි උද්ධං ඉත්ථියා ධම්මං භණන්තස්සාති සම්බන්ධො. **ඉත්ථියාති** ‘‘මාතුගාමො නාම මනුස්සිත්ථී, න යක්ඛී, න පෙතී, න තිරච්ඡානගතා, විඤ්ඤූ පටිබලා හොති සුභාසිතදුබ්භාසිතං දුට්ඨුල්ලාදුට්ඨුල්ලං ආජානිතු’’න්ති **පාළියං** වුත්තමනුස්සිත්ථියා. **භණන්තස්සාති** වක්ඛමානලක්ඛණං ධම්මං ඡහි පදෙහි උත්තරි භණන්තස්ස. **විඤ්ඤුං පුරිසවිග්ගහං විනාති** ‘‘විඤ්ඤූ නාම පුරිසවිග්ගහො පටිබලො හොති සුභාසිතදුබ්භාසිතං දුට්ඨුල්ලාදුට්ඨුල්ලං ආජානිතු’’න්ති (පාචි. 64) **පාළියං** වුත්තසවනූපචාරගතමනුස්සපුරිසං විනා. **ධම්මන්ති** වක්ඛමානප්පකාරසරූපං දෙසනාධම්මං.

927. ගාථාමයා, චුණ්ණියගන්ථමයාති දුවිධා දෙසනා, තත්ථ **ගාථාමයදෙසනාය** වාචා නාම ගාථාපාදලක්ඛණාති දස්සෙතුමාහ **‘‘ගාථාපාදො’’**තිආදි. චුණ්ණියදෙසනායං පන වාචාපරිච්ඡෙදො විභත්‍යන්තවසෙන වෙදිතබ්බො. තෙනාහ **ගණ්ඨිපදෙ** ‘‘එකො ගාථාපාදො’ති ඉදං ගාථාබන්ධමෙව සන්ධාය වුත්තං, අඤ්ඤත්ථ පන විභත්තිඅන්තපදමෙව ගහෙතබ්බ’’න්ති. **පදසොධම්මං නිද්දිට්ඨං ධම්මන්ති** පිටකත්තයං. **‘‘අට්ඨකථ’’**න්ති ඉමිනා සඞ්ගීතිත්තයාරුළ්හං පොරාණට්ඨකථං ගහෙතබ්බං. තෙනෙව **ගණ්ඨිපදෙ** වුත්තං ‘‘අට්ඨකථං ධම්මපදජාතකාදිවත්ථුඤ්චා’’ති. ඉමිනාපි පොරාණකං සඞ්ගීතිආරුළ්හමෙව අට්ඨකථං වුත්තන්ති වදන්ති. අට්ඨකථාදිපාඨං ඨපෙත්වා දමිළාදිභාසන්තරෙන යථාරුචි කථෙතුං වට්ටතීති.

928. පදාදීනං වසා ඡන්නං වාචානං උපරි ධම්මං දෙසෙන්තස්සාති යොජනා. **දෙසෙන්තස්සාති** පදසොධම්මෙ වුත්තලක්ඛණපදාදිසරූපාහි ඡහි වාචාහි උත්තරි ධම්මං දෙසෙන්තස්ස. **පදාදිගණනායාති** යථාවුත්තලක්ඛණපදඅනුපදඅන්වක්ඛරඅනුබ්‍යඤ්ජනගණනාය.

929. **පුරිසවිග්ගහන්ති** මනුස්සපුරිසවෙසං. එත්ථ **තිරච්ඡානගතා** නාම වෙසනිම්මානාරහා ඉද්ධිමන්තා නාගසුපණ්ණා.

931. වදතොති අධිකං ධම්මං භාසතො.

932. **ඉත්ථිරූපන්ති** මනුස්සිත්ථිවෙසං. **තිරච්ඡානගතිත්ථියාති** වුත්තසරූපාය තිරච්ඡානගතිත්ථියා.

933. සයං උට්ඨාය නිසීදිත්වා පුන ධම්මං දෙසෙන්තස්ස අනාපත්ති පකාසිතාති සම්බන්ධො. **මාතුගාමස්ස වා තථාති** එත්ථ **‘‘තථා’’**ති ඉමිනා වුත්තප්පකාරස්ස ගහිතත්තා උට්ඨාය නිසින්නස්ස මාතුගාමස්ස පුන ධම්මං

දෙසෙන්තස්ස අනාපත්ති පකාසිතාති වුත්තං හොති. **“උට්ඨාය”**තිආදිනා ඉරියාපථපරිවත්තනදස්සනෙන නානාඉරියාපථෙපි අනාපත්තිං දීපෙති.

934. **අඤ්ඤිස්සා පුන අඤ්ඤිස්සාති** එත්ථ ‘‘ආගතාගතාය’’ති සෙසො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘අඤ්ඤස්ස මාතුගාමස්සාති එකිස්සා දෙසෙත්වා පුන ආගතාගතාය අඤ්ඤිස්සාපි දෙසෙතීති එවං එකාසනෙ නිසින්නො මාතුගාමසතසහස්සන්නම්පි දෙසෙතීති අත්ථො’’ති (පාචි. අට්ඨ. 66). අවුත්තසමුච්චයත්ථෙන **ච**-සද්දෙන ‘‘පඤ්හං පුට්ඨො කථෙති’’ති (පාචි. 66) ඉදං සමුච්චිනොති. ‘‘දීඝනිකායො කිමත්ථියො භන්තෙ’’ති පඤ්හං පුච්ඡතො මාතුගාමස්ස සබ්බං දීඝනිකායං වදතොපි අනාපත්ති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘පඤ්හං පුච්ඡති, පඤ්හං පුට්ඨො කථෙතීති මාතුගාමො ‘දීඝනිකායො නාම භන්තෙ කිමත්ථං දීපෙතී’ති පුච්ඡති, එවං පඤ්හං පුට්ඨො භික්ඛු සබ්බං චෙපි දීඝනිකායං කථෙති, අනාපත්තී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 66). එත්ථ ච **සබ්බං චෙපි දීඝනිකායං කථෙතීති** යාව න නිට්ඨාති, තාව පුනදිවසෙපි කථෙති.

935. ධම්මස්ස දෙසනාය, විඤ්ඤුමනුස්සපුරිසස්ස අසන්නිහිතකරණෙන ච ආපජ්ජිතබ්බතො **ක්‍රියාක්‍රියං**.

ධම්මදෙසනාකථාවණ්ණනා.

936. **මහග්ගතං** රූපාරූපජ්ඣානං. **පණීතං** ලොකුත්තරධම්මං. පධානභාවං නීතන්ති පණීතං. **ආරොචෙන්තස්සාති** ‘‘පඨමං ඣානං සමාපජ්ජාමී’’තිආදිනා (පාරා. 201) නයෙන **චතුත්ථපාරාජිකෙ** වුත්තනයෙන වදන්තස්ස. පරිනිබ්බානකාලෙ ච පුට්ඨකාලෙ ච භික්ඛුභික්ඛුනීනං අත්තනා ලද්ධස්ස උත්තරිමනුස්සධම්මස්ස ආරොචෙතබ්බත්තා **“ඨපෙත්වා භික්ඛුනිං භික්ඛු”**න්ති වුත්තං. ‘‘අඤ්ඤස්සා’’ති සෙසො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘උපසම්පන්නස්ස භූතං ආරොචෙතීති උත්තරිමනුස්සධම්මමෙව සන්ධාය වුත්තං. පරිනිබ්බානකාලෙ, හි අන්තරා වා අතිකඩ්ඪියමානෙන උපසම්පන්නස්ස භූතං ආරොචෙතුං වට්ටතී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 77). **භූතෙති** එත්ථ ‘‘උත්තරිමනුස්සධම්මෙ ආරොචිතෙ’’ති වත්තබ්බං, නිමිත්තත්ථෙ භුම්මං, අත්තනො සන්තානෙ ඉමස්මිං අත්තභාවෙ සිද්ධඋත්තරිමනුස්සධම්මස්ස ආරොචනනිමිත්තන්ති අත්ථො.

937. **නො චෙ ජානාති සො වුත්තන්ති** යස්ස ආරොචෙති, සො සචෙ සුතක්ඛණෙයෙව වුත්තනයෙනෙව ‘‘එස පඨමජ්ඣානස්ස ලාභී’’තිආදිනා නයෙන වුත්තං නො ජානාති. **පරියායවචනෙති** ‘‘යො තෙ විහාරෙ වසති, සො පඨමස්ස ඣානස්ස ලාභී’’ති එවමාදිපරියායවචනෙ. යස්ස උත්තරිමනුස්සධම්මං ආරොචෙති, සො සචෙ සුතසමනන්තරං ‘‘එස එවං වදති’’ති වුත්තං නො ජානාති, තාදිසස්ස ආරොචෙන්තස්ස භික්ඛුනො හොති ආපත්ති දුක්කටන්ති සම්බන්ධො. **අස්ස** භූතස්ස පරියායවචනෙ ච භික්ඛුනො ආපත්ති දුක්කටං හොතීති යොජනා.

938. **තථාරූපෙ කාරණෙ සතීති** පරස්ස කාරණභාවං ඤත්වාපි පටිපත්තියා අමොඝභාවදස්සනසමුත්තෙජනසම්පහංසනාදිකරසඞ්ඛාතෙ කාරණෙ සති. **සබ්බස්සාපීති** උපසම්පන්නානුපසම්පන්නස්ස සබ්බස්ස. **සීලාදින්ති** සීලසුතපරියත්තිගුණං. **වදතොති** එත්ථ ‘‘භික්ඛුනො’’ති පකරණතො ලබ්භති.

939. **තදසම්භවාති** දිට්ඨිසම්පන්නස්ස උම්මාදාදීනං අසම්භවා. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘දිට්ඨිසම්පන්නානං උම්මාදස්ස වා චිත්තක්ඛෙපස්ස වා අභාවාති. මහාපච්චරියම්පි හි විචාරිත’’න්ති (පාචි. අට්ඨ. 77). උම්මත්තකපදස්ස අවචනෙ කාරණං වදන්තෙනෙව ඛිත්තචිත්තාදිපදානං අවචනෙ කාරණඤ්ච උපලක්ඛණතො දස්සිතමෙවාති දට්ඨබ්බං. එත්ථ ච මග්ගඵලදිට්ඨියා සමන්නාගතානං අරියානමෙව හි උම්මත්තකාදිභාවො නත්ථි. ඣානලාභිනො පන තස්මිං සති ඣානා පරිහායන්ති, තස්මා තෙසං අභූතාරොචනපච්චයා අනාපත්ති වත්තබ්බා, න භූතාරොචනපච්චයා.

940. ඉමිස්සාපත්තියා අඤ්ඤත්‍ර ඣානමග්ගාදිලාභීනං අඤ්ඤස්ස අසම්භවා **“කුසලාබ්‍යාකතෙහෙව ද්විචිත්ත”**න්ති වුත්තං. ඉදඤ්ච උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදෙන අරියපුග්ගලෙයෙව සන්ධාය වුත්තං. පණ්ණත්තිං අජානන්තා පන ඣානලාභී පුථුජ්ජනා නානාවත්ථූහි ලොභවසෙන අකුසලචිත්තෙනාපි න ආරොචෙන්තීති නත්ථි, තස්මා ‘‘තිචිත්ත’’න්ති වත්තබ්බං සියා, තථාපි බහුලෙන කුසලාබ්‍යාකතානමෙව සම්භවොති එවං වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. **ද්විවෙදනං** සුඛොපෙක්ඛාවසෙන. ඉදඤ්ච සික්ඛාපදං පණ්ණත්තිඅජානනවසෙන අචිත්තකසමුට්ඨානං හොති. අරියා චෙත්ථ පණ්ණත්තිං ජානන්තා වීතික්කමං න කරොන්ති, පුථුජ්ජනා පන පණ්ණත්තිං ජානිත්වාපි වීතික්කමං කරොන්ති. තෙ ච සත්ථුනො ආණාවීතික්කමචෙතනාය බලවඅකුසලභාවතො ඣානා පරිහායන්තීති දට්ඨබ්බං.

භූතාරොචනකථාවණ්ණනා.

941. භික්ඛුනො දුට්ඨුල්ලං ආපත්තිං භික්ඛුසම්මුතිං ඨපෙත්වා අනුපසම්පන්නෙ ආරොචෙන්තස්ස භික්ඛුනො ආපත්තීති යොජනා. **දුට්ඨුල්ලං ආපත්තින්ති** සඞ්ඝාදිසෙසො. නනු ච ‘‘දුට්ඨුල්ලා නාම ආපත්ති චත්තාරි ච පාරාජිකානි තෙරස ච සඞ්ඝාදිසෙසා’’ති (පාචි. 79) **පදභාජනෙ** පාරාජිකසඞ්ඝාදිසෙසා දස්සිතා, කස්මා ඉධ සඞ්ඝාදිසෙසොව ගහිතොති? වුච්චතෙ – පාරාජිකං දුට්ඨුල්ලසද්දත්ථදස්සනත්ථං වුත්තං, ඉධ පන සඞ්ඝාදිසෙසොයෙව භගවතා

අධිප්පෙතොති **අට්ඨකථායං** විචාරිතමෙතං. වුත්තඤ්හි තත්ථ ''පාරාජිකානි දුට්ඨුල්ලසද්දත්ථදස්සනත්ථං වුත්තානි, සඞ්ඝාදිසෙසං පන ඉධ අධිප්පෙත''න්ති (පාචි. අට්ඨ. 78). වක්ඛති ච ''ඉධ සඞ්ඝාදිසෙසාව, දුට්ඨුල්ලාපත්තියො මතා''ති. **අනුපසම්පන්නෙති** ''භික්ඛුඤ්ච භික්ඛුනිඤ්ච ඨපෙත්වා අවසෙසො අනුපසම්පන්නො''ති (පාචි. 80) **පදභාජනෙ** නිද්දිට්ඨඅනුපසම්පන්නස්ස ආරොචෙන්තස්සාති වුත්තං හොති.

ඨපෙත්වා භික්ඛුසම්මුතින්ති ''අත්ථි භික්ඛුසම්මුති ආපත්තිපරියන්තා න කුලපරියන්තා''තිආදිනා (පාචි. 80) **පදභාජනෙ** දස්සිතං අභිණ්හාපත්තිකස්ස භික්ඛුනො ආයතිං සංවරත්ථං හිරොත්තප්පජනනත්ථං ආපත්තියො වා උපාසකකුලානි වා උභයමෙව වා පරිච්ඡින්දිත්වා වා අපරිච්ඡින්දිත්වා වා ආපත්තියො ආරොචෙතුං සඞ්ඝෙන සඞ්ඝමජ්ඣෙ තික්ඛත්තුං සාවෙත්වා කතසම්මුතිං ඨපෙත්වාති වුත්තං හොති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''අභිණ්හාපත්තිකං භික්ඛුං දිස්වා 'එවමෙස පරෙසු හිරොත්තප්පෙනාපි ආයතිං සංවරං ආපජ්ජිස්සතී'ති තස්ස භික්ඛුනො හිතෙසිතාය තික්ඛත්තුං අපලොකෙත්වා සඞ්ඝෙන කාතබ්බා''ති (පාචි. අට්ඨ. 80).

942. **සරෙත්වා වදන්තස්සෙවාති** එවකාරො යථාඨානෙ යොජෙතබ්බො. **එවකාරෙන** බ්‍යවච්ඡින්නමත්ථං වක්ඛති ''වත්ථු''න්තිආදිනා. **''අසුචිං මොචෙත්වා''**ති ඉමිනා වත්ථුමාහ, **''සඞ්ඝාදිසෙස''**න්ති ඉමිනා ආපත්තිං. වජ්ජමෙව **වජ්ජතා**. ''පාචිත්තියාපත්තී''ති ඉමස්සායං පරියායො. ''අයං අසුචිං මොචෙත්වා සඞ්ඝාදිසෙසං ආපන්නො''ති වත්ථුනා සද්ධිං සරෙත්වා ආපත්තිං වදන්තස්ස **වජ්ජතා** පාචිත්තියාපත්ති හොතීති යොජනා.

943. **සුද්ධස්සාති** පාරාජිකමනාපන්නස්ස. **වදන්ති** වදනහෙතු, වත්ථුනා සද්ධිං සඞ්ඝාදිසෙසස්ස කථනතොති අත්ථො.

944. **අදුට්ඨුල්ලායාති** සඞ්ඝාදිසෙසතො අඤ්ඤාය ආපත්තියා. **දුට්ඨුල්ලසඤ්ඤිනොති** සඞ්ඝාදිසෙසසඤ්ඤිනො. **සෙසා ආපත්තියොපි වාති** සඞ්ඝාදිසෙසං විනා සෙසෙ ඡළාපත්තික්ඛන්ධෙ.

945. **තථාති** දුක්කටං අතිදිසති. පඤ්චධා මතං අනුපසම්පන්නස්ස දුට්ඨුල්ලං අජ්ඣාචාරං ආරොචෙන්තස්ස තථා දුක්කටන්ති යොජනා. **අනුපසම්පන්නස්ස පඤ්චධා මතං දුට්ඨුල්ලං අජ්ඣාචාරන්ති** ච පාණාතිපාතාදිපඤ්චසික්ඛාපදවීතික්කමා ගහිතා. කෙචි පන ''සුක්කවිස්සට්ඨිආදයො පඤ්චා''ති වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බං. පාණාතිපාතාදීනි හි දසෙව සික්ඛාපදානි සාමණෙරානං පඤ්ඤත්තානි. තෙසං පඤ්ඤත්තෙසුයෙව ච සික්ඛාපදෙසු දුට්ඨුල්ලාදුට්ඨුල්ලවිචාරණා කාතබ්බා, න ච සුක්කවිස්සට්ඨිආදීනි විසුං තෙසං පඤ්ඤත්තානි අත්ථීති.

අථ භික්ඛුනො දුට්ඨුල්ලසඞ්ඛාතානි සුක්කවිස්සට්ඨිආදීනි අනුපසම්පන්නස්ස කිං නාම හොන්තීති? අජ්ඣාචාරො නාම හොන්තීති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''සුක්කවිස්සට්ඨි…පෙ…. අජ්ඣාචාරො නාමාති වුත්ත''න්ති (පාචි. අට්ඨ. 82). ඉමිනාපි චෙතං සිද්ධං ''අනුපසම්පන්නස්ස සුක්කවිස්සට්ඨිආදි දුට්ඨුල්ලං නාම න හොතී''ති. ''අජ්ඣාචාරො නාමා''ති හි වදන්තො අනුපසම්පන්නස්ස සුක්කවිස්සට්ඨිආදි කෙවලං අජ්ඣාචාරො නාම හොති, න පන දුට්ඨුල්ලො නාම අජ්ඣාචාරොති දීපෙති. ''අජ්ඣාචාරො නාමා''ති ච අට්ඨකථායං වුත්තත්තා, අකත්තබ්බරූපත්තා ච අනුපසම්පන්නස්ස සුක්කවිස්සට්ඨිආදීනි දණ්ඩකම්මවත්ථුපක්ඛං භජන්ති. තානි ච අඤ්ඤස්ස අනුපසම්පන්නස්ස අවණ්ණකාමතාය ආරොචෙන්තො භික්ඛු දුක්කටං ආපජ්ජතීති වදන්ති. ඉධ පන **අනුපසම්පන්න**ග්ගහණෙන සාමණෙරසාමණෙරිසික්ඛමානානං ගහණං වෙදිතබ්බං.

අදුට්ඨුල්ලං අජ්ඣාචාරන්ති යොජනා. ''අනුපසම්පන්නස්සා''ති ච අජ්ඣාහරිතබ්බානි. අනුපසම්පන්නස්ස යථාවුත්තෙහි පඤ්චසික්ඛාපදෙහි අඤ්ඤං විකාලභොජනාදිං **අදුට්ඨුල්ලං අජ්ඣාචාරං** වා. යථාහ ''අනුපසම්පන්නස්ස දුට්ඨුල්ලං වා අදුට්ඨුල්ලං වා අජ්ඣාචාර''න්තිආදි (පාචි. 82).

946. **කෙවලං වත්ථුං වා ආරොචෙන්තස්සාති** ''අයං සුක්කවිස්සට්ඨිං ආපන්නො''තිආදිනා නයෙන වත්ථුමත්තං ආරොචෙන්තස්ස. **කෙවලං ආපත්තිං වා ආරොචෙන්තස්සාති** ''අයං පාරාජිකං ආපන්නො, අයං සඞ්ඝාදිසෙසං ආපන්නො''තිආදිනා නයෙන ආපත්තිමත්තං ආරොචෙන්තස්ස ච. **භික්ඛුසම්මුතියාති** එත්ථ වත්ථුනා සරෙත්වා ආපත්තිං ආරොචෙන්තස්සාති ගහෙතබ්බං. **''තථා''**ති ඉමිනා ''අනාපත්තී''ති එතං පරාමසති.

දුට්ඨුල්ලාරොචනකථාවණ්ණනා.

948. **අකප්පියං පථවින්ති පදභාජනෙ** ''ද්වෙ පථවියො ජාතා ච පථවී අජාතා ච පථවී''ති (පාචි. 86) උද්දිසිත්වා –

> ''ජාතා නාම පථවී සුද්ධපංසු සුද්ධමත්තිකා අප්පපාසාණා අප්පසක්ඛරා අප්පකථලා අප්පමරුම්බා අප්පවාලිකා යෙභුය්‍යෙනපංසුකා යෙභුය්‍යෙනමත්තිකා, අදඩ්ඪාපි වුච්චති ජාතා පථවී. යොපි පංසුපුඤ්ජො වා මත්තිකාපුඤ්ජො වා අතිරෙකචාතුමාසං ඔවට්ඨො, අයම්පි වුච්චති ජාතා පථවී''ති (පාචි. 86) ච,

''අජාතා නාම පථවී සුද්ධපාසාණා සුද්ධසක්ඛරා සුද්ධකථලා සුද්ධමරුම්බා සුද්ධවාලිකා අප්පපංසු අප්පමත්තිකා යෙභුය්‍යෙනපාසාණා යෙභුය්‍යෙනසක්ඛරා යෙභුය්‍යෙනකථලා යෙභුය්‍යෙනමරුම්බා යෙභුය්‍යෙනවාලිකා, දඩ්ඪාපි වුච්චති අජාතා පථවී. යොපි පංසුපුඤ්ජො වා මත්තිකාපුඤ්ජො වා ඌනචාතුමාසං ඔවට්ඨො, අයම්පි වුච්චති අජාතා පථවී''ති (පාචි. 86) ච –

නිද්දිට්ඨාසු ද්වීසු පථවීසු ජාතපථවිසඞ්ඛාතං අකප්පියපථවිං.

එත්ථ පාසාණාදීනං ලක්ඛණං **අට්ඨකථායං** ''මුට්ඨිප්පමාණතො උපරි පාසාණාති වෙදිතබ්බා, මුට්ඨිප්පමාණා සක්ඛරා. කථලාති කපාලඛණ්ඩානි. මරුම්බාති කටසක්ඛරා. වාලිකාති වාලුකායෙවා''ති වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. යෙභුය්‍යෙනපංසුකාදීනං ලක්ඛණං ''යෙභුය්‍යෙනපංසුකාති තීසු කොට්ඨාසෙසු ද්වෙ කොට්ඨාසා පංසු, එකො පාසාණාදීසු අඤ්ඤතරො කොට්ඨාසො''ති (පාචි. අට්ඨ. 86) ච ''අදඩ්ඪාපීති උද්ධනපත්තපචනකුම්භකාරාවාපාදිවසෙන තථා තථා අදඩ්ඪා''තිආදි **අට්ඨකථා**තො ච වෙදිතබ්බං. **''අප්පපංසුඅප්පමත්තිකා''**ති ද්වීසුපි පදෙසු නිද්දෙසරූපෙන යෙභුය්‍යෙනපාසාණාදිපදපඤ්චකං වුත්තං, තත්ථාපි අත්ථො **යෙභුය්‍යෙනපංසුපදාදීසු** වුත්තවිපල්ලාසෙන වෙදිතබ්බො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''තෙසංයෙව හි ද්වින්නං පභෙදදස්සනමෙත''න්ති (පාචි. 86).

ඛණෙය්‍ය වාති එවරූපං අකප්පියපථවිපදෙසං අන්තමසො පාදඞ්ගුට්ඨෙනාපි සම්මුඤ්ජනිසලාකායපි සයං වා ඛණති. **ඛණාපෙය්‍ය වාති** අඤ්ඤෙන වා ''ඉදං ඛණාහී''තිආදිනා අකප්පියවොහාරෙන ඛණාපෙය්‍ය. **භෙදාපෙය්‍යාති** තථෙව භෙදාපෙය්‍ය. **භින්දෙය්‍ය වාති** පස්සාවධාරාදීහිපි භින්දෙය්‍ය. අධිකාරවසෙන **වා**-සද්දස්ස සබ්බකිරියාපදෙහි සම්බන්ධො ලබ්භතීති **භෙදාපෙය්‍ය වාති** එත්ථ **ච**-සද්දො ඉධ අවුත්තස්ස ''දහති වා, දහාපෙති වා''ති පදද්වයස්ස සමුච්චයකොති වෙදිතබ්බො. අන්තමසො පත්තම්පි පචන්තො සයං වා දහති, අඤ්ඤෙන වා දහාපෙතීතිආදි ඉමෙසං පදානං **අට්ඨකථා**වසෙන (පාචි. අට්ඨ. 87) වෙදිතබ්බං. **පාචිත්තියං සියාති** ඛණන්තස්ස, භින්දන්තස්ස ච පහාරෙ පහාරෙ පාචිත්තියං.

949. ආණාපෙන්තස්ස ආණත්තිගණනාය, දහන්තස්ස අග්ගිපාතගණනාය හොතීති ඉදං ''පහාරෙ පහාරෙ පාචිත්තිය''න්තිආදිඅට්ඨකථාවචනවසෙන වෙදිතබ්බං, ඉමමෙව දස්සෙතුමාහ **''සයමෙවා''**තිආදි.

950. **ආණාපෙන්තස්සාති** සකිං ආණාපෙන්තස්ස.

951. ''ඛණාපෙය්‍යා''ති සාමඤ්ඤවචනස්ස අපවාදදස්සනත්ථං **''ඛණ පොක්ඛරණි''**න්තිආදිමාහ. **කොචි දොසො න විජ්ජතීති** එත්ථ පොක්ඛරණිආවාටාදිසද්දානං පථවිපරියායත්තාභාවතො එවංවචනෙන අනාපත්තීති අධිප්පායො.

952. ''ඉමං ඉධා''තිආදීනං පදානං පච්චක්ඛභූතාධිප්පෙතභූමිවාචකත්තා තෙහි යොජෙත්වා වුත්තස්ස තස්සෙව පයොගස්ස ආපත්තිකරභාවං දස්සෙතුමාහ **''ඉම''**න්තිආදි.

953. **කන්දන්ති** තාලාදිකන්දං. **කුරුන්දන්ති** කුලවොචරුක්ඛං. **ථූණන්ති** ථම්භං. **ඛාණුකන්ති** සාඛාවිටපරහිතං රුක්ඛාවයවං. **මූලන්ති** පථවියා සුප්පතිට්ඨිතභාවකරං රුක්ඛාවයවං. **වට්ටතීති** අනියමෙත්වා වචනෙන අනාපත්තිභාවතො වට්ටති.

954. **ඉමන්ති** පච්චක්ඛපරාමාසපදෙන නියමෙත්වා වචනතො ආපත්ති හොතීති ආහ **''නියමෙත්වාන වත්තුං පන න වට්ටතී''**ති.

955. **සටෙහි උස්සිඤ්චිතුන්ති** සටෙහි ගහෙත්වා අවසිඤ්චිතුං. **තනුකද්දමොති** ජම්බාලො. **බහලං** කද්දමං භික්ඛුනා අපනෙතුං **න ච වට්ටතීති** යොජෙතබ්බං.

956. **නදියාදීනන්ති** එත්ථ ආදි-සද්දෙන ගඞ්ගාකන්දරාදීනං ගහණං. ''තට''න්ති ඉමිනා සම්බන්ධො. **වට්ඨන්ති** වුට්ඨිහි ඔවට්ඨඤ්ච. **චාතුමාසන්ති** විකොපනකිරියාය අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං, චාතුමාසබ්භන්තරෙ විකොපෙතුං වට්ටතීති අත්ථො.

957. සචෙ තොයස්මිං පතති තටන්ති යොජනා, සචෙ කූලං භිජ්ජිත්වා අන්තොඋදකෙ පතතීති. **දෙවෙ වුට්ඨෙපීති** පජ්ජුන්නදෙවෙ වුට්ඨෙපි. වුට්ඨ-සද්දො කත්තුසාධනො. චාතුමාසමතික්කන්තෙපීති යොජනා. තත්ථ හෙතුදස්සනත්ථමාහ **''තොයෙ දෙවො හි වස්සතී''**ති.

958. **සොණ්ඩින්ති** පාසාණපොක්ඛරණිං. **තත්ථ තූති** උදකරහිතෙ තස්මිං සොණ්ඩිආවාටෙ.

959. අන්තොචාතුමාසං සොධෙතුං භින්දිතුන්ති යොජනා. **“සොධෙතුං භින්දිතුං විකොපෙතු”**න්ති කිරියාපදෙහි ‘‘රජ’’න්ති කම්මපදං ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං. තං රජොරාසිං දෙවෙ වුට්ඨෙ පච්ඡා උදකස්ස ඡින්නත්තා බහලභූමිසුක්ඛම්පි වුට්ඨිපාතදිවසතො පට්ඨාය අන්තොචාතුමාසෙ කොපෙතුං භින්දිතුං වට්ටතීති අත්ථො.

960. **පුණ්ණෙ** සොණ්ඩිම්හි **තං රජං** විකොපෙතුං වට්ටති චාතුමාසතො උද්ධන්ති යොජනා.

961. **“වුසායන්තෙ”**ති එතෙන ‘‘දෙවො’’ති ඉදං භුම්මවසෙන විපරිණාමෙත්වා ‘‘දෙවෙ වුසායන්තෙ’’ති යොජෙතබ්බං, පජ්ජුන්නදෙවෙ වුට්ඨිපාතං කරොන්තෙති අත්ථො. **පිට්ඨිපාසාණකෙ**ති පාසාණපිට්ඨෙ. **තම්පී**ති තථා පාසාණපිට්ඨෙ ලග්ගං තම්පි රජං.

962. **අකතපබ්භාරො** නාම යථා හෙට්ඨාභාගො වුට්ඨිවුසිතෙහි න තෙමීයති, තථා නමිත්වා ඨිතපබ්බතප්පදෙසො. ඉදං අනොවස්සකට්ඨානෙ උට්ඨිතවම්මිකානං උපලක්ඛණං.

963. අබ්භොකාසෙ වුට්ඨිතො වම්මිකො සචෙ ඔවට්ඨො, තං චාතුමාසං විකොපෙතුං වට්ටතීති සම්බන්ධො. **චාතුමාසන්ති** විකොපනකිරියාය අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං. **රුක්ඛෙ**ති ච ථම්භපාසාණාදීනං උපලක්ඛණං. **උපචිකාදීනන්ති ආදි**-සද්දෙන කාළකිපිල්ලිකාදීනං ගහණං. **සො නයොති** ‘‘ඔවට්ඨදිවසතො උත්තරි චාතුමාසබ්භන්තරෙ කොපෙතුං වට්ටති’’ති යථාවුත්තො නයො.

964. **මූසිකුක්කිරං** නාම මූසිකාහි උද්ධටපංසු. මූසිකානං උක්කිරො මූසිකුක්කිරොති විග්ගහො. **ගොකණ්ටකං** නාම ගුන්නං ඛුරානං උට්ඨිතමත්තිකා. **ගණ්ඩුප්පාදමලං** නාම භූලතාය මලමත්තිකා. සම්බන්ධං පන පකතිභූමිං අකොපෙන්තෙන මත්ථකතො ගණ්හිතුං වට්ටති.

965. **කසීති** කසිතට්ඨානං, තත්ථ නඞ්ගලෙන උද්ධටමත්තිකා **කසිනඞ්ගලමත්තිකා. “අච්ඡින්නා”**තිඉමිනා ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං කත්වා ආයතං හුත්වා ඨිතමත්තිකාපටලම්පි අජාතපථවී සියාති ආසඞ්කානිවත්තනත්ථමාහ **“භූමිසම්බන්ධා”**ති. **සාති** කසිනඞ්ගලමත්තිකා.

966. **සෙනාසනන්ති** එත්ථ ‘‘පුරාණ’’න්ති පාඨසෙසො ගහෙතබ්බො. ඔවට්ඨං චාතුමාසතො උද්ධං න විකොපයෙති යොජනා.

967. **තතොති** ඔවට්ඨදිවසතො පට්ඨාය චාතුමාසාතික්කන්තගෙහතො. **“ගොපානසී”**න්ති ඉමිනා ගොපානසිමත්ථකෙ ඨිතඋපචිකාපංසුම්හි භිජ්ජන්තෙපි අනාපත්තිභාවං දීපෙති. **“භිත්ති”**න්ති ඉමිනා තදෙකදෙසං භිත්තිපාදාදිදාරුමාහ. ඉදම්පි භිත්තිමත්තිකං උපචිකාමත්තිකං සන්ධාය වුත්තං. **“ථම්භ”**න්ති ඉදම්පි තංසම්බන්ධපාකාරභූමිමත්තිකාඋපචිකාදිපංසුං සන්ධාය වුත්තං. **පදරත්ථරන්ති** අත්ථතපදරං. ඉදම්පි පදරානං උපරි මත්තිකාඋපචිකාපංසුං සන්ධාය වුත්තං. **“ගොපානසී”**න්තිආදීහි පදෙහි ‘‘ගණ්හිස්සාමී’’ති පච්චෙකං යොජනීයං. **“ගණ්හිස්සාමී”**ති ඉමිනා විකොපනාධිප්පායාභාවං දීපෙති.

968. **ගණ්හන්තස්සාති** එත්ථ අනාදරෙ සාමිවචනං, ‘‘සුද්ධචිත්තෙනා’’ති පාඨසෙසො. **ඉට්ඨකාති** ඡදනිට්ඨකා. **ආදි**-සද්දෙන පාසාණසමුද්දඵෙණාදීනං ගහණං. **පතතීති** සුද්ධචිත්තෙන ගණ්හන්තෙ සචෙ මත්තිකා ඡිජ්ජිත්වා පතති, අනාපත්තීති අත්ථො. **මත්තිකන්ති** භිත්තියං, ඡදනෙ ච චාතුමාසාධිකොවට්ඨමත්තිකං, අනොවට්ඨං චෙ, ගණ්හිතුං වට්ටතීති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘සචෙ යා යා අතින්තා, තං තං ගණ්හාති, අනාපත්තී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 86). යදි ගණ්හති, ආපත්ති සියාති යොජනා.

969. **අතින්තොති** වස්සොදකෙන අතින්තො, ඉමිනා විනිච්ඡිතබ්බවත්ථුං දස්සෙති. තස්ස අන්තොගෙහෙ ච බහි ච සම්භවතො අන්තොගෙහෙ ඨිතස්ස තාව විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **“අන්තොගෙහෙ සචෙ සියා”**ති. වස්සොදකෙන තින්තාතින්තෙසු ද්වීසු මත්තිකාපුඤ්ජෙසු අතින්තං තාව දස්සෙතුමාහ **“අනොවට්ඨො වා”**ති.

970. වස්සොදකෙන තින්තෙ විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **“වුට්ඨෙ පුන වා”**තිආදි. **“වුට්ඨෙ”**ති ඉමිනා ‘‘මත්තිකාපුඤ්ජො’’ති පදං භුම්මවසෙන විපරිණාමෙත්වා වුට්ඨෙ මත්තිකාපුඤ්ජෙති යොජෙතබ්බං, ‘‘එකදිවසම්පී’’ති සෙසො, **ගෙහස්මින්ති** එත්ථ ‘‘ඨිතෙ’’ති වත්තබ්බං, ගෙහස්මිං ඨිතෙ මත්තිකාපුඤ්ජෙ වස්සොදකෙන එකදිවසම්පි තින්තෙති වුත්තං හොති. වක්ඛමානනයෙන අඤ්ඤත්ථ පහරිත්වා උට්ඨිතෙන තෙන අතෙමිත්වා උජුකං පතිතෙහි වස්සවුසිතෙහි තින්තෙති ගහෙතබ්බං. සචෙ සබ්බො තින්තො හොතීති යොජනා. ‘‘මත්තිකාපුඤ්ජො’’ති ඉමිනා සම්බන්ධො.

971. ‘‘සබ්බො’’ති ඉමිනා විසෙසනෙන බ්‍යවච්ඡින්නං එකදෙසතින්තෙ විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **“යත්තක”**න්තිආදි. **තු**-සද්දො ඉමමෙව විසෙසං ජොතෙති. **යත්තකන්ති** හෙට්ඨා අනොතරිත්වා මත්ථකතො,

පරියන්තකතො ච යත්තකප්පමාණං. **තත්ථාති** මත්තිකාපුඤ්ජෙ. **“අකප්පිය”**න්ති එතස්ස ‘‘චාතුමාසච්චයෙනා’’ති අනුවත්තති. **“අතින්තං…පෙ…. කප්පිය”**න්ති ඉමිනා අකප්පියට්ඨානං පරිහරිත්වා වා කප්පියකාරකෙහි කප්පියවචනෙන හරාපෙත්වා වා අතින්තං ඨානං යථාකාමං වළඤ්ජෙතබ්බන්ති අයමත්ථො දස්සිතො හොති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘කප්පියකාරකෙහී’’තිආදි (පාචි. අට්ඨ. 86).

972. **වාරිනාති** උජුකං ආකාසතො පතිතවස්සොදකෙන. අඤ්ඤත්ථ පහරිත්වා තත්ථ පතිත්වා තෙමිතෙ වට්ටති. **සො** මත්තිකාපුඤ්ජො. **තතො පරන්ති** එකාබද්ධකාලතො උත්තරිං **සො** මත්තිකාපුඤ්ජො වාරිනා තෙමිතො භූමියා එකාබද්ධො චෙ හොති, තතො පරං සා ජාතා පථවී එව, කොපෙතුං න වට්ටතීති යොජනා.

973. **“ඔවට්ඨො”**ති ඉමිනා අනොවට්ඨපාකාරො කප්පියොති බ්‍යතිරෙකවසෙන දස්සෙති. **“මත්තිකාමයො”**ති විසෙසනෙන ඉට්ඨකපාකාරාදිං බ්‍යවච්ඡින්දති. තස්ස පන කප්පියභාවං වක්ඛති ‘‘සචෙ ඉට්ඨකපාකාරො’’තිආදිනා. **“චාතුමාසච්චයෙ”**ති ඉමිනා තතො අන්තො විකොපනීයභාවං දස්සෙති.

974. **තත්ථාති** ඔවට්ඨෙ මත්තිකපාකාරෙ. **අසංසන්තොවාති** පාකාරමත්තිකං අකොපෙන්තො. **මත්තසො ඡුපිත්වාති** පමාණතො මුදුකං කත්වා හත්ථතලං ඨපෙත්වා. **අල්ලහත්ථෙනාති** උදකතින්තෙන හත්ථතලෙන. හත්ථෙකදෙසො **හත්ථො** නාම.

975. **යෙභුය්‍යකථලෙ ඨානෙති** පුබ්බෙ වුත්තනයෙන යස්සා තීසු භාගෙසු ද්වෙ භාගා කථලා හොන්ති, තාදිසෙ කප්පියපථවිට්ඨානෙ.

976. **අබ්භොකාසෙති** උපලක්ඛණත්තා අන්තොගෙහෙපි ථම්භං චාලෙත්වා ජාතපථවිං විකොපෙතුං න වට්ටතීති දට්ඨබ්බං. ද්වීසුපි ඨානෙසු සුද්ධචිත්තෙන නිද්දොසභාවං යථාවුත්තෙන ‘‘ථම්භං වා පදරත්ථරං. ගණ්හිස්සාමී’ති සඤ්ඤාය, ගහෙතුං පන වට්ටතී’’ති ඉමිනා නයෙනාහ. **පථවින්ති** අකප්පියපථවිං.

977. උජුමුද්ධරතො න දොසොති යොජනා.

978. **උච්චාලෙත්වාති** උක්ඛිපිත්වා චාලෙත්වා පරිවත්තෙත්වා. **පවට්ටතීති** පවට්ටෙත්වා පවට්ටෙත්වා නෙතීති අත්ථො. **සුද්ධචිත්තස්සාති** ‘‘භූමි භිජ්ජතී’’ති අසල්ලක්ඛෙත්වා ‘‘පාසාණං පවට්ටෙත්වා පවට්ටෙත්වා හරිස්සාමී’’ති සුද්ධචිත්තවතො.

979. භූමියං දාරූනි ඒාලෙන්තානම්පි භූමියං සාඛාදීනි කඩ්ඪතො වාති යොජනා.

980. **කණ්ටකන්ති** රුක්ඛකණ්ටකං, මච්ඡකණ්ටකඤ්ච. **සූචි** නාම අයොමයදන්තමයතම්බමයකට්ඨමයාදිසූචීනං අඤ්ඤතරා. **අට්ඨිං වාති** ගොමහිංසාදීනං අට්ඨිං වා. **හීරං වාති** නාළිකෙරාදිහීරං වා. **ආකොටෙතුන්ති** යථා එකකොටි භූමිං පවිසති, තථා තාළෙතුං. **පවෙසෙතුන්ති** භූමිං ගමයිතුං.

981. **පස්සාවං** මුත්තං. **මෙදනින්ති** එත්ථ අකප්පියපථවිමාහ. **භින්දිස්සාමීති** එත්ථ ‘‘එවං චින්තෙත්වා’’ති සෙසො.

982. **කරොන්තස්සාති** සුද්ධචිත්තෙන පස්සාවං කරොන්තස්සාතියොජෙතබ්බං. **“සම්මජ්ජතො”**ති ඉදං ‘‘සම්මජ්ජන්තෙනා’’ති ගහෙතබ්බං , ‘‘සම්මජ්ජනියා’’ති සෙසො, අනන්තරං මෙදනීපදං උපයොගවසෙන ‘‘මෙදනි’’න්ති ගහෙතබ්බං, **“විසම”**න්ති සෙසො, **“සමං කාතු”**න්ති ඉමිනා යොජෙතබ්බං, සම්මජ්ජන්තෙන උච්චට්ඨානං මද්දිත්වා, ආවාටට්ඨානං පවෙසෙත්වා සමං කාතුං සම්මජ්ජනියා සංසෙතුං න වට්ටතීති අත්ථො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘විසමං භූමිං සමං කරිස්සාමීති සම්මජ්ජනියා සංසිතුම්පි න වට්ටතී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 86).

983. **පාදඞ්ගුට්ඨෙන වාති** එත්ථ සමුච්චයත්ථෙන **වා**-සද්දෙන **අට්ඨකථායං** වුත්තං ‘‘කත්තරයට්ඨියා භූමිං කොට්ටෙන්තී’’ති ඉදං සඞ්ගණ්හාති. **ලිඛිතුම්පීති** රාජිං කාතුම්පි භූමිං භින්දන්තෙනාති යොජනා. **පාදෙහීති** පාදතලෙහි.

985. **භූමින්ති** අකප්පියභූමිං. **දහති දහාපෙතීති** එත්ථ ‘‘යො’’ති ච ‘‘තස්සා’’ති ච සම්බන්ධවසෙන ලබ්භති. **පත්තං දහන්තස්සාති** ඡවියා පීරභාවත්ථං ධූමං ගාහාපෙත්වා තිණුක්කාදීහි පත්තං ගණ්හන්තස්ස.

986. **තත්තකානෙවාති** ඨානප්පමාණානෙව. ඉධාපි ‘‘යො’’ති ච ‘‘තස්සා’’ති ච සාමත්ථියා ලබ්භති.

987. **භූමියන්ති** අකප්පියභූමියං. පත්තං පචීයති එත්ථාති **පත්තපචනං,** කපාලං, තස්මිං කපාලෙ.

988. **සො** අග්ගි **තානි** දාරූනි දහන්තො ගන්ත්වා **වෙ** එකංසෙන භූමිං දහති, තස්මා දාරූනං උපරි අග්ගිං ඨපෙතුං න වට්ටතීති යොජනා.

989. ඉට්ඨකා ආවපීයන්ති පච්චන්ති එත්ථාති **ඉට්ඨකාවාපො,** සො එව **ඉට්ඨකාවාපකො,** ඉට්ඨකාපචනට්ඨානං. **ආදි-සද්දෙන** කුම්භකාරාවාපාදිං සඞ්ගණ්හාති.

990. උපාදීයතීති **උපාදානං,** ඉන්ධනං, න උපාදානං අනුපාදානං, ඉන්ධනතො අඤ්ඤං, තතො **අනුපාදානතොති** අත්ථො. **ඛාණුකෙති** මතඛාණුකෙ ච සුක්ඛරුක්ඛෙ ච භූමිගතං අදත්වා ''නිබ්බාපෙස්සාමී''ති අග්ගිදානං වට්ටති. පච්ඡා උස්සාහෙ කතෙපි න නිබ්බායති, න දොසොති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''සචෙ පන භූමිං අප්පත්තමෙවා''තිආදි (පාචි. අට්ඨ. 87).

991. **තිණුක්කන්ති** තිණෙන බද්ධඋක්කං. **තිණුක්කන්ති** උපලක්ඛණං. නාළිකෙරපණ්ණාදීහි බද්ධාපි සඞ්ගය්හන්ති.

992. **තස්ස** අග්ගිස්ස පතිතට්ඨානෙ ඉන්ධනං දත්වා පුන තං අග්ගිං කාතුං වට්ටතීති මහාපච්චරියං **රුතං** කථිතන්ති යොජනා.

993. ''තස්ස අපථවිය''න්ති පදච්ඡෙදො. **විමතිස්සුභයත්ථාපීති** පථවිඅපථවිද්වයෙපි වෙමතිකස්ස. තත්ථ ජාතා **පථවී,** ඉතරා අපථවී.

994. **ඉමන්ති** ආවාටං, මත්තිකං, පංසුං වා.

පථවීඛණනකථාවණ්ණනා.

මුසාවාදවග්ගො පඨමො.

995. **භවන්තස්සාති** ජායන්තස්ස, වඩ්ඪමානස්ස ච. **භූතස්සාති** ජාතස්ස, වඩ්ඪිතස්ස චාති අත්ථො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''භවන්ති අභුවුඤ්චාති භූතා, ජායන්ති වඩ්ඪන්ති, ජාතා වඩ්ඪිතා චා''ති (පාචි. අට්ඨ. 90). එත්ථ ච **''භවන්ති''**ති ඉමිනා විරුළ්හමූලෙ නීලභාවං ආපජ්ජිත්වා වඩ්ඪමානකෙ තරුණගච්ඡෙ දස්සෙති. **''අභුවු''**න්ති ඉමිනා පන වඩ්ඪිත්වා ඨිතෙ මහන්තෙ රුක්ඛගච්ඡාදිකෙ දස්සෙති. **''භවන්ති''**ති ඉමස්ස විවරණං ''ජයන්ති වඩ්ඪන්ති''ති, **''අභුවු''**න්ති ඉමස්ස ''ජාතා වඩ්ඪිතා''ති. එවං භූත-සද්දො පච්චුප්පන්නාතීතවිසයොති දස්සෙති. ''භවන්තස්ස භූතස්සා''ති ඉමිනා පදද්වයෙන **''භූතගාමස්සා''**ති පදස්ස තුල්‍යාධිකරණතාදස්සනෙන ගාම-සද්දස්ස දිට්ඨිගතවනන්තාදිසද්දානං දිට්ඨිවනාදිසද්දත්ථෙ විය භූතසද්දත්ථෙ වුත්තිපක්ඛමාහ. යථාහ **අට්ඨකථායං** (පාචි. අට්ඨ. 90) ''භූතා එව වා ගාමො භූතගාමො, පතිට්ඨිතහරිතතිණරුක්ඛාදීනමෙතං අධිවචන''න්ති. භූතානං දෙවතානං ගාමො නිවාසොති වා **භූතගාමො.** භූමියං පතිට්ඨහිත්වා හි හරිතභාවමාපන්නා තිණරුක්ඛගච්ඡාදයො දෙවතාහි පරිගය්හන්තීති. ජායන්තස්ස වඩ්ඪන්තස්ස වා සම්පත්තවුද්ධිමරියාදස්ස වා රුක්ඛාදිනොති අත්ථො.

පාතබ්‍යතානිමිත්තන්ති එත්ථ පාතබ්‍යභාවො **පාතබ්‍යතා,** ''ඡෙදනභෙදනාදීහි යථාරුචි පරිභුඤ්ජිතබ්බතාති අත්ථො''ති **අට්ඨකථා**වචනතො පාතබ්‍යතා-සද්දස්ස පරිභුඤ්ජිතබ්බතාති අත්ථො වෙදිතබ්බො, සා නිමිත්තං හෙතු යස්ස පාචිත්තියස්ස තං පාතබ්‍යතානිමිත්තං. රුක්ඛාදීනං ඡෙදනඵාලනාදිවසෙන විකොපනීයතාසඞ්ඛාතපාතබ්‍යතානිමිත්තං පරිභුඤ්ජිතබ්බතාහෙතු පාචිත්තියං **උදීරිතං** වුත්තන්ති අත්ථො.

996-7. **සොති** භූතගාමො. **තිලබීජාදිකොති** තිලබීජමෙත්ථ සුඛුමපණ්ණසෙවාලාදිකො. **ආදි-සද්දෙන** ච තාදිසා ඉතරා සෙවාලජාති ගහිතා. ''උපරි බුද්දානුබුද්දකපණ්ණඞ්කුරො, හෙට්ඨා බුද්දානුබුද්දකමූලඞ්කුරො සෙවාලො තිලබීජං නාමා''ති **ගණ්ඨිපදෙ** වුත්තන්ති. **විකොපෙන්තස්ස තං සබ්බන්ති** භූමියං පතිට්ඨාය උදකෙ ජායමානකසෙවාලාදිං භූමියා උප්පාටනච්ඡෙදනවසෙන ජලෙ එව පතිට්ඨිතං සුඛුමපණ්ණනීලිකාදිං උදකතො උද්ධරණච්ඡෙදනවසෙන තං සබ්බං සෙවාලං විකොපෙන්තස්සාති අත්ථො.

998. **හත්ථෙන වියූහිත්වාති** ජලතො අමොචෙත්වා හත්ථෙන දූරතො අපනෙත්වා. **''හොති''**තිආදි තස්ස හෙතුසන්දස්සනත්ථං. **සකලං** අනවසෙසං සබ්බං ජලං තස්ස යස්මා ඨානං හොති, තස්මාති අත්ථො.

999. **වෙච්චාති** ජානන්තො. **තං** සෙවාලජාතිකං ජලා උද්ධරිතුං උදකෙන විනා භික්ඛුස්ස න වට්ටතීති යොජනා. **ඨානසඞ්කමනඤ්හි තන්ති** හෙතුදස්සනං. **තං** තථාකරණං යස්මා ඨානසඞ්කමනං ඨානතො චාවනං, තස්මා තං න වට්ටතීති යොජනා.

1000. යථාවුත්තස්ස බ්‍යතිරෙකං දස්සෙතුමාහ **"උදකෙනා"**තිආදි. තත්ථ **උදකෙනාති** සහත්ථෙ කරණවචනං. **තං** සෙවාලජාතිකං. **වාරිසූති** එත්ථ වාසං වාරයන්තීති වාරී, තෙසු.

1001. **ජලෙ වල්ලිතිණාදීනීති** ජලමත්ථකෙ වල්ලිඤ්ච ජායමානකරවල්ලිතිණාදීනි ච. **උද්ධරන්තස්සාති** භූමියං පතිට්ඨිතං භූමිතො, උදකෙ පතිට්ඨිතං උදකතො ච උද්ධරන්තස්ස. තත්ථ අන්තපක්ඛං දස්සෙතුමාහ **"තොයතො"**ති. **විකොපෙන්තස්සාති** ඛණ්ඩනාදිවසෙන කොපෙන්තස්ස. **තත්ථාති** තස්මිං උදකෙ, එව-කාරො ලුත්තනිද්දිට්ඨො ''තත්ථෙවා''ති (පාචි. අට්ඨ. 92) **අට්ඨකථා**වචනතො.

1002. **එත්ථාති** උදකෙ එව. **විකොපෙන්තස්සාති** කප්පියං අකාරාපෙත්වා ඡෙදනාදිං කරොන්තස්ස. **තානීති** තථා පරෙහි උප්පාටිතත්තා භූතගාමභාවතො මුත්තානි වල්ලිතිණාදීනි. **බීජගාමෙනාති** මූලබීජගාමාදිවසෙන.

1003. එවං උදකට්ඨෙ සඞ්ඛෙපතො විනිච්ඡයං දස්සෙත්වා ඉදානි ඉතරත්‍රාපි විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **"ථලට්ඨෙ"**තිආදි. **හරිතඛාණුකොති** එත්ථ ''යො''ති සෙසො. ''තස්සා''ති ඉමිනා සම්බන්ධො, කකුධකරඤ්ජාදීනං ඡින්නාවසිට්ඨඛාණුකොති වුත්තං හොති. **"භූතගාමෙන සඞ්ගහො"**ති ඉමිනා තංවිකොපනෙ පාචිත්තියභාවං දීපෙති. එවමුපරිපි.

1004. **නාළිකෙරාදිකානං ඛාණූති** එත්ථාපි ''උපරිහරිතො''ති සාමත්ථියා ලබ්භති. **"බීජගාමෙන සඞ්ගහො"**ති ඉමිනා දුක්කටවත්ථුතමාහ. එවමුපරිපි. කිඤ්චාපි හි තාලනාළිකෙරාදීනං ඛාණු උද්ධං අවඩ්ඪනකො භූතගාමස්ස කාරණං න හොති, තථාපි භූතගාමසඞ්ඛාතනිබ්බත්තපණ්ණමූලබීජතො සම්භූතත්තා භූතගාමතො උප්පන්නො නාම හොතීති බීජගාමෙන සඞ්ගහං ගච්ඡති.

1005. **තථාපකාසිතොති** ''බීජගාමො''ති වුත්තො.

1006. ඵලිතා කදලී යාව නීලපණ්ණා, තාව සා ච භූතගාමොති පකාසිතාති යොජනා. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''කදලී පන ඵලිතා යාව නීලපණ්ණා, තාව භූතගාමෙනෙව සඞ්ගහිතා''ති (පාචි. අට්ඨ. 92). **නළන්ති** ඛුද්දකවෙළු. **වෙළූති** මහාවෙළු. **තිණාදීනන්ති** ආදි-සද්දෙන සස්සාදයො ගහිතා.

1007. යො අයං පන වෙළු අග්ගතො පට්ඨාය යදා සුස්සති, තදා සො බීජගාමෙන සඞ්ගහිතො නාම හොතීති යොජනා. **බීජගාමෙනාති** ඵළුබීජගාමෙන. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''කතරබීජගාමෙන? ඵළුබීජගාමෙනා''ති.

1008. **ඉන්දසාලො** සල්ලකී. **ආදි**-සද්දෙන සොභඤ්ජනාදීනං සඞ්ගහො. **තු**-සද්දෙන **අට්ඨකථායං** ''කිඤ්චාපි රාසිකතදණ්ඩකෙහි රතනප්පමාණාපි සාඛා නික්ඛමන්ති''ති (පාචි. අට්ඨ. 92) වුත්තවිසෙසං ජොතෙති. ඡින්දිත්වා ඨපිතදණ්ඩකෙසු රතනමත්තාසුපි සාඛාසු උට්ඨිතාසු භූතගාමං අහුත්වා බීජගාමමෙව හොති අවිරුළ්හමූලකත්තාති අයං විනිච්ඡයො විනයඤ්ඤුනා ඤාතො කුක්කුච්චකානමුපකාරාය හොතීති ආහ **"විඤ්ඤෙය්‍යො විනයඤ්ඤුනා"**ති. ඉමමෙවත්ථං ''මූලමත්තෙපි වා''තිආදිනා වක්ඛති.

1009. **මණ්ඩපාදීනමත්ථායාති** මණ්ඩපවතිපාකාරාදීනමත්ථාය. **සචෙ තෙ නික්ඛණන්තීති** යදි තෙ ඉන්දසාලාදිදණ්ඩකෙ භූමියං නිඛණන්ති. **නිග්ගතෙ මූලපණ්ණස්මින්ති** තථා නිඛාතදණ්ඩතො මූලෙ ච පණ්ණෙ ච ජාතෙ. **භූතගාමෙන සඞ්ගහොති** එත්ථ ''තෙස''න්ති සාමත්ථියා ලබ්භති, ''විඤ්ඤෙය්‍යො''ති අධිකාරො.

1010. **නිග්ගතෙපීති** තතියෙන **පි**-සද්දෙන අතිඛුද්දකතං සූචෙති.

1011. **සකන්දා තාලට්ඨීති** සකන්දතාලබීජං. **පත්තවට්ටීති** සූචිසණ්ඨානා අඞ්කුරපත්තවට්ටි. න ච බීජගාමොති වුච්චතීති යොජනා. ''භූතගාමො''ති ඉදං යථාවුත්තස්ස බ්‍යතිරෙකවසෙන දස්සෙති.

1012. **නාළිකෙරතචන්ති** නාළිකෙරඵලඡල්ලිං. **දන්තසූචිවාති** දන්තමයසූචි ඉව. **සොපීති** නාළිකෙරොපි. රුක්ඛතචසද්දානං ඵලෙසු වත්තමානකාලෙසුපි තංලිඞ්ගතා න විරුජ්ඣතීති **"සො"**ති ආහාති විඤ්ඤායති.

1013. **මිගසිඞ්ගසමානායාති** හරිතවිසාණසදිසාය. **පත්තවට්ටියාති** අඞ්කුරපත්තවට්ටියා. **සතියාති** විජ්ජමානාය. **භූතගාමොති වුච්චතීති** අමූලකභූතගාමොති වුච්චති. ඉදං නාළිකෙරස්ස ආවෙණිකං කත්වා වුත්තං.

චතුභාණවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

1015-6. **අම්බට්ඨීති** අම්බබීජං. **ජම්බුට්ඨීති** ජම්බුබීජං. **ආදි**-සද්දෙන මධුකපනසාදිබීජානං ගහණං. **වන්දාකාති** රුක්ඛාදනී. **අඤ්ඤං වාති භණ්ඩකදලිමනොරහං වා. අස්සාති** වන්දාකාදිනො. **අමූලවල්ලීති** එවංනාමිකා වල්ලි.

1017. සො සෙවාලොති යොජනා.

1018. **සංසිත්වාති** යෙන කෙනචි සංසිත්වා. **තං** සෙවාලං. **තස්මාති** තස්මා පාකාරා.

1019. **සෙවාලෙ** අපනීතෙ. **අන්තොති** පානීයඝටාදීනං අන්තොකුච්ඡිම්හි. **කණ්ණකං** අබ්බොහාරන්ති යොජනා. පානීයඝටාදීනං බහි සෙවාලො උදකෙ අට්ඨිතත්තා, බීජගාමානුලොමත්තා ච දුක්කටවත්ථූති වදන්ති. **කණ්ණකං** නීලවණ්ණම්පි අබ්බොහාරිකමෙව.

1020. **පාසාණදද්දූති** මනුස්සසරීරෙ රොගාකාරෙන පාසාණෙ ජායමානස්සෙතං අධිවචනං. **සෙවාලන්ති** පාසාණසෙවාලං. **සෙලෙය්‍යකා** නාම සිලාය සම්භූතා එකා සුගන්ධජාති. **අපත්තානීති** පණ්ණරහිතානි.

1021. **පුප්ඵිතන්ති** විකසිතං. **තං** අභිච්ඡත්තං. **මකුලන්ති** අවිකසිතං.

1022. අල්ලස්මිං රුක්ඛෙ තචං විකොපෙත්වා යථා ගහෙතුං න වට්ටති, තථා පප්පටිකම්පි නිය්‍යාසම්පි විකොපෙත්වා ගහෙතුං න වට්ටතීති යොජනා, පාචිත්තියමෙවාති අධිප්පායො. **පප්පටිකම්පීති** අල්ලතචමත්ථකෙ සුක්ඛතචපටලම්පි. **‘‘අල්ලස්මි’’න්ති** ඉමිනා බ්‍යතිරෙකෙන මතරුක්ඛෙ දොසාභාවං දීපෙති. **‘‘තචං විකොපෙත්වා’’ති** වචනතො රුක්ඛතචම්පි පප්පටිකම්පි සාලකපිත්ථාදිනිය්‍යාසම්පි රුක්ඛෙ අල්ලතචං අවිකොපෙත්වා මත්ථකතො ඡින්දිත්වා ගහෙතුං වට්ටති.

1023. අක්ඛරච්ඡින්දනාරහෙසු නුහිකදලිආදීසු රුක්ඛෙසු, තත්ථජාතෙසු තාලපණ්ණාදිකෙසු වා අක්ඛරං ලිඛතො පාචිත්තියමුදීරයෙති යොජනා. **‘‘තත්ථජාතෙසූ’’ති** ඉමිනා රුක්ඛතො අපනීතපණ්ණෙසු ලිඛිතුං වට්ටතීති බ්‍යතිරෙකතො දීපෙති.

1024. **‘‘පක්කමෙව වා’’ති** විසුං වචනතො **‘‘ඵලං වා’’ති** ඉමිනා අපක්කං ඵලං ගහිතං.

1025. **ඵලිනිංසාඛන්ති** ඛාදනාරහඵලවතිං ජම්බුසාඛාදිකං සාඛං. **ගණ්හතො** අනුපසම්පන්නස්සාති ගහෙතබ්බං. **සයං ඛාදිතුකාමො චෙති** තථා ඔනමිත්වා සාඛතො ඔචිනිත්වා දින්නඵලං සචෙ සයං ඛාදිතුකාමො හොති. **එවං දාතුන්ති** යථාවුත්තප්පකාරං නාමෙත්වා දාතුං.

1026. **පරං කඤ්චි උක්ඛිපිත්වාති** අඤ්ඤං කඤ්චි අනුපසම්පන්නං උක්ඛිපිත්වා. **පුප්ඵානි ඔචිනන්තෙසූති** කුසුමානි ලුනන්තෙසු. **අයමෙව විනිච්ඡයොති** සාමඤ්ඤනිද්දෙසෙපි එත්ථ අත්තනො නාමෙත්වා දින්නසාඛාය පුප්ඵානි පානීයවාසත්ථාය න ගහෙතබ්බානි. අනුපසම්පන්නං උක්ඛිපිත්වා පුප්ඵානි ඔචිනාපෙත්වා ගහිතපුප්ඵානි ගහෙතබ්බානීති අයමෙත්ථ විසෙසො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘තෙහි පන පුප්ඵෙහි පානීයං න වාසෙතබ්බං. පානීයවාසත්ථිකෙන සාමණෙරං උක්ඛිපිත්වා ඔචිනාපෙතබ්බානී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 92).

1027. **‘‘සාඛා’’ති** භින්දිත්වා වා ඡින්දිත්වා වා මොචිතා වුච්චති. **සාඛීනන්ති** රුක්ඛානං. **තන්ති** යථාවුත්තරුක්ඛතො මොචිතසාඛං. යෙසං රුක්ඛානං සාඛා රුහති, තෙසං සාඛීනං **තං** සාඛං කප්පියං අකාරාපෙත්වා විකොපෙන්තස්ස දුක්කටන්ති යොජනා. **‘‘යෙසං රුක්ඛානං සාඛා රුහතී’’ති** වුත්තත්තා යෙසං සාඛා න රුහති, තෙසං තස්සා කප්පියකරණකිච්චං නත්ථීති වදන්ති.

1028. **අල්ලසිඞ්ගිවෙරාදිකෙසුපීති ආදි**-සද්දෙන වචලසුණාදීනං ගහණං.

1029. අනියාමතො වට්ටතෙවාති යොජනා. නියාමසරූපං දස්සෙතුං ‘‘ඉමං රුක්ඛ’’න්තිආදිවක්ඛමානත්තා **අනියාමතොති** සාමඤ්ඤනිද්දෙසෙ ‘‘ඉම’’න්ති නියාමවචනාභාවතොති ගහෙතබ්බං.

1032. **උච්ඡුඛණ්ඩානන්ති** පූරණයොගෙ සාමිවචනං, උච්ඡුඛණ්ඩෙහීති වුත්තං හොති. **සබ්බමෙවාති** පච්ඡියං ඨිතං සබ්බං ඛණ්ඩං. **කතං හොතීති** කතං කප්පියං හොති. **එකස්මිං කප්පියෙ කතෙති** පච්ඡියං සබ්බඛණ්ඩෙසු ඵුසිත්වා ඨිතෙසු එකස්මිං ඛණ්ඩෙ කප්පියෙ කතෙ. ‘‘අනුජානාමි භික්ඛවෙ පඤ්චහි සමණකප්පෙහි ඵලං පරිභුඤ්ජිතුං අග්ගිපරිජිතං සත්ථපරිජිතං නඛපරිජිතං අබීජං නිබ්බට්ටබීජංයෙව පඤ්චම’’න්ති (චූළව. 250) ඉති වුත්තෙසු අග්ගිසත්ථනඛෙසු අඤ්ඤතරෙන තත්ත අයොඛණ්ඩෙන වා ජලිතග්ගිනා වා සූචිමුඛෙන වා නඛච්ඡෙදනෙන වා සත්ථකධාරාය වා මනුස්සසීහාදීනං උප්පාටිතානුප්පාටිතඅපූතිනඛෙන වා විජ්ඣිත්වා වා ඡින්දිත්වා වා කප්පියං කාතබ්බං. කරොන්තෙන ච අනුපසම්පන්නෙන භික්ඛුනා ‘‘කප්පියං කරොහී’’ති වුත්තෙයෙව ‘‘කප්පිය’’න්ති පඨමං වත්වා පච්ඡා අග්ගිපරිජිතාදි කාකබ්බන්ති ගහෙතබ්බං. වක්ඛති ච ‘‘කප්පියන්ති…පෙ…. වට්ටතී’’ති. ‘‘කප්පිය’’න්ති වචනං පන යාය කායචි වාචාය වත්තුං වට්ටතීති වදන්ති. පඨමං අග්ගිං නික්ඛිපිත්වා නඛාදීහි වා විජ්ඣිත්වා වා ඡින්දිත්වා වා කප්පියං කාතබ්බං. කරොන්තෙන ච තං අනුද්ධරිත්වාව ‘‘කප්පිය’’න්ති වත්වා පච්ඡා උද්ධරිතුං වට්ටතීති වදන්ති, ‘‘කප්පිය’’න්ති වත්තුකාමො ‘‘කප්ප’’න්ති චෙ වදති, වට්ටතීති කෙචි.

1033. දාරුන්ති උච්ඡුහි සද්ධිං එකතොබද්ධදාරුං. **දාරුං විජ්ඣතීති** එත්ථ ජානිත්වාපි විජ්ඣති වා විජ්ඣාපෙති වා, වට්ටතියෙව. ''එකසිත්ථෙපී''ති එත්ථාපි එසෙව නයො.

1034. තානි උච්ඡුදාරූනි. තන්ති වල්ලිං, රජ්ජුං වා.

1035. **මරිචපක්කෙහීති** පරිණතෙහි මරිචපක්කෙහි. අපරිණතානං පන අබීජත්තා කප්පියෙ අකතෙපි වට්ටති. ඉදඤ්ච සෙතලසුණතචලසුණාදීහි මිස්සභත්තස්ස උපලක්ඛණං. එත්ථ ච භත්තසිත්ථසම්බන්ධවසෙන එකාබද්ධතා වෙදිතබ්බා, න ඵලාදීනමෙව අඤ්ඤමඤ්ඤසම්බන්ධවසෙන.

1036. **තිලතණ්ඩුලකාදිසූති** කප්පියං කාතබ්බතිලෙහි මිස්සතණ්ඩුලාදීසු. **ආදි**-සද්දෙන කප්පියං කාතබ්බවත්ථූහි මිස්සිතානි ඉතරවත්ථූනි ගහිතානි. **එකාබද්ධෙ කපිත්ථෙපීති** කටාහෙන බද්ධබීජෙ පරිණතකපිත්ථඵලෙපි. **කටාහෙති** බද්ධමිඤ්ජෙ කපාලෙ.

1037. කටාහං **මුඤ්චිත්වාති** සුක්ඛත්තා සමන්තතො කටාහං මුඤ්චිත්වා. **මිඤ්ජකන්ති** පරිණතකපිත්ථඵලමිඤ්ජං. **තං කපිත්ථං භින්දාපෙත්වාති** කපිත්ථකටාහං භින්දාපෙත්වා, ඉදං බීජතො මුත්තස්ස කටාහස්ස භාජනගතිකත්තා වුත්තං.

1038. ''අභූතගාමඅබීජෙසූ''ති පදච්ඡෙදො, අභූතගාමෙ ච අබීජෙ චාති අත්ථො. නනු ච ''අබීජෙ බීජසඤ්ඤී, වෙමතිකො, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (පාචි. 92) පාඨං විනා ''අභූතගාමෙ භූතගාමසඤ්ඤී''ති පාඨො නත්ථීති අභූතගාමග්ගහණං කස්මා කතන්ති? වුච්චතෙ – තස්මිං පාඨෙ බීජං භූතගාමඤ්ච බීජගාමං බීජඤ්ච බීජබීජන්ති වත්තබ්බෙ එකසෙසනයෙන ''බීජ''න්ති ගහෙත්වා විනිච්ඡිතන්ති උභයං විභජිත්වා දස්සනත්ථං වුත්තං. **තත්ථ** තස්මිං අභූතගාමඅබීජගාමද්වයෙ. ඉමිස්සා ගාථාය ''අභූතගාමෙ භූතගාමසඤ්ඤිනො දුක්කටං, වෙමතිකස්ස දුක්කටං, අබීජගාමෙ බීජගාමසඤ්ඤිනො දුක්කටං, වෙමතිකස්ස දුක්කට''න්ති චත්තාරි දුක්කටානි දස්සිතානි. තත්ථ **අභූතගාමන්ති** බීජගාමං ගහෙතබ්බං. **අබීජගාමන්ති** නො බීජං.

1039. **තත්ථ** තස්මිං භූතගාමබීජගාමද්වයෙ. **''අතථාසඤ්ඤිනො''**තිආදීසු ''භූතගාමං විකොපෙන්තස්සා''ති සෙසො, අනාපත්ති පකාසිතාති සම්බන්ධො, අභූතගාමං, අබීජන්ති වා සඤ්ඤිනො භූතගාමං බීජම්පි විකොපෙන්තස්ස අනාපත්ති පකාසිතාති අත්ථො ගහෙතබ්බො. යථාහ **පාළියං** ''බීජෙ අබීජසඤ්ඤී ඡින්දති වා…පෙ…. අනාපත්තී''ති.

අසඤ්චිච්ච භූතගාමං විකොපෙන්තස්ස අනාපත්තීති යොජනා. එවමුපරිපි යොජෙතබ්බං. ගච්ඡන්තස්ස පාදෙසු ගහෙත්වා වා ආලම්බණකත්තරයට්ඨියා සංසිත්වා වා තිණාදීසු ඡිජ්ජෙසුපි ''ඉමං ඡින්දිස්සාමී''ති අමනසිකතත්තා අනාපත්තීති අත්ථො. **අසතිස්සාති** අඤ්ඤවිහිතසතිස්ස වා අඤ්ඤෙන කථයතො වා පාදඞ්ගුට්ඨාදීහි තිණාදීනි ඡින්දන්තස්ස. **ච**-කාරෙන ඉධ අවුත්තං ''අජානන්තස්සා''ති ඉදං සමුච්චිතං. ''ඉමං භූතගාම''න්ති වා ''ඉමස්මිං අග්ගිම්හි පතිතෙ ඉමං ඩය්හතී''ති වා ''ඉමිනා ඉදං භිජ්ජති ඡිජ්ජතී''තිආදිං වා අජානන්තස්ස අනාපත්තීති අත්ථො.

1040. **ඉදං චාති** ඉදං භූතගාමසික්ඛාපදඤ්ච. **තිසමුට්ඨානන්ති** කායචිත්තවාචාචිත්තකායවාචාචිත්තවසෙන තිසමුට්ඨානං. ඡෙදනාදිකිරියාය ආපජ්ජනතො **ක්‍රියං. තිචිත්තන්ති** පණ්ණත්තිං අජානිත්වා චෙතියාදීසු තිණගහනාදිකං කරොන්තස්ස අඛීණාසවස්ස කුසලං, ඛීණාසවස්ස කිරියං, ඵලපුප්ඵාදිලොභෙන විකොපෙන්තානං සෙඛපුථුජ්ජනානං අකුසලන්ති තිචිත්තං.

භූතගාමකථාවණ්ණනා.

1041. අඤ්ඤවාදවිහෙසකෙ කම්මස්මිං සඞ්ඝෙන කතෙති යොජනා, අඤ්ඤවාදකවිහෙසකාරොපනකම්මෙ ඤත්තිදුතියාය කම්මවාචාය පච්චෙකං සඞ්ඝෙන කතෙති අත්ථො. ''අඤ්ඤං වදතීති අඤ්ඤවාදකං, අඤ්ඤෙනඤ්ඤං පටිචරණස්සෙතං නාමං. විහෙසෙතීති විහෙසකං, තුණ්හීභූතස්සෙතං නාම''න්ති (පාචි. අට්ඨ. 98) වචනතො සඞ්ඝමජ්ඣෙ වත්ථුනා, ආපත්තියා වා චොදනාය කතාය තං අවත්තුකාමො හුත්වා ''කො ආපන්නො, කිං ආපන්නො, කිස්මිං ආපන්නො''තිආදිනා (පාචි. 94) **පදභාජනානුක්කමෙන** පුච්ඡිතං ඨපෙත්වා අඤ්ඤස්ස අවචනං අඤ්ඤෙනඤ්ඤං පටිචරණං, තං කරොන්තො **අඤ්ඤවාදකො**. ඉධ පන භාවප්පධානවසෙන කිරියා ගහිතා.

තථෙව චොදියමානො හුත්වා පුච්ඡිතං අවත්තුකාමො හුත්වා ආපත්තිහීරුකතාය අඤ්ඤෙනඤ්ඤං පටිචරණං අකත්වා සඞ්ඝං විහෙසෙතුං තුණ්හීභූතො **විහෙසකො** නාම. එත්ථාපි භාවප්පධානවසෙන කිරියාව ගහෙතබ්බා. ඉධ පන තබ්භාවාරොපනකම්මං වුච්චතීති සංඛෙපො. **පුන තථා කරොන්තස්සාති** පුනපි තෙනෙව පකාරෙන අඤ්ඤවාදකවිහෙසකානි විසුං විසුං කරොන්තස්ස. **පාචිත්තියද්වයං හොතීති පදභාජනෙ** ''රොපිතෙ අඤ්ඤවාදකෙ''තිආදිනා (පාචි. 100) නයෙන ච ''රොපිතෙ විහෙසකෙ''තිආදිනා (පාචි. 100) නයෙන ච විසුං විසුං පාචිත්තියස්ස වුත්තත්තා එකෙකස්මිං වත්ථුම්හි එකෙකාය ආපත්තියා සම්භවතො පාචිත්තියද්වයං හොතීති ගහෙතබ්බං.

1042. **ධම්මෙති** එත්ථ ''කම්මෙ''ති සෙසො. ධම්මකම්මෙ ධම්මකම්මසඤ්ඤී, වෙමතිකො, අධම්මකම්මසඤ්ඤීති තීසු විකප්පෙසු. **අධම්මෙති** එත්ථාපි එසෙව නයො. **කම්මෙ අරොපිතෙති** අඤ්ඤවාදකකම්මාරොපනෙ අකතෙ. **එවං වදන්තස්සාති** ''කො ආපන්නො''තිආදීනි වදන්තස්ස. **වදන්තස්ස චාති** එත්ථ චකාරෙන කම්මෙ අරොපිතෙ එවං විහෙසන්තස්ස ච දුක්කටන්ති සමුච්චිනොති. ඉමස්මිං පක්ඛෙ **කම්මෙ අරොපිතෙති** විහෙසකකාලමාහ.

1043. **ආපන්නන්ති** අත්තනා ආපන්නං. **භණ්ඩනං භවිස්සතීති සඤ්ඤිස්සාති** මයා ඉමස්මිං වුත්තෙ සඞ්ඝස්ස භණ්ඩනකලහාදයො හොන්තීති සඤ්ඤාය තුණ්හී භවන්තස්ස. **ගිලානස්සාති** වත්තුං අසක්කුණෙය්‍යමුඛරොගාදියුත්තස්ස.

1044. **ක්‍රියාක්‍රියන්ති** අඤ්ඤෙනඤ්ඤපටිචරණං ක්‍රියං. තුණ්හීභාවො අක්‍රියං.

අඤ්ඤවාදකකථාවණ්ණනා.

1045-6. **සම්මතස්සාති** ඛන්ධකාගතසෙනාසනපඤ්ඤාපකසම්මුතිආදීසු තෙරසසු සම්මුතීසු එකං වා කතිපයා වා සබ්බා වා දාතුං සඞ්ඝෙන ඤත්තිං ඨපෙත්වා කම්මවාචං වත්වා දින්නසම්මුතිකස්ස. ''උපසම්පන්නං සඞ්ඝෙන සම්මත''න්ති (පාචි. 106) වචනතො **භික්ඛුනොති** උපසම්පන්නමාහ, අයසං කත්තුකාමොති සම්බන්ධො. **වදන්තොති** ''ඡන්දෙන ඉත්ථන්නාමො සෙනාසනං පඤ්ඤාපෙති, ඡන්දෙන භත්තානි උද්දිසතී''තිආදිං භණන්තො. **''උපසම්පන්නෙ''**ති ඉදං **''උජ්ඣාපෙති''**ති කිරියමපෙක්ඛිත්වා කම්මනි උපයොගබහුවචනං. අයඤ්හෙත්ථ අත්ථො – **උජ්ඣාපෙති** අවඤ්ඤාය ඔලොකාපෙති, ලාමකතො වා චින්තාපෙති, ඛීයතීති ''ඡන්දෙන ඉත්ථන්නාමො සෙනාසනං පඤ්ඤපෙතී''තිආදිං කථෙන්තො පකාසෙතීති. ඉමස්මිං පක්ඛෙ ''උපසම්පන්නාන''න්ති වත්තබ්බෙ සාමිඅත්ථෙ උපයොගවසෙන ''උපසම්පන්නෙ''ති වුත්තං, උපසම්පන්නානං සන්තිකෙ පකාසෙතීති අත්ථො.

''පාචිත්තියද්වයං හොති''ති ඉදං ''උජ්ඣාපනකෙ ඛිය්‍යනකෙ පාචිත්තිය''න්ති (පාචි. 105) ද්වින්නං වත්ථූනං එකතො වුත්තත්තා ඉධාපි එකතො වුත්තං, විසුං විසුං පන ගහෙතබ්බං. **ධම්මෙති** එත්ථ ''කම්මෙ''ති සෙසො, උපසම්පන්නස්ස සම්මතස්ස සඞ්ඝෙන දින්නසම්මුතිකම්මං සචෙ ධම්මකම්මං හොතීති අත්ථො. **අධම්මෙති** එත්ථාපි එසෙව නයො.

1047-8. **භික්ඛුනොති** සම්මතස්ස භික්ඛුනො. අසම්මතස්ස භික්ඛුස්ස අවණ්ණං භාසතොති යොජනා. **යස්ස කස්සචීති** එත්ථ ''සන්තිකෙ''ති සෙසො, උපසම්පන්නස්ස ච අනුපසම්පන්නස්ස ච යස්ස කස්සචි සන්තිකෙති අත්ථො. උපසම්පන්නකාලෙ සම්මතං පච්ඡා සාමණෙරභාවං උපගතං සන්ධාය ''සම්මතස්ස සාමණෙරස්සා''ති වුත්තං. අවණ්ණං වදතොති යොජනා.

1049. **කරොන්තං** සම්මතං. **භණතොති** උජ්ඣාපයතො, ඛීයතො. අත්ථො පන වුත්තනයොව. උජ්ඣාපනඛීයනකිරියාහි ආපජ්ජනතො **ක්‍රියං**. යස්මා උජ්ඣාපනං, ඛීයනඤ්ච මුසාවාදවසෙනෙව පවත්තං, තස්මා ''ආදිකම්මිකස්ස අනාපත්තී''ති පාචිත්තියට්ඨානෙ, දුක්කටට්ඨානෙ ච ඉමිනා ච අනාපත්තිදස්සනත්ථං වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං. එවඤ්ච කත්වා උජ්ඣාපෙන්තස්ස, ඛීයන්තස්ස ච එකක්ඛණෙ ද්වෙ ද්වෙ ආපත්තියො හොන්තීති ආපන්නං.

උජ්ඣාපනකකථාවණ්ණනා.

1050. සඞ්ඝස්ස මඤ්චාදින්ති සම්බන්ධො. ''සඞ්ඝිකං මඤ්චං වා පීඨං වා භිසිං වා කොච්ඡං වා''ති **පාළියං** දස්සිතං සඞ්ඝසන්තකං මඤ්චාදිං. එත්ථ ච **මඤ්චො** නාම **පාළියං** ''චත්තාරො මඤ්චා මසාරකො බුන්දිකාබද්ධො කුළීරපාදකො ආහච්චපාදකො''ති (පාචි. 111) ච දස්සිතො චතුබ්බිධො මඤ්චො. තත්ථ **මසාරකො** නාම මඤ්චපාදෙ විජ්ඣිත්වා තත්ථ අටනිසිබාහි ආවුණිත්වා කතමඤ්චො. සො ඉදානි වත්තමානො වෙත්තමඤ්චො. **බුන්දිකාබද්ධො** නාම අටනිසීසෙසු බුන්දිකරන්තරතො මඤ්චපාදෙ ඩංසාපෙත්වා කතො වෙත්තමඤ්චපදරමඤ්චො දට්ඨබ්බො. **කුළීරපාදකො** නාම පාදබුන්දෙ අස්සඛුරාදිආකාරං දස්සෙත්වා කක්කටපාදෙහි විය වඞ්කපාදෙහි යොජිතමඤ්චො. **ආහච්චපාදකො** නාම අටනියො විජ්ඣිත්වා අටනිඡිද්දෙ පාදසීසෙ සිඛං කත්වා තං පවෙසෙත්වා අටනියා උපරි නික්ඛන්තෙ පාදසිඛාමත්ථකෙ තිරියං විජ්ඣිත්වා ආණිං පවෙසෙත්වා කතමඤ්චො.

පීඨං නාම එවමෙව කතං තන්නාමකමෙව චතුබ්බිධං;

භිසි නාම ''පඤ්ච භිසියො උණ්ණභිසි චොළභිසි වාකභිසි තිණභිසි පණ්ණභිසී''ති ගබ්භවසෙන දස්සිතා පඤ්ච භිසියො. තත්ථ **උණ්ණා** නාම මනුස්සලොමං ඨපෙත්වා අවසෙසලොමානි. **චොළා** නාම පිලොතිකා. **වාකං** නාම මකචිවාකාදිකං. **තිණං** නාම දබ්බතිණාදි. **පණ්ණං** නාම තමාලපණ්ණං ඨපෙත්වා අවසෙසපණ්ණං.

කොච්ඡන්ති පාළියං ‘‘කොච්ඡං නාම වාකමයං වා උසීරමයං වා මුඤ්ජමයං වා පබ්බජමයං වා අන්තො සංවෙඨෙත්වා බද්ධං හොතී’’ති (පාචි. 111) දස්සිතං වාකං වා උසීරං වා මුඤ්ජතිණං වා එළකලොමානි වා පබ්බජතිණං වා ආදාය උභොහි කොටීහි විත්ථතං කත්වා මජ්ඣෙ පීළෙත්වා සඞ්කුචිත්වා තං බන්ධිත්වා සීහචම්මාදීහි වෙඨනබන්ධනානි පටිච්ඡාදෙත්වා පාදපුඤ්ඡනී විය නිසජ්ජත්ථාය කතං ආසනන්ති වදන්ති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘හෙට්ඨා ච උපරි ච විත්ථතං, මජ්ඣෙ සංඛිත්තං, පණවසණ්ඨානං කත්වා බද්ධං හොති, තං කිර මජ්ඣෙ සීහබ්‍යග්ඝචම්මපරික්ඛිත්තම්පි කරොන්ති. අකප්පියචම්මං නාමෙත්ථ නත්ථී’’තිආදි (පාචි. අට්ඨ. 111). **සන්ථරාපෙත්වාති** උපසම්පන්නෙන වා අනුපසම්පන්නෙන වා සන්ථරාපෙත්වා. එත්ථ විනිච්ඡයං වක්ඛති. **සන්ථරිත්වාති** සයං සන්ථරිත්වා වා.

1051. **නෙවුද්ධරෙය්‍යාති** පඤ්ඤත්තට්ඨානතො උද්ධරිත්වා න පටිසාමෙය්‍ය. **න උද්ධරාපෙය්‍ය වාති** අඤ්ඤෙන වා තථා න කාරාපෙය්‍ය. **තන්ති** මඤ්චාදිං. **පක්කමන්තොති** එත්ථ ‘‘යො භික්ඛූ’’ති ලබ්භති, මඤ්චාදීනං අත්ථතට්ඨානතො ථාමමජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස ථාමප්පමාණෙන හත්ථං පසාරෙත්වා ඛිත්තපාසාණස්ස පතනට්ඨානං අතික්කම්ම ගච්ඡන්තොති අත්ථො. යථාහ **පාළියං** ‘‘මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස ලෙඩ්ඩුපාතං අතික්කමන්තස්සා’’ති.

1052. **වස්සිකෙ චතුරො මාසෙති** අන්තොවස්සං චාතුමාසෙ. **සචෙ දෙවො න වස්සතීති** එත්ථ ‘‘කත්ථචි ජනපදෙ’’ති සෙසො. තෙනෙව **‘‘සචෙ’’**ති සාසඞ්කමාහ. ‘‘යෙසු ජනපදෙසු වස්සකාලෙ න වස්සති, තෙසුපි චත්තාරො මාසෙ නික්ඛිපිතුං න වට්ටතියෙවා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 110) **අට්ඨකථායං** වුත්තං. **තථා වාපීති** තෙ චත්තාරො මාසෙ අවස්සන්තෙපි.

1053. **යත්ථාති** යස්මිං ලඞ්කාදීපසදිසෙ දෙසෙ. යත්ථ අපරෙපි හෙමන්තෙ චත්තාරො මාසෙ දෙවො වස්සති, තත්ථ අට්ඨ මාසෙ අජ්ඣොකාසෙ මඤ්චාදිං ඨපෙතුං න වට්ටතීති යොජනා. ගිම්හානෙ පන චත්තාරො මාසෙ බහි ඨපෙතුං වට්ටතීති බ්‍යතිරෙකතො දස්සෙති.

1054. **නිවාසස්මින්ති** රුක්ඛෙ කුලාවකං කත්වා නිරන්තරවාසෙ සති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘යස්මිං පන ධුවනිවාසෙන කුලාවකෙ කත්වා වසන්තී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 110). **කදාචිපීති** අනොවස්සකාලෙපි.

1055-6. සඞ්ඝිකං යං කිඤ්චි මඤ්චාදිං යොජනා. **සන්ථතං යදීති** අනාණත්තෙන යදි අත්ථතං, පඤ්ඤත්තන්ති වුත්තං හොති. **යත්ථ කත්ථචි ඨානෙති** රුක්ඛමූලමණ්ඩපඅබ්භොකාසාදිම්හි යත්ථ කත්ථචි ඨානෙ. **යෙන කෙනචීති** සද්ධිවිහාරිකෙන වා අන්තෙවාසිකෙන වා අඤ්ඤෙන වා. **භික්ඛුනාති** උපසම්පන්නෙන. **සොති** යස්සත්ථාය පඤ්ඤත්තං, සො භික්ඛු.

1057. **තන්ති** තං සඞ්ඝිකං චෙත්තමඤ්චාදිං. **සන්ථරාපිත**-සද්දො කත්තුසාධනො, සන්ථරිතුං නියොජකස්සෙව භික්ඛුනොති අත්ථො.

1058. **භික්ඛුනාති** එත්ථ ‘‘ආණාපකො’’ති වක්ඛමානත්තා ආණත්තෙන භික්ඛුනා උපසම්පන්නෙනාති ලබ්භති. **තස්සෙවාති** ආණත්තියා ආසනපඤ්ඤාපකස්ස තස්සෙව භික්ඛුනො. **‘‘නිසීදතී’’**ති වචනස්ස උපලක්ඛණත්තා ආගන්ත්වා ථවිකං වා චීවරං වා යං කිඤ්චිදෙව ඨපෙති, ‘‘මය්හමෙව භාරො’’ති වා වදති, පඤ්ඤාපකො මුච්චතීති ගහෙතබ්බො.

1059-60. **අනාපුච්ඡාති** එත්ථ ‘‘යො භික්ඛු වා සාමණෙරො වා ආරාමිකො වා ලජ්ජී හොති, අත්තනො පලිබොධං විය මඤ්ඤතී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 113) **අට්ඨකථාය** වුත්තසරූපං යං කඤ්චි අනාපුච්ඡාති අත්ථො. ‘‘භික්ඛු වා සාමණෙරො වා ආරාමිකො වා ලජ්ජී හොතී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 113) වුත්තත්තා අලජ්ජිං ආපුච්ඡිත්වා ගන්තුං න වට්ටතීති වදන්ති. ‘‘මයං ගමිස්සාමා’’ති වත්වා අනුමතිගහණං ආපුච්ඡනං නාම, තං අනාපත්තියා කථං අඞ්ගං හොතීති චෙ? ගමනස්ස අනුමතියා ලද්ධත්තා. ‘‘කප්පං ලභිත්වා ගන්තබ්බ’’න්ති වචනතො අනුමතිදායකෙන වත්තාවත්තං සම්පටිච්ඡිතං විය හොතීති ලද්ධකප්පත්තා එවං ගච්ඡති චෙ, වට්ටති. **අනිය්‍යාතෙත්වාති** නිය්‍යාතනං අකත්වා වත්තාවත්තං අප්පටියාදෙත්වා, අසම්පටිච්ඡාපෙත්වාති වුත්තං හොති. **වාරෙති** පදවාරෙ.

1062. **තස්මා ඨානාති** අත්තනා ඨත්වා ආණාපිතභොජනසාලතො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘භොජනසාලතො නික්ඛමිත්වා අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡතී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 111).

1063. සඞ්ඝිකෙ සඞ්ඝිකසඤ්ඤිවෙමතිකපුග්ගලිකසඤ්ඤීනං වසෙන **තිකපාචිත්තියං. තිකාතීතෙනාති** අකුසලමූලත්තිකාදිතො සවාසනසමුච්ඡෙදප්පහානවසෙන අතික්කන්තෙන. **තිකදුක්කටන්ති** ‘‘පුග්ගලිකෙ සඞ්ඝිකසඤ්ඤී, වෙමතිකො, පුග්ගලිකසඤ්ඤී අඤ්ඤස්ස පුග්ගලිකෙ ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (පාචි. 112) වචනතො දුක්කටත්තයං හොති.

1064-5. **චිමිලිකං** නාම පරිකම්මකතාය භූමියා ඡවිරක්ඛනත්ථං අත්ථරිතබ්බපිලොතිකං. **තට්ටිකා** නාම තාලපණ්ණාදීහි කතතට්ටිකා. **චම්මං** සීහචම්මාදි. සෙනාසනපරික්ඛාරෙ අකප්පියචම්මං නාම නත්ථි. යථාහ **"අට්ඨකථාසු** හි සෙනාසනපරිභොගෙ පටික්ඛිත්තචම්මං නාම න දිස්සති, තස්මා සීහචම්මාදීනං පරිහරණෙයෙව පටික්ඛෙපො වෙදිතබ්බො"ති (පාචි. අට්ඨ. 112). ඉමස්ස ච අට්ඨකථාපාඨස්ස **සාරත්ථදීපනියා** (සාරත්ථ. ටී. පාචිත්තිය 3.112) එවං අත්ථො වණ්ණිතො –

"සීහචම්මාදීනං පරිහරණෙයෙව පටික්ඛෙපො වෙදිතබ්බො"ති ඉමිනා "න භික්ඛවෙ මහාචම්මානි ධාරෙතබ්බානි සීහචම්මං බ්‍යග්ඝචම්මං දීපිචම්මං, යො ධාරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා"ති එවං වුත්තාය **ඛන්ධකපාළියා** අධිප්පායං විභාවෙති. ඉදං වුත්තං හොති – "අන්තොපි මඤ්චෙ පඤ්ඤත්තානි හොන්ති, බහිපි මඤ්චෙ පඤ්ඤත්තානි හොන්තී"ති (මහාව. 255) ඉමස්මිං වත්ථුස්මිං සික්ඛාපදස්ස පඤ්ඤත්තත්තා මඤ්චපීඨෙසු අත්ථරිත්වා පරිභොගොයෙව පටික්ඛිත්තො, භූමත්ථරණවසෙන පරිභොගො පන අප්පටික්ඛිත්තොති. යදි එවං "පරිහරණෙයෙව පටික්ඛෙපො"ති ඉදං කස්මා වුත්තන්ති? යථා "අනුජානාමි භික්ඛවෙ සබ්බං පාසාදපරිභොග"න්ති (චූළව. 320) වචනතො පුග්ගලිකෙපි සෙනාසනෙ සෙනාසනපරිභොගවසෙන නියමිතං සුවණ්ණඝටාදිකං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටමානම්පි කෙවලං අත්තනො සන්තකං කත්වා පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටති, එවමිදං භූමත්ථරණවසෙන පරිභුඤ්ජියමානම්පි අත්තනො සන්තකං කත්වා තං තං විහාරං හරිත්වා පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටතීති දස්සනත්ථං "පරිහරණෙයෙව පටික්ඛෙපො වෙදිතබ්බො"ති වුත්තන්ති.

"එලක"න්ති ඉමිනා පාඨාගතං එලකපීඨමෙව දස්සිතං. යථාහ **අට්ඨකථායං** "එලකපීඨං නාම එලකමයං පීඨ"න්ති (පාචි. අට්ඨ. 112). **පාදපුඤ්ඡනි**න්ති කදලිවාකාදීහි කතං පාදපුඤ්ඡනිකං. **භූමත්ථරණං** නාම චිමිලිකාය සති තස්සා උපරි, අසති සුද්ධභූමියං අත්ථරිතබ්බා කටසාරකාදිවිකති. **උත්තරත්ථරණං** නාම සඞ්ඝිකමඤ්චපීඨාදීනං උපරි අත්ථරිතබ්බපච්චත්ථරණං.

පත්තාධාරකන්ති පත්තවලයාධාරකං. තං යථාවුත්තපරික්ඛාරං. **ගච්ඡතො**ති ලෙඩ්ඩුපාතං අතික්කම්ම ගච්ඡතො. සචෙ පන දායකෙහි දානකාලෙයෙව සහස්සග්ඝනකම්පි කම්බලං "පාදපුඤ්ඡනිං කත්වා පරිභුඤ්ජථා"ති දින්නං, තථෙව පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. තස්මා ඉමං මඤ්චපීඨාදිසෙනාසනම්පි "අබ්භොකාසෙපි යථාසුඛං පරිභුඤ්ජථා"ති දායකෙහි දින්නං චෙ, සබ්බස්මිම්පි කාලෙ අබ්භොකාසෙ නික්ඛිපිතුං වට්ටතීති වදන්ති.

1066. ආරඤ්ඤකෙනාපි සචෙ ගන්තබ්බං හොති, අනොවස්සකෙ නොසති මඤ්චපීඨාදිං රුක්ඛස්මිං ලග්ගෙත්වා යථාසුඛං ගන්තබ්බන්ති යොජනා.

1067. **උපචිකාදීහී**ති එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන මූසිකා ගහිතා. **න ලුජ්ජතී**ති න නස්සති. **තං සබ්බ**න්ති මඤ්චාදිකං සකලං.

1068. **අත්තනො සන්තකෙ**ති අත්තනො පුග්ගලිකෙ මඤ්චාදිවිසයෙ. **රුද්ධෙ**ති වුඩ්ඪභික්ඛුනා වා ඉස්සරාදීහි වා යක්ඛසීහාදීහි වා මඤ්චාදිකෙ රුද්ධෙ අජ්ඣාවුත්ථෙ, අභිභවිත්වා ගහිතෙති අත්ථො . **ආපදාසූ**ති බ්‍රහ්මචරියන්තරායාදීසු ච සන්තෙසු. ගච්ඡතො භික්ඛුනො අනාපත්තීති යොජනා.

1069. කායවාචතො, කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨානං කඨිනසමුට්ඨානං නාම. පඤ්ඤත්තිං අජානිත්වා සයං අනුද්ධරන්තස්ස කායෙන හොති, අනාපුච්ඡන්තස්ස වාචාය හොති, පඤ්ඤත්තිං ජානිත්වා එවං අකරොන්තස්ස සචිත්තකෙන තෙනෙව ද්වයෙන සමුට්ඨාතීති වෙදිතබ්බං. ලෙඩ්ඩුපාතාතික්කමො **ක්‍රියං**. මඤ්චාදීනං අනුද්ධරණාදි **අක්‍රියං**.

පඨමසෙනාසනකථාවණ්ණනා.

1070-3. **භිසී**ති පඨමසික්ඛාපදෙ වුත්තපඤ්චප්පකාරා ඉමිස්සා **අට්ඨකථාය** "මඤ්චකභිසි වා පීඨකභිසි වා"ති (පාචි. අට්ඨ. 116) එවං දස්සිතභිසි ච. **පච්චත්ථරණං** නාම පාවාරො කොජවො වා. "එත්තකමෙව වුත්තන්ති **අට්ඨකථාසු** වුත්තං. 'ඉදඤ්ච අට්ඨකථාසු තථාවුත්තභාවදස්සනත්ථං වුත්තං, අඤ්ඤම්පි තාදිසං මඤ්චපීඨෙසු අත්ථරිතබ්බං පච්චත්ථරණමෙවා'ති තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්ත"න්ති (සාරත්ථ. අට්ඨ. පාචිත්තිය 3.116) **සාරත්ථදීපනියා** ලිඛිතං. **නිසීදන**න්ති නිසීදනචීවරං.

තිණසන්ථාරො එරකාදීනි තිණානි ද්වීසු තීසු ඨානෙසු ගොපෙත්වා කතසන්ථාරො. **පණ්ණසන්ථාරො** නාම නාළිකෙරාදිපණ්ණෙ තථෙව ගොපෙත්වා කතසන්ථාරො. සයන්ති එත්ථාති **සෙය්‍යා. "සබ්බච්ඡන්නපරිච්ඡන්නෙ"**ති ඉදං සහසෙය්‍යකථාය වුත්තත්ථමෙව.

දසවිධං සෙය්‍යන්ති දසවිධාසු සෙය්‍යාසු අඤ්ඤතරන්ති වුත්තං හොති. **සන්ථරිත්වාපි වා**ති එත්ථ **පි**-සද්දො සම්පිණ්ඩනත්ථො, සො සන්ථරාපෙත්වාපීති ඉමං සම්පිණ්ඩෙති. **වා**-සද්දං "සයං අනුද්ධරිත්වා"ති එත්ථ "අනුද්ධරිත්වා වා"ති යොජෙත්වා "අනුද්ධරාපෙත්වා වා"ති අයං විකප්පො සඞ්ගය්හති. **තං** සෙය්‍යං.

ආරාමස්සූපචාරන්ති ‘‘අපරික්ඛිත්තස්ස උපචාරො නාම සෙනාසනතො ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතා’’ති **අට්ඨකථායං** වුත්තං උපචාරමාහ. **අස්සාති** විහාරස්ස පරික්ඛිත්තස්ස.

1074. **උභයෙසන්ති** සෙනාසනසෙය්‍යානං. අන්තොගබ්භෙ සන්ථරිත්වා ගච්ඡතොති සම්බන්ධො.

1075. **උපචාරෙ විහාරස්සාති** එත්ථ **විහාරො** නාම අන්තොගබ්භාදිසබ්බපරිච්ඡින්නගුත්තසෙනාසනං. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘විහාරොති අන්තොගබ්භො වා අඤ්ඤං වා සබ්බපරිච්ඡින්නං ගුත්තසෙනාසනං වෙදිතබ්බ’’න්ති (පාචි. අට්ඨ. 117). තත්ථ **උපචාරො** නාම තංසමීපං ඨානං. යථාහ ‘‘උපචාරෙති තස්ස බහි ආසන්නෙ ඔකාසෙ’’ති. **මණ්ඩපො** නාම පරිච්ඡින්නාපරිච්ඡින්නසන්නිපාතමණ්ඩපො. යථාහ ‘‘මණ්ඩපෙ වාති අපරිච්ඡින්නෙ පරිච්ඡින්නෙ වාපි බහූනං සන්නිපාතමණ්ඩපෙ’’ති. **ආදි**-සද්දෙන උපට්ඨානසාලාරුක්ඛමූලානි සඞ්ගහිතානි. **උපට්ඨානසාලා** නාම අගුත්තා භොජනසාලා. යථාහ ‘‘උපට්ඨානසාලායං වාති භොජනසාලායං වා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 117). **අගුත්තතා** ච ‘‘ඨානස්ස අගුත්තතාය’’ති (පාචි. අට්ඨ. 117) අට්ඨකථාවචනතො වෙදිතබ්බාති.

1076. **තිකපාචිත්තියං වුත්තන්ති** ‘‘සඞ්ඝිකෙ සඞ්ඝිකසඤ්ඤී, වෙමතිකො, පුග්ගලිකසඤ්ඤී’’ති වාරත්තයෙ පාචිත්තියත්තයං වුත්තං. දසවත්ථූසු භවං තදන්තොගධත්තාති **දසවත්ථුකං,** දසන්නං වා වත්ථු දසවත්ථු, තංයෙව **දසවත්ථුකන්ති** භිසිආදිකං අඤ්ඤතරං සෙය්‍යාභණ්ඩං. **තස්සාති** සන්ථාරකස්ස. ‘‘පුග්ගලිකෙ සඞ්ඝිකසඤ්ඤී, වෙමතිකො, පුග්ගලිකසඤ්ඤී අඤ්ඤස්ස පුග්ගලිකෙ ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (පාචි. 117) **තිකදුක්කටං දීපිතං**.

1077. **උද්ධරිත්වාති** අත්ථතසෙය්‍යං යථා උපචිකාහි නඛජ්ජති, තථා පටිසාමෙත්වා, ‘‘ගච්ඡතො’’ති ඉමිනා සම්බන්ධො. **අඤ්ඤෙන** වුද්ධභික්ඛුඉස්සරාදිනා. **පලිබුද්ධෙති** සෙනාසනෙ පරිබුද්ධෙ නිවාරිතෙ.

1078. **සාපෙක්ඛොව ච ගන්ත්වාති** ‘‘අජ්ජෙව ගන්ත්වා ඉදං පටිසාමෙස්සාමී’’ති අපෙක්ඛාසහිතොව ගාමන්තරාදිං ගන්ත්වා. යථාහ ‘‘අජ්ජෙව ආගන්ත්වා පටිජග්ගිස්සාමී’ති එවං සාපෙක්ඛො නදීපාරං වා ගාමන්තරං වා ගන්ත්වා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 118). **තත්ථ ඨත්වාති** ගතට්ඨානෙ ඨත්වා, තතො බහි ගච්ඡාමීති චිත්තෙ උප්පන්නෙති වුත්තං හොති. යථාහ ‘‘යත්ථස්ස ගමනචිත්තං උප්පන්නං, තත්ථෙව ඨිතො’’ති (පාචි. අට්ඨ. 118). තං පුච්ඡතීති සම්බන්ධො. **තං** සෙය්‍යං කඤ්චි පෙසෙත්වා ආපුච්ඡතීති වුත්තං හොති. යථාහ ‘‘කඤ්චි පෙසෙත්වා ආපුච්ඡතී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 118). එත්ථ ච පුරිමසික්ඛාපදෙ මඤ්චාදීනං පඤ්ඤත්තට්ඨානතො අන්තොවිහාරෙ වා හොතු බහි වා, ලෙඩ්ඩුපාතාතික්කමෙන, ඉධ උපචාරාතික්කමෙන පාචිත්තියන්ති අයං විසෙසො වෙදිතබ්බො.

> අබ්භොකාසම්හි මඤ්චාදිං, විහාරෙ සෙය්‍යමත්තකං;
> හිත්වා වජන්තස්ස දොසො, ලෙඩ්ඩුපාතූපචාරතොති.

දුතියසෙනාසනකථාවණ්ණනා.

1079. **යො** භික්ඛු සඞ්ඝිකාවාසෙ පුබ්බුපගතං භික්ඛුං ජානං අනුපඛජ්ජ සෙය්‍යං කප්පෙය්‍ය වෙ, **අස්ස** භික්ඛුනො පාචිත්තියං සියාති යොජනා. **පුබ්බුපගතො** නාම වස්සග්ගෙන පාපෙත්වා දින්නං සෙනාසනං ගහෙත්වා වසන්තො. **ජානන්ති** ‘‘අනුට්ඨාපනීයො අය’’න්ති ජානන්තො. **අනුට්ඨාපනීයා** නාම වුද්ධාදයො. යථාහ **පදභාජනෙ** ‘‘ජානාති නාම වුඩ්ඪොති, ගිලානොති, සඞ්ඝෙන දින්නොති ජානාතී’’ති (පාචි. 121). **අනුපඛජ්ජාති** අනුපවිසිත්වා, තස්ස පඨමං පඤ්ඤත්තං මඤ්චාදීනං ආසන්නතරං වක්ඛමානලක්ඛණං උපචාරං පවිසිත්වාති අත්ථො. **සෙය්‍යං කප්පෙය්‍යාති** දසවිධාසු සෙය්‍යාසු අඤ්ඤතරං අත්ථරිත්වා සයනං කරෙය්‍ය, නිපජ්ජෙය්‍යාති වුත්තං හොති. වක්ඛති ච ‘‘දසස්වඤ්ඤතරං සෙය්‍ය’’න්තිආදි. ‘‘නිසජ්ජං වා’’ති සෙසො. යථාහ **පදභාජනෙ** ‘‘අභිනිසීදති වා අභිනිපජ්ජති වා’’ති.

1080-2. උද්දිට්ඨමත්ථං නිද්දිසිතුකාමො පඨමං ‘‘අනුපඛජ්ජසෙය්‍යං කප්පෙය්‍යා’’ති එත්ථ විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **‘‘පාදධොවනපාසාණා…පෙ…. දුක්කට’’**න්ති. සෙනාසනං පවිසන්තස්ස භික්ඛුනො පාදධොවනපාසාණා යාව තං මඤ්චං වා පීඨං වා නික්ඛමන්තස්ස පන මඤ්චපීඨතො යාව පස්සාවට්ඨානං, එත්ථන්තරෙ තු යං ඨානං, ඉදමෙව උපචාරොති වුච්චතීති යොජනා. තත්ථ උපචාරෙති යොජනා. **බාධෙතුකාමස්සාති** ‘‘යස්ස සම්බාධො භවිස්සති, සො පක්කමිස්සතී’’ති එවං උප්පන්නචිත්තස්ස. සයන්ති එත්ථාති විග්ගහො.

1983. ‘‘පාචිත්තියස්සා’’ති උද්දෙසතො වුත්තං නිද්දිසිතුමාහ **‘‘නිසීදන්තස්සා’’**තිආදි. **තත්ථාති** තථා අනුපඛජ්ජ අත්ථතාය සෙය්‍යාය. **‘‘පාචිත්තියද්වය’’**න්ති ඉදං ‘‘ද්වෙපි කරොන්තස්සා’’ති ඉමං පච්ඡිමවිකප්පං සන්ධාය වුත්තං. පුරිමවිකප්පද්වයෙ පන ‘‘නිසීදන්තස්ස වා පාචිත්තියං, නිපජ්ජන්තස්ස වා පාචිත්තිය’’න්ති වත්තබ්බං. ඉමස්මිං විකප්පත්තයෙ පච්චෙකං ‘‘තිකපාචිත්තියං තිකදුක්කට’’න්ති උභයස්සාපි වත්තබ්බතා **අට්ඨකථායං** වුත්තා. කථං? සඞ්ඝිකෙ සඞ්ඝිකසඤ්ඤී, වෙමතිකො, පුග්ගලිකසඤ්ඤී නිසජ්ජං කප්පෙති, පාචිත්තියන්ති නිසජ්ජාය තිකපාචිත්තියං, එවං සෙය්‍යාය තිකපාචිත්තියං, උභයත්ථ තිකපාචිත්තියද්වයන්ති එවං විකප්පද්වයෙ ද්වාදස පාචිත්තියානි. පුග්ගලිකෙ සඞ්ඝිකසඤ්ඤී, වෙමතිකො, පුග්ගලිකසඤ්ඤී අඤ්ඤස්ස පුග්ගලිකෙ නිසජ්ජං කප්පෙති, දුක්කටන්ති නිසජ්ජාය තිකදුක්කටං, එවං සෙය්‍යාය තිකදුක්කටං, උභයත්ථ තිකදුක්කටද්වයන්ති ද්වාදස දුක්කටානි ච වෙදිතබ්බානි.

1084. **කරොන්තස්සාති** එත්ථ ''නිසීදනාදි''න්ති පකරණතො ලබ්භති. **තිකපාචිත්තියං වුත්තන්ති** ''සඞ්ඝිකෙ සඞ්ඝිකසඤ්ඤී, වෙමතිකො, පුග්ගලිකසඤ්ඤී''ති විකප්පත්තයෙ තිකපාචිත්තියං **පාළියං** (පාචි. 122) වුත්තං. එවං පුග්ගලිකෙපි තිකදුක්කටං වුත්තං. තෙනාහ **''පුග්ගලෙ තිකදුක්කට''**න්ති. ඉමිනා යථාවුත්තපාචිත්තියදුක්කටානි සාමඤ්ඤෙන තිකෙ පක්ඛිපිත්වා එවං වුත්තානීති වෙදිතබ්බං.

1085-6. **''වුත්තූපචාර''**න්තිආදිගාථාද්වයෙ විහාරස්ස වුත්තූපචාරං මුඤ්චිත්වා උපචාරෙ වා අබ්භොකාසෙපි වා සන්ථරතොපි වා සන්ථරාපයතොපි වා තත්ථ නිසීදතො වා දුක්කටං වුත්තං. තත්ථ සබ්බත්ථෙව තස්ස නිවාසො වාරිතොති යොජනා. තත්ථ **විහාරස්සාති** යථාවුත්තසෙනාසනස්ස. **උපචාරෙති** අවිදූරෙ. **අබ්භොකාසෙති** තස්ස සෙනාසනස්ස නච්චාසන්නෙ අඞ්ගණප්පදෙසෙ.

නිසීදතො වාති වාග්ගහණෙන නිපජ්ජතො වා ද්වෙපි කරොන්තස්ස වාති සඞ්ගණ්හාති. යථාහ **පාළියං** ''අභිනිසීදති වා අභිනිපජ්ජති වා, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (පාචි. 122). **තත්ථාති** තස්මිං පුබ්බූපගතස්ස පත්තෙ සෙනාසනෙ. **සබ්බත්ථෙවාති** යථාවුත්තූපචාරතො අන්තො ච බහි ච අන්තමසො අජ්ඣොකාසෙපීති සබ්බත්ථෙව. **තස්සාති** අනත්තමනස්ස අනුපඛජ්ජ සෙය්‍යං කප්පයතො තස්ස විසභාගපුග්ගලස්ස. **නිවාසො වාරිතො** පරවිහෙඨකෙන සහවාසස්ස මහානත්ථකරත්තාති අධිප්පායො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''එවරූපෙන හි විසභාගපුග්ගලෙන එකවිහාරෙ වා එකඞ්ගණෙ වා වසන්තෙන අත්ථො නත්ථි, තස්මා සබ්බත්ථෙවස්ස නිවාසො වාරිතො''ති (පාචි. අට්ඨ. 122).

1087. ''සීතාදිඋපපීළිතස්සා''ති පදවිභෙදො, සීතාදීහි උපපීළිතස්ස බාධිතස්සාති අත්ථො. **ආදි-**සද්දෙන ''උණ්හෙන වා''තිආදිකං සඞ්ගණ්හාති. යථාහ ''සීතෙන වා උණ්හෙන වා පීළිතො පවිසතී''ති. එත්ථ **ආපදා** නාම බහි සයන්තස්ස ජීවිතබ්‍රහ්මචරියන්තරායාපජ්ජනං.

1088. **ඉදං** සික්ඛාපදං දුක්ඛවෙදනං හොතීති යොජනා.

අනුපඛජ්ජකථාවණ්ණනා.

1089. **නික්කඩ්ඪෙය්‍යාති** නීහරෙය්‍ය. **නික්කඩ්ඪාපෙය්‍ය වාති** නීහරාපෙය්‍ය වා.

1990. බහූ භූමියො වාලිකාතලසඞ්ඛාතා යස්ස සො **බහුභූමො,** පාසාදො. සමාසන්තවිධිවසෙන ''බහුභූමො''ති වුච්චති.

1091. **යපෙත්වා යපෙත්වාති** තස්මිං තස්මිං යානෙ ගතිනිවත්තිං කත්වා කත්වා.

1092. **අයං නයොති** ''නික්ඛමා'ති එකවචනෙන ගච්ඡන්තෙ අනෙකෙපි ද්වාරකොට්ඨකෙ අතික්කන්තෙ ආණාපකස්ස එකාව ආපත්ති හොති, ඨිතට්ඨානතො යත්වා යත්වා නීහරන්තස්ස ද්වාරකොට්ඨගණනාය හොතී''ති අයං නයො. **ආණත්තියා ඛණෙයෙවාති** ''ඉමං නික්කඩ්ඪාහී''ති ආණත්තික්ඛණෙයෙව.

1093. **එකාවාති** එත්ථ ''පාචිත්ති හොතී''ති වත්තබ්බො. **බහුකානි චෙති** එත්ථ ''ද්වාරානී''ති වත්තබ්බං, අතික්කාමෙතීති සම්බන්ධො. ''එත්තකෙ ද්වාරකොට්ඨකෙ අතික්කමාපෙත්වා නික්කඩ්ඪාහී''ති ච ''යාව පරියන්තද්වාරකොට්ඨකා නික්කඩ්ඪාහී''ති ච ''බහූ ද්වාරකොට්ඨකෙ අතික්කාමෙත්වා නික්කඩ්ඪාහී''ති ච ආණත්තත්තා බහූ ද්වාරකොට්ඨකෙ අතික්කාමෙත්වා සචෙ නික්කඩ්ඪතීති අත්ථො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''සචෙ පන එත්තකානි ද්වාරානි නික්කඩ්ඪාහී'ති වා 'යාව මහාද්වාරං, තාව නික්කඩ්ඪාහී'ති වා එවං නියමෙත්වා ආණත්තො හොති, ද්වාරගණනාය පාචිත්තියානී''ති (පාචි. අට්ඨ. 126). බහූනි පාචිත්තියානි හොන්තීති යොජනා.

1094. **උපට්ඨානසාලාදීති** එත්ථ නිස්සක්කත්ථෙ පච්චත්තවචනතො උපට්ඨානසාලාදිතොති අත්ථො ගහෙතබ්බො. **''උපචාරතො''**ති ඉමිනා සමානාධිකරණත්තා විහාරස්ස උපට්ඨානසාලාදිතො උපචාරතොති වුත්තං හොති. යථාහ **ගණ්ඨිපදෙ** ''උපචාරො නාම උපට්ඨානසාලාදිමත්තමෙවා''ති. කායෙනපි වාචායපි තථා නික්කඩ්ඪනෙ ච දුක්කටන්ති වක්ඛමානෙන සහ යොජනා. **තස්සාති** උපසම්පන්නස්ස. **ආදි-**සද්දෙන මණ්ඩපාදයො ගහිතා. යථාහ ''විහාරස්ස උපචාරා වා උපට්ඨානසාලාය වා මණ්ඩපා වා රුක්ඛමූලා වා අජ්ඣොකාසා වා නික්කඩ්ඪති වා නික්කඩ්ඪාපෙති වා, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (පාචි. 127). **''වාචාය''**ති ඉමිනා ''නික්ඛමා''ති ච ''ඉමං නික්කඩ්ඪාහී''ති ආණාපනඤ්ච ගහිතං. **''තථා''**ති ඉමිනා එකෙන පයොගෙන එකාපත්ති, නානාපයොගෙසු පයොගගණනාය, ද්වාරගණනාය වා හොතීති වුත්තමෙව පකාරං උපසංහරති.

1095. ''තථා''ති ඉදං ''ඉතරං නික්කඩ්ඪන්තස්ස දුක්කට''න්ති ඉමිනාපි යොජෙතබ්බං. යථා විහාරූපචාරතො උපට්ඨානසාලාදිතො උපසම්පන්නං නික්කඩ්ඪන්තස්ස, නික්කඩ්ඪාපෙන්තස්ස ච දුක්කටං හොති, තථා අනුපසම්පන්නස්ස විහාරතො ච විහාරූපචාරතො ච නික්කඩ්ඪනාදිං කරොන්තස්ස භික්ඛුනො දුක්කටං හොතීති අත්ථො. තථා විහාරස්සූපචාරා වා විහාරා වා සබ්බෙසම්පි පරික්ඛාරං නික්කඩ්ඪන්තස්ස දුක්කටන්ති යොජනා.

සබ්බෙසන්ති උපසම්පන්නානුපසම්පන්නානං. **පරික්ඛාරන්ති** අන්තමසො රජනඡල්ලිපි සඞ්ගය්හති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘අන්තමසො රජනඡල්ලිම්පී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 126).

1096. **‘‘අසම්බද්ධෙසූ’’**ති ඉමිනා බ්‍යතිරෙකතො අසිථිලබද්ධෙසු පරික්ඛාරෙසු එකිස්සායෙව ආපත්තියා සම්භවං දස්සෙති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘ගාළ්හං බන්ධිත්වා ඨපිතෙසු පන එකාව ආපත්තී’ති මහාපච්චරියං වුත්ත’’න්ති (පාචි. අට්ඨ. 126). සිථිලබන්ධනං පන සම්මා බන්ධනං න හොතීති අසම්බද්ධවචනෙන ගහිතන්ති දට්ඨබ්බං. **අස්ස** භික්ඛුස්ස වත්ථූනං ගණනාය දුක්කටං පරිදීපයෙති යොජනා, පරික්ඛාරං නීහරන්තස්ස, නීහරාපෙන්තස්ස ච අස්ස භික්ඛුනොති වුත්තං හොති.

1097-8. **අන්තෙවාසින්ති** ච **සද්ධිවිහාරිකන්ති** ච එත්ථ ‘‘අසම්මාවත්තන්ත’’න්ති සෙසො. යථාහ **අනාපත්තිවාරෙ** ‘‘අන්තෙවාසිකං වා සද්ධිවිහාරිකං වා න සම්මා වත්තන්තං නික්කඩ්ඪතී’’තිආදි (පාචි. 128). **නික්කඩ්ඪන්තස්සාති** එත්ථ ‘‘නික්කඩ්ඪාපෙන්තස්සා’’ති සෙසො. අසම්මාවත්තන්තං අන්තෙවාසිං වා අලජ්ජිං වා තථා අසම්මාවත්තන්තං සද්ධිවිහාරිකං වා උම්මත්තකං වා **තෙසං** අන්තෙවාසිආදීනං පරික්ඛාරං වා අත්තනො වසනට්ඨානා වා තථා විස්සාසිකස්ස වසනට්ඨානා වා නික්කඩ්ඪන්තස්ස, නික්කඩ්ඪාපෙන්තස්ස වා උපසම්පන්නං වා අනුපසම්පන්නං වා සඞ්ඝිකවිහාරා නික්කඩ්ඪන්තස්ස සයං උම්මත්තකස්ස වා අනාපත්ති පකාසිතාති යොජනා.

අට්ඨකථායං ‘‘අලජ්ජීආදයො පන අත්තනො වසනට්ඨානතොයෙව නික්කඩ්ඪිතබ්බා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 128) වුත්තං, **පාළියඤ්ච** ‘‘අත්තනො පුග්ගලිකෙ අනාපත්තී’’ති (පාචි. 127) වුත්තං, ‘‘අත්තනො විස්සාසිකස්ස වසනට්ඨානා’’ති ඉදං කස්මා වුත්තන්ති චෙ? ඉමස්සෙව පාඨස්ස අනුලොමතො වුත්තං. අන්තෙවාසිකන්තිආදීසු පඨමං අසම්මාවත්තනාදිභාවෙන ‘‘නික්කඩ්ඪිස්සාමී’’ති චින්තෙත්වා නික්කඩ්ඪන්තස්ස චිත්තලහුපරිවත්තිතාය කොපෙ උප්පන්නෙපි අනාපත්ති.

1099. **‘‘තථා’’**ති ඉමිනා ‘‘නික්කඩ්ඪන්තස්සා’’ති ච තත්ථෙව සෙසං ‘‘නික්කඩ්ඪාපෙන්තස්සා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 126) ච ‘‘තස්ස පරික්ඛාරං වා’’ති ච යථාවුත්තං උපසංහරති. **‘‘සඞ්ඝාරාමාපි සබ්බස්මා’’**ති ඉදං කලහකාරකෙනෙව යොජෙතබ්බං. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘භණ්ඩනකාරකකලහකාරකමෙව සකලසඞ්ඝාරාමතො නික්කඩ්ඪිතුං ලභති. සො හි පක්ඛං ලභිත්වා සඞ්ඝම්පි භින්දෙය්‍යා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 128). **ඉදං තූති** එත්ථ විසෙසත්ථජොතකෙන **තු**-සද්දෙන වුත්තවිසෙසනං විනා අවසෙසවිනිච්ඡයො අනන්තරසදිසොයෙවාති දීපෙති. **තිසමුට්ඨානං** කායචිත්තවාචාචිත්තකායවාචාචිත්තතො සමුට්ඨානතොති.

නික්කඩ්ඪනකථාවණ්ණනා.

1100-1. **මජ්ඣිමාසීසඝට්ටායාති** සීසං න ඝට්ටෙතීති **අසීසඝට්ටා,** මජ්ඣිමස්ස අසීසඝට්ටා මජ්ඣිමාසීසඝට්ටා, තාය, පමාණමජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස සීසාසඝට්ටනප්පමාණුබ්බෙධහෙට්ඨිමතලායාති අත්ථො. **වෙහාසකුටියාති** පදරාදීහි උපරි අච්ඡන්නතලාය ද්විභූමිකාදිභෙදාය කුටියා. **උපරීති** මත්ථකෙ, අකතපදරාදිඅත්ථරණාය තුලාමත්තයුත්තාය උපරිමතලෙති වුත්තං හොති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘යාහි කාහිචි උපරි අච්ඡන්නතලා ද්විභූමිකකුටි වා තිභූමිකාදිකුටි වා ‘වෙහාසකුටී’ති වුච්චති, ඉධ පන අසීසඝට්ටා අධිප්පෙතා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 131). **ආහච්චපාදකෙ මඤ්චෙති** ‘‘ආහච්චපාදකො නාම මඤ්චො අඞ්ගෙ විජ්ඣිත්වා ඨිතො හොතී’’ති **පාළියං** දස්සිතෙ අටනිසීසානි විජ්ඣිත්වා පාදසිඛං ආවුණිත්වා උපරිසිඛාය අනාකොට්ටිතආණිම්හි ඨිතමඤ්චෙති අත්ථො. ආහච්චපාදකෙ පීඨෙති සම්බන්ධො. යථාහ **පාළියං** ‘‘ආහච්චපාදකං නාම පීඨං අඞ්ගෙ විජ්ඣිත්වා ඨිතං හොතී’’ති (පාචි. 131). සොයෙවත්ථො.

තස්මිං ආහච්චපාදකෙ මඤ්චෙ වා පීඨෙ වා නිසීදන්තස්ස වා නිපජ්ජන්තස්ස වා තස්ස භික්ඛුනො පයොගගණනාය පාචිත්තියො සියුන්ති යොජනා.

1102-3. සඞ්ඝිකෙ සඞ්ඝිකසඤ්ඤිවෙමතිකපුග්ගලිකසඤ්ඤීනං වසෙන **තිකපාචිත්තියං. පුග්ගලෙති** පුග්ගලිකෙ විහාරෙ. වෙහාසකුටියා…පෙ.… ගණනායෙව තස්ස තිකදුක්කටන්ති යොජනා. පුග්ගලිකෙ සඞ්ඝිකසඤ්ඤිවෙමතිකඅඤ්ඤපුග්ගලිකසඤ්ඤීනං වසෙන **තිකදුක්කටං.**

හෙට්ඨා අපරිභොගෙ වාති දාරුසම්භාරාදීනං වසෙන හෙට්ඨිමතලෙ අවලඤ්ජෙ වා. **සීසඝට්ටාය වාති** සීසඝට්ටනප්පමාණතලාය කුටියා වා. **අවෙහාසවිහාරෙ වාති** අවෙහාසකුටියා භූමියං කතපණ්ණසාලාදීසු. එත්ථාපි **‘‘විස්සාසිකවිහාරෙ’’**ති ඉදං ‘‘අත්තනො පුග්ගලිකෙ අනාපත්තී’’ති (පාචි. 132) ඉමස්ස අනුලොමනතො වුත්තං.

1104. **යත්ථ පටාණි වා දින්නාති** යස්මිං මඤ්චෙ පාදසීසානං උපරි අටනිමත්ථකතො තිරියං ආණි පවෙසිතා හොති, තත්ථ අභිනිසීදතො, අභිනිපජ්ජතො වා න දොසොති යොජනා. **තත්ථාති** පුබ්බෙ වුත්තඅපවෙසිතපටාණිම්හි මඤ්චෙ වා පීඨෙ වා. **‘‘ඨත්වා’’**ති ඉමිනා නිපජ්ජනං නිවත්තෙති. **ලගෙතීති** උපරිබද්ධඅඞ්කුසසික්කාදීසු යං කිඤ්චි පරික්ඛාරං ලගෙති. **ඉදං** සික්ඛාපදං සමුට්ඨානතො **එළකලොමෙන** සික්ඛාපදෙන සමං මතන්ති යොජනා.

1105. **යාව ද්වාරස්ස කොසම්භාති** එත්ථ ‘‘මහල්ලකස්ස විහාරස්සා’’ති සෙසො, ‘‘මහල්ලකො නාම විහාරො සස්සාමිකො වුච්චතී’’ති (පාචි. 136) **පාළියං** වුත්තත්තා කාරාපෙතානං දායකානං සම්භවතො මහල්ලකස්ස ‘‘විහාරො නාම උල්ලිත්තො වා හොති අවලිත්තො වා උල්ලිත්තාවලිත්තො වා’’ති දස්සිතභෙදස්ස විහාරස්ස ද්වාරකොසසඞ්ඛාතපිට්ඨසඞ්ඝාටස්ස ‘‘සමන්තා හත්ථපාසා’’ති (පාචි. 136) **පාළියං** වුත්තද්වාරකවාටපුථුලප්පමාණද්වාරබාහසමීපං අවධිං කත්වාති අත්ථො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘ද්වාරකොසො නාම පිට්ඨසඞ්ඝාටස්ස සමන්තා කවාටවිත්ථාරප්පමාණො ඔකාසො’’ති (පාචි. අට්ඨ. 135).

අග්ගළට්ඨපනායාති එත්ථ අග්ගළසහවරියෙන තංසහිතද්වාරකවාටෙන යුත්තද්වාරබාහානමෙව වුත්තත්තා ද්වාරබාහානං නිච්චලත්ථායාති අත්ථො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘සකවාටස්ස ද්වාරබන්ධස්ස නිච්චලභාවත්ථායාති අත්ථො’’ති (පාචි. අට්ඨ. 135). **ලිම්පිතබ්බ**න්ති එත්ථ ‘‘පුනප්පුන’’න්ති සෙසො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘පුනප්පුනං ලිම්පිතබ්බො වා ලෙපාපෙතබ්බො වා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 135). තිණමත්තිකානං උපරි පුනප්පුනං මත්තිකාලෙපො කාතබ්බොති අත්ථො.

1106-7. යො සෙඩයො, අයං නයොති සම්බන්ධො, ‘‘පුනප්පුනං ලිම්පිතබ්බං වා ලෙපාපෙතබ්බමෙව වා’’ති යො වුත්තො, **අයං නයො** වෙදිතබ්බොති අත්ථො. ආලොකං සන්ධෙති පිධෙතීති **ආලොකසන්ධි,** වාතපානකවාටානමෙතං අධිවචනං. යථාහ ‘‘ආලොකසන්ධීති වාතපානකවාටකා වුච්චන්තී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 135). එත්ථ කවාටස්ස සාමන්තා කවාටද්වාරඵලකවිත්ථාරප්පමාණං ලෙපට්ඨානං. යථාහ ‘‘සබ්බදිසාසු කවාටවිත්ථාරප්පමාණො ඔකාසො’’ති (පාචි. අට්ඨ. 135).

එත්ථායමධිප්පායො – වාතපානකවාටස්ස සාමන්තා ද්වාරඵලකවිත්ථාරප්පමාණෙ ඨානෙ තිණ්ණං මත්තිකානං උපරිපි යත්තකං බහලං ඉච්ඡති, තත්තකෙ ඨානෙ ආලොකසන්ධි පරිකම්මත්ථාය ලිම්පිතබ්බො වා ලෙපාපෙතබ්බො වාති. ‘‘පුනප්පුනං ඡාදාපෙසි පුනප්පුනං ලෙපාපෙසී’’ති (පාචි. 134) ඉමස්මිං වත්ථුස්මිං උප්පන්නදොසෙන සික්ඛාපදස්ස පඤ්ඤත්තත්තා ලෙපං අනුජානන්තෙන ච ද්වාරබන්ධනස්ස සාමන්තා අඩ්ඪතෙය්‍යහත්ථප්පමාණෙයෙව පදෙසෙ පුනප්පුනං ලෙපස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා තතො අඤ්ඤත්ථ පුනප්පුනං ලිම්පෙන්තස්ස වා ලිම්පාපෙන්තස්ස වා භිත්තියං මත්තිකාහි කත්තබ්බකිච්චං නිට්ඨාපෙත්වා පුන චතුත්ථලෙපෙ දින්නෙ පාචිත්තියෙන භවිතබ්බන්ති වදන්ති. **ගණ්ඨිපදෙසු** පන තිසුපි පුනප්පුනං ලෙපදානස්ස වුත්තප්පමාණතො අඤ්ඤත්ථ පටික්ඛිත්තමත්තං ඨපෙත්වා පාචිත්තියස්ස අවුත්තත්තා දුක්කටං අනුරූපන්ති වුත්තං.

ඡදනස්සාති පදභාජනෙ වුත්තානං ඉට්ඨකාසිලාසුධාතිණපණ්ණච්ඡදනානං අඤ්ඤතරස්ස. **ද්වත්තිපරියායන්ති** එත්ථ **අට්ඨකථායං** ‘‘පරියායෙනාති පරික්ඛෙපෙන, එවං ඡදනං පන තිණපණ්ණෙහි ලබ්භතී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 136) වුත්තත්තා **පරියායන්ති** තිණෙහි වා පණ්ණෙහි වා පරික්ඛිපිත්වා ඡදනමෙව ගහෙතබ්බං. ඉට්ඨකාය වා සිලාය වා සුධාය වා ඡදනෙ ලබ්භමානං මග්ගෙන ඡදනං පන උපලක්ඛණවසෙන ලබ්භති. ද්වත්තිපරියායෙන ඡදනඤ්ච ‘‘සබ්බම්පි චෙතං ඡදනං ඡදනූපරි වෙදිතබ්බ’’න්ති (පාචි. අට්ඨ. 136) **අට්ඨකථා**වචනතො උපරූපරි ඡදනවසෙන වෙදිතබ්බං. **හරිතං** නාම පුබ්බණ්ණාදි. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘හරිතන්ති චෙත්ථ සත්තධඤ්ඤභෙදං පුබ්බණ්ණං, මුග්ගමාසතිලකුලත්ථඅලාබුකුම්භණ්ඩාදිභෙදඤ්ච අපරණ්ණං අධිප්පෙත’’න්ති (පාචි. අට්ඨ. 135). ඉමෙසු අඤ්ඤතරස්සාභාවෙන අහරිතං නාම.

අධිට්ඨෙය්‍යාන්ති විධාතබ්බං. **තතො උද්ධන්ති** තීහි පරියායෙහි වා තීහි මග්ගෙහි වා උද්ධං. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘තිණ්ණං මග්ගානං වා පරියායානං වා උපරී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 136). **පාචිත්තියං හොතීති** වක්ඛමානදූරතාය යුත්තෙ අහරිතට්ඨානෙ ඨත්වා සංවිදහිත්වා තික්ඛත්තුං ඡාදාපෙත්වා තතියවාරෙ ‘‘එවං කරොහී’’ති ආණාපෙත්වා පක්කමිතබ්බං. අපක්කමන්තෙන තුණ්හීභූතෙන ඨාතබ්බං, තතො උත්තරි චතුත්ථවාරෙ ඡදනත්ථං විදහන්තස්ස ඉට්ඨකාදිගණනාය, තිණෙසු තිණගණනාය, පණ්ණෙසු පණ්ණගණනාය පාචිත්තියන්ති වුත්තං හොති. යථාහ **පාළියං** ‘‘මග්ගෙන ඡාදෙන්තස්ස ද්වෙ මග්ගෙ අධිට්ඨහිත්වා තතියාය මග්ගං ආණාපෙත්වා පක්කමිතබ්බ’’න්තිආදි (පාචි. 136). **තතියාය මග්ගන්ති** එත්ථ **තතියායාති** උපයොගත්ථෙ සම්පදානවචනං, තතියං මග්ගන්ති අත්ථො. **තත්ථාති** හරිතෙ, ‘‘සචෙ හරිතෙ ඨිතො අධිට්ඨාති, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (පාචි. 137) වචනතො අධිට්ඨානාය තිට්ඨතොති ලබ්භති. බීජරොපනතො පට්ඨාය යාව සස්සං තිට්ඨති, තාව **හරිතං** නාම. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘යස්මිම්පි ඛෙත්තෙ වුත්තං බීජං න තාව සම්පජ්ජති, වස්සෙ පන පතිතෙ සම්පජ්ජිස්සතී’’තිආදි (පාචි. අට්ඨ. 135).

1108-9. අහරිතට්ඨානෙපි තිට්ඨතො පරිච්ඡෙදං දස්සෙතුමාහ **‘‘පිට්ඨිවංසෙ’’**තිආදි. **‘‘පිට්ඨිවංසෙ’’**ති ඉදං වංසයුත්තසෙනාසනවසෙන වුත්තං. කණ්ණිකං ගාහාපෙත්වා කතසෙනාසනස්සාපි උපලක්ඛණං හොති. **පිට්ඨිවංසෙති** ච ‘‘ගඞ්ගායං ඝොසො’’තිආදීසු විය සාමීපිකාධාරෙ භුම්මං. කුතොයං විසෙසො ලබ්භතීති? **අට්ඨකථායං** ‘‘පිට්ඨිවංසස්ස වා කූටාගාරකණ්ණිකාය වා උපරි, ථුපිකාය වා පස්සෙ නිසින්නො හොතී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 135) වුත්තවිධානතො ලබ්භති. ‘‘නිසින්නො’’ති **අට්ඨකථා**වචනතො **ඨිතොති** එත්ථ ගතිනිවත්තිසාමඤ්ඤෙන නිසින්නො ච වුත්තොති ගහෙතබ්බො. **යස්මිං ඨානෙති** එත්ථ ‘‘අහරිතෙ’’ති පකරණතො ලබ්භති. **‘‘ඨාතු’’**න්ති ඉදං අධිට්ඨානකරණත්ථාය ඨානං

ගහෙත්වා වුත්තන්ති ‘‘තස්ස අන්තො අහරිතෙපි ඨත්වා අධිට්ඨාතුං න ලබ්භතී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 136) **අට්ඨකථා**වචනතො විඤ්ඤායති.

පතනොකාසතොති එත්ථ පඨමත්ථෙ තො-පච්චයො. **තඤ්හි** ඨානං විහාරස්ස පතනොකාසොති යොජනා. **හීති** හෙතුඅත්ථෙ වත්තමානතො යස්මා අහරිතෙ පතන්තස්ස විහාරස්සෙතං ඨානං පතනොකාසො, තස්මා තත්ථ ඨාතුං න වට්ටතීති ගහෙතබ්බං.

1111. ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ ආදො තාව විහාරපදස්ස **පදභාජනෙ** ‘‘විහාරො නාම උල්ලිත්තො වා’’තිආදිවුත්තත්තා (පාචි. අට්ඨ. 136) තබ්බිපරියායතො තිණෙහෙව කතඡදනභිත්තිකා කුටි තිණකුටිකාති විඤ්ඤායතීති තිණඡදනා කුටිකා **තිණකුටිකා**.

ද්වත්තිපරියායකථාවණ්ණනා.

1112. ජානන්ති තොයස්ස සප්පාණකභාවං ජානන්තො. **සිඤ්චෙය්‍ය සිඤ්චාපෙය්‍යාති** එත්ථ ‘‘තෙන උදකෙනා’’ති වත්තබ්බං. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘තෙන උදකෙන සයං වා සිඤ්චෙය්‍යා’’තිආදි (පාචි. අට්ඨ. 140).

1113. යො පන ධාරං අවිච්ඡින්දිත්වා සචෙ මත්තිකං සිඤ්චෙය්‍ය, එවං සිඤ්චතො තස්සාති යොජනා.

1114-5. **සන්දමානකන්ති** තොයවාහිනිං. **මාතිකං** ආළිං. **සම්මුඛං කරොන්තස්සාති** උදකං න්හායිතුමිච්ඡිතං යදි, සයං අභිමුඛං කරොන්තස්ස. තත්ථ තත්ථ බන්ධතො **අස්ස** භික්ඛුස්ස පයොගගණනාය ආපත්ති සියාති යොජනා. **පයොගගණනාති** පයොගගණනාය, උදකං බන්ධිත්වා බන්ධිත්වා යථිච්ඡිතදිසාභිමුඛකරණපයොගානං ගණනායාති අත්ථො.

1116-7. යං ජලං තිණාදිම්හි පක්ඛිත්තෙ සචෙ ඛයං වා ආවිලත්තං වා ගච්ඡති, තාදිසෙ උදකෙ මත්තිකං, තිණමෙව වා සචෙ සකටපුණ්ණම්පි එකතො පක්ඛිපෙය්‍ය, එවං පක්ඛිපන්තස්ස එකා පාචිත්ති. **එකෙකං** මත්තිකං, තිණමෙව වා. **වා**-සද්දෙන කට්ඨගොමයාදිං වා පක්ඛිපන්තස්ස පයොගගණනාය පාචිත්තියන්ති යොජනා. **ආවිලත්තන්ති** පාණකා යථා නස්සන්ති, තථා ආලුළිතභාවං. ඉමිනා එවං අවිනස්සමානපාණකෙ මහාඋදකෙ තිණාදිං පක්ඛිපන්තස්ස අනාපත්තිභාවං දීපෙති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘ඉදං පන මහාඋදකං…පෙ…. සන්ධාය වුත්ත’’න්ති (පාචි. අට්ඨ. 140).

1118. **දුක්කටං හොතීති** ආණාපනපච්චයා දුක්කටං හොති. **එකා** පාචිත්ති.

1119. **සබ්බත්ථාති** සප්පාණකෙ ච අප්පාණකෙ ච. **විමතිස්සාති** සහචරියෙන විමතිසහිතමාහ.

1120. **‘‘සබ්බත්ථාපාණසඤ්ඤිස්සා’’**තිආදීසු අධිකාරතො ලබ්භමානං ‘‘සිඤ්චනාදීසු යං කිඤ්චි කරොන්තස්සා’’ති ඉදං පච්චෙකං සම්බන්ධනීයං. **සබ්බත්ථාති** සප්පාණකෙ, අප්පාණකෙ ච. **අපාණසඤ්ඤිස්සාති** එවං කතෙන පයොගෙන නස්සමානා පාණකා න සන්තීතිසඤ්ඤිස්ස. **අසඤ්චිච්චාති** යථා පාණකා න නස්සන්ති, එවං සටාදීහි ගහිතං සප්පාණකඋදකං උදකෙයෙව ඔසිඤ්චන්තස්ස වා ඔසිඤ්චාපෙන්තස්ස වා වට්ටිත්වා තස්මිං උදකෙ තිණාදිම්හි පතිතෙ අසඤ්චිච්ච කතං නාම හොති. **අසතිස්සාති** අසතියා කරොන්තස්ස. **අජානතොති** පාණකානං අත්ථිභාවං අජානිත්වා කරොන්තස්ස.

1121-2. වධකචිත්තෙ සති සත්තමෙ සප්පාණකවග්ගෙ **පඨමසික්ඛාපදස්ස** විසයභාවතො තතො විසෙසෙතුමාහ **‘‘විනා වධකචිත්තෙනා’’**ති. ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ **පාළියං** (පාචි. 140) ‘‘සප්පාණකං උදක’’න්ති ඉමිනා **අට්ඨකථා**ගතං පඨමඞ්ගඤ්ච ‘‘ජාන’’න්ති ඉමිනා දුතියඞ්ගඤ්ච ‘‘සිඤ්චෙය්‍ය වා සිඤ්චාපෙය්‍ය වා’’ති ඉමිනා චතුත්ථඞ්ගඤ්ච වුත්තං, න වුත්තං තතියඞ්ගං. තඤ්ච ඛො වධකචිත්තස්ස සත්තමවග්ගෙ **පඨමසික්ඛාපදෙන** පාචිත්තියවචනතො එත්ථ තදභාවලක්ඛණං තතියඞ්ගං වුත්තමෙව හොතීතිඅධිප්පායෙන **අට්ඨකථායං** වුත්තන්ති ආහ ‘‘විනා වධකචිත්තෙනා’’ති. තෙනෙවාහ **‘‘චත්තාරෙවස්ස අඞ්ගානි, නිද්දිට්ඨානි මහෙසිනා’’**ති. **අස්සාති** ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස.

1123. සප්පාණකසඤ්ඤිස්ස ‘‘පරිභොගෙන පාණකා මරිස්සන්තී’’ති පුබ්බභාගෙ ජානන්තස්සාපි සිඤ්චනසිඤ්චාපනං ‘‘පදීපෙ නිපතිත්වා පටඞ්ගාදිපාණකා මරිස්සන්තී’’ති ජානන්තස්ස පදීපුජ්ජලනං විය විනාපි වධකචෙතනාය හොතීති ආහ **‘‘පණ්ණත්තිවජ්ජං තිචිත්ත’’**න්ති. එත්ථ කිස්මිඤ්චි කුපිතස්ස වා කීළාපසුතස්ස වා සිඤ්චතො අකුසලචිත්තං, මාලාගච්ඡාදිං සිඤ්චතො කුසලචිත්තං, පණ්ණත්තිං අජානතො ඛීණාසවස්ස අබ්‍යාකතචිත්තන්ති තිචිත්තං වෙදිතබ්බං. **තස්සාති** සත්තමවග්ගෙ පඨමසික්ඛාපදස්ස. **අස්ස චාති** ඉමස්ස සිඤ්චනසික්ඛාපදස්ස ච. **ඉදං විසෙසනන්ති** ඉදං නානාකරණං. **එත්ථ** ඉමස්මිං පකරණෙ **නිද්දිට්ඨං** පකාසිතන්ති අත්ථො. තං ලොකවජ්ජං, ඉදං පණ්ණත්තිවජ්ජං. තං අකුසලචිත්තං, ඉදං තිචිත්තං. තං දුක්ඛවෙදනං, ඉදං තිවෙදනන්ති වුත්තං හොති.

සත්තමවග්ගෙ දුතියස්ස ඉමස්ස ච කො විසෙසොති චෙ? ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස ‘‘සිඤ්චෙය්‍ය වා සිඤ්චාපෙය්‍ය වා’’ති බාහිරපරිභොගවසෙන පඨමං පඤ්ඤත්තත්තා ‘‘සප්පාණකං උදකං පරිභුඤ්ජෙය්‍යා’’ති (පාචි. 388) සික්ඛාපදං අත්තනො නහානපානාදිපරිභොගවසෙන පඤ්ඤත්තන්ති වෙදිතබ්බං. තස්මිං වා පඨමං පඤ්ඤත්තෙපි අත්තනො පරිභොගවසෙනෙව පඤ්ඤත්තත්තා පුන ඉදං සික්ඛාපදං බාහිරපරිභොගවසෙන පඤ්ඤත්තන්ති ගහෙතබ්බං.

සප්පාණකකථාවණ්ණනා.

සෙනාසනවග්ගො දුතියො.

1124-6. **අට්ඨඞ්ගයුත්තස්සාති** එත්ථ ‘‘සීලවා’’තිආදි එකමඞ්ගං, ‘‘බහුස්සුතො’’තිආදි දුතියං, ‘‘උභයානි ඛො පනස්සා’’තිආදි තතියං, ‘‘කල්‍යාණවාචො හොති’’තිආදි චතුත්ථං, ‘‘යෙභුය්‍යෙන භික්ඛුනීනං පියො හොති මනාපො’’ති පඤ්චමං, ‘‘පටිබලො හොති භික්ඛුනියො ඔවදිතු’’න්ති ඡට්ඨං, ‘‘න ඛො පනෙතං භගවන්තං උද්දිස්සා’’තිආදි සත්තමං, ‘‘වීසතිවස්සො වා හොති අතිරෙකවීසතිවස්සො වා’’ති අට්ඨමන්ති එතානි පාළිආගතානි අට්ඨ අඞ්ගානි නාම. භික්ඛුනීනං ඔවාදො, තදත්ථාය සම්මුතීති විග්ගහො. **ඉධාති** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ. ඤත්ති චතුත්ථී යස්ස කම්මස්සාති විග්ගහො. ‘‘කම්මෙනා’’ති සෙසො.

අට්ඨඞ්ගයුත්තස්ස භික්ඛුස්ස මහෙසිනා **ඤත්තිචතුත්ථෙන** කම්මෙන යා භික්ඛුනොවාදකසම්මුති ඉධ අනුඤ්ඤාතා, තාය අසම්මතො යො භික්ඛූති යොජනා.

ගරුධම්මෙහි අට්ඨහීති ‘‘වස්සසතූපසම්පන්නාය භික්ඛුනියා තදහුපසම්පන්නස්ස භික්ඛුනො අභිවාදනං පච්චුපට්ඨානං අඤ්ජලිකම්මං සාමීචිකම්මං කාතබ්බ’’න්තිආදීහි (පාචි. 149) **පාළියං** ආගතෙහි අට්ඨහි ගරුධම්මෙහි. **එකං** භික්ඛුනිං, **සම්බහුලා** වා භික්ඛුනියොති ඉදං පකරණතො ලබ්භති. **ඔසාරෙන්තොවාති** පාළිං උච්චාරෙන්තොව. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘ඔසාරෙතබ්බාති පාළි වත්තබ්බා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 149). **තෙ ධම්මෙති** පුබ්බෙ වුත්තෙ තෙ අට්ඨ ගරුධම්මෙ. **ඔවදෙය්‍යාති** අට්ඨගරුධම්මපාළිභාසනසඞ්ඛාතං ඔවාදං කරෙය්‍ය.

කිං වුත්තං හොති? පාටිපදෙ ඔවාදත්ථාය ආගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසින්නා භික්ඛුනියො ‘‘තෙන භික්ඛුනා’’තිආදිනා පාළිගතනයෙන ‘‘සමග්ගත්ථ භගිනියො’’ති පුච්ඡිත්වා ‘‘සමග්ගම්හය්‍යා’’ති යදි වදෙය්‍යුං, ‘‘වත්තන්ති භගිනියො අට්ඨ ගරුධම්මා’’ති පුනපි පුච්ඡිත්වා ‘‘වත්තන්තය්‍යා’’ති යදි වදෙය්‍යුං, ‘‘එසො භගිනියො ඔවාදො’’ති නිය්‍යාදෙය්‍ය. ‘‘න වත්තන්තය්‍යා’’ති යදි වදෙය්‍යුං, ‘‘වස්සසතූපසම්පන්නාය’’තිආදිනා අට්ඨගරුධම්මපාළිභාසනවසෙන ඔවාදං කරෙය්‍යාති වුත්තං හොති. යථාහ ‘‘ඔසාරෙන්තොව තෙ ධම්මෙ ඔවදෙය්‍යා’’ති.

1127. **අඤ්ඤෙන ධම්මෙනාති** සුත්තන්තෙන වා අභිධම්මෙන වා. **එකතොඋපසම්පන්නන්ති** භික්ඛුනිසඞ්ඝෙයෙව උපසම්පන්නං. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ එකතොඋපසම්පන්නාය’’ති. **තථාති** ඔවදන්තස්ස දුක්කටන්ති දස්සෙති.

1128. **භික්ඛුනං සන්තිකෙයෙව උපසම්පන්නන්ති** මහාපජාපතියා ගොතමියා සද්ධිං පබ්බජිතා පඤ්චසතා සාකියානියො සඞ්ගණ්හාති. **ලිඞ්ගවිපල්ලාසෙ** උපසම්පන්නභික්ඛුනො ලිඞ්ගපරිවත්තනෙ සති තථා පාචිත්ති එව පකාසිතාති අත්ථො.

1129. **ඔවාදං අනියාදෙත්වාති** ‘‘වත්තන්ති භගිනියො අට්ඨ ගරුධම්මා’’ති පුච්ඡිත්වා ‘‘වත්තන්තය්‍යා’’ති වුත්තෙති එත්ථාපි සොයෙවත්ථො.

1130. ගරුධම්මෙහි ඔවදතො දුක්කටන්ති යොජනා.

1131. **අගණ්හන්තස්ස ඔවාදන්ති** එත්ථ ඔවාදත්ථං යාචනසන්දෙසො තදත්ථතාය ඔවාදොති ගහිතොති ඔවාදසාසනං අසම්පටිච්ඡන්තස්සාති අත්ථො. **අපච්චාහරතොපි** තන්ති තං අත්තනා ගහිතං ඔවාදසාසනං උපොසථග්ගෙ ආරොචෙත්වා පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙන දින්නං පටිසාසනං භික්ඛුනිසඞ්ඝස්ස නෙත්වා අවදන්තස්සාපි. **බාලන්ති** සාසනසම්පටිච්ඡනඤ්ච උපොසථග්ගං නෙත්වා ආරොචනඤ්ච පටිසාසනං හරිත්වා පාටිපදෙ භික්ඛුනිසඞ්ඝගණපුග්ගලානං යථානුරූපං පච්චාරොචනඤ්ච කාතුං අජානනතාය බාලං. **ගිලානන්ති** උපොසථග්ගං ගන්ත්වාපි ආරොචනස්ස බාධකෙන ගෙලඤ්ඤෙන සමන්නාගතං ගිලානං. **ගමිකන්ති** පාටිපදං අනිසීදිත්වා ගන්තබ්බං අච්චායිකගමනං ගමිකඤ්ච ඨපෙත්වා දුක්කටං සියාති සම්බන්ධො.

1132. **කම්මස්මින්ති** එත්ථ **කම්ම**-සද්දෙන භික්ඛුනොවාදකස්ස ඤත්තිචතුත්ථෙන කම්මෙන දින්නං සම්මුතිකම්මං අධිප්පෙතන්ති **අට්ඨකථායං** වුත්තං. ඤත්තිං, කම්මවාචඤ්ච පරිහාපෙත්වා, පරිවත්තෙත්වා වා කතං වෙ, අධම්මකම්මං නාම. **වග්ගෙති** ඡන්දාරහානං ඡන්දස්ස අනාහරණෙන වා සන්නිපතිතානං උක්කොටෙන වා වග්ගෙ සති. **තිකපාචිත්තියං සියාති** ‘‘අධම්මකම්මෙ අධම්මකම්මසඤ්ඤී වග්ගං භික්ඛුනිසඞ්ඝං වග්ගසඤ්ඤී ඔවදති, වෙමතිකො

ඔවදති, සමග්ගසඤ්ඤී ඔවදති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා''ති (පාචි. 150) අධම්මකම්මෙ අධම්මකම්මසඤ්ඤිපක්ඛෙ වුත්තපාචිත්තියත්තයං හොති.

1133. අධම්මෙ පන කම්මස්මිං වෙමතිකස්සාපීති යොජනා. **''තථා''**ති ඉමිනා ''වග්ගෙ භික්ඛුනිසඞ්ඝස්මිං, තිකපාචිත්තියං සියා''ති ඉදං සඞ්ගණ්හාති. කිං වුත්තං හොති? අධම්මකම්මෙ වෙමතිකපක්ඛෙ ''වග්ගං භික්ඛුනිසඞ්ඝං වග්ගසඤ්ඤී, වෙමතිකො, සමග්ගසඤ්ඤී ඔවදති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා''ති (පාචි. 150) අධම්මිකකම්මෙයෙව විමතිවාරෙ වුත්තතිකපාචිත්තියං හොතීති වුත්තං හොති. **''ධම්මකම්මන්ති සඤ්ඤිනො''**ති ඉමිනාපි ''අධම්මෙ පන කම්මස්මි''න්ති ඉදං යොජෙතබ්බං, ''තථා''ති සම්බන්ධො, තෙන ''වග්ගෙ''තිආදිකං සඞ්ගණ්හාති. ''අධම්මකම්මෙ ධම්මකම්මසඤ්ඤී වග්ගං භික්ඛුනිසඞ්ඝං වග්ගසඤ්ඤී ඔවදති, වෙමතිකො, සමග්ගසඤ්ඤී ඔවදති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා''ති (පාචි. 150) වුත්තං තිකපාචිත්තියං හොති. එවමෙතා පාචිත්තියො සන්ධායාහ **''නව පාචිත්තියො වුත්තා''**ති.

ඉමස්මිං විය අධම්මකම්මවාරෙ ''සමග්ගෙ භික්ඛුනිසඞ්ඝස්මි''න්ති විකප්පෙ ච එවමෙව නව පාචිත්තියො හොන්තීති අතිදිසන්තො **''සමග්ගෙපි ච තත්තකා''**ති ආහ. යථාහ ''අධම්මකම්මෙ අධම්මකම්මසඤ්ඤී සමග්ගං භික්ඛුනිසඞ්ඝං වග්ගසඤ්ඤී, වෙමතිකො, සමග්ගසඤ්ඤී ඔවදති, ආපත්ති පාචිත්තියස්ස. අධම්මකම්මෙ වෙමතිකො සමග්ගං භික්ඛුනිසඞ්ඝං වග්ගසඤ්ඤී, වෙමතිකො, සමග්ගසඤ්ඤී ඔවදති, ආපත්ති පාචිත්තියස්ස. අධම්මකම්මෙ ධම්මකම්මසඤ්ඤී සමග්ගං භික්ඛුනිසඞ්ඝං වග්ගසඤ්ඤී, වෙමතිකො, සමග්ගසඤ්ඤී ඔවදති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා''ති (පාචි. 150).

1134. **ද්වින්නං නවකානං වසාති** යථාදස්සිතං වග්ගනවකං, සමග්ගනවකන්ති ද්වින්නං නවකානං වසෙන. **තාති** පාචිත්තියො.

''ධම්මකම්මෙ අධම්මකම්මසඤ්ඤී වග්ගං භික්ඛුනිසඞ්ඝං වග්ගසඤ්ඤී, වෙමතිකො, සමග්ගසඤ්ඤී ඔවදති, ආපත්ති දුක්කටස්ස. ධම්මකම්මෙ වෙමතිකො වග්ගං භික්ඛුනිසඞ්ඝං වග්ගසඤ්ඤී, වෙමතිකො, සමග්ගසඤ්ඤී ඔවදති, ආපත්ති දුක්කටස්ස. ධම්මකම්මෙ ධම්මකම්මසඤ්ඤී වග්ගං භික්ඛුනිසඞ්ඝං වග්ගසඤ්ඤී, වෙමතිකො, සමග්ගසඤ්ඤී ඔවදති, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති **වග්ගපක්ඛෙ** නව දුක්කටානි. ''ධම්මකම්මෙ අධම්මකම්මසඤ්ඤී සමග්ගං භික්ඛුනිසඞ්ඝං වග්ගසඤ්ඤී, වෙමතිකො, සමග්ගසඤ්ඤී ඔවදති, ආපත්ති දුක්කටස්ස. ධම්මකම්මෙ වෙමතිකො සමග්ගං භික්ඛුනිසඞ්ඝං වග්ගසඤ්ඤී, වෙමතිකො, සමග්ගසඤ්ඤී ඔවදති, ආපත්ති දුක්කටස්ස. ධම්මකම්මෙ ධම්මකම්මසඤ්ඤී සමග්ගං භික්ඛුනිසඞ්ඝං වග්ගසඤ්ඤී, වෙමතිකො ඔවදති, ආපත්ති දුක්කටස්ස. ධම්මකම්මෙ ධම්මකම්මසඤ්ඤී සමග්ගං භික්ඛුනිසඞ්ඝං සමග්ගසඤ්ඤී ඔවදති, අනාපත්තී''ති (පාචි. 151) එත්ථ අන්තෙ වුත්තං අනාපත්තිවාරං විනා අවසෙසෙසු අට්ඨසු වාරෙසු **සමග්ගපක්ඛෙ** අට්ඨ දුක්කටානි. එවං පුරිමානි නව, ඉමානි අට්ඨාති ධම්මකම්මපක්ඛෙ සත්තරස දුක්කටානි හොන්තීති ආහ **''දුක්කටං ධම්මකම්මෙපි, සත්තරසවිධං සියා''**ති.

1135. ''ඔසාරෙහී''ති වුත්තො කථෙති වාති යොජනා. ''අට්ඨගරුධම්මං කථෙහී''ති වුත්තො තං කථෙති වා. **පඤ්හං පුට්ඨො කථෙති වාති** අට්ඨගරුධම්මවිසයෙ පඤ්හං පුට්ඨො තමෙව වදති වා. සික්ඛමානාය කථෙති වාති සම්බන්ධො. සික්ඛමානාය අට්ඨගරුධම්මෙ කථෙති වා, නෙව දොසොති අත්ථො. උම්මත්තකාදිනො කථයතො නෙව දොසොති යොජනා.

1136. ඉදානි තිණ්ණම්පි බහුස්සුතානං ලක්ඛණෙ එකත්ථ දස්සිතෙ භික්ඛුනොවාදකස්ස විසෙසො සුවිඤ්ඤෙය්‍යො හොතීති තං දස්සෙතුමාහ **''වාචුග්ගතාව කාතබ්බා''**තිආදි. ද්වෙ මාතිකා පගුණා වාචුග්ගතා කාතබ්බාති යොජනා. භික්ඛුභික්ඛුනිවිභඞ්ගෙ මාතිකා පගුණා වාචුග්ගතාව කාතබ්බාති යොජනා, භික්ඛුභික්ඛුනිවිභඞ්ගමාතිකා පගුණා කත්වා තාසං අට්ඨකථං උග්ගහෙත්වා පාළිතො, අත්ථතො ච වචනපථාරුළ්හා වොහාරක්ඛමායෙව කාතබ්බාති වුත්තං හොති. චත්තාරො භාණවාරා පගුණා වාචුග්ගතාව කාතබ්බාති පකාසිතාති යොජනා. **''පගුණා''**ති ඉමිනා පාළියං පගුණං කත්වා ධාරෙත්වා පරිපුච්ඡිතබ්බන්ති දස්සෙති. **''වාචුග්ගතාව කාතබ්බා''**ති ඉමිනා තදත්ථං සුත්වා ධාරෙත්වා පරිපුච්ඡිතබ්බමෙවාති දස්සෙති.

1137. **පරිකථත්ථායාති** සම්පත්තානං ධම්මකථනත්ථාය. **කථාමග්ගොති** මහාසුදස්සනකථාමග්ගො. **මඞ්ගල...පෙ.... අනුමොදනාති** අග්ගස්ස දානාදිමඞ්ගලෙසු භත්තානුමොදනාසඞ්ඛාතා දානකථා ච, කුමාරමඞ්ගලාදීසු මහාමඞ්ගලසුත්තාදිමඞ්ගලානුමොදනා ච, **අමඞ්ගලං** නාම කාලකිරියා, තත්ථ මතකභත්තාදීසු තිරොකුට්ටාදිකථා චාති එවං තිස්සොයෙවානුමොදනා.

1138. උපොසථාදිඅත්ථායාති එත්ථ ආදි-සද්දෙන පවාරණාදීනං සඞ්ගහො. **කම්මාකම්මවිනිච්ඡයොති** කම්මවග්ගෙ වුත්තවිනිච්ඡයො, පරිවාරෙ කම්මවග්ගෙ ආගතබුද්දානුබුද්දකකම්මවිනිච්ඡයොති වුත්තං හොති. **''කම්මට්ඨාන''**න්ති ඉමිනා ''උත්තමත්ථස්ස පාපක''න්ති වක්ඛමානත්තා විපස්සනාකම්මට්ඨානමාහ. විපස්සනාවසෙන උග්ගණ්හන්තෙන ච ධාතුවවත්ථානමුඛෙන උග්ගහෙතබ්බන්ති **ගණ්ඨිපදෙසු** වුත්තං. **උත්තමත්ථස්සාති** අරහත්තස්ස.

1139. **එත්තකං උග්ගහෙත්වාන බහුස්සුතොති** යථාවුත්තධම්මානං උග්ගහිතත්තා බහුස්සුතො. **පඤ්චවස්සොති** උපසම්පදතො පට්ඨාය පරිපුණ්ණපඤ්චසංවච්ඡරො. ''දසවස්සො''ති එත්ථාපි එසෙව නයො. සංවච්ඡරවසෙන පඤ්චවස්සෙසු පරිපුණ්ණෙසු වුත්ථවස්සවසෙන අපරිපුණ්ණෙසුපි පඤ්චවස්සොයෙව. ඉතරථා ඌනපඤ්චවස්සොති වෙදිතබ්බො. පරිපුණ්ණවීසතිවස්සූපසම්පදාදීසු විය කෙචි සංවච්ඡරගණනං අවිචාරෙත්වා ''පඤ්චවස්සො''තිවචනසාමඤ්ඤෙන වුත්ථවස්සගණනමෙව ගණ්හන්ති, තදයුත්තං. තථා ගහණෙසු යුත්ති වා මග්ගිතබ්බා. **මුඤ්චිත්වා නිස්සයන්ති** නිස්සයවාසං ජහිත්වා. **ඉස්සරොති** නිස්සයාචරියවිරහෙන ඉස්සරො, ඉමිනා නිස්සයමුත්තලක්ඛණං දස්සිතං.

1140. **ද්වෙ විභඞ්ගාති** භික්ඛුභික්ඛුනිවිභඞ්ගද්වයං. ඉධ **''වාචුග්ගතා''**ති ඉදං පරිපුච්ඡම්පි සන්ධායාහාතිපි වුත්තං. තෙනාහ **සාරත්ථදීපනියං** ''ද්වෙ විභඞ්ගා පගුණා වාචුග්ගතා කාතබ්බා'තිඉදං පරිපුච්ඡාවසෙන උග්ගහණම්පි සන්ධාය වුත්ත'න්ති වදන්තී''ති (සාරත්ථ. ටී. පාචිත්තිය 3.145-147). **බ්‍යඤ්ජනාදිතොති** එත්ථ **බ්‍යඤ්ජනං** නාම පදං, **ආදි-**සද්දෙන සඞ්ගහිතං **අනුබ්‍යඤ්ජනං** නාම අක්ඛරං, පදක්ඛරානි අපරිහාපෙත්වාති වුත්තං හොති. **චතූස්වපි නිකායෙසූති** දීඝමජ්ඣිමසංයුත්ත අඞ්ගුත්තරනිකායෙසු, නිද්ධාරණෙ භුම්මං. එකො වා නිකායො පොත්ථකොපි ච එකොති යොජනා. **අපි-**සද්දෙන ඛුද්දකනිකායස්සාපි සඞ්ගහො වෙදිතබ්බො. **''පි වා''**ති ඉමිනා ඛුද්දකනිකායෙ ජාතකභාණකෙන සාට්ඨකථං ජාතකං උග්ගහෙත්වාපි ධම්මපදං සහ වත්ථුනා උග්ගහෙතබ්බමෙවාති දස්සිතෙ ද්වෙ පොත්ථකෙ සමුච්චිනොති, චත්තාරි ඛන්ධකවත්තානි වා.

1142. **දිසාපාමොක්ඛො** යත්ථ යත්ථ වසති, තස්සා තස්සාදිසාය පාමොක්ඛො පධානො. **යෙනකාමංගමොති** යත්ථ කත්ථචි දිසාභාගෙ යථාකාමං වුත්තිකො හොතීති අත්ථො . පරිසං උපට්ඨාපෙතුං කාමං ලභතෙ ඉස්සරොති යොජනා, ඉස්සරො හුත්වා භික්ඛුපරිසාය අත්තානං උපට්ඨාපෙතුං යථාරුචියා ලභතීති අත්ථො. එත්තාවතා පරිසුපට්ඨාපකලක්ඛණං වුත්තං.

1143. **වාචුග්ගන්ති** වාචුග්ගතං. එත්ථ ච ''ඉදානි අයං භණ්ඩපාඨාවිධි න හොතීති මිහකපරිපුච්ඡනකථානුරූපතො අත්ථකරණං න වාචුග්ගතකරණං නාමාති විඤ්ඤායතී''ති **නිස්සන්දෙහෙ** වුත්තං. ඉමිනා යථාවුත්තං දුතියඞ්ගමෙව සඞ්ගහිතං.

1144. **අස්සාති** ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස. **අසම්මතතාදීනි තීණි අඞ්ගානීති** අත්තනො අසම්මතතා, භික්ඛුනියා පරිපුණ්ණූපසම්පන්නතා, ඔවාදවසෙන අට්ඨගරුධම්මභණනන්ති ඉමානි තීණි අඞ්ගානි.

ඔවාදකථාවණ්ණනා.

1146. **තිකපාචිත්තියන්ති** ''අත්ථඞ්ගතෙ සූරියෙ අත්ථඞ්ගතසඤ්ඤී, වෙමතිකො, අනත්ථඞ්ගතසඤ්ඤී''ති විකප්පත්තයෙ. **එකතොඋපසම්පන්නන්ති** භික්ඛුනිසඞ්ඝෙ උපසම්පන්නං. ''භික්ඛුසඞ්ඝෙ උපසම්පන්නං පන ඔවදතො පාචිත්තියමෙවා''ති **අට්ඨකථායං** වුත්තං.

1148. **උද්දෙසාදිනයෙනාති** ''අනාපත්ති උද්දෙසං දෙන්තො, පරිපුච්ඡං දෙන්තො''තිආදිනා අනාපත්තිවාරනයෙන. **අස්සාති** භික්ඛුස්ස.

අත්ථඞ්ගතසූරියකථාවණ්ණනා.

1149. ''සචෙ අසම්මතො''ති වක්ඛමානත්තා **ඔවදන්තස්සාති** එත්ථ ''සම්මතස්සා''ති ලබ්භති. **භික්ඛුනුපස්සයන්ති** භික්ඛුනිවිහාරං. **අඤ්ඤත්‍ර කාලාති** ''තත්ථායං සමයො , ගිලානා හොති භික්ඛුනී''ති වුත්තකාලතො අඤ්ඤත්‍ර. ''ගිලානා නාම භික්ඛුනී න සක්කොති ඔවාදාය වා සංවාසාය වා ගන්තු''න්ති (පාචි. 161) දස්සිතෙ ගිලානකාලෙ අනාපත්තීති වුත්තං හොති.

1150. **පාචිත්තියද්වයං හොතීති** පඨමසික්ඛාපදෙන, ඉමිනා ච සික්ඛාපදෙන ද්වෙ පාචිත්තියානි හොන්තීති. ''තීණිපි පාචිත්තියානී''ති යොජෙතබ්බා, පඨමදුතියතතියෙහි සික්ඛාපදෙහි තීණි පාචිත්තියානි හොන්තීති අත්ථො.

1151. **අඤ්ඤෙන ධම්මෙනාති** ගරුධම්මතො අඤ්ඤෙන බුද්ධවචනෙන. **දුක්කටද්වයන්ති** අසම්මතභික්ඛුනුපස්සයගමනමූලකං දුක්කටද්වයං. **භික්ඛුනොති** අසම්මතස්ස ''සම්මතස්සාපී''ති වක්ඛමානත්තා. ''අට්ඨහි වා ගරුධම්මෙහි අඤ්ඤෙන වා ධම්මෙන ඔවදති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා''ති (පාචි. 155) **අත්ථඞ්ගතසික්ඛාපදෙ** වුත්තත්තා **''රත්තිහෙතුක''**න්ති ආහ, රත්තිඔවාදනමූලන්ති අත්ථො.

1152. **පාචිත්තියද්වයන්ති** දුතියතතියමූලකං. ගරුධම්මෙන ඔවාදො **ගරුධම්මො,** සො නිදානං යස්ස පාචිත්තියස්සාති විග්ගහො. සම්මතත්තා ගරුධම්මනිදානස්ස පාචිත්තියස්ස අභාවතොති සම්බන්ධො. ඉමිනා පඨමසික්ඛාපදෙන අනාපත්තිභාවං දස්සෙති.

1153. **තස්සෙවාති** සම්මතස්සෙව. **දුක්කටං** ඉමිනා තතියසික්ඛාපදෙන. **අනාපත්ති** පඨමසික්ඛාපදෙන, තෙනෙවාහ **"සම්මතත්තා"**ති. **පාචිත්ති** දුතියසික්ඛාපදෙන, තෙනෙවාහ **"රත්තිය"**න්ති.

1154. **තිකපාචිත්තියං වුත්තන්ති** "උපසම්පන්නාය උපසම්පන්නසඤ්ඤී, වෙමතිකො, අනුපසම්පන්නසඤ්ඤී භික්ඛුනුපස්සයං උපසඞ්කමිත්වා අඤ්ඤත්‍ර සමයා ඔවදති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා"ති (පාචි. 162) තිකපාචිත්තියං වුත්තං. **ඉතරද්වයෙති** "අනුපසම්පන්නාය උපසම්පන්නසඤ්ඤී, ආපත්ති දුක්කටස්ස. අනුපසම්පන්නාය වෙමතිකො, ආපත්ති දුක්කටස්සා"ති (පාචි. 162) දස්සිතෙ ඉතරද්වයෙ. **ඔවදන්තස්සාති** යෙන කෙනචි ඔවදන්තස්ස.

1155. තිකපාචිත්තියං, දුක්කටට්ඨානෙ දුක්කටමෙව හොතීති දස්සෙතුමාහ **"තථා"**ති. භික්ඛුනුපස්සයං ගන්ත්වා අඤ්ඤෙන ධම්මෙන ඔවදන්තස්ස තථාති යොජනා.

භික්ඛුනුපස්සයකථාවණ්ණනා.

1156. **චීවරාදීනන්ති** ආදි-සද්දෙන පිණ්ඩපාතාදිඉතරපච්චයත්තයඤ්ච සක්කාරගරුකාරමානනවන්දනපූජනානි ච සඞ්ගහිතානි. **සම්මතෙති** භික්ඛුනොවාදකසම්මුතියා සම්මතෙ.

1157. **තිකපාචිත්තියං වුත්තන්ති** "ධම්මකම්මෙ ධම්මකම්මසඤ්ඤී, වෙමතිකො, අධම්මකම්මසඤ්ඤී එවං වදති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා"ති (පාචි. 167) තිකපාචිත්තියං **පාළියං** දස්සිතමෙව. ඉධ **කම්මං** නාම යථාවුත්තං සම්මුතිකම්මං. අධම්මකම්මෙ ධම්මකම්මසඤ්ඤිවෙමතිකඅධම්මකම්මසඤ්ඤීනං වසෙන **තිකදුක්කටං**. වීසතිවස්සො වා අතිරෙකවීසතිවස්සො වාති සම්මුතියා අඞ්ගානි.

1158. "සම්මතං අනුපසම්පන්න"න්ති කං සන්ධායාහාති චෙ? සම්මතෙන හුත්වා සික්ඛං පච්චක්ඛාය සාමණෙරභාවමුපගතං සන්ධාය වුත්තං. **ආමිසත්ථායාති** චීවරාදීනමත්ථාය.

ආමිසකථාවණ්ණනා.

1162. **භික්ඛුනියා දින්නන්ති** එත්ථ "භික්ඛුස්සා"ති වත්තබ්බං. භික්ඛුනා දින්නන්ති යොජනා. "භික්ඛුනියා"ති සෙසො . **තත්ථාති** චීවරපටිග්ගහණසික්ඛාපදෙ. **සූචිතාති** පකාසිතා.

චීවරදානකථාවණ්ණනා.

1163. අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා චීවරන්ති යොජනා.

1164. **එත්ථාති** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ.

1165. සූචිං චීවරං පවෙසෙත්වාති සම්බන්ධො. **සූචිනීහරණෙති** චීවරතො.

1166. **පයොගස්ස වසාති** එකක්ඛණෙ බහූ ආවුණිත්වා සූචියා නීහරණපයොගගණනාය. බහූ පාචිත්තියොති යොජනා, පයොගප්පමාණාපත්තියො හොන්තීති අත්ථො.

1169. අනෙකා පාචිත්තියාපත්තී හොන්තීති යොජනා. **ආරපථෙති** සූචිමග්ගෙ. දුතියෙ **පථෙති** එත්ථ ආර-සද්දො ගාථාබන්ධසුඛත්ථං ලුත්තොති වෙදිතබ්බො.

1170. **කා හි නාම කථාති** "අනෙකාපත්තියො හොන්තී"ති එත්ථ කිං වත්තබ්බන්ති අත්ථො. **තිකපාචිත්තියන්ති** "අඤ්ඤාතිකාය අඤ්ඤාතිකසඤ්ඤී, වෙමතිකො, ඤාතිකසඤ්ඤී චීවරං සිබ්බති වා සිබ්බාපෙති වා, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා"ති (පාචි. 178) වුත්තං තිකපාචිත්තියං.

1172. **අඤ්ඤං පරික්ඛාරන්ති** උපාහනත්ථවිකාදිං. **සිබ්බතොති** එත්ථ "සිබ්බාපයතො"ති අධිකාරතො ලබ්භති. සික්ඛමානසාමණෙරියො **සික්ඛමානාදිකා** නාම.

1173. සිබ්බනකිරියාය ආපජ්ජිතබ්බතො **ක්‍රියං**.

චීවරසිබ්බනකථාවණ්ණනා.

1174-5. **සංවිධායාති** ''අජ්ජ යාම, ස්වෙ යාමා''තිආදිනා නයෙන සංවිදහිත්වා. යථාහ ''අජ්ජ වා හියො වා පරෙ වා ගච්ඡාමාති සංවිදහතී''ති (පාචි. 183). **මග්ගන්ති** එකද්ධානමග්ගං, අන්තමසො ගාමන්තරම්පි. **අඤ්ඤත්‍ර සමයාති** ''තත්ථායං සමයො, සත්ථගමනීයො හොති මග්ගො සාසඞ්කසම්මතො සප්පටිභයො''ති (පාචි. 182) වුත්තකාලවිසෙසා අඤ්ඤත්‍රාති වුත්තං හොති. සත්ථවාහෙහි විනා අගමනීයො මග්ගො **සත්ථගමනීයො** නාම. චොරානං සයිතනිසින්නට්ඨිතබාදිතපීතට්ඨානානි යත්ථ දිස්සන්ති, තාදිසො මග්ගො **සාසඞ්කො** නාම. චොරෙහි හතමාරිතසාතවිලුත්තමනුස්සා යත්ථ පඤ්ඤායන්ති, සො **සප්පටිභයො** නාම. **ඉධාති** ඉමස්මිං භික්ඛුනියා සද්ධිං කතසංවිධානං අවිරාධෙත්වා තාය එකද්ධානමග්ගං පටිපජ්ජනකාලෙති අත්ථො.

අඤ්ඤො ගාමො **ගාමන්තරං,** තත්ථ ඔක්කමනං උපගමනං **ගාමන්තරොක්කමො,** තස්මිං කතෙති අත්ථො. අගාමකෙ අරඤ්ඤෙ අද්ධයොජනාතික්කමෙ වාති යොජනා, ගාමරහිතං අරඤ්ඤමග්ගම්පි ද්විගාවුතං අතික්කන්තෙ වාති අත්ථො.

1176. ''ආපත්ති හොති''ති සාමඤ්ඤතො දස්සිතආපත්තියා භෙදාභෙදං දස්සෙතුමාහ **''එත්ථා''**තිආදි. **එත්ථාති** ඉමස්මිං සික්ඛාපදවිනිච්ඡයෙ, පකරණෙ වා. දුක්කටං දීපිතන්ති සම්බන්ධො. **අකප්පියභූමට්ඨොති** එත්ථ **අකප්පියා භූමි** නාම අන්තොගාමෙ භික්ඛුනුපස්සයද්වාරකොට්ඨකොති එවමාදි. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''සචෙ පන අන්තොගාමෙ භික්ඛුනුපස්සයද්වාරෙ රථිකාය, අඤ්ඤෙසු වා චතුක්කසිඞ්ඝාටකහත්ථිසාලාදීසු සංවිදහන්ති, භික්ඛුනො ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (පාචි. අට්ඨ. 182-183). එත්ථ ච චතුන්නං මග්ගානං සම්බන්ධට්ඨානං **චතුක්කං**. තිණ්ණං මග්ගානං සම්බන්ධට්ඨානං **සිඞ්ඝාටකං**.

1177. **කප්පියභූමි** නාම භික්ඛුනුපස්සයාදි. යථාහ ''සචෙ උභොපි භික්ඛුනුපස්සයෙ වා අන්තරාරාමෙ වා ආසනසාලාය වා තිත්ථියසෙය්‍යාය වා ඨත්වා සංවිදහන්ති, අනාපත්ති. කප්පියභූමි කිරායං. තස්මා එත්ථ සංවිදහනපච්චයා දුක්කටාපත්තිං න වදන්තී''ති (පාචි. අට්ඨ. 182-183). තෙනෙවාහ **''න වදන්තස්ස දුක්කට''**න්ති. ''න වදන්ති අස්සා''ති පදච්ඡෙදො.

1178. **උභයත්ථාති** අකප්පියභූමියං ඨත්වා සංවිධාය ගමනෙ, කප්පියභූමියං ඨත්වා සංවිධාය ගමනෙ වාති උභයවිකප්පෙ. **ගච්ඡන්තස්සෙවාති** එවකාරෙන නික්ඛන්තස්ස ජොතකං. යථාහ ''නික්ඛමනෙ අනාපත්තී''ති. **''භික්ඛුනො''**ති ඉමිනා භික්ඛුනියා අනාපත්තිභාවං දීපෙති. ආපත්තිඛෙත්තනියමනත්ථමාහ **''අනන්තරස්සා''**තිආදි.

1179. **තත්‍රාපීති** කප්පියභූමිඋපචාරොක්කමනෙපි. **උදීරිතන්ති** මහාපච්චරියං. යථාහ ''මහාපච්චරියං වුත්ත''න්ති.

1180. **අන්තරාති** අත්තනො නික්ඛන්තගාමස්ස, අනන්තරගාමස්ස ච වෙමජ්ඣෙ. යථාහ ''ගාමතො නික්ඛමිත්වා පන යාව අනන්තරගාමස්ස උපචාරං න ඔක්කමති, එත්ථන්තරෙ සංවිදහිතෙපි භික්ඛුනො දුක්කට''න්ති (පාචි. අට්ඨ. 182-183). ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ කාලද්වාරමග්ගානං වසෙන තයො සඞ්කෙතවිසඞ්කෙතාති තෙසු මග්ගද්වාරවිසඞ්කෙතෙපි ආපත්ති හොතෙවාති දස්සෙතුමාහ **''ද්වාර...පෙ.... වුච්චතී''**ති. කාලවිසඞ්කෙතෙ පන අනාපත්තිං වක්ඛති. **ආපත්ති** පාචිත්ති.

1181. **අසංවිදහිතෙ කාලෙති** ''පුරෙභත්තං ගමිස්සාමා''තිආදිනා කතසංවිධානානං පච්ඡාභත්තාදි අසංවිදහිතකාලං නාම, තස්මිං. **භික්ඛුස්සෙව විධානස්මින්ති** භික්ඛුනියා සංවිධානං විනා භික්ඛුස්සෙව විධානෙ සති ආපත්ති දුක්කටං.

1182. සමයෙ විදහිත්වා ගච්ඡතො වා අසමයෙ විදහිත්වා විසඞ්කෙතෙන ගච්ඡතො වා ආපදාසු විදහිත්වා ගච්ඡතො වා අනාපත්තීති යොජනා. **තථාති** ''විදහිත්වා ගච්ඡතො අනාපත්තී''ති ඉදං අතිදිසති.

තත්ථ **සමයො** නාම යථාවුත්තකාලවිසෙසො. **විසඞ්කෙතො** නාම කාලවිසඞ්කෙතො, ''අසුකස්මිං දිවසෙ අසුකවෙලාය ගමිස්සාමා''ති සංවිදහිත්වා ගමනකාලෙ තස්ස කාලසඞ්කෙතස්ස විභවනන්ති වුත්තං හොති. යථාහ ''කාලවිසඞ්කෙතෙයෙව අනාපත්තී''ති (පාචි. අට්ඨ. 185). **ආපදා** නාම රට්ඨභෙදෙ ජනපදානං පලායනකාලො. යථාහ ''රට්ඨභෙදෙ චක්කසමාරුළ්හා ජනපදා පරියායන්ති, එවරූපාසු ආපදාසූ''ති (පාචි. අට්ඨ. 185). එත්ථ ච **රට්ඨභෙදෙති** රට්ඨවිලොපෙ. **චක්කසමාරුළ්හාති** ඉරියාපථචක්කං, සකටචක්කං වා සමාරුළ්හා. **උම්මත්තකාදිනොති** ආදි-සද්දෙන ඛිත්තචිත්තාදයො ගහිතා.

1183. **කායවාචාදිකත්තයාති** එත්ථ ආදි-සද්දෙන චිත්තං ගහිතං, කායවාචාචිත්තාති වුත්තං හොති.

සංවිධානකථාවණ්ණනා.

1184. උද්ධං ජවතීති **උජ්ජවනී,** පටිසොතගාමිනී නාවා, තං. අධො ජවනතො **ඔජවනී,** අනුසොතගාමිනී නාවා, තං. **අභිරුහෙය්‍යාති** එත්ථ ''සංවිධායා''ති සෙසො. යථාහ ''යො පන භික්ඛු භික්ඛුනියා සද්ධිං සංවිධාය එකං නාවං

අභිරුහෙය්‍යා’’ති (පාචි. 186). ලොකස්සාදසඞ්ඛාතමිත්තසන්ථවෙන තං නාවං ආරුය්හ කීළනචිත්තං පුබ්බඞ්ගමං කත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං සංවිධායාති අත්ථො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘ලොකස්සාදමිත්තසන්ථවවසෙන කීළාපුරෙක්ඛාරො සංවිදහිත්වා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 188).

1185. සගාමතීරපස්සෙන ගමනෙ ගාමන්තරවසෙන වා පාචිත්ති, අගාමතීරපස්සෙන ගමනෙ අද්ධයොජනෙ පාචිත්ති අද්ධයොජනාතිරෙකෙ ඨානෙ ගාමෙ විජ්ජමානෙපි අවිජ්ජමානෙපි.

1186. යොජනපුථුලාය නදියා මජ්ඣෙන ගච්ඡතො අද්ධයොජනවසෙන ආපත්තිදස්සනත්ථමාහ **‘‘තථා’’**තිආදි. ‘‘ඌනයොජනපුථුලාය නදියා මජ්ඣං උභයභාගං භජතීති තාදිසිකාය නදියා මජ්ඣෙන ගච්ඡන්තස්ස ගාමන්තරගණනාය, අද්ධයොජනගණනාය ච ආපත්තී’’ති වදන්ති.

1187. **යථාසුඛං සමුද්දස්මි**න්ති එත්ථ ‘‘ගන්තබ්බ’’න්ති සෙසො. **‘‘සබ්බඅට්ඨකථාසු’’**තිආදිනා යථාසුඛගමනානුඤ්ඤාය හෙතුං දස්සෙති. ඉමිනාව අසන්දමානොදකෙසු වාපිතළාකාදීසු අනාපත්තීති විඤ්ඤායති.

1188. **තිත්ථසම්පාදනත්ථායා**ති පරතිත්ථං පාපෙතුං. **තං** නාවං. **යුත්තා**ති නාවාපාජකා.

1189. **‘‘තථා’’**ති ඉමිනා ‘‘අනාපත්ති පකාසිතා’’ති ඉමං සඞ්ගණ්හාති. අසංවිදහිත්වා භික්ඛුනියා සද්ධිං එකං නාවං අභිරුහෙය්‍ය වා, **තිරියං තරණාය** භික්ඛුනියා සද්ධිං සංවිදහිත්වාපි එකං නාවං අභිරුහෙය්‍ය වා, ආපදාසු භික්ඛුනියා සද්ධිං සංවිදහිත්වාපි එකං නාවං අභිරුහෙය්‍ය වා, තථා අනාපත්ති පකාසිතාති යොජනා.

‘‘අනන්තරසමො’’ති ඉමිනා ‘‘අසංවිදහිතෙ කාලෙ’’තිආදිනා වුත්තවිනිච්ඡයං සඞ්ගණ්හාති. ඉධාපි කාලවිසඞ්කෙතෙ අනාපත්ති, තිත්ථනාවාවිසඞ්කෙතෙ ආපත්තියෙව. යථාහ ‘‘ඉධාපි කාලවිසඞ්කෙතෙනෙව අනාපත්තී’’තිආදි (පාචි. අට්ඨ. 191). ‘‘ලොකස්සාදමිත්තසන්ථවවසෙන කීළාපුරෙක්ඛාරො සංවිදහිත්වා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 188) වචනතො කෙචි ‘‘ඉමං සික්ඛාපදං අකුසලචිත්තං ලොකවජ්ජ’’න්ති වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බං. කීළාපුරෙක්ඛාරතාය හි අභිරුහිත්වා ගාමන්තරොක්කමනෙ, අද්ධයොජනාතික්කමෙ වා කුසලාබ්‍යාකතචිත්තසමඞ්ගීපි හුත්වා ආපත්තිං ආපජ්ජති. යදි හි සො සංවෙගං පටිලභිත්වා අරහත්තං වා සච්ඡිකරෙය්‍ය, නිද්දං වා ඔක්කමෙය්‍ය, කම්මට්ඨානං වා මනසි කරොන්තො ගච්ඡෙය්‍ය, කුතො තස්ස අකුසලචිත්තසමඞ්ගිතා, යෙනිදං සික්ඛාපදං ‘‘අකුසලචිත්තං, ලොකවජ්ජ’’න්ති වුච්චති, තස්මා පණ්ණත්තිවජ්ජං, තිචිත්තන්ති සිද්ධං.

නාවාභිරුහනකථාවණ්ණනා.

1190. ගිහිසමාරම්භං හිත්වා භික්ඛුනියා පරිපාචිතං භත්තං ඤත්වා භුඤ්ජතො භික්ඛුනො පාචිත්ති හොතීති යොජනා. **පරිපාචිතං** නාම භික්ඛුනො සීලසුතාදිගුණං කුලානං වත්වා නිප්ඵාදිතං. යථාහ ‘‘භික්ඛුනියා පරිපාචිතං, ගුණප්පකාසනෙන නිප්ඵාදිතං ලද්ධබ්බං භත්තන්ති අත්ථො’’ති (පාචි. අට්ඨ. 194). **ගිහිසමාරම්භ**න්ති භික්ඛුනියා පරිපාචනතො පුබ්බෙයෙව ගිහිපටියත්තං. යථාහ ‘‘භික්ඛුනියා පරිපාචනතො පඨමමෙව යං ගිහීනං පටියාදිතං භත්ත’’න්ති (පාචි. අට්ඨ. 194). වක්ඛති හි ‘‘ගිහිසම්පාදිතම්පි වා විනා’’ති.

1191. ‘‘තස්සා’’ති වක්ඛමානත්තා ‘‘යං භොජන’’න්ති යොජෙතබ්බං. **තස්සා**ති පඤ්චධා වුත්තස්ස භොජනස්ස. **සබ්බෙසු අජ්ඣොහාරෙසූ**ති සබ්බෙසු පරගලකරණප්පයොගෙසු.

1192. භික්ඛුනියා පරිපාචිතං භුඤ්ජතො දොසොති යොජනා.

1193. **උභොසූ**ති පරිපාචිතෙපි අපරිපාචිතෙපි. **සබ්බත්ථා**ති ඉමෙසු ද්වීසු පරිභුඤ්ජතො අජ්ඣොහාරවසෙනෙව දුක්කටන්ති යොජනා.

1195. පඤ්චභොජනං ඨපෙත්වා අඤ්ඤං පන යං කිඤ්චි යාගුඛජ්ජඵලාදිකං භුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්තීති යොජනා.

පරිපාචිතකථාවණ්ණනා.

1197. ඉදං සබ්බං දසමං සික්ඛාපදං සමුට්ඨානනයාදිනා දුතියානියතෙනෙව සදිසං මතන්ති යොජනා. **ඉදං සික්ඛාපද**න්ති ‘‘යො පන භික්ඛු භික්ඛුනියා සද්ධිං එකො එකාය රහො නිසජ්ජං කප්පෙය්‍ය, පාචිත්තිය’’න්ති (පාචි. 199) වුත්තං රහොනිසජ්ජසික්ඛාපදං.

රහොනිසජ්ජකථාවණ්ණනා.

භික්ඛුනිවග්ගො තතියො.

1198. **එකොති** එකදිවසිකො. **ආවසථො පිණ්ඩොති** පුඤ්ඤත්ථිකෙහි එකං පාසණ්ඩං අනුද්දිස්ස යාවදත්ථං දාතුං සාලාදීසු පඤ්ඤත්තං පඤ්චසු භොජනෙසු අඤ්ඤතරං භොජනං. යථාහ ''ආවසථපිණ්ඩො නාම පඤ්චන්නං භොජනානං අඤ්ඤතරං භොජනං සාලාය වා මණ්ඩපෙ වා රුක්ඛමූලෙ වා අජ්ඣොකාසෙ වා අනොදිස්ස යාවදත්ථො පඤ්ඤත්තො හොතී''ති (පාචි. 206). **අගිලානෙනාති** එත්ථ ''අගිලානො නාම සක්කොති තම්හා ආවසථා පක්කමිතු''න්ති වුත්ත **පදභාජනියඅට්ඨකථාය** ''අද්ධයොජනං වා යොජනං වා ගන්තුං සක්කොති''ති (පාචි. අට්ඨ. 206) වුත්තත්තා තම්හා ආවසථා අද්ධයොජනං වා යොජනං වා ගන්තුං සමත්ථෙන අගිලානෙනාති අත්ථො. **තතො උද්ධන්ති** දුතියදිවසතො උත්තරි.

1199. අනොදිස්සෙව **පඤ්ඤත්තෙ** පිණ්ඩෙති යොජනා, ''ඉමෙසංයෙව වා''ති අඤ්ඤතරං පාසණ්ඩං වා ''එත්තකානංයෙව වා''ති තත්ථ පුග්ගලපරිච්ඡෙදං වා අකත්වා සබ්බසාධාරණං කත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආවසථපිණ්ඩෙති අත්ථො. **යාවදත්ථෙ** එව පිණ්ඩෙ පඤ්ඤත්තෙති යොජනා, යාවතා අත්ථො කුච්ඡිපූරණාදිකං පයොජනමෙත්ථ පිණ්ඩෙති විග්ගහො, ''එත්තකං දාතබ්බ''න්ති අපරිච්ඡින්දිත්වා ''භුඤ්ජන්තානං යාවදත්ථං දාතබ්බ''න්ති පඤ්ඤත්තෙ පිණ්ඩෙ එවාති අත්ථො. **භුඤ්ජිතබ්බ**න්ති කම්මසාධනං වා භාවසාධනං වා. ''භොජන''න්ති අජ්ඣාහරණීයං. **සකින්ති** එකවාරං. **තත්ථාති** ආවසථෙ.

1200. **තස්ස** පිණ්ඩස්ස. **අජ්ඣොහාරෙසු සබ්බෙසූති** සබ්බෙසු අජ්ඣොහාරප්පයොගෙසු කතෙසු. **තස්ස** අජ්ඣොහාරකස්ස. **පාචිත්තියො** පයොගගණනාය.

1201. ''එකෙන කුලෙන නානෙකට්ඨානභෙදෙසු පඤ්ඤත්තෙ''ති, ''නානාකුලෙහි වා නානෙකට්ඨානභෙදෙසු පඤ්ඤත්තෙ''ති වාති යොජනා. ''පිණ්ඩෙ''ති අධිකාරො. නානා ච එකො ච **නානෙකා,** ඨානානං භෙදා **ඨානභෙදා,** නානෙකා ච තෙ ඨානභෙදා චාති විග්ගහො, තෙසු. **එකභොගොති** එකපිණ්ඩපරිභොගො. **එව**කාරෙන දුතියදිවසාදිපරිභොගං නිවත්තෙති.

1204. **ගිලානස්සාති** වුත්තලක්ඛණෙන ගිලානො හුත්වා පුනප්පුනං භුඤ්ජන්තස්ස ගච්ඡතො වා ආගච්ඡන්තස්ස වා අනාපත්තීති යොජනා, අන්තමසො අද්ධයොජනම්පි ගච්ඡතො, ගන්ත්වා ආගච්ඡතො වා අන්තරාමග්ගෙ ච ගතට්ඨානෙ ච එකස්මිං දිවසෙ භුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්තීති වුත්තං හොති. යථාහ ''යො ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ එකදිවසං, ගතට්ඨානෙ ච එකදිවසං භුඤ්ජති, තස්සාපි අනාපත්ති. ආගච්ඡන්තෙපි එසෙව නයො''ති (පාචි. අට්ඨ. 208). **ඔදිස්ස පඤ්ඤත්තෙති** එත්ථ ''භික්ඛූ''ති සෙසො. යථාහ ''භික්ඛූනංයෙව අත්ථාය උද්දිසිත්වා පඤ්ඤත්තො හොතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 208). **පරිත්තෙති** උදරපූරණාය අප්පහොනකෙ ථොකෙ භොජනෙ. යථාහ ''යාවදත්ථං පඤ්ඤත්තො න හොති, ථොකං ථොකං ලබ්භති, තාදිසං නිච්චම්පි පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 208). **සකින්ති** යාවදත්ථං පඤ්ඤත්තං වුත්තනයෙන එකවාරං භුඤ්ජතො අනාපත්ති.

1205. **යාගුආදීනීති ආදි**-සද්දෙන පඤ්චභොජනතො අඤ්ඤෙසං අජ්ඣොහරණීයානං ගහණං.

ආවසථකථාවණ්ණනා.

1206. වුත්තා සමයා අඤ්ඤත්‍රාති යොජනා, ''තත්ථායං සමයො, ගිලානසමයො චීවරදානසමයො චීවරකාරසමයො අද්ධානගමනසමයො නාවාභිරුහනසමයො මහාසමයො සමණභත්තසමයො''ති (පාචි. 217) වුත්තා සත්තවිධකාලා අඤ්ඤත්‍ර.

තත්ථ යදා පාදානං ඵලිතත්තා න සක්කොති පිණ්ඩාය චරිතුං, අයං **ගිලානසමයො.** අත්ථතකඨිනානං පඤ්ච මාසා, ඉතරෙසං කත්තිකමාසොති අයං **චීවරදානසමයො.** යදා චීවරෙ කරියමානෙ කිඤ්චිදෙව චීවරෙ කත්තබ්බං කරොති, අයං **චීවරකාරසමයො.** යදා අද්ධයොජනම්පි ගන්තුකාමො වා හොති, ගච්ඡති වා, ගතො වා, අයං **අද්ධානගමනසමයො. නාවාභිරුහනසමයෙපි** එසෙව නයො. යදා ගොචරගාමෙ චත්තාරො භික්ඛූ පිණ්ඩාය චරිත්වා න යාපෙන්ති, අයං **මහාසමයො.** යදා යො කොචි පබ්බජිතො භත්තෙන නිමන්තෙති, අයං **සමණභත්තසමයො.** ගණො කතමොති ආහ **''ගණො''**තිආදි.

1207. ගණභොජනං නාම කින්ති ආහ **''ය''**න්තිආදි. යං පඤ්චන්නං අඤ්ඤතරං නිමන්තනතො, විඤ්ඤත්තිතො වා ලද්ධං, තං ඉධ භොජනන්ති අධිප්පෙතං හොතීති යොජනා. **නිමන්තනතොති** ''භොජනාන''න්තිආදිනා වක්ඛමානප්පකාරෙන කතං අකප්පියනිමන්තනමාහ. **විඤ්ඤත්තිතොපි** වාති ''සචෙපී''තිආදිනා වක්ඛමානනයෙන කතමකප්පියවිඤ්ඤත්තිමාහ.

1208-11. **භොජනානන්ති** නිද්ධාරණෙ සාමිවචනං, ''අඤ්ඤතරස්සා''ති සෙසො, ''ඔදනො සත්තු කුම්මාසො, මච්ඡො මංසඤ්ච භොජන''න්ති සඞ්ගහිතානං පඤ්චන්නං භොජනානං අඤ්ඤතරස්ස. **නාමන්ති** වක්ඛමානං ඔදනාදිනාමං. **භික්ඛූ නිමන්තෙතීති** එත්ථ ''එකතො, නානතො වා''ති සෙසො. යථාහ ''එකතො නිමන්තිතා. නානතො

නිමන්තිතා''ති (පාචි. අට්ඨ. 217-218). **එකතො නිමන්තනං** නාම සබ්බෙසං භික්ඛූනං එකතො ඨිතානං නිමන්තනං. **නානතො නිමන්තනං** නාම භික්ඛූනං විසුං විසුං වසනට්ඨානං ගන්ත්වා වා එකතො ඨිතට්ඨානං ගන්ත්වා වා අනෙකෙහි නිමන්තනං. යථාහ ''චත්තාරි පරිවෙණානි වා විහාරෙ වා ගන්ත්වා නානතො නිමන්තිතා, එකට්ඨානෙ ඨිතෙසුයෙව වා එකො පුත්තෙන, එකො පිතරාති එවම්පි නානතො නිමන්තිතා''ති (පාචි. අට්ඨ. 217-218).

වෙවචනං නාම ඔදනාදිසබ්බපදානං, සම්පටිච්ඡථාතිආදිකිරියාපදානඤ්ච පරියායවචනං. **භාසන්තරං** නාම මාගධවචනතො අඤ්ඤං සීහළදමිළාදිවොහාරන්තරං. වෙවචනෙහි එව වා භාසන්තරෙන වා නිමන්තෙතීති සම්බන්ධො.

තතො නිමන්තනානන්තරං. **නිමන්තනන්ති** යථාවුත්තං අකප්පියනිමන්තනං. **එකතො ගණ්හන්තීති** අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ද්වාදසහත්ථං අමුඤ්චිත්වා ඨිතා වා නිසින්නා වා එකතො ගණ්හන්ති.

''ගණභොජනකාරණ''න්ති ඉදං භොජනපච්චයා පාචිත්තියං එවං ගහණමන්තරෙන න හොතීති වුත්තං.

1212. එකතො, නානතො වාපි යං ගමනං, භොජනම්පි වා, තං ගණභොජනෙ න කාරණන්තිපි විඤ්ඤූ භණන්තීති යොජනා. **එකතො නානතො වාපීති** එත්ථ ''ඨිතා වා නිසින්නා වා''ති සෙසො.

1213-4. **විඤ්ඤාපෙත්වාති** ''අම්හාකං චතුන්නම්පි භත්තං දෙහී''තිආදිනා එකතො වා ''මය්හං දෙහි, මය්හං දෙහී''ති පාටෙක්කං වා විඤ්ඤාපෙත්වා. **එවම්පීති** විඤ්ඤත්තිතොපි.

1215. **දුවිධස්සාති** නිමන්තකස්ස, විඤ්ඤාපකස්ස ච.

1216. සත්තසුපි සමයෙසු භුඤ්ජතං අනාපත්තීති යොජනා, ''ගණභොජන''න්ති පකරණතො ලබ්භති, යථාවුත්තෙසු ගිලානාදීසු සත්තසු කාලෙසු ලෙසං විනා භුඤ්ජන්තානන්ති අත්ථො. **''එකතො''**ති ඉදං ''ගහෙත්වා''ති ඉමිනා යොජෙතබ්බං. **භුඤ්ජතන්ති** භුඤ්ජන්තානං. **තථාති** ''අනාපත්තී''ති ඉදං පච්චාමසති.

1217. අනුපසම්පන්නො ච චාරී ච පත්තො ච අනිමන්තිතො ච **අනුපසම්පන්න...පෙ.... නිමන්තිතා,** තෙ චතුත්ථෙ කත්වාති අත්ථො , අනුපසම්පන්නං වා පිණ්ඩචාරිං වා චතුත්ථස්ස පත්තං වා අනිමන්තිතං වා චතුත්ථං කත්වා එකතො ගහෙත්වා භුඤ්ජන්තානං ගණභෙදො මුනිනා පකාසිතො, ගණස්ස අපරිපුණ්ණතා දීපිතාති වුත්තං හොති. පිණ්ඩාය චරති සීලෙනාති පිණ්ඩචාරී, සො ඉධ පුබ්බපදලොපෙන **''චාරී''**ති වුත්තො, පිණ්ඩපාතිකො. සො හි නිමන්තනං අසාදියන්තො ගණභොජනකො ගණබාදකො න හොතීති අධිප්පායො. **පත්තො** නාම විහාරෙ නිසීදිත්වා චතුත්ථෙන අත්තනා ලද්ධබ්බභොජනත්ථාය පෙසිතො පත්තො. **අනිමන්තිතො** නාම පඨමං අකප්පියනිමන්තනාය නිමන්තිතෙ අනන්තොගධො උපසම්පන්නො. **එත්ථාති** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ. **අපි-**සද්දො හෙට්ඨා දස්සිතං ද්වින්නං, තිණ්ණං වා වසෙන වුත්තවිනිච්ඡයං අපෙක්ඛති.

1218. **සමයලද්ධානන්ති** ගිලානාදයො සත්තසමයා ලද්ධා යෙහි තෙ සමයලද්ධා, තෙසං, නිද්ධාරණෙ සාමිවචනං. ''අඤ්ඤතරස්සා''ති සෙසො, **''වසෙනා''**ති ඉමිනා සම්බන්ධො. නෙව ගණභෙදොති යොජනා. සමයලද්ධකස්ස අත්තනො අනාපත්තිභාවමන්තරෙන තං චතුත්ථං කත්වා ගණභොජනං ගණ්හන්තානං පන ආපත්තිසම්භවතො ආහ **''ආපත්ති පන වෙදිතබ්බා''**ති. යථාහ **මහාපච්චරියං** ''සමයලද්ධකො සයමෙව මුච්චති, සෙසානං ගණපූරකත්තා ආපත්තිකරො හොතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 220).

1219. පඤ්චභොජනෙසු අඤ්ඤතරස්ස නාමං ගහෙත්වා නිමන්තෙත්වා තෙසුයෙව අඤ්ඤං දියමානං ගණ්හන්තස්ස විසඞ්කෙතාභාවං දස්සෙතුමාහ **''භොජනානඤ්චා''**තිආදි. **භොජනානන්ති** නිද්ධාරණෙ සාමිවචනං, අඤ්ඤතරස්ස වසෙනාති වුත්තං හොති. **තං** විසඞ්කෙතං, ඔදනාදීනං නාමෙන නිමන්තෙත්වා දියමානං යාගුආදිං ගණ්හන්තස්ස ගණභොජනං න හොතීති වුත්තං හොති.

1221. **''නිච්චභත්ත''**න්ති ධුවභත්තං වුච්චති. ''නිච්චභත්තං ගණ්හථා''ති වදන්ති, බහූනම්පි එකතො ගහෙතුං වට්ටති. සලාකභත්තාදීසුපි එසෙව නයො.

ගණභොජනකථාවණ්ණනා.

1223-4. **බහූහි මනුස්සකෙහීති** විසුං විසුං නිමන්තිතෙහි අනෙකෙහි මනුස්සෙහි. **පඤ්චසු යස්ස කස්සාති** එත්ථ ''සහධම්මිකෙසූ''ති සෙසො, නිද්ධාරණෙ භුම්මං, පඤ්චසු සහධම්මිකෙසු යස්ස කස්සචීති අත්ථො. **''හිත්වා''**තිආදිනා කිමාහාති? යස්ස විකප්පෙති, තස්මිං සන්නිහිතෙ ''මය්හං භත්තපච්චාසං තුය්හං දම්මී''ති සම්මුඛා විකප්පනවසෙන වා තස්මිං අසන්නිහිතෙ තස්ස නාමං ගහෙත්වා ''මය්හං භත්තපච්චාසං ඉත්ථන්නාමස්ස දම්මී''ති අසම්මුඛා විකප්පනවසෙන වා පඨමනිමන්තනාය විකප්පනං හිත්වා, තං අවිකප්පෙත්වාති වුත්තං හොති.

හත්තන්ති එත්ථ ''යො භුඤ්ජතී''ති සෙසො. නිමන්තිතො යො පච්ඡා නිමන්තිතං හත්තං භුඤ්ජති, තස්ස පාචිත්තියන්ති යොජනා. උප්පටිපාටියා එකසිත්ථම්පි භුඤ්ජතො තස්ස පාචිත්තියං සියාති යොජනාති. කිං වුත්තං හොති? පච්ඡා නිමන්තිතානං භොජනං පඨමං භුඤ්ජිත්වා පඨමං නිමන්තිතානං භොජනං පච්ඡා භුඤ්ජන්තස්ස ච එකපත්තෙයෙව හෙට්ඨා පඨමං නිමන්තිතානං භොජනං පක්ඛිපිත්වා ඉතරං උපරි පක්ඛිපිත්වා හෙට්ඨා හත්ථං ඔතාරෙත්වා හෙට්ඨා ඨිතභොජනෙ එකසිත්ථම්පි පඨමං අභුඤ්ජිත්වා උපරි ඨිතං පඨමං භුඤ්ජන්තස්ස චාති වුත්තං හොති. තෙනෙව යථා උප්පටිපාටි න හොති, තථා මිස්සීකතං භොජනං භුඤ්ජන්තස්ස න දොසොති **මහාපච්චරියං** විනිච්ඡයො බ්‍යතිරෙකතො දස්සිතො හොති. යථාහ ''ද්වෙ තීණි කුලානි නිමන්තෙත්වා එකස්මිං ඨානෙ නිසීදාපෙත්වා ඉතො චිතො ච ආහරිත්වා හත්තං ආකිරන්ති, සූපබ්‍යඤ්ජනං ආකිරන්ති, එකමිස්සකං හොති, එත්ථ අනාපත්තීති මහාපච්චරියං වුත්ත''න්ති (පාචි. අට්ඨ. 229).

1225-6. පරම්පරභොජනස්ස සරූපං **පදභාජනෙ** වුත්තනයෙන දස්සෙතුමාහ **''භොජනානම්පී''**තිආදි. තෙසමෙව පඤ්චන්නං භොජනානං අඤ්ඤතරං භොජනං පරිභුඤ්ජතීති යොජනා. **මහෙසිනා පරිදීපිතන්ති පදභාජනෙ** ''පරම්පරභොජනං නාම පඤ්චන්නං භොජනාන''න්තිආදිනා (පාචි. 227) නයෙන වුත්තං.

1227. **යත්ථාති** අනෙකෙහි එකභාජනෙ පක්ඛිත්තෙ යස්මිං භොජනෙති වුත්තං හොති එකෙනෙව දින්නෙ විචාරණාභාවා. **සබ්බමෙකරසං සියාති** විසුං විසුං විඤ්ඤායමානරසං අහුත්වා එකරසමෙව හොති.

1230. **''ගාමෙනා''**ති ඉමිනා ගාමට්ඨායෙව වුත්තා. **''නිමන්තිතස්ස දොසො න විජ්ජතී''**ති ඉදං ගාමපූගනිගමෙහි පච්චෙකං යොජෙතබ්බං. **ගාම**-සද්දෙන ''ගාමා වා අරඤ්ඤා වා''ති (පාරා. 91) එත්ථ විය නගරම්පි සඞ්ගහිතං. **පූගො** නාම විසුං විසුං සමූහා හුත්වා පුඤ්ඤකාරිනො ධම්මිකමනුස්සා. **නිගමො** නාම සාපණො මහාගාමො. සකලගාමෙන නිමන්තිතො හුත්වා සම්පත්තෙ යත්ථ කත්ථචි ගෙහෙ භුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්තීති අත්ථො. **පූගාදීසුපි** එසෙව නයො. යථාහ ''සකලෙන ගාමෙන එකතො හුත්වා නිමන්තිතස්සෙව යත්ථ කත්ථචි භුඤ්ජතො අනාපත්ති. පූගෙපි එසෙව නයො''ති (පාචි. අට්ඨ. 229). **නිච්චභත්තෙ දොසො න විජ්ජතීති** අනෙකට්ඨානතො දියමානං නිච්චභත්තම්පි උප්පටිපාටියා භුඤ්ජන්තස්ස න දොසොති වුත්තං හොති.

1231. කායො වාචා කායවාචාචිත්තන්ති ඉමෙහි ආපජ්ජනං කඨිනසමුට්ඨානං නාම. **ඉධ ක්‍රියං** නාම භොජනං, **අක්‍රියං** නාම පඨමනිමන්තනස්ස අවිකප්පනං, ඉදං ද්වයමෙවාහ **''භොජනඤ්චාවිකප්පන''**න්ති.

පරම්පරභොජනකථාවණ්ණනා.

1232-3. **පූවාති** අතිරසාදයො රසා. **පහෙණකත්ථායාති** පණ්ණාකාරත්ථාය. **පටියත්තාති** සම්පාදිතා. **පාථෙය්‍යත්ථායාති** ගමිකස්ස සම්බලත්ථාය. පටියත්තා මන්ථා චාති සම්බන්ධො. **මන්ථා** නාම බද්ධසත්තුඅබද්ධසත්තුතිලතණ්ඩුලාදයො. යථාහ ''බද්ධසත්තුඅබද්ධසත්තුතිලතණ්ඩුලාදි සබ්බං ඉධ මන්ථොත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 233). යෙ පූවා, මන්ථා චාති යොජනා. **හීති** නිපාතමත්තං. **තත්ථ** පටියත්තෙසු තෙසු පූවෙසු වා මන්ථෙසු වා. **භික්ඛුනාති** එත්ථ ''ආකඞ්ඛමානෙනා''ති සෙසො.

ද්වත්තිපත්තාති ද්වෙ වා තයො වා පත්තාති විග්ගහො. **පූරාති** මුඛවට්ටියා හෙට්ඨිමරාජිසමං පුණ්ණා. යථාහ ''මුඛවට්ටියා හෙට්ඨිමලෙඛාය සමපූරෙ පත්තෙ ගහෙත්වා''ති (පාචි. අට්ඨ. 233). ''ද්වත්තිපත්තා පූරා''ති චෙත්ථ පරිමාණං දස්සිතං, පරිමාණපරිමෙය්‍යානං අභෙදොපචාරෙන පූවමන්ථා ගහෙතබ්බා යථා ''ද්වෙ තිස්සො තණ්ඩුලනාළියො''ති. පූවෙහි වා සත්තූහි වාති යොජනා. **සත්තූති** බද්ධසත්තුඅබද්ධසත්තූනං ගහණං, ඉමිනාව තිලාදීනි උපලක්ඛිතානි. තතියපත්තස්ස මුඛවට්ටියා හෙට්ඨාරාජියා උද්ධං කත්වා පක්ඛිත්තඤ්චෙතං **''තතො උත්තරි''**න්ති ඉමිනා ච ගය්හති. යථාහ ''සචෙ තතියං පත්තං ථූපීකතං ගණ්හාති, පූවගණනාය පාචිත්තිය''න්ති (පාචි. අට්ඨ. 233).

1237. **තත්ථ** තෙසු පූවෙසු වා මන්ථෙසු වා ද්වෙ වෙ පත්තපූරා ලද්ධාති යොජනා. එකො පත්තපූරො පදාතබ්බොති යොජනා. **එකතොති** එකපත්තපූරතො න පදාතබ්බොති යොජනා, කිඤ්චිපි අකාමා න දාතබ්බන්ති අත්ථො. යථාහ ''යෙන එකො ගහිතො, න තෙන කිඤ්චි අකාමා දාතබ්බං. යථාරුචි කාතබ්බ''න්ති (පාචි. අට්ඨ. 233). එවං දදන්තෙන ආසනසාලාය වා අත්තනො නිබද්ධවාසට්ඨානෙ වා දිට්ඨස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස සාධාරණං කත්වා දාතබ්බං. **දානමත්තරෙන** න මිත්තානමෙව දාතබ්බං. යථාහ ''යථාමිත්තං පන දාතුං න ලබ්භතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 233).

1238-9. අපහෙණකං අපාථෙය්‍යං දෙන්තානන්ති සම්බන්ධො. යථාහ ''න පහෙණකත්ථාය න පාථෙය්‍යත්ථාය පටියත්තං දෙන්තී''ති (පාචි. 235). **තතොති** පහෙණකපාථෙය්‍යතො. **වා**-සද්දෙන ඉධ අවුත්තං ''ගමනෙ පටිප්පස්සද්ධෙ දෙන්තී''ති (පාචි. 235) **අනාපත්තිවාරෙ** වුත්තං සඞ්ගණ්හාති. **තදූනකන්ති** තතො ද්වත්තිපත්තතො ඌනකං. යථාහ ''ඌනකද්වත්තිපත්තපූරෙ පටිග්ගණ්හාතී''ති (පාචි. 235). අපාථෙය්‍යාදිඅත්ථාය පටියාදිතන්ති සඤ්ඤාය පාථෙය්‍යාදිං ගණ්හන්තස්සාපි ආපත්තියෙව අචිත්තකත්තා සික්ඛාපදස්ස. අත්තනොයෙව ගහණත්ථං ''ඉමස්ස හත්ථෙ දෙහී''ති වචනෙනාපි ආපජ්ජනතො වචීකම්මං.

1240. **අඤ්ඤෙනා**ති තද්ධිතලොපෙන නිද්දෙසො, අඤ්ඤතරෙනාති අත්ථො, පවාරිතොති සම්බන්ධො. **භොජනානන්**ති නිද්ධාරණෙ භුම්මං. **පවාරිතො**ති ‘‘ගණ්හථ භන්තෙ යාව ඉච්ඡථා’ති එවං යාවදත්ථපවාරණාය, සයඤ්ච ‘අලං ආවුසො ථොකං ථොකං දෙහී’ති එවං පටික්ඛෙපපවාරණාය’’ති **අට්ඨකථාය** වුත්තප්පකාරද්වයෙන පවාරිතොති අත්ථො . විකප්පද්වයෙ පකාරද්වයෙ පවාරිත-සද්දෙ වර-ධාතුස්ස පත්ථනවාරණත්ථවසෙනායමත්ථො වෙදිතබ්බො, ‘‘පාචිත්ති අනතිරිත්ත’’න්ති පදච්ඡෙදො. **‘‘අනතිරිත්තං භොජන’’**න්ති විසෙසිතබ්බමපෙක්ඛිත්වා **‘‘අඤ්ඤෙනා’’**ති එත්ථ විභත්තිං විපරිණාමෙත්වා ‘‘පඤ්චන්නං භොජනානං අඤ්ඤතරං භොජන’’න්ති යොජෙතබ්බං, වක්ඛමානෙ අනතිරිත්තකතභොජනනිද්දෙසෙ වුත්තෙසු පඤ්චසු භොජනෙසු අඤ්ඤතරං භොජනන්ති අත්ථො. ‘‘ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා’’ති (පාචි. 236, 238) සහ දෙසිතත්තා එකයොගඤායෙන ‘‘ඛාදනීයං වා’’ති ච ගහෙතබ්බං. පඤ්ච භොජනානි, කාලිකත්තයඤ්ච ඨපෙත්වා සබ්බං යාවකාලිකං ඛාදනීයන්ති වුත්තං.

1241. **අසන**න්ති එත්ථ විප්පකතභොජනං දිස්සති, භුඤ්ජමානො චෙ පුග්ගලො හොති, භොජනකිරියානුපච්ඡින්නා වත්තතීති අත්ථො. **භොජනන්**ති පවාරණපහොනකඔදනාදි හත්ථාදීසු දිස්සති. **හත්ථපාසො**ති පවාරණපහොනකං භොජනං දාතුං අභිහරිත්වා ඨිතොකාසො අඩ්ඪතෙය්‍යහත්ථප්පමාණො හොතීති වුත්තං හොති. අභිහරණං **අභිහාරො,** සො එව **අභිහාරතා,** තථා දාතුං ඨිතස්ස කායෙන කතො අභිහාරො දිස්සතීති වුත්තං හොති. **කායවාචාපටික්ඛෙපො**ති තථා අභිහටෙ භොජනෙ පටිග්ගාහකස්ස හත්ථවිකාරාදිකො කායිකො වා ‘‘අල’’න්තිආදිකො වාචසිකො වා පටික්ඛෙපො පඤ්ඤායතීති අත්ථො.

1242. **නිප්පපඤ්චෙනා**ති සහ වාසනාය පහීනතණ්හාදිපපඤ්චත්තයරහිතෙන තථාගතෙන.

1243. **තත්ථා**ති ඔදනාදීසු. **සත්තන්නන්**ති ‘‘සාලී’’තිආදිනා වක්ඛමානානුරූපානං.

1244. **ඔදකො**ති උදකෙ භවො. **එත්ථා**ති පඤ්චඞ්ගපවාරණාය. **අයංනිච්ඡයො**ති වක්ඛමානවිධිප්පකාරං විනිච්ඡයං දස්සෙති.

1245. **සාලී**ති සබ්බසාලිජාති. **වීහී**ති සබ්බවීහිජාති. **කඞ්ගූ**ති සෙතරත්තකාළභෙදා සබ්බා කඞ්ගුජාති. **වරකො** සෙතවරකො. **ධඤ්ඤෙන** සම්භතපුඤ්ඤසම්භාරෙන භගවතා.

1246. **තිණ**න්ති තිණබීජමෙව වුත්තං. **දීපිතං** සඞ්ගහිතං. **වරකචොරකො**ති සුඛුමවරකො.

1248. අඞ්ගසම්පත්තිං දස්සෙතුමාහ **‘‘හත්ථෙනා’’**තිආදි.

1249. **තනූ**ති තනුකා.

1250. **න රක්ඛති** පවාරණං.

1251-2. **ධඤ්ඤරසාදීනී**ති ආදි-සද්දෙන දධිආදයො ගහිතා. **ආරොපෙත්වා**ති උද්ධනං ආරොපෙත්වා. **ඵල**න්ති ඵලාඵලකාදිඵලං. **පණ්ණ**න්ති සූපසාකං. **කළීර**න්ති වෙළුආදීනං කළීරං. **බහූනී**ති තෙසමෙව විසෙසනං. **තත්ථ** වාති පක්ඛිත්තපණ්ණාදිම්හි තක්කාදිකෙ. **ඔධිං දස්සෙතී**ති එත්ථ ‘‘පරිභොගකාලෙ’’ති සෙසො. **සඤ්ජනෙතී**ති එත්ථ ‘‘ඵලාදියාගූ’’ති ලබ්භති.

1253-4. **රසෙ**ති මංසාදිරසෙ. ‘‘යාගුං ගණ්හථා’’ති වා ‘‘යාගු’’න්ති වා වත්වාති යොජෙතබ්බා. **යාගු සඞ්ගහිතා**ති එත්ථ ඔධිපඤ්ඤායනඅපඤ්ඤායනවිකප්පද්වයෙ යාගුයා සමො විනිච්ඡයොති අධිප්පායො.

1255. **ඡුපන්තී**ති සම්ඵුසන්ති. ඡුප සම්ඵස්සෙති ධාතු, පක්ඛිපන්තීති වුත්තං හොති. යථාහ ‘‘යත්ථ මච්ඡමංසං පක්ඛිපන්තී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 238-239). සාසපමත්තම්පි මච්ඡමංසං වා සචෙ පඤ්ඤායතීති යොජනා. **පවාරණ**න්ති එත්ථ ‘‘ජනෙතී’’ති සෙසො. **යාගුයා**ති පදං පච්චත්තවසෙන විපරිණාමෙත්වා යාගු ජනෙතීති යොජෙතබ්බං.

1256. **සංසට්ඨො**ති පරිස්සාවිතො න සඤ්ජනෙතීති යොජනා.

1257. සබ්බසො ඨපෙත්වාති සම්බන්ධො. මංසාදිපක්ඛිත්තඔදනාදිප්පකරණාවසෙසතො අඞ්ගං දස්සෙතුමාහ **‘‘සබ්බසො’’**ති. සබ්බසො න පවාරෙතීති යොජනා. **වෙළුතණ්ඩුල**න්ති වෙළුවීහීනං තණ්ඩුලං. **ආදි**-සද්දෙන කන්දමූලං සඞ්ගහිතං. යථාහ ‘‘වෙණුතණ්ඩුලාදීහි වා කන්දමූලඵලෙහි වා යෙහි කෙහිචි කතභත්ත’’න්ති.

1258. **තතොති** සාලිආදිතො, වෙළුආදිතො ච, තතො නිබ්බත්තා පුථුකා වාති අත්ථො. **තාහීති** පුථුකාහි. **සුද්ධාති** පුථුකාදීහි අමිස්සා න පවාරෙන්තීති සම්බන්ධො.

1259. **හට්ඨානන්ති** හජ්ජිතානං. සත්තුහි සඞ්ගහිතං **සත්තුසඞ්ගහිතං**.

1261. **සත්තූනං මොදකොති** සත්තුබද්ධං, බද්ධසත්තූති අත්ථො.

1263. **තෙහෙවාති** ලාජෙහි එව. **සුද්ධං බජ්ජකං වාති** වක්ඛමානනයෙන මච්ඡාදීහි අසම්මිස්සං බජ්ජකං.

1264. **"පූරිත"**න්තිආදිනා තබ්බිපරියායං දස්සෙති. **තන්ති** කුණ්ඩකාදි.

1266. **අකප්පියං** මංසං. **අවත්ථුත්තාති** අකප්පියමංසානං වාරෙතබ්බත්තා පවාරණාය අවත්ථුත්තා.

1267. **වත්ථුකත්තාති** කප්පියමංසස්ස පවාරණාය වත්ථුභූතත්තා. **පවාරෙතීති** එත්ථ ''ඛාදියමානස්ස ච මංසත්තා''ති සෙසො දට්ඨබ්බො. යථාහ ''යං පන ඛාදති, තං කිඤ්චාපි පටික්ඛිපිතබ්බට්ඨානෙ ඨිතං, ඛාදියමානං පන මංසභාවං න ජහතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 238-239).

1268. **කිඤ්චි කප්පියභොජනන්ති** පඤ්චසු භොජනෙසු යං කිඤ්චි කප්පියභොජනං.

1269. **අකප්පියං මංසං අඤ්ඤන්ති** අකප්පියමංසතො අවසෙසං කුලදූසනාදිවසෙන උප්පන්නභොජනං ගහිතං. යථාහ ''කුලදූසනවෙජ්ජකම්මඋත්තරිමනුස්සධම්මාරොචනසාදිතරූපියාදීහි නිබ්බත්තං බුද්ධපටිකුට්ඨං අනෙසනාය උප්පන්නං අකප්පියභොජනං පටික්ඛිපති, න පවාරෙතී''ති.

1270-1. අසනං භොජනන්ති අඞ්ගද්වයෙ විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **"සචෙ අජ්ඣොහට"**න්තිආදි. **අජ්ඣොහටන්ති** පරගලගතං හොති. **"පත්තෙ"**ති ඉමිනා ථාලකාදිභාජනඤ්ච ගහිතං. කත්ථචි භොජනං නත්ථීති යොජනා. පත්තෙ, හත්ථෙ, මුඛෙ වා යත්ථ කත්ථචි පඤ්චන්නං භොජනානං කිඤ්චි න විජ්ජති, ගන්ධමත්තං පඤ්ඤායතීති වුත්තං හොති.

1272. ආදායාති එත්ථ ''අඤ්ඤත්‍ර භුඤ්ජිතු''න්ති සෙසො. ''යොපි අඤ්ඤත්‍ර ගන්ත්වා භුඤ්ජිතුකාමො මුඛෙ භත්තං ගිලිත්වා සෙසං ආදායා''තිආදිනා (පාචි. අට්ඨ. 238-239) **මහාපච්චරියට්ඨකථායං** වුත්තවචනස්ස පමාණත්තා ආහ **"න පවාරෙතී"**ති.

1273. ''මුඛෙ භත්තං ගිලිතං, හත්ථෙ භත්තං විසාසාදස්ස දාතුකාමො, පත්තෙ භත්තං භික්ඛුස්ස දාතුකාමො, සචෙ තස්මිං ඛණෙ පටික්ඛිපති, න පවාරෙතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 238-239) එවමාගතං **කුරුන්දට්ඨකථං** සඞ්ගහෙතුං ''මුඛෙ ච භත්ත''න්තිආදිවචනතො ච ''අසනස්ස උපච්ඡෙදා''තිආදිනා වක්ඛමානාය යුත්තියා අසනාවසානෙ යුජ්ජමානත්තා ච ඉමිස්සා ගාථාය ''භොත්තුකාමො''ති පාඨං අග්ගහෙත්වා **"දාතුකාමො"**ති පාඨො ගහෙතබ්බො.

1274. **"අසනස්ස උපච්ඡෙදා"**ති ඉමිනා තස්මිංයෙව ආසනෙ යථානිසින්නෙනෙව කාතබ්බෙ අසනෙ ආසාවච්ඡෙදො දීපිතො. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''තස්මිං පන ආසනෙ න භුඤ්ජිතුකාමො, විහාරං පවිසිත්වා භුඤ්ජිතුකාමො, අඤ්ඤස්ස වා දාතුකාමො''ති (පාචි. අට්ඨ. 238-239). **කුරුන්දට්ඨකථායං** තස්ස විනිච්ඡයස්ස දස්සිතත්තා **"මහාපඤ්ඤා"**ති කුරුන්දට්ඨකථාචරියං සන්ධායාහ. **කාරණාකාරණඤ්ඤුනොති** ''පවාරණස්ස ඉදං කාරණං, ඉදං අකාරණ''න්ති ජානන්තා. ''කාරණාකාරණඤ්ඤුනා''ති කත්ථචි පොත්ථකෙ ලිඛන්ති. තත්ථ මහාපඤ්ඤා කාරණාකාරණඤ්ඤුනො ආචරියා අසනස්ස…පෙ…. සොති හි කාරණං කථයන්තීති යොජනා.

1275. හත්ථපාසඞ්ගෙ විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **"ගණ්හතො…පෙ…. පසාරිත"**න්ති. **ගණ්හතොති** යෙන ඉරියාපථෙන සමන්නාගතො හුත්වා ගණ්හාති, එවං ගණ්හතො. **පච්ඡිමං අඞ්ගන්ති** දායකෙන දින්නස්ස පටිග්ගාහකස්ස යො අවයවො පරභාගෙ හොති , තං ඨානාදිඉරියාපථසමන්නාගතස්ස පටිග්ගාහකස්ස පණ්හිආදිං පච්ඡිමං අඞ්ගං. දදතො පසාරිතං හත්ථං විනා පුරිමං අඞ්ගන්ති යොජනා. **පසාරිතං හත්ථන්ති** එත්ථ ''දාතු''න්ති සෙසො. **උභින්නන්ති** එත්ථ ''අන්තරෙ''ති සෙසො. පටිග්ගාහකදායකානං පච්ඡිමපුරිමානං උභින්නං අඞ්ගානං අන්තරෙ ඔකාසෙ. අඩ්ඪං උපඩ්ඪං හත්ථං තෙය්‍යං තතියං යස්සාති විග්ගහො, අතිරෙකවිදත්ථිද්වයරතනප්පමාණන්ති අත්ථො.

1276. අභිහාරඞ්ගෙ විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **"තස්මි"**න්තිආදි. අඩ්ඪතෙය්‍යො **තස්මිං ඨානෙ ඨත්වාති** යොජනා, ද්විරතනවිදත්ථිපමාණෙ තස්මිං ඨානෙ ඨත්වාති අත්ථො. **අභිහටන්ති** උපනීතං. **තාදිසන්ති** අභිහටසදිසං, පවාරණපහොනකානං පඤ්චන්නං භොජනානං අඤ්ඤතරන්ති අත්ථො.

1277-8. ආධාරකෙ **වාපීති** වලයාදිපත්තාධාරකෙපි. **ඌරුසූති** ද්වින්නං ඌරූනං මජ්ඣෙ, අඞ්කෙති අත්ථො. **ආහරිත්වාති** අභිහරිත්වා. **හත්තං ගණ්හාතීති** එත්ථ ''ඉතො''ති සෙසො, ''ඉතො හත්තං ගණ්හා''ති අනන්තරෙ නිසින්නො ච භාසතීති යොජනා. **හත්තන්ති** උපලක්ඛණං, පඤ්චසු භොජනෙසු යං කිඤ්චීති අත්ථො. **තන්ති** තථා ගණ්හිතුං වුත්තභත්තාදිභොජනං. **අභිහාරස්ස චාති** එත්ථ **ච**-සද්දො පදපූරණත්ථො, එවකාරත්ථො වා, අභාවා එවාති යොජනා.

1279. **''හත්තපච්ඡි''**න්ති ඉදං උපලක්ඛණං.

1280. **දීයමානෙති** එත්ථ ''භොජනෙ''ති සෙසො. **ඉතරොති** හත්ථපාසෙ නිසින්නො. අභිහාරඞ්ගස්ස අභාවා සො **න පවාරිතොති**.

1281. පටික්ඛෙපඞ්ගෙ විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **''කායෙනා''**තිආදි. වාචාභිහාරස්ස අනඞ්ගත්තා ආහ **''කායෙනාභිහට''**න්ති. යථාහ ''වාචාය අභිහටං පටික්ඛිපතො පවාරණා නත්ථී''ති (පාචි. අට්ඨ. 238-239). අභිහටභොජනං පටික්ඛිපිතුං අඞ්ගුලියො වා හත්ථං වා හත්ථගතස්ස කස්සචි චලනාදිං යං කඤ්චි කායවිකාරං කරොන්තො, භමුං උක්ඛිපන්තො, කුජ්ඣිත්වා ඔලොකෙන්තො වා කායෙන පටික්ඛිපතීති වුච්චති. ''අල''න්ති වා ''න ගණ්හාමී''ති වා ''ආගමෙහී''ති වා ''අධිවාසෙහී''ති වා ''මා ආකිරා''ති වා ''අපගච්ඡාහී''ති වා එවමාදිකං වදන්තො වාචාය පටික්ඛිපතීති වුච්චති.

1282-3. **ආකිරාති** එත්ථාපි ''ඉති වා''ති යොජෙතබ්බං. එවං වදන්තස්ස නිවාරෙතුකාමතාචිත්තෙ සතිපි නිවාරණවචනෙන හොන්තං පවාරණං ආකිරාතිආදිවිධිවචනෙ න හොතීති ආහ **''න පන'න්ති පවාරණා''**ති. පවාරණා පන න අත්ථීති යොජනා.

1284. ''රසං ගණ්හථා''ති වදෙති සම්බන්ධො. **තං සුත්වාති** තං වචනං සුත්වා.

1285. **''සාර''**න්ති ඉදං වණ්ණභණනමත්තං. **''ඉද''**න්ති සාමඤ්ඤෙන මච්ඡමංසං වදති, පවාරණඞ්ගං හොති. **මච්ඡරසං මංසරසන්ති** එත්ථ ද්වන්දසමාසස්සපි සම්භවතො ''මච්ඡං, මංසං ගණ්හා''ති ච වුත්තං හොති, තඤ්ච අඞ්ගං හොති.

1286. ''රසං ගණ්හා''ති වුත්තෙ පනස්ස විකප්පස්ස අභාවා පවාරණස්ස අඞ්ගං න හොති. තෙනෙවාහ **''අත්ථි ච මංසං චෙ''**ති.

1287. **මුහුත්තං ආගමෙහීති** කඤ්චි කාලං ඔලොකෙහි.

1288. **පනසාදීහීති** **ආදි**-සද්දෙන වෙත්තඞ්ගාදීනං ගහණං.

1290. **මච්ඡසූපං මංසසූපන්ති** එත්ථ සමාසවිකප්පා ''මච්ඡරසං මංසරස''න්ති එත්ථ විය දට්ඨබ්බා.

1291. **කරම්බකන්ති** මච්ඡමංසෙන වා අඤ්ඤෙන වා මිස්සස්සෙව සූපවිසෙසස්ස නාමං. තෙනෙව ච ''මංසකරම්බකං ගණ්හථ, මච්ඡකරම්බකං ගණ්හථා''ති වුත්තෙ නිසෙධෙන පවාරණා හොති, ''කරම්බකං ගණ්හථා''ති වුත්තෙ අනියතවචනත්තා න හොති. කළීරසූපාදීහි සමානවිනිච්ඡයභාවං දස්සෙතුමාහ **''එසෙව නයො වුත්තො''**ති.

1292. **වුත්තස්මින්ති** වුත්තෙ.

1293. **යෙනාති** හත්තෙන. **ආපුච්ඡිතොති** ''ගණ්හථා''ති වුත්තො. **තස්ස** හත්තස්ස. **අත්ථිතාය** යාගුයා විජ්ජමානත්තා. **ඉති කාරණන්ති** ඉදං පවාරණකාරණං.

1294. ''යාගුමිස්සකං ගණ්හා''ති වුත්තෙ සා යාගු **තත්ථ** තස්මිං අභිහටෙ භාජනෙ පක්ඛිත්තභත්තෙන සමා වා බහුතරා වා චෙ හොති, **සො** එවං වත්වා අභිහටං පටික්ඛෙපං භික්ඛු න පවාරෙති කිරාති යොජනා. **කිරාති** අරුචිං සූචෙති. තෙනෙව වක්ඛති ''කාරණං පන දුද්දස''න්ති.

1295. **සබ්බත්ථාති** සබ්බඅට්ඨකථාසු.

1296. **විසුං කත්වාති** එකසිත්ථම්පි යථා න හොති, තථා රසං වා ඛීරං වා හත්තතො වියොජෙත්වා.

1297. **ගච්ඡන්තෙනෙවාති** යාව භොජනනිට්ඨානං, තාව ගච්ඡන්තෙනෙව. යථාහ ''ගච්ඡන්තෙන නදිපූරං පත්තෙනපි අට්ඨත්වා නදිතීරෙ ගුම්බං පරික්ඛිපිත්වා විචරන්තෙන නාවං වා සෙතුං වා ආරුළ්හෙන අට්ඨත්වා වට්ටෙත්වා විචරන්තෙනා''ති.

1298. **සොති** ගච්ඡන්තො. **තතොති** ඨානතො, ගමනඉරියාපථස්ස විකොපිතත්තාති අධිප්පායො.

1299. **ආසනං අවිචාලෙත්වාති** නිසජ්ජාවසෙන වුට්ඨට්ඨානං අචාලෙත්වා, අනුට්ඨහිත්වාති වුත්තං හොති. ''අදින්නාදානෙ විය ඨානාචාවනං ගහෙතබ්බ''න්ති **ගණ්ඨිපදෙ** වුත්තං.

1300. **තතොති** පවාරිතකාලතො උද්ධං, **තතො** නිසින්නට්ඨානතො වා. ඉතො, එත්තො වා. **ඊසකම්පි සංසරිතුන්ති** නිසින්නට්ඨානතො ඉතො චිතො ච ථොකම්පි සංසරිතුං, අපගන්තුන්ති අත්ථො.

1301. **සබ්බත්ථාති** පීඨකාදිසංහාරිමෙ සබ්බස්මිං ආසනෙ. **''විනයඤ්ඤුනා''**ති ඉමිනා ''සචෙ පන නං සහ මඤ්චෙන උක්ඛිපිත්වා අඤ්ඤත්‍ර නෙන්ති, වට්ටතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 238-239) **අට්ඨකථායං** ''පීඨකාදීසුපි අයමෙව විනිච්ඡයො''ති වුත්තභාවං ජානන්තෙනාති වුත්තං හොති.

1302. **නිපජ්ජිත්වාති** එත්ථ ''පරිවත්තන්තෙන යෙන පස්සෙන නිපන්නො, තස්ස ඨානං නාතික්කමෙතබ්බ''න්ති වචනතො පුබ්බසයිතට්ඨානං අවිජහිත්වා සයිත්වායෙවාති අත්ථො. **තථෙවාති** උක්කුටිකො හුත්වාවාති වුත්තං හොති. ''තස්ස පන හෙට්ඨා පලාලපීඨං වා කිඤ්චි වා නිසීදනකං දාතබ්බ''න්ති (පාචි. අට්ඨ. 238-239) **අට්ඨකථායං** වුත්තං.

1303. අතිරිත්තං කරොන්තෙන සික්ඛුනා භාජනං ඔනමෙත්වාන භොජනෙ දස්සිතෙ අථ ''අලමෙතං සබ්බ''න්ති වත්තබ්බන්ති යොජනා. තත්ථ **අතිරිත්තං කරොන්තෙනාති** ''අතිරිත්තං නාම කප්පියකතං හොති, පටිග්ගහිතකතං හොති, උච්චාරිතකතං හොති, හත්ථපාසෙ කතං හොති, භුත්තාවිනා කතං හොති, භුත්තාවිනා පවාරිතෙන ආසනා අවුට්ඨිතෙන කතං හොති, 'අලමෙතං සබ්බ'න්ති වුත්තං හොති, ගිලානාතිරිත්තං හොතී''ති (පාචි. 239) වුත්තෙසු අට්ඨසු ආකාරෙසු අන්තං විනා පුරිමෙහි සත්තහි විනයකම්මාකාරෙහි අතිරිත්තං කරොන්තෙනාති වුත්තං හොති. යථාහ ''ඉමෙහි සත්තහි විනයකම්මාකාරෙහි යං අතිරිත්ත''න්තිආදි (පාචි. අට්ඨ. 238-239).

ඉධ අතිරිත්තං කාතුං අභිහටභොජනං කප්පියඤ්ච නාම හොති, කප්පියකතෙන සිඞ්ගිවෙරලසුණාදිවත්ථුනා යුත්තතාය ච අකප්පියමංසාභාවෙන ච කුලදූසනාදීහි අනුප්පන්නභාවෙන ච කතඤ්ච නාම හොති. ''අලමෙතං සබ්බ''න්ති අතිරිත්තකතභාවතො එවං කප්පියඤ්ච තං කතං චාති **කප්පියකතන්ති** වුත්තං හොති. එවමුපරිපි **කත**-සද්දස්ස අත්ථො ච සමාසවිග්ගහො ච වෙදිතබ්බො . අවසිට්ඨපදෙසු භික්ඛුනා පටිග්ගහිතං **පටිග්ගහිතං** නාම. තං කාරාපෙත්වා ආගතෙන භික්ඛුනා ථොකං උච්චාරෙත්වා, ඔතාරෙත්වා වා දස්සිතං **උච්චාරිතකතං** නාම. කප්පියං කාරාපෙතුමාගතස්ස අඩ්ඪතෙය්‍යහත්ථප්පමාණහත්ථපාසබ්භන්තරගතෙන අතිරිත්තකතං **''හත්ථපාසෙ කත''**න්ති වුච්චති. අන්තමසො පවාරණජනකං යං කිඤ්චි භොජනං කුසග්ගෙනාපි ගහෙත්වා භුත්තත්තා **භුත්තාවිනා**. යථාහ ''පඤ්චන්නං භොජනානං අඤ්ඤතරං භොජනං අන්තමසො කුසග්ගෙනාපි භුත්තං හොතී''ති. භුඤ්ජන්තො පවාරිතො හුත්වා යො ආසනං න කොපෙති, සො භුත්තාවී පවාරිතො ''ආසනා අවුට්ඨිතො''ති වුච්චති, තෙන කතං **''භුත්තාවිනා...පෙ.... අවුට්ඨිතෙන කත''**න්ති වුත්තං. ''අලමෙතං සබ්බ''න්ති වචීභෙදං කත්වා වුත්තං **''අලමෙතං සබ්බන්ති වුත්තං හොතී''**ති දස්සිතං. අයං සත්තවිධො විනයකම්මාකාරො නාම.

ගිලානාතිරිත්තකං පන ඉමිස්සා ගාථාය අවුත්තම්පි අනතිරිත්තසන්දස්සනත්ථං වක්ඛමානාය ''කත''න්තිආදිගාථාය ''න ගිලානාතිරිත්තකඤ්චා''ති ඉමස්ස විපරියායතො වෙදිතබ්බං. ගිලානතො අතිරිත්තං, තස්ස අඤ්ඤදිනෙසු භුඤ්ජනත්ථාය උපට්ඨාපිතම්පි **ගිලානාතිරිත්තං** නාම.

''තෙන භික්ඛුනා''ති ඉමිනා ''භුත්තාවිනා''ති ච ''භුත්තාවිනා පවාරිතෙන ආසනා වුට්ඨිතෙනා''ති ච වුත්තප්පකාරෙන විසිට්ඨං තෙනෙව පාකටං භික්ඛුං පරාමසති, පවාරණජනකානං පඤ්චන්නං භොජනානං අඤ්ඤතරං අප්පමත්තකම්පි භුත්තාවිනා, භුත්තාවී පවාරිතොපි හුත්වා ආසනා අවුට්ඨිතෙන වා භික්ඛුනාති වුත්තං හොති. **ඔනමිත්වාන භාජනෙති** එත්ථ ''දස්සිතෙ භොජනෙ''ති සෙසො, ''අථා''ති ඉමිනා සම්බන්ධො. කප්පියකරණාරහානි සිඞ්ගිවෙරාදීනි කප්පියං කාරෙත්වා පටිග්ගහාපෙත්වා ආගන්ත්වා හත්ථපාසබ්භන්තරෙ පත්වා අතිරිත්තං කාරාපෙන්තෙන භික්ඛුනා භාජනං ථොකං ඔනාමෙත්වා උච්චාරෙත්වා දස්සිතකාලානන්තරාති වුත්තං හොති. උත්තරි කාතබ්බං දස්සෙතුමාහ **''අල''**න්තිආදි.

එත්තාවතා **''තෙන භික්ඛුනා''**ති ඉමිනා ''භුත්තාවිනා කතං, භුත්තාවිනා පවාරිතෙන ආසනා අවුට්ඨිතෙන කත''න්ති අඞ්ගද්වයං සඞ්ගහිතං. **''ඔනමෙත්වාන භාජන''**න්ති ඉමිනා ''උච්චාරිතකතං හොතී''ති ඉදං සඞ්ගහිතං. ''කප්පියකතං, පටිග්ගහිතකතං, හත්ථපාසෙකත''න්ති ඉදං තයං අනන්තරියවාචිනා **අථ**-සද්දෙන සඞ්ගහිතං. ''අලමෙතං සබ්බ''න්ති ඉදං පනෙත්ථ සරූපෙනෙව දස්සිතන්ති දට්ඨබ්බං.

1304. පත්තෙ ඨිතභොජනමෙව අතිරිත්තං කාතබ්බන්ති නත්ථි, පච්ඡිආදීසු යත්ථ කත්ථචි භාජනෙ ඨිතම්පි කාතබ්බන්ති දස්සෙතුමාහ **"කප්පියං පනා"**ති. **කුණ්ඩෙති** හණ්ඩුක්ඛලියං. **භාජනෙති** යං කිඤ්චි භාජනං ගහිතං.

1305. **එතන්ති** අතිරිත්තකතං එතං භොජනං. තං එකමෙව ඨපෙත්වාති යොජනා. "වට්ටතෙවා"ති වුත්තෙපි අබ්භඩ්ගාදීනමත්ථායාති ගණ්හෙය්‍යුන්ති ආහ **"භුඤ්ජිතබ්බ"**න්ති, තමෙකං විනා පරෙහි පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති අත්ථො.

1306-7. **කප්පියං කාරෙත්වාති** අතිරිත්තං කාරෙත්වා. **ආකිරන්ති චෙති** යදි පක්ඛිපන්ති. පුන තථා අතිරිත්තං කාරෙත්වා භුඤ්ජිතබ්බන්ති යොජනා.

තං කෙන අතිරිත්තං කාතබ්බන්ති ආහ **"යෙනා"**තිආදි. **තන්ති** අතිරිත්තකතං භොජනං. **යෙන අකතන්ති** යෙන භික්ඛුනා පඨමං අතිරිත්තං න කතං, තෙන කාතබ්බන්ති සම්බන්ධො. යථාහ "යෙන අකතන්ති අඤ්ඤෙන භික්ඛුනා යෙන පඨමං න කතං, තෙන කාතබ්බ"න්ති (පාචි. අට්ඨ. 238-239). යං වා අකතං, තං විසුං තෙන වා කාතබ්බන්ති යොජනා. **යං වා අකතන්ති** තස්මිං අතිරිත්තකතභොජනෙ අපක්ඛිත්තං යං භොජනං අතිරිත්තං න කතං. **තං විසුං තෙන වා කාතබ්බන්ති** පච්ඡා පක්ඛිත්තං භොජනං අතිරිත්තං කතෙන යථා අමිස්සං හොති, තථා අඤ්ඤස්ස භාජනස්ස ගහණවසෙන විසුං කාරෙත්වා තෙන පඨමං කතාතිරිත්තෙනාපි අතිරිත්තං කාතබ්බං. යථාහ – "යඤ්ච අකතන්ති යෙන පඨමං කප්පියං කතං, තෙනාපි යං අකතං, තං කාතබ්බං. පඨමභාජනෙ පන කාතුං න ලබ්භති. තත්ථ හි කරියමානං පඨමං කතෙන සද්ධිං කතං හොති, තස්මා අඤ්ඤස්මිං භාජනෙ කාතුං වට්ටතීති අධිප්පායො"ති.

1308. **අකප්පියාදීහි සත්තහීති** "අනතිරිත්තං නාම අකප්පියකතං හොති, අප්පටිග්ගහිතකතං හොති, අනුච්චාරිතකතං හොති, අහත්ථපාසෙ කතං හොති, අභුත්තාවිනා කතං හොති, භුත්තාවිනා ච පවාරිතෙන ආසනා වුට්ඨිතෙන කතං හොති, 'අලමෙතං සබ්බ'න්ති අවුත්තං හොතී"ති (පාචි. 239) වුත්තෙහි සත්තහි විනයකම්මාකාරෙහි. අතිරිත්තං කතන්ති යොජනා. "හොති අනතිරිත්තක"න්ති පදච්ඡෙදො.

1309. උපකට්ඨවෙලායපි අතිරිත්තං කරොන්තෙන "අහං පාතොව භුඤ්ජි"න්ති වා "ථොකං පරිභුඤ්ජි"න්ති වා අචින්තෙත්වා කාතබ්බන්ති දස්සෙතුමාහ **"යොපී"**තිආදි. **උපකට්ඨූපනීතම්පීති** උපකට්ඨවෙලාය උපනීතම්පි භොජනං.

1310. **යාමාදිකාලිකන්ති** යාමසත්තාහයාවජීවිකකාලිකං. **අනාමිස්සන්ති** ආමිසෙන අමිස්සං. **තං** යාමාදිකාලිකං පරිභුඤ්ජතොති සම්බන්ධො.

1312. ගිලානස්ස භුත්තාතිරිත්තං විය කදාචි භුඤ්ජිස්සතීති උද්දිස්ස ඨපිතම්පි ගිලානාතිරිත්තං නාමාති **අට්ඨකථායං** (පාචි. අට්ඨ. 238-239 අත්ථතො සමානං) වුත්තං. "විහාරාදීසු ගිලානස්ස පාපුණනකොට්ඨාසම්පි ගිලානාතිරිත්තං නාමා"ති වදන්ති.

1313. **කඨිනෙනාති** පඨමකඨිනෙන.

පඨමපවාරණකථාවණ්ණනා.

1314. **අනතිරිත්තෙනාති** එත්ථ "ඛාදනීයෙන වා භොජනීයෙන වා"ති සෙසො. එත්ථ **"ඛාදනීයං** නාම පඤ්චභොජනානි යාමකාලිකං සත්තාහකාලිකං යාවජීවිකං ඨපෙත්වා අවසෙස"න්ති (පාචි. 239) වුත්තං පඤ්චභොජනතො අඤ්ඤං සබ්බං යාවකාලිකං ඛාදනීයං නාම. "භොජනීයං නාම පඤ්ච භොජනානි ඔදනො කුම්මාසො සත්තු මච්ඡො මංස"න්ති (පාචි. 239) වුත්තං. එත්ථ විනිච්ඡයො අනන්තරසික්ඛාපදෙ වුත්තො. **පවාරෙය්‍යාති** එත්ථ "අභිහට්ඨු"න්ති සෙසො. **අභිහට්ඨුං පවාරෙය්‍යාති** අභිහරිත්වා "හන්ද භික්ඛු යාවතකං ඉච්ඡසි, තාවතකං ගහෙත්වා ඛාද වා භුඤ්ජ වා"ති එවං පවාරෙය්‍ය. **"පවාරිත"**න්තිපදං වුත්තත්ථමෙව. **ජානන්ති** සුත්වා වා දිස්වා වා තස්ස පවාරිතභාවං ජානන්තො. **ආසාදනාපෙක්ඛොති** ආසාදනං චොදනං මඞ්කුකරණභාවං අපෙක්ඛමානො. **භුත්තෙති** තස්ස පයොගෙන ඉතරෙන භුඤ්ජිත්වා පරියොසාපිතෙ. **තස්සාති** යො තස්ස පවාරිතභාවං ඤත්වා "භුඤ්ජා"ති නියොජෙසි, තස්ස.

1315-6. එකස්ස භුඤ්ජනෙන අඤ්ඤස්ස පාචිත්ති හොතීති කථමෙතන්ති ආසඞ්කාය තථා වුත්තත්තා පරිහරිතුමාහ **"දුක්කටං…පෙ…. දස්සිත"**න්ති. **ඉතරස්ස ගහණෙති** පවාරිතභික්ඛුනො භුඤ්ජනත්ථාය පටිග්ගහණෙ. **අජ්ඣොහාරපයොගෙසු චාති** එත්ථාපි "ඉතරස්සා"ති සම්බන්ධො. **සබ්බං** දුක්කටං, පාචිත්තියඤ්ච. **දස්සිතන්ති** "අභිහරති, ආපත්ති දුක්කටස්ස. තස්ස වචනෙන 'ඛාදිස්සාමි භුඤ්ජිස්සාමී'ති පටිග්ගණ්හාති, ආපත්ති දුක්කටස්ස. අජ්ඣොහාරෙ අජ්ඣොහාරෙ ආපත්ති දුක්කටස්ස. භොජනපරියොසානෙ ආපත්ති පාචිත්තියස්සා"ති (පාචි. 244) දෙසිතං භගවතාති අත්ථො.

1317. **උභයත්ථාපි විමතිස්සාති** පවාරිතෙ ච අපවාරිතෙ ච විමතිස්ස. **දුක්කටං පරිදීපිතන්ති** "පවාරිතෙ වෙමතිකො. අප්පවාරිතෙ වෙමතිකො, ආපත්ති දුක්කටස්සා"ති (පාචි. 245) දෙසිතං.

1318. **කාරාපෙත්වාති** එත්ථ ‘‘භුඤ්ජාහී’’ති සෙසො. **අඤ්ඤස්සත්ථායාති** එත්ථ ‘‘අභිහරන්තො ගච්ඡාහී’’ති සෙසො.

1319. **ඔමසවාදතුල්‍යාවාති** ඉදං අදින්නාදානසමුට්ඨානං සන්ධායාහ.

දුතියපවාරණකථාවණ්ණනා.

1320. **ඛාදනීයං වාති** පඤ්ච භොජනානි ච කාලිකත්තයඤ්ච විනා අවසෙසෙසු යං කිඤ්චි වා. **භොජනීයං වාති** පඤ්චසු භොජනෙසු අඤ්ඤතරම්පි. **විකාලෙති** විගතෙ කාලෙ. කාලො නාම අරුණුග්ගමනතො යාව මජ්ඣන්තිකා, තදඤ්ඤො විකාලො. යථාහ ‘‘විකාලො නාම මජ්ඣන්තිකෙ වීතිවත්තෙ යාව අරුණුග්ගමනා’’ති (පාචි. 249). ඨිතමජ්ඣන්තිකොපි කාලෙයෙව සඞ්ගය්හති. යථාහ ‘‘ඨිතමජ්ඣන්තිකොපි කාලසඞ්ගහං ගච්ඡති. තතො පට්ඨාය පන ඛාදිතුං වා භුඤ්ජිතුං වා න සක්කා, සහසා පිවිතුං පන සක්කා භවෙය්‍ය. කුක්කුච්චකෙන පන න කාතබ්බං. කාලපරිච්ඡෙදජානනත්ථඤ්ච කාලත්ථම්භො යොජෙතබ්බො, කාලබ්භන්තරෙව භත්තකිච්චං කාතබ්බ’’න්ති (පාචි. අට්ඨ. 248-249). **දොසන්ති** පාචිත්තියං.

1321. ‘‘ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා’’ති එත්ථ භොජනීයස්ස පවාරණසික්ඛාපදෙ දස්සිතසරූපත්තා ඛාදනීයං තාව සරූපතො දස්සෙතුමාහ **‘‘යමාමිසගත’’**න්තිආදි. **එත්ථාති** එතෙසු ඛාදනීයභොජනීයෙසු. යං පන වනමූලඵලාදිකං **ආමිසගතං** ආමිසෙ යාවකාලිකෙ පරියාපන්නං, තං ඛාදනීයන්ති යොජනා. **කාලිකෙස්වසමොහත්ථ**න්ති එත්ථ ගාථාබන්ධවසෙන ම-කාරලොපො, අසම්මොහත්ථන්ති වුත්තං හොති. **ඉදන්ති** වක්ඛමානං සන්ධායාහ.

1322. **මූලන්ති** යං කිඤ්චි රුක්ඛලතානං මූලං. **කන්දන්ති** රුක්ඛලතානමෙව කන්දං. **මුළාලන්ති** පදුමගච්ඡමූලකන්දං. **මත්ථකන්ති** තාලනාළිකෙරාදීනං මත්ථකං, වෙළුකළීරපල්ලවඞ්කුරානඤ්ච එත්ථෙව සඞ්ගහො. **ඛන්ධකන්ති** උච්ඡුආදිඛන්ධකං. **තචන්ති** ඡල්ලි. **පත්තන්ති** පණ්ණං. **පුප්ඵන්ති** කුසුමං. **ඵලන්ති** රුක්ඛලතාදීනං ඵලං. **අට්ඨීති** රුක්ඛලතාදිබීජං. **පිට්ඨන්ති** ධඤ්ඤාදිපිට්ඨං. **නිය්‍යාසන්ති** සිලෙසං. ‘‘ඛාදනීය’’න්ති සබ්බත්ථ පකරණතො ලබ්භති.

1323. එවං ඛාදනීයානං මාතිකං නික්ඛිපිත්වා තෙ සරූපතො දස්සෙතුමාහ **‘‘මූලඛාදනීයාදීන’’**න්තිආදි. තත්ථ රුක්ඛමූලමෙව ඛාදනීයං, තං ආදි යෙසන්ති විග්ගහො. **මුඛමත්තනිදස්සනං නිබොධථාති** එත්ථ ‘‘මයා කරියමාන’’න්ති සෙසො. **මුඛමත්තන්ති** පවෙසද්වාරමත්තං, නිරවසෙසතො දස්සනෙ පපඤ්චභීරුකානං පුබ්බෙ භයං හොතීති සඞ්ඛෙපතො ඛාදනීයානි දස්සිස්සන්ති වුත්තං හොති. තථා දස්සනෙ පයොජනමාහ **‘‘නාමත්ථෙසු භික්ඛූනං පාටවත්ථායා’’**ති, මූලඛාදනීයාදීනං නාමෙසු ච තදත්ථෙසු ච භික්ඛූනං පාටවුප්පාදනත්ථන්ති අත්ථො.

1324-5. මූලකමූලාදීනි උපදෙසතොයෙව වෙදිතබ්බානි. න හි තානි පරියායන්තරෙන වුච්චමානානිපි සක්කා විඤ්ඤාතුං. පරියායන්තරෙනපි හි වුච්චමානෙ තං තං නාමං අජානන්තානං සම්මොහොයෙව සියා, තස්මා තත්ථ න කිඤ්චි වක්ඛාම. **සාකානන්ති** සූපෙය්‍යපණ්ණානං. **ඉධාති** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ. **ආහාරත්ථන්ති** ආහාරෙන කත්තබ්බපයොජනං, ආහාරකිච්චන්ති වුත්තං හොති. ‘‘ආමිසත්ථ’’න්තිපි ලිඛන්ති. **ඵරන්තීති** විත්ථාරෙන්ති.

1326. **ජරට්ඨන්ති** පුරාණකන්දං. යං තං ජරට්ඨන්ති සම්බන්ධො. සෙසානං ජරට්ඨං යාවකාලිකන්ති යොජනා. **සෙසානන්ති** මූලකාදීනි වුත්තානි. යථාහ ‘‘මූලකඛාරකජජ්ඣරිමූලානං පන ජරට්ඨානිපි ආමිසගතිකානෙවා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 248-249).

1331. **ධොතොති** නිබ්බත්තිතපිට්ඨො.

1332. අධොතො ඛීරවල්ලියා කන්දොති යොජනා. **වාක්‍යපථාතීතාති** ‘‘අසුකො වා අසුකො වා’’ති වත්වා පරියන්තං පාපෙතුං අසක්කුණෙය්‍යත්තා වචනපථාතීතා.

1333. **පුණ්ඩරීකං** සෙතං. **පදුමං** රත්තං.

1334. **සම්භවං** ජාතං.

1338. **ජරට්ඨබුන්දොති** කන්දස්ස හෙට්ඨා අතීව පරිණතට්ඨානං.

1339. **පථවියං ගතොති** අන්තොපථවියං ගතො, පථවියං නිමුජ්ජිත්වා ගතතරුණදණ්ඩොති වුත්තං හොති.

1340. එවං අන්තොභූමියං ගතො. ''පණ්ණදණ්ඩො උප්පලාදීන''න්ති පදච්ඡෙදො. **සබ්බොති** තරුණොපි පරිණතොපි. උප්පලාදීනං, පදුමජාතියා ච සබ්බො පණ්ණදණ්ඩො යාවකාලිකොති යොජනා.

1345. **පත්තඛාදනීයංනාමාති** පත්තසඞ්ඛාතං ඛාදනීයං නාම.

1348. **මූලකාදීනන්ති** ''මූලකං ඛාරකඤ්චෙවා''තිආදිකාය ගාථාය වුත්තමූලකාදීනං.

1349. **කණ්ණිකාති** පදුමකණ්ණිකා.

1360. **කෙතකාදීනන්ති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන තිම්බරුසකං ගහිතං. **තාලඵලට්ඨීති** තරුණඵලානං අට්ඨී.

1361. **''පුන්නාගමධුකට්ඨීනී''**ති ච **''පුන්නාගමධුකට්ඨීවා''**ති ච පොත්ථකෙසු උභයථා පාඨො දිස්සති, අත්ථො පන එකොයෙව. ''සෙලු අට්ඨී''ති පදච්ඡෙදො. **අනාමිසෙති** යාවජීවිකෙ.

1363. **ධොතං තාලපිට්ඨන්ති** තාලපෙග්ගුං කොට්ටෙත්වා උදකෙ මද්දිත්වා පරිස්සාවෙත්වා කලලෙ භාජනතලං ඔතිණ්ණෙ පසන්නොදකං අපනෙත්වා ගහිතතාලපිට්ඨන්ති වුත්තං හොති. තථා ඛීරවල්ලියා පිට්ඨන්ති යොජනා, තථෙව කොට්ටෙත්වා පරිස්සාවෙත්වා ගහිතඛීරවල්ලියා පිට්ඨන්ති අත්ථො.

1364. **අධොතං** වුත්තවිපරියායතො ගහෙතබ්බං. ''ආහාරත්ථමසාධෙන්තං, සබ්බං තං යාවජීවික''න්ති වචනතො තෙසු තෙසු ජනපදෙසු මනුස්සානං ආහාරකිච්චං අකරොන්තං මූලාදි යාවජීවිකං, තදඤ්ඤං යාවකාලිකන්ති සඞ්ඛෙපලක්ඛණං කාතබ්බන්ති.

විකාලභොජනකථාවණ්ණනා.

1369. **භොජනං සන්නිධිං කත්වා ඛාදනං වාති** එත්ථ භොජනඛාදනීයානි යථාවුත්තභෙදසරූපානෙව. **සන්නිධිං කත්වාති** පටිග්ගහෙත්වා එකරත්තම්පි අතික්කාමෙත්වා, සන්නිදහිත්වාති වුත්තං හොති. යථාහ ''පටිග්ගහෙත්වා එකරත්තම්පි වීතිනාමිතස්සෙතං අධිවචන''න්ති (පාචි. අට්ඨ. 253). තදෙව වක්ඛති ''සය''න්තිආදිනා. **ඛාදනන්ති** කම්මසාධනොයං, ''ඛජ්ජ''න්ති ඉමිනා සමානත්ථො.

1371. ''සන්නිධිං කත්වා''ති එත්ථ නිද්දෙසං දස්සෙතුමාහ **''සය''**න්තිආදි.

1372. ''තං න වට්ටතී''ති එත්ථ අත්ථං දස්සෙතුමාහ **''තතො''**තිආදි. **තතොති** සන්නිධිකතභොජනතො. **සුද්ධචිත්තෙනාති** සවාසනසකලකිලෙසප්පහානතො නිම්මලචිත්තෙන. **තාදිනාති** අට්ඨසු ලොකධම්මෙසු නිබ්බිකාරභාවෙන තාදිනා. අථ වා යාදිසා පුරිමකා සම්මාසම්බුද්ධා රූපාරූපගුණෙහි අහෙසුං, තාදිසෙන භගවතා.

1373. ඔදනාදීසු පඤ්චසු භොජනෙසු තාව අකප්පියමංසෙන සන්නිධිවසෙන පාචිත්තියඤ්ච ආපත්තිවිසෙසඤ්ච දස්සෙතුමාහ **''අකප්පියෙසූ''**තිආදි. **පාචිත්තීති** සන්නිධිපාචිත්තියමාහ. **ඉතරෙති** සීහාදිමංසම්හි. දුක්කටෙන සහ පාචිත්තීති යොජනා.

1374. **යාමකාලිකසඞ්ඛාතං පරිභුඤ්ජතොති** එත්ථ ''සන්නිධිං කත්වා''ති අධිකාරතො ලබ්භති . ''දුක්කටෙන සහා''ති අවත්වා **''පාචිත්තී''**ති වුත්තත්තා සති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජතොති ගහෙතබ්බං. යථාහ ''යාමකාලිකං සති පච්චයෙ අජ්ඣොහාරතො පාචිත්තියං. ආහාරත්ථාය අජ්ඣොහාරතො දුක්කටෙන සද්ධිං පාචිත්තිය''න්ති (පාචි. අට්ඨ. 253).

1375. අන්නන්ති එත්ථාපි ''සන්නිධිකත''න්ති ඉදං පුරෙ විය ලබ්භති, **''පකති''**න්ති ඉදං ''අන්න''න්ති එතස්ස විසෙසනං, මනුස්සමංසාදීහි අසම්මිස්සං නාතිරිත්තකතං අන්නමත්තන්ති අත්ථො. **පාචිත්තියද්වයන්ති** අනතිරිත්තපච්චයා ච සන්නිධිපච්චයා ච ද්වෙ පාචිත්තියානි.

1376. ''ද්වෙ , ද්වය''න්ති උභයත්ථාපි අයමෙවත්ථො.

1377. **සාමිසෙන මුඛෙන ද්වෙති** එත්ථ ''පඤ්ච භොජනානි යාමකාලිකං සත්තාහකාලිකං යාවජීවිකං ඨපෙත්වා අවසෙසං ඛාදනීයං නාමා''ති (පාචි. 254) වුත්තත්තා ඛාදනීයාසඞ්ගහිතෙන යාමකාලිකෙන ච තෙන සම්මිස්සත්තා සන්නිධිනාමෙන මුඛගතආමිසමූලකෙන ච සන්නිධිපාචිත්තියානි ද්වෙ හොන්තීති අත්ථො. **සාමිසෙන මුඛෙනාති** උපලක්ඛණත්තා යථාකථඤ්චි ආමිසෙ මිස්සීභූතෙ එත්තකා ආපත්තියොති දට්ඨබ්බං. නිරාමිසං යාමකාලිකං භුඤ්ජතො එකමෙව පාචිත්තියන්ති යොජනා, යෙන කෙනචි ආකාරෙන අසම්මිස්සං යාමකාලිකං පරිභුඤ්ජතො එකමෙව පාචිත්තියං හොතීති අත්ථො.

1378. තමෙවාති සන්නිහිතමෙව කාලිකං. **තෙසු ද්වීසු විකප්පෙසූති** සාමිසනිරාමිසවිකප්පද්වයෙ. **කෙවලං දුක්කටං වඩ්ඪතීති** පඨමවිකප්පෙ ද්වීහි පාචිත්තියෙහි සද්ධිං දුක්කටං, දුතියවිකප්පෙ පාචිත්තියෙන සද්ධිං දුක්කටං හොතීති වුත්තං හොති.

1379. **සුද්ධන්ති** එත්ථ ''සන්නිධිකතං භොජන''න්ති සෙසො. ඉදං ''පකතිභොජනෙ''ති (පාචි. අට්ඨ. 253) **අට්ඨකථායං,** ඉධ ච ''න දොසො යාමකාලිකෙ''ති යාමකාලිකස්ස විසුං වක්ඛමානත්තා විඤ්ඤායති, අකප්පියමංසයාමකාලිකෙහි අමිස්සං භොජනන්ති වුත්තං හොති.

1380. **මංසෙති** එත්ථ ''අකප්පියෙ''ති ඉදං ථුල්ලච්චයාදිවචනෙනෙව ලබ්භති. **වඩ්ඪතීති** පුබ්බෙ වුත්තෙහි පාචිත්තියද්වයෙහි සද්ධිං මනුස්සමංසෙ ථුල්ලච්චයඤ්ච සීහාදිමංසෙ දුක්කටඤ්ච වඩ්ඪති. මනුස්සමංසෙ ච **සෙසෙ** සීහමංසාදිකෙ අකප්පියමංසෙ ච යථානුක්කමතො ථුල්ලච්චයඤ්චෙව දුක්කටඤ්චාති ද්වයං වඩ්ඪතීති යොජනා.

1381. **අනතිරිත්තම්පි** භොජනං විකාලෙ පරිභුඤ්ජතො භික්ඛුනො තන්නිමිත්තකො දොසො යථාවුත්තෙසු **සබ්බවිකප්පෙසු** නත්ථීති යොජනා. ''විකාල...පෙ.... කාලිකෙ''ති යාමකාලිකස්ස විසුං වක්ඛමානත්තා ච අතිරිත්තකාරාපනඤ්ච භොජනෙයෙව සම්භවතීති **අනතිරිත්තන්ති** එත්ථ ''නිහිතභොජන''න්ති සෙසො. ''අනතිරිත්තපච්චයා පන විකාලෙ සබ්බවිකප්පෙසු අනාපත්තී''ති (පාචි. අට්ඨ. 253) අට්ඨකථාවචනතො **දොසොති** අනතිරිත්තපච්චයා පාචිත්තියමාහ. තෙනෙව වක්ඛති **''තන්නිමිත්තකො''**ති, අනතිරිත්තනිමිත්තකොති අත්ථො. **සබ්බවිකප්පෙසූති** ''සුද්ධං වා මනුස්සමංසමිස්සං වා සීහාදිමංසමිස්සං වා යාමකාලිකමිස්සං වා''ති සබ්බෙසු විකප්පෙසු. **''තන්නිමිත්තකො''**ති වචනෙනෙව වාරිතවිකාලාදිනිමිත්තස්ස දොසස්ස සම්භවං දස්සෙති.

1382-3. **විකාලපච්චයා** වාති එත්ථ වා-සද්දෙන ''අනතිරිත්තපච්චයා''ති ඉදං සමුච්චිතං. **අපි**-සද්දො ''යාමකාලිකෙපී''ති යොජෙතබ්බො. සත්තාහකාලිකං, යාවජීවිකං ආහාරස්සෙව අත්ථාය පටිග්ගණ්හතො ගහණෙ, යථාවුත්තස්ස සත්තාහකාලිකයාවජීවිකභෙදෙන **දුවිධස්ස තු** අජ්ඣොහාරපයොගෙසු නිරාමිසෙ වා දුක්කටන්ති යොජනා. **තු**-සද්දො එව-කාරත්ථො.

1384. **අථාති** වාක්‍යාරම්භෙ නිපාතො. **ආමිසසංසට්ඨං** සත්තාහකාලිකං, යාවජීවිකං වාති යොජනා. **ගහෙත්වාති** පටිග්ගහෙත්වා. **ඨපිතන්ති** අරුණං අතික්කාමෙත්වා ඨපිතං. **පාචිත්තීති** සන්නිධිපාචිත්ති.

1385. **කාලොති** අරුණුග්ගමනාදිමජ්ඣන්තිකාවසානො කාලො. **යාමොති** මජ්ඣන්තිකාදිදුතියඅරුණුග්ගමනාවසානො. තං තං කාලං කාලිකං අතික්කාමයතො තු දොසොති යොජනා. **තු**-සද්දො එවකාරත්ථො. **තං** වා **කාලිකන්ති** යථාක්කමං යාවකාලිකං යාමකාලිකං සත්තාහකාලිකන්ති වුත්තං හොති.

1386. යාවකාලිකං අත්තනා සම්භින්නානි ඉතරානි **තීණි** කාලිකානි අත්තනොයෙව සභාවං උපනෙතීති යොජනා. සකො භාවො **සභාවො,** තං.

1387-8. **එවමෙව විනිද්දිසෙති** ''පුරිමං පුරිමං කාලිකං අත්තනා සම්මිස්සං පච්ඡිමං පච්ඡිමං අත්තනො සභාවමෙව ගාහාපෙතී''ති කථෙය්‍යාති වුත්තං හොති.

ඉමෙසූතිආදීසු නිද්ධාරණෙ භුම්මං. **අන්තොවුත්ථං හොතීති** අකප්පියකුටියං ඨපෙත්වා අරුණුට්ඨාපනෙන අන්තොවුත්ථං නාම හොති. **සන්නිධි ච හොතීති** පටිග්ගහෙත්වා පටිග්ගහණං අවිජහිත්වා අරුණුට්ඨාපනෙන සන්නිධි ච නාම හොති. පොත්ථකෙසු **''සන්නිධි''**න්ති සානුනාසිකො පාඨො දිස්සති, ''හොතී''ති කිරියාය සම්බන්ධත්තා **සන්නිධි**-සද්දො පඨමෙකවචනන්තොති අනුනාසිකො ආගමසන්ධිජොති වෙදිතබ්බො. **උභයම්පීති** යථාවුත්තං අන්තොවුත්ථං, සන්නිධි වාති උභයම්පි. **න හොතෙවාති** පුරිමකාලිකද්වයෙන අමිස්සං න හොතෙව.

1389. කප්පියකුටිනාමෙන අකතං, අසම්මතං, අපරිග්ගහං, පාකාරාදීහි පරික්ඛිත්තං සෙනාසනං **අකප්පියකුටි නාමාති** සඞ්ඛෙපතො ගහෙතබ්බං. **අන්තද්වයෙනාති** සත්තාහකාලිකයාවජීවිකෙන, සහත්ථෙ කරණවචනං. **''මිස්සිත''**න්ති සෙසො. **ගහිතන්ති** පටිග්ගහිතං. **තං පුබ්බං ද්වයන්ති** යාවකාලිකයාමකාලිකද්වයං. පුරිමකාලිකද්වයෙ යං කිඤ්චි තදහුපටිග්ගහිතම්පි අකප්පියකුටියායෙව ඨපෙත්වා අරුණං උට්ඨාපිතෙන පච්ඡිමකාලිකද්වයෙ යෙන කෙනචි සම්මිස්සං අන්තොවුත්ථං නාම හොතීති වුත්තං හොති.

1390. අන්තොවුත්ථෙන පච්ඡිමකාලිකද්වයෙන සංසට්ඨං යදිදං පුරිමකාලිකද්වයං, අයං මුඛසන්නිධි නාම හොතීති **අට්ඨකථායං** (මහාව. අට්ඨ. 295 අත්ථතො සමානං) වුත්තං. මහාපච්චරියං පන අන්තොවුත්ථං හොති, න කප්පති ඉති දළ්හං කත්වා වුත්තන්ති යොජනා.

තත්ථ **“මුඛසන්නිධී”**ති ච **“අන්තොවුත්ථ”**න්ති ච නාමමත්තමෙව නානාකරණං, සොයෙවත්ථොති උභින්නං අට්ඨකථාවචනානං අනත්ථන්තරතා වෙදිතබ්බා. තථා හි **මුඛ**-සද්දො **අන්තො**-සද්දපරියායො, **සන්නිධි**-සද්දො පරිවුත්ථ-සද්දපරියායො. මුඛෙ සන්නිධි මුඛසන්නිධීති කම්මසාධනං. බහි සන්නිධිනිවත්තනත්ථං අට්ඨකථාසු **මුඛ**-ග්ගහණං, **අන්තො**-ගහණඤ්ච කතං. **බහීති** ච පටිග්ගහෙත්වා අකප්පියකුටියා බහි යත්ථ කත්ථචි පරිවුත්ථං පච්ඡිමකාලිකද්වයං පුරිමෙන කාලිකද්වයෙන සංසට්ඨං අධිප්පෙතං. මුඛසන්නිධිඅන්තොවුත්ථපදානං අනත්ථන්තරභාවො **සමන්තපාසාදිකායං** වුත්තො.

යථාහ ‘‘සාමණෙරො භික්ඛුස්ස තණ්ඩුලාදිකං ආමිසං ආහරිත්වා කප්පියකුටියං නික්ඛිපිත්වා පුනදිවසෙ පචිත්වා දෙති, අන්තොවුත්ථං න හොති. තත්ථ අකප්පියකුටියං නික්ඛිත්තසප්පිආදීසු යං කිඤ්චි පක්ඛිපිත්වා දෙති, මුඛසන්නිධි නාම හොති. මහාපච්චරියං පන ‘අන්තොවුත්ථං හොතී’ති වුත්තං, තත්ථ නාමමත්තමෙව නානාකරණ’’න්ති (මහාව. අට්ඨ. 295). **නිස්සන්දෙහෙ** පන අඤ්ඤථා වුත්තො විය විඤ්ඤායති, තත්ථපි අයමෙව නයො වෙදිතබ්බො.

1391. **න දොසොති** සන්නිධිදොසො න හොති. **නිදහිත්වාති** පටිග්ගහෙත්වා පටිග්ගහණං අවිජහිත්වා සකසකකාලබ්භන්තරෙයෙව නිදහිත්වා. එත්ථ ච හෙට්ඨිමන්තතො සන්නිධිං දස්සෙතුං ‘‘පත්තං ධොවිත්වා පුන තත්ථ අච්ඡොදකං වා ආසිඤ්චිත්වා අඞ්ගුලියා වා සංසිත්වා නිස්නෙහභාවො ජානිතබ්බො’’ති (පාචි. අට්ඨ. 253) **අට්ඨකථායං** වුත්තං. එතෙන නිරපෙක්ඛෙන පටිග්ගහණං අවිස්සජ්ජෙත්වාව සයං වා අඤ්ඤෙන වා තුච්ඡං කත්වාන සම්මා ධොවිත්වා නිට්ඨාපිතෙ පත්තෙ ලග්ගම්පි අවිජහිතපටිග්ගහිතමෙව හොතීති තත්ථ ආපත්ති වුත්තාති **ගණ්ඨිපදෙසු** වුත්තං. එතෙන නිරපෙක්ඛෙන පටිග්ගහණෙ විස්සට්ඨෙ තාදිසෙපි පත්තෙ දොසො නත්ථීති සිද්ධං.

සන්නිධිකථාවණ්ණනා.

1393. **පණීතානි භොජනානීති පාළියං** ‘‘සෙය්‍යථිදං? සප්පි නවනීතං තෙලං මධු ඵාණිතං මච්ඡො මංසං ඛීරං දධී’’ති (පාචි. 259) උද්දිසිත්වා –

> ‘‘සප්පි නාම ගොසප්පි වා අජිකාසප්පි වා මහිංසසප්පි වා, යෙසං මංසං කප්පති, තෙසං සප්පි. නවනීතං නාම තෙසඤ්ඤෙව නවනීතං. තෙලං නාම තිලතෙලං සාසපතෙලං මධුකතෙලං එරණ්ඩකතෙලං වසාතෙලං. මධු නාම මක්ඛිකාමධු. ඵාණිතං නාම උච්ඡුම්හා නිබ්බත්තං. මච්ඡො නාම ඔදකො වුච්චති. මංසං නාම යෙසං මංසං කප්පති, තෙසං මංසං. ඛීරං නාම ගොඛීරං වා අජිකාඛීරං වා මහිංසඛීරං වා, යෙසං මංසං කප්පති, තෙසං ඛීරං. දධි නාම තෙසඤ්ඤෙව දධී’’ති (පාචි. 260) –

නිද්දිට්ඨානි නව පණීතභොජනානීති අත්ථො. **අගිලානොති** ‘‘අගිලානො නාම යස්ස විනා පණීතභොජනානි ඵාසු හොතී’’ති (පාචි. 260) වුත්තො. **අගිලානොති** එත්ථ ‘‘භුත්වා’’ති සෙසො.

1394. **සප්පිනා දෙහීති**ආදි විඤ්ඤාපනප්පකාරො. **සප්පිභත්තන්ති** එත්ථ කිඤ්චාපි සප්පිසංසට්ඨං භත්තං, සප්පි ච භත්තඤ්ච සප්පිභත්තන්ති විඤ්ඤායති, **අට්ඨකථාසු** පන ‘‘සාලිභත්තං විය සප්පිභත්තං නාම නත්ථී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 259) කාරණං වත්වා දුක්කටස්සෙව දළ්හතරං කත්වා වුත්තත්තා න සක්කා අඤ්ඤං වත්තුං. **අට්ඨකථාචරියා** එව හි ඊදිසෙසු ඨානෙසු පමාණං.

1395. **පාචිත්ති පරියාපුතාති** ‘‘අජ්ඣොහාරෙ අජ්ඣොහාරෙ ආපත්ති පාචිත්තියස්සා’’ති (පාචි. 260) එවං අජ්ඣොහාරගණනාය පාචිත්ති වුත්තා.

1396. **සුද්ධානීති** අන්නෙන අමිස්සානි. **සෙඛියෙසූති** සික්ඛාකරණීයෙ වුත්තන්ති අත්ථො.

1397. යස්මා සුද්ධානං පණීතභොජනානං විඤ්ඤාපෙත්වා පරිභුඤ්ජනං දුක්කටවිසයං, **තස්මා. සත්තධඤ්ඤමයන්ති** සාලිආදීනං සත්තන්නං ධඤ්ඤානං අඤ්ඤතරස්ස විකාරභූතං.

1398. සචෙ දදාතීති යොජනා. **විසඞ්කෙතන්ති** අනාපත්ති හොතීති වුත්තං හොති.

1399. දෙති චෙති සම්බන්ධො. **අඤ්ඤතරෙනාති** සහත්ථෙ කරණවචනං. ‘‘භත්ත’’න්ති අධිකාරතො ලබ්භති. **අස්ස** භික්ඛුස්ස. **විසඞ්කෙතන්ති** අඤ්ඤං යාචිතස්ස අඤ්ඤස්ස දින්නත්තා සඞ්කෙතස්ස විරාධනෙන අනාපත්තීති වුත්තං හොති.

1400. **යෙන යෙන හීති** එත්ථාපි තථෙව කරණවචනං. **‘‘විඤ්ඤත්ත’’**න්ති ඉදං අධිකතස්ස ‘‘භත්ත’’න්ති එතස්ස විසෙසනං. **යෙන යෙනාති** අනියමෙන පණීතෙන. තෙන සප්පිආදි විසුං විසුං ගහිතමෙව, සප්පිආදීනං ගොසප්පිආදිභෙදො ච සඞ්ගහිතො. **තස්මිං ලද්ධෙපීති** යාචිතෙයෙව ලද්ධෙ සති. තස්ස තස්ස මූලෙපි ලද්ධෙති විච්ඡාවසෙන යොජනා.

කිං වුත්තං හොති? ''සප්පිනා භත්තං දෙහී''ති සාමඤ්ඤෙන විඤ්ඤාපෙන්තස්ස තමෙව වා ''ඉමිනා සප්පිං කත්වා ගණ්හථා''ති නවනීතාදීසු අඤ්ඤතරං වා ධෙනුං වා මූලං වා දෙති චෙ, ''ගොසප්පිනා භත්තං දෙහී''ති විසෙසයුත්තං කත්වා විඤ්ඤාපෙන්තස්ස තමෙව වා ගොනවනීතාදීනි වා ගාවිං වා ''ඉදං දත්වා සප්පිං ගණ්හථා''ති මූලං වා සචෙ දෙති, විසඞ්කෙතං න හොති, යථාවත්ථුකමෙව ආපත්තිං ආපජ්ජතීති වුත්තං හොති.

න අඤ්ඤථාති සප්පිං යාචිතවතො ''ඉමං ගහෙත්වා සප්පිං කත්වා ගණ්හථා''ති අවත්වා ''සප්පි නත්ථි, ඉදං ගණ්හථා''ති වත්වා වා තුණ්හීභූතෙන වා නවනීතාදීසු කිස්මිඤ්චි දින්නෙ විසෙසවිඤ්ඤාපකස්ස තදඤ්ඤදානෙපි විසඞ්කෙතමෙව හොතීති අත්ථො. පාළියා අනාගතෙපි දින්නෙ විසඞ්කෙතමෙව හොති. ''සචෙ පන අඤ්ඤං පාළියා ආගතං වා අනාගතං වා දෙති, විසඞ්කෙත''න්ති (පාචි. අට්ඨ. 259) **අට්ඨකථායං** වුත්තං.

1401. **පාළියන්ති** පුබ්බෙ දස්සිතං ''සප්පි නාම ගොසප්පී''තිආදිං නිද්දෙසපාළිමාහ. යථාහ ''පාළියං ආගතනවනීතාදීනි ඨපෙත්වා''තිආදි (පාචි. අට්ඨ. 259). **අඤ්ඤෙහි** නවනීතාදීහි. සහත්ථෙ කරණවචනං.

1402. **''විඤ්ඤාපෙත්වා''**ති ඉමස්ස කම්මභූතං ''භත්ත''න්ති අධිකතං. ගාථාබන්ධවසෙන **වා**-සද්දස්ස රස්සො කතො. එකතො වාති යොජනා, ''නානතො''තිපි ගහිතමෙව, එකට්ඨානතො වා නානට්ඨානතො වාති වුත්තං හොති. යථාහ ''සචෙ පන සබ්බෙහිපි සප්පිආදීහි එකට්ඨානෙ වා නානට්ඨානෙ වා විඤ්ඤාපෙත්වා''තිආදි (පාචි. අට්ඨ. 259). තෙනෙව **භුඤ්ජතීති** එත්ථ පරිකප්පසූචකං ''චෙ''ති ඉදඤ්ච අවකංසසන්දස්සනත්ථං ''කුසග්ගෙන එකබින්දුම්පී''ති ඉදඤ්ච අජ්ඣාහරිතබ්බං. **මතාති අට්ඨකථායං** (පාචි. අට්ඨ. 259) වුත්තං සන්ධායාහ. එකතො වා නානතො වා ඨානා භත්තං විඤ්ඤාපෙත්වා එකරසං කත්වා අන්තමසො කුසග්ගෙන එකබින්දුම්පි භුඤ්ජති චෙ, නව පාචිත්තියො මතාති යොජනා.

1403. අකප්පියෙන සප්පිනා දෙහීති වුත්තෙපීති යොජනා, සහත්ථෙ කරණවචනං. ''භත්ත''න්ති අධිකතං. ''යෙසං මංසං කප්පති, තෙසං සප්පී''ති (පාචි. 260) වුත්තප්පකාරස්ස විපරියායතො **අකප්පියං** දට්ඨබ්බං. **තෙන චෙ දෙතීති** යදි තෙන යාචිතෙන තෙනෙව අකප්පියෙන සද්ධිං ඔදනං දෙතීති.

1404. **තථාසඤ්ඤිස්සාති** තථාසඤ්ඤිනො, ගිලානොම්හීතිසඤ්ඤිනොති අත්ථො. යථාහ ''ගිලානො ගිලානසඤ්ඤී, අනාපත්තී''ති (පාචි. 261).

1405. ගිලානකාලෙ විඤ්ඤත්තං අගිලානස්ස භුඤ්ජතො අනාපත්ති පකාසිතාති යොජනා. එවමිතරෙහිපි ද්වීහි පදෙහි යොජෙතබ්බං. යථාහ ''අනාපත්ති ගිලානො හුත්වා විඤ්ඤාපෙත්වා අගිලානො භුඤ්ජතී''තිආදි (පාචි. 262). **ඤාතකාදීනන්ති** එත්ථ ''ආයත්ත''න්ති සෙසො. **ආදි**-සද්දෙන ''පවාරිතානං අඤ්ඤස්සත්ථාය අත්තනො ධනෙන උම්මත්තකස්ස ආදිකම්මිකස්සා''ති ඉදං සඞ්ගණ්හාතීති.

1406. චත්තාරි සමුට්ඨානානි දස්සෙතුමාහ **''කායතො''**තිආදි.

පණීතභොජනකථාවණ්ණනා.

1407. **''අදින්න''**න්ති ඉමිනා **අදින්නාදානසික්ඛාපදෙ** (පාරා. 91 ආදයො) විය පරපරිග්ගහිතං අවත්වා අප්පටිග්ගහිතමෙව වත්තබ්බං. යථාහ ''අදින්නං නාම අප්පටිග්ගහිතකං වුච්චතී''ති (පාචි. 266). **මුඛද්වාරන්ති** මුඛෙ ද්වාරං **මුඛද්වාරං,** ගලනාළිකා, ඉමිනා පන වචනෙන යං කිඤ්චි අජ්ඣොහරණීයං, තං මුඛෙන වා පවිසතු නාසිකාය වා, ගලබිලං පවිට්ඨමෙව ආපත්තිකරන්ති දීපෙති. **ආහාරන්ති** උදකදන්තපොනෙහි අඤ්ඤං අජ්ඣොහරිතබ්බං යං කිඤ්චි යාවකාලිකාදිං. යථාහ ''ආහාරො නාම උදකදන්තපොනං ඨපෙත්වා යං කිඤ්චි අජ්ඣොහරණීය''න්ති (පාචි. 266).

ආහරෙය්‍යාති මුඛද්වාරං පවෙසෙය්‍ය, ඉමිනා පරගලං අකත්වා මුඛෙන පටිග්ගහිතග්ගහණෙපි නත්ථි දොසොති සූචිතං. තෙනෙවාහ **''දන්තපොනොදකං හිත්වා''**ති. තෙනෙව වුත්තං **ගණ්ඨිපදෙ** ''භගවතො දන්තකට්ඨස්ස මුඛද්වාරට්ඨපනෙ අනාපත්තිවචනෙනෙව යං කිඤ්චි වත්ථුං පරගලං අකත්වා මුඛෙ ඨපනෙ අනාපත්තිභාවො වුත්තො''ති. උදකඤ්හි යථාසුඛං පාතුං, දන්තකට්ඨඤ්ච දන්තපොනපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති, තස්ස පන රසං ගිලිතුං න වට්ටති. සචෙපි දන්තකට්ඨරසො අජානන්තස්ස අන්තො පවිසති, පාචිත්තියමෙව. දන්තෙ පුනන්ති නිම්මලෙ කරොන්ති එතෙනාති **දන්තපොනං.**

1408-9. බ්‍යතිරෙකමුඛෙන අදින්නලක්ඛණං, පදභාජනෙ ච වුත්තනයෙන පඨමං දින්නලක්ඛණං දස්සෙන්තො ආහ **''හත්ථපාසො''**තිආදි. **හත්ථපාසොති** පවාරණසික්ඛාපදෙ –

> ''ගණ්හතො පච්ඡිමං අඞ්ගං, දදතො පුරිමං පන;
> උභින්නං අඩ්ඪතෙය්‍යං චෙ, විනා හත්ථං පසාරිත''න්ති. (වි. වි. 1275) –

වුත්තලක්ඛණො හත්ථපාසො. **අභිනීහාරොති** තත්ථෙව වුත්තනයෙන අභිමුඛං කත්වා හරණඤ්ච. **මජ්ඣිමුච්චාරණක්ඛමොති** පටිග්ගහෙතබ්බභාරස්ස උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදෙන ථාමමජ්ඣිමෙන පුරිසෙන උක්ඛිපනාරහතා. භාවප්පධානොයං නිද්දෙසො. අවකංසො පන ''අන්තමසො රථරෙණුමත්තම්පී''ති (පාචි. අට්ඨ. 269) **අට්ඨකථාවචනතො** වෙදිතබ්බො. **උච්චාරණං** උක්ඛිපනං. **''අමනුස්සො''**ති ඉමිනා තදඤ්ඤසත්තසාමඤ්ඤෙන තිරච්ඡානගතාපි වෙදිතබ්බා. ''පක්ඛී වා''තිආදිවක්ඛමානෙන වා වෙදිතබ්බා. **කායාදිනාති** කායකායපටිබද්ධනිස්සග්ගියානං අඤ්ඤතරෙන. තෙනෙවාහ **''තිධා''**ති.

ද්විධාති කායෙන වා කායපටිබද්ධෙන වා. **පඤ්චඞ්ගසංයොගෙති** එත්ථ ''හත්ථපාසො''ති පඨමඞ්ගං, ''අභිනීහාරො''ති දුතියං, ''මජ්ඣිමුච්චාරණක්ඛමො''ති තතියං, ''මනුස්සො…පෙ…. තිධා''ති චතුත්ථං, ''පටිග්ගණ්හාති…පෙ…. ද්විධා''ති පඤ්චමන්ති ඉමානි පඤ්ච අඞ්ගානි, පඤ්චන්නං අඞ්ගානං සංයොගො සමාගමො සන්නිපාතො පඤ්චඞ්ගසංයොගො, තස්මිං. **ගහණන්ති** පටිග්ගහණං. **තස්ස** භික්ඛුනො. **රූහති** සම්පජ්ජති.

1410-12. **ඉතරොති** පටිග්ගාහකො. **තස්ස** අඞ්ගස්ස. න ගච්ඡතීති **නගො, ''නගො''**ති රුක්ඛොපි පබ්බතොපි වුච්චති. **එවරූපෙති** ඊදිසෙ උච්චනීචට්ඨානෙ.

1413. **සොණ්ඩායාති** හත්ථෙන.

1415-6. **ඊසකං ඔනත්වා** ථොකං නාමෙත්වා තෙන භික්ඛුනා තං හෙට්ඨිමං භාජනං එකදෙසෙනාපි පටිච්ඡිතබ්බන්ති යොජනා.

1417. **උග්ගාරෙත්වා** උච්චාරෙත්වා, භාජනානි විසුං විසුං ඔරොපෙත්වාති වුත්තං හොති.

1418. **කාජභත්තන්ති** භත්තකාජං, භත්තහරිතං පිටකන්ති වුත්තං හොති. **ඔනත්වා දෙතීති** සයං ඔනමිත්වා බ්‍යාභඞ්ගිං දෙති.

1419. **''තිංසහත්ථො''**ති ඉදං තිංසරතනමත්තො වෙ හොති, ''දූර''න්ති න පරිසඞ්කිතබ්බොති දස්සනත්ථමාහ. **ගහිතෙකස්මින්ති** උභයකොටීසු ඨපිතෙ ද්වෙ සටෙ පටිග්ගහාපෙතුං හත්ථපාසෙ ඨිතෙන දායකෙන දියමානං තිංසහත්ථවෙණුං පටිග්ගණ්හන්තෙන යෙන කෙනචි කායප්පදෙසෙන වා කායපටිබද්ධෙන වා ''ඉමං ගණ්හාමී''ති ආභොගං කත්වා මඤ්චාදීසු යත්ථ කත්ථචි ඵුසිත්වා පටිග්ගහිතෙති වුත්තං හොති. **තං සබ්බන්ති** තෙසු ද්වීසු සටෙසු පක්ඛිත්තං සබ්බමෙව. **ගහිතමෙවාති** පටිග්ගහිතමෙව හොති, දායකස්ස හත්ථපාසබ්භන්තරෙ ගතත්තා ඉදං තස්ස කායපටිබද්ධන්ති ''දූර''න්ති සඞ්කා න කාතබ්බාති **එවකාරෙන** දීපෙති. ''ද්වීසු සටෙසු භූමියං ඨපිතෙසුපි තත්ථ බන්ධනවෙළුං පටිග්ගණ්හනමත්තෙනෙව පටිග්ගහිතං හොතී''ති **ගණ්ඨිපදෙ** වුත්තං.

1420-24. **''කටසාරකෙ''**ති ඉමිනා දොණිඵලකාදයො උපලක්ඛිතා. **''නිසීදති''**ති ඉදං ''තිට්ඨති''තිආදීනං උපලක්ඛණං. **මඤ්චාදීනි ඵුසිත්වාති** එත්ථ ''අඞ්ගුලියාපී''ති සෙසො. යථාහ ''පටිග්ගහණසඤ්ඤාය මඤ්චාදීනි අඞ්ගුලියාපි ඵුසිත්වා ඨිතෙන වා නිසින්නෙන වා නිපන්නෙන වා''තිආදි (පාචි. අට්ඨ. 265). **පත්තෙසූති** තථා ඨපිතෙසු සබ්බෙසු පත්තෙසුයෙව. **යඤ්ච දීයතීති** එත්ථ ''තථා ඨිතෙනා''ති සාමත්ථියා ලබ්භති.

මඤ්චාදීසු අඞ්ගුලිආදිනා යෙන කෙනචි ඵුට්ඨමත්තෙපි පටිග්ගහණස්ස රුහණභාවං දස්සෙත්වා ඉදානි තදාරොහණෙනාපි සිජ්ඣතීති දස්සෙතුමාහ **''පටිග්ගහෙස්සාමී''**තිආදි. සචෙ පන පටිග්ගහෙස්සාමිච්චෙව මඤ්චාදීනි ආරුහිත්වා නිසීදති, දායකොපි හත්ථපාසෙ ඨත්වාන දෙති චෙ, තං සබ්බං ගහිතං හොතීති යොජනා.

කුච්ඡියා කුච්ඡිං ආහච්ච යෙ පත්තා භූමියං ඨිතා, තෙසු **යං යං** පත්තං අඞ්ගුලියාපි වා සූචියාපි වා ඵුසිත්වා නිසින්නො, තත්ථ තත්ථෙව දීයමානම්පි පටිග්ගණ්හාති, වට්ටතීති යොජනා.

1425. කටසාරාදයො සචෙ මහන්තා, පටිග්ගහණං න රුහෙය්‍යාති විකප්පො සියාති තන්නිවත්තනත්ථමාහ **''කටසාරකෙ''**තිආදි. **''මහන්තස්මි''**න්ති ඉමිනා කටසාරකස්ස පුන වචනෙ හෙතුමාහ. **හත්ථත්ථරං** නාම හත්ථිපිට්ඨියෙ අත්ථරිතබ්බං අත්ථරණං. **ආදි**-සද්දෙන අස්සත්ථරරථත්ථරාදිං සඞ්ගණ්හාති. ඨිතපත්තෙසු දියමානං ගණ්හතො පටිග්ගහණරුහණහෙතුං දස්සෙති **''හත්ථපාසස්මිං විජ්ජමානෙ තු''**ති. **තු**-සද්දො වුත්තවිසෙසමෙව ජොතෙති.

1426. **තත්ථජාතකපණ්ණෙසූති** රුක්ඛෙයෙව ඨිතෙසු පණ්ණෙසු. **ගහෙතුන්ති** පටිග්ගහෙතුං. **''න පනෙතානී''**තිආදි යෙන හෙතුනා න වට්ටති, තස්ස දස්සනං. **හි**-සද්දො පසිද්ධිං සූචෙති.

1427. ථාමමජ්ඣිමෙන පුරිසෙන උක්ඛිපිතුං අසක්කුණෙය්‍යං **අසංහාරියං. තාදිසෙති** තථාරූපෙ, අසංහාරියෙති වුත්තං හොති. **ඛාණුබද්ධෙති** භූමියං නිඛාතඛාණුකෙ බද්ධෙ.

1428. **තින්තිණිකාති** චිඤ්චා. ආදි-සද්දෙන තථා බුද්දකානං කදම්බපුප්ඵපණ්ණාදීනං ගහණං. ‘‘තින්තිණිකාදිපණ්ණෙසූ’’ති වචනතො සාඛාසු පටිග්ගහණං රුහතීති දට්ඨබ්බං. භූමියං පත්ථටෙසූති යොජෙතබ්බං. යථාහ ‘‘භූමියං අත්ථතෙසු සුඛුමෙසු තින්තිණිකාදිපණ්ණෙසුපි පටිග්ගහණං න රුහතී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 265).

1429. **පරිවෙසකොති** දායකො.

1430. අසෙසතො පුඤ්ඡිත්වාති යොජනා.

1431. **පටිග්ගහෙත්වාවාති** පත්තං පටිග්ගහෙත්වාව. භික්ඛා ගහෙතබ්බාති සම්බන්ධො.

1432. **අපටිග්ගහිතෙති** එත්ථ ‘‘පත්තෙ’’ති සෙසො. තං පච්ඡා පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජතො අනාපත්තීති යොජනා.

1433. **අනාදියිත්වාති** අග්ගහෙත්වා, තස්මිං වචනෙ ආදරං අකත්වාති වුත්තං හොති.

1435. **අඤ්ඤස්ස** අනුපසම්පන්නස්ස.

1436. පුබ්බාභොගස්ස අනුරූපවසෙන **‘‘සාමණෙරස්ස තං දත්වා…පෙ…. පන වට්ටතී’’**ති වුත්තං. යස්මා පන තං ‘‘අඤ්ඤස්ස දස්සාමී’’ති චිත්තුප්පාදමත්තෙන පරසන්තකං නාම න හොති, තස්මා තස්ස අදත්වාපි පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති.

1437-9. **භික්ඛුනොති** අඤ්ඤස්ස භික්ඛුස්ස. **හත්තස්සාති** කඤ්ජිකාදිද්‍රවමිස්සහත්තමාහ. **උප්ලවතීති** උපරි ප්ලවති. **කඤ්ජිකන්ති** ආරනාලං, ඉමස්ස උපලක්ඛණත්තා ඛීරතක්කාදිද්‍රවං සඞ්ගහිතං. **පවාහෙත්වාති** මත්ථකතො පලාපෙත්වා. **අන්තො පවිට්ඨං සචෙ තන්ති** තං රජං යදි හත්තස්ස අන්තො පවිට්ඨං හොති. **පටිග්ගහෙතබ්බන්ති** අනුපසම්පන්නෙ අසති හත්ථතො අමොචෙන්තෙනෙව යත්ථ අනුපසම්පන්නො අත්ථි, තං තත්ථ නෙත්වා පටිග්ගහෙතබ්බං.

1440. **අපනීයාති** එත්ථ ‘‘ථූල’’න්ති ඉදං ‘‘සුඛුමං චෙ’’ති වක්ඛමානවිපරියායතො ලබ්භති. සහත්තං අපනීයාති සම්බන්ධො. යථාහ ‘‘උපරිහත්තෙන සද්ධිං අපනෙතබ්බං, පටිග්ගහෙත්වා වා භුඤ්ජිතබ්බ’’න්ති (පාචි. අට්ඨ. 265).

1441. **ඵෙවොති** බින්දු. **ඵෙවො…පෙ…. වට්ටතීති** එත්ථ යථා පඨමතරං පතිතඵෙවෙ දොසො නත්ථි, තථා ආකිරිත්වා අපනෙන්තානං පච්ඡා පතිතඵෙවෙපි අභිහටත්තා නෙවත්ථි දොසො.

1442-4. **චරුකෙනාති** බුද්දකඋක්ඛලියා. **තතො** චරුකතො. **මසීති** ජල්ලිකාආදිකා හස්මා. **භාජනෙති** භාජනපත්තාදිභාජනෙ. **තස්ස චාති** තස්ස මසිආදිනො ච.

අනන්තරස්ස භික්ඛුස්ස දීයමානං යං පත්තතො උප්පතිත්වා ඉතරස්ස භික්ඛුනො පත්තෙ සචෙ පතති, තං පටිග්ගහිතමෙව හොති, තස්මා වට්ටතෙවාති යොජනා. **‘‘දීයමාන’’**න්ති එත්ථ ‘‘හත්තාදිකං යං කිඤ්චී’’ති පකරණතො ලබ්භති. **වට්ටතෙවා යන්ති** එත්ථ ‘‘වට්ටතෙව අය’’න්ති පදච්ඡෙදො න කාතබ්බො ‘‘අය’’න්ති ඉමිනා සම්බන්ධනීයස්ස අභාවතො. තස්මා ව-කාරො ගාථාඡන්දවසෙන දීඝං කත්වා වුත්තොති වෙදිතබ්බො.

1445-6. **පායාසස්සාති** එත්ථ පූරණයොගෙ සාමිවචනං, පායාසෙනාති වුත්තං හොති. **උණ්හතොති** උණ්හත්තා. **න සක්කතීති** න සක්කොති. **මුඛවට්ටියං වට්ටතීති** මුඛවට්ටිං උක්ඛිපිත්වා හත්ථෙ වූසාපිතෙ ගණ්හිතුං වට්ටති. තථා මුඛවට්ටියා ගහෙතුං න සක්කා චෙ, ආධාරකෙනපි ගහෙතබ්බොති යොජනා.

1447-8. ආහරියමානං වා නෙව ජානාති, දීයමානං වා න ජානාතීති යොජනා. ගාථාබන්ධවසෙන **‘‘ජානතී’’**ති රස්සො කතො. **ආභොගන්ති** ‘‘ගණ්හාමී’’ති ආභොගං. යථාහ **මහාපච්චරියං** ‘‘ආභොගමත්තමෙව හි එත්ථ පමාණ’’න්ති (පාචි. අට්ඨ. 265). ‘‘කායෙන වා කායපටිබද්ධෙන වා පටිග්ගණ්හාතී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 265) වුත්තත්තා පත්තං ගහෙත්වා නිසින්නත්තා ‘‘කායපටිබද්ධෙන ගණ්හිස්සාමී’’ති ආභොගං කත්වාතිපි යුජ්ජතෙව.

1449. **‘‘හත්ථෙන මුඤ්චිත්වා’’**ති ඉදං **‘‘ආධාරකම්පි වා’’**ති ඉමිනාපි යොජෙතබ්බං. **‘‘පාදෙන පෙල්ලෙත්වා’’**ති ඉමිනා පන **‘‘ආධාරක’’**න්ති ඉදමෙව යොජෙතබ්බං. යථාහ ‘‘හත්ථෙන ආධාරකං මුඤ්චිත්වා පාදෙන පෙල්ලෙත්වා නිද්දායතී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 265). **පෙල්ලෙත්වාති** පීළෙත්වා, අක්කමිත්වාති වුත්තං හොති.

1450. කමි-ධාතුස්ස මජ්ඣෙ ‘‘අක්ක’’ ඉති පදච්ඡෙදො යතිහීනදොසොති.

‘‘සිලොකෙ නියතට්ඨානං, පදච්ඡෙදං යතිං විදූ;
තදපෙතං යතිබ්භට්ඨං, සවනුබ්බෙජනං යථා’’ති. –

දණ්ඩිනා වුත්තලක්ඛණතො සිද්ධතාය දොසො යථා න හොති, තථා විචාරෙත්වා ගහෙතබ්බං. කෙචි පනෙත්ථ ඉ-කාරාගමස්ස පච්චයභාවත්තා තංසහිතො ම-කාරො තග්ගහණෙන සඞ්ගය්හතීති උභයපක්ඛභාගීති ධාතුපච්චයානං මජ්ඣෙ යතියා ඉච්ඡිතත්තා න දොසොති පරිහරන්ති. **ජාගරස්සාපීති** අනිද්දායන්තස්සාපි. **අනාදරොති** අනාදරභාවො.

1451. **තස්මාති** තථා ගහණස්ස අනාදරභාවතො. **තන්ති** තං ආධාරකං පාදෙන අක්කමිත්වා පටිග්ගහණඤ්ච. **දීයමානන්ති** දායකෙන පටිග්ගහාපියමානං. **පතතීති** පටිග්ගාහකස්ස හත්ථං අඵුසිත්වා රජොරහිතාය සුද්ධභූමියා වා පදුමිනිපණ්ණාදීසු වා පතති. යථාහ ‘‘යං දියාමානං දායකස්ස හත්ථතො පරිගළිත්වා සුද්ධාය භූමියා වා පදුමිනිපණ්ණවත්ථකටසාරකාදීසු වා පතති, තං සාමං ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 265). සරජාය භූමියා පතිතෙ රජං පුඤ්ඡිත්වා වා ධොවිත්වා වා පටිග්ගහාපෙත්වා වා පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති ඉදං **අට්ඨකථායං** පන ‘‘සරජාය භූමියං පතතී’’තිආදිනා දස්සිතං. **ගහෙතුන්ති** එත්ථ ‘‘භුඤ්ජිතු’’න්ති ච **වට්ටතීති** එත්ථ ‘‘පරිච්චත්තං දායකෙහී’’ති ච සෙසො. යථාහ ‘‘අනුජානාමි භික්ඛවෙ යං දියාමානං පතති, තං සාමං ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං. පරිච්චත්තං තං භික්ඛවෙ දායකෙහී’’ති (චූළව. 273). ‘‘යං දියාමානං පතතී’’ති අවිසෙසෙන වුත්තත්තා චතූසුපි කාලිකෙසු අයං නයො වෙදිතබ්බො.

1452. අබ්බොහාරිකනයං දස්සෙතුමාහ **‘‘භුඤ්ජන්තාන’’**න්ති.

1453-4. තං මලං. **තෙසූති** උච්ඡුආදීසු වත්ථූසු. **තන්ති** මලමිස්සකං උච්ඡුආදිකං වත්ථු. **න පඤ්ඤායතීති** න පන පඤ්ඤායති. **තස්මින්ති** උච්ඡුආදිවත්ථුස්මිං.

1455. **නිසදොදුක්ඛලාදීනන්ති ආදි**-සද්දෙන නිසදපොතමුසලාදීනං ගහණං.

1456. වාසියා උපලක්ඛණත්තා තජ්ජාතිකං යං කිඤ්චි සත්ථම්පි ගහෙතබ්බං. **ඛීරෙති** අනුපසම්පන්නෙන තාපිතඛීරෙ, ඉදං උපරි ආමකස්ස විසුං ගහණෙන විඤ්ඤායති. **නීලිකාති** නීලවණ්ණං. **සත්ථකෙ විය නිච්ඡයොති** සත්ථෙන උට්ඨිතමලෙ උච්ඡුඛණ්ඩෙ විය පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො.

1457. තන්ති තං අග්ගිසන්තත්තවාසිආදිං, තාපවත්ථුතො වාසි ගහෙතබ්බා.

1459. තන්ති තං හත්ථාදිකායාවයවං වා චීවරං වා ධොවිත්වා පතිතකිලිට්ඨජලමිස්සමොදනං. රුක්ඛමූලාදීසු නිසීදිත්වා භුඤ්ජන්තස්ස පත්තාදීසු රුක්ඛපණ්ණාදිං ධොවිත්වා පතිතකිලිට්ඨොදකෙපි එසෙව විනිච්ඡයොති දස්සෙතුමාහ **‘‘එසෙවා’’**තිආදි.

1460. ජලං සචෙ සුද්ධං පතති, වට්ටතීති යොජනා, ‘‘රුක්ඛතො’’ති ලබ්භති. අබ්භොකාසෙ ච සචෙ සුද්ධං තොයං පතති, වට්ටතීති එත්ථ ‘‘ආකාසතො’’ති ලබ්භති. උභයත්ථාපි රුක්ඛපණ්ණෙසු, ආකාසෙ ච රජස්ස පඨමමෙව වස්සොදකෙන ධොවිතත්තා ආහ **‘‘සුද්ධ’’**න්ති.

1461. **අච්ඡුපන්තෙනාති** අඵුසන්තෙන. **තස්ස** සාමණෙරස්ස.

1462. **පත්තන්ති** අනුපසම්පන්නස්ස පත්තං. **ඡුපිත්වාති** අනුපසම්පන්නපත්තගතොදනං ඵුසිත්වා. **තං** අත්තනො පත්තෙ හත්තං. යථාහ ‘‘අප්පටිග්ගහිතෙ ඔදනං ඡුපිත්වා පුන අත්තනො පත්තෙ ඔදනං ගණ්හන්තස්ස උග්ගහිතකො හොතී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 265).

1464. **පච්ඡාති** තස්මිං ගහිතෙපි අගහිතෙපි පච්ඡා. **තං** පටිග්ගහිතභොජනං.

1467. **තස්ස** අත්තනො පත්තගතස්ස හත්තස්ස.

1468. **පරෙනාති** අප්පටිග්ගහිතපත්තෙන.

1469-70. ‘‘යාගුආදීනං පචනෙ භික්ඛූනං භාජනෙ’’ති සම්බන්ධො. පචන්ති එත්ථාති **පචනං,** භාජනං. **භාජනූපරි හත්ථෙසු සාමණෙරස්සාති** භාජනස්ස උපරි කතෙසු සාමණෙරස්ස හත්ථෙසු. **පතිතං හත්ථතො තස්මින්ති** තස්ස සාමණෙරස්ස හත්ථතො පරිගළිත්වා තස්මිං භාජනෙ පතිතං.

1471. ''න කරොති අකප්පිය''න්ති එත්ථ කාරණමාහ **''පරිච්චත්තඤ්හි ත''**න්ති. තඤ්හි යස්මා පරිච්චත්තං, තස්මා අකප්පියං න කරොතීති වුත්තං හොති. **එවං අකත්වා**ති යථාවුත්තපකාරෙන අකත්වා. **ආකිරතෙව චෙ**ති සචෙ භාජනෙ ආකිරති එව. **තං** තථා පක්ඛිත්තං භත්තභාජනං. **නිරාමිසං කත්වා**ති තත්ථ පතිතං ආමිසං යථා න තිට්ඨති, එවං ධොවිත්වා භුඤ්ජිතබ්බන්ති සම්බන්ධො.

1472-3. **කුට**න්ති ඝටං. **ආවජ්ජෙතී**ති කුටං නාමෙත්වා යාගුං ආසිඤ්චති.

1474. **හත්ථෙ**ති ද්වෙ හත්ථෙ. **තත්ථා**ති තත්ථ භූමියං ඨපිතෙසු ද්වීසු හත්ථතලෙසු.

1475-6. **එකස්ස ගහණූපගං චෙ භාර**න්ති ථාමමජ්ඣිමෙන එකෙන පුරිසෙන උක්ඛිපනප්පමාණං භාරං සචෙ භවෙය්‍ය. **''තථා''**ති ඉමිනා ''එකස්ස ගහණූපගං භාර''න්ති ඉදං පච්චාමසති.

1477. **ලග්ගෙන්තී**ති ඔලම්බන්ති. **තත්ථා**ති තස්මිං මඤ්චපීඨෙ. **වට්ටතෙවා**ති උග්ගහිතකං න හොතීති දීපෙති.

1478. **සම්මුජ්ජන්තො**ති සම්මජ්ජන්තො. **සට්ටෙතී**ති අසඤ්චිච්ච සම්මජ්ජනියා ඵුසති.

1479. **තං ඤත්වා**ති පටිග්ගහිතභාවං ඤත්වා. **ඨපෙතුං වට්ටති** උග්ගහිතකං න හොතීති අධිප්පායො.

1480. **ත**න්ති පටිග්ගහිතසඤ්ඤාය ගහිතං තං අප්පටිග්ගහිතං. **අඤ්ඤථා පන න කත්තබ්බ**න්ති අපිහිතං පිධාතුඤ්ච පිහිතං විවරිතුඤ්ච න වට්ටතීති අත්ථො.

1481. **බහි ඨපෙති චෙ**ති යදි පුබ්බෙ ඨපිතට්ඨානතො බහි ඨපෙති. **තෙනා**ති බහි ඨපෙත්වා මුත්තහත්ථෙන තෙන භික්ඛුනා. **ත**න්ති බහි ඨපිතං හත්ථතො මුත්තං. **ඤත්වා**ති අප්පටිග්ගහිතභාවං ඤත්වා. **තං** තථා ඤත්වා ඨපිතං.

1482-3. **උට්ඨෙති යදි කණිකා**ති සචෙ කණිකා සඤ්ජායති. **සිඞ්ගිවෙරාදිකෙ**ති එත්ථ ආදි-සද්දෙන පිප්ඵලිආදීනං ගහණං. **මූලෙ**ති පඤ්චමූලාදිකෙ මූලෙ. **සුණචුණ්ණ**න්ති සුණපාණකෙහි උප්පාදිතචුණ්ණං. **''තථා''**ති ඉමිනා ''උට්ඨෙතී''ති කිරියං පච්චාමසති. **තංසමුට්ඨානතො**ති පටිග්ගහිතතෙලාදීසු සමුප්පන්නත්තා. **තඤ්ඤෙවාති පවුච්චතී**ති පඨමපටිග්ගහිතං තමෙව තෙලාදිකන්ති වුච්චති. තෙනාහ **''පටිග්ගහණ...පෙ.... න විජ්ජතී''**ති.

1484-5. **කොචි පුග්ගලො**ති සාමණෙරගමිකාදීසුපි යො කොචි සත්තො. **තාලපිණ්ඩි**න්ති තාලකණිකං ඵලං. **අඤ්ඤො භූමට්ඨො**ති භූමියං ඨිතො අඤ්ඤො කොචි පුග්ගලො ඉත්ථී වා පුරිසො වා.

1486. **ජිනිදිත්වා**ති ජිනිදං කත්වා. **වති**න්ති හත්ථපාසප්පහොනකබහලවතිං. යථාහ ''හත්ථපාසෙ සතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 265). **දණ්ඩකෙ අඵුසිත්වාවා**ති යත්තකෙන ගමනවෙගො නිබ්බායති, එත්තකං, පහරණතො වතිදණ්ඩකෙ වා අප්පහරිත්වාති වුත්තං හොති. පහරිත්වා ඨත්වා ගච්ඡති චෙ, න වට්ටති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''මයං පන 'යං ඨානං පහටං, තතො සයං පතිතමිව හොතී'ති තක්කයාම. තස්මිම්පි අට්ඨත්වා ගච්ඡන්තෙ යුජ්ජති සුඞ්කඝාතකතො පවට්ටෙත්වා බහි පතිතභණ්ඩං විය''ති (පාචි. අට්ඨ. 265).

1487-8. **පාකාරො**ති එත්ථ ''වතිං වා''ති (පාචි. අට්ඨ. 265) **අට්ඨකථායං** ආගතත්තා ඉදං අධිකාරතො ගහෙතබ්බං. ''න පුථුලො''ති එත්ථ අධිප්පෙතප්පමාණං දස්සෙතුමාහ **''අන්තො...පෙ.... පහොති චෙ''**ති. **''උද්ධං හත්ථසතං ගන්ත්වා''**ති ඉමිනා දායකස්ස දාතුමිච්ඡාය ආකාසං තං උක්ඛිපිත්වා විස්සට්ඨභාවං ඤාපෙති. **සම්පත්ත**න්ති හත්ථප්පත්තං. **ගණ්හතො**ති පටිග්ගහණසඤ්ඤාය ගණ්හතො.

1489. **''සාමණෙර''**න්ති ඉදං උපලක්ඛණන්ති ගිහිනොපි ගහණං. **තත්ථෙවා**ති ඛන්ධෙ එව. **නිසින්නො** සාමණෙරො.

1491-2. **ඵලිනිං සාඛ**න්ති ඵලවතිං සාඛං. **''ඛාදිතු''**න්ති ඉදං ''චිත්තෙ සමුප්පන්නෙ''ති ඉමිනා යොජෙතබ්බං. සචෙ ඵලං ඛාදති, එවං ඛාදිතුං වට්ටතීති යොජනා. **මක්ඛිකානං නිවාරත්ථ**න්ති මක්ඛිකානං නිවාරෙතුං.

1493. ඡායත්ථඤ්ච මක්ඛිකා නිවාරෙතුඤ්ච ගය්හමානා ඵලසාඛා සුඛපරිභොගත්ථාය කප්පියං කාරාපෙත්වා පටිග්ගහිතා චෙ, ඛාදිතුමිච්ඡාය සති පුන අප්පටිග්ගහිතාපි වට්ටතීති දස්සෙතුමාහ **''කප්පියං පන කාරෙත්වා''**තිආදි.

1494-5. ''තං සො පටිග්ගහාපෙත්වා''ති වක්ඛමානත්තා **''ගහෙත්වා''**ති ඉදං අප්පටිග්ගහාපෙත්වා ගහණං සන්ධාය වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං. **තං පටිග්ගහිත**න්ති එත්ථ ''චෙ පුබ්බමෙවා''ති සෙසො.

1496-9. භික්ඛුස්ස පාථෙය්‍යතණ්ඩුලෙති සම්බන්ධො. **සොති** සාමණෙරො. **ඉතරෙහීති** භික්ඛුනා ගහිතෙහි අත්තනො තණ්ඩුලෙහි.

ද්වීසු පත්තෙසූති උපලක්ඛණං. බහූසුපි එසෙව නයො. අත්තනා ලද්ධං භික්ඛූනං දත්වා තෙහි ලද්ධං අත්තනා ගහෙත්වා අඤ්ඤෙසං දානවසෙන බහුන්නම්පි දාතුං වට්ටතීති **අට්ඨකථායං** (පාචි. අට්ඨ. 265 අත්ථතො සමානං) වුත්තං තමෙව දස්සෙතුමාහ **"යාගුං භික්ඛුස්සා"**තිආදි. "ආවුසො තුය්හං යාගුං මය්හං දෙහී'ති එවං ථෙරෙහි පටිපාටියා යාචිත්වාපි පිවිතුං වට්ටති, සබ්බෙහි සාමණෙරස්ස සන්තකමෙව භුත්තං හොතී"ති (පාචි. අට්ඨ. 265) **අට්ඨකථායං** වුත්තං. **සාමණෙරස්ස පීතත්තාති** එත්ථ "යාගුයා"තිඉදං අධිකාරතො ලබ්භති.

1500. **ඉමස්සාති** පාථෙය්‍යතණ්ඩුලහාරකස්ස. **"න විසෙසතා"**ති ඉමිනා විසුං අවත්තබ්බතං දීපෙති.

1501. **අස්ස විසෙසස්සාති** යථාවුත්තවිනිච්ඡයවිසෙසස්ස විසුං වත්තබ්බභාවෙති සෙසො. **තස්සාති** සාමණෙරතණ්ඩුලහාරකස්ස භික්ඛුස්ස. **සාලයභාවන්ති** අත්තනා හටතණ්ඩුලෙසු පරික්ඛීණෙසු "ඉදං අම්හාකම්පි පදස්සතී"ති සාලයභාවො. ඡායාදීනමත්ථාය ගය්හමානාය සාඛාය ඉමිස්සා ඵලං ඛාදිතුකාමතාය සති ඛාදනාරහන්ති ආලයස්ස කාතුං සක්කුණෙය්‍යත්තා අයම්පි අවිසෙසොති විඤ්ඤායති, තත්ථ සම්භවන්තං පන විසෙසං දස්සෙතුමාහාති වත්තුං යුජ්ජති.

1502-4. **නිච්චාලෙතුං න සක්කොතීති** නිච්චාලෙත්වා සක්ඛරා අපනෙතුං න සක්කොති. **චෙලකොති** චූළසාමණෙරො. පක්කකාලස්මිං විවරිත්වා පක්කතා ඤාතබ්බාති යොජනා. **පි**-සද්දො පන-සද්දත්ථෙ. **ඔරොපෙත්වාති** උද්ධනතො ඔරොපෙත්වා. පුබ්බතණ්ඩුලධොවනත්ථාය කතපටිග්ගහණස්සෙව පමාණත්තා ආහ **"න පච්ඡස්ස පටිග්ගහණකාරණ"**න්ති. **අස්සාති** භොජනස්ස.

1505. කාරිතන්තස්ස ද්විකම්මකත්තා ආහ **"උද්ධනං සුද්ධභාජන"**න්ති, උද්ධනෙති වුත්තං හොති.

1506. **කොචීති** අනුපසම්පන්නො. **තෙන භික්ඛුනාති** උද්ධනං සුද්ධභාජනං ආරොපෙත්වා යෙන අග්ගි කතො, තෙන භික්ඛුනා. ඉදඤ්ච උපලක්ඛණං අඤ්ඤෙනපි න කාතබ්බත්තා.

1507. **පච්ඡාති** තණ්ඩුලපක්ඛෙපතො පච්ඡා. **තං** යාගුං. **සචෙ පචතීති** අග්ගිං කරොන්තො පචති. **සාමපාකා න මුච්චතීති** තං යාගුං පිවන්තො සාමපාකදුක්කටතො න මුච්චති.

1508. වල්ලියා සහ **තත්ථ** වල්ලියං ජාතං ඵලං **කිඤ්චි** ඊසකම්පි චාලෙති, තතො ලද්ධං කිඤ්චි ඵලං **තස්සෙව** භික්ඛුනො න වට්ටතීති යොජනා, තං පරිභුඤ්ජතො දුරුපචිණ්ණදුක්කටං හොතීති අධිප්පායො. **තස්සෙවාති එව**කාරෙන අඤ්ඤෙසං වට්ටතීති දීපෙති.

1509. **පරාමට්ඨුන්ති** ආමසිතුං. **අපස්සයිතුන්ති** අවලම්බිතුං, අපස්සනං වා කාතුං. **"කිරා"**ති ඉමිනා කෙවලං **මහාපච්චරියං** (පාචි. අට්ඨ. 265) වුත්තභාවං සූචෙති.

1510-1. **තත්ථාති** තස්මිං තෙලෙ. හත්ථෙන සණ්ඩාසග්ගහණං **අමුඤ්චන්තෙන**. **තං** තෙලං.

1515-6. **ලොණකිච්චන්ති** අලවණට්ඨානෙ ලොණෙන කාතබ්බකිච්චං. සන්නිහිතසෙසකාලිකසම්මිස්සං යාවජීවිකං විය සමුද්දොදකස්ස අසන්නිධිභාවං දස්සෙතුමාහ **"යාවජීවිකසඞ්ඛාත"**න්තිආදි. **කාලවිනිම්මුත්තන්ති** අකාලිකං, චතූසු කාලිකෙසු අසඞ්ගහිතන්ති අත්ථො.

1517. **හිමස්ස කරකාති** හිමොදකස්ස මුත්තා විය පත්ථීනසක්ඛරා. **බහලම්පි චාති** පක්ඛිත්තට්ඨානෙ මුඛෙ වා කද්දමවණ්ණස්ස අපඤ්ඤායනප්පමාණබහලං පානීයඤ්ච. අප්පටිග්ගහිතං **වට්ටති**. සචෙ කද්දමවණ්ණං පඤ්ඤායති, න වට්ටතීති. යථාහ "සචෙ පන මුඛෙ ච හත්ථෙ ච ලග්ගති, න වට්ටති, පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බ"න්ති (පාචි. අට්ඨ. 265).

1518. **කසිතට්ඨානෙති** කට්ඨට්ඨානෙ. **න වට්ටති** අප්පටිග්ගහිතං. එවං සබ්බත්ථ.

1519. **සොබ්භො** දුක්ඛොගාහනජලාසයො. "ආවාටො"ති කෙචි. **කකුධොති** අජ්ජුනො.

1520. **පානීයස්ස සටෙති** පානීයසටෙ. **තං** පානීයසටං.

1521. වාසත්ථාය පුප්ඵානි **වාසපුප්ඵානි. තත්ථාති** තස්මිං පානීයඝටෙ. **කමල්ලිකාසූති** පාටලිකුසුමාදීහිපි සහ කණ්ටකමල්ලිකාසු. **දින්නාසූති** පානීයෙ පක්ඛිත්තාසු.

1522. **විසතීති** අන්තොගලං පවිසති. තෙනෙව **අට්ඨකථායං** ''අප්පටිග්ගහෙත්වා ඨපිතං පටිග්ගහෙතබ්බ''න්ති (පාචි. අට්ඨ. 265) වුත්තං. ඉදං අට්ඨකථාවචනං ''අඤ්ඤත්‍ර උදකදන්තපොනා''ති (පාචි. 266) **පාළියා** විරුජ්ඣතීති චෙ? න විරුජ්ඣති. සා හි කෙවලං දන්තකට්ඨං සන්ධාය වුත්තා, ඉදං රසං සන්ධාය වුත්තන්ති. තෙනෙව තදනන්තරං ''අජානන්තස්ස රසෙ පවිට්ඨෙපි ආපත්තියෙව. අචිත්තකඤ්හි ඉදං සික්ඛාපද''න්ති (පාචි. අට්ඨ. 265) වුත්තං. තස්ස සික්ඛාපදස්ස අචිත්තකතා ''අප්පටිග්ගහිතකෙ පටිග්ගහිතසඤ්ඤී''තිආදිකාය **පාළියා** කප්පියසඤ්ඤිනොපි පාචිත්තියස්ස වුත්තත්තා විඤ්ඤායති. පසන්නොදකස්ස පන අප්පටිග්ගහෙත්වාපි පාතබ්බතාය දන්තකට්ඨෙන සදිසත්තා එකයොගනිද්දිට්ඨානං සභෙව පවත්තීති විඤ්ඤායති. උදකස්ස ච දන්තපොනස්ස ච තුල්‍යදොසෙන භවිතබ්බන්ති.

1523. මුත්තොදකසිඞ්ඝාණිකාදිද්‍රවඅස්සුඛීරාදිද්‍රවස්ස ආපොධාතුප්පකාරත්තා, කණ්ණමලාදිනො ඝනදබ්බස්ස පථවිධාතුප්පකාරත්තා **''සරීරට්ඨෙසු භූතෙසු''**ති ඉමිනා ඛීරාදිමාහ. **''කි''**න්ති ඉදං න වට්ටතීති පදෙනපි යොජෙතබ්බං. **කප්පාකප්පියමංසානන්ති** එත්ථ ''සත්තාන''න්ති සාමත්ථියා ලබ්භති.

1524. **ලොණන්ති** එත්ථ ''එතං සබ්බම්පී''ති ඉදං අධිකාරතො ලබ්භති.

1525. **එත්ථාති** එතෙසු යථාවුත්තෙසු කණ්ණමලාදීසු.

1528. **චත්තාරි විකටානීති** මහාවිකටං නාම ගූථං, මත්තිකා, මුත්තං, ඡාරිකා චාති වුත්තානි චත්තාරි විකටානි. තානි හි විරුද්ධානි සප්පවිසානි කතානි විහතානීති **''විකටානී''**ති වුච්චන්ති. නත්ථි දායකො එත්ථාති **නදායකං,** ඨානං, තස්මිං. ''න අ නො මා අලං පටිසෙධෙ''ති වුත්තත්තා පටිසෙධවාචිනා **න**-සද්දෙන සමාසො, ''අදායකෙ''ති ඉමිනා අනත්ථන්තරං. ඉධ දුබ්බචො ච අසමත්ථො ච අසන්තො නාමාති **අට්ඨකථායං** (පාචි. අට්ඨ. 265; කඞ්ඛා. අට්ඨ. දන්තපොනසික්ඛාපදවණ්ණනා, අත්ථතො සමානං) වුත්තං. ඉදං කාලොදිස්සං නාම.

1529. **පථවින්ති** අකප්පියපථවිං. **තරුන්ති** අල්ලරුක්ඛං. ඉමිනා සප්පදට්ඨකාලෙ අසති කප්පියකාරකෙ විකටත්ථාය අත්තනා ච කත්තබ්බන්ති දස්සෙති.

1530. **අච්ඡෙදගාහතොති** විලුම්පිත්වා ගණ්හනතො. **''තස්සා''**ති ඉදං සබ්බෙහි හෙතුපදෙහි යුජ්ජති. **තස්සාති** අප්පටිග්ගහිතස්සාති අත්ථො. අපරස්ස අභික්ඛුකස්ස දානෙන චාති යොජනා. **''අභික්ඛුකස්සා''**ති පන විසෙසනෙන උපසම්පන්නස්ස දින්නෙ පටිග්ගහණං න විජහතීති දීපෙති. **සබ්බන්ති** යථාවුත්තං කායෙන ගහණාදිප්පකාරස්ස කල්‍යං ගහිතං. **එවන්ති** ඉමිනා නියාමෙන.

1531. **දූරුපචිණ්ණෙති** දුට්ඨු උපචිණ්ණෙ දූරාමට්ඨෙ, අප්පටිග්ගහිතස්ස ආමිසභත්තභාජනාදිනො කීළාවසෙන හත්ථෙන පරාමසනෙ ච තත්ථජාතකඵලිනිං සාඛාය වා වල්ලියා වා ගහෙත්වා චාලනෙ චාති අත්ථො. **උග්ගහිතස්ස ගහණෙති** අප්පටිග්ගහිතභාවං ඤත්වාව ගහිතස්ස කස්සචි වත්ථුනො පටිග්ගහණෙ ච. **අන්තොවුත්ථෙ චාති** අකප්පියකුටියා අන්තො ඨපෙත්වා අරුණං උට්ඨාපිතෙ ච. **සයංපක්කෙ චාති** යත්ථ කත්ථචි අත්තනා පක්කෙ ච. **අන්තොපක්කෙ චාති** අකප්පියකුටියා අන්තොයෙව පක්කෙ ච. දුක්කටං නිද්දිට්ඨන්ති සම්බන්ධො.

1532-3. පටිග්ගහිතකෙ තස්මිං පටිග්ගහිතසඤ්ඤිස්සාති සම්බන්ධො. **දන්තපොනං** දන්තකට්ඨං.

1534. **භික්ඛුනීනන්ති** භික්ඛුනො ච භික්ඛුනියා ච භික්ඛුනීනං, එකදෙසසරූපෙකසෙසො. **එත්ථ** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ. විනිච්ඡයො නවමජ්ඣිමථෙරභික්ඛුනීනං යතො අවිසෙසෙන ඉච්ඡිතබ්බකො, **තතො** තස්මා හෙතුනා සකලො අයං විනිච්ඡයො අසමාසතො මයා කථිතොති යොජනා. කුසලත්තිකාදීසු විය අත්ථසාකල්‍යස්ස අත්ථසඞ්ඛෙපතොව වත්තුං සක්කුණෙය්‍යත්තා ''සකලො''ති වත්වාපි කථාය විත්ථාරිතභාවං දස්සෙතුමාහ **''අසමාසතො''**ති.

දන්තපොනකථාවණ්ණනා.

භොජනවග්ගො චතුත්ථො.

1535. **''අචෙලකාදීන''**න්තිආදීසු ''අචෙලකො නාම යො කොචි පරිබ්බාජකසමාපන්නො නග්ගො''ති (පාචි. 271) **පදභාජනෙ** වුත්තං, **තදට්ඨකථාය** ''පරිබ්බාජකසමාපන්නොති පබ්බජ්ජං සමාපන්නො''ති (පාචි. අට්ඨ. 269) වුත්තං, තස්මා අචෙලකපබ්බජ්ජමුපගතොයෙවෙත්ථ අචෙලකො නාම. **ආදි**-සද්දෙන ''පරිබ්බාජකස්ස වා

පරිබ්බාජිකාය වා''ති (පාචි. 270) **මාතිකා**-ගතෙ ද්වෙ සඞ්ගණ්හාති. ඉමෙසු ච ද්වීසු ''පරිබ්බාජකො නාම භික්ඛුඤ්ච සාමණෙරඤ්ච ඨපෙත්වා යො කොචි පරිබ්බාජකසමාපන්නො''ති (පාචි. 271) වුත්තො **පරිබ්බාජකො** නාම. ''භික්ඛුනිඤ්ච සික්ඛමානඤ්ච සාමණෙරිඤ්ච ඨපෙත්වා යා කාචි පරිබ්බාජිකසමාපන්නා''ති (පාචි. 271) වුත්තා **පරිබ්බාජිකා** නාමාති ගහෙතබ්බා. පරිබ්බාජකා පනෙත්ථ ඡන්නායෙව ගහෙතබ්බා. **දෙන්තස්සාති** එත්ථ ''භික්ඛුස්සා''ති පකරණතො ලබ්භති, එත්ථ ''කායාදිනා''ති සෙසො. යථාහ ''දදෙය්‍යාති කායෙන වා කායපටිබද්ධෙන වා නිස්සග්ගියෙන වා දෙති''ති (පාචි. 271).

1536. **තිකපාචිත්තියන්ති** තිත්ථියෙ තිත්ථියසඤ්ඤී, වෙමතිකො, අතිත්ථියසඤ්ඤීති තිකෙ පාචිත්තියත්තයං.

1537. අතිත්ථියෙ තිත්ථියසඤ්ඤිස්ස, වෙමතිකස්ස ච තස්ස භික්ඛුනො දුක්කටන්ති යොජනා.

1538-9. **තෙසන්ති** තිත්ථියානං. **බහිලෙපනන්ති** බහිසරීරෙ ලිම්පිතබ්බං කිඤ්චි දෙන්තස්ස. **තෙසං** තිත්ථියානං **සන්තිකෙ** සමීපෙ අත්තනො භත්තපත්තාදිකං **භොජනං** ඨපෙත්වා ''භොජනං ගණ්හථා''ති වදන්තස්ස ච අනාපත්තීති යොජනා. ''සමුට්ඨානං එළකූපම''න්ති පදච්ඡෙදො.

අචෙලකකථාවණ්ණනා.

1540-2. භික්ඛු භික්ඛුනො යං කිඤ්චි ආමිසං දාපෙත්වා වා අදාපෙත්වා වාති යොජනා. කිං වුත්තං හොති? ''එහාවුසො, ගාමං වා නිගමං වා පිණ්ඩාය පවිසිස්සාමා''ති (පාචි. 275) **සික්ඛාපදෙ** වුත්තනයෙනෙව වත්වා යෙන සද්ධිං ගාමං පිණ්ඩාය පවිට්ඨො, තස්ස භික්ඛුස්ස ඛාදනීයාදිභෙදං යං කිඤ්චි ආමිසං දාපෙත්වා වා අදාපෙත්වා වාති.

තං භික්ඛුං ''ගච්ඡා''ති වත්වා උය්‍යොජෙතීති යොජනා. කිං වුත්තං හොති? එවං යො භික්ඛු තෙන සද්ධිං ගාමං පවිට්ඨො, තං ''ගච්ඡාවුසො, න මෙ තයා සද්ධිං කථා වා නිසජ්ජා වා ඵාසු හොති, එකකස්ස මෙ කථා වා නිසජ්ජා වා ඵාසු හොතී''ති (පාචි. 275) වත්වා **තප්පච්චයා** තෙසං ඉත්ථියාසද්ධිං වචනාදීනං අනාචාරානං පච්චයා ගන්තුං නියොජෙතීති. **තප්පච්චයාති** ''උය්‍යොජනමත්තස්මි''න්ති විසෙසනං. **පඨමෙන චාති** එත්ථ ච-සද්දො අට්ඨානප්පයුත්තො ''උය්‍යොජනමත්තස්මිඤ්චා''ති යොජෙතබ්බො. **තස්සාති** උය්‍යොජකස්ස.

අස්සාති උය්‍යොජිතස්ස, අවයවසම්බන්ධෙ සාමිවචනං. **උපචාරස්මිං අතික්කන්තෙති** වක්ඛමානලක්ඛණෙ දස්සනූපචාරෙ වා සවනූපචාරෙ වා අතික්කන්තෙති අත්ථො, භාවලක්ඛණෙ භුම්මං. පුන **අස්සාති** උපචාරස්ස. ද්වාදසරතනපරියොසානං, තදන්තොගධං පාකාරාදි එව වා උපචාරස්ස **සීමා** නාම.

1543. තං සරූපතො දස්සෙතුමාහ **''දස්සනෙ''**තිආදි. අජ්ඣොකාසෙ දස්සනෙ උපචාරස්ස ද්වාදස හත්ථා පමාණං දෙසිතාති යොජනා. සවනෙ ච අජ්ඣොකාසෙ එවං සවනූපචාරස්ස අජ්ඣොකාසෙ ද්වාදස හත්ථා පමාණං දෙසිතාති යොජනා, සවනෙ ච උපචාරස්ස අවධි ද්වාදසහත්ථප්පමාණමෙවාති වුත්තන්ති අත්ථො. **න චෙතරෙති** ඉතරස්මිං අනජ්ඣොකාසෙ එවං උපචාරස්ස පමාණං ද්වාදසහත්ථා න ච දෙසිතා, කිං නු ඛ්‍යාවධාකරා කුට්ටාදයො උපචාරස්ස පමාණන්ති දෙසිතාති වුත්තං හොති. වුත්තඤ්චෙතං **අට්ඨකථායං** ''සචෙ පන අන්තරා කුට්ටද්වාරපාකාරාදයො හොන්ති, තෙහි අන්තරිතභාවොයෙව දස්සනූපචාරාතික්කමො, තස්ස වසෙන ආපත්ති වෙදිතබ්බා''ති (පාචි. අට්ඨ. 276). ඉධ උපචාරද්වයෙ සමානෙපි උය්‍යොජිතමවධිඅන්තං සන්ධාය අසවනූපචාරං වුත්තන්ති විඤ්ඤායති.

1544. **''තිකපාචිත්තීති** උපසම්පන්නෙ උපසම්පන්නසඤ්ඤිවෙමතිකඅනුපසම්පන්නසඤ්ඤීහි තිකපාචිත්තියං . **ඉතරෙති** අනුපසම්පන්නෙ. **තිකදුක්කටන්ති** අනුපසම්පන්නෙ උපසම්පන්නසඤ්ඤිවෙමතිකඅනුපසම්පන්නසඤ්ඤීනං වසෙන තිකදුක්කටං. ''ඉතරෙති සාමණෙරෙයෙවා''ති **නිස්සන්දෙහෙ** ලිඛිතං. එතස්සෙවත්ථස්ස වජිරබුද්ධිනාපි වුත්තභාවො දස්සිතො. තථාදස්සනං පඤ්චසහධම්මිකෙසු ඉධාධිප්පෙතමනුපසම්පන්නං සන්ධාය වුත්තං චෙ, යුජ්ජති. අඤ්ඤථා **පාළිඅට්ඨකථාසු** ''අනුපසම්පන්නෙ''ති සාමඤ්ඤෙන නිද්දිට්ඨත්තා ගහට්ඨානුපසම්පන්නම්පි තථා උය්‍යොජෙන්තස්ස අනාපත්ති න වත්තබ්බාති අම්හාකං ඛන්ති.

උභින්නන්ති උපසම්පන්නානුපසම්පන්නානං. **නිස්සන්දෙහෙ** පන ''භික්ඛුසාමණෙරාන''න්ති ලිඛිතං. **කලිසාසනාරොපනෙති** එත්ථ **කලීති** කොධො, තස්ස සාසනං ආණා **කලිසාසනං,** තස්ස ආරොපනං පවත්තනං කලිසාසනාරොපනං, තස්මිං, කොධවසෙන ඨානනිසජ්ජාදීසු දොසං දස්සෙත්වා ''පස්සථ භො ඉමස්ස ඨානං නිසජ්ජං ආලොකිතං විලොකිතං, ඛාණුකො විය තිට්ඨති, සුනඛො විය නිසීදති, මක්කටො විය ඉතො චිතො ච විලොකෙතී''ති එවං ''අප්පෙව නාම ඉමිනාපි උබ්බාළ්හො පක්කමෙය්‍යා''ති අමනාපවචනස්ස භණනෙති වුත්තං හොති.

1545. **උය්‍යොජෙන්තස්ස කිච්චෙනාති** විහාරපාලකාදීනං භොජනහරණාදිකිච්චෙන පෙසෙන්තස්ස, ඉමස්ස උපලක්ඛණත්තා ''අනාපත්ති 'උභො එකතො න යාපෙස්සාමා'ති උය්‍යොජෙතී''තිආදිනා (පාචි. 278) අනාපත්තිවාරාගතා සබ්බෙපි පකාරා ගහෙතබ්බා.

උයොාජනකථාවණ්ණනා.

1546. **බුද්දකෙති** එත්ථ ''සයනිසරෙ''ති සෙසො උපරි ''අසයනිසරෙ තස්ස, සයනිසරසඤ්ඤිනො''ති වක්ඛමානත්තා ලබ්භති. ''මහල්ලකෙ''ති එත්ථාපි එසෙව නයො. පිට්ඨිසඞ්ඝාටතො අඞ්ඪතෙය්‍යහත්ථප්පමාණං යස්ස වෙමජ්ඣෙ හොති, ඊදිසෙ බුද්දකෙ සයනිසරෙති අත්ථො. **පිට්ඨිවංසන්ති** පිට්ඨිවංසෙන නියමිතං ගෙහමජ්ඣං. තෙනාහ **අට්ඨකථායං** ''පිට්ඨිවංසං අතික්කමිත්වා'ති ඉමිනා මජ්ඣාතික්කමං දස්සෙතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 280). **සභොජනෙති** සහ භොජනෙහීති සභොජනං, තස්මිං සභොජනෙ. අථ වා **සභොජනෙති** සභොගෙ. රාගපරියුට්ඨිතස්ස පුරිසස්ස හි ඉත්ථී භොගො, ඉත්ථියා ච පුරිසො, මෙථුනරාගෙන සාරත්තපුරිසිත්ථිසහිතෙති වුත්තං හොති. යථාහ **පදභාජනෙ** ''සභොජනං නාම කුලං ඉත්ථී චෙව හොති පුරිසො ච, ඉත්ථී ච පුරිසො ච උභො අනික්ඛන්තා හොන්ති, උභො අවීතරාගා''ති (පාචි. අට්ඨ. 281). ඉමිනා පරියුට්ඨිතස්ස මෙථුනරාගග්ගිනො තඞ්ඛණෙ නිබ්බත්තභාවො දීපිතො. **කුලෙති** ඝරෙ.

1547. **හත්ථපාසන්ති** අඞ්ඪතෙය්‍යරතනප්පමාණදෙසං. **පිට්ඨිසඞ්ඝාටකස්ස වාති** ද්වාරසබන්ධස්ස ච. **සයනස්සාති** සයන්ති එත්ථාති සයනං, තස්ස, ආසන්නෙ ඨානෙ යො නිසීදති සභොජනෙ කුලෙ, ''තස්සා''ති ඉමිනා යොජෙතබ්බං, සයනස්ස සමීපෙ ඨානෙ යො නිසීදතීති අත්ථො. **මහල්ලකෙති** පුබ්බෙ වුත්තප්පමාණතො මහන්තෙ සයනිසරෙ. ''ඊදිසඤ්ච සයනිසරං මහාචතුසාලාදීසු හොතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 280) **අට්ඨකථායං** වුත්තං.

1548. සයනමෙතස්ස අත්ථීති **සයනි,** සයනි ච තං ඝරඤ්චාති විග්ගහො. **තත්ථාති** සයනිසරෙ.

1549-50. **දුතියෙ සතීති** දුතියෙ භික්ඛුම්හි සති. යථාහ **අනාපත්තිවාරෙ** ''භික්ඛු දුතියො හොතී''ති (පාචි. 283). **වීතරාගෙසූති** වීතරාගපරියුට්ඨානෙසු. **වුත්තලක්ඛණං පදෙසන්ති** බුද්දකමහන්තසෙනාසනෙ වුත්තලක්ඛණපදෙස. **අනතික්කම්ම නිසින්නස්සාති** අනතික්කමිත්වා නිසීදතො.

සභොජනකථාවණ්ණනා.

1552. **තෙසන්ති** ද්වින්නං අනියතසික්ඛාපදානං. **එසන්ති** ඉමෙසං ද්වින්නං රහොපටිච්ඡන්නරහොනිසජ්ජසික්ඛාපදානං, **අයමෙව විසෙසොති** අනන්තරසික්ඛාපදෙන සමුට්ඨානභාවසඞ්ඛාතො අයං විසෙසො දීපිතොති යොජනා.

රහොපටිච්ඡන්නරහොනිසජ්ජකථාවණ්ණනා.

1553-6. **වුත්තොති** නිමන්තිතො. **සන්තං භික්ඛුන්ති** ''කුලං උපසඞ්කමිස්සාමී''ති යස්මිං පදෙසෙ චිත්තං උප්පන්නං, තස්ස සාමන්තා ද්වාදසහත්ථබ්භන්තරෙ ඨිතං භික්ඛුන්ති අත්ථො. යථාහ ''යත්ථ ඨිතස්ස කුලානි පයිරුපාසනචිත්තං උප්පන්නං, තතො පට්ඨාය යං පස්සෙ වා අභිමුඛෙ වා පස්සති, යස්ස ච සක්කා හොති පකතිවචනෙන ආරොචෙතුං, අයං සන්තො නාමා''ති (පාචි. අට්ඨ. 298). එත්ථ යං ද්වාදසහත්ථබ්භන්තරෙ ඨිතෙන සොතුං සක්කා භවෙය්‍ය, තං **පකතිවචනං** නාම. **අනාපුච්ඡාති** ''අහං ඉත්ථන්නාමස්ස ඝරං ගච්ඡාමී''ති වා ''චාරිත්තං ආපුච්ඡාමී''ති වා ඊදිසෙන වචනෙන අනාපුච්ඡිත්වා. **චාරිත්තං ආපජ්ජෙය්‍ය චෙති** යදි සඤ්චරෙය්‍යාති වුත්තං හොති. **අඤ්ඤත්‍ර සමයාති** ''තත්ථායං සමයො, චීවරදානසමයො චීවරකාරසමයො''ති (පාචි. 299) **සික්ඛාපදෙ** අනුපඤ්ඤත්තිවසෙන වුත්තා දුවිධා සමයා අඤ්ඤස්මිං කාලෙ.

ආපත්තිභෙදං දස්සෙතුමාහ **''ඨපෙත්වා''**තිආදි. **''අවීතිවත්තෙ මජ්ඣන්හෙ''**ති ඉමිනා පුරෙභත්තං, පච්ඡාභත්තඤ්ච සඞ්ගහිතං. එත්ථ ච **පුරෙභත්තං පච්ඡාභත්තන්ති** යෙන භත්තෙන නිමන්තිතො, තස්මිං අභුත්තෙ වා භුත්තෙ වාති අත්ථො. යථාහ ''පුරෙභත්තං නාම යෙන නිමන්තිතො, තං අභුත්තාවී. පච්ඡාභත්තං නාම යෙන නිමන්තිතො, තං අන්තමසො කුසග්ගෙනපි භුත්තං හොතී''ති (පාචි. 300) **පදභාජනෙ** වුත්තං. **අඤ්ඤස්ස ඝරන්ති** නිමන්තිතතො අඤ්ඤස්ස ගෙහං. ඝරූපචාරොක්කමනෙ දුක්කටන්ති සම්බන්ධො, අත්තනා ගතගෙහස්ස උපචාරොක්කමනෙ දුක්කටන්ති අත්ථො. පඨමෙන පාදෙනාති සම්බන්ධො.

සරුම්මාරෙති අඤ්ඤස්ස ගෙහුම්මාරෙ. ඝරූපචාරෙ දුක්කටං සන්ධාය **''අපරම්පි වා''**ති වුත්තං. ''සමතික්කමෙ''ති ඉමිනා සහ ''සරුම්මාරෙ''ති පදං ''සරුම්මාරස්සා''ති විභත්තිවිපරිණාමෙන යොජෙතබ්බං.

1557. **ඨිතට්ඨානෙති** යත්ථ ඨිතස්ස ගමනචිත්තං උප්පන්නං, තස්මිං ඨානෙ ද්වාදසහත්ථබ්භන්තරෙති ඉදං යථාවුත්තනියාමෙනෙව ගහෙතබ්බං. **ඔලොකෙත්වාති** උභයපස්සං, අභිමුඛඤ්ච ඔලොකෙත්වා. ''යං පස්සෙ වා අභිමුඛෙ වා පස්සතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 298) **අට්ඨකථායං** වුත්තං.

1558. **දූරෙති** ද්වාදසහත්ථතො දූරමෙවාහ. ඉතො චිතො ච ගවෙසිත්වා ආරොචනෙ කිච්චං නත්ථීති යොජනා.

1559. න **දොසොති** අනාපත්ති. **සමයෙති** එත්ථ ''අනාපුච්ඡතො''ති සෙසො. එත්ථ ච උපරි ච ''න දොසො''ති පච්චෙකං යුජ්ජති. සන්තං භික්ඛුන්ති සම්බන්ධො. **සරෙනාති** අඤ්ඤස්ස සරෙන, එත්ථ ''සරූපවාරෙන වා''ති සෙසො. **ආරාමං ගච්ඡතොති** එත්ථ තෙන මග්ගෙනාති වුත්තං හොති.

1560. ''තෙන මග්ගෙනා''ති ච ''ගච්ඡතො''ති ච පදද්වයං ''තිත්ථියානං පස්සය''න්ති ච ''භික්ඛුනිපස්සය''න්ති ච උභයත්ථ **තථා**-සද්දෙන ලබ්භති. තෙන සරෙන, සරූපවාරෙන වා ගන්තබ්බමග්ගෙන තිත්ථියාරාමං වා භික්ඛුනිපස්සයං වා ගච්ඡතො අනාපත්තීති අත්ථො. ආපදාය ගච්ඡතීති යොජනා. ජීවිතබ්‍රහ්මචරියන්තරායා **ආපදා. ආසනසාලං වාති** සීහළදීපෙ විය භික්ඛූනං භුඤ්ජනත්ථාය යත්ථ දානපතීහි ආසනානි පඤ්ඤාපීයන්ති, තං ආසනසාලං වා, භොජනසාලන්ති අත්ථො. ''ආපදායාසනසාල''න්ති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධවසෙන යකාරලොපො. **හත්ථියස්ස සරන්ති** නිමන්තිතසරං වා සලාකභත්තදායකානං වා සරං.

1561. පවෙසනං **ක්‍රියං**. අනාපුච්ඡනං **අක්‍රියං**. අචිත්තකසමුට්ඨානමිස්සකත්තා **''අචිත්ත''**න්ති වුත්තං. කුසලාකුසලාබ්‍යාකතානං අඤ්ඤතරචිත්තසමඞ්ගිනා ආපජ්ජිතබ්බං සන්ධාය **''තිචිත්තඤ්චා''**ති වුත්තං.

චාරිත්තකථාවණ්ණනා.

1562. **''සබ්බා''**ති ඉදං විවරන්තො ''චතුමාසපවාරණා පුනපවාරණා නිච්චපවාරණා''ති පවාරණත්තයං දස්සෙති. එත්ථ ච ''චතුමාසපච්චයපවාරණා සාදිතබ්බාති ගිලානපච්චයපවාරණා සාදිතබ්බා''ති (පාචි. 307) **පදභාජනෙ** වුත්තං. **පුනපවාරණා** ච චත්තාරොයෙව මාසෙ භෙසජ්ජෙන පවාරණං. තෙනාහ **අට්ඨුප්පත්තියං** ''තෙන හි ත්වං මහානාම සඞ්ඝං අපරම්පි චතුමාසං භෙසජ්ජෙන පවාරෙහී''ති. **නිච්චපවාරණා** නාම යාවජීවං භෙසජ්ජෙහෙව පවාරණා. වුත්තම්පි චෙතං භගවතා **අට්ඨුප්පත්තියං** ''තෙන හි ත්වං මහානාම සඞ්ඝං යාවජීවං භෙසජ්ජෙන පවාරෙහී''ති (පාචි. 303).

සබ්බා චෙතා පවාරණා භෙසජ්ජපරියන්තරත්තිපරියන්තතදුභයපරියන්තඅපරියන්තවසෙන චතුබ්බිධා හොන්ති. යථාහ –

> ''භෙසජ්ජපරියන්තා නාම භෙසජ්ජානි පරිග්ගහිතානි හොන්ති 'එත්තකෙහි භෙසජ්ජෙහි පවාරෙමී'ති. රත්තිපරියන්තා නාම රත්තියො පරිග්ගහිතායො හොන්ති 'එත්තකාසු රත්තීසු පවාරෙමී'ති. භෙසජ්ජපරියන්තා ච රත්තිපරියන්තා ච නාම භෙසජ්ජානි ච පරිග්ගහිතානි හොන්ති රත්තියො ච පරිග්ගහිතායො හොන්ති 'එත්තකෙහි භෙසජ්ජෙහි එත්තකාසු රත්තීසු පවාරෙමී'ති. නෙවභෙසජ්ජපරියන්තා නරත්තිපරියන්තා නාම භෙසජ්ජානි ච අපරිග්ගහිතානි හොන්ති රත්තියො ච අපරිග්ගහිතායො හොන්තී''ති (පාචි. 307).

1563. ''සාදිතබ්බා''ති වුත්තෙ සාදියනප්පකාරෙ දස්සෙතුමාහ **''විඤ්ඤාපෙස්සාමී''**තිආදි. භෙසජ්ජම්පි සති මෙ පච්චයෙ විඤ්ඤාපෙස්සාමීති යොජනා, ''සාදිතබ්බා''ති ඉමිනා සම්බන්ධො. තදෙව බ්‍යතිරෙකතො දස්සෙතුමාහ **''න පටික්ඛිපිතබ්බා''**ති. පටික්ඛෙපකාරණං දස්සෙතුමාහ **''රොගොදානි න මෙති වා''**ති. **සා** තිවිධා පවාරණා.

1564. **තිකපාචිත්තියං වුත්තන්ති** ''තතුත්තරි තතුත්තරිසඤ්ඤී, වෙමතිකො, නතතුත්තරිසඤ්ඤී භෙසජ්ජං විඤ්ඤාපෙති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා''ති (පාචි. 309) වුත්තං පාචිත්තියත්තයං. ඉධ **තතුත්තරීති** එත්ථ යෙහි භෙසජ්ජෙහි පවාරිතො, යාසු ච රත්තීසු පවාරිතො, තතො චෙ උත්තරි අධිකන්ති අත්ථො. යථාහ ''භෙසජ්ජපරියන්තෙ යෙහි භෙසජ්ජෙහි පවාරිතො හොති, තානි භෙසජ්ජානි ඨපෙත්වා අඤ්ඤානි භෙසජ්ජානි විඤ්ඤාපෙති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා''ති ච ''රත්තිපරියන්තෙ යාසු රත්තීසු පවාරිතො හොති, තා රත්තියො ඨපෙත්වා අඤ්ඤාසු රත්තීසු විඤ්ඤාපෙති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා''ති (පාචි. 308) ච. තත්ථ වෙමතිකස්ස ච දුක්කටං වුත්තන්ති යොජනා.

1565. තතො චතුමාසතො උත්තරි අතිරෙකං **තතුත්තරි,** තතුත්තරි න හොතීති **නතතුත්තරි,** නතතුත්තරීති සඤ්ඤා අස්ස අත්ථීති **නතතුත්තරිසඤ්ඤී,** භික්ඛු, තස්ස අනාපත්තීති යොජනා. **යෙහි** භෙසජ්ජෙහි පවාරිතො, තානි විඤ්ඤාපෙන්තස්ස අනාපත්තීති සභ සෙසෙන යොජෙතබ්බං. යථාහ ''අනාපත්ති යෙහි භෙසජ්ජෙහි පවාරිතො හොති, තානි භෙසජ්ජානි විඤ්ඤාපෙතී''ති (පාචි. 310). යෙන වා යෙහි භෙසජ්ජෙහි යාසු වා රත්තීසු පවාරිතො, තතො අඤ්ඤම්පි යථාතථං ආචික්ඛිත්වා භියොයා විඤ්ඤාපෙන්තස්ස අනාපත්තීති සභ සෙසෙන යොජෙතබ්බං. **යථාතථං ආචික්ඛිත්වා භියොයා විඤ්ඤාපෙන්තස්සාති** එත්ථ ''ඉමෙහි තයා භෙසජ්ජෙහි පවාරිතම්හ, අම්හාකඤ්ච ඉමිනා ච ඉමිනා ච භෙසජ්ජෙන අත්ථො'ති ආචික්ඛිත්වා විඤ්ඤාපෙති, 'යාසු තයා රත්තීසු පවාරිතම්හ, තායො ච රත්තියො වීතිවත්තා, අම්හාකඤ්ච භෙසජ්ජෙන අත්ථො'ති ආචික්ඛිත්වා විඤ්ඤාපෙතී''ති (පාචි. 310) වචනතො යථාතථං වත්වා අධිකං විඤ්ඤාපෙන්තස්සාති අත්ථො.

1566. අඤ්ඤස්ස භික්ඛුස්ස අත්ථාය වා විඤ්ඤාපෙන්තස්ස භික්ඛුස්ස අනාපත්තීති යොජනා. **ඤාතකානං විඤ්ඤාපෙන්තස්ස අනාපත්තීති** එත්ථ ඤාතකානං සන්තකං විඤ්ඤාපෙන්තස්ස අනාපත්තීති අත්ථො. අත්තනො වා ධනෙන විඤ්ඤාපෙන්තස්ස අනාපත්තීති යොජනා. එත්ථ ධනං නාම තණ්ඩුලාදි කප්පියවත්ථු.

1567. **“තථා”**ති ඉමිනා ‘‘විඤ්ඤාපෙන්තස්සා’’ති ඉදං පච්චාමසති. **උම්මත්තකාදීනන්ති** විසෙසිතබ්බමපෙක්ඛිත්වා ‘‘විඤ්ඤාපෙන්තාන’’න්ති බහුවචනං කාතබ්බං.

හෙසජ්ජකථාවණ්ණනා.

1568. **උයෳුත්තන්ති** සඞ්ගාමත්ථාය කතඋය්‍යොගං, ගාමතො නික්ඛම්ම ගච්ඡන්තං වා එකත්ථ සන්නිවිට්ඨං වා. යථාහ ‘‘උය්‍යුත්තා නාම සෙනා ගාමතො නික්ඛමිත්වා නිවිට්ඨා වා හොති පයාතා වා’’ති (පාචි. 314). **අඤ්ඤත්‍ර පච්චයාති** ඨපෙත්වා තථාරූපපච්චයං.

1569. **දස්සනස්සූපචාරස්මින්ති** එත්ථ **දස්සනූපචාරං** නාම යස්මිං ඨානෙ ඨිතස්ස සෙනා පඤ්ඤායති, තං ඨානං. යථාහ ‘‘යත්ථ ඨිතො පස්සති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා’’ති (පාචි. 314). **උපචාරං විමුඤ්චිත්වා පස්සන්තස්සාති** යථාවුත්තදස්සනොපචාරට්ඨානං එත්ථ ඨත්වා ඔලොකෙතුං න සුකරන්තිආදිනා කාරණෙන තං ඨානං පහාය අඤ්ඤත්ථ විලොකෙන්තස්සාති වුත්තං හොති. කෙනචි පටිච්ඡන්නං හුත්වා අදිස්සමානම්පි නින්නං ඨානං ඔතිණ්ණං අපඤ්ඤායමානම්පි පඤ්ඤායන්තම්පි ඔලොකෙතුං න සක්කා එවමෙව විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො. යථාහ ‘‘කෙනචි අන්තරිතා වා නින්නං ඔරුළ්හා වා න දිස්සති’’තිආදි (පාචි. අට්ඨ. 314). **පයොගගතොති** යථාවුත්තදස්සනපයොගගණනාය.

1570. ඉදානි චතුරඞ්ගසෙනාලක්ඛණං දස්සෙතුමාහ **‘‘ආරොහා පන චත්තාරො’’**තිආදි. **ආරොහාති** එත්ථ හත්ථාරොහා දට්ඨබ්බා. **තප්පාදරක්ඛකාති** තස්ස පාදරක්ඛකාති විග්ගහො. **ද්වෙ ද්වෙති** එකෙකං පාදං රක්ඛන්තා ද්වෙ ද්වෙ. **ද්වාදසපොසොති** ද්වාදස පොසා එතස්සාති විග්ගහො. ද්වාදසපුරිසයුත්තො එකො හත්ථී නාම.

1571. ආරොහොති එත්ථ අස්සාරොහො වුච්චති. **තිපුරිසොති** තයො පුරිසා අස්සාති විග්ගහො. **හයොති** අස්සො. **එකො සාරථීති** රථචාරිකො. ‘‘යොධො එකො’’ති පදච්ඡෙදො. **ආණිරක්ඛාති** රථචක්කද්වයස්ස අගළනත්ථං අක්ඛකස්ස උභොසු කොටීසු ආකොටිතා ද්වෙ ආණියො රක්ඛනකා.

1572. **චතුපොසොති** චත්තාරො පොසා යස්සාති විග්ගහො. **චතුසච්චවිභාවිනාති** චතුන්නං අරියසච්චානං දෙසකෙන භගවතා. **පදහත්ථාති** ආවුධහත්ථා. පජ්ජතෙ ගම්‍යතෙ අනෙන පරෙ හනිතුන්ති **පදං,** ආවුධං, පදානි හත්ථෙසු යෙසං තෙ පදහත්ථාති භින්නාධිකරණො බාහිරත්ථසමාසො යථා ‘‘වජිරපාණී’’ති. පත්තිපදාති-සද්දො අනත්ථන්තරා, මනුස්සසෙනාය අධිවචනං.

1573. **චතුරඞ්ගසමායුත්තාති** චතූහි අඞ්ගෙහි අවයවෙහි සමායුත්තාති විග්ගහො.

1574. **හත්ථිආදීසූති** යථාවුත්තලක්ඛණහත්ථිඅස්සරථපදාතිනාමකෙසු චතූසු අඞ්ගෙසු, නිද්ධාරණෙ භුම්මං. **එකෙකන්ති** එකෙකං අඞ්ගං. එතෙසු අවකංසතො එකං පුරිසාරුළ්හමපි හත්ථිඤ්ච තථා අස්සඤ්ච එකං පදහත්ථපුරිසඤ්ච එකමෙකං කත්වා ආහ **‘‘එකෙකං දස්සනත්ථාය ගච්ඡතො’’**ති. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘අන්තමසො එකපුරිසාරුළ්හං එකම්පි හත්ථිම්පී’’තිආදි (පාචි. අට්ඨ. 315). **අනුයෳුත්තෙපීති** සඞ්ගාමං විනා අඤ්ඤෙන කාරණෙන නික්ඛන්තෙ. යථාහ ‘‘අනුය්‍යුත්තා නාම රාජා උය්‍යානං වා නදිං වා ගච්ඡති, එවං අනුය්‍යුත්තා හොතී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 315).

1575. **සම්පත්තන්ති** එත්ථ ‘‘සෙන’’න්ති පකරණතො ලබ්භති. **ආපදාසූති** ජීවිතබ්‍රහ්මචරියන්තරායෙ සති ‘‘එත්ථ ගතො මුච්චිස්සාමී’’ති ගච්ඡතො අනාපත්ති. **තථාරූපෙ පච්චයෙ** ගිලානාවලොකනාදිකෙ ගමනානුරූපපච්චයෙ සති අනාපත්තීති යොජනා.

උයෳුත්තකථාවණ්ණනා.

1576-7. ‘‘සියා ච තස්ස භික්ඛුනො කොචිදෙව පච්චයො සෙනං ගමනාය, දිරත්තතිරත්තං තෙන භික්ඛුනා සෙනාය වසිතබ්බ’’න්ති (පාචි. 318) අනුඤ්ඤාතත්තා කෙනචි කරණීයෙන සඞ්ගාමත්ථං උය්‍යුත්තාය සෙනාය දිරත්තතිරත්තං පටිපාටියා වසිත්වා චතුත්ථරත්තියං වසන්තස්ස පන භික්ඛුනො ආපත්තිං දස්සෙතුමාහ **‘‘චතුත්ථෙ’’**තිආදි. **අනාපත්තිවාරෙ** ‘‘ගිලානො වසතී’’ති (පාචි. 321) වුත්තත්තා ආහ **‘‘අරොගවා’’**ති. **සෙනායාති** එත්ථ පරික්ඛෙපාරහට්ඨානෙන වා සඤ්චරණපරියන්තෙන වා සෙනා පරිච්ඡින්දිතබ්බා, එවං පරිච්ඡින්නාය සෙනාය අන්තොවාති අත්ථො.

තිකපාචිත්තියන්ති ‘‘අතිරෙකතිරත්තෙ අතිරෙකසඤ්ඤී, වෙමතිකො, ඌනකසඤ්ඤී සෙනාය වසති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා’’ති (පාචි. 320) පාචිත්තියත්තයං වුත්තං.

සෙනාවාසකථාවණ්ණනා.

1580. **උය්‍යොධිකං** නාම සඞ්ගාමට්ඨානං. යථාහ **අට්ඨකථායං** ‘‘උග්ගන්ත්වා උග්ගන්ත්වා එත්ථ යුජ්ඣන්තීති උය්‍යොධිකං, සම්පහාරට්ඨානස්සෙතං අධිවචන’’න්ති (පාචි. අට්ඨ. 322). **බලග්ගන්ති** ‘‘එත්තකා හත්ථී’’තිආදිනා (පාචි. 324) **පදභාජනාගතනයෙන** බලස්ස ගණනට්ඨානං බලග්ගං. යථාහ ‘‘බලස්ස අග්ගං ජානන්ති එත්ථාති බලග්ගං, බලගණනට්ඨානන්ති අත්ථො’’ති (පාචි. අට්ඨ. 322). **සෙනාබ්‍යූහන්ති** ‘‘ඉතො හත්ථී හොන්තු, ඉතො අස්සා, ඉතො රථා, ඉතො පත්තී හොන්තූ’’ති (පාචි. 324) **පදභාජනෙ** වුත්තසෙනාසන්නිවෙසට්ඨානං සෙනාබ්‍යූහං. යථාහ ‘‘සෙනාය වියූහං සෙනාබ්‍යූහං, සෙනාසන්නිවෙසස්සෙතං අධිවචන’’න්ති (පාචි. අට්ඨ. 322).

1581. **පුරිමෙති** අනන්තරසික්ඛාපදෙ. ‘‘ද්වාදසපුරිසො හත්ථී’’ඉති **යො** හත්ථී වුත්තොති යොජනා. **තෙනාති** තෙන හත්ථිනා හෙතුභූතෙන.

1582. **‘‘සෙසෙසූ’’**ති ඉමිනා අස්සානීකරථානීකපත්තානීකා ගහිතා. **පත්තානීකං** නාම ‘‘චත්තාරො පුරිසා පදහත්ථා පත්තී පච්ඡිමං පත්තානීක’’න්ති (පාචි. 324) සෙනඞ්ගෙසු පටිනිද්දෙසෙන නිබ්බිසෙසං කත්වා වුත්තං. **තිණ්ණන්ති** එතෙසං උය්‍යුත්තාදීනං.

උය්‍යොධිකකථාවණ්ණනා.

අචෙලකවග්ගො පඤ්චමො.

1583. **පිට්ඨාදීහීති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන පූවාදිං සඞ්ගණ්හාති. යථාහ ‘‘සුරා නාම පිට්ඨසුරා පූවසුරා ඔදනසුරා කිණ්ණපක්ඛිත්තා සම්භාරසංයුත්තා’’ති (පාචි. 328). එත්ථ ච පිට්ඨං භාජනෙ පක්ඛිපිත්වා තජ්ජං උදකං දත්වා පක්ඛිපිත්වා කතා **පිට්ඨසුරා**. එවං පූවෙ, ඔදනෙ ච භාජනෙ පක්ඛිපිත්වා තජ්ජං උදකං දත්වා මද්දිත්වා කතා **‘‘පූවසුරා, ඔදනසුරා’’**ති වුච්චති. **‘‘කිණ්ණා’’**ති පන තස්සා සුරාය බීජං වුච්චති, යෙ ‘‘සුරාමොදකා’’තිපි වුච්චන්ති, තෙ පක්ඛිපිත්වා කතා **කිණ්ණපක්ඛිත්තා**. හරීතකිසාසපාදිනානාසම්භාරෙහි සංයොජිතා **සම්භාරසංයුත්තා**.

පුප්ඵාදීහීති එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන ඵලාදීනං ගහණං. යථාහ ‘‘මෙරයො නාම පුප්ඵාසවො ඵලාසවො මධ්වාසවො ගුළාසවො සම්භාරසංයුත්තො’’ති (පාචි. 328). තත්ථ ච **පුප්ඵාසවො** නාම මධුකපුප්ඵාදීනං ජාතිරසකතො චෙව තාලනාළිකෙරපුප්ඵානඤ්ච රසො චිරපරිවාසිතො. **ඵලාසවො** පන මුද්දිකාපනසඵලාදීනි මද්දිත්වා තෙසං රසෙන කතො. **මධ්වාසවො** නාම මුද්දිකානං ජාතිරසෙන කතො. මක්ඛිකාමධුනාපි කරීයතීති වදන්ති. උච්ඡුරසො **ගුළාසවො**. හරීතකාමලකකටුකභණ්ඩාදිනානාසම්භාරානං රසො චිරපරිවාසිතො **සම්භාරසංයුත්තො**. ආසවො මෙරයං හොතීති යොජනා.

1584. **බීජතො පට්ඨායාති** සම්භාරෙ පටියාදිත්වා චාටියං පක්ඛිත්තකාලතො පට්ඨාය තාලනාළිකෙරාදීනං පුප්ඵරසෙ පුප්ඵතො ගළිතාභිනවකාලතොයෙව ච පට්ඨාය. **පිවන්තස්සාති** එත්ථ ‘‘කුසග්ගෙනා’’තිපි සෙසො. **උභයම්පි චාති** සුරං, මෙරයඤ්චාති උභයම්පි. බීජතො පන පට්ඨාය කුසග්ගෙන පිවන්තස්සපි භික්ඛුනො පාචිත්තියං හොතීති යොජෙතබ්බං. පයොගබාහුල්ලෙන ආපත්තිබාහුල්ලං දස්සෙතුමාහ **‘‘පයොගෙ ච පයොගෙ චා’’**ති. ඉදඤ්ච විච්ඡින්දිත්වා විච්ඡින්දිත්වා පිවන්තස්ස භික්ඛුනො පයොගෙ ච පයොගෙ ච පාචිත්තියං හොතීති යොජෙතබ්බං. යථාහ ‘‘විච්ඡින්දිත්වා විච්ඡින්දිත්වා පිවතො පයොගගණනාය ආපත්තියො’’ති (පාචි. අට්ඨ. 328). එකෙනෙව පයොගෙන බහුම්පි පිවන්තස්ස එකං එව ආපත්තිං බ්‍යතිරෙකතො දීපෙති. යථාහ ‘‘එකෙන පන පයොගෙන බහුම්පි පිවන්තස්ස එකා ආපත්තී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 328).

1585. **තිකපාචිත්තියං වුත්තන්ති** ‘‘මජ්ජෙ මජ්ජසඤ්ඤී, මජ්ජෙ වෙමතිකො, මජ්ජෙ අමජ්ජසඤ්ඤී පිවති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා’’ති (පාචි. 328) තිකපාචිත්තියං වුත්තං.

1586. ‘‘අනාපත්ති නමජ්ජං හොති මජ්ජවණ්ණං මජ්ජගන්ධං මජ්ජරසං, තං පිවතී’’ති (පාචි. 328) වුත්තත්තා ආහ **‘‘අමජ්ජං මජ්ජවණ්ණ’’**න්තිආදි. **අරිට්ඨං** නාම ආමලකඵලරසාදීහි කතො ආසවවිසෙසො. **ලොණසොවීරකං** නාම **අට්ඨකථායං** –

> ‘‘හරීතකාමලකවිභීතකකසාවෙ, සබ්බධඤ්ඤානි, සබ්බඅපරණ්ණානි, සත්තන්නම්පි ධඤ්ඤානං ඔදනං, කදලිඵලාදීනි සබ්බඵලානි, වෙත්තකෙතකඛජ්ජූරිකළීරාදයො සබ්බකළීරෙ, මච්ඡමංසඛණ්ඩානි, අනෙකානි ච මධුඵාණිතසින්ධවලොණනිකටුකාදීනි භෙසජ්ජානි පක්ඛිපිත්වා කුම්භිමුඛං ලිම්පිත්වා එකං වා ද්වෙ වා තීණි වා සංවච්ඡරානි ඨපෙන්ති, තං පරිපච්චිත්වා ජම්බුරසවණ්ණං හොති. වාතකාසකුට්ඨපණ්ඩුභගන්දලාදීනඤ්ච සිනිද්ධභොජනභුත්තානඤ්ච උත්තරපානං භත්තජීරණකභෙසජ්ජං තාදිසං නත්ථි. තං පනෙතං භික්ඛූනං පච්ඡාභත්තම්පි වට්ටති, ගිලානානං පාකතිකමෙව. අගිලානානං පන උදකසම්භින්නං පානපරිභොගෙනා’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.192) –

විභාවිතො භෙසජ්ජවිසෙසො. **සුත්තං** නාම අනෙකෙහි භෙසජ්ජෙහි අභිසඞ්ඛතො අමජ්ජභූතො ආසවවිසෙසො.

1587. **වාසගාහාපනත්ථායාති** සුගන්ධිභාවගාහාපනත්ථං. **රසකන්ති** මජ්ජවණ්ණගන්ධරසා යථා න පඤ්ඤායන්ති, එවං අප්පමත්තකං. යථාහ ''අනතික්ඛිත්තමජ්ජෙයෙව අනාපත්ති. යං පන අතික්ඛිත්තමජ්ජං හොති, යත්ථ මජ්ජස්ස වණ්ණගන්ධරසා පඤ්ඤායන්ති, තස්මිං ආපත්තියෙවා''ති (පාචි. අට්ඨ. 329). **සූපාදීනං තු පාකෙති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන මංසපාකාදයො සඞ්ගහිතා. යථාහ ''සූපසම්පාකෙ මංසසම්පාකෙ තෙලසම්පාකෙ''ති (පාචි. 328).

1588. වත්ථුඅජානනා අචිත්තන්ති සම්බන්ධො. යථාහ ''වත්ථුඅජානනතාය චෙත්ථ අචිත්තකතා වෙදිතබ්බා''ති (පාචි. අට්ඨ. 329). **වත්ථුඅජානනතා** ච නාම ''මජ්ජ''න්ති අජානනභාවො. **ඉදන්ති** ඉදං සික්ඛාපදං. **ච**-සද්දෙන අඤ්ඤානි ච ගිරග්ගසමජ්ජාදිසික්ඛාපදානි සමුච්චිනොති. **අකුසලෙනෙවාති** අකුසලචිත්තෙනෙව. **පානතොති** පාතබ්බතො. **ලොකවජ්ජකන්ති** සාධුලොකෙන වජ්ජෙතබ්බන්ති අත්ථො. ලොකවජ්ජමෙව **ලොකවජ්ජකං**.

නනු චෙත්ථ වත්ථුඅජානනතාය අචිත්තකත්තෙ තංවත්ථුඅජානනං කුසලාබ්‍යාකතචිත්තසමඞ්ගිනොපි සම්භවති, කස්මා ''අකුසලෙනෙව පානතො ලොකවජ්ජක''න්ති වුත්තන්ති? වුච්චතෙ – යස්මා අමජ්ජසඤ්ඤාය පිවතො, මජ්ජසඤ්ඤාය ච පිවතො මජ්ජං වත්ථුනියාමෙන කිලෙසුප්පත්තියාව පච්චයො හොති, යථා මජ්ජං පීතං අජානන්තස්සාපි අකුසලානමෙව පච්චයො හොති, න කුසලානං, තථා අජ්ඣොහරණකාලෙපි වත්ථුනියාමෙන අකුසලස්සෙව පච්චයො හොතීති කත්වා වුත්තං ''අකුසලෙනෙව පානතො ලොකවජ්ජක''න්ති. යථා තං **නිළිනිජාතකෙ** (ජා. 2.18.1 ආදයො; ජා. අට්ඨ. 5.18.1 ආදයො) භෙසජ්ජසඤ්ඤාය ඉත්ථියා මග්ගෙ අඞ්ගජාතං පවෙසෙන්තස්ස කුමාරස්ස ''ඉත්ථී''ති වා ''තස්සා මග්ගෙ මෙථුනං පටිසෙවාමී''ති වා සඤ්ඤාය අභාවෙපි කාමරාගුප්පත්තියා සීලාදිගුණපරිහානි වත්ථුනියාමතො ච අහොසි, එවමිධාපි දට්ඨබ්බො.

කෙචි පන ''අකුසලෙනෙව පානතො''ති ඉදං ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස සචිත්තකපක්ඛං සන්ධාය වුත්තං, අඤ්ඤථා පාණාතිපාතාදීසුපි අතිප්පසඞ්ගොති මඤ්ඤමානා බහුකාරණං, නියමනඤ්ච දස්සෙසුං. **විනයට්ඨකථායං** (පාචි. අට්ඨ. 329), පන **ඛුද්දකපාඨට්ඨකථායං** (ඛු. පා. අට්ඨ. සික්ඛාපදවණ්ණනා), **විභඞ්ගට්ඨකථාදීසු** ච ''තිචිත්ත''න්ති අවත්වා ''අකුසලචිත්ත''මිච්චෙව වුත්තත්තා, සික්ඛාපදස්ස සාමඤ්ඤලක්ඛණං දස්සෙන්තෙන පක්ඛන්තරලක්ඛණදස්සනස්ස අයුත්තත්තා ච **අට්ඨකථාසු** යථාරුතවසෙනෙව අත්ථග්ගහණෙ ච කස්සචි විරොධස්ස අසම්භවතො සචිත්තකපක්ඛමෙව සන්ධාය අකුසලචිත්තතා, ලොකවජ්ජතා චෙත්ථ න වත්තබ්බා. ''වත්ථුං ජානිත්වාපි අජානිත්වාපි මජ්ජං පිවතො භික්ඛුස්ස පාචිත්තියං. සාමණෙරස්ස පන ජානිත්වාව පිවතො සීලභෙදො, න අජානිත්වා''ති (මහාව. අට්ඨ. 108 අත්ථතො සමානං) යං වුත්තං, තත්ථ කාරණං මග්ගිතබ්බං. සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තියා බුද්ධානමෙව විසයත්තා න තං මග්ගිතබ්බං, යථාපඤ්ඤත්තෙයෙව වත්තිතබ්බං. ඉදං පන සික්ඛාපදං අකුසලචිත්තං, සුඛොපෙක්ඛාවෙදනානං වසෙන ද්වෙවෙදනඤ්ච හොති. **විනයට්ඨකථායං** (පාචි. අට්ඨ. 329), පන **මාතිකට්ඨකථායඤ්ච** (කඞ්ඛා. අට්ඨ. සුරාපානසික්ඛාපදවණ්ණනා) ''තිවෙදන''න්ති පාඨො දිස්සති, **ඛුද්දකපාඨවණ්ණනාය** (ඛු. පා. අට්ඨ. සික්ඛාපදවණ්ණනා), **විභඞ්ගට්ඨකථාදීසු** (විභ. අට්ඨ. 703 ආදයො) ච ''සුඛමජ්ඣත්තවෙදනාවසෙන ද්වෙවෙදන''න්ති ච ''ලොභමොහමූලවසෙන ද්විමූලක''න්ති ච වුත්තත්තා සො ''පමාදපාඨො''ති ගහෙතබ්බො.

සුරාපානකථාවණ්ණනා.

1589. **යෙන කෙනචි අඞ්ගෙනාති** අඞ්ගුලිආදිනා යෙන කෙනචි සරීරාවයවෙන. **හසාධිප්පායිනොති** හසෙ අධිප්පායො **හසාධිප්පායො,** සො එතස්ස අත්ථීති විග්ගහො, තස්ස, ඉමිනා කීළාධිප්පායරහිතස්ස අනාපත්තිං බ්‍යතිරෙකතො දීපෙති. වක්ඛති ච ''අනාපත්ති නහසාධිප්පායස්සා''ති. **ඵුසතො** ඵුසන්තස්ස.

1590. **සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු උපසම්පන්නානුපසම්පන්නෙසු. **කායපටිබද්ධාදිකෙ නයෙති** ''කායෙන කායපටිබද්ධං ආමසති, ආපත්ති දුක්කටස්සා''තිඑවමාදිනා (පාචි. 332) දස්සිතෙ නයෙ. අනුපසම්පන්නෙ උපසම්පන්නසඤ්ඤිවෙමතිකඅනුපසම්පන්නසඤ්ඤීනං වසෙන තීණි දුක්කටානි වුත්තානීති ආහ **''තථෙවානුපසම්පන්නෙ, දීපිතං තිකදුක්කට''**න්ති. එත්ථ ච **''තථෙවා''**ති ඉමිනා උපසම්පන්නෙ උපසම්පන්නසඤ්ඤිවෙමතිකඅනුපසම්පන්නසඤ්ඤීනං වසෙන තිකපාචිත්තියස්ස වුත්තභාවො දීපිතො හොති. යථා උපසම්පන්නෙ තිකපාචිත්තියං දීපිතං, තථෙව අනුපසම්පන්නෙ තිකදුක්කටං දීපිතන්ති යොජනා.

1591. **එත්ථ…පෙ.… භික්ඛුනීති** එත්ථ භික්ඛුපි භික්ඛුනියා අනුපසම්පන්නට්ඨානෙ ඨිතොති වෙදිතබ්බො.

1592. **නහසාධිප්පායස්ස ඵුසතොති** හසාධිප්පායං විනා වන්දනාදීසු පාදාදිසරීරාවයවෙන පරං ඵුසන්තස්ස. **කිච්චෙ සතීති** පිට්ඨිපරිකම්මාදිකිච්චෙ සති.

අඞ්ගුලිපතොදකකථාවණ්ණනා.

1593. ජලෙති එත්ථ ''උපරිගොප්ඵකෙ''ති සෙසො. යථාහ ''උපරිගොප්ඵකෙ උදකෙ''ති (පාචි. 337). **නිමුජ්ජනාදීනන්ති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන උම්මුජ්ජනප්ලවනානි ගහිතානි. යථාහ ''උපරිගොප්ඵකෙ උදකෙ හසාධිප්පායො

නිමුජ්ජති වා උම්මුජ්ජති වා පලවති වා''ති (පාචි. 337). **''කෙවල''**න්ති ඉමිනා නහානාදිකිච්චෙන ඔතරන්තස්ස අනාපත්තීති දීපෙති.

1594. **උපරිගොප්ඵකෙ ජලෙ**ති ගොප්ඵකානං උපරිභාගප්පමාණෙ ජලෙ. **නිමුජ්ජෙය්‍යාපි වා**ති අන්තොජලං පවිසන්තො නිමුජ්ජෙය්‍ය වා. **තරෙය්‍ය වා**ති ප්ලවෙය්‍ය වා.

1595-6. අන්තොයෙවොදකෙ නිමුජ්ජිත්වාන ගච්ඡතො තස්ස හත්ථපාදපයොගෙහි පාචිත්තිං පරිදීපයෙති යොජනා.

1597. හත්ථාදිසකලසරීරාවයවං සඞ්ගණ්හිතුං **''යෙන යෙනා''**ති අනියමාමෙඩිතමාහ. ජලං තරතො භික්ඛුනො යෙන යෙන පන අඞ්ගෙන තරණං හොතීති යොජනා.

1598. **තරුතො වාපී**ති රුක්ඛතොපි වා. **තිකපාචිත්තිය**න්ති උදකෙ හසධම්මෙ හසධම්මසඤ්ඤිවෙමතිකඅහසධම්මසඤ්ඤීනං වසෙන තිකපාචිත්තියං. **''තිකදුක්කට''**න්ති පාඨො දිස්සති, ''උදකෙ අහසධම්මෙ හසධම්මසඤ්ඤී, ආපත්ති දුක්කටස්ස. උදකෙ අහසධම්මෙ වෙමතිකො, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (පාචි. 338) වත්වා ''උදකෙ අහසධම්මෙ අහසධම්මසඤ්ඤී, අනාපත්තී''ති (පාචි. 338) තතියවිකප්පෙ **පාළියං** අනාපත්ති වුත්තාති සො පමාදපාඨො, **''ද්විකදුක්කට''**න්ති පාඨොයෙව ගහෙතබ්බො.

1599. නාවං තීරෙ උස්සාරෙන්තොපි වාති සම්බන්ධො. **උස්සාරෙන්තො**ති තීරමාරොපෙන්තො. **''කීළතී''**ති ඉදං ''පාජෙන්තො''ති ඉමිනාපි යොජෙතබ්බං.

1600. **කථලාය වා**ති ඛුද්දකකපාලිකාය වා. **උදක**න්ති එත්ථ ''භාජනගතං වා''ති සෙසො. ''භාජනගතං උදකං වා''ති (පාචි. 338) හි **පදභාජනෙ** වුත්තං.

1601. **කඤ්ජිකං වා**ති ධඤ්ඤරසං වා. **අපි**-සද්දො ''ඛීරං වා තක්කං වා රජනං වා පස්සාවං වා''ති (පාචි. 338) **පාළියං** ආගතෙ සම්පිණ්ඩෙති. **චික්ඛල්ලං වාපී**ති උදකකද්දමං වා. එත්ථ විසෙසජොතකෙන **අපි**-සද්දෙන ''අපිච උපරිගොප්ඵකෙ වුත්තානි උම්මුජ්ජනාදීනි ඨපෙත්වා අඤ්ඤෙන යෙන කෙනචි ආකාරෙන උදකං ඔතරිත්වා වා අනොතරිත්වා වා යත්ථ කත්ථචි ඨිතං උදකං අන්තමසො බින්දුං ගහෙත්වා ඛිපනකීළායපි කීළන්තස්ස දුක්කටමෙවා''ති (පාචි. අට්ඨ. 336) **අට්ඨකථා**ගතං විනිච්ඡයවිසෙසං සම්පිණ්ඩෙති. **වික්ඛිප**න්ති වික්ඛිපිත්වා.

1602. සති කිච්චෙ ජලං විගාහිත්වා නිමුජ්ජනාදිකං කරොන්තස්ස අනාපත්තීති යොජනා. **කිච්චං** නාම නහානාදිකං.

1603. **අනන්තරස්සා**ති අඞ්ගුලිපතොදකසික්ඛාපදස්ස. විසෙසොව **විසෙසතා,** කොචි විසෙසො නත්ථීති අත්ථො.

හසධම්මකථාවණ්ණනා.

1604-5. යො භික්ඛු භික්ඛුනා පඤ්ඤත්තෙන වුච්චමානො අස්ස වචනං අකත්තුකාමතාය ආදරං පන සචෙ න කරොති, තස්ස තස්මිං අනාදරියෙ පාචිත්තියමුදීරයෙති යොජනා, ඉමිනා වාක්‍යෙන පුග්ගලානාදරමූලකං පාචිත්තියං වුත්තං. යථාහ ''අනාදරියං නාම ද්වෙ අනාදරියානි පුග්ගලානාදරියඤ්ච ධම්මානාදරියඤ්චා''ති (පාචි. 342), ''පුග්ගලානාදරියං නාම උපසම්පන්නෙන පඤ්ඤත්තෙන වුච්චමානො 'අයං උක්ඛිත්තකො වා වම්භිතො වා ගරහිතො වා ඉමස්ස වචනං අකතං භවිස්සතී'ති අනාදරියං කරොති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා''ති (පාචි. 342) ච.

ධම්මමෙව වා අසික්ඛිතුකාමො යො භික්ඛු භික්ඛුනා පඤ්ඤත්තෙන වුච්චමානො අස්ස වචනං අකත්තුකාමතාය ආදරං පන සචෙ න කරොති, තස්ස තස්මිං අනාදරියෙ පාචිත්තියමුදීරයෙති යොජනා, ඉමිනා ධම්මානාදරියමූලකං පාචිත්තියං වුත්තං. යථාහ ''ධම්මානාදරියං නාම උපසම්පන්නෙන පඤ්ඤත්තෙන වුච්චමානො කථායං නස්සෙය්‍ය වා විනස්සෙය්‍ය වා අන්තරධායෙය්‍ය වා, තං නසික්ඛිතුකාමො අනාදරියං කරොති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා''ති (පාචි. 342). **අනාදරියෙ**ති නිමිත්තත්ථෙ භුම්මං.

1606. **තිකපාචිත්තියං වුත්ත**න්ති ''උපසම්පන්නෙ උපසම්පන්නසඤ්ඤී, වෙමතිකො, අනුපසම්පන්නසඤ්ඤී අනාදරියං කරොති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා''ති (පාචි. 343) තිකපාචිත්තියං වුත්තං. **තිකාතීතෙනා**ති ලොකත්තිකමතික්කන්තෙන. **අනුපසම්පන්නානාදරෙ තිකදුක්කට**න්ති අනුපසම්පන්නෙ උපසම්පන්නසඤ්ඤිවෙමතිකඅනුපසම්පන්නසඤ්ඤීනං වසෙන තිකදුක්කටං.

1607. **සුත්තෙනෙවාභිධම්මෙනා**ති එත්ථ එවකාරො ''දුක්කට''න්ති ඉමිනා යොජෙතබ්බො. **''සුත්තෙන අභිධම්මෙනා''**ති පදද්වයෙන අභෙදොපචාරතො සුත්තාභිධම්මාගතො පරියත්තිධම්මො වුත්තො. **අපඤ්ඤත්තෙනා**ති

පඤ්ඤත්තසඞ්ඛාතවිනයතො අඤ්ඤත්තා අපඤ්ඤත්තෙන. **‘‘අපඤ්ඤත්තෙනා’’**ති ඉදං ‘‘සුත්තෙන අභිධම්මෙනා’’ති පදද්වයවිසෙසනං. භික්ඛුනා වුත්තස්ස තස්මිං භික්ඛුම්හි වා ධම්මෙ වා අනාදරං කරොතො දුක්කටමෙව. සාමණෙරෙන **උභයෙනපි** පඤ්ඤත්තෙන වා අපඤ්ඤත්තෙන වා වුත්තස්ස තස්මිං සාමණෙරෙ වා පඤ්ඤත්තෙ වා අපඤ්ඤත්තෙ වා ධම්මෙ අනාදරං කරොතො භික්ඛුස්ස දුක්කටමෙවාති යොජනා.

1608. **දොසොති** පාචිත්තියදුක්කටසඞ්ඛාතො කොචි දොසො.

1609. **එත්ථාති** ඉමස්මිං ආචරියානං ගාහෙ. ගාරය්හො ආචරියුග්ගහො නෙව ගහෙතබ්බොති යොජනා. **ගාරය්හො ආචරියුග්ගහොති** එත්ථ ‘‘යස්මා උච්ඡුරසො සත්තාහකාලිකො, තස්ස කසටො යාවජීවිකො, ද්වින්නංයෙව සමවායො උච්ඡුයට්ඨි, තස්මා විකාලෙ උච්ඡුයට්ඨිං ඛාදිතුං වට්ටති ගුළහරීතකෙ විය’’ාති එවමාදිකො සම්පති නිබ්බත්තො ගාරය්හාචරියවාදො. කතරො පන ගහෙතබ්බොති? පවෙණියා ආගතො ආචරියුග්ගහොව ගහෙතබ්බො.

කුරුන්දියං පන ‘‘ලොකවජ්ජෙ ආචරියුග්ගහො න වට්ටති, පණ්ණත්තිවජ්ජෙ පන වට්ටතී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 344) වුත්තං. **මහාපච්චරියං** ‘‘සුත්තං, සුත්තානුලොමඤ්ච උග්ගහිතකානංයෙව ආචරියානං උග්ගහො පමාණං, අජානන්තානං කථා අප්පමාණා’’න්ති (පාචි. අට්ඨ. 344) වුත්තං. ‘‘තං සබ්බං පවෙණියා ආගතෙ සමොධානං ගච්ඡතී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 344) **අට්ඨකථායං** වුත්තං. එත්ථ **ලොකවජ්ජෙ ආචරියුග්ගහො න වට්ටතීති** ලොකවජ්ජසික්ඛාපදෙ ආපත්තිට්ඨානෙ යො ආචරියවාදො, සො න ගහෙතබ්බො, ලොකවජ්ජමතික්කමිත්වා ‘‘ඉදං අම්හාකං ආචරියුග්ගහො’’ති වදන්තස්ස උග්ගහො න වට්ටතීති අධිප්පායො. **සුත්තානුලොමං** නාම අට්ඨකථා. **පවෙණියා ආගතෙ සමොධානං ගච්ඡතීති** ‘‘පවෙණියා ආගතො ආචරියුග්ගහොව ගහෙතබ්බො’’ති (පාචි. අට්ඨ. 344) එවං වුත්තෙ මහාඅට්ඨකථාවාදෙයෙව සඞ්ගහං ගච්ඡතීති අධිප්පායො.

අනාදරියකථාවණ්ණනා.

1610-1. ‘‘යො පන භික්ඛු භික්ඛුං භිංසාපෙය්‍ය, පාචිත්තිය’’න්ති (පාචි. 346) **මාතිකාවචනතො භයසඤ්ජනනත්ථායාති** එත්ථ ‘‘භික්ඛුස්සා’’ති සෙසො. තෙනෙව වක්ඛති ‘‘ඉතරස්ස තු භික්ඛුස්සා’’ති. **රූපාදින්ති** රූපසද්දගන්ධාදිං. **උපසංහරෙති** උපට්ඨපෙති , දස්සෙතීති වුත්තං හොති. **භයානකං කථන්ති** චොරකන්තාරාදිකථං. යථාහ ‘‘චොරකන්තාරං වා වාළකන්තාරං වා පිසාචකන්තාරං වා ආචික්ඛතී’’ති (පාචි. 348). **පරසන්තිකෙති** එත්ථ **‘‘පරො’’**ති වුත්තනයෙන ලබ්භමානො උපසම්පන්නො ගහෙතබ්බො.

දිස්වා වාති උපට්ඨාපිතං තං රූපාදිං දිස්වා වා. **සුත්වා වාති** තං භයානකං කථං සුත්වා වා. යස්ස භයදස්සනත්ථාය තං උපට්ඨාපෙසි, සො **භායතු වා මා වා භායතු. ඉතරස්සාති** තදුපට්ඨාපකස්ස භික්ඛුස්ස. **තඞ්ඛණෙති** උපට්ඨාපිතක්ඛණෙ.

1612. **තිකපාචිත්තියං වුත්තන්ති** ‘‘උපසම්පන්නෙ උපසම්පන්නසඤ්ඤී, වෙමතිකො, අනුපසම්පන්නසඤ්ඤී භිංසාපෙති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා’’ති (පාචි. 348) තිකපාචිත්තියං වුත්තං. **තිකදුක්කටන්ති** අනුපසම්පන්නෙ උපසම්පන්නසඤ්ඤිවෙමතිකඅනුපසම්පන්නසඤ්ඤීනං වසෙන තිකදුක්කටං. ‘‘අනුපසම්පන්නං භිංසාපෙතුකාමො’’තිආදිකෙ **දුක්කටවාරෙ** අනුපසම්පන්නග්ගහණෙන ගිහිනොපි සඞ්ගය්හමානත්තා **‘‘සාමණෙරං ගහට්ඨං වා’’**ති ආහ. සාමණෙරං…පෙ…. භික්ඛුනො තථෙව භිංසාපෙන්තස්ස තිකදුක්කටං වුත්තන්ති යොජනා.

භිංසාපනකථාවණ්ණනා.

1614. **ජොතින්ති** අග්ගිං. **තප්පෙතුකාමොති** විසිබ්බෙතුකාමො. ‘‘තෙන ඛො පන සමයෙන භික්ඛූ පදීපෙපි ජොතිකෙපි ජන්තාඝරෙපි කුක්කුච්චායන්තී’’ති (පාචි. 352) **උප්පන්නවත්ථුම්හි** ‘‘අනුජානාමි භික්ඛවෙ තථාරූපපච්චයා ජොතිං සමාදහිතුං සමාදහාපෙතු’’න්ති (පාචි. 352) වුත්තත්තා එත්ථ **‘‘තථාරූපං පච්චය’’**න්ති ඉමිනා පදීපුජ්ජලනඤ්ච පත්තපචනසරීරසෙදනාදිකම්මඤ්ච ජන්තාඝරවත්තඤ්ච ගහෙතබ්බං. එත්ථ ච **ජොතිකෙපීති** පත්තපචනසෙදනකම්මාදීසු ජොතිකරණෙති අත්ථො.

1615. **සයංසමාදහන්තස්සාති** අත්තනා ජාලෙන්තස්ස.

1616. **ජාලාපෙන්තස්ස …පෙ…. දුක්කටන්ති** ආණත්තියා ආපජ්ජිතබ්බං දුක්කටං සන්ධායාහ. ආණත්තියා ජලිතෙ ආපජ්ජිතබ්බාපත්ති ‘‘ජාලුට්ඨානෙ පනාපත්ති, පාචිත්ති පරිකිත්තිතා’’ති අනුවත්තමානත්තා සිද්ධාති විසුං න වුත්තා.

1617. **ගිලානස්සාති** ‘‘ගිලානො නාම යස්ස විනා අග්ගිනා න ඵාසු හොතී’’ති (පාචි. 354) වුත්තස්ස ගිලානස්ස. **අවිජ්ඣාතං අලාතං උක්ඛිපන්තස්සාති** ගහණෙන හට්ඨං අනිබ්බුතාලාතං අග්ගිනො සමීපං කරොන්තස්ස, යථාඨානෙ

ඨපෙන්තස්සාති වුත්තං හොති.

1618-9. **විජ්ඣාතං අලාතන්ති** නිබ්බුතාලාතං. **යථාවත්ථුකං** පාචිත්තියන්ති වුත්තං හොති. අඤ්ඤෙන වා කතං විසිබ්බෙන්තස්ස අනාපත්තීති යොජනා. **විසිබ්බෙන්තස්සාති** තප්පෙන්තස්ස. **අඞ්ගාරන්ති** වීතච්චිකං අඞ්ගාරං. **පදීපුජ්ජලනාදිකෙති ආදි**-සද්දෙන ''ජොතිකෙ ජන්තාඝරෙ තථාරූපපච්චයා''ති (පාචි. 352) ආගතං සඞ්ගණ්හාති. එත්ථ ච **තථාරූපපච්චයාති** ඨපෙත්වා පදීපාදීනි අඤ්ඤෙනපි තථාරූපෙන පච්චයෙන.

ජොතිසමාදහනකථාවණ්ණනා.

1620-1. **මජ්ඣිමෙ දෙසෙති** ජම්බුදීපෙ යත්ථ බොධිමණ්ඩලං හොති, තස්මිං නවයොජනසතාවට්ටෙ මජ්ඣිමමණ්ඩලෙ, ඉමිනා ඉදං සික්ඛාපදං තත්ථෙව දෙසොදිස්සකතාය නියතන්ති දස්සෙති. තෙනෙව චක්ඛති **අනාපත්තිවාරෙ** ''පච්චන්තිමෙපි වා දෙසෙ''ති. **චුණ්ණන්ති** සිරීසචුණ්ණාදිකං චුණ්ණං. **අභිසඞ්ඛරතොති** පටියාදෙන්තස්ස.

1622-3. ''මාසෙ ඌනසඤ්ඤිනො''ති පදච්ඡෙදො. අතිරෙකද්ධමාසෙ ඌනසඤ්ඤිනො වා අතිරෙකද්ධමාසෙ විමතිස්ස වා දුක්කටන්ති යොජනා. අතිරෙකද්ධමාසෙ න්හායන්තස්ස අනාපත්තීති යොජනා. **සමයෙසු ච න්හායන්තස්ස අනාපත්තීති** එත්ථ ''උණ්හසමයො පරිළාහසමයො ගිලානසමයො කම්මසමයො අද්ධානගමනසමයො වාතවුට්ඨිසමයො''ති (පාචි. 363) දස්සිතෙසු ඡසු සමයෙසු අඤ්ඤතරෙ සම්පත්තෙ සමයෙ සතිං පච්චුපට්ඨපෙත්වා ඌනමාසෙපි නහායන්තස්ස අනාපත්තීති අත්ථො.

තත්ථ ජෙට්ඨමාසො ච ආසාළ්හිමාසස්ස පුරිමපක්ඛො චාති දියඩ්ඪමාසො **උණ්හසමයො** නාම. යථාහ ''උණ්හසමයො නාම දියඩ්ඪො මාසො සෙසො ගිම්හාන''න්ති (පාචි. 364), වස්සානස්ස පඨමො මාසො **පරිළාහසමයො** නාම. යථාහ ''පරිළාහසමයො නාම වස්සානස්ස පඨමො මාසො''ති (පාචි. 364). ''යස්ස විනා නහානා න ඵාසු හොතී''ති (පාචි. 364) වුත්තො සමයො **ගිලානසමයො** නාම. ''අන්තමසො පරිවෙණම්පි සම්මට්ඨං හොතී''ති (පාචි. 364) වුත්තො **කම්මසමයො** නාම. ''අද්ධයොජනං ගච්ඡිස්සාමී'ති නහායිතබ්බ''න්ති (පාචි. 364) වුත්තො **අද්ධානගමනසමයො** නාම. ''භික්ඛූ සරජෙන වාතෙන ඔකිණ්ණා හොන්ති, ද්වෙ වා තීණි වා උදකඵුසිතානි කායෙ පතිතානි හොන්තී''ති (පාචි. 364) වුත්තො **වාතවුට්ඨිසමයො** නාම.

නදීපාරං ගච්ඡතොපි ඌනකද්ධමාසෙ න්හායන්තස්ස අනාපත්තීති යොජනා. **වාලිකං උක්කිරිත්වානාති** එත්ථ සුක්ඛාය නදියා වාලිකං උක්කිරිත්වා. කතාවාටෙසුපි ඌනකද්ධමාසෙ න්හායන්තස්සපි අනාපත්තීති. **''තථා''**ති ඉමිනා ''න්හායන්තස්ස අනාපත්තී''ති ඉදං පච්චාමසති.

1624. **පච්චන්තිමෙපි වා දෙසෙති** ජම්බුදීපෙ යථාවුත්තමජ්ඣිමදෙසතො බහි පච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු, ඛුද්දකෙසු ච දීපෙසු. **සබ්බෙසන්ති** ලද්ධසමයානං, අලද්ධසමයානඤ්ච සබ්බෙසං භික්ඛූනං. **ආපදාසූති** භමරඅනුබන්ධාදිආපදාසු. යථාහ ''භමරාදීහි අනුබද්ධස්ස උදකෙ නිමුජ්ජිතුං වට්ටතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 366). කායචිත්තසමුට්ඨානං **එළකලොමසමුට්ඨානං** නාම.

න්හානකථාවණ්ණනා.

1625-7. ''නවං නාම අකතකප්පං වුච්චතී''ති (පාචි. 369) පාළිවචනතො ච ''පටිලද්ධනවචීවරෙනාති අත්ථො''ති (පාචි. අට්ඨ. 368) **අට්ඨකථා**වචනතො ච **චීවරන්ති** එත්ථ ''නව''න්ති සෙසො. කප්පියං බින්දුං අදත්වා නවං චීවරං භික්ඛු පරිභුඤ්ජති, තස්සෙවං පරිභුඤ්ජතො පාචිත්තීති සම්බන්ධො. **ඡන්නන්ති** ඛොමාදීනං, නිද්ධාරණෙ සාමිවචනං. අඤ්ඤතරං නවං චීවරන්ති නිද්ධාරෙතබ්බං. **යත්ථ කත්ථචීති** ''චතූසු වා කොණෙසු තීසු වා ද්වීසු වා එකස්මිං වා කොණෙ''ති (පාචි. අට්ඨ. 368) **අට්ඨකථා**වචනතො චීවරකොණෙසු යත්ථ කත්ථචි.

කංසනීලෙනාති චම්මකාරනීලෙන. **චම්මකාරනීලං** නාම පකතිනීලං. **ගණ්ඨිපදෙ** පන ''චම්මකාරා උදකෙ තිඵලං, අයොගුථඤ්ච පක්ඛිපිත්වා චම්මං කාළං කරොන්ති, තං චම්මකාරනීල''න්ති වුත්තං. **මහාපච්චරියං** පන ''අයොමලං ලොහමලං, එතං කංසනීලං නාමා''ති (පාචි. අට්ඨ. 368) වුත්තං. **පත්තනීලෙන චාති** ''යො කොචි නීලවණ්ණො පණ්ණරසො''ති (පාචි. අට්ඨ. 368) **අට්ඨකථාය** වුත්තෙන නීලපණ්ණරසෙන. **යෙන කෙනචි කාළෙනාති** අඞ්ගාරජල්ලිකාදීසු අඤ්ඤතරෙන යෙන කෙනචි කාළවණ්ණෙන. ''කද්දමො නාම ඔදකො වුච්චතී''ති (පාචි. 369) වුත්තත්තා **කද්දමෙනාති** උදකානුකද්දමසුක්ඛකද්දමාදිං සඞ්ගණ්හාති.

''මඞ්ගුලස්ස පිට්ඨිප්පමාණකං මයූරස්ස අක්ඛිප්පමාණක''න්ති යථාක්කමෙන යොජනා.

1628. ‘‘පාළිකප්පො කණ්ණිකාකප්පො’’ති යොජනා, මුත්තාවලි විය පාළිං කත්වා අප්පිතකප්පො ච කණ්ණිකාකාරෙන අප්පිතකප්පො වාති අත්ථො. **කත්ථචීති** එත්ථ ‘‘යථාවුත්තප්පදෙසෙ’’ති සෙසො. ‘‘චතූසු වා කොණෙසු තීසු වා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 368) වුත්තත්තා **‘‘අනෙකං වා’’**ති ආහ. වට්ටමෙව **වට්ටකං, ඉ**මිනා අඤ්ඤං විකාරං න වට්ටතීති දස්සෙති. යථාහ ‘‘ඨපෙත්වා එකං වට්ටබින්දුං අඤ්ඤෙන කෙනචිපි විකාරෙන කප්පො න කාතබ්බො’’ති (පාචි. 368).

1629. **‘‘අනාපත්ති පකාසිතා’’**ති ඉදං ‘‘විමතිස්සවා’’ති එත්ථ ච-සද්දෙන සමුච්චිතං ‘‘ආදින්නෙ ආදින්නසඤ්ඤිනො’’ති තතියවිකප්පං සන්ධාය වුත්තං. යථාහ ‘‘ආදින්නෙ ආදින්නසඤ්ඤී, අනාපත්තී’’ති.

1630. **‘‘කප්පෙ නට්ඨෙපි වා’’**තිආදීහි ච යොජෙතබ්බං. **පි**-සද්දෙන ‘‘කප්පකතොකාසෙ ජිණ්ණෙ’’ති ඉදං සම්පිණ්ඩෙති. යථාහ ‘‘කප්පකතොකාසො ජිණ්ණො හොතී’’ති. **තෙන** කප්පකතෙනාති සහත්ථෙ කරණවචනං. **සංසිබ්බිතෙසූ**ති එත්ථ ‘‘අකප්පකතෙසූ’’ති සෙසො. යථාහ ‘‘කප්පකතෙන අකප්පකතං සංසිබ්බිතං හොතී’’ති. නිවාසනපාරුපනං **ක්‍රියං**. කප්පබින්දුඅනාදානං **අක්‍රියං**.

දුබ්බණ්ණකරණකථාවණ්ණනා.

1631-4. ‘‘විකප්පනා නාම ද්වෙ විකප්පනා සම්මුඛාවිකප්පනා ච පරම්මුඛාවිකප්පනා වා’’ති (පාචි. 374) වුත්තත්තා **‘‘විකප්පනා දුවෙ’’**තිආදිමාහ. **ඉතීති** නිදස්සනෙ, එවන්ති අත්ථො. කථං සම්මුඛාවිකප්පනා හොතීති ආහ **‘‘සම්මුඛාය…පෙ…. නිද්දිසෙ’’**ති. **එකස්සාති** එත්ථ ‘‘බ්‍යත්තස්සා’’ති සෙසො. ඉධ **බ්‍යත්තො** නාම විකප්පනපච්චුද්ධාරණවිධිං ජානන්තො.

යථාවචනයොගතොති ‘‘ඉමං චීවර’න්ති වා, ‘ඉමානි චීවරානී’ති වා, ‘එතං චීවර’න්ති වා, ‘එතානි චීවරානී’ති වා’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.469) **අට්ඨකථාය** වුත්තං අනතික්කම්ම, වචනසම්බන්ධක්කමෙනාති අත්ථො. තදෙකදෙසසරූපං දස්සෙති **‘‘ඉමං චීවර’’**න්ති.

‘‘අපච්චුද්ධටතො’’ති ඉමිනා ‘‘න කප්පතී’’ති එතස්ස හෙතුං දස්සෙති.

1635. **‘‘සන්තක’’**මිච්චාදි පච්චුද්ධරණප්පකාරො. **යථාපච්චයං කරොහීති** තුය්හං රුච්චනකං කරොහීති අත්ථො.

1636. සම්මුඛාවිකප්පන්තරං දස්සෙතුමාහ **‘‘අපරා සම්මුඛා වුත්තා’’**තිආදි. අත්තනා අභිරුචිතස්ස යස්ස කස්සචි නාමං ගහෙත්වාති යොජනා. **සහධම්මිනන්ති** එත්ථ ‘‘පඤ්චන්න’’න්ති සෙසො, නිද්ධාරණෙ සාමිවචනං.

1639. **එවන්ති** වක්ඛමානාපෙක්ඛං. **අපි**-සද්දො පන සද්දස්සත්ථෙ.

1640. **මිත්තොති** දළ්හමිත්තො, ‘‘තෙන වත්තබ්බං ‘කො තෙ මිත්තො වා සන්දිට්ඨො වා’’ති (පාචි. 374) වචනතො ඉදං උපලක්ඛණං. පුන තෙනපි භික්ඛුනා වත්තබ්බන්ති යොජනා.

1641-2. ‘‘අහං තිස්සස්ස භික්ඛුනො දම්මී’ති වා…පෙ…. ‘තිස්සාය සාමණෙරියා දම්මී’ති වා’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.469) සෙසඅට්ඨකථාපාඨෙන **‘‘ඉද’’**මිච්චාදිපාඨො යොජෙතබ්බො.

1643. **ද්වීසූති** නිද්ධාරණෙ භුම්මං, එත්ථ ‘‘විකප්පනාසූ’’ති පකරණතො ලබ්භති.

1644-5. ඉධ පන ඉමස්මිං සාසනෙ **යෙන පන භික්ඛුනා** සහ චීවරසාමිකෙන තං විනයකම්මං කතං, තස්ස **අවිස්සාසෙන** විස්සාසභාවං විනා සො විනයකම්මකතො භික්ඛු තං චීවරං පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, තස්ස භික්ඛුනො පාචිත්තීති යොජනා. ඡන්දානුරක්ඛනත්ථං ‘‘විනයංකම්ම’’න්ති අනුස්සාරාගමො වෙදිතබ්බො, විනයකම්මන්ති අත්ථො. තං චීවරං අධිට්ඨහන්තස්ස වා විස්සජ්ජන්තස්ස වා දුක්කටන්ති යොජනා.

1646. **පච්චුද්ධාරකවත්ථෙසූති** පච්චුද්ධටවත්ථෙසු. **අපච්චුද්ධාරසඤ්ඤිනොති** අපච්චුද්ධටසඤ්ඤිනො. **තත්ථාති** අපච්චුද්ධටවත්ථෙසු. **වෙමතිකස්සාති** ‘‘පච්චුද්ධටානි නු ඛො මයා, අපච්චුද්ධටානී’’ති සංසයාපන්නස්ස.

1647. **පච්චුද්ධාරණසඤ්ඤිස්සාති** පච්චුද්ධටමිදන්ති සඤ්ඤිස්ස. **විස්සාසාති** යස්ස වා චීවරං විකප්පෙසි, තෙන අපච්චුද්ධටම්පි තස්ස විස්සාසා පරිභුඤ්ජතො ච. යථාහ ‘‘තස්ස වා විස්සසන්තො පරිභුඤ්ජතී’’ති (පාචි. 376).

විකප්පනකථාවණ්ණනා.

1648-9. ''පත්තො නාම ද්වෙ පත්තා අයොපත්තො මත්තිකාපත්තො''ති (පාචි. 379) ජාතියා කප්පියපත්තානං වුත්තත්තා ආහ **''අධිට්ඨානුපගං පත්ත''**න්ති. **තාදිසන්ති** අධිට්ඨානුපගං. **සූචිඝරං** නාම සසූචිකං වා අසූචිකං වා. **කායබන්ධනං** නාම පට්ටිකා වා සූකරන්තකං වා. **නිසීදනං** නාම සදසං වුච්චති.

''පත්තං වා''තිආදීහි උපයොගන්තපදෙහි ''අපනෙත්වා නිධෙන්තස්සා''ති පච්චෙකං යොජෙතබ්බං. **නිධෙන්තස්සාති** එතස්ස **''හසාපෙක්ඛස්සා''**ති විසෙසනං. යථාහ ''හසාපෙක්ඛොපීති කීළාධිප්පායො''ති (පාචි. 379). **''කෙවල''**න්ති ඉමිනා දුන්නික්ඛිත්තස්ස පටිසාමනාධිප්පායාදිඅඤ්ඤාධිප්පායාභාවං දීපෙති. වක්ඛති ච ''දුන්නික්ඛිත්තමනාපත්ති, පටිසාමයතො පනා''ති.

1650. **තෙනාපීති** ආණත්තෙන. **තස්සාති** ආණාපකස්ස. **තිකදුක්කටං වුත්තන්ති** අනුපසම්පන්නෙ උපසම්පන්නසඤ්ඤිවෙමතිකඅනුපසම්පන්නසඤ්ඤීනං වසෙන තිකදුක්කටං වුත්තං, ඉමිනා ච උපසම්පන්නසන්තකෙ තිකපාචිත්තියන්ති ඉදඤ්ච වුත්තමෙව හොති.

1651. **අඤ්ඤන්ති** පාළියං අනාගතං පත්තත්ථවිකාදිපරික්ඛාරං.

1652. **සබ්බෙසූති** පාළියං ආගතෙසු ච අනාගතෙසු ච සබ්බෙසු පරික්ඛාරෙසු.

1653. **ධම්මකථං කත්වාති** ''සමණෙන නාම අනිහිතපරික්ඛාරෙන භවිතුං න වට්ටතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 377) **අට්ඨකථා**ගතනයෙන ධම්මකථං කත්වා. **අනිහිතපරික්ඛාරෙනාති** අප්පටිසාමිතපරික්ඛාරෙන. නිධෙති චෙ, තථා අනාපත්තීති යොජනා. **අවිහෙසෙතුකාමස්සාති** විහෙසාධිප්පායරහිතස්ස. **අකීළස්සාති** කීළාධිප්පායරහිතස්ස කෙවලං වත්තසීසෙන ''පටිසාමෙත්වා දස්සාමී''ති අපනිධෙන්තස්ස.

1654. අදින්නාදානසමුට්ඨානාපත්තීනං අකුසලාදිවසෙනපි සචිත්තකත්තා ආහ **''ඉදං අකුසලෙනෙව සචිත්ත''**න්ති.

චීවරාපනිධානකථාවණ්ණනා.

සුරාපානවග්ගො ඡට්ඨො.

1655. **''තිරච්ඡානගතං පාණ''**න්ති ඉමිනා ''යො පන භික්ඛු සඤ්චිච්ච පාණං ජීවිතා වොරොපෙය්‍ය, පාචිත්තිය''න්ති (පාචි. 383) ඉමස්මිං **සික්ඛාපදෙ** අධිප්පෙතං පාණං දස්සෙති. ආපත්තිනානත්තාභාවා ආහ **''මහන්තං ඛුද්දකම්පි වා''**ති. යථාහ ''ඉමස්මිඤ්ච සික්ඛාපදෙ තිරච්ඡානගතොයෙව 'පාණො'ති වෙදිතබ්බො, තං ඛුද්දකම්පි මහන්තම්පි මාරෙන්තස්ස ආපත්තිනානාකරණං නත්ථි, මහන්තෙ පන උපක්කමමහන්තත්තා අකුසලං මහන්තං හොතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 382). ''මාරෙන්තස්ස අස්සා''ති පදච්ඡෙදො. **''ඛුද්දකම්පි වා මාරෙන්තස්සා''**ති ඉමිනා **අට්ඨකථායං** ''අන්තමසො මඤ්චපීඨං සොධෙන්තො මඞ්ගුලබීජකෙපි පාණසඤ්ඤී නික්කාරුණිකතාය තං භින්දන්තො අපනෙති, පාචිත්තියං. තස්මා එවරූපෙසු ඨානෙසු කාරුඤ්ඤං උපට්ඨපෙත්වා අප්පමත්තෙන වත්තං කාතබ්බ''න්ති වුත්තවිනිච්ඡයොපි සඞ්ගහිතො.

1656. **උභයත්ථ වාති** පාණෙ වා අපාණෙ වාති උභයත්ථාපි. අවසෙසවිනිච්ඡයො පනෙත්ථ මනුස්සවිග්ගහෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො.

සඤ්චිච්චපාණකථාවණ්ණනා.

1658. **සප්පාණකන්ති** සහ පාණකෙහීති සප්පාණකං. යෙ පරිභොගෙන මරන්ති, එවරූපා ඉධ ''පාණකා''ති අධිප්පෙතා. **අස්සාති** භික්ඛුනො.

1659. **''අවිච්ඡිජ්ජා''**ති ඉමිනා විච්ඡෙදෙනෙව පයොගනානත්තං හොතීති දීපෙති. **පත්තපූරම්පීති** එත්ථ **පි**-සද්දො බ්‍යතිරෙකෙ.

1660-1. අස්ස පාචිත්ති පරිදීපිතාති සම්බන්ධො. **තාදිසෙනාති** සප්පාණකෙන. **ආවිඤ්ඡිත්වානාති** පරිබ්භමිත්වා. **යාගුයොති** එත්ථ ''උණ්හා''ති සාමත්ථියා ලබ්භති. ඉදඤ්ච පාණීනං මාරණත්ථං යං කිඤ්චි උණ්හවත්ථුං සප්පාණකෙන උදකෙන අනිබ්බාපෙතුං උපලක්ඛණං. **තං** සප්පාණකං උදකං. **න්හායතොපි වාති** එත්ථ **පි**-සද්දෙන **අට්ඨකථායං** –

> ''උදකසොණ්ඩිං වා පොක්ඛරණිං වා පවිසිත්වා බහි නික්ඛමනත්ථාය වීචිං උට්ඨාපයතොපි. සොණ්ඩිං වා පොක්ඛරණිං වා සොධෙන්තෙහි තතො ගහිතඋදකං උදකෙයෙව ආසිඤ්චිතබ්බං. සමීපම්හි උදකෙ අසති කප්පියඋදකස්ස අට්ඨ වා දස වා ඝටෙ උදකසණ්ඨානකප්පදෙසෙ ආසිඤ්චිත්වා තත්ථ ආසිඤ්චිතබ්බං.

‘පවට්ටිත්වා උදකෙ පතිස්සතී’ති උණ්හපාසාණෙ උදකං නාසිඤ්චිතබ්බං. කප්පියඋදකෙන පන පාසාණං නිබ්බාපෙත්වා ආසිඤ්චිතුං වට්ටතී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 387) –

වුත්තවිනිච්ඡයං සම්පිණ්ඩෙති.

1662. **උභයත්ථපීති** සප්පාණකෙපි අප්පාණකෙපීති උභයත්ථෙව.

1664-6. පාණපටිබද්ධතාය කාරණං දස්සෙතුමාහ **‘‘පතන’’**න්තිආදි. **සලභාදීනන්ති** පටඞ්ගාදීනං . **ඤත්වාති** එත්ථ පි-සද්දො ලුත්තනිද්දිට්ඨො. එවමුපරිපි. **පදීපුජ්ජලනන්ති** එත්ථ ‘‘විය’’ති සෙසො. **එත්ථාති** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ. සප්පාණභාවොව **සප්පාණභාවතා,** තං. **භුඤ්ජතොති** භුඤ්ජිතබ්බතො.

සලභාදීනං පතනං ඤත්වාපි සුද්ධෙන චෙතසා පදීපුජ්ජලනං විය සපාණභාවං ඤත්වාපි ජලසඤ්ඤාය භුඤ්ජිතබ්බතො එත්ථ පණ්ණත්තිවජ්ජතා ඤෙයාාති යොජනා.

එවං සන්තෙ සිඤ්චනසප්පාණකසික්ඛාපදානං උභින්නම්පි කො විසෙසොති ආහ **‘‘සිඤ්චනෙ’’**තිආදි. **සිඤ්චනං** සිඤ්චනසික්ඛාපදං **සිඤ්චනෙ වුත්තං** සිඤ්චනවිසයෙ පඤ්ඤත්තං, **ඉදං පන** සප්පාණකසික්ඛාපදං **පරිභොගෙ වුත්තං** අජ්ඣොහාරවිසයෙ පඤ්ඤත්තන්ති අයමෙව තස්ස චෙව අස්ස ච විසෙසොති යොජනා.

සප්පාණකකථාවණ්ණනා.

1667. **යථාධම්මන්ති** යො යස්ස අධිකරණස්ස වූපසමනාය ධම්මො වුත්තො, තෙනෙව ධම්මෙනාති අත්ථො. **‘‘කිච්චාධිකරණ’’**න්ති ඉමිනා ඉතරානි අධිකරණානි උපලක්ඛිතානි. යථාහ ‘‘අධිකරණං නාම චත්තාරි අධිකරණානි විවාදාධිකරණං අනුවාදාධිකරණං ආපත්තාධිකරණං කිච්චාධිකරණ’’න්ති (පාචි. 394). අපලොකනකම්මාදීනි චත්තාරි සඞ්ඝකිච්චං නාම, තදෙව සමථෙහි අධිකරණීයත්තා වූපසමෙතබ්බත්තා අධිකරණන්ති **කිච්චාධිකරණං. පුන නීහාතබ්බ**න්ති පුන නීහරිතබ්බං, වූපසමෙතබ්බන්ති අත්ථො. ඉමිනා ‘‘අකතං කම්ම’’න්තිආදිනා **පාළියං** දස්සිතා ද්වාදස උක්කොටා උපලක්ඛිතාති දට්ඨබ්බා. **උක්කොටෙන්තස්සාති** තස්ස තස්ස භික්ඛුනො සන්තිකං ගන්ත්වා ‘‘අකතං කම්ම’’න්තිආදීනි වත්වා උච්චාලෙන්තස්ස යථාපතිට්ඨිතභාවෙන පතිට්ඨාතුං න දෙන්තස්ස. එත්ථ ච **පතිට්ඨාතුං න දෙන්තස්සාති** තස්ස පවත්තිආකාරදස්සනත්ථං වුත්තං. යං පන ධම්මෙන අධිකරණං නිහටං, තං සුනිහටමෙව.

1668. ‘‘අකතං කම්මං, දුක්කටං කම්මං, පුන කාතබ්බං කම්ම’’න්ති **වදතා** වදන්තෙන භික්ඛුනා තං කම්මං උච්චාලෙතුං න වට්ටතීති යොජනා.

1669. **විප්පකතෙති** ආරද්ධානිට්ඨිතෙ. **තන්ති** පටික්කොසන්තං. **සඤ්ඤාපෙත්වාති** කතකම්මස්ස අනවජ්ජභාවං ඤාපෙත්වා. **න පනඤ්ඤථාති** තථා අසඤ්ඤාපෙත්වා.

1670. **අධම්මෙ පන කම්මස්මින්ති** යථාපාළිආගතෙ කම්මස්මිං. **උභයත්ථාපීති** ධම්මකම්මෙ, අධම්මකම්මෙ වාති උභයත්ථ.

1671. **න ච කම්මාරහස්ස වාති** එත්ථ **ච**-සද්දො ‘‘වග්ගෙන වා’’ති යොජෙතබ්බො. **ච**-සද්දො වා-සද්දත්ථෙ දට්ඨබ්බො. ‘‘අධම්මෙන, වග්ගෙන වා න කම්මාරහස්ස වා කත’’න්ති ජානතො උක්කොටනෙ දොසො නත්ථීති යොජනා.

උක්කොටනකථාවණ්ණනා.

1673. ‘‘දුට්ඨුල්ලා නාම ආපත්ති චත්තාරි ච පාරාජිකානි තෙරස ච සඞ්ඝාදිසෙසා’’ති (පාචි. 399) වචනතො පාරාජිකානම්පි දුට්ඨුල්ලත්තා, ඉධ ච පාරාජිකස්ස අනධිප්පෙතත්තා ඉධාධිප්පෙතමෙව දස්සෙතුං **‘‘සඞ්ඝාදිසෙස’’**න්ති ඉමිනා දුට්ඨුල්ල-පදං විසෙසිතං. යථාහ ‘‘එත්ථ චත්තාරි පාරාජිකානි අත්ථුද්ධාරවසෙන දස්සිතානි, සඞ්ඝාදිසෙසාපත්ති පන අධිප්පෙතා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 399). **ඤත්වාති** සාමං වා අඤ්ඤතො වා ජානිත්වා. **ඡාදයතො තස්ස පරියාපුතාති** ‘‘ඉමං ජානිත්වා චොදෙස්සන්ති, සාරෙස්සන්ති, නාරොචෙස්සාමී’’ති පටිච්ඡාදෙන්තස්ස තස්ස පරියාපුතා දෙසිතා.

1674-5. **ධුරං නික්ඛිපිත්වාති** ‘‘අඤ්ඤස්ස න ආරොචෙස්සාමී’’ති ධුරනික්ඛෙපං කත්වා. **තස්සාති** දුට්ඨුල්ලස්ස. පටිච්ඡාදනං හෙතු කාරණං යස්ස ආරොචනස්සාති විග්ගහො. **පටිච්ඡාදනහෙතුකන්ති** ආරොචනකිරියාය විසෙසනං, ‘‘ඉත්ථන්නාමො ඉත්ථන්නාමං සඞ්ඝාදිසෙසං ආපන්නො, අඤ්ඤස්ස න ආරොචෙහී’’ති වත්වා ආරොචනං කරොතීති වුත්තං හොති. **ඉතීති** වුත්තනිදස්සනෙ, **හීති** එවකාරත්ථෙ, එවමෙව වදතීති අත්ථො.

යාව කොටි න ඡිජ්ජති, තාව එවං භික්ඛූනං සතම්පි සහස්සම්පි තං ආපත්තිං ආපජ්ජති එවාති යොජනා.

1676. **මූලෙනාති** සඞ්ඝාදිසෙසං ආපන්නපුග්ගලෙන. **ආරොචිතස්ස දුතියස්සාති** සමානාධිකරණං. මූලෙන ''මම ආපත්තිං ආපන්නභාවං අඤ්ඤස්ස න ආරොචෙහී''ති ආරොචිතස්ස **දුතිය**භික්ඛුස්ස සන්තිකා සුණන්තෙන **තතියෙන** නිවත්තිත්වා තස්සෙව දුතියස්ස **පකාසිතෙ** ආරොචනස්ස **කොටි ඡින්නාති** වුච්චතීති යොජනා. **කොටීති** ආරොචනකිරියාවසානං වුච්චති.

1677. **දුට්ඨුල්ලාය ච දුට්ඨුල්ලසඤ්ඤීති** එත්ථ ''ආරොචෙන්තො''ති පකරණතො ලබ්භති. **ඉතරෙසු පන ද්වීසූති** දුට්ඨුල්ලාය වෙමතිකො, අදුට්ඨුල්ලසඤ්ඤීති ද්වීසු.

1678. **අදුට්ඨුල්ලායාති** පඤ්චවිධාය ලහුකාපත්තියා. **සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු විකප්පෙසු. **තිකදුක්කටං නිද්දිට්ඨන්ති** අදුට්ඨුල්ලාය දුට්ඨුල්ලසඤ්ඤිවෙමතිකඅදුට්ඨුල්ලසඤ්ඤීනං වසෙන දුක්කටත්තයං **පාළියං** (පාචි. 400) දස්සිතන්ති අත්ථො. **සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු. **අනුපසම්පන්නවාරෙසූති** තීසු අනුපසම්පන්නවිකප්පෙසු. **දුක්කටන්ති** අනුපසම්පන්නෙ උපසම්පන්නසඤ්ඤිවෙමතිකඅනුපසම්පන්නසඤ්ඤීනං වසෙන තිකදුක්කටන්ති අත්ථො.

1679-80. ''සඞ්ඝස්ස භෙදනාදීනි භවිස්සන්තී''තිආදීහි සබ්බෙහි පදෙහි ''න ආරොචෙති චෙ, දොසො නත්ථී''ති ඉදං පච්චෙකං යොජෙතබ්බං. **සභාගං වා න පස්සතීති** තථා අපස්සන්තො න ආරොචෙති චෙ, දොසො නත්ථි. කක්ඛළො අයන්ති න ආරොචෙති චෙ, දොසො නත්ථි.

1681. අඤ්ඤස්ස අනාරොචනෙන ආපජ්ජිතබ්බතො **''අක්‍රිය''**න්ති වුත්තං. ''ආරොචෙතබ්බ''න්ති අනුඤ්ඤාතස්ස අනාරොචනං අනාදරමන්තරෙන න හොතීති ආහ **''දුක්ඛවෙදන''**න්ති. එත්ථ ච **මාතිකට්ඨකථායං** ''සමනුභාසනසදිසානෙවා''ති (කඞ්ඛා. අට්ඨ. දුට්ඨුල්ලසික්ඛාපදවණ්ණනා) වුත්තං, ඉධ **''ධුරනික්ඛෙපතුල්‍යාවා''**ති, උභයත්ථ නාමමත්තමෙව විසෙසො, එකමෙව සමුට්ඨානන්ති වෙදිතබ්බං.

දුට්ඨුල්ලකථාවණ්ණනා.

1682. **ඌනවීසතිවස්සන්ති** එත්ථ ''ජාන''න්ති සෙසො, ''ඌනවීසතිවස්සො''ති ජානන්තොති අත්ථො. **ඌනවීසතිවස්සො** නාම පටිසන්ධිතො පට්ඨාය අපරිපුණ්ණවීසතිසංවච්ඡරො. **යොති** යො භික්ඛු උපජ්ඣායො හුත්වා. **කරෙය්‍යාති** කාරාපෙය්‍යා. උපසම්පජ්ජතීති **උපසම්පදො,** තං. යො ජානං ඌනවීසතිවස්සං පුග්ගලං **උපසම්පදං** උපසම්පන්නං කරෙය්‍ය, **තස්ස** එවං උපසම්පාදෙන්තස්ස භික්ඛුනො පාචිත්තියං හොතීති යොජනා. **සෙසානන්ති** ''ගණස්ස ච ආචරියස්ස ච ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (පාචි. 404) **පාළියං** දස්සිතානං ගහණං.

1683. ඌනවීසතිවස්සභාවං **ජානතා වා අජානතා වා** භික්ඛුනා යො පුග්ගලො චෙ උපසම්පාදිතො, සො අනුපසම්පන්නොව හොති, පුන **සො** පරිපුණ්ණවීසතිවස්සො සමානො උපසම්පන්නො **කාතබ්බො** උපසම්පාදෙතබ්බොයෙවාති යොජනා.

1684. **දසවස්සච්චයෙන** පරිපුණ්ණදසවස්සො හුත්වා උපජ්ඣායස්ස සතො **අස්ස** භික්ඛුපටිඤ්ඤස්ස අඤ්ඤෙසං උපසම්පාදනෙ කොචි **දොසො චෙ** එකංසෙන **නත්ථි** න විජ්ජතීති යොජනා.

1685. **තං භික්ඛුන්ති** ඌනවීසතිවස්සො හුත්වා උපසම්පජ්ජිත්වා පරිපුණ්ණදසවස්සො උපජ්ඣායො හුත්වා උපසම්පාදෙන්තං තං භික්ඛුපටිඤ්ඤං. **ගණො චෙ පරිපූරතීති** මජ්ඣිමදෙසෙ දසවග්ගො, පච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු පඤ්චවග්ගො ගණො සචෙ අනූනො හොති. **තෙති** උපසම්පාදිතා. **සූපසම්පන්නාති** සුට්ඨු උපසම්පන්නා.

1686-7. යො භික්ඛු උපජ්ඣායො හුත්වා ''ඌනවීසතිවස්සපුග්ගලං උපසම්පාදයිස්සාමී''ඉති ගණම්පි වා ආචරියම්පි වා පත්තම්පි වා පරියෙසති, **මාළකඤ්ච සම්මන්නති** බද්ධසීමං බන්ධති, තස්ස **සබ්බෙසු** පයොගෙසු දුක්කටං. තථා ඤත්තියා දුක්කටං. තථා ද්වීසු කම්මවාචාසුපි දුක්කටන්ති යොජනා.

1688-9. වීසති ච තානි වස්සානි චාති වීසතිවස්සානි, ඌනානි වීසතිවස්සානි යස්ස සො ඌනවීසතිවස්සො, ඌනවීසතිවස්සොති සඤ්ඤා ඌනවීසතිවස්සසඤ්ඤා, සා එතස්ස අත්ථීති ''ඌනවීසතිවස්සසඤ්ඤී''ඉති වත්තබ්බෙ නිපාතනලක්ඛණෙන වස්ස-සද්දලොපං කත්වා ''ඌනවීසතිසඤ්ඤී''ති වුත්තං, තස්ස **ඌනවීසතිසඤ්ඤිස්ස.** පරිපුණ්ණානි වීසතිවස්සානි එතස්සාති ''පරිපුණ්ණවීසතිවස්සො''ති වත්තබ්බෙ නිපාතනලක්ඛණෙන වීසතිවස්ස-සද්දලොපං කත්වා ''පරිපුණ්ණො''ති පුග්ගලො වුච්චති, තස්මිං **පරිපුණ්ණෙ,** පරිපුණ්ණවීසතිවස්සෙ පුග්ගලෙති අත්ථො. **උභයත්ථාති** ඌනවීසතිපරිපුණ්ණවීසතිවස්සෙසු උභොසු පුග්ගලෙසු.

ඌනවීසතිවස්සකථාවණ්ණනා.

1691. **ථෙය්‍යසත්ථෙන සද්ධින්ති** ''ථෙය්‍යසත්ථො නාම චොරා කතකම්මා වා හොන්ති අකතකම්මා වා''තිආදිනා (පාචි. 409) **පදභාජනෙ** වුත්තසරූපෙන සත්ථසඞ්ඛාතෙන ජනසමූහෙන සහාති වුත්තං හොති. සහාදියොගෙ කරණවචනං. **ජානන්තොති** ''ථෙය්‍යසත්ථො''ති ජානන්තො. **සංවිධායාති** ''ගච්ඡාමාවුසො, ගච්ඡාම භන්තෙ, ගච්ඡාමාවුසො, අජ්ජ වා හියොා වා පරෙ වා අපරෙ වා ගච්ඡාමා''ති **පදභාජනෙ** වුත්තනයෙන සංවිදහිත්වාති අත්ථො. **මග්ගන්ති** එකද්ධානමග්ගං, එත්ථ ''අන්තමසො ගාමන්තරම්පී''ති සෙසො. යථාහ ''එකද්ධානමග්ගං පටිපජ්ජෙය්‍ය අන්තමසො ගාමන්තරම්පී''ති. **පාචිත්තියං සියාති** ''ගාමෙ ගාමන්තරෙ ගාමන්තරෙ ආපත්ති පාචිත්තියස්ස. අගාමකෙ අරඤ්ඤෙ අද්ධයොජනෙ අද්ධයොජනෙ ආපත්ති පාචිත්තියස්සා''ති වුත්තප්පකාරං පාචිත්තියං භවෙය්‍ය.

1692. න උද්ධටොති ඉධ න වුත්තො.

1693-4. **මග්ගාටවිවිසඞ්කෙතෙති** මග්ගවිසඞ්කෙතෙ, අටවිවිසඞ්කෙතෙ ච. **යථාවත්ථුකමෙවාති** පාචිත්තියමෙව. **තෙසූති** සත්ථිකෙසු. **අසංවිදහන්තෙසූති** සංවිධානං අකරොන්තෙසු. **සයං විදහතොපි චාති** අත්තනා සංවිදහන්තස්ස ච. **උභයත්ථාති** ථෙය්‍යසත්ථෙ වා අථෙය්‍යසත්ථෙ වාති ද්වීසු.

1695. **අථෙය්‍යසත්ථසඤ්ඤිස්සාති** එත්ථ ''උභයත්ථා''ති අනුවත්තෙතබ්බං. කාලස්සායන්ති **කාලිකො,** විසඞ්කෙතො, තස්මිං, කාලසම්බන්ධිනි විසඞ්කෙතෙ ච අනාපත්තීති අත්ථො. **''කාලිකෙ''**ති ඉමිනා විසඞ්කෙතවිසෙසනෙන මග්ගාටවිවිසඞ්කෙතෙපි ආපත්තියෙවාති දීපෙති.

1696. කායචිත්තතො , කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨානතො ඉදං සික්ඛාපදං ථෙය්‍යසත්ථසමුට්ඨානං කථිතන්ති යොජනා.

ථෙය්‍යසත්ථකථාවණ්ණනා.

1697. **සත්තමන්ති** ''යො පන භික්ඛු මාතුගාමෙන සද්ධිං සංවිධාය''තිආදිනා (පාචි. 413) උද්දිට්ඨං සත්තමසික්ඛාපදං. **භික්ඛුනියා සද්ධිං සංවිධානෙනාති** භික්ඛුනියා සද්ධිං සංවිධානසික්ඛාපදෙන. **සමුට්ඨානාදිනාති** සමුට්ඨානාදිනා විනිච්ඡයෙන. **තුල්‍යන්ති** සදිසං. **කොචිපීති** අප්පමත්තකොපි.

සංවිධානකථාවණ්ණනා.

1698. එතෙ පඤ්ච ධම්මා අන්තරායකරාති පකාසිතාති යොජනා. ඉධ අයං **අන්තරායකර**-සද්දො **පාළියං** ආගතෙන අන්තරායික-සද්දෙන සමානත්ථො. තස්මා කම්මන්තරායිකා, කිලෙසන්තරායිකා, විපාකන්තරායිකා, උපවාදන්තරායිකා, ආණාවීතික්කමන්තරායිකාති ඉමෙ පඤ්ච අන්තරායිකා ධම්මා භගවතා පකාසිතාති වුත්තං හොති.

තත්ථ තංතංසම්පත්තියා විබන්ධනවසෙන සත්තසන්තානස්ස අන්තරෙ වෙමජ්ඣෙ එති ආගච්ඡතීති **අන්තරායො,** දිට්ඨධම්මිකාදිඅනත්ථො, අනතික්කමනට්ඨෙන තස්මිං අන්තරායෙ නියුත්තා, අන්තරායං වා ඵලං අරහන්ති, අන්තරායස්ස වා කරණසීලාති **අන්තරායිකා** (සාරත්ථ. ටී. පාචිත්තිය 3.417; කඞ්ඛා. අභි. ටී. අරිට්ඨසික්ඛාපදවණ්ණනා).

පඤ්චානන්තරියකම්මානෙව **කම්මන්තරායිකා,** තථා භික්ඛුනිදූසකකම්මං. තං පන මොක්ඛස්සෙව අන්තරායං කරොති, න සග්ගස්ස. ඉදඤ්ච මිච්ඡාචාරලක්ඛණස්ස අභාවතො වුත්තං. න හි භික්ඛුනියා ධම්මරක්ඛිතභාවො අත්ථි. පාකතිකභික්ඛුනිවසෙන චෙතං වුත්තං. අරියාය පන පවත්තං අපායසංවත්තනිකමෙව. නන්දමාණවකො (ම. නි. අට්ඨ. 3.7; ධ. ප. අට්ඨ. 1.68 උප්පලවණ්ණත්ථෙරීවත්ථු; අ. නි. අට්ඨ. 2.3.34) චෙත්ථ නිදස්සනං. උභින්නං සමානච්ඡන්දතාවසෙන වා න සග්ගන්තරායිකතා, මොක්ඛන්තරායිකතා පන මොක්ඛත්ථාය පටිපත්තියා විදූසනතො. අභිභවිත්වා පන පවත්තියා සග්ගන්තරායිකතාපි න සක්කා නිවාරෙතුන්ති වදන්ති.

අහෙතුකදිට්ඨිඅකිරියදිට්ඨිනත්ථිකදිට්ඨිසඞ්ඛාතා මිච්ඡාදිට්ඨිධම්මා නියතභාවප්පත්තා **කිලෙසන්තරායිකා** නාම. පණ්ඩකතිරච්ඡානගතඋභතොබ්‍යඤ්ජනකානං පටිසන්ධිචිත්තුප්පාදධම්මා **විපාකන්තරායිකා** නාම. පණ්ඩකාදිග්ගහණඤ්චෙත්ථ නිදස්සනමත්තං සබ්බායපි අහෙතුකපටිසන්ධියා විපාකන්තරායිකභාවතො . අරියූපවාදා **උපවාදන්තරායිකා** නාම. තෙ පන යාව අරියෙ න ඛමාපෙන්ති, තාවදෙව, න තතො පරං. සඤ්චිච්ච ආපන්නා සත්තාපත්තික්ඛන්ධා **ආණාවීතික්කමන්තරායිකා** නාම. තෙපි යාව භික්ඛුභාවං වා පටිජානාති, න වුට්ඨාති වා න දෙසෙති වා, තාවදෙව, න තතො පරං.

1699-700.
''අනන්තරායිකා එතෙ;
යථා හොන්ති තථා අහං;
දෙසිතං මුනිනා ධම්මං;
ආජානාමීති යො වදෙ''ති. –

එවං දුතියගාථා වත්තබ්බා. තථා අවුත්තෙ ‘‘තික්ඛත්තු’’න්තිආදිගාථා පඨමගාථාය සද්ධිං ඝටනා එව න සියා. තස්මා එත්ථායං ගාථා පරිහීනාති විඤ්ඤායති.

එතෙති ‘‘අන්තරායිකා’’ති භගවතා පකාසිතා පඤ්ච ධම්මා ‘‘යථා අනන්තරායිකා හොන්ති, තථා අහං මුනිනා දෙසිතං ධම්මං ආජානාමී’’ති **යො** භික්ඛු වදෙය්‍ය, **සො පන** භික්ඛු තික්ඛත්තුං වත්තබ්බොති සම්බන්ධො. කෙහි කථං වත්තබ්බොති ආහ **‘‘යෙ පස්සන්ති’’**තිආදි. යෙ තථාවාදිතං භික්ඛුං **පස්සන්ති,** ‘‘අසුකො ආයස්මා එවංවාදී’’ති පරතො **සුණන්ති ච,** තෙහි. **සො පන** භික්ඛු ‘‘මා ආයස්මා එවං අවචා’’ති තික්ඛත්තුං වත්තබ්බොති යොජනා.

1701. **අවදන්තස්සා**ති තං දිස්වා වා සුත්වා වා යථාවුත්තනයෙන අවදන්තස්ස. **දුක්කටන්ති** ඤාතදුක්කටං. **තං** දුලද්ධිං. **අනිස්සජතොති** භික්ඛූහි එවං වුත්තෙපි අනිස්සජන්තස්ස. තථා දුක්කටන්ති අතිදිසති.

1702. **කම්මවාචායා**ති තතියාය කම්මවාචාය. **ඔසානෙ**ති පරියොසානෙ, **යා**කාරෙ පත්තෙති අධිප්පායො. **තිකපාචිත්තියං වුත්තන්**ති ‘‘ධම්මකම්මෙ ධම්මකම්මසඤ්ඤී න පටිනිස්සජ්ජති, ආපත්ති පාචිත්තියස්ස. ධම්මකම්මෙ වෙමතිකො න පටිනිස්සජ්ජති, ආපත්ති පාචිත්තියස්ස. ධම්මකම්මෙ අධම්මකම්මසඤ්ඤී න පටිනිස්සජ්ජති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා’’ති (පාචි. 421) තිකපාචිත්තියං වුත්තං. **අධම්මෙ තිකදුක්කටං වුත්තන්**ති අධම්මකම්මෙ ධම්මකම්මසඤ්ඤිවෙමතිකඅධම්මකම්මසඤ්ඤීනං වසෙන තිකදුක්කටං වුත්තං.

1703. ‘‘අනාපත්ති අකතකම්මස්සා’’ති පදච්ඡෙදො. **කම්මං** නාම සමනුභාසනකම්මං. යථාහ ‘‘අනාපත්ති අසමනුභාසන්තස්සා’’ති (පාචි. 422).

අරිට්ඨකථාවණ්ණනා.

1704. **ඤත්වා**ති අනොසාරිතභාවං සයමෙව වා පරතො වා තස්ස වා සන්තිකා ඤත්වා. **අකතානුධම්මෙනා**ති අකතො ඔසාරණසඞ්ඛාතො අනුධම්මො යස්ස සො අකතානුධම්මො, තෙන, සහයොගෙ කරණවචනං. **තථාවාදිකභික්ඛුනා**ති ‘‘තථාහං භගවතා ධම්මං දෙසිතං ආජානාමී’’තිආදිං වදන්තෙන භික්ඛුනා. ‘‘අකතානුධම්මෙනා’’ති ඉමිනා සමානාධිකරණං. **සංවසෙය්‍යා**ති උපොසථාදිකං සඞ්ඝකම්මං කරෙය්‍ය. **භුඤ්ජෙය්‍ය වා**ති ආමිසසම්භොගං වා ධම්මසම්භොගං වා කරෙය්‍ය. **සහ සෙය්‍ය වා**ති නානූපචාරෙපි එකච්ඡන්නෙ නිපජ්ජෙය්‍ය.

1705. ඉදානි යථාවුත්තපාචිත්තියස්ස ඛෙත්තනියමං දස්සෙතුමාහ **‘‘උපොසථාදිකං කම්ම’’**න්තිආදි. ආදි-සද්දෙන පවාරණං ගහිතං. යථාහ ‘‘උපොසථං වා පවාරණං වා’’ති (පාචි. 425). **තෙන සහා**ති උක්ඛිත්තකෙන සහ. **‘‘කම්මස්ස පරියොසානෙ’’**ති ඉදං සංවාසෙන ආපත්තිඛෙත්තනිදස්සනං.

1706. එකෙනෙව පයොගෙන බහුං යාමකාලිකාදි**ආමිසං** ගණ්හතො **එකං** පාචිත්තියං. තථා එකෙනෙව පයොගෙන බහුං ආමිසං දදතොපි **එකං** පාචිත්තියං. **බහූසු** පයොගෙසු **බහූනි** පාචිත්තියානීති යොජනා. ඉමිනා ච ආමිසසම්භොගෙන තුල්‍යඵලං ධම්මසම්භොගම්පි සහචරියෙන ආහාති වෙදිතබ්බං. තත්ථ පන පදාදීහි උද්දිසන්තස්ස වා උද්දිසාපෙන්තස්ස වා පදසොධම්මෙ වුත්තනයෙන ආපත්ති වෙදිතබ්බා.

1707. **ඉතරො**ති පකතත්තො. **ඉතරස්මින්**ති උක්ඛිත්තකෙ. **පරො**ති පකතත්තො. **උභොපි වා**ති පකතත්තඋක්ඛිත්තා ද්වෙපි වා. ‘‘එකත්ථ එකතො නිපජ්ජන්තී’’ති සෙසො. ඉමෙසු තීසුපි ඨානෙසු ‘‘පාචිත්තී’’ති පකරණතො ලබ්භති.

1708. උට්ඨහිත්වා පුනප්පුනං නිපජ්ජන්තස්ස නිපජ්ජනපයොගානං වසෙන ආපත්තියො සියුන්ති අජ්ඣාහාරයොජනා කාතබ්බා. ‘‘උක්ඛිත්තකෙ නිපන්නස්මි’’න්තිආදිනා වුත්තාපත්තිවිනිච්ඡයො කත්ථ හොතීති ආහ **‘‘එකනානූපචාරෙසු, එකච්ඡන්නෙ විනිච්ඡයො’’**ති. **නානූපචාරෙසූ**ති එත්ථ පි-සද්දො ච ‘‘විනිච්ඡයො’’ති එත්ථ අයන්ති ච යොජෙතබ්බො. එකො උපචාරො අස්සාති එකූපචාරං, නානා උපචාරො අස්සාති නානූපචාරං, එකූපචාරඤ්ච නානූපචාරඤ්ච **එකනානූපචාරානි** එකදෙසසරූපෙකසෙසෙන, තෙසු. එකතො ඡන්නානි එකච්ඡන්නානි, තෙසු එකච්ඡන්නෙසූති වත්තබ්බෙ වණ්ණලොපෙන වා වචනවිපල්ලාසෙන වා **‘‘එකච්ඡන්නෙ’’**ති වුත්තං. එකනානූපචාරෙසුපි සෙනාසනෙසු එකච්ඡන්නෙසු අයං යථාවුත්තආපත්තිවිනිච්ඡයො දට්ඨබ්බොති අත්ථො.

1709. **උභයත්ථාපී**ති උක්ඛිත්තානුක්ඛිත්තෙසු ද්වීසුපි.

1710. ‘‘සඤ්ඤිස්ස ඔසාරිතොති වා’’ති පදච්ඡෙදො.

උක්ඛිත්තකථාවණ්ණනා.

1712. **තථා විනාසිතන්**ති ‘‘අජ්ජතග්ගෙ තෙ ආවුසො සමණුද්දෙස න චෙව සො භගවා සත්ථා අපදිසිතබ්බො, යම්පි චඤ්ඤෙ සමණුද්දෙසා ලභන්ති භික්ඛූහි සද්ධිං දිරත්තතිරත්තං සහසෙය්‍යං, සාපි තෙ නත්ථි, චර පිරෙ විනස්සා’’ති (පාචි. 429) වුත්තනයෙන නාසිතං. ‘‘තථා නාසිතං සමණුද්දෙස’’න්ති (පාචි. 428) වචනතො ‘‘සමණුද්දෙස’’න්ති සෙසො. **ජානන්**ති වුත්තනයෙන ‘‘නාසිතො අය’’න්ති ජානන්තො. **උපලාපෙය්‍යා**ති ‘‘උපලාපෙය්‍ය වාති තස්ස පත්තං වා චීවරං වා උද්දෙසං වා පරිපුච්ඡං වා දස්සාමී’’ති (පාචි. 430) **පදභාජනෙ** ආගතනයෙන සඞ්ගණ්හෙය්‍ය. **තෙනා**ති නාසිතෙන. **උපට්ඨාපෙය්‍ය වා**ති තෙන දිය්‍යමානානි චුණ්ණමත්තිකාදීනි සාදියන්තො තෙන අත්තනො උපට්ඨානං කාරාපෙය්‍ය වා. **‘‘තෙනා’’**ති ඉදං සහත්ථෙ කරණවචනෙන ‘‘සම්භුඤ්ජෙය්‍යා’’තිආදීහි ච යොජෙතබ්බං. **වා**ති එත්ථ ගාථාබන්ධවසෙන රස්සො. සම්භොගසහසෙය්‍යා අනන්තරසික්ඛාපදෙ වුත්තනයා එව. තස්මා ආපත්තිපරිච්ඡෙදොපෙත්ථ තස්මිං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො.

1713. අත්ථුද්ධාරවසෙන **අට්ඨකථාය**ං (පාචි. අට්ඨ. 428) වුත්තා තිස්සො නාසනා දස්සෙතුමාහ **‘‘සංවාසෙන… පෙ.… තිස්සො’’**ති. තත්ථ තීසු කතමා අධිප්පෙතාති ආහ **‘‘එත්ථා’’**තිආදි. දණ්ඩකම්මෙන නාසනා එත්ථ අධිප්පෙතාති යොජනා. එතාසං විභාගො ච ‘‘තත්ථ ආපත්තියා අදස්සනාදීසු උක්ඛෙපනා සංවාසනාසනා නාම. ‘දූසකො නාසෙතබ්බො, මෙත්තියං භික්ඛුනිං නාසෙථා’ති අයං ලිඞ්ගනාසනා නාම. ‘අජ්ජතග්ගෙ තෙ ආවුසො සමණුද්දෙස න චෙව සො භගවා සත්ථා අපදිසිතබ්බො’ති අයං දණ්ඩකම්මනාසනා නාමා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 428) **අට්ඨකථාය** වුත්තො.

1715. ‘‘වුත්තා සමනුභාසනෙ’’ති (වි. වි. 1703) තත්ථ වුත්තත්තා ආහ **‘‘අරිට්ඨෙන සමා මතා’’**ති.

කණ්ටකකථාවණ්ණනා.

සප්පාණකවග්ගො සත්තමො.

1716-7. **යො භික්ඛු** සික්ඛාපදං වීතික්කමන්තො තං වීතික්කමං යෙ පස්සන්ති, සුණන්ති ච, තෙහි **භික්ඛූහි සික්ඛාපදෙන වුච්චමානො** ‘‘මාවුසො එවං අකාසි, න කප්පති එතං භික්ඛුස්සා’’ති සික්ඛාපදෙ වුත්තනයෙන වුච්චමානො ‘‘එතස්මිං සික්ඛාපදෙ යෙන මං තුම්හෙ වදෙථ, එතස්මිං සික්ඛාපදත්ථෙ යාව අඤ්ඤං වියත්තං බහුස්සුතං පකතඤ්ඤුං විනයධරං න පුච්ඡාමි, තාව අහං න සික්ඛිස්සාමී’’ති භණති, **තස්ස** එවං භණන්තස්ස පාචිත්තියං සියාති සාධිප්පායයොජනා.

1718-9. අනුපසම්පන්නෙ උපසම්පන්නසඤ්ඤිවෙමතිකඅනුපසම්පන්නසඤ්ඤීනං වසෙන **අනුපසම්පන්නෙ සත්ථුනා තිකදුක්කටං දීපිතන්**ති යොජනා, ඉමිනා ච උපසම්පන්නෙ උපසම්පන්නසඤ්ඤිවෙමතිකඅනුපසම්පන්නසඤ්ඤීනං වසෙන උපසම්පන්නෙ තිකපාචිත්තියං දීපිතං හොති. අපඤ්ඤත්තෙන ඔවදනප්පකාරං දස්සෙතුමාහ **‘‘න සල්ලෙඛායිදං හොතී’’**ති. **උභොහිපි** උපසම්පන්නානුපසම්පන්නෙහි. ‘‘ඉදං සල්ලෙඛාය න හොතී’’ති අපඤ්ඤත්තෙන වුච්චමානස්ස ‘‘න තාවාහ’’න්තිආදීනි **වදතො තස්ස** භික්ඛුනො දුක්කටං හොතීති යොජනා. ‘‘න දොසො උම්මත්තකාදීන’’න්ති පදච්ඡෙදො.

සහධම්මිකකථාවණ්ණනා.

1720. ‘‘යො පන භික්ඛු පාතිමොක්ඛෙ උද්දිස්සමානෙ එවං වදෙය්‍යා’’තිආදිසික්ඛාපදපාඨතො (පාචි. 439) **උද්දිට්ඨෙහී**ති එත්ථ ‘‘ඛුද්දානුඛුද්දකෙහි සික්ඛාපදෙහී’’ති සෙසො. පාරාජිකං ඨපෙත්වා අවසෙසා උපාදායුපාදාය ඛුද්දානුඛුද්දකාති නිද්දිට්ඨා. එත්ථ **කින්**ති පටික්ඛෙපෙ, එතෙහි කිං, පයොජනං නත්ථීති වුත්තං හොති. **එතෙහී**ති සම්පත්ථෙ වචනසාමඤ්ඤෙන ‘‘ඉමෙහී’’ති එතස්ස පරියායො. ‘‘කිං පනිමෙහී’’ති (පාචි. 439) සික්ඛාපදපාඨෙ පටික්ඛෙපස්ස කාරණං දස්සෙති **‘‘කුක්කුච්චාදිනිදානතො’’**ති. එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන විහෙසාවිලෙඛා ගහිතා. එත්ථ **කුක්කුච්චං** නාම ‘‘කප්පති නු ඛො, න කප්පති නු ඛො’’ති කුක්කුච්චකරණං. **විහෙසා** නාම විප්පටිසාරො. **විලෙඛා** නාම විචිකිච්ඡාසඞ්ඛාතා මනොවිලෙඛතා මනොවිලෙඛා, ඉමෙහි සකලෙහි පදෙහි සික්ඛාපදවිවණ්ණකප්පකාරො දස්සිතො. ‘‘ඉති සික්ඛාපදවිවණ්ණනෙ’’ති ඉති-සද්දො අජ්ඣාහරිත්වා යොජෙතබ්බො. **විවණ්ණනෙ**ති නිමිත්තත්ථෙ භුම්මං.

කුක්කුච්චාදිනිදානතො එතෙහි ඛුද්දානුඛුද්දකෙහි සික්ඛාපදෙහි උද්දිට්ඨෙහි කිං ඉති සික්ඛාපදවිවණ්ණනෙ පාචිත්තියාපත්ති හොතීති යොජනා.

1721. **තිකපාචිත්තියං වුත්තන්**ති ‘‘උපසම්පන්නෙ උපසම්පන්නසඤ්ඤී විනයං විවණ්ණෙති, ආපත්ති පාචිත්තියස්ස. උපසම්පන්නෙ වෙමතිකො…පෙ.… අනුපසම්පන්නසඤ්ඤී…පෙ.… පාචිත්තියස්සා’’ති (පාචි. 441) තීණි පාචිත්තියානි වුත්තානි. **තං** විනයං සචෙ පන අනුපසම්පන්නස්ස සන්තිකෙ විවණ්ණෙති, තිකදුක්කටන්ති යොජනා.

1722-4. **උභින්නම්පී**ති උපසම්පන්නානං, අනුපසම්පන්නානං උභින්නම්පි, ‘‘සන්තිකෙ’’ති සෙසො. **අඤ්ඤධම්මවිවණ්ණනෙ**ති විනයතො අඤ්ඤෙසං සුත්තාභිධම්මානං විවණ්ණනෙ.

අනාපත්තිවිසයං දස්සෙතුමාහ **''නච්චණ්ණෙතුකාමස්සා''**තිආදි. නච්චණ්ණෙතුකාමස්ස ''හන්ද සුත්තන්තං පරියාපුණ, පච්ඡාපි විනයං පරියාපුණිස්සසී'' ඉති එවං වදන්තස්ස අනාපත්තීති යොජනා. සදිසා එව **සාදිසා.**

විලෙඛනකථාවණ්ණනා.

1725. මොහනකථායං තාව –

''අන්වඩ්ඪමාසං යො භික්ඛු;
පාතිමොක්ඛෙ අසෙසතො;
උද්දිස්සමානෙ අඤ්ඤාණ-
තාය පුච්ඡති අත්තනො''ති. –

පඨමගාථාය භවිතබ්බං. එවඤ්හි සති ''අඤ්ඤාණෙනා''තිආදිගාථා පරිපුණ්ණසම්බන්ධා සියාති විඤ්ඤායති.

අඤ්ඤාණෙනාති එත්ථ වා ''ආපන්නත්තා''ති සෙසො. **ආපත්තිමොක්ඛොති** ආපත්තියා මොක්ඛො. අඤ්ඤාණෙන ආපන්නත්තා ආපත්තිමොක්ඛො නෙව විජ්ජතීති යොජනා. කිං කාතබ්බන්ති ආහ **''කාරෙතබ්බො''**තිආදි. යථා ධම්මො ඨිතො, තථා භික්ඛු කාරෙතබ්බොති සම්බන්ධො. **ධම්ම**-සද්දො පාළිවාචකො, පාළියං යථා වුත්තං, තථා කාරෙතබ්බොති අත්ථො, දෙසනාගාමිනී ආපත්ති චෙ, දෙසාපෙතබ්බො, වුට්ඨානගාමිනී චෙ, වුට්ඨාපෙතබ්බොති වුත්තං හොති. යථාහ ''යථාධම්මො කාරෙතබ්බො''ති (පාචි. 444). අඤ්ඤාණෙන ආපන්නත්තා තස්ස ආපත්තියා මොක්ඛො නත්ථි. යථා පන ධම්මො ච විනයො ච ඨිතො, තථා භික්ඛු කාරෙතබ්බො, දෙසනාගාමිනිං චෙ ආපන්නො හොති, දෙසාපෙතබ්බො, වුට්ඨානගාමිනිං චෙ, වුට්ඨාපෙතබ්බොති අත්ථො.

1726. **උත්තරින්ති** යථාධම්මකරණතො උත්තරිං. **දුතියෙනෙවාති** ඤත්තිදුතියෙනෙව. **නින්දිත්වාති** ''තස්ස තෙ ආවුසො අලාභා''තිආදිනා ගරහිත්වා.

1727. **එවං ආරොපිතෙ මොහෙති** යථාධම්මකරණතො උපරි යථාවුත්තනයෙන තං පුග්ගලං ගරහිත්වා ඤත්තිදුතියාය කම්මවාචාය තස්ස එවං මොහෙ ආරොපිතෙ. පුන යදි මොහෙතීති යොජනා. තස්මිං මොහනකෙ පුග්ගලෙ පාචිත්ති වුත්තාති යොජනා.

1728. **දීපිතං තිකදුක්කටන්ති** ''අධම්මකම්මෙ ධම්මකම්මසඤ්ඤී මොහෙති, වෙමතිකො, අධම්මකම්මසඤ්ඤී මොහෙති, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (පාචි. 447) තිකදුක්කටං දස්සිතං. එතස්ස විපරියායතො තිකපාචිත්තියං වෙදිතබ්බං. යථාහ ''ධම්මකම්මෙ ධම්මකම්මසඤ්ඤී මොහෙති, වෙමතිකො, අධම්මකම්මසඤ්ඤී මොහෙති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා''ති (පාචි. 447). එත්ථ **කම්මන්ති** මොහාරොපනකම්මං අධිප්පෙතං. යථාහ ''ධම්මකම්මෙතිආදීසු මොහාරොපනකම්මං අධිප්පෙත''න්ති (පාචි. අට්ඨ. 447).

1729-30. **''න ච මොහෙතුකාමස්සා''**තිආදීහි ''අනාපත්තීති විඤ්ඤෙය්‍යා''න්ති ඉදං පච්චෙකං යොජෙතබ්බං. ''විත්ථාරෙන අසුතස්සා''ති පදච්ඡෙදො. එත්ථ ''පාතිමොක්ඛ''න්ති කම්මපදං අපෙක්ඛිතබ්බං. විත්ථාරෙන ඌනකද්වත්තික්ඛත්තුං සුතස්ස චාති යොජනා. **තථාති** ඉමිනා ''අනාපත්තීති විඤ්ඤෙය්‍යා''න්ති ඉදං පච්චාමසති.

මොහනකථාවණ්ණනා.

1731-2. **කුද්ධොති** කුපිතො. **පහාරං දෙතීති** කායෙන වා කායපටිබද්ධෙන වා නිස්සග්ගියෙන වා අන්තමසො උප්පලපත්තෙනාපි පහාරං දෙති. යථාහ ''පහාරං දදෙය්‍යාති කායෙන වා කායපටිබද්ධෙන වා නිස්සග්ගියෙන වා අන්තමසො උප්පලපත්තෙනාපි පහාරං දෙතී''ති (පාචි. 451). එත්ථ ''අඤ්ඤස්ස භික්ඛුස්සා''ති සෙසො. **තස්සාති** අපෙක්ඛිත්වා ''යො''ති ලබ්භති.

අට්ඨකථාගතං විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **''සම්පහරිතුකාමෙනා''**තිආදි, ඉමිනා මරණාධිප්පායෙන පහටෙ පාරාජිකන්ති වුත්තං හොති.

1733. ''ඉති එවං කතෙ අයං සඞ්ඝමජ්ඣෙන විරොචතී''ති **විරූපකරණාපෙක්ඛො** විරූපකරණෙ අපෙක්ඛවා **තස්ස** ච අපෙක්ඛිතස්ස භික්ඛුස්ස කණ්ණං වා නාසං වා යදි ඡින්දති, දුක්කටන්ති යොජනා.

1734. **අනුපසම්පන්නෙති** සාමිවචනත්ථෙ භුම්මං. ''ඉත්ථියා''තිආදීහි පදෙහි යථාරහං යොජෙතබ්බං ''අනුපසම්පන්නාය ඉත්ථියා අනුපසම්පන්නස්ස පුරිසස්සා''ති. **තිරච්ඡානගතස්සපීති** එත්ථ ''අන්තමසො''ති සෙසො. යථාහ ''අන්තමසො තිරච්ඡානගතස්සපී''ති (පාචි. අට්ඨ. 452).

1735. ‘‘සචෙ පහරති ඉත්ථිසඤ්ඤී’’ති පදච්ඡෙදො. **රත්තෙන චෙතසාති** කායසංසග්ගරාගෙන රත්තෙන චිත්තෙන. **විනිද්දිට්ඨාති** ‘‘යො පන භික්ඛු ඔතිණ්ණො විපරිණතෙන චිත්තෙන මාතුගාමෙන සද්ධිං කායසංසග්ගං සමාපජ්ජෙය්‍යා’’තිආදිනා (පාරා. 270) දස්සිතා.

1736. **මොක්ඛාධිප්පායොති** තතො අත්තනො මොක්ඛං පත්ථෙන්තො. **දොසො න විජ්ජතීති** දුක්කටාදිකොපි දොසො නත්ථි.

1737-9. හෙඨෙතුකාමමායන්තං චොරම්පි වා පච්චත්ථිකම්පි වා අන්තරාමග්ගෙ පස්සිත්වාති යොජනා. දිස්වා කථං පටිපජ්ජිතබ්බන්ති ආහ **‘‘මා ඉධාගච්ඡුපාසකා’’**තිආදි, ආගමනපටික්ඛෙපෙන තත්ථෙව තිට්ඨාති වුත්තං හොති. **ආයන්තන්ති** එවං වුත්තෙ තං අනාදියිත්වා ආගච්ඡන්තං. යථාහ ‘‘වචනං අනාදියිත්වා ආගච්ඡන්ත’’න්ති (පාචි. අට්ඨ. 453).

එසෙව නයොති ‘‘මා ආගච්ඡා’ති වුත්තෙපි ආගච්ඡන්තං පහටෙ මතෙපි අනාපත්තී’’ති අයං නයො.

1740. **තිකපාචිත්තියං වුත්තන්ති** ‘‘උපසම්පන්නෙ උපසම්පන්නසඤ්ඤී, වෙමතිකො, අනුපසම්පන්නසඤ්ඤී පහාරං දෙති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා’’ති (පාචි. 452) තිකපාචිත්තියං වුත්තං. **සෙසෙති** අනුපසම්පන්නෙ. **තිකදුක්කටන්ති** ‘‘අනුපසම්පන්නෙ උපසම්පන්නසඤ්ඤී, වෙමතිකො , අනුපසම්පන්නසඤ්ඤී පහාරං දෙති, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (පාචි. 452) තිකදුක්කටං වුත්තං. අනාණත්තිකත්තා ආහ **‘‘කායචිත්තසමුට්ඨාන’’**න්ති. කායචිත්තානං සුඛොපෙක්ඛාපි සම්භවන්තීති තතො විසෙසෙතුමාහ **‘‘දුක්ඛවෙදන’’**න්ති.

පහාරකථාවණ්ණනා.

1741. **කායන්ති** කායෙකදෙසං හත්ථාදිඅවයවමාහ. **වාති** දුතියත්ථසම්පිණ්ඩනෙ. **කායබද්ධන්ති** කායපටිබද්ධං පහරණයොග්ගායොග්ගෙසු කත්තරයට්ඨිසත්ථාදීසු අඤ්ඤතරං. **සචෙ උච්චාරෙය්‍යාති** සචෙ පහරණාකාරං දස්සෙත්වා උක්ඛිපෙය්‍ය, ඉදං ‘‘කායං වා කායපටිබද්ධං වා’’ති ඉමෙහි පදෙහි පච්චෙකං යොජෙතබ්බං. **තස්සාති** උච්චාරිතකායාදිකස්ස. **උග්ගිරණපච්චයාති** උක්ඛිපනකාරණා.

1742. **අසම්පහරිතුකාමෙනාති** පහාරදානං අනිච්ඡන්තෙන. **දින්නත්තාති** පහාරස්ස දින්නත්තා. අප්පහරිතුකාමත්තා පුරිමසික්ඛාපදෙන පාචිත්තියං න හොති, උග්ගිරිතුකාමතාය කතපයොගස්ස උග්ගිරණමත්තෙ අට්ඨත්වා පහාරස්ස දින්නත්තා ඉමිනාපි පාචිත්තියං න හොති, අජ්ඣාසයස්ස, පයොගස්ස ච අසුද්ධත්තා අනාපත්තියාපි න භවිතබ්බන්ති දුක්කටං වුත්තං.

1743. සචෙ තෙන පහාරෙන භික්ඛුනො හත්ථාදීසුපි යං කිඤ්චි අඞ්ගං භිජ්ජති, **පහටස්ස** පහාරදායකස්ස දුක්කටන්ති සම්බන්ධො.

1744. **සෙසො විනිච්ඡයො** ‘‘මොක්ඛාධිප්පායො’’තිආදිකො ඉධ අවුත්තො විනිච්ඡයො සමුට්ඨානාදිනා සද්ධිං අනන්තරෙ වුත්තනයෙන විනයඤ්ඤුනා වෙදිතබ්බොති යොජනා. ‘‘තිරච්ඡානාදීනං වච්චකරණාදිං දිස්වාන පලාපෙතුකාමතාය කුජ්ඣිත්වාපි උග්ගිරන්තස්ස මොක්ඛාධිප්පායො එවා’’ති වදන්ති.

තලසත්තිකථාවණ්ණනා.

1745. **අමූලකෙනාති** දිට්ඨාදිමූලවිරහිතෙන, එත්ථ ‘‘භික්ඛු’’න්ති සෙසො. **සඞ්ඝාදිසෙසෙනාති** තෙරසන්නං අඤ්ඤතරෙන. **තස්සාති** චොදකස්ස, චොදාපකස්ස වා පාපභික්ඛුනො. සචෙ චුදිතකො තස්මිං ඛණෙ ‘‘එස මං චොදෙතී’’ති ජානාති, පාචිත්තියං සියාති යොජනා, ඉමිනා ‘‘සචෙ එවං න ජානාති, චිරෙන වා ජානාති, දුක්කටං හොතී’’ති සිද්ධං.

1746. **තත්ථාති** උපසම්පන්නෙ. **තිකපාචිත්තියන්ති** ‘‘උපසම්පන්නෙ උපසම්පන්නසඤ්ඤී අමූලකෙන සඞ්ඝාදිසෙසෙන අනුද්ධංසෙති, ආපත්ති පාචිත්තියස්ස. වෙමතිකො…පෙ…. අනුපසම්පන්නසඤ්ඤී අමූලකෙන සඞ්ඝාදිසෙසෙන අනුද්ධංසෙති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා’’ති (පාචි. 462) තිකපාචිත්තියං . **දිට්ඨාචාරවිපත්තියා චොදකො දුක්කටාපත්තීති** අමූලිකාය දිට්ඨිවිපත්තියා වා ආචාරවිපත්තියා වා අනුද්ධංසෙන්තස්ස දුක්කටාපත්ති හොතීති අත්ථො. **සෙසෙ වාති** අනුපසම්පන්නෙ. **තිකදුක්කටන්ති** අනුපසම්පන්නෙ උපසම්පන්නසඤ්ඤිවෙමතිකඅනුපසම්පන්නසඤ්ඤීනං වසෙන තීණි දුක්කටානි හොන්තීති අත්ථො.

1747. ‘‘තථාසඤ්ඤිස්ස අනාපත්තී’’ති පදච්ඡෙදො. **තථාසඤ්ඤිස්සාති** සමූලකසඤ්ඤිස්ස.

අමූලකකථාවණ්ණනා.

1748-9. **සඤ්චිච්චාති** තස්ස පරිපුණ්ණවීසතිවස්සාදිභාවං ජානන්තොයෙව. **භික්ඛුනොති** එත්ථ ''අඤ්ඤස්සා''ති සෙසො . **ඌනවීසතිවස්සො ත්වං මඤ්ඤෙති** එත්ථ **''මඤ්ඤෙ''**ති ඉමිනා පරිකප්පත්ථවාචිනා නිපාතෙන ''උදකං මඤ්ඤෙ ආදිත්ත''න්තිආදීසු (පාරා. 383) විය මුසාවාදාපත්තියා අවිසයතං දීපෙති. හිතෙසිතාය අනුසිට්ඨිදානාදිකෙ තථාරූපෙ අඤ්ඤස්මිං **පච්චයෙ** කාරණෙ අසති ''ඌනවීසතිවස්සො ත්වං මඤ්ඤෙ'' ඉති එවමාදිනා අඤ්ඤස්ස **භික්ඛුනො** යො භික්ඛු සචෙ සඤ්චිච්ච කුක්කුච්චං උප්පාදෙය්‍ය, තස්ස එවං කුක්කුච්චං උප්පාදෙන්තස්ස භික්ඛුනො වාචාය වාචාය පාචිත්ති හොතීති යොජනා.

1750. **තිකපාචිත්තියං වුත්තන්ති** ''උපසම්පන්නෙ උපසම්පන්නසඤ්ඤී සඤ්චිච්ච කුක්කුච්චං උපදහති, ආපත්ති පාචිත්තියස්ස. වෙමතිකො…පෙ…. අනුපසම්පන්නසඤ්ඤී සඤ්චිච්ච කුක්කුච්චං උපදහති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා''ති (පාචි. 467) තිකපාචිත්තියං වුත්තං. **සෙසෙ චාති** අනුපසම්පන්නෙ ච. **තිකදුක්කටන්ති** අනුපසම්පන්නෙ උපසම්පන්නසඤ්ඤිවෙමතිකඅනුපසම්පන්නසඤ්ඤීනං වසෙන තිකදුක්කටං. වජ්ජමෙව **වජ්ජතා.**

1751. හිතෙසිතාය භාසතොති සම්බන්ධො. **මා එවන්ති** එත්ථ ''කරොහී''ති සෙසො, පුනපි මා එවං කරොහීති අත්ථො. ''අහං තං ඉත්ථියා සහ නිසින්නං මඤ්ඤෙ, තයා විකාලෙ භුත්තං මඤ්ඤෙ, පුන මා එවං කරොහි'' ඉති හිතෙසිතාය භාසතො අනාපත්ති පකාසිතාති යොජනා.

සඤ්චිච්චකථාවණ්ණනා.

1753. **භණ්ඩනං** නාම කලහො, භණ්ඩනං ජාතං යෙසන්ති විග්ගහො, ජාතභණ්ඩනානන්ති අත්ථො, ''වචන''න්ති සෙසො. සොතුං උපස්සුතිං තිට්ඨෙය්‍යාති යොජනා. උපෙච්ච සුය්‍යති එත්ථාති හි **උපස්සුති,** ඨානං, යං ඨානං උපගතෙන සක්කා හොති කථෙන්තානං සද්දං සොතුං, තත්ථාති අත්ථො. යො පන භික්ඛු භණ්ඩනජාතානං භික්ඛූනං වචනං සොතුං උපස්සුතිං සචෙ තිට්ඨෙය්‍ය, තස්ස පාචිත්තියං සියාති යොජනා.

1754. චොදෙතුකාමතාය ගච්ඡතො අස්සාති යොජනා.

1755. **සොතුන්ති** පච්ඡතො ගච්ඡන්තානං භණ්ඩනජාතානං වචනං සොතුං. **ඔහීයන්තස්සාති** පකතිගමනං හාපෙත්වා ඔසක්කන්තස්ස. පුරතො **ගච්ඡතො** භික්ඛුස්ස දුක්කටන්ති යොජනා. **ගච්ඡතො තුරිතං වාපීති** පුරතො ගච්ඡන්තානං භණ්ඩනජාතානං වචනං සොතුං පච්ඡතො සීඝං ගච්ඡන්තස්සාපි. **අයමෙව විනිච්ඡයොති** පදෙ පදෙ අයං එව විනිච්ඡයො.

1756. අත්තනො ඨිතොකාසන්ති සම්බන්ධො. **උක්කාසිත්වාපි වාති** උක්කාසිතසද්දං කත්වා වා. එත්ථ අහන්ති වා වත්වා ඤාපෙතබ්බන්ති යොජනා.

1757. **තිකපාචිත්තියං වුත්තං** උපසම්පන්නෙ උපසම්පන්නසඤ්ඤිවෙමතිකඅනුපසම්පන්නසඤ්ඤීනං වසෙන. **සෙසෙ චාති** අනුපසම්පන්නෙ. **තිකදුක්කටං** අනුපසම්පන්නෙ උපසම්පන්නසඤ්ඤිවෙමතිකඅනුපසම්පන්නසඤ්ඤීනං වසෙන.

1758. **ඔරමිස්සන්ති** මයා ගහිතදුග්ගාහතො විරමිස්සාමි.

1759. කායචිත්තතො ච කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨානතො **ථෙය්‍යසත්ථසමුට්ඨානං**. සියා කිරියං සොතුකාමතාය ගමනවසෙන, සියා අකිරියං ඨිතට්ඨානං ආගන්ත්වා මන්තයමානං අජානාපනවසෙන, තෙනාහ **''ඉදං හොති ක්‍රියාක්‍රිය''**න්ති. ගමනෙන සිජ්ඣනතො **කායකම්මං** . තුණ්හීභාවෙන සිජ්ඣනතො **වචීකම්මං. සදොසන්ති** සාවජ්ජං, අකුසලචිත්තන්ති වුත්තං හොති.

උපස්සුතිකථාවණ්ණනා.

1760. **ධම්මිකානන්ති** ධම්මෙන විනයෙන සත්ථුසාසනෙන කතානං. **කම්මානන්ති** අපලොකනකම්මං, ඤත්තිකම්මං, ඤත්තිදුතියකම්මං, ඤත්තිචතුත්ථකම්මන්ති ඉමෙසං චතුන්නං කම්මානං. **ඛීයතීති** අරුචිං පකාසෙති.

1761. **උභයත්ථාති** අධම්මෙ, ධම්මෙ ච.

1762. **අධම්මෙනාති** එත්ථ ''කම්මෙනා''ති සෙසො, ධම්මවිරුද්ධෙන කම්මෙනාති අත්ථො. ''කම්මස්මි''න්ති ඉදං විභත්තිං විපරිණාමෙත්වා ''කම්මෙනා''ති අනුවත්තෙතබ්බං. **වග්ගෙනාති** ''ඡන්දාරහානං ඡන්දො ආහටො හොති, සම්මුඛීභූතා න පටික්කොසන්තී''ති (මහාව. 387) වුත්තසාමග්ගිලක්ඛණස්ස විරුද්ධත්තා අසමග්ගෙන, එත්ථ ''සඞ්ඝෙනා''ති සෙසො. ''තථා අකම්මාරහස්සා''ති පදච්ඡෙදො. ''අධම්මෙන කම්මෙන ඉමෙ කම්මං කරොන්තී''ති ච ''අසමග්ගෙන සඞ්ඝෙන ඉමෙ කම්මං කරොන්තී''ති ච ''අධම්මෙන කම්මෙන වග්ගෙන සඞ්ඝෙන ඉමෙ කම්මං

කරොන්තී''ති ච තථා ''අකම්මාරහස්ස ඉමෙ කම්මං කරොන්තී''ති ච ඤත්වා යො ඛීයති, තස්ස ච අනාපත්ති පකාසිතාති යොජනා.

කම්මපටිබාහනකථාවණ්ණනා.

1764-5. ආරොචිතං වත්ථු යාව න විනිච්ඡිතං වාති යොජනා, ''චොදකෙන ච චුදිතකෙන ච අත්තනො කථා කථිතා, අනුවිජ්ජකො සම්මතො, එත්තාවතාපි වත්ථුමෙව ආරොචිතං හොතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 481) **අට්ඨකථාය** වුත්තත්තා ආරොචිතං වත්ථු යාව න විනිච්ඡිතං හොතීති අත්ථො. ඤත්ති වා ඨපිතා , කම්මවාචා නිට්ඨං යාව න ගච්ඡති, එතස්මිං…පෙ….හොති ආපත්ති දුක්කටන්ති යොජනා.

1766. ඡන්දං අදත්වා හත්ථපාසෙ **ජහිතෙ** තස්ස පාචිත්තියං සියාති යොජනා.

1767-9. අධම්මෙපි කම්මස්මිං ධම්මකම්මන්ති සඤ්ඤිනො දුක්කටන්ති යොජනා. ධම්මකම්මෙ ච අධම්මකම්මසඤ්ඤිනො අනාපත්ති ඉධ න වුත්තා, පාළියං පන වුත්තත්තා ඉධාපි යොජෙතබ්බා. ''සඞ්ඝස්ස භණ්ඩනාදීනි භවිස්සන්තී''ති සඤ්ඤිනො ගච්ඡතො ච යො වා ගිලානො හොති, තස්ස ගච්ඡතො ච ගිලානස්ස කරණීයෙ සති ගච්ඡතො ච කම්මං නකොපෙතුකාමස්ස ගච්ඡතො ච පස්සාවනාදිනා පීළිතස්ස ගච්ඡතො ච ''ආගමිස්සාමී''ඉති එවං ගච්ඡතොපි න දොසතාති යොජනා. තත්ථ දොසො එව **දොසතා,** ආපත්ති, **නදොසතා** අනාපත්ති. හත්ථපාසං විජහිත්වා ගමනෙන, ඡන්දස්ස අදානෙන ච ආපජ්ජනතො **ක්‍රියාක්‍රියං**.

ඡන්දංඅදත්වාගමනකථාවණ්ණනා.

1770-1. **සමග්ගෙන සඞ්ඝෙන සද්ධින්ති** සමානසංවාසකෙන සමානසීමායං ඨිතෙන සඞ්ඝෙන සද්ධිං. වුත්තඤ්හි ''සමග්ගො නාම සඞ්ඝො සමානසංවාසකො සමානසීමායං ඨිතො''ති (පාචි. 486). **චීවරන්ති** විකප්පනුපගමාහ. යථාහ ''චීවරං නාම ඡන්නං චීවරානං අඤ්ඤතරං චීවරං විකප්පනුපගං පච්ඡිම''න්ති (පාචි. 486). **සම්මතස්සාති** සෙනාසනපඤ්ඤාපකාදිසම්මුතිං පත්තෙසු අඤ්ඤතරස්ස. **ඛීයතීති** ''යො යො මිත්තො, තස්ස තස්ස දෙන්තී''තිආදිනා නයෙන අවණ්ණං භණති.

ධම්මකම්මෙ ධම්මකම්මසඤ්ඤිවෙමතිකඅධම්මකම්මසඤ්ඤීනං වසෙන **තිකපාචිත්තියං වුත්තං**.

1772-4. සඞ්ඝෙනාසම්මතස්සාපි චීවරං, අඤ්ඤමෙව වා තථෙව සමග්ගෙන සඞ්ඝෙන දත්වා ඛීයති, තස්ස දුක්කටන්ති යොජනා. අනුපසම්පන්නෙ තථෙව සමග්ගෙන සඞ්ඝෙන දින්නෙ **සබ්බත්ථ** චීවරෙ, අඤ්ඤපරික්ඛාරෙ ච දුක්කටන්ති යොජනා. **අනුපසම්පන්නෙති** සම්පදානත්ථෙ භුම්මං, අනුපසම්පන්නස්සාති අත්ථො.

සභාවතො ඡන්දාදීනං වසෙනෙව කරොන්තං ඛීයන්තස්ස ච අනාපත්තීති යොජනා. **නයො** විනිච්ඡයක්කමො.

දුබ්බලකථාවණ්ණනා.

1775. ඉදං ද්වාදසමන්ති සම්බන්ධො, ''යො පන භික්ඛු ජානං සඞ්ඝිකං ලාභං පරිණතං පුග්ගලස්ස පරිණාමෙය්‍ය, පාචිත්තිය''න්ති (පාචි. 490) **ඉමං ද්වාදසමං** සික්ඛාපදන්ති අත්ථො. **තිංසකකණ්ඩස්මිං** නිස්සග්ගියකණ්ඩෙ. **අන්තිමෙනාති** එත්ථ ''සික්ඛාපදෙනා''ති පකරණතො ලබ්භති. ච-සද්දො එවකාරත්ථො. ''යො පන භික්ඛු ජානං සඞ්ඝිකං ලාභං පරිණතං අත්තනො පරිණාමෙය්‍ය, නිස්සග්ගියං පාචිත්තිය''න්ති (පාරා. 658) ඉමිනා අන්තිමෙනෙව සික්ඛාපදෙන සබ්බථා **සබ්බං** වත්තබ්බං තුල්‍යන්ති යොජනා. **අයමෙව විසෙසතාති** එත්ථ විසෙසොයෙව **විසෙසතා,** අයමෙව විසෙසොති අත්ථො.

1776. **තත්ථාති** තස්මිං නිස්සග්ගියාවසානෙ සික්ඛාපදෙ. **අත්තනො පරිණාමනාති** අත්තනො පරිණාමනහෙතු.

පරිණාමනකථාවණ්ණනා.

සහධම්මිකවග්ගො අට්ඨමො.

1777-8. **යො** පන භික්ඛු දෙවියා වාපි රඤ්ඤො වාපි අවිදිතාගමනො අප්පටිසංවිදිතාගමනො සයනීයඝරා රාජස්මිං අනික්ඛන්තෙ, දෙවියා අනික්ඛන්තාය **තස්ස** සයනීයඝරස්ස **උම්මාරං** ඉන්දඛීලං සචෙ අතික්කමෙය්‍ය, තස්ස භික්ඛුනො පඨමෙ පාදෙ දුක්කටං සියා, දුතියෙ පාදෙ පාචිත්තියං සියාති යොජනා.

1779. **පටිසංවිදිතෙති** අත්තනො ආගමනෙ නිවෙදිතෙ. **නෙවපටිසංවිදිතසඤ්ඤිනොති** අනිවෙදිතසඤ්ඤිනො. **තත්ථාති** තස්මිං පටිසංවිදිතාගමනෙ. **වෙමතිකස්සාති** ''පටිසංවිදිතං නු ඛො, න පටිසංවිදිතං නු ඛො''ති

සංසයමාපන්නස්ස.

1780-1. නෙව ඛත්තියස්ස අප්පටිසංවිදිතෙපි වා න ඛත්තියාභිසෙකෙන අභිසිත්තස්ස අප්පටිසංවිදිතෙපි වා පවිසතො න දොසොති යොජනා, එවරූපානං අනිවෙදිතෙපි පවිසන්තස්ස අනාපත්තීති අත්ථො.

උභොසු රාජිනි ච දෙවියා ච සයනිසරතො බහි නික්ඛන්තෙසු පවිසතොපි වා උභින්නං අඤ්ඤතරස්මිං නික්ඛන්තෙ පවිසතොපි වා න දොසොති යොජනා. **කඨිනෙනාති** එත්ථ ''සමුට්ඨානාදිනා සම''න්ති සෙසො, ඉදං සික්ඛාපදං සමුට්ඨානාදිවසෙන කඨිනසික්ඛාපදෙන සමානන්ති වුත්තං හොති. සයනීයඝරප්පවෙසො **ක්‍රියං**. අප්පටිසංවෙදනං **අක්‍රියං**.

අන්තෙපුරකථාවණ්ණනා.

1782. රජතං , ජාතරූපං වා **අත්තනො** අත්ථාය උග්ගණ්හන්තස්ස, උග්ගණ්හාපයතොපි වා තස්ස නිස්සග්ගියාපත්තීති යොජනා.

1783. ගණපුග්ගලසඞ්ඝානං අත්ථාය චෙතියෙ නවකම්මස්ස අත්ථාය උග්ගණ්හාපයතො, උග්ගණ්හතොපි වා දුක්කටං හොතීති යොජනා. ජාතරූපරජතානං සරූපං නිස්සග්ගියෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

1784. මුත්තාදිරතනම්පි වුත්තසරූපමෙව. **සඞ්ඝාදීනම්පීති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන ගණපුග්ගලචෙතියානං සඞ්ගහො.

1785-6. යං කිඤ්චි ගිහිසන්තකං සචෙ කප්පියවත්ථු වා හොතු, අකප්පියවත්ථු වාපි හොතු, මාතුකණ්ණපිළන්ධනං තාලපණ්ණම්පි වා හොතු, භණ්ඩාගාරිකසීසෙන පටිසාමයතො තස්ස පාචිත්තියාපත්ති හොතීති යොජනා.

1787. **න නිධෙතබ්බමෙවාති** න පටිසාමෙතබ්බමෙව.

1788. එසො **හි** යස්මා පලිබොධො නාම, තස්මා ඨපෙතුං පන වට්ටතීති යොජනා.

1789. **අනුඤ්ඤාතෙ ඨානෙති** එත්ථ ''පතිත''න්ති සෙසො. එත්ථ **අනුඤ්ඤාතට්ඨානං** නාම අජ්ඣාරාමො වා අජ්ඣාවසථො වා. යථාහ ''අනුජානාමි භික්ඛවෙ රතනං වා රතනසම්මතං වා අජ්ඣාරාමෙ වා අජ්ඣාවසථෙ වා උග්ගහෙත්වා වා උග්ගහාපෙත්වා වා නික්ඛිපිතුං 'යස්ස භවිස්සති, සො හරිස්සතී''ති (පාචි. 504). එත්ථ ච **අජ්ඣාරාමො** නාම පරික්ඛිත්තස්ස අන්තොපරික්ඛෙපො, අපරික්ඛිත්තස්ස ද්වින්නං ලෙඩ්ඩුපාතානං අන්තො. **අජ්ඣාවසථො** නාම පරික්ඛිත්තස්ස අන්තොපරික්ඛෙපො, අපරික්ඛිත්තස්ස මුසලපාතබ්භන්තරං. **''උග්ගහෙත්වා''**ති ඉදං උපලක්ඛණං, උග්ගහාපෙත්වාතිපි වුත්තං හොති.

1790-1. **අනුඤ්ඤාතෙ පන ඨානෙ** යථාවුත්තඅජ්ඣාරාමාදිකෙ ඨානෙ රතනං වා රතනසම්මතං වා මනුස්සානං උපභොගපරිභොගං වා සයනභණ්ඩං වා ගහෙත්වා නික්ඛිපන්තස්ස, රතනසම්මතං විස්සාසං ගණ්හන්තස්ස ච තාවකාලිකමෙව වා ගණ්හන්තස්ස උභයත්ථ උම්මත්තකාදීනඤ්ච න දොසොති යොජනා.

සඤ්චරිත්තසමොදයන්ති එත්ථ ''සමුට්ඨානාදිනා ඉදං සික්ඛාපද''න්ති වත්තබ්බං, ඉදං සික්ඛාපදං සමුට්ඨානාදිනා සඤ්චරිත්තසමජාතිකන්ති අත්ථො.

රතනකථාවණ්ණනා.

1792. **පුරෙති** පුබ්බභාගෙ.

1793-4. **සන්තන්ති** චාරිත්තසික්ඛාපදෙ වුත්තසරූපං. **අනාපුච්ඡාති** ''විකාලෙ ගාමප්පවෙසනං ආපුච්ඡාමී''ති අනාපුච්ඡිත්වා. **පච්චයං විනාති** තාදිසං අච්චායිකං කරණීයං විනා. **පරික්ඛෙපොක්කමෙති** පරික්ඛෙපස්ස අන්තොපවෙසෙ. **උපචාරොක්කමෙති** එත්ථාපි එසෙව නයො.

1795. **අථාති** වාක්‍යන්තරාරම්භෙ.

1796. **තතො අඤ්ඤන්ති** පඨමං විකාලෙ ගාමප්පවෙසනං ආපුච්ඡිත්වා තතො පවිට්ඨගාමතො අඤ්ඤං ගාමං. පුන **තතොති** දුතියගාමමාහ. කත්ථචි පොත්ථකෙ **''ආපුච්ඡනෙ කිච්ච''**න්ති පාඨො දිස්සති, **''ආපුච්ඡනකිච්ච''**න්ති පාඨොයෙව පන යුත්තතරො. යථාආකඞ්ඛිතපමාණං දස්සෙතුමාහ **''ගාමසතෙපි වා''**ති.

1797. **පස්සම්භෙත්වානාති** පටිවිනොදෙත්වා. අන්තරා **අඤ්ඤං** ගාමං පවිසන්ති වෙති යොජනා.

1798-9. කුලඝරෙ වා **අඤ්ඤත්ථ** ආසනසාලාය වා භත්තකිච්චං කත්වා **යො** භික්ඛු සප්පිභික්ඛාය වා තෙලභික්ඛාය වා සචෙ චරිතුකාමො සියාති යොජනා.

පස්සෙති පකතිවචනසවනාරහෙ අත්තනො සමීපෙ, එතෙනෙව එත්තකා ඨානා දූරීභූතො අසන්තො නාම හොතීති බ්‍යතිරෙකතො ලබ්භතීති දස්සෙති. **අසන්තෙති** අවිජ්ජමානෙ වා වුත්තප්පමාණතො දූරීභූතෙ වා. **නත්ථීති** එත්ථ ‘‘චින්තෙත්වා’’ති සෙසො.

1802. **අනොක්කම්මාති** අනුපසක්කිත්වා. **මග්ගාති** ගන්තබ්බමග්ගා.

1803. **තිකපාචිත්තියන්ති** විකාලෙ විකාලසඤ්ඤිවෙමතිකකාලසඤ්ඤීනං වසෙන තිකපාචිත්තියං වුත්තං.

1804. **අච්චායිකෙ කිච්චෙ වාපීති** සප්පදට්ඨාදීනං භෙසජ්ජපරියෙසනාදිකෙ අචිරායිතබ්බකිච්චෙ සති ගච්ඡතො.

1805. **අන්තරාරාමන්ති** ගාමබ්භන්තරෙ සඞ්ඝාරාමං. **භික්ඛුනීනං උපස්සයන්ති** භික්ඛුනිවිහාරං. **තිත්ථියානං උපස්සයන්ති** තිත්ථියාරාමං.

1806-7. අන්තරාරාමාදිගමනෙ න කෙවලං අනාපුච්ඡා ගච්ඡතොයෙව, කායබන්ධනං අබන්ධිත්වා, සඞ්ඝාටිං අපාරුපිත්වා ගච්ඡන්තස්සාපි අනාපත්ති.

ආපදාසුපීති සීහො වා බ්‍යග්ඝො වා ආගච්ඡති, මෙඝො වා උට්ඨෙති, අඤ්ඤො වා කොචි උපද්දවො උප්පජ්ජති, එවරූපාසු ආපදාසුපි බහිගාමතො අන්තොගාමං ගච්ඡතො අනාපත්තීති අත්ථො.

විකාලගාමප්පවෙසනකථාවණ්ණනා.

1808. අට්ඨිදන්තමයං වාපි විසාණජං වාපි සූචිඝරන්ති යොජනා. **අට්ඨී** නාම යං කිඤ්චි අට්ඨි. **දන්තොති** හත්ථිදන්තො. **විසාණං** නාම යං කිඤ්චි විසාණං.

1809. **ලාභෙති** පටිලාභෙ. **භෙදනකන්ති** භෙදනමෙව භෙදනකං, තං අස්ස අත්ථීති භෙදනකං, පඨමං භින්දිත්වා පච්ඡා දෙසෙතබ්බත්තා තං භෙදනකං අස්ස පාචිත්තියස්ස අත්ථීති භෙදනකං, පාචිත්තියං, අස්සත්ථිඅත්ථෙ අ-කාරපච්චයො.

1810-1. ‘‘අනාපත්ති අරණිකෙ’’ති පදච්ඡෙදො. **අරණිකෙති** අරණිධනුකෙ. **විධෙති** කායබන්ධනස්ස විධකෙ. **අඤ්ජනිකාති** අඤ්ජනිනාළිකා. **දකපුඤ්ඡනියාති** නහාතස්ස ගත්තෙ උදකපුඤ්ඡනපෙසිකාය. **වාසිජටෙති** වාසිදණ්ඩකෙ.

සූචිඝරකථාවණ්ණනා.

1812-3. මඤ්චපීඨසරූපං දුතියෙ භූතගාමවග්ගෙ චතුත්ථසික්ඛාපදෙ වුත්තමෙව. ‘‘සුගතඞ්ගුලෙන අට්ඨඞ්ගුලපාදක’’න්ති අට්ඨඞ්ගුලපාදකස්ස ආගතත්තා ‘‘අට්ඨඞ්ගුලප්පමාණෙනා’’ති එත්ථ ‘‘පාදෙනා’’ති සෙසො.

හෙට්ඨිමාටනින්ති අටනියා හෙට්ඨිමතලං. අටනියා හෙට්ඨිමං හෙට්ඨිමාටනී, තං ඨපෙත්වා, අඤ්ඤත්‍ර හෙට්ඨිමාය අටනියාති වුත්තං හොති. දෙසනාපුබ්බභාගියෙන මඤ්චපාදච්ඡෙදෙන සහ වත්තතීති **සච්ඡෙදා**. **තං** පමාණං. **අතික්කමතොති** අතික්කාමයතො, ගාථාබන්ධවසෙන ය-කාරලොපො.

1815. **පමාණෙන කරොන්තස්සාති** අටනියා හෙට්ඨා වඞ්කකිරතනප්පමාණෙන පාදෙන යොජෙත්වා කරොන්තස්ස, එතෙනෙව ‘‘ඌනකං කරොන්තස්සා’’ති ඉදං උපලක්ඛිතං. **තස්සාති** තස්ස අප්පමාණිකස්ස. **ඡින්දිත්වාති** අටනිතො හෙට්ඨා වඞ්කකිරතනාතිරිත්තං ඨානං ඡින්දිත්වා.

1816. **පමාණතො නිඛණිත්වාති** එත්ථ ‘‘අධික’’න්ති සාමත්ථියා ලබ්භති, පමාණතො අධිකං ඨානං නිඛණිත්වා, අන්තොභූමිං පවෙසෙත්වාති වුත්තං හොති. **උත්තානං වාපීති** උද්ධං පාදං කත්වා භූමියං වා දාරුඝටිකාසු වා ඨපෙත්වා. **අට්ටං වා බන්ධිත්වා පරිභුඤ්ජතොති** උක්ඛිපිත්වා තුලාසඞ්ඝාටෙ ඨපෙත්වා අට්ටං බන්ධිත්වා පරිභුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්ති.

මඤ්චකථාවණ්ණනා.

1817. තුලං ඔනද්ධමෙත්ථාති **තූලොනද්ධං,** තූලං පක්ඛිපිත්වා උපරි චිමිලිකාය ඔනද්ධං, ''තූලං නාම තීණි තූලානි රුක්ඛතූලං ලතාතූලං පොටකිතූල''න්ති (පාචි. 528) වුත්තතූලානං අඤ්ඤතරං පක්ඛිපිත්වා උපරි පිලොතිකාය සිබ්බිත්වා කතන්ති වුත්තං හොති. **පොටකිතූලන්ති** එරකතූලාදි යං කිඤ්චි තිණජාතීනං තූලං. උද්දාලනමෙව උද්දාලනකං, තං අස්ස අත්ථීති **උද්දාලනකන්ති** වුත්තනයමෙව. අතික්කන්තා ඊති උපද්දවො යෙන සො අනීති, භගවා, තෙන **අනීතිනා.**

1818. **ආයොගෙති** ආයොගපත්තෙ. **බන්ධනෙති** කායබන්ධනෙ. **අංසබද්ධකෙති** අංසබන්ධනකෙ. **බිබ්බොහනෙති** උපධානෙ. **ථවිකාති** පත්තථවිකා. **ථවිකාදීසූති ආදි**-සද්දෙන සිපාටිකාදීනං සඞ්ගහො. ථවිකාදීසු තූලොනද්ධෙසු පරිභුත්තෙසු භික්ඛුනො අනාපත්තීති යොජනා.

1819. **අඤ්ඤෙන ච කතන්ති** එත්ථ ''මඤ්චං වා පීඨං වා''ති පකරණතො ලබ්භති. **උද්දාලෙත්වාති** පිලොතිකං උප්පාටෙත්වා තූලං අපනෙත්වා. **නයාති** සමුට්ඨානාදයො.

තූලොනද්ධකථාවණ්ණනා.

1820. **නිසීදනන්ති** නිසීදනචීවරං. **පමාණතොති** ''තත්‍රිදං පමාණං, දීඝසො ද්වෙ විදත්ථියො සුගතවිදත්ථියා, තිරියං දියඩ්ඪං , දසා විදත්ථී''ති (පාචි. 531) වුත්තපමාණතො. පමාණාතික්කමෙ පයොගෙ තස්ස දුක්කටං සියාති යොජනා.

1821. **සච්ඡෙදන්ති** පමාණතො අතිරිත්තපදෙසස්ස ඡෙදනකිරියාසහිතපටිකම්මං පාචිත්තියමුදීරිතන්ති අත්ථො. **තස්සාති** නිසීදනස්ස. ද්වීසු ඨානෙසු ඵාලෙත්වා තිස්සො දසා කාතබ්බා සියුන්ති යොජනා.

1822. **තදූනකන්ති** තතො පමාණතො ඌනකං. **විතානාදිං කරොන්තස්සාති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන අත්ථරණසාණිපාකාරභිසිබිබ්බොහනානං සඞ්ගහො. **''සඤ්චරිත්තසමා නයා''**ති ඉදං වුත්තත්ථමෙව.

නිසීදනකථාවණ්ණනා.

1823. **රොගෙති** කණ්ඩුපිළකාදිරොගෙ සති. යථාහ ''අනුජානාමි භික්ඛවෙ යස්ස කණ්ඩු වා පිළකාවා අස්සාවො වා ථුල්ලකච්ඡු වා ආබාධො, තස්ස කණ්ඩුපටිච්ඡාදි''න්ති (මහාව. 354). එත්ථ **කණ්ඩූති** කච්ඡු. **පිළකාති** ලොහිතතුණ්ඩිකා සුඛුමපිළකා. **අස්සාවොති** අරිසභගන්දලමධුමෙහාදිවසෙන අසුචිපග්ඝරණං. **ථුල්ලකච්ඡු වා ආබාධොති** මහාපිළකාබාධො වුච්චති. **පමාණතොති** ''තත්‍රිදං පමාණං, දීඝසො චතස්සො විදත්ථියො සුගතවිදත්ථියා, තිරියං ද්වෙ විදත්ථියො''ති (පාචි. 538) වුත්තප්පමාණතො.

කණ්ඩුපටිච්ඡාදිකථාවණ්ණනා.

1825. **පමාණෙනෙවාති** ''තත්‍රිදං පමාණං, දීඝසො ඡ විදත්ථියො සුගතවිදත්ථියා, තිරියං අඩ්ඪතෙය්‍යා''ති (පාචි. 543) වුත්තප්පමාණෙනෙව. **පමාණාතික්කමෙති** වස්සිකසාටිකාය යථාවුත්තපමාණතො අතික්කමනෙ, නිමිත්තත්ථෙ චෙතං භුම්මං. **තස්ස** භික්ඛුස්ස. **නයොති** ඡෙදනපාචිත්තියාදිකො විනිච්ඡයනයො.

වස්සිකසාටිකකථාවණ්ණනා.

1826. සුගතස්ස චීවරෙන තුල්‍යප්පමාණං චීවරං යො භික්ඛු සචෙ කාරෙය්‍ය, තස්ස චීවරස්ස **කරණෙ** තස්ස භික්ඛුස්ස **දුක්කටං සියාති** යොජනා. තුල්‍යං පමාණං යස්සාති විග්ගහො.

1827. අත්තනො වත්ථානං කරණකාරාපනං විනා අඤ්ඤතො පටිලාභො නාම නත්ථි, සූචිකම්මපරියොසානෙ චීවරසරූපස්ස පටිලාභොයෙවෙත්ථ **පටිලාභොති** විඤ්ඤායති.

1828. **තස්සාති** යං ''සුගතස්ස චීවරෙනා''ති වුත්තං, තස්ස සුගතචීවරස්ස. දීඝසො පමාණෙන සුගතස්ස විදත්ථියා නව විදත්ථියො, තිරියං පමාණෙන ඡ විදත්ථියො **විනිද්දිට්ඨා** සික්ඛාපදෙයෙව කථිතාති යොජනා.

නන්දකථාවණ්ණනා.

රාජවග්ගො නවමො.

ඉති විනයත්ථසාරසන්දීපනියා විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනාය

පාචිත්තියකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පඨමො භාගො නිට්ඨිතො.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

විනයපිටකෙ

විනයවිනිච්ඡය-ටීකා (දුතියො භාගො)

පාටිදෙසනීයකථාවණ්ණනා

1830-1. එවං නාතිසඞ්ඛෙපවිත්ථාරනයෙන ද්වෙනවුති පාචිත්තියානි දස්සෙත්වා තදනන්තරං නිද්දිට්ඨෙ පාටිදෙසනීයෙ දස්සෙතුමාහ **''යො චන්තරඝර''**න්තිආදි. තත්ථ **අන්තරඝර**න්ති රථිකාදිමාහ. යථාහ ''අන්තරඝරං නාම රථිකා බ්‍යූහං සිඞ්ඝාටකං ඝර''න්ති.

යො පන භික්ඛු අන්තරඝරං පවිට්ඨාය අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා හත්ථතො යං කිඤ්චි ඛාදනං, භොජනම්පි වා සහත්ථා පටිග්ගණ්හෙය්‍ය, **තස්ස** භික්ඛුනො ගහණෙ දුක්කටං, **භොගෙ** අජ්ඣොහාරෙ පාටිදෙසනීයං සියාති යොජනා.

ඉතො පට්ඨාය චතස්සො ගාථා උප්පටිපාටියා පොත්ථකෙසු ලිඛිතා, තාසං අයං පටිපාටි – ''එත්ථන්තරඝර''න්ති තතියා, ''තස්මා භික්ඛුනියා''ති චතුත්ථී, ''රථිකාදීසු''ති පඤ්චමී , ''රථිකායපි වා''ති ඡට්ඨී. පටිපාටි පනායං මාතිකට්ඨකථක්කමෙන වෙදිතබ්බා. ඉමාය පටිපාටියා තාසං අත්ථවණ්ණනා හොති –

1832-3. පුරිමගාථාද්වයෙන පදභාජනාගතසාමඤ්ඤවිනිච්ඡයං දස්සෙත්වා ඉදානි අට්ඨකථාගතං විසෙසං දස්සෙතුමාහ **''එත්ථා''**තිආදි. තත්ථ **එත්ථා**ති ඉමස්මිං පඨමපාටිදෙසනීයසික්ඛාපදෙ. **තස්සා**ති අඤ්ඤාතිකභික්ඛුනියා. **වාක්‍යතො**ති ''අන්තරඝරං පවිට්ඨායා''ති වචනතො. **හි**-සද්දො හෙතුම්හි. යස්මා භික්ඛුස්ස ඨිතට්ඨානං නප්පමාණන්ති **අට්ඨකථාය** (පාචි. අට්ඨ. 553) වණ්ණිතං, තස්මා ආරාමාදීසු ඨත්වා දෙන්තියා **භික්ඛුනියා** හත්ථතො වීථිආදීසු ඨත්වා යො පටිග්ගණ්හෙය්‍ය චෙ, එවං **පටිග්ගණ්හතො** තස්ස භික්ඛුනො න දොසොති යොජනා. පරිභොගස්ස පටිග්ගහණමූලකත්තා **න දොසො**. **''පටිග්ගණ්හතො''**ති ඉමිනා පරිභොගෙ පාටිදෙසනීයාභාවො ච දීපිතො හොති.

1834. සචෙ භික්ඛුනී රථිකාදීසු ඨත්වා භොජනං දෙති, භික්ඛු අන්තරාරාමෙ ඨත්වා පටිග්ගණ්හාති චෙ, තස්ස ආපත්තීති යොජනා. ගාථාබන්ධවසෙන **''භික්ඛුනි භොජන''**න්ති රස්සත්තං. **ආපත්තී**ති ච පටිග්ගහණපරිභොගෙසු දුක්කටපාටිදෙසනීයාපත්තියො සන්ධාය වුත්තං.

1835. රථිකාදීසු ඨත්වා භික්ඛුනී භොජනං දෙති චෙ, තං රථිකායපි වා…පෙ…. අයං නයොති යොජනා. තත්ථ **රථිකා**ති රච්ඡා. **බ්‍යූහ**න්ති අනිබ්බිජ්ඣිත්වා ඨිතා ගතපච්චාගතරච්ඡා. **සන්ධි** නාම ඝරසන්ධි. **සිඞ්ඝාටක**න්ති චතුක්කොණං වා තිකොණං වා මග්ගසමොධානට්ඨානං. **අයං නයො**ති ''ආපත්තී''ති අනන්තරගාථාය වුත්තනයො.

1837. ආමිසෙන අසම්භින්නරසං සන්ධාය ඉදං දුක්කටං භාසිතං. ආමිසෙන සම්භින්නෙ එකරසෙ යාමකාලිකාදිම්හි පටිග්ගහෙත්වා අජ්ඣොහාරෙ පාටිදෙසනීයාපත්ති සියාති යොජනා.

1838. **එකතොඋපසම්පන්නහත්ථතො**ති භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ උපසම්පන්නාය හත්ථතො. යථාහ ''එකතොඋපසම්පන්නායාති භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ උපසම්පන්නායා''ති (පාචි. අට්ඨ. 553). භික්ඛූනං සන්තිකෙ උපසම්පන්නාය පන යථාවත්ථුකමෙවාති.

1839. අඤ්ඤාතිකාය ඤාතිකසඤ්ඤිස්ස, තථෙව විමතිස්ස ච දුක්කටන්ති යොජනා.

1840. අඤ්ඤාතිකාය දාපෙන්තියා භූමියා නික්ඛිපිත්වා දදමානාය වා අන්තරාරාමාදීසු ඨත්වා දෙන්තියා පටිග්ගණ්හතො භික්ඛුස්ස අනාපත්තීති යොජනා. **අන්තරාරාමාදීසූ**ති එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන භික්ඛුනුපස්සයතිත්ථියසෙය්‍යාපටික්කමනාදිං සඞ්ගණ්හාති. **පටික්කමනං** නාම භොජනසාලා.

1841. ගාමතො බහි නීහරිත්වා දෙතීති යොජනා.

1842. **හත්ථතො**ති එත්ථ ''ගහණෙ''ති සෙසො. **තථා**ති අනාපත්ති. සමුට්ඨානං ඉදං සික්ඛාපදං එළකලොමෙන සමං මතන්ති යොජනා.

පඨමපාටිදෙසනීයකථාවණ්ණනා.

1843-4. **අවුත්තෙ**ති වක්ඛමානනයෙන අවුත්තෙ. එකෙනපි ච භික්ඛුනාති සම්බන්ධො. **අපසක්කා**ති අපගච්ඡ. ආදි-අත්ථවාචිනා **ඉති**-සද්දෙන ''අපසක්ක තාව, භගිනි, යාව භික්ඛූ භුඤ්ජන්තී''ති වාක්‍යසෙසො සඞ්ගහිතොති දට්ඨබ්බො. ඉමිනා අපසාදනාකාරො සන්දස්සිතො. **''එකෙනපි ච භික්ඛුනා''**ති ඉමිනා අවකංසො දස්සිතො. උක්කංසො පන ''තෙහි භික්ඛූහි සා භික්ඛුනී අපසාදෙතබ්බා''ති පාළිතොපි දට්ඨබ්බො. **''ආමිස''**න්ති සාමඤ්ඤවචනෙපි පඤ්චන්නං භොජනානං අඤ්ඤතරස්සෙව ගහණං. යථාහ ''පඤ්චන්නං භොජනානං අඤ්ඤතරෙනා''ති. **භොගෙ**ති ච **එකතොඋපසම්පන්න**න්ති ච වුත්තත්ථමෙව.

1845. **තථෙවාති** දුක්කටං. **තත්ථාති** අනුපසම්පන්නාය.

1846. අත්තනො භත්තෙ දින්නෙපි ඉමිනා සික්ඛාපදෙන අනාපත්ති, පුරිමසික්ඛාපදෙන පන ආපත්තිසම්භවා **"න දෙති"**ති වුත්තං. යථාහ "අත්තනො භත්තං දාපෙති, න දෙතීති එත්ථ සචෙපි අත්තනො භත්තං දෙති, ඉමිනා සික්ඛාපදෙන අනාපත්තියෙව, පුරිමසික්ඛාපදෙන ආපත්ති"ති (පාචි. අට්ඨ. 558). **තථාති** අනාපත්ති. උභයසික්ඛාපදෙහිපි අනාපත්තිං දස්සෙතුමාහ **"පදෙති චෙ"**ති. යථාහ "අඤ්ඤෙසං භත්තං දෙති, න දාපෙතීති එත්ථ පන සචෙපි දාපෙය්‍ය, ඉමිනා සික්ඛාපදෙන ආපත්ති භවෙය්‍ය, දෙන්තියා පන නෙව ඉමිනා, න පුරිමෙන ආපත්ති"ති.

1847. භික්ඛුනී යං න දින්නං, තං දාපෙති, යත්ථ වා න දින්නං, තත්ථ දාපෙති, තම්පි **සබ්බෙසං** මිත්තාමිත්තානං සමං දාපෙති, තත්ථාපි අනාපත්ති.

1848. සික්ඛමානා වා සාමණෙරිකා වා "ඉධ සූපං දෙථ, ඔදනං දෙථා"ති **වොසාසන්තී** විධානං කරොන්තී යීතා, තං අනපසාදෙන්තස්ස අනාපත්ති. පඤ්චෙව භොජනානි විනා අඤ්ඤං වොසාසන්තිං භික්ඛුනිං අනපසාදෙන්තස්ස අනාපත්ති. අනපසාදෙන්තස්ස උම්මත්තකාදිනොපි අනාපත්තීති යොජනා.

1849. **සමුට්ඨානන්ති** එත්ථ "ඉමස්සා"ති සෙසො. භොජනං කිරියං, වොසාසන්තියා අනිවාරණං අකිරියන්ති එවමිදං **ක්‍රියාක්‍රියං**.

දුතියපාටිදෙසනීයකථාවණ්ණනා.

1850-1. **සෙක්ඛන්ති සම්මතෙති** "සෙක්ඛසම්මතං නාම කුලං යං කුලං සද්ධාය වඩ්ඪති, භොගෙන හායති, එවරූපස්ස කුලස්ස ඤත්තිදුතියෙන කම්මෙන සෙක්ඛසම්මුති දින්නා හොති"ති (පාචි. 567) වුත්තං ඉදං කුලං සෙක්ඛසම්මතං නාම. තෙනාහ **"ලද්ධසම්මුතිකෙ කුලෙ"**ති. ලද්ධා සම්මුති යෙනාති විග්ගහො. ඝරූපචාරං ඔක්කන්තෙ නිමන්තිතොපි අනිමන්තිතොව හොතීති ආහ **"ඝරූපචාරොක්කමනා පුබ්බෙවා"**ති. යථාහ "අනිමන්තිතො නාම අජ්ජතනාය වා ස්වාතනාය වා අනිමන්තිතො, ඝරූපචාරං ඔක්කමන්තෙ නිමන්තෙති, එසො අනිමන්තිතො නාමා"ති (පාචි. 567).

"අගිලානො නාම යො සක්කොති පිණ්ඩාය චරිතු"න්ති වුත්තත්තා භික්ඛාය චරිතුං සමත්ථො අගිලානො නාම. **ගහෙත්වාති** සහත්ථා පටිග්ගහෙත්වා. **"ආමිස"**න්ති ඉමිනා සම්බන්ධො. යථාහ "ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා සහත්ථා පටිග්ගහෙත්වා"ති (පාචි. 567). **ගහණෙති** එත්ථ "ආහාරත්ථාය"ති සෙසො.

1853. **තත්ථාති** අසෙක්ඛසම්මතෙ කුලෙ. **තථෙව පරිදීපිතන්ති** දුක්කටං පරිදීපිතං.

1854. **නිමන්තිතස්ස වාති** එත්ථ වා-සද්දෙන නිමන්තිතස්ස අවසෙසං ගණ්හාති. යථාහ "නිමන්තිතස්ස වා ගිලානස්ස වා සෙසකං භුඤ්ජතී"ති. අඤ්ඤෙසං භික්ඛා තත්ථ දීයතීති යොජනා. **තත්ථාති** තස්මිං සෙක්ඛසම්මතෙ කුලෙ.

1855. **යත්ථ කත්ථචීති** ආසනසාලාදීසු යත්ථ කත්ථචි. **නිච්චභත්තාදිකෙ වාපීති** එත්ථ ආදි-සද්දෙන සලාකභත්තපක්ඛිකඋපොසථිකපාටිපදිකභත්තානං ගහණං.

1856. **ද්වාරෙති** එත්ථ "ඨපෙත්වා"ති සෙසො. **සම්පත්තෙති** එත්ථ "පච්ඡා"ති සෙසො. යථාහ "සචෙපි අනාගතෙ භික්ඛුම්හි පඨමංයෙව නීහරිත්වා ද්වාරෙ ඨපෙත්වා පච්ඡා සම්පත්තස්ස දෙන්ති, වට්ටතී"ති (පාචි. අට්ඨ. 569).

1857. මහාපච්චරියා(පආචි. අට්ඨ. 569) ගතවිනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **"භික්ඛු"**න්තිආදි. **සමුට්ඨානෙළකූපමන්ති** සමුට්ඨානතො එළකලොමසික්ඛාපදසදිසන්ති අත්ථො.

තතියපාටිදෙසනීයකථාවණ්ණනා.

1858-9. "පඤ්චන්නං පටිසංවිදිතං, එතං අප්පටිසංවිදිතං නාමා"ති වචනතො ච ඉධාපි "සහධම්මිකඤාපිත"න්ති වක්ඛමානත්තා ච **අඟහට්ඨ**-සද්දෙන පරිබ්බාජකානං ගහණං. වුත්තමෙව නයං වොහාරන්තරෙන දස්සෙතුමාහ **"ඉත්ථියා පුරිසෙන වා"**ති. "යානි ඛො පන තානි ආරඤ්ඤකානි සෙනාසනානී"ති (පාචි. 573) වචනතො **ආරාමන්ති** ආරඤ්ඤකාරාමමාහ. සචෙ එවමාරොචිතං පටිසංවිදිතන්ති හි **වුත්තං** පදභාජනෙති (පාචි. 573) යොජනා. **පටිසංවිදිතන්ති** පගෙව නිවෙදිතං.

1860. පච්ඡා යථාරොචිතං තමෙව වා තස්ස ච පරිවාරං කත්වා අඤ්ඤං බහුං වා ආහරීයතු, තම්පි පටිසංවෙදිතං නාමාති යොජනා.

1861. **යාගුයා විදිතං කත්වාති** එත්ථ ''තං ඨපෙත්වා''ති ඉදං සාමත්ථියා ලබ්භති. ඉදම්පි විදිතං කුරුන්දියං වට්ටතීති වුත්තන්ති යොජනා.

1862. **පනාති** අපි-සද්දත්ථො. අඤ්ඤානිපි කුලානීති යොජනා. එත්ථ ''අසුකං නාම කුලං පටිසංවෙදිතං කත්වා ඛාදනීයාදීනි ගහෙත්වා ගච්ඡතීති සුත්වා''ති (පාචි. අට්ඨ. 573) **අට්ඨකථා**සෙසො. **තෙනාති** කතපටිසංවෙදිතෙන. තම්පි ච සබ්බං වට්ටතීති යොජනා.

1863. **එවං යං අනාරොචිතන්ති** ''ආරාමං වා උපචාරං වා පවිසිත්වා''තිආදිනා නයෙන යං පඨමං අනිවෙදිතං. **''එව''**න්ති ඉදං ''යං ආරාමමනාහත''න්ති ඉමිනාපි යොජෙතබ්බං. **එවන්ති** ''තස්ස පරිවාරං කත්වා''තිආදිනා පකාරෙන. **''තං අසංවිදිතං නාමා''**ති ඉදං ''සහධම්මිකඤාපිත''න්ති ඉමිනාපි යොජෙතබ්බං. යථාහ ''පඤ්චන්නං පටිසංවිදිතං, එතං අප්පටිසංවිදිතං නාමා''ති (පාචි. 573). **අට්ඨකථායඤ්ච** ''පඤ්චන්නං පටිසංවිදිතන්ති පඤ්චසු සහධම්මිකෙසු යං කිඤ්චි පෙසෙත්වා 'ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා ආහරිස්සාමා'ති පටිසංවිදිතං කතම්පි අප්පටිසංවිදිතමෙවාති අත්ථො''ති (පාචි. අට්ඨ. 573) වුත්තං.

1864. **කාරාපෙත්වාති** එත්ථ ''පටිසංවිදිත''න්ති සෙසො.

1865. භික්ඛුනා වා ගන්ත්වා අන්තරාමග්ගෙ ගහෙතබ්බන්ති යොජනා. **එවමකත්වාති** ''බහිආරාමං පෙසෙත්වා''තිආදිනා වුත්තවිධානං අකත්වා. **උපචාරතොති** එත්ථ භුම්මත්ථෙ තො-පච්චයො වෙදිතබ්බො.

1868. **''පටිසංවිදිතෙ''**තිආදීනං පදානං ''අනාපත්තෙ වා''ති ඉමිනා සම්බන්ධො. **පටිසංවිදිතෙති** එත්ථ ''ගිලානස්සා''ති සෙසො. පටිසංවිදිතෙ අනාපත්ති, ගිලානස්සාපි අනාපත්ති, අප්පටිසංවිදිතෙපි **තස්ස** පටිසංවිදිතස්ස අවසෙසකෙ වා ගිලානස්ස අවසෙසකෙ වා අනාපත්ති එවාති සම්බන්ධො . යථාහ **අනාපත්තිවාරෙ** ''පටිසංවිදිතස්ස වා ගිලානස්ස වා සෙසකං භුඤ්ජතී''ති (පාචි. 575). බහාරාමෙ පටිග්ගහෙත්වා අන්තොයෙව භුඤ්ජතො අස්ස අනාපත්තීති යොජනා. **ගහෙත්වා වාති** එත්ථ **වා**-සද්දො ''තස්සා''තිආදීසුපි යොජෙතබ්බො.

1869. **තත්ථාති** තස්මිං ආරඤ්ඤකාරාමෙ. ඛාදතො අනාපත්ති එවාති යොජනා, තත්ථ ''අඤ්ඤෙන කප්පියං කත්වා දින්නානී''ති සෙසො.

චතුත්ථපාටිදෙසනීයකථාවණ්ණනා.

ඉති විනයත්ථසාරසන්දීපනියා විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනාය

පාටිදෙසනීයකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සෙඛියකථාවණ්ණනා

1870. එවං පාටිදෙසනීයවිනිච්ඡයං දස්සෙත්වා තදනන්තරං උද්දිට්ඨානං සෙඛියානං විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **''යො අනාදරියෙනෙවා''**තිආදි. **යොති** ථෙරො වා නවො වා මජ්ඣිමො වා. එත්ථ **අනාදරියං** නාම සඤ්චිච්ච ආපත්තිආපජ්ජනං, නිවාසනාදිවත්ථස්ස උග්ගහණෙ නිරුස්සාහඤ්ච. **පච්ඡතොපි වාති** එත්ථ **වා**-සද්දෙන ''පස්සතොපි වා''ති ඉදං සඞ්ගණ්හාති. **තස්ස චාති** එත්ථ **ච**-සද්දො වක්ඛමානසමුච්චයො.

1871. න කෙවලං වුත්තනයෙන නිවාසෙන්තස්සෙව හොති, **ඛන්ධකා**ගතහත්ථිසොණ්ඩාදිආකාරෙනාපි නිවාසෙන්තස්ස දුක්කටං හොතීති ආහ **''හත්ථිසොණ්ඩාදී''**තිආදි. හත්ථිසොණ්ඩාදිනිවාසනං පරතො **ඛුද්දකවත්ථුක්ඛන්ධකෙ** (චූළව. 280) ආවි භවිස්සති. **පරිමණ්ඩලන්ති** සමන්තතො මණ්ඩලං කත්වා. **වත්ථබ්බන්ති** නිවත්ථබ්බං නිවාසෙතබ්බන්ති අත්ථො.

1872. **ජාණුමණ්ඩලතො හෙට්ඨාති** එත්ථ ''ජඞ්ඝට්ඨිසීසතො පට්ඨායා''ති සෙසො. **අට්ඨඞ්ගුලප්පමාණකන්ති** වඩ්ඪකිඅඞ්ගුලෙන අට්ඨඞ්ගුලමත්තන්ති ආචරියා. ''යො පන සුක්ඛජඞ්ඝො වා මහාපිණ්ඩිකමංසො වා හොති, තස්ස සාරුප්පත්ථාය ජාණුමණ්ඩලතො අට්ඨඞ්ගුලාධිකම්පි ඔතාරෙත්වා නිවාසෙතුං වට්ටතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 576) **අට්ඨකථං** සඞ්ගණ්හිතුමාහ **''තතො ඌනං න වට්ටතී''**ති.

1873. අසඤ්චිච්ච අපරිමණ්ඩලං නිවාසෙන්තස්ස අනාපත්තීති යොජනා. එවමුපරිපි. **අසඤ්චිච්චාති** ''අපරිමණ්ඩලං නිවාසෙස්සාමී''ති එවං අසඤ්චිච්ච, අථ ඛො ''පරිමණ්ඩලංයෙව නිවාසෙස්සාමී''ති විරජ්ඣිත්වා අපරිමණ්ඩලං නිවාසෙන්තස්ස අනාපත්ති. **අසතිස්සාපීති** අඤ්ඤවිහිතස්සාපි තථා නිවාසෙන්තස්ස අනාපත්ති. **අජානන්තස්සාති** කෙවලං පරිමණ්ඩලං නිවාසෙතුං අජානන්තස්ස අනාපත්ති. අපිච නිවාසනවත්තං උග්ගහෙතබ්බං. උග්ගහිතවත්තොපි සචෙ ''ආරුළ්හ''න්ති වා ''ඔරුළ්හ''න්ති වා න ජානාති, තස්සාපි අනාපත්තියෙව. **ගිලානස්සාති** යස්ස ජඞ්ඝාය වා පාදෙ වා වණො හොති, තස්ස උක්ඛිපිත්වා වා ඔතාරෙත්වා වා නිවාසෙන්තස්ස අනාපත්ති. **පාදොති** චෙත්ථ පාදසමීපං අධිප්පෙතං. **ආපදාසූති** වාළා වා චොරා වා අනුබන්ධන්ති, එවරූපාසු ආපදාසු අනාපත්ති.

පරිමණ්ඩලකථාවණ්ණනා.

1874. **උභො කොණෙ සමං කත්වාති** පාරුපනස්ස එකංසෙ කතස්ස පිට්ඨිපස්සෙ, උදරපස්සෙ ච ඔලම්බමානෙ උභො කණ්ණෙ හත්ථිපිට්ඨෙ ගණ්ඩා විය සමං කත්වා. **පරිමණ්ඩලං කත්වාති** එතස්සෙව අත්ථපදං. **සාදරන්ති** භාවනපුංසකනිද්දෙසො. සාදරං වා පාරුපිතබ්බන්ති යොජනා, සාදරං පාරුපනං කත්තබ්බන්ති අත්ථො. **එවං අකරොන්තස්සාති** පාරුපනවත්තෙ ආදරං ජනෙත්වා එවං අපාරුපන්තස්ස.

1875. ''පරිමණ්ඩලං නිවාසෙස්සාමීති සික්ඛා කරණීයා''ති (පාචි. 576) වා ''පරිමණ්ඩලං පාරුපිස්සාමීති සික්ඛා කරණීයා''ති (පාචි. 577) වා ''අන්තරඝරෙ''ති අවිසෙසෙත්වා වුත්තත්තා ආහ **''අවිසෙසෙන වුත්ත''**න්ති. ඉදං සික්ඛාපදද්වයං යස්මා අවිසෙසෙන වුත්තං, තස්මා ඝරෙ, විහාරෙ වා කාතබ්බං පරිමණ්ඩලන්ති යොජනා. **ඝරෙති** අන්තරඝරෙ. **විහාරෙ වාති** බුද්ධුපට්ඨානාදිකාලං සන්ධාය වුත්තං. **පරිමණ්ඩලං කත්තබ්බන්ති** පරිමණ්ඩලමෙව නිවාසෙතබ්බං පාරුපිතබ්බන්ති අත්ථො.

දුතියං.

1876. උභො කොණෙ සමං කත්වාති සම්බන්ධො. ගීවමෙව ච අනුවාතෙන ඡාදෙත්වාති යොජනා.

1877. **තථා අකත්වාති** යථාවුත්තවිධානං අකත්වා. **ජත්තුනිපීති** උභො අංසකූටානිපි. **උරම්පි වාති** හදයම්පි. **විවරිත්වාති** අප්පටිච්ඡාදෙත්වා. **යථාකාමන්ති** ඉච්ඡානුරූපං. **ගච්ඡතොති** එත්ථ ''අන්තරඝරෙ''ති සෙසො. **අන්තරඝරං** නාම ගාමෙ වා හොතු විහාරෙ වා, පචිත්වා භුඤ්ජිත්වා ගිහීනං වසනට්ඨානං.

තතියං.

1878-9. **''මණිබන්ධතො''**ති ඉමිනාපි ''හෙට්ඨා''ති යොජෙතබ්බං. **වාසූපගස්සාති** එත්ථ ''කායං විවරිත්වා නිසීදතො''ති සෙසො. **වාසූපගො** නාම රත්තිවාසත්ථාය උපගතො, එතෙන වාසත්ථාය අන්තරඝරං උපගච්ඡන්තෙන සුප්පටිච්ඡන්නෙනෙව උපගන්තබ්බන්ති දීපිතං හොති, එතෙනෙව වාසූපගතස්ස සන්තිකං උපගතස්ස යථාකාමං ගමනෙ න දොසොති ච වුත්තමෙව හොති. තෙනාහ **ගණ්ඨිපදෙ** ''එකදිවසම්පි වාසූපගතස්ස සන්තිකං යථාසුඛං ගන්තුං වට්ටති, කො පන වාදො චතුපඤ්චාහං වාසමධිට්ඨාය වසිතභික්ඛූනං සන්තික''න්ති.

චතුත්ථං.

1880. **සුවිනීතෙනාති** හත්ථපාදානං අකීළාපනෙනෙව සුට්ඨු විනීතෙන.

පඤ්චමං.

1881. ගාථාබන්ධවසෙන **"සතීමතා"**ති දීඝො කතො. **අවිකාරෙනාති** තංතදවලොකාසහිතෙන . යුගං මත්තා පමාණං එතස්සාති **යුගමත්තං,** රථයුගං චතුහත්ථප්පමාණං, තත්තකං පදෙසං. **පෙක්ඛිනාති** ඔලොකෙන්තෙන. ''භික්ඛුනා ඔක්ඛිත්තචක්ඛුනා''ති පදච්ඡෙදො.

1882. අන්තරඝරෙ යත්ථ කත්ථචිපි එකස්මිම්පි ඨානෙ ඨත්වාති යොජනා. එවං වුත්තෙපි තථාරූපෙ අන්තරායෙ සති ගච්ඡතොපි ඔලොකෙතුං ලබ්භති. **එකස්මිං පන ඨානෙ ඨත්වාති** එත්ථ ගච්ඡන්තොපි පරිස්සයාභාවං ඔලොකෙතුං ලබ්භතියෙව. ''තථා ගාමෙ පූජ''න්ති **ගණ්ඨිපදෙසු** වුත්තං. **පි**-සද්දො පන-සද්දත්ථො, ඔලොකෙතුං පන වට්ටතීති වුත්තං හොති.

1883. **ඔලොකෙන්තො තහං තහන්ති** යො අනාදරියං පටිච්ච තං තං දිසාභාගං පාසාදං කූටාගාරං වීථිං ඔලොකෙන්තො.

සත්තමං.

1884. **එකතො වාපීති** එකඅංසකූටතො වා. **උභතො වාපීති** උභයංසකූටතො වා. **ඉන්දඛීලකතො අන්තොති** ගාමද්වාරින්දඛීලතො අන්තො, ඝරෙති වුත්තං හොති.

නවමං.

1885. **තථා නිසින්නකාලෙපීති** ඉන්දඛීලස්ස අන්තො නිසින්නකාලෙපි. කුණ්ඩිකං නීහරන්තෙන ච චීවරං **අනුක්ඛිපිත්වා දාතබ්බා** කුණ්ඩිකාති යොජනා. **කුණ්ඩිකන්ති** ච උපලක්ඛණමත්තං. ධම්මකරණාදීසුපි එසෙව නයො.

දසමං.

පඨමො වග්ගො.

1886. ගන්තුඤ්චෙව නිසීදිතුඤ්ච න වට්ටතීති යොජනා. ච-සද්දො කිරියාසමුච්චයො. **හසනීයස්මිං වත්ථුස්මින්ති** හාසජනකෙ කාරණෙ. **සිතමත්තන්ති** මන්දහාසං.

පඨමදුතියානි.

1887. **අප්පසද්දෙනාති** ''කිත්තාවතා අප්පසද්දො හොති? ද්වාදසහත්ථෙ ගෙහෙ ආදිම්හි සඞ්ඝත්ථෙරො, මජ්ඣෙ දුතියත්ථෙරො, අන්තෙ තතියත්ථෙරොති එවං නිසින්නෙසුයං සඞ්ඝත්ථෙරො දුතියත්ථෙරෙන සද්ධිං මන්තෙති, දුතියත්ථෙරො තස්ස සද්දඤ්චෙව සුණාති, කථඤ්ච වවත්ථපෙති. තතියත්ථෙරො පන සද්දමෙව සුණාති, කථං න වවත්ථපෙති. එත්තාවතා අප්පසද්දො හොතී''ති (පාචි. 588) වුත්තඅප්පසද්දයුත්තෙන. සචෙ පන තතියත්ථෙරො කථඤ්ච වවත්ථපෙති, මහාසද්දො නාම හොතීති.

තතියං.

1888. **කායප්පචාලකං කත්වාති** කායං චාලෙත්වා චාලෙත්වා. උපරිපි එසෙව නයො. හත්ථස්ස වුත්තලක්ඛණත්තා **"බාහූ"**ති මණිබන්ධතො යාව අංසකූටා ගහෙතබ්බා.

1889. **උජුං පග්ගහෙත්වාති** උජුං ඨපෙත්වා. **ආසිතබ්බන්ති** නිසීදිතබ්බං. ''සමෙන ඉරියාපථෙන තු''ති පදච්ඡෙදො.

1890. ඉත්ථම්භූතෙ කරණවචනං. ගමනපටිසංයුත්තෙසු සික්ඛාපදෙසු ගමනස්ස අසම්භවොති ආහ **"නිසීදනෙන යුත්තෙසූ"**ති.

පඤ්චමඡට්ඨසත්තමට්ඨමනවමානි.

දුතියො වග්ගො.

1891. **බම්හං කත්වාති** කටියා එකපස්සෙ වා ද්වීසු වා පස්සෙසු කප්පරසන්ධිතො ආභුජිත්වා හත්ථං ඨපෙත්වා. යථාහ – ‘‘ඛම්භකතො නාම කටියං හත්ථං ඨපෙත්වා කතඛම්භො’’ති (පාචි. අට්ඨ. 596). උක්කුටිකාය වා ගච්ඡතොති යොජනා. **උක්කුටිකා** වුච්චති පණ්හියො උක්ඛිපිත්වා අග්ගපාදෙහි වා අග්ගපාදෙ උක්ඛිපිත්වා පණ්හීහි එව වා භූමිං ඵුසන්තස්ස ගමනං.

1892. **දුස්සපල්ලත්ථිකායාති** ආයොගපල්ලත්ථිකාය. අන්තරඝරෙ නිසීදන්තස්ස තස්ස දුක්කටං හොතීති යොජනා.

1893. **දුතියෙ චාති** ‘‘න ඛම්භකතො අන්තරඝරෙ නිසීදිස්සාමී’’ති (පාචි. 597) සික්ඛාපදෙ ච. **චතුත්ථෙ චාති** ‘‘න ඔගුණ්ඨිතො අන්තරඝරෙ නිසීදිස්සාමී’’ති (පාචි. 599) සික්ඛාපදෙ ච. **ඡට්ඨෙති** ‘‘න පල්ලත්ථිකාය අන්තරඝරෙ’’ඉච්චාදි (පාචි. 601) සික්ඛාපදෙ ච. **ඉති** එවං **සාරුප්පා** සමණාචාරානුච්ඡවිකා **ඡබ්බීසති** සික්ඛාපදානි පකාසිතානි.

පඨමදුතියතතියචතුත්ථපඤ්චමඡට්ඨානි.

1894. විඤ්ඤුනා භික්ඛුනා සක්කච්චං සතියුත්තෙන, පත්තසඤ්ඤිනා ච හුත්වා සමසූපොව පිණ්ඩපාතො ගහෙතබ්බොති යොජනා. එවං එතාය ගාථාය සික්ඛාපදත්තයං සඞ්ගහිතං. **සක්කච්චන්ති** සතිං උපට්ඨපෙත්වා. **‘‘සතියුත්තෙනා’’**ති ඉදං ‘‘සක්කච්ච’’න්ති එතස්ස අත්ථපදං. ‘‘සතිං උපට්ඨපෙත්වා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 602) හි **අට්ඨකථායං** වුත්තං. පත්තෙ සඤ්ඤා **පත්තසඤ්ඤා,** සා අස්ස අත්ථීති **පත්තසඤ්ඤී,** අනඤ්ඤවිහිතෙන අත්තනො භාජනෙයෙව උපනිබද්ධසඤ්ඤිනාති අත්ථො.

1895. **භත්තචතුබ්භාගොති** භත්තස්ස චතුබ්භාගප්පමාණො. තතො අධිකං ගණ්හතො දුක්කටං.

1896. ‘‘රසරසෙ’’ති වත්තබ්බෙ **‘‘රසෙරසෙ’’**ති ගාථාබන්ධවසෙන වුත්තං. ද්වෙ සූපෙ ඨපෙත්වා අවසෙසානි ඔලොණිසාකසූපෙය්‍යමච්ඡරසමංසරසාදීනි රසරසාති වෙදිතබ්බානි. එත්ථ ච **‘‘ඔලොණී**ති දධිකතං ගොරස’’න්ති කෙචි. ‘‘එකා බ්‍යඤ්ජනවිකතී’’ති අපරෙ. ‘‘යො කොචි සුද්ධො කඤ්ජිකතක්කාදිරසො’’ති අඤ්ඤෙ. **සාකසූපෙය්‍ය**ග්ගහණෙන යා කාචි සූපෙය්‍යසාකෙහි කතා බ්‍යඤ්ජනවිකති වුත්තා. **මංසරසාදීනීති ආදි**-සද්දෙන අවසෙසා සබ්බාපි බ්‍යඤ්ජනවිකති සඞ්ගහිතාති දට්ඨබ්බං. **ඤාතකාදීනන්ති** එත්ථ ‘‘සන්තකං ගණ්හන්තස්සා’’ති සෙසො. **අඤ්ඤත්ථායාති** එත්ථ ‘‘කතං ගණ්හන්තස්සා’’ති සෙසො. **ධනෙනාති** එත්ථ ‘‘අත්තනො’’ති ච ‘‘කීත’’න්ති ච ‘‘ගණ්හන්තස්සා’’ති ච සෙසො. ඤාතකාදීනං සන්තකං ගණ්හන්තස්ස, අඤ්ඤත්ථාය කතං ගණ්හන්තස්ස, අත්තනො ධනෙන කීතං ගණ්හන්තස්ස අනාපත්තීති අත්ථො.

සත්තමට්ඨමනවමානි.

1897. අධිට්ඨානුපගස්ස පත්තස්ස මුඛවට්ටියා අන්තොලෙඛාපමාණෙන පූරිතොව ගහෙතබ්බොති යොජනා.

1898. අනාපත්තිවිසයං දස්සෙත්වා ආපත්තිවිසයං දස්සෙතුමාහ **‘‘තත්ථා’’**තිආදි. **තත්ථාති** අධිට්ඨානුපගෙ පත්තෙ. **ථූපීකතං කත්වාති** එත්ථ ‘‘දියමාන’’න්ති සෙසො. යථාවුත්තලෙඛාතික්කමො යථා හොති, එවං ථූපීකතං දියමානං ගණ්හතො ආපත්ති දුක්කටන්ති සම්බන්ධො. ඉමිනා පඨමං ථූපීකතස්ස අධිට්ඨානුපගපත්තස්ස පච්ඡා පටිග්ගහණඤ්ච පඨමපටිග්ගහිතපත්තෙ පච්ඡා භොජනස්ස ථූපීකතස්ස පටිග්ගහණඤ්ච නිවාරිතන්ති වෙදිතබ්බං.

1899. කාලිකත්තයමෙව ච ථූපීකතං වට්ටතෙවාති යොජනා. **සෙසෙති** අනධිට්ඨානුපගෙ පත්තෙ. **සබ්බන්ති** චතුබ්බිධං කාලිකං ථූපීකතං වට්ටතීති යොජනා.

1900. **පෙසෙතීති** එත්ථ ‘‘භික්ඛූ’’ති සෙසො. භික්ඛු භික්ඛූනං යදි පෙසෙතීති යොජනා. ‘‘විහාරං පෙසෙතුං වට්ටතී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 605) **අට්ඨකථාය** අධිප්පායං දස්සෙතුං **‘‘භික්ඛූන’’**න්ති වචනෙන පටිග්ගහණං අවිජහිත්වා භික්ඛුනා එව පෙසිතං ගණ්හන්තානං භික්ඛූනං අනාපත්තීති දීපිතං හොති. අඤ්ඤථා ‘‘පූරෙතුං වට්ටතී’’ති එත්තකමෙව වත්තබ්බන්ති විඤ්ඤායති.

1901. **පක්ඛිප්පමානන්ති** මුඛවට්ටිතො උච්චං කත්වා මජ්ඣෙ පක්ඛිපියමානං. **ඵලාදිකන්ති ආදි**-සද්දෙන ඔදනාදිම්පි සඞ්ගණ්හාති. **හෙට්ඨා ඔරොහතීති** සමන්තා ඔකාසසම්භවතො චාලියමානං මුඛවට්ටිප්පමාණතො හෙට්ඨා භස්සති.

1902. **තක්කොලකාදීනන්ති** එත්ථ ආදි-සද්දෙන පූගඵලාදීනං සඞ්ගහො. **ඨපෙත්වාති** හත්තමත්ථකෙ නික්ඛිපිත්වා. **වටංසකන්ති** අවටංසකං.

1903. **පූවස්සාති** විකාරසම්බන්ධෙ සාමිවචනං, පූවවටංසකන්ති වුත්තං හොති. පූවස්ස යාවකාලිකත්තා ආහ **"ඉදං ථූපීකතං සියා"**ති.

1904. පණ්ණානං විසුං භාජනත්තා ආහ **"වට්ටතී"**ති.

1905. **අස්සාති** භික්ඛුස්ස. **තං තු සබ්බන්ති** "ථූපීකතත්තා න වට්ටතී"ති වුත්තං තං පන සබ්බං. **ගහිතං සුගහිතන්ති** විරාධෙත්වා පටිග්ගහිතං චෙ, සුප්පටිග්ගහිතං.

දසමං.

තතියො වග්ගො.

1906. "උපරි ඔධි"න්ති පදච්ඡෙදො. **උපරීති** හත්ථස්ස උපරි. **ඔධින්ති** පරිච්ඡෙදං. **පටිපාටියාති** අත්තනො දිසාය පරියන්තතො පට්ඨාය අනුක්කමෙන.

1907. **අඤ්ඤෙසන්ති** එත්ථ "දෙන්තො"ති සෙසො. අත්තනො හත්ථං අඤ්ඤෙසං දෙන්තො අඤ්ඤස්ස භාජනෙ **ආකිරං** ආකිරන්තො පන පටිපාටිං විනාපි තහිං තහිං ඔමසති චෙ, නත්ථි දොසොති යොජනා. උත්තරිභඞ්ගකං තථා ආකිරන්තො තත්ථ තත්ථ ඔමසති, නත්ථි දොසොති යොජනා . භුඤ්ජනත්ථාය ගණ්හන්තොපි චෙත්ථ වත්තබ්බො. **උත්තරිභඞ්ගං** නාම බ්‍යඤ්ජනං.

තතියං.

1908. මත්ථකං ඔමද්දිත්වා පරිභුඤ්ජතො දොසොති යොජනා. "ථූපකතොති මත්ථකතො, වෙමජ්ඣතො"ති (පාචි. අට්ඨ. 610) **අට්ඨකථාවචනතො මත්ථකන්ති** එත්ථ හත්තමත්ථකමාහ. **ඔමද්දිත්වාති** හත්ථෙන හත්තං අවමද්දිත්වා.

1909. **සෙසකෙ පරිත්තෙපි චාති** අවසිට්ඨෙ අප්පකෙපි ච. **සංකඩ්ඪිත්වානාති** තස්මිං තස්මිං ඨානෙ ඨිතං සංහරිත්වා. එකතො පන මද්දිත්වා භුඤ්ජතො අනාපත්තීති යොජනා.

පඤ්චමං.

1910. **භියොකම්‍යතාහෙතූති** පුන ගණ්හිතුකාමතාහෙතු. **සූපං වාති** මුග්ගාදිසූපං වා. **බ්‍යඤ්ජනං වාති** උත්තරිභඞ්ගං වා.

ඡට්ඨං.

1911. **විඤ්ඤත්තියන්ති** සූපොදනවිඤ්ඤත්තියං. "ඤාතකානං වා පවාරිතානං වා අඤ්ඤස්ස අත්ථාය වා අත්තනො ධනෙන වා"ති ඉදං අනාපත්තියං අධිකං. ගිලානොපි හුත්වා පරෙසං පත්තං උජ්ඣානසඤ්ඤාය ඔලොකෙන්තස්ස ආපත්ති හොතීති ආහ **"උජ්ඣානෙ ගිලානොපි න මුච්චතී"**ති. **උජ්ඣානෙති** නිමිත්තත්ථෙ භුම්මං.

1912. **දස්සාමීති** ඉමස්ස හත්තං ඔලොකෙත්වා "යං තත්ථ නත්ථි, තං දස්සාමී"ති වා "දාපෙස්සාමී"ති වා. අවමඤ්ඤිත්වා උජ්ඣායනචිත්තං **උජ්ඣානං,** උජ්ඣානෙ සඤ්ඤා **උජ්ඣානසඤ්ඤා,** සා අස්ස අත්ථීති විග්ගහො. නඋජ්ඣානසඤ්ඤිනො ච අනාපත්තීති ඤාතබ්බන්ති යොජනා.

සත්තමට්ඨමානි.

1913. **"තෙසං මජ්ඣප්පමාණෙනා"**ති ඉමිනා අසාරුප්පවසෙන ඛුද්දකපටික්ඛෙපො කතොති වෙදිතබ්බො. "නාතිමහන්ත"න්ති ච අතිමහන්තස්සෙව පටික්ඛිත්තත්තා ඛුද්දකෙ ආපත්ති න දිස්සතීති. **කබළොති** ආලොපො.

1914. මූලඛාදනීයාදිකෙ සබ්බත්ථ ඛජ්ජකෙ පනාති යොජනා. **ඵලාඵලෙති** ඛුද්දකෙ, මහන්තෙ ච ඵලෙ.

නවමං.

1915. දසමෙ නත්ථි කිඤ්චි වත්තබ්බං.

දසමං.

චතුත්ථො වග්ගො.

1916. **“අනාහටෙ”**ති එතස්ස අත්ථපදං ‘‘මුඛද්වාරං අප්පත්තෙ’’ති. යථාහ ‘‘අනාහටෙති අනාහරිතෙ, මුඛද්වාරං අසම්පාපිතෙති අත්ථො’’ති (පාචි. අට්ඨ. 617). ‘‘මුඛද්වාරං විවරන්තස්සා’’ති එත්තකෙ වුත්තෙ **මුඛද්වාර**-සද්දස්ස සම්බන්ධිසද්දත්තා කස්සාති අපෙක්ඛාය ‘‘මුඛද්වාරං විවරිස්සාමී’’ති අත්තනොපදෙකවචනෙන බ්‍යඤ්ජිතමෙවත්ථං පකාසෙතුං **අත්තනො**-ගහණං කතන්ති වෙදිතබ්බං. **ච**-සද්දො එවකාරත්ථො, අප්පත්තෙ චාති යොජෙතබ්බො, අසම්පත්තෙයෙවාති අත්ථො.

පඨමං.

1917. **සකලං හත්ථන්ති** එත්ථ **හත්ථ**-සද්දො තදෙකදෙසෙසු අඞ්ගුලීසු දට්ඨබ්බො. ‘‘හත්ථමුද්දා’’තිආදීසු විය සමුදායෙ පවත්තවොහාරස්ස අවයවෙපි පවත්තනතො එකඞ්ගුලිම්පි මුඛෙ පක්ඛිපිතුං න වට්ටති.

1918. **අස්සාති** භික්ඛුනො. **බ්‍යාහරන්තස්සාති** කථෙන්තස්ස.

දුතියතතියානි.

1920. **පිණ්ඩුක්ඛෙපකන්ති** පිණ්ඩං උක්ඛිපිත්වා උක්ඛිපිත්වා. ඉධාපි ඛජ්ජකඵලාඵලෙසු අනාපත්ති. **කබළච්ඡෙදකම්පි වාති** කබළං ඡින්දිත්වා. ඉධ ඛජ්ජකඵලාඵලෙහි සද්ධිං උත්තරිභඞ්ගෙපි අනාපත්ති. **ගණ්ඩෙ කත්වාති** එත්ථ ඵලාඵලමත්තෙයෙව අනාපත්ති.

චතුත්ථපඤ්චමඡට්ඨානි.

1921-2. **හත්ථං නිද්ධුනිත්වානාති** හත්ථං නිද්ධුනිත්වා භත්තං භුඤ්ජතොති ච සම්බන්ධො. **සිත්ථාවකාරකන්ති** සිත්ථානි අවකිරිත්වා අවකිරිත්වා. **ජිව්හානිච්ඡාරකං වාපීති** ජිව්හං නිච්ඡාරෙත්වා නිච්ඡාරෙත්වා. **චපු චපූති වාති** ‘‘චපු චපූ’’ති එවං සද්දං කත්වා. **සත්තමෙති** ‘‘න හත්ථනිද්ධුනක’’න්ති සික්ඛාපදෙ. **අට්ඨමෙති** ‘‘න සිත්ථාවකාරක’’න්ති සික්ඛාපදෙ. **කචවරුජ්ඣනෙති** කචවරාපනයනෙ.

සත්තමට්ඨමනවමදසමානි.

පඤ්චමො වග්ගො.

1923. ‘‘සුරු සුරූ’’ති එවං සද්දං කත්වා න භොත්තබ්බන්ති යොජනා. **හත්ථනිල්ලෙහකං වාපීති** හත්ථං නිල්ලෙහිත්වා නිල්ලෙහිත්වා.

1924. ඵාණිතං , සත්තුගුළං වා අඞ්ගුලීහි ගහෙත්වා අඞ්ගුලියො මුඛෙ පවෙසෙත්වාපි තං භොත්තුං වට්ටතීති යොජනා.

1925. එකාය අඞ්ගුලිකායපි පත්තො න ලෙහිතබ්බොව. ජිව්හාය එකඔට්ඨොපි න නිල්ලෙහිතබ්බකොති යොජනා. බහි ඔට්ඨඤ්ච ජිව්හාය න ලෙහිතබ්බං. ඔට්ඨෙ ලග්ගං සිත්ථාදිං යං කිඤ්චි උභොහි ඔට්ඨමංසෙහියෙව ගහෙත්වා අන්තො කාතුං වට්ටති.

පඨමදුතියතතියචතුත්ථානි.

1926-8. න ච ගහෙතබ්බං, පටික්කූලවසෙන පටික්ඛිත්තන්ති යොජනා. **හි**-ඉති ‘‘යස්මා’’ති එතස්ස අත්ථෙ, තෙනෙව වක්ඛති ‘‘තස්මා’’ති. **“පානීයථාලක”**න්ති ඉදං උපලක්ඛණමත්තං සඞ්ඛාදීනම්පි තථා නගහෙතබ්බත්තා. **සරාවං වාති** තට්ටකං වා.

අනාමිසෙන හත්ථෙනාති ආමිසරහිතෙන හත්ථෙකදෙසෙන. යථාහ ‘‘සචෙ පන හත්ථස්ස

එකදෙසො ආමිසමක්ඛිතො න හොති, තෙන පදෙසෙන ගහෙතුං වට්ටතී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 631). ආමිසමක්ඛිතෙනෙව හත්ථෙන ‘‘ධොවිස්සාමී’’ති වා ‘‘ධොවාපෙස්සාමී’’ති වා ගණ්හන්තස්ස පන අනාපත්ති.

පඤ්චමං.

1929. **උද්ධරිත්වාති** සසිත්ථකා පත්තධොවනා සිත්ථකානි උද්ධරිත්වා තං පත්තධොවනොදකං සරා බහි අන්තරඝරෙ ඡඩ්ඩෙන්තස්ස අනාපත්ති. **භින්දිත්වාති** සසිත්ථකෙ පත්තධොවනෙ සිත්ථකානි මද්දිත්වා උදකෙන සම්භින්දිත්වා උදකගතිකානෙව කත්වා තං උදකං සරා බහි අන්තරඝරෙ ඡඩ්ඩෙන්තස්ස අනාපත්ති. **ගහෙත්වාති** සසිත්ථකං පත්තධොවනොදකං ගහෙත්වා පටිග්ගහෙ ඡඩ්ඩෙන්තස්ස අනාපත්ති. සසිත්ථකං පත්තධොවනොදකං සරා බහි නීහරිත්වා අන්තරඝරෙ ඡඩ්ඩෙන්තස්ස අනාපත්තීති අජ්ඣාහාරයොජනා වෙදිතබ්බා. එත්ථ **පටිග්ගහො** නාම ඛෙළමල්ලාදිකො උච්ඡිට්ඨහත්ථධොවනභාජනවිසෙසො.

ඡට්ඨං.

1930. **ඡත්තං යං කිඤ්චීති** ''ඡත්තං නාම තීණි ඡත්තානි සෙතච්ඡත්තං කිලඤ්ජච්ඡත්තං පණ්ණච්ඡත්තං මණ්ඩලබද්ධං සලාකබද්ධ''න්ති (පාචි. 634) වුත්තෙසු තීසු ඡත්තෙසු අඤ්ඤතරං. එත්ථ ච **සෙතච්ඡත්තන්ති** වත්ථපලිගුණ්ඨිතං පණ්ඩරච්ඡත්තං. **කිලඤ්ජච්ඡත්තන්ති** විලීවච්ඡත්තං. **පණ්ණච්ඡත්තන්ති** තාලපණ්ණාදීහි යෙහි කෙහිචි කතං. **''මණ්ඩලබද්ධං සලාකබද්ධ''**න්ති ඉදං පන තිණ්ණම්පි ඡත්තානං පඤ්ජරදස්සනත්ථං වුත්තං. තානි හි මණ්ඩලබද්ධානි චෙව හොන්ති සලාකබද්ධානි ච. **''යං කිඤ්චී''**ති අනවසෙසපරිග්ගහවචනෙන ''යම්පි ච තත්ථජාතදණ්ඩෙන කතං එකපණ්ණච්ඡත්තං හොති, තම්පි ඡත්තමෙවා''ති (පාචි. අට්ඨ. 634) **අට්ඨකථාය** වුත්තං ඡත්තවිසෙසං ගණ්හාති. **හත්ථෙනාති** එත්ථ ''අමුඤ්චිත්වා''ති සෙසො. **සරීරාවයවෙනාති** එත්ථ ''ගහෙත්වා''ති සෙසො. **වා**-සද්දො අපි-සද්දත්ථො. අංසකූටාදිසරීරාවයවෙන ගහෙත්වාපි හත්ථෙන අමුඤ්චිත්වා ධාරෙන්තස්සාති අත්ථො.

සචෙ පනස්ස අඤ්ඤො ඡත්තං ධාරෙති, ඡත්තපාදුකාය වා ඨිතං හොති, පස්සෙ වා ඨිතං හොති,

හත්ථතො අපගතමත්තෙ ඡත්තපාණි නාම න හොති, තස්ස ධම්මං දෙසෙතුං වට්ටති. ''න ඡත්තපාණිස්ස අගිලානස්සා''ති වචනතො, ඉධ ''සබ්බත්ථ අගිලානස්සා''ති වක්ඛමානත්තා ච එත්ථ ''අගිලානස්සා''ති ලබ්භති. ධම්මපරිච්ඡෙදො චෙත්ථ පදසොධම්මෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. එවමුපරිපි.

සත්තමං.

1931. **දණ්ඩපාණිම්හීති** එත්ථ දණ්ඩො පාණිම්හි අස්සාති විග්ගහො. කිත්තකප්පමාණො දණ්ඩොති ආහ **''චතුහත්ථප්පමාණො''**තිආදි. **මජ්ඣිමහත්ථතොති** පමාණමජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස හත්ථතො, යො ''වඩ්ඪකිහත්ථො''ති වුච්චති.

අට්ඨමං.

1932. **සත්ථපාණිස්සාති** එත්ථාපි විග්ගහො වුත්තනයොව. වක්ඛමානං සකලං ධනුවිකතිං, සරවිකතිඤ්ච ඨපෙත්වා අවසෙසං ඛග්ගාදි **සත්ථං** නාම. ඛග්ගං සන්නහිත්වා ඨිතොපි සත්ථපාණි නු ඛොති ආසඞ්කාය නිවත්තනත්ථමාහ **''සත්ථපාණී''**තිආදි. ''න හොති අසි''න්ති පදච්ඡෙදො.

නවමං.

1933-5. සරෙන සද්ධිං ධනුං වා සුද්ධධනුං වා සුද්ධසරං වා සජියං ධනුදණ්ඩං වා නිජියං ධනුදණ්ඩං වා ගහෙත්වා ඨිතස්සාපි වා නිසින්නස්සාපි වා නිපන්නස්සාපි වා සචෙ යො තථා පදසොධම්මෙ වුත්තලක්ඛණං සද්ධම්මං දෙසෙති, තස්ස ආපත්ති දුක්කටං හොතීති යොජනා. සචෙ පනස්ස ධනු ඛන්ධෙ පටිමුක්කං හොති, යාව න ගණ්හාති, තාව වට්ටති. ජියාය සහ වත්තතීති **සජියං**.

දසමං.

ඡට්ඨො වග්ගො.

1936. **පාදුකාරුළ්හකස්සාති** පාදුකං ආරුළ්හො **පාදුකාරුළ්හො,** සොයෙව පාදුකාරුළ්හකො, තස්ස. කථං ආරුළ්හස්සාති ආහ **''අක්කමිත්වා''**තිආදි. **අක්කමිත්වා ඨිතස්සාති** ඡත්තදණ්ඩකෙ අඞ්ගුලන්තරං අප්පවෙසෙත්වා කෙවලං පාදුකං අක්කමිත්වා ඨිතස්ස. **පටිමුක්කස්ස වාති** පටිමුඤ්චිත්වා ඨිතස්ස. එතං ද්වයම්පි ''පාදුකාරුළ්හකස්සා''ති එතස්ස අත්ථපදං. යථාහ ''න පාදුකාරුළ්හස්ස අගිලානස්ස ධම්මො දෙසෙතබ්බො. යො අනාදරියං පටිච්ච අක්කන්තස්ස වා පටිමුක්කස්ස වා ඔමුක්කස්ස වා අගිලානස්ස ධම්මං දෙසෙති, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (පාචි. 638).

පඨමං.

1937-40. **උපාහනගතස්සාපීති** අක්කන්තාදිආකාරෙන උපාහනාරුළ්හස්ස ච. යථාහ ‘‘අක්කන්තස්ස වා පටිමුක්කස්ස වා’’ති. **සබ්බත්ථාති** ඡත්තපාණිආදීසු සබ්බසික්ඛාපදෙසු. **අගිලානස්සාති** ඉදං යොජෙතබ්බන්ති සෙසො. යානෙ වා ගතස්ස අගිලානස්ස ධම්මං දෙසෙති, දුක්කටන්ති යොජනා. තත්ථ **යානෙ වා ගතස්සාති** සචෙ ද්වීහි ජනෙහි හත්ථසඞ්ඝාතෙන ගහිතො, සාටකෙ වා ඨපෙත්වා වංසෙන වය්හති, අයුත්තෙ වා වය්හාදිකෙ යානෙ, විසඞ්ඛරිත්වා වා ඨපිතෙ චක්කමත්තෙපි නිසින්නො හොති, යානගතොත්වෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති.

සයනෙපි වා අන්තමසො කටසාරකෙ වා ඡමාය වා නිපන්නස්සාපි අගිලානස්සාති යොජනා. යථාහ ‘‘සයනගතස්සාති අන්තමසො කටසාරකෙපි පකතිභූමියම්පි නිපන්නස්සා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 641). උච්චෙ පීඨෙ වා උච්චෙ මඤ්චෙපි වා නිසින්නෙන, ඨිතෙන වා නිපන්නස්ස දෙසෙතුං න වට්ටතීති යොජනා. **‘‘ඨත්වා’’**ති ඉමිනා ‘‘නිසීදිත්වා’’ති ඉදඤ්ච සඞ්ගහිතමෙව. සයනෙසු ගතස්ස ච දෙසෙන්තෙන සයනෙසු ගතෙනාපි සමානෙ වාපි උච්චෙ වා නිපන්නෙනෙව වට්ටතීති යොජනා.

1941. **‘‘තථෙව වා’’**ති ඉමිනා ‘‘වට්ටතී’’ති ඉදං ගහිතං.

දුතියතතියචතුත්ථානි.

1942. ‘‘පල්ලත්ථිකාය නිසින්නස්සා’’ති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධවසෙන යකාරස්ස ලොපං කත්වා **‘‘පල්ලත්ථිකා නිසින්නස්සා’’**ති වුත්තං, ආයොගපල්ලත්ථිකාය වා හත්ථපල්ලත්ථිකාය වා දුස්සපල්ලත්ථිකාය වා යාය කායචි පල්ලත්ථිකාය නිසින්නස්සාති අත්ථො. **වෙඨිතසීසස්සාති** දුස්සවෙඨනෙන වා මොළිආදීහි වා යථා කෙසන්තො න දිස්සති, එවං වෙඨිතසීසස්ස.

1943. යදි කෙසන්තං විවරාපෙත්වා දෙසෙති, වට්ටතීති යොජනා. **‘‘අයමෙව විනිච්ඡයො’’**ති ඉමිනා ‘‘සීසං විවරාපෙත්වා දෙසෙති, වට්ටතී’’ති අනාපත්තිවාරොපි වුත්තො හොති.

පඤ්චමඡට්ඨසත්තමානි.

1944-5. අට්ඨමෙ ‘‘ආසනෙ නිසින්නස්සාති අන්තමසො වත්ථම්පි තිණානිපි සන්ථරිත්වා නිසින්නස්සා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 645) ඉදඤ්ච නවමෙ ‘‘උච්චෙ ආසනෙති අන්තමසො භූමිප්පදෙසෙපි උන්නතෙ ඨානෙ නිසින්නස්ස දෙසෙතුං න වට්ටතී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 647) ඉදඤ්ච දසමෙ ‘‘සචෙපී’’තිආදිනා වක්ඛමානවිනිච්ඡයඤ්ච ඨපෙත්වා වත්තබ්බවිසෙසාභාවා ආහ **‘‘අට්ඨමෙ නවමෙ වාපි, දසමෙ නත්ථි කිඤ්චිපි’’**ති. එත්ථ ‘‘වත්තබ්බ’’න්ති සෙසො. ථෙරුපට්ඨානං ගන්ත්වාන ඨිතං දහරං ආසනෙ නිසින්නො ථෙරො චෙ පඤ්හං පුච්ඡතීති අජ්ඣාහාරයොජනා. කථෙතබ්බමුපායං දස්සෙතුමාහ **‘‘තස්ස පස්සෙ පනඤ්ඤස්ස, කථෙතබ්බං විජානතා’’**ති. එත්ථ ‘‘ඨිතස්සා’’ති සෙසො . තස්ස සමීපවත්තිනො කස්සචි අභාවෙ සජ්ඣායං අධිට්ඨහිත්වාපි වත්තුං වට්ටති.

අට්ඨමනවමදසමානි.

සත්තමො වග්ගො.

1946. **ගච්ඡතො පුරතොති** එත්ථ ‘‘පච්ඡතො ගච්ඡන්තෙනා’’ති සෙසො. පච්ඡතො ගච්ඡන්තෙන පුරතො ගච්ඡතො පඤ්හං න වත්තබ්බන්ති යොජනා. සචෙ පුරතො ගච්ඡන්තො පඤ්හං පුච්ඡති, කිං කාතබ්බන්ති ආහ **‘‘පච්ඡිමස්සා’’**තිආදි.

1947. උග්ගහිතං ධම්මං පුරතො ගච්ඡන්තෙන සද්ධිං පච්ඡතො ගච්ඡන්තො සජ්ඣායති, වට්ටතීති යොජනා. සමමෙව ගච්ඡතො යුගග්ගාහං කථෙතුං වට්ටතීති යොජනා. **යුගග්ගාහන්ති** අඤ්ඤමඤ්ඤං. අඤ්ඤමඤ්ඤ-සද්දපරියායො හි **යුගග්ගාහ**-සද්දො.

පඨමං.

1948. සකටමග්ගෙ එකෙකස්ස චක්කස්ස පථෙන ගච්ඡන්තො එකෙකස්ස චක්කස්ස පථෙන සමං ගච්ඡතො ධම්මං දෙසෙතුං වට්ටති. උප්පථෙනාපි ගච්ඡන්තො උප්පථෙන සමං ගච්ඡන්තස්ස ධම්මං දෙසෙතුං වට්ටතීති අජ්ඣාහාරයොජනා. **උප්පථෙනාති** අමග්ගෙන. එවං අනාපත්තිවිසයෙ දස්සිතෙ තබ්බිපරියායතො ආපත්තිවිසයො දස්සිතොයෙවාති වෙදිතබ්බො.

දුතියං.

1949. **තතියෙ නත්ථි වත්තබ්බ**න්ති ‘‘න යිතො අගිලානො උච්චාරං වා පස්සාවං වා කරිස්සාමී’’ති (පාචි. 651) එතස්ස විනිච්ඡයො යථාරුතවසෙන සුවිඤ්ඤෙය්‍යොති කත්වා වුත්තං. සචෙ පටිච්ඡන්නං ඨානං ගච්ඡන්තස්ස සහසා උච්චාරො වා පස්සාවො වා නික්ඛමති, අසඤ්චිච්ච කතො නාම, අනාපත්ති. අයමෙත්ථ විසෙසො දට්ඨබ්බො. සිඞ්ඝාණිකාය ඛෙළෙනෙව සඞ්ගහිතත්තෙපි බාත්තිංසකොට්ඨාසෙසු විසුංයෙව දස්සිතො එකො කොට්ඨාසොති සික්ඛාපදෙසු අවුත්තම්පි සඞ්ගහෙත්වා ආහ **‘‘උච්චාරාදිචතුක්ක’’**න්ති.

1950. එත්ථ හරිතං නාම ඉදන්ති දස්සෙතුමාහ **‘‘ජීවරුක්ඛස්සා’’**තිආදි. **රුක්ඛස්සා**ති උපලක්ඛණං ජීවමානකතිණලතාදීනම්පි හරිතෙයෙව සඞ්ගහිතත්තා. **‘‘දිස්සමානං ගච්ඡති’’**ති වචනෙනෙව අදිස්සමානගතං අහරිතන්ති බ්‍යතිරෙකතො විඤ්ඤායති. සාඛා වා භූමිලග්ගා දිස්සමානා ගච්ඡති, තං සබ්බං හරිතමෙවාති යොජනා.

1951. සහසා වච්චං නික්ඛමතෙවාති සම්බන්ධො. **අස්ස** භික්ඛුනො. **වච්ච**න්ති උපලක්ඛණං පස්සාවාදීනම්පි දස්සිතත්තා. **වට්ටතී**ති එත්ථ ‘‘ගිලානට්ඨානෙ ඨිතත්තා’’ති සෙසො.

1952. **පලාලණ්ඩුපකෙ වාපී**ති පලාලචුම්බටකෙපි. එත්ථ ‘‘අප්පහරිතං අලභන්තෙනා’’ති සෙසො. **කිස්මිඤ්චී**ති සුක්ඛතිණාදිම්හි කිස්මිඤ්චි. තං වච්චං පච්ඡා හරිතං ඔත්ථරති, වට්ටතීති යොජනා.

1953. **එතී**ති පවිසති. **එත්ථා**ති ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ. ‘‘ඛෙළෙන එව වා’’ති පදච්ඡෙදො.

තතියවතුත්ථානි.

1954. **වච්චකුටිසමුද්දාදිඋදකෙසූ**ති එත්ථ ආදි-සද්දෙන සබ්බං අපරිභොගජලං සඞ්ගණ්හාති. තෙනෙව **‘‘තෙසං අපරිභොගත්තා’’**ති අපරිභොගත්තමෙව කාරණමාහ.

1955. **උදකොසෙ**ති එත්ථ ‘‘ජාතෙ’’ති සෙසො. **අජල**න්ති අජලට්ඨානං. **ජලෙ**ති පරිභොගාරහජලෙ. ඉධාපි ථලකතො උදකං ඔත්ථරති, අනාපත්ති.

පඤ්චමං.

අට්ඨමො වග්ගො.

1956-7. පකිණ්ණකවිනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **‘‘සමුට්ඨානාදයො’’**තිආදි. **ඤෙය්‍යා**ති වක්ඛමානනයෙන වෙදිතබ්බා. **එත්ථා**ති එතෙසු සෙඛියෙසු. උජ්ජග්ඝිකා ආදි යෙසන්ති විග්ගහො, තග්ගුණසංවිඤ්ඤාණොයං බාහිරත්ථසමාසො, උජ්ජග්ඝිකාඅප්පසද්දපටිසංයුත්තානි චත්තාරි සික්ඛාපදානීති අත්ථො. ඡමා ච නීචාසනඤ්ච ඨානඤ්ච පච්ඡා ච උප්පථො ච **ඡමානීචාසනට්ඨානපච්ඡාඋප්පථා,** තෙ සද්දා එතෙසං සික්ඛාපදානං අත්ථීති තප්පටිසංයුත්තානි සික්ඛාපදානි **ඡමා… පෙ…. උප්පථවා,** ඡමාදිපදවන්තානි පඤ්ච සික්ඛාපදානීති අත්ථො. එත්ථ **ඨාන**-සද්දෙන ඨා-ධාතුස්සෙව රූපත්තා සික්ඛාපදාගතො ඨිත-සද්දො ගහිතො. ‘‘දසසූ’’ති වත්තබ්බෙ වණ්ණලොපෙන, විභත්තිවිපල්ලාසෙන වා **‘‘දසා’’**ති වුත්තං. සමනුභාසනෙ සමුට්ඨානාදීහි එතෙසු දසසු සික්ඛාපදෙසු සමුට්ඨානාදයො තුල්‍යා වුත්තාති යොජනා.

කිං වුත්තං හොති? ඉමානි දස සික්ඛාපදානි සමනුභාසනසමුට්ඨානානි, එකෙකමෙත්ථ කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති වුත්තං හොති.

1958-9. **‘‘ඡත්ත’’**න්තිආදීනි සික්ඛාපදානං උපලක්ඛණපදානි. එතානි එකාදස සික්ඛාපදානි සමුට්ඨානාදිනා පන ධම්මදෙසනෙන **තුල්‍යාව** සදිසා එවාති යොජනා. ඉදං වුත්තං හොති – ඉමානි එකාදස සික්ඛාපදානි ධම්මදෙසනාසමුට්ඨානානි, කිරියාකිරියානි, සඤ්ඤාවිමොක්ඛානි, සචිත්තකානි, ලොකවජ්ජානි, වචීකම්මානි, අකුසලචිත්තානි, දුක්ඛවෙදනානීති.

සූපොදනෙන විඤ්ඤත්තීති **සූපොදන**-සද්දෙන ලක්ඛිතං විඤ්ඤත්තිසික්ඛාපදං. විඤ්ඤත්තිසික්ඛාපදානං බහුත්තා ඉදමෙව විසෙසිතං. **ථෙය්‍යසත්ථසමං මත**න්ති සමුට්ඨානාදීහි ථෙය්‍යසත්ථසික්ඛාපදෙන සමානං මතන්ති අත්ථො. ඉදං වුත්තං හොති – සූපොදනවිඤ්ඤත්තිසික්ඛාපදං ථෙය්‍යසත්ථසමුට්ඨානං, කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

1960. **අවසෙසා තිපඤ්ඤාසා**ති අවසෙසානි තෙපඤ්ඤාසසික්ඛාපදානි. **සමානා පඨමෙන තූ**ති පඨමෙන පාරාජිකෙන සමුට්ඨානාදිතො සමානානීති අත්ථො, පඨමපාරාජිකසදිසසමුට්ඨානානීති වුත්තං හොති. ‘‘අනාපත්ති ආපදාසූ’’ති පදච්ඡෙදො. පරිමණ්ඩලං නිවාසෙත්වා, පාරුපිත්වා චරන්තානං චොරුපද්දවාදි **ආපදා** නාම. **අපි**-සද්දෙන නදිසන්තරණාදිං සඞ්ගණ්හාති. **සෙඛියෙසු සබ්බෙසූ**ති යෙභුය්‍යවසෙන වුත්තං.

1961. ''න උජ්ඣානසඤ්ඤී පරෙසං පත්තං ඔලොකෙස්සාමී''තිආදීනං (පාචි. 614) ඉමස්ස අනාපත්තිවාරස්ස අසම්භවතො න පනාගතොති **පාළියං** න වුත්තො. තස්සාපි යථාවත්ථුකාව ආපත්තියො දට්ඨබ්බා.

ඉති විනයත්ථසාරසන්දීපනියා

විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනාය

සෙඛියකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

1962. යො ඉමං විනිච්ඡයං විදිත්වා ඨිතො, සො **හි** යස්මා විනයෙ විසාරදො හොති, විනීතමානසො ච හොති, පරෙහි දුප්පධංසියො ච හොති, **තතො** තස්මා කාරණා සමාහිතො සතතං ඉමං විනයවිනිච්ඡයං සික්ඛෙය්‍යාති යොජනා.

තත්ථ **ඉමං විනිච්ඡයං විදිත්වාති** සබ්බලොකියලොකුත්තරගුණසම්පත්තිනිදානං ඉමං විනයවිනිච්ඡයං අත්ථතො, ගන්ථතො, විනිච්ඡයතො ච සක්කච්චං ඤත්වා. **විසාරදොති** සාරජ්ජනං **සාරදො,** විගතො සාරදො අස්සාති විසාරදො, විනයපරියත්තියා, ආපත්තාදිවිභාගෙ ච නිබ්භයො නිරාසඞ්කොති වුත්තං හොති. න කෙවලං ඉමස්ස ජානනෙ එසොව ආනිසංසො, අථ ඛො **විනීතමානසො ච හොති,** සංයතචිත්තො හොතීති අත්ථො. **සොති** ඉමං විනිච්ඡයං සක්කච්චං විදිත්වා ඨිතො භික්ඛු. **පරෙහීති** ඉමං අජානන්තෙහි අඤ්ඤෙහි. **දුප්පධංසියො ච හොතීති** අනභිභවනීයො ච හොති.

තතොති තස්මා විනයෙ විසාරදතාදිසබ්බගුණසම්පන්නහෙතුත්තා. **හීති** යස්මාති අත්ථො. **සික්ඛෙති** සජ්ඣායනසවනාදිවසෙන සික්ඛෙය්‍ය, උග්ගණ්හෙය්‍යාති අත්ථො. **''සතත''**න්ති ඉමිනා සබ්බත්ථකකම්මට්ඨානෙ විය එත්ථාපි සතතාභියොගො කාතබ්බොති දස්සෙති. වික්ඛිත්තස්ස යථාභූතපටිවෙධාභාවතො තප්පටිපක්ඛාය එකග්ගතාය නියොජෙන්තො ආහ **''සමාහිතො''**ති, සම්මා විනයවිනිච්ඡයෙ ආහිතො පතිට්ඨිතො එකග්ගචිත්තොති වුත්තං හොති. යථාහ ''අවික්ඛිත්තස්සායං ධම්මො, නායං ධම්මො වික්ඛිත්තස්සා''ති.

1963. එවං ඉමාය ගාථාය වුත්තමෙවත්ථං පකාරන්තරෙනාපි දස්සෙතුමාහ **''ඉම''**න්තිආදි. **තෙති** අපෙක්ඛිත්වා ''යෙ''ති ලබ්භති. යෙ ථෙරා වා නවා වා මජ්ඣිමා වා. **පරමන්ති** අමතමහානිබ්බානප්පත්තියා මූලකාරණස්ස **සීලස්ස** පකාසනතො උත්තමං. **අසංකරන්ති** නිකායන්තරලද්ධීහි අසම්මිස්සං. **සංකරන්ති** වුත්තප්පකාරගුණොපෙතත්තා කායචිත්තසුඛකාරණං සම්මුඛං කරොතීති සංකරං. **සවනාමතන්ති** සද්දරසාදියොගෙන කණ්ණරසායනං. **අමතන්ති** තතොයෙව අමතං සුමධුරං. අමතමහානිබ්බානාවහත්තා වා ඵලූපචාරෙන **අමතං. ඉමං** විනයවිනිච්ඡයං. **අවෙච්චාති** සක්කච්චං විදිත්වා. **අධිකෙති** අධිසීලාදිසික්ඛත්තයප්පකාසනෙන උක්කට්ඨෙ. **හිතෙති** ලොකියලොකුත්තරසුඛහෙතුත්තෙන හිතෙ. හිනොති අත්තනො ඵලන්ති **''හිත''**න්ති සුඛහෙතු වුච්චති. **කලිසාසනෙති** ලොභාදිකිලෙසවිද්ධංසනෙ. **සාසනෙති** විනයපරියත්තිසඞ්ඛාතසාසනෙකදෙසෙ. **පටුත්තන්ති** ඛ්‍යත්තභාවං. **න යන්ති** න ගච්ඡන්ති. **කෙ තෙති** කතමෙ තෙ. ''න කෙචි සන්ති වා''ති **නිස්සන්දෙහෙ** ඉමිස්සා ගාථාය අත්ථො ලිඛිතො.

එවං එත්ථ අත්ථයොජනා වෙදිතබ්බා – **පරමං** උත්තමං **අසංකරං** නිකායන්තරලද්ධීහි අසම්මිස්සං **සංකරං** සකලලොකියලොකුත්තරසුඛාභිනිප්ඵාදකං **සවනාමතං** සොතරසායනං **ඉමං** විනිච්ඡයප්පකරණං **අවෙච්ච** සක්කච්චං විදිත්වා **අධිකෙ** අධිසීලාදිසික්ඛත්තයප්පකාසනෙන උක්කට්ඨෙ **හිතෙ** ලොකියලොකුත්තරසුඛහෙතුභූතෙ **කලිසාසනෙ** සකලසංකිලෙසවිද්ධංසකෙ **සාසනෙ** විනයපිටකසඞ්ඛාතෙ පරියත්තිසාසනෙ යෙ පටුත්තං න යන්ති, තෙ කෙ නාමාති යොජනා, යෙ ඉමං පකරණං අවෙච්ච විදිත්වා ඨිතා, තෙ එකංසතො විනයපිටකෙ පටුත්තං පාපුණන්ති යෙවාති අධිප්පායො.

ඉති විනයත්ථසාරසන්දීපනියා

විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනාය

භික්ඛුවිභඞ්ගකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

භික්ඛුනිවිභඞ්ගො

1964. එවං භික්ඛුවිභඞ්ගපාළියා, අට්ඨකථාය ච ආගතං විනිච්ඡයසාරං නාතිසඞ්ඛෙපවිත්ථාරනයෙන දස්සෙත්වා ඉදානි තදනන්තරාය භික්ඛුනිවිභඞ්ගපාළියා, තදට්ඨකථාය ච ආගතවිනිච්ඡයසාරං දස්සෙතුමාරභන්තො ආහ **"භික්ඛුනීන"**න්තිආදි. **තස්මිං අපීති** එත්ථ **අපි**-සද්දො වුත්තාපෙක්ඛායං. **"සමාසෙනා"**ති ඉදං ගන්ථවසෙන සඞ්ඛිපනං සන්ධාය වුත්තං. **"කිඤ්චිමත්ත"**න්ති ඉදං අත්ථවසෙනාති වෙදිතබ්බං.

පාරාජිකකථාවණ්ණනා

1965. **ඡන්දසොති** මෙථුනසෙවනරාගපටිසංයුත්තෙන ඡන්දෙන. එතෙන ''ඡන්දෙ පන අසති බලක්කාරෙන පධංසිතාය අනාපත්ති''ති (කඞ්ඛා. අට්ඨ. මෙථුනධම්මසික්ඛාපදවණ්ණනා) **අට්ඨකථා** සූචිතා හොති. සා සමණී පාරාජිකා නාම හොතීති පවුච්චතීති යොජනා.

1966-7. ''සජීවස්ස අපි අජීවස්සා''ති පදච්ඡෙදො. **''සන්ථතං වා අසන්ථත''**න්ති ඉදං ''අඞ්ගජාත''න්ති ඉමස්ස විසෙසනං. **අත්තනො තිවිධෙ මග්ගෙති** අත්තනො වච්චපස්සාවමුඛමග්ගානං අඤ්ඤතරස්මිං මග්ගෙ. එත්ථ ''සන්ථතෙ වා අසන්ථතෙ වා''ති සෙසො, **''අල්ලොකාසෙ''**ති ඉමිනා සම්බන්ධො. ''යෙභුය්‍යඅක්ඛායිතාදික''න්ති පදච්ඡෙදො. **ආදි**-සද්දෙන අක්ඛායිතං සඞ්ගණ්හාති.

මනුස්සපුරිසාදීනං නවන්නං සජීවස්සපි අජීවස්සපි යස්ස කස්සචි සන්ථතං වා අසන්ථතං වා යෙභුය්‍යක්ඛායිතාදිකං අඞ්ගජාතං අත්තනො සන්ථතෙ වා අසන්ථතෙ වා තිවිධෙ මග්ගෙ අල්ලොකාසෙ තිලඵලමත්තම්පි පවෙසෙන්තී පරාජිතාති යොජනා.

1968. **සාධාරණවිනිච්ඡය**න්ති භික්ඛුභික්ඛුනීනං සාධාරණසික්ඛාපදවිනිච්ඡයං.

1969-70. **අධක්ඛක**න්ති එත්ථ අක්ඛකානං අධොති විග්ගහො. **උබ්භජාණුමණ්ඩල**න්ති ජාණුමණ්ඩලානං උබ්භන්ති විග්ගහො. **උබ්භ**-සද්දො උද්ධං-සද්දපරියායො. ඉධ ''අත්තනො''ති සෙසො. **අවස්සුතස්සාති** කායසංසග්ගරාගෙන තින්තස්ස. **අවස්සුතාති** එත්ථාපි එසෙව නයො. **යාති** වුත්තත්තා ''සා''ති ලබ්භති. **සරීර**න්ති එත්ථ ''යං කිඤ්චි''ති සෙසො. පරොපක්කමමූලකං පාරාජිකං දස්සෙතුමාහ **''තෙන වා ඵුට්ඨා''**ති. එත්ථ ''යථාපරිච්ඡින්නෙ කායෙ''ති ච ''සාදියෙය්‍යා''ති ච වත්තබ්බං.

යා පන භික්ඛුනී අවස්සුතා අවස්සුතස්ස මනුස්සපුග්ගලස්ස යං කිඤ්චි **සරීරං** අත්තනො **අධක්ඛකං උබ්භජාණුමණ්ඩලං** යං සරීරකං, තෙන සරීරකෙන ඵුසෙය්‍ය, **තෙන** මනුස්සපුරිසෙන යථාපරිච්ඡින්නෙ කායෙ **ඵුට්ඨා** සාදියෙය්‍ය වා, සා පාරාජිකා සියාති යොජනා.

1971-2. **''ගහිතං උබ්භජාණුනා''**ති ඉමිනා කප්පරතො උද්ධං පාරාජිකක්ඛෙත්තමෙවාති දීපෙති. අත්තනො යථාවුත්තප්පකාරෙන කායෙනාති යොජනා, අත්තනො ''අධක්ඛක''න්තිආදිවුත්තප්පකාරෙන කායෙනාති අත්ථො. තථා අවස්සුතාය අවස්සුතස්ස **පුරිසස්ස** කායපටිබද්ධං ඵුසන්තියා ථුල්ලච්චයං හොති. අත්තනො යථාපරිච්ඡින්නකායපටිබද්ධෙන තථා අවස්සුතාය අවස්සුතස්ස පුරිසස්ස කායං ඵුසන්තියා ථුල්ලච්චයං හොති.

1973. අත්තනො අවසෙසෙන කායෙන අවස්සුතාය අවස්සුතස්ස පුරිසපුග්ගලස්ස **කායං** ඵුසන්තියා ථුල්ලච්චයං හොති. එවං අත්තනො පයොගෙ ච පුරිසස්ස පයොගෙ ච තස්සා භික්ඛුනියායෙව ථුල්ලච්චයං හොතීති යොජනා.

1974. යක්ඛපෙතතිරච්ඡානපණ්ඩකානං කායං ''අධක්ඛකං උබ්භජාණුමණ්ඩල''න්ති යථාපරිච්ඡින්නං තථෙව අත්තනො කායෙන උභතොඅවස්සවෙ සති ඵුසන්තියා **අස්සා** භික්ඛුනියා ථුල්ලච්චයං, තථෙව යක්ඛාදීනං පයොගෙපි තස්සායෙව ථුල්ලච්චයං හොතීති යොජනා.

1975. **එකතොවස්සවෙ චාපීති** භික්ඛුනියා වසෙන එකතොඅවස්සවෙ චාපි. **ථුල්ලච්චයමුදීරිත**න්ති පාරාජිකක්ඛෙත්තභූතෙන අත්තනො කායෙන මනුස්සපුරිසස්ස කායං ඵුසන්තියා ථුල්ලච්චයං **අට්ඨකථායං** (පාචි. අට්ඨ. 662) වුත්තන්ති අත්ථො. **අවසෙසෙ ච සබ්බත්ථාති** යථාවුත්තපාරාජිකක්ඛෙත්තතො අවසෙසෙ ථුල්ලච්චයක්ඛෙත්තෙ සබ්බත්ථ එකතොඅවස්සවෙ සති දුක්කටං හොතීති අත්ථො. කායපටිබද්ධෙන කායපටිබද්ධාමසනාදීසු සබ්බත්ථ උභතොඅවස්සවෙ වා එකතොඅවස්සවෙ වා දුක්කටමෙව හොති.

1976. **''උබ්භක්ඛකමධොජාණුමණ්ඩල''**න්ති **යං** අපාරාජිකක්ඛෙත්තං ඉධ දස්සිතං, එත්ථ එකතොඅවස්සවෙ දුක්කටං හොති. කප්පරස්ස ච හෙට්ඨාපි **එත්ථෙව** අධොජාණුමණ්ඩලෙ සඞ්ගහං ගතන්ති යොජනා.

1977-9. භික්ඛු භික්ඛුනියා සද්ධිං සචෙ කායසංසග්ගං **කෙලායති** සෙවතීති යොජනා. **භික්ඛුනියා නාසො සියාති** සීලවිනාසො පාරාජිකාපත්ති සියාති අත්ථො. **ගෙහපෙම**න්ති එත්ථ ''ගෙහසිතපෙම''න්ති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධවසෙන සිත-සද්දලොපො, අත්ථො පනස්ස භික්ඛුවිභඞ්ගෙ වුත්තනයොව.

1980. **අවිසෙසෙනාති** ''භික්ඛුනියා''ති වා ''භික්ඛුස්සා''ති වා විසෙසං අකත්වා.

1981. **යස්සාති** භික්ඛුස්ස වා භික්ඛුනියා වා. **යත්ථාති** භික්ඛුනියං වා භික්ඛුස්මිං වා. **මනොසුද්ධන්ති** කායසංසග්ගාදිරාගරහිතං. **තස්ස** භික්ඛුස්ස වා භික්ඛුනියා වා **තත්ථ** භික්ඛුනියං වා භික්ඛුස්මිං වා විසයෙ **නදොසතා** අනාපත්තීති අත්ථො.

1982. **භින්දිත්වාති** සීලභෙදං කත්වා. භික්ඛුනියා අපකතත්තා ආහ **"නෙව හොති භික්ඛුනිදූසකො"**ති.

1983. **අථාති** වාක්‍යාරම්භෙ. **න හොතාපත්ති භික්ඛුනොති** එත්ථ භික්ඛුනීහි කායසංසග්ගසඞ්ඝාදිසෙසමාහ.

1984. ''ඛෙත්තෙ''ති වක්ඛමානං ''වුට්ඨා''ති ඉමිනා යොජෙත්වා **"පාරාජික"**න්තිආදීහි, ''ථුල්ලච්චයං ඛෙත්තෙ''තිආදීහි ච සම්බන්ධිතබ්බං. ''පාරාජික''න්ති වක්ඛමානත්තා **වුට්ඨාති** එත්ථ ''පාරාජිකක්ඛෙත්තෙ''ති සෙසො.

1985. **තථාති** නිච්චලාපි සාදියති. **ඛෙත්තෙති** ථුල්ලච්චයාදීනං ඛෙත්තෙ. කායෙන නිච්චලායපි චිත්තෙන සාදියන්තියා ආපත්ති කස්මා වුත්තාති ආහ **"වුත්තත්තා…පෙ…. සත්ථුනා"**ති , භික්ඛුපාතිමොක්ඛෙ විය ''කායසංසග්ගං සමාපජ්ජෙය්‍යා''ති අවත්වා ඉධ ''කායසංසග්ගං සාදියෙය්‍යා''ති වුත්තත්තාති අධිප්පායො.

1986. **තස්සා** ආපත්තියා. **ක්‍රියසමුට්ඨානන්ති** කිරියාය සමුට්ඨානං. **එවං සතීති** සාදියනමත්තෙනෙව ආපජ්ජිතබ්බභාවෙ සති. **ඉදන්ති** ''කිරියසමුට්ඨාන''මිතිවිධානං. **තබ්බහුලෙනෙව නයෙනාති** කිරියසමුට්ඨානබාහුල්ලෙන නයෙන ඛදිරවනාදිවොහාරො වියාති දට්ඨබ්බං.

1987. **තස්සා** භික්ඛුනියා **අසඤ්චිච්ච** විරජ්ඣිත්වා ආමසන්තියා අනාපත්ති, ''අයං පුරිසො''ති වා ''ඉත්ථී''ති වා **අජානිත්වා** ආමසන්තියා අනාපත්ති, පුරිසස්ස ආමසනෙ සති ඵස්සං අසාදියන්තියා වා අනාපත්තීති යොජනා.

1988. **ඛිත්තචිත්තායාති** යක්ඛුම්මත්තාය. **උම්මත්තිකාය වාති** පිත්තකොපෙන උම්මාදප්පත්තාය. ඉදඤ්ච ''අසුචි''ති වා ''චන්දන''න්ති වා විසෙසතං අජානනමෙව පමාණං.

උබ්භජාණුමණ්ඩලකථාවණ්ණනා.

1989-90. **"පාරාජිකත්තං ජානන්තී"**ති ඉමිනා අවසෙසාපත්තිං ජානිත්වා ඡාදෙන්තියා පාරාජිකාභාවං දීපෙති. **සලිඞ්ගෙ තු ඨිතායාති** පබ්බජ්ජාලිඞ්ගෙයෙව ඨිතාය. ඉති ධුරෙ නික්ඛිත්තමත්තස්මින්ති යොජනා. **ඉති**-සද්දො නිදස්සනෙ. ඉතරාය පුබ්බෙයෙව ආපන්නත්තා තමපෙක්ඛිත්වා **"සා වා"**ති ආහ.

1991. වුත්තාවිසිට්ඨං සබ්බං විනිච්ඡයං සඞ්ගහෙතුමාහ **"සෙස"**න්තිආදි. **තත්ථාති** දුට්ඨුල්ලපටිච්ඡාදනෙ.

වජ්ජපටිච්ඡාදිකථාවණ්ණනා.

1992-5. **සඞ්ඝෙනාති** සමග්ගෙන සඞ්ඝෙන. **උක්ඛිත්තකොති** ආපත්තියා අදස්සනාදීසු උක්ඛිත්තකො. **"උක්ඛෙපනෙ ඨිතො"**ති ඉමිනා උක්ඛෙපනීයකම්මකතස්ස අනොසාරිතභාවං දීපෙති. යා දිට්ඨි එතස්සාති **යංදිට්ඨිකො,** සො උක්ඛිත්තකො භික්ඛු යාය දිට්ඨියා සමන්නාගතො හොතීති අධිප්පායො . **"තස්සා දිට්ඨියා ගහණෙනා"**ති ඉමිනා අනුවත්තප්පකාරො දස්සිතො. තං උක්ඛිත්තකං භික්ඛුන්ති යොජනා. සා භික්ඛුනී **අඤ්ඤාහි** භික්ඛුනීහි විසුම්පිච සඞ්ඝමජ්ඣෙපි ''එසො ඛො අය්‍යෙ භික්ඛු සමග්ගෙන සඞ්ඝෙන උක්ඛිත්තො''තිආදිනා (පාචි. 669) නයෙන තික්ඛත්තුං වුච්චමානාති යොජනා. තං වත්ථුං අවජන්තී ගහෙත්වා යදි තථෙව තිට්ඨතීති යොජනා. එත්ථ ''යාවතතියං සමනුභාසිතබ්බා''ති සෙසො. **තස්ස කම්මස්ස ඔසානෙති** තතියාය කම්මවාචාය යාකාරප්පත්තවසෙන අස්ස සමනුභාසනකම්මස්ස පරියොසානෙ. **අසාකියධීතරාති** අසාකියධීතා, පච්චත්තෙ කරණවචනං. **"පුන අප්පටිසන්ධෙයා"**ති ඉමිනා පුන තෙනෙව ච අත්තභාවෙන භික්ඛුනිභාවෙ පටිසන්ධාතුං අනරහතා වුත්තා.

1996. **තිකදුක්කටං නිද්දිට්ඨන්ති** අධම්මකම්මෙ අධම්මකම්මසඤ්ඤා, වෙමතිකා, ධම්මකම්මසඤ්ඤාති එතාසං වසෙන තිකදුක්කටං වුත්තං. සමනුභාසනෙ වුත්තා සමුට්ඨානාදයො සබ්බෙ ඉධ වත්තබ්බාති යොජනා.

උක්ඛිත්තානුවත්තිකකථාවණ්ණනා.

1997. ''හත්ථග්ගහණං වා සාදියෙය්‍යාති හත්ථො නාම කප්පරං උපාදාය යාව අග්ගනඛා. එතස්ස අසද්ධම්මස්ස පටිසෙවනත්ථාය උබ්භක්ඛකං අධොජාණුමණ්ඩලං ගහණං සාදියති, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා''ති (පාචි. 676) වුත්තත්තා ආහ **"අපාරාජිකඛෙත්තස්සා"**තිආදි. ''ත''න්ති වක්ඛමානත්තා ''ය''න්ති ලබ්භති. අපාරාජිකක්ඛෙත්තස්ස යස්ස කස්සචි අඞ්ගස්ස යං ගහණං, තං හත්ථග්ගහණන්ති පවුච්චතීති යොජනා. හත්ථෙ ගහණං **හත්ථග්ගහණං**.

1998. **යස්ස කස්සචී**ති වුත්තප්පකාරෙන යස්ස කස්සචි චීවරස්ස යං ගහණන්ති යොජනා.

1999. අසද්ධම්ම-සද්දෙන මෙථුනස්සාපි වුච්චමානත්තා තතො විසෙසෙතුමාහ **''කායසංසග්ග ...පෙ.... කාරණා''**ති. භික්ඛුනී කායසංසග්ගසඞ්ඛාතස්ස අසද්ධම්මස්ස කාරණා පුරිසස්ස හත්ථපාසස්මිං තිට්ඨෙය්‍යා වාති යොජනා.

2000. **තතොති** තස්ස අසද්ධම්මස්ස කාරණා. **තත්ථාති** හත්ථපාසෙ. **පුරිසෙනාති** එත්ථ ''කත''න්ති සෙසො, ''සඞ්කෙත''න්ති ඉමිනා සම්බන්ධො. ''ආගමනං අස්සා''ති පදච්ඡෙදො. ඉච්ඡෙය්‍යාති වුත්තෙපි න ගමනිච්ඡාමත්තෙන, අථ ඛො භික්ඛුනියා පුරිසස්ස හත්ථපාසං, පුරිසෙන ච භික්ඛුනියා හත්ථපාසං ඔක්කන්තකාලෙයෙව වත්ථුපූරණං දට්ඨබ්බං. යථාහ ''සඞ්කෙතං වා ගච්ඡෙය්‍යාති එතස්ස අසද්ධම්මස්ස පටිසෙවනත්ථාය පුරිසෙන 'ඉත්ථන්නාමං ආගච්ඡා'ති වුත්තා ගච්ඡති, පදෙ පදෙ ආපත්ති දුක්කටස්ස. පුරිසස්ස හත්ථපාසං ඔක්කන්තමත්තෙ ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා''ති (පාචි. 676) ච ''පුරිසස්ස අබ්භාගමනං සාදියති, ආපත්ති දුක්කටස්ස. හත්ථපාසං ඔක්කන්තමත්තෙ ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා''ති (පාචි. 676) ච. එත්ථ ච **ඉත්ථන්නාමං ආගච්ඡාති** ඉත්ථන්නාමං ඨානං ආගච්ඡාති අත්ථො.

2001. **තදත්ථායාති** තස්සෙව කායසංසග්ගසඞ්ඛාතඅසද්ධම්මස්ස සෙවනත්ථාය. **පටිච්ඡන්නට්ඨානඤ්චාති** වත්ථාදිනා යෙන කෙනචි පටිච්ඡන්නඔකාසං. පුරිසස්ස හත්ථපාසෙ ඨිතා තදත්ථාය කායං උපසංහරෙය්‍ය වාති යොජනා.

2002. හත්ථග්ගහණාදීනං වුත්තප්පකාරානං අට්ඨන්නං වත්ථූනං පූරණෙන **''අට්ඨවත්ථුකා''**ති සඞ්ඛාතා **අයං** භික්ඛුනී **විනට්ඨා හොති** සීලවිනාසෙන, තතොයෙව **අස්සමණී හොති** අභික්ඛුනී හොතීති යොජනා.

2003. **අනුලොමෙන වාති** හත්ථග්ගහණාදිපටිපාටියා වා. **පටිලොමෙන වාති** තබ්බිපරියතො පටිලොමෙන වා. **එකන්තරිකාය වාති** එකමෙකං අන්තරිත්වා පුන තස්සාපි කරණවසෙන එකන්තරිකාය වා. අනුලොමෙන වා පටිලොමෙන වා තථෙකන්තරිකාය වා අට්ඨමං වත්ථුං පරිපූරෙන්තී චුතාති යොජනා.

2004. එතදෙව අත්ථං බ්‍යතිරෙකමුඛෙන සමත්ථෙතුමාහ **''අථාදිතො''**තිආදි. **සතක්ඛත්තුම්පීති** බහුක්ඛත්තුම්පි. **සත**-සද්දො හෙත්ථ බහු-සද්දපරියායො. පාරාජිකා නෙව සියාති යොජනා, ඉමිනා තංතංවත්ථුමූලකං දුක්කටථුල්ලච්චයං ආපජ්ජතීති වුත්තං හොති.

2005. යා පන ආපත්තියො ආපන්නා, දෙසෙත්වා තාහි මුච්චතීති යොජනා. **ධුරනික්ඛෙපනං කත්වාති** ''න පුනෙවං කරිස්සාමී''ති ධුරං නික්ඛිපිත්වා. **දෙසිතා ගණනූපිකාති** දෙසිතා දෙසිතගණනමෙව උපෙති, පාරාජිකස්ස අඞ්ගං න හොතීති අත්ථො. තස්මා යා එකං ආපන්නා, ධුරනික්ඛෙපං කත්වා දෙසෙත්වා පුන කිලෙසවසෙන ආපජ්ජති, පුන දෙසෙති, එවං අට්ඨ වත්ථූනි පූරෙන්තීපි පාරාජිකා න හොති.

2006. **සඋස්සාහාය දෙසිතාති** පුන ආපජ්ජනෙ අනික්ඛිත්තධුරාය භික්ඛුනියා දෙසිතාපි ආපත්ති දෙසනාගණනං න උපෙති. කිං හොතීති ආහ **''දෙසිතාපි අදෙසිතා''**ති, තස්මා පාරාජිකාපත්තියා අඞ්ගමෙව හොතීති අධිප්පායො.

2008. **අයං අත්ථොති** ''අසද්ධම්මො නාම කායසංසග්ගො''ති අයං අත්ථො. **උද්දිසිතොති** පකාසිතො.

2009. අයමත්ථො කෙන වචනෙන උද්දිසිතොති ආහ **''විඤ්ඤූ...පෙ.... සාධකං වචනං ඉද''**න්ති. **ඉදං වචනන්ති** ''විඤ්ඤූ පටිබලො කායසංසග්ගං සමාපජ්ජිතු''න්ති (පාචි. 676) ඉදං වචනං. **සාධකං** පමාණං.

අට්ඨවත්ථුකකථාවණ්ණනා.

2010. අවස්සුතා, වජ්ජපටිච්ඡාදිකා, උක්ඛිත්තානුවත්තිකා, අට්ඨවත්ථුකාති ඉමා **චතස්සො** පාරාජිකාපත්තියො මහෙසිනා අසාධාරණා භික්ඛුනීනමෙව පඤ්ඤත්තාති යොජනා.

ඉති විනයත්ථසාරසන්දීපනියා

විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනාය

පාරාජිකකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සඞ්ඝාදිසෙසකථාවණ්ණනා

2011. එවං භික්ඛුනිවිභඞ්ගෙ ආගතං පාරාජිකවිනිච්ඡයං වත්වා ඉදානි තදනන්තරුද්දිට්ඨං සඞ්ඝාදිසෙසවිනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **''යා පන භික්ඛුනී''**තිආදි. **උස්සයවාදාති** කොධුස්සයමානුස්සයවසෙන විවදමානා. තතොයෙව අට්ටං කරොති සීලෙනාති **අට්ටකාරී**. එත්ථ ච **''අට්ටො''**ති වොහාරිකවිනිච්ඡයො වුච්චති, යං පබ්බජිතා ''අධිකරණ''න්තිපි වදන්ති. සබ්බත්ථ වත්තබ්බෙ මුඛමස්සා අත්ථීති **මුඛරී,** බහුභාණීති අත්ථො. **යෙන කෙනචි නරෙන සද්ධින්**ති ''ගහපතිනා වා ගහපතිපුත්තෙන වා''තිආදිනා (පාචි. 679) දස්සිතෙන යෙන කෙනචි මනුස්සෙන සද්ධිං. **ඉධාති** ඉමස්මිං සාසනෙ. **කිරාති** පදපූරණෙ, අනුස්සවනෙ වා.

2012. **සක්ඛිං වාති** පච්චක්ඛතො ජානනකං වා. අට්ටං කාතුං ගච්ඡන්තියා පදෙ පදෙ තථා දුක්කටන්ති යොජනා.

2013. **වොහාරිකෙති** විනිච්ඡයාමච්චෙ.

2014. **අනන්තරන්ති** තස්ස වචනානන්තරං.

2015. **ඉතරොති** අට්ටකාරකො. **පුබ්බසදිසොව විනිච්ඡයොති** පඨමාරොචනෙ දුක්කටං, දුතියාරොචනෙ ථුල්ලච්චයන්ති වුත්තං හොති.

2016. ''තව, මමාපි ච කථං තුවමෙව ආරොචෙහී''ති ඉතරෙන **වුත්තා** භික්ඛුනීති යොජනා. **යථාකාමන්ති** තස්සා ච අත්තනො ච වචනෙ යං පඨමං වත්තුමිච්ඡති, තං ඉච්ඡානුරූපං ආරොචෙතු.

2018-9. උභින්නම්පි යථා තථා ආරොචිතකථං සුත්වාති යොජනා. **යථා තථාති** පුබ්බෙ වුත්තනයෙන කෙනචි පකාරෙන. **තෙහීති** වොහාරිකෙහි. **අට්ටෙ පන ච නිට්ඨිතෙති** අට්ටකාරකෙසු එකස්මිං පක්ඛෙ පරාජිතෙ. යථාහ ''පරාජිතෙ අට්ටකාරකෙ අට්ටපරියොසානං නාම හොතී''ති. **අට්ටස්ස පරියොසානෙති** එත්ථ ''තස්සා''ති සෙසො. තස්ස අට්ටස්ස පරියොසානෙති යොජනා.

2020-23. අනාපත්තිවිසයං දස්සෙතුමාහ **''දූතං වාපී''**තිආදි. පච්චත්ථිකමනුස්සෙහි දූතං වාපි පහිණිත්වා සයම්පි වා ආගන්ත්වා යා පන ආකඩ්ඪීයතීති යොජනා. **අඤ්ඤෙහීති** ගාමදාරකාදීහි අඤ්ඤෙහි. කිඤ්චි පරං අනොදිස්සාති යොජනා. ඉමිස්සා ඔදිස්ස වුත්තෙ තෙහි ගහිතදණ්ඩෙ තස්සා ච ගීවාති සූචිතං හොති. යා රක්ඛං යාචති **, තත්ථ** තස්මිං රක්ඛායාචනෙ තස්සා අනාපත්ති පකාසිතාති යොජනා. අඤ්ඤතො සුත්වාති යොජනා. **උම්මත්තිකාදීනන්ති** එත්ථ **ආදි-**සද්දෙන ආදිකම්මිකා ගහිතා.

සමුට්ඨානං කථිනෙන තුල්‍යන්ති යොජනා. සෙසං දස්සෙතුමාහ **''සකිරියං ඉදං''**න්ති. **ඉදං** සික්ඛාපදං. කිරියාය සහ වත්තතීති **සකිරියං** අට්ටකරණෙන ආපජ්ජනතො. **''සමුට්ඨාන''**න්ති ඉමිනා ච සමුට්ඨානාදිවිනිච්ඡයො උපලක්ඛිතොති දට්ඨබ්බො.

අට්ටකාරිකාකථාවණ්ණනා.

2024-5. **ජානන්තීති** ''සාමං වා ජානාති, අඤ්ඤෙ වා තස්සා ආරොචෙන්තී''ති (පාචි. 684) වුත්තනයෙන ජානන්තී. **චොරින්ති** යාය පඤ්චමාසග්ඝනකතො පට්ඨාය යං කිඤ්චි පරසන්තකං අවහරිතං, අයං චොරී නාම. **වජ්ඣං විදිතන්ති** ''තෙන කම්මෙන වධාරහා අය''න්ති එවං විදිතං. **සඞ්ඝන්ති** භික්ඛුනිසඞ්ඝං. **අනපලොකෙත්වාති** අනාපුච්ඡා. **රාජානං වාති** රඤ්ඤා අනුසාසිතබ්බට්ඨානෙ තං රාජානං වා. යථාහ ''රාජා නාම යත්ථ රාජා අනුසාසති, රාජා අපලොකෙතබ්බො''ති. **ගණමෙව වාති** ''තුම්හෙව තත්ථ අනුසාසථා''ති රාජූහි දින්නං ගාමනිගමමල්ලගණාදිකං ගණං වා. **මල්ලගණං** නාම පානීයට්ඨපනපොක්ඛරණිඛණනාදිපුඤ්ඤකම්මනියුත්තො ජනසමූහො. එතෙනෙව එවමෙව දින්නගාමවරා පූගා ච සෙනියො ච සඞ්ගහිතා. **වුට්ඨාපෙය්‍යාති** උපසම්පාදෙය්‍ය. **කප්පන්ති** ච වක්ඛමානලක්ඛණං කප්පං. සා චොරිවුට්ඨාපනන්ති සම්බන්ධො. උපජ්ඣායා හුත්වා යා චොරිං උපසම්පාදෙති, සා භික්ඛුනීති අත්ථො. උපජ්ඣායස්ස භික්ඛුස්ස දුක්කටං.

2026. **පඤ්චමාසග්ඝනන්ති** එත්ථ පඤ්චමාසඤ්ච පඤ්චමාසග්ඝනකඤ්ච පඤ්චමාසග්ඝනන්ති එකදෙසසරූපෙකසෙසනයෙන පඤ්චමාසස්සාපි ගහණං. **අතිරෙකග්ඝනං වාපීති** එත්ථාපි එසෙව නයො.

2027. පබ්බජිතං පුබ්බං යාය සා **පබ්බජිතපුබ්බා**. වුත්තප්පකාරං චොරකම්මං කත්වාපි තිත්ථායතනාදීසු යා පඨමං පබ්බජිතාති අත්ථො.

2028-30. ඉදානි පුබ්බපයොගදුක්කටාදිආපත්තිවිභාගං දස්සෙතුමාහ **''වුට්ඨාපෙති ච යා චොරි''**න්තිආදි. ඉධ ''උපජ්ඣායා හුත්වා''ති සෙසො. ඉදං කප්පං ඨපෙත්වාති යොජනා. **සීමං සම්මන්නති** වාති අභිනවං සීමං සම්මන්නති, බන්ධතීති වුත්තං හොති. **අස්සාති** භවෙය්‍ය. ''දුක්කට''න්ති ඉමිනා ච ''ථුල්ලච්චයං ද්වය''න්ති ඉමිනා ච යොජෙතබ්බං.

කම්මන්තෙති උපසම්පදකම්මස්ස පරියොසානෙ, තතියාය කම්මවාචාය යාකාරප්පත්තායාති වුත්තං හොති.

2031. **අජානන්තීති** චොරිං අජානන්තී. (ඉදං සික්ඛාපදං.)

2032. **චොරිවුට්ඨාපනං නාමාති** ඉදං සික්ඛාපදං චොරිවුට්ඨාපනසමුට්ඨානං නාම. **වාචචිත්තතොති** ඛණ්ඩසීමං අගන්ත්වා කරොන්තියා වාචාචිත්තෙහි. **කායවාචාදිතො චෙවාති** ගන්ත්වා කරොන්තියා කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති. යථාහ ''කෙනචිදෙව කරණීයෙන පක්කන්තාසු භික්ඛුනීසු අගන්ත්වා ඛණ්ඩසීමං වා නදිං වා යථානිසින්නට්ඨානෙයෙව අත්තනො නිස්සිතකපරිසාය සද්ධිං වුට්ඨාපෙන්තියා වාචාචිත්තතො සමුට්ඨාති, ඛණ්ඩසීමං වා නදිං වා ගන්ත්වා වුට්ඨාපෙන්තියා කායවාචාචිත්තතො සමුට්ඨාතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 683). **ක්‍රියාක්‍රියන්ති** අනාපුච්ඡාවුට්ඨාපනවසෙන කිරියාකිරියං.

චොරිවුට්ඨාපනකථාවණ්ණනා.

2033-4. **ගාමන්තරන්ති** අඤ්ඤං ගාමං. යා එකා සචෙ ගච්ඡෙය්‍යාති සම්බන්ධො. **නදීපාරන්ති** එත්ථාපි එසෙව නයො. නදියා පාරං **නදීපාරං. ''එකා වා''**ති උපරිපි යොජෙතබ්බං. **ඔහීයෙය්‍යාති** විනා භවෙය්‍ය. ඉධ ''අරඤ්ඤෙ''ති සෙසො. අරඤ්ඤලක්ඛණං ''ඉන්දඛීල''ඉච්චාදිනා වක්ඛති. ''එකා වා රත්තිං විප්පවසෙය්‍ය, එකා වා ගණම්හා ඔහීයෙය්‍යා''ති සික්ඛාපදක්කමො, එවං සන්තෙපි ගාථාබන්ධවසෙන **''රත්තිං විප්පවසෙය්‍යා''**ති අන්තෙ වුත්තං . තෙනෙව විභාගවිනිච්ඡයෙ දෙසනාරුළ්හක්කමෙනෙව ''පුරෙරුණොදයායෙවා''තිආදිං වක්ඛති. සා පඨමාපත්තිකං ගරුකං ධම්මං ආපන්නා සියාති යොජනා. පඨමං ආපත්ති එතස්සාති **පඨමාපත්තිකො,** වීතික්කමක්ඛණෙයෙව ආපජ්ජිතබ්බොති අත්ථො. ''ගරුකං ධම්ම''න්ති ඉමිනා සම්බන්ධො. **සකගාමා නික්ඛමන්තියාති** භික්ඛුනියා අත්තනො වසනගාමතො නික්ඛමන්තියා.

2035. **තතො** සකගාමතො.

2036-7. එකෙන පදවාරෙන ඉතරස්ස ගාමස්ස පරික්ඛෙපෙ අතික්කන්තෙ, උපචාරොක්කමෙ වා ථුල්ලච්චයන්ති යොජනා. **අතික්කන්තෙ ඔක්කන්තෙති** එත්ථ ''පරික්ඛෙපෙ උපචාරෙ''ති අධිකාරතො ලබ්භති.

2038-9. **නික්ඛමිත්වාති** අත්තනො පවිට්ඨගාමතො නික්ඛමිත්වා. **අයමෙව නයොති** ''එකෙන පදවාරෙන ථුල්ලච්චයං, දුතියෙන ගරුකාපත්තී''ති අයං නයො.

වතිච්ඡිද්දෙන වා ඛණ්ඩපාකාරෙන වාති යොජනා. **''තථා''**ති ඉමිනා ''පාකාරෙනා''ති එත්ථාපි **වා**-සද්දස්ස සම්බන්ධනීයතං දස්සෙති. ''භික්ඛුවිහාරස්ස භූමි තාසමකප්පියා''ති වක්ඛමානත්තා **විහාරස්ස භූමින්ති** භික්ඛුනිවිහාරභූමි ගහිතා. **''කප්පියන්ති පවිට්ඨත්තා''**ති ඉමිනා වක්ඛමානස්ස කාරණං දස්සෙති. **කොචි දොසොති** ථුල්ලච්චයසඞ්ඝාදිසෙසො වුච්චමානො යො කොචි දොසො.

2040. **තාසන්ති** භික්ඛුනීනං. **''අකප්පියා''**ති ඉමිනා තත්ථාපි පවිට්ඨාය ගාමන්තරපච්චයා ආපත්තිසම්භවමාහ.

2041. ''පඨමං පාදං අතික්කාමෙන්තියා''ති (පාචි. 692) වුත්තත්තා **''හත්ථී…පෙ…. අනාපත්ති සියාපත්ති, පදසා ගමනෙ පනා''**ති වුත්තං.

2042. **''යං කිඤ්චි…පෙ…. ආපත්ති පවිසන්තියා''**ති වුත්තස්සෙවත්ථස්ස උපසංහාරත්තා න පුනරුත්තිදොසො.

2043-4. **ලක්ඛණෙනුපපන්නායාති** ''නදී නාම තිමණ්ඩලං පටිච්ඡාදෙත්වා යත්ථ කත්ථචි උත්තරන්තියා භික්ඛුනියා අන්තරවාසකො තෙමියතී''ති (පාචි. 692) වුත්තලක්ඛණෙන සමන්නාගතාය නදියා. යා පාරං තීරං ගච්ඡතීති යොජනා.

පඨමං පාදං උද්ධරිත්වාන තීරෙ ඨපෙන්තියාති ''ඉදානි පදවාරෙන අතික්කමතී''ති වත්තබ්බකාලෙ පඨමං පාදං උක්ඛිපිත්වා පරතීරෙ ඨපෙන්තියා. ''දුතියපාදුද්ධාරෙ සඞ්ඝාදිසෙසො''ති (පාචි. අට්ඨ. 692) **අට්ඨකථාවචනතො ''අතික්කමෙ''**ති ඉමිනා උද්ධාරො ගහිතො.

2045. **අන්තරනදියන්ති** නදිවෙමජ්ඣෙ. **භණ්ඩිත්වාති** කලහං කත්වා. **ඔරිමං තීරන්ති** ආගතදිසාය තීරං. තථා පඨමෙ ථුල්ලච්චයං , දුතියෙ ගරු හොතීති අත්ථො. ඉමිනා සකලෙන වචනෙන ''ඉතරිස්සා පන අයං පක්කන්තට්ඨානෙ ඨිතා හොති, තස්මා පරතීරං ගච්ඡන්තියාපි අනාපත්ති''ති **අට්ඨකථාපි** උල්ලිඞ්ගිතා.

2046. **රජ්ජුයාති** වල්ලිආදිකාය යාය කායචි රජ්ජුයා.

2047. **පිවිතුන්ති** එත්ථ ''පානීය''න්ති පකරණතො ලබ්භති. අවුත්තසමුච්චයත්ථෙන **අපි**-සද්දෙන භණ්ඩධොවනාදිං සඞ්ගණ්හාති. **අථාති** වාක්‍යාරම්භෙ නිපාතො. ''නහානාදිකිච්චං සම්පාදෙත්වා ඔරිමමෙව තීරං ආගමිස්සාමී''ති ආලයස්ස විජ්ජමානත්තා ආහ **''වට්ටතී''**ති.

2048. පදසානදිං ඔතරිත්වානාති යොජනා. සෙතුං ආරොහිත්වා තථා පදසා උත්තරන්තියා අනාපත්තීති යොජනා.

2049. **ගන්ත්වානාති** එත්ථ ''නදි''න්ති සෙසො. උත්තරණකාලෙ පදසා යාතීති යොජනා.

2050. **වෙගෙනාති** එකෙනෙව වෙගෙන, අන්තරා අනිවත්තිත්වාති අත්ථො.

2051. **''නිසීදිත්වා''**ති ඉදං ''ඛන්ධෙ වා''තිආදීහිපි යොජෙතබ්බං. ඛන්ධාදයො චෙත්ථ සභාගානමෙව ගහෙතබ්බා. **හත්ථසඞ්ඝාතනෙ වාති** උභොහි බද්ධහත්ථවලයෙ වා.

2052-3. **පාසන්ති** හත්ථපාසං. **''ආභොගං විනා''**ති ඉමිනා ''ගමිස්සාමී''ති ආභොගෙ කතෙ අජානන්තියා අරුණෙ උට්ඨිතෙපි අනාපත්තීති දීපිතං හොති. යථාහ ''සචෙ සජ්ඣායං වා සවනං වා අඤ්ඤං වා කිඤ්චි කම්මං කුරුමානා 'පුරෙඅරුණෙයෙව දුතියිකාය සන්තිකං ගමිස්සාමී'ති ආභොගං කරොති, අජානන්තියා එව චස්සා අරුණො උග්ගච්ඡති, අනාපත්තී''ති (පාචි. අට්ඨ. 692). නානාගබ්භෙ වත්තබ්බමෙව නත්ථීති දස්සෙතුමාහ **''එකගබ්භෙපි වා''**ති. එකගබ්භෙපි වා දුතියිකාය හත්ථපාසං අතික්කම්ම අරුණං උට්ඨපෙන්තියා භික්ඛුනියා ආපත්ති සියාති යොජනා.

2054. **දුතියාපාසන්ති** දුතියිකාය හත්ථපාසං. ''ගමිස්සාමී''ති ආභොගං කත්වා ගච්ඡන්තියා සචෙ අරුණං උට්ඨෙති, න දොසොති යොජනා.

2055-6. අඤ්ඤත්ථ පඤ්චධනුසතිකස්ස (පාරා. 654) පච්ඡිමස්ස ආරඤ්ඤකසෙනාසනස්ස වුත්තත්තා තතො නිවත්තෙතුමාහ **''ඉන්දඛීලමතික්කම්මා''**තිආදි. **එත්ථාති** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ. **දීපිතන්ති** **අට්ඨකථාය** ''අරඤ්ඤෙති එත්ථ නික්ඛමිත්වා බහි ඉන්දඛීලා සබ්බමෙතං අරඤ්ඤ''න්ති (පාචි. අට්ඨ. 692) එවං වුත්තලක්ඛණමෙව **අරඤ්ඤං** දස්සිතන්ති අත්ථො.

දුතියිකාය දස්සනූපචාරං විජහන්තියා තස්සාති යොජනා. **''ජහිතෙ''**ති ඉදං අපෙක්ඛිත්වා ''උපචාරෙ''ති විභත්තිවිපරිණාමො කාතබ්බො.

2057. **සාණිපාකාරපාකාරතරුඅන්තරිතෙ** ඨානෙ අසති දස්සනූපචාරෙ සතිපි සවනූපචාරෙ ආපත්ති හොතීති යොජනා.

2058-60. **එත්ථ කථන්ති** යත්ථ දූරෙපි දස්සනං හොති, එවරූපෙ අජ්ඣොකාසෙ ආපත්තිනියමො කථං කාතබ්බොති අත්ථො. අනෙකෙසු ඨානෙසු ''සවනූපචාරාතික්කමෙ''ති වුච්චමානත්තා තත්ථ ලක්ඛණං ඨපෙතුමාහ **''මග්ග…පෙ…. එවරූපකෙ''**ති. එත්ථ ''ඨානෙ''ති සෙසො. **කූජන්තියාති** යථාවණ්ණවවත්ථානං න හොති, එවං අබ්‍යත්තසද්දං කරොන්තියා.

එවරූපකෙ ඨානෙ ධම්මස්සවනාරොචනෙ විය ච මග්ගමූළ්හස්ස සද්දෙන විය ච ''අයො''ති කූජන්තියා තස්සා සද්දස්ස සවනාතික්කමෙ භික්ඛුනියා ගරුකා ආපත්ති හොතීති යොජනා. **''භික්ඛුනියා ගරුකා හොතී''**ති ඉදං ''දුතියිකං න පාපුණිස්සාමී''ති නිරුස්සාහවසෙන වෙදිතබ්බං. තෙනෙව වක්ඛති ''ඔහීයිත්වාථ ගච්ඡන්තී''තිආදි. **එත්ථාති** ''ගණම්හා ඔහීයෙය්‍යා''ති ඉමස්මිං.

2061. අථ ගච්ඡන්තී ඔහීයිත්වාති යොජනා. ''ඉදානි අහං පාපුණිස්සාමී'' ඉති එවං සඋස්සාහා අනුබන්ධති, වට්ටති, දුතියොපචාරාතික්කමෙපි අනාපත්තීති වුත්තං හොති.

2062. ''ගච්ඡතු අයං'' ඉති උස්සාහස්සච්ඡෙදං කත්වා ඔහීනා චෙ, තස්සා ආපත්තීති අජ්ඣාහාරයොජනා.

2063. **ඉතරාපීති** ගන්තුං සමත්ථාපි. **ඔහීයතු අයන්ති වාති** නිරුස්සාහප්පකාරො සන්දස්සිතො. වුත්තත්ථමෙව සමත්ථයිතුමාහ **''සඋස්සාහා න හොති චෙ''**ති.

2064-5. පුරිමා එකකං මග්ගං යාතීති යොජනා. එකමෙව **එකකං. තස්මාති** යස්මා එකිස්සා ඉතරා පක්කන්තට්ඨානෙ තිට්ඨති, තස්මා. **තත්ථාති** තස්මිං ගණම්හාඔහීයනෙ. **පි**-සද්දො එවකාරත්ථො. අනාපත්ති එව පකාසිතාති යොජනා.

2066-7. **ගාමන්තරගතායාති** ගාමසීමගතාය. ''නදියා''ති ඉමිනා සම්බන්ධො. **ආපත්තියොචතස්සොපීති** රත්තිවිප්පවාස ගාමන්තරගමන නදිපාරගමන ගණම්හාඔහීයන සඞ්ඛාතා චතස්සො සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තියො. ගණම්හාඔහීයනමූලකාපත්තියා ගාමතො බහි ආපජ්ජිතබ්බත්තෙපි ගාමන්තරොක්කමනමූලකාපත්තියා අන්තොගාමෙ ආපජ්ජිතබ්බත්තෙපි **එකක්ඛණෙති** ගාමූපචාරං සන්ධායාහ.

2068-9. යා සද්ධිං යාතා දුතියිකා, සා ච පක්කන්තා වා සචෙ හොති, විබ්භන්තා වා හොති, පෙතානං ලොකං යාතා වා හොති, කාලකතා වා හොතීති අධිප්පායො, පක්ඛසඞ්කන්තා වා හොති, තිත්ථායතනසඞ්කන්තා වා හොතීති අධිප්පායො, නට්ඨා වා හොති, පාරාජිකාපන්නා වා හොතීති අධිප්පායො. එවරූපෙ කාලෙ ගාමන්තරොක්කමනාදීනි… පෙ…. අනාපත්තීති ඤාතබ්බන්ති යොජනා. උම්මත්තිකායපි එවං චත්තාරිපි කරොන්තියා අනාපත්තීති යොජනා.

2070. **''අගාමකෙ අරඤ්ඤෙ''**ති ඉදං ගාමාභාවෙන වුත්තං, න විඤ්ඣාටවිසදිසතාය.

2071. ගාමභාවතො නදිපාරගමනගණම්හාඔහීයනාපත්ති න සම්භවති, තස්සාපි සකගාමත්තා ගාමන්තරගමනමූලිකාපත්ති ච දිවසභාගත්තා රත්තිවිප්පවාසමූලිකාපත්ති ච න සම්භවතීති ආහ **''සකගාමෙ…පෙ…. න විජ්ජරෙ''**ති. **යථාකාමන්ති** යථිච්ඡිතං, දුතියිකාය අසන්තියාපීති අත්ථො.

2072. සමුට්ඨානාදයො පඨමන්තිමවත්ථුනා තුල්‍යාති යොජනා.

ගාමන්තරගමනකථාවණ්ණනා.

2073. **සීමාසම්මුතියා චෙවාති** ''සමග්ගෙන සඞ්ඝෙන ධම්මෙන විනයෙන උක්ඛිත්තං භික්ඛුනිං කාරකසඞ්ඝං අනාපුච්ඡා තස්සෙව කාරකසඞ්ඝස්ස ඡන්දං අජානිත්වා ඔසාරෙස්සාමී''ති නවසීමාසම්මන්නනෙ ච. ද්වීහි කම්මවාචාහි දුවෙ ථුල්ලච්චයා හොන්තීති යොජනා.

2074. **කම්මස්ස පරියොසානෙති** ඔසාරණකම්මස්ස අවසානෙ. **තිකසඞ්ඝාදිසෙසන්ති** ''ධම්මකම්මෙ ධම්මකම්මසඤ්ඤා ඔසාරෙති, ආපත්ති සඞ්ඝාදිසෙසස්ස. ධම්මකම්මෙ වෙමතිකා, ධම්මකම්මෙ අධම්මකම්මසඤ්ඤා ඔසාරෙති, ආපත්ති සඞ්ඝාදිසෙසස්සා''ති (පාචි. 697) තිකසඞ්ඝාදිසෙසං වුත්තං. **කම්මන්ති** ච උක්ඛෙපනීයකම්මං. **අධම්මෙ තිකදුක්කටන්ති** ''අධම්මකම්මෙ ධම්මකම්මසඤ්ඤා ඔසාරෙති, ආපත්ති දුක්කටස්ස. අධම්මකම්මෙ වෙමතිකා, අධම්මකම්මසඤ්ඤා ඔසාරෙති, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති තිකදුක්කටං වුත්තං.

2075. **ගණස්සාති** තස්සෙව කාරකගණස්ස. **වත්තෙ වා පන වත්තන්තින්ති** තෙචත්තාලීසප්පභෙදෙ නෙත්තාරවත්තෙ වත්තමානං. තෙචත්තාලීසප්පභෙදං පන **වත්තක්ඛන්ධකෙ** (චූළව. 376) ආවි භවිස්සති. **නෙත්තාරවත්තෙති** කම්මතො නිත්ථරණස්ස හෙතුභූතෙ වත්තෙ.

2077. ඔසාරණං **ක්‍රියං**. අනාපුච්ඡනං **අක්‍රියං**.

චතුත්ථං.

2078-9. **අවස්සුතාති** මෙථුනරාගෙන තින්තා. එවමුපරිපි. **''මනුස්සපුග්ගලස්සා''**ති ඉමිනා යක්ඛාදීනං පටික්ඛෙපො. ''උදකෙ…පෙ…. දුක්කට''න්ති වක්ඛමානත්තා **ආමිසන්ති** අඤ්ඤත්‍ර දන්තපොනා අජ්ඣොහරණීයස්ස ගහණං. **පයොගතොති** පයොගගණනාය.

2080. **එකතොවස්සුතෙති** පුමිත්ථියා සාමඤ්ඤෙන පුල්ලිඞ්ගනිද්දෙසො. කථමෙතං විඤ්ඤායතීති? ''එකතොඅවස්සුතෙති එත්ථ භික්ඛුනියා අවස්සුතභාවො දට්ඨබ්බොති මහාපච්චරියං වුත්තං. මහාඅට්ඨකථායං පනෙතං න වුත්තං, තං පාළියා සමෙතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 701) වුත්තත්තා විඤ්ඤායති. එත්ථ ච **එතං න වුත්තන්ති** ''භික්ඛුනියා අවස්සුතභාවො දට්ඨබ්බො''ති එතං නියමනං න වුත්තං. **තන්ති** තං නියමෙත්වා අවචනං. **පාළියා සමෙතීති** ''එකතොඅවස්සුතෙ''ති (පාචි. 701-702) අවිසෙසෙත්වා වුත්තපාළියා, ''අනවස්සුතොති ජානන්තී පටිග්ගණ්හාතී''ති (පාචි. 703) ඉමාය ච පාළියා සමෙති. යදි හි පුග්ගලස්ස අවස්සුතභාවො නප්පමාණං, කිං ''අනවස්සුතොති ජානන්තී''ති ඉමිනා වචනෙන. ''අනාපත්ති උභො අනවස්සුතා හොන්ති, අනවස්සුතා පටිග්ගණ්හාතී''ති එත්තකමෙව වත්තබ්බං සියා. **අජ්ඣොහාරපයොගෙසු** බහූසු **ථුල්ලච්චයචයො** ථුල්ලච්චයානං සමූහො සියා, පයොගගණනාය බහූනි ථුල්ලච්චයානි හොන්තීති අධිප්පායො.

2081. සම්භවෙ, බ්‍යභිචාරෙ ච විසෙසනං සාත්ථකං භවතීති **"මනුස්සවිග්ගහාන"**න්ති ඉදං විසෙසනං යක්ඛපෙතතිරච්ඡානපදෙහි යොජෙතබ්බං. උභතොඅවස්සුතෙ සති මනුස්සවිග්ගහානං යක්ඛපෙතතිරච්ඡානානං හත්ථතො ච පණ්ඩකානං හත්ථතො ච තථාති යොජනා. **තථා**-සද්දෙනෙත්ථ ''යං කිඤ්චි ආමිසං පටිග්ගණ්හාති, දුක්කටං. අජ්ඣොහාරපයොගෙසු ථුල්ලච්චයවයො සියා''ති යථාවුත්තමතිදිසති.

2082. **එත්ථා**ති ඉමෙසු යක්ඛාදීසු. එකතොඅවස්සුතෙ සති ආමිසං පටිග්ගණ්හන්තියා දුක්කටං. **සබ්බත්ථා**ති සබ්බෙසු මනුස්සාමනුස්සෙසු එකතො, උභතො වා අනවස්සුතෙසු. **උදකෙ දන්තකට්ඨකෙ**ති උදකස්ස, දන්තකට්ඨස්ස ච ගහණෙ. **පරිභොගෙ චා**ති පටිග්ගහණෙ චෙව පරිභොගෙ ච.

2083-4. **උභයාවස්සුතාභාවෙ**ති භික්ඛුනියා, පුග්ගලස්ස ච උභින්නං අවස්සුතත්තෙ අසති යදි ආමිසං පටිග්ගණ්හාති , න දොසොති යොජනා. **අයං** පුරිසපුග්ගලො. **න ච අවස්සුතො**ති නෙව අවස්සුතොති ඤත්වා. යා පන ආමිසං පටිග්ගණ්හාති, තස්සා ච උම්මත්තිකාදීනඤ්ච අනාපත්ති පකාසිතාති යොජනා. ''යා ගණ්හාති, තස්සා අනාපත්ති''ති වුත්තෙපි පරිභුඤ්ජන්තියාව අනාපත්තිභාවො දට්ඨබ්බො.

පඤ්චමං.

2085. **උයොජනෙ**ති ''කිං තෙ අය්‍යෙ එසො පුරිසපුග්ගලො කරිස්සති අවස්සුතො වා අනවස්සුතො වා, යතො ත්වං අනවස්සුතා, ඉඞ්ඝ අය්‍යෙ යං තෙ එසො පුරිසපුග්ගලො දෙති ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා, තං ත්වං සහත්ථා පටිග්ගහෙත්වා ඛාද වා භුඤ්ජ වා''ති (පාචි. 705) වුත්තනයෙන නියොජනෙ. **එකිස්සා**ති උය්‍යොජිකාය. **ඉතරිස්සා**ති උය්‍යොජිතාය. **පටිග්ගහෙ**ති අවස්සුතස්ස හත්ථතො ආමිසපටිග්ගහණෙ. **දුක්කටානි චා**ති උය්‍යොජිකාය දුක්කටානි. **භොගෙසූ**ති උය්‍යොජිතාය තථා පටිග්ගහිතස්ස ආමිසස්ස පරිභොගෙසු. **ථුල්ලච්චයගණො සියා**ති උය්‍යොජිකාය ථුල්ලච්චයසමූහො සියාති අත්ථො.

2086-7. **භොජනස්සාවසානස්මි**න්ති උය්‍යොජිතාය භොජනපරියන්තෙ. **සඞ්ඝාදිසෙසතා**ති උය්‍යොජිකාය සඞ්ඝාදිසෙසාපත්ති හොති.

යක්ඛාදීනන්ති එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන පෙතපණ්ඩකතිරච්ඡානගතා ගහිතා. **තථෙව පුරිසස්ස චා**ති අවස්සුතස්ස මනුස්සපුරිසස්ස. ''ගහණෙ උය්‍යොජනෙ''ති පදච්ඡෙදො. **ගහණෙ**ති උය්‍යොජිතාය ගහණෙ. **උය්‍යොජනෙ**ති උය්‍යොජිකාය අත්තනො උය්‍යොජනෙ. **තෙස**න්ති උදකදන්තපොනානං. **පරිභොගෙ**ති උය්‍යොජිතාය පරිභුඤ්ජනෙ. **දුක්කටං පරිකිත්තිත**න්ති උය්‍යොජිකාය දුක්කටං වුත්තං.

2088. **සෙසස්සා**ති උදකදන්තපොනතො අඤ්ඤස්ස පරිභුඤ්ජිතබ්බාමිසස්ස. **"ගහණුය්‍යොජනෙ"**තිආදි වුත්තනයමෙව.

2089-90. **යා පන** භික්ඛුනී ''අනවස්සුතො''ති ඤත්වා උය්‍යොජෙති, ''කුපිතා වා න පටිග්ගණ්හතී''ති උය්‍යොජෙති, ''කුලානුද්දයතා වාපි න පටිග්ගණ්හතී''ති උය්‍යොජෙති, තස්සා ච උම්මත්තිකාදීනඤ්ච අනාපත්ති පකාසිතාති යොජනා. යථාහ ''අනාපත්ති 'අනවස්සුතො'ති ජානන්තී උය්‍යොජෙති, 'කුපිතා න පටිග්ගණ්හතී'ති උය්‍යොජෙති, 'කුලානුද්දයතාය න පටිග්ගණ්හතී'ති උය්‍යොජෙතී''තිආදි (පාචි. 708).

ඡට්ඨං.

2091. **සත්තම**න්ති ''යා පන භික්ඛුනී කුපිතා අනත්තමනා එවං වදෙය්‍ය බුද්ධං පච්චක්ඛාමී''තිආදිනයප්පවත්තං (පාචි. 710) සත්තමසික්ඛාපදඤ්ච. **අට්ඨම**න්ති ''යා පන භික්ඛුනී කිස්මිඤ්චිදෙව අධිකරණෙ පච්චාකතා''තිආදිනයප්පවත්තං (පාචි. 716) අට්ඨමසික්ඛාපදඤ්ච.

සත්තමට්ඨමානි.

2092. **නවමෙ**ති ''භික්ඛුනියො පනෙව සංසට්ඨා විහරන්තී''තිආදිසික්ඛාපදෙ (පාචි. 722) ච. **දසමෙ**ති ''යා පන භික්ඛුනී එවං වදෙය්‍ය සංසට්ඨාව අය්‍යෙ තුම්හෙ විහරථ, මා තුම්හෙ නානා විහරිත්ථා''තිආදිසික්ඛාපදෙ (පාචි. 728) ච.

නවමදසමානි.

2093. තෙන මහාවිභඞ්ගාගතෙන **දුට්ඨදොසද්වයෙන** ච තත්ථෙව ආගතෙන තෙන සඤ්චරිත්තසික්ඛාපදෙන චාති ඉමෙහි තීහි සද්ධිං ඉධාගතානි ඡ සික්ඛාපදානීති එවං නව පඨමාපත්තිකා . **ඉතො** භික්ඛුනිවිභඞ්ගතො **චත්තාරි** යාවතතියකානි **තතො** මහාවිභඞ්ගතො **චත්තාරි** යාවතතියකානීති එවං **අට්ඨ** යාවතතියකානි, පුරිමානි නව චාති සත්තරස සඞ්ඝාදිසෙසසික්ඛාපදානි මයා චෙත්ථ දස්සිතානීති අධිප්පායො.

ඉති විනයත්ථසාරසන්දීපනියා විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනාය

සඞ්ඝාදිසෙසකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නිස්සග්ගියකථාවණ්ණනා

2094-5. එවං සත්තරසසඞ්ඝාදිසෙසෙ දස්සෙත්වා ඉදානි තදනන්තරානි නිස්සග්ගියානි දස්සෙතුමාහ **"අධිට්ඨානුපගං පත්ත"**න්තිආදි. **"අධිට්ඨානුපගං පත්ත"**න්ති ඉමිනා පදෙන කෙනචි කාරණෙන අනධිට්ඨානුපගෙ පත්තෙ අනාපත්තිභාවං දීපෙති. ''තස්සා''ති ත-සද්දාපෙක්ඛාය **භික්ඛුනීති** එත්ථ ''යා''ති ලබ්භති. **පත්තසන්නිධිකාරණාති** අනධිට්ඨාය, අවිකප්පෙත්වා එකරත්තම්පි පත්තස්ස නික්ඛිත්තකාරණා.

2096. ඉධ ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ සෙසො සබ්බො විනිච්ඡයො කථාමග්ගොති යොජනා, අවසෙසසබ්බවිනිච්ඡයකථාමග්ගොති අත්ථො. **පත්තසික්ඛාපදෙති** මහාවිභඞ්ගපඨමපත්තසික්ඛාපදෙ.

2097. විසෙසොව **විසෙසතා**.

පඨමං.

2098. **අකාලෙති** ''අනත්ථතකථිනෙ විහාරෙ එකාදස මාසා, අත්ථතකථිනෙ විහාරෙ සත්ත මාසා''ති (පාචි. 740 අත්ථතො සමානං) එවං වුත්තෙ අකාලෙ. විකප්පන්තරං දස්සෙතුමාහ **"දින්නං කාලෙපි කෙනචී"**තිආදි. වුත්තවිපරියායෙන කාලනියමො වෙදිතබ්බො. කෙනචි අකාලෙ යං චීවරං දින්නං, කාලෙපි යං චීවරං ආදිස්ස දින්නං, තං අකාලචීවරං නාමාති යොජනා. ආදිස්ස දානප්පකාරං දස්සෙතුමාහ **"සම්පත්තා භාජෙන්තූ"**ති. **නියාමිතන්ති** ''සම්පත්තා භාජෙන්තූ''ති එවං වත්වා දින්නඤ්ච ''ඉදං ගණස්ස, ඉදං තුය්හං දම්මී''ති වත්වා වා දාතුකාමතාය පාදමූලෙ ඨපෙත්වා වා දින්නඤ්ච ආදිස්ස දින්නං නාමාති අත්ථො. යථාහ ''සම්පත්තා භාජෙන්තූ'ති වත්වා වා 'ඉදං ගණස්ස, ඉදං තුම්හාකං දම්මී'ති වත්වා වා දාතුකම්‍යතාය පාදමූලෙ ඨපෙත්වා වා දින්නම්පි ආදිස්ස දින්නං නාම හොතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 740).

2099. **අකාලචීවරන්ති** වුත්තප්පකාරං අකාලචීවරං.

2100. **අත්තනා පටිලද්ධන්ති** තතො යං චීවරං අත්තනා වස්සග්ගෙන පටිලද්ධං. නිස්සජ්ජිත්වා පටිලද්ධකාලෙ කත්තබ්බවිධිං දස්සෙතුමාහ **"ලභිත්වා...පෙ.... නියොජයෙ"**ති. **යථාදානෙ නියොජයෙති** යථා දායකෙන දින්නං, තථා උපනෙතබ්බං, අකාලචීවරපක්ඛෙයෙව ඨපෙතබ්බන්ති වුත්තං හොති.

2101. **තස්සාති** ''යථාදානෙ නියොජයෙ''ති වචනස්ස. විනයකම්මං කත්වා පටිලද්ධම්පි තං පුන සෙවිතුං න ච වට්ටතීති අයමධිප්පායොති යොජනා.

2102. කාලචීවරෙ අකාලවත්ථසඤ්ඤාය දුක්කටන්ති යොජනා. **උභයත්ථපීති** අකාලචීවරෙපි කාලචීවරෙපි. වෙමතිකාය තථා දුක්කටන්ති යොජනා.

2103. **උභයත්ථපි චීවරෙ** කාලචීවරෙ ච අකාලචීවරෙ චාති උභයචීවරෙපි කාලචීවරසඤ්ඤාය භාජාපෙන්තියා නදොසොති යොජනා. සචිත්තකසමුට්ඨානත්තයං සන්ධායාහ **"තිසමුට්ඨානතා"**ති.

දුතියං.

2104. **සචෙ සයං අච්ඡින්දති** අඤ්ඤාය භික්ඛුනියා සද්ධිං චීවරං පරිවත්තෙත්වා පච්ඡා ''තුය්හං චීවරං ත්වමෙව ගණ්හ, මය්හං චීවරං දෙහී''ති එවං යදි සයං අච්ඡින්දති. එත්ථ ''සකසඤ්ඤාය''ති සෙසො. සකසඤ්ඤාය ගහිතත්තා පාචිත්තියං, දුක්කටඤ්ච වුත්තං, ඉතරථා භණ්ඩග්ඝෙන කාරෙතබ්බො.

2105. **ඉතරෙසූති** අබන්ධනඤ්ච ආණත්තිබහුත්තඤ්ච සඞ්ගණ්හාති. තෙනාහ **"වත්ථූනං පයොගස්ස වසා සියා"**ති.

2106. **"තිකපාචිත්තී"**ති ඉදමපෙක්ඛිත්වා ''උද්දිට්ඨා''ති සම්බන්ධනීයං, උපසම්පන්නාය උපසම්පන්නසඤ්ඤා, වෙමතිකා, අනුපසම්පන්නසඤ්ඤාති එතාසං වසෙන තිකපාචිත්ති වුත්තාති අත්ථො. **අඤ්ඤස්මිං පරික්ඛාරෙති** උපසම්පන්නානුපසම්පන්නානං අඤ්ඤස්මිං පරික්ඛාරෙ. **ඉතරිස්සාති** අනුපසම්පන්නාය. **තිකදුක්කටන්ති** අනුපසම්පන්නාය උපසම්පන්නසඤ්ඤාවෙමතිකාඅනුපසම්පන්නසඤ්ඤානං වසෙන තිකදුක්කටං උද්දිට්ඨං.

2107. **තාය වා දීයමානං** තාය අඤ්ඤාය භික්ඛුනියා දුට්ඨාය වා තුට්ඨාය වා දීයමානං ගණ්හන්තියා, තස්සා විස්සාසමෙව වා ගණ්හන්තියා අනාපත්තීති යොජනා. **"තිසමුට්ඨානතා මතා"**ති ඉදං වුත්තත්ථමෙව.

තතියං.

2108. යා පන භික්ඛුනී ‘‘කිං තෙ, අයෙය, අඵාසු, කිං ආහරීයතූ’’ති වුත්තා අඤ්ඤං විඤ්ඤාපෙත්වා තං ආහටං පටික්ඛිපිත්වා තඤ්ච අඤ්ඤඤ්ච ගණ්හිතුකාමා සචෙ අඤ්ඤං විඤ්ඤාපෙති, තස්සා විඤ්ඤත්තිදුක්කටං, ලාභා නිස්සග්ගියං සියාති සාධිප්පායයොජනා. විඤ්ඤත්තියා දුක්කටං **විඤ්ඤත්තිදුක්කටං**.

2109-11. **තිකපාචිත්තියං වුත්තන්ති** ‘‘අඤ්ඤෙ අඤ්ඤසඤ්ඤා, අඤ්ඤෙ වෙමතිකා, අඤ්ඤෙ අනඤ්ඤසඤ්ඤා අඤ්ඤං විඤ්ඤාපෙත්වා අඤ්ඤං විඤ්ඤාපෙති, නිස්සග්ගියං පාචිත්තිය’’න්ති (පාචි. 751) තිකපාචිත්තියං වුත්තං. **අනඤ්ඤෙ ද්විකදුක්කටන්ති** අනඤ්ඤෙ අඤ්ඤසඤ්ඤාය, වෙමතිකාය ච වසෙන ද්විකදුක්කටං. **‘‘අනඤ්ඤෙනඤ්ඤසඤ්ඤාය’’**තිආදිනා අනාපත්තිවිසයො දස්සිතො. ‘‘අනඤ්ඤෙ අනඤ්ඤසඤ්ඤාය’’ති පදච්ඡෙදො. අනඤ්ඤෙ අනඤ්ඤසඤ්ඤාය විඤ්ඤාපෙන්තියා අනාපත්ති. **තස්මිං** පඨමවිඤ්ඤාපිතෙ අප්පහොන්තෙ වා තඤ්ඤෙව වා විඤ්ඤාපෙන්තියා අනාපත්ති. අඤ්ඤෙනපි අත්ථෙ සති තෙන සද්ධිං අඤ්ඤං විඤ්ඤාපෙන්තියා අනාපත්ති. ඉදං වුත්තං හොති – සචෙ පඨමං සප්පි විඤ්ඤත්තං, ‘‘ආමකමංසං පචිතබ්බ’’න්ති ච වෙජ්ජෙන වුත්තත්තා තෙලෙන අත්ථො හොති, තතො ‘‘තෙලෙනාපි මෙ අත්ථො’’ති එවං අඤ්ඤඤ්ච විඤ්ඤාපෙතීති. ආනිසංසඤ්ච දස්සෙත්වා තතො අඤ්ඤං විඤ්ඤාපෙන්තියාපි අනාපත්තීති ඤාතබ්බන්ති යොජනා. ඉදං වුත්තං හොති – සචෙ කහාපණස්ස සප්පි ආභතං හොති, ඉමිනා මූලෙන දිගුණං තෙලං ලබ්භති, තෙලෙනාපි ච ඉදං කිච්චං නිප්පජ්ජති, තස්මා තෙලමාහරාති එවං ආනිසංසං දස්සෙත්වා විඤ්ඤාපෙතීති.

චතුත්ථං.

2112-3. පුබ්බං අඤ්ඤං චෙතාපෙත්වාති යොජනා, අත්තනො කප්පියභණ්ඩෙන ‘‘ඉදං නාම ආහරා’’ති පුබ්බං අඤ්ඤං පරිවත්තාපෙත්වාති අත්ථො. **එවන්ති** එත්ථ ‘‘වුත්තෙ’’ති සෙසො. ධනෙන නිබ්බත්තං **ධඤ්ඤං,** අත්තනො ධනෙන නිප්ඵාදිතත්තා තෙලාදි ඉධ ‘‘ධඤ්ඤ’’න්ති අධිප්පෙතං, න වීහාදි. එවං වුත්තෙ මය්හං අඤ්ඤං ධඤ්ඤං ආනෙත්වා දෙති ඉති සඤ්ඤාය පච්ඡා අඤ්ඤං චෙතාපෙය්‍යාති යොජනා, න මෙ ඉමිනා අත්ථො, අඤ්ඤං ආහරාති වුත්තෙ ඉදඤ්ච දත්වා අඤ්ඤඤ්ච ආහරිත්වා දෙතීති සඤ්ඤාය ‘‘න මෙ ඉදං රුච්චති, අඤ්ඤං ආහරා’’ති පච්ඡා අඤ්ඤං පරිවත්තාපෙය්‍යාති අත්ථො. **චෙතාපනපයොගෙනාති** ආණත්තාය චෙතාපනවසෙන. **මූලට්ඨායාති** ආණාපිකාය. තෙන ච අඤ්ඤෙන වා මූලෙන ආභතං හොතු, තස්ස ලාභෙ නිස්සග්ගියං හොතීති යොජනා.

2114. **සෙසන්ති** තිකපාචිත්තියාදිකං විනිච්ඡයවිසෙසං.

පඤ්චමං.

2115-6. **අඤ්ඤදත්ථාය දින්නෙනාති** උපාසකෙහි ‘‘එවරූපං ගහෙත්වා භාජෙත්වා පරිභුඤ්ජථා’’ති අඤ්ඤස්සත්ථාය දින්නෙන. **‘‘සඞ්ඝිකෙන පරික්ඛාරෙනා’’**ති ඉමිනා සම්බන්ධො. **පරික්ඛාරෙනාති** කප්පියභණ්ඩෙන. **සඞ්ඝිකෙනාති** සඞ්ඝස්ස පරිච්චත්තෙන. **ඉධාති** ඉමස්මිං සාසනෙ. **තස්සාති** යාය චෙතාපිතං. **නිස්සග්ගියං සියාති** එත්ථ නිස්සට්ඨපටිලද්ධං යථාදානෙ උපනෙතබ්බන්ති වත්තබ්බං. යථාහ ‘‘නිස්සට්ඨං පටිලභිත්වා යථාදානෙ උපනෙතබ්බ’’න්ති (පාචි. 761). ඉදං හෙට්ඨා වුත්තත්ථාධිප්පායමෙව. **එත්ථාති** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ. ‘‘අනඤ්ඤදත්ථිකෙ අඤ්ඤදත්ථිකසඤ්ඤා, ආපත්ති දුක්කටස්ස. අනඤ්ඤදත්ථිකෙ වෙමතිකා, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති වුත්තත්තා ආහ **‘‘අනඤ්ඤදත්ථිකෙ නිද්දිට්ඨං ද්විකදුක්කට’’**න්ති. ඉමිනා ච ‘‘අඤ්ඤදත්ථිකෙ තිකපාචිත්තිය’’න්ති ඉදං වුත්තමෙව. ‘‘අඤ්ඤදත්ථිකෙ අඤ්ඤදත්ථිකසඤ්ඤා, වෙමතිකා, අනඤ්ඤදත්ථිකසඤ්ඤා අඤ්ඤං චෙතාපෙති, නිස්සග්ගියං පාචිත්තිය’’න්ති (පාචි. 761) හි වුත්තං.

2117. **සෙසකන්ති** යදත්ථාය දින්නං, තං චෙතාපෙත්වා ආහරිත්වා අතිරිත්තං මූලං අඤ්ඤදත්ථාය උපනෙන්තියා අනාපත්තීති යොජෙතබ්බං. **සාමිකෙ පුච්ඡිත්වාති** ‘‘තුම්හෙහි චීවරත්ථාය දින්නං, අම්හාකඤ්ච චීවරං සංවිජ්ජති, තෙලාදීහි පන අත්ථො’’ති එවං සාමිකෙ පුච්ඡිත්වා. **තන්ති** තං චෙතාපන්නං. **ආපදාසූති** භික්ඛුනීහි විහාරං පහාය ගමනාරහමුපද්දවො ගහිතො. යථාහ ‘‘ආපදාසූති තථාරූපෙසු උපද්දවෙසු භික්ඛුනියො විහාරං ඡඩ්ඩෙත්වා පක්කමන්ති, එවරූපාසු ආපදාසු යං වා තං වා චෙතාපෙතුං වට්ටතී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 762).

2118. **සයං යාචිතකං විනාති** ‘‘සංයාචිතක’’න්ති පදං විනා, එත්තකමෙව විසදිසන්ති වුත්තං හොති.

ඡට්ඨසත්තමානි.

2119. අධිකවචනං දස්සෙතුමාහ **‘‘මහාජනිකසඤ්ඤාචිකෙනා’’**ති. **පදතාධිකාති** පදමෙව **පදතා. මහාජනිකෙනාති** ගණස්ස පරිච්චත්තෙන. **සඤ්ඤාචිකෙනාති** සයං යාචිතකෙන.

2120. **අනන්තරසමා මතාති** ඉධ ‘‘පුග්ගලිකෙනා’’ති පදං විනා සමුට්ඨානාදිනා සද්ධිං සබ්බෙ විනිච්ඡයා අනන්තරසික්ඛාපදසදිසා මතාති අත්ථො. ‘‘යා පන භික්ඛුනී අඤ්ඤදත්ථිකෙන පරික්ඛාරෙන අඤ්ඤුද්දිසිකෙන

පුග්ගලිකෙනා''ති හි සික්ඛාපදං. **පුග්ගලිකෙනාති** එකභික්ඛුනියා පරිච්චත්තෙන. ''කිඤ්චිපි''ති ලිඛන්ති. **''කොචිපී''**ති පාඨො සුන්දරො ''විසෙසො''ති ඉමිනා තුල්‍යාධිකරණත්තා.

අට්ඨමනවමදසමානි.

පඨමො වග්ගො.

2121-2. චත්තාරි කංසානි සමාහටානි, චතුන්නං කංසානං සමාහාරො වා **චතුක්කංසං,** චතුක්කංසතො අතිරෙකං අතිරෙකචතුක්කංසං, තෙන අතිරෙකචතුක්කංසග්ඝනකං පාවුරණමාහ, උපචාරෙන **''අතිරෙකචතුක්කංස''**න්ති වුත්තං. කංසපරිමාණං පනෙත්ථ සයමෙව වක්ඛති ''කහාපණචතුක්කං තු, කංසො නාම පවුච්චති''ති. තස්මා අතිරෙකසොළසකහාපණග්ඝනකන්ති අත්ථො. **ගරුපාවුරණන්ති** සීතකාලෙ පාරුපිතබ්බපාවුරණං. **චෙතාපෙය්‍යාති** විඤ්ඤාපෙය්‍ය. චත්තාරි සච්චානි සමාහටානි, චතුන්නං වා සච්චානං සමාහාරො **චතුසච්චං,** තං පකාසෙති සීලෙනාති **චතුසච්චප්පකාසී,** තෙන, චතුන්නං අරියසච්චානං නිද්දිසකෙන සම්මාසම්බුද්ධෙන. **පයොගෙති** ''දෙහී''ති එවං විඤ්ඤාපනපයොගෙ. **ලාභෙති** පටිලාභෙ.

චතුන්නං සමූහො **චතුක්කං,** කහාපණානං චතුක්කං කහාපණචතුක්කං. කහාපණො චෙත්ථ තංතංකාලෙ, තංතංපදෙසෙ ච වොහාරූපගො ගහෙතබ්බො. ඉමා වුත්තප්පකාරා නිස්සග්ගියාවසානාපත්තියො ''ඤාතකානඤ්ච සන්තකෙ''ති අනාපත්තිවිසයෙ වක්ඛමානත්තා ''යදා යෙන අත්ථො, තදා තං වදෙය්‍යාථා''ති එවං නිච්චපවාරණං අකත්වා තස්මිං කාලෙ කිස්මිඤ්චි ගුණෙ පසීදිත්වා ''වදෙය්‍යාථ යෙන අත්ථො''ති එවං පවාරිතට්ඨානෙ සම්භවන්තීති දට්ඨබ්බා.

2123-5. ඌනකචතුක්කංසෙ අතිරෙකසඤ්ඤා, ආපත්ති දුක්කටස්ස. ඌනකචතුක්කංසෙ වෙමතිකා, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති වුත්තත්තා ආහ **''ඌනකෙ තු චතුක්කංසෙ, උද්දිට්ඨං ද්විකදුක්කට''**න්ති. ඉමිනා ''අතිරෙකචතුක්කංසෙ අතිරෙකසඤ්ඤා, වෙමතිකා, ඌනකසඤ්ඤා චෙතාපෙති, නිස්සග්ගියං පාචිත්තිය''න්ති තිකපාචිත්තියඤ්ච දස්සිතං හොති.

ගරුකන්ති ගරුපාවුරණං. **තදූනං වාති** චතුක්කංසතො ඌනකං වා. **ඤාතකානඤ්චාති** එත්ථ ච-සද්දෙන පවාරිතානං සඞ්ගහො. යථාහ අනාපත්තිවාරෙ ''ඤාතකානං, පවාරිතාන''න්ති (පාචි. 787). එත්ථ ච ''අතිරෙකචතුක්කංසම්පී''ති වත්තබ්බං **''තදූනං වා''**ති ඉමිනා චතුක්කංසූනස්ස වුත්තත්තා. **''අප්පමෙව වා''**ති ඉමිනා අතිරෙකචතුක්කංසෙපි මහග්ඝතරං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං.

එකාදසමං.

2126-7. ''ලහුපාවුරණං පන භික්ඛුනියා චෙතාපෙන්තියා අඩ්ඪතෙය්‍යකංසපරමං චෙතාපෙතබ්බ''න්ති (පාචි. 789) වචනතො **ලහුපාවුරණන්ති** එත්ථ ''චෙතාපෙන්තියා භික්ඛුනියා''ති ච **අඩ්ඪතෙය්‍යකංසග්ඝනන්ති** එත්ථ ''චෙතාපෙතබ්බ''න්ති ච සෙසො. **ලහුපාවුරණන්ති** උණ්හකාලෙ පාවුරණං. තිණ්ණං පූරණො **තෙය්‍යො,** අඩ්ඪො තෙය්‍යො අස්සාති **අඩ්ඪතෙය්‍යො,** අඩ්ඪතෙය්‍යො ච සො කංසො චාති **අඩ්ඪතෙය්‍යකංසො,** තං අග්ඝතීති **අඩ්ඪතෙය්‍යකංසග්ඝනං,** දසකහාපණග්ඝනකන්ති අත්ථො. **තතොති** අඩ්ඪතෙය්‍යකංසග්ඝනකතො. යං පන පාවුරණං අඩ්ඪතෙය්‍යකංසග්ඝනකං, තං ලහුපාවුරණං . **තතො** අඩ්ඪතෙය්‍යකංසග්ඝනකතො ලහුපාවුරණතො. **උත්තරින්ති** අතිරෙකං. අඩ්ඪතෙය්‍යකංසග්ඝනකං යං පාවුරණං යා භික්ඛුනී චෙතාපෙති , තස්ස පාවුරණස්ස පටිලාභෙ **තස්සා** භික්ඛුනියා නිස්සග්ගියපාචිත්තියා වුත්තාති යොජනා.

''අනන්තරසමං සෙස''න්ති ඉදං සමත්ථෙතුමාහ **''නත්ථි කාචි විසෙසතා''**ති. විසෙසොයෙව **විසෙසතා.**

ද්වාදසමං.

2128. ඉදානි පාතිමොක්ඛුද්දෙසෙ ආගතෙසු සමතිංසනිස්සග්ගියෙසු කෙසඤ්චි අත්තනො අවචනෙ කාරණඤ්ච අවුත්තෙහි සද්ධිං වුත්තානං ගහණඤ්ච දස්සෙතුමාහ **''සාධාරණානී''**තිආදි. හි යස්මා භික්ඛුනීනං භික්ඛූහි **සාධාරණානි** යානි සික්ඛාපදානි **සෙසානි** ඉධ වුත්තෙහි අඤ්ඤානි, **තානි අට්ඨාරස** සික්ඛාපදානි චෙව ඉධ වුත්තසරූපානි ද්වාදස සික්ඛාපදානි චෙති ඉච්චෙවං නිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදානි සමතිංසෙව හොන්තීති යොජනා.

ඉති විනයත්ථසාරසන්දීපනියා විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනාය

නිස්සග්ගියකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පාචිත්තියකථාවණ්ණනා

2129-30. එවං තිංස නිස්සග්ගියපාචිත්තියානි දස්සෙත්වා ඉදානි සුද්ධපාචිත්තියානි දස්සෙතුමාහ **“ලසුණ”**න්තිආදි. **ලසුණ**න්ති එත්ථ ඉති-සද්දො ලුත්තනිද්දිට්ඨො. ‘‘ලසුණං’’ඉති භණ්ඩිකං **වුත්තං** අට්ඨකථායං (පාචි. අට්ඨ. 793-795). චතුපඤ්චමිඤ්ජාදිප්පභෙදං භණ්ඩිකං **ලසුණං** නාම, න තතො ඌනං. තෙනාහ **“න එකද්විතිමිඤ්ජක”**න්ති. පක්කලසුණතො, සීහළදීපසම්භවතො ච විසෙසමාහ **“ආමකං මාගධංයෙවා”**ති. මගධෙසු ජාතං **මාගධං,** ‘‘වුත්ත’’න්ති ඉමිනා සම්බන්ධො. යථාහ ‘‘මගධරට්ඨෙ ජාතලසුණමෙව හි ඉධ ලසුණන්ති අධිප්පෙත’’න්ති (පාචි. අට්ඨ. 795). තං ‘‘ඛාදිස්සාමී’’ති ගණ්හතීති සම්බන්ධො. වුත්තප්පකාරං පාචිත්තියඤ්ච අජ්ඣොහාරවසෙනාති දස්සෙතුමාහ **“අජ්ඣොහාරවසෙනෙව, පාචිත්තිං පරිදීපයෙ”**ති.

2131. තදෙව වක්ඛති **“ද්වෙ තයො”**තිආදිනා. **සද්ධි**න්ති එකතො. **සඞ්ඛාදිත්වා**ති ගලබිලං අප්පවෙසෙත්වා දන්තෙහි සංචුණ්ණියන්තී ඛාදිත්වා. **අජ්ඣොහරති** පරගලං කරොති.

2132. **තත්ථා**ති තස්මිං භණ්ඩිකලසුණෙ. **“මිඤ්ජානං ගණනායා”**ති ඉමිනා අජ්ඣොහාරපයොගගණනායෙව දීපිතා. යථාහ ‘‘භින්දිත්වා එකෙකං මිඤ්ජං ඛාදන්තියා පන පයොගගණනාය පාචිත්තියානී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 795).

2133. සභාවතො වට්ටන්තෙවාති යොජනා.

2135. යථාවුත්තපලණ්ඩුකාදීනං නානත්තං දස්සෙතුමාහ **“එකා මිඤ්ජා”**තිආදි. ඉධ මිඤ්ජානං වසෙනෙව නානත්තං දස්සිතං. **අට්ඨකථායං** පන වණ්ණවසෙනාපි. යථාහ ‘‘පලණ්ඩුකො පණ්ඩුවණ්ණො හොති. භඤ්ජනකො ලොහිතවණ්ණො. හරිතකො හරිතපණ්ණවණ්ණො’’ති (පාචි. අට්ඨ. 797).

2136. ‘‘සාළවෙ උත්තරිභඞ්ගකෙ’’ති පදච්ඡෙදො. ‘‘බදරසාළවාදීසූ’’ති (පාචි. අට්ඨ. 797) **අට්ඨකථා**වචනතො එත්ථ බදර-සද්දො සෙසො. **බදරසාළවං** නාම බදරඵලානි සුක්ඛාපෙත්වා චුණ්ණෙත්වා කාතබ්බා ඛාදනීයවිකති. **උම්මත්තිකාදීන**න්ති එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන ආදිකම්මිකා ගහිතා. යථාහ ‘‘උම්මත්තිකාය ආදිකම්මිකායා’’ති (පාචි. 797).

පඨමං.

2137. **සම්බාධෙ**ති පටිච්ඡන්නොකාසෙ. තස්ස විභාගං දස්සෙතුමාහ **“උපකච්ඡෙසු මුත්තස්ස කරණෙපි වා”**ති.

2138. අස්සා තථා පාචිත්තීති සම්බන්ධො. **“න ලොමගණනායා”**ති ඉමිනා ‘‘පයොගගණනායා’’ති ඉදමෙව සමත්ථයති.

2139. **ආබාධෙ**ති කණ්ඩුආදිකෙ රොගෙ. යථාහ – ‘‘ආබාධපච්චයාති කණ්ඩුකච්ඡුආදිආබාධපච්චයා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 801). **මග්ගසංවිධානසමා මතා**ති භික්ඛුනියා සංවිධාය එකද්ධානසික්ඛාපදෙන සදිසා මතා ඤාතාති අත්ථො.

දුතියං.

2140. පදුමස්ස වා පුණ්ඩරීකස්ස වා අන්තමසො කෙසරෙනාපි කාමරාගෙන **මුත්තකරණස්ස තලඝාතනෙ** මුත්තකරණම්පි පහාරදානෙ පාචිත්ති හොතීති යොජනා. **කෙසරෙනාපී**ති **අපි**-සද්දෙන මහාපදුමපණ්ණෙහි වත්තබ්බමෙව නත්ථීති දීපෙති. යථාහ – ‘‘අන්තමසො උප්පලපත්තෙනාපීති එත්ථ පත්තං තාව මහන්තං, කෙසරෙනාපි පහාරං දෙන්තියා ආපත්තියෙවා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 803).

2141. **තත්ථා**ති තස්මිං මුත්තකරණතලෙ.

තතියං.

2142. යා පන භික්ඛුනී **කාමරාගපරෙතා** කාමරාගෙන පීළිතා අත්තනො **බ්‍යඤ්ජනෙ** මුත්තපථෙ උප්පලපත්තම්පි පවෙසෙති, **න වට්ටති** පාචිත්ති හොතීති යොජනා. **පි**-සද්දෙන ‘‘කෙසරමත්තම්පි පන පවෙසෙන්තියා ආපත්තියෙවා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 812) **අට්ඨකථා** උල්ලිඞ්ගිතා.

2143-4. යදෙවං ‘‘ජතුමට්ඨකෙ පාචිත්තිය’’න්ති කස්මා වුත්තන්ති ආහ **“ඉදං…පෙ…. ජතුමට්ඨක”**න්ති. **ඉදං ජතුමට්ඨකං වත්ථුවසෙනෙව වුත්ත**න්ති ‘‘අථ ඛො සා භික්ඛුනී ජතුමට්ඨකං ආදියිත්වා ධොවිතුං විස්සරිත්වා එකමන්තං ඡඩ්ඩෙසි. භික්ඛුනියො මක්ඛිකාහි සම්පරිකිණ්ණං පස්සිත්වා එවමාහංසු ‘කස්සිදං කම්ම’න්ති. සා එවමාහ ‘මය්හිදං

කම්ම'න්ති. යා තා භික්ඛුනියො අප්පිච්ඡා, තා උජ්ඣායන්ති ඛියාන්ති විපාචෙන්ති 'කථඤ්හි නාම භික්ඛුනී ජතුමට්ඨකං ආදියිස්සතී''ති (පාචි. 806) ආගතවත්ථුවසෙනෙව වුත්තං, න තං විනා අඤ්ඤස්ස වට්ටකස්ස සම්භවතොති අධිප්පායො. **ජතුමට්ඨකං** නාම ජතුනා කතො මට්ඨදණ්ඩකො.

දණ්ඩන්ති එත්ථ ''යං කිඤ්චි''ති සෙසො. යථාහ ''අන්තමසො උප්පලපත්තම්පි මුත්තකරණං පවෙසෙතී''ති (පාචි. 808). එතම්පි ච අතිමහන්තං, කෙසරමත්තම්පි පන පවෙසෙන්තියා ආපත්ති එව. **එළාලුකන්ති** කක්කාරිඵලං වා. **තස්මින්ති** අත්තනො මුත්තකරණෙ.

2145. **ආබාධපච්චයාති** මුත්තකරණප්පදෙසෙ ජාතවණාදිම්හි වණට්ඨානනිරූපනාදිපච්චයා.

චතුත්ථං.

2146. **අග්ගපබ්බද්වයාධිකන්ති** අග්ගපබ්බද්වයතො කෙසග්ගමත්තම්පි අධිකං. යථාහ ''අන්තමසො කෙසග්ගමත්තම්පි අතික්කාමෙති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා''ති (පාචි. 812). **දකසුද්ධිං කරොන්තියාති** මුත්තකරණට්ඨානෙ ධොවනං කරොන්තියා. යථාහ ''උදකසුද්ධිකං නාම මුත්තකරණස්ස ධොවනා වුච්චතී''ති (පාචි. 812).

2147. **''තීණී''**ති ඉමිනා එකඞ්ගුලියා පබ්බද්වයස්ස පවෙසෙත්වා ධොවනෙ දොසාභාවං දීපෙති. **දීඝතොති** අඞ්ගුලියා දීඝතො. තීණි පබ්බානි ගම්භීරතො මුත්තකරණෙ පවෙසෙත්වා උදකසුද්ධිං ආදියන්තියා පාචිත්තියං භවෙති යොජනා.

2148. තිස්සො, චතස්සො වා අඞ්ගුලියො එකතො කත්වා විත්ථාරෙන පවෙසනෙ එකපබ්බෙපි පවිට්ඨෙ ''ද්වඞ්ගුලපබ්බපරම''න්ති නියමිතප්පමාණාතික්කමතො ආහ **''එකපබ්බම්පි යා පනා''**ති. **යා පන** භික්ඛුනී චතුන්නං වාපි අඞ්ගුලීනං තිස්සන්නං වාපි අඞ්ගුලීනං එකපබ්බම්පි විත්ථාරතො පවෙසෙති, තස්සා පාචිත්තියං සියාති යොජනා.

2149. **ඉතීති** එවං. **සබ්බප්පකාරෙනාති** ගම්භීරපවෙසනාදිනා සබ්බෙන පකාරෙන. **අභිබ්‍යත්තතරං කත්වාති** සුපාකටතරං කත්වා. **අයමත්ථොති** ''එකිස්සඞ්ගුලියා තීණී''තිආදිනා වුත්තො අයමත්ථො.

2150. ද්වඞ්ගුලපබ්බෙ දොසො නත්ථීති යොජනා. උදකසුද්ධිපච්චයෙ පන සතිපි ඵස්සසාදියනෙ යථාවුත්තපරිච්ඡෙදෙ අනාපත්ති. **අධිකම්පීති** ද්වඞ්ගුලපබ්බතො අධිකම්පි. උදකසුද්ධිං කරොන්තියා දොසො නත්ථීති යොජනා.

2151. තථා උදකසුද්ධිං කරොන්තීනං උම්මත්තිකාදීනං අනාපත්ති පකාසිතාති යොජනා.

පඤ්චමං.

2152. **භුඤ්ජතො පන භික්ඛුස්සාති** පඤ්චන්නං භොජනානං අඤ්ඤතරං භුඤ්ජතො භික්ඛුස්ස. යථාහ ''භුඤ්ජන්තස්සාති පඤ්චන්නං භොජනානං අඤ්ඤතරං භොජනං භුඤ්ජන්තස්සා''ති (පාචි. 817). **පානීයං වා විධූපනං වාති** වක්ඛමානං පානීයං, බීජනීයඤ්ච. **උපතිට්ඨෙය්‍යාති** ''හත්ථපාසෙ තිට්ඨති''ති (පාචි. 817) වචනතො එත්ථ **උප**-සද්දො හත්ථපාසසඞ්ඛාතං සමීපං වදතීති වෙදිතබ්බං.

2153. වත්ථකොණාදි යා කාචි ''බීජනී''ති වුච්චතීති යොජනා, ඉමිනා ''බීජනිකිච්චං සම්පාදෙස්සාමී''ති අධිට්ඨාය ගහිතචීවරකොණප්පකාරං යං කිඤ්චි ''බීජනී''ති වුච්චතීති අත්ථො.

2154. ''අථ ඛො සා භික්ඛුනී තස්ස භික්ඛුනො භුඤ්ජන්තස්ස පානීයෙන ච විධූපනෙන ච උපතිට්ඨිත්වා අච්චාවදති. අථ ඛො සො භික්ඛු තං භික්ඛුනිං අපසාදෙති 'මා, භගිනි, එවරූපං අකාසි, නෙතං කප්පතී'ති. 'පුබ්බෙ මං ත්වං එවඤ්ච එවඤ්ච කරොසි, ඉදානි එත්තකං න සහසී'ති පානීයථාලකං මත්ථකෙ ආසුම්භිත්වා විධූපනෙන පහාරං අදාසී''ති (පාචි. 815) ඉමස්මිං **වත්ථුම්හි** භික්ඛුහි ආරොචිතෙ ''කථඤ්හි නාම, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනී භික්ඛුස්ස පහාරං දස්සතී''තිආදීනි (පාචි. 815) වත්වා ''යා පන භික්ඛුනී භික්ඛුස්ස භුඤ්ජන්තස්ස පානීයෙන වා විධූපනෙන වා උපතිට්ඨෙය්‍ය, පාචිත්තිය''න්ති (පාචි. 816) වුත්තත්තා පහාරපච්චයා නු ඛොති ආසඞ්කං නිවත්තෙතුමාහ **''හත්ථපාසෙ ඉධ ඨානපච්චයාපත්ති දීපිතා''**ති. එත්ථ ච **ආසුම්භිත්වාති** පාතෙත්වා. **ඉධාති** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ. ''න, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනියා භික්ඛුස්ස පහාරො දාතබ්බො. යා දදෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (චූළව. 420) **භික්ඛුනික්ඛන්ධකෙ** වුත්තං ගහෙත්වා ආහ **''පහාරපච්චයා වුත්තං, ඛන්ධකෙ දුක්කටං විසුං''**න්ති. ඉමිනා වුත්තස්සෙවත්ථස්ස කාරණං දස්සිතං හොති.

2155. **හත්ථපාසං ජහිත්වා**ති එත්ථ ''භොජනං භුඤ්ජතො''ති ච **ඛාදනං ඛාදතො**ති එත්ථ ''හත්ථපාසෙ''ති ච වත්තබ්බං . භොජනං භුඤ්ජතො හත්ථපාසං ජහිත්වා උපතිට්ඨන්තියා වා ඛාදනං ඛාදතො හත්ථපාසෙ උපතිට්ඨන්තියා වා හොති ආපත්ති දුක්කටන්ති යොජනා.

2156. **දෙතී**ති පානීයං වා සූපාදිං වා ''ඉමං පිවථ, ඉමිනා භුඤ්ජථා''ති දෙති. තාලවණ්ටං ''ඉමිනා බීජන්තා භුඤ්ජථා''ති දෙති. **දාපෙතී**ති අඤ්ඤෙන උභයම්පි දාපෙති. **ඉදං** සික්ඛාපදං සමුට්ඨානතො එළකලොමෙන සමං මතන්ති යොජනා.

ඡට්ඨං.

2157. **විඤ්ඤත්වා**ති සයං විඤ්ඤත්වා, අඤ්ඤාය වා විඤ්ඤාපෙත්වා. ''විඤ්ඤත්වා වා විඤ්ඤාපෙත්වා වා''ති (පාචි. 821) හි සික්ඛාපදං. **ආමකං ධඤ්ඤ**න්ති අපක්කං අභට්ඨං සාලිආදිකං සත්තවිධං ධඤ්ඤං. යථාහ – ''ආමකධඤ්ඤං නාම සාලි වීහි යවො ගොධුමො කඞ්ගු වරකො කුද්රූසකො''ති (පාචි. 822). **කොට්ටෙත්වා**ති මුසලෙහි කොට්ටෙත්වා. යදි පරිභුඤ්ජතීති යොජනා.

2158-60. ''භුඤ්ජිස්සාමීති පටිග්ගණ්හාති, ආපත්ති දුක්කටස්සාති ඉදං පයොගදුක්කටං නාම, තස්මා න කෙවලං පටිග්ගහණෙයෙව දුක්කටං හොතී''තිආදිනා (පාචි. අට්ඨ. 822) **අට්ඨකථාගතං** විභාගං දස්සෙතුමාහ **''න කෙවලං තු ධඤ්ඤාන''**න්තිආදි. **පනා**ති අපි-සද්දත්ථෙ, සුක්ඛාපනෙපීති අත්ථො. **භජ්ජනත්ථායා**ති එත්ථ ''වද්දලිදිවසෙ''ති සෙසො. ''කපල්ලසජ්ජනෙ උද්ධනසජ්ජනෙ''ති පච්චෙකං යොජෙතබ්බං. **දබ්බිසජ්ජනෙ**ති කටච්ඡුසම්පාදනෙ. තත්ථ කපල්ලකෙ ධඤ්ඤපක්ඛිපනෙති යොජනා. ''සට්ටනකොට්ටනෙ''ති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධවසෙන න-කාරලොපං කත්වා **''සට්ටකොට්ටනෙ''**ති වුත්තං.

2161-3. පමාණ-සද්දස්ස ආවත්තලිඞ්ගසඞ්ඛ්‍යත්තා ආහ **''භොජනඤ්චෙව විඤ්ඤත්තිපමාණ''**න්ති . **ආවත්තලිඞ්ගසඞ්ඛ්‍යත්තං** නාම නියතලිඞ්ගෙකත්තබහුත්තං. තථා හෙත්ථ **පමාණ**-සද්දො නියතනපුංසකලිඞ්ගෙ නියතෙකත්තං වුච්චති. **එත්ථ** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ භොජනඤ්චෙව විඤ්ඤත්ති චාති ඉදං ද්වයං **හි** යස්මා පමාණං, තස්මා සයං විඤ්ඤත්වා වා අඤ්ඤතො භජ්ජනාදීනි කාරාපෙත්වා වා අඤ්ඤාය පන විඤ්ඤාපෙත්වා සයං භජ්ජනාදීනි කත්වා වා **යා පන** භික්ඛුනී අජ්ඣොහරති, තස්සා අජ්ඣොහාරපයොගෙසු පාචිත්තියො සියුන්ති යොජනා.

මහාපච්චරියං (පාචි. අට්ඨ. 823) වුත්තං විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **''මාතරං වා''**තිආදි. **මාතරං වාපි යාචිත්වා**ති එත්ථ **වා**-සද්දො අත්ථන්තරවිකප්පනෙ. **පි**-සද්දො සම්භාවනෙ. මාතරං වා පිතරං වා අඤ්ඤං වා ඤාතකං වා පවාරිතං වා ආමකධඤ්ඤං යාචිත්වා වා අඤ්ඤාය කාරාපෙත්වා වා යා පරිභුඤ්ජති, තස්සා පාචිත්තීති යොජනා.

2164. අවිඤ්ඤත්තියා ලද්ධං සයං වා භජ්ජනාදීනි කත්වා වා අඤ්ඤාය කාරාපෙත්වා වා යා පරිභුඤ්ජති, තස්සා දුක්කටන්ති යොජනා.

2165. අඤ්ඤාය පන විඤ්ඤත්තියා ලද්ධං තාය කාරාපෙත්වාපි සයං කත්වා වා අජ්ඣොහරන්තියා තථා ආපත්ති දුක්කටන්ති යොජනා. ඉදඤ්ච **මහාපච්චරියාගතනයං** ගහෙත්වා වුත්තං. **මහාඅට්ඨකථායං** පන ''අඤ්ඤාය විඤ්ඤත්තං භුඤ්ජන්තියා දුක්කට''න්ති (පාචි. අට්ඨ. 822) වුත්තත්තා විඤ්ඤත්තියාපි අඤ්ඤාය ලද්ධං ආමකං ධඤ්ඤං තාය කාරාපෙත්වා වා සයං කත්වා වා පරිභුඤ්ජන්තස්සාපි දුක්කටමෙව වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං.

2166-7. **සෙදකම්මාදිඅත්ථායා**ති වාතරොගාදිනා ආතුරානං සෙදනාදිපටිකාරත්ථාය. ඉධ ''අඤ්ඤාතකඅප්පවාරිතට්ඨානෙපී''ති සෙසො. භික්ඛුනම්පි එසෙව නයො. ඨපෙත්වා සත්ත ධඤ්ඤානි ඤාතකපවාරිතට්ඨානෙ සෙසවිඤ්ඤත්තියාපි අනාපත්තීති ඤාතබ්බන්ති යොජනා. **සෙසවිඤ්ඤත්තියා**ති මුග්ගමාසඅලාබුකුම්භණ්ඩකාදීනං වුත්තධඤ්ඤාවසෙසානං විඤ්ඤත්තියා.

සාලිආදීනං සත්තන්නං ධඤ්ඤානං දුක්කටස්ස වුත්තත්තා, අනාමාසත්තා ච සබ්බෙන සබ්බං න වට්ටන්තීති දස්සෙතුමාහ **''ඤාතකානම්පී''**තිආදි.

2168. **ලද්ධ**න්ති ලබ්භමානං. **නවකම්මෙසූ**ති නවකම්මත්ථාය, නිමිත්තත්ථෙ භුම්මං. එත්ථ ''සම්පටිච්ඡිතු''න්ති සෙසො. ''අවිඤ්ඤත්තියා ලබ්භමානං පන නවකම්මත්ථාය සම්පටිච්ඡිතුං වට්ටතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 823) **මහාපච්චරියං** වුත්තං.

සත්තමං.

2169. **සඞ්කාර**න්ති කචවරං. **විඝාසකං වා**ති උච්ඡිට්ඨකමච්ඡකණ්ටකමංසට්ඨිචලකමුඛධොවනාදිකං යං කිඤ්චි. **ඡඩ්ඩෙය්‍ය වා**ති එත්ථ ''සය''න්ති සෙසො ''ඡඩ්ඩාපෙය්‍ය පරෙහී''ති වක්ඛමානත්තා. කුට්ටස්ස තිරො **තිරොකුට්ටං**,

තස්මිං, කුට්ටස්ස පරභාගෙති අත්ථො. ''පාකාරෙපි අයං නයො''ති වක්ඛමානත්තා කුට්ටන්ති වා බ්‍යතිරිත්තා භිත්ති ගහෙතබ්බා.

2171. **එකාති** එත්ථ ආපත්තීති සෙසො. ''තස්සා''ති ඉමිනා සම්බන්ධො.

2172. **ඡඩ්ඩනෙති** එත්ථ **පි**-සද්දො ලුත්තනිද්දිට්ඨො. දන්තකට්ඨස්ස ඡඩ්ඩනෙපි භික්ඛුනියා පාචිත්ති පරිදීපිතාති යොජනා.

2173-4. **සබ්බත්ථාති** වුත්තප්පකාරෙසු සබ්බෙසු විකප්පෙසු. අනාපත්තිවිසයං දස්සෙතුමාහ **''අවලඤ්ජෙපී''**තිආදි. අවලඤ්ජෙ ඨානෙ අනොලොකෙත්වා ඡඩ්ඩෙන්තියාපි වා වලඤ්ජෙ ඨානෙ ඔලොකෙත්වාපි වා පන ඡඩ්ඩෙන්තියා අනාපත්තීති යොජනා. ඡඩ්ඩනං **ක්‍රියං**. අනොලොකනං **අක්‍රියං**.

අට්ඨමං.

2175-6. යා පන භික්ඛුනී ඛෙත්තෙ වා නාළිකෙරාදිආරාමෙ වා යත්ථ කත්ථචි රොපිමෙ හරිතට්ඨානෙ **තානි** විසාසුච්චාරසඞ්කාරමුත්තසඞ්ඛාතානි **චත්තාරි වත්ථූනි** සචෙ සයං ඡඩ්ඩෙති වා, තථා පරෙ ඡඩ්ඩාපෙති වා, තස්සා භික්ඛුනියා ආපත්තිවිනිච්ඡයො **වුත්තනයො** ''එකෙක''මිච්චාදිනා යථාවුත්තපකාරොති යොජනා.

2177-8. **යා පන** භික්ඛුනී හරිතෙ ඛෙත්තෙ නිසීදිත්වා භුඤ්ජමානා වා තථා හරිතෙ **තත්ථ** ඛෙත්තෙ උච්ඡුආදීනි **ඛාදන්ති** ඛාදමානා ගච්ඡන්තී වා යදි උච්ඡිට්ඨං උදකං වා චලකාදිං වා ඡඩ්ඩෙති, තස්සා පාචිත්තියං හොතීති යොජනා. **චලකං** නාම වමිකරං.

2179. **තාදිසෙ** හරිතෙ ඨානෙ අන්තමසො මත්ථකඡින්නං නාළිකෙරම්පි ජලං පිවිත්වා ඡඩ්ඩෙන්තියා ආපත්ති සියාති යොජනා.

2180. **සබ්බෙසන්ති** භික්ඛුභික්ඛුනීනං.

2181. ලායිතම්පි ඛෙත්තං පුන රොහණත්ථාය මනුස්සා රක්ඛන්ති චෙ, **තත්ථ** තස්මිං ඛෙත්තෙ විසාසුච්චාරාදීනි ඡඩ්ඩෙන්තියා **අස්සා** භික්ඛුනියා **යථාවත්ථුකමෙව හි** පාචිත්තියමෙවාති යොජනා. **''අස්සා යථාවත්ථුක''**න්ති ඉමිනා භික්ඛුස්ස දුක්කටන්ති වුත්තමෙව හොති.

2182. **ඡඩ්ඩිතෙ ඛෙත්තෙති** මනුස්සෙහි උද්ධටසස්සෙ ඛෙත්තෙ. යථාහ – ''මනුස්සෙසු සස්සං උද්ධරිත්වා ගතෙසු ඡඩ්ඩිතඛෙත්තං නාම හොති, තත්ථ වට්ටතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 830). එවං අකතෙපි ඛෙත්තෙ සාමිකෙ ආපුච්ඡිත්වා කාතුං වට්ටති. යථාහ ''සාමිකෙ අපලොකෙත්වා ඡඩ්ඩෙතී''ති (පාචි. 832). ඉධ ඛෙත්තපාලකා, ආරාමාදිගොපකා ච **සාමිකා** එව. සඞ්ඝස්ස ඛෙත්තෙ, ආරාමෙ ච සචෙ ''තත්ථ කචවරං න ඡඩ්ඩෙතබ්බ''න්ති කතිකා නත්ථි, භික්ඛුස්ස ඡඩ්ඩෙතුං වට්ටති සඞ්ඝපරියාපන්නත්තා, න භික්ඛුනීනං. තාසං පන භික්ඛුසඞ්ඝෙ වුත්තනයෙන න වට්ටති, න තස්ස භික්ඛුස්ස, එවං සන්තෙපි සාරුප්පවසෙන කාතබ්බන්ති. **සබ්බන්ති** උච්චාරාදි චතුබ්බිධං.

නවමං.

2183. එත්ථ ''නච්චං නාම යං කිඤ්චි නච්චං. ගීතං නාම යං කිඤ්චි ගීතං. වාදිතං නාම යං කිඤ්චි වාදිත''න්ති (පාචි. 835) වචනතො ''යං කිඤ්චී''ති සෙසො. යා පන භික්ඛුනී යං කිඤ්චි නච්චං වා යං කිඤ්චි ගීතං වා යං කිඤ්චි වාදිතං වා දස්සනත්ථාය ගච්ඡෙය්‍යාති යොජනා. තත්ථ **යං කිඤ්චි නච්චන්ති** නටාදයො වා නච්චන්තු සොණ්ඩා වා, අන්තමසො මොරසුකමක්කටාදයොපි, සබ්බම්පෙතං නච්චමෙව. **යං කිඤ්චි ගීතන්ති** නටාදීනං වා ගීතං හොතු අරියානං පරිනිබ්බානකාලෙ රතනත්තයගුණූපසංහිතං සාධුකීළිතගීතං වා අසඤ්ඤතභික්ඛූනං ධම්මභාණකගීතං වා, සබ්බම්පෙතං ගීතමෙව. **යං කිඤ්චි වාදිතන්ති** සනාදිවාදනීයභණ්ඩවාදිතං වා හොතු කුටභෙරිවාදිතං වා අන්තමසො උදරභෙරිවාදිතම්පි , සබ්බම්පෙතං වාදිතමෙව. ''දස්සනසවනත්ථායා''ති වත්තබ්බෙ විරූපෙකසෙසනයෙන **''දස්සනත්ථායා''**ති වුත්තං. පඤ්චන්නං විඤ්ඤාණානං යථාසකං විසයස්ස ආලොචනසභාවතාය වා **''දස්සනත්ථාය''** ඉච්චෙව වුත්තං.

2184. පුබ්බපයොගදුක්කටෙන සහ පාචිත්තියං දස්සෙතුමාහ **''දස්සනත්ථාය නච්චස්සා''**තිආදි. **ගීතස්සාති** එත්ථ ''වාදිතස්සා''ති පකරණතො ලබ්භති.

2185. **එකපයොගෙනාති** එකදිසාවලොකනපයොගෙන. තෙනෙව වක්ඛති ''අඤ්ඤස්මිම්පි…පෙ…. සියු''න්ති. **පස්සතීති** එත්ථ ''නච්ච''න්ති සෙසො. **තෙසන්ති** යෙසං නච්චං පස්සති. **පි**-සද්දෙන වාදිතම්පි සම්පිණ්ඩෙති. යථාහ ''තෙසංයෙව ගීතවාදිතං සුණාති, එකමෙව පාචිත්තිය''න්ති (පාචි. අට්ඨ. 836).

2186. **අඤ්ඤතොති** අඤ්ඤස්මිං දිසාභාගෙ.

2187. ''විසුං පාචිත්තියො සියු''න්ති ඉදමෙව පකාසෙතුමාහ **''පයොගගණනායෙත්ථ, ආපත්තිගණනා සියා''**ති. **එත්ථා**ති ඉමස්මිං නානාදිසාභාගෙ. නච්චගීතවාදිතානං දස්සනසවනෙ **අට්ඨකථා**ගතං විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **''නච්චිතු''**න්තිආදි.

2188. ''නච්ච ඉතී''ති පදච්ඡෙදො, ''නච්චාහී''තිපි පාඨො. **උපට්ඨාන**න්ති භෙරිසද්දපූජං. **සම්පටිච්ඡිතු**න්ති ''සාධූ''ති අධිවාසෙතුං. ඉමස්ස උපලක්ඛණවසෙන වුත්තත්තා නච්චගීතෙපි එසෙව නයො.

2189-90. **සබ්බත්ථා**ති නච්චනාදීසු සබ්බත්ථ. **උපට්ඨානං කරොමාති** තුම්හාකං චෙතියස්ස නච්චාදීහි උපහාරං කරොමාති. **උපට්ඨානං පසත්ථන්ති** උපට්ඨානකරණං නාම සුන්දරන්ති.

යා ආරාමෙයෙව ච ඨත්වා පස්සති වා සුණාති වාති යොජනා, ඉධ ''අන්තරාරාමෙ වා''තිආදි සෙසො. ''ආරාමෙ ඨත්වා අන්තරාරාමෙ වා බහිආරාමෙ වා නච්චාදීනි පස්සති වා සුණාති වා, අනාපත්තී''ති (පාචි. අට්ඨ. 837) **අට්ඨකථාය** වුත්තං. **''ඨත්වා''**ති වුත්තෙපි සබ්බෙසුපි ඉරියාපථෙසු ලබ්භති. **ආරාමෙ ඨත්වාති** න කෙවලං ඨත්වාව, තතො ගන්ත්වාපි සබ්බිරියාපථෙහිපි ලභති. ''ආරාමෙ ඨිතා''ති (පාචි. 837) පන ආරාමපරියාපන්නදස්සනත්ථං වුත්තං. ඉතරථා නිසින්නාපි න ලභෙය්‍යාති **ගණ්ඨිපදා**දීසු වුත්තං. භික්ඛූනම්පි එසෙව නයො.

2191. යා අත්තනො ඨිතොකාසං ආගන්ත්වා පයොජිතං පස්සති වා සුණාති වාති යොජනා. **ඨිතොකාසන්ති** එත්ථ ගතිනිවත්තිසාමඤ්ඤෙන සයිතනිසින්නම්පි ගය්හති. තථාරූපා හි කාරණා ගන්ත්වා පස්සන්තියා වාපීති යොජනා. **කාරණං** නාම සලාකභත්තාදිකාරණං. යථාහ ''සති කරණීයෙති සලාකභත්තාදීනං වා අත්ථාය අඤ්ඤෙන වා කෙනචි කරණීයෙන ගන්ත්වා ගතට්ඨානෙ පස්සති වා සුණාති වා, අනාපත්තී''ති (පාචි. අට්ඨ. 837).

2192. මග්ගං ගච්ඡන්ති පටිපථෙ නච්චං අට්ඨත්වා පස්සතීති එවං පස්සන්තියාපි ච තථා අනාපත්තීති අජ්ඣාහාරයොජනා. **පටිපථෙති** ගමනමග්ගාභිමුඛෙ. **ආපදාසුපීති** තාදිසෙන උපද්දවෙන උපද්දුතා සමජ්ජට්ඨානං පවිසති, එවං පවිසිත්වා පස්සන්තියා වා සුණන්තියා වා අනාපත්ති.

2193. **ඉදං** සික්ඛාපදං සමුට්ඨානතො එළකලොමසික්ඛාපදෙන **සමං මතං** ''සමාන''න්ති විඤ්ඤාතං.

දසමං.

ලසුණවග්ගො පඨමො.

2194-5. **ඉධ** ඉමස්මිං සාසනෙ යා පන භික්ඛුනී රත්තන්ධකාරස්මිං අප්පදීපෙ පුරිසෙන සද්ධිං එකිකා සචෙ සන්තිට්ඨති, තස්සා පාචිත්තියං වුත්තන්ති යොජනා. **රත්තන්ධකාරස්මි**න්ති රත්තියං. රත්තිපරියායො හි **රත්තන්ධකාර**-සද්දො. යථාහ **පදභාජනෙ** ''රත්තන්ධකාරෙති ඔග්ගතෙ සූරියෙ''ති (පාචි. 840). **අප්පදීපෙති** පජ්ජොතචන්දසූරියඅග්ගීසු එකෙනාපි අනොභාසිතෙ, ඉමිනා රත්තික්ඛෙත්තං දස්සෙති. **''සන්තිට්ඨතී''**ති ඉමිනා ගමනනිසින්නසයනසඞ්ඛාතං ඉරියාපථත්තිකඤ්ච උපලක්ඛිතන්ති දට්ඨබ්බං. වුත්තඤ්හි වජිරබුද්ධිනා ''සන්තිට්ඨෙය්‍යාති එත්ථ ඨානාපදෙසෙන චතුබ්බිධොපි ඉරියාපථො සඞ්ගහිතො, තස්මා පුරිසෙන සද්ධිං චඞ්කමනාදීනි කරොන්තියාපි පාචිත්තියඤ්ච උපලබ්භතී''ති (වජිර. ටී. පාචිත්තිය 839 ථොකං විසදිසං). **පුරිසෙන සද්ධින්ති** සන්තිට්ඨිතුං, සල්ලපිතුඤ්ච විඤ්ඤුනා මනුස්සපුරිසෙන සද්ධිං.

රහස්සාදවසෙන පුරිසස්ස **හත්ථපාසං** සමාගන්ත්වා තෙන **සද්ධිං** සල්ලපන්තියා වා පාචිත්තියං වුත්තන්ති යොජනා.

2196-7. යා පන භික්ඛුනී සචෙ මනුස්සපුරිසස්ස හත්ථපාසං විජහිත්වා සන්තිට්ඨති වා සල්ලපති වා, යක්ඛපෙතතිරච්ඡානගතානං හත්ථපාසං අවිජහිත්වා සන්තිට්ඨති වා සල්ලපති වා, තස්සා දුක්කටං පරිදීපිතන්ති යොජනා.

විඤ්ඤුග්ගහණෙන අවිඤ්ඤූ පුරිසො අනාපත්තිං න කරොතීති දීපෙති.

2198. **අඤ්ඤවිහිතායාති** රහොඅස්සාදතො අඤ්ඤං චින්තෙන්තියා. යථාහ ''රහොඅස්සාදතො අඤ්ඤවිහිතාව හුත්වා''ති (පාචි. අට්ඨ. 841). චතුත්ථෙන, ඡට්ඨෙන ච සමුට්ඨානෙන සමුට්ඨානතො **ථෙය්‍යසත්ථසමුට්ඨානං**. සන්තිට්ඨනසල්ලපනවසෙන **ක්‍රියං**. සඤ්ඤාය විමොක්ඛො එතස්මින්ති **සඤ්ඤාවිමොක්ඛකං**.

පඨමං.

2199. **පටිච්ඡන්නෙ ඔකාසෙති** කුට්ටාදීසු යෙන කෙනචි පටිච්ඡන්නෙ ඔකාසෙ. **ඉදං** වචනං.

දුතියං.

2200. තතියෙ ''අජ්ඣොකාසෙ''ති ච චතුත්ථෙ ''රථිකාය, බ්‍යූහෙ, සිඞ්ඝාටකෙ''ති පදානි ච වජ්ජෙත්වා අවසෙසං සන්ධායාහ ''අපුබ්බං නත්ථි කිඤ්චිපී''ති. එත්ථ ''වත්තබ්බ''න්ති සෙසො. එත්ථ ච **රථිකායාති** රච්ඡාය. **බ්‍යූහෙති** අනිබ්බිද්ධරච්ඡාය. **සිඞ්ඝාටකෙති** චච්චරෙ ඔකාසෙ, තිකොණං වා චතුකොණං වා මග්ගසමොධානට්ඨානෙති වුත්තං හොති.

තතියචතුත්ථානි.

2201-2. ''යා පන භික්ඛුනී පුරෙභත්තං කුලානි උපසඞ්කමිත්වා ආසනෙ නිසීදිත්වා සාමිකෙ අනාපුච්ඡා පක්කමෙය්‍ය, පාචිත්තිය''න්ති (පාචි. 855) වචනතො යා පන භික්ඛුනී පුරෙභත්තං කුලානි උපසඞ්කමිත්වා ඡදනන්තො ආසනෙ නිසීදිත්වා සාමිකෙ අනාපුච්ඡා අනොවස්සකප්පදෙසං අතික්කමෙති, **යා** ච අජ්ඣොකාසෙ වා නිසීදිත්වා සචෙ උපචාරං අතික්කමෙති, තස්සා පඨමෙ පදෙ දුක්කටං හොති, දුතියෙ පදෙ පාචිත්ති පරියාපුතාති යොජනා. **''ආසනෙ''**ති ඉමිනා පල්ලඞ්කමාභුජිත්වා නිසීදනාරහමාසනං අධිප්පෙතං. යථාහ – ''ආසනං නාම පල්ලඞ්කස්ස ඔකාසො වුච්චතී''ති (පාචි. 856). **අනොවස්සප්පදෙසන්ති** නිබ්බකොසබ්භන්තරං. අබ්භොකාසෙ ආපත්තිඛෙත්තං දස්සෙතුමාහ **''උපචාරම්පි වා සචෙ''**ති. **උපචාරන්ති** ද්වාදසහත්ථප්පමාණං පදෙසං. යථාහ **ගණ්ඨිපදෙ** ''උපචාරො ද්වාදසහත්ථො''ති.

2203. **''තථා''**ති ඉමිනා ''දුක්කටං සමුදීරිත''න්ති ඉදං පච්චාමසති. ආපුච්ඡයෙ අනාපුච්ඡසඤ්ඤාය ආපුච්ඡයෙ විචිකිච්ඡතො පක්කමන්තියා තථා දුක්කටන්ති යොජනා. එත්ථ ච ''භික්ඛුනියා''ති සම්බන්ධිනියා සමානත්තා ''විචිකිච්ඡන්තියා''ති වත්තබ්බෙ ලිඞ්ගවිපල්ලාසවසෙන **''විචිකිච්ඡතො''**ති වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

2204. **ගිලානායාති** යා තාදිසෙන ගෙලඤ්ඤෙන ආපුච්ඡිතුං න සක්කොති. **ආපදාසූති** ඝරෙ අග්ගි උට්ඨිතො හොති චොරා වා, එවරූපෙ උපද්දවෙ අනාපුච්ඡා පක්කමන්තියා අනාපත්ති.

පඤ්චමං.

2205-6. **''ගච්ඡන්තියා වජන්තියා''**ති ච නිසීදනනිපජ්ජනාවසානදස්සනත්ථං වුත්තං. පාචිත්තියං පන පච්ඡාභත්තං සාමිකෙ ''ඉධ නිසීදාම වා සයාම වා''ති අනාපුච්ඡිත්වා නිසින්නනිපන්නපච්චයා හොතීති වෙදිතබ්බං. පච්ඡාභත්තං සාමිකෙ අනාපුච්ඡා ආසනෙ **නිසීදිත්වා** ගච්ඡන්තියා එකා පාචිත්ති හොතීති යොජනා. එස නයො **''නිපජ්ජිත්වා''**තිආදීසුපි.

යථා පන තත්ථ අසංහාරිමෙ අනාපත්ති, එවමිධ ධුවපඤ්ඤත්තෙ වා අනාපත්තීති.

ඡට්ඨං.

2207. **තිසමුට්ඨානන්ති** සචිත්තකෙහි තීහි සමුට්ඨානෙහි සමුට්ඨානතො.

අට්ඨමං.

2208. යා පන භික්ඛුනී අත්තානම්පි වා පරම්පි වා නිරයබ්‍රහ්මචරියෙහි අභිසපෙය්‍ය, තස්සා වාචතො වාචතො සියා පාචිත්තීති යොජනා. තත්ථ **අභිසපෙය්‍යාති** සපථං කරෙය්‍ය, ''නිරයෙ නිබ්බත්තාමි, අවීචිම්හි නිබ්බත්තාමී''ති අත්තානං වා ''නිරයෙ නිබ්බත්තතු, අවීචිම්හි නිබ්බත්තතූ''ති පරං වා ''ගිහිනී හොමි, ඔදාතවත්ථා හොමී''ති අත්තානං වා ''ගිහිනී හොතු, ඔදාතවත්ථා හොතූ''ති පරං වා අභිසපෙය්‍යාති වුත්තං හොති.

2210. අක්කොසති අත්තානං වා පරං වාති සම්බන්ධො. **තිකපාචිත්තියන්ති** උපසම්පන්නාය උපසම්පන්නසඤ්ඤාවෙමතිකාඅනුපසම්පන්නසඤ්ඤාවසෙන. **සෙසායාති** අනුපසම්පන්නාය. අනුපසම්පන්නාය උපසම්පන්නසඤ්ඤා, වෙමතිකා, අනුපසම්පන්නසඤ්ඤා අක්කොසති, දුක්කටන්ති එවං **තිකදුක්කටං**.

2211. අත්ථධම්මානුසාසනිං පුරක්ඛත්වා වදන්තීනං අනාපත්තීති යොජනා. යථාහ **අට්ඨකථායං** ''අත්ථපුරෙක්ඛාරායාති අට්ඨකථං කථෙන්තියා. ධම්මපුරෙක්ඛාරායාති පාළිං වාචෙන්තියා. අනුසාසනිපුරෙක්ඛාරායාති 'ඉදානිපි ත්වං එදිසා, සාධු විරමස්සු, නො චෙ විරමසි, අද්ධා පුන එවරූපානි කම්මානි කත්වා නිරයෙ උප්පජ්ජිස්සසි, තිරච්ඡානයොනියා උප්පජ්ජිස්සසී'ති එවං අනුසාසනියං ඨත්වා වදන්තියා අනාපත්තී''ති (පාචි. අට්ඨ. 878).

නවමං.

2212. **වධිත්වාති** සත්ථාදීහි පහරිත්වා. **වධිත්වා වාති** එත්ථ වා-සද්දො **පාළියං** ‘‘වධිත්වා වධිත්වා’’ති (පාචි. 880) වුත්තං ආමෙඩිතං සූචෙති.

2213. **එත්ථාති** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ. කායවාචාචිත්තසමුට්ඨානං **ධුරනික්ඛෙපසමුට්ඨානං** නාම, සමනුභාසනසමුට්ඨානන්තිපි එතස්සෙව නාමං.

දසමං.

අන්ධකාරවග්ගො දුතියො.

2214. යා පන භික්ඛුනී **නග්ගා** අනිවත්ථා අපාරුතා හුත්වා නහායති, අස්සා සබ්බපයොගෙ දුක්කටං. **තස්ස** නහානස්ස **වොසානෙ** පරියොසානෙ සා භික්ඛුනී **ජිනවුත්තං** ජිනෙන භගවතා භික්ඛුනීනං පඤ්ඤත්තං **දොසං** පාචිත්තියාපත්තිං **සමුපෙති** ආපජ්ජතීති යොජනා. **භික්ඛුනි දොසන්ති** එත්ථ ගාථාබන්ධවසෙන රස්සො කතො.

2215. **අච්ඡින්නචීවරාති** අච්ඡින්නඋදකසාටිකචීවරා. **නට්ඨචීවරාති** චොරාදීහි නට්ඨඋදකසාටිකචීවරා. **ආපදාසු වාති** ‘‘මහග්ඝං ඉමං දිස්වා චොරාපි හරෙය්‍යු’’න්ති එවරූපාසු ආපදාසු වා නග්ගාය නහායන්තියා න දොසො.

පඨමං.

2216. **දුතියෙති** ‘‘උදකසාටිකං පන භික්ඛුනියා කාරයමානාය’’තිආදිසික්ඛාපදෙ (පාචි. 888).

දුතියං.

2217-8. **දුස්සිබ්බිතං චීවරන්ති** අසක්කච්චසිබ්බිතං චීවරං. **විසිබ්බෙත්වාති** දුස්සිබ්බිතං පුන සිබ්බනත්ථාය සයං වා විගතසිබ්බනං කත්වා. ‘‘විසිබ්බාපෙත්වා’’ති සෙසො. යථාහ ‘‘විසිබ්බෙත්වා වා විසිබ්බාපෙත්වා වා’’ති (පාචි. 893). **අනන්තරායාති** දසසු අන්තරායෙසු අඤ්ඤතරන්තරායරහිතා. **තං** විසිබ්බිතං, විසිබ්බාපිතං වා චීවරං. ‘‘අනන්තරායා තං පච්ඡා’’ති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධවසෙන රස්සො කතො. **න සිබ්බෙය්‍යාති** එත්ථාපි ‘‘න සිබ්බාපෙය්‍යා’’ති සෙසො. යථාහ ‘‘නෙව සිබ්බෙය්‍ය, න සිබ්බාපනාය උස්සුක්කං කරෙය්‍යා’’ති (පාචි. 893).

චතුපඤ්චාහන්ති එත්ථ ‘‘උත්තරිඡප්පඤ්චවාචාහි (පාචි. 62-64), උත්තරිදිරත්තතිරත්ත’’න්තිආදීසු (පාචි. 51-52) විය අප්පසඞ්ඛ්‍යාය බහුසඞ්ඛ්‍යායං අන්තොගධත්තෙපි උභයවචනං ලොකවොහාරවසෙන වචනසිලිට්ඨතායාති දට්ඨබ්බං. **ධුරෙති** සිබ්බනුස්සාහෙ. **නික්ඛිත්තමත්තෙති** විස්සට්ඨමත්තෙ.

2219. **තිකපාචිත්තියං වුත්තන්ති** උපසම්පන්නාය උපසම්පන්නසඤ්ඤා, වෙමතිකා, අනුපසම්පන්නසඤ්ඤාති තීසු වාරෙසු තිකපාචිත්තියං වුත්තං. **සෙසායාති** අනුපසම්පන්නාය. **තිකදුක්කටන්ති** වාරත්තයෙ දුක්කටත්තයං.

2220. **උභින්නන්ති** උපසම්පන්නානුපසම්පන්නානං. **අඤ්ඤස්මින්ති** චීවරතො අඤ්ඤස්මිං. **අන්තරායෙපි වා සතීති** රාජචොරාදිඅන්තරායානං දසන්නං අඤ්ඤතරෙ සති.

2221. **‘‘ධුරනික්ඛෙපනං නාම, සමුට්ඨානමිදං මත’’න්ති** ඉදං **අට්ඨකථාය** ‘‘ධුරනික්ඛෙපසමුට්ඨාන’’න්ති (පාචි. අට්ඨ. 893) වුත්තමෙව ගහෙත්වා වුත්තං, තෙරසසු සමුට්ඨානසීසෙසු ‘‘ධුරනික්ඛෙපසමුට්ඨාන’’න්ති විසුං සමුට්ඨානසීසං නාම නත්ථි. **මාතිකට්ඨකථායඤ්ච** ‘‘සමනුභාසනසමුට්ඨාන’’න්ති (කඞ්ඛා. අට්ඨ. චීවරසිබ්බනසික්ඛාපදවණ්ණනා, අත්ථතො සමානං) වුත්තං, තං සමුට්ඨානසීසෙසු අන්තොගධමෙව. තස්මා ‘‘ධුරනික්ඛෙපසමුට්ඨාන’’න්ති ඉදං සමනුභාසනසමුට්ඨානස්සෙව පරියායොති ගහෙතබ්බං.

තතියං.

2222. පඤ්ච අහානි **පඤ්චාහං**, පඤ්චාහමෙව **පඤ්චාහිකං**. **‘‘අතික්කමෙය්‍යා’’**ති කිරියාය ද්විකම්මකත්තා **‘‘පඤ්චාහික’’**න්ති ච **‘‘සඞ්ඝාටිචාර’’**න්ති ච උපයොගත්ථෙ එව උපයොගවචනං. සඞ්ඝටිතට්ඨෙන **සඞ්ඝාටි,** ඉති වක්ඛමානානං පඤ්චන්නං චීවරානමෙවාධිවචනං, සඞ්ඝාටීනං චාරො **සඞ්ඝාටිචාරො,** පරිභොගවසෙන වා ඔතාපනවසෙන වා පරිවත්තනන්ති අත්ථො. ‘‘පඤ්චාහිකං සඞ්ඝාටිචාරං අතික්කමෙය්‍යාති පඤ්චමං දිවසං පඤ්ච චීවරානි නෙව නිවාසෙති න පාරුපති න ඔතාපෙති පඤ්චමං දිවසං අතික්කාමෙති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා’’ති (පාචි. 899) වචනතො පඤ්චදිවසබ්භන්තරෙ යං කිඤ්චි අකත්වා අතික්කාමෙන්තියා චීවරගණනාය පාචිත්ති හොතීති දස්සෙතුමාහ **‘‘යාතික්කමෙය්‍යා’’**තිආදි.

2223. **තිචීවරන්ති** අන්තරවාසකඋත්තරාසඞ්ගසඞ්ඝාටිසඞ්ඛාතං තිචීවරඤ්ච. **සංකච්චීති** ථනවෙඨනසඞ්ඛාතං චීවරඤ්ච. **දකසාටීති** උතුනිකාලෙ නිවාසෙතබ්බඋදකසාටිචීවරඤ්ච. **ඉති** ඉමෙ පඤ්ච. **පඤ්ච තූති** පඤ්ච චීවරානි නාම.

2224-5. **තිකපාචිත්තීති** පඤ්චාහාතික්කන්තසඤ්ඤා, වෙමතිකා, අනතික්කන්තසඤ්ඤාති විකප්පත්තයෙ පාචිත්තියත්තයං හොති. **පඤ්චාහානතික්කන්තෙ** අතික්කන්තසඤ්ඤාවෙමතිකානං වසෙන ද්විකදුක්කටං.

"පඤ්චමෙ දිවසෙ"තිආදි අනාපත්තිවාරසන්දස්සනං. **නිසෙවතීති** නිවාසෙති වා පාරුපති වා. **ඔතාපෙතීති** එත්ථ වා-සද්දො ලුත්තනිද්දිට්ඨො, ඔතාපෙති වාති අත්ථො. **ආපදාසූපීති** මහග්ඝං චීවරං, න සක්කා හොති චොරභයාදීසු පරිභුඤ්ජිතුං, එවරූපෙ උපද්දවෙ අනාපත්ති.

චතුත්ථං.

2226. අඤ්ඤිස්සා සඞ්කමෙතබ්බචීවරං අනාපුච්ඡා ගහෙත්වා යා පරිභුඤ්ජති, තස්සා පාචිත්තියං සියාති යොජනා, **අඤ්ඤිස්සා** උපසම්පන්නාය සන්තකං පඤ්චන්නං චීවරානං අඤ්ඤතරං තස්සා අවත්වා ආදාය පුන තස්සා දාතබ්බං, අදත්වා **යා** භික්ඛුනී පටිසෙවති, තස්සා පාචිත්තියං හොතීති අත්ථො. "සඞ්කමෙතබ්බචීවරං සඞ්කමනීය"න්ති පරියායසද්දා එතෙ. යථාහ "චීවරසඞ්කමනීයන්ති සඞ්කමෙතබ්බචීවරං, අඤ්ඤිස්සා සන්තකං අනාපුච්ඡා ගහිතං පුන පටිදාතබ්බචීවරන්ති අත්ථො"ති (පාචි. අට්ඨ. 903).

2227. **තිකපාචිත්තියං වුත්තන්ති** "උපසම්පන්නාය උපසම්පන්නසඤ්ඤා…පෙ…. වෙමතිකා …පෙ…. අනුපසම්පන්නසඤ්ඤා චීවරසඞ්කමනීයං ධාරෙති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා"ති (පාචි. 905) එවං තිකපාචිත්තියං **පාළියං** වුත්තං. **සෙසායාති** අනුපසම්පන්නාය. **"තිකදුක්කට"**න්ති ඉදඤ්ච වුත්තනයමෙව. **ආපදාසූති** සචෙ අපාරුතං වා අනිවත්ථං වා චොරා හරන්ති, එවරූපාසු ආපදාසු වා.

2228. එතං සමුට්ඨානං කථිනෙන තුල්‍යන්ති යොජනා. ගහණං, පරිභොගො ච **ක්‍රියං**. අනාපුච්ඡනං **අක්‍රියං**.

පඤ්චමං.

2229. **ලභිතබ්බං තු චීවරන්ති** ලභිතබ්බං විකප්පනුපගං චීවරං. **නිවාරෙතීති** යථා තෙ දාතුකාමා න දෙන්ති, එවං අන්තරායං පරක්කමති. **පාචිත්තිං පරිදීපයෙති** සචෙ තස්සා වචනෙන තෙ න දෙන්ති, භික්ඛුනියා පාචිත්තියං වදෙය්‍යාති අත්ථො.

2230. එත්ථ පඨමං "සඞ්ඝස්සා"ති වුත්තත්තා **ගණස්සාති** ද්වෙ තයොව ගහෙතබ්බා. **ලාභෙති** එත්ථ "නිවාරිතෙ"ති සෙසො. සචෙ අඤ්ඤං පරික්ඛාරං නිවාරෙති, තථෙව දුක්කටන්ති යොජනා. **අඤ්ඤන්ති** විකප්පනුපගචීවරතො අඤ්ඤං. **පරික්ඛාරන්ති** යං කිඤ්චි ථාලකාදීනං වා සප්පිතෙලාදීනං වා අඤ්ඤතරං.

2231. **ආනිසංසං නිදස්සෙත්වාති** "කිත්තකං අග්ඝනකං දාතුකාමත්ථාති පුච්ඡති, 'එත්තකං නාමා'ති වදන්ති, 'ආගමෙථ තාව, ඉදානි වත්ථු මහග්ඝං, කතිපාහෙන කප්පාසෙ ආගතෙ සමග්ඝං භවිස්සතී"ති එවං ආනිසංසං දස්සෙත්වා. **න දොසතාති** න දොසො, අනාපත්තීති අත්ථො.

ඡට්ඨං.

2232-3. **ධම්මිකං** සමග්ගෙන සඞ්ඝෙන සන්නිපතිත්වා කරියමානං චීවරානං **විභඞ්ගං** භාජනං **යා** භික්ඛුනී **පටිසෙධෙය්‍ය** පටිබාහෙය්‍ය, **තස්සා** එවං පටිසෙධෙන්තියා පාචිත්තියං හොතීති යොජනා. අධම්මෙ ධම්මසඤ්ඤාය දුක්කටං පරිදීපිතන්ති යොජනා. **උභො වෙමතිකාය වාති** උභොසු වෙමතිකාය. ගාථාබන්ධවසෙන සු-සද්දලොපො. ධම්මිකෙ අධම්මිකෙ චීවරවිභඞ්ගෙ වෙමතිකාය පටිබාහන්තියා දුක්කටං පරිදීපිතන්ති යොජනා. යථාහ "ධම්මිකෙ වෙමතිකා පටිබාහති, ආපත්ති දුක්කටස්ස. අධම්මිකෙ වෙමතිකා පටිබාහති, ආපත්ති දුක්කටස්සා"ති. **ආනිසංසං නිදස්සෙත්වාති** "එකිස්සා එකං සාටකං නප්පහොති, ආගමෙථ තාව, කතිපාහෙනෙව උප්පජ්ජිස්සති, තතො භාජෙස්සාමී"ති (පාචි. 914) එවං ආනිසංසං දස්සෙත්වා.

සත්තමං.

2235-6. නිවාසනුපගං වා තථා පාරුපනුපගං වා කප්පබින්දුකතං වා යං කිඤ්චි චීවරං පඤ්ච **සහධම්මිකෙ** ච මාතාපිතරොපි මුඤ්චිත්වා **අඤ්ඤස්ස යස්ස කස්සචි** ගහට්ඨස්ස වා පරිබ්බාජකස්ස වා යදි දදෙය්‍යා, තස්සාපි පාචිත්තියං පරියාපුතන්ති යොජනා. එත්ථ ච **"පිතරො"**ති මාතා ච පිතා ච මාතාපිතරොති වත්තබ්බෙ විරූපෙකසෙසවසෙන නිද්දෙසො දට්ඨබ්බො.

2237. **එත්ථ** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ තා පන පාචිත්තියො චීවරානං ගණනාය වසෙන ගණෙතබ්බාති යොජනා.

2238. තාව සම්පටිච්ඡිතො කාලො එතස්සාති **තාවකාලිකං,** චීවරං. ''අඤ්ඤස්සා''ති පුබ්බෙ වුත්තස්ස දූරත්තා පුනපි **''අඤ්ඤෙස''**න්ති ආහ, සොයෙවත්ථො.

අට්ඨමං.

2239. යා පන භික්ඛුනී ''සචෙ මයං සක්කොම, දස්සාම කරිස්සාමාති එවං වාචා භින්නා හොති''ති වුත්තාය දුබ්බලාය චීවරපච්චාසාය චීවරස්ස විභඞ්ගං නිසෙධෙත්වා චීවරෙ කාලං අතික්කමෙය්‍ය, අස්සා **දොසතා** පාචිත්තියාපත්ති හොතීති යොජනා. **චීවරෙ කාලන්ති** ''චීවරකාලසමයො නාම අනත්ථතෙ කඨිනෙ වස්සානස්ස පච්ඡිමො මාසො, අත්ථතෙ කඨිනෙ පඤ්චමාසා''ති (පාචි. 922) **පදභාජනෙ** වුත්තං චීවරකාලං. **අතික්කමෙය්‍යාති** ''අනත්ථතෙ කඨිනෙ වස්සානස්ස පච්ඡිමං දිවසං, අත්ථතෙ කඨිනෙ කඨිනුද්ධාරදිවසං අතික්කාමෙති''ති වුත්තවිධිං අතික්කාමෙය්‍ය.

2240. ''අදුබ්බලචීවරෙ දුබ්බලචීවරසඤ්ඤා, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති වචනතො **සුදුබ්බලන්ති චෙතසාති** එත්ථ **සු**-සද්දො පදපූරණෙ. **උභොසූති** දුබ්බලෙ, අදුබ්බලෙ ච. **කඞ්ඛිතාය වාති** වෙමතිකාය වා.

2241. **ආනිසංසං නිදස්සෙත්වාති** ''කිඤ්චාපි 'න මයං අය්‍යෙ සක්කොමා'ති වදන්ති, ඉදානි පන තෙසං කප්පාසො ආගමිස්සති, සද්ධො පසන්නො පුරිසො ආගමිස්සති , අද්ධා දස්සතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 921) එවං **අට්ඨකථාය** වුත්තනයෙන ආනිසංසං දස්සෙත්වා.

නවමං.

2242. ධ**ම්මිකං කඨිනුද්ධාරන්ති** ''ධම්මිකො නාම කඨිනුද්ධාරො සමග්ගො භික්ඛුනිසඞ්ඝො සන්නිපතිත්වා උද්ධරතී''ති (පාචි. 929) වුත්තං කඨිනුද්ධාරං.

2243. **යස්සාති** යස්ස කඨිනස්ස. **අත්ථාරමූලකො ආනිසංසො** නාම ''යො ච තත්ථ චීවරුප්පාදො, සො නෙසං භවිස්සතී''ති (මහාව. 306) අනුඤ්ඤාතො තස්මිං විහාරෙ උප්පජ්ජනකචීවරවත්ථානිසංසො. **උද්ධාරමූලකො** නාම අන්තරුබ්භාරං කාරාපෙන්තෙහි උපාසකෙහි දිය්‍යමානචීවරවත්ථානිසංසො.

2245. **සමානිසංසොපීති** අත්ථාරආනිසංසෙන සමානිසංසොපි උබ්භාරො. **සද්ධාපාලනකාරණාති** පසාදානුරක්ඛනත්ථාය දාතබ්බොති යොජනා. **ආනිසංසං නිදස්සෙත්වාති** ''භික්ඛුනිසඞ්ඝො ජිණ්ණචීවරො, කඨිනානිසංසමූලකො මහාලාභො''ති එවරූපං ආනිසංසං දස්සෙත්වා.

2246. සමුට්ඨානාදිනා සද්ධිං **සෙසං පන** විනිච්ඡයජාතං **අසෙසෙන** සබ්බාකාරෙන **සත්තමෙන** සික්ඛාපදෙන **සමං මතං** ''සදිස''න්ති විඤ්ඤාතං. **කිඤ්චිපි** අප්පකම්පි **අපුබ්බං** තත්ථ වුත්තනයතො අඤ්ඤං නත්ථීති යොජනා.

දසමං.

නග්ගවග්ගො තතියො.

2247. ''යා පන භික්ඛුනියො ද්වෙ එකමඤ්චෙ තුවට්ටෙය්‍යුං, පාචිත්තිය''න්ති (පාචි. 933) පඨමසික්ඛාපදෙ විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **''එකාය''**න්තිආදි. **එකායාති** එකාය භික්ඛුනියා. **අපරාති** අඤ්ඤා උපසම්පන්නා. **නිපජ්ජෙය්‍යුන්ති** එත්ථ ''එකමඤ්චෙ''ති සෙසො. **ද්වෙති** ද්වෙ භික්ඛුනියො.

2248-9. **''එකාය වා''**තිආදි අනාපත්තිවාරනිද්දෙසො. උභො වාපි සමං නිසීදන්තීති යොජනා. **එළකෙනාති** එළකලොමසික්ඛාපදෙන.

පඨමං.

2250-1. **පාවාරකටසාරාදින්ති** එත්ථ භුම්මෙකවචනං. **''සංහාරිමෙසූ''**ති ඉමිනා සමානාධිකරණත්තා බහුවචනප්පසඞ්ගෙ වචනවිපල්ලාසෙනෙත්ථ එකවචනනිද්දෙසොති දට්ඨබ්බො. පාවාරො ච කටසාරො ච තෙ ආදි යස්සාති විග්ගහො, නිද්ධාරණෙ චෙතං භුම්මං. **එකකන්ති** නිද්ධාරිතබ්බනිදස්සනං. එකමෙව **එකකං**. සංහාරිමෙසු පාවාරාදීසු අඤ්ඤතරන්ති අත්ථො. **''පාවාරොති** කොජවාදයො''ති වදන්ති. **කටසාරොති** කටොයෙව. **ආදි-සද්දෙන** අත්ථරිත්වා සයනාරහං සබ්බං සඞ්ගණ්හාති. **තෙනෙවාති** යං අත්ථතං, තෙනෙව. පාරුපිත්වා සචෙ යා පන ද්වෙ සහෙව නිපජ්ජන්ති, තාසං පාචිත්තියං සියාති යොජනා. එත්ථ ච අත්ථරණපාවුරණකිච්චෙ එකස්සෙව නිද්දිට්ඨත්තා එකස්ස

අන්තස්ස අත්ථරණඤ්ච එකස්ස අන්තස්ස පාරුපනඤ්ච විඤ්ඤායති. යථාහ ‘‘සංහාරිමානං පාවාරත්ථරණකටසාරකාදීනං එකං අන්තං අත්ථරිත්වා එකං පාරුපිත්වා තුවට්ටෙන්තීනමෙතං අධිවචන’’න්ති (පාචි. අට්ඨ. 937).

එකස්මිං එකත්ථරණෙ වා එකපාවුරණෙ වා නිපජ්ජනෙ සති තාසං ද්වින්නං භික්ඛුනීනං දුක්කටන්ති සම්බන්ධො. **ද්විකදුක්කටං වුත්තන්ති** ‘‘නානත්ථරණපාවුරණෙ එකත්ථරණපාවුරණසඤ්ඤා…පෙ.… වෙමතිකා, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (පාචි. 939) වුත්තං දුක්කටද්වයං.

2252. **වවත්ථානං නිදස්සෙත්වාති** මජ්ඣෙ කාසාවං වා කත්තරයට්ඨිං වා අන්තමසො කායබන්ධනම්පි ඨපෙත්වා නිපජ්ජන්ති, අනාපත්තීති අත්ථො. **සෙසං** සමුට්ඨානාදිවිධානං. **ආදිනාති** ඉමස්මිංයෙව වග්ගෙ පඨමසික්ඛාපදෙන. **තුල්‍යන්ති** සමානං.

දුතියං.

2253. **අඤ්ඤිස්සා** භික්ඛුනියා. **අඵාසුකාරණාති** අඵාසුකරණහෙතු. **අනාපුච්ඡාති** අනාපුච්ඡිත්වා. තස්සා පුරතො ච චඞ්කමනාදයො යදි කරෙය්‍ය, එවං කරොන්තියා පාචිත්තියාපත්ති හොතීති යොජනා. **චඞ්කමනාදයොති** එත්ථ **ආදි-**සද්දෙන ‘‘තිට්ඨති වා නිසීදති වා සෙය්‍යං වා කප්පෙති උද්දිසති වා උද්දිසාපෙති වා සජ්ඣායං වා කරොතී’’ති (පාචි. 943) **පදභාජනෙ** වුත්තානං සඞ්ගහො.

2254. **නිවත්තනානං ගණනායාති** චඞ්කමන්තියා චඞ්කමස්ස උභයකොටිං පත්වා නිවත්තන්තියා නිවත්තනගණනාය. **පයොගතොයෙවාති** පයොගගණනායෙව, ඉරියාපථපරිවත්තනගණනායෙවාති වුත්තං හොති. **දොසාති** පාචිත්තියාපත්තියො.

2255. **පදානං ගණනාවසාති** එත්ථ ආදි-සද්දො ලුත්තනිද්දිට්ඨො. යථාහ ‘‘පදාදිගණනායා’’ති (පාචි. අට්ඨ. 943). **තිකපාචිත්තියං වුත්තන්ති** උපසම්පන්නාය උපසම්පන්නසඤ්ඤා, වෙමතිකා, අනුපසම්පන්නසඤ්ඤාති විකප්පත්තයස්ස වසෙන පාචිත්තියත්තයං වුත්තං. **සෙසායාති** අනුපසම්පන්නාය.

2256. **න ච අඵාසුකාමායාති** ආපුච්ඡිත්වා **තස්සා** භික්ඛුනියා පුරතො චඞ්කමනාදීනි කරොන්තියා අනාපත්තීති යොජනා.

2257. **ක්‍රියාක්‍රියන්ති** චඞ්කමනාදිකරණං කිරියං. ආපුච්ඡාය අකරණං අකිරියං. **පාපමානසන්ති** අකුසලචිත්තං.

තතියං.

2258-9. **අනන්තරායාති** වක්ඛමානෙසු රාජන්තරායාදීසු දසසු අන්තරායෙසු අඤ්ඤතරරහිතා භික්ඛුනී. **දුක්ඛිතන්ති** ගිලානං. යථාහ ‘‘දුක්ඛිතා නාම ගිලානා වුච්චතී’’ති (පාචි. 948). **සහජීවිනින්ති** සද්ධිවිහාරිනිං. යථාහ ‘‘සහජීවිනී නාම සද්ධිවිහාරිනී වුච්චතී’’ති. **අඤ්ඤාය වා නුපට්ඨාපෙය්‍යාති** අඤ්ඤාය භික්ඛුනියා, සික්ඛමානාය, සාමණෙරියා වා ගිහිනියා වා උපට්ඨානං න කාරාපෙය්‍ය. **නුපට්ඨෙය්‍ය සයම්පි වාති** යා උපට්ඨානං න කරෙය්‍ය. **ධුරෙ නික්ඛිත්තමත්තෙ වාති** ‘‘නෙව උපට්ඨෙස්සාමි, න උපට්ඨාපනාය උස්සුක්කං කරිස්සාමී’’ති ධුරෙ උස්සාහෙ නික්ඛිත්තමත්තෙයෙව. **තස්සාති** උපජ්ඣායාය.

අන්තෙවාසිනියා වාපීති පබ්බජ්ජාඋපසම්පදාධම්මනිස්සයවසෙන චතුබ්බිධාසු අන්තෙවාසිනීසු අඤ්ඤතරාය. **ඉතරායාති** අනුපසම්පන්නාය.

2260. **ගිලානායාති** සයං ගිලානාය. ‘‘ගවෙසිත්වා අලභන්තියා’’ති පදච්ඡෙදො, අඤ්ඤං උපට්ඨායිකං පරියෙසිත්වා අලභමානායාති අත්ථො. ‘‘ආපදාසු උම්මත්තිකාදින’’න්ති පදච්ඡෙදො. ගාථාබන්ධවසෙන වණ්ණලොපොපි දට්ඨබ්බො. **ආපදාසූති** තථාරූපෙ උපද්දවෙ සති. **ධුරනික්ඛෙපනොදයන්ති** ධුරනික්ඛෙපසමුට්ඨානං. යදෙත්ථ වත්තබ්බං, තං හෙට්ඨා වුත්තමෙව.

චතුත්ථං.

2261-2. පුග්ගලිකස්ස අත්තායත්තපරායත්තවසෙන අනියමිතත්තා **‘‘සක’’**න්ති ඉමිනා නියමෙති. **සකං පුග්ගලිකන්ති** අත්තනො පුග්ගලිකං. **දත්වාති** එත්ථ ‘‘භික්ඛුනියා’’ති සෙසො. **සකවාටන්ති** පරිවත්තකද්වාරකවාටසහිතං. **උපස්සයන්ති** ගෙහං. **ද්වාරාදීසූති** එත්ථ **ආදි-**සද්දෙන ගබ්භපමුඛානං සඞ්ගහො, නිද්ධාරණෙ චෙතං භුම්මං. **බහූනිපීති** නිද්ධාරෙතබ්බනිදස්සනං. බහූනිපි ද්වාරානි වා බහූ ගබ්භෙ වා බහූනි පමුඛානි වා.

තන්ති යස්සා උපස්සයො දින්නො, තං භික්ඛුනිං. **නික්කඩ්ඪන්තියාති** අතික්කාමෙන්තියා. **තස්සාති** යා නික්කඩ්ඪති, තස්සා.

2263. **එත්ථාති** නික්කඩ්ඪනෙ. **එසෙව නයොති** ''පයොගගණනාය ආපත්ති''ති දස්සිතනයො. එත්ථ **පයොගො** නාම ආණාපනං, ඉමිනා ''එකායාණත්තියා අනෙකෙසු ද්වාරෙසු අතික්කාමිතෙසුපි එකාව ආපත්ති හොතී''ති එවමාදිකං අට්ඨකථාගතවිනිච්ඡයං (පාචි. අට්ඨ. 943, 952 අත්ථතො සමානං) සඞ්ගණ්හාති.

2264. තෙසු විනිච්ඡයෙසු එකං විනිච්ඡයවිසෙසං දස්සෙතුමාහ **''එත්තකාව ඉමං ද්වාරා''**තිආදි. ද්වාරගණනාය ආපත්තියො **ද්වාරගණනාපත්තියො**.

2265. **අකවාටම්හාති** අකවාටබන්ධතො උපස්සයා නික්කඩ්ඪන්තියා දුක්කටන්ති යොජනා. **සෙසායාති** අනුපසම්පන්නාය. **තිකදුක්කට**න්ති අනුපසම්පන්නාය උපසම්පන්නසඤ්ඤාය, වෙමතිකාය, අනුපසම්පන්නසඤ්ඤාය ච වසෙන තිකදුක්කටං. **උභින්න**න්ති උපසම්පන්නානුපසම්පන්නානං. **පරික්ඛාරෙසූති** පත්තචීවරාදීසු පරික්ඛාරෙසු . **සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු පයොගෙසු, නික්කඩ්ඪීයමානෙසු, නික්කඩ්ඪාපියමානෙසු චාති වුත්තං හොති.

2266. **එත්ථ** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ **සමුට්ඨානාදිවිනිච්ඡයෙන** සහ **සෙසං** විනිච්ඡයජාතං **අසෙසෙන** සබ්බප්පකාරෙන සඞ්ඝිකා විහාරස්මා නික්කඩ්ඪනසික්ඛාපදෙන **සමං මතං** ''සදිස''න්ති සල්ලක්ඛිතන්ති යොජනා.

පඤ්චමං.

2267. **ඡට්ඨෙති** ''යා පන භික්ඛුනී සංසට්ඨා විහරෙය්‍ය ගහපතිනා වා ගහපතිපුත්තෙන වා''තිආදිමාතිකාය (පාචි. 956) නිද්දිට්ඨෙ ඡට්ඨසික්ඛාපදෙ. **ඉධ වත්තබ්බ**න්ති ඉමස්මිං විනයවිනිච්ඡයෙ කථෙතබ්බං. **අරිට්ඨස්ස සික්ඛාපදෙනාති** අරිට්ඨසික්ඛාපදෙන. **විනිච්ඡයොති** සමුට්ඨානාදිකො.

ඡට්ඨං.

2268. **සාසඞ්කසම්මතෙති** එත්ථ ''සප්පටිභයෙ''ති සෙසො. උභයම්පි හෙට්ඨා වුත්තත්ථමෙව. **අන්තොරට්ඨෙති** යස්ස විජිතෙ විහරති, තස්සෙව රට්ඨෙ. සාසඞ්කසම්මතෙ සප්පටිභයෙ අන්තොරට්ඨෙ සත්ථෙන විනා චාරිකං චරන්තියා භික්ඛුනියා ආපත්ති සියාති යොජනා.

2269. එවං චරන්තියා සගාමකට්ඨානෙ ගාමන්තරප්පවෙසෙ ච අගාමකෙ අරඤ්ඤෙ අද්ධයොජනෙ ච විනයඤ්ඤුනා භික්ඛුනා **පාචිත්තියනයො** පාචිත්තියාපත්තිවිධානක්කමො ඤෙය්‍යො ඤාතබ්බොති යොජනා.

2270. සහ සත්ථෙන චරන්තියා න දොසොති යොජනා. ඛෙමට්ඨානෙ චරන්තියා, ආපදාසු වා චරන්තියා න දොසොති යොජනා.

සත්තමං.

2271. **අට්ඨමෙ නවමෙ චාපීති** ''යා පන භික්ඛුනී තිරොරට්ඨෙ''තිආදිකෙ (පාචි. 966) අට්ඨමසික්ඛාපදෙ ච ''යා පන භික්ඛුනී අන්තොවස්සං චාරිකං චරෙය්‍ය, පාචිත්තිය''න්ති (පාචි. 970) වුත්තනවමසික්ඛාපදෙ ච. **අනුත්තානං න විජ්ජති,** සබ්බං උත්තානමෙව, තස්මා එත්ථ මයා න විචාරීයතීති අධිප්පායො.

අට්ඨමනවමානි.

2272. ''යා පන භික්ඛුනී වස්සංවුත්ථා චාරිකං න පක්කමෙය්‍ය අන්තමසො ඡප්පඤ්චයොජනානිපි, පාචිත්තිය''න්ති (පාචි. 974) වුත්තසික්ඛාපදෙ විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **''පාචිත්තී''**තිආදි. අහං **න ගමිස්සාමි** න පක්කමිස්සාමීති **ධුරනික්ඛෙපෙ** කතෙ පාචිත්තීති යොජනා. **තථාති** පාචිත්ති.

2273. වස්සංවුත්ථාය පවාරෙත්වා අන්තමසො පඤ්ච යොජනානි ගන්තුං වට්ටති. එත්ථ **අපි**-සද්දස්ස සම්භාවනත්ථතං දස්සෙතුමාහ **''ඡසු''**තිආදි. **ඉධ** ඉමස්මිං අනාපත්තිවාරෙ **ඡසු** යොජනෙසු යදත්ථි වත්තබ්බං, තං කින්නු නාම සියා, නත්ථි කිඤ්චි වත්තබ්බන්ති අත්ථො. පවාරෙත්වා ඡ යොජනානි ගච්ඡන්තියා අනාපත්තිභාවො අවුත්තසිද්ධොවාති දීපෙති.

2274. **තීණි** යොජනානි. **තෙනෙවාති** යෙන ගතා, තෙනෙව මග්ගෙන. **අඤ්ඤෙන මග්ගෙනාති** ගතමග්ගතො අඤ්ඤෙන පථෙන.

2275. **දසවිධෙ අන්තරායස්මිං සතීති** වක්ඛමානෙසු අන්තරායෙසු අඤ්ඤතරස්මිං සති. තස්සා අනාපත්තීති යොජනා. **ආපදාසූති** අට්ටාදිකාරණෙන කෙනචි පලිබුද්ධාදිභාවසඞ්ඛාතාසු ආපදාසු. **ගිලානායාති** සයං ගිලානාය. **දුතියාය** භික්ඛුනියා අලාභෙ වා අපක්කමන්තියා අනාපත්ති.

2276. රාජා ච චොරා ච අමනුස්සා ච අග්ගි ච තොයඤ්ච වාළා ච සරීසපා චාති විග්ගහො. **මනුස්සොති** එත්ථ ගාථාබන්ධවසෙන පුබ්බපදලොපො ''ලාබූනි සීදන්තී''තිආදීසු (ජා. 1.1.77) විය. ජීවිතඤ්ච බ්‍රහ්මචරියා ච ජීවිතබ්‍රහ්මචරියන්ති සමාහාරද්වන්දෙ සමාසො, තස්ස **ජීවිතබ්‍රහ්මචරියස්ස**. අන්තරායා එව **අන්තරායිකා**. එතෙසං දසන්නං අඤ්ඤතරස්මිං අපක්කමන්තියා අනාපත්ති. යථාහ ''අන්තරායෙති දසවිධෙ අන්තරායෙ. 'පරං ගච්ඡිස්සාමී'ති නික්ඛන්තා, නදිපූරො පන ආගතො, චොරා වා මග්ගෙ හොන්ති, මෙඝො වා උට්ඨාති, නිවත්තිතුං වට්ටතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 976).

2277. අපක්කමනං **අකිරියං**. අනාදරියෙන ආපජ්ජනතො ආහ **''දුක්ඛවෙදන''**න්ති.

දසමං.

තුවට්ටවග්ගො චතුත්ථො.

2278-80. **රාජාගාරන්ති** රඤ්ඤො කීළනඝරං. **චිත්තාගාරන්ති** කීළනචිත්තසාලං. **ආරාමන්ති** කීළනඋපවනං. **කීළුය්‍යානන්ති** කීළනත්ථාය කතං උය්‍යානං. **කීළාවාපින්ති** එත්ථ කිඤ්චාපි **පාළියං** (පාචි. 979) පොක්ඛරණී වුත්තා, සා පන සබ්බජලාසයානං කීළාය කතානං උපලක්ඛණවසෙන වුත්තාති ආහ ''කීළාවාපි''න්ති, කීළනත්ථාය කතවාපින්ති අත්ථො. **''නානාකාර''**න්ති ඉදං යථාවුත්තපදෙහි පච්චෙකං යොජෙතබ්බං. සබ්බසඞ්ගාහිකවසෙන **''තානී''**ති වුත්තං. නානාකාරං රාජාගාරං චිත්තාගාරං ආරාමං කීළුය්‍යානං වා කීළාවාපිං **දට්ඨුං ගච්ඡන්තීනං තානි** සබ්බානි එකතො දට්ඨුං ගච්ඡන්තීනං **තාසං** භික්ඛුනීනං පදෙ පදෙ දුක්කටං මුනිනා නිද්දිට්ඨන්ති යොජනා.

පඤ්චපීති රාජාගාරාදීනි පඤ්චපි. එකායෙව පාචිත්ති ආපත්ති පරිදීපිතාති යොජනා. **තං තං** දිසාභාගං ගන්ත්වා පස්සන්ති චෙ, පාටෙක්කාපත්තියො පයොගගණනාය සියුන්ති යොජනා.

2281. ගමනබාහුල්ලෙන ආපත්තිබාහුල්ලං පකාසෙත්වා ගීවාපරිවත්තනසඞ්ඛාතෙන පයොගබාහුල්ලෙනාපි ආපත්තිබාහුල්ලං පකාසෙතුමාහ **''පයොගබහුතායාපි, පාචිත්තිබහුතා සියා''**ති. **සබ්බත්ථාති** යත්ථ භික්ඛුනියා පාචිත්තියං වුත්තං, තත්ථ සබ්බත්ථ.

2282. ''අවසෙසොපි අනාපත්තී''ති පදච්ඡෙදො. අනාපත්ති ච කථාමග්ගො ච **අනාපත්තිකථාමග්ගො,** තෙසං විනිච්ඡයො **අනාපත්තිකථාමග්ගවිනිච්ඡයො,** ''අනාපත්ති ආරාමෙ ඨිතා පස්සතී''තිආදිකො (පාචි. 981) අනාපත්තිවිනිච්ඡයො ච **අට්ඨකථාගතො** (පාචි. අට්ඨ. 981) අවසෙසවිනිච්ඡයො චාති අත්ථො. **''ආරාමෙ ඨිතා''**ති එතෙන අජ්ඣාරාමෙ රාජාගාරාදීනි කරොන්ති, තානි පස්සන්තියා අනාපත්තීති අයමනාපත්තිවාරො දස්සිතො. එතෙනෙව අන්තොආරාමෙ තත්ථ තත්ථ ගන්ත්වා නච්චාදීනි විය රාජාගාරාදීනිපි පස්සිතුං ලභතීතිපි සිද්ධං. **ආදි**-සද්දෙන ''පිණ්ඩපාතාදීනං අත්ථාය ගච්ඡන්තියා මග්ගෙ හොන්ති, තානි පස්සති, අනාපත්ති. රඤ්ඤො සන්තිකං කෙනචි කරණීයෙන ගන්ත්වා පස්සති, අනාපත්ති. කෙනචි උපද්දුතා පවිසිත්වා පස්සති, අනාපත්ති''ති එතෙ අනාපත්තිවාරා සඞ්ගහිතා. **නච්චදස්සන...පෙ.... සහාති** සමුට්ඨානාදිනා විනිච්ඡයෙන සහ නච්චදස්සනසික්ඛාපදසදිසොව.

පඨමං.

2283. මානතො පමාණතො අතීතා අපෙතා **මානාතීතා,** ආසන්දී, තං. වාළෙහි උපෙතො **වාළූපෙතො,** පල්ලඞ්කො, තං. ''ආසන්දී නාම අතික්කන්තප්පමාණා වුච්චතී''ති වචනතො හෙට්ඨා අට්ටනියා වඩ්ඪකිහත්ථතො උච්චතරපාදො ආයාමචතුරස්සො මඤ්චපීඨවිසෙසො ආසන්දී නාම සමචතුරස්සානං අතික්කන්තප්පමාණානම්පි අනුඤ්ඤාතත්තා. ''පල්ලඞ්කො නාම ආහරිමෙහි වාළෙහි කතො''ති (පාචි. 984) වචනතො පමාණයුත්තොපි එවරූපො න වට්ටති. ආහරිත්වා යථානුරූපට්ඨානෙ ඨපෙතබ්බවාළරූපානි **ආහරිමවාළා** නාම, සංහරිමවාළරූපයුත්තොති වුත්තං හොති. මානාතීතං ආසන්දිං වා වාළූපෙතං පල්ලඞ්කං වා **සෙවන්තීනං** අභිනිසීදන්තීනං, අභිනිපජ්ජන්තීනඤ්ච **යාසං** භික්ඛුනීනං සත්ථා පාචිත්තියාපත්තිං ආහ.

2284. තාසං නිසීදනස්සාපි නිපජ්ජනස්සාපි පයොගබාහුල්ලවසෙන පාචිත්තියානං ගණනා හොති ඉති එවං නිද්දිට්ඨා **එවං** අයං ගණනා **අච්චන්තයසෙන** අනන්තපරිවාරෙන භගවතා වුත්තාති යොජනා. එත්ථ ච **ඉච්චෙවන්ති** නිපාතසමුදායො, **ඉති**-සද්දො නිදස්සනෙ, **එවං**-සද්දො ඉදමත්ථෙ දට්ඨබ්බො.

2285. **පාදෙ ආසන්දියා ඡෙත්වාති** ආසන්දියා පාදෙ පමාණතො අධිකට්ඨානඡින්දනෙන ඡෙත්වා. පල්ලඞ්කස්ස පාදෙ වාළකා **පල්ලඞ්කවාළකා,** තෙ **හිත්වා** අපනෙත්වා, **අනාපත්තීති** සෙවන්තීනං අනාපත්ති.

දුතියං.

2286-7. **ඡන්නන්ති** බොමාදීනං ඡන්නං, නිද්ධාරණෙ සාමිවචනං. **අඤ්ඤතරං සුත්තන්ති** නිද්ධාරිතබ්බනිදස්සනං. **හත්ථාති** හත්ථෙන, කරණත්ථෙ චෙතං නිස්සක්කවචනං. **අඤ්චිතන්ති** හත්ථායාමෙන ආකඩ්ඪිතං . **තස්මින්ති** තස්මිං අඤ්ජිතෙ සුත්තප්පදෙසෙ. **තක්කම්හීති** කන්තනසූචිම්හි. **වෙඨිතෙති** පලිවෙඨිතෙ.

සුත්තකන්තනතො සබ්බපුබ්බපයොගෙසූති සුත්තකන්තනතො පුබ්බෙසු කප්පාසවිචිනනාදිසබ්බපයොගෙසු. **හත්ථවාරතොති** හත්ථවාරගණනාය. යථාහ ''කප්පාසවිචිනනං ආදිං කත්වා සබ්බපුබ්බපයොගෙසු හත්ථවාරගණනාය දුක්කට''න්ති (පාචි. අට්ඨ. 988).

2288. **කන්තිතං සුත්තන්ති** පඨමමෙව කන්තිතං දසිකසුත්තාදිං. **පුන කන්තන්තියාති** කොටියා කොටිං සඞ්ඝාටෙත්වා පුන කන්තන්තියා.

තතියං.

2289. තණ්ඩුලානං කොට්ටනං තු ආදිං කත්වා ගිහීනං **වෙය්‍යාවච්චං** කරොන්තියා සබ්බපුබ්බපයොගෙසු දුක්කටන්ති යොජනා.

2290. **යාගුආදිසු** නිප්ඵාදෙතබ්බෙසු තදාධාරානි **භාජනානි** ගණෙත්වාව පාචිත්තිං පරිදීපයෙ, ඛජ්ජකාදීසු රූපානං ගණනාය පාචිත්තිං පරිදීපයෙති යොජනා. **යාගුආදිසූති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන හත්තසූපාදීනං සඞ්ගහො. **ඛජ්ජකාදීසූති ආදි**-සද්දෙන මච්ඡමංසාදිඋත්තරිභඞ්ගානං සඞ්ගහො.

2291. ''සචෙපි මාතාපිතරො ආගච්ඡන්ති, යංකිඤ්චි බීජනිං වා සම්මජ්ජනිදණ්ඩං වා කාරාපෙත්වා වෙය්‍යාවච්චකරට්ඨානෙ ඨපෙත්වාව යං කිඤ්චි පචිතුං වට්ටතී''ති **අට්ඨකථාගතං** විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **''සචෙ''**තිආදි. **සචෙති** එත්ථ ''මාතාපිතරො ආගච්ඡන්තී''ති සෙසො. අත්තනො එවමාගතානං මාතාපිතූනම්පි කිඤ්චි කම්මං අකාරෙත්වා කිඤ්චි කම්මං කාතුං න වට්ටතීති යොජනා. **අපි**-සද්දො සම්භාවනෙ, තෙන අඤ්ඤෙසං කථායෙව නත්ථීති දීපෙති.

2292-3. සඞ්ඝස්ස යාගුපානෙ වෙය්‍යාවච්චං කරොන්තියා අනාපත්තීති යොජනා. **''සඞ්ඝභත්තෙපී''**තිආදීසුපි එසෙව නයො. අත්තනො වෙය්‍යාවච්චකරස්ස වාති සම්බන්ධො. යථාහ ''යාගුපානෙති මනුස්සෙහි සඞ්ඝස්සත්ථාය කරියමානෙ යාගුපානෙ වා සඞ්ඝභත්තෙ වා තෙසං සහායිකභාවෙන යං කිඤ්චි පචන්තියා අනාපත්ති. චෙතියපූජාය සහායිකා හුත්වා ගන්ධමාලාදීනි පූජෙති, වට්ටතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 993).

චතුත්ථං.

2294. ''යා පන භික්ඛුනී 'එහාය්‍යෙ ඉමං අධිකරණං වූපසමෙහී'ති වුච්චමානා 'සාධූ'ති පටිස්සුණිත්වා සා පච්ඡා අනන්තරායිකිනී නෙව වූපසමෙය්‍ය න වූපසමාය උස්සුක්කං කරෙය්‍ය, පාචිත්තිය''න්ති (පාචි. 995) සික්ඛාපදස්ස විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **''පාචිත්ති ධුරනික්ඛෙපෙ''**තිආදි. **ධුරනික්ඛෙපෙති** න දානි තං වූපසමෙස්සාමි, අඤ්ඤාහි වා න වූපසමාපෙස්සාමී''ති එවං ධුරස්ස උස්සාහස්ස නික්ඛෙපෙ පාචිත්තීති යොජනා. චීවරසිබ්බනෙ යථා පඤ්චාහපරිහාරො ලබ්භති, ඉධ පන තථා එකාහම්පි පරිහාරො න ලබ්භතීති යොජනා.

2295. **සෙසන්ති** ''ධුරං නික්ඛිපිත්වා පච්ඡා විනිච්ඡිනන්තී ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වාව විනිච්ඡිනාතී''තිආදිකං විනිච්ඡයජාතං. තත්ථ චීවරසිබ්බනෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බන්ති යොජනා.

පඤ්චමං.

2296-7. **යා පන** භික්ඛුනී ගිහීනං වා සහධම්මිකෙ ඨපෙත්වා **අඤ්ඤෙසං** පරිබ්බාජකපරිබ්බාජිකානං වා දන්තපොනොදකං විනා අඤ්ඤං යං කිඤ්චි **අජ්ඣොහරණීයං** ඛාදනීයං, භොජනීයං වා කායෙන වා කායපටිබද්ධෙන වා නිස්සග්ගියෙන වා දදාති, තස්සා පාචිත්තියං හොතීති යොජනා.

2298-9. ඉධ ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ මුනිනා දන්තකට්ඨොදකෙ දුක්කටං වුත්තන්ති යොජනා. **යා පන** භික්ඛුනී කායාදීහි සයං **න දෙති** අඤ්ඤෙන **දාපෙති,** තස්සා ච කායාදීහි අදත්වා භූමියං **නික්ඛිපිත්වා** දෙන්තියාපි යා බාහිරලෙපං වා දෙති, තස්සාපි උම්මත්තිකාය ච **න දොසො** අනාපත්තීති යොජනා.

ඡට්ඨං.

2300-1. ආවසථචීවරන්ති ‘‘උතුනියො භික්ඛුනියො පරිභුඤ්ජන්තූ’’ති දින්නං චීවරං. **යා** භික්ඛුනී යං ‘‘ආවසථචීවර’’න්ති නියමිතං චීවරං, **තං** චතුත්ථෙ දිවසෙ ධොවිත්වා අන්තමසො උතුනියා සාමණෙරාය වා අදත්වා සචෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, තස්සා පාචිත්තියං වුත්තන්ති යොජනා. **තිකපාචිත්තියං සියාති** ‘‘අනිස්සජ්ජිතෙ අනිස්සජ්ජිතසඤ්ඤා…පෙ…. වෙමතිකා…පෙ…. නිස්සජ්ජිතසඤ්ඤා පරිභුඤ්ජති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා’’ති (පාචි. 1006) වුත්තං පාචිත්තියං හොතීති යොජනා.

2302-3. **තස්මිං** චීවරෙ නිස්සජ්ජිතෙ අනිස්සජ්ජිතසඤ්ඤාය වා වෙමතිකාය වා **තස්සා** භික්ඛුනියා ද්විකදුක්කටං වුත්තන්ති යොජනා. අඤ්ඤාසං උතුනීනං අභාවෙ අදත්වාපි පරිභුඤ්ජන්තියා අනාපත්ති. **පුන පරියයෙති** පුන උතුනිවාරෙ යථාකාලං පරිභුඤ්ජන්තියා අනාපත්ති. අච්ඡින්නචීවරාදීනඤ්ච අනාපත්තීති යොජනා. **පරියයෙති** ගාථාබන්ධවසෙන රස්සත්තං . **අච්ඡින්නචීවරාදීනන්ති** එත්ථ ආදි-සද්දෙන නට්ඨචීවරාදීනං සඞ්ගහො. **ආපදාසුපීති** මහග්ඝචීවරං සරීරතො මොචෙත්වා සුප්පටිසාමිතම්පි චොරා හරන්ති, එවරූපාසු ආපදාසු පරිභුඤ්ජන්තියා අනාපත්තීති යොජනා.

සත්තමං.

2304. **සකවාටකං විහාරන්ති** කවාටබන්ධවිහාරං, ද්වාරකවාටයුත්තං සුගුත්තසෙනාසනන්ති වුත්තං හොති. **රක්ඛනත්ථාය අදත්වාති** ‘‘ඉමං ජග්ගෙය්‍යාසී’’ති එවං අනාපුච්ඡිත්වා.

2305-6. ‘‘හොති පාචිත්තියං තස්සා, චාරිකං පක්කමන්තියා’’ති වුත්තමෙව පකාසෙතුමාහ **‘‘අත්තනො ගාමතො’’**තිආදි. **අත්තනො ගාමතොති** අත්තනො වසනකගාමතො. **තථා ඉතරස්සාති** අපරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස පරික්ඛෙපං උපචාරං. **තන්ති**ආදිපදත්තයෙ භුම්මත්ථෙ උපයොගවචනං වෙදිතබ්බං. පරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස පරික්ඛෙපෙ පඨමෙන පදෙන සමතික්කන්තෙ දුක්කටං, තථා **ඉතරස්ස** අපරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස තස්මිං උපචාරෙ අතික්කන්තෙ දුක්කටං. දුතියෙන පදෙන පරික්ඛෙපෙ, උපචාරෙ සමතික්කන්තමත්තෙ පාචිත්තීති යොජනා.

2307. **අකවාටබන්ධනස්මිං** කවාටබන්ධරහිතෙ විහාරෙ තථා අනිස්සජ්ජන්තියා දුක්කටං පරිදීපිතං. **ජග්ගිකං අලභන්තියාති** එත්ථ ‘‘පරියෙසිත්වා’’ති සෙසො. **ජග්ගිකන්ති** විහාරපටිජග්ගිකං.

2308. **ආපදාසූති** රට්ඨෙ භිජ්ජන්තෙ ආවාසෙ ඡඩ්ඩෙත්වා ගච්ඡන්ති, එවරූපාසු ආපදාසු. **ගිලානායාති** වචීභෙදං කාතුං අසමත්ථායාති.

අට්ඨමං.

2309-10. හත්ථී ච අස්සො ච රථො ච **හත්ථිඅස්සරථා,** තෙ ආදි යෙසං තෙ **හත්ථිඅස්සරථාදයො,** තෙහි. **ආදි-** සද්දෙන ධනු ථරුති පදද්වයං ගහිතං. **සංයුත්තන්ති** යථාවුත්තෙහි හත්ථිඅස්සාදිපදෙහි සංයොජිතං, ‘‘හත්ථීනං සිප්පං හත්ථිසිප්ප’’න්තිආදිනා කතසමාසන්ති අත්ථො, ‘‘හත්ථිසිප්පං අස්සසිප්පං රථසිප්පං ධනුසිප්පං ථරුසිප්ප’’න්ති එවං වුත්තං යං කිඤ්චි සිප්පන්ති වුත්තං හොති. හත්ථිසික්ඛාදිසිප්පං සන්දීපකො ගන්ථො වච්චවාචකානං අභෙදොපචාරෙන එවං වුත්තොති ගහෙතබ්බං. තෙනෙව වක්ඛති ‘‘පදාදීනං වසෙනිධා’’ති. **පරූපඝාතකං මන්තාගදයොගප්පභෙදකං කිඤ්චීති** පරෙසං අන්තරායකරං ඛිලනවසීකරණසොසාපනාදිභෙදං ආථබ්බණමන්තඤ්ච විසයොගාදිප්පභෙදකඤ්ච යං කිඤ්චි සිප්පන්ති අත්ථො.

එත්ථ ච **ඛිලනමන්තො** නාම දාරුසාරඛිලං මන්තෙත්වා පථවියං පවෙසෙත්වා මාරණමන්තො. **වසීකරණමන්තො** නාම පරං අත්තනො වසෙ වත්තාපනකමන්තො. **සොසාපනකමන්තො** නාම පරසරීරං රසාදිධාතුක්ඛයෙන සුක්ඛභාවං පාපනකමන්තො. **ආදි-**සද්දෙන විද්දෙසනාදිමන්තානං සඞ්ගහො. **විද්දෙසනං** නාම මිත්තානං අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස වෙරිභාවාපාදනං. **ඉධ** ඉමස්මිං සාසනෙ යා භික්ඛුනී හත්ථි…පෙ…. කිඤ්චි යස්ස කස්සචි සන්තිකෙ පදාදීනං වසෙන **පරියාපුණෙය්‍ය** අධීයෙය්‍ය වෙ, තස්සා පාචිත්තියං හොතීති යොජනා.

2311. **ලෙඛෙති** ලිඛිතසිප්පෙ. **ධාරණාය චාති** ධාරණසත්ථෙ, යස්මිං වුත්තනයෙන පටිපජ්ජන්තා බහූනිපි ගන්ථානි ධාරෙන්ති. **ගුත්තියාති** අත්තනො වා පරෙසං වා ගුත්තත්ථාය. **පරිත්තෙසු ච සබ්බෙසූති** යක්ඛපරිත්තචොරවාළාදිසබ්බෙසු පරිත්තෙසු ච.

නවමං.

2312. **දසමෙ**ති ''යා පන භික්ඛුනී තිරච්ඡානවිජ්ජං වාචෙය්‍ය, පාචිත්තිය''න්ති (පාචි. 1018) සමුද්දිට්ඨෙ දසමසික්ඛාපදෙ. **ඉදං** දසමසික්ඛාපදං.

දසමං.

චිත්තාගාරවග්ගො පඤ්චමො.

2313. **සභික්ඛුකං ආරාම**න්ති යත්ථ භික්ඛූ රුක්ඛමූලෙපි වසන්ති, තං පදෙසං. **ජානිත්වා**ති ''සභික්ඛුක''න්ති ජානිත්වා. **යං කිඤ්චී**ති භික්ඛුං වා සාමණෙරං වා ආරාමිකං වා යං කිඤ්චි.

2314-5. ''සභික්ඛුකො නාම ආරාමො යත්ථ භික්ඛූ රුක්ඛමූලෙපි වසන්ති''ති (පාචි. 1025) වචනතො ආහ **''සචෙ අන්තමසො''**තිආදි. යා පන භික්ඛුනී අන්තමසො රුක්ඛමූලස්සපි අනාපුච්ඡා සචෙ පරික්ඛෙපං අතික්කාමෙති, තස්සා පඨමෙ පාදෙ දුක්කටං, අපරික්ඛිත්තෙ තස්ස විහාරස්ස උපචාරොක්කමෙ වාපි භික්ඛුනියා දුක්කටං, දුතියෙ පාදෙ අතික්කාමිතෙ පාචිත්ති සියාති යොජනා.

2316. **අභික්ඛුකෙ** ආරාමෙ සභික්ඛූති සඤ්ඤාය **උභොසුපි** සභික්ඛුකාභික්ඛුකෙසු ආරාමෙසු **ජාතකඞ්ඛාය** සඤ්ජාතවිචිකිච්ඡාය, වෙමතිකායාති අත්ථො. තස්සා ආපත්ති දුක්කටං හොතීති යොජනා.

2317. සීසානුලොකිකා යා භික්ඛුනී ගච්ඡති, තස්සා ච අනාපත්ති පකාසිතාති යොජනා. එවමුපරිපි. **තා** භික්ඛුනියො යත්ථ **සන්නිපතිතා** හොන්ති, තාසං සන්තිකං ''ගච්ඡාමී''ති **ගච්ඡති**. යථාහ ''යත්ථ භික්ඛුනියො පඨමතරං පවිසිත්වා සජ්ඣායං වා චෙතියවන්දනාදීනි වා කරොන්ති, තත්ථ තාසං සන්තිකං ගච්ඡාමීති ගන්තුං වට්ටතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 1027).

2318. **''සන්තං භික්ඛුං අනාපුච්ඡා''**ති වචනෙනෙව අභික්ඛුකං ආරාමං කිඤ්චි අනාපුච්ඡා පවිසන්තියා අනාපත්තීති දීපිතං හොති. ආරාමමජ්ඣතො වා මග්ගො හොති, තෙන ගච්ඡන්තියාපි. **ආපදාසූ**ති යෙන කෙනචි උපද්දුතා හොති, එවරූපාසු ආපදාසු පවිසන්තියා.

පඨමං.

2320. **අක්කොසෙය්‍යා**ති දසන්නං අක්කොසවත්ථූනං අඤ්ඤතරෙන සම්මුඛා, පරම්මුඛා වා අක්කොසෙය්‍ය වා. **පරිභාසෙය්‍ය වා**ති භය'මස්ස උපදංසෙය්‍ය වා. **තිකපාචිත්තිය**න්ති ''උපසම්පන්නෙ උපසම්පන්නසඤ්ඤා…පෙ…. වෙමතිකා…පෙ…. අනුපසම්පන්නසඤ්ඤා අක්කොසති වා පරිභාසති වා, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා''ති (පාචි. 1031) තිකපාචිත්තියං වුත්තං. **සෙසෙ**ති අනුපසම්පන්නෙ. තිකදුක්කටං තස්සා හොතීති යොජනා.

2321. **''පුරක්ඛත්වා''**තිආදීසු යං වත්තබ්බං, තං ''අභිසපෙය්‍යා''ති (පාචි. 875) වුත්තසික්ඛාපදෙ වුත්තනයමෙව.

දුතියං.

2322-3. **සඞ්ඝ**න්ති භික්ඛුනිසඞ්ඝං. **පරිභාසෙය්‍යා**ති ''බාලා එතා, අබ්‍යත්තා එතා, නෙතා ජානන්ති කම්මං වා කම්මදොසං වා කම්මවිපත්තිං වා කම්මසම්පත්තිං වා''ති (පාචි. 1035) ආගතනයෙන පරිභාසෙය්‍යාති අත්ථො. **ඉතරායා**ති එත්ථ උපයොගත්ථෙ කරණවචනං. එකං භික්ඛුනිං වා සම්බහුලා භික්ඛුනියො වා තථෙව ඉතරං අනුපසම්පන්නං වා පරිභාසන්තියා තස්සා දුක්කටං පරිදීපිතන්ති යොජනා.

තතියං.

2324-6. යා නිමන්තනපවාරණා උභොපි **ගණභොජනසික්ඛාපදෙ** (පාචි. 217-219), **පවාරණසික්ඛාපදෙ** (පාචි. 238-239) ච වුත්තලක්ඛණා, තාහි උභොහි නිමන්තනපවාරණාහි යා ච භික්ඛුනී සචෙ නිමන්තිතාපි වා පවාරිතාපි වා භවෙය්‍ය, සා පුරෙභත්තං යාගුඤ්ච යාමකාලිකාදි**කාලිකත්තයඤ්ච** ඨපෙත්වා යං කිඤ්චි **ආමිසං** යාවකාලිකං අජ්ඣොහරණත්ථාය පටිග්ගණ්හාති චෙ, තස්සා ගහණෙ දුක්කටං සියා, අජ්ඣොහාරවසෙන **එත්ථ** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ පාචිත්ති පරිදීපිතාති යොජනා.

එත්ථ ච **නිමන්තිතා** නාම ''පඤ්චන්නං භොජනානං අඤ්ඤතරෙන භොජනෙන නිමන්තිතා''ති **ගණභොජනසික්ඛාපදෙ** වුත්තලක්ඛණා. **පවාරණා** ච ''පවාරිතො නාම අසනං පඤ්ඤායති, භොජනං පඤ්ඤායති, හත්ථපාසෙ ඨිතො අභිහරති, පටික්ඛෙපො පඤ්ඤායතී''ති **පවාරණසික්ඛාපදෙ** වුත්තලක්ඛණාති වෙදිතබ්බා.

2327. **කාලිකානි ච තීණෙවාති** යාමකාලිකාදීනි තීණි කාලිකානි එව.

2328-9. නිමන්තිතපවාරිතානං ද්වින්නං සාධාරණාපත්තිං දස්සෙත්වා අනාපත්තිං දස්සෙතුමාහ **"නිමන්තිතා"**තිආදි. **ඉධ** ඉමස්මිං සාසනෙ **යා පන** භික්ඛුනී නිමන්තිතා අප්පවාරිතා සචෙ යාගුං පිවති, **වට්ටති** අනාපත්තීති අත්ථො. **සාමිකස්සාති** යෙන නිමන්තිතා, තස්ස නිමන්තනසාමිකස්සෙව. **අඤ්ඤභොජනන්ති** යෙන නිමන්තිතා, තතො අඤ්ඤස්ස භොජනං. සචෙ සා භුඤ්ජති, තථා වට්ටතීති යොජනා.

කාලිකානි ච තීණෙවාති යාමකාලිකාදීනි තීණි කාලිකානෙව. **පච්චයෙ සතීති** පිපාසාදිපච්චයෙ සති.

2330. ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස **ඉදං** සමුට්ඨානං අද්ධානෙන තුල්‍යන්ති යොජනා. පවාරිතාය, අප්පවාරිතාය වා නිමන්තිතාය වසෙන කිරියාකිරියතං දස්සෙතුමාහ **"නිමන්තිතා"**තිආදි. නිමන්තිතා පන සාමිකං අනාපුච්ඡා භුඤ්ජති චෙ, තස්සා වසෙන **ඉදං** සික්ඛාපදං කිරියාකිරියං හොති. එත්ථ භුඤ්ජනං **ක්‍රියං**. සාමිකස්ස අනාපුච්ඡනං **අක්‍රියං**.

2331. **"කප්පියං කාරාපෙත්වා"**තිආදිං පවාරිතමෙව සන්ධායාහ. යා යදි පරිභුඤ්ජති, තස්සා ච පාචිත්ති සියා කිරියතො හොතීති යොජනා. **සියාති** අවස්සං. **පවාරණසික්ඛාපදෙ** වුත්තනයෙන කප්පියං කාරෙත්වා වා අකාරාපෙත්වා වා පරිභුඤ්ජන්තියා තස්සා පරිභොගෙනෙව ඉමිනා සික්ඛාපදෙන අවස්සං ආපත්ති හොතීති අත්ථො.

චතුත්ථං.

2332. ''යා පන භික්ඛුනී කුලමච්ඡරිනී අස්ස, පාචිත්තිය''න්ති (පාචි. 1043) ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **"භික්ඛුනීන"**න්තිආදි. කුලසන්තිකෙ භික්ඛුනීනං අවණ්ණං වදන්තියා පාචිත්තීති සම්බන්ධො, කුලස්ස සන්තිකෙ ''භික්ඛුනියො දුස්සීලා පාපධම්මා''ති භික්ඛුනීනං අවණ්ණං භාසන්තියාති අත්ථො. **කුලස්සාවණ්ණනං වාපීති** ''තං කුලං අස්සද්ධං අප්පසන්න''න්ති භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ කුලස්ස අවණ්ණං අගුණං වදන්තියා පාචිත්තීති සම්බන්ධො.

2333. **සන්තං භාසන්තියා දොසන්ති** අමච්ඡරායිත්වා කුලස්ස වා භික්ඛුනීනං වා සන්තං දොසං ආදීනවං කථෙන්තියා.

පඤ්චමං.

2334-5. **ඔවාදදායකොති** අට්ඨහි ගරුධම්මෙහි ඔවාදං දෙන්තො. **වස්සං උපගච්ඡන්තියාති** වස්සං වසන්තියා.

2336. **භික්ඛූති** ඔවාදදායකා භික්ඛූ.

ඡට්ඨං.

2338. යා සා භික්ඛුනී **වස්සං වුත්ථා** පුරිමං වා පච්ඡිමං වා තෙමාසං වුත්ථා **තතො** අනන්තරං **උභතොසඞ්ඝෙ** භික්ඛුනිසඞ්ඝෙ ච භික්ඛුසඞ්ඝෙ ච ''නාහං පවාරෙස්සාමී''ති ධුරං නික්ඛිපති චෙති යොජනා.

සත්තමං.

2341. **ඔවාදාදීනමත්ථායාති** අට්ඨගරුධම්මස්සවනාදීනමත්ථාය. **ආදි**-සද්දෙන උපොසථපුච්ඡනපවාරණානං ගහණං.

2342. ඔවාදාදීනමත්ථාය අගමනෙන **අක්‍රියං. කායිකන්ති** කායකම්මං.

අට්ඨමං.

2343. ''අන්වද්ධමාසං භික්ඛුනියා භික්ඛුසඞ්ඝතො ද්වෙ ධම්මා පච්චාසීසිතබ්බා උපොසථපුච්ඡනඤ්ච ඔවාදූපසඞ්කමනඤ්ච, තං අතික්කාමෙන්තියා පාචිත්තිය''න්ති (පාචි. 1059) ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **"න යාචිස්සාමී"**තිආදි. තං උත්තානත්ථමෙව.

නවමං.

2346-7. **පසාඛො** නාම නාභියා හෙට්ඨා, ජාණුමණ්ඩලානං උපරි පදෙසො. තථා හි යස්මා රුක්ඛස්ස සාඛා විය උභො ඌරූ පභිජ්ජිත්වා ගතා, තස්මා සො පසාඛොති වුච්චති, තස්මිං පසාඛෙ. **සඤ්ජාතන්ති** උට්ඨිතං. **ගණ්ඩන්ති** යං

කිඤ්චි ගණ්ඩං. **රුධිතන්ති** යං කිඤ්චි වණං. **සඞ්ඝං වාති** භික්ඛුනිසඞ්ඝං වා. **ගණං වාති** සම්බහුලා භික්ඛුනියො වා. **එකෙනාති** එත්ථ ‘‘පුරිසෙනා’’ති සෙසො, සහත්ථෙ ඉදං කරණවචනං. යථාහ ‘‘පුරිසෙන සද්ධිං එකෙනෙකා’’ති. **පුරිසොති** ච මනුස්සපුරිසොව ගහෙතබ්බො.

ධොවාති එත්ථ ආදි-අත්ථෙ වත්තමානෙන **ඉති**-සද්දෙන ‘‘ආලිම්පාපෙය්‍ය වා බන්ධාපෙය්‍ය වා මොචාපෙය්‍ය වා’’ති (පාචි. 1063) සික්ඛාපදාගතානං ඉතරෙසං තිණ්ණං සඞ්ගණ්හනතො ‘‘ආලිම්ප බන්ධ මොචෙහී’’ති ආණත්තිත්තයං සඞ්ගහිතං. තෙනෙව වක්ඛති ‘‘දුක්කටානිච්ඡ පාචිත්තියො ඡ වා’’ති.

යා පන භික්ඛුනී පසාඛෙ ජාතං ගණ්ඩං වා රුධිතං වා සඞ්ඝං වා ගණං වා අනාපුච්ඡිත්වා **එකෙන** පුරිසෙන එකිකා ‘‘භින්ද ඵාලෙහි ධොව ආලිම්ප බන්ධ මොචෙහී’’ති **සබ්බානි** කාතබ්බානි ආණාපෙති, තස්සා ඡ දුක්කටානි, **කතෙසු** භින්දනාදීසු ඡසු කිච්චෙසු තස්සා ඡ පාචිත්තියො හොන්තීති යොජනා.

2348-9. **එත්ථාති** ගණ්ඩෙ වා වණෙ වා. ‘‘යං කාතබ්බං අත්ථි, තං සබ්බං ත්වං කරොහී’’ඉති සචෙ එවං යා ආණාපෙතීති යොජනා. තස්සා එකාය ආණාපන**වාචාය** ඡ දුක්කටානි ච පාචිත්තියච්ඡක්කඤ්චෙති ද්වාදසාපත්තියො සියුන්ති යොජනා.

2351. **ආපුච්ඡිත්වා වාති** සඞ්ඝං වා ගණං වා ආපුච්ඡිත්වා. **දුතියන්ති** දුතියිකං. විඤ්ඤුං දුතියං ගහෙත්වාපි වාති යොජනා.

දසමං.

ආරාමවග්ගො ඡට්ඨො.

2353. ‘‘ගණපරියෙසනාදිස්මි’’න්ති වත්තබ්බෙ ඡන්දානුරක්ඛනත්ථං නිග්ගහිතාගමො. **ගබ්භිනින්ති** ආපන්නසත්තං, කුච්ඡිපවිට්ඨසත්තන්ති අත්ථො. **වුට්ඨාපෙන්තියාති** උපසම්පාදෙන්තියා. **කම්මවාචාහීති** ද්වීහි කම්මවාචාහි.

2354-5. **කම්මවාචාය ඔසානෙති** තතියකම්මවාචාය පරියොසානෙ, යථාකාරප්පත්තෙති අත්ථො. **ගබ්භිනිසඤ්ඤාය න ච ගබ්භිනියාති** අගබ්භිනියා ගබ්භිනිසඤ්ඤාය ච. **උභො සඤ්ජාතකඞ්ඛායාති** උභොසු සමුප්පන්නසංසයාය, ගබ්භිනියා, අගබ්භිනියා ච වෙමතිකායාති අත්ථො. ගාථාබන්ධවසෙනෙත්ථ **සු**-සද්දලොපො. තථා වුට්ඨාපෙන්තියා උපජ්ඣායාය ආපත්ති දුක්කටං හොතීති යොජනා. **ආචරිනියා තස්සාති** උපජ්ඣායා ගබ්භිනිං වුට්ඨාපෙති, තස්සා කම්මවාචං සාවෙන්තියා ආචරිනියා ච. **ගණස්සාති** උපජ්ඣායාචරිනීහි අඤ්ඤස්ස භික්ඛුනිගණස්ස ච. තථා දුක්කටං දීපිතන්ති යොජනා.

2356. ‘‘ද්වීසු අගබ්භිනිසඤ්ඤාය’’ති පදච්ඡෙදො. **ද්වීසූති** ගබ්භිනියා, අගබ්භිනියා ච.

පඨමං.

2357. **දුතියෙති** ‘‘යා පන භික්ඛුනී පායන්තිං වුට්ඨාපෙය්‍ය, පාචිත්තිය’’න්ති (පාචි. 1073) සික්ඛාපදෙ. ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ පායන්තී නාම මාතා වා හොති ධාති වාති අයං විසෙසො.

දුතියං.

2358. යා පන භික්ඛුනී ද්වෙ වස්සානි ඡසු ධම්මෙසු **අසික්ඛිතසික්ඛං** සික්ඛමානං සචෙ වුට්ඨාපෙය්‍ය, පාචිත්ති සියාති යොජනා. තත්ථ **ද්වෙ වස්සානීති** පවාරණවසෙන ද්වෙ සංවච්ඡරානි. **ඡසු ධම්මෙසූති** පාණාතිපාතාවෙරමණිආදීසු විකාලභොජනාවෙරමණිපරියොසානෙසු ඡසු ධම්මෙසු. **අසික්ඛිතසික්ඛන්ති** ‘‘පාණාතිපාතාවෙරමණිං ද්වෙ වස්සානි අවීතික්කම්ම සමාදානං සමාදියාමී’’තිආදිනා (පාචි. 1079) නයෙන අනාදින්නසික්ඛාපදං වා එවං සමාදියිත්වාපි කුපිතසික්ඛං වා. **සික්ඛමානං** තෙසු ඡසු ධම්මෙසු සික්ඛනතො වා තෙ වා සික්ඛාසඞ්ඛාතෙ ධම්මෙ මානනතො එවං ලද්ධනාමං අනුපසම්පන්නං. **වුට්ඨාපෙය්‍යාති** උපසම්පාදෙය්‍යා. **ආපත්ති සියාති** පඨමසික්ඛාපදෙ වුත්තනයෙනෙව කම්මවාචාපරියොසානෙ පාචිත්ති ආපත්ති සියා, පාචිත්ති හොතීති අත්ථො.

2359. ‘‘ධම්මකම්මෙ ධම්මකම්මසඤ්ඤා වුට්ඨාපෙති, ආපත්ති පාචිත්තියස්ස. ධම්මකම්මෙ වෙමතිකා වුට්ඨාපෙති, ආපත්ති පාචිත්තියස්ස. ධම්මකම්මෙ අධම්මකම්මසඤ්ඤා වුට්ඨාපෙති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා’’ති එවං **ධම්මකම්මෙ සත්ථුනා තිකපාචිත්තියං වුත්තං**. ‘‘අධම්මකම්මෙ ධම්මකම්මසඤ්ඤා, ආපත්ති දුක්කටස්ස. අධම්මකම්මෙ වෙමතිකා

ආපත්ති දුක්කටස්ස. අධම්මකම්මෙ අධම්මකම්මසඤ්ඤා වුට්ඨාපෙති, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (පාචි. 1082) එවං **අධම්මෙ පන කම්මස්මිං සත්ථුනා තිකදුක්කටං දීපිතං.**

2360. **අඛණ්ඩතො** ඛණ්ඩං අකත්වා.

2361. සචෙ උපසම්පදාපෙක්ඛා පබ්බජ්ජාය සට්ඨිවස්සාපි හොති, තස්සා ඉමා ඡ සික්ඛායො ද්වෙ වස්සානි අවීතික්කමනීයා පදාතබ්බා, ඉමා අදත්වා **න කාරයෙ** නෙව වුට්ඨාපෙයාාති යොජනා.

තතියං.

2362. **චතුත්ථෙ නත්ථි වත්තබ්බන්ති** වක්ඛමානවිසෙසතො අඤ්ඤං වත්තබ්බං නත්ථීති යථාවුත්තනයමෙවාති අධිප්පායො. **''ඉධා''**තිආදිනා ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ ලබ්භමානවිසෙසං දස්සෙති. ඉධ ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ සඞ්ඝෙන සම්මතං තං සික්ඛමානං **වුට්ඨාපෙන්තියා** භික්ඛුනියා අනාපත්ති හොතීති යොජනා.

2363. ද්වෙ වස්සානි ඡසු ධම්මෙසු සික්ඛිතසික්ඛාය සික්ඛමානාය භික්ඛුනිසඞ්ඝෙන උපසම්පදතො පඨමං ඤත්තිදුතියාය කම්මවාචාය යා වුට්ඨානසම්මුති දාතබ්බා හොති, සා වුට්ඨානසම්මුති **සචෙ පඨමං අදින්නා හොති. තත්ථ** තස්මිං උපසම්පදමාළකෙපි පදාතබ්බායෙවාති යොජනා.

2364. **තතියඤ්චාති** තතියසික්ඛාපදඤ්ච. **චතුත්ථඤ්චාති** ඉදං චතුත්ථසික්ඛාපදඤ්ච. **පඨමෙන සමං ඤෙය්‍යන්ති** පඨමෙන සික්ඛාපදෙන සමුට්ඨානාදිනා විනිච්ඡයෙන සමානන්ති ඤාතබ්බං. **චතුත්ථං** පන සික්ඛාපදං වුට්ඨාපනසම්මුතිං අදාපෙත්වා වුට්ඨාපනවසෙන **ක්‍රියාක්‍රියං** හොති.

චතුත්ථං.

2365. **ගිහිගතන්ති** පුරිසන්තරගතං, පුරිසසමාගමප්පත්තන්ති අත්ථො. පරිපුණ්ණද්වාදසවස්සා **පරිපුණ්ණා** උත්තරපදලොපෙන. කිඤ්චාපි න දොසොති යොජනා. **වුට්ඨාපෙන්තියාති** උපජ්ඣායා හුත්වා උපසම්පාදෙන්තියා.

2366. **සෙසන්ති** වුත්තං. **අසෙසෙන** සබ්බසො.

පඤ්චමං.

2368. **දුක්ඛිතං සහජීවිනින්ති** එත්ථ ''සික්ඛාපද''න්ති සෙසො. තුවට්ටකවග්ගස්මිං ''දුක්ඛිතං සහජීවිනි''න්ති ඉමෙහි පදෙහි යුත්තං **යං සික්ඛාපදං** වුත්තං, **තෙන සික්ඛාපදෙන** අට්ඨමං සමං ඤෙය්‍යං, **න විසෙසතා** විසෙසො නත්ථීති යොජනා. **අට්ඨමන්ති** ''යා පන භික්ඛුනී සහජීවිනිං වුට්ඨාපෙත්වා ද්වෙ වස්සානි නෙව අනුග්ගණ්හෙය්‍ය න අනුග්ගණ්හාපෙය්‍ය, පාචිත්තිය''න්ති (පාචි. 1108) වුත්තසික්ඛාපදං. තත්ථ **සහජීවිනින්ති** සද්ධිවිහාරිනිං. **නෙව අනුග්ගණ්හෙය්‍යාති** සයං උද්දෙසාදීහි නානුග්ගණ්හෙය්‍ය. **න අනුග්ගණ්හාපෙය්‍යාති** ''ඉමිස්සා අය්‍යෙ උද්දෙසාදීනි දෙහී''ති එවං න අඤ්ඤාය අනුග්ගණ්හාපෙය්‍ය. **පාචිත්තියන්ති** ධුරෙ නික්ඛිත්තමත්තෙ පාචිත්තියං.

අට්ඨමං.

2369. **යා කාචි** භික්ඛුනී වුට්ඨාපිතපවත්තිනිං ද්වෙ වස්සානි නානුබන්ධෙය්‍ය චෙ, තස්සා පාචිත්ති **පරියාපුතා** කථිතාති යොජනා. වුට්ඨාපෙතීති **වුට්ඨාපිතා,** පවත්තෙති සුසික්ඛාපෙතීති පවත්තිනී, වුට්ඨාපිතා ච සා පවත්තිනී චාති **වුට්ඨාපිතපවත්තිනී,** උපජ්ඣායායෙතං අධිවචනං, තං, උපජ්ඣායං. **නානුබන්ධෙය්‍යාති** චුණ්ණෙන, මත්තිකාය, දන්තකට්ඨෙන, මුඛොදකෙනාති එවං තෙන තෙන කරණීයෙන උපට්ඨහෙය්‍ය.

2370. ''ද්වෙ වස්සානි අහං නානුබන්ධිස්සාමී''ති ධුරං නික්ඛිපති චෙ, එවං ධුරෙ නික්ඛිත්තමත්තස්මිං පන තස්සා පාචිත්තියං සියාති යොජනා.

2371. යා පන භික්ඛුනී උපජ්ඣායං බාලං වා අලජ්ජිං වා නානුබන්ධති, තස්සා, ගිලානාය වා ආපදාසු වා උම්මත්තිකාය වා නානුබන්ධන්තියා න දොසොති යොජනා.

2372. අනුපට්ඨානෙන හොතීති ආහ **''අක්‍රියං වුත්ත''**න්ති.

නවමං.

2373-5. යා කාචි භික්ඛුනී **සහජීවිනිං** සද්ධිවිහාරිනිං **වුට්ඨාපෙත්වා** උපසම්පාදෙත්වා තං ගහෙත්වා අන්තමසො ඡප්පඤ්චයොජනානිපි **න ගච්ඡෙය්‍ය න චඤ්ඤං ආණාපෙය්‍ය** ''ඉමං, අය්‍යෙ, ගහෙත්වා ගච්ඡා''ති අඤ්ඤඤ්ච න නියොජෙය්‍ය චෙ, **ධුරෙ නික්ඛිත්තමත්තස්මිං** ''න දානි ගච්ඡිස්සාමි, අඤ්ඤඤ්ච ගහෙත්වා ගන්තුං න නියොජෙස්සාමී''ති උස්සාහෙ විස්සට්ඨමත්තෙ තස්සා පාචිත්තියං සියාති යොජනා.

අන්තරායස්මිං සති වා දුතියං අලභන්තියා වා ආපදාසු වා ගිලානාය වා උම්මත්තිකාය වා න දොසොති යොජනා.

දසමං.

ගබ්භිනිවග්ගො සත්තමො.

2376. **ගිහිගතෙහි තීහෙවාති** අනන්තරෙ ගබ්භිනිවග්ගෙ ගිහිගතපදයුත්තෙහි පඤ්චමඡට්ඨසත්තමෙහි තීහෙව සික්ඛාපදෙහි. **සදිසානීති** ඉධ වීසතිවස්සවචනඤ්ච කුමාරිභූතවචනඤ්ච තත්ථ ද්වාදසවස්සවචනඤ්ච ගිහිගතවචනඤ්ච ඨපෙත්වා අවසෙසෙහි විනිච්ඡයෙහි යථාක්කමං සදිසානෙවාති.

2377. **මහුපපදාති** මහා උපපදො යාසං සික්ඛමානානං තා මහුපපදා. **උපපදං** නාම පදානමෙව යුජ්ජති, න අත්ථානන්ති ''යාස''න්ති අඤ්ඤපදෙන සික්ඛමානාදිපදානං ගහණං, සද්දත්ථානමභෙදොපචාරස්ස පන ඉච්ඡිතත්තා සික්ඛමානපදගහිතානමෙත්ථ ගහණං වෙදිතබ්බං, මහාසික්ඛමානාති වුත්තං හොති. **ආදිතොති** එත්ථ ''වුත්තා''ති සෙසො, ගබ්භිනිවග්ගෙ තිස්සන්නං ගිහිගතානං පුරිමෙසු තතියචතුත්ථසික්ඛාපදෙසු ආගතා ද්වෙ සික්ඛමානාති අත්ථො. ගිහිගතාය ''පරිපුණ්ණද්වාදසවස්සා''ති ච කුමාරිභූතාය ''පරිපුණ්ණවීසතිවස්සා''ති ච වස්සවසෙන නානාකරණස්ස වුත්තත්තා තාහි ද්වීහි මහාසික්ඛමානාය වස්සවසෙනෙව නානාකරණං දස්සෙතුමාහ **''ගතා වීසතිවස්සාති, විඤ්ඤාතබ්බා විභාවිනා''**ති, අතික්කන්තවීසතිවස්සා මහාසික්ඛමානා නාම හොතීති අත්ථො.

2378. **තා** ද්වෙ මහාසික්ඛමානා සචෙ ගිහිගතා වා හොන්තු, න ච පුරිසගතා වා හොන්තු , **සම්මුතිආදිසු** කම්මවාචාය ''සික්ඛමානා''ති වත්තබ්බාති යොජනා. එත්ථ ච **සම්මුති** නාම ඤත්තිදුතියාය කම්මවාචාය කාතබ්බාය සික්ඛාය සම්මුති චෙව වුට්ඨානසම්මුති ච. **ආදි**-සද්දෙන උපසම්පදාකම්මං ගහිතං.

2379. ඉමාසං ද්වින්නං සම්මුතිදානාදීසු ඤත්තියා ච කම්මවාචාය ච වත්තබ්බං දස්සෙත්වා ඉදානි අවත්තබ්බං දස්සෙතුමාහ **''න තා''**තිආදි. **තා එතා උභොපි** මහාසික්ඛමානා ''කුමාරිභූතා''ති වා තථා ''ගිහිගතා''ති වා කම්මවාචාය **න වත්තබ්බා** යස්මා, තස්මා **එවං වත්තුං න වට්ටතීති** යොජනා. **''න වත්තබ්බා''**ති ඉමිනා තථා චෙ කම්මවාචා වුච්චෙය්‍ය, තං කම්මං කුප්පතීති දීපෙති. ඉධ **පන**-සද්දො යස්මා-පදත්ථොති තදත්ථවසෙන යොජනා දස්සිතා.

2380. **සම්මුතින්ති** සික්ඛමානසම්මුතිං. **දසවස්සායාති** එත්ථ ''ගිහිගතාය''ති සෙසො. යථාහ – ''ගිහිගතාය දසවස්සකාලෙ සික්ඛාසම්මුතිං දත්වා ද්වාදසවස්සකාලෙ උපසම්පදා කාතබ්බා''ති (පාචි. අට්ඨ. 1119). **සෙසාසුපීති** එකාදසවස්සකාලෙ දත්වා තෙරසවස්සකාලෙ කාතබ්බා, ද්වාදස, තෙරස, චුද්දස, පන්නරස, සොළස, සත්තරස, අට්ඨාරසවස්සකාලෙ සික්ඛාසම්මුතිං දත්වා වීසතිවස්සකාලෙ කාතබ්බාති එවං අට්ඨාරසවස්සපරියන්තාසු සෙසාසුපි සික්ඛමානාසු. **අයං නයොති** ''සම්මුතියා දින්නසංවච්ඡරතො ආගාමිනි දුතියෙ සංවච්ඡරෙ උපසම්පාදෙතබ්බා''ති අයං නයො. තෙනෙව වුත්තං ''එකාදසවස්සකාලෙ දත්වා තෙරසවස්සකාලෙ කාතබ්බා''තිආදි.

2381. ''කුමාරිභූතා''තිපි ''ගිහිගතා''තිපි වත්තුං වට්ටතීති අට්ඨකථායං **වුත්තාති** යොජනා.

2382. **යා පන** පරිපුණ්ණවීසතිවස්සා **සාමණෙරී** ''කුමාරිභූතා''ති වුත්තා, සා කම්මවාචාය ''කුමාරිභූතා''ඉච්චෙව වත්තබ්බා, **අඤ්ඤථා පන න වත්තබ්බා** ''ගිහිගතා''ති වා ''පුරිසන්තරගතා''ති වා න වත්තබ්බාති යොජනා. යථාහ ''කුමාරිභූතා පන 'ගිහිගතා'ති න වත්තබ්බා, 'කුමාරිභූතා'ඉච්චෙව වත්තබ්බා''ති.

2383. **එතා තු පන තිස්සොපීති** මහාසික්ඛමානා ගිහිගතා, කුමාරිභූතාති වුත්තා පන එතා තිස්සොපි. **අපි**-සද්දෙන ගිහිගතා කුමාරිභූතා ද්වෙ සකසකනාමෙනාපි වත්තුං වට්ටන්තීති දීපෙති. ''කුමාරිභූතසික්ඛමානාය''ති **පාළියං** අවුත්තත්තා න වට්ටතීති කොචි මඤ්ඤෙය්‍යාති ආහ **''න සංසයො''**ති. තථා වත්තබ්බතාහෙතුදස්සනත්ථමාහ **''සික්ඛාසම්මුතිදානතො''**ති.

පඨමදුතියතතියානි.

2384-5. යා පන භික්ඛුනී **ඌනද්වාදසවස්සාව** උපසම්පදාවසෙන අපරිපුණ්ණද්වාදසවස්සා එව සයං උපජ්ඣායා හුත්වා පරං සික්ඛමානං සචෙ වුට්ඨාපෙති, පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව ගණපරියෙසනාදිදුතියානුස්සාවනපරියොසානෙසු

ආපන්නානං **දුක්කටානං** අනන්තරං **කම්මවාචානං ඔසානෙ** තතියානුස්සාවනාය **යථාරප්පත්තාය** තස්සා පාචිත්ති පරිදීපිතාති යොජනා.

චතුත්ථං.

2386. **පඤ්චමෙති** ''යා පන භික්ඛුනී පරිපුණ්ණද්වාදසවස්සා සඞ්ඝෙන අසම්මතා වුට්ඨාපෙය්‍ය, පාචිත්තිය''න්ති (පාචි. 1142) සික්ඛාපදෙ. කායචිත්තවාචාචිත්තකායවාචාචිත්තවසෙන **තිසමුට්ඨානං. ක්‍රියාක්‍රිය**න්ති වුට්ඨාපනං කිරියං, සඞ්ඝසම්මුතියා අග්ගහණං අකිරියං.

පඤ්චමං.

2387. **සඞ්ඝෙනාති** භික්ඛුනිසඞ්ඝෙන. **උපපරික්ඛිත්වාති** අලජ්ජිභාවාදිං උපපරික්ඛිත්වා. **අලං තාවාති** එත්ථ ''තෙ අය්‍යෙ''ති සෙසො. **වාරිතාති එත්ථ** ''සාධූති පටිස්සුණිත්වා''ති සෙසො. ''අලං තාව තෙ, අය්‍යෙ, උපසම්පාදිතෙනා''ති වාරිතා ''සාධූ''ති පටිස්සුණිත්වා **එත්ථ** එතස්මිං පවාරණෙ **පච්ඡා ඛීයති** ''අහමෙව නූන බාලා, අහමෙව නූන අලජ්ජිනී''තිආදිනා අවණ්ණං පකාසෙති, දොසතා පාචිත්තියාපත්ති හොතීති යොජනා.

2388. **ඡන්දදොසාදීහි කරොන්තියාති** එත්ථ ''පකතියා''ති සෙසො. පකතියා **ඡන්දදොසාදීහි** අගතිගමනෙහි නිවාරණං **කරොන්තියා** සචෙ උජ්ඣායති, න දොසොති යොජනා.

ඡට්ඨං.

2389-90. **ලද්ධෙ චීවරෙති** සික්ඛමානාය ''සචෙ මෙ ත්වං, අය්‍යෙ, චීවරං දස්සසි, එවාහං තං වුට්ඨාපෙස්සාමී''ති වත්වා යාචිතෙ තස්මිං චීවරෙ ලද්ධෙ. **පච්ඡාති** චීවරලාභතො පච්ඡා. **අසන්තෙ අන්තරායිකෙති** දසන්නං අන්තරායානං අඤ්ඤතරස්මිං අන්තරායෙ අවිජ්ජමානෙ. **වුට්ඨාපෙස්සාමිනාහන්ති** අහං තං න සමුට්ඨාපෙස්සාමීති ධුරනික්ඛෙපනෙ තස්සා පාචිත්තියං හොතීති යොජනා.

2391. **ඉදන්ති** ඉදං සික්ඛාපදං. අවුට්ඨාපනෙන **අක්‍රියං**.

සත්තමං.

2392. **අට්ඨමන්ති** ''යා පන භික්ඛුනී සික්ඛමානං 'සචෙ මං ත්වං, අය්‍යෙ, ද්වෙ වස්සානි අනුබන්ධිස්සසි, එවාහං තං වුට්ඨාපෙස්සාමී''තිආදි (පාචි. 1155) සික්ඛාපදං. **නවමෙති** ''යා පන භික්ඛුනී පුරිසසංසට්ඨං කුමාරකසංසට්ඨං චණ්ඩිං සොකාවාසං සික්ඛමානං වුට්ඨාපෙය්‍ය, පාචිත්තිය''න්ති (පාචි. 1159) වුත්තසික්ඛාපදෙ. **''වත්තබ්බං නත්ථී''**ති ඉදං සද්දත්ථවිසෙසමන්තරෙන විනිච්ඡයස්ස සුවිඤ්ඤෙය්‍යත්තා වුත්තං. තෙනෙවාහ **''උත්තානමෙවිද''**න්ති.

සද්දත්ථො පන එවං වෙදිතබ්බො – **පුරිසසංසට්ඨන්ති** පරිපුණ්ණවීසතිවස්සෙන පුරිසෙන අනනුලොමිකෙන කායවචීකම්මෙන සංසට්ඨං. **කුමාරකසංසට්ඨන්ති** ඌනවීසතිවස්සෙන කුමාරෙන තථෙව සංසට්ඨං. **චණ්ඩින්ති** කොධනං. **සොකාවාසන්ති** සඞ්කෙතං කත්වා ආගච්ඡමානා පුරිසානං අන්තො සොකං පවෙසෙතීති සොකාවාසා, තං සොකාවාසං. අථ වා සරං විය සරසාමිකා, අයම්පි පුරිසසමාගමං අලභමානා සොකං ආවිසති, ඉති යං ආවිසති, ස්වාස්සා ආවාසො හොතීති **සොකාවාසා**. තෙනෙවස්ස **පදභාජනෙ** ''සොකාවාසා නාම පරෙසං දුක්ඛං උප්පාදෙති, සොකං ආවිසතී''ති (පාචි. 1160) ද්වෙධා අත්ථො වුත්තො. **පාචිත්තියන්ති** එවරූපං වුට්ඨාපෙන්තියා වුත්තනයෙනෙව කම්මවාචාපරියොසානෙ උපජ්ඣායාය පාචිත්තියං.

2393. ''නත්ථි අජානන්තියා''ති පච්ඡෙදො, සික්ඛමානාය පුරිසසංසට්ඨාදිභාවං අජානන්තියාති අත්ථො.

අට්ඨමනවමානි.

2394. විජාතමාතරා වා ජනකපිතරා වා **සාමිනා** පරිග්ගාහකසාමිනා වා **නානුඤ්ඤාතං** උපසම්පදත්ථාය අනනුඤ්ඤාතං **තං** සික්ඛමානං වුට්ඨාපෙන්තියා තස්සා පාචිත්තියාපත්ති සියාති යොජනා.

2395. **න භික්ඛුනාති** භික්ඛුනා ද්වික්ඛත්තුං න පුච්ඡිතබ්බං, සකිමෙව පුච්ඡිතබ්බන්ති වුත්තං හොති. යථාහ ''භික්ඛුනීහි ද්වික්ඛත්තුං ආපුච්ඡිතබ්බං පබ්බජ්ජාකාලෙ ච උපසම්පදාකාලෙ ච, භික්ඛූනං පන සකිං ආපුච්ඡිතෙපි වට්ටතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 1162).

2396-7. **අත්ථීතන්ති** අත්ථීභාවං. චතූහි සමුට්ඨාතී, චත්තාරි වා සමුට්ඨානානි එතස්සාති **චතුසමුට්ඨානං**. කතමෙහි චතූහි සමුට්ඨාතීති ආහ **"වාචතො…පෙ…. කායවාචාදිතොපි වා"**ති. කථං වාචාදීහි චතූහි සමුට්ඨාතී? අබ්භානකම්මාදීසු කෙනචිදෙව කරණීයෙන ඛණ්ඩසීමායං නිසින්නා "පක්කොසථ සික්ඛමානං, ඉධෙව නං උපසම්පාදෙස්සාමා"ති උපසම්පාදෙති, එවං වාචතො සමුට්ඨාති. "උපස්සයතො පට්ඨාය උපසම්පාදෙස්සාමී"ති වත්වා ඛණ්ඩසීමං ගච්ඡන්තියා කායවාචතො සමුට්ඨාති. ද්වීසුපි ඨානෙසු පණ්ණත්තිං ජානිත්වා වීතික්කමං කරොන්තියා වාචාචිත්තතො, කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති. උපසම්පාදනං **ක්‍රියං,** අනාපුච්ඡනං **අක්‍රියං**.

දසමං.

2398. **එත්ථ** ඉමස්මිං සාසනෙ යා භික්ඛුනී පාරිවාසිකෙන ඡන්දදානෙන සික්ඛමානං සචෙ වුට්ඨාපෙති, තස්සා පාචිත්තියං සියාති යොජනා. තත්ථ **පාරිවාසිකෙන ඡන්දදානෙනා**ති චතුබ්බිධං පාරිවාසියං පරිසපාරිවාසියං, රත්තිපාරිවාසියං, ඡන්දපාරිවාසියං, අජ්ඣාසයපාරිවාසියන්ති.

තත්ථ **පරිසපාරිවාසියං** නාම භික්ඛූ කෙනචිදෙව කරණීයෙන සන්නිපතිතා හොන්ති, අථ මෙඝො වා උට්ඨහති, උස්සාරණා වා කරීයති, මනුස්සා වා අජ්ඣොත්ථරන්තා ආගච්ඡන්ති, භික්ඛූ "අනොකාසො අයං, අඤ්ඤත්‍ර ගච්ඡාමා"ති ඡන්දං අවිස්සජ්ජෙත්වාව උට්ඨහන්ති. ඉදං පරිසපාරිවාසියං. කිඤ්චාපි පරිසපාරිවාසියං, ඡන්දස්ස පන අවිස්සට්ඨත්තා කම්මං කාතුං වට්ටති.

පුන භික්ඛූ "උපොසථාදීනි කරිස්සාමා"ති රත්තිං සන්නිපතිත්වා "යාව සබ්බෙ සන්නිපතන්ති, තාව ධම්මං සුණිස්සාමා"ති එකං අජ්ඣෙසන්ති, තස්මිං ධම්මකථං කථෙන්තෙයෙව අරුණො උග්ගච්ඡති. සචෙ "චාතුද්දසිකං උපොසථං කරිස්සාමා"ති නිසින්නා, "පන්නරසො"ති කාතුං වට්ටති. සචෙ පන්නරසිකං කාතුං නිසින්නා, පාටිපදෙ අනුපොසථෙ උපොසථං කාතුං න වට්ටති. අඤ්ඤං පන සඞ්ඝකිච්චං කාතුං වට්ටති. ඉදං පන රත්තිපාරිවාසියං නාම.

පුන භික්ඛූ "කිඤ්චිදෙව අබ්භානාදිසඞ්ඝකම්මං කරිස්සාමා"ති නිසින්නා හොන්ති, තත්‍රෙකො නක්ඛත්තපාඨකො භික්ඛු එවං වදති "අජ්ජ නක්ඛත්තං දාරුණං, මා ඉදං කම්මං කරොථා"ති, තෙ තස්ස වචනෙන ඡන්දං විස්සජ්ජෙත්වා තත්ථෙව නිසින්නා හොන්ති, අථඤ්ඤො ආගන්ත්වා –

"නක්ඛත්තං පටිමානෙන්තං, අත්ථො බාලං උපච්චගා"ති. (ජා. 1.1.49) –

වත්වා "කිං නක්ඛත්තෙන, කරොථා"ති වදති. ඉදං ඡන්දපාරිවාසියඤ්චෙව අජ්ඣාසයපාරිවාසියඤ්ච. එතස්මිං පාරිවාසියෙ පුන ඡන්දපාරිසුද්ධිං අනාහරිත්වා කම්මං කාතුං න වට්ටති. ඉදං සන්ධාය වුත්තං "පාරිවාසිකෙන ඡන්දදානෙනා"ති.

පාචිත්තියං සියාති එවං වුට්ඨාපෙන්තියා වුත්තනයෙනෙව කම්මවාචාපරියොසානෙ පාචිත්තියං සියාති අත්ථො.

2399. ඡන්දං **අවිහාය වා** අවිස්සජ්ජෙත්වාව **අවුට්ඨිතාය පරිසාය තු** යථානිසින්නාය පරිසාය වුට්ඨාපෙන්තියා අනාපත්තීති යොජනා. **වා**-සද්දො එවකාරත්ථො.

එකාදසමං.

2400. **ද්වාදසෙ**ති "යා පන භික්ඛුනී අනුවස්සං වුට්ඨාපෙය්‍ය, පාචිත්තිය"න්ති (පාචි. 1171) සික්ඛාපදෙ. **තෙරසෙ**ති "යා පන භික්ඛුනී එකං වස්සං ද්වෙ වුට්ඨාපෙය්‍ය, පාචිත්තිය"න්ති (පාචි. 1175) සික්ඛාපදෙ.

ද්වාදසමතෙරසමානි.

කුමාරිභූතවග්ගො අට්ඨමො.

2401. අගිලානාති ඡත්තුපාහනෙන වූපසමෙතබ්බරොගරහිතා. යථාහ "අගිලානා නාම යස්සා විනා ඡත්තුපාහනා ඵාසු හොතී"ති. ඡත්තඤ්ච උපාහනා ච **ඡත්තුපාහනං**. තත්ථ ඡත්තං වුත්තලක්ඛණං, උපාහනා වක්ඛමානලක්ඛණා. **ධාරෙය්‍යා**ති උභයං එකතො ධාරෙය්‍ය. විසුං ධාරෙන්තියා හි දුක්කටං වක්ඛති.

2402. **දිවසන්ති** අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං. සචෙ ධාරෙතීති යොජනා.

2403. **කද්දමාදීනී**ති එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන මහාවාලුකාදීනං ගහණං.

2404. සචෙ ගච්ඡතීති සම්බන්ධො. **දිස්වා ගච්ඡාදිකන්ති** ඡත්තෙ ලග්ගනයොග්ගං නීචතරං ගච්ඡාදිකං දිස්වා. **ආදි-සද්දෙන** ගුම්බාදීනං ගහණං. **දුක්කටන්ති** උපාහනමත්තස්සෙව ධාරණෙ දුක්කටං.

2405. **අපනාමෙත්වාති** සීසතො අපනාමෙත්වා. **ඔමුඤ්චිත්වාති** පාදතො ඔමුඤ්චිත්වා. **හොති පාචිත්තියන්ති** පුන පාචිත්තියං හොති.

2406. **පයොගගණනායෙවාති** ඡත්තුපාහනස්ස අපනෙත්වා අපනෙත්වා එකතො ධාරණපයොගගණනාය. **තිකපාචිත්තියං වුත්තන්ති** ''අගිලානා අගිලානසඤ්ඤා, වෙමතිකා, ගිලානසඤ්ඤා ඡත්තුපාහනං ධාරෙති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා''ති (පාචි. 1181) එවං තිකපාචිත්තියං වුත්තං. ''ගිලානා අගිලානසඤ්ඤා, ගිලානා වෙමතිකා, ඡත්තුපාහනං ධාරෙති, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (පාචි. 1182) එවං **ද්විකදුක්කටං තථෙව වුත්තන්ති** සම්බන්ධො.

2407. යත්ථ භික්ඛූ වා භික්ඛුනියො වා නිවසන්ති, තස්මිං **ආරාමෙ වා උපචාරෙ වා** අපරික්ඛිත්තස්ස ආරාමස්ස **උපචාරෙ වා. ආපදාසූති** රට්ඨභෙදාදිආපදාසු.

පඨමං.

2408. **භික්ඛුනියාති** එත්ථ ''අගිලානායා''ති සෙසො, පාදෙන ගන්තුං සමත්ථාය අගිලානාය භික්ඛුනියාති අත්ථො. යථාහ ''අගිලානා නාම සක්කොති පදසා ගන්තු''න්ති (පාචි. 1187). **යානං** නාම රථාදි, තං හෙට්ඨා වුත්තසරූපමෙව.

2409. **ආපදාසූති** රට්ඨභෙදාදිආපදාසු. ඡත්තුපාහනසික්ඛාපදෙ ආරාමෙ, ආරාමූපචාරෙ ච අනාපත්ති වුත්තා, ඉධ තථා අවුත්තත්තා සබ්බත්ථාපි ආපත්තියෙව වෙදිතබ්බා.

දුතියං.

2410. **''යං කිඤ්චිපි කටූපිය''**න්ති ඉදං ''සඞ්ඝාණි''න්ති එතස්ස අත්ථපදං. යථාහ – ''සඞ්ඝාණි නාම යා කාචි කටූපගා''ති. **සඞ්ඝාණි** නාම මෙඛලාදිකටිපිළන්ධනං. **කටූපියන්ති** කටිප්පදෙසොපගං.

2412. **කටිසුත්තං** නාම කටියං පිළන්ධනරජ්ජුසුත්තකං.

2413. **ඉධ** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ චිත්තං අකුසලං, ඉදං පන සික්ඛාපදං ලොකවජ්ජං, ඉති ඉදං උභයමෙව **විසෙසතා** පුරිමසික්ඛාපදතො ඉමස්ස නානාකරණං.

තතියං.

2414. සීසූපගාදිසු යං කිඤ්චි සචෙ යා ධාරෙති, තස්සා තස්ස වත්ථුස්ස ගණනාය ආපත්තියො සියුන්ති යොජනා. සීසං උපගච්ඡතීති **සීසූපගං,** සීසෙ පිළන්ධනාරහන්ති අත්ථො. **ආදි-සද්දෙන** ගීවූපගාදීනං ගහණං. යථාහ – ''ඉත්ථාලඞ්කාරො නාම සීසූපගො ගීවූපගො හත්ථූපගො පාදූපගො කටූපගො''ති.

2415. න ච දොසොති යොජනා. ''සදිසන්ති පරිදීපිත''න්ති වත්තබ්බෙ ඉති-සද්දො ලුත්තනිද්දිට්ඨො.

චතුත්ථං.

2416. **යෙන කෙනචි ගන්ධෙනාති** චන්දනතගරාදිනා යෙන කෙනචි ගන්ධකක්කෙන. **සවණ්ණාවණ්ණකෙන වාති** වණ්ණෙන සහ වත්තතීති **සවණ්ණකං,** හලිද්දිකක්කාදි, නත්ථි එතස්ස උබ්බට්ටනපච්චයා දිස්සමානො වණ්ණවිසෙසොති **අවණ්ණකං,** සාසපකක්කාදි, සවණ්ණකඤ්ච අවණ්ණකඤ්ච සවණ්ණාවණ්ණකං, තෙන **සවණ්ණාවණ්ණකෙන ච**. උබ්බට්ටෙත්වා න්හායන්තියා න්හානොසානෙ පාචිත්තියාපත්ති පකාසිතාති යොජනා.

2417. **සබ්බපයොගෙති** සබ්බස්මිං පුබ්බපයොගෙ. **ආබාධපච්චයාති** දද්දුකුට්ඨාදිරොගපච්චයා.

2418. **ඡට්ඨන්ති** ''යා පන භික්ඛුනී වාසිතකෙන පිඤ්ඤාකෙන නහායෙය්‍ය, පාචිත්තිය''න්ති (පාචි. 1203) සික්ඛාපදං.

පඤ්චමඡට්ඨානි.

2419. යා පන භික්ඛුනී අඤ්ඤාය භික්ඛුනියා සවෙ උබ්බට්ටාපෙය්‍ය වා සම්බාහාපෙය්‍ය වා, තස්සා **භික්ඛුනියා** තථා පාචිත්තියාපත්ති හොතීති යොජනා.

2420. **එත්ථ** ඉමස්මිං උබ්බට්ටනෙ, සම්බාහනෙ ච හත්ථං අමොචෙත්වා උබ්බට්ටනෙ **එකා** ආපත්ති සියා, හත්ථං මොචෙත්වා මොචෙත්වා උබ්බට්ටනෙ පයොගගණනාය සියාති යොජනා.

2421. **ආපදාසූති** චොරභයාදීහි සරීරකම්පනාදීසු. **ගිලානායාති** අන්තමසො මග්ගගමනපරිස්සමෙනාපි ආබාධිකාය.

2422. අට්ඨමසික්ඛාපදෙ ''සික්ඛමානායා''ති ච නවමසික්ඛාපදෙ ''සාමණෙරියා''ති ච දසමසික්ඛාපදෙ ''ගිහිනියා''ති ච විසෙසං වජ්ජෙත්වා අවසෙසවිනිච්ඡයො සත්තමෙනෙව සමානොති දස්සෙතුමාහ **''අට්ඨමාදීනි තීණිපී''**ති.

සත්තමට්ඨමනවමදසමානි.

2423. **අන්තොඋපචාරස්මින්**ති ද්වාදසරතනබ්භන්තරෙ. **''භික්ඛුස්ස පුරතො''**ති ඉදං උපලක්ඛණං. තස්මා පුරතො වා හොතු පච්ඡතො වා පස්සතො වා, සමන්තතො ද්වාදසරතනබ්භන්තරෙති නිදස්සනපදමෙතං. **ඡමායපීති** අනන්තරහිතාය භූමියාපි. යා නිසීදෙය්‍යාති සම්බන්ධො. **න වට්ටති** පාචිත්තියාපත්ති හොතීති අත්ථො.

2424. **තිකපාචිත්තියං වුත්තන්ති** අනාපුච්ඡිතෙ අනාපුච්ඡිතසඤ්ඤා, වෙමතිකා, ආපුච්ඡිතසඤ්ඤාති තීසු විකප්පෙසු පාචිත්තියත්තයං වුත්තං. ආපුච්ඡිතෙ අනාපුච්ඡිතසඤ්ඤා, වෙමතිකා වා භික්ඛුස්ස පුරතො නිසීදෙය්‍යාති විකප්පද්වයෙ **දුක්කටද්වයං** හොති. **ආපදාසූති** රට්ඨභෙදාදිආපදාසු. ආපුච්ඡිතුඤ්ච ඨාතුඤ්ච අසක්කොන්තියා **ගිලානාය**.

2425. නිපජ්ජනං **ක්‍රියං**. අනාපුච්ඡනං **අක්‍රියං**.

එකාදසමං.

2426. ඔකාසො කතො යෙන සො **ඔකාසකතො,** න ඔකාසකතො **අනොකාසකතො,** තං, අකතොකාසන්ති අත්ථො, ''අසුකස්මිං නාම ඨානෙ පුච්ඡාමී''ති අත්තනා පුච්ඡිතබ්බවිනයාදීනං නාමං ගහෙත්වා ඔකාසං කාරාපනකාලෙ අධිවාසනවසෙන අකතොකාසන්ති වුත්තං හොති. **දොසතාති** පාචිත්තියාපත්ති. එකස්මිං පිටකෙ ඔකාසං කාරාපෙත්වා අඤ්ඤස්මිං පිටකෙ පඤ්හං පුච්ඡන්තියාපි පාචිත්තියං හොතීති දස්සෙතුමාහ **''විනයෙ චා''**තිආදි.

පුච්ඡන්තියාපි චාති එත්ථ **පි**-සද්දෙන ''අභිධම්මං පුච්ඡන්තියාපී''ති ඉදඤ්ච අනුත්තසමුච්චයත්ථෙන **ච**-සද්දෙන ''සුත්තන්තෙ ඔකාසං කාරාපෙත්වා විනයං වා අභිධම්මං වා පුච්ඡති, ආපත්ති පාචිත්තියස්ස. අභිධම්මෙ ඔකාසං කාරාපෙත්වා සුත්තන්තං වා විනයං වා පුච්ඡති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා''ති ඉදඤ්ච සඞ්ගහිතං.

2427. **අනොදිස්සාති** ''අසුකස්මිං නාම පුච්ඡාමී''ති එවං අනියමෙත්වා කෙවලං ''පුච්ඡිතබ්බං අත්ථි, පුච්ඡාමි අය්‍යා''ති එවං වත්වා.

ද්වාදසමං.

2428-9. **සංකච්චිකන්ති** ථනවෙඨනචීවරං, තං පන පාරුපන්තියා අධක්ඛකං උබ්භනාභිමණ්ඩලං පටිච්ඡාදෙන්තියා පාරුපිතබ්බං. තෙනාහ **මාතිකට්ඨකථායං** ''අසංකච්චිකාති අධක්ඛකඋබ්භනාභිමණ්ඩලසඞ්ඛාතස්ස සරීරස්ස පටිච්ඡාදනත්ථං අනුඤ්ඤාතසංකච්චිකචීවරරහිතා''ති (කඞ්ඛා. අට්ඨ. අසංකච්චිකසික්ඛාපදවණ්ණනා). ''සංකච්චිකාය පමාණං තිරියං දියඩ්ඪහත්ථන්ති පොරාණගණ්ඨිපදෙ වුත්ත''න්ති (වජිර. ටී. පාචිත්තිය 1224-1226) වජිරබුද්ධිත්ථෙරො. **පරික්ඛෙපොක්කමෙති** පරික්ඛෙපස්ස අන්තොපවෙසනෙ. **උපචාරොක්කමෙපීති** අපරික්ඛිත්තස්ස ගාමස්ස දුතියලෙඩ්ඩුපාතබ්භන්තරපවෙසනෙපි. **එත්ථාති** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ. **එසෙව නයොති** ''පඨමෙ පාදෙ දුක්කටං, දුතියෙ පාචිත්තිය''න්ති යථාවුත්තොයෙව නයො **මතො** විඤ්ඤාතොති අත්ථො.

2430. **ආපදාසුපීති** මහග්ඝං හොති සංකච්චිකං, පාරුපිත්වා ගච්ඡන්තියා ච උපද්දවො උප්පජ්ජති, එවරූපාසු ආපදාසු අනාපත්ති.

2431. **සෙසන්ති** ඉධ සරූපතො අදස්සිතඤ්ච. **වුත්තනයෙනෙවාති** මාතිකාපදභාජනාදීසු වුත්තනයෙනෙව. සුනිපුණස්මිං ධම්මජාතං, අත්ථජාතඤ්ච විභාවෙති විවිධෙනාකාරෙන පකාසෙතීති විභාවී, තෙන **විභාවිනා**.

තෙරසමං.

ඡත්තුපාහනවග්ගො නවමො.

එවං නවහි වග්ගෙහි භික්ඛුනීනං භික්ඛූහි අසාධාරණානි ඡන්නවුති සික්ඛාපදානි දස්සෙත්වා ඉතො පරෙසු මුසාවාදවග්ගාදීසු සත්තසු වග්ගෙසු භික්ඛූහි සාධාරණසික්ඛාපදානි භික්ඛුපාතිමොක්ඛවිනිච්ඡයකථාය වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බානීති තානි ඉධ න දස්සිතානි.

සබ්බානෙව භික්ඛුනීනං ඛුද්දකෙසු ඡන්නවුති, භික්ඛූනං ද්වෙනවුතීති අට්ඨාසීතිසතං සික්ඛාපදානි. තතො පරං සකලං භික්ඛුනිවග්ගං, පරම්පරභොජනං, අනතිරිත්තභොජනං, අනතිරිත්තෙන අභිහට්ඨුං පවාරණං, පණීතභොජනවිඤ්ඤත්ති, අචෙලකසික්ඛාපදං, දුට්ඨුල්ලපටිච්ඡාදනං, ඌනවීසතිවස්සඋපසම්පාදනං, මාතුගාමෙන සද්ධිං සංවිධාය අද්ධානගමනං, රාජන්තෙපුරප්පවෙසනං , සන්තං භික්ඛුං අනාපුච්ඡා විකාලෙ ගාමප්පවෙසනං, නිසීදනං, වස්සිකසාටිකන්ති ඉමානි බාවීසති සික්ඛාපදානි අපනෙත්වා සෙසානි සතඤ්ච ඡසට්ඨි ච සික්ඛාපදානි භික්ඛුනිපාතිමොක්ඛුද්දෙසමග්ගෙන උද්දිට්ඨානීති වෙදිතබ්බානි.

තත්‍රායං සඞ්ඛෙපතො අසාධාරණසික්ඛාපදෙසු සමුට්ඨානවිනිච්ඡයො – ගිරග්ගසමජ්ජා, චිත්තාගාරසික්ඛාපදං, සඞ්ඝාණි, ඉත්ථාලඞ්කාරො, ගන්ධවණ්ණකො, වාසිතකපිඤ්ඤාකො, භික්ඛුනිආදීහි උම්මද්දනපරිමද්දනානීති ඉමානි දස සික්ඛාපදානි අචිත්තකානි, ලොකවජ්ජානි, අකුසලචිත්තානි. අයං පනෙත්ථ අධිප්පායො – විනාපි චිත්තෙන ආපජ්ජිතබ්බත්තා **අචිත්තකානි,** චිත්තෙ පන සති අකුසලෙනෙව ආපජ්ජිතබ්බත්තා **ලොකවජ්ජානි** චෙව **අකුසලචිත්තානි** ච. අවසෙසානි අචිත්තකානි පණ්ණත්තිවජ්ජානෙව. චොරිවුට්ඨාපනං, ගාමන්තරං, ආරාමසික්ඛාපදං, ගබ්භිනිවග්ගෙ ආදිතො පට්ඨාය සත්ත, කුමාරිභූතවග්ගෙ ආදිතො පට්ඨාය පඤ්ච, පුරිසසංසට්ඨං, පාරිවාසියඡන්දදානං, අනුවස්සවුට්ඨාපනං, එකන්තරිකවුට්ඨාපනන්ති ඉමානි එකූනවීසති සික්ඛාපදානි සචිත්තකානි, පණ්ණත්තිවජ්ජානි. අවසෙසානි සචිත්තකානි ලොකවජ්ජානෙවාති.

ඉති විනයත්ථසාරසන්දීපනියා විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනාය

පාචිත්තියකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පාටිදෙසනීයකථාවණ්ණනා

2432. එවං පාචිත්තියවිනිච්ඡයං දස්සෙත්වා ඉදානි පාටිදෙසනීයං දස්සෙතුමාහ **"අගිලානා"**තිආදි. යා පන භික්ඛුනී අගිලානා සයං අත්තනා විඤ්ඤත්තියා ලද්ධං සප්පිං සචෙ ''භුඤ්ජිස්සාමී''ති ගණ්හති, තස්සා එවං ගහණෙ දුක්කටං පරිදීපිතන්ති යොජනා. තත්ථ යස්සා විනා සප්පිනා ඵාසු හොති, සා **අගිලානා** නාම. **සප්පින්**ති පුබ්බෙ වුත්තවිනිච්ඡයං පාළිආගතං ගොසප්පිආදිකමෙව.

2433. **තිපාටිදෙසනීය**න්ති අගිලානා අගිලානසඤ්ඤා, වෙමතිකා, ගිලානසඤ්ඤාති තීසු විකප්පෙසු තීණි පාටිදෙසනීයානි. **ගිලානා ද්විකදුක්කට**න්ති ගිලානාය ද්විකදුක්කටං. ගිලානා අගිලානසඤ්ඤා, වෙමතිකා වාති ද්වීසු විකප්පෙසු ද්වෙ දුක්කටානි.

2434-5. ගිලානා හුත්වා සප්පිං විඤ්ඤාපෙත්වා පච්ඡා වූපසන්තගෙලඤ්ඤා හුත්වා **සෙවන්තියා** පරිභුඤ්ජන්තියාපි ච ගිලානාය අවසෙසං පරිභුඤ්ජන්තියා වා **ඤාතකාදිතො** ඤාතකපවාරිතට්ඨානතො විඤ්ඤත්තං භුඤ්ජන්තියා වා අඤ්ඤස්සත්ථාය විඤ්ඤත්තං පරිභුඤ්ජන්තියා වා අත්තනො ධනෙන ගහිතං භුඤ්ජන්තියා වා උම්මත්තිකාය වා අනාපත්තීති යොජනා.

පඨමං.

2436. **සෙසෙසු දුතියාදීසූ**ති ''යා පන භික්ඛුනී අගිලානා තෙලං…පෙ…. මධුං…පෙ…. ඵාණිතං…පෙ…. මච්ඡං…පෙ…. මංසං…පෙ…. ඛීරං…පෙ…. දධිං විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජෙය්‍ය, පටිදෙසෙතබ්බං තාය භික්ඛුනියා ගාරය්හං අය්‍යො ධම්මං ආපජ්ජිං අසප්පායං පාටිදෙසනීයං, තං පටිදෙසෙමී''ති (පාචි. 1236) එවං දුතියාදීසු සත්තසු පාටිදෙසනීයෙසු. **නත්ථි කාචි විසෙසතා**ති තෙලාදිපදානි විනා අඤ්ඤො කොචි විසෙසො නත්ථීති අත්ථො.

2437. පාළියං අනාගතෙසු සබ්බෙසු සප්පිආදීසු අට්ඨසු අඤ්ඤතරං විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජන්තියාපි දුක්කටන්ති යොජනා.

ඉති විනයත්ථසාරසන්දීපනියා විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනාය

පාටිදෙසනීයකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සික්ඛාකරණීයකථාවණ්ණනා

2438. පාටිදෙසනීයානන්තරං උද්දිට්ඨානි පඤ්චසත්තති සෙඛියානි මහාවිභඞ්ගෙ වුත්තවිනිච්ඡයානෙවාති තදෙව අතිදිසන්තො ආහ **"සෙඛියා පන යෙ ධම්මා"**තිආදි. යෙ පන පඤ්චසත්තති සෙඛියා ධම්මා පාටිදෙසනීයානන්තරං **උද්දිට්ඨා,** තෙසං අත්ථවිනිච්ඡයො මහාවිභඞ්ගෙ වුත්තොවාති යොජනා, අත්ථිකෙහි තතොව ගහෙතබ්බො, න පුන ඉධ දස්සෙස්සාමීති අධිප්පායො.

ඉති විනයත්ථසාරසන්දීපනියා විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනාය

සික්ඛාකරණීයකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2439-40. **සවිභඞ්ගානං** උභතොවිභඞ්ගසහිතානං **උභතොපාතිමොක්ඛානං** භික්ඛූනං, භික්ඛුනීනඤ්ච පාතිමොක්ඛානං **අට්ඨකථාසාරො** සබ්බට්ඨකථානං සාරභූතො යො සො අත්ථො විසෙසතො සමන්තපාසාදිකායං **වුත්තො. තං සබ්බං** සාරභූතං අත්ථං සමාදාය යො විනයස්සවිනිච්ඡයො භික්ඛූනං, භික්ඛුනීනඤ්ච හිතත්ථාය මයා **කතො** විරචිතොති සම්බන්ධො.

2441. **නො** අම්හාකං **පටිභාණජං** පටිභාණතො ජාතං **ඉමං තු** ඉමං විනයවිනිච්ඡයං පන **යෙ ජන්තුනො** සත්තා සුණන්ති , **තෙ** ජන්තුනො **ජනස්ස** සත්තලොකස්ස **හිතෙ** අධිසීලසික්ඛාපකාසකත්තා උපකාරකෙ සුමතස්ස සොභණන්ති බුද්ධාදීහි මතස්ස, සොභණෙහි වා බුද්ධාදීහි මතස්ස පටිවිද්ධස්ස අමතමහානිබ්බානස්ස අයනෙ අඤ්ජසභූතෙ **ජනස්ස තායනෙ** කායිකවාචසිකවීතික්කමපටිපක්ඛත්තා අපායභයනිවාරණට්ඨෙන තාණභූතෙ **විනයෙ** විනයපිටකෙ **පකතඤ්ඤුනො** යථාසභාවං ජානන්තා **තඤ්ඤුනො භවන්ති** තං තං කප්පියාකප්පියං සෙවිතබ්බාසෙවිතබ්බං ජානන්තා භවන්තෙවාති අත්ථො.

2442. බහවො සාරභූතා නයා එත්ථාති බහුසාරනයො, තස්මිං **බහුසාරනයෙ. පරමෙ** උත්තමෙ **විනයෙ** විනයපිටකෙ **විසාරදතං** වෙසාරජ්ජං අසංහීරඤාණං **අභිපත්ථයතා** විසෙසතො ඉච්ඡන්තෙන **බුද්ධිමතා** ඤාණාතිසයමන්තෙන **යතිනා** සබ්බකාලං තිවිධසික්ඛාපරිපූරණෙ අසිථිලපවත්තසම්මාවායාමෙන භික්ඛුනා ඉමස්මිං විනයවිනිච්ඡයෙ **පරමා** උත්තරිතරා මහතී ආදරතා **කරණීයතමා** විසෙසෙන කාතබ්බායෙවාති අත්ථො.

2443. ඉච්චෙවං සීලවිසුද්ධිසාධනෙ විනයපිටකෙ වෙසාරජ්ජහෙතුතාය ඉමස්ස විනයවිනිච්ඡයස්ස සීලවිසුද්ධිආදිසත්තවිසුද්ධිපරම්පරාය අධිගන්තබ්බස්ස අමතමහානිබ්බානස්ස පත්තියාපි මූලභූතතං දස්සෙතුමාහ **"අවගච්ඡති"**තිආදි.

යො පන භික්ඛු අත්ථයුත්තං මහතා පයොජනත්ථෙන, අභිධෙය්‍යත්ථෙන ච සමන්නාගතං **ඉමං** විනයස්සවිනිච්ඡයං **අවගච්ඡති** අවෙච්ච යාථාවතො ජානාති, සො අපරම්පරං මරණාභාවා **අමරං** ජරායාභාවා **අජරං** රාගාදිකිලෙසරජපටිපක්ඛත්තා **අරජං** අනෙකප්පකාරරොගානං අප්පවත්තිහෙතුත්තා **අරුජං සන්තිපදං** සබ්බකිලෙසදරථපරිළාහානං වූපසමහෙතුත්තා සන්තිසඞ්ඛාතං නිබ්බානපදං **අධිගච්ඡති** සීලවිසුද්ධිආදිසත්තවිසුද්ධිපරම්පරාය ගන්ත්වා පටිවිජ්ඣතීති යොජනා.

ඉති විනයත්ථසාරසන්දීපනියා විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනාය

භික්ඛුනිවිභඞ්ගකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ඛන්ධකකථා

මහාවග්ගො

මහාඛන්ධකකථා

පබ්බජ්ජාකථාවණ්ණනා

2444. ඉච්චෙවං නාතිසඞ්ඛෙපවිත්ථාරවසෙන විභඞ්ගද්වයෙ, තදට්ඨකථාය ච ආගතං විනිච්ඡයං දස්සෙත්වා ඉදානි ඛන්ධකාගතං විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාරභන්තො ආහ **“සීලක්ඛන්ධාදී”**තිආදි. තත්ථ **සීලක්ඛන්ධාදියුත්තෙනාති** සීලසමාධිපඤ්ඤාවිමුත්තිවිමුත්තිඤාණදස්සනසඞ්ඛාතෙහි පඤ්චහි ඛන්ධෙහි ගුණරාසීහි යුත්තෙන සමන්නාගතෙන. **සුභක්ඛන්ධෙනාති** සුවණ්ණාලිඞ්ගසදිසවට්ටක්ඛන්ධතාය සුභො සුන්දරො ඛන්ධො එතස්සාති සුභක්ඛන්ධො, භගවා, තෙන. ඉමිනා බාත්තිංසලක්ඛණානමෙකදෙසභූතස්ස සමවට්ටක්ඛන්ධතාලක්ඛණස්ස පරිදීපකෙන වචනෙන ලක්ඛණාහාරනයෙන බාත්තිංසලක්ඛණාදිකා සබ්බාපි රූපකායසිරී සන්දස්සිතාති වෙදිතබ්බා.

ඛන්ධකෙති ඛන්ධානං සමූහො ඛන්ධකො, ඛන්ධානං වා කායනතො දීපනතො ඛන්ධකො. **“ඛන්ධා”**ති චෙත්ථ පබ්බජ්ජූපසම්පදාදිවිනයකම්මසඞ්ඛාතා, චාරිත්තවාරිත්තසික්ඛාපදසඞ්ඛාතා ච පඤ්ඤත්තියො අධිප්පෙතා. පබ්බජ්ජාදීනි හි භගවතා පඤ්ඤත්තත්තා ‘‘පඤ්ඤත්තියො’’ති වුච්චන්ති. පඤ්ඤත්තියඤ්ච **ඛන්ධ**-සද්දො දිස්සති ‘‘දාරුක්ඛන්ධො (සං. නි. 4.241) අග්ගික්ඛන්ධො (පටි. ම. 1.116) උදකක්ඛන්ධො’’තිආදීසු (අ. නි. 6.37) විය. අපිච භාගරාසත්ථතා චෙත්ථ යුජ්ජතියෙව තාසං පඤ්ඤත්තීනං භාගසො, රාසිතො ච විභත්තත්තා. තස්මිං **ඛන්ධකෙ**. **පි**-සද්දො වුත්තාපෙක්ඛාය පඤ්චසතිකසත්තසතිකක්ඛන්ධකෙ ද්වෙ වජ්ජෙත්වා පබ්බජ්ජක්ඛන්ධකාදිකෙ භික්ඛුනිඛන්ධකපරියොසානෙ වීසතිවිධෙ ඛන්ධකෙ වුත්තවිනිච්ඡයස්ස ඉධ වක්ඛමානත්තා. තදෙව සන්ධායාහ **“ඛන්ධකෙපි පවක්ඛාමි, සමාසෙන විනිච්ඡය”**න්ති.

2445. **“මාතරා පිතරා”**ති ඉමිනා ජනකායෙව අධිප්පෙතා. ‘‘භණ්ඩුකම්මං, සමණකරණං, පබ්බාජනන්ති ච පරියාය-සද්දා’’ති ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සඞ්ඝං අපලොකෙතුං භණ්ඩුකම්මායා’’ති (මහාව. 98) ඉමිස්සා **පාළියා අට්ඨකථාය** (මහාව. අට්ඨ. 98) වුත්තං. **ආපුච්ඡිත්වාති** එත්ථ ‘‘සඞ්ඝ’’න්ති සෙසො.

2446. වාවටොති පසුතො, යුත්තපයුත්තොති අත්ථො. ‘‘පබ්බාජෙත්වා ආනය ඉති වා’’ති පදච්ඡෙදො. එත්ථ ච තිධා පබ්බාජනං වෙදිතබ්බං කෙසච්ඡෙදනං, කාසායඅච්ඡාදනං, සරණදානන්ති, ඉමානි තීණි කරොන්තො ‘‘පබ්බාජෙතී’’ති වුච්චති. තෙසු එකං, ද්වෙ වාපි කරොන්තො තථා වොහරීයතියෙව. තස්මා **“පබ්බාජෙත්වානයා”**ති ඉමිනා කෙසෙ ඡින්දිත්වා කාසායානි අච්ඡාදෙත්වා ආනෙහීති අයමත්ථො දීපිතොති දට්ඨබ්බො.

2447. **අවුත්තොති** උපජ්ඣායෙන අනුය්‍යොජිතො. සො දහරො සචෙ තං සයමෙව කෙසච්ඡෙදනකාසායච්ඡාදනෙහි පබ්බාජෙති, වට්ටතීති යොජනා.

2448. **තත්ථාති** අත්තනො සමීපෙ. **ඛණ්ඩසීමං නෙත්වාති** භණ්ඩුකම්මාරොචනපරිහාරත්ථං වුත්තං. තෙන සභික්ඛුකෙ විහාරෙ අඤ්ඤම්පි භික්ඛුං ‘‘එතස්ස කෙසෙ ඡින්දා’’ති වත්තුං න වට්ටති. **පබ්බාජෙත්වාති** කෙසච්ඡෙදනං සන්ධාය වදති.

2450. **“පුරිසං භික්ඛුතො අඤ්ඤො, පබ්බාජෙති න වට්ටතී”**ති ඉදං සරණදානං සන්ධාය වුත්තං. තෙනෙවාහ ‘‘සාමණෙරො’’තිආදි.

2451. **උභින්නම්පි** ථෙරථෙරීනං ‘‘ඉමෙහි චීවරෙහි ඉමං අච්ඡාදෙහී’’ති **ආණත්තියා** සාමණෙරොපි වා හොතු, තථා සාමණෙරී වා හොතු, **තෙ උභො** සාමණෙරසාමණෙරී කාසායානි දාතුං ලභන්තීති යොජනා.

2452-4. **පබ්බාජෙන්තෙන භික්ඛුනාති** එත්ථ ‘‘තචපඤ්චකකම්මට්ඨානං දත්වා’’ති වත්තබ්බං එවඤ්හි කත්වා කෙසාපනයනස්ස **අට්ඨකථායං** වුත්තත්තා. වුත්තඤ්හි තත්ථ ‘‘ආවුසො, සුට්ඨු උපධාරෙහි, සතිං උපට්ඨාපෙහීති වත්වා තචපඤ්චකකම්මට්ඨානං ආචික්ඛිතබ්බං. ආචික්ඛන්තෙන ච වණ්ණසණ්ඨානගන්ධාසයොකාසවසෙන අසුචිජෙගුච්ඡපටික්කූලභාවං, නිජ්ජීවනිස්සත්තභාවං වා පාකටං කරොන්තෙන ආචික්ඛිතබ්බ’’න්තිආදි. කිමත්ථමෙවං කරීයතීති චෙ? සචෙ උපනිස්සයසම්පන්නො හොති, තස්ස ඛුරග්ගෙයෙව අරහත්තපාපුණනත්ථං. වුත්තඤ්චෙතං **අට්ඨකථායං** –

> ‘‘යෙ හි කෙචි ඛුරග්ගෙ අරහත්තං පත්තා, සබ්බෙ තෙ එවරූපං සවනං ලභිත්වා කල්‍යාණමිත්තෙන ආචරියෙන දින්නනයං නිස්සාය, නො අනිස්සාය, තස්මාස්ස ආදිතොව එවරූපී කථා කථෙතබ්බා’’ති (මහාව. අට්ඨ. 34).

එතෙනෙව බ්‍යතිරෙකතො ඉතො අඤ්ඤා අනිය්‍යානිකකථා න කථෙතබ්බාති දීපිතං හොති. **ගොමයාදිනාති** ගොමයචුණ්ණාදිනා. **ආදි**-සද්දෙන මත්තිකාදීනං ගහණං. **පිළකා වාති** ථුල්ලපිළකා වා. **කච්ඡු වාති** සුඛුමකච්ඡු වා. **නියංපුත්තන්ති** අත්තනො පුත්තං. ‘‘භික්ඛුනා’’ති ඉමස්ස පදස්ස දූරත්තා **“යතිනා”**ති ආහ.

2455-6. කස්මා පන එවං නහාපෙතබ්බොති ආහ **“එත්තකෙනාපී”**තිආදි. **සොති** පබ්බජ්ජාපෙක්ඛො. **උපජ්ඣායකාදිසූති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන ආචරියසමානුපජ්ඣායකාදීනං ගහණං. **පාපුණන්ති හීති** එත්ථ **හි**-සද්දො යස්මා-පදත්ථෙ වත්තති. යස්මා එත්තකෙනාපි උපජ්ඣායාදීසු සගාරවො හොති, යස්මා ච එවරූපං උපකාරං ලභිත්වා කුලපුත්තා උප්පන්නං අනභිරතිං පටිවිනොදෙත්වා සික්ඛායො පරිපූරෙත්වා නිබ්බානං පාපුණිස්සන්ති, තස්මා එවරූපො උපකාරො කාතබ්බොති අත්ථො.

2458. **එකතොති** සබ්බානි චීවරානි එකතො කත්වා.

2459. **අථාති** අධිකාරන්තරාරම්භෙ නිපාතො. තස්ස හත්ථෙ අදත්වාපි උපජ්ඣායො වා ආචරියො වාපි සයමෙව **තං** පබ්බජ්ජාපෙක්ඛං අච්ඡාදෙති, වට්ටතීති යොජනා.

2460. අදින්නචීවරස්ස අග්ගහෙතබ්බත්තා ආහ **“අපනෙත්වා තතො සබ්බං, පුන දාතබ්බමෙව ත”**න්ති. **තතොති** තස්ස සරීරතො. **තන්ති** චීවරං.

2461-2. එතදෙව ආහ **“භික්ඛුනා”**තිආදිනා. **අදින්නං න වට්ටතීති** එත්ථ පබ්බජ්ජා න රුහතීති වදන්ති. තස්සෙව **සන්තකං වාපි** චීවරං අදින්නං න වට්ටති **අත්තසන්තකෙ** ආචරියුපජ්ඣායානං අත්තනො සන්තකෙ චීවරෙ **කා කථා** වත්තබ්බමෙව නත්ථීති අත්ථො. **භික්ඛූති** යෙ තත්ථ සන්නිපතිතා. **කාරාපෙත්වාන උක්කුටින්ති** එත්ථ සබ්බධාත්වත්ථානුගතො කරොති-සද්දො ගහිතොති උක්කුටිකං නිසීදාපෙත්වාති අත්ථො ගහෙතබ්බො, ‘‘උක්කුටික’’න්ති (මහාව. අට්ඨ. 34) **අට්ඨකථාපාඨො** ගාථාබන්ධසුඛත්ථං ඉධ ක-කාරලොපෙන නිද්දිට්ඨො.

2464. **එකපදං වාපීති** බුද්ධමිච්චාදිකං එකම්පි වා පදං. **එකක්ඛරම්පි වාති** බුකාරාදිඅක්ඛරෙසු එකම්පි වා අක්ඛරං. **පටිපාටින්ති** ‘‘බුද්ධ’’මිච්චාදිකං පදපන්තිං.

2465. අකත්තබ්බප්පකාරන්තරං දස්සෙතුමාහ **“තික්ඛත්තුං යදි වා”**තිආදි. **තථා සෙසෙසූති** යදි වා ‘‘ධම්මං සරණ’’න්ති තික්ඛත්තුං දෙති, ‘‘සඞ්ඝං සරණ’’න්ති යදි වා තික්ඛත්තුං දෙති, **එවම්පි** තීණි සරණානි අදින්නානෙව හොන්ති.

2466. අනුනාසිකන්තානි කත්වා දාතබ්බානීති සම්බන්ධො. අනුනාසිකන්තං කත්වා දානකාලෙ අන්තරාවිච්ඡෙදං අකත්වා දාතබ්බානීති දස්සෙතුං **“එකාබද්ධානි වා පනා”**ති වුත්තං. **විච්ඡින්දිත්වා** පදපටිපාටිතො ම-කාරන්තං කත්වා දානසමයෙ විච්ඡෙදං කත්වා. **මන්තානීති** ‘‘බුද්ධං සරණං ඉච්චාදිනා ම-කාරන්තානි. ‘‘බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමී’’තිආදිනා නයෙන නිග්ගහිතන්තමෙව කත්වා න දාතබ්බන්ති **“අථා”**ති ආහ.

2467. **සුද්ධි** නාම ආචරියස්ස ඤත්තියා, කම්මවාචාය ච උච්චාරණවිසුද්ධි. **පබ්බජ්ජාති** සාමණෙරසාමණෙරිපබ්බජ්ජා. **උභතොසුද්ධියා විනාති** උභතොසුද්ධිං විනා ආචරියන්තෙවාසීනං උභින්නං තීසු සරණත්තයදානග්ගහණෙසු උච්චාරණසුද්ධිං විනා, එකස්සාපි අක්ඛරස්ස විපත්තිසබ්භාවෙ න හොතීති අත්ථො.

2468-9. **“පබ්බජ්ජාගුණමිච්ඡතා”**ති ඉදං ‘‘ආචරියෙන, අන්තෙවාසිකෙනා’’ති පදද්වයස්ස විසෙසනං දට්ඨබ්බං, අන්තෙවාසිකස්ස පබ්බජ්ජාගුණං ඉච්ඡන්තෙන ආචරියෙන, අත්තනො පබ්බජ්ජාගුණං ඉච්ඡන්තෙන අන්තෙවාසිකෙන ච **බු-ද්ධ-කාරාදයො වණ්ණා** බු-කාර ධ-කාරාදයො වණ්ණා අක්ඛරා

ඨානකරණසම්පදං කණ්ඨතාලුමුද්ධදන්තඔට්ඨනාසිකාභෙදං ඨානසම්පදඤ්ච අක්ඛරුප්පත්තිසාධකතමජිව්හාමජ්ඣාදිකරණසම්පදඤ්ච **අහාපෙන්තෙන** අපරිහාපෙන්තෙන වත්තබ්බාති යොජනා. කස්මා ඉදමෙව දළ්හං කත්වා වුත්තන්ති ආහ **"එකවණ්ණවිනාසෙනා"**තිආදි. **හි**-සද්දො යස්මා-පදත්ථෙ, යස්මා එකස්සාපි වණ්ණස්ස **විනාසෙන** අනුච්චාරණෙන වා දුරුච්චාරණෙන වා පබ්බජ්ජා න රුහති, තස්මා එවං වුත්තන්ති අධිප්පායො.

2470. **යදි සිද්ධාති** සාසඞ්කවචනෙන උභතොඋච්චාරණසුද්ධියා දුක්කරත්තං දීපෙත්වා "අප්පමත්තෙහි භවිතබ්බ"න්ති උභින්නං ආචරියන්තෙවාසිකානං අනුසිට්ඨී දින්නා හොති. **සරණගමනතොවාති** අවධාරණෙන සාමණෙරපබ්බජ්ජා උපසම්පදා විය ඤත්තිචතුත්ථෙන කම්මෙන න හොති, ඉදානිපි සරණගමනෙනෙව සිජ්ඣතීති දීපෙති. **හි**-සද්දො පසිද්ධියං. යථාහ –

> "යස්මා සරණගමනෙන උපසම්පදා පරතො පටික්ඛිත්තා, තස්මා සා එතරහි සරණගමනමත්තෙනෙව න රුහති. සාමණෙරස්ස පබ්බජ්ජා පන යස්මා පරතොපි 'අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඉමෙහි තීහි සරණගමනෙහි සාමණෙරපබ්බජ්ජ'න්ති (මහාව. 105) අනුඤ්ඤාතා එව, තස්මා සා එතරහිපි සරණගමනමත්තෙනෙව රුහතී"ති (මහාව. අට්ඨ. 34).

සරණගමනතො එව පබ්බජ්ජා **යදිපි** කිඤ්චාපි **සිද්ධා** නිප්ඵන්නා, තථාපි අස්ස සාමණෙරස්ස "ඉදඤ්චිදඤ්ච මයා පූරෙතබ්බං සීල"න්ති ඤත්වා **පරිපූරණත්ථාය** භික්ඛුනා දස සීලානි දාතබ්බානීති යොජනා. යථාහ "අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සාමණෙරානං දස සික්ඛාපදානි, තෙසු ච සාමණෙරෙහි සික්ඛිතුං. පාණාතිපාතා වෙරමණී"තිආදි (මහාව. 106).

පබ්බජ්ජාකථාවණ්ණනා.

2471. **උපජ්ඣායන්ති** වජ්ජාවජ්ජෙ උපනිජ්ඣායතීති උපජ්ඣායො, තං, භගවතා වුත්තෙහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො පරිපුණ්ණදසවස්සො පුග්ගලො. නිවාසෙත්වා ච පාරුපිත්වා ච සිරසි අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා අත්තනො අභිමුඛෙ උක්කුටිකං නිසීදිත්වා "උපජ්ඣායො මෙ, භන්තෙ, හොහී"ති තික්ඛත්තුං වත්වා ආයාචනාය කතාය "සාහු, ලහු, ඔපායිකං, පතිරූපං, පාසාදිකෙන සම්පාදෙහී"ති ඉමෙසු පඤ්චසු පදෙසු අඤ්ඤතරං කායෙන වා වාචාය වා උභයෙන වා විඤ්ඤාපෙත්වා තස්මිං සම්පටිච්ඡිතෙ පිතුට්ඨානෙ ඨත්වා අත්‍රජම්ව තං ගහෙත්වා වජ්ජාවජ්ජං උපපරික්ඛිත්වා දොසෙන නිග්ගණ්හිත්වා සද්ධිවිහාරිකෙ සික්ඛාපෙන්තො උපජ්ඣායො නාම.

විජ්ජාසිප්පං, ආචාරසමාචාරං වා සික්ඛිතුකාමෙහි ආදරෙන චරිතබ්බො උපට්ඨාතබ්බොති **ආචරියො,** තං, උපජ්ඣායෙ වුත්තලක්ඛණසමන්නාගතොයෙව පුග්ගලො. වුත්තනයෙනෙව නිසීදිත්වා "ආචරියො මෙ, භන්තෙ, හොහි, ආයස්මතො නිස්සාය වච්ඡාමී"ති තික්ඛත්තුං වත්වා ආයාචනාය කතාය "සාහූ"තිආදීසු පඤ්චසු අඤ්ඤතරං වත්වා තස්මිං සම්පටිච්ඡිතෙ පිතුට්ඨානෙ ඨත්වා පුත්තට්ඨානියං අන්තෙවාසිං සික්ඛාපෙන්තො ආචරියො නාම.

එත්ථ ච **සාහූති** සාධු. **ලහූති** අගරු, මම තුය්හං උපජ්ඣායභාවෙ භාරියං නත්ථීති අත්ථො. **ඔපායිකන්ති** උපායපටිසංයුත්තං, තං උපජ්ඣායග්ගහණං ඉමිනා උපායෙන ත්වං මෙ ඉතො පට්ඨාය භාරො ජාතොසීති වුත්තං හොති. **පතිරූපන්ති** අනුරූපං තෙ උපජ්ඣායග්ගහණන්ති අත්ථො. **පාසාදිකෙනාති** පසාදාවහෙන කායවචීපයොගෙන. **සම්පාදෙහීති** තිවිධං සික්ඛං නිප්ඵාදෙහීති අත්ථො. **කායෙන වාති** හත්ථමුද්දාදිං දස්සෙන්තො කායෙන වා. නාමවිසෙසං විනා පූරෙතබ්බවත්තානං සමතාය උභොපි එකතො වුත්තා.

එතානි වත්තානි උපජ්ඣායස්ස සද්ධිවිහාරිකෙන, ආචරියස්ස අන්තෙවාසිකෙනාපි එවමෙව කාතබ්බානෙවාති. **වසතාති** වසන්තෙන. **පියසීලෙනාති** පියං සීලමෙතස්සාති පියසීලො, තෙන, සීලං පරිපූරිතුකාමෙනාති වුත්තං හොති.

2472-3. **ආසනං පඤ්ඤපෙතබ්බ**න්ති එත්ථ "කාලස්සෙව වුට්ඨාය උපාහනා ඔමුඤ්චිත්වා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා"ති (මහාව. 66) වුත්තා පුබ්බකිරියා වත්තබ්බා. **ආසනං පඤ්ඤපෙතබ්බ**න්ති දන්තකට්ඨඛාදනට්ඨානං සම්මජ්ජිත්වා නිසීදනත්ථාය ආසනං පඤ්ඤපෙතබ්බං. ඉමිනා ච යාගුපානට්ඨානාදීසුපි ආසනානි පඤ්ඤපෙතබ්බානෙවාති දස්සිතං හොති.

දන්තකට්ඨං දාතබ්බන්ති මහන්තං, මජ්ඣිමං, ඛුද්දකන්ති තීණි දන්තකට්ඨානි උපනෙත්වා තතො යං තීණි දිවසානි ගණ්හාති, චතුත්ථදිවසතො පට්ඨාය තාදිසමෙව දාතබ්බං. සචෙ අනියමං කත්වා යං වා තං වා ගණ්හාති, අථ යාදිසං ලභති, තාදිසං දාතබ්බං.

මුඛොදකං දාතබ්බන්ති මුඛධොවනොදකං මුඛොදකන්ති මජ්ඣෙපදලොපීසමාසො, තං දෙන්තෙන සීතඤ්ච උණ්හඤ්ච උදකං උපනෙත්වා තතො යං තීණි දිවසානි වළඤ්ජෙති, චතුත්ථදිවසතො පට්ඨාය තාදිසමෙව මුඛධොවනොදකං දාතබ්බං. සචෙ අනියමං කත්වා යං වා තං වා ගණ්හාති, අථ යාදිසං ලභති, තාදිසං දාතබ්බං. සචෙ දුවිධම්පි වළඤ්ජෙති, දුවිධම්පි උපනෙතබ්බං. "මුඛොදකං මුඛධොවනට්ඨානෙ ඨපෙත්වා අවසෙසට්ඨානානි සම්මජ්ජිතබ්බානි. සම්මජ්ජන්තෙන ච වච්චකුටිතො පට්ඨාය සම්මජ්ජිතබ්බං. ථෙරෙ වච්චකුටිං ගතෙ පරිවෙණං සම්මජ්ජිතබ්බං, එවං පරිවෙණං අසුඤ්ඤං හොතී"ති **අට්ඨකථායං** (මහාව. අට්ඨ. 64 අත්ථතො සමානං) වුත්තනයෙනෙව සම්මජ්ජිතබ්බං.

තතො උත්තරිං කත්තබ්බං දස්සෙතුමාහ **"තස්ස කාලෙනා"**තිආදි. **තස්සාති** උපජ්ඣායස්ස වා ආචරියස්ස වා. **කාලෙනාති** යාගුපානකාලෙ. ඉධාපි "ආසනං පඤ්ඤපෙතබ්බ"න්ති සෙසො. යථාහ "ථෙරෙ වච්චකුටිතො අනික්ඛන්තෙයෙව ආසනං පඤ්ඤපෙතබ්බං. සරීරකිච්චං කත්වා ආගන්ත්වා තස්මිං නිසින්නස්ස 'සචෙ යාගු හොති'තිආදිනා නයෙන වුත්තං වත්තං කාතබ්බ"න්ති (මහාව. අට්ඨ. 64).

යාගු තස්සුපනෙතබ්බාති එත්ථ "භාජනං ධොවිත්වා"ති සෙසො. යථාහ – "භාජනං ධොවිත්වා යාගු උපනාමෙතබ්බා"ති (මහාව. 66). **සඞ්ඝතො වාති** සලාකාදිවසෙන සඞ්ඝතො ලබ්භමානා වා. **කුලතොපි වාති** උපාසකාදිකුලතො වා.

"පත්තෙ වත්තඤ්ච කාතබ්බ"න්ති ඉදං "යාගුං පීතස්ස උදකං දත්වා භාජනං පටිග්ගහෙත්වා නීචං කත්වා සාධුකං අප්පටිඝංසන්තෙන ධොවිත්වා පටිසාමෙතබ්බං, උපජ්ඣායම්හි වුට්ඨිතෙ ආසනං උද්ධරිතබ්බං . සචෙ සො දෙසො උක්ලාපො හොති, සො දෙසො සම්මජ්ජිතබ්බො"ති (මහාව. 66) ආගතවත්තං සන්ධායාහ. දිවා භුත්තපත්තෙපි කාතබ්බං එතෙනෙව දස්සිතං හොති.

වත්තං **"ගාමප්පවෙසනෙ"**ති ඉදං "සචෙ උපජ්ඣායො ගාමං පවිසිතුකාමො හොති, නිවාසනං දාතබ්බං, පටිනිවාසනං පටිග්ගහෙතබ්බ"න්තිආදිනයප්පවත්තං (මහාව. 66) වත්තං සන්ධායාහ. **"කාතබ්බ"**න්ති ඉදං සබ්බපදෙහි යොජෙතබ්බං.

2474. **චීවරෙ යානි වත්තානීති** ගාමං පවිසිතුකාමස්ස චීවරදානෙ, පටිනිවත්තස්ස චීවරග්ගහණසඞ්ඝරණපටිසාමනෙසු මහෙසිනා යානි වත්තානි වුත්තානි, තානි ච කාතබ්බානි. **සෙනාසනෙ තථාති** "යස්මිං විහාරෙ උපජ්ඣායො විහරතී"තිආදිනා (මහාව. 66) වුත්තනයෙන "සෙනාසනෙ කත්තබ්බ"න්ති දස්සිතං සෙනාසනවත්තඤ්ච.

පාදපීඨකථලිකාදීසු තථාති යොජනා. උපජ්ඣායෙ ගාමතො පටිනිවත්තෙ ච ජන්තාඝරෙ ච "පාදොදකං පාදපීඨං පාදකථලිකං උපනික්ඛිපිතබ්බ"න්ති (මහාව. 66) එවමාගතං වත්තඤ්ච කාතබ්බං. **ආදි**-සද්දෙන "උපජ්ඣායො පානීයෙන පුච්ඡිතබ්බො"තිආදිවත්තං (මහාව. 66) සඞ්ගණ්හාති.

2475. එවං සබ්බත්ථ වත්තෙසු පාටියෙක්කං දස්සියමානෙසු පපඤ්චොති ඛන්ධකං ඔලොකෙත්වා සුඛග්ගහණත්ථාය ගණනං දස්සෙතුකාමො ආහ **"එවමාදීනී"**තිආදි. **රොගතො වුට්ඨානාගමනන්තානීති** ආචරියුපජ්ඣායානං රොගතො වුට්ඨානාගමනපරියොසානානි. **සත්තතිංසසතං සියුන්ති** සත්තතිංසාධිකසතවත්තානීති අත්ථො.

තානි පන වත්තානි **ඛන්ධකපාළියා** (මහාව. 66) ආගතක්කමෙන එවං යථාවුත්තගණනාය සමානෙතබ්බානි – දන්තකට්ඨදානං, මුඛොදකදානං, ආසනපඤ්ඤාපනං, සචෙ යාගු හොති, භාජනං ධොවිත්වා යාගුයා උපනාමනං, යාගුං පීතස්ස උදකං දත්වා භාජනං පටිග්ගහෙත්වා නීචං කත්වා සාධුකං

අප්පටිසංසන්තෙන ධොවිත්වා පටිසාමනං, උපජ්ඣායම්හි වුට්ඨිතෙ ආසනස්ස උද්ධරණං, සචෙ සො දෙසො උක්ලාපො හොති, තස්ස සම්මජ්ජනං, සචෙ උපජ්ඣායො ගාමං පවිසිතුකාමො හොති, තස්ස නිවාසනදානං, පටිනිවාසනපටිග්ගහණං, කායබන්ධනදානං, සගුණං කත්වා සඞ්ඝාටිදානං, ධොවිත්වා සොදකපත්තස්ස දානං, සචෙ උපජ්ඣායො පච්ඡාසමණං ආකඞ්ඛති, තිමණ්ඩලං පටිච්ඡාදෙන්තෙන පරිමණ්ඩලං නිවාසෙත්වා කායබන්ධනං බන්ධිත්වා සගුණං කත්වා සඞ්ඝාටියො පාරුපිත්වා ගණ්ඨිකං පටිමුඤ්චිත්වා ධොවිත්වා පත්තං ගහෙත්වා උපජ්ඣායස්ස පච්ඡාසමණෙන ගමනං, නාතිදූරනච්චාසන්නෙ ගමනං, පත්තපරියාපන්නස්ස පටිග්ගහණං, න උපජ්ඣායස්ස භණමානස්ස අන්තරන්තරා කථාඔපාතනං, උපජ්ඣායස්ස ආපත්තිසාමන්තා භණමානස්ස ච නිවාරණං, නිවත්තන්තෙන පඨමතරං ආගන්ත්වා ආසනපඤ්ඤාපනං, පාදොදකපාදපීඨපාදකඨලිකානං උපනික්ඛිපනං, පච්චුග්ගන්ත්වා පත්තචීවරපටිග්ගහණං, පටිනිවාසනදානං, නිවාසනපටිග්ගහණං, සචෙ චීවරං සින්නං හොති, මුහුත්තං උණ්හෙ ඔතාපනං, නෙව උණ්හෙ චීවරස්ස නිදහනං, මජ්ඣෙ යථා භඞ්ගො න හොති, එවං චතුරඞ්ගුලං කණ්ණං උස්සාරෙත්වා චීවරස්ස සඞ්ඝරණං, ඔභොගෙ කායබන්ධනස්ස කරණං, සචෙ පිණ්ඩපාතො හොති, උපජ්ඣායො ච භුඤ්ජිතුකාමො හොති, උදකං දත්වා පිණ්ඩපාතස්ස උපනාමනං, උපජ්ඣායස්ස පානීයෙන පුච්ඡනං, භුත්තාවිස්ස උදකං දත්වා පත්තං පටිග්ගහෙත්වා නීචං කත්වා සාධුකං අප්පටිසංසන්තෙන ධොවිත්වා වොදකං කත්වා මුහුත්තං උණ්හෙ ඔතාපනං, න ච උණ්හෙ පත්තස්ස නිදහනං, පත්තචීවරං නික්ඛිපිතබ්බං –

පත්තං නික්ඛිපන්තෙන එකෙන හත්ථෙන පත්තං ගහෙත්වා එකෙන හත්ථෙන හෙට්ඨාමඤ්චං වා හෙට්ඨාපීඨං වා පරාමසිත්වා පත්තස්ස නික්ඛිපනං, න ච අනන්තරහිතාය භූමියා පත්තස්ස නික්ඛිපනං, චීවරං නික්ඛිපන්තෙන එකෙන හත්ථෙන චීවරං ගහෙත්වා එකෙන හත්ථෙන චීවරවංසං වා චීවරරජ්ජුං වා පමජ්ජිත්වා පාරතො අන්තං ඔරතො භොගං කත්වා චීවරස්ස නික්ඛිපනං, උපජ්ඣායම්හි වුට්ඨිතෙ ආසනස්ස උද්ධරණං, පාදොදකපාදපීඨපාදකඨලිකානං පටිසාමනං, සචෙ සො දෙසො උක්ලාපො හොති, තස්ස සම්මජ්ජනං, සචෙ උපජ්ඣායො න්හායිතුකාමො හොති, න්හානස්ස පටියාදනං, සචෙ සීතෙන අත්ථො හොති, සීතස්ස සචෙ උණ්හෙන අත්ථො හොති, උණ්හස්ස පටියාදනං, සචෙ උපජ්ඣායො ජන්තාඝරං පවිසිතුකාමො හොති, චුණ්ණස්ස සන්නයනං, මත්තිකාතෙමනං, ජන්තාඝරපීඨං ආදාය උපජ්ඣායස්ස පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො ගන්ත්වා ජන්තාඝරපීඨං දත්වා චීවරං පටිග්ගහෙත්වා එකමන්තං නික්ඛිපනං, චුණ්ණදානං, මත්තිකාදානං, සචෙ උස්සහති, ජන්තාඝරං පවිසිතබ්බං –

ජන්තාඝරං පවිසන්තෙන මත්තිකාය මුඛං මක්ඛෙත්වා පුරතො ච පච්ඡතො ච පටිච්ඡාදෙත්වා ජන්තාඝරප්පවෙසො, න ථෙරානං භික්ඛූනං අනුපඛජ්ජ නිසීදනං, න නවානං භික්ඛූනං ආසනෙන පටිබාහනං, ජන්තාඝරෙ උපජ්ඣායස්ස පරිකම්මස්ස කරණං, ජන්තාඝරා නික්ඛමන්තෙන ජන්තාඝරපීඨං ආදාය පුරතො ච පච්ඡතො ච පටිච්ඡාදෙත්වා ජන්තාඝරා නික්ඛමනං, උදකෙපි උපජ්ඣායස්ස පරිකම්මකරණං, න්හාතෙන පඨමතරං උත්තරිත්වා අත්තනො ගත්තං වොදකං කත්වා නිවාසෙත්වා උපජ්ඣායස්ස ගත්තතො උදකස්ස පමජ්ජනං, නිවාසනදානං, සඞ්ඝාටිදානං, ජන්තාඝරපීඨං ආදාය පඨමතරං ආගන්ත්වා ආසනස්ස පඤ්ඤාපනං, පාදොදකපාදපීඨපාදකඨලිකානං උපනික්ඛිපනං, උපජ්ඣායස්ස පානීයෙන පුච්ඡනං, සචෙ උද්දිසාපෙතුකාමො හොති, උද්දිසාපනං, සචෙ පරිපුච්ඡිතුකාමො හොති, පරිපුච්ඡනං, යස්මිං විහාරෙ උපජ්ඣායො විහරති, සචෙ සො විහාරො උක්ලාපො හොති, සචෙ උස්සහති, තස්ස සොධනං, විහාරං සොධෙන්තෙන පඨමං පත්තචීවරස්ස නීහරිත්වා එකමන්තං නික්ඛිපනං, නිසීදනපච්චත්ථරණස්ස නීහරිත්වා එකමන්තං නික්ඛිපනං, භිසිබිබ්බොහනස්ස නීහරිත්වා එකමන්තං නික්ඛිපනං, මඤ්චස්ස නීචං කත්වා සාධුකං අප්පටිසංසන්තෙන අසඞ්ඝට්ටෙන්තෙන කවාටපීඨං නීහරිත්වා එකමන්තං නික්ඛිපනං, පීඨස්ස නීචං කත්වා සාධුකං අප්පටිසංසන්තෙන අසඞ්ඝට්ටෙන්තෙන කවාටපීඨං නීහරිත්වා එකමන්තං නික්ඛිපනං, මඤ්චපටිපාදකානං නීහරිත්වා එකමන්තං නික්ඛිපනං, ඛෙළමල්ලකස්ස නීහරිත්වා එකමන්තං නික්ඛිපනං, අපස්සෙනඵලකස්ස නීහරිත්වා එකමන්තං නික්ඛිපනං, භූමත්ථරණස්ස යථාපඤ්ඤත්තස්ස සල්ලක්ඛෙත්වා නීහරිත්වා එකමන්තං නික්ඛිපනං , සචෙ විහාරෙ සන්තානකං හොති, උල්ලොකා පඨමං ඔහාරණං, ආලොකසන්ධිකණ්ණභාගානං පමජ්ජනං, සචෙ ගෙරුකපරිකම්මකතා භිත්ති කණ්ණකිතා හොති, චොළකං තෙමෙත්වා පීළෙත්වා පමජ්ජනං, සචෙ කාළවණ්ණකතා භූමි කණ්ණකිතා හොති, චොළකං තෙමෙත්වා පීළෙත්වා පමජ්ජනං, සචෙ අකතා හොති භූමි, උදකෙන පරිප්ඵොසිත්වා පමජ්ජනං ‘‘මා විහාරො රජෙන උහඤ්ඤී’’ති, සඞ්කාරං විචිනිත්වා එකමන්තං ඡඩ්ඩනං, භූමත්ථරණස්ස ඔතාපෙත්වා සොධෙත්වා පප්ඵොටෙත්වා අතිහරිත්වා යථාපඤ්ඤත්තං පඤ්ඤාපනං, මඤ්චපටිපාදකානං ඔතාපෙත්වා පමජ්ජිත්වා අතිහරිත්වා යථාට්ඨානෙ ඨපනං, මඤ්චස්ස ඔතාපෙත්වා සොධෙත්වා පප්ඵොටෙත්වා නීචං කත්වා සාධුකං අප්පටිසංසන්තෙන අසඞ්ඝට්ටෙන්තෙන කවාටපීඨං අතිහරිත්වා යථාපඤ්ඤත්තං පඤ්ඤාපනං, පීඨස්ස ඔතාපෙත්වා සොධෙත්වා පප්ඵොටෙත්වා නීචං කත්වා සාධුකං අප්පටිසංසන්තෙන අසඞ්ඝට්ටෙන්තෙන කවාටපීඨං අතිහරිත්වා යථාපඤ්ඤත්තං පඤ්ඤාපනං, භිසිබිබ්බොහනස්ස ඔතාපෙත්වා සොධෙත්වා පප්ඵොටෙත්වා අතිහරිත්වා යථාපඤ්ඤත්තං පඤ්ඤාපනං, නිසීදනපච්චත්ථරණස්ස ඔතාපෙත්වා සොධෙත්වා පප්ඵොටෙත්වා අතිහරිත්වා යථාපඤ්ඤත්තං පඤ්ඤාපනං, ඛෙළමල්ලකස්ස ඔතාපෙත්වා පමජ්ජිත්වා අතිහරිත්වා යථාට්ඨානෙ ඨපනං, අපස්සෙනඵලකස්ස ඔතාපෙත්වා පමජ්ජිත්වා අතිහරිත්වා යථාට්ඨානෙ ඨපනං, පත්තචීවරං නික්ඛිපිතබ්බං –

පත්තං නික්ඛිපන්තෙන එකෙන හත්ථෙන පත්තං ගහෙත්වා එකෙන හත්ථෙන හෙට්ඨාමඤ්චං වා හෙට්ඨාපීඨං වා පරාමසිත්වා පත්තස්ස නික්ඛිපනං, න ච අනන්තරහිතාය භූමියා පත්තස්ස නික්ඛිපනං, චීවරං නික්ඛිපන්තෙන එකෙන හත්ථෙන චීවරං ගහෙත්වා එකෙන හත්ථෙන චීවරවංසං වා චීවරරජ්ජුං වා පමජ්ජිත්වා පාරතො අන්තං ඔරතො භොගං කත්වා චීවරස්ස නික්ඛිපනං, සචෙ පුරත්ථිමාය සරජා වාතා වායන්ති, පුරත්ථිමානං වාතපානානං ථකනං, තථා පච්ඡිමානං, තථා උත්තරානං, තථා දක්ඛිණානං වාතපානානං ථකනං, සචෙ සීතකාලො හොති, දිවා වාතපානානං විවරණං, රත්තිං ථකනං, සචෙ උණ්හකාලො හොති, දිවා වාතපානානං ථකනං, රත්තිං විවරණං, සචෙ පරිවෙණං උක්ලාපං හොති, පරිවෙණස්ස සම්මජ්ජනං, සචෙ කොට්ඨකො උක්ලාපො හොති, කොට්ඨකස්ස සම්මජ්ජනං, සචෙ උපට්ඨානසාලා උක්ලාපා හොති, තස්සා සම්මජ්ජනං, සචෙ අග්ගිසාලා උක්ලාපා හොති, තස්සා සම්මජ්ජනං, සචෙ වච්චකුටි උක්ලාපා හොති, තස්සා සම්මජ්ජනං, සචෙ පානීයං න හොති, පානීයස්ස උපට්ඨාපනං, සචෙ පරිභොජනීයං න හොති, පරිභොජනීයස්ස උපට්ඨාපනං, සචෙ ආචමනකුම්භියා උදකං න හොති, ආචමනකුම්භියා උදකස්ස ආසිඤ්චනං, සචෙ උපජ්ඣායස්ස අනභිරති උප්පන්නා හොති, සද්ධිවිහාරිකෙන වූපකාසනං වූපකාසාපනං වා, ධම්මකථාය වා තස්ස කරණං, සචෙ උපජ්ඣායස්ස කුක්කුච්චං උප්පන්නං හොති, සද්ධිවිහාරිකෙන විනොදනං විනොදාපනං වා, ධම්මකථාය වා තස්ස කරණං, සචෙ උපජ්ඣායස්ස දිට්ඨිගතං උප්පන්නං හොති, සද්ධිවිහාරිකෙන විවෙචනං විවෙචාපනං වා, ධම්මකථාය වා තස්ස කරණං, සචෙ උපජ්ඣායො ගරුධම්මං අජ්ඣාපන්නො හොති පරිවාසාරහො, සද්ධිවිහාරිකෙන උස්සුක්කකරණං ‘‘කින්ති නු ඛො සඞ්ඝො උපජ්ඣායස්ස පරිවාසං දදෙය්‍යා’’ති, සචෙ උපජ්ඣායො මූලායපටිකස්සනාරහො හොති, සද්ධිවිහාරිකෙන උස්සුක්කකරණං ‘‘කින්ති නු ඛො සඞ්ඝො උපජ්ඣායං මූලාය පටිකස්සෙය්‍යා’’ති, සචෙ උපජ්ඣායො මානත්තාරහො හොති, සද්ධිවිහාරිකෙන උස්සුක්කකරණං ‘‘කින්ති නු ඛො සඞ්ඝො උපජ්ඣායස්ස මානත්තං දදෙය්‍යා’’ති, සචෙ උපජ්ඣායො අබ්භානාරහො හොති, සද්ධිවිහාරිකෙන උස්සුක්කකරණං ‘‘කින්ති නු ඛො සඞ්ඝො උපජ්ඣායං අබ්භෙය්‍යා’’ති, සචෙ සඞ්ඝො උපජ්ඣායස්ස කම්මං කත්තුකාමො හොති තජ්ජනීයං වා නියස්සං වා පබ්බාජනීයං වා පටිසාරණීයං වා උක්ඛෙපනීයං වා, සද්ධිවිහාරිකෙන උස්සුක්කකරණං ‘‘කින්ති නු ඛො සඞ්ඝො උපජ්ඣායස්ස කම්මං න කරෙය්‍ය, ලහුකාය වා පරිණාමෙය්‍යා’’ති, කතං වා පනස්ස හොති සඞ්ඝෙන කම්මං තජ්ජනීයං වා නියස්සං වා පබ්බාජනීයං වා පටිසාරණීයං වා උක්ඛෙපනීයං වා, සද්ධිවිහාරිකෙන උස්සුක්කකරණං ‘‘කින්ති නු ඛො උපජ්ඣායො සම්මා වත්තෙය්‍ය, ලොමං පාතෙය්‍ය, නෙත්ථාරං වත්තෙය්‍ය, සඞ්ඝො තං කම්මං පටිප්පස්සම්භෙය්‍යා’’ති, සචෙ උපජ්ඣායස්ස චීවරං ධොවිතබ්බං හොති , සද්ධිවිහාරිකෙන ධොවනං උස්සුක්කකරණං වා ‘‘කින්ති නු ඛො උපජ්ඣායස්ස චීවරං ධොවියෙථා’’ති, සචෙ උපජ්ඣායස්ස චීවරං කාතබ්බං හොති, සද්ධිවිහාරිකෙන කරණං උස්සුක්කකරණං වා ‘‘කින්ති නු ඛො උපජ්ඣායස්ස චීවරං කරියෙථා’’ති, සචෙ උපජ්ඣායස්ස රජනං පචිතබ්බං හොති, සද්ධිවිහාරිකෙන පචනං උස්සුක්කකරණං වා ‘‘කින්ති නු ඛො උපජ්ඣායස්ස රජනං පචියෙථා’’ති, සචෙ උපජ්ඣායස්ස චීවරං රජෙතබ්බං හොති, සද්ධිවිහාරිකෙන රජනං උස්සුක්කකරණං වා ‘‘කින්ති නු ඛො උපජ්ඣායස්ස චීවරං රජියෙථා’’ති, චීවරං රජන්තෙන සාධුකං සම්පරිවත්තකං සම්පරිවත්තකං රජනං, න ච අච්ඡින්නෙ ථෙවෙ පක්කමනං, උපජ්ඣායං අනාපුච්ඡා න එකච්චස්ස පත්තදානං, න එකච්චස්ස පත්තපටිග්ගහණං, න එකච්චස්ස චීවරදානං, න එකච්චස්ස චීවරපටිග්ගහණං, න එකච්චස්ස පරික්ඛාරදානං, න එකච්චස්ස පරික්ඛාරපටිග්ගහණං, න එකච්චස්ස කෙසච්ඡෙදනං, න එකච්චෙන කෙසානං ඡෙදාපනං, න එකච්චස්ස පරිකම්මකරණං, න එකච්චෙන පරිකම්මස්ස කාරාපනං, න එකච්චස්ස වෙය්‍යාවච්චකරණං, න එකච්චෙන වෙය්‍යාවච්චස්ස කාරාපනං, න එකච්චස්ස පච්ඡාසමණෙන ගමනං, න එකච්චස්ස පච්ඡාසමණස්ස ආදානං, න එකච්චස්ස පිණ්ඩපාතස්ස නීහරණං, න එකච්චෙන පිණ්ඩපාතනීහරාපනං, න උපජ්ඣායං අනාපුච්ඡා ගාමප්පවෙසනං, න සුසානගමනං, න දිසාපක්කමනං, සචෙ උපජ්ඣායො ගිලානො හොති, යාවජීවං උපට්ඨානං, වුට්ඨානමස්ස ආගමනන්ති තෙසු කානිචි වත්තානි සවිභත්තිකානි, කානිචි අවිභත්තිකානි, තෙසු අවිභත්තිකානං විභාගෙ වුච්චමානෙ යථාවුත්තගණනාය අතිරෙකතරානි හොන්ති, තං පන විභාගං අනාමසිත්වා පිණ්ඩවසෙන ගහෙත්වා යථා අයං ගණනා දස්සිතාති වෙදිතබ්බා.

2476. **අකරොන්තස්සාති** එත්ථ ‘‘වත්ත’’න්ති සෙසො. අනාදරවසෙනෙව වත්තං අකරොන්තස්ස භික්ඛුනො තෙන **වත්තභෙදෙන** වත්තාකරණෙන **සබ්බත්ථ** සත්තතිංසාධිකසතප්පභෙදට්ඨානෙ තත්තකංයෙව **දුක්කටං** පකාසිතන්ති යොජනා.

උපජ්ඣායාචරියවත්තකථාවණ්ණනා.

2477. එවං උපජ්ඣායාචරියවත්තානි සඞ්ඛෙපෙන දස්සෙත්වා උපජ්ඣායාචරියෙහි සද්ධිවිහාරිකන්තෙවාසීනං කාතබ්බවත්තානි දස්සෙතුමාහ **‘‘උපජ්ඣායස්ස වත්තානී’’**තිආදි. **උපජ්ඣායස්ස වත්තානීති** උපජ්ඣායෙන සද්ධිවිහාරිකස්ස යුත්තපත්තකාලෙ කත්තබ්බත්තා උපජ්ඣායායත්තවත්තානීති අත්ථො. **තථා සද්ධිවිහාරිකෙති** යථා සද්ධිවිහාරිකෙන උපජ්ඣායස්ස කාතබ්බානි, තථා උපජ්ඣායෙන සද්ධිවිහාරිකෙ කාතබ්බානි.

උපජ්ඣායාචරියවත්තෙසු ගාමප්පවෙසෙ පච්ඡාසමණෙන හුත්වා නාතිදූරනච්චාසන්නගමනං, න අන්තරන්තරා කථාඔපාතනං, ආපත්තිසාමන්තා භණමානස්ස නිවාරණං, පත්තපරියාපන්නපටිග්ගහණන්ති චත්තාරි වත්තානි, න එකච්චස්ස පත්තදානාදිඅනාපුච්ඡාදිසාපක්කමනාවසානානි වීසති පටික්ඛෙපා චෙති එතානි චතුවීසති වත්තානි ඨපෙත්වා අවසෙසානි තෙරසාධිකසතවත්තානි සන්ධායාහ **"සතං තෙරස හොන්තෙවා"**ති, තෙරසාධිකසතවත්තානි හොන්තීති අත්ථො. ආචරියෙන අන්තෙවාසිකෙපි ච කාතබ්බවත්තානි තථා තත්තකානෙවාති අත්ථො.

සද්ධිවිහාරිකන්තෙවාසිකවත්තකථාවණ්ණනා.

2478. උපජ්ඣායාචරියෙහි සද්ධිවිහාරිකන්තෙවාසිකානං නිස්සයපටිප්පස්සද්ධිප්පකාරං දස්සෙතුමාහ **"පක්කන්තෙ වාපී"**තිආදි. පක්කන්තෙ වාපි විබ්භන්තෙ වාපි පක්ඛසඞ්කන්තෙ වාපි මතෙ වාපි ආණත්තියා වාපි එවං පඤ්චධා උපජ්ඣායා සද්ධිවිහාරිකෙන ගහිතො **නිස්සයො** පටිප්පස්සම්භතීති යොජනා. **පක්කන්තෙති** තදහු අපච්චාගන්තුකාමතාය දිසං ගතෙ. **විබ්භන්තෙති** ගිහිභාවං පත්තෙ. **පක්ඛසඞ්කන්තකෙති** තිත්ථියායතනං ගතෙ. **මතෙති** කාලකතෙ. **ආණත්තියාති** නිස්සයපණාමනෙන.

2479-80. ආචරියම්හාපි අන්තෙවාසිකෙන ගහිතනිස්සයස්ස භෙදනං **ඡධා** ඡප්පකාරෙන හොතීති යොජනා. කථන්ති ආහ **"පක්කන්තෙ වා"**තිආදි. තං උපජ්ඣායතො නිස්සයභෙදෙ වුත්තනයමෙව. විසෙසං පන සයමෙව වක්ඛති **"ආණත්තිය"**න්තිආදිනා. **ආණත්තිය**න්ති එත්ථ විසෙසත්ථජොතකො පන-සද්දො ලුත්තනිද්දිට්ඨො. **උභින්නම්පි ධුරනික්ඛෙපනෙපි වා**ති ආචරියස්ස නිස්සයපණාමනෙ පන උභින්නං ආචරියන්තෙවාසිකානංයෙව අඤ්ඤමඤ්ඤනිරාලයභාවෙ සති නිස්සයභෙදො හොති, න එකස්සාති අත්ථො. තමෙවත්ථං බ්‍යතිරෙකතො දළ්හීකරොති **"එකෙකස්සා"**තිආදිනා. එකෙකස්ස වා උභින්නං වා ආලයෙ සති න භිජ්ජතීති යොජනා. යථාහ –

> ''ආණත්තියං පන සචෙපි ආචරියො මුඤ්චිතුකාමොව හුත්වා නිස්සයපණාමනාය පණාමෙති, අන්තෙවාසිකො ච 'කිඤ්චාපි මං ආචරියො පණාමෙති, අථ ඛො හදයෙන මුදුකො'ති සාලයොව හොති, නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භතියෙව. සචෙපි ආචරියො සාලයො, අන්තෙවාසිකො නිරාලයො 'න දානි ඉමං නිස්සාය වසිස්සාමී'ති ධුරං නික්ඛිපති, එවම්පි න පටිප්පස්සම්භති. උභින්නං සාලයභාවෙ පන න පටිප්පස්සම්භතියෙව. උභින්නං ධුරනික්ඛෙපෙන පටිප්පස්සම්භතී''ති (මහාව. අට්ඨ. 83).

අයං පන විසෙසො ආචරියාණත්තියා නිස්සයභෙදෙයෙව දස්සිතො, න උපජ්ඣායාණත්තියා. **සාරත්ථදීපනියං** පන ''සචෙපි ආචරියො මුඤ්චිතුකාමොව හුත්වා නිස්සයපණාමනාය පණාමෙතීතිආදි සබ්බං උපජ්ඣායස්ස ආණත්තියම්පි වෙදිතබ්බ''න්ති වුත්තං.

2481. එවං පඤ්ච සාධාරණඞ්ගානි දස්සෙත්වා අසාධාරණඞ්ගං දස්සෙතුමාහ **"උපජ්ඣායසමොධාන-ගතස්සාපි ච භිජ්ජතී"**ති. තත්ථ සමොධානගමනං සරූපතො, පභෙදතො ච දස්සෙතුමාහ **"දස්සනං සවනඤ්චාති, සමොධානං ද්විධා මත"**න්ති. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො, විත්ථාරො පන **සමන්තපාසාදිකායං** (මහාව. අට්ඨ. 83) ගහෙතබ්බො. ගන්ථවිත්ථාරභීරූනං අනුග්ගහාය පන ඉධ න විත්ථාරිතො.

2482-3. සභාගෙ දායකෙ අසන්තෙ අද්ධිකස්ස ච ගිලානස්ස ච ''ගිලානෙන මං උපට්ඨහා''ති **යාචිතස්ස** ගිලානුපට්ඨාකස්ස ච නිස්සයං විනා වසිතුං දොසො නත්ථීති යොජනා . ''ගිලානුපට්ඨාකස්සා''ති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධවසෙන රස්සත්තං. ඉමිනා සභාගෙ නිස්සයදායකෙ සන්තෙ එකදිවසම්පි පරිහාරො න ලබ්භතීති දීපෙති. **අත්තනො වනෙ ඵාසුවිහාරතං ජානතා**ති අත්තනො සමථවිපස්සනාපටිලාභස්ස වනෙ ඵාසුවිහාරං ජානන්තෙනපි. ''සභාගෙ දායකෙ අසන්තෙ''ති පදච්ඡෙදො. සබ්බමෙතං විධානං අන්තොවස්සතො අඤ්ඤස්මිං කාලෙ වෙදිතබ්බං. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො, විත්ථාරො පන **සමන්තපාසාදිකාය** ගහෙතබ්බො.

නිස්සයපටිප්පස්සම්භනකථාවණ්ණනා.

2484. කුට්ඨමස්ස අත්ථීති **කුට්ඨී,** තං. **"ගණ්ඩි"**න්තිආදීසුපි එසෙව නයො. රත්තසෙතාදිභෙදෙන යෙන කෙනචි කුට්ඨෙන වෙවණ්ණියං පත්තසරීරන්ති අත්ථො. යථාහ –

> ''රත්තකුට්ඨං වා හොතු කාළකුට්ඨං වා, යං කිඤ්චි කිටිභදද්දුකච්ඡුආදිප්පභෙදම්පි සබ්බං කුට්ඨමෙවාති වුත්තං. තඤ්චෙ නඛපිට්ඨිප්පමාණම්පි වඩ්ඪනකපක්ඛෙ ඨිතං හොති, න පබ්බාජෙතබ්බො. සචෙ පන නිවාසනපාරුපනෙහි පකතිපටිච්ඡන්නට්ඨානෙ නඛපිට්ඨිප්පමාණං අවඩ්ඪනකපක්ඛෙ ඨිතං හොති, වට්ටති. මුඛෙ, පන හත්ථපාදපිට්ඨෙසු වා සචෙපි අවඩ්ඪනකපක්ඛෙ ඨිතං නඛපිට්ඨිතො ඛුද්දකපමාණම්පි න වට්ටතියෙවාති කුරුන්දියං වුත්තං. තං තිකිච්ඡාපෙත්වා පබ්බාජෙන්තෙනාපි පකතිවණ්ණෙ ජාතෙයෙව පබ්බාජෙතබ්බො''ති (මහාව. අට්ඨ. 88).

නඛපිට්ඨිප්පමාණන්ති එත්ථ ''කනිට්ඨඞ්ගුලිනඛපිට්ඨි අධිප්පෙතා''ති තීසුපි **ගණ්ඨිපදෙසු** වුත්තං.

ගණ්ඩින්ති මෙදගණ්ඩාදිගණ්ඩභෙදවන්තං. යථාහ ''මෙදගණ්ඩො වා හොතු අඤ්ඤො වා, යො කොචි කොලට්ඨිමත්තකොපි චෙ වඩ්ඪනකපක්ඛෙ ඨිතො ගණ්ඩො හොති, න පබ්බාජෙතබ්බො''තිආදි (මහාව. අට්ඨ. 88). **කොලට්ඨීති** බදරට්ඨි. **කිලාසි**න්ති කිලාසවන්තං. යථාහ – ''කිලාසොති නභිජ්ජනකං නපග්ඝරණකං පදුමපුණ්ඩරීකපත්තවණ්ණං කුට්ඨං, යෙන ගුන්නං විය සබලං සරීරං හොතී''ති (මහාව. අට්ඨ. 88). **ච**-සද්දො සබ්බෙහි උපයොගවන්තෙහි පච්චෙකං යොජෙතබ්බො. **සොසි**න්ති ඛයරොගවන්තං. යථාහ – ''සොසොති සොසබ්‍යාධි. තස්මිං සති න පබ්බාජෙතබ්බො''ති (මහාව. අට්ඨ. 88). **අපමාරික**න්ති අපමාරවන්තං. යථාහ – ''අපමාරොති පිත්තුම්මාරො වා යක්ඛුම්මාරො වා. තත්ථ පුබ්බවෙරිකෙන අමනුස්සෙන ගහිතො දුත්තිකිච්ඡො හොති, අප්පමත්තකෙපි පන අපමාරෙ සති න පබ්බාජෙතබ්බො''ති.

රාජභටන්ති රඤ්ඤො භත්තවෙතනභටං වා ඨානන්තරං පත්තං වා අප්පත්තං වා රාජපුරිසං. යථාහ – ''අමච්චො වා හොතු මහාමත්තො වා සෙවකො වා කිඤ්චි ඨානන්තරං පත්තො වා අප්පත්තො වා, යො කොචි රඤ්ඤො භත්තවෙතනභටො. සබ්බො 'රාජභටො'ති සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡතී''ති. **චොර**න්ති මනුස්සෙහි අප්පමාදනං ගාමඝාතපන්ථඝාතාදිකම්මෙන පාකටං චොරඤ්ච. **ලිඛිතක**න්ති යං කඤ්චි චොරිකං වා අඤ්ඤං වා ගරුං රාජාපරාධං කත්වා පලාතං, රාජා ච නං පණ්ණෙ වා පොත්ථකෙ වා ''ඉත්ථන්නාමො යත්ථ දිස්සති, තත්ථ ගහෙත්වා මාරෙතබ්බො''ති වා ''හත්ථපාදාදීනිස්ස ඡින්දිතබ්බානී''ති වා ''එත්තකං නාම දණ්ඩං හරාපෙතබ්බො''ති වා ලිඛාපෙති, එවරූපං ලිඛිතකං.

"කාරභෙදක"න්ති ගාථාබන්ධවසෙන රස්සො කතො. **කාරභෙදක**න්ති දාතබ්බකරස්ස වා කතචොරකම්මස්ස වා කාරණා කාරාඝරෙ පක්ඛිත්තො වා නිගළබන්ධනාදීහි බද්ධො වා, තතො සො මුච්චිත්වා පලායති, එවරූපං කාරාභෙදකඤ්ච. යථාහ – ''කාරා වුච්චති බන්ධනාගාරං, ඉධ පන අන්දුබන්ධනං වා හොතු සඞ්ඛලිකබන්ධනං වා රජ්ජුබන්ධනං වා ගාමබන්ධනං වා නිගමබන්ධනං වා නගරබන්ධනං වා පුරිසගුත්ති වා ජනපදබන්ධනං වා දීපබන්ධනං වා, යො එතෙසු යං කිඤ්චි බන්ධනං ඡින්දිත්වා භින්දිත්වා මුඤ්චිත්වා විවරිත්වා වා පස්සමානානං වා අපස්සමානානං වා පලායති, සො 'කාරාභෙදකො'ති සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡතී''ති (මහාව. අට්ඨ. 92).

2485. **කසාහත**න්ති ඉණං ගහෙත්වා දාතුං අසමත්ථත්තා ''අයමෙව තෙ දණ්ඩො හොතූ''ති කසාදිනා දින්නප්පහාරං අවූපසන්තවණං. යථාහ –

> ''යො වචනපෙසනාදීනි අකරොන්තො හඤ්ඤති, න සො කතදණ්ඩකම්මො. යො පන කෙණියා වා අඤ්ඤථා වා කිඤ්චි ගහෙත්වා ඛාදිත්වා පුන දාතුං අසක්කොන්තො 'අයමෙව තෙ දණ්ඩො හොතූ'ති කසාහි හඤ්ඤති, අයං කසාහතො කතදණ්ඩකම්මො. සො ච කසාහි වා හතො හොතු අද්ධදණ්ඩකාදීනං වා අඤ්ඤතරෙන, යාව අල්ලවණො හොති, තාව න පබ්බාජෙතබ්බො''ති (මහාව. අට්ඨ. 94).

ලක්ඛණාහතන්ති එකංසං කත්වා පාරුතෙන උත්තරාසඞ්ගෙන අප්පටිච්ඡාදනීයට්ඨානෙ තත්තෙන ලොහෙන ආහතං අසච්ඡවිභූතලක්ඛණෙන සමන්නාගතං. යථාහ –

''යස්ස පන නලාටෙ වා උරාදීසු වා තත්තෙන ලොහෙන ලක්ඛණං ආහතං හොති, සො සචෙ භුජිස්සො, යාව අල්ලවණො හොති, තාව න පබ්බාජෙතබ්බො. සචෙපිස්ස වණා රුළ්හා හොන්ති ඡවියා සමපරිච්ඡෙදා, ලක්ඛණං පන පඤ්ඤායති, තිමණ්ඩලං නිවත්ථස්ස උත්තරාසඞ්ගෙ කතෙ පටිච්ඡන්නොකාසෙ චෙ හොති, පබ්බාජෙතුං වට්ටති. අප්පටිච්ඡන්නොකාසෙ චෙ, න වට්ටතී''ති (මහාව. අට්ඨ. 95).

ඉණායිකඤ්චාති මාතාපිතුපිතාමහාදීහි වා අත්තනා වා ගහිතඉණං. යථාහ –

''ඉණායිකො නාම යස්ස පිතිපිතාමහෙහි වා ඉණං ගහිතං හොති, සයං වා ඉණං ගහිතං හොති, යං වා ආඨපෙත්වා මාතාපිතූහි කිඤ්චි ගහිතං හොති, සො තං ඉණං පරෙසං ධාරෙතීති ඉණායිකො. යං පන අඤ්ඤෙ ඤාතකා ආඨපෙත්වා කිඤ්චි ගණ්හන්ති, සො න ඉණායිකො. න හි තෙ තං ආඨපෙතුං ඉස්සරා. තස්මා තං පබ්බාජෙතුං වට්ටතී''ති (මහාව. අට්ඨ. 96).

දාසන්ති අන්තොජාතො, ධනක්කීතො, කරමරානීතො, සයං වා දාසබ්‍යං උපගතොති චතුන්නං දාසානං අඤ්ඤතරං. දාසවිනිච්ඡයො පනෙත්ථ **සමන්තපාසාදිකාය** (මහාව. අට්ඨ. 97) විත්ථාරතො ගහෙතබ්බො. **පබ්බාජෙන්තස්ස දුක්කටන්ති** ''කුට්ඨී''න්තිආදීහි උපයොගවන්තපදෙහි පච්චෙකං යොජෙතබ්බං.

2486. **හත්ථච්ඡින්නන්ති** හත්ථතලෙ වා මණිබන්ධෙ වා කප්පරෙ වා යත්ථ කත්ථචි ඡින්නහත්ථං. **අට්ඨච්ඡින්නන්ති** යථා නඛං න පඤ්ඤායති, එවං චතූසු අඞ්ගුට්ඨකෙසු අඤ්ඤතරං වා සබ්බෙ වා යස්ස ඡින්නා හොන්ති, එවරූපං. **පාදච්ඡින්නන්ති** යස්ස අග්ගපාදෙසු වා ගොප්ඵකෙසු වා ජඞ්ඝාය වා යත්ථ කත්ථචි එකො වා ද්වෙ වා පාදා ඡින්නා හොන්ති. හත්ථපාදඡින්නස්සාපි **පාළියං** (මහාව. 119) ආගතත්තා සොපි ඉධ වත්තබ්බො, යථාවුත්තනයෙනෙව තස්ස දුක්කටවත්ථුතා පඤ්ඤායතීති න වුත්තොති දට්ඨබ්බං.

කණ්ණනාසඞ්ගුලිච්ඡින්නන්ති එත්ථ ''කණ්ණච්ඡින්නං නාසච්ඡින්නං කණ්ණනාසච්ඡින්නං අඞ්ගුලිච්ඡින්න''න්ති යොජනා. **කණ්ණච්ඡින්නන්ති** යස්ස කණ්ණමූලෙ වා කණ්ණසක්ඛලිකාය වා එකො වා ද්වෙ වා කණ්ණා ඡින්නා හොන්ති. යස්ස පන කණ්ණාවට්ටෙ ඡින්නා හොන්ති, සක්කා ච හොන්ති සඞ්ඝාටෙතුං, සො කණ්ණං සඞ්ඝාටෙත්වා පබ්බාජෙතබ්බො. **නාසච්ඡින්නන්ති** යස්ස අජපදකෙ වා අග්ගෙ වා එකපුටෙ වා යත්ථ කත්ථචි නාසා ඡින්නා හොති. යස්ස පන නාසිකා සක්කා හොති සන්ධෙතුං, සො තං ඵාසුකං කත්වා පබ්බාජෙතබ්බො. **කණ්ණනාසච්ඡින්නන්ති** තදුභයච්ඡින්නං. **අඞ්ගුලිච්ඡින්නන්ති** යස්ස නඛසෙසං අදස්සෙත්වා එකා වා බහූ වා අඞ්ගුලියො ඡින්නා හොන්ති. යස්ස පන සුත්තතන්තුමත්තම්පි නඛසෙසං පඤ්ඤායති, තං පබ්බාජෙතුං වට්ටති. **කණ්ඩරච්ඡින්නමෙව චාති** යස්ස කණ්ඩරනාමකා මහාන්හාරූ පුරතො වා පච්ඡතො වා ඡින්නා හොන්ති, යෙසු එකස්සාපි ඡින්නත්තා අග්ගපාදෙන වා චඞ්කමති, මූලෙන වා චඞ්කමති, න වා පාදං පතිට්ඨාපෙතුං සක්කොති.

2487. **කාණන්ති** පසන්නන්ධො වා හොතු පුප්ඵාදීහි වා උපහතපසාදො, යො ද්වීහි වා එකෙන වා අක්ඛිනා න පස්සති, තං කාණං. **කුණින්ති** හත්ථකුණී වා පාදකුණී වා අඞ්ගුලිකුණී වා, යස්ස එතෙසු හත්ථාදීසු යං කිඤ්චි වඞ්කං පඤ්ඤායති, සො කුණී. **ඛුජ්ජඤ්චාති** යො උරස්ස වා පිට්ඨියා වා පස්සස්ස වා නික්ඛන්තත්තා ඛුජ්ජසරීරො, තං ඛුජ්ජං. යස්ස පන කිඤ්චි කිඤ්චි අඞ්ගපච්චඞ්ගං ඊසකං වඞ්කං, තං පබ්බාජෙතුං වට්ටති. මහාපුරිසො එව හි බ්‍රහ්මුජුගත්තො, අවසෙසො සත්තො අඛුජ්ජො නාම නත්ථි.

වාමනන්ති යො ජඞ්ඝවාමනො වා කටිවාමනො වා උභයවාමනො වා, තං. තත්ථ ජඞ්ඝවාමනස්ස කටිතො පට්ඨාය හෙට්ඨිමකායො රස්සො හොති, උපරිමකායො පරිපුණ්ණො. කටිවාමනස්ස කටිතො පට්ඨාය උපරිමකායො රස්සො හොති, හෙට්ඨිමකායො පරිපුණ්ණො හොති. උභයවාමනස්ස උභොපි කායා රස්සා හොන්ති. යෙසං කායරස්සත්තා භූතානං විය පරිවටුමො මහාකුච්ඡිඝටසදිසො අත්තභාවො හොති. තං තිවිධම්පි පබ්බාජෙතුං න වට්ටති.

ඵණහත්ථකන්ති යස්ස වග්ගුලිපක්ඛකා විය අඞ්ගුලියො සම්බද්ධා හොන්ති, තං. එතං පබ්බාජෙතුකාමෙන අඞ්ගුලන්තරිකායො ඵාලෙත්වා සබ්බං අන්තරචම්මං අපනෙත්වා ඵාසුකං කත්වා පබ්බාජෙතබ්බො. යස්සාපි ඡ අඞ්ගුලියො හොන්ති, තං පබ්බාජෙතුකාමෙන අධිකං අඞ්ගුලිං ඡින්දිත්වා ඵාසුකං කත්වා පබ්බාජෙතබ්බො.

ඛඤ්ජන්ති යො නතජාණුකො වා භින්නජඞ්ඝො වා මජ්ඣෙ සංකුටිතපාදත්තා කුණ්ඩපාදකො වා පිට්ඨිපාදමජ්ඣෙන චඞ්කමන්තො අග්ගෙ සංකුටිතපාදත්තා කුණ්ඩපාදකො වා පිට්ඨිපාදග්ගෙන චඞ්කමන්තො අග්ගපාදෙනෙව චඞ්කමනඛඤ්ජො වා පණ්හිකාය චඞ්කමනඛඤ්ජො වා පාදස්ස බාහිරන්තෙන චඞ්කමනඛඤ්ජො වා පාදස්ස අබ්භන්තරන්තෙන චඞ්කමනඛඤ්ජො වා ගොප්ඵකානං උපරි භග්ගත්තා සකලෙන පිට්ඨිපාදෙන චඞ්කමනඛඤ්ජො වා, තං පබ්බාජෙතුං න වට්ටති. එත්ථ **නතජාණුකොති** අන්තොපවිට්ඨආනතපාදො. **පක්ඛහතන්ති** යස්ස එකො හත්ථො වා පාදො වා අඩ්ඪසරීරං වා සුඛං න වහති.

සීපදින්ති භාරපාදං. යස්ස පාදො ථූලො හොති සඤ්ජාතපිළකො ඛරො, සො න පබ්බාජෙතබ්බො. යස්ස පන න තාව ඛරභාවං ගණ්හාති, සක්කා හොති උපනාහං බන්ධිත්වා උදකආවාටෙ පවෙසෙත්වා උදකවාලිකාය පූරෙත්වා යථා සිරා පඤ්ඤායන්ති, ජඞ්ඝා ච තෙලනාළිකා විය හොන්ති, එවං මිලාපෙතුං සක්කා, තස්ස පාදං ඊදිසං කත්වා තං පබ්බාජෙතුං වට්ටති. සචෙ පුන වඩ්ඪති, උපසම්පාදෙන්තෙනාපි තථා කත්වාව උපසම්පාදෙතබ්බො. **පාපරොගිනන්ති** යො අරිසභගන්දරපිත්තසෙම්හකාසසොසාදීසු යෙන කෙනචි රොගෙන නිච්චාතුරො අතෙකිච්ඡරොගො ජෙගුච්ඡො අමනාපො, තං.

2488. **ජරාය දුබ්බලන්ති** යො ජිණ්ණභාවෙන දුබ්බලො අත්තනො චීවරරජනාදිකම්මම්පි කාතුං අසමත්ථො, තං. යො පන මහල්ලකොපි බලවා හොති අත්තානං පටිජග්ගිතුං සක්කොති, සො පබ්බාජෙතබ්බො. **අන්ධන්ති** ජච්චන්ධං. **පධිරඤ්චෙවාති** යො සබ්බෙන සබ්බං න සුණාති, තං. යො පන මහාසද්දං සුණාති, තං පබ්බාජෙතුං වට්ටති. **මම්මනන්ති** යස්ස වචීභෙදො වත්තති, සරණගමනං පරිපුණ්ණං භාසිතුං න සක්කොති, තාදිසං මම්මනම්පි පබ්බාජෙතුං න වට්ටති. යො පන සරණගමනමත්තං පරිපුණ්ණං භාසිතුං සක්කොති, තං පබ්බාජෙතුං වට්ටති. අථ වා **මම්මනන්ති** ඛලිතවචනං, යො එකමෙව අක්ඛරං චතුපඤ්චක්ඛත්තුං වදති, තස්සෙතමධිවචනං. **පීඨසප්පින්ති** ඡින්නිරියාපථං. **මූගන්ති** යස්ස වචීභෙදො නප්පවත්තති.

2489. අත්තනො විරූපභාවෙන පරිසං දූසෙන්තෙන පරිසදූසකෙ (මහාව. අට්ඨ. 119) දස්සෙතුමාහ **''අතිදීඝො''**තිආදි. **අතිදීඝොති** අඤ්ඤෙසං සීසප්පමාණනාභිප්පදෙසො. **අතිරස්සොති** වුත්තප්පකාරො උභයවාමනො විය අතිරස්සො. **අතිකාළො වාති** ඣාපිතඛෙත්තෙ ඛාණුකො විය අතිකාළවණ්ණො. මට්ඨතම්බලොහනිදස්සනො අච්චොදාතොපි වාති සම්බන්ධො, දධිතක්කාදීහි මජ්ජිතමට්ඨතම්බලොහවණ්ණො අතීව ඔදාතසරීරොති අත්ථො.

2490. **අතිථූලො වාති** භාරියමංසො මහොදරො මහාභූතසදිසො. **අතිකිසොති** මන්දමංසලොහිතො අට්ඨිසිරාචම්මසරීරො විය. අතිමහාසීසො වාති යොජනා. **අතිමහාසීසො වාති** පච්ඡිං සීසෙ කත්වා ඨිතො විය. ''අතිඛුද්දකසීසෙන අසහිතෙනා''ති පදච්ඡෙදො. **අසහිතෙනාති** සරීරස්ස අනනුරූපෙන. **''අතිඛුද්දකසීසෙනා''**ති එතස්ස විසෙසනං. අසහිතෙන අතිඛුද්දකසීසෙන සමන්නාගතොති යොජනා. යථාහ – ''අතිඛුද්දකසීසො වා සරීරස්ස අනනුරූපෙන අතිඛුද්දකෙන සීසෙන සමන්නාගතො''ති.

2491. **කුටකුටකසීසොති** තාලඵලපිණ්ඩිසදිසෙන සීසෙන සමන්නාගතො. **සිඛරසීසකොති** උද්ධං අනුපුබ්බතනුකෙන සීසෙන සමන්නාගතො, මත්ථකතො සංකුටිකො මූලතො විත්ථතො හුත්වා ඨිතපබ්බතසිඛරසදිසසීසොති අත්ථො. **වෙළුනාළිසමානෙනාති** මහාවෙළුපබ්බසදිසෙන. **සීසෙනාති** දීඝසීසෙන. යථාහ – ''නාළිසීසො වා මහාවෙළුපබ්බසදිසෙන සීසෙන සමන්නාගතො''ති (මහාව. අට්ඨ. 119).

2492. **කප්පසීසොපීති** මජ්ඣෙ දිස්සමානආවාටෙන හත්ථිකුම්භසදිසෙන ද්විධාභූතසීසෙන සමන්නාගතො. **පබ්භාරසීසො වාති** චතූසු පස්සෙසු යෙන කෙනචි පස්සෙන ඔණතෙන සීසෙන සමන්නාගතො. **වණසීසකොති** වණෙහි සමන්නාගතසීසො. **කණ්ණිකකෙසො වාති** පාණකෙහි ඛායිතකෙදාරෙ සස්සසදිසෙහි තහිං තහිං උට්ඨිතෙහි කෙසෙහි සමන්නාගතො. **ථූලකෙසොපි වාති** තාලහීරසදිසෙහි කෙසෙහි සමන්නාගතො.

2493. **පූතිසීසොති** දුග්ගන්ධසීසො. **නිල්ලොමසීසො වාති** ලොමරහිතසීසො. **ජාතිපණ්ඩරකෙසකොති** ජාතිඵලිතෙහි පණ්ඩරකෙසො වා. **ජාතියා තම්බකෙසො වාති** ආදිත්තෙහි විය තම්බවණ්ණෙහි කෙසෙහි සමන්නාගතො. **ආවට්ටසීසකොති** ගුන්නං සරීරෙ ආවට්ටසදිසෙහි උද්ධග්ගෙහි කෙසාවට්ටෙහි සමන්නාගතො.

2494. **සීසලොමෙකබද්ධෙහි හමුකෙහි යුතොපීති** සීසලොමෙහි සද්ධිං එකාබද්ධලොමෙහි හමුකෙහි සමන්නාගතො. **සම්බද්ධහමුකො වාති** එකාබද්ධඋභයහමුකො, මජ්ඣෙ සඤ්ජාතලොමෙහි හමුකෙහි සමන්නාගතොති අත්ථො. **නිල්ලොමහමුකොපි වාති** හමුලොමරහිතො. **නිල්ලොමහමුකොපි වාති පි**-සද්දෙන අවුත්තසමුච්චයත්ථෙන මක්කටහමුකො සඞ්ගහිතො.

2495. **මහන්තබුද්දනෙත්තො වාති** එත්ථ **නෙත්ත**-සද්දො මහන්තබුද්ද-සද්දෙහි පච්චෙකං යොජෙතබ්බො, මහන්තනෙත්තො වා බුද්දකනෙත්තො වාති අත්ථො. **මහන්තනෙත්තො වාති** අතිමහන්තෙහි නෙත්තෙහි සමන්නාගතො. **බුද්දකනෙත්තො වාති** මහිංසචම්මෙ වාසිකොණෙන පහරිත්වා කතඡිද්දසදිසෙහි අතිබුද්දකක්ඛීහි සමන්නාගතො. **විසමලොචනොති** එකෙන මහන්තෙන, එකෙන බුද්දකෙන අක්ඛිනා සමන්නාගතො. **කෙකරො වාපීති** තිරියං පස්සන්තො. එත්ථ **අපි**-සද්දෙන නික්ඛන්තක්ඛිං සම්පිණ්ඩෙති, යස්ස කක්කටකස්සෙව අක්ඛිතාරකා නික්ඛන්තා හොන්ති. **ගම්භීරනෙත්තොති** යස්ස ගම්භීරෙ උදපානෙ උදකතාරකා විය අක්ඛිතාරකා පඤ්ඤායන්ති. එත්ථ ච **උදකතාරකා** නාම උදකපුබ්බුළං. **අක්ඛිතාරකාති** අක්ඛිගෙණ්ඩකා. **විසමචක්කලොති** එකෙන උද්ධං, එකෙන අධොති එවං විසමජාතෙහි අක්ඛිචක්කෙහි සමන්නාගතො.

2496. **ජතුකණ්ණො වාති** අතිබුද්දිකාහි කණ්ණසක්ඛලීහි සමන්නාගතො. **මූසිකකණ්ණො වාති** මූසිකානං කණ්ණසදිසෙහි කණ්ණෙහි සමන්නාගතො. **හත්ථිකණ්ණොපි වාති** අනනුරූපාහි මහන්තාහි හත්ථිකණ්ණසදිසාහි කණ්ණසක්ඛලීහි සමන්නාගතො. **ඡිද්දමත්තකකණ්ණො වාති** යස්ස විනා කණ්ණසක්ඛලීහි කණ්ණච්ඡිද්දමෙව හොති. **අවිද්ධකණ්ණකොති** කණ්ණබන්ධත්ථාය අවිද්ධෙන කණ්ණෙන සමන්නාගතො.

2497. **ටඞ්කිතකණ්ණො වාති** ගොහත්තනාළිකාය අග්ගසදිසෙහි කණ්ණෙහි සමන්නාගතො, ගොහනුකොටිසණ්ඨානෙහි කණ්ණෙහි සමන්නාගතොති අත්ථො. **පූතිකණ්ණොපි වාති** සදා පග්ඝරිතපුබ්බෙන කණ්ණෙන සමන්නාගතො. **පූතිකණ්ණොපීති අපි**-සද්දෙන කණ්ණභගන්දරිකො ගහිතො. **කණ්ණභගන්දරිකොති** නිච්චපූතිනා කණ්ණෙන සමන්නාගතො. අවිද්ධකණ්ණො පරිසදූසකො වුත්තො, කථං යොනකජාතීනං පබ්බජ්ජාති ආහ **‘‘යොනකාදිප්පභෙදොපි, නායං පරිසදූසකො’’**ති, කණ්ණාවෙධනං යොනකානං සභාවො, අයං යොනකාදිප්පභෙදො පරිසදූසකො න හොතීති වුත්තං හොති.

2498. **අතිපිඞ්ගලනෙත්තොති** අතිසයෙන පිඞ්ගලෙහි නෙත්තෙහි සමන්නාගතො. මධුපිඞ්ගලං පන පබ්බාජෙතුං වට්ටති. **නිප්පඛුමක්ඛි වාති** අක්ඛිදලරොමෙහි විරහිතඅක්ඛිකො. **පඛුම**-සද්දො හි ලොකෙ අක්ඛිදලරොමෙසු නිරුළ්හො. **අස්සුපග්ඝරනෙත්තො වාති** පග්ඝරණස්සූහි නෙත්තෙහි සමන්නාගතො. **පක්කපුප්ඵිතලොචනොති** පක්කලොචනො පුප්ඵිතලොචනොති යොජනා. පරිපක්කනෙත්තො සඤ්ජාතපුප්ඵනෙත්තොති අත්ථො.

2499. **මහානාසොති** සරීරස්ස අනනුරූපාය මහතියා නාසාය සමන්නාගතො. **අතිබුද්දකනාසිකොති** තථා අතිබුද්දිකාය නාසාය සමන්නාගතො. **චිපිටනාසො වාති** චිපිටාය අන්තො පවිට්ඨාය විය අල්ලිනාසාය සමන්නාගතො. **චිපිටනාසො වාති** අවුත්තවිකප්පත්ථෙන **වා**-සද්දෙන දීඝනාසිකො සඞ්ගය්හති. සො ච සුකතුණ්ඩසදිසාය ජිව්හාය ලෙහිතුං සක්කුණෙය්‍යාය නාසිකාය සමන්නාගතො. **කුටිලනාසිකොති** මුඛමජ්ඣෙ අප්පතිට්ඨහිත්වා එකපස්සෙ ඨිතනාසිකො.

2500. **නිච්චවිස්සවනාසො වාති** නිච්චපග්ඝරිතසිඞ්ඝාණිකනාසො වා. **මහාමුඛොති** යස්ස පටඞ්ගමණ්ඩුකස්සෙව මුඛනිමිත්තංයෙව මහන්තං හොති, මුඛං පන ලාබුසදිසං අතිබුද්දකං. **පටඞ්ගමණ්ඩුකො** නාම මහාමුඛමණ්ඩුකො. **වඞ්කභින්නමුඛො වාපීති** එත්ථ ‘‘වඞ්කමුඛො වා භින්නමුඛො වාපී’’ති යොජනා. **වඞ්කමුඛොති** හමුකස්ස, නලාතස්ස වා එකපස්සෙ නින්නතාය වඞ්කමුඛො. **භින්නමුඛො වාති** මක්කටස්සෙව භින්නමුඛො. **මහාඔට්ඨොපි වාති** උක්ඛලිමුඛවට්ටිසදිසෙහි ඔට්ඨෙහි සමන්නාගතො.

2501. **තනුකඔට්ඨො වාති** භෙරිචම්මසදිසෙහි දන්තෙ පිදහිතුං අසමත්ථෙහි ඔට්ඨෙහි සමන්නාගතො. **භෙරිචම්මසදිසෙහීති** භෙරිමුඛචම්මසදිසෙහි. **තනුකඔට්ඨො වාති** එත්ථ **වා**-සද්දෙන මහාධරොට්ඨො වා තනුකඋත්තරොට්ඨො වා තනුකඅධරොට්ඨො වාති තයො විකප්පා සඞ්ගහිතා. **විපුලුත්තරඔට්ඨකොති** මහාඋත්තරොට්ඨො. **ඔට්ඨඡින්නොති** යස්ස එකො වා ද්වෙ වා ඔට්ඨා ඡින්නා හොන්ති. **උප්පක්කමුඛොති** පක්කමුඛො. **එළමුඛොපි වාති** නිච්චපග්ඝරණමුඛො.

2502-3. **සඞ්ඛතුණ්ඩොපීති** බහි සෙතෙහි අන්තො අතිරත්තෙහි ඔට්ඨෙහි සමන්නාගතො. **දුග්ගන්ධමුඛොති** දුග්ගන්ධකුණපමුඛො. **මහාදන්තොපීති** අට්ඨකදන්තසදිසෙහි සමන්නාගතො . **අච්චන්තන්ති** අතිසයෙන. **‘‘හෙට්ඨා උපරිතො වාපි, බහි නික්ඛන්තදන්තකො’’**ති ඉදං ‘‘අසුරදන්තකො’’ති එතස්ස අත්ථපදං. **අසුරොති** දානවො. ‘‘සිප්පිදන්තො වා ඔට්ඨදන්තො වා’’ති **ගණ්ඨිපදෙ** ලිඛිතො. යස්ස පන සක්කා හොන්ති ඔට්ඨෙහි පිදහිතුං, කථෙන්තස්සෙව පඤ්ඤායති, නො අකථෙන්තස්ස, තං පබ්බාජෙතුං වට්ටති. **අදන්තොති** දන්තරහිතො. **පූතිදන්තොති** පූතිභූතෙහි දන්තෙහි සමන්නාගතො.

2504. ‘‘අතිබුද්දකදන්තකො’’ති ඉමස්ස **‘‘යස්සා’’**තිආදි අපවාදො. යස්ස දන්තන්තරෙ **කාළකදන්තසන්නිභො** කලන්දකදන්තසදිසො දන්තො සුඛුමොව ඨිතො චෙ, තං තු පබ්බාජෙතුං වට්ටතීති යොජනා. **පබ්බාජෙතුම්පීති** එත්ථ **පි**-සද්දො තු-සද්දත්ථො.

2505. යො පොසොති සම්බන්ධො. **මහාහනුකොති** ගොහනුසදිසෙන හනුනා සමන්නාගතො. **‘‘රස්සෙන හනුනා යුතො’’**ති ඉදං ‘‘චිපිටහනුකො වා’’ති ඉමස්ස අත්ථපදං. යථාහ – ‘‘චිපිටහනුකො වා අන්තොපවිට්ඨෙන විය අතිරස්සෙන හනුකෙන සමන්නාගතො’’ති (මහාව. අට්ඨ. 119). **චිපිටහනුකො වාපීති** එත්ථ **පි**-සද්දෙන ‘‘භින්නහනුකො වා වඞ්කහනුකො වා’’ති විකප්පද්වයං සඞ්ගණ්හාති.

2506. **නිම්මස්සුදාඨිකො වාපීති** භික්ඛුනිසදිසමුඛො. **අතිදීඝගලොපි වාති** බකගලසදිසෙන ගලෙන සමන්නාගතො. **අතිරස්සගලොපි වාති** අන්තොපවිට්ඨෙන විය ගලෙන සමන්නාගතො. භින්නගලො වා ගණ්ඩගලොපි වාති යොජනා, භින්නගලට්ඨිකො වා ගණ්ඩෙන සමන්නාගතගලොපි වාති අත්ථො.

2507. **භට්ඨංසකූටො වාති** මාතුගාමස්ස විය භට්ඨෙන අංසකූටෙන සමන්නාගතො. භින්නපිට්ඨි වා භින්නඋරොපි වාති යොජනා, සුදීඝහත්ථො වා සුරස්සහත්ථො වාති යොජනා, අතිදීඝහත්ථො වා අතිරස්සහත්ථො වාති අත්ථො. **වා**-සද්දෙන අහත්ථඑකහත්ථානං ගහණං. කච්ඡුසමායුතො වා කණ්ඩුසමායුතො වාති යොජනා. **වා**-සද්දෙන ‘‘දද්දුගත්තො වා ගොධාගත්තො වා’’ති ඉමෙ ද්වෙ සඞ්ගණ්හාති. තත්ථ **ගොධාගත්තො වාති** යස්ස ගොධාය විය ගත්තතො චුණ්ණානි පතන්ති.

2508. **මහානිසදමංසොති** ඉමස්ස අත්ථපදං ‘‘උද්ධනග්ගුපමායුතො’’ති. යථාහ – ‘‘මහාආනිසදො වා උද්ධනකූටසදිසෙහි ආනිසදමංසෙහි අච්චුග්ගතෙහි සමන්නාගතො’’ති (මහාව. අට්ඨ. 119). **මහානිසදමංසො වාති** එත්ථ **වා**-සද්දෙන භට්ඨකටිකො සඞ්ගහිතො. **වාතණ්ඩිකොති** අණ්ඩකොසෙසු වුද්ධිරොගෙන සමන්නාගතො. **මහාඌරූති** සරීරස්ස අනනුරූපෙහි මහන්තෙහි සත්ථීහි සමන්නාගතො. **සඞ්ඝට්ටනකජාණුකොති** අඤ්ඤමඤ්ඤං සඞ්ඝට්ටෙහි ජාණූහි සමන්නාගතො.

2509. **භින්නජාණූති** යස්ස එකො වා ද්වෙ වා ජාණූ භින්නා හොන්ති. **මහාජාණූති** මහන්තෙන ජාණුනා සමන්නාගතො. **දීඝජඞ්ඝොති** යට්ඨිසදිසජඞ්ඝො. **විකටො වාති** තිරියං ගමනපාදෙහි සමන්නාගතො, යස්ස චඞ්කමතො ජාණුකා බහි නිග්ගච්ඡන්ති. **පණ්හො වාති** පච්ඡතො පරිවත්තපාදෙහි සමන්නාගතො, යස්ස චඞ්කමතො ජාණුකා අන්තො පවිසන්ති. ‘‘පන්තො’’ති ච ‘‘සණ්හො’’ති ච එතස්සෙව වෙවචනානි. **උබ්බද්ධපිණ්ඩිකොති** හෙට්ඨා ඔරුළ්හාහි වා උපරි ආරුළ්හාහි වා මහතීහි ජඞ්ඝපිණ්ඩිකාහි සමන්නාගතො.

2510. **යට්ඨිජඞ්ඝොති** යට්ඨිසදිසාය ජඞ්ඝාය සමන්නාගතො. **මහාජඞ්ඝොති** සරීරස්ස අනනුරූපාය මහතියා ජඞ්ඝාය සමන්නාගතො. **මහාපාදොපි වාති** සරීරස්ස අනනුරූපෙහි මහන්තෙහි පාදෙහි සමන්නාගතො. **අපි**-සද්දෙන ථූලජඞ්ඝපිණ්ඩිකො සඞ්ගහිතො, හත්තපුටසදිසාය ථූලාය ජඞ්ඝපිණ්ඩියා සමන්නාගතොති අත්ථො. **පිට්ඨිකපාදො වාති** පාදවෙමජ්ඣතො උට්ඨිතජඞ්ඝො. **මහාපණ්හිපි වාති** අනනුරූපෙහි අතිමහන්තෙහි පණ්හීහි සමන්නාගතො.

2511. **වඞ්කපාදොති** අන්තො වා බහි වා පරිවත්තපාදවසෙන දුවිධො වඞ්කපාදො. **ගණ්ඨිකඞ්ගුලිකොති** සිඞ්ගිවෙරඵණසදිසාහි අඞ්ගුලීහි සමන්නාගතො. **‘‘අන්ධනඛො වාපී’’**ති එතස්ස අත්ථපදං ‘‘කාළපූතිනඛොපි වා’’ති. යථාහ – ‘‘අන්ධනඛො වා කාළවණ්ණෙහි පූතිනඛෙහි සමන්නාගතො’’ති (මහාව. අට්ඨ. 119).

2512. **ඉච්චෙවන්ති** යථාවුත්තවචනීයනිදස්සනත්ථොයං නිපාතසමුදායො. අඞ්ගවෙකල්ලතාය බහුවිධත්තා අනවසෙසං වෙකල්ලප්පකාරං සඞ්ගණ්හිතුමාහ **‘‘ඉච්චෙවමාදික’’**න්ති.

පරිසදූසකකථාවණ්ණනා.

2514. **පත්තචීවරන්ති** එත්ථ ‘‘සාමණෙරස්සා’’ති අධිකාරතො ලබ්භති. **අන්තො නික්ඛිපතොති** ඔවරකාදීනං අන්තො නික්ඛිපන්තස්ස. **සබ්බපයොගෙසූති** පත්තචීවරස්ස ආමසනාදිසබ්බපයොගෙසු.

2515-6. **දණ්ඩකම්මං කත්වාති** දණ්ඩකම්මං යොජෙත්වා. දණ්ඩෙන්ති විනෙන්ති එතෙනාති **දණ්ඩො,** සොයෙව කත්තබ්බත්තා කම්මන්ති දණ්ඩකම්මං, ආවරණාදි. **අනාචාරස්ස** දුබ්බචසාමණෙරස්ස කෙවලං හිතකාමෙන භික්ඛුනා **දණ්ඩකම්මං කත්වා** දණ්ඩකම්මං යොජෙත්වා යාගුං වා භත්තං වා **වා**-සද්දෙන පත්තං වා චීවරං වා දස්සෙත්වා ‘‘දණ්ඩකම්මෙ ආහටෙ ත්වං ඉදං ලච්ඡසී’’ ඉති භාසිතුං වට්ටතීති යොජනා. **කිරාති** පදපූරණත්ථෙ නිපාතො.

2517. ධම්මසඞ්ගාහකත්ථෙරෙහි ඨපිතදණ්ඩකම්මං දස්සෙතුමාහ **‘‘අපරාධානුරූපෙනා’’**තිආදි. **තං** අපරාධානුරූපදණ්ඩකම්මං නාම වාලිකාසලිලාදීනං ආහරාපනමෙවාති යොජෙතබ්බං. **ආදි**-සද්දෙන දාරුආදීනං ආහරාපනං ගණ්හාති. තඤ්ච බො ‘‘ඔරමිස්සතී’’ති අනුකම්පාය, න ‘‘නස්සිස්සති විබ්භමිස්සතී’’තිආදිනයප්පවත්තෙන පාපජ්ඣාසයෙන.

2518-9. අකත්තබ්බං දණ්ඩකම්මං දස්සෙතුමාහ **‘‘සීසෙ වා’’**තිආදි. **සීසෙ වාති** එත්ථ ‘‘සාමණෙරස්සා’’ති අධිකාරතො ලබ්භති. **පාසාණාදීනීති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන ඉට්ඨකාදීනං ගහණං. සාමණෙරං උණ්හෙ පාසාණෙ නිපජ්ජාපෙතුං වා උණ්හාය භූමියා නිපජ්ජාපෙතුං වා උදකං පවෙසෙතුං වා භික්ඛුනො න වට්ටතීති යොජනා.

භගවතා අනුඤ්ඤාතදණ්ඩකම්මං දස්සෙතුමාහ **‘‘ඉධා’’**තිආදි. **ඉධාති** ඉමස්මිං දණ්ඩකම්මාධිකාරෙ. **ආවරණමත්තකන්ති** ‘‘මා ඉධ පාවිසී’’ති නිවාරණමත්තං. **පකාසිතන්ති** ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යත්ථ වා වසති, යත්ථ වා පටික්කමති, තත්ථ ආවරණං කාතු’’න්ති (මහාව. 107) භාසිතං.

‘‘යත්ථ වා වසති, යත්ථ වා පටික්කමතීති යත්ථ වසති වා පවිසති වා, උභයෙනාපි අත්තනො පරිවෙණඤ්ච වස්සග්ගෙන පත්තසෙනාසනඤ්ච වුත්ත’’න්ති (මහාව. අට්ඨ. 107) **අට්ඨකථාය** වුත්තත්තා යාව යොජිතං දණ්ඩකම්මං කරොන්ති, තාව අත්තනො පුග්ගලිකපරිවෙණං වා වස්සග්ගෙන පත්තසෙනාසනං වා පවිසිතුං අදත්වා නිවාරණං **ආවරණං** නාම. **අට්ඨකථායං** ‘‘අත්තනො’’ති වචනං යෙ ආවරණං කරොන්ති, තෙ ආචරියුපජ්ඣායෙ සන්ධාය වුත්තන්ති විඤ්ඤායති. කෙචි පනෙත්ථ ‘‘අත්තනො’’ති ඉදං යස්ස ආවරණං කරොන්ති, තං සන්ධාය වුත්තන්ති ගහෙත්වා තත්ථ විනිච්ඡයං වදන්ති. කෙචි උභයථාපි අත්ථං ගහෙත්වා උභයත්ථාපි ආවරණං කාතබ්බන්ති වදන්ති. වීමංසිත්වා යමෙත්ථ යුත්තතරං, තං ගහෙතබ්බං.

නිවාරණකථාවණ්ණනා.

2520. පක්ඛො ච ඔපක්කමිකො ච ආසිත්තො චාති විග්ගහො. එත්ථ ච ‘‘අනුපොසථෙ උපොසථං කරොතී’’තිආදීසු යථා උපොසථදිනෙ කත්තබ්බකම්මං ‘‘උපොසථො’’ති වුච්චති, තථා මාසස්ස පක්ඛෙ පණ්ඩකභාවමාපජ්ජන්තො **‘‘පක්ඛො’’**ති වුත්තො. අථ වා පක්ඛපණ්ඩකො **පක්ඛො** උත්තරපදලොපෙන යථා ‘‘භීමසෙනො භීමො’’ති. ඉදඤ්ච පාපානුභාවෙන කණ්හපක්ඛෙයෙව පණ්ඩකභාවමාපජ්ජන්තස්ස අධිවචනං. යථාහ ‘‘අකුසලවිපාකානුභාවෙන කාළපක්ඛෙ කාළපක්ඛෙ පණ්ඩකො හොති, ජුණ්හපක්ඛෙ පනස්ස පරිළාහො වූපසම්මති, අයං පක්ඛපණ්ඩකො’’ති (මහාව. අට්ඨ. 109).

යස්ස උපක්කමෙන බීජානි අපනීතානි, අයං **ඔපක්කමිකපණ්ඩකො**. යස්ස පරෙසං අඞ්ගජාතං මුඛෙන ගහෙත්වා අසුචිනා ආසිත්තස්ස පරිළාහො වූපසම්මති, අයං **ආසිත්තපණ්ඩකො. උසූයකොති** යස්ස පරෙසං අජ්ඣාචාරං පස්සතො උසූයාය උප්පන්නාය පරිළාහො වූපසම්මති, අයං උසූයපණ්ඩකො. යො පටිසන්ධියංයෙව අභාවකො උප්පන්නො, අයං **නපුංසකපණ්ඩකො.**

2521. **තෙසූති** තෙසු පඤ්චසු පණ්ඩකෙසු. ‘‘පක්ඛපණ්ඩකස්ස යස්මිංපක්ඛෙ පණ්ඩකො හොති, තස්මිංයෙවස්ස පක්ඛෙ පබ්බජ්ජා වාරිතා’’ති (මහාව. අට්ඨ. 109) කුරුන්දියං වුත්තත්තා **‘‘තිණ්ණං නිවාරිතා’’**ති ඉදං තස්ස පණ්ඩකස්ස පණ්ඩකපක්ඛං සන්ධාය වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං.

2522. **‘‘නාසෙතබ්බො’’**ති ඉදං ලිඞ්ගනාසනං සන්ධාය වුත්තං. යථාහ ‘‘සොපි ලිඞ්ගනාසනෙනෙව නාසෙතබ්බො’’ති (මහාව. අට්ඨ. 109). එස නයො උපරිපි ඊදිසෙසු ඨානෙසු.

පණ්ඩකකථාවණ්ණනා.

2523. ථෙනෙතීති **ථෙනො,** ලිඞ්ගස්ස පබ්බජිතවෙසස්ස ථෙනො **ලිඞ්ගථෙනො**. සංවාසස්ස භික්ඛුවස්සගණනාදිකස්ස ථෙනො **සංවාසථෙනො. තදුභයස්ස චාති** තස්ස ලිඞ්ගස්ස, සංවාසස්ස ච උභයස්ස ථෙනොති සම්බන්ධො. එස තිවිධොපි ථෙය්‍යසංවාසකො නාම පවුච්චතීති යොජනා.

2524-6. **තත්ථ** තෙසු තීසු ථෙය්‍යසංවාසකෙසු යො සයමෙව පබ්බජිත්වා භික්ඛුවස්සානි න ගණ්හති, යථාවුඩ්ඪං වන්දනම්පි නෙව ගණ්හති, **අපි**-සද්දෙන ආසනෙන නෙව පටිබාහති උපොසථපවාරණාදීසු නෙව සන්දිස්සතීති සඞ්ගණ්හනතො තදුභයම්පි න කරොති, අයං **ලිඞ්ගමත්තස්ස** පබ්බජිතවෙසමත්තස්ස **ථෙනතො** චොරිකාය ගහණතො ලිඞ්ගත්ථෙනො සියාති යොජනා.

යො ච පබ්බජිතො හුත්වා භික්ඛුවස්සානි ගණ්හති, සො යථාවුඩ්ඪවන්දනාදිකං **සංවාසං** සාදියන්තොව සංවාසත්ථෙනකො මතොති යොජනා. යථාහ – ‘‘භික්ඛුවස්සගණනාදිකො හි සබ්බොපි කිරියභෙදො ඉමස්මිං අත්ථෙ ‘සංවාසො’ති වෙදිතබ්බො’’ති (මහාව. අට්ඨ. 110).

වුත්තනයොයෙවාති උභින්නං පච්චෙකං වුත්තලක්ඛණමෙව එතස්ස ලක්ඛණන්ති කත්වා වුත්තං. අයං තිවිධොපි ථෙය්‍යසංවාසකො අනුපසම්පන්නො න උපසම්පාදෙතබ්බො, උපසම්පන්නො නාසෙතබ්බො, පුන පබ්බජ්ජං යාචන්තොපි න පබ්බාජෙතබ්බො. බ්‍යතිරෙකමුඛෙන ථෙය්‍යසංවාසලක්ඛණං නියමෙතුං **අට්ඨකථාය** (මහාව. අට්ඨ. 110) වුත්තගාථාද්වයං උදාහරන්තො ආහ **‘‘යථාහ චා’’**ති. යථා අට්ඨකථාචරියො රාජදුබ්භික්ඛාදිගාථාද්වයමාහ, තථායමත්ථො බ්‍යතිරෙකතො වෙදිතබ්බොති අධිප්පායො.

2527-8. **රාජදුබ්භික්ඛකන්තාර-රොගවෙරිභයෙහි වාති** එත්ථ **භය**-සද්දො පච්චෙකං යොජෙතබ්බො ‘‘රාජභයෙන දුබ්භික්ඛභයෙනා’’තිආදිනා. **චීවරාහරණත්ථං වාති** අත්තනා පරිච්චත්තචීවරං පුන විහාරං ආහරණත්ථාය. **ඉධ** ඉමස්මිං සාසනෙ. **සංවාසං නාධිවාසෙති, යාව සො සුද්ධමානසොති** රාජභයාදීහි ගහිතලිඞ්ගතාය සො සුද්ධමානසො යාව සංවාසං නාධිවාසෙතීති අත්ථො.

යො හි රාජභයාදීහි විනා කෙවලං භික්ඛූ වඤ්චෙත්වා තෙහි සද්ධිං වසිතුකාමතාය ලිඞ්ගං ගණ්හාති, සො අසුද්ධචිත්තතාය ලිඞ්ගග්ගහණෙනෙව ථෙය්‍යසංවාසකො නාම හොති. අයං පන තාදිසෙන අසුද්ධචිත්තෙන භික්ඛූ වඤ්චෙතුකාමතාය අභාවතො යාව සංවාසං නාධිවාසෙති, තාව ථෙය්‍යසංවාසකො නාම න හොති. තෙනෙව ‘‘රාජභයාදීහි ගහිතලිඞ්ගානං ‘ගිහී මං සමණොති ජානන්තූ’ති වඤ්චනාචිත්තෙ සතිපි භික්ඛූනං වඤ්චෙතුකාමතාය අභාවා දොසො න ජාතො’’ති තීසුපි **ගණ්ඨිපදෙසු** වුත්තං.

කෙචි පන ‘‘වූපසන්තභයතා ඉධ සුද්ධචිත්තතා’’ති වදන්ති, එවඤ්ච සති සො වූපසන්තභයො යාව සංවාසං නාධිවාසෙති, තාව ථෙය්‍යසංවාසකො නාම න හොතීති අයමත්ථො විඤ්ඤායති. ඉමස්මිඤ්ච අත්ථෙ විඤ්ඤායමානෙ අවූපසන්තභයස්ස සංවාසසාදියනෙපි ථෙය්‍යසංවාසකතා න හොතීති ආපජ්ජෙය්‍ය, න ච **අට්ඨකථායං** අවූපසන්තභයස්ස සංවාසසාදියනෙ අථෙය්‍යසංවාසකතා දස්සිතා. ‘‘සබ්බපාසණ්ඩියභත්තානි භුඤ්ජන්තො’’ති ච ඉමිනා අවූපසන්තභයෙනාපි සංවාසං

අසාදියන්තෙනෙව වසිතබ්බන්ති දීපෙති. තෙනෙව තීසුපි **ගණ්ඨිපදෙසු** වුත්තං ‘‘යස්මා විහාරං ආගන්ත්වා සඞ්ඝිකං ගණ්හන්තස්ස සංවාසං පරිහරිතුං දුක්කරං, තස්මා ‘සබ්බපාසණ්ඩියභත්තානි භුඤ්ජන්තො’ති ඉදං වුත්ත’’න්ති. තස්මා රාජභයාදීහි ගහිතලිඞ්ගතා චෙත්ථ සුද්ධචිත්තතාති ගහෙතබ්බං.

තාව එස ථෙය්‍යසංවාසකො නාම න වුච්චතීති යොජනා. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො, විත්ථාරො පන ‘‘තත්‍රායං විත්ථාරනයො’’ති **අට්ඨකථායං** (මහාව. අට්ඨ. 110) ආගතනයෙන වෙදිතබ්බො.

ථෙය්‍යසංවාසකකථාවණ්ණනා.

2529-30. යො උපසම්පන්නො භික්ඛු ‘‘අහං තිත්ථියො භවිස්ස’’න්ති **සලිඞ්ගෙනෙව** අත්තනො භික්ඛුවෙසෙනෙව තිත්ථියානං උපස්සයං යාති චෙති සම්බන්ධො. තිත්ථියෙසු පක්කන්තකො පවිට්ඨො **තිත්ථියපක්කන්තකො. තෙසං ලිඞ්ගෙ නිස්සිතෙති** තෙසං තිත්ථියානං වෙසෙ ගහිතෙ.

2531. ‘‘අහං තිත්ථියො භවිස්ස’’න්ති කුසචීරාදිකං යො සයමෙව නිවාසෙති, සොපි **පක්කන්තකො** තිත්ථියපක්කන්තකො සියාති යොජනා.

2532-4. නග්ගො තෙසං ආජීවකාදීනං උපස්සයං ගන්ත්වාති යොජනා. **කෙසෙ ලුඤ්චාපෙතීති** අත්තනො කෙසෙ ලුඤ්චාපෙති. තෙසං වතානි ආදියති වාති යොජනා. **වතානි ආදියතීති** උක්කුටිකප්පධානාදීනි වා වතානි ආදියති. **තෙසං** තිත්ථියානං මොරපිඤ්ඡාදිකං **ලිඞ්ගං සඤ්ඤාණං** සචෙ ගණ්හාති වා තෙසං පබ්බජ්ජං, ලද්ධිමෙව වා සාරතො වා **එති** උපගච්ඡති වාති යොජනා. ‘‘අයං පබ්බජ්ජා සෙට්ඨා’’ති සෙට්ඨභාවං වා උපගච්ඡති’’ති (මහාව. අට්ඨ. 110 තිත්ථියපක්කන්තකකථා) **අට්ඨකථායං** වුත්තං. එස තිත්ථියපක්කන්තකො හොති එව, **න පන විමුච්චති** තිත්ථියපක්කන්තකභාවතො. **නග්ගස්ස ගච්ඡතොති** ‘‘ආජීවකො භවිස්ස’’න්ති කාසායාදීනි අනාදාය නග්ගස්ස ආජීවකානං උපසංගච්ඡතො.

2535. **ථෙය්‍යසංවාසකො අනුපසම්පන්නවසෙන වුත්තො,** නො උපසම්පන්නවසෙන. ඉමිනා ‘‘උපසම්පන්නො භික්ඛු කූටවස්සං ගණ්හන්තොපි අස්සමණො න හොති. ලිඞ්ගෙ සඋස්සාහො පාරාජිකං ආපජ්ජිත්වා භික්ඛුවස්සාදීනි ගණෙන්තොපි ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති’’ති **අට්ඨකථා**ගතවිනිච්ඡයං දීපෙති. තථා වුත්තොති යොජනා. **‘‘උපසම්පන්නභික්ඛුනා’’**ති ඉමිනා අනුපසම්පන්නං නිවත්තෙති. තෙන ච ‘‘සාමණෙරො සලිඞ්ගෙන තිත්ථායතනං ගතොපි පුන පබ්බජ්ජඤ්ච උපසම්පදඤ්ච ලභතී’’ති **කුරුන්දට්ඨකථා**ගතවිනිච්ඡයං දස්සෙති.

තිත්ථියපක්කන්තකස්ස කිං කාතබ්බන්ති? න පබ්බාජෙතබ්බො, පබ්බාජිතොපි න උපසම්පාදෙතබ්බො, උපසම්පාදිතො ච කාසායානි අපනෙත්වා සෙතකානි දත්වා ගිහිභාවං උපනෙතබ්බො. අයමත්ථො ච ‘‘තිත්ථියපක්කන්තකො භික්ඛවෙ අනුපසම්පන්නො න උපසම්පාදෙතබ්බො, උපසම්පන්නො නාසෙතබ්බො’’ති (මහාව. 110) **පාළිතො** ච ‘‘සො න කෙවලං න උපසම්පාදෙතබ්බො, අථ ඛො න පබ්බාජෙතබ්බොපී’’ති (මහාව. අට්ඨ. 110 තිත්ථියපක්කන්තකකථා) **අට්ඨකථා**වචනතො ච වෙදිතබ්බො.

තිත්ථියපක්කන්තකකථාවණ්ණනා.

2536. **ඉධාති** ඉමස්මිං පබ්බජ්ජූපසම්පදාධිකාරෙ. මනුස්සජාතිකතො අඤ්ඤස්ස තිරච්ඡානගතෙයෙව අන්තොගධත්තං දස්සෙතුමාහ **‘‘යක්ඛො සක්කොපි වා’’**ති. **තිරච්ඡානගතො වුත්තොති** එත්ථ ඉති-සද්දො ලුත්තනිද්දිට්ඨො. ‘‘තිරච්ඡානගතො, භික්ඛවෙ, අනුපසම්පන්නො න උපසම්පාදෙතබ්බො, උපසම්පන්නො නාසෙතබ්බො’’ති (මහාව. 111) වචනතො පබ්බජ්ජාපි උපලක්ඛණතො නිවාරිතායෙවාති කත්වා වුත්තං **‘‘පබ්බාජෙතුං න වට්ටතී’’**ති. තෙන තිරච්ඡානගතො ච භගවතො අධිප්පායඤ්ඤූහි **අට්ඨකථාචරියෙහි** න පබ්බාජෙතබ්බොති (මහාව. අට්ඨ. 111) වුත්තං.

තිරච්ඡානකථාවණ්ණනා.

2537. **පඤ්චානන්තරිකෙ පොසෙති** මාතුඝාතකො, පිතුඝාතකො, අරහන්තඝාතකො, ලොහිතුප්පාදකො, සඞ්ඝභෙදකොති ආනන්තරියකම්මෙහි සමන්නාගතෙ පඤ්ච පුග්ගලෙ.

තත්ථ **මාතුඝාතකො** (මහාව. අට්ඨ. 112) නාම යෙන මනුස්සිත්ථිභූතා ජනිකා මාතා සයම්පි මනුස්සජාතිකෙනෙව සතා සඤ්චිච්ච ජීවිතා වොරොපිතා, අයං ආනන්තරියෙන මාතුඝාතකකම්මෙන මාතුඝාතකො, එතස්ස පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච පටික්ඛිත්තා. යෙන පන මනුස්සිත්ථිභූතාපි අජනිකා පොසාවනිකමාතා වා චූළමාතා වා මහාමාතා වා ජනිකාපි වා නමනුස්සිත්ථිභූතා මාතාඝාතිතා, තස්ස පබ්බජ්ජා න වාරිතා, න ච ආනන්තරියො හොති. යෙන සයං තිරච්ඡානභූතෙන මනුස්සිත්ථිභූතා මාතා ඝාතිතා, සොපි ආනන්තරියො න හොති, තිරච්ඡානගතත්තා පනස්ස පබ්බජ්ජා පටික්ඛිත්තාව. **පිතුඝාතකෙපි** එසෙව නයො. සචෙපි හි වෙසියා පුත්තො හොති, ‘‘අයං මෙ පිතා’’ති න ජානාති, යස්ස සම්භවෙන නිබ්බත්තො, සො ච අනෙන ඝාතිතො, ‘‘පිතුඝාතකො’’ත්වෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති, ආනන්තරියඤ්ච ඵුසති.

අරහන්තඝාතකොපි මනුස්සඅරහන්තවසෙනෙව වෙදිතබ්බො. මනුස්සජාතියඤ්හි අන්තමසො අපබ්බජිතම්පි ඛීණාසවං දාරකං වා දාරිකං වා සඤ්චිච්ච ජීවිතා වොරොපෙන්තො අරහන්තඝාතකොව හොති, ආනන්තරියඤ්ච ඵුසති, පබ්බජ්ජා චස්ස වාරිතා. අමනුස්සජාතිකං පන අරහන්තං, මනුස්සජාතිකං වා අවසෙසං අරියපුග්ගලං ඝාතෙත්වා ආනන්තරියො න හොති, පබ්බජ්ජාපිස්ස න වාරිතා, කම්මං පන බලවං හොති. තිරච්ඡානො මනුස්සඅරහන්තම්පි ඝාතෙත්වා ආනන්තරියො න හොති, කම්මං පන භාරියං.

යො දෙවදත්තො විය දුට්ඨචිත්තෙන වධකචිත්තෙන තථාගතස්ස ජීවමානකසරීරෙ ඛුද්දකමක්ඛිකාය පිවනකමත්තම්පි ලොහිතං උප්පාදෙති, අයං **ලොහිතුප්පාදකො** නාම, එතස්ස පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච වාරිතා. යො පන රොගවූපසමනත්ථං ජීවකො විය සත්ථෙන ඵාලෙත්වා පූතිමංසඤ්ච ලොහිතඤ්ච නීහරිත්වා ඵාසුං කරොති, බහුං සො පුඤ්ඤං පසවති.

යො දෙවදත්තො විය සාසනං උද්ධම්මං උබ්බිනයං කත්වා චතුන්නං කම්මානං අඤ්ඤතරවසෙන සඞ්ඝං භින්දති, අයං **සඞ්ඝභෙදකො** නාම, එතස්ස පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච වාරිතා. ‘‘මාතුඝාතකො, භික්ඛවෙ, අනුපසම්පන්නො න උපසම්පාදෙතබ්බො, උපසම්පන්නො නාසෙතබ්බො’’තිආදිකාය (මහාව. 112) **පාළියා** උපසම්පදාපටික්ඛෙපො පබ්බජ්ජාපටික්ඛෙපස්ස උපලක්ඛණන්ති ආහ **‘‘පබ්බාජෙන්තස්ස දුක්කට’’**න්ති.

උභතොබ්‍යඤ්ජනඤ්චෙව භික්ඛුනිදූසකඤ්ච තථා පබ්බාජෙන්තස්ස දුක්කටන්ති සම්බන්ධො. **උභතොබ්‍යඤ්ජනන්ති** ක-කාරලොපෙන නිද්දෙසො. ඉත්ථිනිමිත්තුප්පාදනකම්මතො ච පුරිසනිමිත්තුප්පාදනකම්මතො ච උභතො බ්‍යඤ්ජනමස්ස අත්ථීති **උභතොබ්‍යඤ්ජනකො**. සො දුවිධො හොති ඉත්ථිඋභතොබ්‍යඤ්ජනකො, පුරිසඋභතොබ්‍යඤ්ජනකොති.

තත්ථ ඉත්ථිඋභතොබ්‍යඤ්ජනකස්ස (මහාව. අට්ඨ. 116) ඉත්ථිනිමිත්තං පාකටං හොති, පුරිසනිමිත්තං පටිච්ඡන්නං. පුරිසඋභතොබ්‍යඤ්ජනකස්ස පුරිසනිමිත්තං පාකටං හොති, ඉත්ථිනිමිත්තං පටිච්ඡන්නං. ඉත්ථිඋභතොබ්‍යඤ්ජනකස්ස ඉත්ථීසු පුරිසත්තං කරොන්තස්ස ඉත්ථිනිමිත්තං පටිච්ඡන්නං හොති, පුරිසනිමිත්තං පාකටං හොති. පුරිසඋභතොබ්‍යඤ්ජනකස්ස පුරිසානං ඉත්ථිභාවං උපගච්ඡන්තස්ස පුරිසනිමිත්තං පටිච්ඡන්නං හොති, ඉත්ථිනිමිත්තං පාකටං හොති. ඉත්ථිඋභතොබ්‍යඤ්ජනකො සයඤ්ච ගබ්භං ගණ්හාති, පරඤ්ච ගබ්භං ගණ්හාපෙති. පුරිසඋභතොබ්‍යඤ්ජනකො සයං න ගණ්හාති, පරං ගණ්හාපෙතීති ඉදමෙතෙසං නානාකරණං. ඉමස්ස පන දුවිධස්සාපි උභතොබ්‍යඤ්ජනකස්සනෙව පබ්බජ්ජා අත්ථි, න උපසම්පදාති ඉදමෙත්ථ සන්නිට්ඨානං වෙදිතබ්බං.

යො පකතත්තං භික්ඛුනිං (මහාව. අට්ඨ. 115) තිණ්ණං මග්ගානං අඤ්ඤතරස්මිං දූසෙති, අයං **භික්ඛුනිදූසකො** නාම, එතස්ස පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච වාරිතා. යො පන කායසංසග්ගෙන සීලවිනාසං පාපෙති, තස්ස පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච න වාරිතා. බලක්කාරෙන පන ඔදාතවත්ථවසනං කත්වා අනිච්ඡමානංයෙව දූසෙන්තොපි භික්ඛුනිදූසකොයෙව. බලක්කාරෙන පන ඔදාතවත්ථවසනං කත්වා ඉච්ඡමානං දූසෙන්තො භික්ඛුනිදූසකො න හොති. කස්මා? යස්මා ගිහිභාවෙ සම්පටිච්ඡිතමත්තෙයෙව සා අභික්ඛුනී හොති. සකිං සීලවිපන්නං පන පච්ඡා දූසෙන්තො නෙව භික්ඛුනිදූසකො හොති, පබ්බජ්ජම්පි උපසම්පදම්පි ලභති.

2538. පාළිඅට්ඨකථාවිමුත්තං ආචරියපරම්පරාභතවිනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **''එකතො''**තිආදි. **''එකතො''**ති ඉමිනා භික්ඛුසඞ්ඝස්සාපි ගහණං භවෙය්‍යාති තං පරිවජ්ජෙතුං **''භික්ඛුනීනං තු සන්තිකෙ''**ති වුත්තං. එතෙන තංදූසකස්ස හබ්බතං දීපෙති. සො නෙව භික්ඛුනිදූසකො සියා, ''උපසම්පදං ලභතෙව ච පබ්බජ්ජං, සා ච නෙව පරාජිතා''ති ඉදං දුතියගාථාය ඉධානෙත්වා යොජෙතබ්බං. කෙවලං භික්ඛුනිසඞ්ඝෙ උපසම්පන්නා නාම න හොතීති අධිප්පායෙනෙව වුත්තං. **''සා ච නෙව පරාජිතා''**ති ඉමිනා තස්සා ච පුන පබ්බජ්ජූපසම්පදාය හබ්බතං දීපෙති. අයමත්ථො අට්ඨකථාගණ්ඨිපදෙපි වුත්තොයෙව ''භික්ඛුනීනං වසෙන එකතොඋපසම්පන්නං දූසෙත්වා භික්ඛුනිදූසකො න හොති, පබ්බජ්ජාදීනි ලභති, සා ච පාරාජිකා න හොතීති විනිච්ඡයො''ති.

2539. ''සික්ඛමානාසාමණෙරීසු ච විප්පටිපජ්ජන්තො නෙව භික්ඛුනිදූසකො හොති, පබ්බජ්ජම්පි උපසම්පදම්පි ලභතී''ති (මහාව. අට්ඨ. 115) **අට්ඨකථා**ගතවිනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **''සබ්බෙ අනුපසම්පන්නදූසකො''**ති. **''උපසම්පදං ලභතෙව ච පබ්බජ්ජ''**න්ති ඉදං යථායානෙපි යොජෙතබ්බං. **සා ච නෙව පරාජිතා**ති ඉදං පන **අට්ඨකථාය** අනාගතත්තා ච අනුපසම්පන්නාය උපසම්පන්නවිකප්පාභාවා ච න යොජෙතබ්බං. අසති හි උපසම්පන්නවිකප්පෙ පරාජිතවිකප්පාසඞ්ගහො පටිසෙධො නිරත්ථකොති සා පබ්බජ්ජූපසම්පදානං හබ්බායෙවාති දට්ඨබ්බා. ඉමෙ පන පණ්ඩකාදයො එකාදස පුග්ගලා ''පණ්ඩකො, භික්ඛවෙ, අනුපසම්පන්නො න උපසම්පාදෙතබ්බො, උපසම්පන්නො නාසෙතබ්බො''තිආදිවචනතො (මහාව. 109) අභබ්බායෙව, නෙසං පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච න රුහති, තස්මා න පබ්බාජෙතබ්බා. ජානිත්වා පබ්බාජෙන්තො, උපසම්පාදෙන්තො ච දුක්කටං ආපජ්ජති. අජානිත්වාපි පබ්බාජිතා, උපසම්පාදිතා ච ජානිත්වා ලිඞ්ගනාසනාය නාසෙතබ්බා.

එකාදසඅභබ්බපුග්ගලකථාවණ්ණනා.

2540. **නුපසම්පාදනීයොවා**ති න උපසම්පාදෙතබ්බොව. **අනුපජ්ඣායකො**ති අසන්නිහිතඋපජ්ඣායො වා අග්ගහිතඋපජ්ඣායග්ගහණො වා. **කරොතො**ති අනුපජ්ඣායකං උපසම්පාදයතො. **දුක්කටං හොතී**ති ආචරියස්ස ච ගණස්ස ච දුක්කටාපත්ති හොති. **න කුප්පති සචෙ කත**න්ති සචෙ අනුපජ්ඣායකස්ස උපසම්පදාකම්මං කතං භවෙය්‍ය, තං න කුප්පති සමග්ගෙන සඞ්ඝෙන අකුප්පෙන ඨානාරහෙන කතත්තා.

2541. **එකෙ**ති අභයගිරිවාසිනො. **''න ගහෙතබ්බමෙවා''**ති **අට්ඨකථාය** දළ්හං වුත්තත්තා වුත්තං. **තං** වචනං. එත්ථ ච උපජ්ඣායෙ අසන්නිහිතෙපි උපජ්ඣායග්ගහණෙ අකතෙපි කම්මවාචායං පන උපජ්ඣායකිත්තනං කතංයෙවාති දට්ඨබ්බං. අඤ්ඤථා ''පුග්ගලං න පරාමසතී''ති වුත්තාය කම්මවිපත්තියා සම්භවතො කම්මං කුප්පෙය්‍ය. තෙනෙව ''උපජ්ඣායං අකිත්තෙත්වා''ති අවත්වා ''උපජ්ඣං අග්ගාහාපෙත්වා''ති (මහාව. අට්ඨ. 117) **අට්ඨකථායං** වුත්තං. යථා ච අපරිපුණ්ණපත්තචීවරස්ස උපසම්පදාකාලෙ කම්මවාචායං ''පරිපුණ්ණස්ස පත්තචීවර''න්ති අසන්තං වත්ථුං කිත්තෙත්වා කම්මවාචාය කතායපි උපසම්පදා රුහති, එවං ''අයං බුද්ධරක්ඛිතො ආයස්මතො ධම්මරක්ඛිතස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො''ති අසන්තං පුග්ගලං කිත්තෙත්වා කෙවලං සන්තපදනීහාරෙන කම්මවාචාය කතාය උපසම්පදා රුහතියෙවාති දට්ඨබ්බං. තෙනෙවාහ ''න කුප්පති සචෙ කත''න්ති. ''න, භික්ඛවෙ, අනුපජ්ඣායකො උපසම්පාදෙතබ්බො, යො උපසම්පාදෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (මහාව. 117) එත්තකමෙව වත්වා ''සො ච පුග්ගලො අනුපසම්පන්නො''ති අවුත්තත්තා, කම්මවිපත්තිලක්ඛණස්ස ච අසම්භවතො ''න ගහෙතබ්බමෙව ත''න්ති වුත්තං.

සෙසෙසු සබ්බත්ථපීති සඞ්ඝගණපණ්ඩකථෙය්‍යසංවාසකතිත්ථියපක්කන්තකතිරච්ඡානගතමාතුපිතුඅරහන්තඝාතකභික්ඛුනිදූසකසඞ්ඝභෙදකලොහිතුප්පාදකඋභතොබ්‍යඤ්ජනකසඞ්ඛාතෙහි උපජ්ඣායෙහි උපසම්පාදිතෙසු සබ්බෙසු තෙරසසු විකප්පෙසු. වුත්තඤ්හි භගවතා ''න, භික්ඛවෙ, සඞ්ඝෙන උපජ්ඣායෙන උපසම්පාදෙතබ්බො, යො උපසම්පාදෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''තිආදි. න කෙවලං එතෙසුයෙව තෙරසසු, අථ ''අපත්තකඅචීවරකඅචීවරපත්තකයාචිතකපත්තයාචිතකචීවරයාචිතකපත්තචීවරකා''ති එතෙසු ඡසු විකප්පෙසු අයං නයො යොජෙතබ්බොති. **සෙස**-ග්ගහණෙන එතෙසම්පි සඞ්ගහො. වුත්තඤ්හෙතං භගවතා ''න, භික්ඛවෙ, අපත්තකො උපසම්පාදෙතබ්බො, යො උපසම්පාදෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''තිආදි (මහාව. 118). **අයං නයො**ති ''න කුප්පති සචෙ කත''න්ති වුත්තනයො.

2542. **පඤ්චවීසතී**ති චතුවීසති පාරාජිකා, ඌනවීසතිවස්සො චාති පඤ්චවීසති. වුත්තඤ්හි ''න, භික්ඛවෙ, ජානං ඌනවීසතිවස්සො පුග්ගලො උපසම්පාදෙතබ්බො. යො උපසම්පාදෙය්‍ය, යථාධම්මො කාරෙතබ්බො''ති (මහාව. 99). **ඔසාරො**ති උපසම්පදාසඞ්ඛාතො ඔසාරො. තෙනෙව **චම්පෙය්‍යක්ඛන්ධකෙ** ''තඤ්චෙ සඞ්ඝො ඔසාරෙති, එකච්චො සොසාරිතො''තිආදිපාඨස්ස (මහාව. 396) **අට්ඨකථායං** ''ඔසාරෙතීති උපසම්පදාකම්මවසෙන පවෙසෙති''ති (මහාව. අට්ඨ. 396) වුත්තං. **''නාසනාරහො''**ති ඉමිනා ''පණ්ඩකො, භික්ඛවෙ, අනුපසම්පන්නො න උපසම්පාදෙතබ්බො''තිආදිවචනතො (මහාව. 109) උපසම්පාදිතස්සාපි සෙතකානි දත්වා ගිහිභාවං පාපෙතබ්බතං දීපෙති.

2543. **හත්ථච්ඡින්නාදි බාත්තිංසා**ති **චම්පෙය්‍යක්ඛන්ධකෙ** –

> ''හත්ථච්ඡින්නො, භික්ඛවෙ, අප්පත්තො ඔසාරණං, තඤ්චෙ සඞ්ඝො ඔසාරෙති, සොසාරිතො. පාදච්ඡින්නො…පෙ…. හත්ථපාදච්ඡින්නො… කණ්ණච්ඡින්නො… නාසච්ඡින්නො… කණ්ණනාසච්ඡින්නො… අඞ්ගුලිච්ඡින්නො… අළච්ඡින්නො… කණ්ඩරච්ඡින්නො… ඵණහත්ථකො… ඛුජ්ජො… වාමනො… ගලගණ්ඩී… ලක්ඛණාහතො… කසාහතො… ලිඛිතකො… සීපදිකො… පාපරොගී… පරිසදූසකො… කාණො… කුණී… ඛඤ්ජො… පක්ඛහතො… ඡින්නිරියාපථො… ජරාදුබ්බලො… අන්ධො… මූගො… පධිරො… අන්ධමූගො… අන්ධපධිරො… මූගපධිරො… අන්ධමූගපධිරො, භික්ඛවෙ, අප්පත්තො ඔසාරණං, තඤ්චෙ සඞ්ඝො ඔසාරෙති, සොසාරිතො''ති (මහාව. 396) බාත්තිංස.

කුට්ඨීආදි ච තෙරසාති **මහාඛන්ධකෙ** ආගතා –

> ''කුට්ඨිං ගණ්ඩිං කිලාසිඤ්ච, සොසිඤ්ච අපමාරිකං;
> තථා රාජභටං චොරං, ලිඛිතං කාරභෙදකං.
>
> ''කසාහතං නරඤ්චෙව, පුරිසං ලක්ඛණාහතං;
> ඉණායිකඤ්ච දාසඤ්ච, පබ්බාජෙන්තස්ස දුක්කට''න්ති. –

යථාවුත්තා තෙරස.

එවමෙතෙ පඤ්චචත්තාලීස වුත්තා. තෙසු කසාහතලක්ඛණාහතලිඛිතකානං තිණ්ණං උභයත්ථ ආගතත්තා අග්ගහිතග්ගහණෙන ද්වාචත්තාලීසෙව දට්ඨබ්බා.

''හත්ථච්ඡින්නාදිබාත්තිංස , කුට්ඨිආදි ච තෙරසා''ති යෙ පුග්ගලා වුත්තා, **තෙසං. ඔසාරො අප්පත්තො**ති උපසම්පදාඅනනුරූපාති අත්ථො. **කතො චෙ**ති අකත්තබ්බභාවමසල්ලක්ඛන්තෙහි භික්ඛූහි යදි උපසම්පදාසඞ්ඛාතො ඔසාරො කතො භවෙය්‍ය. **රූහතී**ති සිජ්ඣති, තෙ පුග්ගලා උපසම්පන්නායෙවාති අධිප්පායො. ආචරියාදයො පන ආපත්තිං ආපජ්ජන්ති. යථාහ **චම්පෙය්‍යක්ඛන්ධකට්ඨකථායං** – ''හත්ථච්ඡින්නාදයො පන ද්වත්තිංස සුඔසාරිතා, උපසම්පාදිතා උපසම්පන්නාව හොන්ති, න තෙ ලබ්භා කිඤ්චි වත්තුං. ආචරියුපජ්ඣායා, පන කාරකසඞ්ඝො ච සාතිසාරා, න කොචි ආපත්තිතො මුච්චතී''ති (මහාව. අට්ඨ. 396).

2544-5. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ද්වෙ තයො එකානුස්සාවනෙ කාතුං, තඤ්ච ඛො එකෙන උපජ්ඣායෙනා''ති (මහාව. 123) වචනතො සචෙ තයො ආචරියා එකසීමායං නිසින්නා එකස්ස උපජ්ඣායස්ස නාමං ගහෙත්වා තිණ්ණං උපසම්පදාපෙක්ඛානං විසුං විසුංයෙව කම්මවාචං එකක්ඛණෙ වත්වා තයො උපසම්පාදෙන්ති, වට්ටතීති දස්සෙතුමාහ **''එකුපජ්ඣායකො හොතී''**තිආදි.

''තයො''ති ඉදං **අට්ඨුප්පත්තියං** ''සම්බහුලානං ථෙරාන''න්ති (මහාව. 123) ආගතත්තා වුත්තං. **එකතො**ති එකක්ඛණෙ. **අනුසාවනන්**ති කම්මවාචං. **ඔසාරෙත්වා**ති වත්වා. **කම්මන්**ති උපසම්පදාකම්මං. **න ච කුප්පතී**ති න විපජ්ජති. **කප්පතී**ති අවිපජ්ජනතො එවං කාතුං වට්ටති.

2546-7. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ද්වෙ තයො එකානුස්සාවනෙ කාතු''න්ති (මහාව. 123) වචනතො සචෙ එකො ආචරියො ''බුද්ධරක්ඛිතො ච ධම්මරක්ඛිතො ච සඞ්ඝරක්ඛිතො ච ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො''ති උපසම්පදාපෙක්ඛානං පච්චෙකං නාමං ගහෙත්වා කම්මවාචං වත්වා ද්වෙ තයොපි උපසම්පාදෙති, වට්ටතීති දස්සෙතුමාහ **''එකුපජ්ඣායකො හොති''**තිආදි.

උපසම්පදං අපෙක්ඛන්තීති **''උපසම්පදාපෙක්ඛා''**ති උපසම්පජ්ජනකා වුච්චන්ති. **තෙසං නාමන්ති** තෙසං උපසම්පජ්ජන්තානඤ්චෙව උපජ්ඣායානඤ්ච නාමං. අනුපුබ්බෙන සාවෙත්වාති යොජනා, ''බුද්ධරක්ඛිතො''තිආදිනා යථාවුත්තනයෙන කම්මවාචාය සකට්ඨානෙ වත්වා සාවෙත්වාති වුත්තං හොති. **තෙනාති** එකෙන ආචරියෙන. **එකතොති** ද්වෙ තයො ජනෙ එකතො කත්වා. **අනුසාවෙත්වාති** කම්මවාචං වත්වා. **කතං** උපසම්පදාකම්මං.

2548. **අඤ්ඤමඤ්ඤානුසාවෙත්වාති** අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස නාමං අනුසාවෙත්වා, ගහෙත්වාති අත්ථො, අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස නාමං ගහෙත්වා කම්මවාචං වත්වාති වුත්තං හොති.

2549. තං විධිං දස්සෙතුමාහ **''සුමනො''**තිආදි. **සුමනොති** ආචරියො. **තිස්සථෙරස්ස** උපජ්ඣායස්ස. **සිස්සකං** සද්ධිවිහාරිකං. **අනුසාවෙතීති** කම්මවාචං සාවෙති. **තිස්සොති** පඨමං උපජ්ඣායභූතස්ස ගහණං. **සුමනථෙරස්සාති** පඨමං ආචරියත්ථෙරමාහ. ඉමෙ ද්වෙ එකසීමායං නිසීදිත්වා එකක්ඛණෙ අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස සද්ධිවිහාරිකානං කම්මවාචං වදන්තා අත්තනො අත්තනො සද්ධිවිහාරිකං පටිච්ච උපජ්ඣායාපි හොන්ති, අන්තෙවාසිකෙ පටිච්ච ආචරියාපි හොන්ති, අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ගණපූරකා ච හොන්තීති වුත්තං හොති. යථාහ –

> ''සචෙ පන නානාචරියා නානාඋපජ්ඣායා හොන්ති, තිස්සත්ථෙරො සුමනත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං, සුමනත්ථෙරො තිස්සත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං අනුස්සාවෙති , අඤ්ඤමඤ්ඤඤ්ච ගණපූරකා හොන්ති, වට්ටතී''ති (මහාව. අට්ඨ. 123).

2550. **ඉධාති** ඉමස්මිං උපසම්පදාධිකාරෙ. **පටික්ඛිත්තාති** ''න ත්වෙව නානුපජ්ඣායෙනා''ති (මහාව. 123) පටිසිද්ධා. ලොකියෙහි ආදිච්චපුත්තො මනූති යො පඨමකප්පිකො මනුස්සානං ආදිරාජා වුච්චති, තස්ස වංසෙ ජාතත්තා ආදිච්චො බන්ධු එතස්සාති **ආදිච්චබන්ධු,** භගවා, තෙන.

මහාඛන්ධකකථාවණ්ණනා.

උපොසථක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා

2551-2. යා එකාදසහි සීමාවිපත්තීහි වජ්ජිතා තිසම්පත්තිසංයුතා නිමිත්තෙන නිමිත්තං සටෙත්වා සම්මතා, සා අයං බද්ධසීමා නාම සියාති යොජනා. තත්ථ අතිඛුද්දකා, අතිමහතී, ඛණ්ඩනිමිත්තා, ඡායානිමිත්තා, අනිමිත්තා, බහිසීමෙ ඨිතසම්මතා, නදියා සම්මතා, සමුද්දෙ සම්මතා, ජාතස්සරෙ සම්මතා, සීමාය සීමං සම්භින්දන්තෙන සම්මතා, සීමාය සීමං අජ්ඣොත්ථරන්තෙන සම්මතාති ''ඉමෙහි එකාදසහි ආකාරෙහි සීමතො කම්මානි විපජ්ජන්තී''ති (පරි. 486) වචනතො ඉමා එකාදස **විපත්තිසීමායො** නාම, විපන්නසීමාති වුත්තං හොති.

තත්ථ **අතිඛුද්දකා** නාම යත්ථ එකවීසති භික්ඛූ නිසීදිතුං න සක්කොන්ති. **අතිමහතී** නාම යා අන්තමසො කෙසග්ගමත්තෙනාපි තියොජනං අතික්කමිත්වා සම්මතා. **ඛණ්ඩනිමිත්තා** නාම අඝටිතනිමිත්තා වුච්චති. පුරත්ථිමාය දිසාය නිමිත්තං කිත්තෙත්වා අනුක්කමෙනෙව දක්ඛිණාය, පච්ඡිමාය, උත්තරාය දිසාය කිත්තෙත්වා පුන පුරත්ථිමාය දිසාය පුබ්බකිත්තිතං පටිකිත්තෙත්වා ඨපෙතුං වට්ටති, එවං අඛණ්ඩනිමිත්තා හොති. සචෙ පන අනුක්කමෙන ආහරිත්වා උත්තරාය දිසාය නිමිත්තං කිත්තෙත්වා තත්ථෙව ඨපෙති, ඛණ්ඩනිමිත්තා නාම හොති. අපරාපි **ඛණ්ඩනිමිත්තා** නාම යා අනිමිත්තුපගං තචසාරරුක්ඛං වා ඛාණුකං වා පංසුපුඤ්ජවාලිකාපුඤ්ජානං වා අඤ්ඤතරං අන්තරා එකං නිමිත්තං කත්වා සම්මතා. **ඡායානිමිත්තා** නාම පබ්බතච්ඡායාදීනං යං කිඤ්චි ඡායං නිමිත්තං කත්වා සම්මතා. **අනිමිත්තා** නාම සබ්බෙන සබ්බං නිමිත්තානි අකිත්තෙත්වා සම්මතා. **බහිසීමෙ ඨිතසම්මතා** නාම නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා නිමිත්තානං බහි ඨිතෙන සම්මතා.

නදියා සමුද්දෙ ජාතස්සරෙ සම්මතා නාම එතෙසු නදිආදීසු සම්මතා. සා හි එවං සම්මතාපි ''සබ්බා, භික්ඛවෙ, නදී අසීමා, සබ්බො සමුද්දො අසීමො, සබ්බො ජාතස්සරො අසීමො''ති (මහාව. 148) වචනතො අසම්මතාව හොති. **සීමාය සීමං සම්භින්දන්තෙන සම්මතා** නාම අත්තනො සීමාය පරෙසං සීමං සම්භින්දන්තෙන සම්මතා. සචෙ හි පොරාණකස්ස විහාරස්ස පුරත්ථිමාය දිසාය අම්බො චෙව ජම්බු චාති ද්වෙ රුක්ඛා අඤ්ඤමඤ්ඤං සංසට්ඨවිටපා හොන්ති, තෙසු අම්බස්ස පච්ඡිමදිසාභාගෙ ජම්බු, විහාරසීමා ච ජම්බුං අන්තො කත්වා අම්බං කිත්තෙත්වා බද්ධා හොති, අථ පච්ඡා තස්ස විහාරස්ස පුරත්ථිමාය දිසාය විහාරෙ කතෙ සීමං බන්ධන්තා භික්ඛූ තං අම්බං අන්තො කත්වා ජම්බුං කිත්තෙත්වා බන්ධන්ති, සීමාය සීමං සම්භින්නා හොති. **සීමාය සීමං අජ්ඣොත්ථරන්තෙන සම්මතා** නාම අත්තනො සීමාය පරෙසං සීමං අජ්ඣොත්ථරන්තෙන සම්මතා. සචෙ හි පරෙසං බද්ධසීමං සකලං වා තස්සා පදෙසං වා අන්තො කත්වා අත්තනො සීමං සම්මන්නති, සීමාය සීමා අජ්ඣොත්ථරිතා නාම හොතීති. ඉති ඉමාහි එකාදසහි විපත්තිසීමාහි වජ්ජිතාති අත්ථො.

තිසම්පත්තිසංයුතාති නිමිත්තසම්පත්ති, පරිසාසම්පත්ති, කම්මවාචාසම්පත්තීති ඉමාහි තීහි සම්පත්තීහි සමන්නාගතා. තත්ථ **නිමිත්තසම්පත්තියුත්තා** නාම ''පබ්බතනිමිත්තං, පාසාණනිමිත්තං, වනනිමිත්තං, රුක්ඛනිමිත්තං, මග්ගනිමිත්තං, වම්මිකනිමිත්තං, නදිනිමිත්තං, උදකනිමිත්ත''න්ති (මහාව. 138) එවං වුත්තෙසු අට්ඨසු නිමිත්තෙසු තස්මිං තස්මිං දිසාභාගෙ යථාලද්ධානි නිමිත්තුපගානි නිමිත්තානි ''පුරත්ථිමාය දිසාය කිං නිමිත්තං? පබ්බතො, භන්තෙ, එසො පබ්බතො නිමිත්ත''න්තිආදිනා නයෙන සම්මා කිත්තෙත්වා සම්මතා.

පරිසාසම්පත්තියුත්තා නාම සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන චතූහි භික්ඛූහි සන්නිපතිත්වා යාවතිකා තස්මිං ගාමඛෙත්තෙ බද්ධසීමං වා නදිසමුද්දජාතස්සරෙ වා අනොක්කමිත්වා ඨිතා භික්ඛූ, තෙ සබ්බෙ හත්ථපාසෙ වා කත්වා, ඡන්දං වා ආහරිත්වා සම්මතා.

කම්මවාචාසම්පත්තියුත්තා නාම ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, යාවතා සමන්තා නිමිත්තා කිත්තිතා''තිආදිනා (මහාව. 139) නයෙන වුත්තාය පරිසුද්ධාය ඤත්තිදුතියකම්මවාචාය සම්මතා. එවං එකාදස විපත්තිසීමායො අතික්කමිත්වා තිවිධසම්පත්තියුත්තා නිමිත්තෙන නිමිත්තං සටෙත්වා සම්මතා සීමා බද්ධසීමාති වෙදිතබ්බා.

2553-4. ඛණ්ඩසමානසංවාසඅවිප්පවාසා ආදයො ආදිභූතා, ආදිම්හි වා යාසං සීමානං තා **ඛණ්ඩසමානසංවාසාවිප්පවාසාදී,** තාසං, තාහි වා පභෙදො ඛණ්ඩසමානසංවාසාදිභෙදො, තතො **ඛණ්ඩසමානසංවාසාදිභෙදතො,** ඛණ්ඩසීමා, සමානසංවාසසීමා, අවිප්පවාසසීමාති ඉමාසං සීමානං එතාහි වා කරණභූතාහි, හෙතුභූතාහි වා ජාතෙන විභාගෙනාති වුත්තං හොති. සමානසංවාසාවිප්පවාසානමන්තරෙ ඛණ්ඩා පරිච්ඡින්නා තාහි අසඞ්කරා සීමා **ඛණ්ඩසීමා** නාම. සමානසංවාසෙහි භික්ඛූහි එකතො උපොසථාදිකො සංවාසො එත්ථ කරීයතීති **සමානසංවාසා** නාම. **අවිප්පවාසාය** ලක්ඛණං ''බන්ධිත්වා''තිආදිනා වක්ඛති. **ඉති බද්ධා තිධා වුත්තාති** එවං බද්ධසීමා තිප්පභෙදා වුත්තා.

උදකුක්ඛෙපාති හෙතුම්හි නිස්සක්කවචනං. සත්තන්නං අබ්භන්තරානං සමාහාරා **සත්තබ්භන්තරා,** තතොපි ච. අබද්ධාපි තිවිධාති සම්බන්ධො. **තත්ථාති** තාසු තීසු අබද්ධසීමාසු. **ගාමපරිච්ඡෙදොති** සබ්බදිසාසු සීමං පරිච්ඡින්දිත්වා ''ඉමස්ස පදෙසස්ස එත්තකො කරො''ති එවං කරෙන නියමිතො ගාමප්පදෙසො. යථාහ – ''යත්තකෙ පදෙසෙ තස්ස ගාමස්ස භොජකා බලිං හරන්ති , සො පදෙසො අප්පො වා හොතු මහන්තො වා, 'ගාමසීමා'ත්වෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති.

යම්පි එකස්මිංයෙව ගාමක්ඛෙත්තෙ එකං පදෙසං ‘අයං විසුං ගාමො හොතූ’ති පරිච්ඡින්දිත්වා රාජා කස්සචි දෙති, සොපි විසුංගාමසීමා හොතියෙවා’’ති (මහාව. අට්ඨ. 147).

‘‘ගාමපරිච්ඡෙදො’’ති ඉමිනා ච නගරපරිච්ඡෙදො ච සඞ්ගහිතො. යථාහ – ‘‘ගාමග්ගහණෙන චෙත්ථ නගරම්පි ගහිතමෙව හොතී’’ති (මහාව. අට්ඨ. 147). නිගමසීමාය විසුංයෙව වුත්තත්තා තස්සා ඉධ සඞ්ගහො න වත්තබ්බො. වුත්තඤ්හි **පාළියං** ‘‘යං ගාමං වා නිගමං වා උපනිස්සාය විහරති. යා තස්ස වා ගාමස්ස ගාමසීමා, නිගමස්ස වා නිගමසීමා, අයං තත්ථ සමානසංවාසා එකූපොසථා’’ති (මහාව. 147). ඉමිස්සා විසුංයෙව ලක්ඛණස්ස වුත්තත්තා ගාමසීමාලක්ඛණෙනෙව උපලක්ඛිතා.

2555. **‘‘ජාතස්සරෙ’’**තිආදීසු ජාතස්සරාදීනං ලක්ඛණං එවං වෙදිතබ්බං – යො පන කෙනචි ඛණිත්වා අකතො සයංජාතො සොබ්භො සමන්තතො ආගතෙන උදකෙන පූරිතො තිට්ඨති, යත්ථ නදියං වක්ඛමානප්පකාරෙ වස්සකාලෙ උදකං සන්තිට්ඨති, අයං **ජාතස්සරො** නාම. යොපි නදිං වා සමුද්දං වා භින්දිත්වා නික්ඛන්තඋදකෙන ඛණිතො සොබ්භො එතං ලක්ඛණං පාපුණාති, අයම්පි **ජාතස්සරො**යෙව. **සමුද්දො** පාකටොයෙව.

යස්සා ධම්මිකානං රාජූනං කාලෙ අන්වඩ්ඪමාසං අනුදසාහං අනුපඤ්චාහං අනතික්කමිත්වා දෙවෙ වස්සන්තෙ වලාහකෙසු විගතමත්තෙසු සොතං පච්ඡිජ්ජති, අයං නදිසඞ්ඛ්‍යං න ගච්ඡති. යස්සා පන ඊදිසෙ සුවුට්ඨිකාලෙ වස්සානස්ස චතුමාසෙ සොතං න පච්ඡිජ්ජති, යත්ථ තිත්ථෙන වා අතිත්ථෙන වා **සික්ඛාකරණීයෙ** ආගතලක්ඛණෙන තිමණ්ඩලං පටිච්ඡාදෙත්වා අන්තරවාසකං අනුක්ඛිපිත්වා උත්තරන්තියා භික්ඛුනියා එකද්වඞ්ගුලමත්තම්පි අන්තරවාසකො තෙමියති, අයං සමුද්දං වා පවිසතු තළාකං වා, පභවතො පට්ඨාය **නදී** නාම.

සමන්තතොති සමන්තා. **මජ්ඣිමස්සාති** ථාමමජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස. **උදකුක්ඛෙපොති** වක්ඛමානෙන නයෙන ථාමප්පමාණෙන ඛිත්තස්ස උදකස්ස වා වාලුකාය වා පතිතට්ඨානෙන පරිච්ඡින්නො අන්තොපදෙසො. යථා අක්ඛධුත්තා දාරුගුළං ඛිපන්ති, එවං උදකං වා වාලුකං වා හත්ථෙන ගහෙත්වා ථාමමජ්ඣිමෙන පුරිසෙන සබ්බථාමෙන ඛිපිතබ්බං, තත්ථ යත්ථ එවං ඛිත්තං උදකං වා වාලුකා වා පතති, අයං **උදකුක්ඛෙපො** නාමාති. **උදකුක්ඛෙපසඤ්ඤිතොති** ‘‘උදකුක්ඛෙපො’’ති සල්ලක්ඛිතො.

2556. **අගාමකෙ අරඤ්ඤෙති** විඤ්ඣාටවිසදිසෙ ගාමරහිතෙ මහාඅරඤ්ඤෙ. **සමන්තතො සත්තෙවබ්භන්තරාති** අත්තනො ඨිතට්ඨානතො පරික්ඛිපිත්වා සත්තෙව අබ්භන්තරා යස්සා සීමාය පරිච්ඡෙදො, අයං සත්තබ්භන්තරනාමිකා සීමා නාම.

2557. **ගුළුක්ඛෙපනයෙනාති** අක්ඛධුත්තකානං දාරුගුළුක්ඛිපනාකාරෙන. **උදකුක්ඛෙපකාති** උදකුක්ඛෙපසදිසවසෙන.

2558. ඉමාසං ද්වින්නං සීමානං වඩ්ඪනක්කමං දස්සෙතුමාහ **‘‘අබ්භන්තරුදකුක්ඛෙපා, ඨිතොකාසා පරං සියු’’**න්ති. **ඨිතොකාසා පරන්ති** පරිසාය ඨිතට්ඨානතො පරං, පරිසපරියන්තතො පට්ඨාය සත්තබ්භන්තරා ච මිනිතබ්බා, උදකුක්ඛෙපො ච කාතබ්බොති අත්ථො.

2559-60. **අන්තොපරිච්ඡෙදෙති** උදකුක්ඛෙපෙන වා සත්තබ්භන්තරෙහි වා පරිච්ඡින්නොකාසස්ස අන්තො. හත්ථපාසං විහාය ඨිතො වා පරං තත්තකං පරිච්ඡෙදං අනතික්කම්ම ඨිතො වාති යොජනා, සීමන්තරිකත්ථාය ඨපෙතබ්බං එකං උදකුක්ඛෙපං වා සත්තබ්භන්තරං එව වා අනතික්කම්ම ඨිතොති අත්ථො.

කම්මං විකොපෙතීති අන්තො ඨිතො කම්මස්ස වග්ගභාවකරණතො, බහි තත්තකං පදෙසං අනතික්කමිත්වා ඨිතො අඤ්ඤස්ස සඞ්ඝස්ස ගණපූරණභාවං ගච්ඡන්තො සීමාය සඞ්කරභාවකරණෙන කම්මං විකොපෙති. ඉති යස්මා අට්ඨකථානයො, **තස්මා සො** අන්තොසීමාය හත්ථපාසං විජහිත්වා ඨිතො හත්ථපාසෙ වා කාතබ්බො, සීමන්තරිකත්ථාය පරිච්ඡින්නොකාසතො **බහි වා** කාතබ්බො. තත්තකං පරිච්ඡෙදං අනතික්කමිත්වා ඨිතො යථාඨිතොව සචෙ අඤ්ඤස්ස කම්මස්ස ගණපූරකො න හොති, කම්මං න කොපෙතීති ගහෙතබ්බං.

2561-2. **සණ්ඨානන්ති** තිකොටිසණ්ඨානං. **නිමිත්තන්ති** පබ්බතාදිනිමිත්තං. **දිසකිත්තනන්ති** ‘‘පුරත්ථිමාය දිසාය කිං නිමිත්ත’’න්තිආදිනා දිසාකිත්තනං. **පමාණන්ති** තියොජනපරමං පමාණං . **සොධෙත්වාති** යස්මිං ගාමක්ඛෙත්තෙ සීමං බන්ධති, තත්ථ වසන්තෙ උපසම්පන්නභික්ඛූ බද්ධසීමවිහාරෙ වසන්තෙ සීමාය බහි ගන්තුං අදත්වා, අබද්ධසීමවිහාරෙ වසන්තෙ හත්ථපාසං උපනෙතබ්බෙ හත්ථපාසං නෙත්වා අවසෙසෙ බහිසීමාය කත්වා සබ්බමග්ගෙසු ආරක්ඛං විදහිත්වාති වුත්තං හොති. **සීමන්ති** ඛණ්ඩසීමං.

කීදිසන්ති ආහ **‘‘තිකොණ’’**න්තිආදි. **පණවූපමන්ති** පණවසණ්ඨානං මජ්ඣෙ සංඛිත්තං උභයකොටියා විත්ථතං. ‘‘විතානාකාරං ධනුකාකාර’’න්ති **ආකාර**-සද්දො පච්චෙකං යොජෙතබ්බො. **ධනුකාකාරන්ති** ආරොපිතධනුසණ්ඨානං,

‘‘මුදිඞ්ගුපමං සකටූපම’’න්ති උපමා-සද්දො පච්චෙකං යොජෙතබ්බො. **මුදිඞ්ගුපමන්ති** මජ්ඣෙ විත්ථතං උභයකොටියා තනුකං තුරියවිසෙසං මුදිඞ්ගන්ති වදන්ති, තාදිසන්ති අත්ථො. සීමං බන්ධෙය්‍යාති යොජනා.

2563. පබ්බතාදිනිමිත්තුපගනිමිත්තානි දස්සෙතුමාහ **‘‘පබ්බත’’**න්තිආදි. ඉති අට්ඨ නිමිත්තානි දීපයෙති යොජනා. තත්‍රෙවං සඞ්ඛෙපතො නිමිත්තුපගතා වෙදිතබ්බා – සුද්ධපංසුසුද්ධපාසාණඋභයමිස්සකවසෙන (කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා; මහාව. අට්ඨ. 138) තිවිධොපි හි **පබ්බතො** හත්ථිප්පමාණතො පට්ඨාය උද්ධං නිමිත්තුපගො, තතො ඔමකතරො න වට්ටති. අන්තොසාරෙහි වා අන්තොසාරමිස්සකෙහි වා රුක්ඛෙහි චතුපඤ්චරුක්ඛමත්තම්පි **වනං** නිමිත්තුපගං, තතො ඌනතරං න වට්ටති. **පාසාණනිමිත්තෙ** අයගුළම්පි පාසාණසඞ්ඛ්‍යමෙව ගච්ඡති, තස්මා යො කොචි පාසාණො උක්කංසෙන හත්ථිප්පමාණතො ඔමකතරං ආදිං කත්වා හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන ද්වත්තිංසපලගුළපිණ්ඩපරිමාණො නිමිත්තුපගො, න තතො ඛුද්දකතරො. පිට්ඨිපාසාණො පන අතිමහන්තොපි වට්ටති. **රුක්ඛො** ජීවන්තොයෙව අන්තොසාරො භූමියං පතිට්ඨිතො අන්තමසො උබ්බෙධතො අට්ඨඞ්ගුලො පරිණාහතො සූචිදණ්ඩප්පමාණොපි නිමිත්තුපගො, න තතො ඔරං වට්ටති. **මග්ගො** ජඞ්ඝමග්ගො වා හොතු සකටමග්ගො වා, යො විනිවිජ්ඣිත්වා ද්වෙ තීණි ගාමක්ඛෙත්තානි ගච්ඡති, තාදිසො ජඞ්ඝසකටසත්ථෙහි වළඤ්ජියමානොයෙව නිමිත්තුපගො, අවළඤ්ජො න වට්ටති. හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන තංදිවසං ජාතො අට්ඨඞ්ගුලුබ්බෙධො ගොවිසාණමත්තොපි **වම්මිකො** නිමිත්තුපගො, තතො ඔරං න වට්ටති. **උදකං** යං අසන්දමානං ආවාටපොක්ඛරණිතළාකජාතස්සරලොණිසමුද්දාදීසු ඨිතං, තං ආදිං කත්වා අන්තමසො තඞ්ඛණංයෙව පථවියං ඛතෙ ආවාටෙ ඝටෙහි ආහරිත්වා පූරිතම්පි යාව කම්මවාචාපරියොසානා සණ්ඨහනකං නිමිත්තුපගං, ඉතරං සන්දමානකං, වුත්තපරිච්ඡෙදකාලං අතිට්ඨන්තං, භාජනගතං වා න වට්ටති. යා අබද්ධසීමාලක්ඛණෙ **නදී** වුත්තා, සා නිමිත්තුපගා, අඤ්ඤා න වට්ටතීති.

2564. **තෙසූති** නිද්ධාරණෙ භුම්මං. **තීණීති** නිද්ධාරිතබ්බදස්සනං, ඉමිනා එකං වා ද්වෙ වා නිමිත්තානි න වට්ටන්තීති දස්සෙති. යථාහ – ‘‘සා එවං සම්මන්නිත්වා බජ්ඣමානා එකෙන, ද්වීහි වා නිමිත්තෙහි අබද්ධා හොතී’’ති (මහාව. අට්ඨ. 138). **සතෙනාපීති** එත්ථ **පි**-සද්දො සම්භාවනායං දට්ඨබ්බො, තෙන වීසතියා, තිංසාය වා නිමිත්තෙහි වත්තබ්බමෙව නත්ථීති දීපෙති.

2565. තියොජනං පරං උක්කට්ඨො පරිච්ඡෙදො එතිස්සාති **තියොජනපරා**. ‘‘වීසති’’තිආදීනං සඞ්ඛ්‍යානෙ, සඞ්ඛ්‍යෙයෙ ච වත්තනතො ඉධ සඞ්ඛ්‍යානෙ වත්තමානං **වීසති**-සද්දං ගහෙත්වා **එකවීසති භික්ඛූනන්ති** භින්නාධිකරණනිද්දෙසො කතොති දට්ඨබ්බං. ‘‘එකවීසති’’න්ති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධවසෙන නිග්ගහීතලොපො, වීසතිවග්ගකරණීයපරමත්තා සඞ්ඝකම්මස්ස කම්මාරහෙන සද්ධිං භික්ඛූනං එකවීසතිං ගණ්හන්තීති අත්ථො, ඉදඤ්ච නිසින්නානං වසෙන වුත්තං. හෙට්ඨිමන්තතො හි යත්ථ එකවීසති භික්ඛූ නිසීදිතුං සක්කොන්ති, තත්තකෙ පදෙසෙ සීමං බන්ධිතුං වට්ටතීති.

2566. යා උක්කට්ඨායපි යා ච හෙට්ඨිමායපි කෙසග්ගමත්තතොපි අධිකා වා ඌනා වා, **එතා ද්වෙපි** සීමායො ‘‘අසීමා’’ති ආදිච්චබන්ධුනා වුත්තාති යොජනා.

2567. **සමන්තතො සබ්බමෙව නිමිත්තං කිත්තෙත්වාති** පුබ්බදිසානුදිසාදීසු පරිතො සබ්බදිසාසු යථාලද්ධං නිමිත්තොපගං සබ්බනිමිත්තං ‘‘විනයධරෙන පුච්ඡිතබ්බං ‘පුරත්ථිමාය දිසාය කිං නිමිත්ත’න්ති? ‘පබ්බතො, භන්තෙ’ති. පුන විනයධරෙන ‘එසො පබ්බතො නිමිත්ත’’න්තිආදිනා (මහාව. අට්ඨ. 138) **අට්ඨකථායං** වුත්තනයෙන නිමිත්තෙන නිමිත්තං ඝටෙත්වා කිත්තෙත්වා. ඤත්ති දුතියා යස්සාති විග්ගහො, ‘‘සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, යාවතා සමන්තා නිමිත්තා කිත්තිතා’’තිආදිනා (මහාව. 139) **පදභාජනෙ** වුත්තෙන ඤත්තිදුතියෙන කම්මෙනාති අත්ථො. **අරහති** පහොති විනයධරොති අධිප්පායො.

2568. **බන්ධිත්වාති** යථාවුත්තලක්ඛණනයෙන සමානසංවාසසීමං පඨමං බන්ධිත්වා. **අනන්තරන්ති** කිච්චන්තරෙන බ්‍යවහිතං අකත්වා, කාලක්ඛෙපං අකත්වාති වුත්තං හොති, සීමං සමූහනිතුකාමානං පච්චත්ථිකානං ඔකාසං අදත්වාති අධිප්පායො. **පච්ඡාති** සමානසංවාසසම්මුතිතො පච්ඡා. චීවරාවිප්පවාසකං සම්මන්නිත්වාන යා බද්ධා, සා ‘‘අවිප්පවාසා’’ති වුච්චතීති යොජනා.

තත්ථ **චීවරාවිප්පවාසකං සම්මන්නිත්වාන යා බද්ධාති** ‘‘සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, යා සා සඞ්ඝෙන සීමා සම්මතා සමානසංවාසා එකූපොසථා…පෙ…. ඨපෙත්වා ගාමඤ්ච ගාමූපචාරඤ්ච, ඛමති සඞ්ඝස්ස, තස්මා තුණ්හී, එවමෙතං ධාරයාමී’’ති (මහාව. 144) වුත්තනයෙන චීවරෙන අවිප්පවාසං සම්මන්නිත්වා යා බද්ධා. **සා අවිප්පවාසාති වුච්චතීති** තත්ථ වසන්තානං භික්ඛූනං චීවරෙන විප්පවාසනිමිත්තාපත්තියා අභාවතො තථා වුච්චති, ‘‘අවිප්පවාසසීමා’’ති වුච්චතීති වුත්තං හොති.

2569. ‘‘යා කාචි නදිලක්ඛණප්පත්තා නදී නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා ‘එතං බද්ධසීමං කරොමා’ති කතාපි අසීමාව හොතී’’තිආදිකං (මහාව. අට්ඨ. 147) **අට්ඨකථානයං** දස්සෙතුමාහ **‘‘නදී…පෙ…. න වොත්ථරතී’’**ති, න පත්ථරති

සීමාභාවෙන බ්‍යාපිනී න හොතීති අත්ථො. **තෙනෙවාති** යෙන න වොත්ථරති, තෙනෙව කාරණෙන. **අබ්‍රවීති** ‘‘සබ්බා, භික්ඛවෙ, නදී අසීමා, සබ්බො සමුද්දො අසීමො, සබ්බො ජාතස්සරො අසීමො’’ති (මහාව. 147) අවොච.

සීමාකථාවණ්ණනා.

2570. අට්ඨමියාපි උපොසථවොහාරත්තා දිනවසෙන උපොසථානං අතිරෙකත්තෙපි ඉධ අධිප්පෙතෙයෙව උපොසථෙ ගහෙත්වා ආහ **‘‘නවෙවා’’**ති.

2571-3. තෙ සරූපතො දස්සෙතුමාහ **‘‘චාතුද්දසො…පෙ…. කම්මෙනුපොසථා’’**ති. චතුද්දසන්නං පූරණො **චාතුද්දසො**. පන්නරසන්නං පූරණො **පන්නරසො**. යදා පන **කොසම්බක්ඛන්ධකෙ** (මහාව. 451 ආදයො) ආගතනයෙන භින්නෙ සඞ්ඝෙ ඔසාරිතෙ තස්මිං භික්ඛුස්මිං සඞ්ඝො තස්ස වත්ථුස්ස වූපසමාය සඞ්ඝසාමග්ගිං කරොති, තදා ‘‘තාවදෙව උපොසථො කාතබ්බො, පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතබ්බ’’න්ති (මහාව. 475) වචනතො ඨපෙත්වා චාතුද්දසපන්නරසෙ අඤ්ඤොපි යො කොචි දිවසො **සාමග්ගී උපොසථොති**. එත්ථ ඉති-සද්දො ලුත්තනිද්දිට්ඨො. චාතුද්දසො, පන්නරසො, සාමග්ගී ච උපොසථොති එතෙ තයොපි උපොසථා **දිවසෙනෙව නිද්දිට්ඨා** දිවසෙනෙව වුත්තාති යොජනා.

සඞ්ඝෙඋපොසථොති සඞ්ඝෙන කාතබ්බඋපොසථො. **ගණෙපුග්ගලුපොසථොති** එත්ථාපි එසෙව නයො. සාධ්‍යසාධනලක්ඛණස්ස සම්බන්ධස්ස ලබ්භමානත්තා ‘‘සඞ්ඝෙ’’තිආදීසු සාමිවචනප්පසඞ්ගෙ භුම්මනිද්දෙසො. උපොසථො සාධ්‍යො කම්මභාවතො, සඞ්ඝගණපුග්ගලා සාධනං කාරකභාවතො.

සුත්තස්ස උද්දෙසො **සුත්තුද්දෙසො,** සුත්තුද්දෙසොති අභිධානං නාමං යස්ස සො **සුත්තුද්දෙසාභිධානො. කම්මෙනාති** කිච්චවසෙන.

2574. ‘‘අධිට්ඨාන’’න්ති වාච්චලිඞ්ගමපෙක්ඛිත්වා **‘‘නිද්දිට්ඨ’’**න්ති නපුංසකනිද්දෙසො. වාච්චලිඞ්ගා හි තබ්බාදයොති පාතිමොක්ඛො නිද්දිට්ඨො, පාරිසුද්ධි නිද්දිට්ඨාති පුමිත්ථිලිඞ්ගෙන යොජෙතබ්බා.

2575. **වුත්තාති** ‘‘පඤ්චිමෙ, භික්ඛවෙ, පාතිමොක්ඛුද්දෙසා, නිදානං උද්දිසිත්වා අවසෙසං සුතෙන සාවෙතබ්බං, අයං පඨමො පාතිමොක්ඛුද්දෙසො’’තිආදිනා (මහාව. 150) දෙසිතා, සයඤ්ච තෙසඤ්ච උද්දෙසෙ සඞ්ඛෙපතො දස්සෙතුමාහ **‘‘නිදාන’’**න්තිආදි. **සාවෙතබ්බන්ති** එත්ථ ‘‘සුතෙනා’’ති සෙසො. **සෙසකන්ති** අනුද්දිට්ඨට්ඨානං –

> ‘‘සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො…පෙ…. ආවිකතා හිස්ස ඵාසු හොතීති ඉමං නිදානං උද්දිසිත්වා ‘උද්දිට්ඨං ඛො ආයස්මන්තො නිදානං, තත්ථායස්මන්තෙ පුච්ඡාමි කච්චිත්ථ පරිසුද්ධා, දුතියම්පි පුච්ඡාමි…පෙ…. එවමෙතං ධාරයාමී’ති වත්වා ‘උද්දිට්ඨං ඛො ආයස්මන්තො නිදානං. සුතා ඛො පනායස්මන්තෙහි චත්තාරො පාරාජිකා ධම්මා…පෙ…. අවිවදමානෙහි සික්ඛිතබ්බ’’න්ති (මහාව. අට්ඨ. 150) –

අට්ඨකථාය වුත්තනයෙන අවසෙසං සුතෙන සාවෙතබ්බං.

2576. **සෙසෙසුපීති** උද්දිට්ඨාපෙක්ඛාය සෙසෙසු පාරාජිකුද්දෙසාදීසුපි. **‘‘අයමෙව නයො ඤෙයයො’’**ති සාමඤ්ඤෙන වුත්තෙපි ‘‘විත්ථාරෙනෙව පඤ්චමො’’ති වචනතො විත්ථාරුද්දෙසෙ ‘‘සාවෙතබ්බං තු සෙසක’’න්ති අයං නයො න ලබ්භති. ‘‘සාවෙතබ්බං තු සෙසක’’න්ති වචනතො පාරාජිකුද්දෙසාදීසු යස්මිං විප්පකතෙ අන්තරායො උප්පජ්ජති, තෙන සද්ධිං අවසෙසං සුතෙන සාවෙතබ්බං. නිදානුද්දෙසෙ පන අනුද්දිට්ඨෙ සුතෙන සාවෙතබ්බං නාම නත්ථි. භික්ඛුනිපාතිමොක්ඛෙ අනියතුද්දෙසස්ස පරිහීනත්තා **‘‘භික්ඛුනීනඤ්ච චත්තාරො’’**ති වුත්තං. **උද්දෙසා නවිමෙ පනාති** භික්ඛූනං පඤ්ච, භික්ඛුනීනං චත්තාරොති උභතොපාතිමොක්ඛෙ ඉමෙ නව උද්දෙසා වුත්තාති අත්ථො.

2577. **උපොසථෙති** සඞ්ඝුපොසථෙ. **අන්තරායන්ති** රාජන්තරායාදිකං දසවිධං අන්තරායං. යථාහ – ‘‘රාජන්තරායො චොරන්තරායො අග්‍යන්තරායො උදකන්තරායො මනුස්සන්තරායො අමනුස්සන්තරායො වාළන්තරායො සරීසපන්තරායො ජීවිතන්තරායො බ්‍රහ්මචරියන්තරායො’’ති (මහාව. 150).

තත්ථ සචෙ භික්ඛූසු ‘‘උපොසථං කරිස්සාමා’’ති (මහාව. අට්ඨ. 150) නිසින්නෙසු රාජා ආගච්ඡති, අයං **රාජන්තරායො**. චොරා ආගච්ඡන්ති , අයං **චොරන්තරායො**. දවදාහො ආගච්ඡති වා, ආවාසෙ වා අග්ගි උට්ඨහති, අයං **අග්‍යන්තරායො**. මෙඝො වා උට්ඨෙති, ඔඝො වා ආගච්ඡති, අයං **උදකන්තරායො**. බහූ මනුස්සා ආගච්ඡන්ති, අයං **මනුස්සන්තරායො**. භික්ඛුං යක්ඛො ගණ්හාති, අයං **අමනුස්සන්තරායො**. බ්‍යග්ඝාදයො චණ්ඩමිගා ආගච්ඡන්ති, අයං **වාළන්තරායො**. භික්ඛුං සප්පාදයො ඩංසන්ති, අයං **සරීසපන්තරායො**. භික්ඛු ගිලානො වා හොති, කාලං වා කරොති, වෙරිනො වා තං මාරෙතුං ගණ්හන්ති, අයං **ජීවිතන්තරායො**. මනුස්සා එකං වා බහුං වා භික්ඛූ බ්‍රහ්මචරියා චාවෙතුකාමා ගණ්හන්ති, අයං **බ්‍රහ්මචරියන්තරායො**.

“චෙවා”ති ඉමිනා අන්තරායෙව අන්තරායසඤ්ඤිනා විත්ථාරුද්දෙසෙ අකතෙපි අනාපත්තීති දීපෙති. **අනුද්දෙසොති** විත්ථාරෙන අනුද්දෙසො. **නිවාරිතොති** ‘‘න, භික්ඛවෙ, අසති අන්තරායෙ සංඛිත්තෙන පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතබ්බ’’න්තිආදිනා (මහාව. 150) පටිසිද්ධො. ඉමිනා ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සති අන්තරායෙ සංඛිත්තෙන පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතු’’න්ති (මහාව. 150) ඉදම්පි විභාවිතං හොති.

2578. **තස්සාති** පාතිමොක්ඛස්ස. ඉස්සරණස්ස හෙතුමාහ **‘‘‘ථෙරාධෙය්‍ය’න්ති පාඨතො’’**ති. **ථෙරාධෙය්‍යන්ති** ථෙරාධීනං, ථෙරායත්තන්ති අත්ථො. **පාඨතොති** පාළිවචනතො. ‘‘යො තත්ථ භික්ඛු බ්‍යත්තො පටිබලො, තස්සාධෙය්‍යං පාතිමොක්ඛ’’න්ති (මහාව. 155) වචනතො ආහ **‘‘අවත්තන්තෙනා’’**තිආදි. **අවත්තන්තෙනාති** අන්තමසො ද්වෙපි උද්දෙසෙ උද්දිසිතුං අසක්කොන්තෙන. ථෙරෙන යො **අජ්ඣිට්ඨො,** එවමජ්ඣිට්ඨස්ස **යස්ස පන** ථෙරස්ස, නවස්ස, මජ්ඣිමස්ස වා **සො** පාතිමොක්ඛො **වත්තති** පගුණො හොති, සො ඉස්සරොති සම්බන්ධො.

අජ්ඣිට්ඨොති ‘‘ත්වං, ආවුසො, පාතිමොක්ඛං උද්දිසා’’ති ආණත්තො, ඉමිනා අනාණත්තස්ස උද්දිසිතුං සාමත්ථියා සතිපි අනිස්සරභාවො දීපිතො හොති. යථාහ – ‘‘සචෙ ථෙරස්ස පඤ්ච වා චත්තාරො වා තයො වා පාතිමොක්ඛුද්දෙසා නාගච්ඡන්ති, ද්වෙ පන අඛණ්ඩා සුවිසදා වාචුග්ගතා හොන්ති, ථෙරායත්තොව පාතිමොක්ඛො. සචෙ පන එත්තකම්පි විසදං කාතුං න සක්කොති, බ්‍යත්තස්ස භික්ඛුනො ආයත්තො හොතී’’ති (මහාව. අට්ඨ. 155).

2579. **උද්දිසන්තෙති** පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙ පාතිමොක්ඛං උද්දිසන්තෙ. **සමා වාති** ආවාසිකෙහි ගණනෙන සමා වා. **අප්පා වාති** ඌනා වා. **ආගච්ඡන්ති සචෙ පනාති** සචෙ පන ආගන්තුකා භික්ඛූ ආගච්ඡන්ති. **සෙසකන්ති** අනුද්දිට්ඨට්ඨානං.

2580. **උද්දිට්ඨමත්තෙති** උද්දිට්ඨක්ඛණෙයෙව කථාරම්භතො පුබ්බමෙව. ‘‘වා’’ති ඉදං එත්ථාපි යොජෙතබ්බං, ඉමිනා අවුත්තං ‘‘අවුට්ඨිතාය වා’’ති ඉමං විකප්පං සම්පිණ්ඩෙති. **අවුට්ඨිතාය පරිසායාති** ච භික්ඛුපරිසාය අඤ්ඤමඤ්ඤං සුඛකථාය නිසින්නායයෙවාති අත්ථො. **පරිසායාති** එත්ථ ‘‘එකච්චායා’’ති ච ‘‘සබ්බායා’’ති ච සෙසො. භික්ඛූනං එකච්චාය පරිසාය වුට්ඨිතාය වා සබ්බාය පරිසාය වුට්ඨිතාය වාති යොජනා. **තෙසන්ති** වුත්තප්පකාරානං ආවාසිකානං. **මූලෙති** සන්තිකෙ. පාරිසුද්ධි කාතබ්බාති යොජනා. ‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ…පෙ…. ආගච්ඡන්ති බහුතරා, තෙහි, භික්ඛවෙ, භික්ඛූහි පුන පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතබ්බ’’න්ති වුත්තනයං දස්සෙතුමාහ **‘‘සචෙ බහූ’’**ති. එත්ථ ‘‘පුන පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතබ්බ’’න්ති සෙසො. සබ්බවිකප්පෙසු පුබ්බකිච්චං කත්වා පුන පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතබ්බන්ති අත්ථො. අයං පනෙත්ථ සෙසවිනිච්ඡයො –

‘‘පන්නරසොවාසිකානං, ඉතරානං සචෙතරො;
සමානෙතරෙනුවත්තන්තු, පුරිමානං සචෙධිකා;
පුරිමා අනුවත්තන්තු, තෙසං සෙසෙප්‍යයං නයො.

‘‘පාටිපදොවාසිකානං ,
ඉතරානං උපොසථො;
සමථොකානං සාමග්ගිං,
මූලට්ඨා දෙන්තු කාමතො.

බහි ගන්ත්වාන කාතබ්බො,
නො චෙ දෙන්ති උපොසථො;
දෙය්‍යානිච්ඡාය සාමග්ගී,
බහූසු බහි වා වජෙ.

‘‘පාටිපදෙගන්තුකානං, එවමෙව අයං නයො;
සාවෙය්‍ය සුත්තං සඤ්චිච්ච, අස්සාවෙන්තස්ස දුක්කටන්ති.

2581. **විනිද්දිට්ඨස්සාති** ආණත්තස්ස, ඉමිනා ඉතරෙසං අනාපත්තීති දීපෙති. ඉධ ‘‘අගිලානස්සා’’ති සෙසො. ථෙරෙන ආණාපෙන්තෙන ‘‘කිඤ්චි කම්මං කරොන්තො වා සදාකාලමෙව එකො වා භාරනිත්ථරණකො වා සරභාණකධම්මකථිකාදීසු අඤ්ඤතරො වා න උපොසථාගාරසම්මජ්ජනත්ථං ආණාපෙතබ්බො, අවසෙසා පන වාරෙන ආණාපෙතබ්බා’’ති (මහාව. අට්ඨ. 159) **අට්ඨකථාය** වුත්තවිධිනා ආණාපෙතබ්බො. සචෙ ආණත්තො සම්මජ්ජනිං තාවකාලිකම්පි න ලභති, සාඛාභඞ්ගං කප්පියං කාරෙත්වා සම්මජ්ජිතබ්බං. තම්පි අලභන්තස්ස ලද්ධකප්පියං හොති.

ආසනපඤ්ඤාපනාණත්තියම්පි වුත්තනයෙනෙව ආණාපෙතබ්බො. ආණාපෙන්තෙන ච සචෙ උපොසථාගාරෙ ආසනානි නත්ථි, සඞ්ඝිකාවාසතොපි ආහරිත්වා පඤ්ඤපෙත්වා පුන ආහරිතබ්බානි. ආසනෙසු අසති කටසාරකෙපි තට්ටිකායොපි පඤ්ඤපෙතුං වට්ටති, තට්ටිකාසුපි අසති සාඛාභඞ්ගානි කප්පියං කාරෙත්වා පඤ්ඤපෙතබ්බානි, කප්පියකාරකං අලභන්තස්ස ලද්ධකප්පියං හොති.

පදීපකරණෙපි වුත්තනයෙනෙව ආණාපෙතබ්බො. ආණාපෙන්තෙන ච ‘‘අසුකස්මිං නාම ඔකාසෙ තෙලං වා වට්ටි වා කපල්ලිකා වා අත්ථි, තං ගහෙත්වා කරොහී’’ති වත්තබ්බො. සචෙ තෙලාදීනි නත්ථි , භික්ඛාචාරෙනපි පරියෙසිතබ්බානි. පරියෙසිත්වා අලභන්තස්ස ලද්ධකප්පියං හොති. අපිච කපාලෙ අග්ගිපි ජාලෙතබ්බො.

2582. **දීපන්ති** එත්ථ ‘‘ජාලෙත්වා’’ති සෙසො. අථ වා ‘‘කත්වා’’ති ඉමිනා ච යොජෙතබ්බං. **ගණඤත්තිං ඨපෙත්වාති** ‘‘සුණන්තු මෙ, ආයස්මන්තා, අජ්ජුපොසථො පන්නරසො, යදායස්මන්තානං පත්තකල්ලං, මයං අඤ්ඤමඤ්ඤං පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරෙය්‍යාමා’’ති එවං ගණඤත්තිං නික්ඛිපිත්වා. **කත්තබ්බො තීහුපොසථොති** තීහි භික්ඛූහි උපොසථො කාතබ්බො. තීසු ථෙරෙන එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා ද්වෙ එවං තික්ඛත්තුමෙව වත්තබ්බො ‘‘පරිසුද්ධො අහං, ආවුසො, ‘පරිසුද්ධො’ති මං ධාරෙථා’’ති (මහාව. 168). දුතියෙන, තතියෙන ච යථාක්කමං ‘‘පරිසුද්ධො අහං, භන්තෙ, ‘පරිසුද්ධො’ති මං ධාරෙථා’’ති තික්ඛත්තුමෙව වත්තබ්බං.

2583. පුබ්බකිච්චාදීනි කත්වා ඤත්තිං අට්ඨපෙත්වා ථෙරෙන නවො එවං තික්ඛත්තුමෙව වත්තබ්බො ‘‘පරිසුද්ධො අහං, ආවුසො , ‘පරිසුද්ධො’ති මං ධාරෙහී’’ති (මහාව. 168), නවෙන ථෙරොපි ‘‘පරිසුද්ධො අහං, භන්තෙ, ‘පරිසුද්ධො’ති මං ධාරෙථා’’ති (මහාව. 168) තික්ඛත්තුං වත්තබ්බො. ඉමස්මිං පන වාරෙ ඤත්තියා අට්ඨපනඤ්ච ‘‘ධාරෙහී’’ති එකවචනනිද්දෙසො චාති එත්තකොව විසෙසොති තං අනාදියිත්වා පුග්ගලෙන කාතබ්බං උපොසථවිධිං දස්සෙතුමාහ **‘‘පුබ්බකිච්චං සමාපෙත්වා, අධිට්ඨෙය්‍ය පනෙකකො’’**ති. **අධිට්ඨෙය්‍යාති** ‘‘අජ්ජ මෙ උපොසථො, පන්නරසො’ති වා ‘චාතුද්දසො’ති වා අධිට්ඨාමී’’ති අධිට්ඨෙය්‍ය. **අස්සාති** අවසානෙ වුත්තපුග්ගලං සන්ධාය එකවචනනිද්දෙසො. යථාවුත්තො සඞ්ඝොපි තයොපි ද්වෙපි අත්තනො අත්තනො අනුඤ්ඤාතං උපොසථං අන්තරායං විනා සචෙ න කරොන්ති, එවමෙව ආපත්තිමාපජ්ජන්තීති වෙදිතබ්බො.

2584-5. ඉදානි ‘‘චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, උපොසථකම්මානි, අධම්මෙන වග්ගං උපොසථකම්ම’’න්තිආදිනා (මහාව. 149) නයෙන වුත්තං කම්මචතුක්කං දස්සෙතුමාහ **‘‘අධම්මෙන ච වග්ගෙනා’’**තිආදි. අධම්මෙන වග්ගෙන කම්මං, අධම්මතො සමග්ගෙන කම්මං, ධම්මෙන වග්ගෙන කම්මං, ධම්මතො සමග්ගෙන කම්මන්ති එතානි චත්තාරි උපොසථස්ස කම්මානීති ජිනො අබ්‍රවීති යොජනා. **චතූස්වපි පනෙතෙසූති** එතෙසු චතූසු කම්මෙසු පන. **චතුත්ථන්ති** ‘‘සමග්ගෙන ච ධම්මතො’’ති වුත්තං චතුත්ථං උපොසථකම්මං ‘‘ධම්මකම්ම’’න්ති අධිප්පෙතං.

2586-7. තානි කම්මානි විභාවෙතුමාහ **‘‘අධම්මෙනිධා’’**තිආදි. **ඉධ** ඉමස්මිං සාසනෙ **එත්ථ** එතෙසු චතූසු උපොසථෙසු. අධම්මෙන වග්ගො උපොසථො කතමොති කථෙතුකාමතාපුච්ඡා. **යත්ථ** යස්සං එකසීමායං භික්ඛුනො චත්තාරො වසන්තීති යොජනා.

තත්‍ර එකස්ස පාරිසුද්ධිං ආනයිත්වා තෙ තයො ජනා **පාරිසුද්ධිං** උපොසථං කරොන්ති චෙ, එවං කතො උපොසථො අධම්මො වග්ගුපොසථො නාමාති යොජනා, එකසීමට්ඨෙහි චතූහි සඞ්ඝුපොසථෙ කාතබ්බෙ ගණුපොසථස්ස කතත්තා **අධම්මො** ච සඞ්ඝසමජ්ඣං විනා ගණමජ්ඣං පාරිසුද්ධියා අගමනතො තස්ස හත්ථපාසං අනුපගමනෙන **වග්ගො** ච හොතීති අත්ථො.

2588. **අධම්මෙන සමග්ගොති** එත්ථ ‘‘උපොසථො කතමො’’ති අනුවත්තෙතබ්බං. ‘‘භික්ඛුනො එකතො’’ති පදච්ඡෙදො. ‘‘හොති අධම්මිකො’’ති පදච්ඡෙදො. චතූහි සමග්ගෙහි සඞ්ඝුපොසථෙ කාතබ්බෙ ගණුපොසථකරණං **අධම්මො,** හත්ථපාසූපගමනතො **සමග්ගො** හොති.

2589-90. යො උපොසථො ධම්මෙන වග්ගො හොති, සො කතමොති යොජනා. **යත්ථ** යස්සං එකසීමායං චත්තාරො භික්ඛුනො වසන්ති, තත්‍ර එකස්ස පාරිසුද්ධිං ආනයිත්වා තෙ තයො ජනා පාතිමොක්ඛං උද්දිසන්තෙ චෙ, ධම්මෙන වග්ගො උපොසථො හොතීති යොජනා. එකසීමට්ඨෙහි චතූහි සඞ්ඝුපොසථස්ස කතත්තා **ධම්මො,** එකස්ස හත්ථපාසං අනුපගමනෙන **වග්ගො** ච හොතීති අත්ථො.

2591. යො ධම්මතො සමග්ගො, සො කතමොති යොජනා. **ඉධ** ඉමස්මිං සාසනෙ චත්තාරො භික්ඛුනො එකතො පාතිමොක්ඛං උද්දිසන්ති චෙ, අයං ධම්මතො සමග්ගො උපොසථොති **මතො** අධිප්පෙතොති යොජනා. චතූහි සඞ්ඝුපොසථස්ස කතත්තා **ධම්මො,** එකස්සාපි හත්ථපාසං අවිජහනෙන **සමග්ගොති** අධිප්පායො.

2592. **වග්ගෙ** සඞ්ඝෙ වග්ගොති සඤ්ඤිනො, **සමග්ගෙ** ච සඞ්ඝෙ වග්ගොති සඤ්ඤිනො උභයත්ථ විමතිස්ස වා උපොසථං කරොන්තස්ස දුක්කටං ආපත්ති හොතීති යොජනා.

2593. **භෙදාධිප්පායතොති** ‘‘නස්සන්තෙතෙ, විනස්සන්තෙතෙ, කො තෙහි අත්ථො’’ති එවං භෙදපුරෙක්ඛාරතාය ‘‘උපොසථං කරොන්තස්සා’’ති ආනෙත්වා යොජෙතබ්බං. **තස්ස** භික්ඛුනො **ථුල්ලච්චයං හොති** අකුසලබලවතාය ච ථුල්ලච්චයං හොතීති. යථාහ – ‘‘භෙදපුරෙක්ඛාරපන්නරසකෙ අකුසලබලවතාය ථුල්ලච්චයං වුත්ත’’න්ති (මහාව. අට්ඨ. 176). **වග්ගෙ වා සමග්ගෙ** වා සඞ්ඝෙ සමග්ගො ඉති සඤ්ඤිනො උපොසථං කරොන්තස්ස අනාපත්තීති යොජනා.

අවසෙසො පනෙත්ථ වත්තබ්බවිනිච්ඡයො පවාරණවිනිච්ඡයාවසානෙ ''පාරිසුද්ධිප්පදානෙනා''තිආදීහි (වි. වි. 2642) එකතො වත්තුමිච්ඡන්තෙන න වුත්තො.

2594-5. **''උක්ඛිත්තෙනා''**තිආදිකානි කරණවචනන්තානි පදානි ''සහා''ති ඉමිනා සද්ධිං ''උපොසථො න කාතබ්බො''ති පදෙන පච්චෙකං යොජෙතබ්බානි. **උක්ඛිත්තෙනාති** ආපත්තියා අදස්සනෙ උක්ඛිත්තකො, ආපත්තියා අප්පටිකම්මෙ උක්ඛිත්තකො, පාපිකාය දිට්ඨියා අප්පටිනිස්සග්ගෙ උක්ඛිත්තකොති තිවිධෙන උක්ඛිත්තෙන. එතෙසු හි තිවිධෙ උක්ඛිත්තකෙ සති උපොසථං කරොන්තො සඞ්ඝො පාචිත්තියං ආපජ්ජති.

''ගහට්ඨෙනා''ති ඉමිනා තිත්ථියොපි සඞ්ගහිතො. **සෙසෙහි සහධම්මිහීති** භික්ඛුනී, සික්ඛමානා, සාමණෙරො, සාමණෙරීති චතූහි සහධම්මිකෙහි. **චුතනික්ඛිත්තසික්ඛෙහීති** එත්ථ චුතො ච නික්ඛිත්තසික්ඛො චාති විග්ගහො. **චුතො** නාම අන්තිමවත්ථුං අජ්ඣාපන්නකො. **නික්ඛිත්තසික්ඛො** නාම සික්ඛාපච්චක්ඛාතකො.

එකාදසහීති පණ්ඩකො, ථෙය්‍යසංවාසකො, තිත්ථියපක්කන්තකො, තිරච්ඡානගතො, මාතුඝාතකො, පිතුඝාතකො, අරහන්තඝාතකො, භික්ඛුනිදූසකො, සඞ්ඝභෙදකො , ලොහිතුප්පාදකො, උභතොබ්‍යඤ්ජනකොති ඉමෙහි එකාදසහි අභබ්බෙහි.

සභාගාපත්තිකෙන වා සහ උපොසථො න කාතබ්බො, පාරිවුත්ථෙන ඡන්දෙන උපොසථො න කාතබ්බො, කරොතො දුක්කටං හොතීති යොජනා. එවං උක්ඛිත්තවජ්ජිතෙසු සබ්බවිකප්පෙසු දුක්කටමෙව වෙදිතබ්බං. ''යං ද්වෙපි ජනා විකාලභොජනාදිනා සභාගවත්ථුනා ආපත්තිං ආපජ්ජන්ති, එවරූපා වත්ථුසභාගා 'සභාගා'ති වුච්චතී''ති (මහාව. අට්ඨ. 169) වචනතො **''සභාගාපත්ති''**ති වත්ථුසභාගාපත්තියෙව ගහෙතබ්බා.

උපොසථදිවසෙ සබ්බොව සඞ්ඝො සචෙ සභාගාපත්තිං ආපන්නො හොති,

> ''ඉධ පන, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤතරස්මිං ආවාසෙ තදහුපොසථෙ සබ්බො සඞ්ඝො සභාගං ආපත්තිං ආපන්නො හොති, තෙහි, භික්ඛවෙ, භික්ඛූහි එකො භික්ඛු සාමන්තා ආවාසා සජ්ජුකං පාහෙතබ්බො 'ගච්ඡාවුසො, තං ආපත්තිං පටිකරිත්වා ආගච්ඡ, මයං තෙ සන්තිකෙ තං ආපත්තිං පටිකරිස්සාමා'ති. එවඤ්චෙතං ලභෙථ, ඉච්චෙතං කුසලං. නො චෙ ලභෙථ, බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙන සඞ්ඝො ඤාපෙතබ්බො – 'සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, අයං සබ්බො සඞ්ඝො සභාගං ආපත්තිං ආපන්නො, යදා අඤ්ඤං භික්ඛුං සුද්ධං අනාපත්තිකං පස්සිස්සති, තදා තස්ස සන්තිකෙ තං ආපත්තිං පටිකරිස්සතී''ති (මහාව. 171) ච,

වෙමතිකො චෙ හොති,

> ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, අයං සබ්බො සඞ්ඝො සභාගාය ආපත්තියා වෙමතිකො, යදා නිබ්බෙමතිකො භවිස්සති, තදා තං ආපත්තිං පටිකරිස්සතී''ති (මහාව. 171) ච,

වුත්තනයෙන උපොසථො කාතබ්බො.

එත්ථ ච **සජ්ජුකන්ති** තදහෙවාගමනත්ථාය. **ගණුපොසථාදීසුපි** එසෙව නයො. වුත්තඤ්හි **අට්ඨකථාගණ්ඨිපදෙ** ''යථා සඞ්ඝො සභාගං ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා සුද්ධං අලභිත්වා 'යදා සුද්ධං පස්සිස්සති, තදා තස්ස සන්තිකෙ තං ආපත්තිං පටිකරිස්සතී'ති වත්වා උපොසථං කාතුං ලභති, එවං ද්වීහිපි අඤ්ඤමඤ්ඤං ආරොචෙත්වා උපොසථං කාතුං වට්ටති. එකෙනාපි 'පරිසුද්ධං ලභිත්වා පටිකරිස්සාමී'ති ආභොගං කත්වා කාතුං වට්ටති කිරා''ති. **කිරාති** චෙත්ථ අනුස්සවත්ථෙ දට්ඨබ්බො, න පනාරුචියං.

පාරිවුත්ථෙන ඡන්දෙනාති ඡන්දං ආහරිත්වා කම්මං කාතුං නිසින්නෙනපි ''අසුභලක්ඛණතාදිනා කෙනචි කාරණෙන න කරිස්සාමී''ති විස්සට්ඨෙ ඡන්දෙ සචෙ පුන කරිස්සති, පුන ඡන්දපාරිසුද්ධිං ආහරිත්වා කාතබ්බං. යථාහ – ''එතස්මිං පාරිවාසියෙ පුන ඡන්දපාරිසුද්ධිං අනානෙත්වා කම්මං කාතුං න වට්ටතී''ති (මහාව. අට්ඨ. 1167).

2596. **අදෙසෙත්වා පනාපත්තින්ති** ආපන්නං ආපත්තිං අදෙසෙත්වා. **නාවිකත්වාන වෙමතින්ති** ''අහං, භන්තෙ, සම්බහුලාසු ආපත්තීසු වෙමතිකො, යදා නිබ්බෙමතිකො භවිස්සාමි, තදා තා ආපත්තියො පටිකරිස්සාමී''ති විමතිං අනාරොචෙත්වා. **''යදා නිබ්බෙමතිකොති** එත්ථ සචෙ පනෙස නිබ්බෙමතිකො න හොති, වත්ථුං කිත්තෙත්වාව දෙසෙතුං වට්ටතී''ති (මහාව. අට්ඨ. 169) **අන්ධකට්ඨකථායං** වුත්තං. තත්‍රායං දෙසනාවිධි – සචෙ මෙඝච්ඡන්නෙ සූරියෙ ''කාලො නු ඛො, විකාලො''ති වෙමතිකො භුඤ්ජති, තෙන භික්ඛුනා ''අහං, භන්තෙ, වෙමතිකො භුඤ්ජිං, සචෙ කාලො අත්ථි, සම්බහුලා දුක්කටා ආපත්තියො ආපන්නොම්හි. නො චෙ අත්ථි, සම්බහුලා පාචිත්තියාපත්තියො ආපන්නොම්හී''ති එවං වත්ථුං කිත්තෙත්වා ''අහං, භන්තෙ, යා තස්මිං වත්ථුස්මිං සම්බහුලා දුක්කටා වා පාචිත්තියා වා ආපත්තියො ආපන්නො, තා තුම්හමූලෙ පටිදෙසෙමී''ති වත්තබ්බං. එසෙව නයො සබ්බාපත්තීසූති.

ගණ්ඨිපදෙසු පනෙවං විනිච්ඡයො වුත්තො – ‘‘අහං, ආවුසො, ඉත්ථන්නාමාය ආපත්තියා වෙමතිකො, යදා නිබ්බෙමතිකො භවිස්සාමි, තදා තං ආපත්තිං පටිකරිස්සාමී’ති වත්වා උපොසථො කාතබ්බො, පාතිමොක්ඛං සොතබ්බ’’න්ති (මහාව. 170) වචනතො යාව නිබ්බෙමතිකො න හොති, තාව සභාගාපත්තිං පටිග්ගහෙතුං න ලභති. අඤ්ඤෙසඤ්ච කම්මානං පරිසුද්ධො නාම හොති. ‘‘පුන නිබ්බෙමතිකො හුත්වා දෙසෙතබ්බමෙවා’’ති (කඞ්ඛා. අභි. ටී. නිදානවණ්ණනා) නෙව පාළියං, න අට්ඨකථායං අත්ථි, දෙසිතෙ පන න දොසො. ‘‘ඉතො වුට්ඨහිත්වා තං ආපත්තිං පටිකරිස්සාමී’’ති (මහාව. 170) එත්ථාපි එසෙව නයොති.

2597. **උපොසථෙ**ති දිනකාරකකත්තබ්බාකාරවසෙන පන්නරසී, සඞ්ඝුපොසථො, සුත්තුද්දෙසොති ඉමෙහි තීහි ලක්ඛණෙහි සමන්නාගතෙ උපොසථෙ. **සභික්ඛුම්හා ච ආවාසාති** ‘‘යස්මිං උපොසථෙ කිච්ච’’න්තිආදිනා වක්ඛමානප්පකාරා සභික්ඛුකා ආවාසා. ඉධ ‘‘අනාවාසා’’ති සෙසො. **ආවාසො වා අනාවාසො වාති** එත්ථ ‘‘අභික්ඛුකො වා නානාසංවාසකෙහි සභික්ඛුකො වා’’ති ච **න ගන්තබ්බොති** එත්ථ ‘‘අඤ්ඤත්‍ර සඞ්ඝෙන අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා’’ති ච සෙසො. **‘‘අනාවාසො’’**ති උදොසිතාදයො වුත්තා. භික්ඛුනා උපොසථෙ සභික්ඛුම්හා ආවාසා වා අනාවාසා වා අභික්ඛුකො වා නානාසංවාසකෙහි සභික්ඛුකො වා ආවාසො වා අනාවාසො වා අඤ්ඤත්‍ර සඞ්ඝෙන අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා **කුදාචනං** කදාචිපි න ගන්තබ්බොති යොජනා.

2598. යස්මිං ආවාසෙ පන උපොසථෙ කිච්චං සචෙ වත්තති, සො ආවාසො ‘‘සභික්ඛුකො නාමා’’ති පකාසිතොති යොජනා, ඉමිනා සචෙ යත්ථ උපොසථො න වත්තති, සො සන්තෙසුපි භික්ඛූසු අභික්ඛුකො නාමාති දීපෙති.

2599. උපොසථස්ස පයොජනං, තප්පසඞ්ගෙන පවාරණාය ච නිද්ධාරෙතුකාමතායාහ **‘‘උපොසථො කිමත්ථායා’’**තිආදි.

2600. **පටික්කොසෙය්‍යාති** නිවාරෙය්‍ය. **අදෙන්තස්සපි දුක්කටන්ති** එත්ථ ‘‘කොපෙතුං ධම්මිකං කම්ම’’න්ති ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං.

2601. **සො චාති** (කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) චතුවග්ගාදිප්පභෙදෙන පඤ්චවිධො සො සඞ්ඝො ච. හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන **කත්තබ්බකම්මානං වසෙන පරිදීපිතො,** න ඡබ්බග්ගාදීනං කාතුං අයුත්තතාදස්සනවසෙන.

2602. චතුවග්ගාදිභෙදනිබන්ධනං කම්මං දස්සෙතුමාහ **‘‘පවාරණ’’**න්තිආදි. පවාරණඤ්ච තථා අබ්භානඤ්ච උපසම්පදඤ්ච ඨපෙත්වා චතුවග්ගෙන අකත්තබ්බං කම්මං න විජ්ජතීති යොජනා.

2603. මජ්ඣදෙසෙ උපසම්පදා **මජ්ඣදෙසූපසම්පදා,** තං. අබ්භානං, මජ්ඣදෙසූපසම්පදඤ්ච විනා පඤ්චවග්ගෙන **සබ්බං** කම්මං කාතුං වට්ටතීති යොජනා.

2604. කිඤ්චිපි කම්මං න න කත්තබ්බන්ති යොජනා, සබ්බම්පි කම්මං කත්තබ්බමෙවාති අත්ථො. ද්වෙ පටිසෙධා පකතත්ථං ගමයන්තීති. වීසතිවග්ගෙන සඞ්ඝෙන සබ්බෙසම්පි කම්මානං කත්තබ්බභාවෙ කිමත්ථං අතිරෙකවීසතිවග්ගස්ස ගහණන්ති ආහ **‘‘ඌනෙ දොසොති ඤාපෙතුං, නාධිකෙ අතිරෙකතා’’**ති. යථාවුත්තෙ චතුබ්බිධෙ සඞ්ඝෙ ගණනතො **ඌනෙ දොසො** හොති, අධිකෙ දොසො න හොතීති ඤාපෙතුං **අතිරෙකතා දස්සිතා,** අතිරෙකවීසතිවග්ගසඞ්ඝො දස්සිතොති අධිප්පායො.

2605. චතුවග්ගෙන කත්තබ්බෙ පකතත්තාව චත්තාරො කම්මප්පත්තාති දීපිතාති යොජනා. සෙසා පකතත්තා ඡන්දාරහාති සෙසො. **පකතත්තාති** අනුක්ඛිත්තා චෙව අන්තිමවත්ථුං අනජ්ඣාපන්නා ච ගහෙතබ්බා. **සෙසෙසු චාති** පඤ්චවග්ගාදීසුපි.

2606. **චතුවග්ගාදිකත්තබ්බකම්මං** අසංවාසපුග්ගලං ගණපූරං කත්වා කරොන්තස්ස දුක්කටං හොති. න කෙවලං දුක්කටමෙව, කතඤ්ච කම්මං කුප්පතීති යොජනා.

2607. **පරිවාසාදීති** එත්ථ ආදි-සද්දෙන මූලායපටිකස්සනාදීනං ගහණං. **තත්‍රට්ඨන්ති** පරිවාසාදීසු ඨිතං. **‘‘තථා’’**ති ඉමිනා ‘‘කතං කුප්පති දුක්කට’’න්ති ඉදං අනුවත්තෙති. **සෙසං තූති** පරිවාසාදිකම්මතො අඤ්ඤං පන උපොසථාදිකම්මං . **වට්ටතීති** තෙ පාරිවාසිකාදයො ගණපූරකෙ කත්වා කාතුං වට්ටති.

උපොසථක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා.

වස්සූපනායිකක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා

2608. වස්සූපනායිකා වුත්තාති සෙසො. **පච්ඡිමා වාති** එත්ථ **ඉති**-සද්දො නිදස්සනෙ. **වස්සූපනායිකාති** වස්සූපගමනා. ආලයො, වචීභෙදො වා කාතබ්බො උපගච්ඡතාති ඉමිනා වස්සූපගමනප්පකාරො දස්සිතො. උපගච්ඡතා ආලයො කත්තබ්බො, වචීභෙදො වා කත්තබ්බොති සම්බන්ධො. උපගච්ඡන්තෙන ච සෙනාසනෙ අසති ''ඉධ වස්සං වසිස්සාමී''ති චිත්තුප්පාදමත්තං වා කාතබ්බං, සෙනාසනෙ සති ''ඉමස්මිං විහාරෙ ඉමං තෙමාසං වස්සං උපෙමී''ති ච ''ඉධ වස්සං උපෙමී''ති ච වචීභෙදො වා කාතබ්බොති අත්ථො.

2609. ජානං වස්සූපගමනං අනුපගච්ඡතො වාපීති යොජනා. **තෙමාසන්ති** එත්ථ ''පුරිමං වා පච්ඡිමං වා''ති සෙසො. **චරන්තස්සාපීති** එත්ථ ''චාරික''න්ති සෙසො. පුරිමං වා **තෙමාසං** පච්ඡිමං වා **තෙමාසං** අවසිත්වාව චාරිකං චරන්තස්සාපි දුක්කටන්ති යොජනා. **තෙමාසන්ති** අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං. යථාහ – ''න, භික්ඛවෙ, වස්සං උපගන්ත්වා පුරිමං වා තෙමාසං පච්ඡිමං වා තෙමාසං අවසිත්වා චාරිකා පක්කමිතබ්බා, යො පක්කමෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (මහාව. 185).

2610. **රුක්ඛස්ස සුසිරෙති** එත්ථ ''සුද්ධෙ''ති සෙසො. යථාහ – ''රුක්ඛසුසිරෙති එත්ථ සුද්ධෙ රුක්ඛසුසිරෙයෙව න වට්ටති, මහන්තස්ස පන රුක්ඛසුසිරස්ස අන්තො පදරච්ඡදනං කුටිකං කත්වා පවිසනද්වාරං යොජෙත්වා උපගන්තුං වට්ටතී''ති. **''රුක්ඛස්ස සුසිරෙ''**ති ඉමිනා රුක්ඛෙකදෙසො විටපොපි සඞ්ගහිතො, සොපි සුද්ධොව න වට්ටති. යථාහ – ''රුක්ඛවිටභියාති එත්ථාපි සුද්ධෙ විටපමත්තෙ න වට්ටති, මහාවිටපෙ පන අට්ටකං බන්ධිත්වා තත්ථ පදරච්ඡදනං කුටිකං කත්වා උපගන්තුං වට්ටතී''ති (මහාව. අට්ඨ. 203).

''ඡත්තෙති එත්ථාපි චතූසු ථම්භෙසු ඡත්තං ඨපෙත්වා ආවරණං කත්වා ද්වාරං යොජෙත්වා උපගන්තුං වට්ටති, ඡත්තකුටිකා නාමෙසා හොති. **චාටියාති** එත්ථාපි මහන්තෙන කපල්ලෙන ඡත්තෙ වුත්තනයෙන කුටිං කත්වාව උපගන්තුං වට්ටතී''ති **අට්ඨකථා**වචනතො එවමකතාසු සුද්ධඡත්තචාටීසු නිවාරණං වෙදිතබ්බං. **ඡවකුටීති** ටඞ්කිතමඤ්චාදයො වුත්තා. යථාහ – ''ඡවකුටිකා නාම ටඞ්කිතමඤ්චාදිභෙදා කුටි, තත්ථ උපගන්තුං න වට්ටතී''ති (මහාව. අට්ඨ. 203).

සුසානෙ පන අඤ්ඤං කුටිකං කත්වා උපගන්තුං වට්ටති. ''ඡවසරීරං ඣාපෙත්වා ඡාරිකාය, අට්ඨිකානඤ්ච අත්ථාය කුටිකා කරීයතී''ති **අන්ධකට්ඨකථායං** ඡවකුටි වුත්තා. ''ටඞ්කිතමඤ්චොති කසිකුටිකාපාසාණඝරන්ති ලිඛිත''න්ති (වජිර. ටී. මහාවග්ග 203) **වජිරබුද්ධිත්ථෙරො**. චතුන්නං පාසාණානං උපරි පාසාණං අත්ථරිත්වා කතො ගෙහොපි **''ටඞ්කිතමඤ්චො''**ති වුච්චති. දීඝෙ මඤ්චපාදෙ මජ්ඣෙ විජ්ඣිත්වා අටනියො පවෙසෙත්වා මඤ්චං කරොන්තීති තස්ස ඉදං උපරි, ඉදං හෙට්ඨාති නත්ථි, පරිවත්තෙත්වා අත්ථතොපි තාදිසොව හොති, තං සුසානෙ, දෙවට්ඨානෙ ච ඨපෙන්ති, අයම්පි **ටඞ්කිතමඤ්චො** නාම.

2611. ''සති පච්චයවෙකල්ලෙ, සරීරාඵාසුතාය වා''ති අවසෙසන්තරායානං වක්ඛමානත්තා **''අන්තරායො''**ති ඉමිනා රාජන්තරායාදි දසවිධො ගහෙතබ්බො.

2612-4. ''අනුජානාමි , භික්ඛවෙ, සත්තන්නං සත්තාහකරණීයෙන අප්පහිතෙපි ගන්තුං, පගෙව පහිතෙ භික්ඛුස්ස භික්ඛුනියා සික්ඛමානාය සාමණෙරස්ස සාමණෙරියා මාතුයා ච පිතුස්ස චා''ති (මහාව. 198) වුත්තනයං දස්සෙතුමාහ **''මාතාපිතූන''**න්තිආදි.

මාතාපිතූනං දස්සනත්ථං, පඤ්චන්නං සහධම්මිකානං දස්සනත්ථං වා නෙසං අත්ථෙ සති වා නෙසං අන්තරෙ ගිලානං දට්ඨුං වා තදුපට්ඨාකානං භත්තාදිං පරියෙසනත්ථං වා නෙසං භත්තාදිං පරියෙසනත්ථං වා තථා නෙසං පඤ්චන්නං සහධම්මිකානං අඤ්ඤතරං **අනභිරතං** උක්කණ්ඨිතං අහං ගන්ත්වා වූපකාසෙස්සං වා වූපකාසාපෙස්සාමි වා ධම්මකථමස්ස කරිස්සාමීති වා **තස්ස** පඤ්චන්නං සහධම්මිකානං අඤ්ඤතරස්ස **උට්ඨිතං** උප්පන්නං දිට්ඨිං විවෙචෙස්සාමි වා විවෙචාපෙස්සාමි වා ධම්මකථමස්ස කරිස්සාමීති වා තථා උප්පන්නං කුක්කුච්චං විනොදෙස්සාමීති වා විනොදාපෙස්සාමීති වා ධම්මකථමස්ස කරිස්සාමීති වා එවං විනයඤ්ඤුනා භික්ඛුනා සත්තාහකිච්චෙන අපෙසිතෙපි ගන්තබ්බං, පගෙව පහිතෙති යොජනා.

භත්තාදීති එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන භෙසජ්ජපරියෙසනාදිං සඞ්ගණ්හාති. යථාහ – ''ගිලානභත්තං වා පරියෙසිස්සාමි, ගිලානුපට්ඨාකභත්තං වා පරියෙසිස්සාමි, ගිලානභෙසජ්ජං වා පරියෙසිස්සාමි, පුච්ඡිස්සාමි වා උපට්ඨහිස්සාමි වා''ති. **වූපකාසෙස්සන්ති** යත්ථ අනභිරති උප්පන්නා, තතො අඤ්ඤත්ථ ගහෙත්වා ගමිස්සාමීති අත්ථො.

විනොදෙස්සාමහන්ති වාති එත්ථ **වා**-සද්දෙන ''ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ගරුධම්මං අජ්ඣාපන්නො හොති පරිවාසාරහො, සො චෙ භික්ඛූනං සන්තිකෙ දූතං පහිණෙය්‍ය 'අහඤ්හි ගරුධම්මං අජ්ඣාපන්නො පරිවාසාරහො, ආගච්ඡන්තු භික්ඛූ, ඉච්ඡාමි භික්ඛූනං ආගත'න්ති. ගන්තබ්බං, භික්ඛවෙ, සත්තාහකරණීයෙන අප්පහිතෙපි, පගෙව

පහිතෙ 'පරිවාසදානං උස්සුක්කං කරිස්සාමි වා අනුස්සාවෙස්සාමි වා ගණපූරකො වා භවිස්සාමී''තිආදිනයං (මහාව. 193) සඞ්ගණ්හාති. එවං සත්තාහකිච්චෙන ගච්ඡන්තෙන අන්තොඋපචාරසීමාය ඨිතෙනෙව ''අන්තොසත්තාහෙ ආගච්ඡිස්සාමී''ති ආභොගං කත්වා ගන්තබ්බං. සචෙ ආභොගං අකත්වා උපචාරසීමං අතික්කමති, ඡින්නවස්සො හොතීති වදන්ති.

2615. ''අයං පනෙත්ථ පාළිමුත්තකරත්තිච්ඡෙදවිනිච්ඡයො''ති **අට්ඨකථාගතං** රත්තිච්ඡෙදවිනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **''වස්සං උපගතෙනෙත්ථා''**තිආදි. **එත්ථාති** ඉමස්මිං සත්තාහකිච්චාධිකාරෙ. අයං පාළිමුත්තකවිනිච්ඡයො දට්ඨබ්බොති අත්ථො.

2616. **''අසුකං නාම දිවස''**න්තිආදිනා නිමන්තනාකාරං වක්ඛති. **පුබ්බන්ති** පඨමං. **වට්ටතීති** සත්තාහකිච්චෙන ගන්තුං වට්ටති. යථාහ – ''සචෙ එකස්මිං මහාවාසෙ පඨමංයෙව කතිකා කතා හොති 'අසුකදිවසං නාම සන්නිපතිතබ්බ'න්ති, නිමන්තිතොයෙව නාම හොති, ගන්තුං වට්ටතී''ති (මහාව. අට්ඨ. 199). ''උපාසකෙහි 'ඉමස්මිං නාම දිවසෙ දානාදීනි කරොම, සබ්බෙ එව සන්නිපතන්තූ'ති කතිකායපි කතාය ගන්තුං වට්ටති, නිමන්තිතොයෙව නාම හොතී''ති කෙචි.

2617. **භණ්ඩකන්ති** අත්තනො චීවරභණ්ඩං. **න වට්ටතීති** සත්තාහකිච්චෙන ගන්තුං න වට්ටති. **පහිණන්තීති** චීවරධොවනාදිකම්මෙන පහිණන්ති. ආචරියුපජ්ඣායානං ආණත්තියෙන කෙනචි අනවජ්ජකිච්චෙන සත්තාහකරණීයෙන ගන්තුං වට්ටතීති ඉමිනාව දීපිතං හොති.

2618. **උද්දෙසාදීනමත්ථායාති** පාළිවාචනානි සන්ධාය. **ආදි-**සද්දෙන පරිපුච්ඡාදිං සඞ්ගණ්හාති. **ගරූනන්ති** අගිලානානම්පි ආචරියුපජ්ඣායානං. **ගන්තුං ලභතීති** සත්තාහකරණීයෙන ගන්තුං ලභති. **පුග්ගලොති** පකරණතො භික්ඛුංයෙව ගණ්හාති.

2619. **ආචරියොති** නිදස්සනමත්තං, උපජ්ඣායෙන නිවාරිතෙපි එසෙව නයො. ''සචෙ පන නං ආචරියො 'අජ්ජ මා ගච්ඡා'ති වදති, වට්ටතී''ති (මහාව. අට්ඨ. 199) **අට්ඨකථානයං** දස්සෙතුමාහ **''රත්තිච්ඡෙදෙ අනාපත්ති, හොතීති පරිදීපිතා''**ති. **රත්තිච්ඡෙදෙති** වස්සච්ඡෙදනිමිත්තං. ''රත්තිච්ඡෙදෙ''ති සබ්බත්ථ වස්සච්ඡෙදොති සන්නිට්ඨානං කත්වා වදන්ති, එවං සත්තාහකරණීයෙන ගතං නං අන්තොසත්තාහෙයෙව පුන ආගච්ඡන්තං සචෙ ආචරියො වා උපජ්ඣායො වා ''අජ්ජ මා ගච්ඡා''ති වදති, සත්තාහාතික්කමෙපි අනාපත්තීති අධිප්පායො, වස්සච්ඡෙදො පන හොතියෙවාති දට්ඨබ්බං සත්තාහස්ස බහිද්ධා වීතිනාමිතත්තා.

2620. **යස්ස කස්සචි ඤාතිස්සාති** මාතාපිතූහි අඤ්ඤස්ස ඤාතිජනස්ස. **''ගච්ඡතො දස්සනත්ථායා''**ති ඉමිනා සෙසඤාතිකෙහි ''මයං ගිලානා භදන්තානං ආගමනං ඉච්ඡාමා''ති ච ''උපට්ඨාකකුලෙහි දානං දස්සාම, ධම්මං සොස්සාම, භික්ඛූනං දස්සනං ඉච්ඡාමා''ති ච එවං කත්තබ්බං නිද්දිසිත්වා දූතෙ වා පෙසිතෙ සත්තාහකරණීයෙන ගච්ඡතො රත්තිච්ඡෙදො ච දුක්කටඤ්ච න හොතීති වුත්තං හොති. යථාහ ''ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛුස්ස ඤාතකො ගිලානො හොති...පෙ.... ගන්තබ්බං, භික්ඛවෙ, සත්තාහකරණීයෙන පහිතෙ, න ත්වෙව අප්පහිතෙ''ති (මහාව. 199) ච ''ඉධ පන, භික්ඛවෙ, උපාසකෙන සඞ්ඝං උද්දිස්ස විහාරො කාරාපිතො හොති...පෙ.... ඉච්ඡාමි දානඤ්ච දාතුං ධම්මඤ්ච සොතුං භික්ඛූ ච පස්සිතුන්ති. ගන්තබ්බං, භික්ඛවෙ, සත්තාහකරණීයෙන පහිතෙ, න ත්වෙව අප්පහිතෙ''ති (මහාව. 188) ච.

2621. ''අහං ගාමකං ගන්ත්වා අජ්ජෙව ආගමිස්සාමී''ති **ආගච්ඡං** ආගච්ඡන්තො සචෙ පාපුණිතුං න සක්කොතෙව, වට්ටතීති යොජනා. **වට්ටතීති** එත්ථ ''අජ්ජෙව ආගමිස්සාමී''ති ගන්ත්වා ආගච්ඡන්තස්ස අන්තරාමග්ගෙ සචෙ අරුණුග්ගමනං හොති, වස්සච්ඡෙදොපි න හොති, රත්තිච්ඡෙදදුක්කටඤ්ච නත්ථීති අධිප්පායො.

2622. **වජෙති** (මහාව. අට්ඨ. 203) ගොපාලකානං නිවාසනට්ඨානෙ. **සත්ථෙති** ජඞ්ඝසත්ථසකටසත්ථානං සන්නිවිට්ඨොකාසෙ. **තීසු ඨානෙසු භික්ඛුනො, වස්සච්ඡෙදෙ අනාපත්තීති** තෙහි සද්ධිං ගච්ඡන්තස්සෙව නත්ථි ආපත්ති, තෙහි වියුජ්ජිත්වා ගමනෙ පන ආපත්තියෙව, පවාරෙතුඤ්ච න ලභති.

වජාදීසු වස්සං උපගච්ඡන්තෙන වස්සූපනායිකදිවසෙ තෙන භික්ඛුනා උපාසකා වත්තබ්බා ''කුටිකා ලද්ධුං වට්ටතී''ති. සචෙ කරිත්වා දෙන්ති, තත්ථ පවිසිත්වා ''ඉධ වස්සං උපෙමී''ති තික්ඛත්තුං වත්තබ්බං. නො චෙ දෙන්ති, සාලාසඞ්ඛෙපෙන ඨිතසකටස්ස හෙට්ඨා උපගන්තබ්බං. තම්පි අලභන්තෙන ආලයො කාතබ්බො. සත්ථෙ පන කුටිකාදීනං අභාවෙ ''ඉධ වස්සං උපෙමී''ති වචීභෙදං කත්වා උපගන්තුං න වට්ටති, ආලයකරණමත්තමෙව වට්ටති. **ආලයො** නාම ''ඉධ වස්සං වසිස්සාමී''ති චිත්තුප්පාදමත්තං.

සචෙ මග්ගප්පටිපන්නෙයෙව සත්ථෙ පවාරණදිවසො හොති, තත්ථෙව පවාරෙතබ්බං. අථ සත්ථො අන්තොවස්සෙයෙව භික්ඛුනා පත්ථිතට්ඨානං පත්වා අතික්කමති. පත්ථිතට්ඨානෙ වසිත්වා තත්ථ භික්ඛූහි සද්ධිං

පවාරෙතබ්බං. අථාපි සත්ථො අන්තොවස්සෙයෙව අන්තරා එකස්මිං ගාමෙ තිට්ඨති වා විප්පකිරති වා, තස්මිංයෙව ගාමෙ භික්ඛූහි සද්ධිං වසිත්වා පවාරෙතබ්බං, අප්පවාරෙත්වා තතො පරං ගන්තුං න වට්ටති.

නාවාය වස්සං උපගච්ඡන්තෙනාපි කුටියංයෙව උපගන්තබ්බං. පරියෙසිත්වා අලභන්තෙ ආලයො කාතබ්බො . සචෙ අන්තොතෙමාසං නාවා සමුද්දෙයෙව හොති, තත්ථෙව පවාරෙතබ්බං. අථ නාවා කූලං ලභති, සයඤ්ච පරතො ගන්තුකාමො හොති, ගන්තුං න වට්ටති. නාවාය ලද්ධගාමෙයෙව වසිත්වා භික්ඛූහි සද්ධිං පවාරෙතබ්බං. සචෙපි නාවා අනුතීරමෙව අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡති, භික්ඛු ච පඨමං ලද්ධගාමෙයෙව වසිතුකාමො, නාවා ගච්ඡතු, භික්ඛුනා තත්ථෙව වසිත්වා භික්ඛූහි සද්ධිං පවාරෙතබ්බං.

ඉති වජෙ, සත්ථෙ, නාවායන්ති තීසු ඨානෙසු නත්ථි වස්සච්ඡෙදෙ ආපත්ති, පවාරෙතුඤ්ච ලභති.

2623. **සති පච්චයවෙකල්ලෙ**ති පිණ්ඩපාතාදීනං පච්චයානං ඌනත්තෙ සති. **සරීරාඵාසුතාය වා**ති සරීරස්ස අඵාසුතාය ආබාධෙ වා සති. **වස්සං ඡෙත්වාපි පක්කමෙ**ති වස්සච්ඡෙදං කත්වාපි යථාඵාසුකට්ඨානං ගච්ඡෙය්‍ය. **අපි-**සද්දෙන වස්සං අඡෙත්වා වස්සච්ඡෙදකාරණෙ සති සත්තාහකරණීයෙන ගන්තුම්පි වට්ටතීති දීපෙති.

2624. **යෙන කෙනන්තරායෙනා**ති රාජන්තරායාදීසු යෙන කෙනචි අන්තරායෙන. **යො** භික්ඛු වස්සං නොපගතො, තෙනාපි ඡින්නවස්සෙන වාපි **දුතියා** වස්සූපනායිකා උපගන්තබ්බාති යොජනා.

2625-6. **සත්තාහන්**ති අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං. **"වීතිනාමෙතී"**ති ඉමිනා සම්බන්ධො. උපගන්ත්වාපි වා බහිද්ධා එව සත්තාහං වීතිනාමෙති චෙ. යො ගච්ඡති, යො ච වීතිනාමෙති, **තස්ස භික්ඛුස්ස. පුරිමාපි න විජ්ජතී**ති අනුපගතත්තා, ඡින්නවස්සත්තා ච පුරිමාපි වස්සූපනායිකා න විජ්ජති න ලභති. ඉමෙසං ද්වින්නං යථාක්කමං උපචාරාතික්කමෙ, සත්තාහාතික්කමෙ ච ආපත්ති වෙදිතබ්බා.

පටිස්සවෙ ච භික්ඛුස්ස, හොති ආපත්ති දුක්කටන්ති ''ඉධ වස්සං වසථා''ති වුත්තෙ ''සාධූ''ති පටිස්සුණිත්වා තස්ස විසංවාදෙ අසච්චාපනෙ ආපත්ති හොති. කතමාති ආහ **"දුක්කට"**න්ති. න කෙවලං එතස්සෙව විසංවාදෙ ආපත්ති හොති, අථ ඛො ඉතරෙසම්පි පටිස්සවානං විසංවාදෙ ආපත්ති වෙදිතබ්බා. යථාහ – ''පටිස්සවෙ ච ආපත්ති දුක්කටස්සාති එත්ථ න කෙවලං 'ඉමං තෙමාසං ඉධ වස්සං වසථා'ති එතස්සෙව පටිස්සවස්ස විසංවාදෙ ආපත්ති, 'ඉමං තෙමාසං භික්ඛං ගණ්හථ, උභොපි මයං ඉධ වස්සං වසිස්සාම, එකතොව උද්දිසාපෙස්සාමා'ති එවමාදිනාපි තස්ස තස්ස පටිස්සවස්ස විසංවාදෙ දුක්කට''න්ති (මහාව. අට්ඨ. 207). තඤ්ච ඛො පටිස්සවකාලෙ සුද්ධචිත්තස්ස පච්ඡා විසංවාදනපච්චයා හොති. පඨමං අසුද්ධචිත්තස්ස පන පටිස්සවෙ පාචිත්තියං, විසංවාදෙන දුක්කටන්ති පාචිත්තියෙන සද්ධිං දුක්කටං යුජ්ජති.

2627. ''වස්සං උපගන්ත්වා පන අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා තදහෙව සත්තාහකරණීයෙන පක්කමන්තස්සාපි අන්තොසත්තාහෙ නිවත්තන්තස්ස අනාපත්තී''ති (මහාව. අට්ඨ. 207) **අට්ඨකථා**වචනතො, ''කො වාදො වසිත්වා බහි ගච්ඡතො''ති වක්ඛමානත්තා ච **"නුට්ඨාපෙත්වා පනාරුණ"**න්ති පාඨො ගහෙතබ්බො. කත්ථචි පොත්ථකෙසු ''උට්ඨාපෙත්වා පනාරුණ''න්ති පාඨො දිස්සති, සො න ගහෙතබ්බො.

2628. **වසිත්වා**ති ද්වීහතීහං වසිත්වා. යථා වස්සං වසිත්වා අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වාව සත්තාහකරණීයෙන ගච්ඡතො අනාපත්ති, තථා ගතට්ඨානතො අන්තොසත්තාහෙ ආගන්ත්වා පුනපි අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වාව සත්තාහකරණීයෙන ගච්ඡතො අනාපත්ති. ''සත්තාහවාරෙන අරුණො උට්ඨාපෙතබ්බො''ති (මහාව. අට්ඨ. 201) **අට්ඨකථාවචනං** සත්තමාරුණෙන පටිබද්ධදිවසං සත්තමෙන අරුණෙනෙව සඞ්ගහෙත්වා සත්තමඅරුණබ්භන්තරෙ අනාගන්ත්වා අට්ඨමං අරුණං බහි උට්ඨාපෙන්තස්ස රත්තිච්ඡෙදදස්සනපරං, න සත්තමඅරුණස්සෙව තත්ථ උට්ඨාපෙතබ්බභාවදස්සනපරන්ති ගහෙතබ්බං **සික්ඛාභාජනඅට්ඨකථාය,** සීහළගණ්ඨිපදෙසු ච තථා විනිච්ඡිතත්තා.

2629. ''නොපෙති අසතියා''ති පදච්ඡෙදො, **නොපෙතී**ති ''ඉමස්මිං විහාරෙ ඉමං තෙමාසං වස්සං උපෙමී''ති වචීභෙදෙන න උපගච්ඡති.

2630. වුත්තමෙවත්ථං සමත්ථෙතුමාහ **"න දොසො කොචි විජ්ජතී"**ති.

2631. ''ඉමස්මිං විහාරෙ ඉමං තෙමාසං වස්සං උපෙමී''ති තික්ඛත්තුං වචනෙ **නිච්ඡාරිතෙ** එව වස්සං උපගතො සියාති යොජනා. **"නිච්ඡාරිතෙව තික්ඛත්තු"**න්ති ඉදං උක්කංසවසෙන වුත්තං, සකිං, ද්වික්ඛත්තුං වා නිච්ඡාරිතෙපි වස්සූපගතො නාම හොතීති. යථාහ – ''ඉමස්මිං විහාරෙ ඉමං තෙමාසං වස්සං උපෙමීති සකිං වා ද්වත්තික්ඛත්තුං වා වාචං නිච්ඡාරෙත්වාව වස්සං උපගන්තබ්බ''න්ති (මහාව. අට්ඨ. 184).

2632. නවමිතො පට්ඨාය ගන්තුං වට්ටති, ආගච්ඡතු වා මා වා, අනාපත්තී''ති (මහාව. අට්ඨ. 207) **අට්ඨකථා**නයං දස්සෙතුමාහ **"ආදිං තු නවමිං කත්වා"**තිආදි. නවමිං පභුති ආදිං කත්වා, නවමිතො පට්ඨායාති වුත්තං හොති. **ගන්තුං**

වට්ටතීති සත්තාහකරණීයෙනෙව ගන්තුං වට්ටති, තස්මා පවාරණදිවසෙපි තදහෙව ආගන්තුං අසක්කුණෙය්‍යාට්ඨානං පවාරණත්ථාය ගච්ඡන්තෙන ලබ්භමානෙන සත්තාහකරණීයෙන ගන්තුං වට්ටති. ‘‘පවාරෙත්වා පන ගන්තුං වට්ටති පවාරණාය තංදිවසසන්නිස්සිතත්තා’’ති (වජිර. ටී. මහාවග්ග 207) හි **වජිරබුද්ධිත්ථෙරො**. සො පච්ඡා ආගච්ඡතු වා මා වා, දොසො න විජ්ජතීති යොජනා.

වස්සූපනායිකක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා.

පවාරණක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා

2633. **“පවාරණා”**ති ඉදං ‘‘චාතුද්දසී’’තිආදීහි පච්චෙකං යොජෙතබ්බං. තස්මිං තස්මිං දිනෙ කාතබ්බා පවාරණා අහෙදොපවාරෙන තථා වුත්තා. **සාමග්ගී** උපොසථක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනාය වුත්තසරූපාව. සාමග්ගිපවාරණං කරොන්තෙහි ච පඨමං පවාරණං ඨපෙත්වා පාටිපදතො පට්ඨාය යාව කත්තිකචාතුමාසිපුණ්ණමා එත්ථන්තරෙ කාතබ්බා, තතො පච්ඡා වා පුරෙ වා න වට්ටති. **තෙවාචී ද්වෙකවාචී**ති ‘‘සුණාතු මෙ, භන්තෙ…පෙ…. තෙවාචිකං පවාරෙය්‍ය, ද්වෙවාචිකං පවාරෙය්‍ය, එකවාචිකං පවාරෙය්‍යා’’ති තං තං ඤත්තිං ඨපෙත්වා කාතබ්බා පවාරණා වුච්චති.

2634. **තීණි කම්මානි මුඤ්චිත්වා, අන්තෙනෙව පවාරයෙ**ති ‘‘චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, පවාරණකම්මානි, අධම්මෙන වග්ගං පවාරණකම්මං…පෙ…. ධම්මෙන සමග්ගං පවාරණකම්ම’’න්ති (මහාව. 212) වත්වා ‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ , යදිදං අධම්මෙන වග්ගං පවාරණකම්මං, න, භික්ඛවෙ, එවරූපං පවාරණකම්මං කාතබ්බං…පෙ…. තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යදිදං ධම්මෙන සමග්ගං පවාරණකම්මං, එවරූපං, භික්ඛවෙ, පවාරණකම්මං කාතබ්බ’’න්තිආදිවචනතො (මහාව. 212) තීණි අකත්තබ්බානි පවාරණකම්මානි මුඤ්චිත්වා කාතුං අනුඤ්ඤාතෙන චතුත්ථෙන පවාරණකම්මෙන පවාරෙය්‍යාති අත්ථො. තස්ස විභාගෙකදෙසං ‘‘පඤ්ච යස්මිං පනාවාසෙ’’තිආදිනා වක්ඛති.

2635. **පුබ්බකිච්චං සමාපෙත්වා**ති –

‘‘සම්මජ්ජනී පදීපො ච, උදකං ආසනෙන ච;
පවාරණාය එතානි, ‘පුබ්බකරණ’න්ති වුච්චති.

‘‘ඡන්දපාරිසුද්ධිඋතුක්ඛානං, භික්ඛුගණනා ච ඔවාදො;
පවාරණාය එතානි, ‘පුබ්බකිච්ච’න්ති වුච්චතී’’ති. –

වුත්තං නවවිධං පුබ්බකිච්චං නිට්ඨාපෙත්වා.

පත්තකල්ලෙ සමානිතෙති –

‘‘පවාරණා යාවතිකා ච භික්ඛූ කම්මප්පත්තා,
සභාගාපත්තියො ච න විජ්ජන්ති;
වජ්ජනීයා ච පුග්ගලා තස්මිං න හොන්ති,
‘පත්තකල්ල’න්ති වුච්චතී’’ති. –

වුත්තෙ චතුබ්බිධෙ පත්තකල්ලෙ සමොධානිතෙ පරිසමාපිතෙ.

ඤත්තිං ඨපෙත්වාති ‘‘සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, අජ්ජ පවාරණා, යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො පවාරෙය්‍යා’’ති (මහාව. 210) එවං සබ්බසඞ්ගාහිකවසෙන ච ‘‘තෙවාචිකං පවාරෙය්‍යා’’ති ච දානාදිකරණෙන යෙභුය්‍යෙන රත්තියා ඛෙපිතාය ච රාජාදිඅන්තරායෙ සති ච තදනුරූපතො ‘‘ද්වෙවාචිකං, එකවාචිකං, සමානවස්සිකං පවාරෙය්‍යා’’ති ච ඤත්තිං ඨපෙත්වා , තාසං විසෙසො **අට්ඨකථායං** දස්සිතොයෙව. යථාහ –

> ‘‘එවඤ්හි වුත්තෙ තෙවාචිකඤ්ච ද්වෙවාචිකඤ්ච එකවාචිකඤ්ච පවාරෙතුං වට්ටති, සමානවස්සිකං න වට්ටති. ‘තෙවාචිකං පවාරෙය්‍යා’ති වුත්තෙ පන තෙවාචිකමෙව වට්ටති, අඤ්ඤං න වට්ටති, ‘ද්වෙවාචිකං පවාරෙය්‍යා’ති වුත්තෙ ද්වෙවාචිකඤ්ච තෙවාචිකඤ්ච වට්ටති, එකවාචිකඤ්ච සමානවස්සිකඤ්ච න වට්ටති. ‘එකවාචිකං පවාරෙය්‍යා’ති වුත්තෙ පන එකවාචිකද්වෙවාචිකතෙවාචිකානි වට්ටන්ති, සමානවස්සිකමෙව න වට්ටති. ‘සමානවස්සික’න්ති වුත්තෙ සබ්බං වට්ටතී’’ති (මහාව. අට්ඨ. 210).

කාතබ්බාති ථෙරෙන භික්ඛුනා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා එවමස්ස වචනීයො ‘‘සඞ්ඝං, ආවුසො, පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා…පෙ…. තතියම්පි ආවුසො, සඞ්ඝං පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා…පෙ…. පස්සන්තො පටිකරිස්සාමී’’ති (මහාව. 210) වුත්තනයෙන කාතබ්බා. නවකෙන භික්ඛුනා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා…පෙ…. තතියම්පි, භන්තෙ, සඞ්ඝං පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා…පෙ…. පස්සන්තො පටිකරිස්සාමීති (මහාව. 210) වුත්තනයෙන කාතබ්බා.

2636. ථෙරෙසු පවාරෙන්තෙසු යො පන නවො, සො සයං යාව පවාරෙති, තාව උක්කුටිකං නිසීදෙය්‍යාති යොජනා.

2637. චත්තාරො වා තයොපි වා **එකාවාසෙ** එකසීමායං වසන්ති චෙ, **ඤත්තිං වත්වා** ''සුණන්තු මෙ, ආයස්මන්තො, අජ්ජ පවාරණා, යදායස්මන්තානං පත්තකල්ලං, මයං අඤ්ඤමඤ්ඤං පවාරෙය්‍යාමා''ති (මහාව. 216) ගණඤත්තිං ඨපෙත්වා පවාරෙය්‍යුන්ති යොජනා.

පවාරෙය්‍යුන්ති එත්ථ ථෙරෙන භික්ඛුනා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා තෙ තයො වා ද්වෙ වා භික්ඛූ එවමස්සු වචනීයා ''අහං, ආවුසො, ආයස්මන්තෙ පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදන්තු මං ආයස්මන්තො අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සාමි. දුතියම්පි…පෙ…. තතියම්පි අහං, ආවුසො, ආයස්මන්තෙ පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදන්තු මං ආයස්මන්තො අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සාමී''ති (මහාව. 216) පවාරෙතබ්බං. නවෙනපි ''අහං, භන්තෙ, ආයස්මන්තෙ පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදන්තු මං ආයස්මන්තො අනුකම්පං උපාදාය , පස්සන්තො පටිකරිස්සාමි. දුතියම්පි…පෙ…. තතියම්පි අහං, භන්තෙ, ආයස්මන්තෙ පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදන්තු මං ආයස්මන්තො අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සාමී''ති පවාරෙතබ්බං.

2638. **අඤ්ඤමඤ්ඤං පවාරෙය්‍යුං, විනා ඤත්තිං ද්වෙ ජනා.** තෙසු ථෙරෙන ''අහං, ආවුසො, ආයස්මන්තං පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදතු මං ආයස්මා අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සාමි. දුතියම්පි…පෙ…. තතියම්පි අහං, ආවුසො, ආයස්මන්තං පවාරෙමි…පෙ…. පටිකරිස්සාමී''ති (මහාව. 217) පවාරෙතබ්බං. නවෙනපි ''අහං, භන්තෙ, ආයස්මන්තං පවාරෙමි…පෙ…. වදතු මං ආයස්මා අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සාමි. දුතියම්පි…පෙ…. තතියම්පි අහං, භන්තෙ, ආයස්මන්තං පවාරෙමි…පෙ…. පටිකරිස්සාමී''ති පවාරෙතබ්බං.

අධිට්ඨෙය්‍යාති පුබ්බකිච්චං සමාපෙත්වා ''අජ්ජ මෙ පවාරණා චාතුද්දසී''ති වා ''පන්නරසී''ති වා වත්වා ''අධිට්ඨාමී''ති අධිට්ඨෙය්‍ය . යථාහ ''අජ්ජ මෙ පවාරණාති එත්ථ සචෙ චාතුද්දසිකා හොති, 'අජ්ජ මෙ පවාරණා චාතුද්දසී'ති, සචෙ පන්නරසිකා, 'අජ්ජ මෙ පවාරණා පන්නරසී'ති එවං අධිට්ඨාතබ්බ''න්ති (මහාව. අට්ඨ. 218), ඉමිනා සබ්බසඞ්ගාහාදිඤත්තීසු ච තස්මිං තස්මිං දිවසෙ සො සො වොහාරො කාතබ්බොති දීපිතමෙව.

සෙසා සඞ්ඝපවාරණාති පඤ්චහි, අතිරෙකෙහි වා භික්ඛූහි කත්තබ්බා පවාරණා සඞ්ඝපවාරණා.

2639. **පවාරිතෙති** පඨමපවාරණාය පවාරිතෙ. **අනාගතොති** කෙනචි අන්තරායෙන පුරිමිකාය ච පච්ඡිමිකාය ච වස්සූපනායිකාය වස්සං අනුපගතො. **අවුත්ථොති** පච්ඡිමිකාය උපගතො. වුත්තඤ්හි **බුද්ධසික්ඛාවණ්ණනාය** ''අවුත්ථොති පච්ඡිමිකාය උපගතො අපරිනිට්ඨිතත්තා 'අවුත්ථො'ති වුච්චතී''ති. පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරෙය්‍යාති යොජනා. එත්ථ ''තෙසං සන්තිකෙ''ති සෙසො.

2640-1. යස්මිං පනාවාසෙ පඤ්ච වා චත්තාරො වා තයො වා සමණා වසන්ති, තෙ තත්ථ එකෙකස්ස පවාරණං හරිත්වාන සචෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං පවාරෙන්ති, ආපත්ති දුක්කටන්ති යොජනා.

සෙසන්ති ''අධම්මෙන සමග්ග''න්තිආදිකං විනිච්ඡයං. **ඉධාති** ඉමස්මිං පවාරණාධිකාරෙ. **බුධොති** විනයධරො. **උපොසථෙ වුත්තනයෙනාති** උපොසථවිනිච්ඡයෙ වුත්තක්කමෙන. **නයෙති** ජානෙය්‍ය.

2642. **සම්පාදෙතත්තනො සුචින්ති** අත්තනො උපොසථං සම්පාදෙති. **සබ්බං සාධෙතීති** උපොසථාදිසබ්බං කම්මං නිප්ඵාදෙති. **නත්තනොති** අත්තනො උපොසථං න නිප්ඵාදෙති.

2643. **තස්මාති** යස්මා අත්තනො සුචිං න සාධෙති, තස්මා. **උභින්නන්ති** අත්තනො ච සඞ්ඝස්ස ච. **කිච්චසිද්ධත්ථමෙව්ධාති** උපොසථාදිකම්මනිප්ඵජ්ජනත්ථං ඉධ ඉමස්මිං උපොසථකම්මාදිපකරණෙ. **පාරිසුද්ධිපීති** එත්ථ **පි**-සද්දෙන පවාරණා සඞ්ගහිතා. තෙනෙව වක්ඛති ''ඡන්දං වා පාරිසුද්ධිං වා, ගහෙත්වා වා පවාරණ''න්ති.

ඡන්දපාරිසුද්ධිපවාරණං දෙන්තෙන සචෙ සාපත්තිකො හොති, ආපත්තිං දෙසෙත්වා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා ඡන්දාදිහාරකො භික්ඛු වත්තබ්බො ''ඡන්දං දම්මි, ඡන්දං මෙ හර, ඡන්දං මෙ ආරොචෙහී''ති (මහාව. 165), ''පාරිසුද්ධිං දම්මි, පාරිසුද්ධිං මෙ හර, පාරිසුද්ධිං මෙ ආරොචෙහී''ති (මහාව. 164), ''පවාරණං දම්මි, පවාරණං මෙ හර, පවාරණං මෙ ආරොචෙහි, මමත්ථාය පවාරෙහී''ති (මහාව. 213).

2644. ''ඡන්දො එකෙනා''ති පදච්ඡෙදො. එකෙන බහූනම්පි ඡන්දො හාතබ්බො, තථා පාරිසුද්ධි හාතබ්බා. **පි**-සද්දෙන පවාරණා හාතබ්බාති යොජනා. **පරම්පරාහටො ඡන්දොති** බහූනං වා එකස්ස වා ඡන්දාදිහාරකස්ස හත්ථතො අන්තරා අඤ්ඤෙන ගහිතා ඡන්දපාරිසුද්ධිපවාරණා. **විසුද්ධියා න ගච්ඡති** අනවජ්ජභාවාය න පාපුණාති බිළාලසඞ්ඛලිකඡන්දාදීනං සඞ්ඝමජ්ඣං අගමනෙන වග්ගභාවකරණතො.

එත්ථ ච යථා බිළාලසඞ්ඛලිකාය පඨමවලයං දුතියවලයං පාපුණාති, න තතියං, එවමිමෙපි ඡන්දාදයො දායකෙන යස්ස දින්නා, තතො අඤ්ඤත්ථ න ගච්ඡන්තීති බිළාලසඞ්ඛලිකාසදිසත්තා ''බිළාලසඞ්ඛලිකා''ති වුත්තා. බිළාලසඞ්ඛලිකාග්ගහණඤ්චෙත්ථ යාසං කාසඤ්චි සඞ්ඛලිකානං උපලක්ඛණමත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

2645-6. ඡන්දං වා පාරිසුද්ධිං වා පවාරණං වා ගහෙත්වා ඡන්දාදිහාරකො සඞ්ඝසම්පත්තො සචෙ සාමණෙරාදිභාවං පටිජානෙය්‍ය වා විබ්භමෙය්‍ය වා මරෙය්‍ය වා, තං සබ්බං ඡන්දාදිභාවං නාහටං හොති, සඞ්ඝං පත්වා **එවං සියා** සාමණෙරාදිභාවං පටිජානන්තො, විබ්භන්තො, කාලකතො වා භවෙය්‍ය, තං සබ්බං **හටං** ආනීතං හොතීති යොජනා.

තත්ථ **සාමණෙරාදිභාවං වා පටිජානෙය්‍යාති** ''අහං සාමණෙරො''තිආදිනා භූතං සාමණෙරාදිභාවං කථෙය්‍ය, පච්ඡා සාමණෙරභූමියං පතිට්ඨහෙය්‍යාති අත්ථො. **ආදි**-සද්දෙන අන්තිමවත්ථුං අජ්ඣාපන්නො ගහිතො.

2647. **සඞ්ඝං පත්වාති** අන්තමසො තංතංකම්මප්පත්තස්ස චතුවග්ගාදිසඞ්ඝස්ස හත්ථපාසං පත්වාති අත්ථො. **පමත්තොති** පමාදං සතිසම්මොසං පත්තො. **සුත්තොති** නිද්දූපගතො. **ඛිත්තචිත්තකොති** යක්ඛාදීහි වික්ඛෙපමාපාදිතචිත්තො. **නාරොචෙතීති** අත්තනො ඡන්දාදීනං ආහටභාවං එකස්සාපි භික්ඛුනො න කථෙති. **සඤ්චිච්චාති** සඤ්චෙතෙත්වා ජානන්තොයෙව අනාදරියො නාරොචෙති, දුක්කටං හොති.

2648. **යෙ තෙති** යෙ තෙ භික්ඛූ ථෙරා වා නවා වා මජ්ඣිමා වා. **විපස්සනාති** සහචරියෙන සමථොපි ගය්හති. සමථවිපස්සනා ච ඉධ තරුණායෙව අධිප්පෙතා, තස්මා **විපස්සනායුත්තාති** එත්ථ තරුණාහි සමථවිපස්සනාහි සමන්නාගතාති අත්ථො. **රත්තින්දිවන්ති** අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං. **අතන්දිතාති** අනලසා.

''රත්තින්දිව''න්ති එත්ථ **රත්ති**-සද්දෙන රත්තියායෙව ගහණං, උදාහු එකදෙසස්සාති ආහ **''පුබ්බරත්තාපරරත්ත''**න්ති. පුබ්බා ච සා රත්ති චාති **පුබ්බරත්ති,** පඨමයාමො, අපරා ච සා රත්ති චාති **අපරරත්ති,** පච්ඡිමයාමො, පුබ්බරත්ති ච අපරරත්ති චාති සමාහාරද්වන්දෙ සමාසන්තෙ අ-කාරපච්චයං කත්වා **''පුබ්බරත්තාපරරත්ත''**න්ති වුත්තං. ඉධාපි අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං. මජ්ඣිමයාමෙ කායදරථවූපසමනත්ථාය සුපනං අනුඤ්ඤාතන්ති තං වජ්ජෙත්වා පුරිමපච්ඡිමයාමෙසු නිරන්තරභාවනානුයොගො කාතබ්බොති දස්සනත්ථමෙව වුත්තං. විපස්සනා පරායනා සමථවිපස්සනාව පරං අයනං පතිට්ඨා එතෙසන්ති **විපස්සනාපරායනා,** සමථවිපස්සනාය යුත්තපයුත්තා හොන්තීති වුත්තං හොති.

2649. ලද්ධො ඵාසුවිහාරො යෙහි තෙ **ලද්ධඵාසුවිහාරා,** තෙසං. **ඵාසුවිහාරොති** ච සුඛවිහාරස්ස මූලකාරණත්තා තරුණා සමථවිපස්සනා අධිප්පෙතා, පටිලද්ධතරුණසමථවිපස්සනානන්ති අත්ථො. **සියා න පරිහානීති** පරිහානි නාම එවං කතෙ න භවෙය්‍ය.

කත්තිකමාසකෙති චීවරමාසසඞ්ඛාතෙ කත්තිකමාසෙ පවාරණාය සඞ්ගහො වුත්තොති යොජනා. ගාථාබන්ධවසෙන **''සඞ්ගාහො''**ති දීඝො කතො, පවාරණාසඞ්ගහො වුත්තොති අත්ථො. යථාහ –

> ''පවාරණාසඞ්ගහො ච නාමායං විස්සට්ඨකම්මට්ඨානානං ථාමගතසමථවිපස්සනානං සොතාපන්නාදීනඤ්ච න දාතබ්බො. තරුණසමථවිපස්සනාලාභිනො පන සබ්බෙ වා හොන්තු, උපඩ්ඪා වා, එකපුග්ගලො වා, එකස්සපි වසෙන දාතබ්බොයෙව. දින්නෙ පවාරණාසඞ්ගහෙ අන්තොවස්සෙ පරිහාරොව හොති, ආගන්තුකා තෙසං සෙනාසනං ගහෙතුං න ලභන්ති. තෙහිපි ඡින්නවස්සෙහි න භවිතබ්බං, පවාරෙත්වා පන අන්තරාපි චාරිකං පක්කමිතුං ලභන්තී''ති (මහාව. අට්ඨ. 241).

පවාරණාසඞ්ගහස්ස දානප්පකාරො පන **පාළිතො** ගහෙතබ්බො.

පවාරණක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා.

චම්මක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා

2650. එළකා ච අජා ච මිගා චාති විග්ගහො. පසූනං ද්වන්දෙ එකත්තනපුංසකත්තස්ස විභාසිතත්තා බහුවචනනිද්දෙසො. එළකානඤ්ච අජානඤ්ච මිගානං රොහිතෙණිකුරුඞ්ගානඤ්ච. පසදා ච මිගමාතා ච **පසදමිගමාතා,** ''පසදමිගමාතුයා''ති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධවසෙන **''පසද''**න්ති නිග්ගහිතාගමො. පසදමිගමාතුයා ච චම්මං භික්ඛුනො වට්ටතීති යොජනා. ''මිගාන''න්ති ඉමිනා ගහිතානමෙවෙත්ථ විභාගදස්සනං **''රොහිතෙණී''**තිආදි. **රොහිතාදයො** මිගවිභාගවිසෙසා.

2651. **එතෙසං** යථාවුත්තසත්තානං චම්මං ඨපෙත්වා **අඤ්ඤං** චම්මං දුක්කටාපත්තියා වත්ථුභූතන්ති අත්ථො. **අඤ්ඤ**න්ති ච –

> ''මක්කටො කාළසීහො ච, සරභො කදලීමිගො;
> යෙ ච වාළමිගා හොන්ති, තෙසං චම්මං න වට්ටතී''ති. (මහාව. අට්ඨ. 259) –

අට්ඨකථාය පටික්ඛිත්තං චම්මමාහ. **මක්කටො** නාම සාඛමිගො. **කාළසීහො** නාම මහාමුඛවානරජාතිකො. **වාළමිගා** නාම සීහබ්‍යග්ඝාදයො. යථාහ – ''තත්ථ වාළමිගාති සීහබ්‍යග්ඝඅච්ඡතරච්ඡා, න කෙවලඤ්ච එතෙයෙව, යෙසං පන චම්මං වට්ටතීති වුත්තං, තෙ ඨපෙත්වා අවසෙසා අන්තමසො ගොමහිංසස්සමිළාරාදයොපි සබ්බෙ ඉමස්මිං අත්ථෙ 'වාළමිගා'ත්වෙව වෙදිතබ්බා''ති.

ථවිකා ච උපාහනා ච **ථවිකොපාහනං. අමානුසං** මනුස්සචම්මරහිතං සබ්බං චම්මං ථවිකොපාහනෙ වට්ටතීති යොජනා. එත්ථ **ථවිකාති** උපාහනාදිකොසකස්ස ගහණං. යථාහ ''මනුස්සචම්මං ඨපෙත්වා යෙන කෙනචි චම්මෙන උපාහනා වට්ටති. උපාහනාකොසකසත්ථකකොසකකුඤ්ජිකාකොසකෙසුපි එසෙව නයො''ති (මහාව. අට්ඨ. 259).

2652. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සබ්බපච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු ගුණඞ්ගුණූපාහන''න්ති (මහාව. 259) වචනතො **''වට්ටන්ති මජ්ඣිමෙ දෙසෙ, න ගුණඞ්ගුණූපාහනා''**ති වුත්තං. **මජ්ඣිමෙ දෙසෙති** ''පුරත්ථිමාය දිසාය ගජඞ්ගලං නාම නිගමො''තිආදිනා (මහාව. 259) වුත්තසීමාපරිච්ඡෙදෙ මජ්ඣිමදෙසෙ. **ගුණඞ්ගුණූපාහනාති** චතුපටලතො පට්ඨාය බහුපටලා උපාහනා. යථාහ – ''ගුණඞ්ගුණූපාහනාති චතුපටලතො පට්ඨාය වුච්චතී''ති (මහාව. අට්ඨ. 245). මජ්ඣිමදෙසෙ ගුණඞ්ගුණූපාහනා න වට්ටන්තීති යොජනා. **අන්තොආරාමෙති** එත්ථ පකරණතො ''සබ්බෙස''න්ති ලබ්භති, ගිලානානමිතරෙසඤ්ච සබ්බෙසන්ති අත්ථො. **සබ්බත්ථාපි චාති** අන්තොආරාමෙ, බහි චාති සබ්බත්ථාපි. **රොගිනොති** ගිලානස්ස වට්ටන්තීති යොජනා.

2653. පුටබද්ධා ඛල්ලකබද්ධාචාති පච්චෙකං යොජෙතබ්බං. විසෙසො පනෙතාසං **අට්ඨකථායමෙව** වුත්තො ''පුටබද්ධාති යොනකඋපාහනා වුච්චති, යා යාවජඞ්ඝතො සබ්බපාදං පටිච්ඡාදෙති. ඛල්ලකබද්ධාති පණ්හිපිධානත්ථං තලෙ ඛල්ලකං බන්ධිත්වා කතා''ති. **පාලිගුණ්ඨිමා** ච ''පලිගුණ්ඨිත්වා කතා, යා උපරි පාදමත්තමෙව පටිච්ඡාදෙති, න ජඞ්ඝ''න්ති **අට්ඨකථායං** දස්සිතාව. **තූලපුණ්ණාති** තූලපිචුනා පූරෙත්වා කතා.

සබ්බාව නීලා **සබ්බනීලා,** සා ආදි යාසං තා **සබ්බනීලාදයො. ආදි**-සද්දෙන මහානාමරත්තපරියන්තානං ගහණං. එතාසං සරූපං **අට්ඨකථායමෙව** වුත්තං ''නීලිකා උමාපුප්ඵවණ්ණා හොති, පීතිකා කණිකාරපුප්ඵවණ්ණා, ලොහිතිකා ජයසුමනපුප්ඵවණ්ණා, මඤ්ජිට්ඨිකා මඤ්ජිට්ඨවණ්ණා එව, කණ්හා අද්දාරිට්ඨකවණ්ණා, මහාරඞ්ගරත්තා සතපදිපිට්ඨිවණ්ණා, මහානාමරත්තා සම්භින්නවණ්ණා හොති පණ්ඩුපලාසවණ්ණා. **කුරුන්දියං** පන 'පදුමපුප්ඵවණ්ණා'ති වුත්ත''න්ති (මහාව. අට්ඨ. 246). **සබ්බනීලාදයොපි චාති අපි**-සද්දෙන නීලාදිවද්ධිකානං ගහණං.

2654. **චිත්‍රාති** විචිත්‍රා. **මෙණ්ඩවිසාණූපමවද්ධිකාති** මෙණ්ඩානං විසාණසදිසවද්ධිකා, කණ්ණිකට්ඨානෙ මෙණ්ඩසිඞ්ගසණ්ඨානෙ වද්ධෙ යොජෙත්වා කතාති අත්ථො. ''මෙණ්ඩවිසාණූපමවද්ධිකා''ති ඉදං අජවිසාණූපමවද්ධිකානං උපලක්ඛණං. **මොරස්ස පිඤ්ඡෙන පරිසිබ්බිතාති** තලෙසු වා වද්ධෙසු වා මොරපිඤ්ඡෙහි සුත්තකසදිසෙහි පරිසිබ්බිතා. උපාහනා න ච වට්ටන්තීති යොජනා.

2655. **මජ්ජාරාති** බිළාරා. **කාළකා** රුක්ඛකණ්ටකා. **ඌලූකා** පක්ඛිබිළාලා. **සීහාති** කෙසරසීහාදයො සීහා. **උද්දාති** චතුප්පදජාතිකා. **දීපි** සද්දලා. **අජිනස්සාති** එවංනාමිකස්ස. **පරික්ඛටාති** උපාහනපරියන්තෙ චීවරෙ අනුවාතං විය වුත්තප්පකාරං චම්මං යොජෙත්වා කතා.

2656. සචෙ ඊදිසා උපාහනා ලභන්ති, තාසං වළඤ්ජනප්පකාරං දස්සෙතුමාහ **''පුටාදිං අපනෙත්වා''**තිආදි. පුටාදිං සබ්බසො ඡින්දිත්වා වා අපනෙත්වා වා උපාහනා ධාරෙතබ්බාති යොජනා. එවමකත්වා ලද්ධනීහාරෙනෙව ධාරෙන්තස්ස දුක්කටං. යථාහ – ''එතාසු යං කිඤ්චි ලභිත්වා සචෙ තානි ඛල්ලකාදීනි අපනෙත්වා සක්කා හොන්ති වළඤ්ජිතුං, වළඤ්ජෙතබ්බා, තෙසු පන සති වළඤ්ජන්තස්ස දුක්කට''න්ති (මහාව. අට්ඨ. 246).

වණ්ණභෙදං තථා කත්වාති එත්ථ ‘‘එකදෙසෙනා’’ති සෙසො. ‘‘සබ්බසො වා’’ති ආහරිත්වා සබ්බසො වා එකදෙසෙන වා වණ්ණභෙදං කත්වා සබ්බනීලාදයො **උපාහනා** ධාරෙතබ්බාති යොජනා. තථා අකත්වා ධාරෙන්තස්ස දුක්කටං. යථාහ ‘‘එතාසු යං කිඤ්චි ලභිත්වා රජනං චොළකෙන පුඤ්ඡිත්වා වණ්ණං භින්දිත්වා ධාරෙතුං වට්ටති. අප්පමත්තකෙපි භින්නෙ වට්ටතියෙවා’’ති. නීලවද්ධිකාදයොපි වණ්ණභෙදං කත්වා ධාරෙතබ්බා.

2657. **තත්ථ** ඨානෙ පස්සාවපාදුකා, වච්චපාදුකා, ආචමනපාදුකාති තිස්සො පාදුකායො ඨපෙත්වා **සබ්බාපි පාදුකා** තාලපත්තිකාදිභෙදා සබ්බාපි සඞ්කමනීයා පාදුකා ධාරෙතුං න වට්ටන්තීති යොජනා.

2658. අතික්කන්තපමාණං උච්චාසයනසඞ්ඛාතං ආසන්දිඤ්චෙව පල්ලඞ්කඤ්ච සෙවමානස්ස දුක්කටන්ති යොජනා. **ආසන්දී** වුත්තලක්ඛණාව. **පල්ලඞ්කොති** පාදෙසු ආහරිමානි වාළරූපානි ඨපෙත්වා කතො, එකස්මිංයෙව දාරුම්හි කට්ඨකම්මවසෙන ඡින්දිත්වා කතානි අසංහාරිමානි තත්‍රට්ඨානෙව වාළරූපානි යස්ස පාදෙසු සන්ති, එවරූපො පල්ලඞ්කො කප්පතීති ‘‘ආහරිමෙනා’’ති ඉමිනාව දීපිතං. ‘‘අකප්පියරූපකතො අකප්පියමඤ්චො පල්ලඞ්කො’’ති හි **සාරසමාසෙ** වුත්තං.

2659. **ගොනකන්ති** දීඝලොමකමහාකොජවං. චතුරඞ්ගුලාධිකානි කිර තස්ස ලොමානි, කාළවණ්ණඤ්ච හොති. ‘‘චතුරඞ්ගුලතො ඌනකප්පමාණලොමො කොජවො වට්ටතී’’ති වදන්ති. **කුත්තකන්ති** සොළසන්නං නාටකිත්ථීනං ඨත්වා නච්චනයොග්ගං උණ්ණාමයත්ථරණං. **චිත්තන්ති** භිත්තිච්ඡිද්දාදිකවිචිත්‍රං උණ්ණාමයත්ථරණං. **පටිකන්ති** උණ්ණාමයං සෙතත්ථරණං. **පටලිකන්ති** ඝනපුප්ඵකං උණ්ණාමයං ලොහිතත්ථරණං, යො ‘‘ආමලකපත්තො’’තිපි වුච්චති.

එකන්තලොමින්ති උභතො උග්ගතලොමං උණ්ණාමයත්ථරණං. **විකතින්ති** සීහබ්‍යග්ඝාදිරූපවිචිත්‍රං උණ්ණාමයත්ථරණං. ‘‘එකන්තලොමීති එකතොදසං උණ්ණාමයත්ථරණ’’න්ති දීඝනිකා. **තූලිකන්ති** රුක්ඛතූලලතාතූලපොටකිතූලසඞ්ඛාතානං තිණ්ණං තූලානං අඤ්ඤතරපුණ්ණං පකතිතූලිකං. **උද්දලොමිකන්ති** එකතො උග්ගතලොමං උණ්ණාමයත්ථරණං. ‘‘උද්දලොමීති උභතොදසං උණ්ණාමයත්ථරණං. එකන්තලොමීති එකතොදසං උණ්ණාමයත්ථරණ’’න්ති (දී. නි. අට්ඨ. 1.15) **දීඝනිකායට්ඨකථායං** වුත්තං. **සාරසමාසෙ** පන ‘‘උද්දලොමීති එකතො උග්ගතපුප්ඵං. එකන්තලොමීති උභතො උග්ගතපුප්ඵ’’න්ති වුත්තං.

2660. **කට්ටිස්සන්ති** රතනපරිසිබ්බිතං කොසෙය්‍යකට්ටිස්සමයං පච්චත්ථරණං. ‘‘කොසෙය්‍යකට්ටිස්සමයන්ති කොසෙය්‍යකසටමය’’න්ති (දී. නි. ටී. 1.15) **ආචරියධම්මපාලත්ථෙරෙන** වුත්තං, කන්තිතකොසෙය්‍යපුටමයන්ති අත්ථො. **කොසෙය්‍යන්ති** රතනපරිසිබ්බිතං කොසියසුත්තමයං පච්චත්ථරණං. රතනපරිසිබ්බනරහිතං සුද්ධකොසෙය්‍යං පන වට්ටති.

දීඝනිකායට්ඨකථායං පනෙත්ථ ‘‘ඨපෙත්වා තූලිකං සබ්බානෙව ගොනකාදීනි රතනපරිසිබ්බිතානි න වට්ටන්තී’’ති (දී. නි. අට්ඨ. 1.15) වුත්තං. තත්ථ **‘‘ඨපෙත්වා තූලික’’**න්ති එතෙන රතනපරිසිබ්බනරහිතාපි තූලිකා න වට්ටතීති දීපෙති. **‘‘රතනපරිසිබ්බිතානි න වට්ටන්තී’’**ති ඉමිනා පන යානි රතනපරිසිබ්බිතානි, තානි භූමත්ථරණවසෙන යථානුරූපං මඤ්චාදීසු ච උපනෙතුං වට්ටතීති දීපිතන්ති වෙදිතබ්බං. එත්ථ ච විනයපරියායං පත්වා ගරුකෙ ඨාතබ්බත්තා ඉධ වුත්තනයෙනෙවෙත්ථ විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො. සුත්තන්තිකදෙසනායං පන ගහට්ඨානම්පි වසෙන වුත්තත්තා නෙසං සඞ්ගණ්හනත්ථං ‘‘ඨපෙත්වා තූලිකං…පෙ…. වට්ටන්තීති වුත්ත’’න්ති (දී. නි. අට්ඨ. 1.15) අපරෙ.

හත්ථිඅස්සරථත්ථරන්ති හත්ථිපිට්ඨෙ අත්ථරිතං අත්ථරණං හත්ථත්ථරණං නාම. අස්සරථත්ථරෙපි එසෙව නයො. **කදලිමිගපවර-පච්චත්ථරණකම්පි වාති** කදලිමිගචම්මං නාම අත්ථි, තෙන කතං පවරපච්චත්ථරණන්ති අත්ථො. තං කිර සෙතවත්ථස්ස උපරි කදලිමිගචම්මං පත්ථරිත්වා සිබ්බෙත්වා කරොන්ති. **පි**-සද්දෙන අජිනප්පවෙණී ගහිතා. **අජිනප්පවෙණී** නාම අජිනචම්මෙහි මඤ්චපමාණෙන සිබ්බෙත්වා කතා පවෙණී. තානි කිර චම්මානි සුඛුමතරානි, තස්මා දුපට්ටතිපට්ටානි කත්වා සිබ්බන්ති. තෙන වුත්තං ‘‘අජිනප්පවෙණී’’ති.

2661. **රත්තවිතානස්ස හෙට්ඨාති** කුසුම්භාදිරත්තස්ස ලොහිතවිතානස්ස හෙට්ඨා කප්පියපච්චත්ථරණෙහි අත්ථතං සයනාසනඤ්ච. කසාවරත්තවිතානස්ස පන හෙට්ඨා කප්පියපච්චත්ථරණෙන අත්ථතං වට්ටති. තෙනෙව වක්ඛති ‘‘හෙට්ඨා අකප්පියෙ’’තිආදි.

ද්විධා රත්තූපධානකන්ති සීසපස්සෙ, පාදපස්සෙ චාති උභතොපස්සෙ පඤ්ඤත්තරත්තබිම්බොහනවන්තඤ්ච සයනාසනං. ඉදං සබ්බං අකප්පියං පරිභුඤ්ජතො දුක්කටං හොති. ‘‘යං පන එකමෙව උපධානං උභොසු පස්සෙසු රත්තං වා හොති පදුමවණ්ණං වා විචිත්‍රං වා, සචෙ පමාණයුත්තං, වට්ටතී’’ති (මහාව. අට්ඨ. 254) **අට්ඨකථාවිනිච්ඡයො** එතෙනෙව බ්‍යතිරෙකතො වුත්තො හොති. ‘‘යෙභුය්‍යරත්තානිපි ද්වෙ බිම්බොහනානි න වට්ටන්තී’’ති **ගණ්ඨිපදෙ** වුත්තං. තෙනෙව යෙභුය්‍යෙන රත්තවිතානම්පි න වට්ටතීති විඤ්ඤායති.

එත්ථ ච කිඤ්චාපි **දීඝනිකායට්ඨකථායං** ‘‘අලොහිතකානි ද්වෙපි වට්ටන්තියෙව, තතො උත්තරි ලභිත්වා අඤ්ඤෙසං දාතබ්බානි, දාතුං අසක්කොන්තො මඤ්චෙ තිරියං අත්ථරිත්වා උපරි පච්චත්ථරණං දත්වා නිපජ්ජිතුම්පි ලභතී’’ති (දී. නි. අට්ඨ. 1.15) අවිසෙසෙන වුත්තං. **සෙනාසනක්ඛන්ධකසංවණ්ණනායං** පන ‘‘අගිලානස්ස සීසූපධානඤ්ච පාදූපධානඤ්චාති ද්වයමෙව වට්ටති, ගිලානස්ස බිබ්බොහනානි සන්ථරිත්වා උපරි පච්චත්ථරණං දත්වා නිපජ්ජිතුම්පි වට්ටතී’’ති (චූළව. අට්ඨ. 297) වුත්තත්තා ගිලානොයෙව මඤ්චෙ තිරියං අත්ථරිත්වා නිපජ්ජිතුං ලභතීති වෙදිතබ්බං.

2662. උද්ධං සෙතවිතානම්පි හෙට්ඨා අකප්පියෙ පච්චත්ථරණෙ සති න වට්ටතීති යොජනා. **තස්මි**න්ති අකප්පියපච්චත්ථරණෙ.

2663. **‘‘ඨපෙත්වා’’**ති ඉමිනා ආසන්දාදිත්තයස්ස වට්ටනාකාරො නත්ථීති දීපෙති. **සෙසං සබ්බ**න්ති ගොනකාදි ද්විධාරත්තුපධානකපරියන්තං සබ්බං. **ගිහිසන්තක**න්ති ගිහීනං සන්තකං තෙහියෙව පඤ්ඤත්තං, ඉමිනා පඤ්චසු සහධම්මිකෙසු අඤ්ඤතරෙන වා තෙසං ආණත්තියා වා පඤ්ඤත්තං න වට්ටතීති දීපෙති. **ලභතෙ**ති නිසීදිතුං ලභති.

2664. තං කත්ථ ලභතීති පදෙසනියමං දස්සෙතුමාහ **‘‘ධම්මාසනෙ’’**තිආදි. **ධම්මාසනෙ**ති එත්ථ **අට්ඨකථායං** ‘‘යදි ධම්මාසනෙ සඞ්ඝිකම්පි ගොනකාදිං භික්ඛූහි අනාණත්තා ආරාමිකාදයො සයමෙව පඤ්ඤාපෙන්ති චෙව නීහරන්ති ච, එතං ගිහිවිකතනීහාරං නාම. ඉමිනා ගිහිවිකතනීහාරෙන වට්ටතී’’ති (චූළව. අට්ඨ. 320; වි. සඞ්ග. අට්ඨ. පකිණ්ණකවිනිච්ඡයකථා 56 අත්ථතො සමානං) වුත්තං. **භත්තග්ගෙ වා**ති විහාරෙ නිසීදාපෙත්වා පරිවෙසනට්ඨානෙ වා භොජනසාලායං වා. අපිසද්දෙන ගිහීනං ගෙහෙපි තෙහි පඤ්ඤත්තෙ ගොනකාදිම්හි නිසීදිතුං අනාපත්තීති දීපෙති. **ධම්මාසනා**දිපදෙසනියමනෙන තතො අඤ්ඤත්ථ ගිහිපඤ්ඤත්තෙපි තත්ථ නිසීදිතුං න වට්ටතීති බ්‍යතිරෙකතො විඤ්ඤායති.

භූමත්ථරණකෙති එත්ථ ‘‘කතෙ’’ති සෙසො. **තත්ථා**ති සඞ්ඝිකෙ වා ගිහිසන්තකෙ වා ගොනකාදිම්හි සහධම්මිකෙහි අනාණත්තෙහි ගිහීහි එව භූමත්ථරණෙ කතෙ. **සයිතු**න්ති උපරි අත්තනො පච්චත්ථරණං දත්වා නිපජ්ජිතුං වට්ටති. **අපි**-සද්දෙන නිසීදිතුම්පි වාති සමුච්චිනොති. ‘‘භූමත්ථරණකෙ’’ති ඉමිනා ගිහීහි එව මඤ්චාදීසු සයනත්ථං අත්ථතෙ උපරි අත්තනො පච්චත්ථරණං දත්වා සයිතුං වා නිසීදිතුං වා න වට්ටතීති දීපෙති.

චම්මක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා.

හෙසජ්ජක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා

2665. ගහපතිස්ස භූමි, සම්මුතිභූමි, උස්සාවනන්තිකාභූමි, ගොනිසාදිභූමීති කප්පියභූමියො චතස්සො හොන්තීති වුත්තා භගවතාති යොජනා.

2666. කථං කප්පියං කත්තබ්බන්ති ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, චතස්සො කප්පියභූමියො උස්සාවනන්තිකං ගොනිසාදිකං ගහපතිං සම්මුති’’න්ති (මහාව. 295) එවං චතස්සො භූමියො උද්ධරිත්වා තාසං සාමඤ්ඤලක්ඛණං දස්සෙතුමාහ **‘‘සඞ්ඝස්සා’’**තිආදි. සඞ්ඝස්ස සන්තකං වාසත්ථාය කතං ගෙහං වා භික්ඛුනො සන්තකං වාසත්ථාය කතං ගෙහං වාති යොජනා. **කප්පියං කත්තබ්බ**න්ති කප්පියට්ඨානං කත්තබ්බං. **සහසෙය්‍යප්පහොනක**න්ති සබ්බච්ඡන්නපරිච්ඡන්නාදිලක්ඛණෙන සහසෙය්‍යාරහං.

2667. ඉදානි චතස්සොපි භූමියො සරූපතො දස්සෙතුමාහ **‘‘ඨපෙත්වා’’**තිආදි. භික්ඛුං ඨපෙත්වා අඤ්ඤෙහි කප්පියභූමියා අත්ථාය දින්නං වා තෙසං සන්තකං වා යං ගෙහං, ඉදං එව **ගහපති**භූමි නාමාති යොජනා.

2668. **යා** පන කුටි සඞ්ඝෙන **සම්මතා** ඤත්තිදුතියාය කම්මවාචාය, සා සම්මුතිකා නාම. තස්සා සම්මන්නනකාලෙ කම්මවාචං අවත්වා අපලොකනං වා කාතුං වට්ටතෙවාති යොජනා.

2669-70. පඨමඉට්ඨකාය වා පඨමපාසාණස්ස වා පඨමත්ථම්භස්ස වා **ආදි**-ග්ගහණෙන පඨමභිත්තිපාදස්ස වා ඨපනෙ **පරෙසු** මනුස්සෙසු උක්ඛිපිත්වා ඨපෙන්තෙසු සමන්තතො පරිවාරෙත්වා ‘‘කප්පියකුටිං කරොම, කප්පියකුටිං කරොමා’’ති අභික්ඛණං වදන්තෙහි ආමසිත්වා වා සයමෙව උක්ඛිපිත්වා වා ඉට්ඨකා **ඨපෙය්‍යා** පාසාණො වා ථම්භො වා භිත්තිපාදො වා ඨපෙය්‍යා ඨපෙතබ්බො, අයං උස්සාවනන්තිකා කුටීති යොජනා.

2671. **ඉට්ඨකාදිපතිට්ඨානන්**ති පඨමිට්ඨකාදීනං භූමියං පතිට්ඨානං. **වදත**න්ති ‘‘කප්පියකුටිං කරොම, කප්පියකුටිං කරොමා’’ති වදන්තානං. **සමකාලං තු වට්ටතී**ති එකකාලං වට්ටති, ඉමිනා ‘‘සචෙ හි අනිට්ඨිතෙ වචනෙ ථම්භො පතිට්ඨාති, අප්පතිට්ඨිතෙ වා තස්මිං වචනං නිට්ඨාති, අකතා හොති කප්පියකුටී’’ති (මහාව. අට්ඨ. 295) **අට්ඨකථාවිනිච්ඡයො** සූචිතො.

2672. ආරාමො සකලො අපරික්ඛිත්තො වා යෙභුය්‍යතො අපරික්ඛිත්තො වාති දුවිධොපි **විඤ්ඤූහි** විනයධරෙහි ‘‘ගොනිසාදී’’ති වුච්චති. පවෙසනිවාරණාභාවෙන පවිට්ඨානං ගුන්නං නිසජ්ජායොගතො තථා වුච්චතීති යොජනා.

2673. පයොජනං දස්සෙතුමාහ **‘‘එත්ථ පක්කඤ්චා’’**තිආදි. **ආමිස**න්ති පුරිමකාලිකද්වයං. ‘‘ආමිස’’න්ති ඉමිනා නිරාමිසං ඉතරකාලිකද්වයං අකප්පියකුටියං වුත්ථම්පි පක්කම්පි කප්පතීති දීපෙති.

2674-5. ඉමා කප්පියකුටියො කදා ජහිතවත්ථුකා හොන්තීති ආහ **‘‘උස්සාවනන්තිකා යා සා’’**තිආදි. යා උස්සාවනන්තිකා යෙසු ථම්භාදීසු අධිට්ඨිතා, සා තෙසු ථම්භාදීසු අපනීතෙසු තදඤ්ඤෙසුපි ථම්භාදීසු තිට්ඨතීති යොජනා.

සබ්බෙසු ථම්භාදීසු අපනීතෙසු සා ජහිතවත්ථුකා සියාති යොජනා. ගොනිසාදිකුටි **පරික්ඛිත්තා** වතිආදීහි ජහිතවත්ථුකා සියා. **පරික්ඛිත්තාති** ච ‘‘ආරාමො පන උපඩ්ඪපරික්ඛිත්තොපි බහුතරං පරික්ඛිත්තොපි පරික්ඛිත්තොයෙව නාමා’’ති (මහාව. අට්ඨ. 295) **කුරුන්දිමහාපච්චරියාදීසු** වුත්තත්තා න කෙවලං සබ්බපරික්ඛිත්තාව, උපඩ්ඪපරික්ඛිත්තාපි යෙභුය්‍යපරික්ඛිත්තාපි ගහෙතබ්බා.

සෙසාති ගහපතිසම්මුතිකුටියො. **ඡදනනාසතො** ජහිතවත්ථුකා සියුන්ති යොජනා. **ඡදනනාසතො**ති එත්ථ ‘‘ගොපානසිමත්තං ඨපෙත්වා’’ති සෙසො. සචෙ ගොපානසීනං උපරි එකම්පි පක්ඛපාසමණ්ඩලං අත්ථි, රක්ඛති. යත්‍ර පනිමා චතස්සොපි කප්පියභූමියො නත්ථි, තත්ථ කිං කාතබ්බං? අනුපසම්පන්නස්ස දත්වා තස්ස සන්තකං කත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං.

2676. භික්ඛුං ඨපෙත්වා අඤ්ඤෙසං හත්ථතො පටිග්ගහො ච තෙසං සන්නිධි ච තෙසං අන්තොවුත්ථඤ්ච භික්ඛුස්ස වට්ටතීති යොජනා.

2677. භික්ඛුස්ස සන්තකං සඞ්ඝිකම්පි වා අකප්පියභූමියං සහසෙය්‍යප්පහොනකෙ ගෙහෙ අන්තොවුත්ථඤ්ච අන්තොපක්කඤ්ච භික්ඛුස්ස න වට්ටති. භික්ඛුනියා සන්තකං සඞ්ඝිකම්පි වා අකප්පියභූමියං සහසෙය්‍යප්පහොනකෙ ගෙහෙ අන්තොවුත්ථඤ්ච අන්තොපක්කඤ්ච භික්ඛුනියා න වට්ටතීති එවං **උභින්නං** භික්ඛුභික්ඛුනීනං න වට්ටතීති යොජනා.

2678. **අකප්පකුටියාති** අකප්පියකුටියා, ‘‘අකප්පියභූමියං සහසෙය්‍යප්පහොනකෙ ගෙහෙ’’ති **අට්ඨකථායං** වුත්තාය අකප්පියභූමියාති අත්ථො. **ආදි**-සද්දෙන නවනීතතෙලමධුඵාණිතානං ගහණං.

2679. **තෙහෙව** අන්තොවුත්ථෙහි **සප්පිආදීහි** සත්තාහකාලිකෙහි සහ භික්ඛුනා පක්කං තං යාවජීවිකං නිරාමිසං සත්තාහං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතෙවාති යොජනා.

2680. **පක්කං** සාමංපක්කං **තං** යාවජීවිකං සචෙ ආමිසසංසට්ඨං පරිභුඤ්ජති, අන්තොවුත්ථඤ්ච භුඤ්ජති, කිඤ්ච භියො සාමංපක්කඤ්ච භුඤ්ජතීති යොජනා. යාවජීවිකස්ස ආමිසසංසට්ඨස්ස ආමිසගතිකත්තා **‘‘අන්තොවුත්ථ’’**න්ති වුත්තං.

2682. උදකං **න හොති කාලිකං** චතූසු කාලිකෙසු අසඞ්ගහිතත්තා.

2683. **තිකාලිකා** යාවකාලිකා යාමකාලිකා සත්තාහකාලිකාති තයො කාලිකා පටිග්ගහවසෙනෙව අත්තනො අත්තනො කාලං අතික්කමිත්වා භුත්තා දොසකරා හොන්ති, තතියං සත්තාහාතික්කමෙ නිස්සග්ගියපාචිත්තියවත්ථුත්තා අභුත්තම්පි දොසකරන්ති යොජනා.

‘‘භුත්තා දොසකරා’’ති ඉමිනා පුරිමකාලිකද්වයං පටිග්ගහෙත්වා කාලාතික්කමනමත්තෙන ආපත්තියා කාරණං න හොති, භුත්තමෙව හොති. සත්තාහකාලිකං කාලාතික්කමෙන අපරිභුත්තම්පි ආපත්තියා කාරණං හොතීති දීපෙති. තෙසු සත්තාහකාලිකෙයෙව විසෙසං දස්සෙතුමාහ **‘‘අභුත්තං තතියම්පි වා’’**ති. **වා**-සද්දො **තු**-සද්දත්ථෙ. යාවජීවිකං පන පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවං පරිභුඤ්ජියමානං ඉතරකාලිකසංසග්ගං විනා දොසකරං න හොතීති න ගහිතං.

2684. අම්බාදයො සද්දා රුක්ඛානං නාමභූතා තංතංඵලෙපි වත්තමානා ඉධ උපචාරවසෙන තජ්ජෙ පානකෙ වුත්තා, තෙනෙවාහ **‘‘පානකං මත’’**න්ති. **චොචං** අට්ඨිකකදලිපානං. **මොචං** ඉතරකදලිපානං. **මධූති** මුද්දිකඵලානං රසං. **මුද්දිකාති** සීතොදකෙ මද්දිතානං මුද්දිකඵලානං පානං. ‘‘සාලූකපානන්ති රත්තුප්පලනීලුප්පලාදීනං සාලූකෙ මද්දිත්වා කතපාන’’න්ති **පාළියං, අට්ඨකථාය** (මහාව. අට්ඨ. 300) ච සාලූක-සද්දස්ස දීඝවසෙන සංයොගදස්සනතො **‘‘සාලු ඵාරුසකඤ්චා’’**ති ගාථාබන්ධවසෙන රස්සො කතො.

සාලූකං කුමුදුප්පලානං ඵලරසං. **බුද්ධසික්ඛාවණ්ණනායං** පන ‘‘සාලූකපානං නාම රත්තුප්පලනීලුප්පලාදීනං කිඤ්ජක්ඛරෙණූහි කතපාන’’න්ති වුත්තං. ‘‘ඵාරුසක’න්තිආදීසු එකො රුක්ඛො’’ති **ගණ්ඨිපදෙ** වුත්තං. තස්ස ඵලරසො **ඵාරුසකං** නාම. එතෙසං අට්ඨන්නං ඵලානං රසො උදකසම්භින්නො වට්ටති, සීතුදකෙ මද්දිතො පසන්නො නික්කසටොව වට්ටති, උදකෙන පන අසම්භින්නො රසො යාවකාලිකො.

2685. **ඵලන්ති** අම්බාදිඵලං. **සවත්ථුකපටිග්ගහොති** පානවත්ථුකානං ඵලානං පටිග්ගහො. වසති එත්ථ පානන්ති **වත්ථු,** ඵලං, වත්ථුනා සහ වට්ටතීති **සවත්ථුකං,** පානං, සවත්ථුකස්ස පටිග්ගහො සවත්ථුකපටිග්ගහො. සවත්ථුකස්ස පටිග්ගහං නාම වත්ථුපටිග්ගහණමෙවාති කත්වා වුත්තං ‘‘පානවත්ථුකානං ඵලානං පටිග්ගහො’’ති.

2686. ‘‘සුකොට්ටෙත්වා’’ති වුච්චමානත්තා **‘‘අම්බපක්ක’’**න්ති ආමකමෙව අම්බඵලං වුච්චති . **උදකෙති** සීතොදකෙ. **පරිස්සවං** පරිස්සාවිතං. **කත්වාති** මධුආදීහි අභිසඞ්ඛරිත්වා. යථාහ – ‘‘තදහුපටිග්ගහිතෙහි මධුසක්කරකප්පූරාදීහි යොජෙත්වා කාතබ්බ’’න්ති (මහාව. අට්ඨ. 300). **පාතුං වට්ටතීති** එත්ථ විනිච්ඡයො ‘‘එවං කතං පුරෙභත්තමෙව කප්පති, අනුපසම්පන්නෙහි කතං ලභිත්වා පන පුරෙභත්තං පටිග්ගහිතං පුරෙභත්තං සාමිසපරිභොගෙනාපි වට්ටති, පච්ඡාභත්තං නිරාමිසපරිභොගෙන යාව අරුණුග්ගමනා වට්ටතියෙව. එස නයො සබ්බපානෙසූ’’ති **අට්ඨකථායං** වුත්තො.

2687. **සෙසපානකෙසුපීති** ජම්බුපානකාදීසුපි.

2688. උච්ඡුරසො අන්තොගධත්තා ඉධ වුත්තො, න පන යාමකාලිකත්තා, සො පන සත්තාහකාලිකොයෙව.

2689. **මධුකස්ස රසන්ති** මධුකපුප්ඵස්ස රසං. එත්ථ මධුකපුප්ඵරසො අග්ගිපාකො වා හොතු ආදිච්චපාකො වා, පච්ඡාභත්තං න වට්ටති. පුරෙභත්තම්පි යං පානං ගහෙත්වා මජ්ජං කරොන්ති, සො ආදිතො පට්ඨාය න වට්ටති. මධුකපුප්ඵං පන අල්ලං වා සුක්ඛං වා භජ්ජිතං වා තෙන කතඵාණිතං වා යතො පට්ඨාය මජ්ජං න කරොන්ති, තං සබ්බං පුරෙභත්තං වට්ටති.

පක්කඩාකරසන්ති පක්කස්ස යාවකාලිකස්ස රසං. සබ්බො පත්තරසො යාමකාලිකො වුත්තොති යොජනා. **අට්ඨකථායං** ‘‘යාවකාලිකපත්තානඤ්හි පුරෙභත්තංයෙව රසො කප්පතී’’ති (මහාව. අට්ඨ. 300) ඉමමෙව සන්ධාය වුත්තං.

2690. සානුලොමානං සත්තන්නං ධඤ්ඤානං ඵලජං රසං ඨපෙත්වා සබ්බො ඵලජො රසො **විකාලෙ** යාමසඤ්ඤිතෙ අනුලොමතො පරිභුඤ්ජිතුං අනුඤ්ඤාතොති යොජනා.

2691. යාවකාලිකපත්තානං සීතුදකෙ මද්දිත්වා කතො රසොපි අපක්කො, ආදිච්චපාකොපි විකාලෙ පන වට්ටතීති යොජනා.

2692-3. සත්තධඤ්ඤානුලොමානි සරූපතො දස්සෙතුමාහ **"තාලඤ්චනාළිකෙරඤ්චා"**තිආදි. **අපරණ්ණං** මුග්ගාදි. **"සත්තධඤ්ඤානුලොමික"**න්ති ඉමිනා එතෙසං රසො යාවකාලිකො යාමකාලසඞ්ඛාතෙ විකාලෙ පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටතීති දස්සෙති.

2695. එවමාදීනං ඛුද්දකානං ඵලානං රසො පන අට්ඨපානානුලොමත්තා **අනුලොමිකෙ** යාමකාලිකානුලොමිකෙ **නිද්දිට්ඨො** කථිතොති යොජනා.

2696. **ඉධ** ඉමස්මිං ලොකෙ සානුලොමස්ස ධඤ්ඤස්ස ඵලජං රසං ඨපෙත්වා අයාමකාලිකො අඤ්ඤො ඵලරසො නත්ථීති යොජනා, සබ්බො යාමකාලිකොයෙවාති දීපෙති.

භෙසජ්ජක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා.

කඨිනක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා

2697. වුත්ථවස්සානං පුරිමිකාය වස්සං උපගන්ත්වා යාව මහාපවාරණා, තාව රත්තිච්ඡෙදං අකත්වා වුත්ථවස්සානං **භික්ඛූනං** එකස්ස වා ද්වින්නං තිණ්ණං චතුන්නං පඤ්චන්නං අතිරෙකානං වා භික්ඛූනං **පඤ්චන්නං ආනිසංසානං** වක්ඛමානානං අනාමන්තචාරාදීනං පඤ්චන්නං ආනිසංසානං පටිලාභ**කාරණා මුනිපුඞ්ගවො** සබ්බෙසං අගාරිකාදිමුනීනං සකලගුණගණෙහි උත්තමො භගවා කඨිනත්ථාරං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, වස්සංවුත්ථානං භික්ඛූනං කඨිනං අත්ථරිතු''න්ති (මහාව. 306) **අබ්‍රවි** කථෙසීති යොජනා.

එත්ථායං විනිච්ඡයො – ''කඨිනත්ථාරං කෙ ලභන්ති, කෙ න ලභන්තීති? ගණනවසෙන තාව පච්ඡිමකොටියා පඤ්ච ජනා ලභන්ති, උද්ධං සතසහස්සම්පි, පඤ්චන්නං හෙට්ඨා න ලභන්තී''ති (මහාව. අට්ඨ. 306) ඉදං **අට්ඨකථාය** අත්ථාරකස්ස භික්ඛුනො සඞ්ඝස්ස කඨිනදුස්සදානකම්මං සන්ධාය වුත්තං. ''වුත්ථවස්සවසෙන පුරිමිකාය වස්සං උපගන්ත්වා පඨමපවාරණාය පවාරිතා ලභන්ති, ඡින්නවස්සා වා පච්ඡිමිකාය උපගතා වා න ලභන්ති. අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ වුත්ථවස්සාපි න ලභන්තීති මහාපච්චරියං වුත්ත''න්ති (මහාව. අට්ඨ. 306) ඉදං **අට්ඨකථාය** ආනිසංසලාභං සන්ධාය වුත්තං, න කම්මං.

ඉදානි තදුභයං විභජිත්වා දස්සෙති –

> ''පුරිමිකාය උපගතානං පන සබ්බෙ ගණපූරකා හොන්ති, ආනිසංසං න ලභන්ති, ආනිසංසො ඉතරෙසංයෙව හොති. සචෙ පුරිමිකාය උපගතා චත්තාරො වා හොන්ති, තයො වා ද්වෙ වා එකො වා, ඉතරෙ ගණපූරකෙ කත්වා කඨිනං අත්ථරිතබ්බං. අථ චත්තාරො භික්ඛූ උපගතා, එකො පරිපුණ්ණවස්සො සාමණෙරො, සො චෙ පච්ඡිමිකාය උපසම්පජ්ජති, ගණපූරකො චෙව හොති, ආනිසංසඤ්ච ලභති . තයො භික්ඛූ ද්වෙ සාමණෙරා, ද්වෙ භික්ඛූ තයො සාමණෙරා, එකො භික්ඛු චත්තාරො සාමණෙරාති එත්ථාපි එසෙව නයො. සචෙ පුරිමිකාය උපගතා කඨිනත්ථාරකුසලා න හොන්ති, අත්ථාරකුසලා ඛන්ධකභාණකත්ථෙරා පරියෙසිත්වා ආනෙතබ්බා, කම්මවාචං සාවෙත්වා කඨිනං අත්ථරාපෙත්වා දානඤ්ච භුඤ්ජිත්වා ගමිස්සන්ති, ආනිසංසො පන ඉතරෙසංයෙව හොතී''ති (මහාව. අට්ඨ. 306).

කඨිනං කෙන දින්නං වට්ටතීති? යෙන කෙනචි දෙවෙන වා මනුස්සෙන වා පඤ්චන්නං වා සහධම්මිකානං අඤ්ඤතරෙන දින්නං වට්ටති. කඨිනදායකස්ස වත්තං අත්ථි, සචෙ සො තං අජානන්තො පුච්ඡති ''භන්තෙ, කථං කඨිනං දාතබ්බ''න්ති, තස්ස එවං ආචික්ඛිතබ්බං ''තිණ්ණං චීවරානං අඤ්ඤතරප්පහොනකං සූරියුග්ගමනසමයෙ වත්ථං 'කඨිනචීවරං දෙමා'ති දාතුං වට්ටති, තස්ස පරිකම්මත්ථං එත්තකා නාම සූචියො, එත්තකං සුත්තං, එත්තකං රජනං, පරිකම්මං කරොන්තානං එත්තකානං භික්ඛූනං යාගුභත්තඤ්ච දාතුං වට්ටතී''ති.

කඨිනත්ථාරකෙනාපි ධම්මෙන සමෙන උප්පන්නං කඨිනං අත්ථරන්තෙන වත්තං ජානිතබ්බං. තන්තවායගෙහතො හි ආහතසන්තානෙනෙව ඛලිමක්ඛිතසාටකොපි න වට්ටති, මලීනසාටකොපි න වට්ටති, තස්මා කඨිනත්ථාරසාටකං ලභිත්වා සුද්ධං ධොවිත්වා සූචිආදීනි චීවරකම්මුපකරණානි සජ්ජෙත්වා බහූහි භික්ඛූහි සද්ධිං තදහෙව සිබ්බිත්වා නිට්ඨිතසූචිකම්මං රජිත්වා කප්පබින්දුං දත්වා කඨිනං අත්ථරිතබ්බං. සචෙ තස්මිං අනත්ථතෙයෙව අඤ්ඤො කඨිනසාටකං අත්ථරිතබ්බකං ආහරති, අඤ්ඤානි ච බහූනි කඨිනානිසංසවත්ථානි දෙති, යො ආනිසංසං බහුං දෙති, තස්ස සන්තකෙනෙව අත්ථරිතබ්බං. ඉතරො යථා තථා ඔවදිත්වා සඤ්ඤාපෙතබ්බො.

කඨිනං පන කෙන අත්ථරිතබ්බං? යස්ස සඞ්ඝො කඨිනචීවරං දෙති. සඞ්ඝෙන පන කස්ස දාතබ්බං? යො ජිණ්ණචීවරො හොති. සචෙ බහූ ජිණ්ණචීවරා හොන්ති, වුඩ්ඪස්ස දාතබ්බං. වුඩ්ඪෙසුපි යො මහාපරිවාරො තදහෙව චීවරං කත්වා අත්ථරිතුං සක්කොති, තස්ස දාතබ්බං. සචෙ වුඩ්ඪො න සක්කොති, නවකතරො සක්කොති, තස්ස දාතබ්බං. අපි ච සඞ්ඝෙන මහාථෙරස්ස සඞ්ගහං කාතුං වට්ටති, තස්මා ''තුම්හෙ, භන්තෙ, ගණ්හථ, මයං කත්වා දස්සාමා''ති වත්තබ්බං.

තීසු චීවරෙසු යං ජිණ්ණං හොති, තදත්ථාය දාතබ්බං. පකතියා දුපට්ටචීවරස්ස දුපට්ටත්ථායෙව දාතබ්බං. සචෙපිස්ස එකපට්ටචීවරං ඝනං හොති, කඨිනසාටකො ච පෙලවො, සාරුප්පත්ථාය දුපට්ටප්පහොනකමෙව දාතබ්බං. ''අහං අලභන්තො එකපට්ටං පාරුපාමී''ති වදන්තස්සාපි දුපට්ටං දාතුං වට්ටති. යො පන ලොභපකතිකො හොති, තස්ස න දාතබ්බං. තෙනාපි කඨිනං අත්ථරිත්වා ''පච්ඡා විසිබ්බිත්වා ද්වෙ චීවරානි කරිස්සාමී''ති න ගහෙතබ්බං.

යස්ස පන දියාති, තස්ස –

> ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, ඉදං සඞ්ඝස්ස කඨිනදුස්සං උප්පන්නං, යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො ඉමං කඨිනදුස්සං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො දදෙය්‍ය කඨිනං අත්ථරිතුං, එසා ඤත්ති.

‘‘සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, ඉදං සඞ්ඝස්ස කඨිනදුස්සං උප්පන්නං, සඞ්ඝො ඉමං කඨිනදුස්සං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො දෙති කඨිනං අත්ථරිතුං, යස්සායස්මතො ඛමති ඉමස්ස කඨිනදුස්සස්ස ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො දානං කඨිනං අත්ථරිතුං, සො තුණ්හස්ස, යස්ස නක්ඛමති, සො භාසෙය්‍ය.

‘‘දින්නං ඉදං සඞ්ඝෙන කඨිනදුස්සං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො කඨිනං අත්ථරිතුං, ඛමති සඞ්ඝස්ස, තස්මා තුණ්හී, එවමෙතං ධාරයාමී’’ති (මහාව. 307) –

එවං ඤත්තිදුතියාය කම්මවාචාය දාතබ්බන්ති එවං දින්නං.

2698-9. **න උල්ලිඛිතමත්තාදි-චතුවීසතිවජ්ජිතන්ති පාළියං** ආගතෙහි ‘‘න උල්ලිඛිතමත්තෙන අත්ථතං හොති කඨින’’න්ති (මහාව. 308) උල්ලිඛිතමත්තාදීහි චතුවීසතියා ආකාරෙහි වජ්ජිතං. **චීවරන්ති** ‘‘අහතෙන අත්ථතං හොති කඨින’’න්ති (මහාව. 309) **පාළියං** ආගතානං සොළසන්නං ආකාරානං අඤ්ඤතරෙන යුත්තං කතපරියොසිතං දින්නං කප්පබින්දුං තිණ්ණං චීවරානං අඤ්ඤතරචීවරං. තෙ පන චතුවීසති ආකාරා, සොළසාකාරා ච **පාළිතො** (මහාව. 308), **අට්ඨකථාතො** (මහාව. අට්ඨ. 308) ච ගහෙතබ්බා. ගන්ථගාරවපරිහාරත්ථමිධ න වුත්තා.

භික්ඛුනා වක්ඛමානෙ අට්ඨධම්මෙ ජානන්තෙන අත්ථාරකෙන **ආදාය** ගහෙත්වා **පුරාණකං** අත්තනා පරිභුඤ්ජියමානං අත්ථරිතබ්බචීවරෙන එකනාමකං පුරාණචීවරං **උද්ධරිත්වා** පච්චුද්ධරිත්වා **නවං** අත්ථරිතබ්බං චීවරං **අධිට්ඨහිත්වා** පුරාණපච්චුද්ධටචීවරස්ස නාමෙන අධිට්ඨහිත්වාව තං අන්තරවාසකං චෙ, ‘‘ඉමිනා අන්තරවාසකෙන කඨිනං අත්ථරාමී’’ඉති වචසා වත්තබ්බන්ති යොජනා. සචෙ උත්තරාසඞ්ගො හොති, ‘‘ඉමිනා උත්තරාසඞ්ගෙන කඨිනං අත්ථරාමී’’, සචෙ සඞ්ඝාටි හොති, ‘‘ඉමාය සඞ්ඝාටියා කඨිනං අත්ථරාමී’’ති වත්තබ්බං.

2700-1. ඉච්චෙවං තික්ඛත්තුං වුත්තෙ කඨිනං අත්ථතං හොතීති යොජනා. **තෙන පන භික්ඛුනා** නවකෙන කඨිනචීවරං **ආදාය** සඞ්ඝං උපසඞ්කම්ම ‘‘අත්ථතං, භන්තෙ, සඞ්ඝස්ස කඨිනං, ධම්මිකො කඨිනත්ථාරො, අනුමොදථ’’ඉති වත්තබ්බන්ති යොජනා.

2702. අනුමොදකෙසු ච ථෙරෙහි ‘‘අත්ථතං, ආවුසො, සඞ්ඝස්ස කඨිනං, ධම්මිකො කඨිනත්ථාරො, අනුමොදාමා’’ති වත්තබ්බං, නවෙන පන ‘‘අත්ථතං, භන්තෙ, සඞ්ඝස්ස කඨිනං, ධම්මිකො කඨිනත්ථාරො, අනුමොදාමී’’ති ඉති පුන **ඊරයෙ** කථෙය්‍යාති යොජනා. ගාථාය පන අනුමොදනපාඨස්ස අත්ථදස්සනමුඛෙන **‘‘සුඅත්ථතං තයා භන්තෙ’’**ති වුත්තං, න පාඨක්කමදස්සනවසෙනාති වෙදිතබ්බං.

අත්ථාරකෙසු ච අනුමොදකෙසු ච නවෙහි වුඩ්ඪානං වචනක්කමො වුත්තො, වුඩ්ඪෙහි නවානං වචනක්කමො පන තදනුසාරෙන යථාරහං යොජෙත්වා වත්තබ්බොති ගාථාසු න වුත්තොති වෙදිතබ්බො. අත්ථාරකෙන ථෙරෙන වා නවෙන වා ගණපුග්ගලානං වචනක්කමො ච ගණපුග්ගලෙහි අත්ථාරකස්ස වචනක්කමො ච වුත්තනයෙන යථාරහං යොජෙතුං සක්කාති න වුත්තො.

එවං අත්ථතෙ පන කඨිනෙ සචෙ කඨිනචීවරෙන සද්ධිං ආභතං ආනිසංසං දායකා ‘‘යෙන අම්හාකං කඨිනං ගහිතං, තස්සෙව ච දෙමා’’ති දෙන්ති, භික්ඛුසඞ්ඝො අනිස්සරො. අථ අවිචාරෙත්වාව දත්වා ගච්ඡන්ති, භික්ඛුසඞ්ඝො ඉස්සරො. තස්මා සචෙ කඨිනත්ථාරකස්ස සෙසචීවරානිපි දුබ්බලානි හොන්ති, සඞ්ඝෙන අපලොකෙත්වා තෙසම්පි අත්ථාය වත්ථානි දාතබ්බානි, කම්මවාචාය පන එකායෙව වට්ටති. අවසෙසෙ කඨිනානිසංසෙ බලවවත්ථානි වස්සාවාසිකඨිතිකාය දාතබ්බානි, ඨිතිකාය අභාවෙ ථෙරාසනතො පට්ඨාය දාතබ්බානි, ගරුභණ්ඩං න භාජෙතබ්බං. සචෙ පන එකසීමාය බහූ විහාරා හොන්ති, සබ්බෙ භික්ඛූ සන්නිපාතෙත්වා එකත්ථ කඨිනං අත්ථරිතබ්බං, විසුං විසුං අත්ථරිතුං න වට්ටති.

2703. **‘‘කඨිනස්ස ච කිං මූල’’**න්තිආදීනි සයමෙව විවරිස්සති.

2706. අට්ඨධම්මුද්දෙසගාථාය පුබ්බකිච්චං **පුබ්බ**-වචනෙනෙව උත්තරපදලොපෙන වුත්තං. තෙනෙව වක්ඛති ‘‘පුබ්බකිච්චන්ති වුච්චතී’’ති. ‘‘පච්චුද්ධාර’’ඉති වත්තබ්බෙ **‘‘පච්චුද්ධර’’**ඉති ගාථාබන්ධවසෙන රස්සො. තෙනෙව වක්ඛති **‘‘පච්චුද්ධාරො’’**ති. අධිට්ඨහනං **අධිට්ඨානං**. පච්චුද්ධාරො ච අධිට්ඨානඤ්ච **පච්චුද්ධරාධිට්ඨානා**. ඉතරීතරයොගෙන ද්වන්දසමාසො. **අත්ථාරොති** එත්ථ ‘‘කඨිනත්ථාරො’’ති පකරණතො ලබ්භති.

‘‘මාතිකා’’ති ඉමිනා ‘‘අට්ඨ කඨිනුබ්භාරමාතිකා’’ති පකරණතො විඤ්ඤායති. යථාහ – ‘‘අට්ඨිමා, භික්ඛවෙ, මාතිකා කඨිනස්ස උබ්භාරාය’’ති (මහාව. 310). **මාතිකාති** මාතරො ජනෙත්තියො, කඨිනුබ්භාරං එතා අට්ඨ ජනෙන්තීති අත්ථො. **උද්ධාරොති** කඨිනස්ස උද්ධාරො. **ආනිසංසාති** එත්ථ ‘‘කඨිනස්සා’’ති පකරණතො ලබ්භති. කඨිනස්ස ආනිසංසාති **ඉමෙ අට්ඨ** ධම්මාති යොජනා. යථාහ ‘‘අත්ථතකඨිනානං වො, භික්ඛවෙ, පඤ්ච කප්පිස්සන්තී’’තිආදි (මහාව. 306). **‘‘ආනිසංසෙනා’’**තිපි පාඨො. ආනිසංසෙන සහ ඉමෙ අට්ඨ ධම්මාති යොජනා.

2707. ''න උල්ලිඛිතමත්තාදි-චතුවීසතිවජ්ජිත''න්තිආදිනා කඨිනං අත්ථරිතුං කතපරියොසිතං චීවරං වෙ ලද්ධං, තත්ථ පටිපජ්ජනවිධිං දස්සෙත්වා සචෙ අකතසිබ්බනාදිකම්මං වත්ථමෙව ලද්ධං, තත්ථ පටිපජ්ජනවිධිං පුබ්බකිච්චවසෙන දස්සෙතුමාහ **''ධොවන''**න්තිආදි. තත්ථ **ධොවනන්ති** කඨිනදුස්සස්ස සෙතභාවකරණං. **විචාරොති** ''පඤ්චකං වා සත්තකං වා නවකං වා එකාදසකං වා හොතූ''ති විචාරණං. **ඡෙදනන්ති** යථාවිචාරිතස්ස වත්ථස්ස ඡෙදනං. **බන්ධනන්ති** මොඝසුත්තකාරොපනං. **සිබ්බනන්ති** සබ්බසූචිකම්මං. **රජනන්ති** රජනකම්මං. **කප්පන්ති** කප්පබින්දුදානං. **''පුබ්බකිච්ච''න්ති වුච්චති** ඉදං සබ්බං කඨිනත්ථාරස්ස පඨමමෙව කත්තබ්බත්තා.

2708. **අන්තරවාසකොති** එත්ථ **ඉති**-සද්දො ලුත්තනිද්දිට්ඨො. සඞ්ඝාටි, උත්තරාසඞ්ගො, අථො අන්තරවාසකොති එසමෙව තු පච්චුද්ධාරොපි අධිට්ඨානම්පි අත්ථාරොපි වුත්තොති යොජනා.

2709. අට්ඨමාතිකා (මහාව. 310-311; පරි. 415; මහාව. අට්ඨ. 310-311) දස්සෙතුමාහ **''පක්කමනඤ්චා''**තිආදි. පක්කමනං අන්තො එතස්සාති පක්කමනන්තිකාති වත්තබ්බෙ උත්තරපදලොපෙන ''පක්කමන''න්ති වුත්තං. එස නයො සබ්බත්ථ. **අට්ඨිමාති** එත්ථ ''මාතිකා''ති පකරණතො ලබ්භති. ඉමා අට්ඨ මාතිකාති යොජනා.

2710. උද්දෙසානුක්කමෙන නිද්දිසිතුමාහ **''කතචීවරමාදායා''**තිආදි. **''කතචීවරමාදායා''**ති ඉමිනා චීවරපලිබොධුපච්ඡෙදො දස්සිතො. **''ආවාසෙ නිරපෙක්ඛකො''**ති ඉමිනා දුතියො ආවාසපලිබොධුපච්ඡෙදො දස්සිතො. එත්ථ සබ්බවාක්‍යෙසු ''අත්ථතකඨිනො යො භික්ඛු සචෙ පක්කමති''ති සෙසො. **අතික්කන්තාය සීමායාති** විහාරසීමාය අතික්කන්තාය. **හොති පක්කමනන්තිකාති** එත්ථ ''තස්ස භික්ඛුනො''ති සෙසො, තස්ස භික්ඛුනො පක්කමනන්තිකා නාම මාතිකා හොතීති අත්ථො.

2711-2. ආනිසංසං නාම වුත්ථවස්සෙන ලද්ධං අකතසූචිකම්මවත්ථං. තෙනෙව වක්ඛති ''කරොතී''තිආදි. **''විහාරෙ අනපෙක්ඛකො''**ති ඉමිනා එත්ථ පඨමං ආවාසපලිබොධුපච්ඡෙදො දස්සිතො. සුඛවිහරණං පයොජනමස්සාති **සුඛවිහාරිකො,** විහාරොති. **තත්ථ** තස්මිං විහාරෙ විහරන්තොව තං චීවරං යදි කරොති, තස්මිං චීවරෙ නිට්ඨිතෙ **නිට්ඨානන්තා** නිට්ඨානන්තිකාති වුච්චතීති යොජනා. **''නිට්ඨිතෙචීවරෙ''**ති ඉමිනා චීවරපලිබොධුපච්ඡෙදො දස්සිතො.

2713. **තමස්සමන්ති** තං වුත්ථවස්සාවාසං. **ධුරනික්ඛෙපෙති** උභයධුරනික්ඛෙපවසෙන චිත්තප්පවත්තක්ඛණෙ. **සන්නිට්ඨානං** නාම ධුරනික්ඛෙපො. එත්ථ පලිබොධද්වයස්ස එකක්ඛණෙයෙව උපච්ඡෙදො **අට්ඨකථායං** වුත්තො ''සන්නිට්ඨානන්තිකෙ ද්වෙපි පලිබොධා 'නෙවිමං චීවරං කාරෙස්සං, න පච්චෙස්ස'න්ති චින්තිතමත්තෙයෙව එකතො ඡිජ්ජන්තී''ති (මහාව. අට්ඨ. 311).

2714. **කඨිනච්ඡාදනන්ති** කඨිනානිසංසං චීවරවත්ථුං. **න පච්චෙස්සන්ති** න පච්චාගමිස්සාමි. **කරොන්තස්සෙවාති** එත්ථ ''චීවර''න්ති පකරණතො ලබ්භති. **''කඨිනච්ඡාදන''**න්ති ඉදං වා සම්බන්ධනීයං. **කරොන්තස්සාති** අනාදරෙ සාමිවචනං. **නට්ඨන්ති** චොරෙහි හටත්තා වා උපචිකාදීහි ඛාදිතත්තා වා නට්ඨං. **දඩ්ඪං වාති** අග්ගිනා දඩ්ඪං වා. **නාසනන්තිකාති** එවං චීවරස්ස නාසනන්තෙ ලබ්භමානා අයං මාතිකා නාසනන්තිකා නාමාති අත්ථො. එත්ථ ''න පච්චෙස්ස''න්ති ඉමිනා පඨමං ආවාසපලිබොධුපච්ඡෙදො දස්සිතො. ''කරොන්තස්සෙවා''ති ඉමිනා දුතියං චීවරපලිබොධුපච්ඡෙදො දස්සිතො.

2715. **ලද්ධානිසංසොති** ලද්ධකඨිනානිසංසචීවරො. ආනිසංසෙ චීවරෙ **සාපෙක්ඛො** අපෙක්ඛවා **බහිසීමගතො** වස්සංවුත්ථසීමාය බහිසීමගතො තං චීවරං කරොති, **සො** කතචීවරො **අන්තරුබ්භාරං** අන්තරා උබ්භාරං සුණාති චෙ, සවනන්තිකා නාම හොතීති යොජනා. ''බහිසීමගතො''තිආදිනා දුතියපලිබොධුපච්ඡෙදො දස්සිතො. එත්ථ ''කතචීවරො''ති වුත්තත්තා චීවරපලිබොධුපච්ඡෙදො පඨමං හොති, ඉතරො පන ''සහ සවනෙන ආවාසපලිබොධො ඡිජ්ජතී''ති (මහාව. අට්ඨ. 311) **අට්ඨකථාය** වුත්තත්තා පච්ඡා හොති.

2716-7. චීවරාසාය වස්සංවුත්ථො ආවාසතො **පක්කන්තො** ''තුය්හං චීවරං දස්සාමී''ති කෙනචි වුත්තො බහිසීමගතො පන සවති, පුන ''තව චීවරං දාතුං න සක්කොමී''ති වුත්තො **ආසාය ඡින්නමත්තාය** චීවරෙ පච්චාසාය උපච්ඡින්නමත්තාය **ආසාවච්ඡෙදිකා** නාම මාතිකාති **මතා** ඤාතාති යොජනා. ආසාවච්ඡාදිකෙ කඨිනුබ්භාරෙ ආවාසපලිබොධො පඨමං ඡිජ්ජති, චීවරාසාය උපච්ඡින්නාය චීවරපලිබොධො ඡිජ්ජති.

2718-20. යො වස්සංවුත්ථවිහාරම්හා අඤ්ඤං විහාරං ගතො හොති, සො **ආගච්ඡං** ආගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ කඨිනුද්ධාරං අතික්කමෙය්‍ය, තස්ස සො කඨිනුද්ධාරො සීමාතික්කන්තිකො මතොති යොජනා. තත්ථ සීමාතික්කන්තිකෙ කඨිනුබ්භාරෙ චීවරපලිබොධො පඨමං ඡිජ්ජති, තස්ස බහිසීමෙ ආවාසපලිබොධො ඡිජ්ජති.

එත්ථ ච ''සීමාතික්කන්තිකො නාම චීවරකාලසීමාතික්කන්තිකො''ති **කෙනචි** වුත්තං. ''බහිසීමායං චීවරකාලසමයස්ස අතික්කන්තත්තා සීමාතික්කන්තිකො''ති (සාරත්ථ. ටී. මහාව. 311) **සාරත්ථදීපනියං** වුත්තං. ''ආගච්ඡං අන්තරාමග්ගෙ, තදුද්ධාරමතික්කමෙ''ති වුත්තත්තා පන සඞ්ඝෙන කරියමානං අන්තරුබ්භාරං ආගච්ඡන්තො

විහාරසීමං අසම්පත්තෙයෙව කඨිනුබ්භාරස්ස ජාතත්තා තං න සම්භුණෙය්‍ය, තස්සෙවං සීමමතික්කන්තස්සෙව සතො පුන ආගච්ඡතො අන්තරාමග්ගෙ ජාතො කඨිනුබ්භාරො සීමාතික්කන්තිකොති අම්භාකං ඛන්ති.

කඨිනානිසංසචීවරං ආදාය සචෙ ආවාසෙ සාපෙක්ඛොව ගතො හොති, පුන ආගන්ත්වා **කඨිනුද්ධාරං** කඨිනස්ස අන්තරුබ්භාරමෙව **සම්භුණාති චෙ** යදි පාපුණෙය්‍ය, තස්ස සො කඨිනුද්ධාරො හොති, සො ''සහුබ්භාරො''ති වුච්චතීති යොජනා. සහුබ්භාරෙ ද්වෙ පලිබොධා අපුබ්බං අචරිමං ඡිජ්ජන්ති.

2721. ''සීමාතික්කන්තිකෙනා''ති වත්තබ්බෙ උත්තරපදලොපෙන **''සීමතො''**ති වුත්තං. පක්කමනඤ්ච නිට්ඨානඤ්ච සන්නිට්ඨානඤ්ච **සීමතො** සීමාතික්කන්තිකෙන සහ ඉමෙ **චත්තාරො** කඨිනුබ්භාරා **පුග්ගලාධීනා** පුග්ගලායත්තා සහුබ්භාරසඞ්ඛාතො **අන්තරුබ්භාරො** සඞ්ඝාධීනොති යොජනා. **''අන්තරුබ්භරො''**ති ගාථාබන්ධවසෙන රස්සත්තං.

2722. **නාසනන්ති** නාසනන්තිකො. **සවනන්ති** සවනන්තිකො. ආසාවච්ඡෙදිකාපි වාති තයොපි කඨිනුබ්භාරා. **න තු සඞ්ඝා න භික්ඛුතොති** සඞ්ඝතොපි න හොන්ති, පුග්ගලතොපි න හොන්තීති අත්ථො. චීවරස්ස විනාසො සඞ්ඝස්ස වා චීවරසාමිකස්ස වා පයොගෙන න ජාතොති නාසනකො තාව කඨිනුබ්භාරො උභතොපි න හොතීති වුත්තො. සවනඤ්ච උභයෙසං පයොගතො න ජාතන්ති තථා වුත්තං. තථා ආසාවච්ඡෙදිකාපි.

2723. ආවාසොයෙව පලිබොධොති විග්ගහො. **පලිබොධො ච චීවරෙති** එත්ථ **චීවරෙති** හෙතුවචනිච්ඡාය නිමිත්තත්ථෙ භුම්මං, චීවරනිමිත්තපලිබොධොති අත්ථො, චීවරසඞ්ඛාතො පලිබොධොති වුත්තං හොති. සච්චාදිගුණයුත්තං මුසාවාදාදිදොසවිමුත්තං අත්ථං වදති සීලෙනාති **යුත්තමුත්තත්ථවාදී,** තෙන.

2724. **අට්ඨන්නං මාතිකානන්ති** බහිසීමගතානං වසෙන වුත්තා පක්කමනන්තිකාදයො සත්ත මාතිකා, බහිසීමං ගන්ත්වා අන්තරුබ්භාරං සම්භුණන්තස්ස වසෙන වුත්තො සහුබ්භාරොති ඉමාසං අට්ඨන්නං මාතිකානං වසෙන ච. **අන්තරුබ්භාරතොපි වාති** බහිසීමං අගන්ත්වා තත්ථෙව වසිත්වා කඨිනුබ්භාරකම්මෙන උබ්භාරකඨිනානං වසෙන ලබ්භනතො අන්තරුබ්භාරතො වාති මහෙසිනා කඨිනස්ස දුවෙ උබ්භාරාපි වුත්තාති යොජනා. බහිසීමං ගන්ත්වා ආගතස්ස වසෙන සහුබ්භාරො, බහිසීමං ආගතානං වසෙන අන්තරුබ්භාරොති එකොයෙව උබ්භාරො ද්විධා වුත්තො, තස්මා අන්තරුබ්භාරං විසුං අග්ගහෙත්වා අට්ඨෙව මාතිකා **පාළියං** (මහාව. 310) විභත්තාති වෙදිතබ්බා.

2725. අනාමන්තචාරො උත්තරපදලොපවසෙන **''අනාමන්තා''** ඉති වුත්තො. යාව කඨිනං න උද්ධරීයති, තාව අනාමන්තෙත්වා චරණං කප්පිස්සති, චාරිත්තසික්ඛාපදෙන අනාපත්ති භවිස්සතීති අත්ථො.

අසමාදානචාරො **''අසමාදාන''**න්ති උත්තරපදලොපෙන වුත්තො. **අසමාදානචාරොති** තිචීවරං අසමාදාය චරණං, චීවරවිප්පවාසො කප්පිස්සතීති අත්ථො.

''ගණතො''ති ඉමිනා උත්තරපදලොපෙන ගණභොජනං දස්සිතං. ගණභොජනම්පි කප්පිස්සති, තං සරූපතො පාචිත්තියකණ්ඩෙ වුත්තං.

''යාවදත්ථීක''න්ති ඉමිනා යාවදත්ථචීවරං වුත්තං. **යාවදත්ථචීවරන්ති** යාවතකෙන චීවරෙන අත්ථො, තාවතකං අනධිට්ඨිතං අවිකප්පිතං කප්පිස්සතීති අත්ථො.

''තත්ථ යො චීවරුප්පාදො''ති ඉමිනා ''යො ච තත්ථ චීවරුප්පාදො''ති (මහාව. 306) වුත්තො ආනිසංසො දස්සිතො. **යො ච තත්ථ චීවරුප්පාදොති** තත්ථ කඨිනත්ථතසීමායං මතකචීවරං වා හොතු සඞ්ඝස්ස උද්දිස්ස දින්නං වා සඞ්ඝිකෙන තත්‍රුප්පාදෙන ආභතං වා, යෙන කෙනචි ආකාරෙන යං සඞ්ඝිකං චීවරං උප්පජ්ජති, තං තෙසං භවිස්සතීති අත්ථො. ඉමෙ පඤ්ච කඨිනානිසංසා ච වුත්තාති සම්බන්ධො.

කඨිනක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා.

චීවරක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා

2726-7. චීවරං උප්පජ්ජති එතාසූති **"උප්පාදා"**ති ජනිකාව වුච්චන්ති, චීවරවත්ථපරිලාභක්ඛෙත්තන්ති අත්ථො. යථාහ – "යථාවුත්තානං චීවරානං පටිලාභාය ඛෙත්තං දස්සෙතුං අට්ඨිමා භික්ඛවෙ මාතිකාතිආදිමාහා"ති (මහාව. අට්ඨ. 379). **චීවරමාතිකාති** චීවරුප්පාදහෙතුභූතමාතරො. තෙනාහ **කඨිනක්ඛන්ධකවණ්ණනායං** "මාතිකාති මාතරො, ජනෙත්තියොති අත්ථො"ති (මහාව. අට්ඨ. 310). **මාතිකාති** චෙත්ථ චීවරදානමධිප්පෙතං. යථාහ "සීමාය දානං එකා මාතිකා, කතිකාය දානං දුතියා"තිආදි. සීමාය දෙති, කතිකාය දෙති, භික්ඛාපඤ්ඤත්තියා දෙති, සඞ්ඝස්ස දෙති, උභතොසඞ්ඝෙ දෙති, වස්සංවුත්ථසඞ්ඝස්ස දෙති, ආදිස්ස දෙති, පුග්ගලස්ස දෙති. **"ඉමා පන අට්ඨ මාතිකා"**ති වුත්තමෙව නිගමනවසෙන වුත්තං.

2728. **තත්ථාති** තාසු අට්ඨමාතිකාසු. **සීමාය දෙතීති** "සීමාය දම්මී"ති එවං සීමං පරාමසිත්වා දෙන්තො සීමාය දෙති, එවං දින්නං අන්තොසීමගතෙහි භික්ඛූහි භාජෙතබ්බන්ති වණ්ණිතන්ති යොජනා. තත්ථ **අන්තොසීමගතෙහීති** දායකො යං සීමං අපෙක්ඛිත්වා එවමාහ, තස්සා සීමාය අන්තොගතෙහි සබ්බෙහි. **භාජෙතබ්බන්ති** තං චීවරං භාජෙතබ්බං. **වරවණ්ණිනාති** "ඉතිපි සො භගවා අරහ"න්තිආදිනා සකලලොකබ්‍යාපිගුණාතිසයයුත්තෙන බ්‍යාමප්පභාය, ඡබ්බණ්ණානං රංසීනඤ්ච වසෙන උත්තමප්පභාතිසයයුත්තෙන වරවණ්ණිනා **වණ්ණිතං** කථිතං. අයමෙත්ථ පදවණ්ණනා, අයං පන විනිච්ඡයො – **සීමාය දෙතීති** එත්ථ තාව ඛණ්ඩසීමා උපචාරසීමා සමානසංවාසසීමා අවිප්පවාසසීමා ලාභසීමා ගාමසීමා නිගමසීමා නගරසීමා අබ්භන්තරසීමා උදකුක්ඛෙපසීමා ජනපදසීමා රට්ඨසීමා රජ්ජසීමා දීපසීමා චක්කවාළසීමා ඉති පන්නරස සීමා වෙදිතබ්බා.

තත්ථ **ඛණ්ඩසීමා** සීමාකථායං වුත්තා. **උපචාරසීමා** පරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස පරික්ඛෙපෙන, අපරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස පරික්ඛෙපාරහට්ඨානෙන පරිච්ඡින්නා හොති. අපිච භික්ඛූනං ධුවසන්නිපාතට්ඨානතො වා පරියන්තෙ ඨිතභොජනසාලතො වා නිබද්ධවසනකආවාසතො වා ථාමමජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස ද්වින්නං ලෙඩ්ඩුපාතානං අන්තො උපචාරසීමා වෙදිතබ්බා. සා පන ආවාසෙසු වඩ්ඪන්තෙසු වඩ්ඪති, පරිහායන්තෙසු පරිහායති. **මහාපච්චරියං** පන "භික්ඛූසුපි වඩ්ඪන්තෙසු වඩ්ඪතී"ති (මහාව. අට්ඨ. 379) වුත්තං. තස්මා සචෙ විහාරෙ සන්නිපතිතභික්ඛූහි සද්ධිං එකාබද්ධා හුත්වා යොජනසතම්පි පූරෙත්වා නිසීදන්ති, යොජනසතම්පි උපචාරසීමාව හොති, සබ්බෙසං ලාභො පාපුණාති. **සමානසංවාසඅවිප්පවාසසීමා**ද්වයම්පි වුත්තමෙව.

ලාභසීමා නාම නෙව සම්මාසම්බුද්ධෙන අනුඤ්ඤාතා, න ධම්මසඞ්ගාහකත්ථෙරෙහි ඨපිතා, අපිච බො රාජරාජමහාමත්තා විහාරං කාරෙත්වා ගාවුතං වා අඩ්ඪයොජනං වා යොජනං වා සමන්තතො පරිච්ඡින්දිත්වා "අයං අම්හාකං විහාරස්ස ලාභසීමා"ති නාමලිඛිතකෙ ථම්භෙ නිඛණිත්වා "යං එත්ථන්තරෙ උප්පජ්ජති, සබ්බං තං අම්හාකං විහාරස්ස දෙමා"ති සීමං ඨපෙන්ති, අයං ලාභසීමා නාම. **ගාමනිගමනගරඅබ්භන්තරඋදකුක්ඛෙපසීමාපි** වුත්තා එව.

ජනපදසීමා නාම කාසිකොසලරට්ඨාදීනං අන්තො බහූ ජනපදා හොන්ති, එත්ථ එකෙකො ජනපදපරිච්ඡෙදො ජනපදසීමා. **රට්ඨසීමා** නාම කාසිකොසලාදිරට්ඨපරිච්ඡෙදො. **රජ්ජසීමා** නාම මහාචොළභොගො කෙරළභොගොති එවං එකෙකස්ස රඤ්ඤො ආණාපවත්තිට්ඨානං. **දීපසීමා** නාම සමුද්දන්තෙන සමුච්ඡින්නමහාදීපා ච අන්තරදීපා ච. **චක්කවාළසීමා** නාම චක්කවාළපබ්බතෙනෙව පරිච්ඡින්නා.

එවමෙතාසු සීමාසු ඛණ්ඩසීමාය කෙනචි කම්මෙන සන්නිපතිතං සඞ්ඝං දිස්වා "එත්ථෙව සීමාය සඞ්ඝස්ස දෙමී"ති වුත්තෙ යාවතිකා භික්ඛූ අන්තොඛණ්ඩසීමගතා, තෙහි භාජෙතබ්බං. තෙසංයෙව හි තං පාපුණාති, අඤ්ඤෙසං සීමන්තරිකාය වා උපචාරසීමාය වා ඨිතානම්පි න පාපුණාති. ඛණ්ඩසීමාය ඨිතෙ පන රුක්ඛෙ වා පබ්බතෙ වා ඨිතස්ස හෙට්ඨා වා පථවියා වෙමජ්ඣං ගතස්ස පාපුණාතියෙව.

"ඉමිස්සා උපචාරසීමාය සඞ්ඝස්ස දම්මී"ති දින්නං පන ඛණ්ඩසීමාසීමන්තරිකාසු ඨිතානම්පි පාපුණාති. "සමානසංවාසසීමාය දම්මී"ති දින්නං පන ඛණ්ඩසීමාසීමන්තරිකාසු ඨිතානං න පාපුණාති. අවිප්පවාසසීමාලාභසීමාසු දින්නං තාසු සීමාසු අන්තොගතානංයෙව පාපුණාති. ගාමසීමාදීසු දින්නං තාසං සීමානං අබ්භන්තරෙ බද්ධසීමාය ඨිතානම්පි පාපුණාති. අබ්භන්තරසීමාඋදකුක්ඛෙපසීමාසු දින්නං තත්ථ අන්තොගතානංයෙව පාපුණාති. ජනපදරට්ඨරජ්ජදීපචක්කවාළසීමාසුපි ගාමසීමාදීසු වුත්තසදිසොයෙව විනිච්ඡයො.

සචෙ පන ජම්බුදීපෙ ඨිතො "තම්බපණ්ණිදීපෙ සඞ්ඝස්ස දම්මී"ති වදති, තම්බපණ්ණිදීපතො එකොපි ගන්ත්වා සබ්බෙසං ගණ්හිතුං ලභති. සචෙපි තත්‍රෙව එකො සභාගභික්ඛු සභාගානං භාගං ගණ්හාති, න වාරෙතබ්බො. එවං තාව යො සීමං පරාමසිත්වා දෙති, තස්ස දානෙ විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො.

යො පන "අසුකසීමායා"ති වත්තුං න ජානාති, කෙවලං "සීමා"ති වචනමත්තමෙව ජානන්තො විහාරං ආගන්ත්වා "සීමාය දම්මී"ති වා "සීමට්ඨකසඞ්ඝස්ස දම්මී"ති වා භණති, සො පුච්ඡිතබ්බො "සීමා නාම බහුවිධා, කතරං සීමං සන්ධාය භණසී"ති, සචෙ වදති "අහං 'අසුකසීමා'ති න ජානාමි, සීමට්ඨකසඞ්ඝො භාජෙත්වා ගණ්හතූ"ති, කතරසීමාය

භාජෙතබ්බං? මහාසීවත්ථෙරො කිරාහ ''අවිප්පවාසසීමායා''ති. තතො නං ආහංසු ''අවිප්පවාසසීමා නාම තියොජනාපි හොති, එවං සන්තෙ තියොජනෙ ඨිතා ලාභං ගණ්හිස්සන්ති, තියොජනෙ ඨත්වා ආගන්තුකවත්තං පූරෙත්වා ආරාමං පවිසිතබ්බං භවිස්සති, ගමිකො තියොජනං ගන්ත්වා සෙනාසනං ආපුච්ඡිස්සති, නිස්සයපටිපන්නස්ස තියොජනාතික්කමෙ නිස්සයො පටිප්පස්සම්භිස්සති, පාරිවාසිකෙන තියොජනං අතික්කමිත්වා අරුණං උට්ඨාපෙතබ්බං භවිස්සති, භික්ඛුනියා තියොජනෙ ඨත්වා ආරාමප්පවෙසනං ආපුච්ඡිතබ්බං භවිස්සති, සබ්බම්පෙතං උපචාරසීමාපරිච්ඡෙදවසෙනෙව කත්තුං වට්ටති. තස්මා උපචාරසීමායමෙව භාජෙතබ්බ''න්ති.

2729. යෙ විහාරා සඞ්ඝෙන කතිකාය **එකලාභකා** සමානලාභකා **එත්ථ** එතෙසු විහාරෙසු **දින්නං** ''කතිකාය දම්මී''ති දින්නං **සබ්බෙහි** භික්ඛූහි සහ **භාජෙතබ්බං** චීවරං කතිකාය වුච්චතීති යොජනා.

අයමෙත්ථ විනිච්ඡයො – කතිකා නාම සමානලාභකතිකා, තත්‍රෙවං කතිකා කාතබ්බා – එකස්මිං විහාරෙ සන්නිපතිතෙහි භික්ඛූහි යං විහාරං සඞ්ගණ්හිතුකාමා සමානලාභං කාතුං ඉච්ඡන්ති, අස්ස නාමං ගහෙත්වා ''අසුකො නාම විහාරො පොරාණකො''ති වා ''බුද්ධාධිවුත්ථො''ති වා ''අප්පලාභො''ති වා යං කිඤ්චි කාරණං වත්වා ''තං විහාරං ඉමිනා විහාරෙන සද්ධිං එකලාභං කාතුං සඞ්ඝස්ස රුච්චතී''ති තික්ඛත්තුං සාවෙතබ්බං. එත්තාවතා තස්මිං විහාරෙ නිසින්නොපි ඉධ නිසින්නොව හොති. තස්මිං විහාරෙපි සඞ්ඝෙන එවමෙව කාතබ්බං. එත්තාවතා ඉධ නිසින්නොපි තස්මිං විහාරෙ නිසින්නොව හොති. එකස්මිං ලාභෙ භාජියමානෙ ඉතරස්මිං ඨිතස්ස භාගං ගහෙතුං වට්ටති. එවං එකෙන විහාරෙන සද්ධිං බහූපි ආවාසා එකලාභා කාතබ්බාති.

2730. චීවරදායකෙන ධුවකාරා පාකවත්තාදිනිච්චසක්කාරා යත්ථ සඞ්ඝස්ස **ක්‍රියන්ති** කරීයන්ති **තත්ථ** තස්මිං විහාරෙ තෙනෙව දායකෙන සඞ්ඝස්ස **දින්නං** විහාරං ''භික්ඛාපඤ්ඤත්තියා දින්න''න්ති මහෙසිනා වුත්තන්ති යොජනා.

තත්‍රායං විනිච්ඡයො – යස්මිං විහාරෙ ඉමස්ස චීවරදායකස්ස සන්තකං සඞ්ඝස්ස පාකවත්තං වා වත්තති, යස්මිං වා විහාරෙ භික්ඛූ අත්තනො භාරං කත්වා සදා ගෙහෙ භොජෙති, යත්ථ වා තෙන ආවාසො කාරිතො, සලාකභත්තාදීනි වා නිබද්ධානි, යෙන පන සකලොපි විහාරො පතිට්ඨාපිතො, තත්ථ වත්තබ්බමෙව නත්ථි, ඉමෙ ධුවකාරා නාම. තස්මා සචෙ සො ''යත්ථ මය්හං ධුවකාරා කරීයන්ති, එත්ථ දම්මී''ති වා ''තත්ථ දෙථා''ති වා භණති, බහූසු චෙපි ඨානෙසු ධුවකාරා හොන්ති, සබ්බත්ථ දින්නමෙව හොති.

සචෙ පන එකස්මිං විහාරෙ භික්ඛූ බහුතරා හොන්ති, තෙහි වත්තබ්බං ''තුම්හාකං ධුවකාරෙ එකත්ථ භික්ඛූ බහූ, එකත්ථ අප්පකා''ති, සචෙ ''භික්ඛුගණනාය ගණ්හථා''ති භණති, තථා භාජෙත්වා ගණ්හිතුං වට්ටති. එත්ථ ච වත්ථභෙසජ්ජාදි අප්පකම්පි සුඛෙන භාජීයති, යදි පන මඤ්චො වා පීඨකං වා එකමෙව හොති, තං පුච්ඡිත්වා යස්ස වා විහාරස්ස එකවිහාරෙපි වා යස්ස සෙනාසනස්ස සො විචාරෙති, තත්ථ දාතබ්බං. සචෙ ''අසුකභික්ඛු ගණ්හතූ''ති වදති, වට්ටති.

අථ ''මය්හං ධුවකාරෙ දෙථා''ති වත්වා අවිචාරෙත්වාව ගච්ඡති, සඞ්ඝස්සපි විචාරෙතුං වට්ටති. එවං පන විචාරෙතබ්බං – ''සඞ්ඝත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානෙ දෙථා''ති වත්තබ්බං. සචෙ තත්ථ සෙනාසනං පරිපුණ්ණං හොති. යත්ථ නප්පහොති, තත්ථ දාතබ්බං. සචෙ එකො භික්ඛු ''මය්හං වසනට්ඨානෙ සෙනාසනපරිභොගභණ්ඩං නත්ථී''ති වදති, තත්ථ දාතබ්බන්ති.

2731. **සඞ්ඝස්ස පන යං දින්නන්ති** විහාරං පවිසිත්වා ''ඉමානි චීවරානි සඞ්ඝස්ස දම්මී''ති යං චීවරං දින්නං. ''සම්මුඛීභූතෙනා''ති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධෙන රස්සත්තං. **සම්මුඛීභූතෙනාති** ච උපචාරසීමාය ඨිතෙන. **භාජෙතබ්බන්ති** ඝණ්ටිං පහරිත්වා කාලං ඝොසෙත්වා භාජෙතබ්බං. ඉදමෙත්ථ මුඛමත්තදස්සනං. විනිච්ඡයො **අට්ඨකථාය** (මහාව. අට්ඨ. 379) වෙදිතබ්බො. සෙය්‍යථිදං – චීවරදායකෙන විහාරං පවිසිත්වා ''ඉමානි චීවරානි සඞ්ඝස්ස දම්මී''ති දින්නෙසු භාජියමානෙසු සීමට්ඨස්ස අසම්පත්තස්සපි භාගං ගණ්හන්තො න වාරෙතබ්බො. විහාරො මහා හොති, ථෙරාසනතො පට්ඨාය වත්ථෙසු දියමානෙසු අලසජාතිකා මහාථෙරා පච්ඡා ආගච්ඡන්ති, ''භන්තෙ, වීසතිවස්සානං දියති, තුම්හාකං ඨිතිකා අතික්කන්තා''ති න වත්තබ්බා, ඨිතිකං ඨපෙත්වා තෙසං දත්වා පච්ඡා ඨිතිකාය දාතබ්බං.

''අසුකවිහාරෙ කිර බහුං චීවරං උප්පන්න''න්ති සුත්වා යොජනන්තරිකවිහාරතොපි භික්ඛූ ආගච්ඡන්ති, සම්පත්තසම්පත්තානං ඨිතට්ඨානතො පට්ඨාය දාතබ්බං. අසම්පත්තානම්පි උපචාරසීමං පවිට්ඨානං අන්තෙවාසිකාදීසු ගණ්හන්තෙසු දාතබ්බමෙව. ''බහි උපචාරසීමාය ඨිතානං දෙථා''ති වදන්ති, න දාතබ්බං. සචෙ පන උපචාරසීමං ඔක්කන්තෙහි එකාබද්ධා හුත්වා අත්තනො විහාරද්වාරෙ වා අන්තොවිහාරෙයෙව වා හොන්ති, පරිසවසෙන වඩ්ඪිතා නාම සීමා හොති, තස්මා දාතබ්බං. සඞ්ඝනවකස්ස දින්නෙපි පච්ඡා ආගතානං දාතබ්බමෙව. දුතියභාගෙ පන ථෙරාසනං ආරුළ්හෙ ආගතානං පඨමභාගො න පාපුණාති, දුතියභාගතො වස්සග්ගෙන දාතබ්බං.

එකස්මිං විහාරෙ දස භික්ඛූ හොන්ති, දස වත්ථානි ''සඞ්ඝස්ස දෙමා''ති දෙන්ති, පාටෙක්කං භාජෙතබ්බානි. සචෙ ''සබ්බානෙව අම්හාකං පාපුණන්තී''ති ගහෙත්වා ගච්ඡන්ති, දුප්පාපිතානි චෙව දුග්ගහිතානි ච, ගතගතට්ඨානෙ

සඞ්ඝිකානෙව හොන්ති. එකං පන උද්ධරිත්වා ‘‘ඉදං තුම්හාකං පාපුණාතී’’ති සඞ්ඝත්ථෙරස්ස දත්වා සෙසානි ‘‘ඉමානි අම්හාකං පාපුණන්තී’’ති ගහෙතුං වට්ටති.

එකමෙව වත්ථං ‘‘සඞ්ඝස්ස දෙමා’’ති ආහරන්ති, අභාජෙත්වාව ‘‘අම්හාකං පාපුණාතී’’ති ගණ්හන්ති, දුප්පාපිතඤ්චෙව දුග්ගහිතඤ්ච, සත්ථකෙන, පන හලිද්දිආදිනා වා ලෙඛං කත්වා එකං කොට්ඨාසං ‘‘ඉමං ඨානං තුම්හාකං පාපුණාතී’’ති සඞ්ඝත්ථෙරස්ස පාපෙත්වා සෙසං ‘‘අම්හාකං පාපුණාතී’’ති ගහෙතුං වට්ටති. යං පන වත්ථස්සෙව පුප්ඵං වා වලි වා, තෙන පරිච්ඡෙදං කාතුං න වට්ටති. සචෙ එකං තන්තං උද්ධරිත්වා ‘‘ඉදං ඨානං තුම්හාකං පාපුණාතී’’ති සඞ්ඝත්ථෙරස්ස දත්වා සෙසං ‘‘අම්හාකං පාපුණාතී’’ති ගණ්හන්ති, වට්ටති. ඛණ්ඩං ඛණ්ඩං ඡින්දිත්වා භාජියමානං වට්ටතියෙව.

එකභික්ඛුකෙ විහාරෙ සඞ්ඝස්ස චීවරෙසු උප්පන්නෙසු සචෙ පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව සො භික්ඛු ‘‘සබ්බානි මය්හං පාපුණන්තී’’ති ගණ්හාති, සුග්ගහිතානි, ඨිතිකා පන න තිට්ඨති. සචෙ එකෙකං උද්ධරිත්වා ‘‘ඉදං මය්හං පාපුණාතී’’ති ගණ්හාති, ඨිතිකා තිට්ඨති. තත්ථ ඨිතිකාය අට්ඨිතාය පුන අඤ්ඤස්මිං චීවරෙ උප්පන්නෙ සචෙ එකො භික්ඛු ආගච්ඡති, මජ්ඣෙ ඡින්දිත්වා ද්වීහිපි ගහෙතබ්බං. ඨිතාය ඨිතිකාය පුන අඤ්ඤස්මිං චීවරෙ උප්පන්නෙ සචෙ නවකතරො ආගච්ඡති, ඨිතිකා හෙට්ඨා ඔරොහති. සචෙ වුඩ්ඪතරො ආගච්ඡති, ඨිතිකා උද්ධං ආරොහති. අථ අඤ්ඤො නත්ථි, පුන අත්තනො පාපෙත්වා ගහෙතබ්බං.

‘‘සඞ්ඝස්ස දෙමා’’ති වා ‘‘භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දෙමා’’ති වා යෙන කෙනචි ආකාරෙන සඞ්ඝං ආමසිත්වා දින්නං පන පංසුකූලිකානං න වට්ටති ‘‘ගහපතිචීවරං පටික්ඛිපාමි, පංසුකූලිකඞ්ගං සමාදියාමී’’ති වුත්තත්තා, න පන අකප්පියත්තා. භික්ඛුසඞ්ඝෙන අපලොකෙත්වා දින්නම්පි න ගහෙතබ්බං. යං පන භික්ඛු අත්තනො සන්තකං දෙති, තං භික්ඛුදත්තියං නාම වට්ටති. පංසුකූලං පන න හොති. එවං සන්තෙපි ධුතඞ්ගං න භිජ්ජති. ‘‘භික්ඛූනං දෙම, ථෙරානං දෙමා’’ති වුත්තෙ පන පංසුකූලිකානම්පි වට්ටති. ‘‘ඉදං වත්ථං සඞ්ඝස්ස දෙම, ඉමිනා උපාහනත්ථවිකපත්තත්ථවිකආයොගඅංසබද්ධකාදීනි කරොථා’’ති දින්නම්පි වට්ටති.

පත්තත්ථවිකාදීනං අත්ථාය දින්නානි බහූනිපි හොන්ති, චීවරත්ථායපි පහොන්ති, තතො චීවරං කත්වා පාරුපිතුං වට්ටති. සචෙ පන සඞ්ඝො භාජිතාතිරිත්තානි වත්ථානි ඡින්දිත්වා උපාහනත්ථවිකාදීනං අත්ථාය භාජෙති, තතො ගහෙතුං න වට්ටති. සාමිකෙහි විචාරිතමෙව හි වට්ටති, න ඉතරං.

‘‘පංසුකූලිකසඞ්ඝස්ස ධම්මකරණඅංසබද්ධාදීනං අත්ථාය දෙමා’’ති වුත්තෙපි ගහෙතුං වට්ටති. පරික්ඛාරො නාම පංසුකූලිකානම්පි ඉච්ඡිතබ්බො. යං තත්ථ අතිරෙකං හොති, තං චීවරෙපි උපනෙතුං වට්ටති. සුත්තං සඞ්ඝස්ස දෙන්ති, පංසුකූලිකෙහිපි ගහෙතබ්බං. අයං තාව විහාරං පවිසිත්වා ‘‘ඉමානි චීවරානි සඞ්ඝස්ස දම්මී’’ති දින්නෙසු විනිච්ඡයො.

සචෙ පන බහි උපචාරසීමාය අද්ධානපටිපන්නෙ භික්ඛූ දිස්වා ‘‘සඞ්ඝස්ස දම්මී’’ති සඞ්ඝත්ථෙරස්ස වා සඞ්ඝනවකස්ස වා ආරොචෙති, සචෙපි යොජනං ඵරිත්වා පරිසා ඨිතා හොති, එකාබද්ධා චෙ, සබ්බෙසං පාපුණාති. යෙ පන ද්වාදසහි හත්ථෙහි පරිසං අසම්පත්තා, තෙසං න පාපුණාතීති.

2732. ඉදානි ‘‘උභතොසඞ්ඝෙ දෙති’’ති මාතිකං විවරන්තො ආහ **‘‘උභතොසඞ්ඝමුද්දිස්සා’’**තිආදි. **උභතොසඞ්ඝමුද්දිස්සාති** භික්ඛුසඞ්ඝං, භික්ඛුනිසඞ්ඝඤ්ච උද්දිසිත්වා. **දෙතීති** ‘‘උභතොසඞ්ඝස්ස දෙමී’’ති දෙති. **‘‘බහූ වා’’**ති එත්ථ ‘‘බහූ වා’’ති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධවසෙන රස්සත්තං. භික්ඛුනීනං භික්ඛූ ථොකා වා හොන්තු බහූ වා, පුග්ගලග්ගෙන අකත්වා උභතොසඞ්ඝවසෙන සමභාගොව කාතුං වට්ටතීති යොජනා.

තත්‍රායං විනිච්ඡයො – ‘‘උභතොසඞ්ඝස්ස දම්මී’’ති වුත්තෙපි ‘‘ද්වෙධාසඞ්ඝස්ස දම්මි, ද්වින්නං සඞ්ඝානං දම්මි, භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච භික්ඛුනිසඞ්ඝස්ස ච දම්මී’’ති වුත්තෙපි උභතොසඞ්ඝස්ස දින්නමෙව හොති, ද්වෙ භාගෙ සමෙ කත්වා එකො දාතබ්බො.

‘‘උභතොසඞ්ඝස්ස ච තුය්හඤ්ච දම්මී’’ති වුත්තෙ සචෙ දස දස භික්ඛූ, භික්ඛුනියො ච හොන්ති, එකවීසති පටිවීසෙ කත්වා එකො පුග්ගලස්ස දාතබ්බො, දස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස, දස භික්ඛුනිසඞ්ඝස්ස. යෙන පුග්ගලිකො ලද්ධො, සො සඞ්ඝතොපි අත්තනො වස්සග්ගෙන ගහෙතුං ලභති. කස්මා? **උභතොසඞ්ඝ**ග්ගහණෙන ගහිතත්තා.

‘‘උභතොසඞ්ඝස්ස ච චෙතියස්ස ච දම්මී’’ති වුත්තෙපි එසෙව නයො. ඉධ පන චෙතියස්ස සඞ්ඝතො පාපුණනකොට්ඨාසො නාම නත්ථි, එකපුග්ගලස්ස පත්තකොට්ඨාසසමොව කොට්ඨාසො හොති.

‘‘උභතොසඞ්ඝස්ස ච තුය්හඤ්ච චෙතියස්ස චා’’ති වුත්තෙ පන ද්වාවීසති කොට්ඨාසෙ කත්වා දස භික්ඛූනං, දස භික්ඛුනීනං, එකො පුග්ගලස්ස, එකො චෙතියස්ස දාතබ්බො. තත්ථ පුග්ගලො සඞ්ඝතොපි අත්තනො වස්සග්ගෙන පුන ගහෙතුං ලභති. චෙතියස්ස එකොයෙව.

‘‘භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච භික්ඛුනීනඤ්ච දම්මී’’ති වුත්තෙ පන මජ්ඣෙ භින්දිත්වා න දාතබ්බං, භික්ඛූ ච භික්ඛුනියො ච ගණෙත්වා දාතබ්බං.

‘‘භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච භික්ඛුනීනඤ්ච තුය්හඤ්චා’’ති වුත්තෙ පන පුග්ගලො විසුං න ලභති, පාපුණනට්ඨානතො එකමෙව ලභති. කස්මා? **භික්ඛුසඞ්ඝ**ග්ගහණෙන ගහිතත්තා.

‘‘භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච භික්ඛුනීනඤ්ච තුය්හඤ්ච චෙතියස්ස චා’’ති වුත්තෙපි චෙතියස්ස එකපුග්ගලපටිවීසො ලබ්භති, පුග්ගලස්ස විසුං න ලබ්භති. තස්මා එකං චෙතියස්ස දත්වා අවසෙසං භික්ඛූ ච භික්ඛුනියො ච ගණෙත්වා භාජෙතබ්බං.

‘‘භික්ඛූනඤ්ච භික්ඛුනීනඤ්ච දම්මී’’ති වුත්තෙපි න මජ්ඣෙ භින්දිත්වා දාතබ්බං, පුග්ගලගණනාය එව විභජිතබ්බං.

‘‘භික්ඛූනඤ්ච භික්ඛුනීනඤ්ච තුය්හඤ්ච චෙතියස්ස චා’’ති එවං වුත්තෙපි චෙතියස්ස එකපුග්ගලපටිවීසො ලබ්භති, පුග්ගලස්ස විසුං නත්ථි, භික්ඛූ ච භික්ඛුනියො ච ගණෙත්වා එව භාජෙතබ්බං. යථා ච භික්ඛුසඞ්ඝං ආදිං කත්වා නයො නීතො, එවං භික්ඛුනිසඞ්ඝං ආදිං කත්වාපි නෙතබ්බො.

‘‘භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච තුය්හඤ්චා’’ති වුත්තෙ පුග්ගලස්ස විසුං න ලබ්භති, වස්සග්ගෙනෙව ගහෙතබ්බං.

‘‘භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච චෙතියස්ස චා’’ති වුත්තෙ පන චෙතියස්ස විසුං පටිවීසො ලබ්භති.

‘‘භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච තුය්හඤ්ච චෙතියස්ස චා’’ති වුත්තෙපි චෙතියස්සෙව ලබ්භති, න පුග්ගලස්ස.

‘‘භික්ඛූනඤ්ච තුය්හඤ්චා’’ති වුත්තෙපි විසුං න ලබ්භති.

‘‘භික්ඛූනඤ්ච චෙතියස්ස චා’’ති වුත්තෙ පන චෙතියස්ස ලබ්භති.

‘‘භික්ඛූනඤ්ච තුය්හඤ්ච චෙතියස්ස චා’’ති වුත්තෙපි චෙතියස්සෙව විසුං ලබ්භති, න පුග්ගලස්ස. භික්ඛුනිසඞ්ඝං ආදිං කත්වාපි එවමෙව යොජෙතබ්බං.

පුබ්බෙ බුද්ධප්පමුඛස්ස උභතොසඞ්ඝස්ස දානං දෙන්ති, භගවා මජ්ඣෙ නිසීදති, දක්ඛිණතො භික්ඛූ, වාමතො භික්ඛුනියො නිසීදන්ති, භගවා උභින්නං සඞ්ඝත්ථෙරො, තදා භගවා අත්තනො ලද්ධපච්චයෙ අත්තනාපි පරිභුඤ්ජති, භික්ඛූනම්පි දාපෙති. එතරහි පන පණ්ඩිතමනුස්සා සධාතුකං පටිමං වා චෙතියං වා ඨපෙත්වා බුද්ධප්පමුඛස්ස උභතොසඞ්ඝස්ස දානං දෙන්ති, පටිමාය වා චෙතියස්ස වා පුරතො ආධාරකෙ පත්තං ඨපෙත්වා දක්ඛිණොදකං දත්වා ‘‘බුද්ධානං දෙමා’’ති තත්ථ යං පඨමං ඛාදනීයං භොජනීයං දෙන්ති, විහාරං වා ආහරිත්වා ‘‘ඉදං චෙතියස්ස දෙමා’’ති පිණ්ඩපාතඤ්ච මාලාගන්ධාදීනි ච දෙන්ති, තත්ථ කථං පටිපජ්ජිතබ්බන්ති? මාලාගන්ධාදීනි තාව චෙතියෙ ආරොපෙතබ්බානි, වත්ථෙහි පටාකා, තෙලෙන පදීපා කාතබ්බා. පිණ්ඩපාතමධුඵාණිතාදීනි පන යො නිබද්ධං චෙතියස්ස ජග්ගකො හොති පබ්බජිතො වා ගහට්ඨො වා, තස්ස දාතබ්බානි. නිබද්ධජග්ගකෙ අසති ආහටපත්තං ඨපෙත්වා වත්තං කත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. උපකට්ඨෙ කාලෙ භුඤ්ජිත්වා පච්ඡාපි වත්තං කාතුං වට්ටතියෙව.

මාලාගන්ධාදීසු ච යං කිඤ්චි ‘‘ඉදං හරිත්වා චෙතියස්ස පූජං කරොථා’’ති වුත්තෙ දූරම්පි හරිත්වා පූජෙතබ්බං. ‘‘භික්ඛං සඞ්ඝස්ස හරා’’ති වුත්තෙපි හරිතබ්බං. සචෙ පන ‘‘අහං පිණ්ඩාය චරාමි, ආසනසාලාය භික්ඛූ අත්ථි, තෙ හරිස්සන්ති’’ති වුත්තෙ ‘‘භන්තෙ, තුය්හංයෙව දම්මී’’ති වදති, භුඤ්ජිතුං වට්ටති. අථ පන ‘‘භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දස්සාමී’’ති හරන්තස්ස ගච්ඡතො අන්තරාව කාලො උපකට්ඨො හොති, අත්තනො පාපෙත්වා භුඤ්ජිතුං වට්ටති.

2733. යං පන චීවරං ‘‘යස්මිං ආවාසෙ වස්සංවුත්ථස්ස සඞ්ඝස්ස දම්මී’’ති දෙති, **තස්මිං**යෙව ආවාසෙ **වුත්ථවස්සෙන** සඞ්ඝෙන වා ගණෙන වා පුග්ගලෙන වා **තං** චීවරං භාජෙතබ්බන්ති **වණ්ණිතං** දෙසිතන්ති යොජනා.

තත්‍රායං විනිච්ඡයො – විහාරං පවිසිත්වා ‘‘ඉමානි චීවරානි වස්සංවුත්ථසඞ්ඝස්ස දම්මී’’ති දෙති, යාවතිකා භික්ඛූ තස්මිං ආවාසෙ වස්සංවුත්ථා, යත්තකා වස්සච්ඡෙදං අකත්වා පුරිමවස්සංවුත්ථා, තෙහි භාජෙතබ්බං, අඤ්ඤෙසං න පාපුණාති. දිසාපක්කන්තස්සාපි සති ගාහකෙ යාව කඨිනස්ස උබ්භාරා දාතබ්බං. අනත්ථතෙ පන කඨිනෙ අන්තොහෙමන්තෙ එවඤ්ච වත්වා දින්නං පච්ඡිමවස්සංවුත්ථානම්පි පාපුණාතීති ලක්ඛණඤ්ඤූ වදන්ති. අට්ඨකථාසු පනෙතං අවිචාරිතං.

සචෙ පන බහි උපචාරසීමායං ඨිතො ‘‘වස්සංවුත්ථසඞ්ඝස්ස දම්මී’’ති වදති, සම්පත්තානං සබ්බෙසං පාපුණාති. අථ ‘‘අසුකවිහාරෙ වස්සංවුත්ථසඞ්ඝස්සා’’ති වදති, තත්‍ර වස්සංවුත්ථානමෙව යාව කඨිනස්සුබ්භාරා පාපුණාති. සචෙ පන ගිම්හානං පඨමදිවසතො පට්ඨාය එවං වදති, තත්‍ර සම්මුඛීභූතානංයෙව සබ්බෙසං පාපුණාති. කස්මා? පිට්ඨිසමයෙ උප්පන්නත්තා. අන්තොවස්සෙයෙව ‘‘වස්සං වසන්තානං දම්මී’’ති වුත්තෙ ඡින්නවස්සා න ලභන්ති, වස්සං වසන්තාව

ලභන්ති. චීවරමාසෙ පන ‘‘වස්සං වසන්තානං දම්මී’’ති වුත්තෙ පච්ඡිමිකාය වස්සූපගතානංයෙව පාපුණාති, පුරිමිකාය වස්සූපගතානඤ්ච ඡින්නවස්සානඤ්ච න පාපුණාති.

චීවරමාසතො පට්ඨාය යාව හෙමන්තස්ස පච්ඡිමො දිවසො, තාව ‘‘වස්සාවාසිකං දෙමා’’ති වුත්තෙ කඨිනං අත්ථතං වා හොතු අනත්ථතං වා, අතීතවස්සංවුත්ථානමෙව පාපුණාති. ගිම්හානං පඨමදිවසතො පට්ඨාය වුත්තෙ පන මාතිකා ආරොපෙතබ්බා ‘‘අතීතවස්සාවාසස්ස පඤ්ච මාසා අභික්කන්තා, අනාගතෙ චාතුමාසච්චයෙන භවිස්සති, කතරවස්සාවාසස්ස දෙසී’’ති. සචෙ ‘‘අතීතවස්සංවුත්ථානං දම්මී’’ති වදති, තං අන්තොවස්සං වුත්ථානමෙව පාපුණාති. දිසාපක්කන්තානම්පි සභාගා ගණ්හිතුං ලභන්ති.

සචෙ ‘‘අනාගතෙ වස්සාවාසිකං දම්මී’’ති වදති, තං ඨපෙත්වා වස්සූපනායිකදිවසෙ ගහෙතබ්බං. අථ ‘‘අගුත්තො විහාරො, චොරභයං අත්ථි, න සක්කා ඨපෙතුං, ගණ්හිත්වා වා ආහිණ්ඩිතු’’න්ති වුත්තෙ ‘‘සම්පත්තානං දම්මී’’ති වදති, භාජෙත්වා ගහෙතබ්බං. සචෙ වදති ‘‘ඉතො මෙ, භන්තෙ, තතියෙ වස්සෙ වස්සාවාසිකං න දින්නං, තං දම්මී’’ති, තස්මිං අන්තොවස්සෙ වුත්ථභික්ඛූනං පාපුණාති. සචෙ තෙ දිසාපක්කන්තා, අඤ්ඤො විස්සාසිකො ගණ්හාති, දාතබ්බං. අථ එකොයෙව අවසිට්ඨො, සෙසා කාලකතා, සබ්බං එකස්සෙව පාපුණාති. සචෙ එකොපි නත්ථි, සඞ්ඝිකං හොති, සම්මුඛීභූතෙහි භාජෙතබ්බන්ති.

2734. **යාගුයා පන පීතාය වා භත්තෙ වා භුත්තෙ සචෙ පන ආදිස්ස** ‘‘යෙන මෙ යාගු පීතා, තස්ස දම්මි, යෙන මෙ භත්තං භුත්තං, තස්ස දම්මී’’ති පරිච්ඡින්දිත්වා චීවරං දෙති, විනයධරෙන තත්ථ තත්ථෙව දානං දාතබ්බන්ති යොජනා. එස නයො ඛාදනීයචීවරසෙනාසනභෙසජ්ජාදීසු.

තත්‍රායං විනිච්ඡයො – භික්ඛූ අජ්ජතනාය වා ස්වාතනාය වා යාගුයා නිමන්තෙත්වා තෙසං ඝරං පවිට්ඨානං යාගුං දෙති, යාගුං දත්වා පීතාය යාගුයා ‘‘ඉමානි චීවරානි යෙහි මය්හං යාගු පීතා, තෙසං දම්මී’’ති දෙති, යෙහි නිමන්තිතෙහි යාගු පීතා, තෙසංයෙව පාපුණන්ති, යෙහි පන භික්ඛාචාරවත්තෙන ඝරද්වාරෙන ගච්ඡන්තෙහි වා ඝරං පවිට්ඨෙහි වා යාගු ලද්ධා, යෙසං වා ආසනසාලතො පත්තං ආහරිත්වා මනුස්සෙහි නීතා, යෙ වා ථෙරෙහි පෙසිතා, තෙසං න පාපුණන්ති.

සචෙ පන නිමන්තිතභික්ඛූහි සද්ධිං අඤ්ඤෙපි බහූ ආගන්ත්වා අන්තොගෙහඤ්ච බහිගෙහඤ්ච පූරෙත්වා නිසින්නා, දායකො ච එවං වදති ‘‘නිමන්තිතා වා හොන්තු අනිමන්තිතා වා, යෙසං මයා යාගු දින්නා, සබ්බෙසං ඉමානි වත්ථානි හොන්තූ’’ති, සබ්බෙසං පාපුණන්ති. යෙහි පන ථෙරානං හත්ථතො යාගු ලද්ධා, තෙසං න පාපුණන්ති. අථ සො ‘‘යෙහි මය්හං යාගු පීතා, සබ්බෙසං හොන්තූ’’ති වදති, සබ්බෙසං පාපුණන්ති. භත්තඛාදනීයෙසුපි එසෙව නයො.

චීවරෙ වාති පුබ්බෙපි යෙන වස්සං වාසෙත්වා භික්ඛූනං චීවරං දින්නපුබ්බං හොති, සො චෙ භික්ඛූ භොජෙත්වා වදති ‘‘යෙසං මයා පුබ්බෙ චීවරං දින්නං, තෙසංයෙව ඉමං චීවරං වා සුත්තං වා සප්පිමධුඵාණිතාදීනි වා හොන්තූ’’ති, සබ්බං තෙසංයෙව පාපුණාති.

සෙනාසනෙ වාති ‘‘යො මයා කාරිතෙ විහාරෙ වා පරිවෙණෙ වා වසති, තස්සිදං හොතූ’’ති වුත්තෙ තස්සෙව හොති.

භෙසජ්ජෙ වාති ‘‘මයං කාලෙන කාලං ථෙරානං සප්පිආදීනි භෙසජ්ජානි දෙම, යෙහි තානි ලද්ධානි, තෙසංයෙවිදං හොතූ’’ති වුත්තෙ තෙසංයෙව හොතීති.

2735. දීයතෙති **දාන**න්ති කම්මසාධනෙන චීවරං වුච්චති. **යං**-සද්දෙන චීවරස්ස පරාමට්ඨත්තා **තං**-සද්දෙනාපි තදෙව පරාමසිතබ්බන්ති.

තත්‍රායං විනිච්ඡයො – ‘‘ඉමං චීවරං ඉත්ථන්නාමස්ස දම්මී’’ති එවං පරම්මුඛා වා ‘‘ඉදං මෙ, භන්තෙ, තුම්හාකං දම්මී’’ති එවං සම්මුඛා වා පාදමූලෙ ඨපෙත්වා වා දෙති, තං තස්සෙව හොති. සචෙ පන ‘‘ඉදං තුම්හාකඤ්ච තුම්හාකං අන්තෙවාසිකානඤ්ච දම්මී’’ති එවං වදති, ථෙරස්ස ච අන්තෙවාසිකානඤ්ච පාපුණාති. උද්දෙසං ගහෙතුං ආගතො ගහෙත්වා ගච්ඡන්තො ච අත්ථි, තස්සාපි පාපුණාති. ‘‘තුම්හෙහි සද්ධිං නිබද්ධචාරිකභික්ඛූනං දම්මී’’ති වුත්තෙ උද්දෙසන්තෙවාසිකානං වත්තං කත්වා උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීනි ගහෙත්වා විචරන්තානං සබ්බෙසං පාපුණාතීති.

2737. වදතිච්චෙවමෙව චෙති ඉච්චෙවං යථාවුත්තනයෙන වදති චෙ. **තන්ති** තං පරික්ඛාරං. **තෙසන්ති** මාතුආදීනං. සඞ්ඝස්සෙව සන්තකං හොතීති යොජනා.

2738. **‘‘පඤ්චන්නං…පෙ.… හොතී’’**ති ඉමිනා පුරිමගාථාද්වයෙන විත්ථාරිතමෙවත්ථං සංඛිපිත්වා දස්සෙති. **පඤ්චන්නං** සහධම්මිකානං. **අච්චයෙති** කාලකිරියාය. **දාන**න්ති ‘‘මයි කාලකතෙ ඉමං පරික්ඛාරං තුය්හං හොතු, තව සන්තකං කරොහී’’තිආදිනා පරිච්චජනං. **කිඤ්චිපීති** අන්තමසො දන්තකට්ඨම්පි. ගිහීනං පන දානං තථා දායකානං ගිහීනමෙව අච්චයෙ රුහතීති යොජනා.

2739. භික්ඛු වා සාමණෙරො වා භික්ඛුනිඋපස්සයෙ කාලං කරොති, **අස්ස** භික්ඛුස්ස වා සාමණෙරස්ස වා පරික්ඛාරා **භික්ඛූනංයෙව සන්තකා** භික්ඛුසඞ්ඝස්සෙව සන්තකාති යොජනා. භික්ඛුසඞ්ඝස්සෙව සන්තකා කාලකතස්ස භික්ඛුසඞ්ඝපරියාපන්නත්තා.

2740. **සාමණෙරී වාති** එත්ථ **වා**-සද්දෙන ''සික්ඛමානා වා''ති ඉදං සඞ්ගණ්හාති. **විහාරස්මිං** භික්ඛූනං නිවාසනට්ඨානෙ. **තස්සාති** භික්ඛුනියා වා සාමණෙරියා වා සික්ඛමානාය වා පරික්ඛාරා භික්ඛුනීනං සන්තකා හොන්තීති යොජනා. **සන්තකාති** එත්ථාපි භික්ඛුසු වුත්තනයෙනෙවත්ථො ගහෙතබ්බො.

2741. **දෙහි නෙත්වාති** එත්ථ ''ඉමං චීවර''න්ති පකරණතො ලබ්භති. ''ඉමං චීවරං නෙත්වා අසුකස්ස දෙහී''ති යං චීවරං දින්නං, තං තස්ස පුරිමස්සෙව සන්තකං හොති. ''ඉදං චීවරං අසුකස්ස දම්මී''ති යං චීවරං දින්නං, තං යස්ස පහියාති, තස්ස පච්ඡිමස්සෙව සන්තකං හොතීති යොජනා.

2742. යථාවුත්තවචනප්පකාරානුරූපෙන සාමිකෙ ඤත්වා සාමිකෙසු විස්සාසෙන වා තෙසු මතෙසු මතකචීවරම්පි ගණ්හිතුං වට්ටතීති දස්සෙතුං ආහ **''එව''**න්තිආදි. ''මතස්ස වා අමතස්ස වා''ති පදච්ඡෙදො. **විස්සාසං වාපි ගණ්හෙය්‍යාති** ජීවන්තස්ස සන්තකං විස්සාසග්ගාහං ගණ්හෙය්‍ය. **ගණ්හෙ මතකචීවරන්ති** මතස්ස චීවරං මතකපරික්ඛාරනීහාරෙන පාපෙත්වා ගණ්හෙය්‍ය.

2743. රජතෙ අනෙනාති **රජනන්ති** මූලාදිසබ්බමාහ. **වන්තදොසෙනාති** සවාසනසමුච්ඡින්නරාගාදිදොසෙන. **තාදිනාති** රූපාදීසු ඡළාරම්මණෙසු රාගාදීනං අනුප්පත්තියා අට්ඨසු ලොකධම්මෙසු නිබ්බිකාරතාය එකසදිසෙන.

2744-5. **''මූලෙ''**තිආදීසු නිද්ධාරණෙ භුම්මං. මූලරජනෙ හලිද්දිං ඨපෙත්වා සබ්බං මූලරජනං වට්ටති. **ඛන්ධෙසු** රජනෙසු මඤ්ජෙට්ඨඤ්ච තුඞ්ගහාරකඤ්ච ඨපෙත්වා සබ්බං ඛන්ධරජනං වට්ටති. **පත්තෙසු** රජනෙසු අල්ලියා පත්තං තථා නීලියා පත්තඤ්ච ඨපෙත්වා සබ්බං පත්තරජනං වට්ටති. **පුප්ඵ**රජනෙසු කුසුම්භඤ්ච කිංසුකඤ්ච ඨපෙත්වා සබ්බං පුප්ඵරජනං වට්ටති. **තච**රජනෙ ලොද්දඤ්ච කණ්ඩුලඤ්ච ඨපෙත්වා සබ්බං තචරජනං වට්ටති. **ඵල**රජනං සබ්බම්පි වට්ටතීති යොජනා.

මඤ්ජෙට්ඨන්ති එකො සකණ්ටකරුක්ඛො, වල්ලිවිසෙසො ච, යස්ස රජනං මඤ්ජෙට්ඨබීජවණ්ණං හොති. මඤ්ජෙට්ඨරුක්ඛස්ස ඛන්ධො සෙතවණ්ණොති සො ඉධ න ගහෙතබ්බො රජනාධිකාරත්තා. **තුඞ්ගහාරකො** නාම එකො සකණ්ටකරුක්ඛො, යස්ස රජනං හරිතාලවණ්ණං හොති. **අල්ලීති** චුල්ලතාපිඤ්ඡරුක්ඛො, යස්ස පණ්ණරජනං හලිද්දිවණ්ණං හොති. **නීලීති** ගච්ඡවිසෙසො, යස්ස පන රජනං නීලවණ්ණං හොති. **කිංසුකං** නාම වල්ලිකිංසුකපුප්ඵං, යස්ස රජනං ලොහිතවණ්ණං හොති.

2746. **කිලිට්ඨසාටකන්ති** මලිනසාටකං. **ධොවිතුන්ති** එකවාරං ධොවිතුං. අල්ලියා ධොතං කිර සම්මදෙව රජනං පටිග්ගණ්හාති.

2747. **චීවරානං කථා සෙසාති** භෙදකාරණප්පකාරකථාදිකා ඉධ අවුත්තකථා. පඨමෙ කඨිනෙ වුත්තාති සෙසො. **විභාවිනාති** ඛන්ධකභාණකෙන.

චීවරක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා.

ඉති විනයත්ථසාරසන්දීපනියා විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනාය

මහාවග්ගවිනිච්ඡයවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

චූළවග්ගො

පාරිවාසිකක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා

2748. එවං මහාවග්ගවිනිච්ඡයං සඞ්ඛෙපෙන දස්සෙත්වා චූළවග්ගාගතවිනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **"තජ්ජනීය"**න්තිආදි. **තජ්ජනීය**න්ති කලහකාරකානං භික්ඛූනං තතො විරමනත්ථාය නිග්ගහවසෙන අනුඤ්ඤාතං ඤත්තිචතුත්ථං තජ්ජනීයකම්මඤ්ච. **නියස්ස**න්ති බාලස්ස අබ්‍යත්තස්ස ආපත්තිබහුලස්ස අනපදානස්ස අනනුලොමිකෙහි ගිහිසංසග්ගෙහි සංසට්ඨස්ස විහරතො භික්ඛුනො නිග්ගහවසෙන නිස්සාය වසනත්ථාය කාතුං අනුඤ්ඤාතං ඤත්තිචතුත්ථං නියස්සකම්මඤ්ච.

පබ්බාජන්ති කුලදූසකස්ස භික්ඛුනො යත්ථ තෙන කුලදූසනං කතං, තත්ථ න ලභිතබ්බආවාසත්ථාය නිග්ගහවසෙන අනුඤ්ඤාතං ඤත්තිචතුත්ථං පබ්බාජනීයකම්මඤ්ච. **පටිසාරණ**න්ති සද්ධස්ස උපාසකස්ස දායකස්ස කාරකස්ස සඞ්ඝුපට්ඨාකස්ස ජාතිආදීහි අක්කොසවත්ථූහි අක්කොසකස්ස භික්ඛුනො තංඛමාපනත්ථාය නිග්ගහවසෙන අනුඤ්ඤාතං ඤත්තිචතුත්ථං පටිසාරණීයකම්මඤ්ච.

තිවිධුක්ඛෙපනන්ති ආපත්තියා අදස්සනෙ, ආපත්තියා අප්පටිකම්මෙ, පාපිකාය දිට්ඨියා අප්පටිනිස්සග්ගෙ ච තතො ඔරමිතුං නිග්ගහවසෙන අනුඤ්ඤාතං ඤත්තිචතුත්ථං තිවිධං උක්ඛෙපනීයකම්මඤ්චාති. **දීපයෙති පාළියා, අට්ඨකථාය** ච වුත්තනයෙන පකාසෙයාාති අත්ථො.

තජ්ජනීයාදිකම්මානං ඔසාරණනිස්සාරණවසෙන පච්චෙකං දුවිධත්තෙපි තං භෙදං අනාමසිත්වා කෙවලං ජාතිවසෙන **"සත්ත කම්මානී"**ති වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. යථා දස්සිතො පනෙතෙසං විසෙසො අත්ථුප්පත්තිවසෙනාති දට්ඨබ්බො. විත්ථාරො පනෙසං කම්මක්ඛන්ධකතො වෙදිතබ්බො.

2749. **ඛන්ධකෙ** කම්මසඞ්ඛාතෙ ඛන්ධකෙ ආගතානි තෙචත්තාලීස වත්තානි. **තදනන්තරෙ**ති තස්ස කම්මක්ඛන්ධකස්ස අනන්තරෙ. **ඛන්ධකෙ**ති පාරිවාසිකක්ඛන්ධකෙ. නව අධිකානි යෙසං තෙ **නවාධිකානි තිංසෙව** වත්තානි, එකූනචත්තාලීස වත්තානීති වුත්තං හොති.

කම්මක්ඛන්ධකෙ තාව –

> "ආපත්තියා අදස්සනෙ උක්ඛෙපනීයකම්මකතෙන, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනා සම්මා වත්තිතබ්බං. තත්‍රායං සම්මාවත්තනා – න උපසම්පාදෙතබ්බං, න නිස්සයො දාතබ්බො, න සාමණෙරො උපට්ඨාපෙතබ්බො, න භික්ඛුනොවාදකසම්මුති සාදිතබ්බා, සම්මතෙනාපි භික්ඛුනියො න ඔවදිතබ්බා, යාය ආපත්තියා සඞ්ඝෙන ආපත්තියා අදස්සනෙ උක්ඛෙපනීයකම්මං කතං හොති, සා ආපත්ති න ආපජ්ජිතබ්බා, අඤ්ඤා වා තාදිසිකා, තතො වා පාපිට්ඨතරා, කම්මං න ගරහිතබ්බං, කම්මිකා න ගරහිතබ්බා, න පකතත්තස්ස භික්ඛුනො අභිවාදනං පච්චුට්ඨානං අඤ්ජලිකම්මං සාමීචිකම්මං ආසනාභිහාරො සෙය්‍යාභිහාරො පාදොදකං පාදපීඨං පාදකථලිකං පත්තචීවරපටිග්ගහණං නහානෙ පිට්ඨිපරිකම්මං සාදිතබ්බං, න පකතත්තො භික්ඛු සීලවිපත්තියා අනුද්ධංසෙතබ්බො, න ආචාරවිපත්තියා අනුද්ධංසෙතබ්බො, න දිට්ඨිවිපත්තියා අනුද්ධංසෙතබ්බො, න ආජීවවිපත්තියා අනුද්ධංසෙතබ්බො, න භික්ඛු භික්ඛූහි භෙදෙතබ්බො, න ගිහිද්ධජො ධාරෙතබ්බො, න තිත්ථියද්ධජො ධාරෙතබ්බො, න තිත්ථියා සෙවිතබ්බා, භික්ඛූ සෙවිතබ්බා, භික්ඛුසික්ඛාය සික්ඛිතබ්බං, න පකතත්තෙන භික්ඛුනා සද්ධිං එකච්ඡන්නෙ ආවාසෙ වත්ථබ්බං, න එකච්ඡන්නෙ අනාවාසෙ වත්ථබ්බං, න එකච්ඡන්නෙ ආවාසෙ වා අනාවාසෙ වා වත්ථබ්බං, පකතත්තං භික්ඛුං දිස්වා ආසනා වුට්ඨාතබ්බං, න පකතත්තො භික්ඛු ආසාදෙතබ්බො අන්තො වා බහි වා, න පකතත්තස්ස භික්ඛුනො උපොසථො ඨපෙතබ්බො, න පවාරණා ඨපෙතබ්බා, න සවචනීයං කාතබ්බං, න අනුවාදො පට්ඨපෙතබ්බො, න ඔකාසො කාරෙතබ්බො, න චොදෙතබ්බො, න සාරෙතබ්බො, න භික්ඛූහි සම්පයොජෙතබ්බ"න්ති (චූළව. 51) –

එවං වෙතානි තෙචත්තාලීස වත්තානි සන්ධාය වුත්තං **"තෙචත්තාලීස වත්තානි, ඛන්ධකෙ කම්මසඤ්ඤිතෙ"**ති.

පාරිවාසිකක්ඛන්ධකෙ (චූළව. 76-82) –

> "පාරිවාසිකෙන, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනා සම්මා වත්තිතබ්බං. තත්‍රායං සම්මාවත්තනා – න උපසම්පාදෙතබ්බං, න නිස්සයො දාතබ්බො, න සාමණෙරො උපට්ඨාපෙතබ්බො, න භික්ඛුනොවාදකසම්මුති සාදිතබ්බා, සම්මතෙනපි භික්ඛුනියො න ඔවදිතබ්බා, යාය ආපත්තියා සඞ්ඝෙන පරිවාසො දින්නො හොති, සා ආපත්ති න ආපජ්ජිතබ්බා, අඤ්ඤා වා තාදිසිකා, තතො වා පාපිට්ඨතරා, කම්මං න ගරහිතබ්බං, කම්මිකා න ගරහිතබ්බා, න පකතත්තස්ස භික්ඛුනො උපොසථො ඨපෙතබ්බො, න පවාරණා ඨපෙතබ්බා, න සවචනීයං කාතබ්බං, න අනුවාදො පට්ඨපෙතබ්බො, න ඔකාසො කාරෙතබ්බො, න චොදෙතබ්බො, න සාරෙතබ්බො, න භික්ඛූහි සම්පයොජෙතබ්බං.

‘‘න , භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා පකතත්තස්ස භික්ඛුනො පුරතො ගන්තබ්බං, න පුරතො නිසීදිතබ්බං, යො හොති සඞ්ඝස්ස ආසනපරියන්තො සෙය්‍යාපරියන්තො විහාරපරියන්තො, සො තස්ස පදාතබ්බො, තෙන ච සො සාදිතබ්බො.

‘‘න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා පකතත්තස්ස භික්ඛුනො පුරෙසමණෙන වා පච්ඡාසමණෙන වා කුලානි උපසඞ්කමිතබ්බානි, න ආරඤ්ඤිකඞ්ගං සමාදාතබ්බං, න පිණ්ඩපාතිකඞ්ගං සමාදාතබ්බං, න ච තප්පච්චයා පිණ්ඩපාතො නීහරාපෙතබ්බො ‘මා මං ජානිංසූ’ති.

‘‘පාරිවාසිකෙන, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනා ආගන්තුකෙන ආරොචෙතබ්බං, ආගන්තුකස්ස ආරොචෙතබ්බං, උපොසථෙ ආරොචෙතබ්බං, පවාරණාය ආරොචෙතබ්බං, සචෙ ගිලානො හොති, දූතෙනපි ආරොචෙතබ්බං.

‘‘න , භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා ආවාසා අභික්ඛුකො ආවාසො ගන්තබ්බො අඤ්ඤත්‍ර පකතත්තෙන අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා.

‘‘න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා ආවාසා අභික්ඛුකො අනාවාසො ගන්තබ්බො අඤ්ඤත්‍ර පකතත්තෙන අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා. න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා ආවාසා අභික්ඛුකො ආවාසො වා අනාවාසො වා ගන්තබ්බො අඤ්ඤත්‍ර පකතත්තෙන අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා.

‘‘න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා අනාවාසා අභික්ඛුකො ආවාසො ගන්තබ්බො අඤ්ඤත්‍ර පකතත්තෙන අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා. න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා අනාවාසා අභික්ඛුකො අනාවාසො ගන්තබ්බො අඤ්ඤත්‍ර පකතත්තෙන අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා. න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා අනාවාසා අභික්ඛුකො ආවාසො වා අනාවාසො වා ගන්තබ්බො අඤ්ඤත්‍ර පකතත්තෙන අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා.

‘‘න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා ආවාසා වා අනාවාසා වා අභික්ඛුකො ආවාසො ගන්තබ්බො අඤ්ඤත්‍ර පකතත්තෙන අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා. න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා ආවාසා වා අනාවාසා වා අභික්ඛුකො අනාවාසො ගන්තබ්බො අඤ්ඤත්‍ර පකතත්තෙන අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා. න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා ආවාසා වා අනාවාසා වා අභික්ඛුකො ආවාසො වා අනාවාසො වා ගන්තබ්බො අඤ්ඤත්‍ර පකතත්තෙන අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා.

‘‘න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා ආවාසා සභික්ඛුකො ආවාසො ගන්තබ්බො යත්ථස්සු භික්ඛූ නානාසංවාසකා අඤ්ඤත්‍ර පකතත්තෙන අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා. න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා ආවාසා සභික්ඛුකො අනාවාසො ගන්තබ්බො යත්ථස්සු භික්ඛූ නානාසංවාසකා අඤ්ඤත්‍ර පකතත්තෙන අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා. න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා ආවාසා සභික්ඛුකො ආවාසො වා අනාවාසො වා ගන්තබ්බො යත්ථස්සු භික්ඛූ නානාසංවාසකා අඤ්ඤත්‍ර පකතත්තෙන අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා.

‘‘න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා අනාවාසා සභික්ඛුකො ආවාසො ගන්තබ්බො යත්ථස්සු භික්ඛූ නානාසංවාසකා අඤ්ඤත්‍ර පකතත්තෙන අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා. න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා අනාවාසා සභික්ඛුකො අනාවාසො ගන්තබ්බො යත්ථස්සු භික්ඛූ නානාසංවාසකා අඤ්ඤත්‍ර පකතත්තෙන අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා. න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා අනාවාසා සභික්ඛුකො ආවාසො වා අනාවාසො වා ගන්තබ්බො යත්ථස්සු භික්ඛූ නානාසංවාසකා අඤ්ඤත්‍ර පකතත්තෙන අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා.

‘‘න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා ආවාසා වා අනාවාසා වා සභික්ඛුකො ආවාසො ගන්තබ්බො යත්ථස්සු භික්ඛූ නානාසංවාසකා අඤ්ඤත්‍ර පකතත්තෙන අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා. න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා ආවාසා වා අනාවාසා වා සභික්ඛුකො අනාවාසො ගන්තබ්බො යත්ථස්සු භික්ඛූ නානාසංවාසකා අඤ්ඤත්‍ර පකතත්තෙන අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා. න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා ආවාසා වා අනාවාසා වා සභික්ඛුකො ආවාසො වා අනාවාසො වා ගන්තබ්බො යත්ථස්සු භික්ඛූ නානාසංවාසකා අඤ්ඤත්‍ර පකතත්තෙන අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා.

‘‘ගන්තබ්බො, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා ආවාසා සභික්ඛුකො ආවාසො යත්ථස්සු භික්ඛූ සමානසංවාසකා යං ජඤ්ඤා ‘සක්කොමි අජ්ජෙව ගන්තු’න්ති.

‘‘ගන්තබ්බො, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා ආවාසා සභික්ඛුකො අනාවාසො යත්ථස්සු භික්ඛූ සමානසංවාසකා යං ජඤ්ඤා ‘සක්කොමි අජ්ජෙව ගන්තු’න්ති.

''ගන්තබ්බො, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා ආවාසා සභික්ඛුකො ආවාසො වා අනාවාසො වා යත්ථස්සු භික්ඛූ සමානසංවාසකා යං ජඤ්ඤා 'සක්කොමි අජ්ජෙව ගන්තු'න්ති.

''ගන්තබ්බො, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා අනාවාසා සභික්ඛුකො ආවාසො යත්ථස්සු භික්ඛූ සමානසංවාසකා යං ජඤ්ඤා 'සක්කොමි අජ්ජෙව ගන්තු'න්ති.

''ගන්තබ්බො, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා අනාවාසා සභික්ඛුකො අනාවාසො යත්ථස්සු භික්ඛූ සමානසංවාසකා යං ජඤ්ඤා 'සක්කොමි අජ්ජෙව ගන්තු'න්ති.

''ගන්තබ්බො, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා අනාවාසා සභික්ඛුකො ආවාසො වා අනාවාසො වා යත්ථස්සු භික්ඛූ සමානසංවාසකා යං ජඤ්ඤා 'සක්කොමි අජ්ජෙව ගන්තු'න්ති.

''ගන්තබ්බො, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා ආවාසා වා අනාවාසා වා සභික්ඛුකො ආවාසො යත්ථස්සු භික්ඛූ සමානසංවාසකා යං ජඤ්ඤා 'සක්කොමි අජ්ජෙව ගන්තු'න්ති.

''ගන්තබ්බො, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා ආවාසා වා අනාවාසා වා සභික්ඛුකො අනාවාසො යත්ථස්සු භික්ඛූ සමානසංවාසකා යං ජඤ්ඤා 'සක්කොමි අජ්ජෙව ගන්තු'න්ති.

''ගන්තබ්බො , භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා ආවාසා වා අනාවාසා වා සභික්ඛුකො ආවාසො වා අනාවාසො වා යත්ථස්සු භික්ඛූ සමානසංවාසකා යං ජඤ්ඤා 'සක්කොමි අජ්ජෙව ගන්තු'න්ති.

''න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා පකතත්තෙන භික්ඛුනා සද්ධිං එකච්ඡන්නෙ ආවාසෙ වත්ථබ්බං, න එකච්ඡන්නෙ අනාවාසෙ වත්ථබ්බං, න එකච්ඡන්නෙ ආවාසෙ වා අනාවාසෙ වා වත්ථබ්බං, පකතත්තං භික්ඛුං දිස්වා ආසනා වුට්ඨාතබ්බං, පකතත්තො භික්ඛු ආසනෙන නිමන්තෙතබ්බො, න පකතත්තෙන භික්ඛුනා සද්ධිං එකාසනෙ නිසීදිතබ්බං, න නීචෙ ආසනෙ නිසින්නෙ උච්චෙ ආසනෙ නිසීදිතබ්බං, න ඡමායං නිසින්නෙ ආසනෙ නිසීදිතබ්බං, න එකචඞ්කමෙ චඞ්කමිතබ්බං, න නීචෙ චඞ්කමෙ චඞ්කමන්තෙ උච්චෙ චඞ්කමෙ චඞ්කමිතබ්බං, න ඡමායං චඞ්කමන්තෙ චඞ්කමෙ චඞ්කමිතබ්බං.

''න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා පාරිවාසිකෙන වුඩ්ඪතරෙන භික්ඛුනා සද්ධිං...පෙ.... මූලායපටිකස්සනාරහෙන භික්ඛුනා සද්ධිං...පෙ.... මානත්තාරහෙන භික්ඛුනා සද්ධිං...පෙ.... මානත්තචාරිකෙන භික්ඛුනා සද්ධිං...පෙ.... අබ්භානාරහෙන භික්ඛුනා සද්ධිං එකච්ඡන්නෙ ආවාසෙ වත්ථබ්බං, න එකච්ඡන්නෙ අනාවාසෙ වත්ථබ්බං, න එකච්ඡන්නෙ ආවාසෙ වා අනාවාසෙ වා වත්ථබ්බං, න එකාසනෙ නිසීදිතබ්බං, න නීචෙ ආසනෙ නිසින්නෙ උච්චෙ ආසනෙ නිසීදිතබ්බං, න ඡමායං නිසින්නෙ ආසනෙ නිසීදිතබ්බං, න එකචඞ්කමෙ චඞ්කමිතබ්බං, න නීචෙ චඞ්කමෙ චඞ්කමන්තෙ උච්චෙ චඞ්කමෙ චඞ්කමිතබ්බං, න ඡමායං චඞ්කමන්තෙ චඞ්කමෙ චඞ්කමිතබ්බං.

''පාරිවාසිකචතුත්ථො චෙ, භික්ඛවෙ, පරිවාසං දදෙය්‍ය, මූලාය පටිකස්සෙය්‍ය, මානත්තං දදෙය්‍ය, තංවීසො අබ්භෙය්‍ය, අකම්මං න ච කරණීය''න්ති (චූළව. 76-82) –

එවං පාරිවාසිකානං චතුනවුති වත්තානි.

සා ච නෙසං චතුනවුතිසඞ්ඛා එවං වෙදිතබ්බා – නඋපසම්පාදනාදිනකම්මිකගරහපරියොසානානි නව වත්තානි, තතො පකතත්තස්ස උපොසථට්ඨපනාදිභික්ඛූහිසම්පයොජනපරියොසානානි අට්ඨ, තතො නපුරතොගමනාදී පඤ්ච, නපුරෙගමනාදී චත්තාරි, ආගන්තුකෙන ආරොචනාදී චත්තාරීති තිංස, සභික්ඛුකාවාසාදිතො අභික්ඛුකාවාසාදිගමනපඅසංයුත්තානි තීණි නවකානි චාති සත්තපඤ්ඤාස, තතො නපකතත්තෙන සද්ධිං එකච්ඡන්නවාසාදිපටිසංයුත්තානි එකාදස, තතො නපාරිවාසිකවුඩ්ඪතරමූලායපටිකස්සනාරහමානත්තාරහමානත්තචාරිකඅබ්භානාරහෙහි සද්ධිං එකච්ඡන්නවාසාදිපටිසංයුත්තානි පච්චෙකං එකාදස කත්වා පඤ්චපඤ්ඤාසාය වත්තෙසු පාරිවාසිකවුඩ්ඪතරමූලායපටිකස්සනාරහමානත්තාරහානං තිණ්ණං සමානත්තා තෙසු එකං එකාදසකං, මානත්තචාරිකඅබ්භානාරහානං ද්වින්නං සමානත්තා තෙසු එකං එකාදසකන්ති දුවෙ එකාදසකානි, අන්තෙ පාරිවාසිකචතුත්ථස්ස සඞ්ඝස්ස පරිවාසාදිදානචතුක්කෙ ගණපූරණත්ථදොසතො නිවත්තිවසෙන චත්තාරි චත්තාරීති චතුනවුති වත්තානි. තානි අග්ගහිතග්ගහණෙන එකූනචත්තාලීසවත්තානි නාම. ආදිතො නව, උපොසථට්ඨපනාදීනි අට්ඨ, පකතත්තෙන එකච්ඡන්නවාසාදී චත්තාරි චාති එකවීසති වත්තානි කම්මක්ඛන්ධකෙ ගහිතත්තා ඉධ ගණනාය අග්ගහෙත්වා තතො සෙසෙසු තෙසත්තතියා වත්තෙසු පාරිවාසිකවුඩ්ඪතරාදීහි එකච්ඡන්නෙ වාසාදිපටිසංයුත්තානි ද්වාවීසති වත්තානි පකතත්තෙහි සමානත්තා තානි ච ''ගන්තබ්බො භික්ඛවෙ''තිආදිකං නවකං තථා ගච්ඡන්තස්ස අනාපත්තිදස්සනපරං, න ආවාසතො ගච්ඡන්තස්ස ආපත්තිදස්සනපරන්ති තඤ්ච අග්ගහෙත්වා අවසෙසෙසු ද්වාචත්තාලීසවත්තෙසු පාරිවාසිකචතුත්ථාදිකම්මචතුක්කං ගරුකාපත්තිවුට්ඨානාය ගණපූරණත්ථසාමඤ්ඤෙන එකං

කත්වා තයො අපනෙත්වා ගණිතානි එකූනචත්තාලීසානි හොන්තීති වුත්තං ‘‘නවාධිකානි තිංසෙව, ඛන්ධකෙ තදනන්තරෙ’’ති.

2750. ඉමානි එකූනචත්තාලීස වත්තානි පුරිමෙහි තෙචත්තාලීසවත්තෙහි සද්ධිං ද්වාසීති හොන්තීති ආහ **‘‘එවං සබ්බානි…පෙ…. ගහිතාගහණෙන තූ’’**ති.

එවං කම්මක්ඛන්ධකපාරිවාසිකක්ඛන්ධකෙසු මහෙසිනා වුත්තානි ඛන්ධකවත්තානි ගහිතාගහණෙන ද්වාසීති එව හොන්තීති යොජනා. එවමෙත්ථ ද්වාසීතික්ඛන්ධකවත්තානි දස්සිතානි.

ආගමට්ඨකථාවණ්ණනායං පන –

> ‘‘පාරිවාසිකානං භික්ඛූනං වත්තං පඤ්ඤපෙස්සාමීති (චූළව. 75) ආරභිත්වා ‘න උපසම්පාදෙතබ්බං…පෙ.… න ඡමායං චඞ්කමන්තෙ චඞ්කමෙ චඞ්කමිතබ්බ’න්ති (චූළව. 76-81) වුත්තාවසානානි ඡසට්ඨි, තතො පරං ‘න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා පාරිවාසිකෙන වුඩ්ඪතරෙන භික්ඛුනා සද්ධිං, මූලායපටිකස්සනාරහෙන, මානත්තාරහෙන, මානත්තචාරිකෙන, අබ්භානාරහෙන භික්ඛුනා සද්ධිං එකච්ඡන්නෙ ආවාසෙ වත්ථබ්බ’න්තිආදීනං (චූළව. 82) පකතත්තෙ චරිතබ්බෙහි අනඤ්ඤත්තා විසුං තෙ අගණෙත්වා පාරිවාසිකවුඩ්ඪතරාදීසු පුග්ගලන්තරෙසු චරිතබ්බත්තා තෙසං වසෙන සම්පිණ්ඩෙත්වා එකෙකං කත්වා ගණිතානි පඤ්චාති එකසත්තති වත්තානි, උක්ඛෙපනීයකම්මකතවත්තෙසු වත්තපඤ්ඤාපනවසෙන වුත්තං ‘න පකතත්තස්ස භික්ඛුනො අභිවාදනං …පෙ.… නහානෙ පිට්ඨිපරිකම්මං සාදිතබ්බ’න්ති (චූළව. 51) ඉදං අභිවාදනාදීනං අසාදියනං එකං, ‘න පකතත්තො භික්ඛු සීලවිපත්තියා අනුද්ධංසෙතබ්බො’තිආදීනි ච දසාති එවමෙතානි ද්වාසීති හොන්ති. එතෙස්වෙව කානිචි තජ්ජනීයකම්මාදිවත්තානි, කානිචි පාරිවාසිකාදිවත්තානීති අග්ගහිතග්ගහණෙන ද්වාසීති එවා’’ති (ම. නි. ටී. 2.25; සාරත්ථ. ටී. 2.39; වි. වි. ටී. 1.39) –

වුත්තං. එතානි පන වත්තානි කදාචි තජ්ජනීයකම්මකතාදිකාලෙ, පාරිවාසිකාදිකාලෙ ච චරිතබ්බානි ඛුද්දකවත්තානීති ගහෙතබ්බානි ආගන්තුකවත්තාදීනං චුද්දසමහාවත්තානං වක්ඛමානත්තා.

2751. ඉදානි පාරිවාසිකස්ස භික්ඛුනො රත්තිච්ඡෙදං, වත්තභෙදඤ්ච දස්සෙතුමාහ **‘‘පරිවාසඤ්ච වත්තඤ්චා’’**තිආදි. **පරිවාසඤ්ච වත්තඤ්ච සමාදින්නස්සාති** ‘‘පරිවාසං සමාදියාමී’’ති පරිවාසඤ්ච ‘‘වත්තං සමාදියාමී’’ති වත්තඤ්ච පකතත්තස්ස භික්ඛුනො සන්තිකෙ උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා වචීභෙදං කත්වා සමාදින්නස්ස. **භික්ඛුනොති** පාරිවාසිකස්ස භික්ඛුනො.

2752. **සහවාසාදයො** ‘‘එකච්ඡන්නෙ’’තිආදිනා සයමෙව වක්ඛති. සහවාසො, විනාවාසො, අනාරොචනමෙව චාති ඉමෙහි තීහි පාරිවාසිකභික්ඛුස්ස රත්තිච්ඡෙදො ච දුක්කටඤ්ච හොතීති යොජනා.

2753. **උදකපාතෙන** සමන්තා නිබ්බකොසස්ස උදකපාතට්ඨානෙන. **එකච්ඡන්නෙති** එකච්ඡන්නෙ පරිච්ඡන්නෙ වා අපරිච්ඡන්නෙ වා ආවාසෙ. පකතත්තෙන භික්ඛුනා සහ උක්ඛිත්තස්ස නිවාසො නිවාරිතොති යොජනා. **‘‘නිවාරිතො’’**ති ඉමිනා දුක්කටං හොතීති දීපෙති.

2754. **අන්තොයෙවාති** එකච්ඡන්නස්ස ආවාසපරිච්ඡෙදස්ස අන්තොයෙව. **‘‘න ලබ්භතී’’**ති ඉමිනා රත්තිච්ඡෙදො ච දුක්කටඤ්ච හොතීති දීපෙති.

2755. **මහාඅට්ඨකථාදිසූති ආදි**-සද්දෙන කුරුන්දට්ඨකථාදිං සඞ්ගණ්හාති. ***උභින්නන්ති*** උක්ඛිත්තකපාරිවාසිකානං. ඉති අවිසෙසෙන නිද්දිට්ඨන්ති යොජනා.

2756. ඉමිනා සහවාසෙන රත්තිච්ඡෙදඤ්ච දුක්කටඤ්ච දස්සෙත්වා විනාවාසෙන දස්සෙතුමාහ **‘‘අභික්ඛුකෙ පනාවාසෙ’’**ති. **ආවාසෙති** වසනත්ථාය කතසෙනාසනෙ. **අනාවාසෙති** වාසත්ථාය අකතෙ චෙතියඝරෙ වා බොධිඝරෙ වා සම්මජ්ජනිඅට්ටකෙ වා දාරුඅට්ටකෙ වා පානීයමාළෙ වා වච්චකුටියං වා ද්වාරකොට්ඨකෙ වා අඤ්ඤත්‍ර වා යත්ථ කත්ථචි එවරූපෙ ඨානෙ. **විප්පවාසං වසන්තස්සාති** පකතත්තෙන විනා වාසං කප්පෙන්තස්ස. **රත්තිච්ඡෙදො ච දුක්කටන්ති** රත්තිච්ඡෙදො චෙව වත්තභෙදදුක්කටඤ්ච හොති.

2757. එවං විප්පවාසෙන රත්තිච්ඡෙදදුක්කටානි දස්සෙත්වා අනාරොචනෙන දස්සෙතුමාහ **‘‘පාරිවාසිකභික්ඛුස්සා’’**තිආදි. **භික්ඛුං දිස්වානාති** ආකාසෙනාපි ගච්ඡන්තං සමානසංවාසකං ආගන්තුකං භික්ඛුං දිස්වා. **තඞ්ඛණෙති** තස්මිං දිට්ඨක්ඛණෙයෙව. ‘‘අනාරොචෙන්තස්ස එව එතස්සා’’ති පදච්ඡෙදො. **එවකාරෙන** රත්තිච්ඡෙදො ච දුක්කටඤ්චාති උභයං එතස්ස හොතීති දීපෙන්තෙන අදිට්ඨයො චෙ, රත්තිච්ඡෙදොව හොතීති ඤාපෙති. යථාහ – ‘‘සොපිස්ස රත්තිච්ඡෙදං කරොති, අඤ්ඤාතත්තා පන වත්තභෙදදුක්කටං නත්ථී’’ති (චූළව. අට්ඨ. 75). නානාසංවාසකෙන සහ විනයකම්මං කාතුං න වට්ටති, තස්ස අනාරොචනෙපි රත්තිච්ඡෙදො න හොති.

2758-9. **පාරිවාසිකො** භික්ඛු යත්ථ සඞ්ඝනවකට්ඨානෙ ඨිතො, **තත්ථෙව** තස්මිංයෙව ඨානෙ ඨත්වා **යථාවුඩ්ඪං** පකතත්තෙහිපි සද්ධිං වුඩ්ඪපටිපාටියා **පඤ්ච** කිච්චානි කාතුං වට්ටතීති යොජනා.

තානි සරූපතො දස්සෙතුමාහ **''උපොසථපවාරණ''**න්තිආදි. උපොසථපවාරණං යථාවුඩ්ඪං කාතුං ලභතීති යොජනා. **දෙන්තීති** එත්ථ ''සණ්ඨිං පහරිත්වා''ති සෙසො. **සඞ්ඝදායකාති** කම්මධාරයසමාසො. සඞ්ඝස්ස එකත්තෙපි ගරුසු බහුවචනනිද්දෙසො. **''දෙති චෙ සඞ්ඝදායකො''**තිපි පාඨො. තත්ථ සණ්ඨිං පහරිත්වා භාජෙත්වා දෙන්තො සඞ්ඝො වස්සිකසාටිකං දෙති චෙ, පාරිවාසිකො **යථාවුඩ්ඪං** අත්තනො පත්තට්ඨානෙ ලභතීති යොජනා.

ඔණොජනන්ති විස්සජ්ජනං, සඞ්ඝතො අත්තනො පත්තානං ද්වින්නං, තිණ්ණං වා උද්දෙසභත්තාදීනං අත්තනො පුග්ගලිකභත්තපච්චාසාය පටිග්ගහෙත්වා ''මය්හං අජ්ජ භත්තපච්චාසා අත්ථි, ස්වෙ ගණ්හිස්සාමී''ති වත්වා සඞ්ඝවිස්සජ්ජනං ලභතීති වුත්තං හොති. **භත්තන්ති** ආගතාගතෙහි වුඩ්ඪපටිපාටියා ගහෙත්වා ගන්තබ්බං විහාරෙ සඞ්ඝස්ස චතුස්සාලභත්තං. තථා පාරිවාසිකො යථාවුඩ්ඪං ලභතීති යොජනා. **ඉමෙ පඤ්චාති** වුත්තමෙවත්ථං නිගමයති.

තත්‍රායං විනිච්ඡයො (චූළව. අට්ඨ. 75) – **උපොසථපවාරණෙ** තාව පාතිමොක්ඛෙ උද්දිස්සමානෙ හත්ථපාසෙ නිසීදිතුං වට්ටති. **මහාපච්චරියං** පන ''පාළියා අනිසීදිත්වා පාළිං විහාය හත්ථපාසං අමුඤ්චන්තෙන නිසීදිතබ්බ''න්ති වුත්තං. පාරිසුද්ධිඋපොසථෙ කරියමානෙ සඞ්ඝනවකට්ඨානෙ නිසීදිත්වා තත්ථෙව නිසින්නෙන අත්තනො පාළියා පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බොව. පවාරණායපි සඞ්ඝනවකට්ඨානෙ නිසීදිත්වා තත්ථෙව නිසින්නෙන අත්තනො පාළියා පවාරෙතබ්බං. සඞ්ඝෙන සණ්ඨිං පහරිත්වා භාජියමානං වස්සිකසාටිකම්පි අත්තනො පත්තට්ඨානෙ ගහෙතුං වට්ටති.

ඔණොජනෙ සචෙ පාරිවාසිකස්ස ද්වෙ තීණි උද්දෙසභත්තාදීනි පාපුණන්ති, අඤ්ඤා චස්ස පුග්ගලිකභත්තපච්චාසා හොති, තානි පටිපාටියා ගහෙත්වා ''භන්තෙ, හෙට්ඨා ගාහෙථ, අජ්ජ මය්හං භත්තපච්චාසා අත්ථි, ස්වෙව ගණ්හිස්සාමී''ති වත්වා විස්සජ්ජෙතබ්බානි, එවං තානි පුනදිවසෙසු ගණ්හිතුං ලභති. ''පුනදිවසෙ සබ්බපඨමං එතස්ස දාතබ්බ''න්ති **කුරුන්දියං** වුත්තං. යදි පන න ගණ්හාති න විස්සජ්ජෙති, පුනදිවසෙ න ලභති. ඉදං ඔණොජනං නාම පාරිවාසිකස්සෙව ඔදිස්ස අනුඤ්ඤාතං. කස්මා? තස්ස හි සඞ්ඝනවකට්ඨානෙ නිසින්නස්ස භත්තග්ගෙ යාගුඛජ්ජකාදීනි පාපුණන්ති වා න වා, තස්මා ''සො භික්ඛාහාරෙන මා කිලමිත්ථා''ති ඉදමස්ස සඞ්ගහකරණත්ථාය ඔදිස්ස අනුඤ්ඤාතං.

භත්තෙ චතුස්සාලභත්තං යථාවුඩ්ඪං ලභති, පාළියා පන ගන්තුං වා ඨාතුං වා න ලභති. තස්මා පාළිතො ඔසක්කිත්වා හත්ථපාසෙ ඨිතෙන හත්ථං පසාරෙත්වා යථා සෙනො නිපතිත්වා ගණ්හාති, එවං ගණ්හිතබ්බං. ආරාමිකසමණුද්දෙසෙහි ආහරාපෙතුං න ලභති. සචෙ සයමෙව ආහරන්ති, වට්ටති. රඤ්ඤො මහාපෙළභත්තෙපි එසෙව නයො. චතුස්සාලභත්තෙ පන සචෙ ඔණොජනං කත්තුකාමො හොති, අත්තනො අත්ථාය උක්ඛිත්තෙ පිණ්ඩෙ ''අජ්ජ මෙ භත්තං අත්ථි, ස්වෙව ගණ්හිස්සාමී''ති වත්තබ්බං. ''පුනදිවසෙ ද්වෙ පිණ්ඩෙ ලභතී''ති (චූළව. අට්ඨ. 75) **මහාපච්චරියං** වුත්තං. උද්දෙසභත්තාදීනිපි පාළිතො ඔසක්කිත්වාව ගහෙතබ්බානි. යත්ථ පන නිසීදාපෙත්වා පරිවිසන්ති , තත්ථ සාමණෙරානං ජෙට්ඨකෙන භික්ඛූනං සඞ්ඝනවකෙන හුත්වා නිසීදිතබ්බන්ති.

පාරිවාසිකක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා.

සමථක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා

2760. ඉදානි සමථවිනිච්ඡයං දස්සෙතුං යෙසු අධිකරණෙසු සන්තෙසු සමථෙහි භවිතබ්බං, තානි තාව දස්සෙන්තො ආහ **“විවාදාධාරතා”**තිආදි. **විවාදාධාරතා**ති විවාදාධිකරණං. **ආපත්තාධාරතා**ති එත්ථාපි එසෙව නයො. **ආධාරතා**ති අධිකරණපරියායො. ආධාරීයති අභිභුය්‍යති වූපසම්මති සමථෙහීති **ආධාරො,** විවාදො ච සො ආධාරො චාති **විවාදාධාරො,** සො එව **විවාදාධාරතා**. එවමාධාරාධිකරණ-සද්දානං විවාදාදිසද්දෙහි සහ කම්මධාරයසමාසො දට්ඨබ්බො. අධිකරීයති අභිභුය්‍යති වූපසම්මති සමථෙහීති **අධිකරණ**න්ති විවාදාදිචතුබ්බිධමෙව පාළියං දස්සිතං. අයමත්ථො ‘‘එතෙසං තු චතුන්නම්පි, සමත්තා සමථා මතා’’ති වක්ඛමානෙන විඤ්ඤායති.

2761. **එතානි චත්තාරි** අධිකරණානි ච ‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ විවදන්ති ‘ධම්මො’ති වා ‘අධම්මො’ති වා’’ති (චූළව. 215) අට්ඨාරස **භෙදකාරකවත්ථූනි** ච මහෙසිනා වුත්තානි. **තත්ථ** තෙසු චතූසු අධිකරණෙසු **විවාදො** අධිකරණසඞ්ඛාතො එතානි අට්ඨාරස භෙදකරවත්ථූනි **නිස්සිතො** නිස්සාය පවත්තොති යොජනා.

2762. **විපත්තියො චතස්සොවා**ති ‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ භික්ඛුං අනුවදන්ති සීලවිපත්තියා වා ආචාරවිපත්තියා වා දිට්ඨිවිපත්තියා වා ආජීවවිපත්තියා වා’’ති (චූළව. 215) වුත්තා චතස්සො විපත්තියො. දිට්ඨාදීනං අනුගන්ත්වා සීලවිපත්තිආදීහි වදනං චොදනා **අනුවාදො. උපාගතො**ති නිස්සිතො, අනුවාදො චතස්සො විපත්තියො නිස්සාය පවත්තොති අත්ථො. ‘‘තත්ථා’’ති පඨමමෙව නිද්ධාරණස්ස වුත්තත්තා ඉධ පුනවචනෙ පයොජනං න දිස්සති, ‘‘සම්භවා’’ති වචනස්සාපි න කොචි අත්ථවිසෙසො දිස්සති. තස්මා ‘‘ආපත්තාධාරතා තත්ථ, සත්තආපත්තිසම්භවා’’ති පාඨො න යුජ්ජති, **‘‘ආපත්තාධාරතා නාම, සත්ත ආපත්තියො මතා’’**ති පාඨො යුත්තතරො, **ආපත්තාධාරතා නාම** ආපත්තාධිකරණං නාම **සත්ත ආපත්තියො මතා** සත්ත ආපත්තියොව අධිප්පෙතාති අත්ථො.

2763. **සඞ්ඝකිච්චානි නිස්සායා**ති අපලොකනකම්මාදීනි චත්තාරි සඞ්ඝකම්මානි උපාදාය කිච්චාධිකරණාභිධානං සියා, කිච්චාධිකරණං නාම චත්තාරි සඞ්ඝකම්මානීති අත්ථො. **එතෙසං තු චතුන්නම්පී**ති එතෙසං පන චතුන්නම්පි අධිකරණානං. **සමත්තා**ති වූපසමහෙතුත්තා. **සමථා මතා**ති සම්මුඛාවිනයාදයො සත්ත අධිකරණසමථාති අධිප්පෙතා. අධිකරණානි සමෙන්ති, සම්මන්ති වා එතෙහීති **“සමථා”**ති වුච්චන්තීති ‘‘සමත්තා සමථා මතා’’ති ඉමිනා **සමථ**-සද්දස්ස අන්වත්ථං දීපෙති.

2764-5. තෙ සරූපතො දස්සෙතුමාහ **“සම්මුඛා”**තිආදි. **“විනයො”**ති ඉදං **සම්මුඛා**දිපදෙහි පච්චෙකං යොජෙතබ්බං ‘‘සම්මුඛාවිනයො සතිවිනයො අමූළ්හවිනයො’’ති. **“පටිඤ්ඤාවිනයො”**ති ච පටිඤ්ඤාතකරණං වුත්තං. **සත්තමො විනයො**ති සමථො අධිප්පෙතො. තිණවත්ථාරකොති ඉමෙ සත්ත සමථා බුද්ධෙනාදිච්චබන්ධුනා වුත්තාති යොජනා.

2766. චතූසු අධිකරණෙසු යං අධිකරණං යත්තකෙහි සමථෙහි සම්මති, තෙ සඞ්ගහෙත්වා දස්සෙන්තො ආහ **“විවාදො”**තිආදි.

2767-9. ‘‘විවාදො’’තිආදිනා උද්දිට්ඨමත්ථං නිද්දිසන්තො ආහ **“ඡට්ඨෙනා”**තිආදි. **එත්ථ** එතෙසු චතූසු අධිකරණෙසු, සමථෙසු ච කිං කෙන සම්මතීති චෙ? **විවාදො** විවාදාධිකරණං **ඡට්ඨෙන** යෙභුය්‍යසිකාය, **පඨමෙන** සමථෙන සම්මුඛාවිනයෙන චාති ද්වීහි සමථෙහි **සම්මති**. යස්සා කිරියාය ධම්මවාදිනො බහුතරා, එසා **යෙභුය්‍යසිකා.** ‘‘සඞ්ඝසම්මුඛතා, ධම්මසම්මුඛතා, විනයසම්මුඛතා, පුග්ගලසම්මුඛතා’’ති (චූළව. 229, 234, 236, 237, 242) වුත්තානං සඞ්ඝාදීනං චතුන්නං සන්නිධානෙන වා ගණපුග්ගලෙහි සමියමානං විවාදාධිකරණං සඞ්ඝසම්මුඛතං විනා ඉතරෙහි තීහි වා සම්මතීති වුත්තං හොති.

එත්ථ ච කාරකසඞ්ඝස්ස සඞ්ඝසාමග්ගිවසෙන සම්මුඛීභාවො **සඞ්ඝසම්මුඛතා,** සමෙතබ්බස්ස වත්ථුනො භූතතා **ධම්මසම්මුඛතා,** යථා තං සමෙතබ්බං, තථෙවස්ස සමනං **විනයසම්මුඛතා,** යො ච විවදති, යෙන ච විවදති, තෙසං උභින්නං අත්ථපච්චත්ථිකානං සම්මුඛීභාවො **පුග්ගලසම්මුඛතා**.

‘‘අනුවාදො චතූහිපී’’ති උද්දිට්ඨං නිද්දිසන්තො ආහ **“සම්මුඛා”**තිආදි. **අනුපුබ්බෙනා**ති අනුපටිපාටියා. **සම්මුඛාවිනයාදීහි තීහිපී**ති සම්මුඛාවිනයසතිවිනයඅමූළ්හවිනයෙහි තීහිපි. **තථෙවා**ති යථා තීහි, තථා **පඤ්චමෙන** තස්සපාපියසිකාසමථෙනාපි අනුවාදො සම්මති, පගෙව චතූහීති අත්ථො.

යො පාපුස්සන්නතාය පාපියො පුග්ගලො, තස්ස කත්තබ්බතො **“තස්සපාපියසිකා”**ති කම්මං වුච්චති. ආයස්මතො දබ්බස්ස මල්ලපුත්තස්ස විය සතිවෙපුල්ලප්පත්තස්ස ඛීණාසවස්ස කතා අමූලිකා සීලවිපත්තිචොදනා සම්මුඛාවිනයෙන, ඤත්තිචතුත්ථාය කම්මවාචාය දින්නෙන සතිවිනයෙන ච සම්මති. උම්මත්තකස්ස භික්ඛුනො කතා ආපත්තිචොදනා සම්මුඛාවිනයෙන ච තථෙව දින්නෙන අමූළ්හවිනයෙන ච සම්මති. සඞ්ඝමජ්ඣෙ ආපත්තියා චොදියමානස්ස

අවජානිත්වා පටිජානනාදිං කරොන්තස්ස පාපභික්ඛුනො බහුලාපත්තිචොදනා සම්මුඛාවිනයෙන චෙව තථෙව පකතෙන තස්සපාපියසිකාකම්මෙන ච වූපසම්මතීති වුත්තං හොති.

‘‘ආපත්ති පන තීහෙවා’’ති උද්දෙසස්ස නිද්දෙසමාහ **‘‘සම්මුඛෙනා’’**තිආදි. **සම්මුඛෙන** සම්මුඛාවිනයෙන, **පටිඤ්ඤාය** පටිඤ්ඤාතකරණෙන, තිණවත්ථාරකෙන වා ඉමෙහි තීහි එව සමථෙහි **සා ආපත්ති** ආපත්තාධිකරණං උපසමං යාතීති යොජනා. එත්ථ **පටිඤ්ඤාතකරණං** නාම ආපත්තිං පටිග්ගණ්හන්තෙන ‘‘පස්සසී’’ති වුත්තෙ ආපත්තිං දෙසෙන්තෙන ‘‘ආම පස්සාමී’’ති සම්පටිච්ඡනං. **තිණවත්ථාරකං** පන සයමෙව වක්ඛති.

තීහෙව සමථෙහීති එත්ථ ගරුකාපත්ති සම්මුඛාවිනයෙන, පටිඤ්ඤාතකරණෙන චාති ද්වීහි, ලහුකාපත්තිං ආපජ්ජිත්වා සඞ්ඝෙ වා ගණෙ වා පුග්ගලෙ වා දෙසනාය සම්මුඛාවිනයෙන චෙව පටිඤ්ඤාතකරණෙන ච, කොසම්බකානං විග්ගහසදිසං මහාවිග්ගහං කරොන්තෙහි ආපන්නා අනෙකවිධා ආපත්තියො සචෙ හොන්ති, තාසු වක්ඛමානසරූපං ථුල්ලවජ්ජාදිං ඨපෙත්වා අවසෙසා සබ්බා ආපත්තියො සම්මුඛාවිනයෙන, තිණවත්ථාරකෙන ච සම්මන්තීති අත්ථො.

කිච්චං කිච්චාධිකරණං **එකෙන** සම්මුඛාවිනයෙනෙව සම්මතීති යොජනා.

2770. **යෙභුය්‍යසිකකම්මෙති** එත්ථ නිමිත්තත්ථෙ භුම්මං. **සලාකං ගාහයෙති** විනිච්ඡයකාරකෙ සඞ්ඝෙ ධම්මවාදීනං බහුත්තං වා අප්පතරත්තං වා ජානිතුං වක්ඛමානෙන නයෙන සලාකං ගාහාපෙය්‍ය. **බුධොති** ‘‘න ඡන්දාගතිං ගච්ඡති…පෙ…. ගහිතාගහිතඤ්ච ජානාතී’’ති වුත්තං පඤ්චහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතං පුග්ගලං දස්සෙති. **‘‘ගූළ්හෙනා’’**තිආදිනා සලාකග්ගාහප්පකාරො දස්සිතො. **කණ්ණජප්පෙනාති** එත්ථ කණ්ණෙ ජප්පො යස්මිං සලාකග්ගාහපයොගෙති විග්ගහො. එත්ථ **ගූළ්හසලාකග්ගාහො** නාම ධම්මවාදිසලාකා ච අධම්මවාදිසලාකා ච විසුං විසුං චීවරකණ්ණෙ පක්ඛිපිත්වා පුග්ගලානං සන්තිකං විසුං විසුං උපසඞ්කමිත්වා සලාකා විසුං විසුං දස්සෙත්වා ‘‘ඉතො තව රුච්චනකං ගණ්හාහී’’ති රහො ඨත්වා ගාහාපනං. **විවටකං** නාම ධම්මවාදීනං බහුභාවං ඤත්වා සබ්බෙසු ජානන්තෙසු පුග්ගලානං සන්තිකං ගාහාපනං. **කණ්ණජප්පනං** නාම එවමෙව කණ්ණමූලෙ රහො ඨත්වා ගාහාපනං.

2771. **අලජ්ජුස්සදෙති** එත්ථ ‘‘සඞ්ඝෙ’’ති සෙසො. **ලජ්ජිසු බාලෙසූති** එත්ථාපි ‘‘උස්සදෙසූ’’ති වත්තබ්බං.

2772. **සකෙන කම්මුනායෙවාති** අත්තනො යං කිච්චං, තෙනෙවාති.

2773-5. **‘‘ආපජ්ජතී’’**තිආදි ‘‘අලජ්ජී, ලජ්ජී, බාලො’’ති ජානනස්ස හෙතුභූතකම්මදස්සනං. **දුච්චින්තිතොති** අභිජ්ඣාදිතිවිධමනොදුච්චරිතවසෙන දුට්ඨු චින්තෙන්තො. **දුබ්භාසීති** මුසාවාදාදිචතුබ්බිධවචීදුච්චරිතවසෙන වචීද්වාරෙ පඤ්ඤත්තානං සික්ඛාපදානං වීතික්කමවසෙන දුට්ඨු භාසනසීලො. **දුක්කටකාරිකොති** පාණාතිපාතාදිතිවිධකායදුච්චරිතවසෙන කායද්වාරෙ පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදානං වීතික්කමවසෙන කුච්ඡිතකම්මස්ස කරණසීලො. **ඉති ලක්ඛණෙනෙවාති** යථාවුත්තං අලජ්ජීලජ්ජීබාලලක්ඛණං නිගමෙති.

2776. ‘‘යෙභුය්‍යසිකා’’තිආදිගාථාහි නිද්දිට්ඨමෙව අත්ථං නිගමෙතුමාහ **‘‘තිධා’’**තිආදි. **තිධාසලාකගාහෙනාති** තිවිධස්ස සලාකගාහස්ස අඤ්ඤතරෙන. බහුකා ධම්මවාදිනො යදි සියුන්ති යොජනා. **කාතබ්බන්ති** එත්ථ ‘‘විවාදාධිකරණවූපසමන’’න්ති සෙසො.

2777. යො පුග්ගලො අලජ්ජී ච හොති සානුවාදො ච **කම්මතො** කායකම්මතො, වචීකම්මතො ච අසුචි ච සම්බුද්ධජිගුච්ඡනීයොති අත්ථො. **සො** එවංවිධො **පාපපුග්ගලො** තස්ස පාපියසිකකම්මස්ස යොගො හොතීති සම්බන්ධො. **සානුවාදොති** එත්ථ **අනුවාදො** නාම චොදනා, සහ අනුවාදෙන වත්තතීති **සානුවාදො,** පාපගරහිතපුග්ගලෙහි කාතබ්බචොදනාය අනුරූපොති අත්ථො.

2778-9. **භණ්ඩනෙති** කලහස්ස පුබ්බභාගෙ. **කලහෙති** කායවචීද්වාරප්පවත්තෙ හත්ථපරාමසාදිකෙ කලහෙ ච. **විවාදම්හි අනප්පකෙති** බහුවිධෙ විවාදෙ ජාතෙ. **බහුඅස්සාමණෙ චිණ්ණෙති** සමණානං අනනුච්ඡවිකෙ නානප්පකාරෙ කායිකවාචසිකවීතික්කමෙ ච කතෙ. **අනග්ගෙති** අනන්තෙ. **භස්සකෙති** කුච්ඡිතෙ අමනාපවචනෙ චිණ්ණෙති යොජනා, **භාසිතෙති** අත්ථො. **ගවෙසන්තන්ති** ගවෙසියමානං, ආපත්තාධිකරණන්ති සෙසො. **වාළන්ති** චණ්ඩං. **කක්ඛළන්ති** ආසජ්ජං. **කාතබ්බන්ති** වූපසමෙතබ්බං.

2780-2. යථා ච වූපසම්මති, තථා තිණවත්ථාරකෙ සුද්ධො හොතීති සම්බන්ධො.

ථුල්ලවජ්ජන්ති පාරාජිකඤ්චෙව සඞ්ඝාදිසෙසඤ්ච. **ගිහීහි පටිසංයුතන්ති** ගිහීනං ජාතිආදීහි පාළියා ආගතෙහි දසහි අක්කොසවත්ථූහි, අට්ඨකථාගතෙහි ච තදඤ්ඤෙහි අක්කොසවත්ථූහි ඛුංසනවම්භනපච්චයා ච ධම්මිකපටිස්සවස්ස අසච්චාපනපච්චයා ච ආපන්නාපත්තිං. එසා එව හි ආපත්ති ගිහිපටිසංයුත්තා නාම **පරිවාරෙ** ‘‘අත්ථි ගිහිපටිසංයුත්තා,

අත්ථි නගිහිපටිසංයුත්තා''ති දුකං නික්ඛිපිත්වා ''ගිහිපටිසංයුත්තාති සුධම්මත්ථෙරස්ස ආපත්ති, යා ච ධම්මිකස්ස පටිස්සවස්ස අසච්චාපනෙ ආපත්ති. අවසෙසා නගිහිපටිසංයුත්තා''ති (පරි. අට්ඨ. 321) වචනතො.

සුධම්මත්ථෙරස්ස ආපත්තීති ච තෙන චිත්තස්ස ගහපතිනො ජාතිං පටිච්ච ඛුංසනවම්භනපච්චයා ආපන්නා ඔමසවාදසික්ඛාපදවිභාගගතා දුක්කටාපත්ති ගහෙතබ්බා. ඉදඤ්ච උපලක්ඛණමත්තං, තස්මා ඉතරෙහිපි අක්කොසවත්ථූහි ගිහිං ඛුංසෙන්තානං වම්භෙන්තානං ඉතරෙසං භික්ඛූනං සා ආපත්ති ගිහිපටිසංයුත්තාවාති වෙදිතබ්බං. තථා ආපන්නං ආපත්තිං දෙසාපෙන්තෙන දස්සනූපචාරං අවිජහාපෙත්වා සවනූපචාරං ජහාපෙත්වා එකංසෙ උත්තරාසඞ්ගං කාරාපෙත්වා උක්කුටිකං නිසීදාපෙත්වා අඤ්ජලිං පග්ගණ්හාපෙත්වා සා ආපත්ති දෙසාපෙතබ්බා.

දිට්ඨාවිකම්මිකන්ති දිට්ඨාවිකම්මෙ නියුත්තො දිට්ඨාවිකම්මිකො, තං, **අට්ඨකථායං** ''යෙ පන 'න මෙතං ඛමතී'ති අඤ්ඤමඤ්ඤං දිට්ඨාවිකම්මං කරොන්තී''ති (චූළව. අට්ඨ. 214) යෙ පුග්ගලා දස්සිතා, තෙසමඤ්ඤතරස්සෙව ගහණං.

යොති භණ්ඩනකාරකෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං මහන්තං විග්ගහං කත්වා සම්බහුලා ආපත්තියො ආපන්නො යො භික්ඛු. **තත්ථාති** තස්මිං තිණවත්ථාරකසමථකාරකෙ භික්ඛුසමූහෙ. **න හොතීති** ඡන්දං දත්වා තං භික්ඛුපරිසං අනාගතත්තා න සංවිජ්ජති. තඤ්ච ඨපෙත්වාති යොජනා.

තිණවත්ථාරකෙ කතෙ සති යාව උපසම්පදමාළතො පභුති ආපන්නාය **සෙසාය ආපත්තියා** නිරාපත්ති හුත්වා **සුද්ධො හොති** සඞ්ඝොති යොජනා.

සමථක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා.

ඛුද්දකවත්ථුක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා

2783. **කුට්ටෙ**ති ඉට්ඨකාසිලාදාරුකුට්ටානං අඤ්ඤතරස්මිං. **අට්ටානෙ**ති එත්ථ **අට්ටානං** නාම රුක්ඛෙ ඵලකං විය තච්ඡෙත්වා අට්ඨපදාකාරෙන රාජියො ඡින්දිත්වා නහානතිත්ථෙ නිඛණන්ති, තත්ථ චුණ්ණානි ආකිරිත්වා මනුස්සා කායං සංඝංසන්ති.

2784. **ගන්ධබ්බහත්ථෙනා**ති නහානතිත්ථෙ ඨපිතෙන දාරුමයහත්ථෙන. තෙන කිර චුණ්ණානි ගහෙත්වා මනුස්සා සරීරං සංඝංසන්ති. **කුරුවින්දකසුත්තියා**ති කුරුවින්දකපාසාණචුණ්ණානි ලාඛාය බන්ධිත්වා කතගුළිකකලාපකො වුච්චති, තං උභොසු අන්තෙසු ගහෙත්වා සරීරං සංඝංසන්ති. **මල්ලකෙනා**ති මකරදන්තකං ඡින්දිත්වා මල්ලකමූලසණ්ඨානෙන කතෙන මල්ලකෙන, ඉදං ගිලානස්සාපි න වට්ටති. **අඤ්ඤමඤ්ඤඤ්ච කායතො**ති අඤ්ඤමඤ්ඤං සරීරෙන සංඝංසෙය්‍ය.

2785. **අකතං මල්ලකං** නාම මකරදන්තෙ අච්ඡින්දිත්වා කතං, ඉදං අගිලානස්ස න වට්ටති.

2786. **කපාලිට්ඨකඛණ්ඩානී**ති කපාලඛණ්ඩඉට්ඨකඛණ්ඩානි. **සබ්බස්සා**ති ගිලානාගිලානස්ස සරීරෙ සංසිත්වා උබ්බට්ටෙතුං වට්ටති. **‘‘පුථුපාණික’’**න්ති හත්ථපරිකම්මං වුච්චති, තස්මා සබ්බස්ස හත්ථෙන පිට්ඨිපරිකම්මං කාතුං වට්ටති. **‘‘වත්ථවට්ටි’’**ති ඉදං **පාළියං** වුත්තඋක්කාසිකස්ස පරියායං, තස්මා නහායන්තස්ස යස්ස කස්සචි නහානසාටකවට්ටියාපි සංසිතුං වට්ටති.

2787. **ඵෙණකං** නාම සමුද්දඵෙණං. **කථල**න්ති කපාලඛණ්ඩං. පාදඝංසනෙ **වුත්තා** අනුඤ්ඤාතා. **කතකං** නාම පදුමකණ්ණිකාකාරං පාදඝංසනත්ථං කණ්ටකෙ උට්ඨාපෙත්වා කතං, එතං නෙව පටිග්ගහෙතුං, න පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති.

2788. **යං කිඤ්චිපි අලඞ්කාර**න්ති හත්ථූපගාදිඅලඞ්කාරෙසු යං කිඤ්චි අලඞ්කාරං.

2789. **ඔසණ්ඨෙය්‍යා**ති අලඞ්කාරත්ථං සඞ්ඛරොන්තො නමෙය්‍ය. **හත්ථඵණකෙනා**ති හත්ථෙනෙව ඵණකිච්චං කරොන්තා අඞ්ගුලීහි ඔසණ්ඨෙන්ති. **ඵණකෙනා**ති දන්තමයාදීසු යෙන කෙනචි. **කොච්ඡෙනා**ති උසිරමයෙන වා මුඤ්ජපබ්බජමයෙන වා කොච්ඡෙන.

2790. **සිත්ථතෙලොදතෙලෙහී**ති සිත්ථතෙලඤ්ච උදකතෙලඤ්චාති විග්ගහො, තෙහි. තත්ථ **සිත්ථතෙලං** නාම මධුසිත්ථකනියාසාදි යං කිඤ්චි චික්කණං. **චික්කණං** නාම නියාසං. **උදකතෙලං** නාම උදකමිස්සකං තෙලං. කත්ථචි පොත්ථකෙසු ‘‘සිට්ඨා’’ති පාඨො, සොයෙවත්ථො. **අනුලොමනිපාතත්ථ**න්ති නලාටාභිමුඛං අනුලොමෙන පාතනත්ථං. **උද්ධලොමෙනා**ති උද්ධග්ගං හුත්වා ඨිතලොමෙන.

2791. **හත්ථං තෙලෙන තෙමෙත්වා**ති කරතලං තෙලෙන මක්ඛෙත්වා. **සිරොරුහා** කෙසා. **උණ්හාභිතත්තස්සා**ති උණ්හාභිතත්තරජසිරස්ස. අල්ලහත්ථෙන සිරොරුහෙ පුඤ්ඡිතුං වට්ටතීති යොජනා.

2792. **ආදාසෙ උදපත්තෙ වා**ති එත්ථ කංසපත්තාදීනිපි, යෙසු මුඛනිමිත්තං පඤ්ඤායති, සබ්බානි ආදාසසඞ්ඛමෙව ගච්ඡන්ති, කඤ්ජියාදීනිපි ච උදපත්තසඞ්ඛමෙව, තස්මා යත්ථ කත්ථචි ඔලොකෙන්තස්ස දුක්කටං.

2793. යෙන හෙතුනා මුඛං ඔලොකෙන්තස්ස අනාපත්ති, තං දස්සෙතුමාහ **‘‘සඤ්ඡවි’’**න්තිආදි. ආබාධපච්චයා ‘‘මෙ මුඛෙ වණො සඤ්ඡවි නු ඛො, උදාහු න සඤ්ඡවී’’ති මුඛං දට්ඨුඤ්ච ‘‘අහං ජිණ්ණො නු ඛො, උදාහු නො’’ති අත්තනො ආයුසඞ්ඛාරජානනත්ථඤ්ච මුඛං දට්ඨුං වට්ටතීති යොජනා.

2794. **නච්චං වා**ති යං කිඤ්චි නච්චං අන්තමසො මොරනච්චම්පි. **ගීත**න්ති යං කිඤ්චි නටගීතං වා සාධුගීතං වා අන්තමසො දන්තගීතම්පි, යං ‘‘ගායිස්සාමා’’ති පුබ්බභාගෙ ඔකූජන්තා කරොන්ති, එතම්පි න වට්ටති. **වාදිත**න්ති යං කිඤ්චි වාදිතං. **දට්ඨුං වා පන සොතුං වා**ති නච්චං දට්ඨුං වා ගීතං වාදිතං සොතුං වා.

2795. සයං නච්චන්තස්ස වා නච්චාපෙන්තස්ස වා ගායන්තස්ස වා ගායාපෙන්තස්ස වා වාදෙන්තස්ස වා වාදාපෙන්තස්ස වා දුක්කටමෙව **අට්ඨකථාය** (චූළව. අට්ඨ. 248) වුත්තන්ති තදෙකදෙසං දස්සෙතුමාහ **‘‘දට්ඨුමන්තමසො’’**තිආදි.

2796. **සුණාතී**ති ගීතං වා වාදිතං වා. **පස්සතී**ති නච්චං පස්සති.

2797. **පස්සිස්සාමී**ති එත්ථ ‘‘සුණිස්සාමී’’ති සෙසො. ‘‘නච්චං පස්සිස්සාමි, ගීතං, වාදිතං වා සුණිස්සාමී’’ති විහාරතො විහාරං ගච්ඡතො වාපි දුක්කටං හොතීති යොජනා.

2798. **උට්ඨහිත්වාන ගච්ඡතොති** ''නච්චං පස්සිස්සාමී''ති, ''ගීතං, වාදිතං වා සුණිස්සාමී''ති නිසින්නට්ඨානතො උට්ඨහිත්වා අන්තොවිහාරෙපි තං තං දිසං ගච්ඡතො ආපත්ති හොතීති යොජනා. වීථියං ඨත්වා ගීවං පසාරෙත්වා පස්සතොපි ච ආපත්තීති යොජනා.

2799. **දීඝාති** ද්වඞ්ගුලතො දීඝා. **න ධාරෙයයාති** න ධාරෙතබ්බා. **ද්වඞ්ගුලං වා දුමාසං වාති** එත්ථ ද්වෙ අඞ්ගුලානි පරිමාණං එතස්සාති **ද්වඞ්ගුලො,** කෙසො. ද්වෙ මාසා උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදො අස්සාති **දුමාසො**. කෙසං ධාරෙන්තො ද්වඞ්ගුලං වා ධාරෙය්‍ය දුමාසං වා. **තතො උද්ධං න වට්ටතීති** තතො ද්වඞ්ගුලතො වා දුමාසතො වා කෙසතො උද්ධං කෙසං ධාරෙතුං න වට්ටති.

අථ වා ද්වෙ අඞ්ගුලානි සමාහටානි **ද්වඞ්ගුලං,** ද්වෙ මාසා සමාහටා **දුමාසං,** උභයත්ථ අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං. කෙසෙ ධාරෙන්තො ද්වඞ්ගුලමත්තං වා ධාරෙය්‍ය දුමාසමත්තං වා, **තතො** කාලපරිමාණතො උද්ධං කෙසෙ ධාරෙතුං න වට්ටතීති අත්ථො. සචෙ කෙසෙ අන්තොද්වෙමාසෙ ද්වඞ්ගුලෙ පාපුණන්ති, අන්තොද්වෙමාසෙයෙව ඡින්දිතබ්බා. ද්වඞ්ගුලෙ හි අතික්කමෙතුං න වට්ටති. සචෙපි න දීඝා, ද්වෙමාසතො එකදිවසම්පි අතික්කමෙතුං න ලභතියෙව. එවමයං උභයෙනපි උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදෙනෙව වුත්තො, තතො ඔරං පන නවට්ටනභාවො නාම නත්ථි.

2800. දීඝෙ නඛෙ, දීඝානි නාසිකලොමානි ච න ධාරයෙති යොජනා, න ධාරෙය්‍ය, ඡින්දෙය්‍යාති අත්ථො. **වීසතිමට්ඨන්ති** වීසතියා නඛානං මට්ඨං ලිඛිතමට්ඨභාවං කාතුං භික්ඛුනො න වට්ටතීති යොජනා. සත්ථකෙන තච්ඡෙත්වා චුණ්ණකෙන පමජ්ජිත්වා එලිකමණීනං විය උජ්ජලකරණං **ලිඛිතමට්ඨං** නාම. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මලමත්තං අපකඩ්ඪිතු''න්ති (චූළව. 274) අනුඤ්ඤාතත්තා මුග්ගඵලතචාදීහි නඛමලං අපනෙතුං වට්ටති.

2801. **කප්පාපෙය්‍ය විසුං මස්සුන්ති** යො කෙසච්ඡින්නො විසුං මස්සුං කප්පාපෙය්‍ය. **දාඨිකං ඨපෙය්‍යාති** කෙසෙ ඡින්දාපෙත්වා මස්සුං අකප්පාපෙත්වා විසුං ඨපෙය්‍ය. **සම්බාධෙති** උපකච්ඡකමුත්තකරණසඞ්ඛාතෙ සම්බාධට්ඨානෙ. **ලොමං සංහරාපෙය්‍යවාති** සත්ථෙන වා සණ්ඩාසෙන වා අඤ්ඤෙන යෙන කෙනචි පරෙන ඡින්දාපෙය්‍ය, සයං වා ඡින්දෙය්‍ය. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ආබාධපච්චයා සම්බාධෙ ලොමං සංහරාපෙතු''න්ති (චූළව. 275) අනුඤ්ඤාතත්තා යථාවුත්තසම්බාධෙ ගණ්ඩපිළකවණාදිකෙ ආබාධෙ සති ලොමං සංහරාපෙතුං වට්ටති.

2802. අගිලානස්ස ඡින්දතො දුක්කටං වුත්තං. **අඤ්ඤෙන** වා පුග්ගලෙන තථා කත්තරියා ඡින්දාපෙන්තස්ස දුක්කටං වුත්තන්ති සම්බන්ධො.

2803. **සෙසඞ්ගඡෙදනෙති** අඞ්ගුලියාදිඅවසෙසසරීරාවයවානං ඡෙදනෙ. **අත්තවධෙති** අත්තුපක්කමෙන වා ආණත්තියා උපක්කමෙන වා අත්තනො ජීවිතනාසෙ.

2804. **අඞ්ගන්ති** අඞ්ගජාතතො අවසෙසං සරීරාවයවං. අහිකීටාදිදට්ඨස්ස තප්පටිකාරවසෙන **අඞ්ගං ඡින්දතො** න දොසො. තාදිසාබාධපච්චයා තප්පටිකාරවසෙන **අඞ්ගං ඡින්දතො** න දොසො. ලොහිතං මොචෙන්තස්සාපි න දොසොති යොජනා.

2805. **අපරිස්සාවනො** භික්ඛු සචෙ මග්ගං ගච්ඡති, දුක්කටං. **මග්ගෙ** අද්ධානෙ **තං** පරිස්සාවනං යාචමානස්ස යො න දදාති, තස්ස **අදදතො** අදෙන්තස්සාපි තථෙව දුක්කටමෙවාති යොජනා. යො පන අත්තනො හත්ථෙ පරිස්සාවනෙ විජ්ජමානෙපි යාචති, තස්ස න අකාමා දාතබ්බං.

2806. **''නග්ගො''**ති පදං ''න භුඤ්ජෙ''තිආදි කිරියාපදෙහි පච්චෙකං යොජෙතබ්බං. **න භුඤ්ජෙති** භත්තාදිං භුඤ්ජිතබ්බං න භුඤ්ජෙය්‍ය. **න පිවෙති** යාගුආදිං පාතබ්බං න පිවෙය්‍ය. **න ච ඛාදෙති** මූලඛාදනීයාදිකං ඛාදනීයං න ඛාදෙය්‍ය. **න සායයෙති** ඵාණිතාදිකං සායිතබ්බඤ්ච න සායෙය්‍ය න ලිහෙය්‍ය. **න දදෙති** අඤ්ඤස්ස භත්තාදිං කිඤ්චි න දදෙය්‍ය. **න ගණ්හෙය්‍යාති** තථා සයං නග්ගො හුත්වා න පටිග්ගණ්හෙය්‍ය. **අඤ්ජසං** මග්ගං.

2807. **පරිකම්මං න කාතබ්බන්ති** පිට්ඨිපරිකම්මාදිපරිකම්මං න කාතබ්බං. **කාරයෙති** සයං නග්ගො හුත්වා අඤ්ඤෙන පිට්ඨිපරිකම්මාදිපරිකම්මං න කාරාපෙය්‍යාති අත්ථො.

2808. පිට්ඨිකම්මාදිකෙ **පරිකම්මෙ** ජන්තාඝරාදිකා තිස්සො පටිච්ඡාදී **වුත්තා** ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තිස්සො පටිච්ඡාදියො ජන්තාඝරපටිච්ඡාදිං උදකපටිච්ඡාදිං වත්ථපටිච්ඡාදි''න්ති (චූළව. 261) අනුඤ්ඤාතාති යොජනා. පටිච්ඡාදෙති හිරිකොපිනන්ති **පටිච්ඡාදි,** ජන්තාඝරමෙව පටිච්ඡාදි **ජන්තාඝරපටිච්ඡාදි**. උදකමෙව පටිච්ඡාදි **උදකපටිච්ඡාදි**. වත්ථමෙව පටිච්ඡාදි **වත්ථපටිච්ඡාදි. ''සබ්බත්ථ පන වට්ටතී''**ති ඉමිනා ඉතරපටිච්ඡාදිද්වයං පරිකම්මෙයෙව වට්ටතීති දීපෙති. **සබ්බත්ථාති** භොජනාදිසබ්බකිච්චෙසු.

2809. **යත්ථ කත්ථචි පෙළායන්ති** තම්බලොහවට්ටලොහකංසලොහකාළලොහසුවණ්ණරජතාදීහි කතාය වා දාරුමයාය වා යාය කායචි පෙළාය ආසිත්තකූපධානෙ. **භුඤ්ජිතුං න ච වට්ටතීති** භාජනං ඨපෙත්වා භුඤ්ජිතුං න වට්ටති. යථාහ – ‘‘ආසිත්තකූපධානං නාම තම්බලොහෙන වා රජතෙන වා කතාය පෙළාය එතං අධිවචනං, ‘න භික්ඛවෙ ආසිත්තකූපධානෙ භුඤ්ජිතබ්බ’න්ති සාමඤ්ඤෙන පටික්ඛිත්තත්තා පන දාරුමයාපි න වට්ටතී’’ති (චූළව. අට්ඨ. 264). ‘‘අනුජානාමි භික්ඛවෙ මළොරික’’න්ති (චූළව. 264) අනුඤ්ඤාතත්තා මළොරිකාය ඨපෙත්වා භුඤ්ජිතුං වට්ටති. **‘‘මළොරිකා’’**ති ච දණ්ඩාධාරකො වුච්චති, යං තයො, චත්තාරො, බහූ වා දණ්ඩකෙ උපරි ච හෙට්ඨා ච විත්ථතං මජ්ඣෙ සඞ්කුචිතං කත්වා බන්ධිත්වා ආධාරකං කරොන්ති. යට්ඨිආධාරකපණ්ණාධාරකපච්ඡිකපිට්ඨසටකකවාටකාදිභාජනමුඛඋදුක්ඛලාදීනිපි එත්ථෙව සඞ්ගහං ගච්ඡන්ති. **යට්ඨිආධාරකොති** යට්ඨිංයෙව උජුකං ඨපෙත්වා බන්ධිකතආධාරකො.

එකභාජනෙ විසුං විසුං භොජනස්සාපි සම්භවතො ‘‘භුඤ්ජතො එකභාජනෙ’’ති එත්තකෙයෙව වුත්තෙ තස්සාපි පසඞ්ගො සියාති තන්නිවත්තනත්ථමාහ **‘‘එකතො’’**ති. **‘‘භුඤ්ජතො’’**ති ඉදං උපලක්ඛණං. එකතො එකභාජනෙ යාගුආදිපානම්පි න වට්ටති. යථාහ – ‘‘න, භික්ඛවෙ, එකථාලකෙ පාතබ්බ’’න්ති (චූළව. 264). අථ වා **භුඤ්ජතොති** අජ්ඣොහාරසාමඤ්ඤෙන පානම්පි සඞ්ගහිතන්ති වෙදිතබ්බං. අයමෙත්ථ විනිච්ඡයො – සචෙ එකො භික්ඛු භාජනතො ඵලං වා පූවං වා ගහෙත්වා ගච්ඡති, තස්මිං අපගතෙ ඉතරස්ස සෙසකං භුඤ්ජිතුං වට්ටති. ඉතරස්සාපි තස්මිං ඛණෙ පුන ගහෙතුං වට්ටතීති.

2810. යෙ ද්වෙ වා තයො වා භික්ඛූ එකපාවුරණා වා එකත්ථරණා වා එකත්ථරණපාවුරණා වා නිපජ්ජන්ති, තෙසඤ්ච, යෙ එකමඤ්චෙපි එකතො නිපජ්ජන්ති, තෙසඤ්ච ආපත්ති දුක්කටං හොතීති යොජනා.

2811. **සඞ්ඝාටිපල්ලත්ථිකමුපාගතොති** එත්ථ **සඞ්ඝාටීති** සඞ්ඝාටිනාමෙන අධිට්ඨිතචීවරමාහ. සඞ්ඝාටිපල්ලත්ථිකං උපගතෙන යුත්තො හුත්වාති අත්ථො. **න නිසීදෙය්‍යාති** විහාරෙ වා අන්තරඝරෙ වා යත්ථ කත්ථචි න නිසීදෙය්‍ය. ‘‘සඞ්ඝාටීති නාමෙන අධිට්ඨිතචීවරවොහාරප්පත්තමධිට්ඨිතචීවරං ‘සඞ්ඝාටී’ති වුත්ත’’න්ති **නිස්සන්දෙහෙ, බුද්ධසික්ඛාවණ්ණනායම්පි** ‘‘සඞ්ඝාටියා න පල්ලත්ථෙති අධිට්ඨිතචීවරෙන විහාරෙ වා අන්තරඝරෙ වා පල්ලත්ථිකො න කාතබ්බො’’ති වුත්තං. **අට්ඨකථායං** පන ‘‘අන්තොගාමෙ වාසත්ථාය උපගතෙන අධිට්ඨිතං සඞ්ඝාටිං විනා සෙසචීවරෙහි පල්ලත්ථිකාය නිසීදිතුං වට්ටතී’’ති වුත්තං.

කිඤ්චි කීළං න කීළෙය්‍යාති ජූතකීළාදිකං යං කිඤ්චි කායිකවාචසිකකීළිකං න කීළෙය්‍ය. **න ච ගාහයෙති** න ච ගාහාපෙය්‍ය, න හරාපෙය්‍යාති අත්ථො.

2812. **දාඨිකායපීති** මස්සුම්හි. **උග්ගතන්ති** එත්ථ ‘‘බීභච්ඡ’’න්ති සෙසො. **අඤ්ඤන්ති** අපලිතං. **තාදිසන්ති** බීභච්ඡං.

2813. **‘‘අගිලානො’’**ති ඉමිනා ගිලානස්ස අනාපත්තිභාවං දීපෙති. **‘‘ධාරෙය්‍යා’’**ති ඉමිනා සුද්ධකත්තුනිද්දෙසෙන අගිලානස්සපි පරං ධාරාපනෙ, පරස්ස ධාරණසාදියනෙ ච අනාපත්තීති විඤ්ඤායතීති. අත්තනො ගුත්තත්ථං, චීවරාදීනං ගුත්තත්ථඤ්ච වට්ටතීති යොජනා. තත්‍රායං විනිච්ඡයො (චූළව. අට්ඨ. 270) – යස්ස කායදාහො වා පිත්තකොපො වා හොති, චක්ඛු වා දුබ්බලං, අඤ්ඤො වා කොචි ආබාධො විනා ඡත්තෙන උප්පජ්ජති, තස්ස ගාමෙ වා අරඤ්ඤෙ වා ඡත්තං වට්ටති. වාළමිගචොරභයෙසු අත්තගුත්තත්ථං, වස්සෙ පන චීවරගුත්තත්ථම්පි වට්ටති. එකපණ්ණච්ඡත්තං පන සබ්බත්ථෙව වට්ටති. ‘‘එකපණ්ණච්ඡත්තං නාම තාලපත්ත’’න්ති **ගණ්ඨිපදෙසු** වුත්තන්ති.

2814. හත්ථිසොණ්ඩාකාරො අහෙදොපචාරෙන **‘‘හත්ථිසොණ්ඩ’’**න්ති වුත්තො. එවමුපරිපි. චීවරස්ස නාමධෙය්‍යං **‘‘වසන’’**න්ති ඉදං. **‘‘නිවාසෙන්තස්ස දුක්කට’’**න්ති පදද්වයඤ්ච ‘‘හත්ථිසොණ්ඩ’’න්තිආදීහි සබ්බපදෙහි පච්චෙකං යොජෙතබ්බං. **වෙල්ලියන්ති** එත්ථ ගාථාබන්ධවසෙන සං-සද්දලොපො, සංවෙල්ලියන්ති අත්ථො.

එත්ථ **හත්ථිසොණ්ඩං** (චූළව. අට්ඨ. 280) නාම නාභිමූලතො හත්ථිසොණ්ඩසණ්ඨානං ඔලම්බකං කත්වා නිවත්ථං චොළිකිත්ථීනං නිවාසනං විය. **චතුක්කණ්ණං** නාම උපරිතො ද්වෙ, හෙට්ඨතො ද්වෙති එවං චත්තාරො කණ්ණෙ දස්සෙත්වා නිවත්ථං. **මච්ඡවාළකං** නාම එකතො දසන්තං එකතො පාසන්තං ඔලම්බෙත්වා නිවත්ථං. **සංවෙල්ලියන්ති** මල්ලකම්මකාරාදයො විය කච්ඡං බන්ධිත්වා නිවාසනං. **තාලවණ්ටකං** නාම තාලවණ්ටාකාරෙන සාටකං ඔලම්බෙත්වා නිවාසනං. ච-සද්දෙන සතවලිකං සඞ්ගණ්හාති. **සතවලිකං** නාම දීඝසාටකං අනෙකක්ඛත්තුං ඔභඤ්ජිත්වා ඔවට්ටිකං කරොන්තෙන නිවත්ථං, වාමදක්ඛිණපස්සෙසු වා නිරන්තරං වලියො දස්සෙත්වා නිවත්ථං. සචෙ පන ජාණුතො පට්ඨාය එකා වා ද්වෙ වා වලියො පඤ්ඤායන්ති, වට්ටති. එවං නිවාසෙතුං ගිලානස්සපි මග්ගපටිපන්නස්සපි න වට්ටති.

යම්පි මග්ගං ගච්ඡන්තා එකං වා ද්වෙ වා කොණෙ උක්ඛිපිත්වා අන්තරවාසකස්ස උපරි ලග්ගෙන්ති, අන්තො වා එකං කාසාවං තථා නිවාසෙත්වා බහි අපරං නිවාසෙන්ති, සබ්බං න වට්ටති. ගිලානො පන අන්තොකාසාවස්ස ඔවට්ටිකං දස්සෙත්වා අපරං උපරි නිවාසෙතුං ලභති. අගිලානෙන ද්වෙ නිවාසෙන්තෙන සගුණං කත්වා නිවාසෙතබ්බානි. ඉති යඤ්ච ඉධ පටික්ඛිත්තං, යඤ්ච සෙඛියවණ්ණනායං, තං සබ්බං වජ්ජෙත්වා නිබ්බිකාරං තිමණ්ඩලං පටිච්ඡාදෙන්තෙන පරිමණ්ඩලං නිවාසෙතබ්බං. යං කිඤ්චි විකාරං කරොන්තො දුක්කටා න මුච්චති.

2815. **ගිහිපාරුපනන්ති** ''සෙතපටපාරුතං (චූළව. අට්ඨ. 280) පරිබ්බාජකපාරුතං එකසාටකපාරුතං සොණ්ඩපාරුතං අන්තෙපුරිකපාරුතං මහාජෙට්ඨකපාරුතං කුටිපවෙසකපාරුතං බ්‍රාහ්මණපාරුතං පාළිකාරකපාරුත''න්ති එවමාදිපරිමණ්ඩලලක්ඛණතො අඤ්ඤථා පාරුතං, සබ්බමෙතං ගිහිපාරුතං නාම. තස්මා යථා සෙතපටා අඩ්ඪපාලකනිගණ්ඨා පාරුපන්ති, යථා ච එකච්චෙ පරිබ්බාජකා උරං විවරිත්වා ද්වීසු අංසකූටෙසු පාවුරණං ඨපෙන්ති, යථා ච එකසාටකා මනුස්සා නිවත්ථසාටකස්ස එකෙනන්තෙන පිට්ඨිං පාරුපිත්වා උභො කණ්ණෙ උභොසු අංසකූටෙසු ඨපෙන්ති, යථා ච සුරාසොණ්ඩාදයො සාටකෙන ගීවං පරික්ඛිපන්තා උභො අන්තෙ උදරෙ වා ඔලම්බෙන්ති, පිට්ඨියං වා ඛිපන්ති, යථා ච අන්තෙපුරිකායො අක්ඛිතාරකමත්තං දස්සෙත්වා ඔගුණ්ඨිකං පාරුපන්ති, යථා ච මහාජෙට්ඨා දීඝසාටකං නිවාසෙත්වා තස්සෙව එකෙනන්තෙන සකලසරීරං පාරුපන්ති, යථා ච කස්සකා ඛෙත්තකුටිං පවිසන්තා සාටකං පලිවෙඨෙත්වා උපකච්ඡකෙ පක්ඛිපිත්වා තස්සෙව එකෙනන්තෙන සරීරං පාරුපන්ති, යථා ච බ්‍රාහ්මණා උභින්නං උපකච්ඡකානං අන්තරෙන සාටකං පවෙසෙත්වා අංසකූටෙසු පක්ඛිපන්ති, යථා ච පාළිකාරකො භික්ඛු එකංසපාරුපනෙන පාරුතං වාමබාහං විවරිත්වා චීවරං අංසකූටං ආරොපෙති, එවං අපාරුපිත්වා සබ්බෙපි එතෙ, අඤ්ඤෙ ච එවරූපෙ පාරුපනදොසෙ වජ්ජෙත්වා නිබ්බිකාරං පරිමණ්ඩලං පාරුපිතබ්බං. තථා අපාරුපිත්වා ආරාමෙ වා අන්තරඝරෙ වා අනාදරෙන යං කිඤ්චි විකාරං කරොන්තස්ස දුක්කටං. පරිමණ්ඩලතො විමුත්තලක්ඛණනිවාසනපාරුපනදොසෙ වජ්ජෙත්වා පරිමණ්ඩලභාවොයෙව වුත්තලක්ඛණො අධිප්පෙතොති අත්ථො.

2816. **ලොකායතං න වාචෙය්‍යාති** ''සබ්බං උච්ඡිට්ඨං, සබ්බං අනුච්ඡිට්ඨං, සෙතො කාකො, කාළො බකො ඉමිනා ච ඉමිනා ච කාරණෙනා''ති එවමාදිනිරත්ථකකාරණපටිසංයුත්තං තිත්ථියසත්ථං අඤ්ඤෙසං න වාචෙය්‍ය. **න ච තං පරියාපුණෙති** තං ලොකායතං න ච පරියාපුණෙය්‍ය න උග්ගණ්හෙය්‍ය. **තිරච්ඡානවිජ්ජාති** හත්ථිසිප්පඅස්සසිප්පධනුසිප්පාදිකා පරොපඝාතකරා විජ්ජා ච. භික්ඛුනා න පරියාපුණිතබ්බා, න වාචෙතබ්බාති යොජනා.

2817. **සබ්බාචාමරිබීජනීති** සෙතාදිවණ්ණෙහි සබ්බෙහි චමරවාලෙහි කතා බීජනී. **න ආලිම්පෙය්‍ය දායං වාති** දවඩාහාදිඋපද්දවනිවාරණාය අනුඤ්ඤාතං පටග්ගිදානකාරණං විනා අරඤ්ඤං අග්ගිනා න ආලිම්පෙය්‍ය. දවඩාහෙ පන ආගච්ඡන්තෙ අනුපසම්පන්නෙ අසති පටග්ගිං දාතුං, අප්පහරිතකරණෙන වා පරිඛාඛණනෙන වා පරිත්තාණං කාතුං, සෙනාසනං පත්තං වා අප්පත්තං වා අග්ගිං අල්ලසාඛං භඤ්ජිත්වා නිබ්බාපෙතුඤ්ච ලභති. උදකෙන පන කප්පියෙනෙව ලභති, නෙතරෙන. අනුපසම්පන්නෙ පන සති තෙනෙව කප්පියවොහාරෙන කාරාපෙතබ්බං. **මුඛං න ච ලඤ්ජෙති** මනොසිලාදිනා මුඛං න ලිම්පෙය්‍ය, තිලකෙන අඞ්ගං න කරෙය්‍යාති අත්ථො.

2818. **උභතොකාජන්ති** උභතොකොටියා භාරවහනකොටිකාජං. **අන්තරකාජකන්ති** උභයකොටියා ඨිතවාහකෙහි වහිතබ්බං මජ්ඣෙභාරයුත්තකාජං. **සීසක්ඛන්ධකටිභාරාදයො** හෙට්ඨා වුත්තලක්ඛණාව.

2819. යො භික්ඛු වඩ්ඪකිඅඞ්ගුලෙන අට්ඨඞ්ගුලාධිකං වා තෙනෙව අඞ්ගුලෙන චතුරඞ්ගුලපච්ඡිමං වා දන්තකට්ඨං ඛාදති, එවං ඛාදතො තස්ස ආපත්ති දුක්කටං හොතීති යොජනා.

2820. **කිච්චෙ සතිපීති** සුක්ඛකට්ඨාදිග්ගහණකිච්චෙ පන සති. **පොරිසන්ති** පුරිසප්පමාණං, බ්‍යාමමත්තන්ති වුත්තං හොති. **ආපදාසූති** වාළමිගාදයො වා දිස්වා මග්ගමූළ්හො වා දිසා ඔලොකෙතුකාමො හුත්වා දවඩාහං වා උදකොඝං වා ආගච්ඡන්තං දිස්වා වා එවරූපාසු ආපදාසු. **වට්ටතෙවාභිරූහිතුන්ති** අතිඋච්චම්පි රුක්ඛං ආරොහිතුං වට්ටති එව.

2821. සචෙ **අකල්ලකො** ගිලානො න සියා, **ලසුණං** මාගධං ආමකං භණ්ඩිකලසුණං **න ච ඛාදෙය්‍ය** නෙව පරිභුඤ්ජෙය්‍යාති යොජනා. **භණ්ඩිකලසුණං** නාම චතුමිඤ්ජතො පට්ඨාය බහුමිඤ්ජං. පලණ්ඩුකභඤ්ජනකාදිලසුණෙ මගධෙසු ජාතත්තෙපි න දොසො. ලසුණවිභාගො හෙට්ඨා දස්සිතොයෙව. ගිලානස්ස පන ලසුණං ඛාදිතුං වට්ටති. යථාහ – ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ආබාධපච්චයා ලසුණං ඛාදිතු''න්ති (චූළව. 289). **ආබාධපච්චයාති** යස්ස ආබාධස්ස ලසුණං භෙසජ්ජං හොති, තප්පච්චයාති අත්ථො. **බුද්ධවචනන්ති** සඞ්ගීතිත්තයාරුළ්හා පිටකත්තයපාළි. **අඤ්ඤථාති** සක්කටාදිඛලිතවචනමයං වාචනාමග්ගං න රොපෙතබ්බං, තථා න ඨපෙතබ්බන්ති වුත්තං හොති.

2822. **ඛිපිතෙති** යෙන කෙනචි ඛිපිතෙ. ''ජීවා''ති න වත්තබ්බන්ති යොජනා. භික්ඛුනා ඛිපිතෙ ගිහිනා ''ජීවථා''ති වුත්තෙන පුන ''චිරං ජීවා''ති වත්තුං වට්ටතීති යොජනා. **''චිර''**න්ති පදෙ සතිපි වට්ටති.

2823. **ආකොටෙන්තස්සාති** කායෙන වා කායපටිබද්ධාදීහි වා පහරන්තස්ස. **පුප්ඵසංකිණ්ණෙති** පුප්ඵසන්ථතෙ.

2824. න්හාපිතා පුබ්බකා එතස්සාති **න්හාපිතපුබ්බකො,** න්හාපිතජාතිකොති අත්ථො. **ඛුරභණ්ඩන්ති** න්හාපිතපරික්ඛාරං. **න ගණ්හෙය්‍යාති** න පරිහරෙය්‍ය. සචෙ යො න්හාපිතජාතිකො හොති, සො ඛුරභණ්ඩං ගහෙත්වා න හරෙය්‍යාති අත්ථො. අඤ්ඤස්ස හත්ථතො ගහෙත්වා කෙසච්ඡෙදාදි කාතුං වට්ටති. **උණ්ණීති** කෙසකම්බලං විනා උණ්ණමයා පාවුරණජාති. ''ගොනකං කුත්තකං චිත්තක''මිච්චාදිනා වුත්තභෙදවන්තතාය ආහ **''සබ්බා''**ති. උණ්ණමයං අන්තොකරිත්වා පාරුපිතුං වට්ටතීති ආහ **''බාහිරලොමිකා''**ති. යථාහ – ''න, භික්ඛවෙ, බාහිරලොමී

උණ්ණිධාරෙතබ්බා''ති (චූළව. 249). **සික්ඛාපදට්ඨකථායං** ''උණ්ණලොමානි බහි කත්වා උණ්ණපාවාරං පාරුපන්ති, තථා ධාරෙන්තස්ස දුක්කටං. ලොමානි අන්තො කත්වා පාරුපිතුං වට්ටතී''ති (චූළව. අට්ඨ. 249).

2825. **අඞ්ගරාගං** නාම කුඞ්කුමාදි. **කරොන්තස්සා**ති අබ්භඤ්ජන්තස්ස. අකායබන්ධනස්ස ගාමං පවිසතොපි දුක්කටං සමුදීරිතන්ති යොජනා. එත්ථ ච අසතියා අබන්ධිත්වා නික්ඛන්තෙන යත්ථ සරති, තත්ථ බන්ධිතබ්බං. ''ආසනසාලාය බන්ධිස්සාමී''ති ගන්තුං වට්ටති. සරිත්වා යාව න බන්ධති, න තාව පිණ්ඩාය චරිතබ්බං.

2826. සබ්බං ආයුධං විනා සබ්බං **ලොහජං** ලොහමයභණ්ඩඤ්ච පත්තං, සඞ්කමනීයපාදුකං, යථාවුත්තලක්ඛණං පල්ලඞ්කං, ආසන්දිඤ්ච විනා සබ්බං **දාරුජං** දාරුමයභණ්ඩඤ්ච වුත්තලක්ඛණමෙව **කතකං** , **කුම්භකාරිකං** ධනියස්සෙව සබ්බමත්තිකාමයං කුටිඤ්ච විනා සබ්බං **මත්තිකාමයං** භණ්ඩඤ්ච කප්පියන්ති යොජනා.

ඛුද්දකවත්ථුක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා.

සෙනාසනක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා

2827. **ආසන්දිකොති** චතුරස්සපීඨං. **අතික්කන්තපමාණොති** හෙට්ඨා අටනියා වඩ්ඪකිහත්ථතො උච්චතරප්පමාණපාදකො. එකපස්සතො දීඝො පන උච්චපාදකො න වට්ටති. යථාහ – ‘‘උච්චකම්පි ආසන්දිකන්ති වචනතො එකතොභාගෙන දීඝපීඨමෙව හි අට්ඨඞ්ගුලාධිකපාදකං න වට්ටති, චතුරස්සආසන්දිකො පන පමාණාතික්කන්තොපි වට්ටතී’’ති (චූළව. අට්ඨ. 297).

තථාති ඉමිනා ‘‘අතික්කන්තපමාණො’’ති ඉදං පච්චාමසති. **පඤ්චඞ්ගපීඨන්ති** චත්තාරො පාදා, අපස්සෙනන්ති ඉමෙහි පඤ්චඞ්ගෙහි යුත්තපීඨං. **සත්තඞ්ගන්ති** තීසු දිසාසු අපස්සයෙ යොජෙත්වා කතං. තඤ්හි චතූහි පාදෙහි, තීහි අපස්සෙහි ච යුත්තත්තා ‘‘සත්තඞ්ගපීඨ’’න්ති වුත්තං. එස නයො මඤ්චෙපි. යථාහ – ‘‘සත්තඞ්ගො නාම තීසු දිසාසු අපස්සයං කත්වා කතමඤ්චො, අයම්පි පමාණාතික්කන්තො වට්ටතී’’ති (චූළව. අට්ඨ. 297).

2828. **තූලොනද්ධාති** උපරි තූලං පක්ඛිපිත්වා බද්ධා. **සරෙයෙවාති** ගිහීනං ගෙහෙයෙව නිසීදිතුං වට්ටතීති සම්බන්ධො. **‘‘නිසීදිතු’’**න්ති ඉමිනාව සයනං පටික්ඛිත්තං. **සීසපාදූපධානන්ති** සීසූපධානඤ්චෙව පාදූපධානඤ්ච. **ච-**සද්දො පි-සද්දත්ථෙ සො ‘‘අගිලානස්සා’’ති එත්ථ ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බො, තෙන අගිලානස්සාපි තාව වට්ටති, පගෙව ගිලානස්සාති දීපෙති.

2829. න කෙවලං ගිලානස්ස සීසපාදූපධානමෙව වට්ටති, අථ ඛො ඉදම්පීති දස්සෙතුමාහ **‘‘සන්ථරිත්වා’’**තිආදි. **උපධානානි සන්ථරිත්වාති** බහූ උපධානානි අත්ථරිත්වා. **තත්ථ චාති** තස්මිං උපධානසන්ථරෙ. **පච්චත්ථරණකං දත්වාති** උපරි පච්චත්ථරණකං අත්ථරිත්වා.

2830. **තිරියන්ති** විත්ථාරතො. **මුට්ඨිරතනන්ති** පාකතිකමුට්ඨිකරතනං. තං පන වඩ්ඪකීනං විදත්ථිමත්තං. **මිතන්ති** පාකටිතං පමාණයුත්තං හොතීති යොජනා. කත්ථචි පොත්ථකෙසු **‘‘මත’’**න්ති පාඨො දිස්සති, සො න ගහෙතබ්බො. **දීඝතොති** බිම්බොහනස්ස දීඝතො. **දියඩ්ඪන්ති** දියඩ්ඪහත්ථං වා ද්විහත්ථං වා හොතීති **කුරුන්දියං** වුත්තන්ති සම්බන්ධො. ඉදමෙව හි ‘‘සීසප්පමාණබිම්බොහන’’න්ති අධිප්පෙතං. යථාහ –

> ‘‘සීසප්පමාණං නාම යස්ස විත්ථාරතො තීසු කණ්ණෙසු ද්වින්නං කණ්ණානං අන්තරං මිනියමානං විදත්ථි චෙව චතුරඞ්ගුලඤ්ච හොති, මජ්ඣට්ඨානං මුට්ඨිරතනං හොති. දීඝතො පන දියඩ්ඪරතනං වා ද්විරතනං වාති **කුරුන්දියං** වුත්තං. අයං සීසප්පමාණස්ස උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදො, ඉතො උද්ධං න වට්ටති, හෙට්ඨා පන වට්ටතී’’ති (චූළව. අට්ඨ. 297).

2831. **චොළන්ති** පිලොතිකා. **පණ්ණන්ති** රුක්ඛලතානං පණ්ණං. **උණ්ණාති** එළකාදීනං ලොමං. **තිණන්ති** දබ්බතිණාදි යං කිඤ්චි තිණං. **වාකන්ති** කදලිඅක්කමකචිවාකාදිකං. එතෙහි පඤ්චහි පූරිතා භිසියො **තූලානං ගණනාවසා** හෙතුගබ්භානං එතෙසං පඤ්චන්නං ගබ්භානං ගණනාවසෙන පඤ්ච භාසිතාති යොජනා.

2832. බිම්බොහනගබ්භං දස්සෙතුමාහ **‘‘භිසී’’**තිආදි. **පඤ්චෙවාති** යථාවුත්තචොළාදිපඤ්චෙව. **තථා තූලානි තීණිපීති** ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තීණි තූලානි රුක්ඛතූලං ලතාතූලං පොටකිතූල’’න්ති (චූළව. 297) අනුඤ්ඤාතානි තීණිපි තූලානි. එත්ථ ච **රුක්ඛතූලං** නාම සිම්බලිරුක්ඛාදීනං යෙසං කෙසඤ්චි රුක්ඛානං තූලං. **ලතාතූලං** නාම ඛීරවල්ලිආදීනං යාසං කාසඤ්චි වල්ලීනං තූලං. **පොටකිතූලං** නාම පොටකිතිණාදීනං යෙසං කෙසඤ්චි තිණජාතිකානං අන්තමසො උච්ඡුනළාදීනම්පි තූලං. **ලොමානි මිගපක්ඛීනන්ති** සීහාදිචතුප්පදානං, මොරාදිපක්ඛීනං ලොමානි. **ඉමෙති** භිසිගබ්භාදයො ඉමෙ දස බිම්බොහනස්ස ගබ්භාති සම්බන්ධො.

2833. එවං කප්පියං භිසිබිම්බොහනගබ්භං දස්සෙත්වා ඉදානි අකප්පියං දස්සෙතුමාහ **‘‘මනුස්සලොම’’**න්තිආදි. ලොමෙසු මනුස්සලොමඤ්ච පුප්ඵෙසු බකුලපියඞ්ගුපුප්ඵාදිකං සබ්බං පුප්ඵඤ්ච පණ්ණෙසු ච **සුද්ධං** කෙවලං තමාලපත්තඤ්ච න වට්ටතීති යොජනා. **‘‘සුද්ධ’’**න්ති ඉමිනා තමාලපත්තං සෙසගබ්භෙහි මිස්සං වට්ටතීති බ්‍යතිරෙකතො දීපෙති.

2834. **මසූරකෙති** චම්මමයභිසිබිම්බොහනෙ.

2835. ‘‘සුද්ධ’’න්ති ඉමිනා බ්‍යතිරෙකතො දස්සිතමෙවත්ථං සරූපතො විභාවෙතුමාහ **‘‘මිස්ස’’**න්තිආදි.

2836. **තිරච්ඡානගතස්ස වාති** අන්තමසො ගණ්ඩුප්පාදස්සාපි. **කාරෙන්තස්සාති** චිත්තකම්මකට්ඨකම්මාදිවසෙන කාරාපෙන්තස්ස වා කරොන්තස්ස වා.

2837. **ජාතකන්ති** අපණ්ණකජාතකාදිජාතකඤ්ච. **වත්ථුන්ති** විමානවත්ථුආදිකං පසාදජනකං වා පෙතවත්ථුආදිකං සංවෙගජනකං වා වත්ථුං. **වා**-සද්දෙන **අට්ඨකථාගතං** ඉධ දස්සිතපකරණං සඞ්ගණ්හාති. **පරෙහි වාති** එත්ථ **වා**-සද්දො අවධාරණෙ, තෙන පරෙහි කාරාපෙතුමෙව වට්ටති, න සයං කාතුන්ති දීපෙති. **සයං කාතුම්පීති** එත්ථ **අපි**-සද්දො පගෙව කාරාපෙතුන්ති දීපෙති.

2838. **යො පන** භික්ඛු ද්වීහි වස්සෙහි වා එකෙන වා වස්සෙන යස්ස භික්ඛුනො වුඩ්ඪතරො වා හොති දහරතරො වා, සො තෙන භික්ඛුනා සමානාසනිකො නාම හොතීති යොජනා.

2839. **"සත්තවස්සෙන පඤ්චවස්සො"**ති ඉදං ද්වීහි වස්සෙහි වුඩ්ඪනවකානං සමානාසනිකත්තෙ උදාහරණං. **"ඡ වස්සෙන පඤ්චවස්සො"**ති ඉදං එකවස්සෙන වුඩ්ඪනවකානං සමානාසනිකත්තෙ උදාහරණං.

2840. යං තිණ්ණං නිසීදිතුං පහොති, තං හෙට්ඨා දීඝාසනං නාමාති යොජනා. ''සමානාසනිකා මඤ්චෙ නිසීදිත්වා මඤ්චං භින්දිංසු, පීඨෙ නිසීදිත්වා පීඨං භින්දිංසූ''ති (චූළව. 320) ආරොපිතෙ වත්ථුම්හි ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, දුවග්ගස්ස මඤ්චං දුවග්ගස්ස පීඨ''න්ති (චූළව. 320) අනුඤ්ඤාතත්තා **"ද්වෙ"**ති සමානාසනිකෙ ද්වෙ සන්ධාය වුත්තං.

2841. උභතොබ්‍යඤ්ජනං , ඉත්ථිං, පණ්ඩකං ඨපෙත්වා **සබ්බෙහිපි** ගහට්ඨෙහි, පබ්බජිතෙහි වා පුරිසෙහි සහ දීඝාසනෙ නිසීදිතුං අනුඤ්ඤාතන්ති යොජනා. පොත්ථකෙසු පන කත්ථචි ''සබ්බෙස''න්ති සාමිවචනන්තො පාඨො දිස්සති, තතො **"සබ්බෙහිපී"**ති කරණවචනන්තොව පාඨො යුත්තතරො. කරණවචනප්පසඞ්ගෙ වා සාමිවචනනිද්දෙසොති වෙදිතබ්බං. යථාහ ''යං තිණ්ණං පහොති, තං සංහාරිමං වා හොතු අසංහාරිමං වා, තථාරූපෙ අපි ඵලකඛණ්ඩෙ අනුපසම්පන්නෙනාපි සද්ධිං නිසීදිතුං වට්ටතී''ති (චූළව. අට්ඨ. 320).

2842. **පුරිමිකොති** ඤත්තිදුතියාය කම්මවාචාය සම්මතෙන ''න ඡන්දාගතිං ගච්ඡෙය්‍යා...පෙ.... ගහිතාගහිතඤ්ච ජානෙය්‍යා''ති (චූළව. 317) වුත්තෙහි පඤ්චහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතෙන භික්ඛුනා පුරිමවස්සූපනායිකදිවසෙ ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පඨමං භික්ඛූ ගණෙතුං, පඨමං භික්ඛූ ගණෙත්වා සෙය්‍යා ගණෙතුං, සෙය්‍යා ගණෙත්වා සෙය්‍යග්ගෙන ගාහෙතු''න්තිආදිනා (චූළව. 318) නයෙන අනුඤ්ඤාතනියාමෙනෙව සෙනාසනග්ගාහාපනං පුරිමිකො නාම සෙනාසනග්ගාහො. එවමෙව පච්ඡිමිකාය වස්සූපනායිකදිවසෙ සෙනාසනග්ගාහාපනං **පච්ඡිමිකො** නාම. එවමෙව මහාපවාරණාදිවසස්ස අනන්තරදිවසෙ ''භන්තෙ, අන්තරාමුත්තකං සෙනාසනං ගණ්හථා''ති වත්වා වුඩ්ඪපටිපාටියා සෙනාසනග්ගාහාපනං **අන්තරාමුත්තකො** නාම. **පකාසිතො** ''අපරජ්ජුගතාය ආසාළ්හියාපුරිමිකො ගාහාපෙතබ්බො, මාසගතාය ආසාළ්හියා පච්ඡිමිකො ගාහෙතබ්බො, අපරජ්ජුගතාය පවාරණාය ආයතිං වස්සාවාසත්ථාය අන්තරාමුත්තකො ගාහෙතබ්බො''ති (චූළව. 318) වුත්තො.

2843. වුත්තමෙවත්ථං නියමෙත්වා දස්සෙතුමාහ **"පුබ්බාරුණා"**තිආදි. ඉධ **පාටිපදා** නාම ද්වෙ වස්සූපනායිකදිවසා චෙව මහාපවාරණාය අනන්තරදිවසො ච. ඉමෙසං තිණ්ණං පාටිපදදිවසානං අරුණො **පුබ්බාරුණො** නාම. තෙ දිවසෙ අතික්කම්ම දුතියතිථිපටිබද්ධො අරුණො **පුනාරුණො** නාම. **ඉදන්ති** උභයාරුණානන්තරං. **සෙනාසනගාහකස්සාති** එත්ථ සකත්ථෙ ක-පච්චයො, සෙනාසනග්ගාහස්සාති අත්ථො. යථාහ – ''ඉදඤ්හි සෙනාසනග්ගාහස්ස ඛෙත්ත''න්ති. **වස්සූපගතෙ** වස්සූපගමෙ කාතබ්බෙ සති, සාධෙතබ්බපයොජනෙ භුම්මං. **වස්සූපගතෙති** වා නිමිත්තත්ථෙ භුම්මං. පුරිමිකාය, හි පච්ඡිමිකාය ච වස්සූපගමනස්ස තං තදහු සෙනාසනග්ගාහො නිමිත්තං, අන්තරාමුත්තකො පන ආගමිනො වස්සූපගමනස්සාති එවං තිවිධොපි සෙනාසනග්ගාහො වස්සූපගමනස්ස නිමිත්තං හොති.

2844. පාටිපදදිවසස්ස අරුණෙ උග්ගතෙයෙව සෙනාසනෙ පන ගාහිතෙ අඤ්ඤො භික්ඛු ආගන්ත්වා සචෙ සෙනාසනපඤ්ඤාපකං සෙනාසනං **යාචති,** සො භික්ඛු සෙනාසනපඤ්ඤාපකෙන ''සෙනාසනං ගාහිත''න්ති වත්තබ්බොති යොජනා.

2845. වස්සාවාසස්ස ඉදං **වස්සාවාසිකං,** වස්සංවුත්ථානං දාතබ්බචීවරං, ගාථාබන්ධවසෙන ''වස්සවාසික''න්ති රස්සත්තං. සඞ්ඝිකං අපලොකෙත්වා ගහිතං **වස්සාවාසිකං** චීවරං සචෙ **තත්‍රජං** තත්‍රුප්පාදං හොති, අන්තොවස්සෙ විබ්භන්තොපි ලභතෙති යොජනා. **"තත්‍රජං සචෙ"**ති ඉමිනා වස්ස දායකානං වස්සාවාසිකපච්චයවසෙන ගාහිතං පන න ලභතීති දීපෙති. යථාහ – ''පච්චයවසෙන ගාහිතං පන න ලභතීති වදන්තී''ති (චූළව. අට්ඨ. 318).

2846-8. සචෙ වුත්ථවස්සො යො භික්ඛු ආවාසිකහත්ථතො කිඤ්චි තිචීවරාදිකං **කප්පියභණ්ඩං** අත්තනො ගහෙත්වා ''අසුකස්මිං කුලෙ මය්හං ගහිතං වස්සාවාසිකචීවරං ගණ්හ'' ඉති එවං වත්වා **තස්ස** ආවාසිකස්ස දත්වා දිසං **ගච්ඡති** පක්කමති, සො තත්ථ ගතට්ඨානෙ සචෙ **උප්පබ්බජති** ගිහී හොති, **තස්ස** දිසංගතස්ස සම්පත්තං **තං** වස්සාවාසිකං තෙන තථා දින්නම්පි ආවාසිකො භික්ඛු **ගහෙතුං න ලභති,** තස්ස පාපිතං වස්සාවාසිකචීවරං **සඞ්ඝිකංයෙව** සියාති යොජනා. යථාහ – ''ඉධ, භික්ඛවෙ, වස්සංවුත්ථො භික්ඛු විබ්භමති, සඞ්ඝස්සෙවෙත''න්ති.

2849. තස්මිං කුලෙ දායකෙ **මනුස්සෙ** සම්මුඛා වෙ පටිච්ඡාපෙති, තස්ස දිසංගමිස්ස සම්පත්තං වස්සාවාසිකචීවරං ආවාසිකො ලභතීති යොජනා.

2850. තත්ථ **ආරාමො** නාම පුප්ඵාරාමො වා ඵලාරාමො වා. **විහාරො** නාම යං කිඤ්චි පාසාදාදිසෙනාසනං. **වත්ථූනි දුවිධස්සපීති** ආරාමවත්ථු, විහාරවත්ථූති දුවිධස්ස වත්ථූනි ච. **ආරාමවත්ථු** නාම තෙසංයෙව ආරාමානං අත්ථාය පරිච්ඡින්දිත්වා ඨපිතොකාසො, තෙසු වා ආරාමෙසු විනට්ඨෙසු තෙසං පොරාණකභූමිභාගො. **විහාරවත්ථු** නාම තස්ස පතිට්ඨානොකාසො. **භිසි** නාම උණ්ණභිසිආදීනං පඤ්චන්නං අඤ්ඤතරා. **බිම්බොහනං** නාම වුත්තප්පකාරානං බිම්බොහනානං අඤ්ඤතරං. **මඤ්චං** නාම මසාරකො බුන්දිකාබද්ධො, කුළීරපාදකො, ආහච්චපාදකොති ඉමෙසං පුබ්බෙ වුත්තානං චතුන්නං මඤ්චානං අඤ්ඤතරං. **පීඨං** නාම මසාරකාදීනංයෙව චතුන්නං පීඨානං අඤ්ඤතරං.

2851. **ලොහකුම්භී** නාම කාළලොහෙන වා තම්බලොහෙන වා යෙන කෙනචි ලොහෙන කතා කුම්භී. **කටාහො** පාකටොව. **“භාණක”**න්ති අලඤ්ජරො වුච්චති. **අලඤ්ජරොති** ච බහුඋදකගණ්හනිකා මහාචාටි, ජලං ගණ්හිතුං අලන්ති අලඤ්ජරො. ‘‘වට්ටචාටි විය හුත්වා ථොකං දීඝමුඛො මජ්ඣෙ පරිච්ඡෙදං දස්සෙත්වා කතො’’ති **ගණ්ඨිපදෙ** වුත්තං. **වාරකොති** සටො. කු වුච්චති පථවී, තස්සා දාලනතො විදාරණතො **“කුදාලො”**ති අයොමයඋපකරණවිසෙසො වුච්චති.

2852. **වල්ලිවෙළුආදීසු වෙළූති** මහාවෙණු. **තිණන්ති** ගෙහච්ඡාදනං තිණං. **පණ්ණං** තාලපණ්ණාදිකං. **මුඤ්ජන්ති** මුඤ්ජතිණං. **පබ්බජන්ති** පබ්බජතිණං, **මත්තිකා** පකතිමත්තිකා වා ගෙරුකාදිපඤ්චවණ්ණා වා මත්තිකා. **ආහ ච** අට්ඨකථාචරියො.

2853. **ද්වෙති** පඨමදුතියගරුභණ්ඩානි. **ද්වීහි සඞ්ගහිතානි** ‘‘ආරාමො, ආරාමවත්ථු, ඉදං පඨමං. විහාරො, විහාරවත්ථු, ඉදං දුතිය’’න්ති (චූළව. 321-322) වුත්තත්තා. **චතුසඞ්ගහන්ති** චතූහි භිසිආදීහි සඞ්ගහො යස්සාති විග්ගහො. **නවකොට්ඨාසන්ති** ලොහකුම්භිආදයො නව කොට්ඨාසා අස්සාති විග්ගහො. **අට්ඨධා** වල්ලිආදීහි අට්ඨහි පකාරෙහි.

2854. **ඉතීති** නිදස්සනත්ථෙ. එවං වුත්තනයෙන **පඤ්චහි රාසීහි** නිද්දිට්ඨානං ගරුභණ්ඩගණනානං පිණ්ඩවසෙන පඤ්චවීසතිවිධං ගරුභණ්ඩං පඤ්චනිම්මලලොචනො නාථො පකාසයීති යොජනා. පඤ්ච නිම්මලානි ලොචනානි යස්සාති විග්ගහො, මංසදිබ්බධම්මබුද්ධසමන්තචක්ඛුවසෙන පඤ්චවිධවිප්පසන්නලොචනොති අත්ථො.

2855. **විස්සජ්ජෙන්තොති** ඉස්සරවතාය පරස්ස විස්සජ්ජෙන්තො. **විභාජෙන්තොති** වස්සග්ගෙන පාපෙත්වා විභාජෙන්තො. ඉදඤ්හි සබ්බම්පි ගරුභණ්ඩං **සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ** (චූළව. 321) ‘‘අවිස්සජ්ජියං. **කිටාගිරිවත්ථුම්හි** (චූළව. 322) අවෙභඞ්ගිය’’න්ති ච වුත්තං. උභයත්ථ ආගතවොහාරභෙදදස්සනමුඛෙන තත්ථ විප්පටිපජ්ජන්තස්ස ආපත්තිං දස්සෙන්තො ආහ **“භික්ඛු ථුල්ලච්චයං ඵුසෙ”**ති. **පරිවාරෙ** පන –

> අවිස්සජ්ජියං අවෙභඞ්ගියං, පඤ්ච වුත්තා මහෙසිනා;
> විස්සජ්ජෙන්තස්ස පරිභුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්ති;
> පඤ්හා මෙසා කුසලෙහි චින්තිතාති. (පරි. 479) –

ආගතං. තස්මා මූලච්ඡෙජ්ජවසෙන අවිස්සජ්ජියං, අවෙභඞ්ගියඤ්ච, පරිවත්තනවසෙන පන විස්සජ්ජෙන්තස්ස, පරිභුඤ්ජන්තස්ස ච අනාපත්තීති එවමෙත්ථ අධිප්පායො.

2856. **භික්ඛුනා** පුග්ගලෙන වා සඞ්ඝෙන වා ගණෙන වා ගරුභණ්ඩං තු විස්සජ්ජිතං අවිස්සට්ඨමෙව හොති, විභත්තඤ්ච අවිභාජිතමෙව හොතීති යොජනා.

2857. **එත්ථ** එතෙසු පඤ්චසු ගරුභණ්ඩෙසු පුරිමෙසු තීසු **අගරුභණ්ඩකං** කිඤ්චි න ච අත්ථීති යොජනා. චතුත්ථෙ පන ගරුභණ්ඩෙ **අට්ඨකථාය** ‘‘ලොහකුම්භී, ලොහභාණකං, ලොහකටාහන්ති ඉමානි තීණි මහන්තානි වා හොන්තු ඛුද්දකානි වා, අන්තමසො පසතමත්තඋදකගණ්හනකානිපි ගරුභණ්ඩානියෙවා’’ති වුත්තනයං දස්සෙතුමාහ **“ලොහකුම්භී”**තිආදි.

2858. ඉදං තිවිධන්ති සම්බන්ධො. **පාදගණ්හනකොති** එත්ථ **පාදො** නාම මගධනාළියා පඤ්චනාළිමත්තගණ්හනකො භාජනවිසෙසො. භාජනානං පමාණං කරොන්තා සීහළදීපෙ යෙභුය්‍යෙන තෙනෙව පාදෙන මිනන්ති. තස්මා **අට්ඨකථායං** ‘‘සීහළදීපෙ පාදගණ්හනකො භාජෙතබ්බො’’ති (චූළව. අට්ඨ. 321) වුත්තං. **ලොහවාරකොති** කාළලොහතම්බලොහවට්ටලොහකංසලොහානං යෙන කෙනචි කතො. **භාජියොති** භාජෙතබ්බො.

2859. **තතො උද්ධන්ති** තතො පාදගණ්හනකවාරකතො උද්ධං අධිකං ගණ්හනකො. එවං පාළිආගතානං විනිච්ඡයං දස්සෙත්වා **අට්ඨකථා**ගතානං (චූළව. අට්ඨ. 321) දස්සෙතුමාහ **“භිඞ්ගාරාදීනී”**තිආදි. **භිඞ්ගාරො** නාම

උක්ඛිත්තහත්ථිසොණ්ඩාකාරෙන කතජලනිග්ගමකණ්ණිකො උච්චගීවො මහාමුඛඋදකභාජනවිසෙසො. **ආදි**-සද්දෙන **අට්ඨකථා**ගතානි ''පටිග්ගහඋළුඞ්කදබ්බිකටච්ඡුපාතිතට්ටකසරකසමුග්ගඅඞ්ගාරකපල්ලධූමකටච්ඡුආදීනි ඛුද්දකානි වා මහන්තානි වා''ති (චූළව. අට්ඨ. 321) වුත්තානි සඞ්ගණ්හාති. **සබ්බානී**ති ඛුද්දකානි වා මහන්තානි වා.

2860. තම්බථාලකා අයථාලකා භාජෙතබ්බාති යොජනා. **ච**-සද්දෙන **අට්ඨකථායං** වුත්තං ''ඨපෙත්වා පන භාජනවිකතිං අඤ්ඤස්මිම්පි කප්පියලොහභණ්ඩෙ අඤ්ජනී අඤ්ජනිසලාකා කණ්ණමලහරණී සූචි පණ්ණසූචි ඛුද්දකො පිප්ඵලකො ඛුද්දකං ආරකණ්ටකං කුඤ්චිකා තාළං කත්තරයට්ඨිවෙධකො නත්ථුදානං භින්දිවාලො ලොහකූටො ලොහකුට්ටි ලොහගුළො ලොහපිණ්ඩි ලොහඅරණී චක්කලිකං අඤ්ඤම්පි විප්පකතං ලොහභණ්ඩං භාජිය''න්ති (චූළව. අට්ඨ. 321) වචනං සඞ්ගණ්හාති. **ධූමනෙත්ත**න්ති ධූමනාළිකා. **ආදි**-සද්දෙන ''ඵාලදීපරුක්ඛදීපකපල්ලකඔලම්බකදීපකඉත්ථිපුරිසතිරච්ඡානගතරූපකානි පන අඤ්ඤානි වා භිත්තිච්ඡදනකවාටාදීසු උපනෙතබ්බානි අන්තමසො ලොහඛිලකං උපාදාය සබ්බානි ලොහභණ්ඩානි ගරුභණ්ඩානියෙව හොන්තී''ති (චූළව. අට්ඨ. 321) වුත්තං සඞ්ගණ්හාති.

2861. **අත්තනා පටිලද්ධ**න්ති එත්ථ පි-සද්දො ලුත්තනිද්දිට්ඨො, අත්තනා පටිලද්ධම්පීති අත්ථො. භික්ඛුනා අත්තනා පටිලද්ධම්පි තං ලොහභණ්ඩං කිඤ්චිපි පුග්ගලිකපරිභොගෙන න භුඤ්ජිතබ්බන්ති යොජනා.

2862. කංසවට්ටලොහානං විකාරභූතානි තම්බමය**භාජනානිපි** පුග්ගලිකපරිභොගෙන සබ්බසො පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටන්තීති යොජනා.

2863. **එසෙව නයොති** ''න පුග්ගලිකභොගෙනා''තිආදිනා දස්සිතනයො. සඞ්ඝිකෙසු වා **ගිහීනං සන්තකෙසු වා** යථාවුත්තභණ්ඩෙසු පරිභොගපච්චයා **දොසො න අත්ථී**ති යොජනා. ''කංසලොහාදිභාජනං සඞ්ඝස්ස දින්නම්පි පාරිහාරියං න වට්ටති, ගිහිවිකතනීහාරෙනෙව පරිභුඤ්ජිතබ්බ''න්ති (චූළව. අට්ඨ. 321) **මහාපච්චරියං** වුත්තං. එත්ථ ච **පාරිහාරියං න වට්ටති** අත්තනො සන්තකං විය ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටතීති. **''ගිහිවිකතනීහාරෙනෙව පරිභුඤ්ජිතබ්බ''**න්ති ඉමිනා සචෙ ආරාමිකාදයො පටිසාමෙත්වා පටිදෙන්ති, පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතීති දස්සෙති.

2864. **ඛීරපාසාණ**න්ති මුදුකා පාණජාති. වුත්තඤ්හි මාතිකාට්ඨකථා**ගණ්ඨිපදෙ** ''ඛීරපාසාණො නාම මුදුකො පාසාණො''ති. **ගරුක**න්ති ගරුභණ්ඩං. **තට්ටකාදික**න්ති **ආදි**-සද්දෙන සරකාදීනං සඞ්ගහො. **ඝටකො**ති ඛීරපාසාණමයොයෙව වාරකො. **''පාදගණ්හනතො උද්ධ''**න්ති ඉමිනා පාදගණ්හනකො අගරුභණ්ඩන්ති දීපෙති.

2865. ''සුවණ්ණරජතහාරකූටජාතිඵලිකභාජනානි ගිහිවිකතානිපි න වට්ටන්ති, පගෙව සඞ්ඝිකපරිභොගෙන වා පුග්ගලිකපරිභොගෙන වා''ති (චූළව. අට්ඨ. 321) **අට්ඨකථායං** වුත්තනයං දස්සෙතුමාහ **''සිඞ්ගී''**තිආදි. **සිඞ්ගී**ති සුවණ්ණං. **සජ්ඣු** රජතං. **හාරකූටං** නාම සුවණ්ණවණ්ණං ලොහජාතං. ඵලිකෙන උබ්භවං ජාතං, ඵලිකමයං භාජනන්ති අත්ථො. **ගිහීනං සන්තකානිපීති අපි**-සද්දෙන ගිහිවිකතපරිභොගෙනාපි තාව න වට්ටන්ති, පගෙව සඞ්ඝිකපරිභොගෙන වා පුග්ගලිකපරිභොගෙන වාති දීපෙති. සෙනාසනපරිභොගෙ පන ආමාසම්පි අනාමාසම්පි සබ්බං වට්ටති.

2866. **ඛුද්දා**ති යාය වාසියා ඨපෙත්වා දන්තකට්ඨච්ඡෙදනං වා උච්ඡුතච්ඡනං වා අඤ්ඤං මහාකම්මං කාතුං න සක්කා, එවරූපා ඛුද්දකා වාසි භාජනීයා. **මහත්තරී**ති යථාවුත්තප්පමාණාය වාසියා මහන්තතරා යෙන කෙනචි ආකාරෙන කතවාසි ගරුභණ්ඩං. වෙජ්ජානං සිරාවෙධනකම්පි ච ඵරසු තථා ගරුභණ්ඩන්ති යොජනා.

2867. **කුඨාරී**ති එත්ථ ඵරසුසදිසොව විනිච්ඡයො. යා පන ආවුධසඞ්ඛෙපෙන කතා, අයං අනාමාසා. **කුදාලො** අන්තමසො චතුරඞ්ගුලමත්තොපි. **සිඛර**න්ති ධනුරජ්ජුතො නාමෙත්වා දාරුආදීනං විජ්ඣනකකණ්ටකො. **තෙනෙවා**ති නිඛාදනෙනෙව.

2868. නිඛාදනස්ස භෙදවන්තතාය තං විභජිත්වා දස්සෙතුමාහ **''චතුරස්සමුඛං දොණිමුඛ''**න්ති. **දොණිමුඛ**න්ති දොණි විය උභයපස්සෙන නාමිතමුඛං. **වඞ්ක**න්ති අග්ගතො නාමෙත්වා කතනිඛාදනං. **පි**-සද්දෙන උජුකං සඞ්ගණ්හාති. **තත්ථ චා**ති තස්මිං නිඛාදනෙ. සදණ්ඩං ඛුද්දකඤ්ච නිඛාදනං සබ්බං ගරුභණ්ඩන්ති යොජනා. **''සදණ්ඩං ඛුද්දක''**න්ති ඉමිනා විසෙසනද්වයෙන අදණ්ඩං ඵලමත්තං සිපාටිකාය ඨපෙත්වා පරිහරණයොග්ගං සම්මජ්ජනිදණ්ඩවෙධනකං නිඛාදනං අගරුභණ්ඩං, තතො මහන්තං නිඛාදනං අදණ්ඩම්පි ගරුභණ්ඩන්ති දීපෙති. යෙහි මනුස්සෙහි විහාරෙ වාසිආදීනි දින්නානි ච හොන්ති, තෙ චෙ සරෙ දඩ්ඪෙ වා චොරෙහි වා විලුත්තෙ ''දෙථ නො, භන්තෙ, උපකරණෙ පුන පාකතිකෙ කරිස්සාමා''ති වදන්ති, දාතබ්බා. සචෙ ආහරන්ති, න වාරෙතබ්බා, අනාහරන්තාපි න චොදෙතබ්බා.

2869. ''කම්මාරතට්ටකාරචුන්දකාරනළකාරමණිකාරපත්තබන්ධකානං අධිකරණිමුට්ඨිකසණ්ඩාසතුලාදීනි සබ්බානි ලොහමයඋපකරණානි සඞ්ඝෙ දින්නකාලතො පට්ඨාය ගරුභණ්ඩානි. තිපුකොට්ටකසුවණ්ණකාරචම්මකාරඋපකරණෙසුපි එසෙව නයො. අයං පන විසෙසො – තිපුකොට්ටකඋපකරණෙසුපි තිපුච්ඡෙදනසත්ථකං, සුවණ්ණකාරඋපකරණෙසු සුවණ්ණච්ඡෙදනසත්ථකං, චම්මකාරඋපකරණෙසු කතපරිකම්මචම්මඡින්දනකං ඛුද්දකසත්ථන්ති ඉමානි භාජනීයභණ්ඩානී''ති (චූළව. අට්ඨ. 321) **අට්ඨකථාගතං**

විනිච්ඡයෙකදෙසං දස්සෙතුමාහ **"මුට්ඨික"**න්තිආදි . **තුලාදිකන්ති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන කත්තරිආදිඋපකරණං සඞ්ගණ්හාති.

2870. "නහාපිතතුන්නකාරානං උපකරණෙසුපි ඨපෙත්වා මහාකත්තරිං, මහාසණ්ඩාසං, මහාපිප්ඵලකඤ්ච සබ්බං භාජනියං. මහාකත්තරිආදීනි ගරුභණ්ඩානී"ති (චූළව. අට්ඨ. 321) **අට්ඨකථාගතං** විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **"න්හාපිතකස්සා"**තිආදි. න්හාපිතකස්ස උපකරණෙසු සණ්ඩාසො, මහත්තරී කත්තරී ච තුන්නකාරානඤ්ච උපකරණෙසු මහත්තරී කත්තරී ච මහාපිප්ඵලකඤ්ච ගරුභණ්ඩකන්ති යොජනා.

2871. එත්තාවතා චතුත්ථගරුභණ්ඩෙ විනිච්ඡයං දස්සෙත්වා ඉදානි පඤ්චමගරුභණ්ඩෙ විනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **"වල්ලී"**තිආදි. වෙත්තලතාදිකා **වල්ලි** දුල්ලභට්ඨානෙ සඞ්ඝස්ස දින්නා වා **තත්ථ** සඞ්ඝස්ස භූමියං ජාතා, **රක්ඛිතා** ගොපිතා වා අඩ්ඪබාහුප්පමාණා ගරුභණ්ඩං හොතීති යොජනා. "අඩ්ඪබාහූති කප්පරතො පට්ඨාය යාව අංසකූට"න්ති **ගණ්ඨිපදෙ** වුත්තං. "අඩ්ඪබාහු නාම විදත්ථිචතුරඞ්ගුල"න්තිපි වදන්ති. සචෙ සා වල්ලි සඞ්ඝකම්මෙ, චෙතියකම්මෙ ච කතෙ අතිරෙකා හොති, පුග්ගලිකකම්මෙපි උපනෙතුං වට්ටති. අරක්ඛිතා පන ගරුභණ්ඩමෙව න හොති.

2872. **අට්ඨකථායං** "සුත්තමකචිවාකනාළිකෙරහීරචම්මමයා රජ්ජුකා වා යොත්තානි වා වාකෙ ච නාළිකෙරහීරෙ ච වට්ටෙත්වා කතා එකවට්ටා වා ද්විවට්ටා වා සඞ්ඝස්ස දින්නකාලතො පට්ඨාය ගරුභණ්ඩං. සුත්තං පන අවට්ටෙත්වා දින්නං, මකචිවාකනාළිකෙරහීරා ච භාජනීයා"ති (චූළව. අට්ඨ. 321) ආගතවිනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **"සුත්තවාකාදිනිබ්බත්තා"**තිආදි. **වාකාදීති ආදි**-සද්දෙන මකචිවාකනාළිකෙරහීරචම්මානං ගහණං. නාතිදීඝා **රජ්ජුකා.** අතිදීඝං **යොත්තකං.**

2873. නාළිකෙරස්ස හීරෙ වා මකචිවාකෙ **වා** වට්ටෙත්වා කතා එකවට්ටාපි ගරුභණ්ඩකන්ති යොජනා. යෙහි පනෙතානි රජ්ජුකයොත්තාදීනි දින්නානි හොන්ති, තෙ අත්තනො කරණීයෙන හරන්තා න වාරෙතබ්බා.

2874. වඩ්ඪකිඅඞ්ගුලෙන **අට්ඨඞ්ගුලායතො සූචිදණ්ඩමත්තො** පරිණාහතො සීහළදීපෙ ලෙඛකානං ලෙඛනිසූචිදණ්ඩමත්තො සඞ්ඝස්ස දින්නො වා තත්ථජාතකො වා **රක්ඛිතො** ගොපිතො වෙළු ගරුභණ්ඩං සියාති යොජනා. "යං මජ්ඣිමපුරිසස්ස කනිට්ඨඞ්ගුලියා අග්ගප්පමාණං, ඉදං සීහළදීපෙ ලෙඛකානං ලෙඛනිසූචියා පමාණ"න්ති වදන්ති. සො ච සඞ්ඝකම්මෙ ච චෙතියකම්මෙ ච කතෙ අතිරෙකො පුග්ගලිකකම්මෙ දාතුං වට්ටති.

2875. දණ්ඩො ච සලාකා ච **දණ්ඩසලාකා,** ඡත්තස්ස දණ්ඩසලාකාති විග්ගහො. **ඡත්තදණ්ඩො** නාම ඡත්තපිණ්ඩි. **ඡත්තසලාකාති** ඡත්තපඤ්ජරසලාකා. **දණ්ඩොති** උපාහනදණ්ඩකො. **"දණ්ඩො"**ති සාමඤ්ඤෙන වුත්තෙපි අට්ඨකථාගතෙසු සරූපෙන ඉධාවුත්තො උපාහනදණ්ඩොයෙව සාමඤ්ඤවචනෙන පාරිසෙසතො ගහෙතබ්බොති. දඩ්ඪගෙහමනුස්සා ගණ්හිත්වා ගච්ඡන්තා න වාරෙතබ්බා.

2876. **මුඤ්ජාදීසු** ගෙහච්ඡදනාරහෙසු තිණෙසු යං කිඤ්චි **මුට්ඨිමත්තං** තිණං වා ගෙහච්ඡදනාරහං **තාලපණ්ණාදි** එකම්පි සඞ්ඝස්ස දින්නං වා **තත්ථ** සඞ්ඝිකභූමියං ජාතං වා ගරුභණ්ඩං සියාති යොජෙතබ්බං. තත්ථ **මුට්ඨිමත්තං** නාම කරළමත්තං. ඉදඤ්ච කරළං කත්වා ඡාදෙන්තානං ඡදනකරළවසෙන ගහෙතබ්බං. **තාලපණ්ණාදීති ආදි**-සද්දෙන නාළිකෙරපණ්ණාදිගෙහච්ඡදනපණ්ණානං ගහණං. තම්පි මුඤ්ජාදි සඞ්ඝකම්මෙ ච චෙතියකම්මෙ ච කතෙ අතිරෙකං පුග්ගලිකකම්මෙ දාතුං වට්ටති. දඩ්ඪගෙහමනුස්සා ගහෙත්වා ගච්ඡන්ති, න වාරෙතබ්බාති.

2877-8. **අට්ඨඞ්ගුලප්පමාණොති** දීඝතො අට්ඨඞ්ගුලමත්තො. කෙචි "පුථුලතො"ති වදන්ති. **රිත්තපොත්ථකොති** ලෙඛාහි සුඤ්ඤපොත්ථකො, න ලිඛිතපොත්ථකොති වුත්තං හොති. "අට්ඨඞ්ගුලප්පමාණො"ති ඉමිනා අට්ඨඞ්ගුලතො ඌනප්පමාණො භාජියො, "රිත්තපොත්ථකො"ති ඉමිනා අට්ඨඞ්ගුලතො අතිරෙකප්පමාණොපි ලිඛිතපොත්ථකො භාජියොති දස්සෙති.

"මත්තිකා පකතිමත්තිකා වා හොතු පඤ්චවණ්ණා වා සුධා වා සජ්ජුරසකඞ්ගුට්ඨසිලෙසාදීසු වා යං කිඤ්චි දුල්ලභට්ඨානෙ ආනෙත්වා වා දින්නං තත්ථජාතකං වා රක්ඛිතගොපිතං තාලඵලපක්කමත්තං ගරුභණ්ඩං හොතී"ති (චූළව. අට්ඨ. 321) **අට්ඨකථාගතවිනිච්ඡයං** දස්සෙතුමාහ **"මත්තිකා"**තිආදි. පාකතිකා වා සෙතගෙරුකාදි**පඤ්චවණ්ණා** වාපි මත්තිකාති යොජනා. **සිලෙසො** නාම කබිට්ඨාදිසිලෙසො. **ආදි**-සද්දෙන සජ්ජුරසකඞ්ගුට්ඨාදීනං ගහණං. **තාලපක්කපමාණන්ති** එකට්ඨිතාලඵලපමාණාපි. තම්පි මත්තිකාදි සඞ්ඝකම්මෙ, චෙතියකම්මෙ ච නිට්ඨිතෙ අතිරෙකං පුග්ගලිකකම්මෙ දාතුං වට්ටති.

2879-80. "වෙළුආදික"න්ති පදච්ඡෙදො. රක්ඛිතං ගොපිතං වාපි ගණ්හතා **සමකං වා අතිරෙකං වා** ථාවරං අන්තමසො තංඅග්ඝනකං වාලිකමෙව වා දත්වා ගහෙතබ්බන්ති යොජනා.

අට්ඨකථායං පන "රක්ඛිතගොපිතං වෙළුං ගණ්හන්තෙන සමකං වා අතිරෙකං වා ථාවරං අන්තමසො තංඅග්ඝනකවාලිකායපි ඵාතිකම්මං කත්වා ගහෙතබ්බො. ඵාතිකම්මං අකත්වා ගණ්හන්තෙන තත්ථෙව

වළඤ්ජෙතබ්බො, ගමනකාලෙ සඞ්ඝිකෙ ආවාසෙ ඨපෙත්වා ගන්තබ්බං. අසතියා ගහෙත්වා ගතෙන පන පහිණිත්වා දාතබ්බො. දෙසන්තරගතෙන සම්පත්තවිහාරෙ සඞ්ඝිකාවාසෙ ඨපෙතබ්බො''ති (චූළව. අට්ඨ. 321) චෙළම්හියෙව අයං විනිච්ඡයො වුත්තො, ඉධ පන ''වල්ලිවෙළාදිකං කිඤ්චී''ති වල්ලිආදීනම්පි සාමඤ්ඤෙන වුත්තත්තා තං උපලක්ඛණමත්තං වල්ලිආදීසුපි යථාරහං ලබ්භතීති වෙදිතබ්බං.

2881. **අඤ්ජනන්ති** සිලාමයො. එවං **හරිතාලමනොසිලාපි**.

2882. දාරුභණ්ඩෙ අයං විනිච්ඡයො – පරිණාහතො යථාවුත්ත **සූචිදණ්ඩප්පමාණකො** අට්ඨඞ්ගුලදීඝො **යො කොචි දාරුභණ්ඩකො** දාරුදුල්ලභට්ඨානෙ සඞ්ඝස්ස දින්නො වා තත්ථජාතකො වා රක්ඛිතගොපිතො ගරුභණ්ඩං හොතීති යොජනා.

2883. එවං **කුරුන්දට්ඨකථාය** ආගතවිනිච්ඡයං දස්සෙත්වා **මහාඅට්ඨකථාය** (චූළව. අට්ඨ. 321) ආගතං දස්සෙතුමාහ **''මහාඅට්ඨකථාය''**න්තිආදි. තත්ථ **ආසන්දිකසත්තඞ්ගා** වුත්තලක්ඛණාව. **''භද්දපීඨ''**න්ති වෙත්තමයං පීඨං වුච්චති. **පීඨිකාති** පිලොතිකාබද්ධපීඨමෙව.

2884. **එළකපාදපීඨං** නාම දාරුපට්ටිකාය උපරි පාදෙ ඨපෙත්වා භොජනපල්ලඞ්කං විය කතපීඨං වුච්චති. ''ආමලකවට්ටකපීඨ''න්ති එතස්ස **''ආමණ්ඩකවට්ටක''**න්ති පරියායො, තස්මා උභයෙනාපි ආමලකාකාරෙන යොජිතං බහුපාදකපීඨං වුච්චති. කෙසුචි පොත්ථකෙසු **''තථාමණ්ඩකපීඨක''**න්ති පාඨො. ගාථාබන්ධවසෙන **මණ්ඩක-**සද්දපයොගො. **කොච්ඡං** භූතගාමවග්ගෙ චතුත්ථසික්ඛාපදෙ වුත්තසරූපං. **පලාලපීඨ**න්ති නිපජ්ජනත්ථාය කතා පලාලභිසි, ඉමිනා කදලිපත්තාදිමයපීඨම්පි උපලක්ඛණතො දස්සිතං. යථාහ – ''පලාලපීඨෙන චෙත්ථ කදලිපත්තාදිපීඨානිපි සඞ්ගහිතානී''ති (චූළව. අට්ඨ. 321). **ධොවනෙ ඵලකන්ති** චීවරධොවනඵලකං, ධොවනාදිසද්දානං වියෙත්ථ විභත්තිඅලොපො. ඉමෙසු තාව යං කිඤ්චි ඛුද්දකං වා හොතු මහන්තං වා, සඞ්ඝස්ස දින්නං ගරුභණ්ඩං හොති. බ්‍යග්ඝචම්මඔනද්ධම්පි වාළරූපපරික්ඛිත්තං රතනපරිසිබ්බිතං කොච්ඡං ගරුභණ්ඩමෙව.

2885. **භණ්ඩිකාති** දණ්ඩකට්ඨච්ඡෙදනභණ්ඩිකා. **මුග්ගරොති** දණ්ඩමුග්ගරො. **දණ්ඩමුග්ගරො** නාම යෙන රජිතචීවරං පොථෙන්ති. **වත්ථඝට්ටනමුග්ගරොති** චීවරඝට්ටනමුග්ගරො, යෙන අනුවාතාදිං ඝට්ටෙන්ති. **අම්බණන්ති** ඵලකෙහි පොක්ඛරණිසදිසං කතපානීයභාජනං. **මඤ්ජූසා** නාම දොණිපෙළා. **නාවා** පොතො. **රජනදොණිකා** නාම යත්ථ චීවරං රජන්ති, පක්කරජනං වා ආකිරන්ති.

2886. **උළුඞ්කොති** නාළිකෙරඵලකටාහාදිමයො උළුඞ්කො. උභයං පිධානසමකො **සමුග්ගො**. ''ඛුද්දකො පරිවිධනො කරණ්ඩ''න්ති වදන්ති. **කරණ්ඩො** ච පාදගණ්හනකතො අතිරෙකප්පමාණො ඉධ අධිප්පෙතො. **කටච්ඡූති** දබ්බි. **ආදි-**සද්දෙන පානීයසරාවපානීයසඞ්ඛාදීනං ගහණං.

2887. **ගෙහසම්භාරන්ති** ගෙහොපකරණං. ථම්භතුලාසොපානඵලකාදි දාරුමයං, පාසාණමයම්පි ඉමිනාව ගහිතං. **කප්පියචම්මන්ති** ''එළකාජමිගාන''න්තිආදිනා (වි. වි. 2650) හෙට්ඨා දස්සිතං කප්පියචම්මං. තබ්බිපරියායං **අකප්පියං. අභාජියං** ගරුභණ්ඩත්තා. භූමත්ථරණං කත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති.

2888. **අට්ඨකථායං** ''එළකචම්මං පන පච්චත්ථරණගතිකමෙව හොති, තම්පි ගරුභණ්ඩමෙවා''ති (චූළව. අට්ඨ. 321) වුත්තත්තා ආහ **''එළචම්මං ගරුං වුත්ත''**න්ති. **කුරුන්දියං** පන ''සබ්බං මඤ්චප්පමාණං චම්මං ගරුභණ්ඩ''න්ති (චූළව. අට්ඨ. 321) වුත්තං. එත්ථ ච **''පච්චත්ථරණගතිකමෙවා''**ති ඉමිනා මඤ්චපීඨෙපි අත්ථරිතුං වට්ටතීති දීපෙති. ''පාවාරාදිපච්චත්ථරණම්පි ගරුභණ්ඩ''න්ති එකෙ, ''නො''ති අපරෙ, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං. **මඤ්චප්පමාණන්ති** ච පමාණයුත්තං මඤ්චං. **පමාණයුත්තමඤ්චො** නාම යස්ස දීඝසො නව විදත්ථියො තිරියඤ්ච තදුපඩ්ඪං. උද්ධං මුඛමස්සාති **උදුක්ඛලං. ආදි-**සද්දෙන මුසලං, සුප්පං, නිසදං, නිසදපොතො, පාසාණදොණි, පාසාණකටාහඤ්ච සඞ්ගහිතං. **පෙසකාරාදීති ආදි-**සද්දෙන චම්මකාරාදීනං ගහණං. තුරිවෙමාදි **පෙසකාරභණ්ඩඤ්ච** භස්තාදි චම්මකාරභණ්ඩඤ්ච **කසිභණ්ඩඤ්ච** යුගනඞ්ගලාදි **සඞ්ඝිකං** සඞ්ඝසන්තකං ගරුභණ්ඩන්ති යොජනා.

2889. **''තථෙවා''**ති ඉමිනා ''සඞ්ඝික''න්ති ඉදං පච්චාමසති. **ආධාරකොති** පත්තාධාරො. **තාලවණ්ටන්ති** තාලවණ්ටෙහි කතං. වෙළුදන්තවිලීවෙහි වා මොරපිඤ්ඡෙහි වා චම්මවිකතීහි වා කතම්පි තංසදිසං ''තාලවණ්ට''න්තෙව වුච්චති. වට්ටවිධූපනානං තාලවණ්ටෙයෙව අන්තොගධත්තා **''බීජනී''**ති චතුරස්සවිධූපනඤ්ච කෙතකපාරොහකුන්තාලපණ්ණාදිමයදන්තමයවිසාණමයදණ්ඩකමකසබීජනී ච වුච්චති. **පච්ඡි** පාකටායෙව. පච්ඡිතො ඛුද්දකො තාලපණ්ණාදිමයො භාජනවිසෙසො **චඞ්කොටකං. සබ්බා සම්මජ්ජනීති** නාළිකෙරහීරාදීහි බද්ධා යට්ඨිසම්මජ්ජනී, මුට්ඨිසම්මජ්ජනීති දුවිධා පරිවෙණඞ්ගණාදිසම්මජ්ජනී ච තථෙව දුවිධා ඛජ්ජූරිනාළිකෙරපණ්ණාදීහි බද්ධා ගෙහසම්මජ්ජනී චාති සබ්බාපි සම්මජ්ජනී ගරුභණ්ඩං හොති.

2890. **චක්කයුත්තකයානන්ති** හත්ථවට්ටකසකටාදියුත්තයානඤ්ච.

2891. **ඡත්තන්ති** පණ්ණකිලඤ්ජසෙතච්ඡත්තවසෙන තිවිධං ඡත්තං. **මුට්ඨිපණ්ණන්ති** තාලපණ්ණං සන්ධාය වුත්තං. විසාණභාජනඤ්ච තුම්බභාජනඤ්චාති විග්ගහො, එකදෙසසරූපෙකසෙසො, ගාථාබන්ධවසෙන නිග්ගහිතාගමො ච. විසාණමයං, භාජනං තුම්බමයං භාජනඤ්චාති අත්ථො. ඉධ ‘‘පාදගණ්හනකතො අතිරිත්තප්පමාණ’’න්ති සෙසො. **අරණී** අරණිසහිතං. **ආදි**-සද්දෙන ආමලකතුම්බං අනුඤ්ඤාතවාසියා දණ්ඩඤ්ච සඞ්ගණ්හාති. **ලහු** අගරුභණ්ඩං, භාජනීයන්ති අත්ථො. පාදගණ්හනකතො අතිරිත්තප්පමාණං ගරුභණ්ඩං.

2892. **විසාණන්ති** ගොවිසාණාදි යං කිඤ්චි විසාණං. අතච්ඡිතං යථාගතමෙව භාජනීයං. අනිට්ඨිතං මඤ්චපාදාදි යං කිඤ්චි භාජනීයන්ති යොජනා. යථාහ – ‘‘මඤ්චපාදො මඤ්චඅටනී පීඨපාදො පීඨඅටනී වාසිඵරසුආදීනං දණ්ඩොති එතෙසු යං කිඤ්චි විප්පකතතච්ඡනකම්මං අනිට්ඨිතමෙව භාජනීයං, තච්ඡිතමට්ඨං පන ගරුභණ්ඩං හොතී’’ති (චූළව. අට්ඨ. 321).

2893. **නිට්ඨිතො තච්ඡිතො වාපීති** තච්ඡිතනිට්ඨිතොපි. **විධොති** කායබන්ධනෙ අනුඤ්ඤාතවිධො. **හිඞ්ගුකරණ්ඩකොති** හිඞ්ගුමයො වා තදාධාරො වා කරණ්ඩකො. **අඤ්ජනීති** අඤ්ජනනාළිකා ච අඤ්ජනකරණ්ඩකො ච. **සලාකායොති** අඤ්ජනිසලාකා. **උදපුඤ්ඡනීති** හත්ථිදන්තවිසාණාදිමයා උදකපුඤ්ඡනී. ඉදං සබ්බං භාජනීයමෙව.

2894. **පරිභොගාරහන්ති** මනුස්සානං උපභොගපරිභොගයොග්ගං. **කුලාලභණ්ඩන්ති** ඝටපිඨරාදිකුම්භකාරභණ්ඩම්පි. **පත්තඞ්ගාරකටාහන්ති** පත්තකටාහං, අඞ්ගාරකටාහඤ්ච. **ධූමදානං** නාළිකා. **කපල්ලිකාති** දීපකපල්ලිකා.

2895. **ථුපිකාති** පාසාදාදිථුපිකා. **දීපරුක්ඛොති** පදීපාධාරො. **චයනච්ඡදනිට්ඨකාති** පාකාරචෙතියාදීනං චයනිට්ඨකා ච ගෙහාදීනං ඡදනිට්ඨකා ච. **සබ්බම්පීති** යථාවුත්තං සබ්බම්පි අනවසෙසං පරික්ඛාරං.

2896. **කඤ්චනකොති** සරකො. **ඝටකොති** පාදගණ්හනකතො අනතිරිත්තප්පමාණො ඝටකො. ‘‘යථා ච මත්තිකාභණ්ඩෙ, එවං ලොහභණ්ඩෙපි කුණ්ඩිකා භාජනීයකොට්ඨාසමෙව භජතී’’ති (චූළව. අට්ඨ. 321) **අට්ඨකථානයං** සඞ්ගහෙතුමාහ **‘‘ලොහභණ්ඩෙපි කුණ්ඩිකාපි ච භාජියා’’**ති.

2897. ගරු නාම පච්ඡිමං ගරුභණ්ඩත්තයං. **ථාවරං** නාම පුරිමද්වයං. **සඞ්ඝස්සාති** සඞ්ඝෙන. **පරිවත්තෙත්වාති** පුග්ගලිකාදීහි තාදිසෙහි තෙහි පරිවත්තෙත්වා. තත්‍රායං පරිවත්තනනයො (චූළව. අට්ඨ. 321) – සඞ්ඝස්ස නාළිකෙරාරාමො දූරෙ හොති, කප්පියකාරකා තං බහුතරං ඛාදන්ති, තතො සකටවෙතනං දත්වා අප්පමෙව ආහරන්ති, අඤ්ඤෙසං පන තස්ස ආරාමස්ස අවිදූරගාමවාසීනං මනුස්සානං විහාරස්ස සමීපෙ ආරාමො හොති, තෙ සඞ්ඝං උපසඞ්කමිත්වා සකෙන ආරාමෙන තං ආරාමං යාචන්ති, සඞ්ඝෙන ‘‘රුච්චති සඞ්ඝස්සා’’ති අපලොකෙත්වා සම්පටිච්ඡිතබ්බො. සචෙපි භික්ඛූනං රුක්ඛසහස්සං හොති, මනුස්සානං පඤ්චසතානි, ‘‘නනු තුම්හාකං ආරාමො ඛුද්දකො’’ති න වත්තබ්බං. කිඤ්චාපි හි අයං ඛුද්දකො, අථ ඛො ඉතරතො බහුතරං ආයං දෙති. සචෙපි සමකමෙව දෙති, එවම්පි ඉච්ඡිතිච්ඡිතක්ඛණෙ පරිභුඤ්ජිතුං සක්කාති ගහෙතබ්බමෙව.

සචෙ පන මනුස්සානං බහුතරා රුක්ඛා හොන්ති, ‘‘නනු තුම්හාකං බහුතරා රුක්ඛා’’ති වත්තබ්බං. සචෙ ‘‘අතිරෙකං අම්හාකං පුඤ්ඤං හොතු, සඞ්ඝස්ස දෙමා’’ති වදන්ති, ජානාපෙත්වා සම්පටිච්ඡිතුං වට්ටති. භික්ඛූනං රුක්ඛා ඵලධාරිනො, මනුස්සානං රුක්ඛා න තාව ඵලං ගණ්හන්ති. කිඤ්චාපි න ගණ්හන්ති, න චිරස්සෙව ගණ්හිස්සන්තීති සම්පටිච්ඡිතබ්බමෙව. මනුස්සානං රුක්ඛා ඵලධාරිනො, භික්ඛූනං න තාව ඵලං ගණ්හන්ති. ‘‘නනු තුම්හාකං රුක්ඛා ඵලධාරිනො’’ති වත්තබ්බං. සචෙ ‘‘ගණ්හථ, භන්තෙ, අම්හාකං පුඤ්ඤං භවිස්සතී’’ති වදන්ති, ජානාපෙත්වා සම්පටිච්ඡිතුං වට්ටති. එවං ආරාමෙන ආරාමො පරිවත්තෙතබ්බො. එතෙනෙව නයෙන ආරාමවත්ථුපි විහාරොපි විහාරවත්ථුපි ආරාමෙන පරිවත්තෙතබ්බං. ආරාමවත්ථුනා ච මහන්තෙන වා ඛුද්දකෙන වා ආරාමආරාමවත්ථුවිහාරවිහාරවත්ථූනි.

කථං විහාරෙන විහාරො පරිවත්තෙතබ්බො? සඞ්ඝස්ස අන්තොගාමෙ ගෙහං හොති, මනුස්සානං විහාරමජ්ඣෙ පාසාදො, උභොපි අග්ඝෙන සමකා, සචෙ මනුස්සා තෙන පාසාදෙන තං ගෙහං යාචන්ති, සම්පටිච්ඡිතුං වට්ටති. භික්ඛූනං චෙ මහග්ඝතරං ගෙහං හොති, ‘‘මහග්ඝතරං අම්හාකං ගෙහ’’න්ති වුත්තෙ ච ‘‘කිඤ්චාපි මහග්ඝතරං, පබ්බජිතානං පන අසාරුප්පං, න සක්කා තත්ථ පබ්බජිතෙහි වසිතුං, ඉදං පන සාරුප්පං, ගණ්හථා’’ති වදන්ති, එවම්පි සම්පටිච්ඡිතුං වට්ටති. සචෙ පන මනුස්සානං මහග්ඝං හොති, ‘‘නනු තුම්හාකං ගෙහං මහග්ඝ’’න්ති වත්තබ්බං. ‘‘හොතු, භන්තෙ, අම්හාකං පුඤ්ඤං භවිස්සති, ගණ්හථා’’ති වුත්තෙ පන සම්පටිච්ඡිතුං වට්ටති. එවං විහාරෙන විහාරො පරිවත්තෙතබ්බො. එතෙනෙව නයෙන විහාරවත්ථුපි ආරාමොපි ආරාමවත්ථුපි විහාරෙන පරිවත්තෙතබ්බං. විහාරවත්ථුනා ච මහග්ඝෙන වා අප්පග්ඝෙන වා විහාරවිහාරවත්ථුආරාමආරාමවත්ථූනි. එවං තාව ථාවරෙන ථාවරපරිවත්තනං වෙදිතබ්බං.

ගරුභණ්ඩෙන ගරුභණ්ඩපරිවත්තනෙ පන මඤ්චපීඨං මහන්තං වා හොතු ඛුද්දකං වා, අන්තමසො චතුරඞ්ගුලපාදකං ගාමදාරකෙහි පංසුාගාරකෙසු කීළන්තෙහි කතම්පි සඞ්ඝස්ස දින්නකාලතො පට්ඨාය ගරුභණ්ඩං

හොති. සචෙපි රාජරාජමහාමත්තාදයො එකප්පහාරෙනෙව මඤ්චසතං වා මඤ්චසහස්සං වා දෙන්ති, සබ්බෙ කප්පියමඤ්චා සම්පටිච්ඡිතබ්බා, සම්පටිච්ඡිත්වා වුඩ්ඪපටිපාටියා ''සඞ්ඝිකපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජථා''ති දාතබ්බා, පුග්ගලිකවසෙන න දාතබ්බා. අතිරෙකමඤ්චෙ භණ්ඩාගාරාදීසු පඤ්ඤපෙත්වා පත්තචීවරං නික්ඛිපිතුම්පි වට්ටති.

බහිසීමාය ''සඞ්ඝස්ස දෙමා''ති දින්නමඤ්චො සඞ්ඝත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානෙ දාතබ්බො. තත්ථ චෙ බහූ මඤ්චා හොන්ති, මඤ්චෙන කම්මං නත්ථි, යස්ස වසනට්ඨානෙ කම්මං අත්ථි, තත්ථ ''සඞ්ඝිකපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජථා''ති දාතබ්බො. මහග්ඝෙන සතග්ඝනකෙන, සහස්සග්ඝනකෙන වා මඤ්චෙන අඤ්ඤං මඤ්චසතං ලභති, පරිවත්තෙත්වා ගහෙතබ්බං. න කෙවලං මඤ්චෙන මඤ්චොයෙව, ආරාමආරාමවත්ථුවිහාරවිහාරවත්ථුපීඨභිසිබිම්බොහනානිපි පරිවත්තෙතුං වට්ටන්ති. එස නයො පීඨභිසිබිම්බොහනෙසුපි එතෙසු හි කප්පියාකප්පියං වුත්තනයමෙව. තත්ථ අකප්පියං න පරිභුඤ්ජිතබ්බං, කප්පියං සඞ්ඝිකපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතබ්බං. අකප්පියං වා මහග්ඝං කප්පියං වා පරිවත්තෙත්වා වුත්තවත්ථූනි ගහෙතබ්බානි, අගරුභණ්ඩුපගං පන භිසිබිම්බොහනං නාම නත්ථීති.

2898. භික්ඛු අධොතෙන පාදෙන, අල්ලපාදෙන වා සෙනාසනං නක්කමෙති සම්බන්ධො. සයන්ති එත්ථ, ආසන්ති වාති **සයනාසනං,** පරිකම්මකතභූමත්ථරණාදි. **අල්ලපාදෙන වා**ති යෙන අක්කන්තට්ඨානෙ උදකං පඤ්ඤායති, එවරූපෙන තින්තපාදෙන. යථාහ – ''අල්ලෙහි පාදෙහීති යෙහි අක්කන්තට්ඨානෙ උදකං පඤ්ඤායති, එවරූපෙහි පාදෙහි පරිභණ්ඩකතභූමි වා සෙනාසනං වා න අක්කමිතබ්බං. සචෙ පන උදකසිනෙහමත්තමෙව පඤ්ඤායති, න උදකං, වට්ටතී''ති (චූළව. අට්ඨ. 324). **සඋපාහනොති** එත්ථ ''ධොතපාදක''න්ති වත්තබ්බං. පාදෙ පටිමුක්කාහි උපාහනාහි **සඋපාහනො** භික්ඛු ධොතපාදකං ධොතපාදෙහි අක්කමිතබ්බට්ඨානං තථෙව න අක්කමෙති යොජනා.

2899. **පරිකම්මකතායා**ති සුධාදිපරිකම්මකතාය. **නිට්ඨුභන්තස්සා**ති ඛෙළං පාතෙන්තස්ස. **පරිකම්මකතං භිත්ති**න්ති සෙතභිත්තිං වා චිත්තකම්මකතං වා භිත්තිං. න කෙවලඤ්ච භිත්තිමෙව, ද්වාරම්පි වාතපානම්පි අපස්සෙනඵලකම්පි පාසාණත්ථම්භම්පි රුක්ඛත්ථම්භම්පි චීවරෙන වා කෙනචි වා අප්පටිච්ඡාදෙත්වා අපස්සයිතුං න ලභතියෙව. ''ද්වාරවාතපානාදයො පන අපරිකම්මකතාපි අපටිච්ඡාදෙත්වා න අපස්සයිතබ්බා''ති **ගණ්ඨිපදෙ** වුත්තං.

2901. නිද්දායතො තස්ස කොචි සරීරාවයවො පච්චත්ථරණෙ සඞ්කුටිතෙ සහසා යදි මඤ්චං ඵුසති, දුක්කටන්ති යොජනා.

2902. **ලොමෙසු** මඤ්චං ඵුසන්තෙසු. හත්ථපාදානං තලෙන අක්කමිතුං වට්ටතීති යොජනා. මඤ්චපීඨං නීහරන්තස්ස කායෙ පටිහඤ්ඤති, අනාපත්ති.

''දායකෙහි 'කායෙන ඵුසිත්වා යථාසුඛං පරිභුඤ්ජථා'ති දින්නසෙනාසනං, මඤ්චපීඨාදිඤ්ච දායකෙන වුත්තනියාමෙන පරිභුඤ්ජන්තස්ස දොසො නත්ථී''ති මාතිකට්ඨකථාය **සීහළගණ්ඨිපදෙ** වුත්තත්තා තථා පරිභුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්ති. ''ඉමං මඤ්චපීඨාදිං සඞ්ඝස්ස දම්මී''ති වුත්තෙ ගරුභණ්ඩං හොති, න භාජෙතබ්බං සඞ්ඝස්ස පරාමට්ඨත්තා. ''ඉමං මඤ්චපීඨාදිං භදන්තානං වස්සග්ගෙන ගණ්හිතුං දම්මී''ති වුත්තෙ සතිපි ගරුභණ්ඩභාවෙ කප්පියවත්ථුං භාජෙත්වා ගණ්හිතුං වට්ටති, අකප්පියභණ්ඩමෙව භාජෙත්වා ගහෙතුං න ලබ්භති. ''ඉමං මඤ්චපීඨං වස්සග්ගෙන ගහෙතුං සඞ්ඝස්ස දම්මී''ති වුත්තෙ වස්සග්ගෙන භාජෙත්වා ගහෙතබ්බං වස්සග්ගෙන භාජනං පඨමං වත්වා පච්ඡා සඞ්ඝස්ස පරාමට්ඨත්තා. ''සඞ්ඝස්ස ඉමං මඤ්චපීඨං වස්සග්ගෙන ගණ්හිතුං දම්මී''ති වුත්තෙ පන ගරුභණ්ඩං හොති පඨමං සඞ්ඝස්ස පරාමට්ඨත්තාති අයම්පි විසෙසො මාතිකට්ඨකථා **ගණ්ඨිපදෙයෙව** වුත්තො.

2903-4. උද්දෙසභත්තවිනිච්ඡයෙකදෙසං දස්සෙතුමාහ **''සහස්සග්ඝනකො''**තිආදි. සහස්සග්ඝනකො සචීවරො පිණ්ඩපාතො අවස්සිකං භික්ඛුං පත්තො, තස්මිං විහාරෙ ච ''එවරූපො පිණ්ඩපාතො අවස්සිකං භික්ඛුං පත්තො''ති **ලිඛිත්වා ඨපිතොපි** ච හොති, තතො සට්ඨිවස්සානමච්චයෙ **තාදිසො** සහස්සග්ඝනකො සචීවරො කොචි පිණ්ඩපාතො සචෙ උප්පන්නො හොති, තං පිණ්ඩපාතං **බුධො** විනිච්ඡයකුසලො භික්ඛු අවස්සිකට්ඨිතිකාය අදත්වා සට්ඨිවස්සික**ට්ඨිතිකාය** දදෙය්‍යාති යොජනා.

2905. **උද්දෙසභත්තං භුඤ්ජිත්වා**ති උපසම්පන්නකාලෙ අත්තනො වස්සග්ගෙන පත්තං උද්දෙසභත්තං පරිභුඤ්ජිත්වා. **ජාතො චෙ සාමණෙරකොති** සික්ඛාපච්චක්ඛානාදිවසෙන සචෙ සාමණෙරො ජාතො. **තන්ති** උපසම්පන්නකාලෙ ගහිතං තදෙව උද්දෙසභත්තං. **සාමණෙරස්ස පාළියා**ති සාමණෙරපටිපාටියා අත්තනො පත්තං පච්ඡා ගහෙතුං ලභති.

2906. **යො** සාමණෙරො සම්පුණ්ණවීසතිවස්සො ''ස්වෙ උද්දෙසං ලභිස්සතී''ති වත්තබ්බො, අජ්ජ සො උපසම්පන්නො හොති, ඨිතිකා අතීතා සියාති යොජනා, ස්වෙ පාපෙතබ්බා සාමණෙරට්ඨිතිකා අජ්ජ උපසම්පන්නත්තා අතික්කන්තා හොතීති අත්ථො, තං භත්තං න ලභතීති වුත්තං හොති.

2907. උද්දෙසභත්තානන්තරං සලාකභත්තං දස්සෙතුමාහ **''සචෙ පනා''**තිආදි. සචෙ සලාකා ලද්ධා, තංදිනෙ භත්තං න ලද්ධං, පුනදිනෙ තස්ස භත්තං ගහෙතබ්බං, **න සංසයො** ''ගහෙතබ්බං නු ඛො, න ගහෙතබ්බ''න්ති එවං

සංඝයො න කාතබ්බොති යොජනා.

2908. උත්තරි උත්තරං අතිරෙකං භඞ්ගං බ්‍යඤ්ජනං එතස්සාති **උත්තරිභඞ්ගං,** තස්ස, අතිරෙකබ්‍යඤ්ජනස්සාති අත්ථො. **එකචරස්සාති** එකචාරිකස්ස. සලාකායෙව **සලාකිකා.**

2909. උත්තරිභඞ්ගමෙව **උත්තරිභඞ්ගකං**.

2910. **යෙන යෙන හීති** ගාහිතසලාකෙන යෙන යෙන භික්ඛුනා. **යං යන්ති** භත්තබ්‍යඤ්ජනෙසු යං යං භත්තං වා යං යං බ්‍යඤ්ජනං වා.

2911. **සඞ්ඝුද්දෙසාදිකන්**ති සඞ්ඝභත්තඋද්දෙසභත්තාදිකං. **ආදි-**සද්දෙන නිමන්තනං, සලාකං, පක්ඛිකං, උපොසථිකං, පාටිපදිකන්ති පඤ්ච භත්තානි ගහිතානි.

තත්ථ සබ්බසඞ්ඝස්ස දින්නං **සඞ්ඝභත්තං** නාම. ''සඞ්ඝතො එත්තකෙ භික්ඛූ උද්දිසිත්වා දෙථා''තිආදිනා වත්වා දින්නං **උද්දෙසභත්තං**. ''සඞ්ඝතො එත්තකානං භික්ඛූනං භත්තං ගණ්හථා''තිආදිනා වත්වා දින්නං **නිමන්තනං** නාම. අත්තනො අත්තනො නාමෙන සලාකගාහකානං භික්ඛූනං දින්නං **සලාකභත්තං** නාම. චාතුද්දසියං දින්නං **පක්ඛිකං**. උපොසථෙ දින්නං **උපොසථිකං**. පාටිපදෙ දින්නං **පාටිපදිකං**. තංතංනාමෙන දින්නමෙව තථා තථා වොහරීයති. එතෙසං පන විත්ථාරකථා ''අභිලක්ඛිතෙසූ''තිආදිනා (චූළව. අට්ඨ. 325 පක්ඛිකභත්තාදිකථා) **අට්ඨකථායං** වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බා. **ආගන්තුකාදීති** එත්ථ **ආදි-**සද්දෙන ගමිකභත්තං, ගිලානභත්තං, ගිලානුපට්ඨාකභත්තන්ති තීණි ගහිතානි. ආගන්තුකානං දින්නං භත්තං **ආගන්තුකභත්තං**. එසෙව නයො සෙසෙසු.

2912. **විහාරන්ති** විහාරභත්තං උත්තරපදලොපෙන, විහාරෙ තත්‍රුප්පාදභත්තස්සෙතං අධිවචනං. **වාරභත්තන්ති** දුබ්භික්ඛසමයෙ ''වාරෙන භික්ඛූ ජග්ගිස්සාමා''ති ධුරගෙහතො පට්ඨාය දින්නං. **නිච්චන්ති** නිච්චභත්තං උත්තරපදලොපෙන, තඤ්ච තථා වත්වාව දින්නං. **කුටිභත්තං** නාම සඞ්ඝස්ස ආවාසං කත්වා ''අම්හාකං සෙනාසනවාසිනො අම්හාකං භත්තං ගණ්හන්තූ''ති දින්නං. පන්නරසවිධං සබ්බමෙව භත්තං **ඉධ** ඉමස්මිං සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ **උද්දිට්ඨං** කථිතං. එතෙසං විත්ථාරවිනිච්ඡයො අත්ථිකෙහි **සමන්තපාසාදිකාය** ගහෙතබ්බො.

2913. පච්චයභාජනෙ මිච්ඡාපටිපත්තියා මහාදීනවත්තා අප්පමත්තෙනෙව පටිපජ්ජිතබ්බන්ති පච්චයභාජනකං අනුසාසන්තො ආහ **''පාළි''**න්තිආදි.

සෙනාසනක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා.

වත්තක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා

2914-5. ආගන්තුකො ච ආවාසිකො ච පිණ්ඩචාරිකො ච සෙනාසනඤ්ච ආරඤ්ඤකො ච අනුමොදනා චාති විග්ගහො, තාසු වත්තානි, ඉතරීතරයොගද්වන්දසමාසස්ස උත්තරපදලිඞ්ගත්තා ඉත්ථි ලිඞ්ගනිද්දෙසො. **භත්තෙ** භත්තග්ගෙ, උත්තරපදලොපො. **"භත්තෙ"**තිආදීහි පදෙහි "වත්තානී"ති පච්චෙකං යොජෙතබ්බං.

ආචරියො ච උපජ්ඣායකො ච සිස්සො ච සද්ධිවිහාරිකො ච, තෙසං වත්තානීති විග්ගහො. **සබ්බසොති** සබ්බාවයවභෙදෙහි. **චතුද්දසෙවාති** අවයවභෙදෙහි බහුවිධානිපි **වත්තානි** විසයභෙදෙන චුද්දස එව වුත්තානි. **විසුද්ධචිත්තෙනාති** සවාසනසකලසංකිලෙසප්පහානතො අච්චන්තපරිසුද්ධචිත්තසන්තානෙන . **විනායකෙනාති** සත්තෙ විනෙතීති විනායකො, අනුත්තරපුරිසදම්මසාරථිභාවෙන දම්මදෙවබ්‍රහ්මනාගාදිකෙ සත්තෙ නානාවිධෙන විනයනුපායෙන දමෙතීති අත්ථො. අථ වා විගතො නායකො අස්සාති **විනායකො,** තෙන.

2916. **ආරාමන්ති** එත්ථ තංසමීපෙ තබ්බොහාරො. යථාහ "ඉදානි 'ආරාමං පවිසිස්සාමී'ති ඉමිනා උපචාරසීමසමීපං දස්සෙති, තස්මා උපචාරසීමං පත්වා උපාහනාඔමුඤ්චනාදි සබ්බං කාතබ්බ"න්ති (චූළව. අට්ඨ. 357). "පන අපනෙතබ්බ"න්ති පදච්ඡෙදො. **මුඤ්චිතබ්බාති උපාහනා** පාදතො අපනෙතබ්බා.

2917. **ඔගුණ්ඨනන්ති** සසීසපාරුපනං. සීසෙ චීවරමෙව වා න කාතබ්බන්ති සම්බන්ධො. **තෙනාති** ආගන්තුකෙන. **පානීයවාරිනාති** පාතබ්බජලෙන.

2918. **පුච්ඡිත්වාති** වස්සගණනං පුච්ඡිත්වා. විහාරෙ වුඩ්ඪභික්ඛුනො ආගන්තුකෙන භික්ඛුනා **වන්දිතබ්බාව. කාලෙති** කාලස්සෙව. **තෙන** ආගන්තුකෙන **භික්ඛුනා** සෙනාසනං "මය්හං කතරං සෙනාසනං පාපුණාතී"ති **පුච්ඡිතබ්බඤ්චාති** යොජනා.

2919. "පුච්ඡිතබ්බ"න්ති ඉදං **"වච්චට්ඨාන"**න්තිආදිකෙහි සබ්බෙහි උපයොගන්තපදෙහි පච්චෙකං යොජෙතබ්බං. **පානීයමෙව වාති** "කිං ඉමිස්සා පොක්ඛරණියා පානීයමෙව පිවන්ති, උදාහු නහානාදිපරිභොගම්පි කරොන්තී"ති (චූළව. අට්ඨ. 357) **අට්ඨකථා**ගතනයෙන පානීයඤ්ච. තථා **පරිභොජනීයඤ්ච. සඞ්ඝකතිකන්ති** "කෙසුචි ඨානෙසු වාළමිගා වා අමනුස්සා වා හොන්ති, තස්මා කං කාලං පවිසිතබ්බං, කං කාලං නික්ඛමිතබ්බ"න්ති **අට්ඨකථා**ගතනයෙන සඞ්ඝස්ස කතිකසණ්ඨානඤ්ච. **ගොචරාදිකන්ති** එත්ථ ච "ගොචරො පුච්ඡිතබ්බොති 'ගොචරගාමො ආසන්නෙ, උදාහු දූරෙ, කාලස්සෙව ච පිණ්ඩාය චරිතබ්බං, උදාහු නො'ති එවං භික්ඛාචාරො පුච්ඡිතබ්බො"ති (චූළව. අට්ඨ. 357) වුත්තනයෙන ගොචරඤ්ච. **ආදි**-සද්දෙන අගොචරං ගහිතං. "අගොචරො නාම මිච්ඡාදිට්ඨිකානං වා ගාමො පරිච්ඡින්නභික්ඛො වා ගාමො, යත්ථ එකස්ස වා ද්වින්නං වා භික්ඛා දියාති, සොපි පුච්ඡිතබ්බො"ති (චූළව. අට්ඨ. 357) වුත්තනයෙන **අගොචරඤ්ච**.

2920. එවං ආගන්තුකවත්තං දස්සෙත්වා ඉදානි ආවාසිකවත්තං දස්සෙතුමාහ **"වුඩ්ඪ"**න්තිආදි. පච්චුග්ගන්ත්වා පත්තඤ්ච චීවරඤ්ච පටිග්ගහෙතබ්බන්ති යොජනා. ච-සද්දො ලුත්තනිද්දිට්ඨො.

2921. **තස්සාති** ආගන්තුකස්ස. **පාදොදකඤ්චාති** ච-සද්දෙන ධොතාධොතපාදා යත්ථ ඨපීයන්ති, තං පාදපීඨං, පාදකඨලිකඤ්ච උපනික්ඛිපිතබ්බන්ති එතං ගහිතං. **පුච්ඡිතබ්බඤ්ච වාරිනාති** "පානීයෙන පුච්ඡන්තෙන සචෙ සකිං ආනීතං පානීයං සබ්බං පිවති, 'පුන ආනෙමී'ති පුච්ඡිතබ්බොයෙවා"ති වුත්තනයෙන පානීයෙන පුච්ඡිතබ්බො. ඉධ **ච**-සද්දෙන –

> "අපිච බීජනෙනපි බීජිතබ්බො, බීජන්තෙන සකිං පාදපිට්ඨියං බීජිත්වා සකිං මජ්ඣෙ, සකිං සීසෙ බීජිතබ්බං, 'අලං හොතූ'ති වුත්තෙන තතො මන්දතරං බීජිතබ්බං. පුන 'අල'න්ති වුත්තෙන තතො මන්දතරං බීජිතබ්බං. තතියවාරං වුත්තෙන බීජනී ඨපෙතබ්බා. පාදාපිස්ස ධොවිතබ්බා, ධොවිත්වා සචෙ අත්තනො තෙලං අත්ථි, තෙන මක්ඛෙතබ්බා. නො චෙ අත්ථි, තස්ස සන්තකෙන මක්ඛෙතබ්බා"ති (චූළව. අට්ඨ. 359) –

වුත්තවත්තානි සඞ්ගණ්හාති.

2922-3. **වන්දෙය්‍යොති** වුඩ්ඪාගන්තුකො වන්දිතබ්බො. **පඤ්ඤපෙතබ්බන්ති** "කත්ථ මය්හං සෙනාසනං පාපුණාතී"ති පුච්ඡිතෙන සෙනාසනං පඤ්ඤපෙතබ්බං, "එතං සෙනාසනං තුම්හාකං පාපුණාතී"ති එවං ආචික්ඛිතබ්බන්ති අත්ථො. "වත්තබ්බො"ති ඉදං **"අජ්ඣාවුත්ථමවුත්ථ"**න්තිආදීහි පදෙහි තංතංලිඞ්ගවචනානුරූපෙන පරිවත්තෙත්වා පච්චෙකං යොජෙතබ්බං. **අජ්ඣාවුත්ථන්ති** පඤ්ඤත්තසෙනාසනස්ස භික්ඛූහි පඨමං වුත්ථභාවං. **අවුත්ථං වාති** චීවරකාලං තස්මිං භික්ඛූහි අනජ්ඣාවුත්ථභාවං වා. **ගොචරාගොචරං** වුත්තමෙව.

සෙක්ඛකුලානි වාති ලද්ධසෙක්ඛසම්මුතිකානි කුලානි ච වත්තබ්බානි. **''පවෙසෙ නික්ඛමෙ කාලො''**ති ඉදං ''සඞ්ඝකතික''න්ති එත්ථ වුත්තත්ථමෙව. **පානීයාදිකන්ති ආදි**-සද්දෙන පරිභොජනීයකත්තරයට්ඨීනං ආචික්ඛනං සඞ්ගණ්හාති.

2924. **යථානිසින්නෙනෙවාති** අත්තනා නිසින්නට්ඨානෙයෙව නිසින්නෙන. **අස්සාති** නවකස්ස.

2925. ''අත්‍ර පත්තං ඨපෙහි, ඉදමාසනං නිසීදාහී''ති **ඉච්චෙවං** ඉමිනා පකාරෙන සබ්බං වත්තබ්බන්ති යොජනා. **දෙයයං සෙනාසනම්පි වාති** සෙනාසනඤ්ච දාතබ්බං. ච-සද්දෙන ''අවුත්ථං වා අජ්ඣාවුත්ථං වා ආචික්ඛිතබ්බ''න්තිආදිනා වුත්තං සම්පිණ්ඩෙති. මහාආවාසෙපි අත්තනො සන්තිකං සම්පත්තස්ස ආගන්තුකස්ස වත්තං අකාතුං න ලබ්භති.

2926. ''මාතිකාය නිද්දිට්ඨක්කමෙනෙව වත්තානි කාතබ්බානි, උදාහු යථානුප්පත්තිවසෙනා''ති කොචි මඤ්ඤෙය්‍යාති මාතිකාක්කමෙනෙව කාතබ්බන්ති නියමො නත්ථි, යථානුප්පත්තවසෙනෙව කාතබ්බන්ති විඤ්ඤාපෙතුං මාතිකාක්කමමනාදියිත්වා ගමිකවත්තං ආරද්ධං. අථ වා වත්තිච්ඡානුපුබ්බිකත්තා සද්දපයොගස්ස මාතිකාක්කමමනාදියිත්වා යථිච්ඡං නිද්දෙසො කතොති වෙදිතබ්බොති. **දාරුමත්තිකභණ්ඩානී**ති මඤ්චපීඨාදීනි චෙව රජනභාජනානි ච. **පටිසාමෙත්වාති** ගුත්තට්ඨානෙ ඨපෙත්වා. **ආවසථම්පි ථකෙත්වාති** ආවසථෙ ද්වාරකවාටාදීනි ච ථකෙත්වා.

2927. **ආපුච්ඡිත්වාපීති** භික්ඛුස්ස වා සාමණෙරස්ස වා ආරාමිකස්ස වා ''ඉමං පටිජග්ගාහී''ති නියාදෙත්වා වා. **පුච්ඡිතබ්බෙ අසන්තෙපීති** එත්ථ **පි**-සද්දො පන-සද්දත්ථො. **ගොපෙත්වා වාපි සාධුකන්ති** ''චතූසු පාසාණෙසු මඤ්චං පඤ්ඤපෙත්වා මඤ්චෙ මඤ්චං ආරොපෙත්වා''තිආදිනා (චූළව. 360) වුත්තනයෙන සම්මා පටිසාමෙත්වා ගන්තබ්බන්ති යොජනා.

2928. පිණ්ඩචාරිකවත්තං දස්සෙතුමාහ **''සහසා''**තිආදි. පිණ්ඩචාරිකො භික්ඛු අන්තරඝරං පවිසන්තො **සහසා න පවිසෙ සීඝං** න පවිසෙය්‍ය, නික්ඛමන්තො **සහසා න නික්ඛමෙ** සීඝං න නික්ඛමෙය්‍ය, භික්ඛුසාරුප්පෙන පවිසෙය්‍ය, නික්ඛමෙය්‍ය ච. **පිණ්ඩචාරිනා** භික්ඛුනා ගෙහද්වාරං සම්පත්තෙන **අතිදූරෙ න ඨාතබ්බං** නිබ්බකොසතො අතිදූරට්ඨානෙ න ඨාතබ්බං. **අච්චාසන්නෙ න ඨාතබ්බං** නිබ්බකොසතො ආසන්නතරෙ ඨානෙ න ඨාතබ්බං.

2929. **උච්චාරෙත්වාති** උපනාමෙත්වා. **භාජනන්ති** පත්තං. **දක්ඛිණෙන පණාමෙත්වාති** දක්ඛිණෙන හත්ථෙන උපනාමෙත්වා. **භික්ඛං ගණ්හෙය්‍යාති** එත්ථ ''උභොහි හත්ථෙහි පටිග්ගහෙත්වා''ති සෙසො. යථාහ – ''උභොහි හත්ථෙහි පත්තං පටිග්ගහෙත්වා භික්ඛා ගහෙතබ්බා''ති (චූළව. 366).

2930. සූපං දාතුකාමා වා අදාතුකාමා වා ඉති මුහුත්තකං **සල්ලක්ඛෙය්‍ය** තිට්ඨෙය්‍ය. **අන්තරාති** භික්ඛාදානසමයෙ. **න භික්ඛාදායිකාති** ඉත්ථී වා හොතු පුරිසො වා, භික්ඛාදානසමයෙ මුඛං න ඔලොකෙතබ්බන්ති.

2931. පිණ්ඩචාරිකවත්තං දස්සෙත්වා ආරඤ්ඤිකවත්තං දස්සෙතුමාහ **''පානීයාදී''**තිආදි. **පානීයාදීති ආදි**-සද්දෙන පරිභොජනීයඅග්ගිඅරණිසහිතකත්තරයට්ඨීනං ගහණං. තත්‍රායං විනිච්ඡයො – **පානීයං උපට්ඨාපෙතබ්බන්ති** සචෙ භාජනානි නප්පහොන්ති, පානීයමෙව පරිභොජනීයම්පි කත්වා උපට්ඨාපෙතබ්බං. භාජනං අලභන්තෙන වෙළුනාළිකායපි උපට්ඨාපෙතබ්බං. තම්පි අලභන්තස්ස යථා සමීපෙ බුද්දකආවාටො හොති, එවං කාතබ්බං. අරණිසහිතෙ අසති අග්ගිං අකාතුම්පි ච වට්ටති. යථා ච ආරඤ්ඤිකස්ස, එවං කන්තාරපටිපන්නස්සාපි අරණිසහිතං ඉච්ඡිතබ්බං. ගණවාසිනො පන තෙන විනාපි වට්ටතීති.

නක්ඛත්තන්ති අස්සයුජාදිසත්තවීසතිවිධං නක්ඛත්තං ජානිතබ්බන්ති සම්බන්ධො. කථං ජානිතබ්බන්ති ආහ **''තෙන යොගො වා''**ති, තෙන නක්ඛත්තෙන චන්දස්ස යොගො ඤාතබ්බොති අත්ථො. **ජානිතබ්බා දිසාපි වාති** අරඤ්ඤෙ විහරන්තෙන අට්ඨපි දිසා අසම්මොහතො ජානිතබ්බා.

2932. අඤ්ඤවත්තං දස්සෙතුමාහ **''වච්චපස්සාවතිත්ථානී''**තිආදි. **පටිපාටියා භවන්තීති** ගතානුක්කමෙන සෙවිතබ්බා භවන්ති. යථාහ – ''වච්චකුටියං, පස්සාවට්ඨානෙ, න්හානතිත්ථෙති තීසුපි ආගතපටිපාටියෙව පමාණ''න්ති (චූළව. අට්ඨ. 373). **යථාවුඩ්ඪං කරොන්තස්සාති** ගතපටිපාටිං විනා වුඩ්ඪපටිපාටියා කරොන්තස්ස.

2933. වච්චකුටිං පවිසන්තො සහසා න පවිසෙය්‍ය. **උබ්භජිත්වාති** චීවරං උක්ඛිපිත්වා.

2934. නිත්ථුනන්තෙන භික්ඛුනා වච්චං න කාතබ්බන්ති යොජනා. ''වච්චස්ස දුන්නිග්ගමනෙන උපහතො හුත්වා නිත්ථුනති චෙ, න දොසො''ති **සික්ඛාභාජනවිනිච්ඡයෙ** වුත්තං. දණ්ඩකට්ඨං ඛාදතො වච්චං **කරොතො** භික්ඛුනො දුක්කටං හොතීති යොජනා.

2936. **ඛරෙනා**ති එරුසෙන වා ඵාලිතකට්ඨෙන වා ගණ්ඨිකෙන වා කණ්ටකෙන වා සුසිරෙන වා පූතිනා වා දණ්ඩෙන **න අවලෙඛෙය්‍ය** න පුඤ්ඡෙය්‍ය. **න කට්ඨං වච්චකූපකෙ ඡඩ්ඩෙය්‍යා**ති තං කට්ඨං වච්චකූපෙ න ඡඩ්ඩෙය්‍ය. පස්සාවදොණියා ඛෙළං න පාතෙය්‍යාති යොජනා.

2937. **පාදුකාසූ**ති වච්චපස්සාවපාදුකාසු. **නික්ඛමනෙ** නික්ඛමනකාලෙ. **තත්ථෙවා**ති වච්චපස්සාවපාදුකාස්වෙව. **පටිච්ඡාදෙය්‍යා**ති උක්ඛිත්තං චීවරං ඔතාරෙත්වා සරීරං පටිච්ඡාදෙය්‍ය.

2938. යො වච්චං කත්වා සලිලෙ සති **සචෙ නාචමෙය්‍ය** උදකකිච්චං න කරෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං උද්දිට්ඨන්ති යොජනා. **මොහනාසිනා**ති සවාසනස්ස මොහස්ස, තෙන සහෙකට්ඨපහානෙකට්ඨානං සකලසංකිලෙසානඤ්ච පහායිනා ආසවක්ඛයඤාණෙන සමුච්ඡින්දතා **මුනිනා** සබ්බඤ්ඤුනා සම්මාසම්බුද්ධෙන. **"සලිලෙ සතී"**ති ඉමිනා අසති නිද්දොසතං දීපෙති. යථාහ –

> "සති උදකෙති එත්ථ සචෙ උදකං අත්ථි, පටිච්ඡන්නට්ඨානං පන නත්ථි, භාජනෙන නීහරිත්වා ආචමිතබ්බං. භාජනෙ අසති පත්තෙන නීහරිතබ්බං. පත්තෙපි අසති අසන්තං නාම හොති. 'ඉදං අතිවිවටං, පුරතො අඤ්ඤං උදකං භවිස්සතී'ති ගතස්ස උදකං අලභන්තස්සෙව භික්ඛාචාරවෙලා හොති, කට්ඨෙන වා කෙනචි වා පුඤ්ඡිත්වා ගන්තබ්බං, භුඤ්ජිතුම්පි අනුමොදනම්පි කාතුං වට්ටතී"ති (චූළව. අට්ඨ. 373).

2939. **සසද්ද**න්ති උදකසද්දං කත්වා. "පාසාණාදිට්ඨානෙ පහරිත්වා උදකං සද්දායති චෙ, න දොසො"ති **සික්ඛාභාජනවිනිච්ඡයෙ** වුත්තං. **චපු චපූති චා**ති තාදිසං අනුකරණං කත්වා නාචමෙතබ්බන්ති යොජනා. **ආචමිත්වා**ති උදකකිච්චං කත්වා. **සරාවෙ** ආචමනභාජනෙ උදකං න සෙසෙතබ්බන්ති යොජනා, ඉදං පන සබ්බසාධාරණට්ඨානං සන්ධාය වුත්තං. යථාහ **අට්ඨකථායං** –

> "ආචමනසරාවකෙති සබ්බසාධාරණට්ඨානං සන්ධායෙතං වුත්තං. තත්‍ර හි අඤ්ඤෙ අඤ්ඤෙ ආගච්ඡන්ති, තස්මා උදකං න සෙසෙතබ්බං. යං පන සඞ්ඝිකෙපි විහාරෙ එකදෙසෙ නිබද්ධගමනත්ථාය කතං ඨානං හොති පුග්ගලිකට්ඨානං වා, තස්මිං වට්ටති. විරෙචනං පිවිත්වා පුනප්පුනං පවිසන්තස්සාපි වට්ටතියෙවා"ති (චූළව. අට්ඨ. 374).

2940. **ඌහතම්පී**ති අඤ්ඤෙන වා අත්තනා වා අසඤ්චිච්ච ඌහතං මලෙන දූසිතට්ඨානං. **අධොවිත්වා**ති ජලෙ සති අසොධෙත්වා ජලෙ අසති කට්ඨෙන වා කෙනචි වා පුඤ්ඡිත්වා ගන්තබ්බං. යථාහ – "උදකං අත්ථි භාජනං නත්ථි, අසන්තං නාම හොති, භාජනං අත්ථි උදකං නත්ථි, එතම්පි අසන්තං, උභයෙ පන අසති අසන්තමෙව, කට්ඨෙන වා කෙනචි වා පුඤ්ඡිත්වා ගන්තබ්බ"න්ති (චූළව. අට්ඨ. 374). **උක්ලාපාපි සචෙ හොන්තී**ති වච්චපස්සාවට්ඨානානි සචෙ කචවරාකිණ්ණානි හොන්ති. **"අසෙසතො සොධෙතබ්බ"**න්ති ඉමිනා තතො කස්සචි කචවරස්ස අපනයනං සොධනං නාම න හොති, නිස්සෙසකචවරාපනයනමෙව සොධනන්ති දීපෙති.

2941. **පිඨරො**ති අවලෙඛනකට්ඨනික්ඛෙපනභාජනං. **කුම්භී චෙ රිත්තා**ති ආචමනකුම්භී සචෙ තුච්ඡා.

2942. එවං වච්චකුටිවත්තං දස්සෙත්වා සෙනාසනවත්තං දස්සෙතුමාහ **"අනජ්ඣිට්ඨො"**තිආදි. **අනජ්ඣිට්ඨො**ති අනනුඤ්ඤාතො.

2943. වුඩ්ඪං ආපුච්ඡිත්වා කථෙන්තස්සාති යොජනා. **වුඩ්ඪතරාගමෙ**ති යං ආපුච්ඡිත්වා කථෙතුමාරද්ධො, තතොපි වුඩ්ඪතරස්ස භික්ඛුනො ආගමෙ සති.

2944. **එකවිහාරස්මි**න්ති එකස්මිං ගෙහෙ. **"අනාපුච්ඡා"**ති ඉදං වක්ඛමානෙහි යථාරහං යොජෙතබ්බං.

2945. පඨමං යත්ථ කත්ථචි වුඩ්ඪානං සන්නිධානෙ කත්තබ්බවත්තං නිද්දිට්ඨන්ති ඉදානි එකවිහාරෙ වසන්තෙනාපි තස්ස කාතබ්බතං දස්සෙතුං පුනපි **"න ච ධම්මො කථෙතබ්බො"**ති ආහ. **ධම්මචක්ඛුනා**ති ධම්මලොචනෙන ධම්මගරුකෙන, ඉමිනා අතාදිසස්ස කතො වාරො නිරත්ථකොති දීපෙති.

2946. **කාතබ්බො**ති ජාලෙතබ්බො. **සො**ති දීපො. "ද්වාරං නාම යස්මා මහාවළඤ්ජං, තස්මා තත්ථ ආපුච්ඡනකිච්චං නත්ථී"ති (චූළව. අට්ඨ. 369) වචනතො තං අවත්වා ආපත්තික්ඛෙත්තමෙව දස්සෙතුමාහ **"වාතපානකවාටානි, ථකෙය්‍ය විවරෙය්‍ය නො"**ති.

2947. **වුඩ්ඪතො පරිවත්තයෙ**ති යෙන වුඩ්ඪො, තතො පරිවත්තයෙ, පිට්ඨිං අදස්සෙත්වා වුඩ්ඪාභිමුඛො තෙන පරිවත්තයෙති අත්ථො. චීවරකණ්ණෙන වා කායෙන වා **තං** වුඩ්ඪං න ච ඝට්ටයෙ.

2948. එවං සෙනාසනවත්තං දස්සෙත්වා ජන්තාඝරවත්තං දස්සෙතුමාහ **''පුරතො''**තිආදි. ථෙරානං පුරතො නෙව න්හායෙය්‍ය, **උපරි** පටිසොතෙ න ච න්හායෙය්‍ය, **ඔතරන්තානං** වුඩ්ඪානං **උත්තරං** උත්තරන්තො මග්ගං දදෙය්‍ය, **න ඝට්ටයෙ** කායෙන වා චීවරෙන වා න ඝට්ටයෙය්‍යාති යොජනා.

''තිමණ්ඩලං පටිච්ඡාදෙන්තෙන පරිමණ්ඩලං නිවාසෙත්වා කායබන්ධනං බන්ධිත්වා''තිආදිනා (චූළව. 364) නයෙන වුත්තානං භත්තග්ගවත්තානං **සෙඛියකථාය** වුත්තත්තා ච උපජ්ඣායවත්තාදීනං **මහාඛන්ධකකථාය** වුත්තත්තා ච අනුමොදනවත්තානං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, භත්තග්ගෙ චතූහි පඤ්චහි ථෙරානුථෙරෙහි භික්ඛූහි ආගමෙතු''න්තිආදිනා (චූළව. 362) නයෙන භත්තග්ගවත්තෙයෙව අන්තොගධභාවෙන වුත්තත්තා ච නිද්දෙසෙ තානි න වුත්තානි, තථාපි තෙසු අනුමොදනවත්තං එවං වෙදිතබ්බං (චූළව. අට්ඨ. 362) – සඞ්ඝත්ථෙරෙ අනුමොදනත්ථාය නිසින්නෙ හෙට්ඨා පටිපාටියා චතූහි නිසීදිතබ්බං. අනුථෙරෙ නිසින්නෙ මහාථෙරෙන ච හෙට්ඨා ච තීහි නිසීදිතබ්බං. පඤ්චමෙ නිසින්නෙ උපරි චතූහි නිසීදිතබ්බං. සඞ්ඝත්ථෙරෙන හෙට්ඨා දහරභික්ඛුස්මිං අජ්ඣිට්ඨෙපි සඞ්ඝත්ථෙරතො පට්ඨාය චතූහි නිසීදිතබ්බමෙව. සචෙ පන අනුමොදකො භික්ඛු ''ගච්ඡථ, භන්තෙ, ආගමෙතබ්බකිච්චං නත්ථී''ති වදති, ගන්තුං වට්ටති. මහාථෙරෙන ''ගච්ඡාම, ආවුසො''ති වුත්තෙ ''ගච්ඡථා''ති වදති, එවම්පි වට්ටති. ''බහිගාමෙ ආගමෙස්සාමා''ති ආභොගං කත්වාපි බහිගාමං ගන්ත්වා අත්තනො නිස්සිතකෙ ''තුම්හෙ තස්ස ආගමනං ආගමෙථා''ති වත්වාපි ගන්තුං වට්ටතියෙව. සචෙ පන මනුස්සා අත්තනො රුචිතෙන එකෙන අනුමොදනං කාරෙන්ති, නෙව තස්ස අනුමොදතො ආපත්ති, න ච මහාථෙරස්ස භාරො හොති. උපනිසින්නකථායමෙව හි මනුස්සෙසු කථාපෙන්තෙසු මහාථෙරො ආපුච්ඡිතබ්බො, මහාථෙරෙන ච අනුමොදනාය අජ්ඣිට්ඨොව ආගමෙතබ්බොති ඉදමෙත්ථ ලක්ඛණන්ති.

2949. **වත්තන්ති** යථාවුත්තං ආභිසමාචාරිකවත්තං. යථාහ – ''ආභිසමාචාරිකං අපරිපූරෙත්වා සීලං පරිපූරෙස්සතීති නෙතං ඨානං විජ්ජතී''ති. **න වින්දතීති** න ලභති.

2950. **අනෙකග්ගොති** වික්ඛිත්තත්තායෙව අසමාහිතචිත්තො. **න ච පස්සතීති** ඤාණචක්ඛුනා න පස්සති, දට්ඨුං සමත්ථො න හොතීති අත්ථො. **දුක්ඛාති** ජාතිදුක්ඛාදිදුක්ඛතො.

2951. **තස්මාති** යස්මා දුක්ඛා න පරිමුච්චති, තස්මා. ඔවාදං කත්වා කිං විසෙසං පාපුණාතීති ආහ **''ඔවාදං බුද්ධසෙට්ඨස්ස, කත්වා නිබ්බානමෙහිතී''**ති. **එහිති** පාපුණිස්සති.

වත්තක්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා.

භික්ඛුනික්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා

2952. **විවරිත්වාන** චීවරං අපනෙත්වා.

2953. **යං කිඤ්චි සම්පයොජෙන්තියාති** යං කිඤ්චි අනාචාරං කරොන්තියා. **තතොති** තෙන අනාචාරසඞ්ඛාතෙන අසද්ධම්මෙන. **භාසන්තියාති** වාචාය භාසන්තියා.

2954-6. **දීඝන්ති** එකපරික්ඛෙපතො දීඝං. **විලීවෙන ච පට්ටෙනාති** සණ්හෙහිපි විලීවෙහි කතපට්ටෙන. **චම්මපට්ටෙනාති** චම්මමයපට්ටෙන. **දුස්සපට්ටෙනාති** සෙතවත්ථෙන. **දුස්සවෙණියාති** දුස්සෙන ගණ්ඨිතවෙණියා. **දුස්සවට්ටියාති** දුස්සෙන කතවට්ටියා . **න ඵාසුකා නමෙතබ්බාති** මජ්ඣිමස්ස තනුභාවත්ථාය ගාමදාරිකා විය ඵාසුලිකා න නාමෙතබ්බා. **ජඝනන්ති** මුත්තකරණප්පදෙසං. **අට්ඨිකාදිනාති** ගොජාණුට්ඨිකාදිනා. **න සංඝාපෙය්‍යාති** න ඝට්ටාපෙය්‍ය. ‘‘අට්ඨිකාදිනා’’ති ඉදං ‘‘න සංඝාපෙය්‍යා’’ති ඉමිනා ච ‘‘කොට්ටාපෙති’’ති ඉමිනා කිරියාපදෙන ච සම්බන්ධිතබ්බං.

2957. **‘‘කොට්ටාපෙති’’**ති ඉදං ‘‘හත්ථං වා’’තිආදීහි උපයොගන්තපදෙහි පච්චෙකං යොජෙතබ්බං. **හත්ථන්ති** අග්ගබාහං. **හත්ථකොච්ඡන්ති** පිට්ඨිහත්ථං. **පාදන්ති** ජඞ්ඝං.

2958. **න මුඛං ලිම්පිතබ්බන්ති** ඡවිපසාදකරෙන තිලසාසපකක්කාදිනා අනෙකවිධෙන ලිම්පනෙන න ලිම්පිතබ්බං. **න චුණ්ණෙතබ්බන්ති** මුඛචුණ්ණලෙපනං න කාතබ්බං. මනොසිලාය මුඛං ලඤ්ජන්තියා ආපත්ති සියාති යොජනා.

2959. **අඞ්ගරාගො න කාතබ්බොති** හලිද්දිකුඞ්කුමාදීහි සරීරච්ඡවිරාගො න කාතබ්බො. **අවඞ්ගං න ච කාතබ්බන්ති** අඤ්ජනං බහි අක්ඛිකොටියා ලෙඛං ඨපෙත්වා න අඤ්ජිතබ්බං. **න කාතබ්බං විසෙසකන්ති** ගණ්ඩපදෙසෙ විචිත්‍රසණ්ඨානං විසෙසකං වත්තභඞ්ගං න කාතබ්බං.

2960. **ඔලොකනකතොති** වාතපානතො. **රාගාති** කාමරාගෙන. **ඔලොකෙතුන්ති** අන්තරවීථිං විලොකෙතුං, සාලොකෙ න ච ඨාතබ්බන්ති යොජනා. සාලොකෙ ද්වාරං විවරිත්වා උපඩ්ඪකායං දස්සෙන්තීහි න ඨාතබ්බං. **සනච්චන්ති** නටසමජ්ජං.

2961. **ගණිකං වුට්ඨාපෙන්තියා** වෙසිං වුට්ඨාපෙන්තියා. **‘‘වික්කිණන්තියා’’**ති ඉදං ‘‘සුර’’න්තිආදීහි උපයොගන්තපදෙහි පච්චෙකං යොජෙතබ්බං.

2963. **න වෙචුපට්ඨාපෙතබ්බොති** අත්තනො වෙය්‍යාවච්චං නෙව කාරාපෙතබ්බො. තිරච්ඡානගතොපි දාසො වා දාසී වා තිරච්ඡානගතොපි කම්මකරො වා **න චෙව උපට්ඨාපෙතබ්බො** නෙව අත්තනො වෙය්‍යාවච්චං කාරාපෙතබ්බො. **අපි**-සද්දෙන පගෙව මනුස්සභූතොති දීපෙති.

2964. **‘‘සබ්බනීලාදි’’**න්ති ඉමිනා –

> ‘‘සබ්බනීලකමඤ්ජෙට්ඨ-කණ්හලොහිතපීතකෙ;
> මහානාමමහාරඞ්ග-රත්තෙසූ’’ති. (වි. වි. 598) –

වුත්තානි අකප්පියචීවරානි සඞ්ගහිතානි. ‘‘නමතකං නාම එළකලොමෙහි කතං අවායිමං චම්මඛණ්ඩපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතබ්බ’’න්ති (චූළව. අට්ඨ. 264) **අට්ඨකථාය** වුත්තත්තා, **ගණ්ඨිපදෙ** ච ‘‘සන්ථරණසදිසො පිලොතිකාහි කතො පරික්ඛාරවිසෙසො’’ති වුත්තත්තා ච නිපජ්ජාය පරිභුඤ්ජිතබ්බො පරික්ඛාරවිසෙසො **නමතකං** නාම.

2965. ඡන්නම්පි පුරිසබ්‍යඤ්ජනං ‘‘එත්ථා’’ති චින්තෙත්වා රාගචිත්තෙන ඔලොකෙන්තියා දුක්කටං හොති. **සබ්බන්ති** වුත්තප්පකාරං සබ්බං.

2966. භික්ඛුං දූරතොව පස්සිත්වා **තස්ස** භික්ඛුනො දූරතො ඔක්කමිත්වාන මග්ගො දාතබ්බොති යොජනා.

2967. භික්ඛං **චරන්තියා** භික්ඛුනියා භික්ඛුං පස්සිත්වා පන යෙන භික්ඛාය චරති, **තං** පත්තං **නීහරිත්වා** උපරි ඡාදෙත්වා ඨිතං සඞ්ඝාටිචීවරං අපනෙත්වා **උක්කුජ්ජං** උද්ධංමුඛං කත්වා භික්ඛුනො දස්සෙතබ්බන්ති යොජනා.

2968. **උතුනීනං** භික්ඛුනීනං **උතුකාලෙ** සඤ්ජාතපුප්ඵෙ කාලෙ **සංවෙල්ලිකං කාතුං** කච්ඡං බන්ධිතුං මහෙසිනා කටිසුත්තකං අනුඤ්ඤාතන්ති යොජනා, ඉමිනා අඤ්ඤස්මිං කාලෙ කටිසුත්තකං බන්ධිතුං න වට්ටතීති දීපෙති. යථාහ –

‘‘න, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනියා සබ්බකාලං කටිසුත්තකං ධාරෙතබ්බං, යා ධාරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්ස. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, උතුනියා කටිසුත්තක’’න්ති (චූළව. 422).

2969. **ඉත්ථිපොසයුතන්ති** ඉත්ථීහි වා පුරිසෙහි වා ඉත්ථිපුරිසෙහි වා යුත්තං. ඉත්ථිපොසයුත්තං හත්ථවට්ටකමෙව වා. **පාටඞ්කීති** පටපොට්ටලිකං.

2970. **ගරුධම්මෙති** සඞ්ඝාදිසෙසෙ. **මානත්තන්ති** පක්ඛමානත්තං. **සම්මන්නිත්වාති** ඤත්තිදුතියාය කම්මවාචාය සම්මන්නිත්වා.

2971. යස්සා ඉත්ථියා පබ්බජිතකාලෙ ගබ්භො **වුට්ඨාති** විජායති යදි, පුත්තො චෙ, **තස්සාපි** දාරකමාතු යාව සො දාරකො විඤ්ඤුතං පාපුණාති, යාව ඛාදිතුං, භුඤ්ජිතුං, නහායිතුඤ්ච අත්තනො ධම්මතාය සක්කොති, තාව දුතියා භික්ඛුනී තථා සම්මන්නිත්වා දාතබ්බාති යොජනා.

2972. **සා පන මාතා** භික්ඛුනී අත්තනො පුත්තං පායෙතුං, භොජෙතුං, මණ්ඩෙතුං, උරෙ කත්වා සයිතුඤ්ච ලභතීති යොජනා.

2973. **දුතියිකාය** භික්ඛුනියා දාරකෙන **සහසෙය්‍යං** ඨපෙත්වා යථා අඤ්ඤෙසු පුරිසෙසු **වත්තිතබ්බං** පටිපජ්ජිතබ්බං, තථා එව **තස්මිං** දාරකෙ වත්තිතබ්බන්ති යොජනා.

2974. **විබ්භමෙනෙවාති** අත්තනො රුචියා සෙතවත්ථානං ගහණෙනෙව. යථාහ – ‘‘යස්මා සා විබ්භන්තා අත්තනො රුචියා ඛන්තියා ඔදාතානි වත්ථානි නිවත්ථා, තස්මායෙව සා අභික්ඛුනී, න සික්ඛාපච්චක්ඛානෙනා’’ති (චූළව. අට්ඨ. 434). **ඉධාති** ඉමස්මිං සාසනෙ.

2975. **ගතායාති** එත්ථ ‘‘සකාවාසා’’ති සෙසො. යථාහ – ‘‘යා සා, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනී සකාවාසා තිත්ථායතනං සඞ්කන්තා, සා ආගතා න උපසම්පාදෙතබ්බා’’ති. න කෙවලං න උපසම්පාදෙතබ්බා, පබ්බජ්ජම්පි න ලභති. ඔදාතානි ගහෙත්වා විබ්භන්තා පන පබ්බජ්ජාමත්තං ලභති.

2976. **වන්දනන්ති** පාදෙ සම්බාහෙත්වා වන්දනං. **සාදිතුං වට්ටතීති** ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සාදිතු’’න්ති (චූළව. 434) අනුඤ්ඤාතත්තා වට්ටති. තත්‍රෙකෙ ආචරියා ‘‘සචෙ එකතො වා උභතො වා අවස්සුතා හොන්ති සාරත්තා, යථාවත්ථුකමෙවා’’ති වදන්ති. එකෙ ආචරියා ‘‘නත්ථි එත්ථ ආපත්ති’’ති වදන්තීති එවං ආචරියවාදං දස්සෙත්වා ‘‘ඉදං ඔදිස්ස අනුඤ්ඤාතං වට්ටතී’’ති **අට්ඨකථාසු** වුත්තං, තං පමාණං. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සාදිතු’’න්ති (චූළව. 434) හි වචනෙනෙව කප්පියං.

2977. යාය කායචි වච්චකුටියා වච්චො න කාතබ්බො, හෙට්ඨා විවටෙ උද්ධං පටිච්ඡන්නෙ පන වච්චං කාතුං වට්ටති. **හෙට්ඨා විවටෙ උපරි පටිච්ඡන්නෙති අට්ඨකථායං** ‘‘සචෙ කූපො ඛතො හොති, උපරි පන පදරමත්තමෙව සබ්බදිසාසු පඤ්ඤායති, එවරූපෙපි වට්ටතී’’ති (චූළව. අට්ඨ. 435) වුත්තං.

2978. **සබ්බත්ථාති** භික්ඛුනිඋපස්සයඅන්තරඝරාදිසබ්බට්ඨානෙසු. **ගිලානායාති** යස්සා විනා පල්ලඞ්කං න ඵාසු හොති. **අඩ්ඪපල්ලඞ්කන්ති** එකපාදං ආභුජිත්වා කතපල්ලඞ්කං. සො එකං පණ්හිං ඌරුමූලාසන්නං කත්වා ඉතරං දූරෙ කත්වා ආභුජිතපල්ලඞ්කො නාම.

2979. **නරතිත්ථෙති** පුරිසානං නහානතිත්ථෙ. යථාහ – ‘‘න, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනියා පුරිසතිත්ථෙ නහායිතබ්බං, යා නහායෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්ස. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මහිලාතිත්ථෙ නහායිතු’’න්ති (චූළව. 436).

2980. යා සමණී ගන්ධචුණ්ණෙන වා **වාසිතමත්තියා** වාසිතකාය මත්තිකාය වා පටිසොතෙ වා න්හායෙය්‍ය, තස්සා ආපත්ති දුක්කටන්ති යොජනා. **වාසිත**විසෙසනෙන අවාසිතා වට්ටතීති දීපෙති. යථාහ – ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පකතිමත්තික’’න්ති (චූළව. 436).

2981. **අභුත්වාති** එත්ථ ආමිසඅග්ගං ගහණමත්තම්පි අකත්වා, පත්තචීවරං කතිපයදිවසානිපි අපරිභුඤ්ජිත්වාති අත්ථො. සචෙ අසප්පායං, සබ්බම්පි අපනෙතුං වට්ටති.

2982. අනුපසම්පන්නෙ අසන්තෙ **සබ්බං** භික්ඛූහි පටිග්ගහිතං වා අප්පටිග්ගහිතං වා සන්නිධිකතං වා සබ්බං අජ්ඣොහරණීයං භික්ඛූහි පටිග්ගහාපෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං භික්ඛුනීනං වට්ටතීති යොජනා. **‘‘භික්ඛුනීනං වට්ටතී’’**ති ඉදං පකරණවසෙන වුත්තං. භික්ඛුනීහිපි පටිග්ගහාපෙත්වා භික්ඛූනම්පි තථාවිධං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. යථාහ – ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, භික්ඛූනං සන්නිධිං භික්ඛුනීහි පටිග්ගාහාපෙත්වා පරිභුඤ්ජිතු’’න්ති (චූළව. 421).

භික්ඛුනික්ඛන්ධකකථාවණ්ණනා.

ඉති විනයත්ථසාරසන්දීපනියා විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනාය

ඛන්ධකකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

චතුබ්බිධකම්මකථාවණ්ණනා

2983. අපලොකනසඞ්ඛාතං කම්මං, ඤත්තිකම්මං, ඤත්තිදුතියකම්මං, ඤත්තිචතුත්ථකම්මන්ති ඉමානි චත්තාරි කම්මානීති යොජනා. තත්ථ **චත්තාරී**ති ගණනපරිච්ඡෙදො. **ඉමානී**ති අනන්තරමෙව වක්ඛමානත්තා ආසන්නපච්චක්ඛවචනං. **කම්මානී**ති පරිච්ඡින්නකම්මනිදස්සනං. **''අපලොකනසඤ්ඤිත''**න්තිආදි තෙසං සරූපදස්සනං.

තත්‍රායං සඞ්ඛෙපතො විනිච්ඡයො (චූළව. අට්ඨ. 215; පරි. අට්ඨ. 482) – **අපලොකනකම්මං** නාම සීමට්ඨකසඞ්ඝං සොධෙත්වා ඡන්දාරහානං ඡන්දං ආහරිත්වා සමග්ගස්ස සඞ්ඝස්ස අනුමතියා තං තං වත්ථුං කිත්තෙත්වා ''රුච්චති සඞ්ඝස්සා''ති තික්ඛත්තුං සාවෙත්වා කත්තබ්බං කම්මං වුච්චති. **ඤත්තිකම්මං** නාම වුත්තනයෙනෙව සමග්ගස්ස සඞ්ඝස්ස අනුමතියා එකාය ඤත්තියා කත්තබ්බං කම්මං. **ඤත්තිදුතියකම්මං** නාම වුත්තනයෙනෙව සමග්ගස්ස සඞ්ඝස්ස අනුමතියා එකාය ඤත්තියා, එකාය ච අනුස්සාවනායාති එවං ඤත්තිදුතියාය අනුස්සාවනාය කත්තබ්බං කම්මං. **ඤත්තිචතුත්ථකම්මං** නාම වුත්තනයෙනෙව සමග්ගස්ස සඞ්ඝස්ස අනුමතියා එකාය ඤත්තියා, තීහි ච අනුස්සාවනාහීති එවං ඤත්තිචතුත්ථාහි තීහි අනුස්සාවනාහි කත්තබ්බං කම්මං. ඤත්ති දුතියා යස්ස අනුස්සාවනස්ස තං **ඤත්තිදුතියං,** තෙන කත්තබ්බං කම්මං **ඤත්තිදුතියකම්මං**. ඤත්ති චතුත්ථා යස්ස අනුස්සාවනත්තයස්ස තං **ඤත්තිචතුත්ථං,** තෙන කාතබ්බං කම්මං **ඤත්තිචතුත්ථකම්මං**.

2984-7. තෙසං ඨානවසෙන භෙදං දස්සෙතුමාහ **''අපලොකනකම්ම''**න්තිආදි. නවන්නං ඨානානං සමාහාරො **නවට්ඨානං,** ''ගච්ඡතී''ති ඉමිනා සම්බන්ධො. **ඤත්තිකම්ම**න්ති ගමනකිරියාකත්තුනිදස්සනං . **නවට්ඨාන**න්ති කම්මනිදස්සනං. **දුතිය**න්ති ඤත්තිදුතියකම්මං. **සත්ත** ඨානානි ගච්ඡතීති යොජනා.

ඉදානි තං ඨානභෙදං සරූපතො දස්සෙතුමාහ **''නිස්සාරණඤ්චා''**තිආදි. නිස්සාරණාදි කම්මවිසෙසානං සඤ්ඤා. අපලොකනකම්මඤ්හි නිස්සාරණං…පෙ…. පඤ්චමං කම්මලක්ඛණන්ති ඉමානි පඤ්ච ඨානානි ගච්ඡතීති යොජනා.

එවං නාමවසෙන දස්සිතානි නිස්සාරණාදීනි අත්ථතො විභජිත්වා දස්සෙතුමාහ **''නිස්සාරණඤ්චා''**තිආදි. **සමණුද්දෙසතො**ති කණ්ටකසාමණෙරතො නිස්සාරණඤ්ච ඔසාරණඤ්ච වදෙති යොජනා. තත්ථ කණ්ටකසාමණෙරස්ස නිස්සාරණා තාදිසානංයෙව සම්මාවත්තං දිස්වා පවෙසනා ''ඔසාරණා''ති වෙදිතබ්බා.

පබ්බජන්තෙන හෙතුභූතෙන **භණ්ඩුකං** භණ්ඩුකම්මපුච්ඡනං වදෙය්‍යාති අත්ථො. පබ්බජ්ජාපෙක්ඛස්ස කෙසච්ඡෙදනපුච්ඡනං **භණ්ඩුකම්මං** නාම. **ඡන්නෙන** හෙතුභූතෙන **බ්‍රහ්මදණ්ඩකං** කම්මං වදෙති යොජනා. **තථාරූපස්සා**ති ඡන්නසදිසස්ස මුඛරස්ස භික්ඛූ දුරුත්තවචනෙන ඝට්ටෙන්තස්ස. **කාතබ්බො**ති ''භන්තෙ, ඉත්ථන්නාමො භික්ඛු මුඛරො භික්ඛූ දුරුත්තවචනෙහි ඝට්ටෙන්තො විහරති, සො භික්ඛු යං ඉච්ඡෙය්‍ය, තං වදෙය්‍ය. භික්ඛූහි ඉත්ථන්නාමො භික්ඛු නෙව වත්තබ්බො, න ඔවදිතබ්බො, න අනුසාසිතබ්බො. සඞ්ඝං, භන්තෙ, පුච්ඡාමි 'ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො බ්‍රහ්මදණ්ඩස්ස දානං රුච්චති සඞ්ඝස්සා'ති. දුතියම්පි පුච්ඡාමි… තතියම්පි පුච්ඡාමි 'ඉත්ථන්නාමස්ස, භන්තෙ, භික්ඛුනො බ්‍රහ්මදණ්ඩස්ස දානං රුච්චති සඞ්ඝස්සා''ති (පරි. අට්ඨ. 495-496) එවං බ්‍රහ්මදණ්ඩො කාතබ්බො.

2988-9. **''ආපුච්ඡිත්වානා''**ති පුබ්බකිරියාය ''ගහිතායා''ති අපරකිරියා අජ්ඣාහරිතබ්බා, **''රුචියා''**ති එතස්ස විසෙසනං. **දෙතී**ති එත්ථ ''අච්ඡින්නචීවරාදීන''න්ති සෙසො. සබ්බො සඞ්ඝො සන්නිපතිත්වාන **සබ්බසො** සබ්බෙ සීමට්ඨෙ ආගතාගතෙ භික්ඛූ **ආපුච්ඡිත්වාන** ''ඉත්ථන්නාමෙන පරික්ඛාරෙන භවිතබ්බං, රුච්චති තස්ස දාන''න්ති විසුං පුච්ඡිත්වා ගහිතාය භික්ඛූනං රුචියා තික්ඛත්තුං අපලොකෙත්වා චීවරාදිපරික්ඛාරං අච්ඡින්නචීවරාදීනං දෙති, යං එවංභූතං සඞ්ඝස්ස දානං, තං **තස්ස** අපලොකනකම්මස්ස කම්මලක්ඛණං හොතීති යොජනා. ලක්ඛීයතීති **ලක්ඛණං,** කම්මමෙව ලක්ඛණං, න නිස්සාරණාදීනීති **කම්මලක්ඛණං**.

2990-1. එවං අපලොකනකම්මස්ස පඤ්ච ඨානානි උද්දෙසනිද්දෙසවසෙන දස්සෙත්වා ඉදානි ඤත්තිකම්මස්ස කම්මලක්ඛණං තාව දස්සෙතුමාහ **''නිස්සාරණ''**න්තිආදි. ඉති **''ඤත්තියා නව ඨානානී''**ති අයමුද්දෙසො වක්ඛමානෙන ''විනිච්ඡයෙ''තිආදිනිද්දෙසෙනෙව විභාවීයති.

2992. **විනිච්ඡයෙ**ති උබ්බාහිකවිනිච්ඡයෙ. **අසම්පත්තෙ**ති නිට්ඨං අගතෙ. **ථෙරස්සා**ති ධම්මකථිකස්ස. තෙනෙවාහ **''අවිනයඤ්ඤුනො''**ති. **තස්ස** ''සුණන්තු මෙ ආයස්මන්තා, අයං ඉත්ථන්නාමො භික්ඛු ධම්මකථිකො, ඉමස්ස නෙව සුත්තං ආගච්ඡති, නො සුත්තවිභඞ්ගො, සො අත්ථං අසල්ලක්ඛෙත්වා බ්‍යඤ්ජනච්ඡායාය අත්ථං පටිබාහති, යදායස්මන්තානං පත්තකල්ලං, ඉත්ථන්නාමං භික්ඛුං වුට්ඨාපෙත්වා අවසෙසා ඉමං අධිකරණං වූපසමෙය්‍යාමා''ති (චූළව. 233) එවං උබ්බාහිකවිනිච්ඡයෙ ධම්මකථිකස්ස භික්ඛුනො යා නිස්සරණා වුත්තා, සා ඤත්තිකම්මෙ ''නිස්සාරණා''ති වුත්තාති යොජනා.

2993-4. **උපසම්පදාපෙක්ඛස්ස** ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, ඉත්ථන්නාමො ඉත්ථන්නාමස්ස ආයස්මතො උපසම්පදාපෙක්ඛො , අනුසිට්ඨො සො මයා, යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, ඉත්ථන්නාමො ආගච්ඡෙය්‍යාති. ආගච්ඡාහී''ති (මහාව. 126) වචනපටිසංයුත්තස්ස සඞ්ඝස්ස සම්මුඛානයනං, සා ඔසාරණා නාම. ''ආගච්ඡ ඔසාරණා''ති පදච්ඡෙදො.

උපොසථවසෙනාපි, පවාරණාවසෙනාපි. ඤත්තියා ඨපිතත්තාති ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, අජ්ජුපොසථො පන්නරසො, යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො උපොසථං කරෙය්‍ය'' (මහාව. 134), ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, අජ්ජ පවාරණා පන්නරසී, යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො පවාරෙය්‍යා''ති (මහාව. 210) උපොසථපවාරණාවසෙන ඤත්තියා ඨපිතත්තා උපොසථො, පවාරණා චාති ඉමානි ද්වෙ ඤත්තිකම්මානි.

''උපසම්පදාපෙක්ඛස්සාපි, අනුසාසෙය්‍යහන්ති වා''ති ඉමිනා ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, ඉත්ථන්නාමො ඉත්ථන්නාමස්ස ආයස්මතො උපසම්පදාපෙක්ඛො, යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, අහං ඉත්ථන්නාමං අනුසාසෙය්‍ය''න්ති (මහාව. 126) අයං එකා ඤත්ති ගහිතා.

2995. **''ඉත්ථන්නාමමහං භික්ඛුං, පුච්ඡෙය්‍යං විනයන්ති වා''**ති ඉමිනා ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, අහං ඉත්ථන්නාමං විනයං පුච්ඡෙය්‍ය''න්ති (මහාව. 151) අයං එකා ඤත්ති ගහිතා. **එවමාදීති ආදි**-සද්දෙන ''යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, ඉත්ථන්නාමො ඉත්ථන්නාමං අනුසාසෙය්‍යා''ති, ''යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, අහං ඉත්ථන්නාමං අන්තරායිකෙ ධම්මෙ පුච්ඡෙය්‍ය''න්ති (මහාව. 126), ''යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, ඉත්ථන්නාමො ඉත්ථන්නාමං අන්තරායිකෙ ධම්මෙ පුච්ඡෙය්‍යා''ති, ''යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, ඉත්ථන්නාමො ඉත්ථන්නාමං විනයං පුච්ඡෙය්‍යා''ති (මහාව. 151), ''යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, අහං ඉත්ථන්නාමෙන විනයං පුට්ඨො විස්සජ්ජෙය්‍ය''න්ති (මහාව. 152), ''යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, ඉත්ථන්නාමො ඉත්ථන්නාමෙන විනයං පුට්ඨො විස්සජ්ජෙය්‍යා''ති – (මහාව. 152) ඉමා ඡ ඤත්තියො ගහිතා. එවං පුරිමා ද්වෙ, ඉමා ච ඡාති **එදිසා** ඉමා අට්ඨ ඤත්තියො ''සම්මුතී''ති වුත්තා.

2996. **නිස්සට්ඨචීවරාදීනං දානන්ති** ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, ඉදං චීවරං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො නිස්සග්ගියං සඞ්ඝස්ස නිස්සට්ඨං, යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො ඉමං චීවරං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො දදෙය්‍යා''ති (පාරා. 464) එවං නිස්සට්ඨචීවරපත්තාදීනං දානං ''දාන''න්ති වුච්චති. **ආපත්තීනං පටිග්ගාහොති** ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, අයං ඉත්ථන්නාමො භික්ඛු ආපත්තිං සරති විවරති උත්තානිං කරොති දෙසෙති, යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, අහං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො ආපත්තිං පටිග්ගණ්හෙය්‍ය''න්ති (චූළව. 239), ''යදායස්මන්තානං පත්තකල්ලං, අහං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො ආපත්තිං පටිග්ගණ්හෙය්‍ය''න්ති (චූළව. 239). තෙන වත්තබ්බො ''පස්සසී''ති. ''ආම පස්සාමී''ති. ''ආයතිං සංවරෙය්‍යාසී''ති. එවං ආපත්තීනං පටිග්ගාහො ''පටිග්ගාහො''ති වුච්චති.

2997. **පවාරුක්කඩ්ඪනාති** පවාරණුක්කඩ්ඪනා. ගාථාබන්ධවසෙන ණ-කාරලොපො. අථ වා පවාරණං පවාරොති පවාරණ-සද්දපරියායො **පවාර**-සද්දො. **''ඉමං උපොසථං කත්වා, කාළෙ පවාරයාමී''**ති ඉමිනා ''සුණන්තු මෙ ආයස්මන්තා ආවාසිකා, යදායස්මන්තානං පත්තකල්ලං, ඉදානි උපොසථං කරෙය්‍යාම, පාතිමොක්ඛං උද්දිසෙය්‍යාම, ආගමෙ කාළෙ පවාරෙය්‍යාමා''ති (මහාව. 240) අයං ඤත්ති උපලක්ඛණතො දස්සිතා. එවං කතපවාරණා ''පච්චුක්කඩ්ඪනා''ති මතා. එත්ථ ච **කාළෙති** පුබ්බකත්තිකමාසස්ස කාළපක්ඛුපොසථෙ. ඉමිනා ච ''ආගමෙ ජුණ්හෙ පවාරෙය්‍යාමා''ති අයං ඤත්ති ච උපලක්ඛිතා. **ජුණ්හෙති** අපරකත්තිකජුණ්හපක්ඛඋපොසථෙ.

2998. **තිණවත්ථාරකෙති** තිණවත්ථාරකසමථෙ. **සබ්බපඨමා ඤත්තීති** සබ්බසඞ්ගාහිකා ඤත්ති වුච්චති. **ඉතරා චාති** උභයපක්ඛෙ පච්චෙකං ඨපිතා ද්වෙ ඤත්තියො චාති එවං තිධා පවත්තං **එතං** ඤත්තිකම්මං කම්මලක්ඛණං **ඉති** එවං වුත්තනයෙන ''විනිච්ඡයෙ''තිආදිනා ඤත්තියා නව ඨානානි වෙදිතබ්බානීති යොජනා.

2999-3000. එවං ඤත්තිකම්මෙ නව ඨානානි දස්සෙත්වා ඉදානි ඤත්තිදුතියකම්මෙ සත්ත ඨානානි දස්සෙතුමාහ **''ඤත්තිදුතියකම්මම්පී''**තිආදි. **''ඤත්තිදුතියකම්ම''**න්තිආදිකා උද්දෙසගාථා උත්තානත්ථාව.

නිද්දෙසෙ **පත්තනික්කුජ්ජනාදීති ආදි**-සද්දෙන පත්තුක්කුජ්ජනං ගහිතං. **නිස්සාරොසාරණා මතාති** ''නිස්සාරණා, ඔසාරණා''ති ච මතා. තත්ථ භික්ඛූනං අලාභාය පරිසක්කනාදිකෙහි අට්ඨහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතස්ස උපාසකස්ස සඞ්ඝෙන අසම්භොගකරණත්ථං පත්තනික්කුජ්ජනවසෙන නිස්සාරණා ච තස්සෙව සම්මා වත්තන්තස්ස පත්තුක්කුජ්ජනවසෙන ඔසාරණා ච වෙදිතබ්බා. සා ඛුද්දකවත්ථුක්ඛන්ධකෙ **වඩ්ඪලිච්ඡවිවත්ථුස්මිං** (චූළව. 265) වුත්තා.

3001. **සීමාදිසම්මුති සම්මුති නාම. සා පඤ්චදසධා මතාති** සීමාසම්මුති තිචීවරෙනඅවිප්පවාසසම්මුති සන්ථතසම්මුති භත්තුද්දෙසක සෙනාසනග්ගාහාපක භණ්ඩාගාරික චීවරපටිග්ගාහක යාගුභාජක ඵලභාජක ඛජ්ජභාජක අප්පමත්තකවිස්සජ්ජක සාටියග්ගාහාපක පත්තග්ගාහාපක ආරාමිකපෙසක සාමණෙරපෙසකසම්මුතීති එවං සා සම්මුති පඤ්චදසවිධා මතාති අත්ථො. කඨිනස්ස වත්ථං, තස්ස. මතොයෙව **මතකො,** මතකස්ස වාසො මතකවාසො, තස්ස **මතකවාසසො,** මතකචීවරස්ස.

3002. ආනිසංසඛෙත්තභූතපඤ්චමාසබ්භන්තරෙයෙව උබ්භාරො **අන්තරුබ්භාරො**. කුටිවත්ථුස්ස, විහාරස්ස වත්ථුනො ච දෙසනා දෙසනා නාමාති යොජනා.

3003. තිණවත්ථාරකෙ ද්වින්නං පක්ඛානං සාධාරණවසෙන ඨපෙතබ්බඤත්ති ච පච්ඡා පක්ඛද්වයෙ විසුං විසුං ඨපෙතබ්බා ද්වෙ ඤත්තියො චාති තිස්සො ඤත්තියො කම්මවාචාය අභාවෙන ඤත්තිකම්මෙ ''කම්මලක්ඛණ''න්ති දස්සිතා, පච්ඡා විසුං විසුං ද්වීසු පක්ඛෙසු වත්තබ්බා ද්වෙ ඤත්තිදුතියකම්මවාචා ඤත්තිදුතියකම්මෙ ''කම්මලක්ඛණ''න්ති දස්සිතාති තං දස්සෙතුමාහ **''තිණවත්ථාරකෙ කම්මෙ''**ති. **''මොහාරොපනතාදිසූ''**ති ඉමිනා පාචිත්තියෙසු දස්සිතමොහාරොපනකම්මඤ්ච අඤ්ඤවාදකවිහෙසකාරොපනකම්මාදිඤ්ච සඞ්ගණ්හාති. **එත්ථාති** ඉමස්මිං ඤත්තිදුතියකම්මෙ. කම්මලක්ඛණමෙව **කම්මලක්ඛණතා**.

3004-5. **ඉති** එවං යථාවුත්තනයෙන **ඉමෙ සත්ත** ඨානභෙදා ඤත්තිදුතියකම්මස්ස. එවං ඤත්තිදුතියකම්මෙ සත්ත ඨානානි දස්සෙත්වා ඤත්තිචතුත්ථකම්මෙ ඨානභෙදං දස්සෙතුමාහ **''තථා''**තිආදි.

3006. **තජ්ජනාදීනන්ති ආදි**-සද්දෙන නියස්සාදීනං ගහණං. **තෙසං** සත්තන්නං කම්මානං. **පස්සද්ධි** වූපසමො.

3007. **''භික්ඛුනීනං ඔවාදො''**ති භික්ඛුනොවාදකසම්මුති එළූපචාරෙන වුත්තා.

3008-9. **මූලපටික්කස්සො** මූලාය පටිකස්සනා, ගාථාබන්ධවසෙන ක-කාරස්ස ද්වෙභාවො. **උක්ඛිත්තස්සානුවත්තිකාති** උක්ඛිත්තානුවත්තිකා එකා යාවතතියකා, අට්ඨ සඞ්ඝාදිසෙසා, අරිට්ඨො චණ්ඩකාළී ච ද්වෙ, ඉමෙ එකාදස යාවතතියකා භවන්ති. **ඉමෙසං වසාති** උක්ඛිත්තානුවත්තිකාදීනි පුග්ගලාධිට්ඨානෙන වුත්තානි, ඉමෙසං සමනුභාසනකම්මානං වසෙන. **දසෙකාති** එකාදස.

3011. එවං චතුන්නම්පි කම්මානං ඨානභෙදං දස්සෙත්වා අන්වයතො, බ්‍යතිරෙකතො ච කාතබ්බප්පකාරං දස්සෙතුමාහ **''අපලොකනකම්මඤ්චා''**තිආදි. ඤත්තියාපි න කාරයෙ, ඤත්තිදුතියෙනපි න කාරයෙති යොජනා.

3012. අපලොකනකම්මෙ වුත්තලක්ඛණෙන ඤත්තිකම්මාදීනම්පි කාතබ්බප්පකාරො සක්කා විඤ්ඤාතුන්ති තං අදස්සෙත්වා ඤත්තිදුතියකම්මෙ ලබ්භමානවිසෙසං දස්සෙතුමාහ **''ඤත්තිදුතියකම්මානී''**තිආදි. අපලොකෙත්වා කාතබ්බානි ලහුකානිපි ඤත්තිදුතියකම්මානි අත්ථීති යොජනා. තානි පන කතමානීති ආහ **''සබ්බා සම්මුතියො සියු''**න්ති. එත්ථ සීමාසම්මුතිං විනා සෙසා තිචීවරෙනඅවිප්පවාසසම්මුතිආදයො සබ්බාපි සම්මුතියොති අත්ථො.

3013. **සෙසානීති** යථාවුත්තෙහි සෙසානි සීමාසම්මුතිආදීනි ඡ කම්මානි. **න වට්ටතීති** න වට්ටන්ති, ගාථාබන්ධවසෙන න-කාරලොපො. යථාහ ''සීමාසම්මුති, සීමාසමූහනනං, කඨිනදානං, කඨිනුද්ධාරො, කුටිවත්ථුදෙසනා, විහාරවත්ථුදෙසනාති ඉමානි ඡ කම්මානි ගරුකානි අපලොකෙත්වා කාතුං න වට්ටන්ති, ඤත්තිදුතියකම්මවාචං සාවෙත්වාව කාතබ්බානී''ති (පරි. අට්ඨ. 482). **''අපලොකෙත්වා කාතුං පන න වට්ටතී''**ති ඉදං නිදස්සනමත්තං, ඤත්තිචතුත්ථකම්මවසෙනාපි කාතුං න වට්ටන්තෙව. තෙනෙවාහ **''යථාවුත්තනයෙනෙව, තෙන තෙනෙව කාරයෙ''**ති, යො යො නයො තං තං කම්මං කාතුං වුත්තො, තෙනෙව තෙනෙව නයෙනාති අත්ථො.

චතුබ්බිධකම්මකථාවණ්ණනා.

කම්මවිපත්තිකථාවණ්ණනා

3014. කම්මානං විපත්තියා දස්සිතාය සම්පත්තිපි බ්‍යතිරෙකතො විඤ්ඤායතීති කම්මවිපත්තිං තාව දස්සෙතුමාහ **''වත්ථුතො''**තිආදි. වසති එත්ථ කම්මසඞ්ඛාතං ඵලං තදායත්තවුත්තිතායාති **වත්ථු,** කම්මස්ස පධානකාරණං, තතො **වත්ථුතො** ච. **අනුස්සාවනසීමතොති** අනුස්සාවනතො, සීමතො ච. **පඤ්චෙවාති** එවකාරෙන කම්මදොසානං එතංපරමතං දස්සෙති.

3015. යථානික්ඛිත්තකම්මදොසමාතිකානුක්කමෙ කම්මවිපත්තිං විභජිත්වා දස්සෙතුමාහ **''සම්මුඛා''**තිආදි. සඞ්ඝධම්මවිනයපුග්ගලසම්මුඛාසඞ්ඛාතං චතුබ්බිධං සම්මුඛාවිනයං උපනෙත්වා කාතබ්බං කම්මං **සම්මුඛාකරණීයං** නාම.

තත්ථ යාවතිකා භික්ඛූ කම්මපත්තා, තෙ ආගතා හොන්ති, ඡන්දාරහානං ඡන්දො ආහටො හොති, සම්මුඛීභූතා න පටික්කොසන්ති, අයං **සඞ්ඝසම්මුඛතා**. යෙන ධම්මෙන යෙන විනයෙන යෙන සත්ථුසාසනෙන සඞ්ඝො තං කම්මං කරොති, අයං **ධම්මසම්මුඛතා, විනයසම්මුඛතා**. තත්ථ **ධම්මොති** භූතං වත්ථු. **විනයොති** චොදනා චෙව සාරණා ච. **සත්ථුසාසනං** නාම ඤත්තිසම්පදා චෙව අනුස්සාවනසම්පදා ච. යස්ස සඞ්ඝො තං කම්මං කරොති, තස්ස සම්මුඛභාවො **පුග්ගලසම්මුඛතා**. එවං චතුබ්බිධෙන සම්මුඛාවිනයෙන යං සඞ්ඝකම්මං ''කරණීය''න්ති වුත්තං, **තං අසම්මුඛා කරොති** චතුබ්බිධලක්ඛණතො එකම්පි පරිහාපෙත්වා කරොති, තං කම්මං **වත්ථුවිපන්නං** සම්මුඛාවිනයසඞ්ඛාතෙන වත්ථුනා වෙකල්ලං ''අධම්මකම්ම''න්ති පවුච්චතීති යොජනා.

3016-8. එවං සම්මුඛාකරණීයෙ වත්ථුතො කම්මවිපත්තිං දස්සෙත්වා අසම්මුඛාකරණීයං විභජිත්වා දස්සෙතුමාහ **''අසම්මුඛා''**තිආදි.

දෙවදත්තස්ස කතං **පකාසනීයකම්මඤ්ච**. සෙක්ඛසම්මුති උම්මත්තකසම්මුතීති යොජනා. අවන්දියකම්මං පුග්ගලසීසෙන **''අවන්දියො''**ති වුත්තං. අඩ්ඪකාසියා ගණිකාය අනුඤ්ඤාතා දූතෙන උපසම්පදා **දූතූපසම්පදා**. ඉති ඉමානි අට්ඨ කම්මානි ඨපෙත්වාන සෙසානි පන **සබ්බසො** සබ්බානි කම්මානි ''සම්මුඛාකරණීයානී''ති සොභනගමනාදීහි **සුගතො** සත්ථා **අබ්‍රවි** කථෙසීති යොජනා.

3019-20. එවං වත්ථුතො කම්මවිපත්තිං දස්සෙත්වා ඤත්තිතො දස්සෙතුමාහ **''ඤත්තිතො''**තිආදි. **විපජ්ජනනයාති** විනයවිපජ්ජනක්කමා. **වත්ථුං න පරාමසතීති** යස්ස උපසම්පදාදිකම්මං කරොති, තං න පරාමසති තස්ස නාමං න ගණ්හාති. ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, අයං ධම්මරක්ඛිතො ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො''ති වත්තබ්බෙ ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො''ති වදති. එවං වත්ථුං න පරාමසති.

සඞ්ඝං න පරාමසතීති සඞ්ඝස්ස නාමං න පරාමසති තස්ස නාමං න ගණ්හාති. ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, අයං ධම්මරක්ඛිතො''ති වත්තබ්බෙ ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ, අයං ධම්මරක්ඛිතො''ති වදති. එවං සඞ්ඝං න පරාමසති.

පුග්ගලං න පරාමසතීති යො උපසම්පදාපෙක්ඛස්ස උපජ්ඣායො, තං න පරාමසති තස්ස නාමං න ගණ්හාති. ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, අයං ධම්මරක්ඛිතො ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො''ති වත්තබ්බෙ ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, අයං ධම්මරක්ඛිතො උපසම්පදාපෙක්ඛො''ති වදති. එවං පුග්ගලං න පරාමසති.

ඤත්තිං න පරාමසතීති සබ්බෙන සබ්බං ඤත්තිං න පරාමසති, ඤත්තිදුතියකම්මෙ ඤත්තිං අට්ඨපෙත්වා ද්වික්ඛත්තුං කම්මවාචාය එව අනුස්සාවනකම්මං කරොති, ඤත්තිචතුත්ථකම්මෙපි ඤත්තිං අට්ඨපෙත්වා චතුක්ඛත්තුං කම්මවාචාය එව අනුස්සාවනකම්මං කරොති. එවං ඤත්තිං න පරාමසති.

පච්ඡා වා ඤත්තිං ඨපෙතීති පඨමං කම්මවාචාය අනුස්සාවනකම්මං කත්වා ''එසා ඤත්තී''ති වත්වා ''ඛමති සඞ්ඝස්ස, තස්මා තුණ්හී, එවමෙතං ධාරයාමී''ති වදති. එවං පච්ඡා ඤත්තිං ඨපෙති. **පඤ්චහෙතෙහීති** එතෙහි පඤ්චහි කාරණෙහි.

3021-2. එවං ඤත්තිතො කම්මවිපත්තිං දස්සෙත්වා ඉදානි අනුස්සාවනතො දස්සෙතුමාහ **''අනුස්සාවනතො''**තිආදි. අනුස්සාවනතො කම්මදොසා පඤ්ච පකාසිතාති යොජනා. **''න පරාමසති වත්ථුං වා''**තිආදීසු වත්ථුආදීනි වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බානි. එවං පන නෙසං අපරාමසනං හොති (පරි. අට්ඨ. 485) – ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො''ති පඨමානුස්සාවනෙ වා ''දුතියම්පි එතමත්ථං වදාමි... තතියම්පි එතමත්ථං වදාමි, ''සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො''ති දුතියතතියානුස්සාවනෙසු වා ''අයං ධම්මරක්ඛිතො ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො''ති වත්තබ්බෙ ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතස්සා''ති වදන්තො වත්ථුං න පරාමසති නාම.

‘‘සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, අයං ධම්මරක්ඛිතො’’ති වත්තබ්බෙ ‘‘සුණාතු මෙ, භන්තෙ, අයං ධම්මරක්ඛිතො’’ති වදන්තො සඞ්ඝං න පරාමසති නාම.

‘‘සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, අයං ධම්මරක්ඛිතො ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතස්සා’’ති වත්තබ්බෙ ‘‘සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, අයං ධම්මරක්ඛිතො උපසම්පදාපෙක්ඛො’’ති වදන්තො පුග්ගලං න පරාමසති නාම.

සාවනං හාපෙතීති සබ්බෙන සබ්බං කම්මවාචාය අනුස්සාවනං න කරොති, ඤත්තිදුතියකම්මෙ ද්වික්ඛත්තුං ඤත්තිමෙව ඨපෙති, ඤත්තිචතුත්ථකම්මෙ චතුක්ඛත්තුං ඤත්තිමෙව ඨපෙති. එවං අනුස්සාවනං හාපෙති. යොපි ඤත්තිදුතියකම්මෙ එකං ඤත්තිං ඨපෙත්වා එකං කම්මවාචං අනුස්සාවෙන්තො අක්ඛරං වා ඡඩ්ඩෙති, පදං වා දුරුත්තං කරොති, අයම්පි අනුස්සාවනං හාපෙතියෙව. ඤත්තිචතුත්ථකම්මෙ පන එකං ඤත්තිං ඨපෙත්වා සකිමෙව වා ද්වික්ඛත්තුං වා කම්මවාචාය අනුස්සාවනං කරොන්තොපි අක්ඛරං වා පදං වා ඡඩ්ඩෙන්තොපි දුරුත්තං කරොන්තොපි අනුස්සාවනං හාපෙතියෙවාති වෙදිතබ්බො.

දුරුත්තං කරොතීති එත්ථ පන අයං විනිච්ඡයො (පරි. අට්ඨ. 485) – යො හි අඤ්ඤස්මිං අක්ඛරෙ වත්තබ්බෙ අඤ්ඤං වදති, අයං දුරුත්තං කරොති නාම. තස්මා කම්මවාචං කරොන්තෙන භික්ඛුනා ය්වායං –

> ‘‘සිථිලං ධනිතඤ්ච දීඝරස්සං;
> ගරුකං ලහුකඤ්ච නිග්ගහිතං;
> සම්බන්ධං වවත්ථිතං විමුත්තං;
> දසධා බ්‍යඤ්ජනබුද්ධියා පභෙදො’’ති. (පරි. අට්ඨ. 485) –

වුත්තො , අයං සුට්ඨු උපලක්ඛෙතබ්බො.

එත්ථ හි **සිථිලං** නාම පඤ්චසු වග්ගෙසු පඨමතතියං. **ධනිතං** නාම තෙස්වෙව දුතියචතුත්ථං. **දීඝන්ති** දීඝෙන කාලෙන වත්තබ්බං ආකාරාදි . **රස්සන්ති** තතො උපඩ්ඪකාලෙන වත්තබ්බං අකාරාදි. **ගරුකන්ති** දීඝමෙව, යං වා ‘‘ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතත්ථෙරස්ස, යස්ස නක්ඛමතී’’ති එවං සංයොගපරං කත්වා වුච්චති. **ලහුකන්ති** රස්සමෙව, යං වා ‘‘ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතථෙරස්ස, යස්ස න ඛමතී’’ති එවං අසංයොගපරං කත්වා වුච්චති. **නිග්ගහිතන්ති** යං කරණානි නිග්ගහෙත්වා අවිස්සජ්ජෙත්වා අවිවටෙන මුඛෙන අනුනාසිකං කත්වා වත්තබ්බං. **සම්බන්ධන්ති** යං පරපදෙන සම්බන්ධිත්වා ‘‘තුණ්හස්සා’’ති වා ‘‘තුණ්හිස්සා’’ති වා වුච්චති. **වවත්ථිතන්ති** යං පරපදෙන අසම්බන්ධං කත්වා විච්ඡින්දිත්වා ‘‘තුණ්හී අස්සා’’ති වා ‘‘තුණ්හ අස්සා’’ති වා වුච්චති. **විමුත්තන්ති** යං කරණානි අනිග්ගහෙත්වා විස්සජ්ජෙත්වා විවටෙන මුඛෙන අනුනාසිකං අකත්වා වුච්චති.

තත්ථ ‘‘සුණාතු මෙ’’ති වත්තබ්බෙ ත-කාරස්ස ථ-කාරං කත්වා ‘‘සුණාථු මෙ’’ති වචනං **සිථිලස්ස ධනිතකරණං** නාම, තථා ‘‘පත්තකල්ලං, එසා ඤත්තී’’ති වත්තබ්බෙ ‘‘පත්ථකල්ලං, එසා ඤත්ථී’’තිආදිවචනඤ්ච. ‘‘භන්තෙ සඞ්ඝො’’ති වත්තබ්බෙ භකාරඝකාරානං බකාරගකාරෙ කත්වා ‘‘බන්තෙ සංගො’’ති වචනං **ධනිතස්ස සිථිලකරණං** නාම. ‘‘සුණාතු මෙ’’ති විවටෙන මුඛෙන වත්තබ්බෙ පන ‘‘සුණංතු මෙ’’ති වා ‘‘එසා ඤත්තී’’ති වත්තබ්බෙ ‘‘එසං ඤත්තී’’ති වා අවිවටෙන මුඛෙන අනුනාසිකං කත්වා වචනං **විමුත්තස්ස නිග්ගහිතවචනං** නාම. ‘‘පත්තකල්ල’’න්ති අවිවටෙන මුඛෙන අනුනාසිකං කත්වා වත්තබ්බෙ ‘‘පත්තකල්ලා’’ති විවටෙන මුඛෙන අනුනාසිකං අකත්වා වචනං **නිග්ගහිතස්ස විමුත්තවචනං** නාම. ඉති සිථිලෙ කත්තබ්බෙ ධනිතං, ධනිතෙ කත්තබ්බෙ සිථිලං, විමුත්තෙ කත්තබ්බෙ නිග්ගහිතං, නිග්ගහිතෙ කත්තබ්බෙ විමුත්තන්ති ඉමානි චත්තාරි බ්‍යඤ්ජනානි අන්තොකම්මවාචාය කම්මං දූසෙන්ති. එවං වදන්තො හි අඤ්ඤස්මිං අක්ඛරෙ වත්තබ්බෙ අඤ්ඤං වදති, දුරුත්තං කරොතීති වුච්චති.

ඉතරෙසු පන දීඝරස්සාදීසු ඡසු බ්‍යඤ්ජනෙසු දීඝට්ඨානෙ දීඝමෙව, රස්සට්ඨානෙ ච රස්සමෙවාති එවං යථාඨානෙ තං තදෙව අක්ඛරං භාසන්තෙන අනුක්කමාගතං පවෙණිං අවිනාසෙන්තෙන කම්මවාචා කාතබ්බා. සචෙ පන එවං අකත්වා දීඝෙ වත්තබ්බෙ රස්සං, රස්සෙ වා වත්තබ්බෙ දීඝං වදති , තථා ගරුකෙ වත්තබ්බෙ ලහුකං, ලහුකෙ වා වත්තබ්බෙ ගරුකං වදති, සම්බන්ධෙ වා පන වත්තබ්බෙ වවත්ථිතං, වවත්ථිතෙ වා වත්තබ්බෙ සම්බන්ධං වදති, එවං වුත්තෙපි කම්මවාචා න කුප්පති. ඉමානි හි ඡ බ්‍යඤ්ජනානි කම්මං න කොපෙන්ති.

යං පන සුත්තන්තිකත්ථෙරා ‘‘ද-කාරො ත-කාරමාපජ්ජති, ත-කාරො ද-කාරමාපජ්ජති, ච-කාරො ජ-කාරමාපජ්ජති, ජ-කාරො ච-කාරමාපජ්ජති, ය-කාරො ක-කාරමාපජ්ජති, ක-කාරො ය-කාරමාපජ්ජති, තස්මා ද-කාරාදීසු වත්තබ්බෙසු ත-කාරාදිවචනං න විරුජ්ඣතී’’ති වදන්ති, තං කම්මවාචං පත්වා න වට්ටති. තස්මා විනයධරෙන නෙව ද-කාරො ත-කාරො කාතබ්බො…පෙ…. න ක-කාරො ය-කාරො. යථාපාළියා නිරුත්තිං සොධෙත්වා දසවිධාය බ්‍යඤ්ජනනිරුත්තියා වුත්තදොසෙ පරිහරන්තෙන කම්මවාචා කාතබ්බා. ඉතරථා හි සාවනං හාපෙති නාම.

අසමයෙ සාවෙතීති සාවනාය අකාලෙ අනවකාසෙ ඤත්තිං අට්ඨපෙත්වා පඨමංයෙව අනුස්සාවනකම්මං කත්වා පච්ඡා ඤත්තිං ඨපෙති. ඉති ඉමෙහි පඤ්චහාකාරෙහි අනුස්සාවනතො කම්මානි විපජ්ජන්ති. තෙනාහ – **‘‘එවං පන**

විපජ්ජන්ති, අනුස්සාවනතොපි වා''ති.

3023. එවං අනුස්සාවනතො කම්මවිපත්තිං දස්සෙත්වා සීමතො කම්මවිපත්ති උපොසථක්ඛන්ධකකථාය වුත්තනයා එවාති තමෙව අතිදිසන්තො ආහ **''එකාදසහි…පෙ…. මයා''**ති. කම්මදොසොයෙව **කම්මදොසතා. තාව** පඨමං.

3024-7. එවං සීමතො කම්මවිපත්තිං අතිදෙසතො දස්සෙත්වා ඉදානි පරිසවසෙන දස්සෙතුමාහ **''චතුවග්ගෙනා''**තිආදි. **කම්මපත්තා**ති එත්ථ ''චත්තාරො පකතත්තා''ති සෙසො. යථාහ – ''චතුවග්ගකරණෙ කම්මෙ චත්තාරො භික්ඛූ පකතත්තා කම්මපත්තා''ති (පරි. 497). එත්ථ ච **පකතත්තා** නාම අනුක්ඛිත්තා අනිස්සාරිතා පරිසුද්ධසීලා චත්තාරො භික්ඛූ. **කම්මපත්තා** කම්මස්ස අරහා අනුච්ඡවිකා සාමිනො. න තෙහි විනා තං කම්මං කරීයති, න තෙසං ඡන්දො වා පාරිසුද්ධි වා එති. **අනාගතා**ති පරිසාය හත්ථපාසං අනාගතා. **ඡන්දො**ති එත්ථ ''ඡන්දාරහාන''න්ති සෙසො. යථාහ ''අවසෙසා පකතත්තා ඡන්දාරහා''ති. ඉමිනා අයමත්ථො දීපිතො හොති – ''අවසෙසා පන සචෙපි සහස්සමත්තා හොන්ති, සචෙ සමානසංවාසකා, සබ්බෙ ඡන්දාරහාව හොන්ති, ඡන්දපාරිසුද්ධිං දත්වා ආගච්ඡන්තු වා මා වා, කම්මං පන තිට්ඨතී''ති. **සම්මුඛා**ති සම්මුඛීභූතා.

තිවඞ්ගිකොති කම්මපත්තානාගමනඡන්දානාහරණපටික්කොසනසඞ්ඛාතඅඞ්ගත්තයයුත්තො. **දොසො** කම්මවිපත්තිලක්ඛණො. **පරිසාය වසා සියා**ති පරිසවසෙන හොති.

පටිසෙධෙන්තීති පටික්කොසන්ති. **දුතියෙ චතුවග්ගිකෙ** කම්මෙ දුවඞ්ගිකො දොසො පරිසාය වසා සියාති යොජනා.

එත්ථ එතස්මිං තතියෙ චතුවග්ගිකෙ **පටික්කොසොව අත්ථි,** න ඉතරෙ පරිසදොසාති එකඞ්ගිකො දොසො පරිසාය වසා සියාති යොජනා. දුවඞ්ග යුත්තපරිසාදොසස්ස දුතියං දෙසිතත්තා දුවඞ්ග යුත්තපරිසාදොසො ''දුතියො''ති වුත්තො. තථා තතියං දෙසිතත්තා එකඞ්ගයුත්තො තතියො වෙදිතබ්බො. ඉමමෙව නයං පඤ්චවග්ගාදිසඞ්ඝත්තයස්ස අතිදිසන්තො ආහ **''එවං…පෙ…. තිවිධෙසුපී''**ති. **ආදි**-සද්දෙන දසවග්ගවීසතිවග්ගසඞ්ඝානං ගහණං.

3028. එවං චතූසු සඞ්ඝෙසු චතුන්නං තිකානං වසෙන පරිසතො කම්මවිපත්තියා ද්වාදසවිධතං දස්සෙතුමාහ **''චතුත්ථිකා''**ති. අනුවාදෙන **''දස ද්වෙ සියු''**න්ති විධීයති. පරිසාවසා චතුත්ථිකා දොසා **දස ද්වෙ** ද්වාදස සියුන්ති යොජනා. **එත්ථා**ති එතෙසු ''වත්ථුතො''තිආදිනා වුත්තෙසු පඤ්චසු කම්මදොසෙසු, නිද්ධාරණෙ භුම්මං. **''පරිසාවසා''**ති ඉදං නිද්ධාරෙතබ්බං. **කම්මානී**ති අපලොකනාදීනි චත්තාරි. එත්ථ ච චතුවග්ගාදිකරණීයෙසු කම්මෙසු පකතත්තෙන කම්මවාචං සාවෙත්වා කතමෙව කම්මං කම්මපත්තෙන කතං හොති. කම්මපත්තෙ පකතත්තෙ ඨපෙත්වා අපකතත්තෙන කෙනචි, කෙවලෙනෙව කම්මවාචං සාවෙත්වා කතං අපකතත්තකම්මපත්තලක්ඛණාභාවා, කම්මපත්තෙන ච කම්මවාචාය අස්සාවිතත්තා අනුස්සාවනදොසෙන විපන්නං හොතීති වෙදිතබ්බං. තෙනෙව පොරාණකවිනයධරත්ථෙරා කම්මවිපත්තිසඞ්කාපරිහාරත්ථං ද්වීහි තීහි එකතො කම්මවාචං සාවයන්ති. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො, විත්ථාරො පන පරිවාරාවසානෙ **පාළියා** (පරි. 482 ආදයො) වා **අට්ඨකථාය** (පරි. අට්ඨ. 482 ආදයො) ච ගහෙතබ්බො.

කම්මවිපත්තිකථාවණ්ණනා.

පකිණ්ණකවිනිච්ඡයකථාවණ්ණනා

3029. **ඡත්තං පණ්ණමයං කිඤ්චීති** තාලපණ්ණාදිපණ්ණච්ඡදනං යං කිඤ්චි ඡත්තං. **බහීති** උපරි. **අන්තොති** හෙට්ඨා. **සිබ්බිතුන්ති** රූපං දස්සෙත්වා සූචිකම්මං කාතුං.

3030. **පණ්ණෙති** ඡදනපණ්ණෙ. **අඩ්ඪචන්දන්ති** අඩ්ඪචන්දාකාරං. **මකරදන්තකන්ති** මකරදන්තාකාරං, යං ''ගිරිකූට''න්ති වුච්චති. **ඡින්දිතුං න වට්ටතීති** සම්බන්ධො. මුඛවට්ටියා නාමෙත්වා බද්ධපණ්ණකොටියා වා මත්ථකිමණ්ඩලකොටියා වා ගිරිකූටාදිං කරොන්ති, ඉමිනා තං පටික්ඛිත්තං. **දණ්ඩෙති** ඡත්තදණ්ඩෙ. **ඝටකන්ති** ඝටාකාරො. **වාළරූපං වාති** බ්‍යග්ඝාදිවාළානං රූපකං වා. **ලෙඛාති** උක්කිරිත්වා වා ඡින්දිත්වා වා චිත්තකම්මවසෙන වා කතරාජි.

3031. **පඤ්චවණ්ණානං** සුත්තානං අන්තරෙ නීලාදි**එකවණ්ණෙන** සුත්තෙන ථිරත්ථං ඡත්තං අන්තො ච බහි ච **සිබ්බිතුං වා** ඡත්තදණ්ඩග්ගාහකසලාක**පඤ්ජරං** ථිරත්ථං විනන්ධිතුං වා වට්ටතීති යොජනා. **''පඤ්චවණ්ණානං එකවණ්ණෙන ථිරත්ථ''**න්ති ඉමිනා අනෙකවණ්ණෙහි සුත්තෙහි වණ්ණමට්ඨත්ථාය සිබ්බිතුඤ්ච විනන්ධිතුඤ්ච න වට්ටතීති දීපෙති.

පොත්ථකෙසු පන **''පඤ්චවණ්ණෙනා''**ති පාඨො දිස්සති, තස්ස එකවණ්ණෙන, පඤ්චවණ්ණෙන වා සුත්තෙන ථිරත්ථං සිබ්බිතුං, විනන්ධිතුං වා වට්ටතීති යොජනා කාතබ්බා හොති, සො එත්ථෙව හෙට්ඨා වුත්තෙන –

''පඤ්චවණ්ණෙන සුත්තෙන, සිබ්බිතුං න ච වට්ටතී''ති –

පාඨෙන ච ''කෙචි තාලපණ්ණච්ඡත්තං අන්තො වා බහි වා පඤ්චවණ්ණෙන සුත්තෙන සිබ්බන්තා වණ්ණමට්ඨං කරොන්ති, තං න වට්ටති. එකවණ්ණෙන පන නීලෙන වා පීතකෙන වා යෙන කෙනචි සුත්තෙන අන්තො වා බහි වා සිබ්බිතුං ඡත්තදණ්ඩග්ගාහකං සලාකපඤ්ජරං වා විනන්ධිතුං වට්ටති, තඤ්ච ඛො ථිරකරණත්ථං, න වණ්ණමට්ඨත්ථායා''ති (පාරා. අට්ඨ. 1.85 පාළිමුත්තකවිනිච්ඡය) **අට්ඨකථා**පාඨෙන ච විරුජ්ඣති, තස්මා සො න ගහෙතබ්බො.

3032. **ලෙඛා වා පන කෙවලාති** යථාවුත්තප්පකාරා සලාකලෙඛා වා. **ඡින්දිත්වාති** උක්කිරිත්වා කතං ඡින්දිත්වා. **සංසිත්වාති** චිත්තකම්මාදිවසෙන කතං සංසිත්වා.

3033. **දණ්ඩබුන්දම්හීති** ඡත්තදණ්ඩස්ස පඤ්ජරෙ ගාහණත්ථාය ඵාලිතබුන්දම්හි, මූලෙති අත්ථො. අයමෙත්ථ **නිස්සන්දෙහෙ** වුත්තනයො. **ඛුද්දසික්ඛාගණ්ඨිපදෙ** පන ''ඡත්තපිණ්ඩියා මූලෙ''ති වුත්තං. **අහිඡත්තකසණ්ඨානන්ති** ඵුල්ලඅහිඡත්තාකාරං. රජ්ජුකෙහි ගාහාපෙත්වා දණ්ඩෙ බන්ධන්ති, තස්මිං බන්ධට්ඨානෙ වලයම්ව **උක්කිරිත්වා** උට්ඨාපෙත්වා. **බන්ධනත්ථායාති** වාතෙන යථා න චලති, එවං රජ්ජූහි දණ්ඩෙ පඤ්ජරස්ස බන්ධනත්ථාය. උක්කිරිත්වා කතා ලෙඛා වට්ටතීති යොජනා. යථාහ – ''වාතප්පහාරෙන අචලනත්ථං ඡත්තමණ්ඩලිකං රජ්ජුකෙහි ගාහාපෙත්වා දණ්ඩෙ බන්ධන්ති, තස්මිං බන්ධනට්ඨානෙ වලයම්ව උක්කිරිත්වා ලෙඛං ඨපෙන්ති, සා වට්ටතී''ති. ''සචෙපි න බන්ධන්ති, බන්ධනාරහට්ඨානත්තා වලයං උක්කිරිතුං වට්ටතී''ති **ගණ්ඨිපදෙ** වුත්තං.

3034. **සමං සතපදාදීනන්ති** සතපදාදීහි සදිසං, තුල්‍යත්ථෙ කරණවචනප්පසඞ්ගෙ සාමිවචනං.

3035. **පත්තස්ස පරියන්තෙ වාති** අනුවාතස්ස උභයපරියන්තෙ වා. **පත්තමුඛෙපි වාති** ද්වින්නං ආරාමවිත්ථාරපත්තානං සඞ්ඝටිතට්ඨානෙ කණ්ණෙපි වා, එකස්සෙව වා පත්තස්ස ඌනපූරණත්ථං සඞ්ඝටිතට්ඨානෙපි වා. **වෙණින්ති** කුදූසසීසාකාරෙන සිබ්බනං. **කෙචි** ''වරකසීසාකාරෙනා''ති වදන්ති. **සඞ්ඛලිකන්ති** බිළාලදාමසදිසං සිබ්බනං. **කෙචි** ''සතපදිසම''න්ති වදන්ති.

3036. **පට්ටන්ති** පට්ටම්පි. අට්ඨකොණාදිකො විධි පකාරො එතස්සාති **අට්ඨකොණාදිකවිධි,** තං. ''අට්ඨකොණාදික''න්ති ගාථාබන්ධවසෙන නිග්ගහිතාගමො. **''අට්ඨකොණාදිකං විධි''**න්ති එතං ''පට්ට''න්ති එතස්ස සමානාධිකරණවිසෙසනං, කිරියාවිසෙසනං වා, ''කරොන්තී''ති ඉමිනා සම්බන්ධො. අථ වා **පට්ටන්ති** එත්ථ භුම්මත්ථෙ උපයොගවචනං, පට්ටෙති අත්ථො. ඉමස්මිං පක්ඛෙ **''අට්ඨකොණාදික''**න්ති උපයොගවචනං. **''විධි''**න්ති එතස්ස විසෙසනං. ඉධ වක්ඛමානචතුකොණසණ්ඨානතො අඤ්ඤං අට්ඨකොණාදිකං නාමං. **තත්ථාති** තස්මිං පට්ටද්වයෙ. **අග්ඝියගදාරූපන්ති** අග්ඝියසණ්ඨානඤ්චෙව ගදාසණ්ඨානඤ්ච සිබ්බනං. **මුග්ගරන්ති** ලගුළසණ්ඨානසිබ්බනං. **ආදි-** සද්දෙන චෙතියාදිසණ්ඨානානං ගහණං.

3037. **තත්ථා**ති පට්ටද්වයෙ තස්මිං ඨානෙ. **කක්කටකක්ඛීනී**ති කුළීරඅච්ඡිසදිසානි සිබ්බනවිකාරානි. **උට්ඨාපෙන්තී**ති කරොන්ති. **තත්ථා**ති තස්මිං ගණ්ඨිකපාසකපට්ටකෙ. **සුත්තා**ති කොණතො කොණං සිබ්බිතසුත්තා චෙව චතුරස්සෙ සිබ්බිතසුත්තා ච. **පිළකා**ති තෙසමෙව සුත්තානං නිවත්තෙත්වා සිබ්බිතකොටියො ච. **දුවිඤ්ඤෙය්‍යාවා**ති රජනකාලෙ දුවිඤ්ඤෙය්‍යරූපා අනොළාරිකා දීපිතා වට්ටන්තීති. යථාහ – ''කොණසුත්තපිළකා ච චීවරෙ රත්තෙ දුවිඤ්ඤෙය්‍යරූපා වට්ටන්තී''ති.

3038. **ගණ්ඨිපාසකපට්ටකා**ති ගණ්ඨිකපට්ටකපාසකපට්ටකාති යොජනා. **කණ්ණකොණෙසු සුත්තානී**ති චීවරකණ්ණෙසු සුත්තානි චෙව ගණ්ඨිකපාසකපට්ටානං කොණෙසු සුත්තානි ච ඡින්දෙය්‍යා. එත්ථ ච චීවරෙ ආයාමතො, විත්ථාරතො ච සිබ්බිත්වා අනුවාතතො බහි නික්ඛන්තසුත්තං චීවරං රජිත්වා සුක්ඛාපනකාලෙ රජ්ජුයා වා චීවරවංසෙ වා බන්ධිත්වා ඔලම්බිතුං අනුවාතෙ බද්ධසුත්තානි ච කණ්ණසුත්තානි නාම. යථාහ – ''චීවරස්ස කණ්ණසුත්තකං න වට්ටති, රජිතකාලෙ ඡින්දිතබ්බං. යං පන 'අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කණ්ණසුත්තක'න්ති (මහාව. 344) එවං අනුඤ්ඤාතං, තං අනුවාතෙ පාසකං කත්වා බන්ධිතබ්බං, රජනකාලෙ ලග්ගනත්ථායා''ති (පාරා. අට්ඨ. 1.85 පාළිමුත්තකවිනිච්ඡය).

3039. **සූචිකම්මවිකාරං වා**ති චීවරමණ්ඩනත්ථාය නානාසුත්තකෙහි සතපදිසදිසං සිබ්බන්තා ආගන්තුකපට්ටං ඨපෙන්ති, එවරූපං සූචිකම්මවිකාරං වා. **අඤ්ඤං වා පන කිඤ්චිපී**ති අඤ්ඤම්පි යං කිඤ්චි මාලාකම්මමිගපක්ඛිපාදාදිකං සිබ්බනවිකාරං. **කාතු**න්ති සයං කාතුං. **කාරාපෙතු**න්ති අඤ්ඤෙන වා කාරාපෙතුං.

3040. යො භික්ඛු **පරං** උත්තමං වණ්ණමට්ඨං **අභිපත්ථයං** පත්ථයන්තො කඤ්ජිපිට්ඨබලිඅල්ලිකාදීසු චීවරං පක්ඛිපති, **තස්ස පන** භික්ඛුනො දුක්කටා මොක්ඛො න විජ්ජතීති යොජනා. **කඤ්ජී**ති වායනතන්තමක්ඛනකඤ්ජිසදිසා ථූලාකඤ්ජි. **පිට්ඨ**න්ති තණ්ඩුලපිට්ඨං. තණ්ඩුලපිට්ඨෙහි පක්කා **බලි**. **අල්ලිකා**ති නියාසො. **ආදි**-සද්දෙන ලාඛාදීනං ගහණං.

3041. චීවරස්ස **කරණෙ** කරණකාලෙ සමුට්ඨිතානං සූචිහත්ථමලාදීනං ධොවනත්ථං, කිලිට්ඨකාලෙ ච ධොවනත්ථං කඤ්ජිපිට්ඨිබලිඅල්ලිකාදීසු පක්ඛිපති, වට්ටතීති යොජනා.

3042. **තත්ථා**ති යෙන කසාවෙන චීවරං රජති, තස්මිං රජනෙ චීවරස්ස සුගන්ධභාවත්ථාය **ගන්ධං වා** උජ්ජලභාවත්ථාය **තෙලං වා** වණ්ණත්ථාය **ලාඛං වා**. **කිඤ්චී**ති එවරූපං යං කිඤ්චි.

3043. **මණිනා**ති පාසාණෙන. **අඤ්ඤෙනපි ච කෙනචී**ති යෙන උජ්ජලං හොති, එවරූපෙන මුග්ගරාදිනා අඤ්ඤෙනාපි කෙනචි වත්ථුනා. **දොණියා**ති රජනම්බණෙ. **න සංඝිතබ්බං** හත්ථෙන ගාහෙත්වා න ඝට්ටෙතබ්බං.

3044. රත්තං චීවරං හත්ථෙහි **කිඤ්චි** ථොකං පහරිතුං වට්ටතීති යොජනා. ''යත්ථ පක්කරජනං පක්ඛිපන්ති, සා රජනදොණි, තත්ථ අංසබද්ධකකායබන්ධනාදිං ඝට්ටෙතුං වට්ටතී''ති **ගණ්ඨිපදෙ** වුත්තං.

3045. **ගණ්ඨිකෙ**ති වෙළුදන්තවිසාණාදිමයගණ්ඨිකෙ. **ලෙඛා වා**ති වට්ටාදිභෙදා ලෙඛා වා. **පිළකා වා**ති සාසපබීජසදිසා ඛුද්දකපුබ්බුළා වා. **පාළිකණ්ණිකභෙදකො**ති මණිකාවළිරූපපුප්ඵකණ්ණිකරූපභෙදකො. කප්පබින්දුවිකාරො වා න වට්ටතීති යොජනා.

3046. **ආරග්ගෙනා**ති ආරකණ්ටකග්ගෙන, සූචිමුඛෙන වා. **කාචිපි ලෙඛා**ති වට්ටකගොමුත්තාදිසණ්ඨානා යා කාචිපි රාජි.

3047. **භමං ආරොපෙත්වා**ති භමෙ අල්ලියාපෙත්වා.

3048. **පත්තමණ්ඩලකෙ**ති පත්තෙ ඡවිරක්ඛනත්ථාය තිපුසීසාදීහි කතෙ පත්තස්ස හෙට්ඨා ආධාරාදීනං උපරි කාතබ්බෙ පත්තමණ්ඩලකෙ. **භිත්තිකම්ම**න්ති විභත්තං කත්වා නානාකාරරූපකකම්මචිත්තං. යථාහ ''න භික්ඛවෙ චිත්‍රානි පත්තමණ්ඩලානි ධාරෙතබ්බානි රූපකාකිණ්ණානි භිත්තිකම්මකතානී''ති (චූළව. 253). **තත්ථා**ති තස්මිං පත්තමණ්ඩලෙ. **අස්සා**ති භික්ඛුස්ස. **මකරදන්තක**න්ති ගිරිකූටාකාරං.

3049. මුඛවට්ටියං යා ලෙඛා පරිස්සාවනබන්ධනත්ථාය අනුඤ්ඤාතා, **තං ලෙඛං** ඨපෙත්වා ධම්මකරණච්ඡත්තෙ වා කුච්ඡියං වා කාචිපි ලෙඛා න වට්ටතීති යොජනා.

3050. **තහිං තහි**න්ති මත්තිකාය තත්ථ තත්ථ. **තන්**ති තථාකොට්ටිතදිගුණසුත්තකායබන්ධනං.

3051. අන්තෙසු දළ්හත්ථාය දසාමුඛෙ දිගුණං කත්වා කොට්ටෙන්ති, වට්ටතීති යොජනා. **චිත්තිකම්පීති** මාලාකම්මලතාකම්මචිත්තයුත්තම්පි කායබන්ධනං.

3052. **අක්ඛීනීති** කුඤ්ජරක්ඛීනි. **තත්ථාති** කායබන්ධනෙ වට්ටතීති කා කථා. **උට්ඨාපෙතුන්ති** උක්කිරිතුං.

3053. **සටන්ති** සටසණ්ඨානං. **දෙඩ්ඩුභසීසං වාති** උදකසප්පසීසමුඛසණ්ඨානං වා. යං කිඤ්චි විකාරරූපං දසාමුඛෙ න වට්ටතීති යොජනා.

3054. **මච්ඡකණ්ටන්ති** මච්ඡකණ්ටකාකාරං. **ඛජ්ජූරිපත්තකාකාරන්ති** ඛජ්ජූරිපත්තසණ්ඨානං. මච්ඡකණ්ටං වා මට්ඨං පට්ටිකං වා ඛජ්ජූරිපත්තකාකාරං වා උජුකං කත්වා කොට්ටිතං වට්ටතීති යොජනා. එත්ථ ච උභයපස්සෙසු මච්ඡකණ්ටකයුත්තං මච්ඡස්ස පිට්ඨිකණ්ටකං විය යස්ස පට්ටිකාය වායනං හොති, ඉදං කායබන්ධනං **මච්ඡකණ්ටකං** නාම. යස්ස ඛජ්ජූරිපත්තසණ්ඨානමිව වායනං හොති, තං **ඛජ්ජූරිපත්තකාකාරං** නාම.

3055. පකතිවීතා **පට්ටිකා**. **සූකරන්තං**නාම කුඤ්චිකාකොසකසණ්ඨානං. **තස්ස** දුවිධස්ස කායබන්ධනස්ස. තත්ථ රජ්ජුකා සූකරන්තානුලොමිකා, දුස්සපට්ටං පට්ටිකානුලොමිකං. **ආදි**-සද්දෙන මුද්දිකකායබන්ධනං ගහිතං, තඤ්ච සූකරන්තානුලොමිකං. යථාහ – ''එකරජ්ජුකං, පන මුද්දිකකායබන්ධනඤ්ච සූකරන්තකං අනුලොමෙතී''ති (චූළව. අට්ඨ. 278). තත්ථ **එකරජ්ජුකා** නාම එකවට්ටා. බහුරජ්ජුකස්ස අකප්පියභාවං වක්ඛති. ''මුද්දිකකායබන්ධනං නාම චතුරස්සං අකත්වා සජ්ජිත''න්ති **ගණ්ඨිපදෙ** වුත්තං.

3056. **මුරජං** නාම මුරජවට්ටිසණ්ඨානං වෙඨෙත්වා කතං. **වෙඨෙත්වාති** නානාසුත්තෙහි වෙඨෙත්වා. **සික්ඛාභාජනවිනිච්ඡයෙ** පන ''බහුකා රජ්ජුයො එකතො කත්වා එකාය රජ්ජුයා වෙඨිතං මුරජං නාමා''ති වුත්තං. **මද්දවීණං** නාම පාමඞ්ගසණ්ඨානං. **දෙඩ්ඩුභකං** නාම උදකසප්පසීසසදිසං. **කලාබුකං** නාම බහුරජ්ජුකං. **රජ්ජුයොති** උභයකොටියං එකතො අබද්ධා බහූ රජ්ජුයො, තථා බද්ධා කලාබුකං නාම හොතීති. **න වට්ටන්තීති** මුරජාදීනි ඉමානි සබ්බානි කායබන්ධනානි න වට්ටන්ති. **පුරිමා ද්වෙති** මුරජං, මද්දවීණඤ්චාති ද්වෙ. ''දසාසු සියු''න්ති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධවසෙන වණ්ණලොපෙන **''දසා සියු''**න්ති වුත්තං. යථාහ – ''මුරජං මද්දවීණ'න්ති ඉදං දසාසුයෙව අනුඤ්ඤාත''න්ති (චූළව. අට්ඨ. 278).

3057. **පාමඞ්ගසණ්ඨානාති** පාමඞ්ගදාමං විය චතුරස්සසණ්ඨානා.

3058. **එකරජ්ජුමයන්ති** නානාවට්ටෙ එකතො වට්ටෙත්වා කතරජ්ජුමයං කායබන්ධනං. වට්ටං වට්ටතීති ''රජ්ජුකා දුස්සපට්ටාදී''ති එත්ථ එකවට්ටරජ්ජුකා ගහිතා, ඉධ පන නානාවට්ටෙ එකතො වට්ටෙත්වා කතාව එකරජ්ජුකා ගහිතා. **තඤ්චාති** තම්පි එකරජ්ජුකකායබන්ධනං. **පාමඞ්ගසණ්ඨානං එකම්පි න ච වට්ටතීති** කෙවලම්පි න වට්ටති.

3059. බහූ රජ්ජුකෙ එකතො කත්වාති යොජනා. **වට්ටති බන්ධිතුන්ති** මුරජං, කලාබුකං වා න හොති, රජ්ජුකකායබන්ධනමෙව හොතීති අධිප්පායො. අයං පන විනිච්ඡයො ''බහූ රජ්ජුකෙ එකතො කත්වා එකෙන නිරන්තරං වෙඨෙත්වා කතං 'බහුරජ්ජුක'න්ති න වත්තබ්බං, තං වට්ටතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 1.85 පාළිමුත්තකවිනිච්ඡය) **අට්ඨකථා**ගතොව ඉධ වුත්තො. **සික්ඛාභාජනවිනිච්ඡයෙ** ''බහුකා රජ්ජුයො එකතො කත්වා එකාය රජ්ජුයා වෙඨිතං මුරජං නාමා''ති යං වුත්තං, තං ඉමිනා විරුජ්ඣනතො න ගහෙතබ්බං.

3060. **දන්ත**-සද්දෙන හත්ථිදන්තා වුත්තා. **ජතූති** ලාඛා. **සඞ්ඛමයන්ති** සඞ්ඛනාභිමයං. **විධකා මතාති** එත්ථ ''වෙධකා''තිපි පාඨො විධපරියායො.

3061. **කායබන්ධනවිධෙති** කායබන්ධනස්ස දසාය ථිරභාවත්ථං කට්ඨදන්තාදීහි කතෙ විධෙ. **විකාරො** අට්ඨමඞ්ගලාදිකො. **තත්ථ තත්ථාති** තස්මිං තස්මිං ඨානෙ, උභයකොටියන්ති අත්ථො. **තු**-සද්දෙන සටාකාරොපි වට්ටතීති දීපෙති.

3062. **මාලා …පෙ…. විචිත්තිතාති** මාලාකම්මලතාකම්මෙහි ච මිගපක්ඛිරූපාදිනානාරූපෙහි ච විචිත්තිතා. **ජනරඤ්ජනීති** බාලජනපලොභිනී.

3064. **අට්ඨංසා වාපීති** එත්ථ **අපි**-සද්දෙන සොළසංසාදීනං ගහණං. **වණ්ණමට්ඨාති** මාලාකම්මාදිවණ්ණමට්ඨා.

3065. අඤ්ජනිසලාකාපි තථා වණ්ණමට්ඨා න වට්ටතීති යොජනා. ''අඤ්ජනිත්ථවිකාය ච, නානාවණ්ණෙහි සුත්තෙහි, චිත්තකම්මං න වට්ටතී''ති පාඨො යුජ්ජති. **''ථවිකාපි වා''**ති පාඨො දිස්සති, සො න ගහෙතබ්බො.

3066. රත්තාදිනා **යෙන කෙනචි එකවණ්ණෙන සුත්තෙන** පිලොතිකාදිමයං යං කිඤ්චි සිපාටිකං සිබ්බෙත්වා වළඤ්ජන්තස්ස වට්ටතීති යොජනා.

3067. **මණිකන්**ති ථූලපුබ්බුළං. **පිළකන්**ති සුඛුමපුබ්බුළං. **පිප්ඵලෙ**ති වත්ථච්ඡෙදනසත්ථෙ. **ආරකණ්ටකෙ**ති පත්තාධාරවලයානං විජ්ඣනකණ්ටකෙ. **ඨපෙතුන්**ති උට්ඨාපෙතුං. **යං කිඤ්චී**ති සෙසං වණ්ණමට්ඨම්පි ච.

3068. **දණ්ඩකෙ**ති පිප්ඵලදණ්ඩකෙ. යථාහ – ‘‘පිප්ඵලකෙපි මණිකං වා පිළකං වා යං කිඤ්චි උට්ඨාපෙතුං න වට්ටති, දණ්ඩකෙ පන පරිච්ඡෙදලෙඛා වට්ටතී’’ති. **පරිච්ඡෙදලෙඛාමත්තන්**ති ආණිබන්ධනට්ඨානං පත්වා පරිච්ඡින්දනත්ථං එකාව ලෙඛා වට්ටති. **වලිත්වා**ති උභයකොටියා මුඛං කත්වා මජ්ඣෙ වලියො ගාහෙත්වා. නඛච්ඡෙදනං යස්මා කරොන්ති, තස්මා වට්ටතීති යොජනා.

3069. අරණිසහිතෙ කන්තකිච්චකරො දණ්ඩො **උත්තරාරණී** නාම. **වාපී**ති පි-සද්දෙන අධරාරණිං සඞ්ගණ්හාති, උදුක්ඛලදණ්ඩස්සෙතං අධිවචනං. අඤ්ජනකයන්තධනු **ධනුකං** නාම. මුසලමත්ථකපීළනදණ්ඩකො **පෙල්ලදණ්ඩකො** නාම.

3070. **සණ්ඩාසෙ**ති අග්ගිසණ්ඩාසං වදන්ති. කට්ඨ**ච්ඡෙදනවාසියා** තථා යං කිඤ්චි වණ්ණමට්ඨං න වට්ටතීති සම්බන්ධො. **ද්වීසු පස්සෙසූ**ති වාසියා උභොසු පස්සෙසු. **ලොහෙනා**ති කප්පියලොහෙන . **බන්ධිතුං වට්ටතී**ති උජුකමෙව චතුරස්සං වා අට්ඨංසං වා බන්ධිතුං වට්ටති. **‘‘සණ්ඩාසෙ**ති අග්ගිසණ්ඩාසෙ’’ති **නිස්සන්දෙහෙ** වුත්තං. **අට්ඨකථායං** පනෙත්ථ සූචිසණ්ඩාසො දස්සිතො.

3071. **හෙට්ඨතො**ති හෙට්ඨා අයොපට්ටවලයස්ස. ‘‘උපරි අහිච්ඡත්තමකුලමත්ත’’න්ති **අට්ඨකථායං** වුත්තං.

3072. **විසාණෙ**ති තෙලාසිඤ්චනකගවයමහිංසාදිසිඞ්ගෙ. **නාළියං වාපී**ති වෙළුනාළිකාදිනාළියං. **අපි**-සද්දෙන අලාබුං සඞ්ගණ්හාති. **ආමණ්ඩසාරකෙ**ති ආමලකචුණ්ණමයතෙලඝටෙ. **තෙලභාජනකෙ**ති වුත්තප්පකාරෙයෙව තෙලභාජනෙ. **සබ්බං වණ්ණමට්ඨං වට්ටතී**ති පුමිත්ථිරූපරහිතං මාලාකම්මාදි සබ්බං වණ්ණමට්ඨං වට්ටති.

3073-5. **පානීයස්ස උළුඞ්කෙ**ති පානීයඋළුඞ්කෙ. **දොණියං රජනස්සපී**ති රජනදොණියම්පි. **ඵලකපීඨෙ**ති ඵලකමයෙ පීඨෙ. **වලයාධාරකාදිකෙ**ති දන්තවලයාදිආධාරකෙ. **ආදි**-සද්දෙන දණ්ඩාධාරකො සඞ්ගහිතො. **පාදපුඤ්ඡනියන්**ති චොළාදිමයපාදපුඤ්ඡනියං. **පීඨෙ**ති පාදපීඨෙ. සහචරියෙන පාදකථලිකායඤ්ච. **චිත්තං සබ්බමෙව ච වට්ටතී**ති යථාවුත්තෙ භික්ඛුපරික්ඛාරෙ මාතුගාමරූපරහිතං, භික්ඛුනිපරික්ඛාරෙ පුරිසරූපරහිතං අවසෙසං සබ්බං චිත්තකම්මං.

3076. නානා ච තෙ මණයො චාති **නානාමණී,** ඉන්දනීලාදයො, නානාමණීහි කතා **නානාමණිමයා,** ථම්භා ච කවාටා ච ද්වාරා ච භිත්තියො ච **ථම්භකවාටද්වාරභිත්තියො,** නානාමණිමයා ථම්භකවාටද්වාරභිත්තියො යස්මිං තං තථා වුත්තං. **කා කථා වණ්ණමට්ඨකෙ**ති මාලාකම්මලතාකම්මචිත්තකම්මාදිවණ්ණමට්ඨකෙ වත්තබ්බමෙව නත්ථීති අත්ථො.

3077. ථාවරස්ස රතනමයපාසාදස්ස කප්පියභාවං දස්සෙත්වා සුවණ්ණාදිමයස්සාපි සබ්බපාසාදපරිභොගස්ස කප්පියභාවං දස්සෙතුමාහ **‘‘සොවණ්ණය’’**න්තිආදි. **සොවණ්ණයන්**ති සුවණ්ණමයං. ද්වාරකවාටානං අනන්තරගාථාය දස්සිතත්තා ‘‘ද්වාරකවාටබන්ධ’’න්ති ඉමිනා ද්වාරකවාටබාහාසඞ්ඛාතං පිට්ඨසඞ්ඝාටං ගහිතං. ද්වාරඤ්ච කවාටඤ්ච **ද්වාරකවාටානි,** ද්වාරකවාටානං බන්ධං **ද්වාරකවාටබන්ධං,** උත්තරපාසකුම්මාරසඞ්ඛාතං පිට්ඨසඞ්ඝාටන්ති අත්ථො. නානා ච තෙ මණයො චාති **නානාමණී** , සුවණ්ණඤ්ච නානාමණී ච **සුවණ්ණනානාමණී,** භිත්ති ච භූමි ච **භිත්තිභූමී** සුවණ්ණනානාමණීහි කතා භිත්තිභූමී **සුවණ්ණනානාමණිභිත්තිභූමී**. **ඉති** ඉමෙසු සෙනාසනාවයවෙසු. **න කිඤ්චි එකම්පි නිසෙධනීයන්**ති එකම්පි සෙනාසනපරික්ඛාරං කිඤ්චි න නිසෙධනීයං, සෙනාසනම්පි න පටික්ඛිපිතබ්බන්ති අත්ථො. **සෙනාසනං වට්ටති සබ්බමෙවා**ති සබ්බමෙව සෙනාසනපරිභොගං වට්ටති. යථාහ –

> ‘‘සබ්බං පාසාදපරිභොගන්ති සුවණ්ණරජතාදිවිචිත්රානි කවාටානි මඤ්චපීඨානි තාලවණ්ටානි සුවණ්ණරජතමයානි පානීයඝටපානීයසරාවානි යං කිඤ්චි චිත්තකම්මකතං, සබ්බං වට්ටති. ‘පාසාදස්ස දාසිදාසං ඛෙත්තවත්ථුං ගොමහිංසං දෙමා’ති වදන්ති, පාටෙක්කං ගහණකිච්චං නත්ථි, පාසාදෙ පටිග්ගහිතෙ පටිග්ගහිතමෙව හොති. ගොනකාදීනි සඞ්ඝිකවිහාරෙ වා පුග්ගලිකවිහාරෙ වා මඤ්චපීඨකෙසු අත්ථරිත්වා පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටන්ති. ධම්මාසනෙ පන ගිහිවිකතනීහාරෙන ලබ්භන්ති, තත්‍රාපි නිපජ්ජිතුං න වට්ටතී’’ති (චූළව. අට්ඨ. 320).

‘‘සොවණ්ණද්වාරකවාටබන්ධ’’න්ති වා පාඨො, බහුබ්බීහිසමාසො. ඉමිනා ච දුතියපදෙන ච සෙනාසනං විසෙසීයති.

3078. **න දවං කරෙති** ‘‘කිං බුද්ධො සිලකබුද්ධො? කිං ධම්මො ගොධම්මො අජධම්මො? කිං සඞ්ඝො ගොසඞ්ඝො අජසඞ්ඝො මිගසඞ්ඝො’’ති පරිහාසං න කරෙය්‍ය. තිත්ථියබ්බතං මූගබ්බතාදිකං නෙව ගණ්හෙය්‍යාති යොජනා.

3079. **තා** භික්ඛුනියො උදකාදිනා වාපි න සිඤ්චෙය්‍යාති යොජනා.

3080. **අඤ්ඤත්ථ** අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ වස්සංවුත්ථො **අඤ්ඤත්ථ** අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ **භාගං** වස්සාවාසිකභාගං ගණ්හාති චෙ, දුක්කටං. තස්මිං චීවරෙ නට්ඨෙ වා **ජජ්ජරෙ ජිණ්ණෙ** වා ගීවා පුන දාතබ්බන්ති යොජනා.

3081. **සොති** අඤ්ඤත්ථ භාගං ගණ්හනකො භික්ඛු. **තෙහීති** චීවරසාමිකෙහි. **තන්ති** තථා ගහිතං වස්සාවාසිකභාගං. **තෙසන්ති** චීවරසාමිකානං.

3082. **කරොතොති** කාරාපයතො. **දවා සිලං පවිජ්ඣන්තොති** පන්තිකීළාය කීළත්ථිකානං සිප්පදස්සනවසෙන සක්ඛරං වා නින්නට්ඨානං පවට්ටනවසෙන පාසාණං වා පවිජ්ඣන්තො. න කෙවලඤ්ච පාසාණං, අඤ්ඤම්පි යං කිඤ්චි දාරුඛණ්ඩං වා ඉට්ඨකඛණ්ඩං වා හත්ථෙන වා යන්තෙන වා පවිජ්ඣිතුං න වට්ටති. චෙතියාදීනං අත්ථාය පාසාණාදයො හසන්තා හසන්තා පවට්ටෙන්තිපි ඛිපන්තිපි උක්ඛිපන්තිපි, කම්මසමයොති වට්ටති.

3083. **ගිහිගොපකදානස්මින්ති** ගිහීනං උය්‍යානගොපකාදීහි අත්තනා ගොපිතඋය්‍යානාදිතො ඵලාදීනං දානෙ යාවදත්ථං දිය්‍යමානෙපි. **න දොසො කොචි ගණ්හතොති** පටිග්ගණ්හතො භික්ඛුනො කොචි දොසො නත්ථි. **සඞ්ඝචෙතියසන්තකෙ** තාලඵලාදිම්හි උය්‍යානගොපකාදීහි දිය්‍යමානෙ **පරිච්ඡෙදනයො** තෙසං චෙතනවසෙන පරිච්ඡින්නානංයෙව ගහණෙ අනාපත්තිනයො වුත්තොති යොජනා.

3084. **පුරිසසංයුත්තන්ති** පරිවිසකෙහි පුරිසෙහි වුය්හමානං. **හත්ථවට්ටකන්ති** හත්ථෙනෙව පවට්ටෙතබ්බසකටං.

3085. භික්ඛුනියා සද්ධිං **කිඤ්චිපි** අනාචාරං **න සම්පයොජෙය්‍ය** න කාරෙය්‍යාති යොජනා. **‘‘කිඤ්චී’’**තිපි පාඨො, ගහට්ඨං වා පබ්බජිතං වා කිඤ්චි භික්ඛුනියා සද්ධිං අනාචාරවසෙන න සම්පයොජෙය්‍යාති අත්ථො. **ඔභාසෙන්තස්සාති** කාමාධිප්පායං පකාසෙන්තස්ස.

3086. **හවෙති** එකංසත්ථෙ නිපාතො.

3087. **අත්තනො පරිභොගත්ථං දින්නන්ති** ‘‘තුම්හෙයෙව පරිභුඤ්ජථා’’ති වත්වා දින්නං තිචීවරාදිං.

3088. **අසප්පායන්ති** පිත්තාදිදොසානං කොපනවසෙන අඵාසුකාරණං. **අපනෙතුම්පි** ජහිතුම්පි, පගෙව දාතුන්ති අධිප්පායො. **අග්ගං ගහෙත්වා දාතුං වාති** තථා ගහණාරහං අන්නාදිං සන්ධාය වුත්තං. ‘‘කතිපාහං භුත්වා’’ති සෙසො. පිණ්ඩපාතාදිතො අග්ගං ගහෙත්වා පත්තාදිං කතිපාහං භුත්වා දාතුං වට්ටතීති අත්ථො.

3089. **පඤ්චවග්ගූපසම්පදාති** විනයධරපඤ්චමෙන සඞ්ඝෙන කාතබ්බඋපසම්පදා. **නවාති** අඤ්ඤෙහි එකවාරම්පි අපරිභුත්තා. **ගුණඞ්ගුණඋපාහනා** චතුපටලතො පට්ඨාය බහුපටලඋපාහනා. **චම්මත්ථාරොති** කප්පියචම්මත්ථරණඤ්ච. **ධුවන්හානන්ති** පකතිනහානං.

3090. **සම්බාධස්සාති** වච්චමග්ගපස්සාවමග්ගද්වයස්ස සාමන්තා ද්වඞ්ගුලා අන්තො සත්ථවත්ථිකම්මං වාරිතන්ති යොජනා. සත්ථෙන අන්තමසො නඛෙනාපි ඡෙදනඵාලනාදිවසෙන **සත්ථකම්මඤ්ච** වත්ථීහි භෙසජ්ජතෙලස්ස අන්තො පවිසනවසෙන කාතබ්බං **වත්ථිකම්මඤ්ච** ථුල්ලච්චයාපත්තිවිධානෙන වාරිතන්ති අත්ථො. පස්සාවමග්ගස්ස සාමන්තා ද්වඞ්ගුලං අඞ්ගජාතස්ස අග්ගතො පට්ඨාය ගහෙතබ්බං.

3091. **‘‘පාකත්ථ’’**න්ති ඉමිනා නිබ්බාපෙතුං චලනෙ නිද්දොසභාවං දීපෙති.

3092. **උපළාලෙතීති** ‘‘පත්තචීවරාදිපරික්ඛාරං තෙ දම්මී’’ති වත්වා පලොභෙත්වා ගණ්හාති. **තත්ථාති** තස්මිං පුග්ගලෙ. **ආදීනවන්ති** අලජ්ජිතාදිභාවං දස්සෙත්වා තෙන සහ සම්භොගාදිකරණෙ අලජ්ජිභාවාපජ්ජනාදිආදීනවං. **තස්සාති** තතො වියොජෙතබ්බස්ස තස්ස.

3093. ආදීනවදස්සනප්පකාරං දස්සෙතුමාහ **‘‘මක්ඛන’’**න්තිආදි. ‘‘නහායිතුං ගතෙන ගූථමුත්තෙහි මක්ඛනං විය දුස්සීලං නිස්සාය විහරතා තයා කත’’න්ති එවං තත්ථ ආදීනවං වත්තුං වට්ටතීති යොජනා.

3094-5. **භත්තග්ගෙ** භොජනසාලාය භුඤ්ජමානො. **යාගුපානෙති** යාගුං පිවනකාලෙ. **අන්තොගාමෙති** අන්තරඝරෙ. **වීථියන්ති** නිගමනගරගාමාදීනං රථිකාය. **අන්ධකාරෙති** අන්ධකාරෙ වත්තමානෙ, අන්ධකාරගතොති

අත්ථො. තඤ්හි වන්දන්තස්ස මඤ්චපාදාදීසුපි නලාටං පටිහඤ්ඤෙය්‍ය. **අනාවජ්ජොති** කිච්චපසුතත්තා වන්දනං අසමන්නාහරන්තො. **එකාවත්තොති** එකතො ආවත්තො සපත්තපක්ඛෙ ඨිතො වෙරී විසභාගපුග්ගලො. අයඤ්හි වන්දියමානො පාදෙනපි පහරෙය්‍ය. **වාවටොති** සිබ්බනකම්මාදිකිච්චන්තරපසුතො.

සුත්තොති නිද්දං ඔක්කන්තො. **ඛාදන්ති** පිට්ඨඛජ්ජකාදීනි ඛාදන්තො. **භුඤ්ජන්තොති** ඔදනාදීනි භුඤ්ජන්තො. **වච්චං මුත්තම්පි වා කරන්ති** උච්චාරං වා පස්සාවං වා කරොන්තො **ඉති** ඉමෙසං තෙරසන්නං වන්දනා අයුත්තත්ථෙන වාරිතාති සම්බන්ධො.

3096-7. කම්මලද්ධිසීමාවසෙන තීසු නානාසංවාසකෙසු කම්මනානාසංවාසකස්ස උක්ඛිත්තග්ගහණෙන ගහිතත්තා, සීමානානාසංවාසකවුඩ්ඪතරපකතත්තස්ස වන්දියත්තා, පාරිසෙසඤායෙන ‘‘නානාසංවාසකො වුඩ්ඪතරො අධම්මවාදී අවන්දියො’’ති (පරි. 467) වචනතො ච ලද්ධිනානාසංවාසකො ඉධ **‘‘නානාසංවාසකො’’**ති ගහිතොති වෙදිතබ්බො. **උක්ඛිත්තොති** තිවිධෙනාපි උක්ඛෙපනීයකම්මෙන උක්ඛිත්තකො. **ගරුකට්ඨා ච පඤ්චාති** පාරිවාසිකමූලායපටිකස්සනාරහමානත්තාරහමානත්තචාරිකඅබ්භානාරහසඞ්ඛාතා පඤ්ච ගරුකට්ඨා ච. ඉමෙ පන අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස යථාවුඩ්ඪං වන්දනාදීනි ලභන්ති, පකතත්තෙන අවන්දියත්තාව අවන්දියෙසු ගහිතා. **ඉමෙ බාවීසති පුග්ගලෙති** නග්ගාදයො යථාවුත්තෙ.

3098. **‘‘ධම්මවාදී’’**ති ඉදං ‘‘නානාසංවාසවුඩ්ඪකො’’ති එතස්ස විසෙසනං. යථාහ ‘‘තයොමෙ, භික්ඛවෙ, වන්දියා. පච්ඡා උපසම්පන්නෙන පුරෙඋපසම්පන්නො වන්දියො, නානාසංවාසකො වුඩ්ඪතරො ධම්මවාදී වන්දියො, සදෙවකෙ ලොකෙ, භික්ඛවෙ, සමාරකෙ…පෙ.… තථාගතො අරහං සම්මාසම්බුද්ධො වන්දියො’’ති (චූළව. 312).

3099. ‘‘එතෙයෙව වන්දියා, න අඤ්ඤෙ’’ති නියාමස්ස අකතත්තා අඤ්ඤෙසම්පි වන්දියානං සබ්භාවං දස්සෙතුමාහ **‘‘තජ්ජනාදී’’**තිආදි. එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන නියස්සපබ්බාජනීයපඅසාරණීයකම්මෙ සඞ්ගණ්හාති. **එත්ථාති** එතස්මිං වන්දනීයාධිකාරෙ. **කම්මන්ති** අපලොකනාදි චතුබ්බිධං කම්මං.

3100. සඞ්ඝෙන අධම්මකම්මෙ කරියමානෙ තං වාරෙතුං අසක්කොන්තෙන, අසක්කොන්තෙහි ච පටිපජ්ජිතබ්බවිධිං දස්සෙතුමාහ **‘‘අධිට්ඨාන’’**න්තිආදි. අධිට්ඨානං පනෙකස්ස උද්දිට්ඨන්ති යොජනා, අධම්මකම්මං කරොන්තානං භික්ඛූනමන්තරෙ නිසීදිත්වා තං ‘‘අධම්ම’’න්ති ජානිත්වාපි තං වාරෙතුං අසක්කොන්තස්ස එකස්ස ‘‘න මෙතං ඛමතී’’ති චිත්තෙන අධිට්ඨානමුද්දිට්ඨන්ති වුත්තං හොති. **ද්වින්නං වා තිණ්ණමෙව වාති** තමෙව වාරෙතුං අසක්කොන්තානං ද්වින්නං වා තිණ්ණං වා භික්ඛූනං අඤ්ඤමඤ්ඤං ‘‘න මෙතං ඛමතී’’ති **දිට්ඨාවිකම්මං** සකසකදිට්ඨියා පකාසනං උද්දිට්ඨන්ති අත්ථො. **තතො උද්ධං** තීහි උද්ධං චතුන්නං කම්මස්ස පටික්කොසනං ‘‘ඉදං අධම්මකම්මං මා කරොථා’’ති පටික්ඛිපනං උද්දිට්ඨන්ති අත්ථො.

3101. විස්සාසග්ගාහලක්ඛණං අග්ගහිතග්ගහණෙන පඤ්චවිධන්ති දස්සෙතුමාහ **‘‘සන්දිට්ඨො’’**තිආදි. යොජනා පනෙත්ථ එවං වෙදිතබ්බා – සන්දිට්ඨො ච හොති, ජීවති ච, ගහිතෙ ච අත්තමනො හොති, සම්භත්තො ච හොති, ජීවති ච, ගහිතෙ ච අත්තමනො හොති, ආලපිතො ච හොති, ජීවති ච, ගහිතෙ ච අත්තමනො හොතීති එවං සන්දිට්ඨසම්භත්තආලපිතානං තිණ්ණමෙකෙකස්ස තීණි තීණි විස්සාසග්ගාහලක්ඛණානි කත්වා නවවිධං හොතීති වෙදිතබ්බං. වචනත්ථො, පනෙත්ථ විනිච්ඡයො ච හෙට්ඨා වුත්තොව.

3102. සීලවිපත්ති, දිට්ඨිවිපත්ති ච ආචාරාජීවසම්භවා ද්වෙ විපත්තියො චාති යොජනා, ආචාරවිපත්ති, ආජීවවිපත්ති චාති වුත්තං හොති.

3103. **තත්ථාති** තෙසු චතූසු විපත්තීසු. **අප්පටිකම්මා** පාරාජිකා **වුට්ඨානගාමිනී** සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තිකා දුවෙ ආපත්තියො සීලවිපත්තීති පකාසිතාති යොජනා.

3104. යා ච අන්තග්ගාහිකා දිට්ඨි, යා දසවත්ථුකා දිට්ඨි, අයං දුවිධා දිට්ඨි දිට්ඨිවිපත්තීති දීපිතාති යොජනා. තත්ථ **අන්තග්ගාහිකදිට්ඨි** නාම උච්ඡෙදන්තසස්සතන්තගාහවසෙන පවත්තා දිට්ඨි. ‘‘නත්ථි දින්න’’න්තිආදිනයප්පවත්තා දසවත්ථුකා දිට්ඨි.

3105. ථුල්ලච්චයාදිකා දෙසනාගාමිනිකා **යා පඤ්ච** ආපත්තියො, **ආචාරකුසලෙන** භගවතා සා ආචාරවිපත්තීති වුත්තාති යොජනා. **ආදි**-සද්දෙන පාචිත්තියපාටිදෙසනීයදුක්කටදුබ්භාසිතානං ගහණං. **යාති** පඤ්චාපත්තියො අපෙක්ඛිත්වා බහුත්තං. **සාති** ආචාරවිපත්ති සාමඤ්ඤමපෙක්ඛිත්වා එකත්තං.

3106. **කුහනාදීති ආදි**-සද්දෙන ලපනා නෙමිත්තිකතා නිප්පෙසිකතා ලාභෙන ලාභං නිජිගීසනතා ගහිතා, කුහනාදීනං විත්ථාරො **විසුද්ධිමග්ගෙ** (විසුද්ධි. 1.16) වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බො. ආජීවො පච්චයො හෙතු යස්සා ආපත්තියාති විග්ගහො. **ඡබ්බිධාති** චතුත්ථපාරාජිකසඤ්චරිත්තථුල්ලච්චයපාචිත්තියපාටිදෙසනීයදුක්කටාපත්තීනං වසෙන ඡබ්බිධා. **පකාසිතා** –

‘‘ආජීවහෙතු ආජීවකාරණා පාපිච්ඡො ඉච්ඡාපකතො අසන්තං අභූතං උත්තරිමනුස්සධම්මං උල්ලපති, ආපත්ති පාරාජිකස්ස. ආජීවහෙතු…පෙ…. සඤ්චරිත්තං සමාපජ්ජති, ආපත්ති සඞ්ඝාදිසෙසස්ස. ආජීවහෙතු…පෙ…. ‘යො තෙ විහාරෙ වසති, සො භික්ඛු අරහා’ති භණති, පටිජානන්තස්ස ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්ස. ආජීවහෙතු…පෙ…. භික්ඛු පණීතභොජනානි අගිලානො අත්තනො අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජති, ආපත්ති පාචිත්තියස්ස. ආජීවහෙතු…පෙ…. භික්ඛුනී පණීතභොජනානි අගිලානා අත්තනො අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජති, ආපත්ති පාටිදෙසනීයස්ස. ආජීවහෙතු ආජීවකාරණා සූපං වා ඔදනං වා අගිලානො අත්තනො අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජති, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (පරි. 287) –

දෙසිතා. ඉමිනා ආජීවවිපත්ති දීපිතා.

3107. **‘‘උක්ඛිත්තො’’**තිආදි යථාක්කමෙන තෙසං තිණ්ණං නානාසංවාසකානං සරූපදස්සනං. තත්ථ තයො උක්ඛිත්තකා වුත්තායෙව.

3108-9. ‘‘යො සඞ්ඝෙන උක්ඛෙපනීයකම්මකතානං අධම්මවාදීනං පක්ඛෙ නිසින්නො ‘තුම්හෙ කිං භණථා’ති තෙසඤ්ච ඉතරෙසඤ්ච ලද්ධිං සුත්වා ‘ඉමෙ අධම්මවාදිනො, ඉතරෙ ධම්මවාදිනො’ති චිත්තං උප්පාදෙති, අයං තෙසං මජ්ඣෙ නිසින්නොව තෙසං නානාසංවාසකො හොති, කම්මං කොපෙති. ඉතරෙසම්පි හත්ථපාසං අනාගතත්තා කොපෙති’’ති (මහාව. අට්ඨ. 455) ආගත **අට්ඨකථාවිනිච්ඡයං** දස්සෙතුමාහ **‘‘අධම්මවාදිපක්ඛස්මි’’**න්තිආදි.

අධම්මවාදිපක්ඛස්මින්ති උක්ඛෙපනීයකම්මෙන නිස්සාරිතානං අධම්මවාදීනං පක්ඛස්මිං. **නිසින්නොවා**ති හත්ථපාසං අවිජහිත්වා ගණපූරකො හුත්වා නිසින්නොව. **විචින්තය**න්ති ‘‘ඉමෙ නු ඛො ධම්මවාදිනො, උදාහු එතෙ’’ති විවිධෙනාකාරෙන චින්තයන්තො. ‘‘එතෙ පන ධම්මවාදී’’ති මානසං උප්පාදෙති, එවං **උප්පන්නෙ පන මානසෙ**. අධම්මවාදිපක්ඛස්මිං නිසින්නොව එවං මානසං උප්පාදෙන්තො **අයං** භික්ඛු. **ලද්ධියා**ති එවං උප්පාදිතමානසසඞ්ඛාතාය ලද්ධියා. තෙසං අධම්මවාදීනං **නානාසංවාසකො නාම** හොතීති පකාසිතො.

තත්‍රට්ඨො පන සොති තස්මිං අධම්මවාදිපක්ඛස්මිං නිසින්නොව සො. සද-ධාතුයා ගතිනිවාරණත්ථත්තා තත්‍ර නිසින්නො ‘‘තත්‍රට්ඨො’’ති වුච්චති. **ද්වින්න**න්ති ධම්මවාදිඅධම්මවාදිපක්ඛානං ද්වින්නං සඞ්ඝානං. **කම්ම**න්ති චතුවග්ගාදිසඞ්ඝෙන කරණීයකම්මං. **කොපෙතී**ති අධම්මවාදීනං අසංවාසභාවං ගන්ත්වා තෙසං ගණපූරණත්තා, ඉතරෙසං එකසීමායං ඨත්වා හත්ථපාසං අනුපගතත්තා, ඡන්දස්ස ච අදින්නත්තා කම්මං කොපෙති. යො පන අධම්මවාදීනං පක්ඛෙ නිසින්නො ‘‘අධම්මවාදිනො ඉමෙ, ඉතරෙ ධම්මවාදිනො’’ති තෙසං මජ්ඣෙ පවිසති, යත්ථ වා තත්ථ වා පක්ඛෙ නිසින්නො ‘‘ඉමෙ ධම්මවාදිනො’’ති ගණ්හාති, අයං අත්තනාව අත්තානං සමානසංවාසකං කරොතීති වෙදිතබ්බො.

3110. **බහිසීමාගතො** පකතත්තො භික්ඛු සචෙ හත්ථපාසෙ ඨිතො හොති, සො සීමාය නානාසංවාසකො මතොති යොජනා. තං ගණපූරණං කත්වා කතකම්මම්පි කුප්පති. **එවං** යථාවුත්තනියාමෙන තයො නානාසංවාසකා මහෙසිනා වුත්තාති යොජනා.

3111. **චුතො**ති පාරාජිකාපන්නො සාසනතො චුතත්තා ‘‘චුතො’’ති ගහිතො. ‘‘භික්ඛුනී එකාදස අභබ්බා’’ති පදච්ඡෙදො. **ඉමෙ**ති භෙදමනපෙක්ඛිත්වා සාමඤ්ඤෙන සත්තරස ජනා. **අසංවාසා**ති න සංවසිතබ්බා, නත්ථි වා එතෙහි පකතත්තානං එකකම්මාදිකො සංවාසොති **අසංවාසා** නාම සියුං.

3112. **අසංවාසස්ස සබ්බස්සා**ති යථාවුත්තස්ස සත්තරසවිධස්ස සබ්බස්ස අසංවාසස්ස. **තථා කම්මාරහස්ස චා**ති ‘‘යස්ස සඞ්ඝො කම්මං කරොති, සො නෙව කම්මපත්තො, නාපි ඡන්දාරහො, අපිච කම්මාරහො’’ති (පරි. 488) එවං **පරිවාරෙ** වුත්තකම්මාරහස්ස ච. **උම්මත්තකාදීන**න්ති **ආදි**-සද්දෙන ඛිත්තචිත්තාදීනං ගහණං. **සඞ්ඝෙ** තජ්ජනීයාදීනි කරොන්තෙ. **පටික්ඛෙපො**ති පටික්කොසනා. **න රූහතී**ති පටික්කොසට්ඨානෙ න තිට්ඨති, කම්මං න කොපෙතීති අධිප්පායො.

3113. **සසංවාසෙක…පෙ…. භික්ඛුනො**ති වුත්තනයෙන කම්මෙන වා ලද්ධියා වා අසංවාසිකභාවං අනුපගතත්තා සමානසංවාසකස්ස සීමාය අසංවාසිකභාවං අනුපගන්ත්වා එකසීමාය ඨිතස්ස අන්තිමවත්ථුං අනජ්ඣාපන්නත්තා පකතත්තස්ස භික්ඛුනො. **අනන්තරස්සපි** හත්ථපාසෙ **වචනෙන** වචීභෙදකරණෙන **පටික්ඛෙපො** පටික්කොසො **රූහති** පටික්කොසනට්ඨානෙයෙව තිට්ඨති, කම්මං කොපෙතීති අධිප්පායො.

3114. **ඡහි ආකාරෙහී**ති (පාචි. අට්ඨ. 438; කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) ලජ්ජිතාය, අඤ්ඤාණතාය, කුක්කුච්චපකතතාය, සතිසම්මොසාය, අකප්පියෙකප්පියසඤ්ඤිතාය, කප්පියෙඅකප්පියසඤ්ඤිතායාති ඉමෙහි ඡහි ආකාරෙහි. පඤ්ච සමණකප්පා ච වුත්තා, පඤ්ච විසුද්ධියො ච වුත්තාති යොජනා.

‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පඤ්චහි සමණකප්පෙහි ඵලං පරිභුඤ්ජිතුං, අග්ගිපරිජිතං සත්ථපරිජිතං නඛපරිජිතං අබීජං නිබ්බට්ටබීජඤ්ඤෙව පඤ්චම’’න්ති (චූළව. 250) **බුද්දකවත්ථුකෙ** අනුඤ්ඤාතා **පඤ්ච සමණකප්පා** නාම. **පඤ්ච විසුද්ධියොති** පරිවාරෙ **එකුත්තරෙ** ‘‘පඤ්ච විසුද්ධියො’’ති ඉමස්ස නිද්දෙසෙ ‘‘නිදානං උද්දිසිත්වා අවසෙසං සුතෙන සාවෙතබ්බං, අයං පඨමා විසුද්ධී’’තිආදිනා (පරි. 325) නයෙන දස්සිතා පඤ්ච පාතිමොක්ඛුද්දෙසසඞ්ඛාතා පඤ්ච විසුද්ධියො ච ‘‘සුත්තුද්දෙසො පාරිසුද්ධිඋපොසථො අධිට්ඨානුපොසථො පවාරණා සාමග්ගිඋපොසථොයෙව පඤ්චමො’’ති (පරි. 325) එවං වුත්තා පඤ්ච විසුද්ධියො වාති ද්වෙපඤ්චවිසුද්ධියො ‘‘ද්විපඤ්චවිඤ්ඤාණානී’’තිආදීසු විය සාමඤ්ඤවචනෙන සඞ්ගහිතා.

3115-7. නිස්සෙසෙන දීයති පඤ්ඤපීයති එත්ථ සික්ඛාපදන්ති **නිදානං,** තෙසං තෙසං සික්ඛාපදානං පඤ්ඤත්තියා ඨානභූතං වෙසාලීආදි. පුං වුච්චති නිරයො, තං ගලති මද්දති නෙරයිකදුක්ඛං අනුභවතීති **පුග්ගලො,** සත්තො. අරියපුග්ගලා තංසදිසත්තා, භූතපුබ්බගතියා වා ‘‘පුග්ගලා’’ති වෙදිතබ්බා. ඉධ පනෙතෙ සික්ඛාපදවීතික්කමස්ස ආදිකම්මිකා අධිප්පෙතා. ඉදානි පුග්ගලනිද්දෙසං වක්ඛති. වසති එත්ථ භගවතො ආණාසඞ්ඛාතා සික්ඛාපදපඤ්ඤත්ති තං පටිච්ච පවත්තතීති **වත්ථු,** තස්ස තස්ස පුග්ගලස්ස සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තිහෙතුභූතො අජ්ඣාචාරො.

විධානං විභජනං **විධි,** පභෙදො. පඤ්ඤාපීයති භගවතො ආණා පකාරෙන ඤාපීයති එතායාති **පඤ්ඤත්ති,** පඤ්ඤත්තියා විධි පභෙදො ‘‘පඤ්ඤත්තිවිධි’’න්ති වත්තබ්බෙ ‘‘විධිං පඤ්ඤත්තියා’’ති ගාථාබන්ධවසෙන අසමත්ථනිද්දෙසො. සා පන පඤ්ඤත්තිවිධි පඤ්ඤත්තිඅනුපඤ්ඤත්ති අනුප්පන්නපඤ්ඤත්ති සබ්බත්ථපඤ්ඤත්ති පදෙසපඤ්ඤත්ති සාධාරණපඤ්ඤත්ති අසාධාරණපඤ්ඤත්ති එකතොපඤ්ඤත්ති උභතොපඤ්ඤත්තිවසෙන නවවිධා හොති.

‘‘විපත්ති ආපත්ති අනාපත්තී’’ති පදච්ඡෙදො, විපජ්ජන්ති එතාය සීලාදයොති **විපත්ති**. සා පන සීලආචාරදිට්ඨිආජීවානං වසෙන චතුබ්බිධා. සා පන උද්දෙසවසෙන හෙට්ඨා දස්සිතාව. ආපජ්ජන්ති එතාය අකුසලාබ්‍යාකතභූතාය භගවතො ආණාවීතික්කමන්ති **ආපත්ති**. සා පුබ්බපයොගාදිවසෙන අනෙකප්පභෙදා ආපත්ති. **අනාපත්ති** අජානනාදිවසෙන ආණාය අනතික්කමනං. සමුට්ඨාති එතෙහි ආපත්තීති **සමුට්ඨානානි,** කායාදිවසෙන ඡබ්බිධානි ආපත්තිකාරණානි. සමුට්ඨානානං නයො **සමුට්ඨානනයො,** තං.

වජ්ජඤ්ච කම්මඤ්ච කිරියා ච සඤ්ඤා ච චිත්තඤ්ච ආණත්ති ච **වජ්ජකම්මක්‍රියාසඤ්ඤාචිත්තාණත්තියො,** තාසං විධි තථා වුච්චති, තං. **වජ්ජවිධින්ති** ‘‘යස්සා සචිත්තකපක්ඛෙ චිත්තං අකුසලමෙව හොති, අයං ලොකවජ්ජා, සෙසා පණ්ණත්තිවජ්ජා’’ති (කඞ්ඛා. අට්ඨ. පඨමපාරාජිකවණ්ණනා) වුත්තං වජ්ජවිධිං. **කම්මවිධින්ති** ‘‘සබ්බා ච කායකම්මවචීකම්මතදුභයවසෙන තිවිධා හොන්තී’’ති (කඞ්ඛා. අට්ඨ. පඨමපාරාජිකවණ්ණනා) දස්සිතං කම්මවිධිං . **ක්‍රියාවිධින්ති** ‘‘අත්ථාපත්ති කිරියතො සමුට්ඨාති, අත්ථි අකිරියතො, අත්ථි කිරියාකිරියතො, අත්ථි සියා කිරියතො සියා අකිරියතො’’තිආදිනා (කඞ්ඛා. අට්ඨ. පඨමපාරාජිකවණ්ණනා) නයෙන දස්සිතං කිරියාවිධිං. **සඤ්ඤාවිධින්ති** ‘‘සඤ්ඤාවිමොක්ඛා’’තිආදිනා (කඞ්ඛා. අට්ඨ. පඨමපාරාජිකවණ්ණනා) නයෙන දස්සිතං සඤ්ඤාවිධිං.

චිත්තවිධින්ති ‘‘සබ්බාපි චිත්තවසෙන දුවිධා හොන්ති සචිත්තකා, අචිත්තකා වා’’ති (කඞ්ඛා. අට්ඨ. පඨමපාරාජිකවණ්ණනා) වුත්තං චිත්තවිධිං. **ආණත්තිවිධින්ති** ‘‘සාණත්තිකං අනාණත්තික’’න්ති වුත්තං ආණත්තිවිධිං. **අඞ්ගවිධානන්ති** සබ්බසික්ඛාපදෙසු ආපත්තීනං වුත්තං අඞ්ගවිධානඤ්ච. වෙදනාත්තිකං, කුසලත්තිකඤ්චාති යොජනා. තං පන ‘‘අකුසලචිත්තං, ද්විචිත්තං, තිචිත්තං, දුක්ඛවෙදනං, ද්විවෙදනං, තිවෙදන’’න්ති තත්ථ තත්ථ දස්සිතමෙව.

සත්තරසවිධං එතං ලක්ඛණන්ති යථාවුත්තනිදානාදිසත්තරසප්පභෙදං සබ්බසික්ඛාපදානං සාධාරණලක්ඛණං. **දස්සෙත්වාති** පකාසෙත්වා. **බුධො** විනයකුසලො. තත්ථ තත්ථ සික්ඛාපදෙසු යථාරහං යොජෙය්‍යාති සම්බන්ධො.

3118. ඉමෙසු සත්තරසසු ලක්ඛණෙසු නිදානපුග්ගලෙ තාව නිද්දිසිතුමාහ **‘‘නිදාන’’**න්තිආදි. **තත්ථාති** තෙසු සත්තරසසු සාධාරණලක්ඛණෙසු, නිද්ධාරණෙ චෙතං භුම්මං. **නිදානන්ති** නිද්ධාරිතබ්බදස්සනං. **‘‘පුර’’**න්ති ඉදං ‘‘වෙසාලී’’තිආදිපදෙහි පච්චෙකං යොජෙතබ්බං. **සක්කභග්ගාති** එතෙහි ජනපදවාචීහි සද්දෙහි ඨානනිස්සිතා නාගරාව ගහෙතබ්බා. තානි ච ‘‘සක්කෙසු විහරති කපිලවත්ථුස්මිං, භග්ගෙසු විහරති සුසුමාරගිරෙ’’ති තත්ථ තත්ථ සික්ඛාපදනිදානෙ නිදස්සිතානෙව.

3119. **‘‘දස වෙසාලියා’’**තිආදීනං අත්ථවිනිච්ඡයො **උත්තරෙ** ආවි භවිස්සති. **ගිරිබ්බජෙති** රාජගහනගරෙ. තඤ්හි සමන්තා ඨිතෙහි ඉසිගිලිආදීහි පඤ්චහි පබ්බතෙහි වජසදිසන්ති ‘‘ගිරිබ්බජ’’න්ති වුච්චති.

3121. භික්ඛුනං පාතිමොක්ඛස්මිං සුදින්නධනියාදයො තෙවීසතිවිධා ආදිකම්මිකපුග්ගලා වුත්තාති යොජනා.

3122. උභයපාතිමොක්ඛෙ ආගතා **තෙ සබ්බෙ** ආදිකම්මිකපුග්ගලා පරිපිණ්ඩිතා තිංස භවන්තීති යොජනා. **වත්ථුආදීනං** විනිච්ඡයො **උත්තරෙ** වක්ඛමානත්තා ඉධ න වුත්තො. නනු ච නිදානපුග්ගලවිනිච්ඡයම්පි තත්ථ වක්ඛතීති සො ඉධ කස්මා වුත්තොති? නායං දොසො, ඉමස්ස පකරණත්තා ඉධාපි වත්තබ්බොති. යදි එවං වත්ථුආදිවිනිච්ඡයොපි

ඉධ වත්තබ්බො සියා, සො කස්මා න වුත්තොති? එකයොගනිද්දිට්ඨස්ස ඉමස්ස වචනෙන සොපි වුත්තොයෙව හොතීති එකදෙසදස්සනවසෙන සංඛිත්තොති දට්ඨබ්බො.

3123. යො එනං තරුං ජානාති, සො පඤ්ඤත්තිං අසෙසතො ජානාතීති සම්බන්ධො. එත්ථ **“එනං තරු”**න්ති ඉමිනා නිදානාදිසත්තරසප්පකාරං සබ්බසික්ඛාපදසාධාරණලක්ඛණසමුදායං රූපකෙන දස්සෙති. කිං විසිට්ඨං තරුන්ති ආහ **“තිමූල”**න්තිආදි.

තත්ථ **තිමූලන්ති** නිදානපුග්ගලවත්ථුසඞ්ඛාතානි තීණි මූලානි එතස්සාති තිමූලං. **නවපත්තන්ති** නවවිධපඤ්ඤත්තිසඞ්ඛාතානි පත්තානි එතස්සාති නවපත්තං. **ද්වයඞ්කුරන්ති** ලොකවජ්ජපණ්ණත්තිවජ්ජසඞ්ඛාතා ද්වෙ අඞ්කුරා එතස්සාති ද්වයඞ්කුරං. ‘‘ද්විඅඞ්කුර’’න්ති වත්තබ්බෙ ඉ-කාරස්ස අයාදෙසං කත්වා ‘‘ද්වයඞ්කුර’’න්ති වුත්තං. **සත්තඵලන්ති** ආණත්තිආපත්තිඅනාපත්තිවිපත්තිසඤ්ඤාවෙදනාකුසලත්තිකසඞ්ඛාතානි සත්ත ඵලානි එතස්සාති සත්තඵලං. **ඡපුප්ඵන්ති** ඡසමුට්ඨානසඞ්ඛාතානි පුප්ඵානි එතස්සාති ඡපුප්ඵං. **ද්විප්පභවන්ති** චිත්තකම්මසඞ්ඛාතා ද්වෙ පභවා එතස්සාති ද්විප්පභවං. **ද්විසාඛන්ති** කිරියඅඞ්ගසඞ්ඛාතා ද්වෙ සාඛා එතස්සාති ද්විසාඛං. **එනං තරුං යො ජානාතීති** යො වුත්තො භික්ඛු වුත්තසරූපසාධාරණසත්තරසලක්ඛණරාසිවිනිච්ඡයසඞ්ඛාතතරුං ජානාති. **සොති** සො භික්ඛු. **පඤ්ඤත්තින්ති** විනයපිටකං. **අසෙසතොති** සබ්බසො.

3124. **ඉති** එවං මධුරපදත්ථං අනාකුලං **පරමං** උත්තමං ඉමං විනිච්ඡයං යො **පඨති** වාචුග්ගතං කරොන්තො පරියාපුණාති, ගරුසන්තිකෙ සාධුකං **සුණාති, පරිපුච්ඡතෙ ච** අත්ථං පරිපුච්ඡති ච, **සො** භික්ඛු විනය **විනිච්ඡයෙ උපාලිසමො හවති** විනයධරානං එතදග්ගට්ඨානෙ නික්ඛිත්තෙන උපාලිමහාථෙරෙන සදිසො භවතීති යොජනා.

ඉති විනයත්ථසාරසන්දීපනියා විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනාය

පකිණ්ණකවිනිච්ඡයකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

කම්මට්ඨානවිභාවනාවිධානකථාවණ්ණනා

3125. ‘‘ආදිම්හි සීලං දස්සෙය්‍ය.

මජ්ඣෙ මග්ගං විභාවයෙ;
පරියොසානෙ ච නිබ්බානං;
එසා කථිකසණ්ඨිතී’’ති. (දී. නි. අට්ඨ. 1.190; ම. නි. අට්ඨ. 1.291; අ. නි. අට්ඨ. 2.3.64) –

වුත්තං ධම්මකථිකලක්ඛණං සමනුස්සරන්තොයමාචරියො පාතිමොක්ඛසංවරසීලපරිදීපකං විනිච්ඡයං නාතිසඞ්ඛෙපවිත්ථාරමුඛෙන දස්සෙත්වා තංමූලකානං ඉතරෙසඤ්ච තිණ්ණං සීලානං තංදස්සනෙනෙව දස්සිතභාවඤ්ච සීලවිසුද්ධිමූලිකා චිත්තවිසුද්ධිආදියො පඤ්චවිසුද්ධියො ච තංමූලිකඤ්ච අරියමග්ගසඞ්ඛාතං ඤාණදස්සනවිසුද්ධිං තදධිගමනීයං නිබ්බානඤ්ච දස්සෙත්වා යථාරද්ධං විනයකථං පරියොසාපෙතුකාමො ආහ **‘‘පාමොක්ඛෙ’’**තිආදි. තත්ථ **පාමොක්ඛෙති** සමාධිආදීනං අනවජ්ජධම්මානං පතිට්ඨාභාවෙන උත්තමෙ. **මොක්ඛප්පවෙසනෙති** අමතමහානිබ්බානනගරස්ස පවෙසනනිමිත්තෙ. **මුඛෙ** අසහායද්වාරභූතෙ. යථාහ –

‘‘සග්ගාරොහණසොපානං, අඤ්ඤං සීලසමං කුතො;
ද්වාරං වා පන නිබ්බාන-නගරස්ස පවෙසනෙ’’ති. (විසුද්ධි. 1.9; බු. වං. අට්ඨ. 3.දීපඞ්කරබුද්ධවංසවණ්ණනා);

සබ්බදුක්ඛක්ඛයෙති ජාතිදුක්ඛාදිසබ්බදුක්ඛානං ඛයස්ස අරියමග්ගස්ස අධිගමූපායත්තා ඵලූපචාරෙන සබ්බදුක්ඛක්ඛයසඞ්ඛාතෙ. **‘‘පාමොක්ඛෙ’’**ති ච **‘‘මොක්ඛප්පවෙසනෙ මුඛෙ’’**ති ච **‘‘සබ්බදුක්ඛක්ඛයෙ’’**ති ච ‘‘පාතිමොක්ඛස්මි’’න්ති එතස්ස විසෙසනං. **වුත්තෙති** පාරාජිකතො පට්ඨාය නානප්පකාරතො නිද්දිට්ඨෙ සති. ඉතරත්තයං වුත්තමෙවාති සම්බන්ධො. ඉන්ද්‍රියසංවරසීලආජීවපාරිසුද්ධිසීලපච්චයසන්නිස්සිතසීලසඞ්ඛාතං ඉතරං සීලත්තයං වුත්තමෙව හොති ‘‘රාජා ආගතො’’ති වුත්තෙ පරිසාය ආගමනං විය, තස්මා තං න වක්ඛාමාති අධිප්පායො.

3126. **ඉදං චතුබ්බිධං සීලන්ති** පාතිමොක්ඛසංවරසීලාදිං චතුපාරිසුද්ධිසීලං. **ඤත්වාති** ලක්ඛණාදිතො, වොදානතො, හානභාගියට්ඨිතිභාගියවිසෙසභාගියනිබ්බෙධභාගියාදිප්පකාරතො ච ජානිත්වා. **තත්ථාති** චතුබ්බිධසීලෙ. **පතිට්ඨිතොති** අච්ඡිද්දාදිඅඞ්ගසමන්නාගතභාවමාපාදනෙන පතිට්ඨිතො. **සමාධින්ති** උපචාරප්පනාභෙදලොකියසමාධිං. **භාවෙත්වාති** සමචත්තාලීසාය කම්මට්ඨානෙසු පුනප්පුනං අනුයොගවසෙන වඩ්ඪෙත්වා. **පඤ්ඤායාති** තිලක්ඛණාකාරාදිපරිච්ඡෙදිකාය ලොකුත්තරාය පඤ්ඤාය හෙතුභූතාය, කරණභූතාය ච. **පරිමුච්චතීති** සබ්බකිලෙසබන්ධනං ඡෙත්වා සංසාරචාරකා සමන්තතො මුච්චති, අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායතීති අධිප්පායො.

3127. එවං සමාසතො වුත්තමෙවත්ථං නිද්දිසන්තො ආහ **‘‘දසානුස්සතියො’’**තිආදි. දස අනුස්සතියො ච දස කසිණා ච දස අසුභා ච චතස්සො අප්පමඤ්ඤායො ච තථා චත්තාරො ආරුප්පා ච වුත්තා. අපරං කම්මට්ඨානද්වයඤ්ච වුත්තන්ති සම්බන්ධො.

තත්ථ **දසානුස්සතියො** නාම ‘‘බුද්ධානුස්සති, ධම්මානුස්සති, සඞ්ඝානුස්සති, සීලානුස්සති, චාගානුස්සති, දෙවතානුස්සති, කායගතාසති, මරණානුස්සති, ආනාපානසති, උපසමානුස්සතී’’ති (විසුද්ධි. 1.47) එවං වුත්තා දස අනුස්සතියො.

දස කසිණා නාම ‘‘පථවීකසිණං, ආපොකසිණං, තෙජොකසිණං, වායොකසිණං, නීලකසිණං, පීතකසිණං, ලොහිතකසිණං, ඔදාතකසිණං, ආලොකකසිණං, පරිච්ඡින්නාකාසකසිණ’’න්ති (විසුද්ධි. 1.47) වුත්තා ඉමෙ දස කසිණා.

දස අසුභා නාම ‘‘උද්ධුමාතකං, විනීලකං, විපුබ්බකං, විච්ඡිද්දකං, වික්ඛායිතකං, වික්ඛිත්තකං, හතවික්ඛිත්තකං, ලොහිතකං, පුළුවකං, අට්ඨික’’න්ති (විසුද්ධි. 1.47) වුත්තා ඉමෙ දස අසුභා.

චතස්සො අප්පමඤ්ඤායො නාම ‘‘මෙත්තා, කරුණා, මුදිතා, උපෙක්ඛා’’ති (විසුද්ධි. 1.47) වුත්තා ඉමෙ අප්පමඤ්ඤායො.

චත්තාරො ආරුප්පා නාම ‘‘ආකාසානඤ්චායතනං, විඤ්ඤාණඤ්චායතනං, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන’’න්ති (විසුද්ධි. 1.47) වුත්තා ඉමෙ ආරුප්පා. **අපරං කම්මට්ඨානද්වයං** නාම ‘‘ආහාරෙපටික්කූලසඤ්ඤා, චතුධාතුවවත්ථාන’’න්ති වුත්තං ඨානද්වයං.

3128. ඉච්චෙවං චත්තාලීසවිධං මනොභූනො කම්මට්ඨානං සබ්බම්පි කම්මට්ඨානං සමුද්දිට්ඨං සියාති යොජනා. කම්මස්ස යොගසඞ්ඛාතස්ස ඨානං ආරම්මණභාවෙන පවත්තිට්ඨානන්ති **කම්මට්ඨානං**. තිට්ඨති එත්ථ ඵලං තදායත්තවුත්තිතායාති **ඨානං,** කාරණං, කම්මස්ස විපස්සනාය ඨානං කාරණං **කම්මට්ඨානං,** කස්සාති ආහ **“මනොභූනො”**ති. මනො අභිභවතීති මනොභූ, තස්ස **මනොභූනො,** කුසලචිත්තප්පවත්තිනිවාරණෙන තථාලද්ධනාමස්ස කාමදෙවස්සාති අත්ථො. ඉමිනා කම්මට්ඨානගණනාපරිච්ඡෙදො දස්සිතො.

3129-30. ඉමෙසං කම්මට්ඨානානං භාවනාමයං භින්දිත්වා දස්සෙතුං මාතිකං තාව දස්සෙන්තො ආහ **“උපචාරප්පනාතො”**තිආදි. තත්ථ **උපචාරප්පනාතොති** ‘‘එත්තකානි කම්මට්ඨානානි උපචාරාවහානි , එත්තකානි අප්පනාවහානී’’ති එවං උපචාරප්පනාවසෙන ච. **ඣානභෙදාති** ‘‘එත්තකානි පඨමජ්ඣානිකානි, එත්තකානි තිකචතුක්කජ්ඣානිකානි, එත්තකානි පඤ්චකජ්ඣානිකානී’’තිආදිනා ඣානභෙදා ච. **අතික්කමාති** අඞ්ගානං, ආරම්මණානඤ්ච අතික්කමතො. **වඩ්ඪනාවඩ්ඪනා චාපීති** අඞ්ගුලද්වඞ්ගුලාදිවසෙන වඩ්ඪෙතබ්බා, අවඩ්ඪෙතබ්බා ච. **ආරම්මණභූමිතොති** නිමිත්තාරම්මණාදිආරම්මණතො චෙව ලබ්භමානාලබ්භමානභූමිතො ච.

ගහණාති දිට්ඨාදිවසෙන ගහෙතබ්බතො. **පච්චයාති** තංතංඨානානං පච්චයභාවතො ච. **භියොති** පුන-සද්දත්ථනීහාරත්ථො. **චරියානුකූලතොති** රාගචරියාදීනං අනුකූලභාවතොති **අයං විසෙසො** අයං භෙදො. **එතෙසු** චත්තාලීසාය කම්මට්ඨානෙසු.

3131. එවං මාතිකං නිද්දිසිත්වා යථාක්කමං නිද්දිසන්තො පඨමං තාව උපචාරාවහාදයො දස්සෙතුමාහ **“අට්ඨානුස්සතියො”**තිආදි . **තත්ථාති** තිස්සං මාතිකායං, තෙසු වා චත්තාලීසාය කම්මට්ඨානෙසු. **අට්ඨානුස්සතියොති** කායගතාසතිආනාපානසතිද්වයවජ්ජිතා බුද්ධානුස්සතිආදිකා අට්ඨ අනුස්සතියො ච. **සඤ්ඤා** ආහාරෙපටික්කූලසඤ්ඤා ච. **චවත්ථානඤ්ච** චතුධාතුවවත්ථානඤ්චාති **ඉමෙ** දස. **උපචාරාවහාති** බුද්ධගුණාදීනං පරමත්ථභාවතො, අනෙකවිධත්තා, එකස්සාපි ගම්භීරභාවතො ච එතෙසු දසසු කම්මට්ඨානෙසු අප්පනාවසෙන සමාධිස්ස පතිට්ඨාතුමසක්කුණෙය්‍යත්තා අප්පනාභාවනාප්පත්තො සමාධි උපචාරභාවෙයෙව පතිට්ඨාති, තස්මා එතෙ උපචාරාවහා.

නනු චෙත්ථ දුතියචතුත්ථාරුප්පසමාධි, ලොකුත්තරො ච සමාධි පරමත්ථධම්මෙ අප්පනං පාපුණාති, තස්මා ‘‘පරමත්ථභාවතො’’ති හෙතු අප්පනමපාපුණනෙ කාරණභාවෙන න වුච්චතීති? න, තස්ස භාවනාවිසෙසෙන පරමත්ථධම්මෙ පවත්තිසම්භවතො, ඉමස්ස ච රූපාවචරචතුත්ථභාවනාවිසෙසසම්භවතො ච. තථා හි දුතියචතුත්ථාරුප්පසමාධි අප්පනාපත්තස්ස අරූපාවචරසමාධිස්ස චතුත්ථජ්ඣානස්ස ආරම්මණසමතික්කමමත්තභාවනාවසෙන සභාවාරම්මණෙපි අප්පනං පාපුණාති. විසුද්ධිභාවනානුක්කමබලෙන ලොකුත්තරො සමාධි අප්පනං පාපුණාතීති.

3132. **තත්ථාති** තෙසු ඣානාවහෙසු තිංසකම්මට්ඨානෙසු. **අසුභාති** උද්ධුමාතකාදයො දස අසුභා. **කායගතාසතීති** කායගතාසති චාති **ඉමෙ** එකාදස. **පඨමජ්ඣානිකාති** ඉමෙසං පටික්කූලාරම්මණත්තා, පටික්කූලාරම්මණෙ ච චිත්තස්ස චණ්ඩසොතාය නදියා අරිත්තබලෙන නාවාට්ඨානං විය විතක්කබලෙනෙව පවත්තිසම්භවතො අවිතක්කානං දුතියජ්ඣානාදීනං අසම්භවොති සවිතක්කස්ස පඨමජ්ඣානස්සෙව සම්භවතො පඨමජ්ඣානිකා. ආනාපානඤ්ච කසිණා චාති **ඉමෙ** එකාදස **චතුක්කජ්ඣානිකා** රූපාවචරචතුක්කජ්ඣානිකා ච චතුක්කනයෙන, පඤ්චකජ්ඣානිකා ච.

3133. **තිස්සොච අප්පමඤ්ඤාති** මෙත්තා, කරුණා, මුදිතාති අප්පමඤ්ඤා තිස්සොච. සාමඤ්ඤනිද්දෙසෙ එතාසමෙව ගහණං කථං විඤ්ඤායතීති? **“අථ පච්ඡිමා”**තිආදිනා චතුත්ථාය අප්පමඤ්ඤාය චතුත්ථජ්ඣානිකභාවස්ස වක්ඛමානත්තා පාරිසෙසතො තං විඤ්ඤායති. **තිකජ්ඣානානීති** තිකජ්ඣානිකා. ‘‘තිකජ්ඣානා’’ති වත්තබ්බෙ ලිඞ්ගවිපල්ලාසෙන එවං වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. මෙත්තාදීනං දොමනස්සසහගතබ්‍යාපාදවිහිංසානභිරතීනං පහායකත්තා දොමනස්සපටිපක්ඛෙන සොමනස්සෙනෙව සහගතතා වුත්තාති චතුක්කනයෙන තිකජ්ඣානිකතා වුත්තා, පඤ්චකනයෙන චතුක්කජ්ඣානිකතා ච.

“අථා”ති ඉදං ‘‘පච්ඡිමා’’ති පදස්ස ‘‘තිස්සො’’ති ඉමිනා පුරිමපදෙන සම්බන්ධනිවත්තනත්ථං. පච්ඡිමා අප්පමඤ්ඤා, චත්තාරො ආරුප්පා ච චතුත්ථජ්ඣානිකා මතා චතුක්කනයෙන, පඤ්චමජ්ඣානිකා ච. ‘‘සබ්බෙ සත්තා සුඛිතා හොන්තු, දුක්ඛා මුච්චන්තු, ලද්ධසුඛසම්පත්තිතො මා විගච්ඡන්තූ’’ති මෙත්තාදිතිවිධවසප්පවත්තං බ්‍යාපාරත්තයං පහාය කම්මස්සකතාදස්සනෙන සත්තෙසු මජ්ඣත්තාකාරප්පත්තභාවනානිබ්බත්තාය තත්‍රමජ්ඣත්තොපෙක්ඛාය බලවතරත්තා අප්පනාප්පත්තස්ස උපෙක්ඛාබ්‍රහ්මවිහාරස්ස සුඛසහගතතාසම්භවතො උපෙක්ඛාසහගතතා වුත්තා.

3134. අඞ්ගාරම්මණතො අතික්කමො ද්විධා වුත්තොති යොජනා. **චතුක්කතිකජ්ඣානෙසූති** දසකසිණා, ආනාපානසතීති එකාදසසු චතුක්කජ්ඣානිකෙසු චෙව මෙත්තාදිපුරිමබ්‍රහ්මවිහාරත්තයසඞ්ඛාතෙසු තිකජ්ඣානිකෙසු ච කම්මට්ඨානෙසු. **අඞ්ගාතික්කමතාති** එකස්මිංයෙව ආරම්මණෙ විතක්කාදිඣානඞ්ග සමතික්කමෙන පඨමජ්ඣානාදීනං

ආරම්මණෙයෙව දුතියජ්ඣානාදීනං උප්පත්තිතො අඞ්ගාතික්කමො අධිප්පෙතොති අත්ථො. අඞ්ගාතික්කමොයෙව **අඞ්ගාතික්කමතා.**

3135. අඞ්ගාතික්කමතොති තතියජ්ඣානසම්පයුත්තසොමනස්සාතික්කමනතො. **ආරම්මණමතික්කම්මාති** පටිභාගනිමිත්තකසිණුග්ඝාටිමාකාසතබ්බිසයපඨමාරුප්පවිඤ්ඤාණතදභාවසඞ්ඛාතානි චත්තාරි ආරම්මණානි යථාක්කමං අතික්කමිත්වා. කසිණුග්ඝාටිමාකාසතබ්බිසයපඨමාරුප්පවිඤ්ඤාණතදභාවතබ්බිසයතතියාරුප්පවිඤ්ඤාණසඞ්ඛාතෙසු චතූසු ආරම්මණෙසු **ආරුප්පා** ආකාසානඤ්චායතනාදීනි චත්තාරි අරූපාවචරජ්ඣානානි **ජායරෙ** උප්පජ්ජන්ති.

3136. එත්ථාති එතෙසු ආරම්මණෙසු. **වඩ්ඪෙතබ්බානීති** ''යත්තකං ඔකාසං කසිණෙන ඵරති, තදබ්භන්තරෙ දිබ්බාය සොතධාතුයා සද්දං සොතුං, දිබ්බෙන චක්ඛුනා රූපං පස්සිතුං, පරසත්තානඤ්ච චෙතසා චිත්තං අඤ්ඤාතුං සමත්ථො හොතී''ති වුත්තප්පයොජනං සන්ධාය අඞ්ගගණනාදිවසෙන පරිච්ඡින්දිත්වා යත්තකං ඉච්ඡති, තත්තකං වඩ්ඪෙතබ්බානි. **සෙසං** අසුභාදි **සබ්බං තං** කම්මට්ඨානං පයොජනාභාවා **න වඩ්ඪෙතබ්බමෙවාති** යොජනා.

3137. තත්ථ තෙසු කම්මට්ඨානෙසු දස කසිණා ච දස අසුභා ච කායගතාසති, ආනාපානසතීති **ඉමෙ බාවීසති** කම්මට්ඨානානි පටිභාගාරම්මණානීති යොජනා. එත්ථ **''කසිණා''**තිආදිනා තදාරම්මණානි ඣානානි ගහිතානි.

3138. ධාතුවවත්ථනන්ති චතුධාතුවවත්ථානං, ගාථාබන්ධවසෙන රස්සත්තං. **විඤ්ඤාණඤ්චාති** විඤ්ඤාණඤ්චායතනං. **නෙවසඤ්ඤාති** නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං. **දස ද්වෙති** ද්වාදස. **භාවගොචරාති** සභාවධම්මගොචරා, පරමත්ථධම්මාලම්බණාති වුත්තං හොති.

3139. ද්වෙ ච ආරුප්පමානසාති ආකාසානඤ්චායතනආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඞ්ඛාතා අරූපාවචරචිත්තුප්පාදා ද්වෙ ච. ඡ ඉමෙ ධම්මා නවත්තබ්බගොචරා නිද්දිට්ඨාති යොජනා චතුන්නං අප්පමඤ්ඤානං සත්තපඤ්ඤත්තියා, පඨමාරුප්පස්ස කසිණුග්ඝාටිමාකාසපඤ්ඤත්තියා, තතියාරුප්පස්ස පඨමාරුප්පවිඤ්ඤාණාභාවපඤ්ඤත්තියා ච ආරම්මණත්තා.

3140. පටික්කූලසඤ්ඤාති ආහාරෙපටික්කූලසඤ්ඤා. කායගතාසතීති ද්වාදසෙව භූමිතො **දෙවෙසු** කාමාවචරදෙවෙසු කුණපානං, පටික්කූලාරහස්ස ච අසම්භවා **න පවත්තන්තීති** යොජනා.

3141. තානි ද්වාදස ච. **භියොයාති** අධිකත්ථෙ නිපාතො, තතො අධිකං ආනාපානසති චාති තෙරස රූපාරූපලොකෙ අස්සාසපස්සාසානඤ්ච අභාවා සබ්බසො **න ජායරෙති** යොජනා.

3142. අරූපාවචරෙ අරූපභවෙ චතුරො ආරුප්පෙ ඨපෙත්වා **අඤ්ඤෙ** ඡත්තිංස ධම්මා රූපසමතික්කමාභාවා **න ජායන්තීති** යොජනා. **සබ්බෙ** සමචත්තාළීස ධම්මා **මානුසෙ** මනුස්සලොකෙ සබ්බෙසමෙව ලබ්භමානත්තා **ජායන්ති.**

3143. චතුත්ථකසිණං හිත්වාති වායොකසිණං දිට්ඨඵුට්ඨෙන ගහෙතබ්බත්තා තං වජ්ජෙත්වා නව **කසිණා ච** දස අසුභා චාති **තෙ** එකූනවීසති ධම්මා **දිට්ඨෙනෙව** චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙන **පුබ්බභාගෙ** පරිකම්මකාලෙ ගහෙතබ්බා භවන්තීති යොජනා. පුබ්බභාගෙ චක්ඛුනා ඔලොකෙත්වා පරිකම්මං කතං, තෙන උග්ගහිතනිමිත්තං තෙසං ගහෙතබ්බන්ති වුත්තං හොති.

3144. ඵුට්ඨෙනාති නාසිකග්ගෙ, උත්තරොට්ඨෙ වා ඵුට්ඨවසෙන. කායගතාසතියං තචපඤ්චකං දිට්ඨෙන ගහෙතබ්බං. **මාලුතොති** වායොකසිණං දිට්ඨඵුට්ඨෙන ගහෙතබ්බං උච්ඡුසස්සාදීනං පත්තෙසු චලමානවණ්ණග්ගහණමුඛෙන, කායප්පසාදඝට්ටනෙන ච ගහෙතබ්බත්තා. **එත්ථ** එතෙසු කම්මට්ඨානෙසු. **සෙසකන්ති** වුත්තාවසෙසං. බුද්ධානුස්සතිආදිකා අට්ඨානුස්සතියො, චත්තාරො බ්‍රහ්මවිහාරා, චත්තාරො ආරුප්පා, ආහාරෙපටික්කූලසඤ්ඤා, චතුධාතුවවත්ථානං, කායගතාසතියං වක්කපඤ්චකාදීනි චාති සබ්බමෙතං පරතො සුත්වා ගහෙතබ්බත්තා සුතෙනෙව ගහෙතබ්බන්ති වුත්තං.

3145. එත්ථ එතෙසු කම්මට්ඨානෙසු ආකාසකසිණං ඨපෙත්වා නව කසිණා පඨමාරුප්පචිත්තස්ස ආරම්මණභූතකසිණුග්ඝාටිමාකාසස්ස හෙතුභාවතො **පච්චයා ජායරෙ** පච්චයා භවන්තීති යොජනා.

3146. දසපි කසිණා **අභිඤ්ඤානං** දිබ්බචක්ඛුඤාණාදීනං පච්චයා භවන්තීති යොජනා. **චතුත්ථස්සාති** චතුත්ථස්ස බ්‍රහ්මවිහාරස්ස.

3147. හෙට්ඨිමහෙට්ඨිමාරුප්පන්ති ආකාසානඤ්චායතනාදිකං. **පරස්ස ච පරස්ස චාති** විඤ්ඤාණඤ්චායතනාදිඋත්තරජ්ඣානස්ස පච්චයොති පකාසිතන්ති යොජනා. **නෙවසඤ්ඤාති**

නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං. **නිරොධස්සාති** සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධස්ස, තාය නිරොධසමාපත්තියා.

3148. **සබ්බෙති** සමචත්තාලීසකම්මට්ඨානධම්මා. **සුඛවිහාරස්සාති** දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරස්ස. **භවනිස්සරණස්ස චාති** විභවූපනිස්සයතාය විපස්සනාපාදකත්තෙන ආසවක්ඛයඤාණෙන අධිගන්තබ්බස්ස නිබ්බානස්ස ච. **භවසුඛානඤ්චාති** පරිකම්මොපචාරභාවනාවසප්පවත්තානි කාමාවචරකුසලචිත්තානි කාමසුගතිභවසුඛානං, රූපාවචරප්පනාවසපවත්තානි රූපාවචරචිත්තානි රූපාවචරභවසුඛානං, ඉතරානි අරූපාවචරභූතානි අරූපාවචරභවසුඛානඤ්ච පච්චයාති දීපිතා.

3149. දස අසුභා, කායගතාසතීති **ඉමෙ** එකාදස රාගචරිතස්ස විසෙසතො අනුකූලා විඤ්ඤෙය්‍යාති යොජනා. **‘‘විසෙසතො’’**ති ඉමිනා රාගස්ස උජුවිපච්චනීකභාවෙන ච අතිසප්පායතො ච වුත්තො, ඉතරෙ ච අපටික්ඛිත්තාති දීපෙති. වුත්තඤ්හෙතං **විසුද්ධිමග්ගෙ** ‘‘සබ්බඤ්චෙතං උජුවිපච්චනීකවසෙන ච අතිසප්පායවසෙන ච වුත්තං, රාගාදීනං පන අවික්ඛම්භිකා, සද්ධාදීනං වා අනුපකාරා කුසලභාවනා නාම නත්ථී’’ති (විසුද්ධි. 1.47).

3150. **සවණ්ණකසිණාති** චතූහි වණ්ණකෙහි කසිණෙහි සහිතා. චතස්සො අප්පමඤ්ඤායොති **ඉමෙ** අට්ඨ දොසචරිතස්ස අනුකූලාති පකාසිතාති යොජනා.

3151. **මොහප්පකතිනොති** මොහචරිතස්ස. ‘‘ආනාපානසති එකාවා’’ති පදච්ඡෙදො.

3152. **මරණූපසමෙති** මරණඤ්ච උපසමො ච මරණූපසමං, තස්මිං මරණූපසමෙ. **සතීති** මරණානුස්සති, උපසමානුස්සති චාති **එතෙ** චත්තාරො ධම්මා. **පඤ්ඤාපකතිනොති** බුද්ධිචරිතස්ස.

3153. **ආදිඅනුස්සතිච්ඡක්කන්ති** බුද්ධධම්මසඞ්ඝසීලචාගදෙවතානුස්සතිසඞ්ඛාතං ඡක්කං. **සද්ධාචරිතවණ්ණිතන්ති** සද්ධාචරිතස්ස අනුකූලන්ති කථිතං. **ආරුප්පාති** චත්තාරො ආරුප්පා. **සෙසා කසිණාති** භූතකසිණආලොකාකාසකසිණානං වසෙන ඡ කසිණාති **සෙසා දස** ධම්මා. **සබ්බානුරූපකාති** සබ්බෙසං ඡන්නං චරියානං අනුකූලාති අත්ථො.

3154-8. එවං යථානික්ඛිත්තමාතිකානුක්කමෙන කම්මට්ඨානප්පභෙදං විභාවෙත්වා ඉදානි භාවනානයං දස්සෙතුමාහ **‘‘එව’’**න්තිආදි. **එවං පභෙදතො ඤත්වා කම්මට්ඨානානීති** යථාවුත්තභෙදනයමුඛෙන භාවනාමයාරම්භදස්සනං. **පණ්ඩිතොති** තිහෙතුකපටිසන්ධිපඤ්ඤාය පඤ්ඤවා භබ්බපුග්ගලො. **තෙසූති** නිද්ධාරණෙ භුම්මං. **මෙධාවීති** පාරිහාරියපඤ්ඤාය සමන්නාගතො. **දළ්හං ගහෙත්වානාති**ආදිමජ්ඣපරියොසානෙ සුට්ඨු සල්ලක්ඛන්තෙන දළ්හං අට්ඨිං කත්වා සක්කච්චං උග්ගහෙත්වා. **කල්‍යාණමිත්තකොති** –

‘‘පියො ගරු භාවනීයො;
වත්තා ච වචනක්ඛමො;
ගම්භීරඤ්ච කථං කත්තා;
නො චට්ඨානෙ නියොජකො’’ති. (විසුද්ධි. 1.37; නෙත්ති. 113) –

වුත්තලක්ඛණකො සීලසුතපඤ්ඤාදිගුණසමන්නාගතකල්‍යාණමිත්තකො.

පඨමමෙව පලිබොධානං උච්ඡෙදං කත්වාති යොජනා. **පඨමන්ති** භාවනාරම්භතො පඨමමෙව. **පලිබොධානං උච්ඡෙදං කත්වාති** –

‘‘ආවාසො ච කුලං ලාභො;
ගණො කම්මඤ්ච පඤ්චමං;
අද්ධානං ඤාති ආබාධො;
ගන්ථො ඉද්ධීති තෙ දසා’’ති. (විසුද්ධි. 1.41) –

වුත්තානං දසමහාපලිබොධානං, දීඝකෙසනඛලොමච්ඡෙදනචීවරරජනපත්තපචනාදීනං ඛුද්දකපළිබොධානඤ්චාති උභයෙසං පලිබොධානං උච්ඡෙදං කත්වා නිට්ඨාපනෙන වා ආලයපරිච්චාගෙන වා උච්ඡෙදං කත්වා. **ඉද්ධි** පනෙත්ථ විපස්සනාය පලිබොධො හොති, න සමාධිභාවනාය. වුත්තඤ්හෙතං **විසුද්ධිමග්ගෙ** ‘‘ඉද්ධීති පොථුජ්ජනිකා ඉද්ධි. සා හි උත්තානසෙය්‍යකදාරකො විය, තරුණසස්සං විය ච දුප්පරිහාරා හොති, අප්පමත්තකෙනෙව භිජ්ජති. සා පන විපස්සනාය පලිබොධො හොති, න සමාධිස්ස සමාධිං පත්වා පත්තබ්බත්තා’’ති (විසුද්ධි. 1.41).

දොසවජ්ජිතෙ , අනුරූපෙ ච විහාරෙ වසන්තෙනාති යොජනා. **දොසවජ්ජිතෙති** –

‘‘මහාවාසං නවාවාසං, ජරාවාසඤ්ච පන්ථනිං;
සොණ්ඩිං පණ්ණඤ්ච පුප්ඵඤ්ච, ඵලං පත්ථිතමෙව ච.

‘‘නගරං දාරුනා ඛෙත්තං, විසභාගෙන පට්ටනං;
පච්චන්තසීමාසප්පායං, යත්ථ මිත්තො න ලබ්භති.

‘‘අට්ඨාරසෙතානි ඨානානි, ඉති විඤ්ඤාය පණ්ඩිතො;
ආරකා පරිවජ්ජෙය්‍ය, මග්ගං පටිභයං යථා’’ති. (විසුද්ධි. 1.52) –

අට්ඨකථාසු වුත්තෙහි ඉමෙහි අට්ඨාරසහි දොසෙහි ගජ්ජිතෙ.

අනුරූපෙ වසන්තෙනාති –

‘‘ඉධ , භික්ඛවෙ, සෙනාසනං නාතිදූරං හොති නච්චාසන්නං ගමනාගමනසම්පන්නං, දිවා අප්පාකිණ්ණං, රත්තිං අප්පසද්දං අප්පනිග්ඝොසං, අප්පඩංසමකසවාතාතපසරීසපසම්ඵස්සං, තස්මිං ඛො පන සෙනාසනෙ විහරන්තස්ස අප්පකසිරෙනෙව උප්පජ්ජන්ති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරා, තස්මිං ඛො පන සෙනාසනෙ යෙ තෙ භික්ඛූ විහරන්ති බහුස්සුතා ආගතාගමා ධම්මධරා විනයධරා මාතිකාධරා, තෙ කාලෙන කාලං උපසඞ්කමිත්වා පරිපුච්ඡති පරිපඤ්හති ‘ඉදං, භන්තෙ, කථං, ඉමස්ස කො අත්ථො’ති, තස්ස තෙ ආයස්මන්තො අවිවටඤ්චෙව විවරන්ති, අනුත්තානීකතඤ්ච උත්තානිං කරොන්ති, අනෙකවිහිතෙසු ච කඞ්ඛට්ඨානීයෙසු ධම්මෙසු කඞ්ඛං පටිවිනොදෙන්ති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, සෙනාසනං පඤ්චඞ්ගසමන්නාගතං හොතී’’ති (අ. නි. 10.11) –

එවං භගවතා වණ්ණිතෙහි පඤ්චහි ගුණෙහි සමන්නාගතත්තා අනුරූපෙ භාවනාකම්මානුගුණෙ විහාරෙ විහරන්තෙනාති අත්ථො. **පඨමාදීනීති** පඨමදුතියාදීනි රූපාවචරජ්ඣානානි. **සබ්බසො භාවෙත්වාති විසුද්ධිමග්ගෙ** ‘‘සබ්බං භාවනාවිධානං අපරිහාපෙන්තෙන භාවෙතබ්බො’’ති (විසුද්ධි. 1.41) නික්ඛිත්තස්ස මාතිකාපදස්ස විත්ථාරක්කමෙන භාවෙත්වා, චිත්තවිසුද්ධිං සම්පාදෙත්වාති වුත්තං හොති.

සප්පඤ්ඤොති කම්මජතිහෙතුකපටිසන්ධිපඤ්ඤාය චෙව කම්මට්ඨානමනසිකාරසප්පායානි පරිග්ගහෙත්වා අසප්පායං පරිවජ්ජෙත්වා සප්පායසෙවනොපකාරාය පාරිහාරියපඤ්ඤාය ච සමන්නාගතො යොගාවචරො. **තතොති** නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනවජ්ජිතරූපාරූපජ්ඣානං විපස්සනාපාදකභාවෙන සමාපජ්ජිත්වා අට්ඨන්නං විපස්සනාපාදකජ්ඣානානමඤ්ඤතරතො ඣානා වුට්ඨාය. තෙනාහ **විසුද්ධිමග්ගෙ** ‘‘ඨපෙත්වා නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං අවසෙසරූපාරූපාවචරජ්ඣානානං අඤ්ඤතරතො වුට්ඨායා’’ති (විසුද්ධි. 2.663).

නාමරූපවවත්ථානං කත්වාති විසුද්ධිමග්ගෙ **දිට්ඨිවිසුද්ධිනිද්දෙසෙ** වුත්තනයෙන පඤ්චක්ඛන්ධාදිමුඛෙසු යථිච්ඡිතෙන මුඛෙන පවිසිත්වා නාමරූපං වවත්ථපෙත්වා ‘‘ඉදං නාමං, ඉදං රූපං, ඉමම්හා නාමරූපතො බ්‍යතිරිත්තං අත්තාදි කිඤ්චි වත්තබ්බං නත්ථී’’ති නිට්ඨං ගන්ත්වා, ඉමිනා දිට්ඨිවිසුද්ධි දස්සිතා.

කඞ්ඛං විතීරියාති යථාදිට්ඨනාමරූපධම්මානං විසුද්ධිමග්ගෙ **කඞ්ඛාවිතරණවිසුද්ධිනිද්දෙසෙ** (විසුද්ධි. 2.678 ආදයො) වුත්තනයෙන පඤ්චධා පරිග්ගහෙත්වා ‘‘න තාවිදං නාමරූපං අහෙතුකං, න අත්තාදිහෙතුක’’න්ති යාථාවතො නාමරූපස්ස පඤ්චධා දස්සනෙන අද්ධත්තයගතං ‘‘අහොසිං නු ඛො අහං අතීතමද්ධාන’’න්තිආදිනයප්පවත්තං (ම. නි. 1.18; සං. නි. 2.20; මහානි. 174) සොළසවිධං කඞ්ඛං, ‘‘සත්ථරි කඞ්ඛතී’’තිආදිනයප්පවත්තං (ධ. ස. 1008) අට්ඨවිධඤ්ච කඞ්ඛං වීරියෙන තරිත්වා පජහිත්වා, ඉමිනා කඞ්ඛාවිතරණවිසුද්ධි දස්සිතා හොති.

එවං කඞ්ඛාවිතරණවිසුද්ධිනිප්ඵාදනෙන ඤාතපරිඤ්ඤාය ඨිතො යොගාවචරො සප්පායං නාමරූපං ලක්ඛණත්තයං ආරොපෙත්වා කඞ්ඛාවූපසමඤාණෙන **මග්ගාමග්ගඤාණදස්සනවිසුද්ධිනිද්දෙසෙ** (විසුද්ධි. 2.692 ආදයො) වුත්තනයෙන සඞ්ඛාරෙ සම්මසන්තො ඔභාසො, ඤාණං, පීති, පස්සද්ධි, සුඛං, අධිමොක්ඛො, පග්ගහො, උපට්ඨානං, උපෙක්ඛා, නිකන්තීති දසසු උපක්කිලෙසෙසු පාතුභූතෙසු තථා පාතුභූතෙ **ඔභාසාදයො දස උපක්කිලෙසෙ** ‘‘අමග්ගො’’ති මග්ගවීථිපටිපන්නං **විපස්සනාඤාණ**මෙව ‘‘මග්ගො’’ති **පණ්ඩිතො** පඤ්ඤවා යොගාවචරො ජානාතීති අත්ථො, ඉමිනා මග්ගාමග්ගඤාණදස්සනවිසුද්ධි සඞ්ඛෙපතො දස්සිතා හොති.

3159. එත්තාවතා තෙසං තිණ්ණං වවත්ථානෙති යොජනා. **එත්තාවතාති** ‘‘නාමරූපවවත්ථානං කත්වා’’තිආදිනා සඞ්ඛෙපතො දස්සිතනයෙන. **තෙසං තිණ්ණන්ති** දිට්ඨිවිසුද්ධි, කඞ්ඛාවිතරණවිසුද්ධි, මග්ගාමග්ගඤාණදස්සනවිසුද්ධීති තීහි විසුද්ධීහි සකසකවිපස්සනානං නාමරූපතප්පච්චයමග්ගාමග්ගානං තිණ්ණං. **වවත්ථානෙ කතෙ** නියමෙ කතෙ. **තිණ්ණං සච්චානන්ති** දුක්ඛසමුදයමග්ගසඞ්ඛාතානං තිණ්ණං සච්චානං. **වවත්ථානං කතං සියාති** ඤාතතීරණපරිඤ්ඤාසඞ්ඛාතෙන ලොකියෙනෙව ඤාණෙන අනුබොධවසෙන නිච්ඡයො කතො හොතීති අත්ථො. කථං? නාමරූපවවත්ථානසඞ්ඛාතෙන දිට්ඨිවිසුද්ධිඤාණෙන දුක්ඛසච්චවවත්ථානං කතං හොති, පච්චයපරිග්ගහසඞ්ඛාතෙන කඞ්ඛාවිතරණවිසුද්ධිඤාණෙන සමුදයසච්චවවත්ථානං, මග්ගාමග්ගවවත්ථානසඞ්ඛාතෙන මග්ගාමග්ගඤාණදස්සනෙන මග්ගසච්චවවත්ථානං.

3160-1. එවං ඤාතතීරණපරිඤ්ඤාද්වයං සඞ්ඛෙපතො දස්සෙත්වා පහානපරිඤ්ඤාය සරීරභූතානි නව ඤාණානි දස්සෙතුමාහ **''උදයබ්බයා''**තිආදි. තත්ථ **උදයබ්බයාති** උප්පාදභඞ්ගානුපස්සනාවසප්පවත්තා උත්තරපදලොපෙන ''උදයබ්බයා''ති වුත්තා. තත්ථ උදයං මුඤ්චිත්වා වයෙ වා පවත්තා භඞ්ගානුපස්සනා **''භඞ්ගා''**ති වුත්තා. භයඤ්ච ආදීනවො ච නිබ්බිදා ච **භයාදීනවනිබ්බිදා,** සඞ්ඛාරානං භයතො අනුපස්සනවසෙන පවත්තා භයානුපස්සනා ච දිට්ඨභයානං ආදීනවතො පෙක්ඛනවසෙන පවත්තා ආදීනවානුපස්සනා ච දිට්ඨාදීනවෙසු නිබ්බෙදවසෙන පවත්තා නිබ්බිදානුපස්සනා ච තථා වුත්තා. නිබ්බින්දිත්වා සඞ්ඛාරෙහි මුච්චිතුකාමතාවසෙනෙව පවත්තං ඤාණං **මුච්චිතුකාමතාඤාණං**. මුච්චනස්ස උපායසම්පටිපාදනත්ථං පුන සඞ්ඛාරත්තයපටිග්ගහවසපවත්තං ඤාණං **පටිසඞ්ඛානුපස්සනා.**

සඞ්ඛාරධම්මෙ භයනන්දිවිවජ්ජනවසෙන අජ්ඣුපෙක්ඛිත්වා පවත්තඤාණං **සඞ්ඛාරුපෙක්ඛාඤාණං,** සච්චානුලොමො තදධිගමාය එකන්තපච්චයො හොතීති **''සච්චානුලොමික''**න්ති ච කලාපසම්මසනඤාණාදීනං පුරිමානං නවන්නං කිච්චනිප්ඵත්තියා, උපරි ච සත්තතිංසාය බොධිපක්ඛියධම්මානඤ්ච අනුලොමනතො ''අනුලොමඤාණ''න්ති ච වුත්තං **නවමං** ඤාණඤ්චාති යා නවානුපුබ්බවිපස්සනාසඞ්ඛාතා පහානපරිඤ්ඤා දස්සිතා, අයං **''පටිපදාඤාණදස්සන''**න්ති පකාසිතාති යොජනා.

3162. **තතො** අනුලොමඤාණතො පරං මග්ගස්ස ආවජ්ජනට්ඨානියං හුත්වා නිබ්බානමාලම්බිත්වා උප්පන්නස්ස පුථුජ්ජනගොත්තස්ස අභිභවනතො, අරියගොත්තස්ස භාවනතො වඩ්ඪනතො ච **''ගොත්‍රභූ''**ති සඞ්ඛං ගතස්ස **චිත්තස්ස** සමනන්තරමෙව ච. **සන්තිමාරම්මණං කත්වාති** සබ්බකිලෙසදරථානඤ්ච සඞ්ඛාරදුක්ඛග්ගිනො ච වූපසමනිමිත්තත්තා ''සන්ති''න්ති සඞ්ඛාතං නිරොධමාලම්බිත්වා. **ඤාණදස්සනන්**ති චතුන්නං අරියසච්චානං පරිඤ්ඤාභිසමයාදිවසෙන ජානනට්ඨෙන **ඤාණං,** චක්ඛුනා විය පච්චක්ඛතො දස්සනට්ඨෙන **දස්සනන්**ති සඞ්ඛං ගතං සොතාපත්තිමග්ගඤාණසඞ්ඛාතං සත්තමවිසුද්ධිඤාණං **ජායතෙ** උප්පජ්ජතීති අත්ථො.

3163. **පච්චවෙක්ඛණපරියන්තන්**ති පච්චවෙක්ඛණජවනපරියොසානං. **තස්සාති** ඤාණදස්සනසඞ්ඛාතස්ස සොතාපත්තිමග්ගස්ස. **ඵලන්ති** ඵලචිත්තං **අනු** පච්ඡා මග්ගානන්තරං හුත්වා ජායතෙ.

එත්ථ ''පච්චවෙක්ඛණපරියන්ත''න්ති ඉදං ''ඵල''න්ති එතස්ස විසෙසනං, කිරියාවිසෙසනං වා, පච්චවෙක්ඛණජවනං මරියාදං කත්වාති අත්ථො. මග්ගානන්තරං ඵලෙ ද්වික්ඛත්තුං, තික්ඛත්තුං වා උප්පජ්ජිත්වා නිරුද්ධෙ තදනන්තරමෙව භවඞ්ගං හොති, භවඞ්ගං ආවට්ටෙත්වා පච්චවෙක්ඛිතබ්බං මග්ගමාලම්බිත්වා මනොද්වාරාවජ්ජනං උප්පජ්ජති, තතො පච්චවෙක්ඛණජවනානි. එවං ඵලචිත්තං භවඞ්ගපරියන්තමෙව හොති, න පච්චවෙක්ඛණපරියන්තං. තථාපි අඤ්ඤෙන ජවනෙන අනන්තරිකං හුත්වා ඵලජවනානමනන්තරං පච්චවෙක්ඛණජවනමෙව පවත්තතීති දස්සනත්ථං ඵලපච්චවෙක්ඛණජවනානන්තරෙ උප්පන්නානි භවඞ්ගාවජ්ජනානි අබ්බොහාරිකානි කත්වා ''පච්චවෙක්ඛණපරියන්තං, ඵලං තස්සානුජායතෙ''ති වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං.

පච්චවෙක්ඛණඤ්ච මග්ගඵලනිබ්බානපහීනකිලෙසඅවසිට්ඨකිලෙසානං පච්චවෙක්ඛණවසෙන පඤ්චවිධං හොති. තෙසු එකෙකං එකෙකෙන ජවනවාරෙන පච්චවෙක්ඛතීති පඤ්ච පච්චවෙක්ඛණජවනවාරානි හොන්ති. තානි පච්චවෙක්ඛණග්ගහණෙන සාමඤ්ඤතො දස්සිතානීති දට්ඨබ්බානි.

3164. **තෙනෙව ච උපායෙනාති** උදයබ්බයානුපස්සනාදිවිපස්සනානං පඨමං මග්ගො අධිගතො, තෙනෙව උපායෙන. **සො භික්ඛූති** සො යොගාවචරො භික්ඛු. **පුනප්පුනං භාවෙන්තොති** පුනප්පුනං විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා. යථා පඨමමග්ගඵලානි පත්තො, **තථා. සෙසමග්ගඵලානි චාති** දුතියාදිමග්ගඵලානි ච පාපුණාති.

3165. **ඉච්චෙවං** යථාවුත්තනයෙන උප්පාදවයන්තාතීතකත්තා **අච්චන්තං** අමතං **ධම්මං අවෙච්ච** පටිවිජ්ඣිත්වා අසෙසං අකුසලං **විද්ධංසයිත්වා** සමුච්ඡෙදප්පහානෙන පජහිත්වා **තයො භවෙ** කාමභවාදීසු තීසු භවෙසු නිකන්තියා සොසනවසෙන තයො භවෙ විසෙසෙන සොසයිත්වා **සො** අග්ගදක්ඛිණෙය්‍යො ඛීණාසවො භික්ඛු පඨමං කිලෙසපරිනිබ්බානෙ සොසිතවිපාකක්ඛන්ධකටත්තාරූපසඞ්ඛාතඋපාදිසෙසරහිතත්තා **නිරුපාදිසෙසං** නිබ්බානධාතුං **උපෙති** අධිගච්ඡතීති යොජනා.

ඉච්චෙවං සඞ්ඛෙපතො කම්මට්ඨානභාවනානයො ආචරියෙන දස්සිතොති ගන්ථභීරුජනානුග්ගහවසෙන විත්ථාරවණ්ණනං අනාමසිත්වා අනුපදවණ්ණනාමත්තමෙවෙත්ථ කතං. විත්ථාරවණ්ණනා පනස්ස විසුද්ධිමග්ගතො, තබ්බණ්ණනතො ච ගහෙතබ්බා.

3166-7. **විඤ්ඤාසක්කමතො වාපීති** අක්ඛරපදවාක්‍යසඞ්ඛාතගන්ථරචනක්කමතො වා. **පුබ්බාපරවසෙන වාති** වත්තබ්බානමත්ථවිසෙසානං පටිපාටිවසෙන වා. **අක්ඛරබන්ධෙ වාති** සද්දසත්ථඅලඞ්කාරසත්ථඡන්දොවිචිතිසත්ථානුපාතෙන කාතබ්බාය අක්ඛරපදරචනාය, ගාථාබන්ධෙති අත්ථො. අයුත්තං විය යදි දිස්සතීති යොජනා.

තන්ති තං ''අයුත්ත''න්ති දිස්සමානට්ඨානං. **තථා න ගහෙතබ්බන්ති** දිස්සමානාකාරෙනෙව අයුත්තන්ති න ගහෙතබ්බං. කථං ගහෙතබ්බන්ති ආහ **''ගහෙතබ්බමදොසතො''**ති. තස්ස කාරණමාහ **''මයා උපපරික්ඛිත්වා, කතත්තා පන සබ්බසො''**ති. යො යො පනෙත්ථ දොසො දිස්සති ඛිත්තදොසො වා හොතු විපල්ලාසග්ගහණදොසො වා, නාපරං දොසොති දීපෙති. තෙනෙතං පකරණං සබ්බෙසං තිපිටකපරියත්තිප්පභෙදායතනබහුස්සුතානං සික්ඛාකාමානං ථෙරානං අත්තනො පමාණභූතතං සූචෙති. අත්තනො පමාණසූචනෙන අත්තනා විරචිතස්ස විනයවිනිච්ඡයස්සාපි පමාණතං විභාවෙන්තො තස්ස සවනුග්ගහධාරණාදීසු සොතුජනං නියොජෙතීති දට්ඨබ්බං.

ඉති විනයත්ථසාරසන්දීපනියා විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනාය

කම්මට්ඨානභාවනාවිධානකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නිගමනකථාවණ්ණනා

3168-78. එවං ''විනයො සංවරත්ථාය, සංවරො අවිප්පටිසාරත්ථාය, අවිප්පටිසාරො පාමොජ්ජත්ථාය, පාමොජ්ජං පීතත්ථාය, පීති පස්සද්ධත්ථාය, පස්සද්ධි සුඛත්ථාය, සුඛං සමාධත්ථාය, සමාධි යථාභූතඤාණදස්සනත්ථාය, යථාභූතඤාණදස්සනං නිබ්බිදත්ථාය, නිබ්බිදා විරාගත්ථාය, විරාගො විමුත්තත්ථාය, විමුත්ති විමුත්තිඤාණදස්සනත්ථාය, විමුත්තිඤාණදස්සනං අනුපාදාපඅනිබ්බානත්ථායා''ති (පරි. 365) දස්සිතානිසංසපරම්පරානිද්ධාරණමුඛෙන අනුපාදිසෙසනිබ්බානධාතුපරියන්තං සානිසංසං විනයකථං කථෙත්වා තස්සා පමාණතඤ්ච විභාවෙත්වා අත්තනො සුතබුද්ධත්තා ''සනිදානං, භික්ඛවෙ, ධම්මං දෙසෙමී''ති (අ. නි. 3.126; කථා. 806) වචනතො භගවතො චරිතමනුවත්තන්තො තස්ස දෙසකාලාදිවසෙන නිදානං දස්සෙතුමාහ **''සෙට්ඨස්සා''**තිආදි.

තත්ථ **සෙට්ඨස්සාති** ධනධඤ්ඤවත්ථාලඞ්කාරාදිඋපභොගපරිභොගසම්පත්තියා චෙව ගාමරාජධානිඛෙත්තවත්ථුනදිතළාකාරාමාදිසම්පත්තියා ච පසත්ථතරස්ස. **නාභිභූතෙති** මජ්ඣවත්තිතාය නාභිසදිසෙ. **නිරාකුලෙති** මජ්ඣවත්තිතායෙව පරිමණ්ඩලාදිසම්භවතො විලොපාදිආකුලරහිතෙ. **සබ්බස්ස පන ලොකස්ස** රාමණීයකෙ **සම්පිණ්ඩිතෙ විය** රමණීයතරෙ භූතමඞ්ගලෙ ගාමෙති සම්බන්ධො.

පුනපි කිංවිසිට්ඨෙති ආහ **''කදලී''**තිආදි. කදලී ච සාලඤ්ච තාලඤ්ච උච්ඡු ච නාළිකෙරා ච **කදලී...පෙ.... නාළිකෙරා,** තෙසං වනානි **කදලී...පෙ.... නාළිකෙරවනානි,** තෙහි ආකුලෙ ආකිණ්ණෙති අත්ථො. කමලානි ච උප්පලානි ච **කමලුප්පලානි,** තෙහි සඤ්ඡන්නා **කමලුප්පලසඤ්ඡන්නා,** සලිලස්ස ආසයා **සලිලාසයා,** කමලුප්පලසඤ්ඡන්නා ච තෙ සලිලාසයා චාති **කමල...පෙ.... සලිලාසයා,** තෙහි සොභිතො **කමලුප්පලසඤ්ඡන්නසලිලාසයසොභිතො,** තස්මිං.

කාවෙරියා ජලං **කාවෙරිජලං,** කාවෙරිජලස්ස සම්පාතො පවත්තනං **කාවෙරිජලසම්පාතො,** තෙන පරි සමන්තතො භූතං පවත්තිතං මහීතලං එතස්සාති **කාවෙරිජලසම්පාතපරිභූතමහීතලො,** තස්මිං. **ඉද්ධෙති** නානාසම්පත්තියා සමිද්ධෙ. **සබ්බඞ්ගසම්පන්නෙති** සබ්බසුඛොපකරණසම්පන්නෙ. **මඞ්ගලෙති** ජනානං ඉද්ධිවුද්ධිකාරණභූතෙ. **භූතමඞ්ගලෙති** එවංනාමකෙ ගාමෙ.

පවරො තිරතාරීණතලාදිගණෙහි කුලාචලචක්කභොගිනා භොගවලයසීදන්තරසාගරාදි ආකාරො එතාසන්ති **පවරාකාරා,** පාකාරා ච පරිඛා ච **පාකාරපරිඛා,** පවරාකාරා ච තා පාකාරපරිඛා චාති **පවරාකාරපාකාරපරිඛා,** තාහි පරිවාරිතො **පවරාකාරපාකාරපරිඛාපරිවාරිතො,** තස්මිං. **දස්සනීයෙති** දස්සනාරහෙ. මනො රමති එත්ථාති **මනොරමො,** තස්මිං.

තීරස්ස අන්තො **තීරන්තො,** තීරමෙව වා අන්තො **තීරන්තො,** පොක්ඛරණීසොබ්භඋදකවාහකපරිඛාදීනං කූලප්පදෙසො, තීරන්තෙ රුහිංසු ජායිංසූති **තීරන්තරුහා,** තීරන්තරුහා ච තෙ බහුත්තා අතීරා අපරිච්ඡෙදා චාති **තීරන්තරුහවාතීරා.** ච-කාරො සන්ධිජො, තරූනං රාජානො **තරුරාජානො,** තීරන්තරුහවාතීරා ච තෙ තරුරාජානො චාති **තීරන්තරුහවාතීරතරුරාජානො,** තෙහි විරාජිතො **තීරන්ත...පෙ.... විරාජිතො,** තස්මිං, පුප්ඵූපගඵලූපගඡායූපගෙහි මහාරුක්ඛෙහි පටිමණ්ඩිතෙති අත්ථො. **''තීරන්තරුහවානතරුරාජිවිරාජිතෙ''**ති වා පාඨො, තීරන්තරුහානං වානතරූනං වෙතරුපරුක්ඛානං රාජීහි පන්තීහි පටිමණ්ඩිතෙති අත්ථො. දිජානං ගණා **දිජගණා,** නානා ච තෙ දිජගණා චාති **නානාදිජගණා,** තෙ තතො තතො ආගන්ත්වා රමන්ති එත්ථාති **නානාදිජගණාරාමො,** තස්මිං, සුකකොකිලමයූරාදිසකුණානං ආගන්ත්වා රමනට්ඨානභූතෙති අත්ථො. **නානාරාමමනොරමෙති** නානා අනෙකෙ ආරාමා පුප්ඵඵලාරාමා **නානාරාමා,** තෙහි මනොරමොති **නානාරාමමනොරමො,** තස්මිං.

චාරූ ච තෙ පඞ්කජා චාති **චාරුපඞ්කජා,** කමලුප්පලකුමුදාදයො, චාරුපඞ්කජෙහි සංකිණ්ණා සඤ්ඡන්නා **චාරුපඞ්කජසංකිණ්ණා,** චාරුපඞ්කජසංකිණ්ණා ච තෙ තළාකා චෙති **චාරුපඞ්කජසංකිණ්ණතළාකා,** තෙහි සමලඞ්කතො විභූසිතො **චාරු...පෙ.... සමලඞ්කතො,** තස්මිං. සුන්දරො මධුරො රසො අස්සාති **සුරසං,** සුරසඤ්ච තං

උදකඤ්චාති **සුරසොදකං,** සුරසොදකෙන සම්පුණ්ණා **සුරසොදකසම්පුණ්ණා,** වරා ච තෙ කූපා චාති **වරකූපා,** සුරසොදකසම්පුණ්ණා ච තෙ වරකූපා චෙති **සුරසොදකසම්පුණ්ණවරකූපා,** තෙහි උපසොභිතො **සුරසො…පෙ…. කූපසොභිතො,** තස්මිං.

විසෙසෙන චිත්‍රාති **විචිත්‍රා,** විචිත්‍රා ච තෙ විපුලා චාති **විචිත්‍රවිපුලා,** විචිත්‍රවිපුලා ච තෙ මණ්ඩපා චාති…පෙ…. මණ්ඩපා, අතිසයෙන උග්ගතා **අච්චුග්ගතා,** අච්චුග්ගතා ච තෙ වරමණ්ඩපා චාති **අච්චුග්ගවරමණ්ඩපා,** ගාථාබන්ධවසෙන වණ්ණලොපො, විචිත්‍රවිපුලා ච තෙ අච්චුග්ගවරමණ්ඩපා චාති **විචිත්‍රවිපුලඅච්චුග්ගවරමණ්ඩපා,** තෙහි මණ්ඩිතො විභූසිතො **විචිත්‍ර…පෙ…. මණ්ඩිතො,** තස්මිං. මණ්ඩං සූරියරස්මිං පාති රක්ඛතීති **මණ්ඩපො.** තතො තතො ආගම්ම වසන්ති එත්ථාති **ආවාසො,** පාසාදහම්මියමාළාදයො. **අනෙකෙහීති** බහූහි. **අච්චන්තන්ති** අතිසයෙන.

ධරණීතලං භෙත්වා උග්ගතෙන විය, **ඛරං** එරුසං කෙලාසසිඛරං ජිත්වා අවහසන්තෙන විය ථූපෙන ච උපසොභිතෙ විහාරෙති යොජනා.

අම්බුං දදාතීති **අම්බුදො,** සරදෙ අම්බුදො **සරදම්බුදො,** ථුල්ලනතමහන්තභාවසාමඤ්ඤෙන සරදම්බුදෙන සඞ්කාසො **සරදම්බුදසඞ්කාසො,** තස්මිං. සම්මා උස්සිතො උග්ගතොති **සමුස්සිතො,** තස්මිං. ඔලොකෙන්තානං, වසන්තානඤ්ච පසාදං චිත්තස්ස තොසං ජනෙතීති **පසාදජනනං,** තස්මිං. එත්තාවතා විනයවිනිච්ඡයකථාය පවත්තිතදෙසං දස්සෙති, **“වසතා මයා”**ති කත්තාරං.

දෙවදත්තචිඤ්චමාණවිකාදීහි කතාපරාධස්ස, සීතුණ්හාදිපරිස්සයස්ස ච සහනතො, සසන්තානගතකිලෙසාදීනං හනනතො ච සීහො වියාති **සීහො,** බුද්ධො ච සො සීහො චාති **බුද්ධසීහො.** සෙට්ඨපරියායො වා **සීහ**-සද්දො, බුද්ධසෙට්ඨෙනාති අත්ථො. **වුත්තස්සාති** දෙසිතස්ස. **විනයස්ස** විනයපිටකස්ස. **විනිච්ඡයොති** පාඨාගතො චෙව අට්ඨකථාගතො ච ආචරියපරම්පරාභතො ච විනිච්ඡයො. **බුද්ධසීහන්ති** එවංනාමකං මහාථෙරං. **සමුද්දිස්සාති** උද්දිසිත්වා, තෙන කතආයාචනං පටිච්චාති වුත්තං හොති. ඉමිනා බාහිරනිමිත්තං දස්සිතං.

අයං විනිච්ඡයො මම සද්ධිවිහාරිකං බුද්ධසීහං සමුද්දිස්ස භික්ඛූනං හිතත්ථාය සමාසතො වර**පාසාදෙ** වසතා මයා කතොති යොජනා.

කිමත්ථායාති ආහ **“විනයස්සාවබොධත්ථං, සුඛෙනෙවාචිරෙන වා”**ති, අනුපාදිසෙසෙන නිබ්බානපරියන්තානිසංසස්ස විනයපිටකස්ස පකරණස්ස ගන්ථවසෙන සමාසෙත්වා අත්ථවසෙන සුට්ඨු විනිච්ඡිතත්තා සුඛෙන චෙව අචිරෙන ච අවබොධනත්ථන්ති වුත්තං හොති. **භික්ඛූනන්ති** පධානනිදස්සනං, එකසෙසනිද්දෙසො වා හෙට්ඨා –

“භික්ඛූනං භික්ඛුනීනඤ්ච හිතත්ථාය සමාහිතො. පවක්ඛාමී”ති (වි. වි. ගන්ථාරම්භකථා 2) –

ආරද්ධත්තා. ඉමිනා පයොජනං දස්සිතං.

3179. එවං දෙසකත්තුනිමිත්තපයොජනානි දස්සෙත්වා කාලනියමං දස්සෙතුමාහ **“අච්චුතා”**තිආදි. වික්කමනං **වික්කන්තො,** වික්කමොති අත්ථො. අච්චුතං කෙනචි අනභිභූතං, තඤ්ච තං වික්කන්තඤ්චාති **අච්චුතවික්කන්තං,** අච්චුතස්ස නාරායනස්ස විය අච්චුතවික්කන්තං එතස්සාති **අච්චුතච්චුතවික්කන්තො.** කො සො? රාජා, තස්මිං. කලම්භකුලං නන්දයතීති **කලම්භකුලනන්දනො,** තස්මිං. ඉමිනා තස්ස කුලවංසො නිදස්සිතො. කලම්භකුලවංසජාතෙ අච්චුතච්චුතවික්කන්තනාමෙ චොළරාජිනි **මහිං** චොළරට්ඨං **සමනුසාසන්තෙ** සම්මා අනුසාසන්තෙ සති තස්මිං චොළරාජිනි රජ්ජං කාරෙන්තෙ සති අයං විනිච්ඡයො මයා ආරද්ධො චෙව සමාපිතො චාති. ඉමිනා කාලං නිදස්සෙති.

3180. ඉදානි ඉමං විනයවිනිච්ඡයප්පකරණං කරොන්තෙන අත්තනො පුඤ්ඤසම්පදං සකලලොකහිතත්ථාය පරිණාමෙන්තො ආහ **“යථා”**තිආදි. **අයං** විනයවිනිච්ඡයො අන්තරායං විනා යථා **සිද්ධිං** නිප්ඵත්තිං පත්තො, තථා සත්තානං **ධම්මසංයුතා** කුසලනිස්සිතා **සඞ්කප්පා** චිත්තුප්පාදා, අධිප්පෙතත්ථා වා සබ්බෙ අන්තරායං විනා **සිජ්ඣන්තු** නිප්පජ්ජන්තූති යොජනා.

3181. තෙනෙව පුඤ්ඤප්ඵලභාවෙන සකලලොකහිතෙකහෙතුනො භගවතො සාසනස්ස චිරට්ඨිතිමාසීසන්තො ආහ **“යාව තිට්ඨති”**තිආදි. **“මන්දාරො”**ති වුච්චති සීතසිනිද්ධඵකපබ්බතරාජා. **කං** වුච්චති උදකං, තෙන දාරිතො නිග්ගමප්පදෙසො **“කන්දරො”**ති වුච්චති. සීතසිනිද්ධවිපුලපුලිනතලෙහි, සන්දමානසාතසීතලපසන්නසලිලෙහි, කීළමානනානප්පකාරමච්ඡගුම්බෙහි, උභයතීරපුප්ඵඵලපල්ලවාලඞ්කතතරුලතාවනෙහි, කූජමානසුකසාලිකකඔකිලමයූරහංසාදිසකුන්තාභිරුතෙහි, තත්ථ තත්ථ පරිභමන්තභමරාමවජ්ජාහි ච චාරූ මනුඤ්ඤා කන්දරා එතස්සාති **චාරුකන්දරො. කලි** වුච්චති අපරාධො, තං සාසති හිංසති අපනෙතීති **කලිසාසනං. “කලුසාසන”**න්ති

වා පායො. **කලුසං** වුච්චති පාපං, තං අසති වික්ඛිපති දූරමුස්සාරයතීති **කලුසාසනං,** පරියත්තිපටිපත්තිපටිවෙධසඞ්ඛාතං තිවිධසාසනං.

3182. එවං ඔකස්ස දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකපරමත්ථහිතසාධකස්ස සාසනස්ස චිරට්ඨිතිං පත්ථෙත්වා තෙනෙව පුඤ්ඤකම්මානුභාවෙන ලොකස්ස දිට්ඨධම්මිකත්ථහෙතුමාසීසන්තො ආහ **"කාලෙ"**තිආදි. **කාලෙති** සස්සසමිද්ධීනං අනුරූපෙ කාලෙ. **සම්මා පවස්සන්තූති** අවුට්ඨිඅතිවුට්ඨිදොසරහිතා යථා සස්සාදීනි සම්පජ්ජන්ති, තථා **වස්සං** වුට්ඨිධාරං පවස්සන්තූති අත්ථො. **වස්සවලාහකාති** වස්සවලාහකාධිට්ඨිතා පජ්ජුන්නදෙවපුත්තා. **මහීපාලාති** රාජානො. **ධම්මතොති** දසරාජධම්මතො. **සකලං මහින්ති** පථවිනිස්සිතසබ්බජනකායං.

3183. එවං සබ්බලොකස්ස ලොකියලොකුත්තරසම්පත්තිසාධනත්ථාය අත්තනො පුඤ්ඤපරිණාමං කත්වා ඉදානි විදිතලොකුත්තරසම්පත්තිනිප්ඵාදනවසෙනෙව පුඤ්ඤපරිණාමං කරොන්තො ආහ **"ඉම"**න්තිආදි. ඉමිනා අත්තනො විරචිතං පච්චක්ඛං විනිච්ඡයමාහ. **සාරභූතන්ති** සීලසාරාදිතිවිධසික්ඛාසාරස්ස පකාසනතො හත්ථසාරමිව භූතං. **හිතන්ති** තදත්ථෙ පටිපජ්ජන්තානං අනුපාදිසෙසනිබ්බානාවසානස්ස හිතස්ස ආවහනතො, සංසාරදුක්ඛස්ස ච වූපසමනතො අමතොසධං විය හිතං. **අත්ථයුත්තන්ති** දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකපරමත්ථානං විනයනාදීහි යුත්තත්තා අත්ථයුත්තං. **කරොන්තෙනාති** රචයන්තෙන මයා. **යං පුඤ්ඤං පත්තන්ති** කාරකං පුනාතීති පුඤ්ඤං, පුජ්ජභවඵලනිප්ඵාදනතො වා **"පුඤ්ඤ"**න්ති සඞ්ඛං ගතං යං කුසලකම්මං අපරිමෙය්‍යාභවපරියන්තං පසුතං අධිගතං. **තෙන** පුඤ්ඤෙන හෙතුභූතෙන. **අයං ලොකොති** අයං සකලොපි සත්තලොකො. **මුනින්දප්පයාතන්ති** මුනින්දෙන සම්මාසම්බුද්ධෙන සම්පත්තං. **වීතසොකන්ති** විගතසොකං. සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සඋපායාසාදීහි විගතත්තා, තෙසං නික්කමනනිමිත්තත්තා ච අපගතසොකාදිසංසාරදුක්ඛං. **සිවං පුරං** නිබ්බානපුරං **පාපුණාතු** සච්ඡිකරොතු, කිලෙසපරිනිබ්බානෙන, අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා ච පරිනිබ්බාතූති වුත්තං හොති.

ඉති තම්බපණ්ණියෙනාතිආදි පකරණකාරකස්ස පභවසුද්ධිබාහුසච්චාදිගුණමුඛෙන පකරණෙ ගාරවං ජනෙතුකාමෙන එතස්ස සිස්සෙන ඨපිතං වාක්‍යං.

තත්ථ **තම්බපණ්ණියෙනාති** තම්බපණ්ණිම්හි ජාතො, තත්ථ විදිතො, තතො ආගතොති වා **තම්බපණ්ණියො,** තෙන. බ්‍යාකරණමවෙච්ච අධීතවාති **වෙය්‍යාකරණො,** පරමො ච උත්තමො ච සො වෙය්‍යාකරණො චාති **පරමවෙය්‍යාකරණො,** තෙන. තීණි පිටකානි සමාහටානි, තිණ්ණං පිටකානං සමාහාරො වා **තිපිටකං,** නීයන්ති බුජ්ඣීයන්ති සෙය්‍යත්ථිකෙහීති **නයා,** නයන්ති වා එතෙහි ලොකියලොකුත්තරසම්පත්තිං විසෙසෙනාති **නයා,** පාළිනයඅත්ථනයඑකත්තනයාදයොව, තිපිටකෙ ආගතා නයා **තිපිටකනයා,** විධානං පසාසනං, පවත්තනං වා **විධි,** තිපිටකනයානං විධි **තිපිටකනයවිධි,** තිපිටකනයවිධිම්හි කුසලො **තිපිටකනයවිධිකුසලො,** තෙන.

පරමා ච තෙ කවිජනා චාති **පරමකවිජනා,** පරමකවිජනානං හදයානි **පරමකවිජනහදයානි,** පදුමානං වනානි **පදුමවනානි,** පරමකවිජනහදයානි ච තානි පදුමවනානි චාති **පරමකවිජනහදයපදුමවනානි,** තෙසං විකසනං බොධං සූරියො විය කරොතීති **පරමකවිජනහදයපදුමවනවිකසනකරො,** තෙන. කවී ච තෙ වරා චාති **කවිවරා,** කවීනං වරාති වා **කවිවරා,** කවිවරානං වසභො උත්තමො **කවිවරවසභො,** තෙන, කවිරාජරාජෙනාති අත්ථො.

පරමා ච සා රති චාති **පරමරති,** පරමරතිං කරොන්තීති **පරමරතිකරානි,** වරානි ච තානි මධුරානි චාති **වරමධුරානි,** වරමධුරානි ච තානි වචනානි චාති **වරමධුරවචනානි,** පරමරතිකරානි ච තානි වරමධුරවචනානි චාති **පරමරතිකරවරමධුරවචනානි,** උග්ගිරණං කථනං **උග්ගාරො,** පරමරතිකරවරමධුරවචනානං උග්ගාරො එතස්සාති **පරම...පෙ.... වචනුග්ගාරො,** තෙන. උරගපුරං පරමපවෙණිගාමො අස්ස නිවාසොති **උරගපුරො,** තෙන. **බුද්ධදත්තෙනාති** එවංනාමකෙන ථෙරෙන, ආචරියබුද්ධදත්තත්ථෙරෙනාති අත්ථො. අයං විනයවිනිච්ඡයො රචිතොති සම්බන්ධො.

නිට්ඨිතා චායං විනයත්ථසාරසන්දීපනී නාම

විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනා.

විනයවිනිච්ඡය-ටීකා සමත්තා.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

උත්තරවිනිච්ඡය-ටීකා

ගන්ථාරම්භකථාවණ්ණනා

(ක) දෙවාතිදෙවං සුගතං, දෙවබ්‍රහ්මින්දවන්දිතං;
ධම්මඤ්ච වට්ටුපච්ඡෙදං, නත්වා වට්ටාතිතං ගණං.

(ඛ) වන්දනාමයපුඤ්ඤෙන, කම්මෙන රතනත්තයෙ;
ඡෙත්වා උපද්දවෙ සබ්බෙ, ආරභිස්සං සමාහිතො.

(ග) ථෙරෙන **බුද්ධදත්තෙන,** රචිතස්ස සමාසතො;
සංවණ්ණනමසංකිණ්ණං, උත්තරස්ස යථාබලං.

1. අථායමාචරියො අත්තනො විරචිතෙ විනයෙ තස්සුපනිස්සයෙ විනයපිටකෙ ච භික්ඛූනං නානප්පකාරකොසල්ලජනනත්ථං පරිවාරට්ඨකථායඤ්ච ආගතවිනිච්ඡයං සඞ්ගහෙත්වා උත්තරපකරණං වණ්ණයිතුකාමො පඨමං තාව අන්තරායනිවාරණෙන යථාධිප්පෙතසාධනත්ථං රතනත්තයං වන්දන්තො ආහ **‘‘සබ්බසත්තුත්තම’’**න්තිආදි.

පකරණාරම්භෙ රතනත්තයවන්දනාපයොජනං තත්ථ තත්ථාචරියෙහි බහුධා පපඤ්චිතං, අම්හෙහි ච විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනායං සමාසතො දස්සිතන්ති න තං ඉධ වණ්ණයිස්සාම. පකරණාභිධෙය්‍යා කරණප්පකාරපයොජනානිපි තත්ථ දස්සිතනයානුසාරෙන ඉධාපි වෙදිතබ්බානි. සම්බන්ධාදිදස්සනමුඛෙන අනුත්තානපදවණ්ණනමෙවෙත්ථ කරිස්සාමි.

ජිනං, ධම්මඤ්ච, ගණඤ්ච වන්දිත්වා උත්තරං දානි කරිස්සාමීති සම්බන්ධො. කිංවිසිට්ඨං ජිනං, ධම්මං, ගණඤ්ච වන්දිත්වාති ආහ **‘‘සබ්බසත්තුත්තම’’**න්තිආදි. තත්ථ **සබ්බසත්තුත්තම**න්ති පඤ්චසු කාමගුණෙසු සත්තා ආසත්තා විසත්තා ලග්ගිතාති **සත්තා,** පරමත්ථතො සත්තපඤ්ඤත්තියා උපාදානභූතා උපාදානක්ඛන්ධා වොහාරතො ඛන්ධසන්තතිං උපාදාය පඤ්ඤත්තා සම්මුති ‘‘සත්තා’’ති වුච්චන්ති. තෙ පන කාමාවචරාදිභූමිවසෙන, නිරයාදිපදෙසවසෙන, අහෙතුකාදිපටිසන්ධිවසෙනාති එවමාදීහි අනන්තපභෙදා. තෙසු ඛීණාසවානං යථාවුත්තනිබ්බචනත්ථෙන සත්තවොහාරො න ලබ්භති. තථාපි තෙ භූතපුබ්බගතියා වා තංසදිසත්තා වා ‘‘සත්තා’’ති වුච්චන්ති. සබ්බෙ ච තෙ සත්තා චා ති **සබ්බසත්තා.** උද්ධටතමත්තා, උග්ගතතමත්තා, සෙට්ඨත්තා ච **උත්තමො,** සබ්බසත්තානං ලොකියලොකුත්තරෙහි රූපාරූපගුණෙහි උත්තමො, සබ්බසත්තෙසු වා උත්තමො පවරො සෙට්ඨොති **සබ්බසත්තුත්තමො. ‘‘ජින’’**න්ති එතස්ස විසෙසනං.

පුනපි කිංවිසිට්ඨන්ති ආහ **‘‘ධීර’’**න්ති. **ධී** වුච්චති පඤ්ඤා, තාය ඊරති වත්තතීති **ධීරො,** තං. තාදිභාවෙන ඉන්දඛීලසිනෙරුආදයො විය අට්ඨලොකධම්මසඞ්ඛාතෙන භුසවාතෙන අකම්පියට්ඨෙන, චතුවෙසාරජ්ජවසෙන සදෙවකෙ ලොකෙ කෙනචි අකම්පනීයට්ඨෙන ච **ධීරං,** ධිතිසම්පන්නන්ති අත්ථො. ඉදම්පි තස්සෙව විසෙසනං.

වන්දිත්වාති කායවචීමනොද්වාරෙහි අභිවාදෙත්වාති අත්ථො, යථාභුච්චගුණසංකිත්තනෙන ථොමෙත්වා. **සිරසාති** භත්තිභාවනතුත්තමඞ්ගෙන කරණභූතෙන. ඉමිනා විසෙසතො කායපණාමො දස්සිතො, ගුණසංකිත්තනෙන වචීපණාමො, උභයපණාමෙහි නානන්තරියකතාය මනොපණාමොපි දස්සිතො ච හොති.

ජිනන්ති දෙවපුත්තකිලෙසාභිසඞ්ඛාරමච්චුඛන්ධමාරසඞ්ඛාතෙ පඤ්චවිධෙ මාරෙ බලවිධමනසමුච්ඡෙදපහානසහායවෙකල්ලනිදානොපච්ඡෙදවිසයාතික්කමවසෙන පඤ්චහි ආකාරෙහි ජිතවාති **ජිනො,** තං.

‘‘ධම්ම’’න්ති එතස්ස නිබ්බචනාදිවසෙන අත්ථවිනිච්ඡයො හෙට්ඨා දස්සිතොව. **අධම්මවිද්ධංසන්ති** ධම්මසඞ්ඛාතස්ස කුසලස්ස පටිපක්ඛත්තා **අධම්මො** වුච්චති අකුසලධම්මො, තං අකුසලසඞ්ඛාතං අධම්මං විද්ධංසෙති විනාසෙති පජහති තදඞ්ගවික්ඛම්භනසමුච්ඡෙදපටිප්පස්සද්ධිනිස්සරණප්පහානෙනාති **අධම්මවිද්ධංසො,** සපරියත්තිකො නවලොකුත්තරො ධම්මො. පරියත්ති හි පඤ්චන්නං පහානානං මූලකාරණත්තා එලූපචාරෙන තථා වුච්චති, තං අධම්මවිද්ධංසං. ‘‘ධම්ම’’න්ති එතස්ස විසෙසනං.

ගණන්ති අට්ඨන්නං අරියපුග්ගලානං සමූහං, සඞ්ඝන්ති අත්ථො. **අඞ්ගණනාසනන්ති** අත්තනො නිස්සයං අඞ්ගන්ති මත්ථෙන්තීති **අඞ්ගණා,** කිලෙසා රාගදොසමොහා, තෙ අඞ්ගණෙ නාසෙති යථායොගං තදඞ්ගවික්ඛම්භනසමුච්ඡෙදපටිප්පස්සද්ධිනිස්සරණප්පහානෙහි පජහතීති **අඞ්ගණනාසනො,** තං. ‘‘ගණ’’න්ති එතස්ස විසෙසනං.

2. මයා විනයස්ස යො සාරො විනිච්ඡයො රචිතො, **තස්ස** විනිච්ඡයස්සාති යොජනා. නත්ථි තස්ස උත්තරොති **අනුත්තරො,** සබ්බෙසු විනිච්ඡයෙසු, සබ්බෙසං වා විනිච්ඡයානං අනුත්තරො උත්තමො විනිච්ඡයොති **සබ්බානුත්තරො,** තං. **උත්තරං** පකරණං ඉදානි කරිස්සාමීති යොජනා.

3. **භණතොති** භණන්තස්ස පගුණං වාචුග්ගතං කරොන්තස්ස. **පඨතොති** පඨන්තස්ස වාචුග්ගතං සජ්ඣායන්තස්ස. **පයුඤ්ජතොති** තත්ථ පකාරෙන යුඤ්ජන්තස්ස, තං අඤ්ඤෙසං වාචෙන්තස්ස වා. **සුණතොති** පරෙහි වුච්චමානං සුණන්තස්ස. **චින්තයතොති** යථාසුතං අත්ථතො, සද්දතො ච චින්තෙන්තස්ස. ‘‘අබුද්ධස්ස බුද්ධිවඩ්ඪන’’න්ති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධවසෙන විභත්තිලොපො. **අබුද්ධස්ස** බාලස්ස විනයෙ අප්පකතඤ්ඤුනො භික්ඛුභික්ඛුනිජනස්ස. **බුද්ධිවඩ්ඪනං** විනයවිනිච්ඡයෙ පඤ්ඤාවුද්ධිනිප්ඵාදකං. අථ වා **බුද්ධස්ස** විනිච්ඡයෙ කතපරිචයත්තා පඤ්ඤවතො ජනස්ස **බුද්ධිවඩ්ඪනං** බුද්ධියා පඤ්ඤාය තික්ඛවිසදභාවාපාදනෙන භියොභාවසාධකං. **පරමං** උත්තමං **උත්තරං** නාම පකරණං **වදතො** කථෙන්තස්ස **මෙ** මම සන්තිකා **නිරතා** විනිච්ඡයෙ, තීසු සික්ඛාසු වා විසෙසෙන රතා **නිබොධථ** ජානාථ සුතමයඤාණං අභිනිප්ඵාදෙථාති සොතුජනං සවනෙ නියොජෙති.

මහාවිභඞ්ගසඞ්ගහකථාවණ්ණනා

4. එවං සොතුජනං සවනෙ නියොජෙත්වා යථාපටිඤ්ඤාතං උත්තරවිනිච්ඡයං දස්සෙතුමාහ **“මෙථුන”**න්තිආදි. **“කති ආපත්තියො”**ති අයං දිට්ඨසංසන්දනා, අදිට්ඨජොතනා, විමතිච්ඡෙදනා, අනුමති, කථෙතුකම්‍යතාපුච්ඡාති පඤ්චන්නං පුච්ඡානං කථෙතුකම්‍යතාපුච්ඡා. **තිස්සො ආපත්තියො වුසෙති** තස්සා සඞ්ඛෙපතො විස්සජ්ජනං.

5. එවං ගණනාවසෙන දස්සිතානං **“භවෙ”**තිආදි සරූපතො දස්සනං. **ඛෙත්තෙති තිණ්ණං** මග්ගානං අඤ්ඤතරස්මිං අල්ලොකාසෙ තිලබීජමත්තෙපි පදෙසෙ. මෙථුනං පටිසෙවන්තස්ස පාරාජිකං භවෙති සම්බන්ධො. ‘‘ථුල්ලච්චය’’න්ති වුත්තන්ති යොජනා. **“යෙභුය්‍යක්ඛායිතෙ”**ති ඉදං නිදස්සනමත්තං, උපඩ්ඪක්ඛායිතෙපි ථුල්ලච්චයස්ස හෙට්ඨා වුත්තත්තා. වට්ටකතෙ මුඛෙ අඵුසන්තං අඞ්ගජාතං පවෙසෙන්තස්ස දුක්කටං වුත්තන්ති යොජනා.

6. **“අදින්නං ආදියන්තො”**තිආදයොපි වුත්තනයායෙව.

7. **පඤ්චමාසග්ඝනෙ වාපීති** පොරාණකස්ස නීලකහාපණස්ස චතුත්ථභාගසඞ්ඛාතෙ පඤ්චමාසෙ, තදග්ඝනකෙ වා. **අධිකෙ වාති** අතිරෙකපඤ්චමාසකෙ වා තදග්ඝනකෙ වා. අදින්නෙ පඤ්චවීසතියා අවහාරානං අඤ්ඤතරෙන අවහටෙ පරාජයො හොතීති අත්ථො. මාසෙ වා ඌනමාසෙ වා තදග්ඝනකෙ වා දුක්කටං. **තතො මජ්ඣෙති** පඤ්චමාසකතො මජ්ඣෙ. පඤ්ච මාසා සමාහටා, පඤ්චන්නං මාසානං සමාහාරොති වා **පඤ්චමාසං,** පඤ්චමාසං අග්ඝතීති **පඤ්චමාසග්ඝනං,** පඤ්චමාසඤ්ච පඤ්චමාසග්ඝනඤ්ච **පඤ්චමාසග්ඝනං,** එකදෙසසරූපෙකසෙසොයං, තස්මිං. **මාසෙ වාති** එත්ථාපි මාසො ච මාසග්ඝනකඤ්ච මාසමාසග්ඝනකොති වත්තබ්බෙ ‘‘මාසෙ’’ති එකදෙසසරූපෙකසෙසො, උත්තරපදලොපො ච දට්ඨබ්බො.

‘‘පඤ්චමාසග්ඝනෙ’’ති සාමඤ්ඤෙන වුත්තෙපි පොරාණකස්ස නීලකහාපණස්සෙව චතුත්ථභාගවසෙන පඤ්චමාසනියමො කාතබ්බො. තථා හි භගවතා දුතියපාරාජිකං පඤ්ඤාපෙන්තෙන භික්ඛුසු පබ්බජිතං පුරාණවොහාරිකමහාමත්තං භික්ඛුං ‘‘කිත්තකෙන වත්ථුනා රාජා මාගධො සෙනියො බිම්බිසාරො චොරං ගහෙත්වා හනති වා බන්ධති වා පබ්බාජෙති වා’’ති පුච්ඡිත්වා තෙන ‘‘පාදෙන වා පාදාරහෙන වා’’ති වුත්තෙ තෙනෙව පමාණෙන අදින්නං ආදියන්තස්ස පඤ්ඤත්තං. **අට්ඨකථායඤ්ච** –

> ‘‘පඤ්චමාසකො පාදොති පාළිං උල්ලිඞ්ගිත්වා ‘තදා රාජගහෙ වීසතිමාසකො කහාපණො හොති, තස්මා පඤ්චමාසකො පාදො’. එතෙන ලක්ඛණෙන සබ්බජනපදෙසු කහාපණස්ස චතුත්ථො භාගො ‘පාදො’ති වෙදිතබ්බො. සො ච ඛො පොරාණකස්ස නීලකහාපණස්ස වසෙන, න ඉතරෙසං රුද්‍රදාමකාදීනං. තෙන හි පාදෙන අතීතා බුද්ධාපි පාරාජිකං පඤ්ඤපෙසුං, අනාගතාපි පඤ්ඤපෙස්සන්ති. සබ්බබුද්ධානඤ්හි පාරාජිකවත්ථුම්හි වා පාරාජිකෙ වා නානත්තං නත්ථි, ඉමානෙව චත්තාරි පාරාජිකවත්ථූනි, ඉමානෙව චත්තාරි පාරාජිකානි, ඉතො ඌනං වා අතිරෙකං වා නත්ථි. තස්මා භගවාපි ධනියං විගරහිත්වා පාදෙනෙව දුතියපාරාජිකං පඤ්ඤපෙන්තො ‘යො පන භික්ඛු අදින්නං ථෙය්‍යසඞ්ඛාත’න්තිආදිමාහා’’ති (පාරා. අට්ඨ. 1.88) වුත්තං.

සාරත්ථදීපනියඤ්ච –

> ‘‘චතුත්ථො භාගො පාදොති වෙදිතබ්බොති ඉමිනාව සබ්බජනපදෙසු කහාපණස්සෙව වීසතිමො භාගොමාසකොති ඉදඤ්ච වුත්තමෙව හොතීති දට්ඨබ්බං. පොරාණසත්ථානුරූපං ලක්ඛණසම්පන්නා උප්පාදිතා නීලකහාපණාති වෙදිතබ්බා. රුද්‍රදාමෙන උප්පාදිතො රුද්‍රදාමකො. සො කිර නීලකහාපණස්ස තිභාගං අග්ඝතී’ති වත්වා ‘යස්මිං පදෙසෙ නීලකහාපණා න සන්ති, තත්ථාපි නීලකහාපණවසෙනෙව පරිච්ඡෙදො කාතබ්බො. කථං? නීලකහාපණානං වළඤ්ජනට්ඨානෙ ච අවළඤ්ජනට්ඨානෙ ච සමානඅග්ඝවසෙන පවත්තමානං භණ්ඩං නීලකහාපණෙන සමානග්ඝං ගහෙත්වා තස්ස චතුත්ථභාගග්ඝනකං නීලකහාපණස්ස පාදග්ඝනකන්ති පරිච්ඡින්දිත්වා විනිච්ඡයො කාතබ්බො’’ති (සාරත්ථ. ටී. 2.88) අයමත්ථොව වුත්තො.

එත්ථ **කහාපණං** නාම කරොන්තා සුවණ්ණෙනපි කරොන්ති රජතෙනපි තම්බෙනපි සුවණ්ණරජතතම්බමිස්සකෙනපි . තෙසු කතරං කහාපණං නීලකහාපණන්ති? **කෙචි** තාව ‘‘සුවණ්ණකහාපණ’’න්ති. **කෙචි** ‘‘මිස්සකකහාපණ’’න්ති. තත්ථ ‘‘සුවණ්ණකහාපණ’’න්ති වදන්තානං අයමධිප්පායො – පාරාජිකවත්ථුනා පාදෙන සබ්බත්ථ එකලක්ඛණෙන භවිතබ්බං, කාලදෙසපරිභොගාදිවසෙන අග්ඝනානත්තං පාදස්සෙව භවිතබ්බං. භගවතා හි ධම්මිකරාජූහි හනනබන්ධනපබ්බාජනානුරූපෙනෙව අදින්නාදානෙ පාරාජිකං පඤ්ඤත්තං, න ඉතරථා. තස්මා එසා සබ්බදා සබ්බත්ථ අබ්‍යභිචාරීති සුවණ්ණමයස්ස කහාපණස්ස චතුත්ථෙන පාදෙන භවිතබ්බන්ති.

‘‘මිස්සකකහාපණ’’න්ති වදන්තානං පන අයමධිප්පායො –

අට්ඨකථායං –

‘‘තදා රාජගහෙ වීසතිමාසකො කහාපණො හොති, තස්මා පඤ්චමාසකො පාදො. එතෙන ලක්ඛණෙන සබ්බජනපදෙසු කහාපණස්ස චතුත්ථො භාගො ‘පාදො’ති වෙදිතබ්බො. සො ච ඛො පොරාණකස්ස නීලකහාපණස්ස වසෙන, න ඉතරෙසං රුද්‍රදාමකාදීන’’න්ති (පාරා. අට්ඨ. 1.88) –

වුත්තත්තා, **සාරත්ථදීපනියඤ්ච** –

‘‘පොරාණසත්ථානුරූපං ලක්ඛණසම්පන්නා උප්පාදිතා නීලකහාපණාති වෙදිතබ්බා’’ති (සාරත්ථ. ටී. 2.88) –

වුත්තත්තා ච ‘‘විනයවිනිච්ඡයං පත්වා ගරුකෙ ඨාතබ්බ’’න්ති වචනතො ච මිස්සකකහාපණොයෙව නීලකහාපණො. තත්ථෙව හි පොරාණසත්ථවිහිතං ලක්ඛණං දිස්සති. කථං? පඤ්ච මාසා සුවණ්ණස්ස, තථා රජතස්ස, දස මාසා තම්බස්සාති එතෙ වීසති මාසෙ මිස්සෙත්වා බන්ධනත්ථාය වීහිමත්තං ලොහං පක්ඛිපිත්වා අක්ඛරානි ච හත්ථිආදීනමඤ්ඤතරඤ්ච රූපං දස්සෙත්වා කතො නිද්දොසත්තා නීලකහාපණො නාම හොතීති.

සික්ඛාභාජනවිනිච්ඡයෙ ච කෙසුචි පොත්ථකෙසු ‘‘පාදො නාම පඤ්ච මාසා සුවණ්ණස්සා’’ති පුරිමපක්ඛවාදීනං මතෙන පාඨො ලිඛිතො. කෙසුචි පොත්ථකෙසු දුතියපක්ඛවාදීනං මතෙන ‘‘පඤ්ච මාසා හිරඤ්ඤස්සා’’ති පාඨො ලිඛිතො. සීහළභාසාය පොරාණකෙහි ලිඛිතාය **සාමණෙරසික්ඛාය** පන –

‘‘පොරාණකස්ස නීලකහාපණස්සාති වුත්ත**අට්ඨකථා**වචනස්ස, පොරාණකෙ රතනසුත්තාභිධානකසුත්තෙ වුත්තකහාපණලක්ඛණස්ස ච අනුරූපතො ‘සුවණ්ණරජතතම්බානි මිස්සෙත්වා උට්ඨාපෙත්වා කතකහාපණං කහාපණං නාමා’ති ච ‘සාමණෙරානමුපසම්පන්නානඤ්ච අදින්නාදානපාරාජිකවත්ථුම්හි කො විසෙසො’ති පුච්ඡං කත්වා ‘සාමණෙරානං දසිකසුත්තෙනාපි පාරාජිකො හොති, උපසම්පන්නානං පන සුවණ්ණස්ස වීසතිවීහිමත්තෙනා’’ති –

ච විසෙසො දස්සිතො.

තං පන සුවණ්ණමාසකවසෙන අඩ්ඪතියමාසකං හොති, පඤ්චමාසකෙන ච භගවතා පාරාජිකං පඤ්ඤත්තං. තස්මා තස්ස යථාවුත්තලක්ඛණස්ස කහාපණස්ස සබ්බදෙසෙසු අලබ්භමානත්තා සබ්බදෙසසාධාරණෙන තස්ස මිස්සකකහාපණස්ස පඤ්චමාසපාදග්ඝනකෙන සුවණ්ණෙනෙව පාරාජිකවත්ථුම්හි නියමිතෙ සබ්බදෙසවාසීනං උපකාරාය හොතීති එවං සුවණ්ණෙනෙව පාරාජිකවත්ථුපරිච්ඡෙදො කතො. අයමෙව නියමො සීහළාචරියවාදෙහි සාරොති ගහිතො. තස්මා සික්ඛාගරුකෙහි සබ්බත්ථ පෙසලෙහි විනයධරෙහි අයමෙව විනිච්ඡයො සාරතො පච්චෙතබ්බො. හොන්ති චෙත්ථ –

‘‘හෙමරජතතම්බෙහි, සත්ථෙ නිද්දිට්ඨලක්ඛණං;
අභාපෙත්වා කතො වීස-මාසො නීලකහාපණො.

හෙමපාදං සජ්ඣුපාදං, තම්බපාදද්වයඤ්හි සො;
මිස්සෙත්වා රූපමප්පෙත්වා, කාතුං සත්ථෙසු දස්සිතො.

‘එලා’ති වුච්චතෙ දොසො, නිද්දොසත්තා තථීරිතො;
තස්ස පාදො සුවණ්ණස්ස, වීසවීහග්ඝනො මතො.

යස්මිං පන පදෙසෙ සො, න වත්තති කහාපණො;
වීසසොවණ්ණවීහග්ඝං, තප්පාදග්ඝන්ති වෙදියං.

වීසසොවණ්ණවීහග්ඝං, ථෙනෙන්තා භික්ඛවො තතො;
චවන්ති සාමඤ්ඤගුණා, ඉච්චාහු විනයඤ්ඤුනො’’ති.

9. **ඔපාතන්ති** ආවාටං. දුක්ඛෙ ජාතෙති යොජනා.

10. **උත්තරිං ධම්මන්ති** එත්ථ ‘‘උත්තරිමනුස්සධම්ම’’න්ති වත්තබ්බෙ නිරුත්තිනයෙන මජ්ඣපදලොපං, නිග්ගහීතාගමඤ්ච කත්වා ‘‘උත්තරිං ධම්ම’’න්ති වුත්තං. උත්තරිමනුස්සානං ඣායීනඤ්චෙව අරියානඤ්ච ධම්මං **උත්තරිමනුස්සධම්මං. අත්තුපනායිකන්ති** අත්තනි තං උපනෙති ‘‘මයි අත්ථී’’ති සමුදාචරන්තො, අත්තානං වා තත්ථ

උපනෙති ‘‘අහං එත්ථ සන්දිස්සාමී’’ති සමුදාචරන්තොති අත්තුපනායිකො, තං අත්තුපනායිකං, එවං කත්වා වදන්තොති සම්බන්ධො.

11. **පරියායෙති** ‘‘යො තෙ විහාරෙ වසති, සො භික්ඛු අරහා’’තිආදිනා (පරි. 287) පරියායභණනෙ. **ඤාතෙති** යං උද්දිස්ස භණති, තස්මිං විඤ්ඤුම්හි මනුස්සජාතිකෙ අවිරෙන ඤාතෙ. **නො චෙති** නො චෙ ජානාති.

ඉති උත්තරෙ ලීනත්ථපකාසනියා

පාරාජිකකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

13. චෙතෙති, උපක්කමති, මුච්චති, එවං අඞ්ගත්තයෙ පුණ්ණෙ ගරුකං වුත්තං. **ද්වඞ්ගෙ** චෙතෙති, උපක්කමති යදි න මුච්චති, එවං අඞ්ගද්වයෙ ථුල්ලච්චයන්ති යොජනා. **පයොගෙති** පයොජෙත්වා උපක්කමිතුං අඞ්ගජාතාමසනං, පරස්ස ආණාපනන්ති එවරූපෙ සාහත්ථිකාණත්තිකපයොගෙ.

14. වුත්තනයෙනෙව උපරූපරි පඤ්හාපුච්ඡනං ඤාතුං සක්කාති තං අවත්තුකාමො ආහ **‘‘ඉතො පට්ඨායා’’**තිආදි. මයම්පි යදෙත්ථ පුබ්බෙ අවුත්තමනුත්තානත්ථඤ්ච, තදෙව වණ්ණයිස්සාම.

15. **කායෙනාති** අත්තනො කායෙන. **කායන්ති** ඉත්ථියා කායං. එස නයො ‘‘කායබද්ධ’’න්ති එත්ථාපි.

16. අත්තනො **කායෙන පටිබද්ධෙන** ඉත්ථියා කායපටිබද්ධෙ වුට්ඨයෙ තු දුක්කටන්ති යොජනා.

17. **තිස්සො** ආපත්තියො සියුන්ති යොජනා. **ද්වින්නං මග්ගානන්ති** වච්චමග්ගපස්සාවමග්ගානං.

18. **වණ්ණාදිභඤ්ඤෙති** වණ්ණාදිනා භණනෙ. කායපටිබද්ධෙ වණ්ණාදිනා භඤ්ඤෙ දුක්කටන්ති යොජනා.

19. **අත්තකාමචරියායාති** අත්තකාමපාරිචරියාය.

20. පණ්ඩකස්ස සන්තිකෙපි අත්තකාමපාරිචරියාය වණ්ණං වදතො **තස්ස** භික්ඛුනොති යොජනා. **තිරච්ඡානගතස්සාපි සන්තිකෙති** එත්ථාපි එසෙව නයො.

21. ඉත්ථිපුරිසානමන්තරෙ **සඤ්චරිත්තං** සඤ්චරණභාවං **සමාපන්නෙ** භික්ඛුම්හි **පටිග්ගණ්හනවීමංසාපච්චාහරණකත්තිකෙ** සම්පන්නෙ තස්ස බුධො ගරුකං නිද්දිසෙති යොජනා.

22. **ද්වඞ්ගසමායොගෙති** තීස්වෙතෙසු ද්වින්නං අඞ්ගානං යථාකථඤ්චි සමායොගෙ. **අඞ්ගෙ සති පනෙකස්මින්ති** තිණ්ණමෙකස්මිං පන අඞ්ගෙ සති.

24. **පයොගෙති** ‘‘අදෙසිතවත්ථුකං පමාණාතික්කන්තං කුටිං, අදෙසිතවත්ථුකං මහල්ලකවිහාරඤ්ච කාරෙස්සාමී’’ති උපකරණත්ථං අරඤ්ඤගමනතො පට්ඨාය සබ්බපයොගෙ. **එකපිණ්ඩෙ අනාගතෙති** සබ්බපරියන්තිමං පිණ්ඩං සන්ධාය වුත්තං.

25. ඉධ **යො** භික්ඛු අමූලකෙන පාරාජිකෙන ධම්මෙන අනුද්ධංසෙතීති යොජනා.

26. **ඔකාසං න ච කාරෙත්වාති** ‘‘කරොතු මෙ, ආයස්මා, ඔකාසං, අහං තෙ වත්තුකාමො’’ති එවං තෙන භික්ඛුනා ඔකාසං අකාරාපෙත්වා.

28. **අඤ්ඤභාගියෙති** අඤ්ඤභාගියපදෙන උපලක්ඛිතසික්ඛාපදෙ. එවං අඤ්ඤත්‍රාපි ඊදිසෙසු ඨානෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො.

29. ‘‘සමනුභාසනාය එවා’’ති පදච්ඡෙදො. **න පටිනිස්සජන්ති** අප්පටිනිස්සජන්තො.

30. ඤත්තියා දුක්කටං ආපන්නො සියා, ද්වීහි කම්මවාචාහි ථුල්ලතං ආපන්නො සියා, කම්මවාචාය ඔසානෙ ගරුකං ආපන්නො සියාති යොජනා. **‘‘ථුල්ලත’’**න්ති ඉදං ථුල්ලච්චයාපත්තිඋපලක්ඛණවචනං.

31. චතූසු යාවතතියකෙසු පඨමෙ ආපත්තිපරිච්ඡෙදං දස්සෙත්වා ඉතරෙසං තිණ්ණං තෙනපි එකපරිච්ඡෙදත්තා තත්ථ වුත්තනයමෙව තෙසු අතිදිසන්තො ආහ **‘‘භෙදානුවත්තකෙ’’**තිආදි.

ඉති උත්තරෙ ලීනත්ථපකාසනියා

සඞ්ඝාදිසෙසකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

32. **අතිරෙකචීවරන්ති** අනධිට්ඨිතං, අවිකප්පිතං විකප්පනුපගපමාණං චීවරං ලද්ධා දසාහං අතික්කමන්තො එකමෙව නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං ආපජ්ජති. තිචීවරෙන එකරත්තිම්පි **විනා වසන්තො** එකමෙව නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං ආපජ්ජති. ඉදඤ්ච ජාතිවසෙන එකත්තං සන්ධාය වුත්තං වත්ථුගණනාය ආපත්තීනං පරිච්ඡින්දිතබ්බත්තා.

33. **ගහෙත්වාකාලචීවරන්ති** අකාලචීවරං පටිග්ගහෙත්වා. **මාසන්ති** සතියා පච්චාසාය නික්ඛිපිතුං අනුඤ්ඤාතං මාසං. **අතික්කමන්තොති** සතියාපි පච්චාසාය වීතික්කමන්තො අන්තොමාසෙ අනධිට්ඨහිත්වා, අවිකප්පෙත්වා වා තිංසදිවසානි අතික්කමන්තො, චීවරුප්පාදදිවසං අරුණං ආදිං කත්වා එකතිංසමං අරුණං උට්ඨාපෙන්තොති අත්ථො. එකං නිස්සග්ගියං ආපත්තිං ආපජ්ජතීති උදීරිතන්ති යොජනා.

34. **අඤ්ඤාතිකාය** භික්ඛුනියා. **යංකිඤ්චි පුරාණචීවරන්ති** එකවාරම්පි පරිභුත්තං සඞ්ඝාටිආදීනමඤ්ඤතරං චීවරං.

35. **පයොගස්මින්ති** ‘‘ධොවා’’තිආදිකෙ භික්ඛුනො ආණත්තිකපයොගෙ, එවං ආණත්තාය ච භික්ඛුනියා උද්ධනාදිකෙ සබ්බස්මිං පයොගෙ ච. **‘‘නිස්සග්ගියාව පාචිත්ති හොතීති** නිස්සග්ගියා පාචිත්ති ච හොතීති යොජනා.

36. **පටිගණ්හතොති** එත්ථ ‘‘අඤ්ඤත්‍ර පාරිවත්තකා’’ති යොජනා.

38. **පයොගස්මින්ති** විඤ්ඤාපනපයොගෙ. **විඤ්ඤාපිතෙති** විඤ්ඤාපිතචීවරෙ පටිලද්ධෙ.

39. **භික්ඛූති** අච්ඡින්නචීවරො වා නට්ඨචීවරො වා භික්ඛු. **තදුත්තරින්ති** සන්තරුත්තරපරමතො උත්තරිං.

41. **පයොගෙති** විකප්පනාපජ්ජනපයොගෙ.

42. **දුවෙති** දුක්කටපාචිත්තියවසෙන දුවෙ ආපත්තියො වුසෙති යොජෙතබ්බං.

44. **පයොගෙති** අනුඤ්ඤාතපයොගතො අතිරෙකාභිනිප්ඵාදනපයොගෙ. **ලාභෙති** චීවරස්ස පටිලාභෙ.

කථිනවග්ගවණ්ණනා පඨමා.

45. කොසියවග්ගස්ස **ආදීසු පඤ්චසු** සික්ඛාපදෙසු ද්වෙ ද්වෙ ආපත්තියොති යොජනා. **පයොගෙති** කරණකාරාපනපයොගෙ. **ලාභෙති** කත්වා වා කාරෙත්වා වා පරිනිට්ඨාපනෙ.

46. ‘‘ගහෙත්වා එළකලොමානී’’ති පදච්ඡෙදො. **අතික්කමන්ති** අතික්කමන්තො.

47. **අඤ්ඤායාති** අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා. ‘‘ධොවාපෙති එළලොමක’’න්ති පදච්ඡෙදො. **එළලොමකන්ති** එළකලොමානි. නිරුත්තිනයෙන ක-කාරස්ස විපරියායො. **පයොගෙති** ධොවාපනපයොගෙ.

48. **පයොගෙති** පටිග්ගණ්හනපයොගෙ.

49. **නානාකාරන්ති** නානප්පකාරං. **සමාපජ්ජන්ති** සමාපජ්ජන්තො භික්ඛු. **සමාපන්නෙති** සංවොහාරෙ සමාපන්නෙ සති. **පයොගෙති** සමාපජ්ජනපයොගෙ.

50. **පයොගෙති** කයවික්කයාපජ්ජනපයොගෙ. **තස්මිං කතෙති** තස්මිං භණ්ඩෙ අත්තනො සන්තකභාවං නීතෙ.

කොසියවග්ගවණ්ණනා දුතියා.

51. **අතිරෙකකන්ති** අනධිට්ඨිතං, අවිකප්පිතං වා පත්තං. දසාහං අතික්කමෙන්තස්ස තස්ස භික්ඛුනො එකාව නිස්සග්ගියාපත්ති හොතීති යොජනා.

52-3. නත්ථි එතස්ස පඤ්ච බන්ධනානීති **අපඤ්චබන්ධනො,** තස්මිං, ඌනපඤ්චබන්ධනෙ පත්තෙති අත්ථො. **පයොගෙති** විඤ්ඤාපනපයොගෙ. **තස්ස** පත්තස්ස **ලාභෙ** පටිලාභෙ.

54. **භෙසජ්ජන්ති** සප්පිආදිකං.

55. **පයොගෙති** පරියෙසනපයොගෙ.

56. **පයොගෙති** අච්ඡින්දනඅච්ඡින්දාපනපයොගෙ. **හටෙති** අච්ඡින්දිත්වා ගහිතෙ.

57. **ද්වෙ පනාපත්තියො ඵුසෙති** වායාපනපයොගෙ දුක්කටං, විකප්පනුපගපච්ඡිමචීවරපමාණෙන වීතෙ නිස්සග්ගියන්ති ද්වෙ ආපත්තියො ආපජ්ජතීති අත්ථො.

58-9. යො පන භික්ඛු අප්පවාරිතො අඤ්ඤාතකස්සෙව තන්තවායෙ **සමෙච්ච** උපසඞ්කමිත්වා චීවරෙ විකප්පං ආපජ්ජන්තො හොති. **සොති** සො භික්ඛු. ද්වෙ ආපත්තියො ආපජ්ජති, න සංසයොති යොජනා. **පයොගෙති** විකප්පාපජ්ජනපයොගෙ.

60. අච්චෙකසඤ්ඤිතං චීවරං පටිග්ගහෙත්වාති යොජනා. **කාලන්ති** චීවරකාලං.

61. **තිණ්ණමඤ්ඤතරං වත්ථන්ති** තිණ්ණං චීවරානං අඤ්ඤතරං චීවරං. **සරෙති** අන්තරඝරෙ. **නිදහිත්වාති** නික්ඛිපිත්වා. **තෙන** චීවරෙන විනා ඡාරත්තතො **අධිකං** දිවසං යස්ස ආරඤ්ඤකස්ස විහාරස්ස ගොචරගාමෙ තං චීවරං නික්ඛිත්තං, තම්හා විහාරා අඤ්ඤත්‍ර වසන්තො නිස්සග්ගියං ඵුසෙති යොජනා.

62. සඞ්ඝිකං ලාභං පරිණතං **ජානං** ජානන්තො.

63. **පයොගෙති** පරිණාමනපයොගෙ. **සබ්බත්ථාති** පාරාජිකාදීසු සබ්බසික්ඛාපදෙසු. **අප්පනාවාරපරිහානීති** පරිවාරෙ පඨමං වුත්තකත්ථපඤ්ඤත්තිවාරස්ස පරිහාපනං, ඉධ අවචනන්ති අත්ථො, තස්ස වාරස්ස පරිවාරෙ සබ්බපඨමත්තා පඨමං වත්තබ්බභාවෙපි තත්ථ වත්තබ්බං පච්ඡා ගණ්හිතුකාමෙන මයා තං ඨපෙත්වා පඨමං ආපත්තිදස්සනත්ථං තදනන්තරො කතාපත්තිවාරො පඨමං වුත්තොති අධිප්පායො.

පත්තවග්ගවණ්ණනා තතියා.

ඉති උත්තරෙ ලීනත්ථපකාසනියා

තිංසනිස්සග්ගියකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

64. **මනුස්සුත්තරිධම්මෙති** උත්තරිමනුස්සධම්මෙ. **අභූතස්මිං උත්තරිමනුස්සධම්මෙ** සමුල්ලපිතෙ **පරාජයො** පාරාජිකාපත්ති.

65. **අමූලන්තිමවත්ථුනා** අමූලකෙන පාරාජිකෙන ධම්මෙන භික්ඛුං චොදනාය **ගරු** සඞ්ඝාදිසෙසො හොතීති යොජනා. **පරියායවචනෙති** ''යො තෙ විහාරෙ වසතී''තිආදිනා (පරි. 287) පරියායෙන කථනෙ. **ඤාතෙති** යස්ස කථෙති, තස්මිං වචනානන්තරමෙව ඤාතෙ.

66. **නො චෙ පන විජානාතීති** අථ තං පරියායෙන වුත්තං වචනානන්තරමෙව සචෙ න ජානාති. **සමුදාහටන්ති** කථිතං.

67. ඔමසතො භික්ඛුස්ස දුවෙ ආපත්තියො වුත්තා. උපසම්පන්නං ඔමසතො පාචිත්ති සියා. **ඉතරං** අනුපසම්පන්නං ඔමසතො දුක්කටං සියාති යොජනා.

68. පෙසුඤ්ඤහරණෙපි ද්වෙ ආපත්තියො හොන්ති.

69. **පයොගෙති** පදසො ධම්මං වාචෙන්තස්ස වචනකිරියාරම්භතො පට්ඨාය යාව පදාදීනං පරිසමාපනං, එත්ථන්තරෙ අක්ඛරුච්චාරණපයොගෙ දුක්කටං. පදානං පරිසමත්තියං පාචිත්තියං.

70. ''තිරත්තා අනුපසම්පන්නසහසෙය්‍යාය''ති පදච්ඡෙදො. අනුපසම්පන්නෙන සහසෙය්‍යා **අනුපසම්පන්නසහසෙය්‍යා,** තාය. තිරත්තා උත්තරිං අනුපසම්පන්නසහසෙය්‍යායාති යොජනා. **පයොගෙති** සයනත්ථාය සෙය්‍යාපඤ්ඤාපනකායාවජ්ජනාදිපුබ්බපයොගෙ. **පන්නෙති** කායපසාරණලක්ඛණෙන සයනෙන නිපන්නෙ.

71. යො පන භික්ඛු එකරත්තියං මාතුගාමෙන සහසෙය්‍යං **කප්පෙති. දුක්කටාදයොති** ''පයොගෙ දුක්කටං, නිපන්නෙ පාචිත්තිය''න්ති යථාවුත්තද්වෙආපත්තියො ආපජ්ජතීති යොජනා.

72. **පයොගෙති** යථාවුත්තලක්ඛණපයොගෙ.

73. **අනුපසම්පන්නෙති** සමීපත්ථෙ චෙතං භුම්මං. අනුපසම්පන්නස්ස සන්තිකෙ භූතං උත්තරිමනුස්සධම්මං යො සචෙ **ආරොචෙතීති** යොජනා. **දුක්කටාදයොති** යස්ස ආරොචෙති, සො නප්පටිවිජානාති, දුක්කටං, පටිවිජානාති, පාචිත්තියන්ති එවං ද්වෙ ආපත්තියො තස්ස හොන්ති.

74. **අඤ්ඤතො** අඤ්ඤස්ස උපසම්පන්නස්ස දුට්ඨුල්ලස්ස ආපත්තිං **අනුපසම්පන්නෙ** අනුපසම්පන්නස්ස සන්තිකෙ වදං වදන්තොති යොජනා. **පයොගෙති** ආරම්භතො පට්ඨාය පුබ්බපයොගෙ දුක්කටං ආගච්ඡති දුක්කටං ආපජ්ජති. ආරොචිතෙ පාචිත්ති සියාති යොජනා.

75. **පයොගෙති** ''අකප්පියපථවිං ඛණිස්සාමී''ති කුදාල පරියෙසනාදිසබ්බපයොගෙති.

මුසාවාදවග්ගවණ්ණනා පඨමා.

76. **පාතෙන්තොති** විකොපෙන්තො. **තස්සාති** භූතගාමස්ස. **පාතෙති** විකොපනෙ.

77. අඤ්ඤවාදකවිහෙසකානං එකයොගනිද්දිට්ඨත්තා තත්ථ වුත්තනයෙනෙව විහෙසකෙ ච ඤාතුං සක්කාති තත්ථ විසුං ආපත්තිභෙදො න වුත්තො.

78. **පරන්ති** අඤ්ඤං සඞ්ඝෙන සම්මතසෙනාසනපඤ්ඤාපකාදිකං උපසම්පන්නං. **උජ්ඣාපෙන්තොති** තස්ස අයසං උප්පාදෙතුකාමතාය භික්ඛූහි අවජානාපෙතුං ''ඡන්දාය ඉත්ථන්නාමො ඉදං නාම කරොතී''තිආදීනි වත්වා අවඤ්ඤාය ඔලොකාපෙන්තො, ලාමකතො වා චින්තාපෙන්තො. **පයොගෙති** උජ්ඣාපනත්ථාය තස්ස අවණ්ණභණනාදිකෙ පුබ්බපයොගෙ.

83. සඞ්ඝිකෙ විහාරෙ පුබ්බුපගතං භික්ඛුං **ජානං** ජානන්තො අනුපඛජ්ජ සෙය්‍යං කප්පෙති, තස්සෙවං සෙය්‍යං **කප්පයතොති** යොජනා. **පයොගෙදුක්කටාදයොති** එත්ථ අලුත්තසමාසො. **ආදි**-සද්දෙන සෙය්‍යාකප්පනෙ පාචිත්තියං සඞ්ගණ්හාති.

84. **පයොගෙති** ''නික්කඩ්ඪථ ඉමං''න්තිආදිකෙ ආණත්තිකෙ වා ''යාහි යාහී''තිආදිකෙ වාචසිකෙ වා හත්ථෙන තස්ස අඞ්ගපරාමසනාදිවසෙන කතෙ කායිකෙ වා නික්කඩ්ඪනපයොගෙ. **සෙසන්ති** පාචිත්තියං.

85. ''වෙහාසකුටියා උපරී''ති පදච්ඡෙදො. **ආහච්චපාදකෙති** එත්ථ ''මඤ්චෙ වා පීඨෙ වා''ති සෙසො. **සීදන්ති** නිසීදන්තො. **දුක්කටාදයොති** පයොගෙ දුක්කටං, නිපජ්ජාය පාචිත්තියන්ති ඉමා ආපත්තියො වුසෙති අත්ථො.

86. අස්ස පජ්ජස්ස පඨමපාදං දසක්ඛරපාදකං ඡන්දොවිචිතියං වුත්තගාථා, ''ගාථාඡන්දො අතීතද්වය''න්ති ඉමිනා ඡන්දොවිචිතිලක්ඛණෙන ගාථාඡන්දත්තා **අධිට්ඨිත්වා ද්වත්තිපරියායෙති** එත්ථ අක්ඛරද්වයං අධිකං වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. **පයොගෙති** අධිට්ඨානපයොගෙ. **අධිට්ඨිතෙති** ද්වත්තිපරියායානං උපරි අධිට්ඨානෙ කතෙ.

87. **පයොගෙති** සිඤ්චනසිඤ්චාපනපයොගෙ. **සිත්තෙති** සිඤ්චනකිරියපරියොසානෙ.

භූතගාමවග්ගවණ්ණනා දුතියා.

88. දුක්කටං වුසෙති යොජනා. ඔවදිතෙ පාචිත්ති සියාති යොජනා.

89. විභාගොයෙව **විභාගතා**.

90. **අඤ්ඤාතිකාය** භික්ඛුනියා අඤ්ඤත්‍ර පාරිවත්තකා චීවරං **දෙන්තො** භික්ඛු ද්වෙ ආපත්තියො වුසෙති යොජනා. **පයොගෙති** දානපයොගෙ.

93. ''නාවං එක''න්ති පදච්ඡෙදො. **පයොගෙති** අභිරුහණපයොගෙ. **දුක්කටාදයොති** **ආදි**-සද්දෙන අභිරුළ්හෙ පාචිත්තියං සඞ්ගණ්හාති.

94. ''දුවිධං ආපත්ති''න්ති පදච්ඡෙදො.

96. භික්ඛුනියා සද්ධිං රහො නිසජ්ජං කප්පෙන්තො භික්ඛු පයොගෙදුක්කටාදයො **ද්වෙපි** ආපත්තියො ඵුසෙති යොජනා.

ඔවාදවග්ගවණ්ණනා තතියා.

97. **තදුත්තරින්ති** තතො භුඤ්ජිතුං අනුඤ්ඤාතඑකදිවසතො උත්තරිං දුතියදිවසතො පට්ඨාය. **අනන්තරස්ස වග්ගස්සාති** ඔවාදවග්ගස්ස. **නවමෙනාති** භික්ඛුනියා පරිපාචිතපිණ්ඩපාතසික්ඛාපදෙන.

99. **ද්වත්තිපත්තෙති** ද්වත්තිපත්තපූරෙ. **තදුත්තරින්ති** ද්වත්තිපත්තපූරතො උත්තරිං. **පයොගෙති** පටිග්ගහණපයොගෙ.

101. **අභිහට්ඨුන්ති** අභිහරිත්වා.

102. **තස්සාති** අභිහරන්තස්ස. **පිටකෙති** විනයපිටකෙ.

103. **දසමෙපීති** එත්ථ ‘‘දසමෙ අපි’’ති පදච්ඡෙදො.

භොජනවග්ගවණ්ණනා චතුත්ථා.

104. **අචෙලකාදිනොති** ආදි-සද්දෙන ‘‘පරිබ්බාජකස්ස වා පරිබ්බාජිකාය වා’’ති (පාචි. 270) වුත්තෙ සඞ්ගණ්හාති. **භොජනාදිකන්ති** ආදි-සද්දෙන ඛාදනීයං සඞ්ගණ්හාති. **පයොගෙති** සහත්ථා දානපයොගෙ.

105. **දාපෙත්වා වා අදාපෙත්වා වා** කිඤ්චි ආමිසං. **පයොගෙති** උය්යොජනපයොගෙ. **තස්මින්ති** තස්මිං භික්ඛුම්හි. උය්යොජිතෙ පාචිත්ති සියාති යොජනා.

109. **උම්මාරාතික්කමෙති** ඉන්දඛීලාතික්කමෙ.

110. **තදුත්තරින්ති** තතො පරිච්ඡින්නරත්තිපරියන්තතො වා පරිච්ඡින්නභෙසජ්ජපරියන්තතො වා උත්තරිං.

111. උය්යුත්තං දස්සනත්ථාය ගච්ඡන්තො ද්වෙ ආපත්තියො ඵුසෙති යොජනා.

අචෙලකවග්ගවණ්ණනා පඤ්චමා.

114. **මෙරෙය්‍යන්ති** මෙරයං. නිරුත්තිනයෙන අ-කාරස්ස එ-කාරො, ය-කාරස්ස ච ද්විත්තං. මෙරය-සද්දපරියායො වා **මෙරෙය්‍ය**-සද්දො. **මුනීති** භික්ඛු.

115. ‘‘භික්ඛු අඞ්ගුලිපතොදෙනා’’ති පදච්ඡෙදො. **පයොගෙති** හාසාපනපයොගෙ. **තස්සාති** හාසාපෙන්තස්ස.

116. ගොප්ඵකා **හෙට්ඨා** උදකෙ දුක්කටං. ගොප්ඵකතො උපරි **උපරිගොප්ඵකං,** උදකං, තස්මිං, ගොප්ඵකතො අධිකප්පමාණෙ උදකෙති අත්ථො.

117. **අනාදරියන්ති** පුග්ගලානාදරියං, ධම්මානාදරියං වා. **පයොගෙති** අනාදරියවසෙන පවත්තෙ කායපයොගෙ වා වචීපයොගෙ වා. **කතෙ** අනාදරියෙ.

118. **පයොගෙති** භිංසාපනපයොගෙ.

119. **ජොතින්ති** අග්ගිං. **සමාදහිත්වානාති** ජාලෙත්වා. **‘‘විසිබ්බෙන්තො’’**ති ඉමිනා ඵලූපචාරෙන කාරණං වුත්තං. විසිබ්බනකිරියා හි සමාදහනකිරියාය ඵලන්ති විසිබ්බනකිරියාවොහාරෙන සමාදහනකිරියාව. තස්මා **විසිබ්බෙන්තොති** එත්ථ සමාදහන්තොති අත්ථො. **පයොගෙති** සමාදහනසමාදහාපනපයොගෙ. **විසීවිතෙති** වුත්තනයෙන සමාදහිතෙති අත්ථො.

120. **පයොගෙති** චුණ්ණමත්තිකාභිසඞ්ඛරණාදිසබ්බපයොගෙ. **ඉතරන්ති** පාචිත්තියං.

121. **තිණ්ණං දුබ්බණ්ණකරණානන්ති** කංසනීලපත්තනීලකද්දමසඞ්ඛාතානං තිණ්ණං දුබ්බණ්ණකරණානං. **එකං** අඤ්ඤතරං **අනාදිය** අදත්වා. **චීවරන්ති** නවචීවරං.

122. නත්ථි එතස්ස උද්ධාරන්ති අනුද්ධාරො, තං අනුද්ධාරන්ති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධවසෙන රස්සත්තං, අකතපච්චුද්ධාරන්ති අත්ථො.

123. **අපනිධෙන්තොති** අපනෙත්වා නිධෙන්තො නික්ඛිපෙන්තො. **පත්තාදිකන්ති** ආදි-සද්දෙන චීවරනිසීදනසූචිඝරකායබන්ධනානං ගහණං. **පයොගෙති** අපනිධානපයොගෙ. **තස්මිං** පත්තාදිකෙ පඤ්චවිධෙ පරික්ඛාරෙ. අපනිහිතෙ **සෙසා** පාචිත්තියාපත්ති සියාති යොජනා.

සුරාපානවග්ගවණ්ණනා ඡට්ඨා.

124. **තපොධනොති** පාතිමොක්ඛසංවරසීලසඞ්ඛාතං තපොධනමස්සාති තපොධනො, භික්ඛු.

125. **තස්මිං** ඔපාතෙ.

126. **මනුස්සවිග්ගහො** මනුස්සසරීරො. **තිරච්ඡානගතො** නාගො වා සුපණ්ණො වා. **තස්ස** ඔපාතඛණකස්ස.

127. **පටුබුද්ධිනාති** සබ්බෙසු ඤෙය්‍යධම්මෙසු නිපුනඤාණෙන භගවතා.

128. **පයොගෙති** පරිභොගත්ථාය ගහණාදිකෙ පයොගෙ. **තස්සාති** භික්ඛුස්ස.

129. **උක්කොටෙන්තොති** උච්චාලෙන්තො යථාඨානෙ ඨාතුං අදෙන්තො. **පයොගෙති** උක්කොටනපයොගෙ. උක්කොටිතෙ පාචිත්තියං සියාති යොජනා.

130. **දුට්ඨුල්ලං වජ්ජකන්ති** සඞ්ඝාදිසෙසාදිකෙ. එකං පාචිත්තියං ආපත්තිං ආපජ්ජති ඉති දීපිතන්ති යොජනා.

131. **පයොගෙති** ගණපරියෙසනාදිපයොගෙ. **දුක්කටං පත්තො සියා** දුක්කටාපත්තිං ආපන්නො භවෙය්‍යාති අත්ථො. **සෙසාති** පාචිත්තියාපත්ති උපසම්පාදිතෙ සියා. ගාථාබන්ධවසෙන උපසග්ගලොපො.

132-3. ජානං ථෙය්‍යසත්ථෙන සහ සංවිධාය මග්ගං පටිපජ්ජතො ච තථෙව මාතුගාමෙන සහ සංවිධාය මග්ගං පටිපජ්ජතො චාති යොජනා. **පයොගෙති** සංවිධාය ගන්තුං පටිපුච්ඡාදිකරණපයොගෙ. **පටිපන්නෙති** මග්ගපටිපන්නෙ. **අනන්තරන්ති** අද්ධයොජනගාමන්තරාතික්කමනානන්තරං.

134. ඤත්තියා ඔසානෙ දුක්කටං වුසෙති යොජනා.

135. **අකතානුධම්මෙනාති අනුධම්මො** වුච්චති ආපත්තියා අදස්සනෙ වා අප්පටිකම්මෙ වා පාපිකාය දිට්ඨියා අප්පටිනිස්සග්ගෙ වා ධම්මෙන විනයෙන සත්ථුසාසනෙන උක්ඛිත්තකස්ස අනුලොමවත්තං දිස්වා කත්වා ඔසාරණා, සො ඔසාරණසඞ්ඛාතො අනුධම්මො යස්ස න කතො, අයං අකතානුධම්මො නාම, තාදිසෙන භික්ඛුනා සද්ධින්ති අත්ථො. **සම්භුඤ්ජන්තොති** ආමිසසම්භොගං කරොන්තො භික්ඛු. **පයොගෙති** භුඤ්ජිතුං ආමිසපටිග්ගහණාදිපයොගෙ. **භුත්තෙති** සම්භුත්තෙ, උභයසම්භොගෙ, තදඤ්ඤතරෙ වා කතෙති අත්ථො.

136. **උපලාපෙන්තොති** පත්තචීවරඋද්දෙසපරිපුච්ඡනාදිවසෙන සඞ්ගණ්හන්තො. **පයොගෙති** උපලාපනපයොගෙ.

සප්පාණකවග්ගවණ්ණනා සත්තමා.

137. **සහධම්මිකන්ති** කරණත්ථෙ උපයොගවචනං, පඤ්චහි සහධම්මිකෙහි සික්ඛිතබ්බත්තා, තෙසං වා සන්තකත්තා ''සහධම්මික''න්ති ලද්ධනාමෙන බුද්ධපඤ්ඤත්තෙන සික්ඛාපදෙන වුච්චමානස්සාති අත්ථො. **භණතොති** ''භික්ඛුස්සා''ති ඉමිනා සමානාධිකරණං.

138. **විවණ්ණෙන්තොති** ''කිං පනිමෙහි ඛුද්දානුඛුද්දකෙහි සික්ඛාපදෙහි උද්දිට්ඨෙහී''තිආදිනා ගරහන්තො. **පයොගෙති** ''කිං ඉමෙහී''තිආදිනා ගරහණවසෙන පවත්තෙ වචීපයොගෙ. **විවණ්ණිතෙ** ගරහිතෙ.

139. **මොහෙන්තොති** ''ඉදානෙව ඛො අහං, ආවුසො, ජානාමී''තිආදිනා අත්තනො අජානනත්තෙන ආපන්නභාවං දීපෙත්වා භික්ඛුං මොහෙන්තො, වඤ්චෙන්තොති අත්ථො. **මොහෙති** මොහාරොපනකම්මෙ. **අරොපිතෙ** කතෙ.

140. භික්ඛුස්ස කුපිතො පහාරං දෙන්තො වුසෙති යොජනා. **පයොගෙති** දණ්ඩාදානාදිපයොගෙ.

141. **පයොගෙති** උග්ගිරණපයොගෙ. **උග්ගිරිතෙති** උච්චාරිතෙ.

142. **අමූලෙනෙවාති** දිට්ඨාදිමූලවිරහිතෙනෙව. **යොගෙති** ඔකාසකාරාපනාදිපයොගෙ. **උද්ධංසිතෙති** චොදිතෙ.

143. **කුක්කුච්චං ජනයන්තොති** ''ඌනවීසතිවස්සො ත්වං මඤ්ඤෙ උපසම්පන්නො''තිආදිනා කුක්කුච්චං උපදහන්තො. **යොගෙති** කුක්කුච්චුප්පාදනපයොගෙ. **උප්පාදිතෙති** කුක්කුච්චෙ උප්පාදිතෙ.

144. ''තිට්ඨන්තො උපස්සුති''න්ති පදච්ඡෙදො. සුතියා සමීපං **උපස්සුති,** සවනූපචාරෙති අත්ථො.

145. **ධම්මිකානං තු කම්මානන්ති** ධම්මෙන විනයෙන සත්ථුසාසනෙන කතානං අපලොකනාදීනං චතුන්නං කම්මානං. **තතො පුනාති** ඡන්දදානතො පච්ඡා. **ඛීයනධම්මන්ති** අත්තනො අධිප්පෙතභාවවිභාවනමන්තනං. **ද්වෙ වුසෙ දුක්කටාදයොති** ඛීයනධම්මාපජ්ජනපයොගෙ දුක්කටං, ඛීයනධම්මෙ ආපන්නෙ පාචිත්තියන්ති එවං දුක්කටාදයො ද්වෙ ආපත්තියො ආපජ්ජෙය්‍යාති අත්ථො.

146. **සඞ්ඝෙ** සඞ්ඝමජ්ඣෙ. **විනිච්ඡයෙති** වත්ථුතො ඔතිණ්ණවිනිච්ඡයෙ. **නිට්ඨං අගතෙති** වත්ථුම්හි අවිනිච්ඡිතෙ, ඤත්තිං ඨපෙත්වා කම්මවාචාය වා අපරියොසිතාය.

148. **සමග්ගෙන සඞ්ඝෙනාති** සමානසංවාසකෙන සමානසීමායං ඨිතෙන සඞ්ඝෙන.

සහධම්මිකවග්ගවණ්ණනා අට්ඨමා.

150. **අවිදිතො හුත්වාති** රඤ්ඤො අවිදිතාගමනො හුත්වා.

152. **රතනන්ති** මුත්තාදිදසවිධං රතනං. **පයොගෙති** රතනග්ගහණපයොගෙ.

153. **විකාලෙති** මජ්ඣන්තිකාතික්කමතො පට්ඨාය අරුණෙ.

155. **අට්ඨිදන්තවිසාණාභිනිබ්බත්තන්ති** අට්ඨිදන්තවිසාණමයං. **පයොගෙති** කාරාපනපයොගෙ.

156. තස්මිං මඤ්චාදිම්හි **කාරාපිතෙ සෙසා** පාචිත්තියාපත්ති සියාති යොජනා.

රතනවග්ගවණ්ණනා නවමා.

ඉති උත්තරෙ ලීනත්ථපකාසනියා

පාචිත්තියකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

159. චතූසු පාටිදෙසනීයෙසුපි අවිසෙසෙන ආදිච්චබන්ධුනා බුද්ධෙන ද්විධා ආපත්ති නිද්දිට්ඨාති යොජනා.

160. **සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු චතූසු.

පාටිදෙසනීයකථාවණ්ණනා.

161. සෙඛියකථා උත්තානත්ථායෙව.

සෙඛියකථාවණ්ණනා.

162. පරිවාරෙ පඨමං දස්සිතසොළසවාරප්පභෙදෙ මහාවිභඞ්ගෙ ''පඨමං පාරාජිකං කත්ථ පඤ්ඤත්ත''න්තිආදිප්පභෙදො (පරි. 1) කත්ථපඤ්ඤත්තිවාරො , ''මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවන්තො කති ආපත්තියො ආපජ්ජතී''තිආදිප්පභෙදො (පරි. 157) කතාපත්තිවාරො, ''මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවන්තස්ස ආපත්තියො චතුන්නං විපත්තීනං කති විපත්තියො භජන්තී''තිආදිප්පභෙදො (පරි. 182) විපත්තිවාරො, ''මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවන්තස්ස ආපත්තියො සත්තන්නං ආපත්තික්ඛන්ධානං කතිහි ආපත්තික්ඛන්ධෙහි සඞ්ගහිතා''තිආදිප්පභෙදො (පරි. 182) සඞ්ගහවාරො, ''මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවන්තස්ස ආපත්තියො ඡන්නං ආපත්තිසමුට්ඨානානං කතිහි සමුට්ඨානෙහි සමුට්ඨහන්තී''තිආදිප්පභෙදො (පරි. 184) සමුට්ඨානවාරො, ''මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවන්තස්ස ආපත්තියො චතුන්නං අධිකරණානං කතමං අධිකරණ''න්තිආදිප්පභෙදො (පරි. 185) අධිකරණවාරො, ''මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවන්තස්ස ආපත්තියො සත්තන්නං සමථානං කතිහි සමථෙහි සම්මන්තී''තිආදිප්පභෙදො (පරි. 186) සමථවාරො, තදනන්තරො

ඉමෙහි සත්තහි වාරෙහි මිස්සො අට්ඨමො සමුච්චයවාරොති ඉමෙසු අට්ඨසු වාරෙසු ආදිභූතෙ කත්ථපඤ්ඤත්තිනාමධෙය්‍යො අප්පනාවාරෙ සඞ්ගහෙතබ්බානං නිදානාදිසත්තරසලක්ඛණානං උභයවිභඞ්ගසාධාරණතො උපරි වක්ඛමානත්තා තං වාරං ඨපෙත්වා තදනන්තරං අසාධාරණං කතාපත්තිවාරං සෙඛියාවසානං පාළික්කමානුරූපං දස්සෙත්වා තදනන්තරා විපත්තිවාරාදයො ඡ වාරා උභයවිභඞ්ගසාධාරණතො වක්ඛමානාති කත්වා තෙපි ඨපෙත්වා ඉමෙ පච්චයසද්දෙන අයොජෙත්වා දස්සිතා අට්ඨෙව වාරා, පුන ''මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවනපච්චයා පාරාජිකං කත්ථ පඤ්ඤත්ත''න්තිආදිනා (පරි. 188) පච්චය-සද්දං යොජෙත්වා දස්සිතා අපරෙ අට්ඨ වාරා යොජිතාති තත්ථාපි දුතියං කතාපත්තිපච්චයවාරං ඉමිනා කතාපත්තිවාරෙන එකපරිච්ඡෙදං කත්වා දස්සෙතුමාහ **''පඤ්ඤත්තා''**තිආදි. **පටිසෙවනපච්චයාති** පටිසෙවනහෙතුනා.

163. **අල්ලොකාසප්පවෙසනෙති** ජීවමානසරීරෙ තිණ්ණං මග්ගානං අඤ්ඤතරස්මිං මග්ගෙ අල්ලොකාසප්පවෙසනෙ. මතෙ අක්ඛායිතෙ වා **පි**-සද්දෙන යෙභුය්‍යඅක්ඛායිතෙ පවෙසනෙ පවෙසනනිමිත්තං **මෙථුනං** ධම්මං **පටිසෙවන්තො** භික්ඛු පාරාජිකං ඵුසෙති සම්බන්ධො.

164. තථා යෙභුය්‍යක්ඛායිතෙ, උපඩ්ඪක්ඛායිතෙ ච මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවන්තො භික්ඛු ථුල්ලච්චයං ඵුසෙති යොජනා. වට්ටකතෙ මුඛෙ දුක්කටං වුත්තන්ති සම්බන්ධො. **ජතුමට්ඨකෙති** භික්ඛුනියා ජතුමට්ඨකෙ දින්නෙ පාචිත්ති වුත්තාති සම්බන්ධො.

166. **අවස්සුතස්සාති** කායසංසග්ගරාගෙන තින්තස්ස. **පොසස්සාති** ගහණකිරියාසම්බන්ධෙ සාමිවචනං. **භික්ඛුනියාති** අත්තසම්බන්ධෙ සාමිවචනං. ''අත්තනො''ති සෙසො. අවස්සුතෙන පොසෙන අත්තනො අධක්ඛකාදිගහණං සාදියන්තියා තථා අවස්සුතාය භික්ඛුනියා පාරාජිකන්ති යොජනා.

167. **කායෙනාති** අත්තනො කායෙන. **කායන්ති** මාතුගාමස්ස කායං. **ඵුසතොති** කායසංසග්ගරාගෙන ඵුසතො. **කායෙන කායබද්ධන්ති** එත්ථාපි එසෙව නයො.

168. **කායෙන පටිබද්ධෙනාති** අත්තනො කායපටිබද්ධෙන. **පටිබද්ධන්ති** ඉත්ථියා කායපටිබද්ධං ඵුසන්තස්ස දුක්කටං. **තස්ස** භික්ඛුස්ස.

''මහාවිභඞ්ගසඞ්ගහො නිට්ඨිතො''ති කස්මා වුත්තං, නනු සොළසවාරසඞ්ගහෙ මහාවිභඞ්ගෙ කතාපත්තිවාරොයෙවෙත්ථ වුත්තො, න ඉතරෙ වාරාති? සච්චං, අවයවෙ පන සමුදායොපචාරෙන වුත්තං. සාධාරණාසාධාරණානං මහාවිභඞ්ගෙ ගතානං සබ්බාපත්තිපභෙදානං දස්සනොපචාරභූතො කතාපත්තිවාරො දස්සිතොති තංදස්සනෙන අප්පධානා ඉතරෙපි වාරා උපචාරතො දස්සිතා හොන්තීති ච තථා වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං.

ඉති උත්තරෙ ලීනත්ථපකාසනියා

මහාවිභඞ්ගසඞ්ගහවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

භික්ඛුනිවිභඞ්ගො

170. **විනයස්ස විනිච්ඡයෙ භික්ඛූනං පාටවත්ථායාති** භික්ඛුනීනං පාටවස්සාපි තදධීනත්තා පධානදස්සනවසෙන වුත්තං. අථ වා දස්සනලිඞ්ගන්තරසාධාරණත්තෙ ඉච්ඡිතෙ පුල්ලිඞ්ගෙන, නපුංසකලිඞ්ගෙන වා නිද්දෙසො සද්දසත්ථානුයොගතොති **“භික්ඛූන”**න්ති පුල්ලිඞ්ගෙන වුත්තං.

171. **නන්දන්තී** සාදියන්තී.

172. තිස්සො ආපත්තියො වුසෙති යොජනා. ජාණුස්ස උද්ධං, අක්ඛකස්ස අධො ගහණං සාදියන්තියා තස්සා පාරාජිකන්ති යොජනා.

173. කායපටිබද්ධෙ වා ගහණං සාදියන්තියා දුක්කටං.

174. **වජ්ජන්ති** අඤ්ඤිස්සා භික්ඛුනියා පාරාජිකාපත්තිං.

176. **තං ලද්ධින්ති** උක්ඛිත්තස්ස යං ලද්ධිං අත්තනො රොචෙසි, තං ලද්ධිං න නිස්සජ්ජන්තීති යොජනා.

178. ‘‘ඉධ ආගච්ඡා’’ති පදච්ඡෙදො. ‘‘වුත්තා ආගච්ඡතී’’ති පදච්ඡෙදො.

179. **හත්ථපාසප්පවෙසනෙති** හත්ථපාසූපගමනෙ. **“හත්ථගතප්පවෙසනෙ”**ති වා පාඨො, සොයෙව අත්ථො.

ඉති උත්තරෙ ලීනත්ථපකාසනියා භික්ඛුනිවිභඞ්ගෙ

පාරාජිකකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

180. **එකස්සාති** අත්තනො අත්තනො අට්ටකාරස්ස වා. **ආරොචනෙති** වත්තබ්බස්ස වොහාරිකානං නිවෙදනෙ.

181. **දුතියාරොචනෙති** දුතියස්ස, දුතියං එවං ආරොචනෙ.

182. **ද්වීහීති** ද්වීහි කම්මවාචාහි. **කම්මවාචොසානෙති** කම්මවාචාඔසානෙ.

183. **පරික්ඛෙපෙ අතික්කන්තෙති** අත්තනො ගාමතො ගන්ත්වා ඉතරං ගාමං පවිසන්තියා පඨමෙන පාදෙන තස්ස ගාමස්ස පරික්ඛෙපෙ අතික්කන්තෙ, පඨමපාදෙ පරික්ඛෙපං අතික්කමෙත්වා අන්තොගාමසඞ්ඛෙපං ගතෙති අත්ථො.

184. **දුතියෙනාති** ගාමපරික්ඛෙපතො බහි ඨිතෙන දුතියපාදෙන. **අතික්කන්තෙති** තස්මිං ගාමපරික්ඛෙපෙ අතික්කන්තෙ, තස්මිං පාදෙ අන්තොගාමං පවෙසිතෙති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙව.

ඉති උත්තරෙ ලීනත්ථපකාසනියා භික්ඛුනිවිභඞ්ගෙ

සඞ්ඝාදිසෙසකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

193. ඉහ භික්ඛුනී පත්තසන්නිචයං කරොන්තී හොති, සා එකං නිස්සග්ගියං පාචිත්තියංයෙව වුසෙති යොජනා.

194. **අකාලචීවරං කාලචීවරං** කත්වා භාජාපෙන්තියාති යොජනා. **පයොගෙති** භාජනපයොගෙ.

195. **ඡින්නෙති** අච්ඡින්නෙ.

196. **තතො පරන්ති** තතො පඨමතො අඤ්ඤං.

ඉති උත්තරෙ ලීනත්ථපකාසනියා භික්ඛුනිවිභඞ්ගෙ

නිස්සග්ගියකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

199. ලසුණං ඛාදති චෙ, **ද්වෙ** ආපත්තියො වුටාති යොජනා.

200. **පයොගෙති** සංහාරාපනපයොගෙ. **සංහටෙති** අත්තනා සංහටෙ, පරෙන සංහරාපිතෙ ච ආපත්ති **පාචිත්ති** හොති.

201. **කතෙති** තලසාතෙ කතෙ.

202. **ජතුනා මට්ඨකන්ති** ජතුනා කතං මට්ඨදණ්ඩකං. ‘‘දුක්කටං ආදින්නෙ’’ති පදච්ඡෙදො.

204. භුඤ්ජමානස්ස භික්ඛුස්ස හත්ථපාසෙති යොජනා. **හිත්වා** හත්ථපාසං.

205. **විඤ්ඤාපෙත්වාති** අන්තමසො මාතරම්පි යාචිත්වා. අජ්ඣොහාරෙ පාචිත්තිං දීපයෙති යොජනා.

206. **උච්චාරාදින්ති ආදි**-සද්දෙන විසාසසඞ්කාරමුත්තානං ගහණං.

ලසුණවග්ගවණ්ණනා පඨමා.

209. **ඉධ** ඉමස්මිං රත්තන්ධකාරවග්ගෙ. පඨමෙ, දුතියෙ, තතියෙ, චතුත්ථෙපි විනිච්ඡයො ලසුණවග්ගස්ස **ඡට්ඨෙන** සික්ඛාපදෙන **තුල්‍යො** සදිසොති යොජනා.

210. **ආසනෙති** පල්ලඞ්කෙ තස්සොකාසභූතෙ. **සාමිකෙ අනාපුච්ඡාති** තස්මිං කුලෙ යං කිඤ්චි විඤ්ඤුමනුස්සං අනාපුච්ඡා.

211. **අනොවස්සන්ති** භිත්තියා බහි නිබ්බකොසබ්භන්තරං. **දුතියාතික්කමෙති** දුතියෙන පාදෙන නිබ්බකොසස්ස උදකපාතට්ඨානාතික්කමෙ.

212. **නිසීදිතෙති** නිසින්නෙ.

213. **පයොගෙති** උජ්ඣාපනපයොගෙ.

214. නිරයාදිනා අත්තානං වා පරං වා **අභිසප්පෙන්තී** සපථං කරොන්තී ද්වෙ වුසෙති යොජනා. **අභිසප්පිතෙති** අභිසපිතෙ.

215. **වධිත්වාති** හත්ථාදීහි පහරිත්වා. ‘‘කරොති එක’’න්ති පදච්ඡෙදො.

රත්තන්ධකාරවග්ගවණ්ණනා දුතියා.

216. **නග්ගාති** අනිවත්ථා වා අපාරුතා වා. **පයොගෙති** චුණ්ණමත්තිකාඅභිසඞ්ඛරණාදිපයොගෙ.

217. **පමාණාතික්කන්තන්ති** ‘‘දීඝසොචතස්සො විදත්ථියො සුගතවිදත්ථියා, තිරියං ද්වෙ විදත්ථියො’’ති (පාචි. 888) වුත්තපමාණමතික්කන්තං. **පයොගෙති** කාරාපනපයොගෙ.

218. **විසිබ්බෙත්වාති** දුස්සිබ්බිතං පුන සිබ්බනත්ථාය විසිබ්බෙත්වා.

219. පඤ්ච අහානි **පඤ්චාහං,** පඤ්චාහමෙව **පඤ්චාහිකං**. සඞ්ඝාටීනං වාරො **සඞ්ඝාටිවාරො,** පරිභොගවසෙන වා ඔතාපනවසෙන වා සඞ්ඝටිතට්ඨෙන **‘‘සඞ්ඝාටී’’**ති ලද්ධනාමානං ‘‘තිචීවරං, උදකසාටිකා, සංකච්චිකා’’ති ඉමෙසං පඤ්චන්නං චීවරානං පරිවත්තනං. **අතික්කමෙති** භික්ඛුනී අතික්කමෙය්‍යා. අස්සා පන එකාව පාචිත්ති පරිදීපිතාති යොජනා.

220. **සඞ්කමනීයන්ති** සඞ්කමෙතබ්බං. අඤ්ඤිස්සා සන්තකං අනාපුච්ඡා ගහිතං පුන දාතබ්බං පඤ්චන්නං අඤ්ඤතරං.

221. **ගණචීවරලාභස්සාති** භික්ඛුනිසඞ්ඝෙන ලභිතබ්බචීවරස්ස. **අන්තරායං කරොතීති** යථා තෙ දාතුකාමා න දෙන්ති, එවං පරක්කමති.

222. **ධම්මිකන්ති** සමග්ගෙන සඞ්ඝෙන සන්නිපතිත්වා කරියමානං. **පටිබාහන්තීති** පටිසෙධෙන්තී. **පටිබාහිතෙ** පටිසෙධිතෙ.

223. **අගාරිකාදිනොති** ආදි-සද්දෙන ‘‘පරිබ්බාජකස්ස වා පරිබ්බාජිකාය වා’’ති (පාරා. 917) වුත්තෙ සඞ්ගණ්හාති. **සමණචීවරන්ති** කප්පකතං නිවාසනපාරුපනුපගං. **පයොගෙති** දානපයොගෙ.

224. **චීවරෙ දුබ්බලාසායාති** දුබ්බලචීවරපච්චාසාය ‘‘සචෙ සක්කොම, දස්සාමා’’ති එත්තකමත්තං සුත්වා උප්පාදිතාය ආසායාති අත්ථො. **කාලන්ති** චීවරකාලසමයං. **සමතික්කමෙති** භික්ඛුනීහි කාලචීවරෙ භාජියමානෙ ‘‘ආගමෙථ, අය්‍යො, අත්ථි සඞ්ඝස්ස චීවරපච්චාසා’’ති වත්වා තං චීවරවිභඞ්ගං සමතික්කමෙය්‍ය.

225. **ධම්මිකං කඨිනුද්ධාරන්ති** සමග්ගෙන සඞ්ඝෙන කරියමානං කඨිනස්ස අන්තරුබ්භාරං. **පටිබාහන්තියාති** නිවාරෙන්තියා.

න්හානවග්ගවණ්ණනා තතියා.

226. **තුවට්ටෙය්‍යුන්ති** නිපජ්ජෙය්‍යුං. **ඉතරං** පාචිත්තියං.

227. **පයොගෙති** භික්ඛුනියා අඵාසුකකරණපයොගෙ කරියමානෙ.

228. **දුක්ඛිතන්ති** ගිලානං. **නුපට්ඨාපෙන්තියා වාපීති** තස්සා උපට්ඨානං පරෙහි අකාරාපෙන්තියා, සයං වා අකරොන්තියා.

229. **උපස්සයං දත්වාති** කවාටබන්ධං අත්තනො පුග්ගලිකවිහාරං දත්වා. **කඩ්ඪිතෙති** නික්කඩ්ඪිතෙ.

230. **සංසට්ඨාති** ගහපතිනා වා ගහපතිපුත්තෙන වා සංසට්ඨවිහාරී භික්ඛුනී සඞ්ඝෙන සංසට්ඨවිහාරතො නිවත්තියමානා. **ඤත්තියා දුක්කටං ඵුසෙති** සමනුභාසනකම්මඤත්තියා දුක්කටං ආපජ්ජෙය්‍ය.

231. **අන්තොරට්ඨෙති** යස්ස විජිතෙ විහරති, තස්ස රට්ඨෙ. **පටිපන්නායාති** චාරිකං කප්පෙන්තියා. **සෙසකන්ති** පාචිත්තියං.

තුවට්ටවග්ගවණ්ණනා චතුත්ථා.

233. **රාජාගාරාදිකන්ති** ආදි-සද්දෙන චිත්තාගාරාදීනං ගහණං.

235. **පයොගෙති** කප්පාසවිචාරණං ආදිං කත්වා සබ්බපයොගෙ. **උජ්ජවුජ්ජවනෙති** යත්තකං හත්ථෙන අඤ්ජිතං හොති, තස්මිං තක්කම්හි වෙඨිතෙ.

237. **පයොගෙති** අගාරිකස්ස වා පරිබ්බාජකස්ස වා පරිබ්බාජිකාය වා සහත්ථා ඛාදනීයාදීනං දානපයොගෙ.

238. ‘‘සමං ආපත්තිපභෙදතො’’ති පදච්ඡෙදො.

239. **තිරච්ඡානගතං විජ්ජන්ති** යං කිඤ්චි බාහිරකං අනත්ථසංහිතං පරූපඝාතකරං හත්ථිසික්ඛාදිසිප්පං . **පඨන්තියාති** සික්ඛන්තියා. **පයොගෙති** දූරුපසඞ්කමනාදිපයොගෙ. **පදෙ පදෙති** පදාදිවසෙන පරියාපුණන්තියා පදෙ පදෙ අක්ඛරපදානං වසෙන.

240. නවමෙ **‘‘පරියාපුණාති’’**ති පදං, දසමෙ **‘‘වාචෙති’’**ති පදන්ති එවං පදමත්තමෙව උභින්නං **විසෙසකං** භෙදකං.

චිත්තාගාරවග්ගවණ්ණනා පඤ්චමා.

241. **තමාරාමන්ති** යත්ථ භික්ඛූ රුක්ඛමූලෙපි වසන්ති, තං සභික්ඛුකං පදෙසං.

243. **අක්කොසතීති** දසන්නං අක්කොසවත්ථූනං අඤ්ඤතරෙන සම්මුඛා වා පරම්මුඛා වා අක්කොසති. **පරිභාසතීති** භයදස්සනෙන තජ්ජෙති. ‘‘පාචිත්ති අක්කොසිතෙ’’ති පදච්ඡෙදො.

244. **චණ්ඩිකභාවෙනාති** කොධෙන. **ගණන්ති** භික්ඛුනිසඞ්ඝං. **පරිභාසතීති** ‘‘බාලා එතා’’තිආදීහි වචනෙහි අක්කොසති. **පයොගෙති** පරිභාසනපයොගෙ. **පරිභට්ඨෙති** අක්කොසිතෙ. **ඉතරං** පාචිත්තියං.

245. **නිමන්තිතාති** ගණභොජනෙ වුත්තනයෙන නිමන්තිතා. **පවාරිතාති** පවාරණසික්ඛාපදෙ වුත්තනයෙන වාරිතා. **ඛාදනං භොජනම්පි වාති** යාගුපූවඛජ්ජකං, යාවකාලිකං මූලඛාදනීයාදිඛාදනීයං, ඔදනාදිභොජනම්පි වා යා භික්ඛුනී **භුඤ්ජන්තී** හොති, සා පන ද්වෙයෙව ආපත්තියො ඵුසෙති යොජනා.

247. **මච්ඡරායන්තීති** මච්ඡරං කරොන්ති, අත්තනො පච්චයදායකකුලස්ස අඤ්ඤෙහි සාධාරණභාවං අසහන්තීති අත්ථො . **පයොගෙති** තදනුරූපෙ කායවචීපයොගෙ. **මච්ඡරිතෙති** මච්ඡරවසෙන කතපයොගෙ නිප්ඵන්නෙ.

248. **අභික්ඛුකෙ පනාවාසෙති** යතො භික්ඛුනුපස්සයතො අද්ධයොජනබ්භන්තරෙ ඔවාදදායකා භික්ඛූ න වසන්ති, මග්ගො වා අඛෙමො හොති, න සක්කා අනන්තරායෙන ගන්තුං, එවරූපෙ ආවාසෙ. **පුබ්බකිච්චෙසූති** ''වස්සං වසිස්සාමී''ති සෙනාසනපඤ්ඤාපනපානීයඋපට්ඨාපනාදිපුබ්බකිච්චෙ පන කරියමානෙ දුක්කටං භවෙති යොජනා.

249. **වස්සංවුත්ථාති** පුරිමං වා පච්ඡිමං වා තෙමාසං වුත්ථා. **උභතොසඞ්ඝෙති** භික්ඛුනිසඞ්ඝෙ, භික්ඛුසඞ්ඝෙ ච. **තීහිපි ඨානෙහීති** ''දිට්ඨෙන වා''තිආදිනා වුත්තෙහි තීහි කාරණෙහි.

250. **ඔවාදත්ථායාති** ගරුධම්මොවාදනත්ථාය. **සංවාසත්ථායාති** උපොසථපුච්ඡනත්ථාය චෙව පවාරණත්ථාය ච. **න ගච්ඡතීති** භික්ඛුං න උපගච්ඡති.

251. **ඔවාදම්පි න යාචන්තීති** උපොසථාදිවසෙන ඔවාදූපසඞ්කමනං භික්ඛුං න යාචන්ති න පුච්ඡන්ති. **උපොසථන්ති** උපොසථදිවසතො පුරිමදිවසෙ තෙරසියං වා චාතුද්දසියං වා උපොසථං න පුච්ඡන්ති.

252. **අපුච්ඡිත්වාව සඞ්ඝං වාති** සඞ්ඝං වා ගණං වා අනපලොකෙත්වාව. **''භෙදාපෙති''**ති ඉදං නිදස්සනමත්තං ''ඵාලාපෙය්‍ය වා ධොවාපෙය්‍ය වා ආලිම්පාපෙය්‍ය වා බන්ධාපෙය්‍ය වා මොචාපෙය්‍ය වා''ති ඉමෙසම්පි කිරියාවිකප්පානං සඞ්ගහෙතබ්බත්තා. **පසාඛජන්ති** නාභියා හෙට්ඨා, ජාණුමණ්ඩලානං උපරි පදෙසෙ ජාතං ගණ්ඩං වා රුධිතං වා. **පයොගෙති** භෙදාපනාදිපයොගෙ.

ආරාමවග්ගවණ්ණනා ඡට්ඨා.

253. **ගබ්භිනින්ති** ආපන්නසත්තං සික්ඛමානං. **වුට්ඨාපෙන්තීති** උපජ්ඣායා හුත්වා උපසම්පාදෙන්ති. **පයොගෙති** ගණපරියෙසනාදිපයොගෙ. **වුට්ඨාපිතෙති** උපසම්පාදිතෙ, කම්මවාචාපරියොසානෙති අත්ථො.

255. **සහජීවිනින්ති** සද්ධිවිහාරිනිං. **නානුග්ගණ්හන්තීති** උද්දෙසදානාදීහි න සඞ්ගණ්හන්ති.

ගබ්භිනිවග්ගවණ්ණනා සත්තමා.

258. ''අලං වුට්ඨාපිතෙනා''ති **වුච්චමානා** භික්ඛුනීහි නිවාරියමානා. **ඛීයතීති** අඤ්ඤාසං බ්‍යත්තානං ලජ්ජීනං වුට්ඨානසම්මුතිං දීයමානං දිස්වා ''අහමෙව නූන බාලා''තිආදිනා භණමානා ඛීයති. **පයොගෙති** ඛීයමානපයොගෙ. **ඛීයිතෙති** ඛියනපයොගෙ නිට්ඨිතෙ.

කුමාරිභූතවග්ගවණ්ණනා අට්ඨමා.

260. **ඡත්තුපාහනන්ති** වුත්තලක්ඛණං ඡත්තඤ්ච උපාහනායො ච. **පයොගෙති** ධාරණපයොගෙ.

261. **යානෙනාති** වය්හාදිනා. **යායන්තීති** සචෙ යානෙන ගතා හොති.

262. **සඞ්ඝාණින්ති** යං කිඤ්චි කටූපගං. **ධාරෙන්තියාති** කටියං පටිමුච්චන්තියා.

263. **ගන්ධවණ්ණෙනාති** යෙන කෙනචි වණ්ණෙන ච යෙන කෙනචි ගන්ධෙන ච. **ගන්ධො** නාම චන්දනාලෙපාදි. **වණ්ණො** නාම කුඞ්කුමහලිද්දාදි. **පයොගෙති** ගන්ධාදිපයොගෙ රචනතො පට්ඨාය පුබ්බපයොගෙ.

266. **අනාපුච්ඡාති** ''නිසීදාමි, අය්‍යා''ති අනාපුච්ඡිත්වා. **නිසීදිතෙ** භික්ඛුස්ස උපචාරෙ අන්තමසො ඡමාය නිසින්නෙ.

267. **අනොකාසකතන්ති** ''අසුකස්මිං නාම ඨානෙ පුච්ඡිස්සාමී''ති එවං අකතඔකාසං.

268. **පච්සන්තියාති** විනිච්ඡයං ආරාමවග්ගස්ස **පඨමෙනෙව** සික්ඛාපදෙන **සදිසං** කත්වා වදෙය්‍යාති යොජනා.

ඡත්තුපාහනවග්ගවණ්ණනා නවමා.

ඉති උත්තරෙ ලීනත්ථපකාසනියා භික්ඛුනිවිභඞ්ගෙ

පාචිත්තියකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

269-70. අට්ඨසු පාටිදෙසනීයසික්ඛාපදෙසුපි ද්විධා ආපත්ති හොතීති යොජනා. **තතොති** ගහණහෙතු. **සබ්බෙසූති** පාටිදෙසනීයසික්ඛාපදෙසු.

පාටිදෙසනීයකථාවණ්ණනා.

271-2. ඉමං **පරමං** උත්තමං **නිරුත්තරං** කෙනචි වා වත්තබ්බෙන උත්තරෙන රහිතං නිද්දොසං **උත්තරං** එවංනාමකං **ධීරො** පඤ්ඤවා භික්ඛු අත්ථවසෙන විදිත්වා **දුරුත්තරං** කිච්ඡෙන උත්තරිතබ්බං **පඤ්ඤත්තමහාසමුද්දං** විනයමහාසාගරං සුඛෙනෙව යස්මා උත්තරති, තස්මා **කඞ්ඛච්ඡෙදෙ** විනයවිචිකිච්ඡාය ඡින්දනෙ **සත්ථෙ** සත්ථසදිසෙ **අස්මිං සත්ථෙ** ඉමස්මිං උත්තරපකරණෙ **උස්මායුත්තො** කම්මජතෙජොධාතුයා සමන්නාගතො ජීවමානො භික්ඛු **නිච්චං** නිරන්තරං **සත්තො** අභිරතො **නිච්චං යොගං** සතතාභියොගං කාතුං **යුත්තො** අනුරූපොති යොජනා.

භික්ඛුනිවිභඞ්ගො නිට්ඨිතොති එත්ථාපි උප්පත්ති වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා.

ඉති උත්තරෙ ලීනත්ථපකාසනියා

භික්ඛුනිවිභඞ්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

චතුවිපත්තිකථාවණ්ණනා

273. ඉදානි උභයසාධාරණං කත්වා විපත්තිවාරාදීනං විසිට්ඨවාරානං සඞ්ගහං කාතුමාහ **“කති ආපත්තියො”**තිආදි.

274. භික්ඛුනී සචෙ ඡාදෙති, චුතා හොති. සචෙ වෙමතිකා ඡාදෙති, ථුල්ලච්චයං සියාති යොජනා.

275. **සඞ්ඝාදිසෙසන්**ති පරස්ස සඞ්ඝාදිසෙසං.

276. ‘‘කති ආචාරවිපත්තිපච්චයා’’ති පදච්ඡෙදො.

277. **ආචාරවිපත්තින්**ති අත්තනො වා පරස්ස වා ආචාරවිපත්තිං.

279. **පාපිකං දිට්ඨින්**ති අහෙතුකඅකිරියනත්ථිකදිට්ඨිආදිං ලාමිකං දිට්ඨිං.

281. **මනුස්සුත්තරිධම්මන්**ති උත්තරිමනුස්සධම්මං.

282. ආජීවහෙතු සඤ්චරිත්තං සමාපන්නොති යොජනා. **පරියායවචනෙ**ති ‘‘යො තෙ විහාරෙ වසති, සො භික්ඛු අරහා’’තිආදිකෙ ලෙසවචනෙ. ඤාතෙති යං උද්දිස්ස වදති, තස්මිං මනුස්සජාතිකෙ වචනසමනන්තරමෙව ඤාතෙ.

283. **වත්වා**ති අගිලානො අත්තනො අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා. භික්ඛුනී පන සචෙ එවං හොති, භික්ඛුනී අගිලානා අත්තනො අත්ථාය පණීතභොජනං විඤ්ඤාපෙත්වා භුත්තාවිනී සචෙ හොතීති අධිප්පායො. තස්සා පාටිදෙසනීයං සියාති යොජනා.

284. **“අත්තනො අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වානා”**ති ඉමිනා පරස්ස ඤාතකපවාරිතෙ තස්සෙවත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා තෙන දින්නං වා තස්ස විස්සාසෙන වා පරිභුඤ්ජන්තස්ස තෙසං අත්තනො අඤ්ඤාතකඅප්පවාරිතෙ සුද්ධචිත්තතාය අනාපත්තීති දීපෙති.

ඉති උත්තරෙ ලීනත්ථපකාසනියා

චතුවිපත්තිකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අධිකරණපච්චයකථාවණ්ණනා

285. **විවාදාධිකරණම්භාති** ‘‘අධම්මං ‘ධම්මො’ති දීපෙතී’’තිආදිනයප්පවත්තා අට්ඨාරසභෙදකරවත්ථුනිස්සිතා විවාදාධිකරණම්භා.

286. උපසම්පන්නං ඔමසතො භික්ඛුස්ස පාචිත්ති හොතීති යොජනා.

287. **අනුවාදාධිකරණපච්චයාති** චොදනාපරනාමධෙය්‍යං අනුවාදාධිකරණමෙව පච්චයො, තස්මා, අනුවාදනාධිකරණහෙතූති අත්ථො.

289. **‘‘තථා’’**ති ඉමිනා අමූලකත්තං අතිදිසති.

290. **ආපත්තිපච්චයාති** ආපත්තාධිකරණපච්චයා.

293. **කිච්චාධිකරණපච්චයාති** අපලොකනාදිචතුබ්බිධකම්මසඞ්ඛාතකිච්චාධිකරණහෙතු.

294. **අච්චජන්තීවාති** අත්තනො ලද්ධිං අපරිච්චජන්තී එව.

297. **පාපිකාය දිට්ඨියා** පරිච්චජනත්ථාය කතාය **යාවතතියකං සමනුභාසනාය** තං දිට්ඨිං අච්චජන්තියා **තස්සා** භික්ඛුනියා, තස්ස භික්ඛුස්ස ච **අච්චජතො** පාචිත්ති හොතීති යොජනා.

ඉති උත්තරෙ ලීනත්ථපකාසනියා

අධිකරණපච්චයකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ඛන්ධකපුච්ඡාකථාවණ්ණනා

300. **සෙසෙසූති** අභබ්බපුග්ගලපරිදීපකෙසු සබ්බපදෙසු.

302. ''නස්සන්තු එතෙ''ති පදච්ඡෙදො. **පුරක්ඛකාති** එත්ථ සාමිඅත්ථෙ පච්චත්තවචනං, භෙදපුරෙක්ඛකස්ස, භෙදපුරෙක්ඛකායාති අත්ථො.

303. **සෙසෙසූති** අවසෙසෙසු අසංවාසකාදිදීපකෙසු පටික්ඛෙපපදෙසු.

304. **එකාව දුක්කටාපත්ති වුත්තාති** වස්සං අනුපගමනාදිපච්චයා ජාතිතො එකාව දුක්කටාපත්ති වුත්තා.

305. **උපොසථසමා මතාති** උපොසථක්ඛන්ධකෙ වුත්තසදිසා ජාතා ආපත්තියො මතා අධිප්පෙතා.

306. **චම්මෙති** චම්මක්ඛන්ධකෙ. වච්ඡතරිං ගහෙත්වා **මාරෙන්තානං** ඡබ්බග්ගියානං පාචිත්ති වුත්තාති සම්බන්ධො. **වච්ඡතරින්ති** බලසම්පන්නං තරුණගාවිං. සා හි වච්ඡකභාවං තරිත්වා අතික්කමිත්වා ඨිතත්තා **''වච්ඡතරී''**ති වුච්චති.

307. **අඞ්ගජාතං ඡුපන්තස්සාති** ගාවීනං අඞ්ගජාතං අත්තනො අඞ්ගජාතෙන බහි ඡුපන්තස්ස. **සෙසෙසූති** ගාවීනං විසාණාදීසු ගහණෙ, පිට්ඨිඅභිරුහණෙ ච. යථාහ ''ඡබ්බග්ගියා භික්ඛූ අචිරවතියා නදියා ගාවීනං තරන්තීනං විසාණෙසුපි ගණ්හන්තී''තිආදි (මහාව. 252).

309. **තත්ථ** භෙසජ්ජක්ඛන්ධකෙ. **සාමන්තා ද්වඞ්ගුලෙති** වච්චමග්ගපස්සාවමග්ගානං සාමන්තා ද්වඞ්ගුලමත්තෙ පදෙසෙ. සත්ථකම්මං කරොන්තස්ස ථුල්ලච්චයමුදීරිතන්ති යොජනා. යථාහ – ''න, භික්ඛවෙ, සම්බාධස්ස සාමන්තා ද්වඞ්ගුලෙ සත්ථකම්මං වා වත්ථිකම්මං වා කාරෙතබ්බං, යො කාරෙය්‍ය, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා''ති (මහාව. 279). එත්ථ ච **''සාමන්තා ද්වඞ්ගුලෙ''**ති ඉදං සත්ථකම්මංයෙව සන්ධාය වුත්තං. වත්ථිකම්මං පන සම්බාධෙයෙව පටික්ඛිත්තං.

''න, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤත්‍ර නිමන්තිතෙන අඤ්ඤස්ස භොජ්ජයාගු පරිභුඤ්ජිතබ්බා, යො පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, යථාධම්මො කාරෙතබ්බො''ති (මහාව. 283) වුත්තත්තා ආහ **''භොජ්ජයාගුසු පාචිත්තී''**ති. එත්ථ ච **භොජ්ජයාගු** නාම බහලයාගු. ''පිණ්ඩං වට්ටෙත්වා පාතබ්බයාගු''ති **ගණ්ඨිපදෙ** වුත්තං. **පාචිත්තීති** පරම්පරභොජනපවාරණසික්ඛාපදෙහි පාචිත්ති. **සෙසෙසූති** අන්තොවුත්ථඅන්තොපක්කසයංපක්කපරිභොගාදීසු. යථාහ ''න, භික්ඛවෙ, අන්තොවුත්ථං අන්තොපක්කං සාමංපක්කං පරිභුඤ්ජිතබ්බං, යො පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''තිආදි (මහාව. 274).

310. **චීවරසංයුත්තෙති** චීවරක්ඛන්ධකෙ.

313. **චම්පෙය්‍යකෙ ච කොසම්බෙති** චම්පෙය්‍යක්ඛන්ධකෙ චෙව කොසම්බකක්ඛන්ධකෙ ච. **''කම්මස්මි''**න්තිආදීසුපි එසෙව නයො.

317. **රොමන්ථෙති** භුත්තස්ස ලහුං පාකත්ථාය කුච්ඡිගතං මුඛං ආරොපෙත්වා සණ්හකරණවසෙන අනුචාලනෙ.

318. **සෙනාසනස්මින්ති** සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ. **ගරුනොති** ගරුභණ්ඩස්ස.

320. **සඞ්ඝභෙදෙති** සඞ්ඝභෙදකක්ඛන්ධකෙ.

321. **භෙදානුවත්තකානන්ති** සඞ්ඝභෙදානුවත්තකානං. **ගණභොගෙති** ගණභොජනෙ.

322. **සාති** එත්ථ සබ්බවත්තෙසු අනාදරියෙන හොතීති සෙසො. සෙසං උත්තානත්ථමෙව.

ඉති උත්තරෙ ලීනත්ථපකාසනියා

ඛන්ධකපුච්ඡාකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සමුට්ඨානසීසකථාවණ්ණනා

325-6. මහෙසිනා ද්වීසු විභඞ්ගෙසු පඤ්ඤත්තානි **යානි පාරාජිකාදීනි** සික්ඛාපදානි උපොසථෙ උද්දිසන්ති, **තෙසං** සික්ඛාපදානං සමුට්ඨානං භික්ඛූනං පාටවත්ථාය ඉතො පරං පවක්ඛාමි, තං සමාහිතා සුණාථාති යොජනා.

327. කායො ච වාචා ච කායවාචා චාති අචිත්තකානි යානි තීණි සමුට්ඨානානි, තානෙව චිත්තෙන පච්චෙකං යොජිතානි සචිත්තකානි **තීණි** සමුට්ඨානානි හොන්තීති එවමෙව සමුට්ඨානං පුරිමානං ද්වින්නං වසෙන **එකඞ්ගිකං,** තතියචතුත්ථපඤ්චමානං වසෙන **ද්වඞ්ගිකං,** ඡට්ඨස්ස වසෙන **තිවඞ්ගිකඤ්චාති** එවං ඡධා සමුට්ඨානවිධිං වදන්තීති යොජනා. කායො, වාචාති එකඞ්ගිකං ද්වයං, කායවාචා , කායචිත්තං, වාචාචිත්තන්ති දුවඞ්ගිකත්තයං, කායවාචාචිත්තන්ති අඞ්ගභෙදෙන තිවිධම්පි අවයවභෙදෙන සමුට්ඨානභෙදවිධිං ඡප්පකාරං වදන්තීති අධිප්පායො.

328. **තෙසු** ඡසු සමුට්ඨානෙසු එකෙන වා සමුට්ඨානෙන ද්වීහි වා තීහි වා චතූහි වා ඡහි වා සමුට්ඨානෙහි **නානා** ආපත්තියො ජායරෙති සම්බන්ධො.

329. **තත්ථ** තාසු නානාපත්තීසු. පඤ්ච සමුට්ඨානානි එතිස්සාති **පඤ්චසමුට්ඨානා,** එවරූපා කාචි ආපත්ති න විජ්ජති. එකමෙකං සමුට්ඨානං යාසන්ති විග්ගහො. **පච්ඡිමෙහෙව තීහිපීති** සචිත්තකෙහෙව තීහි සමුට්ඨානෙහි, යා ආපත්ති එකසමුට්ඨානා හොති, සා සචිත්තකානං තිණ්ණමඤ්ඤතරෙන හොතීති අධිප්පායො.

330-1. **තතියච්ඡට්ඨතොපි චාති** කායවාචතො, කායවාචාචිත්තතො ච. **චතුත්ථච්ඡට්ඨතො චෙවාති** කායචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච. **පඤ්චමච්ඡට්ඨතොපි චාති** වාචාචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච. ''කායතො කායචිත්තතො''ති පඨමං ද්විසමුට්ඨානං, ''වාචතො වාචාචිත්තතො''ති දුතියං, ''කායවාචතො කායවාචාචිත්තතො''ති තතියං, ''කායචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො''ති චතුත්ථං, ''වාචාචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො''ති පඤ්චමං ද්විසමුට්ඨානන්ති එවං පඤ්චධා එව යීතෙහි ද්වීහි සමුට්ඨානෙහි **එසා** ද්විසමුට්ඨානාපත්ති **ජායතෙ** සමුට්ඨාති. **න අඤ්ඤතොති** කායතො වාචතොති එකං, වාචතො කායවාචතොති එකන්ති එවං යථාවුත්තක්කමවිපරියායෙන යොජිතෙහි අඤ්ඤෙහි සමුට්ඨානෙහි න සමුට්ඨාති.

332. **පඨමෙහි ච තීහීති** ''කායතො, වාචතො, කායවාචතො''ති පඨමං නිද්දිට්ඨෙහි තීහි අචිත්තකසමුට්ඨානෙහි. **පච්ඡිමෙහි චාති** ''කායචිත්තතො, වාචාචිත්තතො, කායවාචාචිත්තතො''ති එවං පච්ඡා වුත්තෙහි සචිත්තකෙහි තීහි සමුට්ඨානෙහි. **න අඤ්ඤතොති** ''කායතො, වාචතො, කායචිත්තතො, වාචතො, කායවාචතො, කායචිත්තතො''ති එවං වුත්තවිපල්ලාසතො අඤ්ඤෙහි තීහි සමුට්ඨානෙහි න සමුට්ඨාති.

333-4. **පඨමා තතියා චෙව, චතුත්ථච්ඡට්ඨතොපි චාති** කායතො, කායවාචතො, කායචිත්තතො, කායවාචාචිත්තතොති එතෙහි චතූහි සමුට්ඨානෙහි චෙව. **දුතියා…පෙ…. ච්ඡට්ඨතොපි චාති** වාචතො, කායවාචතො, වාචාචිත්තතො, කායවාචාචිත්තතොති ඉමෙහි චතූහි චාති චතුසමුට්ඨානෙනාපත්ති.

සා එවං ද්විධා යීතෙහි චතූහි සමුට්ඨානෙහි ජායතෙ. **න පනඤ්ඤතොති** ''කායතො, වාචතො, කායවාචතො, කායචිත්තතො''ති එවමාදිනා විපල්ලාසනයෙන යොජිතෙහි චතූහි සමුට්ඨානෙහි න සමුට්ඨාති. ඡ සමුට්ඨානානි යස්සා සා **ඡසමුට්ඨානා**. සචිත්තකෙහි තීහි, අචිත්තකෙහි තීහීති ඡහි එව සමුට්ඨානෙහි සමුට්ඨාතීති. පකාරන්තරාභාවා ඉධ ''න අඤ්ඤතො''ති න වුත්තං.

ආහ ච අට්ඨකථාචරියො මාතිකට්ඨකථායං.

335. සමුට්ඨාති එතස්මාති **සමුට්ඨානං,** කායාදි ඡබ්බිධං, එකං සමුට්ඨානං කාරණං යස්සා සා **එකසමුට්ඨානා.** පකාරන්තරාභාවා **තිධා**. කථං? සචිත්තකානං තිණ්ණං සමුට්ඨානානං වසෙන තිවිධා. ද්වීහි සමුට්ඨානෙහි සමුට්ඨිතා **ද්විසමුට්ඨිතා,** ද්විසමුට්ඨානාපත්තීති අත්ථො. **පඤ්චධාති** වුත්තනයෙන පඤ්චප්පකාරා. තීණි සමුට්ඨානානි යස්සා සා **තිසමුට්ඨානා,** චත්තාරි සමුට්ඨානානි යස්සා සා **චතුරුට්ඨානා,** තිසමුට්ඨානා ච චතුරුට්ඨානා ච **තිචතුරුට්ඨානාති** එකදෙසසරූපෙකසෙසො, තිසමුට්ඨානා ද්විධා විභත්තා, චතුසමුට්ඨානා ච ද්විධා එව විභත්තාති අත්ථො. ඡහි සමුට්ඨානෙහි සමුට්ඨිතා **ඡසමුට්ඨිතා,** ඡසමුට්ඨානාති අත්ථො. **එකධාති** පකාරන්තරාභාවා එකධාව යීතාති අධිප්පායො.

336. **සබ්බා ආපත්තියො සමුට්ඨානවිසෙසතො** එවං තෙරසධා යීතානං සමුට්ඨානභෙදානං නානත්තතො තෙහි සමුට්ඨිතානං පඨමං පඤ්ඤත්තත්තා සීසභූතානං සික්ඛාපදානං වසෙන **තෙරසෙව නාමානි ලභන්ති,** තානි ඉතො පරං වක්ඛාමීති යොජනා.

337. **පඨමන්තිමවත්ථුඤ්චාති** පඨමපාරාජිකසමුට්ඨානං. **දුතියන්ති** අදින්නාදානසමුට්ඨානං. **සඤ්චරිත්තකන්ති** සඤ්චරිත්තසමුට්ඨානං. **සමනුභාසනන්ති** සමනුභාසනසමුට්ඨානං. ''කඨිනං එළකලොමක''න්ති පදච්ඡෙදො,

කඨිනසමුට්ඨානං එළකලොමසමුට්ඨානඤ්ච.

338. **පදසොධම්මන්ති** පදසොධම්මසමුට්ඨානං. **අද්ධානං ථෙය්‍යසත්ථන්ති** අද්ධානසමුට්ඨානං ථෙය්‍යසත්ථසමුට්ඨානං. **දෙසනාති** ධම්මදෙසනාසමුට්ඨානං. **භූතාරොචනකන්ති** භූතාරොචනසමුට්ඨානං. **චොරිවුට්ඨාපනන්ති** චොරිවුට්ඨාපනසමුට්ඨානං.

339. **අනනුඤ්ඤාතකඤ්චාති** අනනුඤ්ඤාතකසමුට්ඨානඤ්චාති එතානි තෙරස තෙහි සමුට්ඨානෙහි සමුට්ඨිතානං තෙසං සික්ඛාපදානං පඨමං පඨමං නිද්දිට්ඨානං පඨමපාරාජිකාදිසික්ඛාපදසමුට්ඨානානං ඉතරෙසං පුබ්බඞ්ගමභාවතො **"සීසානී"**ති වුත්තානි. යථාහ **පරිවාරට්ඨකථායං** ''පඨමපාරාජිකං නාම එකං සමුට්ඨානසීසං, සෙසානි තෙන සදිසානී''තිආදි (පරි. අට්ඨ. 258). **තෙරසෙතෙ සමුට්ඨානනයාති** එතෙ සීසවසෙන දස්සිතා තෙරස සමුට්ඨානනයා. **විඤ්ඤූහි** උපාලිත්ථෙරාදීහි.

340. **තත්ථ** තෙරසසු සමුට්ඨානසීසෙසු. **යාති** යා පන ආපත්ති. **ආදිපාරාජිකුට්ඨානාති** පඨමපාරාජිකසමුට්ඨානා.

341. අදින්නාදාන-සද්දො පුබ්බකො පඨමො එතිස්සා තංසමුට්ඨානාපත්තියාති **අදින්නාදානපුබ්බකා,** අදින්නාදානසමුට්ඨානාති උද්දිට්ඨාති යොජනා.

342. **ජාතූති** එකංසෙන.

343. අයං සමුට්ඨානවසෙන ''සමනුභාසනාසමුට්ඨානා''ති වුත්තාති යොජනා.

344. කඨින-සද්දො උපපදො යස්සා තංසමුට්ඨානාය ආපත්තියා සා **කඨිනුපපදා,** කඨිනසමුට්ඨානාති **මතා** ඤාතා, අයං සමුට්ඨානවසෙන ''කඨිනසමුට්ඨානා''ති ඤාතාති අත්ථො.

345. එළකලොම-සද්දො ආදි යස්සා තංසමුට්ඨානාපත්තියා සා **එළකලොමාදිසමුට්ඨානාති** අත්ථො.

349. **එත්ථ** සමුට්ඨානෙසු.

350. භූතාරොචන-සද්දො පුබ්බභාගො එතිස්සා තංසමුට්ඨානාය ආපත්තියාති **භූතාරොචනපුබ්බකා,** භූතාරොචනසමුට්ඨානාති අත්ථො.

351. සමුට්ඨානං **සමුට්ඨිතං,** චොරිවුට්ඨාපනං සමුට්ඨිතං යස්සා සා **චොරිවුට්ඨාපනසමුට්ඨිතා,** චොරිවුට්ඨාපනසමුට්ඨානාති අත්ථො.

353. **තත්ථාති** තෙරසසමුට්ඨානසීසෙසු, **"සමුට්ඨානං සචිත්තක"**න්ති ඉදං ''පඨම''න්තිආදීහි පච්චෙකං යොජෙතබ්බං. **පඨමං සමුට්ඨානන්ති** පඨමපාරාජිකසමුට්ඨානං. **දුතියං සමුට්ඨානන්ති** අදින්නාදානසමුට්ඨානං. **චතුත්ථං සමුට්ඨානන්ති** සමනුභාසනසමුට්ඨානං. **නවමං සමුට්ඨානන්ති** ථෙය්‍යසත්ථසමුට්ඨානං. **දසමං සමුට්ඨානන්ති** ධම්මදෙසනාසමුට්ඨානං. **ද්වාදසමං සමුට්ඨානන්ති** චොරිවුට්ඨාපනසමුට්ඨානං.

354. **සමුට්ඨානෙති** සමුට්ඨානසීසෙ. **සදිසාති** තෙන තෙන සමුට්ඨානසීසෙන සමුට්ඨානා ආපත්තියො. **ඉධාති** ඉමස්මිං සමුට්ඨානවිනිච්ඡයෙ. **දිස්සරෙති** දිස්සන්තෙ, දිස්සන්තීති අත්ථො. අථ වා **ඉධ දිස්සරෙති** ඉධ උභතොවිභඞ්ගෙ එතෙසු තෙරසසමුට්ඨානෙසු එකෙකස්මිං අඤ්ඤානිපි සදිසානි සමුට්ඨානානි දිස්සන්තීති අත්ථො. ඉදානි තානි සරූපතො නිදස්සෙතුමාහ **"සුක්කඤ්චා"**තිආදි. තත්ථ **සුක්කන්ති** සුක්කවිස්සට්ඨිසික්ඛාපදං. එස නයො **"කායසංසග්ගො"**තිආදීසුපි. යදෙත්ථ දුවිඤ්ඤෙය්‍යං, තං වක්ඛාම.

355. **පුබ්බුපපරිපාකො චාති** ''ජානං පුබ්බුපගතං භික්ඛු''න්ති (පාචි. 120) සික්ඛාපදඤ්ච ''භික්ඛුනිපරිපාචිත''න්ති (පාචි. 192, 194) පිණ්ඩපාතසික්ඛාපදඤ්ච. **රහො භික්ඛුනියාසහාති** භික්ඛුනියා සද්ධිං රහො නිසජ්ජසික්ඛාපදඤ්ච. **සභොජනෙ, රහො ද්වෙ චාති** සභොජනෙ කුලෙ අනුපඛජ්ජසික්ඛාපදඤ්ච ද්වෙ රහොනිසජ්ජසික්ඛාපදානි ච. **අඞ්ගුලී උදකෙ හසන්ති** අඞ්ගුලිපතොදඤ්ච උදකහසධම්මසික්ඛාපදඤ්ච.

356. **පහාරෙ උග්ගිරෙ චෙවාති** පහාරදානසික්ඛාපදඤ්ච තලසත්තිඋග්ගිරණසික්ඛාපදඤ්ච. **තෙපඤ්ඤාසා ච සෙඛියාති** පඤ්චසත්තතිසෙඛියාසු වක්ඛමානානි උජ්ජග්ඝිකාදීනි සමනුභාසනසමුට්ඨානානි දස, ඡත්තපාණිආදීනි ධම්මදෙසනාසමුට්ඨානානි එකාදස, ථෙය්‍යසත්ථසමුට්ඨානං , සූපොදනවිඤ්ඤත්තිසික්ඛාපදඤ්චාති බාවීසති සික්ඛාපදානි ඨපෙත්වා පරිමණ්ඩලනිවාසනාදීනි ඉතරානි තෙපඤ්ඤාස සෙඛියසික්ඛාපදානි ච.

අධක්ඛකුබ්භජාණුඤ්චාති භික්ඛුනීනං අධක්ඛකඋබ්භජාණුසික්ඛාපදඤ්ච. **ගාමන්තරමවස්සුතාති** ගාමන්තරගමනං, අවස්සුතස්ස හත්ථතො ඛාදනීයග්ගහණසික්ඛාපදඤ්ච.

357-8. **තලමට්ඨුදසුද්ධි චාති** තලඝාතං, ජතුමට්ඨං, උදකසුද්ධිකාදියනඤ්ච. **වස්සංවුත්ථාති** ''වස්සංවුත්ථා…පෙ…. ඡප්පඤ්චයොජනානී''ති (පාචි. 974) සික්ඛාපදඤ්ච. **ඔවාදාය න ගච්ඡන්තීති** ඔවාදාය අගමනසික්ඛාපදඤ්ච. **නානුබන්ධෙ පවත්තිනින්ති** ''වුට්ඨාපිතං පවත්තිනිං ද්වෙ වස්සානි නානුබන්ධෙය්‍යා''ති (පාචි. 1112) සික්ඛාපදඤ්චාති උභතොවිභඞ්ගෙ නිද්දිට්ඨා ඉමෙ **පඤ්චසත්තති** ධම්මා කායචිත්තසමුට්ඨිතා මෙථුනෙන සමා එකසමුට්ඨානා මතාති යොජනා.

එත්ථ ච **පාළියං** ''ඡසත්තතී''ති ගණනපරිච්ඡෙදො සමුට්ඨානසික්ඛාපදෙන සහ දස්සිතො. ඉධ පන තං විනා තංසදිසානමෙව ගණනා දස්සිතා. තෙනෙව පඨමං සමුට්ඨානසීසං පාළියං ගණනායපි දස්සිතං, ඉධෙව න දස්සිතං. උපරි කත්ථචි සමුට්ඨානසීසස්ස දස්සනං පනෙත්ථ වක්ඛමානානං තංසදිසභාවදස්සනත්ථං, ගණනාය වක්ඛමානාය අන්තොගධභාවදස්සනත්ථං. තෙනෙව තත්ථපි තං විනා ගණනං වක්ඛති.

පඨමපාරාජිකසමුට්ඨානවණ්ණනා.

359. **විග්ගහන්ති** මනුස්සවිග්ගහසික්ඛාපදං. **උත්තරි චෙවාති** උත්තරිමනුස්සධම්මසික්ඛාපදඤ්ච. **දුට්ඨුල්ලන්ති** දුට්ඨුල්ලවාචාසික්ඛාපදං. **අත්තකාමතාති** අත්තකාමපාරිචරියසික්ඛාපදඤ්ච. **දුට්ඨදොසා ද්වෙ චෙවාති** ද්වෙ දුට්ඨදොසසික්ඛාපදානි ච. **දුතියානියතොපි චාති** දුතියඅනියතසික්ඛාපදඤ්ච.

360. **අච්ඡින්දනඤ්චාති** සාමං චීවරං දත්වා අච්ඡින්දනඤ්ච. **පරිණාමොති** සඞ්ඝිකලාභස්ස අත්තනො පරිණාමනඤ්ච. **මුසාඔමසපෙසුණාති** මුසාවාදො ච ඔමසවාදො ච භික්ඛුපෙසුඤ්ඤඤ්ච. **දුට්ඨුල්ලාරොචනඤ්චෙවාති** දුට්ඨුල්ලාපත්තිආරොචනසික්ඛාපදඤ්ච. **පථවීඛණනම්පි චාති** පථවීඛණනසික්ඛාපදඤ්ච.

361. **භූතගාමඤ්ච වාදො චාති** භූතගාමසික්ඛාපදං, අඤ්ඤවාදකසික්ඛාපදඤ්ච. **උජ්ඣාපනකමෙව චාති** උජ්ඣාපනකසික්ඛාපදඤ්ච. **නික්කඩ්ඪො සිඤ්චනඤ්චෙවාති** විහාරතො නික්කඩ්ඪනඤ්ච උදකෙ තිණාදිසිඤ්චනඤ්ච. **ආමිසහෙතු චාති** ආමිසහෙතු භික්ඛුනියො ඔවාදසික්ඛාපදඤ්ච.

362. **භුත්තාවින්ති** භුත්තාවිං අනතිරිත්තෙන ඛාදනීයාදිනා පවාරණසික්ඛාපදඤ්ච. **එහනාදරින්ති** ''එහාවුසො, ගාමං වා''ති (පාචි. 275) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච අනාදරියසික්ඛාපදඤ්ච. **භිංසාපනමෙව චාති** භික්ඛුභිංසනකඤ්ච. **අපනිධෙය්‍යාති** පත්තාදිඅපනිධානසික්ඛාපදඤ්ච. **සඤ්චිච්ච පාණන්ති** සඤ්චිච්ච පාණං ජීවිතාවොරොපනඤ්ච. **සප්පාණකම්පි චාති** ජානං සප්පාණකඋදකසික්ඛාපදඤ්ච.

363. **උක්කොටනඤ්චාති** පුනකම්මාය උක්කොටනඤ්ච. **ඌනොති** ඌනවීසතිවස්සසික්ඛාපදඤ්ච. **සංවාසොති** උක්ඛිත්තකෙන සද්ධිං සංවාසසික්ඛාපදඤ්ච. **නාසනෙ චාති** නාසිතකසාමණෙරසම්භොගසික්ඛාපදඤ්ච. **සහධම්මිකන්ති** සහධම්මිකං වුච්චමානසික්ඛාපදඤ්ච. **විලෙඛා චාති** ''විලෙඛාය සංවත්තන්තී''ති (පාචි. 439) ආගතසික්ඛාපදඤ්ච. **මොහනාති** මොහනසික්ඛාපදඤ්ච. **අමූලකෙන චාති** අමූලකෙන සඞ්ඝාදිසෙසෙන අනුද්ධංසනසික්ඛාපදඤ්ච.

364. **කුක්කුච්චං ඛීයනං දත්වාති** කුක්කුච්චඋප්පාදනඤ්ච ධම්මිකානං කම්මානං ඡන්දං දත්වා ඛීයනඤ්ච චීවරං දත්වා ඛීයනඤ්ච. **පරිණාමෙය්‍ය පුග්ගලෙති** සඞ්ඝිකං ලාභං පුග්ගලස්ස පරිණාමනසික්ඛාපදඤ්ච. **කිං තෙ, අකාලං, අච්ඡින්දෙති** ''කිං තෙ, අය්‍යෙ, එසො පුරිසපුග්ගලො කරිස්සතී''ති (පාචි. 705) ආගතසික්ඛාපදඤ්ච අකාලචීවරං ''කාලචීවර''න්ති අධිට්ඨහිත්වා භාජනසික්ඛාපදඤ්ච භික්ඛුනියා සද්ධිං චීවරං පරිවත්තෙත්වා අච්ඡින්දනසික්ඛාපදඤ්ච. **දුග්ගහනිරයෙන චාති** දුග්ගහිතෙන දූපධාරිතෙන පරං උජ්ඣාපනසික්ඛාපදඤ්ච නිරයෙන වා බ්‍රහ්මචරියෙන වා අභිසපනසික්ඛාපදඤ්ච.

365. **ගණස්ස චාති** ''ගණස්ස චීවරලාභං අන්තරායං කරෙය්‍යා''ති (පාචි. 908) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **විභඞ්ගඤ්චාති** ''ධම්මිකං චීවරවිභඞ්ගං පටිබාහෙය්‍යා''ති (පාචි. 912) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **දුබ්බලාසා තථෙව චාති** ''දුබ්බලචීවරපච්චාසාය චීවරකාලසමයං අතික්කාමෙය්‍යා''ති (පාචි. 921) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **ධම්මිකං කඨිනුද්ධාරන්ති** ''ධම්මිකං කඨිනුද්ධාරං පටිබාහෙය්‍යා''ති (පාචි. 928) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **සඤ්චිච්චාඵාසුමෙව චාති** ''භික්ඛුනියා සඤ්චිච්ච අඵාසුං කරෙය්‍යා''ති (පාචි. 942) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච.

366. **සයං උපස්සයං දත්වාති** ''භික්ඛුනියා උපස්සයං දත්වා කුපිතා අනත්තමනා නික්කඩ්ඪෙය්‍යා''ති (පාචි. 951) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **අක්කොසෙය්‍ය චාති** ''භික්ඛුං අක්කොසෙය්‍ය වා පරිභාසෙය්‍ය වා''ති (පාචි. 1029) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **චණ්ඩිකාති** ''චණ්ඩීකතා ගණං පරිභාසෙය්‍යා''ති (පාචි. 1034) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **කුලමච්ඡරිනී**

අස්සාති ''කුලමච්ඡරිනී අස්සා''ති (පාචි. 1043) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **ගබ්භිනිං වුට්ඨාපෙය්‍ය චාති** ''ගබ්භිනිං වුට්ඨාපෙය්‍යා''ති (පාචි. 1068) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච.

367. **පායන්තින්ති** ''පායන්තිං වුට්ඨාපෙය්‍යා''ති (පාචි. 1073) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **ද්වෙ ච වස්සානීති** ''ද්වෙ වස්සානි ඡසු ධම්මෙසු අසික්ඛිතසික්ඛං සික්ඛමානං වුට්ඨාපෙය්‍යා''ති (පාචි. 1080) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **සඞ්ඝෙනාසම්මතන්ති** ''සික්ඛිතසික්ඛං සික්ඛමානං සඞ්ඝෙන අසම්මතං වුට්ඨාපෙය්‍යා''ති (පාචි. 1086) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **තිස්සො ගිහිගතා වුත්තාති** ''ඌනද්වාදසවස්සං ගිහිගතං (පාචි. 1091), පරිපුණ්ණද්වාදසවස්සං ගිහිගතං ද්වෙ වස්සානි ඡසු ධම්මෙසු අසික්ඛිතසික්ඛං (පාචි. 1097), ද්වෙවස්සානි සික්ඛිතසික්ඛං සඞ්ඝෙන අසම්මත''න්ති (පාචි. 1103) වුත්තසික්ඛාපදානි ච. **තිස්සොයෙව කුමාරිකාති** ''ඌනවීසතිවස්සං කුමාරිභූත''න්තිආදිනා (පාචි. 1120) නයෙන වුත්තා තිස්සො ච.

368. **ඌනද්වාදසවස්සා ද්වෙති** ''ඌනද්වාදසවස්සා වුට්ඨාපෙය්‍ය (පාචි. 1137), පරිපුණ්ණද්වාදසවස්සා සඞ්ඝෙන අසම්මතා වුට්ඨාපෙය්‍යා''ති (පාචි. 1142) වුත්තානි ද්වෙ සික්ඛාපදානි ච. **අලං තාව තෙති** ''අලං තාව තෙ, අය්‍යෙ, වුට්ඨාපිතෙනා''ති (පාචි. 1147) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **සොකාවස්සාති** ''චණ්ඩිං සොකාවාසං සික්ඛමානං වුට්ඨාපෙය්‍යා''ති (පාචි. 1159) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **පාරිවාසිකඡන්දදානතොති** ''පාරිවාසිකඡන්දදානෙන සික්ඛමානං වුට්ඨාපෙය්‍යා''ති (පාචි. 1167) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච.

369. **අනුවස්සං දුවෙ චාති** ''අනුවස්සං වුට්ඨාපෙය්‍ය (පාචි. 1171), එකං වස්සං ද්වෙ වුට්ඨාපෙය්‍යා''ති (පාචි. 1175) වුත්තසික්ඛාපදානි චාති **එකූනසත්තති** සික්ඛාපදානි. **අදින්නාදානතුල්‍යත්තාති** අදින්නාදානෙන සමානසමුට්ඨානත්තා. **තිසමුට්ඨානිකා කතාති** සචිත්තකෙහි තීහි සමුට්ඨානෙහි සමුට්ඨහන්තීති වුත්තා.

දුතියපාරාජිකසමුට්ඨානවණ්ණනා.

370. **සඤ්චරිකුටිමහල්ලකන්ති** සඤ්චරිත්තං, සඤ්ඤාචිකාය කුටිකරණං, මහල්ලකවිහාරකරණඤ්ච. **ධොවාපනඤ්ච පටිග්ගහොති** අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා පුරාණචීවරධොවාපනඤ්ච චීවරපටිග්ගහණඤ්ච. **චීවරස්ස ච විඤ්ඤත්තින්ති** අඤ්ඤාතකං ගහපතිං වා ගහපතානිං වා චීවරවිඤ්ඤාපනසික්ඛාපදඤ්ච. **ගහණඤ්ච තදුත්තරින්ති** තදුත්තරිසාදියනසික්ඛාපදඤ්ච.

371. **උපක්ඛටද්වයඤ්චෙවාති** ''චීවරචෙතාපන්නං උපක්ඛටං හොතී''ති (පාරා. 528) ආගතසික්ඛාපදද්වයඤ්ච. **තථා දූතෙන චීවරන්ති** දූතෙනචීවරචෙතාපන්නපහිතසික්ඛාපදඤ්ච. **කොසියන්ති** කොසියමිස්සකසික්ඛාපදඤ්ච. **සුද්ධකාළානන්ති** ''සුද්ධකාළකාන''න්තිආදිසික්ඛාපදඤ්ච (පාරා. 548). **ද්වෙ භාගාදානමෙව චාති** ''ද්වෙ භාගා ආදාතබ්බා''ති (පාරා. 553) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච.

372. **ඡබ්බස්සානීති** ඡබ්බස්සානි ධාරණසික්ඛාපදඤ්ච. **පුරාණස්සාති** ''පුරාණසන්ථතස්සා''ති (පාරා. 567) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **ලොමධොවාපනම්පි චාති** එළකලොමධොවාපනසික්ඛාපදඤ්ච. **රූපියස්ස පටිග්ගාහොති** රූපියපටිග්ගහණසික්ඛාපදඤ්ච. **උභො නානප්පකාරකාති** රූපියසංවොහාරකයවික්කයසික්ඛාපදානි ච.

373. **ඌනබන්ධනපත්තො චාති** ඌනපඤ්චබන්ධනපත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **වස්සසාටිකසුත්තකන්ති** වස්සිකසාටිකසික්ඛාපදඤ්ච සුත්තං විඤ්ඤාපෙත්වා චීවරකාරාපනසික්ඛාපදඤ්ච. **විකප්පාපජ්ජනන්ති** තන්තවායෙ උපසඞ්කමිත්වා චීවරෙ විකප්පාපජ්ජනඤ්ච. **යාව ද්වාරදානඤ්ච සිබ්බනන්ති** ''යාව ද්වාරකොසා අග්ගළට්ඨපනාය''ති (පාචි. 135) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච ''අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා චීවරං දදෙය්‍ය (පාචි. 171), චීවරං සිබ්බෙය්‍යා''ති (පාචි. 176) වුත්තසික්ඛාපදද්වයඤ්ච.

374. **පූවෙහීති** පූවෙහි වා මන්ථෙහි වා අභිහට්ඨුං පවාරණසික්ඛාපදඤ්ච. **පච්චයොති** චතුමාසපච්චයපවාරණසික්ඛාපදඤ්ච. **ජොතීති** ජොතියා සමාදහනසික්ඛාපදඤ්ච. **රතනන්ති** රතනසික්ඛාපදඤ්ච. **සූචි... පෙ.... සුගතස්ස චාති** සූචිඝරසික්ඛාපදාදීනි සත්ත සික්ඛාපදානි ච.

375. **අඤ්ඤවිඤ්ඤත්තිසික්ඛා චාති** ''අඤ්ඤං විඤ්ඤාපෙය්‍යා''ති (පාචි. 749) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **අඤ්ඤං චෙතාපනම්පි චාති** ''අඤ්ඤං චෙතාපෙත්වා අඤ්ඤං චෙතාපෙය්‍යා''ති (පාචි. 749) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **සඞ්ඝිකෙන දුවෙ වුත්තාති** ''සඞ්ඝිකෙන අඤ්ඤං චෙතාපෙය්‍ය (පාචි. 759), සඞ්ඝිකෙන සඤ්ඤාචිකෙන අඤ්ඤං චෙතාපෙය්‍යා''ති (පාචි. 764) වුත්තානි ද්වෙ සික්ඛාපදානි ච. **ද්වෙ මහාජනිකෙනාති** ''මහාජනිකෙන අඤ්ඤං චෙතාපෙය්‍ය (පාචි. 769), මහාජනිකෙන සඤ්ඤාචිකෙන අඤ්ඤං චෙතාපෙය්‍යා''ති (පාචි. 774) වුත්තානි ද්වෙ සික්ඛාපදානි ච.

376. **තථා පුග්ගලිකෙනෙකන්ති** ''පුග්ගලිකෙන සඤ්ඤාචිකෙන අඤ්ඤං චෙතාපෙය්‍යා''ති (පාචි. 779) වුත්තමෙකසික්ඛාපදඤ්ච. **ගරුපාවුරණන්ති** ගරුපාවුරණචෙතාපනසික්ඛාපදඤ්ච. **ලහුන්ති**

ලහුපාවුරණචෙතාපනසික්ඛාපදං. ‘‘විසාසා උදසාටි චා’’ති පදච්ඡෙදො. **ද්වෙ විසාසාති** ‘‘උච්චාරං වා පස්සාවං වා සඞ්කාරං වා විඝාසං වා තිරොකුට්ටෙ වා තිරොපාකාරෙ වා ඡඩ්ඩෙය්‍ය වා ඡඩ්ඩාපෙය්‍ය වා (පාචි. 825), හරිතෙ ඡඩ්ඩෙය්‍ය වා ඡඩ්ඩාපෙය්‍ය වා’’ති (පාචි. 829) එවං වුත්තානි ද්වෙ විඝාසසික්ඛාපදානි ච. **උදසාටි චාති** උදකසාටිකසික්ඛාපදඤ්ච. **තථා සමණචීවරන්ති** තථා ‘‘සමණචීවරං දදෙය්‍යා’’ති (පාචි. 917) වුත්තසික්ඛාපදඤ්චාති.

377. ඉති එතෙ එකූනපණ්ණාස ධම්මා **දුක්ඛන්තදස්සිනා** භගවතා ඡසමුට්ඨානිකා තෙයෙව **සඤ්චරිත්තසමා** සඤ්චරිත්තසික්ඛාපදෙන සමා **කතා** අනුමතා පඤ්ඤත්තාති යොජනා.

සඤ්චරිත්තසමුට්ඨානවණ්ණනා.

378. **සඞ්ඝභෙදොති** සඞ්ඝභෙදසික්ඛාපදඤ්ච. **භෙදානුවත්තදුබ්බචදූසකාති** භෙදානුවත්තකදුබ්බචකුලදූසකසික්ඛාපදානි ච. **දුට්ඨුල්ලච්ඡාදනන්ති** දුට්ඨුල්ලපටිච්ඡාදනසික්ඛාපදඤ්ච. **දිට්ඨීති** දිට්ඨිඅප්පටිනිස්සජ්ජනසික්ඛාපදඤ්ච . **ඡන්දඋජ්ජග්ඝිකා දුවෙති** ඡන්දංඅදත්වාගමනසික්ඛාපදඤ්ච උජ්ජග්ඝිකාය අන්තරඝරෙ ගමනනිසීදනසික්ඛාපදද්වයඤ්ච.

379. **අප්පසද්දා දුවෙ වුත්තාති** ‘‘අප්පසද්දො අන්තරඝරෙ ගමිස්සාමි, නිසීදිස්සාමී’’ති (පාචි. 588, 589) වුත්තානි ද්වෙ සික්ඛාපදානි ච. **න බ්‍යාහරෙති** ‘‘න සකබළෙන මුඛෙන බ්‍යාහරිස්සාමී’’ති (පාචි. 619) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **ඡමා, නීචාසනෙ, ඨානන්ති** ‘‘ඡමායං නිසීදිත්වා (පාචි. 645), නීචෙ ආසනෙ නිසීදිත්වා (පාචි. 647), ඨිතො නිසින්නස්සා’’ති (පාචි. 648) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **පච්ඡතො උප්පථෙන චාති** ‘‘පච්ඡතො ගච්ඡන්තො පුරතො ගච්ඡන්තස්ස (පාචි. 649), උප්පථෙන ගච්ඡන්තො පථෙන ගච්ඡන්තස්සා’’ති (පාචි. 650) වුත්තසික්ඛාපදද්වයඤ්ච.

380. **වජ්ජච්ඡාදාති** වජ්ජතො පටිච්ඡාදනසික්ඛාපදඤ්ච. **අනුවත්තා චාති** උක්ඛිත්තානුවත්තනසික්ඛාපදඤ්ච. **ගහණන්ති** ‘‘හත්ථග්ගහණං වා සාදියෙය්‍යා’’ති (පාචි. 675) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **ඔසාරෙය්‍ය චාති** ‘‘අනපලොකෙත්වා කාරකසඞ්ඝං අනඤ්ඤාය ගණස්ස ඡන්දං ඔසාරෙය්‍යා’’ති (පාචි. 695) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **පච්චක්ඛාමීති සික්ඛා චාති** ‘‘බුද්ධං පච්චාචික්ඛාමී’’ති (පාචි. 710) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **තථා කිස්මිඤ්චිදෙව චාති** ‘‘කිස්මිඤ්චිදෙව අධිකරණෙ පච්චාකතා’’ති (පාචි. 716) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච.

381. **සංසට්ඨා ද්වෙ චාති** ‘‘භික්ඛුනියො පනෙව සංසට්ඨා විහරන්තී’’ති (පාචි. 722) ච ‘‘යා පන භික්ඛුනී එවං වදෙය්‍ය සංසට්ඨාව, අය්‍යො, තුම්හෙ විහරථා’’තිආදිවචනං (පාචි. 728) පටිච්ච වුත්තසික්ඛාපදද්වයඤ්ච. **වධිත්වා චාති** ‘‘අත්තානං වධිත්වා වධිත්වා රොදෙය්‍යා’’ති (පාචි. 880) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **විසිබ්බෙත්වා චාති** ‘‘භික්ඛුනියා චීවරං විසිබ්බෙත්වා වා විසිබ්බාපෙත්වා වා’’ති (පාචි. 893) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **දුක්ඛිතන්ති** ‘‘දුක්ඛිතං සහජීවිනි’’න්ති (පාචි. 947) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **පුනදෙව ච සංසට්ඨාති** ‘‘සංසට්ඨා විහරෙය්‍ය ගහපතිනා වා ගහපතිපුත්තෙන වා’’ති (පාචි. 956) එවං පුන වුත්තසංසට්ඨසික්ඛාපදඤ්ච. **නෙව වූපසමෙය්‍ය චාති** ‘‘‘එහාය්‍යෙ, ඉමං අධිකරණං වූපසමෙහී’ති (පාචි. 995) වුච්චමානා ‘සාධූ’ති පටිස්සුණිත්වා සා පච්ඡා අනන්තරායිකිනී නෙව වූපසමෙය්‍යා’’ති වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච.

382. **ජානං සභික්ඛුකාරාමන්ති** ‘‘ජානං සභික්ඛුකං ආරාමං අනාපුච්ඡා පවිසෙය්‍යා’’ති (පාචි. 1024) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **තථෙව න පවාරයෙති** ‘‘උභතොසඞ්ඝෙ තීහි ඨානෙහි න පවාරෙය්‍යා’’ති (පාචි. 1051) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **තථා අන්වද්ධමාසඤ්චාති** ‘‘අන්වද්ධමාසං භික්ඛුනියා භික්ඛුසඞ්ඝතො ද්වෙ ධම්මා පච්චාසීසිතබ්බා’’ති (පාචි. 1059) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **සහජීවිනියො දුවෙති** ‘‘සහජීවිනිං වුට්ඨාපෙත්වා ද්වෙ වස්සානි නෙව අනුග්ගණ්හෙය්‍ය (පාචි. 1108), සහජීවිනිං වුට්ඨාපෙත්වා නෙව වූපකාසෙය්‍යා’’ති (පාචි. 1116) වුත්තසික්ඛාපදද්වයඤ්ච.

383-4. **සචෙ මෙ චීවරං අය්‍යෙති** ‘‘සචෙ මෙ ත්වං, අය්‍යෙ, චීවරං දස්සසි, එවාහං තං වුට්ඨාපෙස්සාමී’’ති (පාචි. 1151) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **අනුබන්ධිස්සසීති** ‘‘සචෙ මං ත්වං, අය්‍යෙ, ද්වෙ වස්සානි අනුබන්ධිස්සසි, එවාහං තං වුට්ඨාපෙස්සාමී’’ති (පාචි. 1155) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. අසමෙන සම්බුද්ධෙන පකාසිතා ඉමෙ සත්තතිංස ධම්මා සබ්බෙ **කායවාචාදිතො** කායවාචාචිත්තතො **එකසමුට්ඨානා කතා සමනුභාසනා සියුං** සමුට්ඨානතො සමනුභාසනසික්ඛාපදෙන සදිසා සියුන්ති යොජනා.

සමනුභාසනසමුට්ඨානවණ්ණනා.

385. **කඨිනානි ච තීණීති** ‘‘නිට්ඨිතචීවරස්මිං භික්ඛුනා උබ්භතස්මිං කඨිනෙ’’ති (පාරා. 462) වුත්තානි ආදිතො තීණි සික්ඛාපදානි. **පත්තොති** ‘‘දසාහපරමං අතිරෙකපත්තො’’ති (පාරා. 601) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **භෙසජ්ජමෙව චාති** ‘‘පටිසායනීයානි භෙසජ්ජානී’’ති (පාරා. 622) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **අච්චෙකම්පි චාති** අච්චෙකසික්ඛාපදඤ්ච. **සාසඞ්කන්ති** තදනන්තරමෙව සාසඞ්කසික්ඛාපදඤ්ච. **පක්කමන්තද්වයම්පි චාති** ‘‘තං පක්කමන්තො නෙව උද්ධරෙය්‍යා’’ති (පාචි. 109, 115) භූතගාමවග්ගෙ වුත්තසික්ඛාපදද්වයඤ්ච.

386. **තථා උපස්සයං ගන්ත්වා**ති ‘‘භික්ඛුනුපස්සයං උපසඞ්කමිත්වා භික්ඛුනියො ඔවදෙය්‍යා’’ති (පාචි. 158) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **පරම්පරං භොජනන්ති** ‘‘පරම්පරභොජනෙ පාචිත්තිය’’න්ති (පාචි. 221) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **අනතිරිත්තන්ති** ‘‘අනතිරිත්තං ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා’’ති (පාචි. 238) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **සහත්තොති** ‘‘නිමන්තිතො සභත්තො සමානො’’ති (පාචි. 299) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **විකප්පෙත්වා තථෙව චාති** ‘‘චීවරං විකප්පෙත්වා’’ති (පාචි. 373) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච.

387. **රඤ්ඤොති** ‘‘රඤ්ඤො ඛත්තියස්සා’’ති (පාචි. 498) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **විකාලෙති** ‘‘විකාලෙ ගාමං පවිසෙය්‍යා’’ති (පාචි. 509-512) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **වොසාසාති** ‘‘වොසාසමානරූපා ඨිතා’’ති (පාචි. 558) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. ‘‘ආරඤ්ඤකෙ උස්සයවාදිකා’’ති පදච්ඡෙදො. **ආරඤ්ඤකෙති** ‘‘තථාරූපෙසු ආරඤ්ඤකෙසු සෙනාසනෙසු පුබ්බෙ අප්පටිසංවිදිත’’න්ති (පාචි. 570) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **උස්සයවාදිකාති** ‘‘උස්සයවාදිකා විහරෙය්‍යා’’ති (පාචි. 679) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **පත්තසන්නිචයඤ්චෙවාති** ‘‘පත්තසන්නිචයං කරෙය්‍යා’’ති (පාචි. 734) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **පුරෙ, පච්ඡා, විකාලකෙති** ‘‘යා පන භික්ඛුනී පුරෙභත්තං කුලානි උපසඞ්කමිත්වා’’ති (පාචි. 855) ච ‘‘පච්ඡාභත්තං කුලානි උපසඞ්කමිත්වා’’ති (පාචි. 860) ච ‘‘විකාලෙ කුලානි උපසඞ්කමිත්වා’’ති (පාචි. 865) ච වුත්තසික්ඛාපදත්තයඤ්ච.

388-9. **පඤ්චාහිකන්ති** ‘‘පඤ්චාහිකං සඞ්ඝාටිචාරං අතික්කමෙය්‍යා’’ති (පාචි. 898) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **සඞ්කමනින්ති** ‘‘චීවරසඞ්කමනීයං ධාරෙය්‍යා’’ති (පාචි. 903) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **තථා ආවසථද්වයන්ති** ‘‘ආවසථචීවරං අනිස්සජ්ජිත්වා පරිභුඤ්ජෙය්‍ය (පාචි. 1004), ආවසථං අනිස්සජ්ජිත්වා චාරිකං පක්කමෙය්‍යා’’ති (පාචි. 1009) එවං ආවසථෙන සද්ධිං වුත්තසික්ඛාපදද්වයඤ්ච. **පසාඛෙති** ‘‘පසාඛෙ ජාතං ගණ්ඩං වා’’ති (පාචි. 1063) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **ආසනෙ චාති** ‘‘භික්ඛුස්ස පුරතො අනාපුච්ඡා ආසනෙ නිසීදෙය්‍යා’’ති (පාචි. 1215) වුත්තසික්ඛාපදඤ්චාති ඉමෙ පන එකූනතිංස ධම්මා කායවාචතො, කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨානතො සබ්බෙ **ද්විසමුට්ඨානිකා,** තතොයෙව **කඨිනසම්භවා** කඨිනසමුට්ඨානා හොන්තීති යොජනා.

කඨිනසමුට්ඨානවණ්ණනා.

390. **ද්වෙ සෙය්‍යාති** ද්වෙ සහසෙය්‍යසික්ඛාපදානි ච. **ආහච්චපාදො චාති** ආහච්චපාදකසික්ඛාපදඤ්ච. **පිණ්ඩඤ්චාති** ආවසථපිණ්ඩභොජනසික්ඛාපදඤ්ච. **ගණභොජනන්ති** ගණභොජනසික්ඛාපදඤ්ච . **විකාලෙති** විකාලභොජනසික්ඛාපදඤ්ච. **සන්නිධිඤ්චෙවාති** සන්නිධිකාරකසික්ඛාපදඤ්ච. **දන්තපොනන්ති** දන්තපොනසික්ඛාපදඤ්ච. **අචෙලකන්ති** අචෙලකසික්ඛාපදඤ්ච.

391. **උය්‍යුත්තඤ්චාති** ‘‘උය්‍යුත්තං සෙනං දස්සනාය ගච්ඡෙය්‍යා’’ති (පාචි. 311) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. ‘‘වසෙ උය්‍යොධි’’න්ති පදච්ඡෙදො. **වසෙති** ‘‘සෙනාය වසෙය්‍යා’’ති (පාචි. 318) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **උය්‍යොධින්ති** ‘‘උය්‍යොධිකං වා…පෙ.… අනීකදස්සනං වා ගච්ඡෙය්‍යා’’ති (පාචි. 323) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච . **සුරාති** සුරාපානසික්ඛාපදඤ්ච. **ඔරෙන න්හායනන්ති** ඔරෙනද්ධමාසනහායනසික්ඛාපදඤ්ච. **දුබ්බණ්ණකරණඤ්චෙවාති** ‘‘තිණ්ණං දුබ්බණ්ණකරණාන’’න්ති (පාචි. 368) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **පාටිදෙසනීයද්වයන්ති** වුත්තාවසෙසං පාටිදෙසනීයද්වයඤ්ච.

392. **ලසුණන්ති** ලසුණසික්ඛාපදඤ්ච. **උපතිට්ඨෙය්‍යාති** ‘‘භික්ඛුස්ස භුඤ්ජන්තස්ස පානීයෙන වා විධූපනෙන වා උපතිට්ඨෙය්‍යා’’ති (පාචි. 816) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **නච්චදස්සනමෙව චාති** ‘‘නච්චං වා ගීතං වා වාදිතං වා දස්සනාය ගච්ඡෙය්‍යා’’ති (පාචි. 834) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **නග්ගන්ති** ‘‘නග්ගා නහායෙය්‍යා’’ති (පාචි. 884) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **අත්ථරණන්ති** ‘‘එකත්ථරණපාවුරණා තුවට්ටෙය්‍යු’’න්ති (පාචි. 937) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **මඤ්චෙති** ‘‘එකමඤ්චෙ තුවට්ටෙය්‍යු’’න්ති (පාචි. 933) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **අන්තොරට්ඨෙති** ‘‘අන්තොරට්ඨෙ සාසඞ්කසම්මතෙ’’ති (පාචි. 962) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **තථා බහීති** ‘‘තිරොරට්ඨෙ සාසඞ්කසම්මතෙ’’ති (පාචි. 966) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච.

393. **අන්තොවස්සන්ති** ‘‘අන්තොවස්සං චාරිකං චරෙය්‍යා’’ති (පාචි. 970) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **අගාරඤ්චාති** ‘‘රාජාගාරං වා චිත්තාගාරං වා…පෙ.… පොක්ඛරණිං වා දස්සනාය ගච්ඡෙය්‍යා’’ති (පාචි. 978) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **ආසන්දින්ති** ‘‘ආසන්දිං වා පල්ලඞ්කං වා පරිභුඤ්ජෙය්‍යා’’ති (පාචි. 983) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **සුත්තකන්තනන්ති** ‘‘සුත්තං කන්තෙය්‍යා’’ති (පාචි. 987) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **වෙය්‍යාවච්චන්ති** ‘‘ගිහිවෙය්‍යාවච්චං කරෙය්‍යා’’ති (පාචි. 991) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **සහත්ථා චාති** ‘‘අගාරිකස්ස වා පරිබ්බාජකස්ස වා පරිබ්බාජිකාය වා සහත්ථා ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා දදෙය්‍යා’’ති (පාචි. 1000) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච . **ආවාසෙ ච අභික්ඛුකෙති** ‘‘අභික්ඛුකෙ ආවාසෙ වස්සං වසෙය්‍යා’’ති (පාචි. 1047) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච.

394. **ඡත්තන්ති** ‘‘ඡත්තුපාහනං ධාරෙය්‍යා’’ති (පාචි. 1178) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **යානඤ්චාති** ‘‘යානෙන යායෙය්‍යා’’ති (පාචි. 1186) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **සඞ්ඝාණින්ති** ‘‘සඞ්ඝාණිං ධාරෙය්‍යා’’ති (පාචි. 1191) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **අලඞ්කාරන්ති** ‘‘ඉත්ථාලඞ්කාරං ධාරෙය්‍යා’’ති (පාචි. 1195) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **ගන්ධවාසිතන්ති**

‘‘ගන්ධවණ්ණකෙන නහායෙය්‍ය (පාචි. 1199), වාසිතකෙන පිඤ්ඤාකෙන නහායෙය්‍යා’’ති (පාචි. 1203) වුත්තසික්ඛාපදද්වයඤ්ච. **‘‘භික්ඛුනී…පෙ…. ගිහිනියා’’**ති එතෙන ‘‘භික්ඛුනියා උම්මද්දාපෙය්‍යා’’තිආදීනි (පාචි. 1207) චත්තාරි සික්ඛාපදානි වුත්තානි.

395. **තථාසංකච්චිකාති** ‘‘අසංකච්චිකා ගාමං පවිසෙය්‍යා’’ති (පාචි. 1225) එවං වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **ඉමෙ පන තෙචත්තාලීස** ධම්මා සබ්බෙ කායචිත්තවසෙන **ද්විසමුට්ඨානිකා**. එළකලොමෙන සමුට්ඨානතො **සමා** හොන්තීති යොජනා.

එළකලොමසමුට්ඨානවණ්ණනා.

396-7. **අඤ්ඤත්‍රාති** ‘‘මාතුගාමස්ස උත්තරිඡප්පඤ්චවාචාහි ධම්මං දෙසෙය්‍ය අඤ්ඤත්‍ර විඤ්ඤුනා පුරිසවිග්ගහෙනා’’ති (පාචි. 63) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **අසම්මතො චෙවාති** ‘‘අසම්මතො භික්ඛුනියො ඔවදෙය්‍යා’’ති (පාචි. 146) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **තථා අත්ථඞ්ගතෙන චාති** ‘‘අත්ථඞ්ගතෙ සූරියෙ භික්ඛුනියො ඔවදෙය්‍යා’’ති (පාචි. 154) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **තිරච්ඡානවිජ්ජා ද්වෙ වුත්තාති** ‘‘තිරච්ඡානවිජ්ජං පරියාපුණෙය්‍ය, වාචෙය්‍යා’’ති (පාචි. 1014, 1018) එවං වුත්තානි ද්වෙ සික්ඛාපදානි ච. **අනොකාසකතම්පි චාති** ‘‘අනොකාසකතං භික්ඛුං පඤ්හං පුච්ඡෙය්‍යා’’ති (පාචි. 1220) වුත්තසික්ඛාපදඤ්චාති ඉමෙ පන සබ්බෙ ඡ ධම්මා වාචතො, වාචාචිත්තතො චාති ඉමෙහි ද්වීහි සමුට්ඨානෙහි සමුට්ඨානිකා හොන්ති. **පදසොධම්මතුල්‍යතා** අයමෙතෙසං පදසොධම්මෙන සදිසභාවොති යොජනා.

පදසොධම්මසමුට්ඨානවණ්ණනා.

398-9. **එකන්ති** ‘‘භික්ඛුනියා සද්ධිං සංවිධාය එකද්ධානමග්ගං පටිපජ්ජෙය්‍යා’’ති (පාචි. 180) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **නාවන්ති** ‘‘එකනාවං අභිරුහෙය්‍යා’’ති (පාචි. 188) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **පණීතඤ්චාති** ‘‘පණීතභොජනානි අගිලානො අත්තනො අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජෙය්‍යා’’ති (පාචි. 259) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **සංවිධානඤ්චාති** මාතුගාමෙන සද්ධිං සංවිධාය ගමනසික්ඛාපදඤ්ච. **සංහරෙති** ‘‘සම්බාධෙ ලොමං සංහරාපෙය්‍යා’’ති (පාචි. 799) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **ධඤ්ඤන්ති** ‘‘ආමකධඤ්ඤං විඤ්ඤත්වා වා’’ති (පාචි. 821) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **නිමන්තිතා චෙවාති** ‘‘නිමන්තිතා වා පවාරිතා වා ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා ඛාදෙය්‍ය වා භුඤ්ජෙය්‍ය වා’’ති (පාචි. 1038) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **පාටිදෙසනියට්ඨකන්ති** භික්ඛුනීනං වුත්තා අට්ඨ පාටිදෙසනීයා චෙති බුද්ධසෙට්ඨෙන පඤ්ඤත්තා එතා චුද්දස සික්ඛා **චතුසමුට්ඨානා** කායතො, කායවාචතො, කායචිත්තතො, වාචාචිත්තතො චාති චතූහි සමුට්ඨානෙහි සමුට්ඨහන්ති. සමුට්ඨානතො **අද්ධානෙන** අද්ධානසික්ඛාපදෙන සමා හොන්තීති මතාති යොජනා.

අද්ධානසමුට්ඨානවණ්ණනා.

400-1. **සුතින්ති** උපස්සුතිතිට්ඨනසික්ඛාපදඤ්ච. **සූපාදිවිඤ්ඤත්තින්ති** සූපොදනවිඤ්ඤත්තිසික්ඛාපදඤ්ච. **අන්ධකාරෙති** ‘‘රත්තන්ධකාරෙ අප්පදීපෙ’’ති (පාචි. 839) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **තථෙව ච පටිච්ඡන්නෙති** ‘‘පටිච්ඡන්නෙ ඔකාසෙ’’ති (පාචි. 843) වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **ඔකාසෙති** ‘‘අජ්ඣොකාසෙ පුරිසෙන සද්ධි’’න්ති (පාචි. 847) එවං වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **බ්‍යූහෙ චාති** තදනන්තරමෙව ‘‘රථිකාය වා බ්‍යූහෙ වා සිඞ්ඝාටකෙ වා පුරිසෙන සද්ධි’’න්ති (පාචි. 851) ආගතසික්ඛාපදඤ්චාති ඉමෙ සබ්බෙපි ආදිච්චබන්ධුනා දෙසිතා ඡ ධම්මා **චතුත්ථච්ඡට්ඨතො** කායචිත්තතො, කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨහන්තා **ථෙය්‍යසත්ථසමුට්ඨානා** ථෙය්‍යසත්ථසික්ඛාපදෙන සමානසමුට්ඨානා සියුන්ති යොජනා.

ථෙය්‍යසත්ථසමුට්ඨානවණ්ණනා.

402. **ඡත්ත, දණ්ඩකරස්සාපීති** ‘‘න ඡත්තපාණිස්ස දණ්ඩපාණිස්සා’’ති (පාචි. 635) වුත්තසික්ඛාපදද්වයඤ්ච. **සත්ථාවුධකරස්සාපීති** ‘‘න සත්ථපාණිස්ස (පාචි. 636), න ආවුධපාණිස්සා’’ති (පාචි. 637) වුත්තසික්ඛාපදද්වයඤ්ච. **පාදුකූපාහනා, යානන්ති** ‘‘න පාදුකාරුළ්හස්ස (පාචි. 638), න උපාහනාරුළ්හස්ස (පාචි. 639), න යානගතස්සා’’ති (පාචි. 640) වුත්තසික්ඛාපදත්තයඤ්ච. **සෙය්‍යා, පල්ලත්ථිකාය චාති** ‘‘න සයනගතස්ස (පාචි. 641), න පල්ලත්ථිකාය නිසින්නස්සා’’ති (පාචි. 642) වුත්තසික්ඛාපදද්වයඤ්ච.

403. **වෙඨිතොගුණ්ඨිතො චාති** ‘‘න වෙඨිතසීසස්ස (පාචි. 643), න ඔගුණ්ඨිතසීසස්සා’’ති (පාචි. 644) වුත්තසික්ඛාපදද්වයඤ්චාති නිදස්සිතා **සබ්බෙ එකාදස** ධම්මා වාචාචිත්තසඞ්ඛාතෙන එකෙන සමුට්ඨානෙන සමුට්ඨිතා ධම්මදෙසනසමුට්ඨානාති සඤ්ඤිතා සල්ලක්ඛිතාති යොජනා.

ධම්මදෙසනසමුට්ඨානවණ්ණනා.

404. එවං තාව සම්භින්නසමුට්ඨානං වෙදිතබ්බං, නියතසමුට්ඨානං තිවිධං, තං එකස්සෙව සික්ඛාපදස්ස හොතීති විසුංයෙව දස්සෙතුමාහ **"භූතාරොචනකඤ්චෙවා"**තිආදි. **භූතාරොචනකඤ්චෙවා**ති තීහි අචිත්තකසමුට්ඨානෙහි සමුට්ඨිතං භූතාරොචනසික්ඛාපදඤ්ච. **චොරිවුට්ඨාපනම්පි චා**ති වාචාචිත්තතො, කායවාචාචිත්තතො චාති ද්වීහි සමුට්ඨිතං චොරිවුට්ඨාපනසික්ඛාපදඤ්ච. අනනුඤ්ඤාතමෙව **අනනුඤ්ඤාතමත්තං. අනනුඤ්ඤාතමත්ත**න්ති වාචතො, කායවාචතො, වාචාචිත්තතො, කායවාචාචිත්තතො චාති චතූහි සමුට්ඨිතං අනනුඤ්ඤාතසික්ඛාපදඤ්චාති. **ඉදං තය**න්ති ඉදං සික්ඛාපදත්තයං. **අසම්භින්න**න්ති කෙනචි අඤ්ඤෙන සික්ඛාපදෙන අසම්මිස්සසමුට්ඨානං.

ඉති උත්තරෙ ලීනත්ථපකාසනියා

සමුට්ඨානසීසකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ආපත්තිසමුට්ඨානකථාවණ්ණනා

405. ආදිනාති පඨමෙන කායසඞ්ඛාතෙන සමුට්ඨානෙන.

406-7. **දුක්කටාදයොති** ආදි-සද්දෙන ථුල්ලච්චයසඞ්ඝාදිසෙසා ගහිතා. යථාහ – ‘‘පයොගෙ දුක්කටං . එකං පිණ්ඩං අනාගතෙ ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්ස. තස්මිං පිණ්ඩෙ ආගතෙ ආපත්ති සඞ්ඝාදිසෙසස්සා’’ති (පරි. 277). **විකාලෙ පන පාචිත්තීති** විකාලභොජනපාචිත්ති. **අඤ්ඤාතිහත්ථතොති** අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා අන්තරඝරං පවිට්ඨාය හත්ථතො. **ගහෙත්වාති** ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා සහත්ථා පටිග්ගහෙත්වා. ‘‘පඤ්ච ඉමා ආපත්තියො’’ති පදච්ඡෙදො.

408. **දුතියෙනාති** වාචාසඞ්ඛාතෙන සමුට්ඨානෙන.

409-10. **සමාදිසති** කථෙති චෙ. **සබ්බථා විපන්නන්ති** අදෙසිතවත්ථුකතාදිනා සබ්බප්පකාරෙන විපන්නප්පදෙසං. **කුටින්ති** සඤ්ඤාචිකාය කුටිං. යථාහ **පරිවාරෙ** ‘‘තස්ස කුටිං කරොන්ති අදෙසිතවත්ථුකං පමාණාතික්කන්තං සාරම්භං අපරික්කමන’’න්ති (පරි. 278). පදසොධම්මං මූලං සමුට්ඨානං යස්ස පාචිත්තියස්සාති තථා වුත්තං, තෙන **පදසොධම්මමූලෙන,** සහත්ථෙ චෙතං කරණවචනං.

411. **තතියෙන සමුට්ඨානෙනාති** කායවාචාසඞ්ඛාතෙන සමුට්ඨානෙන.

412. **සංවිදහිත්වානාති** සද්ධිං විදහිත්වා, ‘‘කුටිං කරොමා’’ති අඤ්ඤෙහි සද්ධිං මන්තෙත්වාති අත්ථො.

413. **වත්වාති** අත්තනො අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා. **භික්ඛුනින්ති** භික්ඛූනං භුඤ්ජනට්ඨානෙ ඨත්වා ‘‘ඉධ සූපං දෙථ, ඉධ ඔදනං දෙථා’’ති වොසාසමානං උපාසකානං වත්වා දාපෙන්තිං භික්ඛුනිං. **න නිවාරෙත්වාති** ‘‘අපසක්ක තාව, භගිනි, යාව භික්ඛූ භුඤ්ජන්තී’’ති අනපසාදෙත්වා භුඤ්ජතොති යොජනා.

414. චතුත්ථෙන කායචිත්තසමුට්ඨානෙන **කති** ආපත්තියො සියුන්ති යොජනා.

417. **පඤ්චමෙනාති** වාචාචිත්තසමුට්ඨානෙන. **වදන්ති** වදන්තො සමුදාචරන්තො.

418. **කුටින්ති** නිදස්සනමත්තං, අදෙසිතවත්ථුකං පමාණාතික්කන්තං සාරම්භං අපරික්කමනං සෙනාසනම්පි ගහණං වෙදිතබ්බං.

419. **වාචෙති පදසො ධම්මන්ති** එත්ථ ‘‘අනුපසම්පන්න’’න්ති සෙසො. යථාහ – ‘‘භික්ඛු අකප්පියසඤ්ඤී අනුපසම්පන්නං පදසො ධම්මං වාචෙතී’’ති (පරි. 281). **දවකම්‍යතා වදන්තස්සාති** ජාතිආදීහි අක්කොසවත්ථූහි කීළාධිප්පායෙන වදන්තස්ස. **දවකම්‍යතාති** ච ‘‘පටිසඞ්ඛා යොනිසො’’තිආදීසු (ම. නි. 1.22, 24, 422; අ. නි. 6.58; 8.9; මහානි. 199, 206; ධ. ස. 1355; විභ. 518) විය ය-කාරලොපෙන නිද්දෙසො.

420. ඡට්ඨෙන කායවාචාචිත්තසමුට්ඨානෙන. **සංවිදහිත්වානාති** සංවිධාය, ‘‘ත්වඤ්ච අහඤ්ච එකතො අවහරිස්සාමා’’ති සම්මන්තනං කත්වා. **භණ්ඩං හරතීති** ‘‘භාරියං ත්වං එකං පස්සං ගණ්හ, අහං ඉම’’න්ති වත්වා තෙන සහ ඨානා චාවෙති චෙ.

423. **ඉධ** ඉමස්මිං සාසනෙ. **විමතූපරමං පරමන්ති** එත්ථ ‘‘කප්පියං නු ඛො, අකප්පිය’’න්ති වා ‘‘ආපත්ති නු ඛො, අනාපත්තී’’ති වා ‘‘ධම්මො නු ඛො, අධම්මො’’ති වා එවමාදිනා නයෙන විවිධෙනාකාරෙන පවත්තා විමති විචිකිච්ඡා විමති. විමතිං උපරමෙති විනාසෙතීති **විමතූපරමං. පරමං** උත්තමං. **උත්තරන්ති** විභඞ්ගඛන්ධකාගතානං නිදානාදිවිනිච්ඡයානං පඤ්හඋත්තරභාවෙන ඨිතත්තා උත්තරං. ඉමං උත්තරං නාම පකරණං **යො උත්තරති** පඤ්ඤාය ඔගාහෙත්වා පරියොසාපෙති. ඉධ ‘‘උත්තරං උත්තර’’න්ති පදද්වයෙ එකං ගුණනිදස්සනං, එකං සත්ථනිදස්සනන්ති ගහෙතබ්බං. සුනයෙන යුතො සො පුග්ගලො **විනයං** පිටකං උත්තරතීති සම්බන්ධො. කිං විසිට්ඨන්ති ආහ **‘‘සුනය’’**න්තිආදි . සුට්ඨු චාරිත්තවාරිත්තදළ්හීකරණසිථිලකරණභෙදා පඤ්ඤත්තිඅනුපඤ්ඤත්තාදිනයා එත්ථාති **සුනයො,** තං. සුට්ඨු නීයති විනිච්ඡයො එතෙනාති **සුනයො,** උත්තරවිනිච්ඡයො, තෙන. විනිච්ඡයාවබොධෙන සංයුත්තො සමන්නාගතො. දුක්ඛෙන උත්තරීයතීති **දුත්තරං.** පාතිමොක්ඛසංවරසීලදීපකත්තෙන සමාධිපඤ්ඤානිබ්බානසඞ්ඛාතඋත්තරප්පත්තියා පතිට්ඨාභාවතො **උත්තරං උත්තරති** ඔගාහෙත්වා පරියොසානං පාපුණාතීති අත්ථො.

ඉධ යො විමතූපරමං පරමං උත්තරං උත්තරං නාම පකරණං උත්තරති, සුනයෙන යුතො සො පුග්ගලො සුනයං දුත්තරං උත්තරං විනයං උත්තරතීති යොජනා. ච-සද්දෙන සත්ථන්තරසමුච්චයත්ථෙන ඉමමත්ථං දීපෙති. සෙය්‍යථිදං,

ඉධ යො සුනයං දුත්තරං උත්තරං විනයං උත්තරති, සුනයෙන යුතො සො පුග්ගලො විමතුපරමං පරමං උත්තරං උත්තරං නාම පකරණං උත්තරතීති. ඉමිනා යො උත්තරං ජානාති, සො විනයං ජානාති. යො විනයං ජානාති, සො උත්තරං ජානාතීති උත්තරපකරණස්ස විනයපිටකජානනෙ අච්චන්තූපකාරිතා විභාවිතාති දට්ඨබ්බං.

ඉති උත්තරෙ ලීනත්ථපකාසනියා

ආපත්තිසමුට්ඨානකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එකුත්තරනයකථාවණ්ණනා

424. **ඉතො පරන්ති** ඉතො සමුට්ඨානවිනිච්ඡයකථාය පරං. **පරන්ති** උත්තමං. **එකුත්තරං නයන්ති** එකෙකඅඞ්ගාතිරෙකතාය එකුත්තරසඞ්ඛාතං එකකදුකාදිනයං.

425-7. **කෙ ආපත්තිකරා ධම්මා…පෙ.… කා වාදෙසනගාමිනීති** එකෙකපඤ්හවසෙන උත්තානත්ථොයෙව.

428. **සමුට්ඨානානීති** ආදිකො විස්සජ්ජනසඞ්ඛාතො උත්තරවාදො. තත්ථ **සමුට්ඨානානි…පෙ.… දීපිතාති** යස්මා එතෙසං වසෙන පුග්ගලො ආපත්තිං කරොති ආපජ්ජති, තස්මා **“ආපත්තිකරා”**ති වුත්තා.

429. **තත්ථාති** තාසු ආපත්තීසු. **ලහුකාති** ලහුකෙන විනයකම්මෙන විසුජ්ඣනතො ලහුකා. ගරුකෙන විනයකම්මෙන විසුජ්ඣනතො සඞ්ඝාදිසෙසාපත්ති, කෙනචි ආකාරෙන අනාපත්තිභාවං උපනෙතුං අසක්කුණෙය්‍යතො පාරාජිකාපත්ති ච ගරුකාපත්ති නාම, තා පන ලහුකාසු වුත්තාසු තබ්බිපරියායතො ඤාතුං සක්කාති විස්සජ්ජනෙ විසුං න වුත්තා.

431. දුට්ඨුං කුච්ඡිතභාවං පරමජෙගුච්ඡං නින්දනීයභාවං උලති ගච්ඡතීති **දුට්ඨුල්ලං,** පාරාජිකසඞ්ඝාදිසෙසං. තෙනාහ **“දුවිධාපත්ති ආදිතො”**ති.

432. **පඤ්චානන්තරියසංයුත්තාති** මාතුඝාතකපිතුඝාතකඅරහන්තඝාතකෙහි ආපන්නා මනුස්සවිග්ගහපාරාජිකාපත්ති ච ලොහිතුප්පාදකසඞ්ඝභෙදකානං අභබ්බතාහෙතුකා කායවචීද්වාරප්පවත්තා අකුසලචෙතනාසඞ්ඛාතා පාරාජිකා ච අනන්තරමෙව අපායුප්පත්තිහෙතුතාය ඉමෙ පඤ්ච අනන්තරසංයුත්තා නාම. තා පන මිච්ඡත්තනියතෙසු අන්තොගධත්තා **“නියතා”**ති වුත්තා.

පරිවාරෙ (පරි. 321) පන අඤ්ඤෙපි අන්තරායිකාදී බහූ එකකා දස්සිතා, තෙ පන ගන්ථභීරුකජනානුග්ගහෙන ආචරියෙන ඉධ න දස්සිතා. අත්ථිකෙහි **පරිවාරෙයෙව** (පරි. 321) ගහෙතබ්බා. එත්ථ ච සත්තපි ආපත්තියො සඤ්චිච්ච වීතික්කන්තා සග්ගන්තරායඤ්චෙව මොක්ඛන්තරායඤ්ච කරොන්තීති **අන්තරායිකා**. අජානන්තෙන වීතික්කන්තා පන පණ්ණත්තිවජ්ජාපත්ති නෙව සග්ගන්තරායං, න මොක්ඛන්තරායං කරොතීති **අනන්තරායිකා**. අන්තරායිකං ආපන්නස්සපි දෙසනාගාමිනිං දෙසෙත්වා වුට්ඨානගාමිනිතො වුට්ඨාය සුද්ධිපත්තස්ස, සාමණෙරභූමියං ඨිතස්ස ච අවාරිතො සග්ගමග්ගමොක්ඛමග්ගොති.

එකකකථාවණ්ණනා.

435. **අද්ධවිහීනො** නාම ඌනවීසතිවස්සො. **අඞ්ගවිහීනො** නාම හත්ථච්ඡින්නාදිභෙදො. **වත්ථුවිපන්නො** නාම පණ්ඩකො, තිරච්ඡානගතො, උභතොබ්‍යඤ්ජනකො ච. අවසෙසා ථෙය්‍යසංවාසකාදයො අට්ඨ අභබ්බට්ඨානප්පත්තා දුක්කටකාරිනො නාම, ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ දුක්කටෙන අත්තනො කම්මෙන අභබ්බට්ඨානප්පත්තාති අත්ථො. **අපරිපූරණ්ණොති** අපරිපුණ්ණපත්තචීවරො. **නො යාචතීති** උපසම්පන්නං න යාචති. **පටිසිද්ධාති** ‘‘ද්වෙ පුග්ගලා න උපසම්පාදෙතබ්බා’’තිආදිනා (පරි. 322) වාරිතා.

436. **හවෙති** එකංසත්ථෙ නිපාතො. ලද්ධසමාපත්තිස්ස භික්ඛුනො දීපිතා ආපත්ති **අත්ථි හවෙ** අත්ථෙව. **නො ලද්ධසමාපත්තිස්සාති** අලද්ධසමාපත්තිස්ස දීපිතා ආපත්ති අත්ථෙවාති යොජනා.

437. **භූතස්සාති** අත්තනි සන්තස්ස උත්තරිමනුස්සධම්මස්ස. **අභූතාරොචනාපත්තීති** චතුත්ථපාරාජිකාපත්ති. අසමාපත්තිලාභිනො නිද්දිසෙති යොජනා.

438. **“අත්ථි සද්ධම්මසංයුත්තා”**තිආදීසු **අත්ථි**-සද්දො පච්චත්තෙකවචනන්තෙහි පච්චෙකං යොජෙතබ්බො.

439. **පදසොධම්මමූලාදීති ආදි**-සද්දෙන ‘‘උත්තරිඡප්පඤ්චවාචාධම්මදෙසනා’’ති ආපත්තීනං ගහණං.

440. **භොගෙති** පරිභොගෙ. **“සපරික්ඛාරසංයුතා”**ති ඉදඤ්ච නිදස්සනමත්තං. ‘‘පත්තචීවරානං නිස්සජ්ජනෙ, කිලිට්ඨචීවරානං අධොවනෙ, මලග්ගහිතපත්තස්ස අපචනෙ’’ති එවමාදිකා අයුත්තපරිභොගා ආපත්තියොපි සකපරික්ඛාරසංයුත්තායෙව.

441. **මඤ්චපීඨාදින්ති ආදි**-සද්දෙන භිසිආදීනං ගහණං. **අජ්ඣොකාසත්ථරෙපි වාති** අජ්ඣොකාසෙ අත්ථරෙ අත්ථරාපනෙ සති. **අනාපුච්ඡාව ගමනෙති** අනාපුච්ඡිත්වා වා ගමනෙ. **වා**-සද්දෙන අනුද්ධරිත්වා වා අනුද්ධරාපෙත්වා වා ගමනං සඞ්ගණ්හාති. **පරසන්තකසංයුතාති** පරපරික්ඛාරපටිබද්ධා.

443. ''සිඛරණීසී''ති යං වචනං සච්චං, තං භණතො **ගරුකං** දුට්ඨුල්ලවාචාසඞ්ඝාදිසෙසො සියාති යොජනා.

445. **ගරුකාපත්තීති** උත්තරිමනුස්සධම්මපාරාජිකාපත්ති. **භූතස්සාරොචනෙති** භූතස්ස උත්තරිමනුස්සධම්මස්ස අනුපසම්පන්නස්ස ආරොචනෙ. **සච්චං වදතොති** සච්චං වචනං වදන්තස්ස. **ලහුකාති** පාචිත්තියාපත්ති.

447. **විකොපෙතුන්ති** වග්ගකරණෙන විකොපෙතුං. **හත්ථපාසං ජහන්ති** අන්තොසීමාය එව හත්ථපාසං ජහන්තො, හත්ථපාසං ජහිත්වා එකමන්තං නිසීදන්තොති අත්ථො. **වුසෙති** භූමිගතො වුසෙය්‍ය.

448. වෙහාසකුටියා උපරි ආහච්චපාදකං මඤ්චං වා පීඨං වා අභිනිසීදන්තො වෙහාසගතො ආපජ්ජතීති යොජනා. සචෙ තං භූමියං පඤ්ඤපෙත්වා නිසජ්ජෙය්‍ය, න ආපජ්ජෙය්‍ය. තෙන වුත්තං **''න භූමිතො''**ති.

449. **පවිසන්තොති** ආරාමං පවිසන්තො. **නික්ඛමන්ති** තතො එව නික්ඛමන්තො. **තන්ති** ආරාමං.

450. **වත්තමපූරෙත්වානාති** සීසතො ඡත්තාපනයනං, පාදතො උපාහනාමුඤ්චනවත්තං අකත්වා. **නික්ඛමන්ති** බහි නික්ඛමන්තො ඡත්තුපාහනං ධාරෙන්තොපි න ආපජ්ජති.

451. **''නික්ඛමන්තො''**ති ඉදං ''නික්ඛම''න්ති එතස්ස අත්ථපදං. **පවිසං න වාති** යං ආරාමං සන්ධාය ගතො, තං පවිසන්තො න ආපජ්ජෙය්‍ය.

453. යා කාචි භික්ඛුනී අතිගම්භීරං උදකසුද්ධිකං ආදියන්තී ආපත්තිං ආපජ්ජතීති යොජනා.

457. **වත්තං පනත්තනොති** යං අත්තනො නෙත්ථාරවත්තං වුත්තං, සො තං අසමාදියන්තොව ආපජ්ජති නාමාති යොජනා.

460. **ඉතරස්ස** ආචරියස්ස, තථා සද්ධිවිහාරිකස්ස ච.

462. **දදමානොති** පාරිවත්තකං විනා දදමානො.

463. **මුදූති** මුදුපිට්ඨිකො. ''ලම්බීආදිනො''ති පදච්ඡෙදො. **ආදි-**සද්දෙන ''හත්ථෙන උපක්කමිත්වා අසුචිං මොචෙන්තස්ස, ඌරුනා අඞ්ගජාතං පෙල්ලන්තස්ස, අත්තානං වධිත්වා වධිත්වා රොදන්තියා භික්ඛුනියා ආපත්ති''ති එවමාදීනං සඞ්ගහො. **අත්තාති** එත්ථ නිස්සිතාති උත්තරපදලොපො, විභත්තිලොපො ච නිරුත්තිලක්ඛණෙන දට්ඨබ්බො. **සෙසාති** මෙථුනධම්මකායසංසග්ගපහාරදානාදීසු වුත්තාපත්ති. **පරනිස්සිතාති** පරං නිස්සාය ආපජ්ජිතබ්බාති අත්ථො.

465. ''න , භික්ඛවෙ, ඔවාදො න ගහෙතබ්බො''ති වචනතො ඔවාදං **න ගණ්හන්තො** න පටිග්ගණ්හන්තො වජ්ජතං ආපජ්ජති නාම.

470. **අරුණුග්ගෙති** අරුණුග්ගමනෙ. **නඅරුණුග්ගමෙති** අරුණුග්ගමනතො අඤ්ඤස්මිං කාලෙ.

471. එකරත්තාතික්කමෙ ඡරත්තාතික්කමෙ සත්තාහාතික්කමෙ දසාහාතික්කමෙති යොජනා. **ආදි-**සද්දෙන මාසාදීනං සඞ්ගහො. **වුත්තමාපත්තින්ති** සබ්බත්ථ නිස්සග්ගියෙ පාචිත්තියාපත්තිං. ''ආපජ්ජති අරුණුග්ගමෙ''ති පදච්ඡෙදො.

473. පරසන්තකං රුක්ඛලතාදිං ථෙය්‍යාය ඡින්දන්තස්ස පාරාජිකං, ඡින්දන්තස්ස පාචිත්තිමත්තං හොතීති ආහ **''භූතගාමං ඡින්දන්තො පාරාජිකඤ්ච පාචිත්තිඤ්ච වුසෙ''**ති.

475. **ඡාදෙන්තො පනාති** එත්ථ ''කා ආපත්ති''ති සෙසො. තත්‍ර ආහ **''ආපත්තිං ඡාදෙන්තො නරො ආපජ්ජති''**ති.

අච්ඡින්නොති අච්ඡින්නචීවරො. **නච්ඡාදෙන්තොති** තිණෙන වා පණ්ණෙන වා සාඛාභඞ්ගාදිනා යෙන කෙනචි අත්තනො හිරිකොපිනං අප්පටිච්ඡාදෙන්තො. යථාහ – ''තිණෙන වා පණ්ණෙන වා පටිච්ඡාදෙත්වා ආගන්තබ්බං, න ත්වෙව නග්ගෙන ආගන්තබ්බං. යො ආගච්ඡෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (පාරා. 517).

476. **කුසචීරාදින්ති ආදි-**සද්දෙන වාකචීරඵලකචීරාදීනං තිත්ථියධජානං ගහණං. ධාරෙන්තො කොචි ආපජ්ජතීති සෙසො. තත්‍රාහ – ''කුසචීරාදීනි ධාරෙන්තො ධාරෙන්තො ආපජ්ජති''ති (පරි. අට්ඨ. 322).

477. යං නිස්සට්ඨපත්තං ‘‘අයං තෙ භික්ඛු පත්තො යාවභෙදනාය ධාරෙතබ්බො’’ති **දින්නං,** තං සක්කච්චං අධාරෙන්තො **ච දොසවා** හොති ආපජ්ජති ආපත්තිං. සචිත්තකාචිත්තකදුකස්ස සඤ්ඤාවිමොක්ඛදුකං යථාක්කමං පරියායොති ආහ **‘‘සචිත්තකදුක’’**න්තිආදි.

දුකකථාවණ්ණනා.

478. යා ආපත්ති නාථෙ තිට්ඨන්තෙ හොති, නො පරිනිබ්බුතෙ, සා ආපත්ති අත්ථි. යා ආපත්ති නාථෙ පරිනිබ්බුතෙ හොති, න තු තිට්ඨන්තෙ, සාපි අත්ථි. යා ආපත්ති නාථෙ තිට්ඨන්තෙපි හොති පරිනිබ්බුතෙපි, සා ආපත්ති අත්ථීති යොජනා.

479. සා කතමාති ආහ **‘‘රුහිරුප්පාදනාපත්ති’’**තිආදි. තත්ථ **ථෙරමාවුසවාදෙන, වදතො පරිනිබ්බුතෙති** ‘‘යථා බො පනානන්ද, එතරහි භික්ඛූ අඤ්ඤමඤ්ඤං ආවුසොවාදෙන සමුදාචරන්ති, න බො මමච්චයෙන එවං සමුදාචරිතබ්බං… පෙ…. නවකතරෙන භික්ඛුනා ථෙරතරො භික්ඛු ‘භන්තෙ’ති වා ‘ආයස්මා’ති වා සමුදාචරිතබ්බො’’ති (දී. නි. 2.216) වචනතො ථෙරං ආවුසොවාදෙන සමුදාචරණපච්චයා ආපත්තිං පරිනිබ්බුතෙ භගවති ආපජ්ජති, නො තිට්ඨන්තෙති අත්ථො.

481. කථං කාලෙයෙව ආපත්ති සියා, න විකාලෙ. කථං විකාලෙයෙව ආපත්ති සියා, කාලෙ න සියා. කථං කාලෙ චෙව විකාලෙ වාති **උභයත්ථ** සියාති පඤ්හෙ.

482. යථාක්කමං විස්සජ්ජෙන්තො ආහ **‘‘භුඤ්ජතො’’**තිආදි.

483. අවසෙසං පන සබ්බං ආපත්තිං කාලවිකාලෙසු සබ්බදා ආපජ්ජති, තත්ථ ච සංසයො නත්ථීති යොජනා.

484. ‘‘අත්ථාපත්ති රත්තිං ආපජ්ජති, නො දිවා, අත්ථාපත්ති දිවා ආපජ්ජති, නො රත්තිං, අත්ථාපත්ති රත්තිඤ්චෙව ආපජ්ජති දිවා චා’’ති (පරි. 323) වුත්තං තිකං දස්සෙතුමාහ **‘‘රත්තිමෙවා’’**තිආදි.

486. අත්ථාපත්ති දසවස්සො ආපජ්ජති, නො ඌනදසවස්සො, සා කථං සියා. අත්ථාපත්ති ඌනදසවස්සො ආපජ්ජති, නො දසවස්සො, සා කථං හොති. අත්ථාපත්ති දසවස්සොපි ආපජ්ජති ඌනදසවස්සොපීති **උභයත්ථපි** ආපත්ති කථං හොතීති යොජනා.

487. තත්ථ විස්සජ්ජනමාහ **‘‘උපට්ඨාපෙති’’**තිආදි. ‘‘බාලො’’ති එතස්ස හි අත්ථපදං **‘‘අබ්‍යත්තො’’**ති.

488. ඌනදසවස්සො එවං ‘‘අහං පණ්ඩිතො’’ති පරිසං ගණ්හති, තථා ආපත්තිං ආපජ්ජතීති යොජනා. ‘‘දසවස්සො ඌනො’’ති පදච්ඡෙදො. දසවස්සො, ඌනදසවස්සො වාති උභොපෙතෙ පරිසුපට්ඨාපනාපත්තිතො අඤ්ඤං ආපත්තිං ආපජ්ජතීති යොජනා. එත්ථ ච ‘‘ආපජ්ජන්තෙ’’ති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධවසෙන න-කාරලොපො.

489. කථං කාළෙ ආපත්තිං ආපජ්ජති, න ජුණ්හෙ, කථං ජුණ්හෙ ආපත්තිං ආපජ්ජති, න කාළස්මිං, කථං කාළෙ ච ජුණ්හෙ වාති **උභයත්ථපි** ආපජ්ජතීති යොජනා.

490. විස්සජ්ජනමාහ **‘‘වස්ස’’**න්තිආදි. ‘‘ආපජ්ජතෙ අප්පවාරෙන්තො’’ති පදච්ඡෙදො. **ජුණ්හෙති** පුරිමපක්ඛෙ. **කාළකෙති** අපරපක්ඛෙ.

491. **අවිපත්තිනාති** චතුබ්බිධවිපත්තිරහිතත්තා අවිපත්තිනා භගවතා පඤ්ඤත්තං. **අවසෙසන්ති** වස්සං අනුපගමනාපත්තියා ච පවාරණාපත්තියා ච අවසෙසං සබ්බං ආපත්තිං.

492. වස්සූපගමනං කාළෙ කප්පති, ජුණ්හෙ නො කප්පති, පවාරණා ජුණ්හෙ කප්පති, කාළෙ නො කප්පති, **සෙසං** අනුඤ්ඤාතං සබ්බං සඞ්ඝකිච්චං කාළෙ ච ජුණ්හෙ වාති **උභයත්ථපි** කප්පතීති යොජනා.

493. අත්ථාපත්ති හෙමන්තෙ හොති, **ඉතරඋතුද්වයෙ** ගිම්හානවස්සානසඞ්ඛාතෙ න හොති, අත්ථාපත්ති ගිම්හෙයෙව හොති, න **සෙසෙසු** වස්සානහෙමන්තසඞ්ඛාතෙසු, අත්ථාපත්ති වස්සෙ හොති, නො **ඉතරද්වයෙ** හෙමන්තගිම්හසඞ්ඛාතෙති යොජනා.

494-6. සා තිවිධාපි ආපත්ති කතමාති ආහ **‘‘දිනෙ පාටිපදක්ඛාතෙ’’**තිආදි. තත්ථ **දිනෙ…පෙ…. පුණ්ණමාසියාති** අපරකත්තිකපුණ්ණමාසියා කාළපක්ඛපාටිපදදිවසෙ පච්චුද්ධරිත්වා විකප්පෙත්වා ඨපිතං පන තං වස්සසාටිකචීවරං සචෙ හෙමන්තෙ නිවාසෙති, හෙමන්තෙ ආපජ්ජතීති යොජනා.

පච්ඡිමෙති එත්ථ සාමිවචනප්පසඞ්ගෙ භුම්මං. පච්ඡිමස්ස කත්තිකස්ස යස්මිං පුණ්ණමෙ දිවසෙ වස්සිකසාටිකචීවරං පච්චුද්ධරිතබ්බං, තස්මිං දිවසෙ තං අපච්චුද්ධරිත්වාව පාටිපදෙ අරුණං උට්ඨාපෙන්තො අපච්චුද්ධරණපච්චයා ආපත්තිං හෙමන්තෙයෙව ආපජ්ජති, **ඉතරෙ** ගිම්හානවස්සානඋතුද්වයෙ න ආපජ්ජතීති කුරුන්දට්ඨකථායං (පරි. අට්ඨ. 323) නිද්දිට්ඨන්ති යොජනා. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, වස්සිකසාටිකං වස්සානං චතුමාසං අධිට්ඨාතුං, තතො පරං විකප්පෙතු''න්ති (මහාව. 358) වුත්ත**පාළියා** කුරුන්දට්ඨකථාවචනස්ස අවිරුජ්ඣනතො ''තම්පි සුවුත්ත''න්ති (පරි. අට්ඨ. 323) **සමන්තපාසාදිකාය** වුත්තත්තා ''හෙමන්තෙ ආපජ්ජති''ති වචනස්ස උභයම්පි අත්ථො හොතීති ගහෙතබ්බං.

497. ගිම්හානමාසානං සම්බන්ධිනි **ගිම්හිකෙ** උතුම්හි. මාසතො අතිරෙකො අතිරෙකමාසොති කත්වා **අතිරෙකමාසො** කාලො සෙසොති වත්තබ්බෙ කාලෙ. **පරියෙසන්තොති** අඤ්ඤාතිකඅප්පවාරිතට්ඨානතො සතුප්පාදකරණෙන වස්සිකසාටිකං පරියෙසන්තො ච අතිරෙකමාසො සෙසොති කත්වා නිවාසෙන්තො ච ගිම්හෙ ආපත්තිං ආපජ්ජති. ''න තු එව ඉතරඋතුද්වයෙ''ති පදච්ඡෙදො. ගිම්හෙ පරියෙසන්තො පුරිමමාසත්තයෙ ආපජ්ජතීති කත්වා නිවාසෙන්තො අඩ්ඪමාසාධිකෙ ගිම්හමාසත්තයෙ ආපජ්ජති. **නිස්සන්දෙහෙ** ''ගිම්හානං පච්ඡිමමාසතො පුරිමෙසු සත්තසු මාසෙසූ''ති වුත්තං, තදයුත්තං ''ගිම්හානෙයෙව ආපජ්ජතී''ති ගිම්හාපත්තියා දස්සිතත්තා, ''ඉතරඋතුද්වයෙ''ති පටිසිද්ධත්තා ච. එත්ථ ච ගාථාය පරියෙසනාපත්තියායෙව දස්සනං නිදස්සනමත්තන්ති කත්වා නිවාසනාපත්තියා ච ගිම්හෙයෙව සම්භවොති සාපි දස්සිතා.

498. **ඉධ** පන ඉමස්මිං සාසනෙ **යො** භික්ඛු වස්සිකසාටිකචීවරෙ විජ්ජමානෙ නග්ගො කායං ඔවස්සාපෙති, **සො හවෙ** එකංසෙන **වස්සෙ** වස්සානඋතුම්හි ආපජ්ජතීති යොජනා.

499. ''අත්ථාපත්ති සඞ්ඝො ආපජ්ජති, න ගණො න පුග්ගලො, අත්ථාපත්ති ගණො ආපජ්ජති, න සඞ්ඝො න පුග්ගලො, අත්ථාපත්ති පුග්ගලො ආපජ්ජති, න සඞ්ඝො න ගණො''ති (පරි. 323) වුත්තත්තිකං දස්සෙතුමාහ **''ආපජ්ජති හි සඞ්ඝොවා''**තිආදි.

500. කථමාපජ්ජතීති ආහ **''අධිට්ඨාන''**න්තිආදි. **අධිට්ඨානන්ති** අධිට්ඨානුපොසථං කරොන්තො පාරිසුද්ධිඋපොසථං වාති සම්බන්ධො. ඉධ අත්තනො යථාපත්තමුපොසථං අකත්වා අපත්තඋපොසථකරණං ආපජ්ජිතබ්බාපත්තිදස්සනස්ස අධිප්පෙතත්තා, අත්තකරණදොසස්ස විසුං විසුං වක්ඛමානත්තා ච **න ගණො න ච පුග්ගලොති** එත්ථ අධිට්ඨානං කරොන්තො පුග්ගලො ච පාරිසුද්ධිං කරොන්තො ගණො ච නාපජ්ජතීති යථාලාභයොජනා කාතබ්බා. යථාක්කමං යොජනං කරොමීති විපරියායවිකප්පො න කාතබ්බො. එවමුපරිපි විපරියායවිපක්ඛං කත්වා යථාලාභයොජනාව කාතබ්බා.

501. **''උපොසථ''**න්ති ඉදං ''සුත්තුද්දෙසමධිට්ඨාන''න්ති පදෙහි පච්චෙකං යොජෙතබ්බං.

502. **සුත්තුද්දෙසං කරොන්තො වාති** එත්ථ වා-සද්දෙන පාරිසුද්ධිං ගණ්හාති. සුත්තුද්දෙසං, පාරිසුද්ධිං වා උපොසථං කරොන්තො පුග්ගලො ආපත්තිං ආපජ්ජති, සුත්තුද්දෙසං කරොන්තො සඞ්ඝො ච නාපජ්ජති, පාරිසුද්ධිං කරොන්තො ගණො ච න ආපජ්ජතීති යොජනා.

503. කථං පන ගිලානොව ආපත්තිං ආපජ්ජති, න අගිලානො, කථං අගිලානොව ආපත්තිං ආපජ්ජති, නො ගිලානො, කථං ගිලානො ච අගිලානො ච **උභොපි** ආපජ්ජන්තීති යොජනා.

504. යො පන **අකල්ලකො** ගිලානො අඤ්ඤෙන පන භෙසජ්ජෙන අත්ථෙ සති **තදඤ්ඤං** තතො අඤ්ඤං භෙසජ්ජං විඤ්ඤාපෙති, **සො ආපජ්ජති** පාචිත්තියාපත්තින්ති යොජනා.

505. භෙසජ්ජෙන අත්ථෙ අවිජ්ජමානෙපි සචෙ භෙසජ්ජං විඤ්ඤාපෙති, අගිලානොව විඤ්ඤත්තිපච්චයා ආපත්තිං **ආපජ්ජති. සෙසං** පන ආපත්තිං ගිලානඅගිලානා **උභොපි** ආපජ්ජන්ති.

506. අත්ථාපත්ති අන්තොව ආපජ්ජති, න බහිද්ධා, තථා අත්ථාපත්ති බහි එව ආපජ්ජති, න අන්තො, අත්ථාපත්ති අන්තො, බහිද්ධාති **උභයත්ථපි** ආපජ්ජතීති යොජනා.

507. කෙවලං අන්තොයෙව ආපජ්ජතීති යොජනා.

508. **මඤ්චාදින්ති** සඞ්ඝිකමඤ්චාදිං.

509. ''අන්තොසීමාය එව ආපත්ති''න්ති පදච්ඡෙදො. කථං අන්තොසීමාය එව ආපත්තිං ආපජ්ජති, නෙව බහිසීමාය ආපත්තිං ආපජ්ජති, කථං බහිසීමාය එව ආපත්තිං ආපජ්ජති, නො අන්තොසීමාය ආපත්තිං ආපජ්ජති, කථං අන්තොසීමාය ච බහිසීමාය වාති **උභයත්ථපි** ආපජ්ජතීති යොජනා.

510. **සඡත්තුපාහනො භික්ඛූති** ඡත්තුපාහනසහිතො ආගන්තුකො භික්ඛු. **පවිසන්තො තපොධනොති** ආගන්තුකවත්තං අදස්සෙත්වා සඞ්ඝාරාමං පවිසන්තො.

511. ‘‘උපචාරස්ස අතික්කමෙ’’ති පදච්ඡෙදො.

512. **සෙසං** සබ්බං ආපත්තිං අන්තොසීමාය ච බහිසීමාය ච ආපජ්ජතීති යොජනා. එත්ථ ච කිඤ්චාපි වස්සච්ඡෙදාපත්තිං බහිසීමාගතො ආපජ්ජති, භික්ඛුනීආරාමපවෙසනාපත්තිං අන්තොසීමාය ආපජ්ජති, තදුභයං පන ආගන්තුකගමිකවත්තභෙදාපත්තීහි එකපරිච්ඡෙදන්ති උපලක්ඛණතො එතෙනෙව විඤ්ඤායතීති විසුං න වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං. එවං සබ්බත්ථ ඊදිසෙසු ඨානෙසු විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො.

තිකකථාවණ්ණනා.

515. **වචීද්වාරිකමාපත්තින්ති** මුසාවාදපෙසුඤ්ඤහරණාදිවසෙන වචීද්වාරෙ ආපජ්ජිතබ්බාපත්තිං. **පරවාචාය සුජ්ඣතීති** සඞ්ඝමජ්ඣෙ එකවාචිකාය තිණවත්ථාරකකම්මවාචාය සුජ්ඣති.

516. වජ්ජමෙව **වජ්ජතා,** තං, පාචිත්තියන්ති අත්ථො.

518-9. **තං දෙසෙත්වා විසුජ්ඣන්තොති** තං දෙසෙත්වා විසුද්ධො හොන්තො. **යාවතතියකං පනාති** යාවතතියෙන සමනුභාසනකම්මෙන ආපන්නං සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තිං පන. **පරිවාසාදීති ආදි**-සද්දෙන මානත්තමූලායපටිකස්සනඅබ්භානානි ගහිතානි.

522. **කායද්වාරිකමාපත්තින්ති** කායද්වාරෙන ආපජ්ජිතබ්බං පහාරදානාදිආපත්තිං.

523. **කායෙනෙව විසුජ්ඣතීති** තිණවත්ථාරකං ගන්ත්වා කායසාමග්ගිං දෙන්තො විසුජ්ඣති.

526. යො සුත්තො ආපත්තිං ආපජ්ජති, සො කථං පටිබුද්ධො විසුජ්ඣති. යො පටිබුද්ධොව ආපන්නො, සො කථං සුත්තො සුජ්ඣතීති යොජනා.

528. **සගාරසෙය්‍යකාදින්ති** මාතුගාමෙන සහසෙය්‍යාදිආපත්තිං.

529. **ජග්ගන්තොති** ජාගරන්තො නිද්දං විනොදෙන්තො.

531. **පටිබුද්ධොති** අනිද්දායන්තො.

532. **අචිත්තොති** ‘‘සික්ඛාපදං වීතික්කමිස්සාමී’’ති චිත්තා භාවෙන අචිත්තො.

535. **සචිත්තකාපත්තින්ති** විකාලභොජනාදිආපත්තිං. තිණවත්ථාරෙ **සයන්තො** නිද්දායන්තො තිණවත්ථාරකකම්මෙ කරියමානෙ ‘‘ඉමිනාහං කම්මෙන ආපත්තිතො වුට්ඨාමී’’ති චිත්තරහිතො වුට්ඨහන්තො අචිත්තකො විසුජ්ඣති.

536. **පච්ඡිමං තු පදද්වයන්ති** –

‘‘ආපජ්ජිත්වා අචිත්තොව, අචිත්තොව විසුජ්ඣති;
ආපජ්ජිත්වා සචිත්තොව, සචිත්තොව විසුජ්ඣතී’’ති. –

පදද්වයං . **අමිස්සෙත්වාති** අචිත්තසචිත්තපදෙහි එවමෙව මිස්සං අකත්වා. **එත්ථාති** පුරිමපදද්වයෙ. **වුත්තානුසාරෙනාති** වුත්තනයානුසාරෙන.

539. **කම්මතොති** සමනුභාසනකම්මතො.

540. **ආපජ්ජිත්වා අකම්මතොති** සමනුභාසනකම්මං විනාව ආපජ්ජිත්වා.

541. සමනුභාසනෙ ආපජ්ජිතබ්බං සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තිං **සමනුභාසනමාහ** කාරණූපචාරෙන.

542. **අවසෙසන්ති** මුසාවාදපාචිත්තියාදිකං.

543. **විසුජ්ඣති අසම්මුඛාති** සඞ්ඝස්ස අසම්මුඛා විසුජ්ඣති. ඉදඤ්ච සම්මුඛාවිනයෙන චෙව පටිඤ්ඤාතකරණෙන ච සමෙන්තං ආපත්තාධිකරණං සන්ධාය වුත්තං. තත්ථ පුග්ගලසම්මුඛතාය සබ්භාවෙපි සඞ්ඝස්ස අසම්මුඛතාය ආපජ්ජති වා විසුජ්ඣති වාති ‘‘අසම්මුඛා’’ති වුත්තං.

551. ‘‘අචිත්තකචතුක්කං අජානන්තචතුක්ක’’න්ති කුසලත්තිකඵස්සපඤ්චකාදිවොහාරො විය ආදිපදවසෙන වුත්තො.

552-3. අත්ථාපත්ති ආගන්තුකො ආපජ්ජති, න **චෙතරො** ආවාසිකො ආපජ්ජති, අත්ථාපත්ති ආවාසිකොව ආපජ්ජති, න **චෙතරො** ආගන්තුකො ආපජ්ජති, අත්ථාපත්ති ආගන්තුකො ච ආවාසිකො ච තෙ උභොපි ආපජ්ජන්ති, උභො සෙසං න ආපජ්ජන්ති අත්ථීති යොජනා.

555. **ඉතරොති** ආවාසිකො. **ආවාසවත්තන්ති** ආවාසිකෙන ආගන්තුකස්ස කාතබ්බවත්තං. **ආවාසීති** ආවාසිකො.

556. **න චෙවාගන්තුකොති** තං ආවාසිකවත්තං අකරොන්තො ආගන්තුකො න චෙව ආපජ්ජති . **සෙසං** කායවචීද්වාරිකං ආපත්තිං. **උභොපි** ආගන්තුකආවාසිකා. භික්ඛුභික්ඛුනීනං **අසාධාරණං ආපත්තිං** න ආපජ්ජන්ති.

557. **වත්ථුනානත්තතාති** වීතික්කමනානත්තතා. **ආපත්තිනානත්තතාති** පාරාජිකාදීනං සත්තන්නං ආපත්තික්ඛන්ධානං අඤ්ඤමඤ්ඤනානත්තතා.

563. **‘‘පාරාජිකානං…පෙ…. නානාභාවො’’**ති ඉදං නිදස්සනමත්තං සඞ්ඝාදිසෙසානං අනියතාදීහි වත්ථුනානතාය චෙව ආපත්තිනානතාය ච ලබ්භමානත්තා.

565. **අයමෙව විනිච්ඡයොති** න කෙවලං පාරාජිකාපත්තීසුයෙව සාධාරණාපත්තියො එකතො ච විසුඤ්ච ආපජ්ජන්තානං යථාවුත්තවිනිච්ඡයො, අථ ඛො අවසෙසසාධාරණාපත්තියොපි වුත්තනයෙන ආපජ්ජති, අයමෙව විනිච්ඡයො යොජෙතබ්බො.

577. **ආදියන්තො** ගණ්හන්තො. **පයොජෙන්තොති** ගණ්හාපෙන්තො.

579. **ඌනකං පාදං…පෙ…. ලහුං ඵුසෙති** ථුල්ලච්චයං, දුක්කටඤ්ච සන්ධායාහ.

580. **එතෙනෙව උපායෙන, සෙසකම්පි පදත්තයන්ති** යො අයං පඨමවිනිච්ඡයෙ වුත්තනයො, එතෙනෙව නයෙන ඌනපාදං ආදියන්තො ලහුකාපත්තිං ආපජ්ජති, පාදං වා අතිරෙකපාදං වා ගහණත්ථං ආණාපෙන්තො ගරුං පාරාජිකාපත්තිං ආපජ්ජති, පාදං වා අතිරෙකපාදං වා ගණ්හන්තො ච ගහණත්ථාය ආණාපෙන්තො ච ගරුකෙ පාරාජිකාපත්තියංයෙව තිට්ඨති, ඌනපාදං ගණ්හන්තො ච ගහණත්ථාය ආණාපෙන්තො ච ලහුකෙ ථුල්ලච්චයෙ, දුක්කටෙ වා තිට්ඨතීති එවං සෙසකම්පි ඉමං පදත්තයං. **අත්ථසම්භවතොයෙවාති** යථාවුත්තස්ස අත්ථස්ස සම්භවවසෙනෙව.

581-2. කථං කාලෙයෙව ආපත්ති සියා, නො විකාලෙ, විකාලෙයෙව ආපත්ති සියා, න ච කාලෙ, අත්ථාපත්ති කාලෙ ච පකාසිතා විකාලෙ ච, අත්ථාපත්ති නෙව කාලෙ ච පකාසිතා නෙව විකාලෙ චාති යොජනා.

586-7. කාලෙ පටිග්ගහිතං කිං කාලෙ කප්පති විකාලෙ තු නො කප්පති, විකාලෙ ගහිතං කිං විකාලෙ කප්පති, නො කාලෙ කප්පති, කාලෙ ච විකාලෙ ච පටිග්ගහිතං කිං නාම කාලෙ ච විකාලෙ ච කප්පති, කාලෙ ච විකාලෙ ච පටිග්ගහිතං කිං නාම කාලෙ ච විකාලෙ ච න කප්පති, වද භද්‍රමුඛාති යොජනා.

589. විකාලෙයෙව කප්පති, අපරජ්ජු කාලෙපි න කප්පතීති යොජනා.

592. **කුලදූසනකම්මාදින්ති ආදි-**සද්දෙන අභූතාරොචනරූපියසංවොහාරවිඤ්ඤත්තිකුහනාදීනං සඞ්ගහො.

593-4. කතමා ආපත්ති පච්චන්තිමෙසු දෙසෙසු ආපජ්ජති, න මජ්ඣිමෙ, කතමා ආපත්ති මජ්ඣිමෙ පන දෙසස්මිං ආපජ්ජති, න ච පච්චන්තිමෙසු, කතමා ආපත්ති පච්චන්තිමෙසු චෙව දෙසෙසු ආපජ්ජති මජ්ඣිමෙ ච, කතමා ආපත්ති පච්චන්තිමෙසු චෙව දෙසෙසු න ආපජ්ජති න මජ්ඣිමෙ චාති යොජනා.

596. ‘‘සො ගුණඞ්ගුණූපාහන’’න්ති පදච්ඡෙදො. **සො** භික්ඛූති අත්ථො.

599. එවං ‘‘ආපජ්ජති, නාපජ්ජතී’’ති පදවසෙන පච්චන්තිමචතුක්කං දස්සෙත්වා ‘‘නෙව කප්පති, න කප්පතී’’ති පදවසෙන දස්සෙතුමාහ **‘‘පච්චන්තිමෙසූ’’**තිආදි.

601. වුත්තන්ති ‘‘ගණෙන පඤ්චවග්ගෙනා’’තිආදිගාථාය හෙට්ඨා වුත්තං.

603. **එවං වත්තුන්ති** ‘‘න කප්පතී’’ති වත්තුං. **පඤ්චලොණාදිකන්ති** ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ලොණානී’’තිආදි.

608. අනුඤ්ඤාතට්ඨානස්ස **අන්තො** නො ආපජ්ජති, තං අතික්කමන්තො බහියෙව ච ආපජ්ජතීති යොජනා.

612. **සෙක්ඛපඤ්ඤත්තීති** සෙඛියපඤ්ඤත්ති.

613. **අගණාති** අදුතියා. එත්ථ හි එකාපි ගණො නාම.

614. **උභයත්ථපි අසාධාරණමාපත්තින්ති** භික්ඛුනීනං නියතාපඤ්ඤත්ති වෙදිතබ්බා.

616. ගිලානො ච නාපජ්ජති, අගිලානො ච නාපජ්ජතීති එවං උභොපි නාපජ්ජන්තීති යොජනා. තිකාදීසු දස්සිතානං පදානං චතුක්කාදිදස්සනවසෙන පුනප්පුනං ගහණං.

618. ‘‘ආපජ්ජති අගිලානොවා’’ති පදච්ඡෙදො.

චතුක්කකථාවණ්ණනා.

620. ‘‘ගරුථුල්ලච්චය’’න්ති වත්තබ්බෙ **‘‘ගරු’’න්ති** නිග්ගහීතාගමො.

621. පඤ්ච කඨිනානිසංසා හෙට්ඨා වුත්තායෙව.

626. **අග්ගිසත්ථනබක්කන්තන්ති** අග්ගිසත්ථනඛෙහි අක්කන්තං ඵුට්ඨං, පහටන්ති අත්ථො. **අබීජන්ති** නොබීජං. **උබ්බට්ටබීජකන්ති** නිබ්බට්ටබීජකං.

628. **පවාරණාපීති** පටික්ඛෙපපවාරණාපි. **ඔදනාදීහීති ආදි**-සද්දෙන සත්තුකුම්මාසමච්ඡමංසානං ගහණං. **කායාදිගහණෙනාති** කායෙන වා කායපටිබද්ධෙන වා ගහණෙන. ‘‘දාතුකාමාභිහාරො ච, හත්ථපාසෙරණක්ඛම’’න්ති ඉමෙහි චතූහි අඞ්ගෙහි සද්ධිං තෙසං ද්වින්නමෙකං ගහෙත්වා පටිග්ගහණා පඤ්චෙව හොන්ති.

629-30. **විනයඤ්ඤුකස්මින්ති** විනයධරෙ පුග්ගලෙ. **සකඤ්ච සීලන්ති** අත්තනො පාතිමොක්ඛසංවරසීලඤ්ච. **සුරක්ඛිතං හොතීති** ආපත්තානාපත්තිකප්පියාකප්පියානං විජානන්තතාය අසෙවිතබ්බං පහාය සෙවිතබ්බංයෙව සෙවනවසෙන සුට්ඨු රක්ඛිතං හොති. **කුක්කුච්චමඤ්ඤස්ස නිරාකරොතීති** අඤ්ඤස්ස සබ්‍රහ්මචාරිනො කප්පියාකප්පියවිසයෙ උප්පන්නං කුක්කුච්චං නිවාරෙති. **විසාරදො භාසති සඞ්ඝමජ්ඣෙති** කප්පියාකප්පියානං විනිච්ඡයකථාය උප්පන්නාය නිරාසඞ්කො නිබ්භයො වොහරති. **වෙරිභික්ඛූති** අත්තපච්චත්ථිකෙ පුග්ගලෙ. **ධම්මස්ස චෙව ඨිතියා පවත්තොති** ‘‘විනයො නාම සාසනස්ස ආයු, විනයෙ ඨිතෙ සාසනං ඨිතං හොතී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 1.පඨමමහාසඞ්ගීතිකථා; දී. නි. අට්ඨ. 1.පඨමමහාසඞ්ගීතිකථා; ඛු. පා. අට්ඨ. 5.මඞ්ගලසුත්තවණ්ණනා; ථෙරගා. අට්ඨ. 1.251) වචනතො සද්ධම්මට්ඨිතියා පටිපන්නො හොති. **තස්මා** කාරණා. **තත්ථ** විනයඤ්ඤුභාවෙ. **ධීරො** පඤ්ඤවා භික්ඛු.

පඤ්චකකථාවණ්ණනා.

631-2. **ඡළභිඤ්ඤෙනාති** ඡ අභිඤ්ඤා එතස්සාති ඡළභිඤ්ඤො, තෙන. අතික්කන්තපමාණං මඤ්චපීඨං, අතික්කන්තපමාණං නිසීදනඤ්ච තථා අතික්කන්තපමාණං කණ්ඩුප්පටිච්ඡාදිවස්සසාටිකචීවරඤ්ච සුගතස්ස චීවරෙ පමාණිකචීවරන්ති ඡ.

633-4. අඤ්ඤාණඤ්ච කුක්කුච්චඤ්ච **අඤ්ඤාණකුක්කුච්චා,** තෙහි, අඤ්ඤාණතාය චෙව කුක්කුච්චපකතතාය චාති වුත්තං හොති. **විපරීතාය සඤ්ඤාය** කප්පියෙ අකප්පියසඤ්ඤාය, අකප්පියෙ කප්පියසඤ්ඤාය.

තත්ථ කථං අලජ්ජිතාය ආපජ්ජති? අකප්පියභාවං ජානන්තොයෙව මද්දිත්වා වීතික්කමං කරොති (කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා). වුත්තම්පි චෙතං –

‘‘සඤ්චිච්ච ආපත්තිං ආපජ්ජති;
ආපත්තිං පරිගූහති;
අගතිගමනඤ්ච ගච්ඡති;
එදිසො වුච්චති අලජ්ජී පුග්ගලො’’ති. (පරි. 359);

කථං අඤ්ඤාණතාය ආපජ්ජති? අඤ්ඤාණපුග්ගලො මන්දො මොමූහො කත්තබ්බාකත්තබ්බං අජානන්තො අකත්තබ්බං කරොති, කත්තබ්බං විරාධෙති. එවං අඤ්ඤාණතාය ආපජ්ජති.

කථං කුක්කුච්චපකතතාය ආපජ්ජති? කප්පියාකප්පියං නිස්සාය කුක්කුච්චෙ උප්පන්නෙ විනයධරං පුච්ඡිත්වා කප්පියං චෙ, කත්තබ්බං සියා, අකප්පියං චෙ, න කත්තබ්බං, අයං පන ''වට්ටතී''ති මද්දිත්වා වීතික්කමතියෙව. එවං කුක්කුච්චපකතතාය ආපජ්ජති.

කථං කප්පියෙ අකප්පියසඤ්ඤාය ආපජ්ජති? සූකරමංසං ''අච්ඡමංස''න්ති ඛාදති, කාලෙ විකාලසඤ්ඤාය භුඤ්ජති. එවං කප්පියෙ අකප්පියසඤ්ඤාය ආපජ්ජති.

කථං අකප්පියෙ කප්පියසඤ්ඤාය ආපජ්ජති? අච්ඡමංසං ''සූකරමංස''න්ති ඛාදති, විකාලෙ කාලසඤ්ඤාය භුඤ්ජති. එවං අකප්පියෙ කප්පියසඤ්ඤාය ආපජ්ජති.

කථං සතිසම්මොසාය ආපජ්ජති? සහසෙය්‍යාචීවරවිප්පවාසාදීනි සතිසම්මොසාය ආපජ්ජති.

635-8. ''භික්ඛුනා උපට්ඨපෙතබ්බො''ති පදච්ඡෙදො. **ධම්මචක්ඛුනාති** පාතිමොක්ඛසංවරසීලසඞ්ඛාතො පටිපත්තිධම්මොව චක්ඛු එතස්සාති ධම්මචක්ඛු, තෙන ඡහි අඞ්ගෙහි යුත්තෙන ධම්මචක්ඛුනා පන භික්ඛුනා උපසම්පාදනා කාතබ්බා, නිස්සයො චෙව දාතබ්බො, සාමණෙරො උපට්ඨාපෙතබ්බොති යොජනා. ආපත්තිං ජානාති, අනාපත්තිං ජානාති, ගරුං ආපත්තිං ජානාති, ලහුං ආපත්තිං ජානාතීති යොජනා. **අස්ස** භික්ඛුනො උභයානි පාතිමොක්ඛානි විත්ථාරා ස්වාගතානි භවන්ති, අත්ථතො සුවිභත්තානි භවන්ති, සුත්තසො අනුබ්‍යඤ්ජනසො සුවිනිච්ඡිතානි භවන්ති, දසවස්සො වා හොති, අතිරෙකදසවස්සො වාති යොජනා.

ඡක්කකථාවණ්ණනා.

639. **සත්ත සාමීචියො වුත්තාති** ''සො ච භික්ඛු අනබ්භිතො, තෙ ච භික්ඛූ ගාරය්හා, අයං තත්ථ සාමීචි, යුඤ්ජන්තායස්මන්තො සකං, මා වො සකං විනස්සාති අයං තත්ථ සාමීචි, අයං තෙ භික්ඛු පත්තො යාව භෙදනාය ධාරෙතබ්බොති, අයං තත්ථ සාමීචි, තතො නීහරිත්වා භික්ඛූහි සද්ධිං සංවිභජිතබ්බං, අයං තත්ථ සාමීචි, අඤ්ඤාතබ්බං පරිපුච්ඡිතබ්බං පරිපඤ්හිතබ්බං, අයං තත්ථ සාමීචි, යස්ස භවිස්සති, සො හරිස්සතීති, අයං තත්ථ සාමීචී''ති ඡ සාමීචියො භික්ඛුපාතිමොක්ඛෙවුත්තා, ''සා ච භික්ඛුනී අනබ්භිතා, තා ච භික්ඛුනියො ගාරය්හා, අයං තත්ථ සාමීචී''ති භික්ඛුනිපාතිමොක්ඛෙ වුත්තාය සද්ධිං සත්ත සාමීචියො වුත්තා. **සත්තෙව සමථාපි චාති** සම්මුඛාවිනයාදිසමථාපි සත්තෙව වුත්තා. **පඤ්ඤත්තාපත්තියො සත්තාති** පාරාජිකාදයො පඤ්ඤත්තාපත්තියො සත්ත වුත්තා. **සත්තබොජ්ඣඞ්ගදස්සිනාති** සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගාදයො සත්ත බොජ්ඣඞ්ගෙ යාථාවතො පස්සන්තෙන භගවතා.

සත්තකකථාවණ්ණනා.

640-1. ඉධ කුලදූසකො භික්ඛු ආජීවස්සෙව කාරණා පුප්ඵෙන, ඵලෙන, චුණ්ණෙන, මත්තිකාය, දන්තකට්ඨෙහි, වෙළුයා, වෙජ්ජිකාය, ජඞ්ඝපෙසනිකෙනාති ඉමෙහි අට්ඨහි ආකාරෙහි කුලානි දූසෙතීති යොජනා. **''පුප්ඵෙනා''**තිආදිනා පුප්ඵාදිනා දානමෙව උපලක්ඛණතො දස්සෙති. **පුප්ඵෙනාති** පුප්ඵදානෙනාති අත්ථො ගහෙතබ්බො. පුප්ඵදානාදයො කුලදූසනෙ වුත්තා.

642-5. ''අට්ඨධානතිරිත්තාපි, අතිරිත්තාපි අට්ඨධා''තිද්වීසු අට්ඨකෙසු අට්ඨ අනතිරිත්තෙ තාව දස්සෙතුමාහ **''අකප්පියකතඤ්චෙවා''**තිආදි . ගිලානානතිරිත්තකන්ති නිද්දිට්ඨා ඉමෙ අට්ඨෙව අනතිරිත්තකා ඤෙය්‍යාති යොජනා. **අකප්පියකතාදයො** පවාරණසික්ඛාපදකථාවණ්ණනාය වුත්තා.

646. **ඤාතඤත්තිසූති** ඤාතදුක්කටං, ඤත්තිදුක්කටඤ්ච. **පටිසාවනෙති** පටිස්සවෙ. අට්ඨදුක්කටානං විනිච්ඡයො දුතියපාරාජිකකථාවණ්ණනාය වුත්තො.

648-9. **එහිභික්ඛූපසම්පදාති** යසකුලපුත්තාදීනං ''එහි භික්ඛූ''ති වචනෙන භගවතා දින්නඋපසම්පදා. **සරණගමනෙන චාති** පඨමබොධියං තීහි සරණගමනෙහි අනුඤ්ඤාතඋපසම්පදා. **පඤ්හාබ්‍යාකරණොවාදාති** සොපාකස්ස පඤ්හාබ්‍යාකරණොපසම්පදා, මහාකස්සපත්ථෙරස්ස දින්නඔවාදපටිග්ගහණොපසම්පදා ච. **ගරුධම්මපටිග්ගහොති** මහාපජාපතියා ගොතමියා අනුඤ්ඤාතගරුධම්මපටිග්ගහණොපසම්පදා.

ඤත්තිචතුත්ථෙන කම්මෙනාති ඉදානි භික්ඛූඋපසම්පදා. **අට්ඨවාචිකාති** භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ ඤත්තිචතුත්ථෙන කම්මෙන, භික්ඛූනං සන්තිකෙ ඤත්තිචතුත්ථෙන කම්මෙනාති අට්ඨහි කම්මවාචාහි භික්ඛුනීනං උපසම්පදා අට්ඨවාචිකා නාම. **දූතෙන භික්ඛුනීනන්ති** අඩ්ඪකාසියා ගණිකාය අනුඤ්ඤාතා භික්ඛුනීනං දූතෙන උපසම්පදා.

650. **සුද්ධදිට්ඨිනාති** සුට්ඨු සවාසනකිලෙසානං පහානෙන පරිසුද්ධා සමන්තචක්ඛුසඞ්ඛාතා දිට්ඨි එතස්සාති සුද්ධදිට්ඨි, තෙන සමන්තචක්ඛුනා සම්මාසම්බුද්ධෙන.

651. **පාපිච්ඡා** නාම අසන්තගුණසම්භාවනිච්ඡා.

652-3. **න ච මජ්ජපො සියාති** මජ්ජපො න සියා මජ්ජං පිවන්තො න භවෙය්‍ය, මජ්ජං න පිවෙය්‍යාති අත්ථො. **අබ්‍රහ්මචරියාති** (අ. නි. අට්ඨ. 2.3.71) අසෙට්ඨචරියතො මෙථුනා විරමෙය්‍ය. **රත්තිං න භුඤ්ජෙය්‍ය විකාලභොජනන්ති** උපොසථං උපවුත්ථො රත්තිභොජනඤ්ච දිවාවිකාලභොජනඤ්ච න භුඤ්ජෙය්‍ය. **න ච ගන්ධමාචරෙති** ගන්ධඤ්ච න විලිම්පෙය්‍ය. **මඤ්චෙ ඡමායං ච සයෙථ සන්ථතෙති** කප්පියමඤ්චෙ වා සුධාදිපරිකම්මකතාය භූමියා වා තිණපණ්ණපලාලාදීනි සන්ථරිත්වා කතෙ සන්ථතෙ වා සයෙථාති අත්ථො. **එතඤ්හි අට්ඨඞ්ගිකමාහුපොසථන්ති** එතං පාණාතිපාතාදීනි අසමාචරන්තෙන උපවුත්ථං උපොසථං අට්ඨහඞ්ගෙහි සමන්නාගතත්තා ''අට්ඨඞ්ගික''න්ති වදන්ති. **දුක්ඛන්තගුනාති** වට්ටදුක්ඛස්ස අන්තං අමතමහානිබ්බානං ගතෙන පත්තෙන බුද්ධෙන පකාසිතන්ති යොජනා.

654. භික්ඛුනොවාදකභික්ඛුනො අට්ඨඞ්ගානි භික්ඛුනොවාදකථාවණ්ණනාය දස්සිතානෙව.

අට්ඨකකථාවණ්ණනා.

655. **භොජනානි පණීතානි නව වුත්තානීති** පණීතානි හි භොජනසික්ඛාපදෙ වුත්තානි. දසසු අකප්පියමංසෙසු මනුස්සමංසවජ්ජිතානි **නව මංසානි** ඛාදන්තස්ස දුක්කටං නිද්දිට්ඨන්ති යොජනා.

656. **පාතිමොක්ඛ…පෙ…. පරිදීපිතාති** භික්ඛූනං පඤ්චුද්දෙසා, භික්ඛුනීනං අනියතුද්දෙසෙහි විනා චත්තාරොති උද්දෙසා නව දීපිතා. **උපොසථා නවෙවාති** දිවසවසෙන තයො, කාරකවසෙන තයො, කරණවසෙන තයොති නව උපොසථා. **එත්ථාති** ඉමස්මිං සාසනෙ. **සඞ්ඝො නවහි භිජ්ජතීති** නවහි පුග්ගලෙහි සඞ්ඝො භිජ්ජතීති යොජනා. යථාහ –

> ''එකතො , උපාලි, චත්තාරො හොන්ති, එකතො චත්තාරො, නවමො අනුස්සාවෙති, සලාකං ගාහෙති 'අයං ධම්මො, අයං විනයො, ඉදං සත්ථුසාසනං, ඉමං ගණ්හථ, ඉමං රොචෙථා'ති. එවම්පි ඛො, උපාලි, සඞ්ඝරාජි චෙව හොති සඞ්ඝභෙදො ච. නවන්නං වා, උපාලි, අතිරෙකනවන්නං වා සඞ්ඝරාජි චෙව හොති සඞ්ඝභෙදො වා''ති (චූළව. 351).

නවකකථාවණ්ණනා.

657. දස අක්කොසවත්ථූනි චක්ඛති. දස සික්ඛාපදානි පාකටානෙව. මනුස්සමංසාදීනි දස අකප්පියමංසානි හෙට්ඨා වුත්තානෙව. **සුක්කානි චෙ දසාති** නීලාදීනි දස සුක්කානි.

659. රඤ්ඤො අන්තෙපුරප්පවෙසනෙ දස ආදීනවා එවං පාළිපාඨෙන වෙදිතබ්බා –

> ''දසයිමෙ, භික්ඛවෙ, ආදීනවා රාජන්තෙපුරප්පවෙසනෙ. කතමෙ දස? ඉධ, භික්ඛවෙ, රාජා මහෙසියා සද්ධිං නිසින්නො හොති, තත්‍ර භික්ඛු පවිසති, මහෙසී වා භික්ඛුං දිස්වා සිතං පාතුකරොති, භික්ඛු වා මහෙසිං දිස්වා සිතං පාතුකරොති, තත්ථ රඤ්ඤො එවං හොති 'අද්ධා ඉමෙසං කතං වා කරිස්සන්ති වා'ති. අයං, භික්ඛවෙ, පඨමො ආදීනවො රාජන්තෙපුරප්පවෙසනෙ.
>
> ''පුන චපරං, භික්ඛවෙ, රාජා බහුකිච්චො බහුකරණීයො අඤ්ඤතරං ඉත්ථිං ගන්ත්වා න සරති, සා තෙන ගබ්භං ගණ්හාති, තත්ථ රඤ්ඤො එවං හොති 'න ඛො ඉධ අඤ්ඤො කොචි පවිසති අඤ්ඤත්‍ර පබ්බජිතෙන, සියා නු ඛො පබ්බජිතස්ස කම්ම'න්ති. අයං, භික්ඛවෙ, දුතියො ආදීනවො රාජන්තෙපුරප්පවෙසනෙ.
>
> ''පුන චපරං, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො අන්තෙපුරෙ අඤ්ඤතරං රතනං නස්සති, තත්ථ රඤ්ඤො එවං හොති 'න ඛො ඉධ අඤ්ඤො කොචි පවිසති අඤ්ඤත්‍ර පබ්බජිතෙන, සියා නු ඛො පබ්බජිතස්ස කම්ම'න්ති. අයං, භික්ඛවෙ, තතියො ආදීනවො රාජන්තෙපුරප්පවෙසනෙ.
>
> ''පුන චපරං, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො අන්තෙපුරෙ අබ්භන්තරා ගුය්හමන්තා බහිද්ධා සම්භෙදං ගච්ඡන්ති, තත්ථ රඤ්ඤො එවං හොති 'න ඛො ඉධ අඤ්ඤො කොචි පවිසති අඤ්ඤත්‍ර පබ්බජිතෙන, සියා නු ඛො පබ්බජිතස්ස කම්ම'න්ති. අයං, භික්ඛවෙ, චතුත්ථො ආදීනවො රාජන්තෙපුරප්පවෙසනෙ.
>
> ''පුන චපරං, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො අන්තෙපුරෙ පිතා වා පුත්තං පත්ථෙති, පුත්තො වා පිතරං පත්ථෙති, තෙසං එවං හොති 'න ඛො ඉධ අඤ්ඤො කොචි පවිසති අඤ්ඤත්‍ර පබ්බජිතෙන, සියා නු ඛො පබ්බජිතස්ස කම්ම'න්ති. අයං, භික්ඛවෙ, පඤ්චමො ආදීනවො රාජන්තෙපුරප්පවෙසනෙ.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, රාජා නීචට්ඨානියං උච්චෙ ඨානෙ ඨපෙති, යෙසං තං අමනාපං, තෙසං එවං හොති ‘රාජා ඛො පබ්බජිතෙන සංසට්ඨො, සියා නු ඛො පබ්බජිතස්ස කම්ම’න්ති. අයං, භික්ඛවෙ, ඡට්ඨො ආදීනවො රාජන්තෙපුරප්පවෙසනෙ.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, රාජා උච්චට්ඨානියං නීචෙ ඨානෙ ඨපෙති, යෙසං තං අමනාපං, තෙසං එවං හොති ‘රාජා ඛො පබ්බජිතෙන සංසට්ඨො, සියා නු ඛො පබ්බජිතස්ස කම්ම’න්ති. අයං, භික්ඛවෙ, සත්තමො ආදීනවො රාජන්තෙපුරප්පවෙසනෙ.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, රාජා අකාලෙ සෙනං උය්‍යොජෙති, යෙසං තං අමනාපං, තෙසං එවං හොති ‘රාජා ඛො පබ්බජිතෙන සංසට්ඨො, සියා නු ඛො පබ්බජිතස්ස කම්ම’න්ති. අයං, භික්ඛවෙ, අට්ඨමො ආදීනවො රාජන්තෙපුරප්පවෙසනෙ.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, රාජා කාලෙ සෙනං උය්‍යොජෙත්වා අන්තරාමග්ගතො නිවත්තාපෙති, යෙසං තං අමනාපං, තෙසං එවං හොති ‘රාජා ඛො පබ්බජිතෙන සංසට්ඨො, සියා නු ඛො පබ්බජිතස්ස කම්ම’න්ති. අයං, භික්ඛවෙ, නවමො ආදීනවො රාජන්තෙපුරප්පවෙසනෙ.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො අන්තෙපුරං හත්ථිසම්මද්දං අස්සසම්මද්දං රථසම්මද්දං රජනීයානි රූපසද්දගන්ධරසඵොට්ඨබ්බානි, යානි න පබ්බජිතස්ස සාරුප්පානි, අයං, භික්ඛවෙ, දසමො ආදීනවො රාජන්තෙපුරප්පවෙසනෙ. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, දස ආදීනවා රාජන්තෙපුරප්පවෙසනෙ’’ති (අ. නි. 10.45; පාචි. 497).

තත්ථ ච **පිතා වා පුත්තං පත්ථෙතීති** පුත්තං මාරෙතුමිච්ඡතීති අත්ථො. එසෙව නයො **පුත්තො පිතරං පත්ථෙතීති**. **හත්ථිසම්මද්දන්ති** හත්ථීනං සම්මද්දො සංසට්ඨො එත්ථාති හත්ථිසම්මද්දං. එවං **‘‘අස්සසම්මද්ද’’**න්තිආදීසුපි.

දසාකාරෙහීති –

‘‘ආපත්තිනුක්ඛිත්තමනන්තරාය-
පහුත්තතායො තථසඤ්ඤිතා ච;
ඡාදෙතුකාමො අථ ඡාදනාති;
ඡන්නා දසඞ්ගෙහරුණුග්ගමම්හීති. –

ගහිතෙහි දසහි අඞ්ගෙහි.

660. **දස කම්මපථා පුඤ්ඤාති** පාණාතිපාතාවෙරමණිආදයො දස කුසලකම්මපථා. **අපුඤ්ඤාපි තථා දසාති** පාණාතිපාතාදයො දස අකුසලකම්මපථාච. දස දානවත්ථූනි චක්ඛති. **දසෙව රතනානි චාති** –

‘‘මුත්තා මණී වෙළුරියා ච සඞ්ඛා;
සිලා පවාළං රජතඤ්ච හෙමං;
ලොහිතකඤ්චාපි මසාරගල්ලා;
දස්සෙති ධීරො රතනානි ජඤ්ඤා’’ති. –

නිද්දිට්ඨානි දස රතනානි.

662. මුනින්දෙන අවන්දියා දස පුග්ගලා දීපිතාති යොජනා. කථං? ‘‘දසයිමෙ, භික්ඛවෙ, අවන්දියා. පුරෙ උපසම්පන්නෙන පච්ඡා උපසම්පන්නො අවන්දියො, අනුපසම්පන්නො අවන්දියො, නානාසංවාසකො වුඩ්ඪතරො අධම්මවාදී අවන්දියො, මාතුගාමො අවන්දියො, පණ්ඩකො අවන්දියො, පාරිවාසිකො අවන්දියො, මූලායපටිකස්සනාරහො අවන්දියො, මානත්තාරහො අවන්දියො, මානත්තචාරිකො අවන්දියො, අබ්භානාරහො අවන්දියො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, දස අවන්දියා’’ති (චූළව. 312).

663-4. **සොසානිකන්ති** සුසානෙ ඡඩ්ඩිතං. **පාපණිකන්ති** ආපණද්වාරෙ ඡඩ්ඩිතං. **උන්දූරක්ඛායිතන්ති** උන්දූරෙහි ඛායිතං පරිච්චත්තං පිලොතිකං. **ගොඛායිතාදීසුපි** එසෙව නයො. **ථූපචීවරිකන්ති** බලිකම්මත්ථාය වම්මිකෙ පරික්ඛිපිත්වා පරිච්චත්තවත්ථං. **ආභිසෙකියන්ති** රාජූනං අභිසෙකමණ්ඩපෙ පරිච්චත්තවත්ථං. **ගතපච්චාගතඤ්චාති** සුසානගතමනුස්සෙහි පච්චාගන්ත්වා නහායිත්වා ඡඩ්ඩිතං පිලොතිකං.

665. **සබ්බනීලාදයො වුත්තා, දස චීවරධාරණාති** ‘‘සබ්බනීලකානි චීවරානි ධාරෙන්තීති වුත්තවසෙන දසා’’ති (පරි. අට්ඨ. 330) **කුරුන්දියං** වුත්තං. **එත්ථ** ඉමස්මිං දසකෙ සංකච්චිකාය වා උදකසාටිකාය වා සද්ධිං තිචීවරානි නාමෙන

අධිට්ඨිතානි නව චීවරානි ‘‘දසචීවරධාරණා’’ති වුත්තානි. යථාහ – ‘‘නවසු කප්පියචීවරෙසු උදකසාටිකං වා සංකච්චිකං වා පක්ඛිපිත්වා දසාති වුත්ත’’න්ති (පරි. අට්ඨ. 330).

දසකකථාවණ්ණනා.

666. පණ්ඩකාදයො එකාදස අභබ්බපුග්ගලා පන උපසම්පාදිතාපි අනුපසම්පන්නා හොන්තීති යොජනා.

667. ‘‘අකප්පියා’’ති වුත්තා පත්තා එකාදස භවන්තීති යොජනා. **දාරුජෙන පත්තෙනාති** දාරුමයෙන පත්තෙන. **රතනුබ්භවාති** රතනමයා **දස** පත්තා එකාදස භවන්තීති යොජනා. **දාරුජෙන චාති** එත්ථ ච-සද්දෙන තම්බලොහමයපත්තස්ස සඞ්ගහො. යථාහ ‘‘එකාදස පත්තාති තම්බලොහමයෙන වා දාරුමයෙන වා සද්ධිං දසරතනමයා’’ති. ඉධ **රතනං** නාම මුත්තාදිදසරතනං.

668. අකප්පියා පාදුකා එකාදස හොන්තීති යොජනා. යථාහ ‘‘එකාදස පාදුකාති දස රතනමයා, එකා කට්ඨපාදුකා. තිණපාදුකමුඤ්ජපාදුකපබ්බජපාදුකාදයො පන කට්ඨපාදුකසඞ්ගහමෙව ගච්ඡන්තී’’ති.

669-70. අතිඛුද්දකා අතිමහන්තාති යොජනා. ඛණ්ඩනිමිත්තකා ඡායානිමිත්තකාති යොජනා. **බහිට්ඨෙන සම්මතාති** සීමාය බහි ඨිතෙන සම්මතා. නදියං, ජාතස්සරෙ, සමුද්දෙ වා තථා සම්මතාති යොජනා. සීමාය සම්භින්නා සීමාය අජ්ඣොත්ථටා සීමාති යොජනා. ඉමා එකාදස අසීමායො සියුන්ති යොජනා.

671. එකාදසෙව පථවී කප්පියා, එකාදසෙව පථවී අකප්පියාති යොජනා.

තත්ථ **එකාදස කප්පියපථවී** නාම සුද්ධපාසාණා, සුද්ධසක්ඛරා, සුද්ධකථලා, සුද්ධමරුම්බා, සුද්ධවාලුකා, යෙභුය්‍යෙනපාසාණා, යෙභුය්‍යෙනසක්ඛරා, යෙභුය්‍යෙනකථලා, යෙභුය්‍යෙනමරුම්බා, යෙභුය්‍යෙනවාලුකාති ඉමා දස දඩ්ඪාය පථවියා වා චතුමාසොවට්ඨකපංසුපුඤ්ජෙන වා මත්තිකාපුඤ්ජෙන වා සද්ධිං එකාදස. ‘‘අප්පපංසුකා, අප්පමත්තිකා’’ති (පාචි. 86) අපරාපි පථවියො වුත්තා, තා යෙභුය්‍යෙනපාසාණාදීසු පඤ්චසුයෙව සඞ්ගහිතා.

එකාදස අකප්පියපථවී නාම ‘‘සුද්ධපංසු සුද්ධමත්තිකා අප්පපාසාණා අප්පසක්ඛරා අප්පකථලා අප්පමරුම්බා අප්පවාලුකා යෙභුය්‍යෙනපංසුකා යෙභුය්‍යෙනමත්තිකා, අදඩ්ඪාපි වුච්චති ජාතා පථවී. යොපි පංසුපුඤ්ජො වා මත්තිකාපුඤ්ජො වා අතිරෙකචාතුමාසං ඔවට්ඨො, අයම්පි වුච්චති ජාතපථවී’’ති (පාචි. 86) වුත්තා එකාදස.

ගණ්ඨිකා කප්පියා වුත්තා, එකාදස ච වීධකාති එත්ථ කප්පියා ගණ්ඨිකා විධකා ච එකාදස වුත්තාති යොජනා. තෙ පන –

> ‘‘වෙළුදන්තවිසාණට්ඨි-කට්ඨලාඛාඵලාමයා;
> සඞ්ඛනාභිමයා සුත්ත-නළලොහමයාපි ච;
> විධා කප්පන්ති කප්පියා, ගණ්ඨියො චාපි තම්මයා’’ති. –

ඉමාය ගාථාය සඞ්ගහිතාති වෙදිතබ්බා.

674-5. **උක්ඛිත්තස්සානුවත්තිකා** භික්ඛුනී **උභින්නං** භික්ඛුභික්ඛුනීනං වසා සඞ්ඝාදිසෙසෙසු **අට්ඨ** යාවතතියකාති ඉමෙ එකාදස යාවතතියකාති පකාසිතාති යොජනා.

676. නිස්සයස්ස පටිප්පස්සද්ධියො **දසෙකාව** එකාදසෙව වුත්තාති යොජනා. **ඡධාචරියතො වුත්තාති** –

> ‘‘පක්කන්තෙ පක්ඛසඞ්කන්තෙ, විබ්භන්තෙ චාපි නිස්සයො;
> මරණාණත්තුපජ්ඣාය-සමොධානෙහි සම්මතී’’ති. –

ආචරියතො ඡධා නිස්සයපටිප්පස්සද්ධියො වුත්තා. **උපජ්ඣායා තු පඤ්චධාති** තාසු උපජ්ඣායසමොධානං විනා අවසෙසාහි පඤ්චධා උපජ්ඣායපටිප්පස්සද්ධියො වුත්තාති ඉමෙ එකාදස.

එකාදසකකථාවණ්ණනා.

677. **තෙරසෙව ධුතඞ්ගානීති** පංසුකූලිකඞ්ගාදීනි ධුතඞ්ගානි තෙරසෙව හොන්ති.

පරමානි ච චුද්දසාති ‘‘දසාහපරමං අතිරෙකචීවරං ධාරෙතබ්බං, මාසපරමං තෙන භික්ඛුනා තං චීවරං නික්ඛිපිතබ්බං, සන්තරුත්තරපරමං තෙන භික්ඛුනා තතො චීවරං සාදිතබ්බං, ඡක්ඛත්තුපරමං තුණ්හීභූතෙන උද්දිස්ස

ය්‍යාතබ්බං, නවං පන භික්ඛුනා සන්ථතං කාරාපෙත්වා ඡබ්බස්සානි ධාරෙතබ්බං ඡබ්බස්සපරමතා ධාරෙතබ්බං, තියොජනපරමං සහත්ථා හරිතබ්බානි, දසාහපරමං අතිරෙකපත්තො ධාරෙතබ්බො, සත්තාහපරමං සන්නිධිකාරකං පරිභුඤ්ජිතබ්බානි, ඡාරත්තපරමං තෙන භික්ඛුනා තෙන චීවරෙන විප්පවසිතබ්බං, චතුක්කංසපරමං, අඩ්ඪතෙය්‍යකංසපරමං, ද්වඞ්ගුලපබ්බපරමං ආදාතබ්බං, අට්ඨඞ්ගුලපරමං මඤ්චපටිපාදකං, අට්ඨඞ්ගුලපරමං දන්තකට්ඨ''න්ති ඉති ඉමානි චුද්දස පරමානි.

සොළසෙව තු ''ජාන''න්ති පඤ්ඤත්තානීති ''ජාන''න්ති එවං වත්වා පඤ්ඤත්තානි සොළස. තෙ එවං වෙදිතබ්බා – ජානං සඞ්ඝිකං ලාභං පරිණතං අත්තනො පරිණාමෙය්‍ය, ජානං පුබ්බුපගතං භික්ඛුං අනුපඛජ්ජ සෙය්‍යං කප්පෙය්‍ය, ජානං සප්පාණකං උදකං තිණං වා මත්තිකං වා සිඤ්චෙය්‍ය වා සිඤ්චාපෙය්‍ය වා, ජානං භික්ඛුනිපරිපාචිතං පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ජානං ආසාදනාපෙක්ඛො, භුත්තස්මිං පාචිත්තියං, ජානං සප්පාණකං උදකං පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ජානං යථාධම්මං නිහටාධිකරණං පුන කම්මාය උක්කොටෙය්‍ය, ජානං දුට්ඨුල්ලං ආපත්තිං පටිච්ඡාදෙය්‍ය, ජානං ඌනවීසතිවස්සං පුග්ගලං උපසම්පාදෙය්‍ය, ජානං ථෙය්‍යසත්ථෙන සද්ධිං සංවිධාය එකද්ධානමග්ගං පටිපජ්ජෙය්‍ය, ජානං තථාවාදිනා භික්ඛුනා අකතානුධම්මෙන, ජානං තථානාසිතං සමණුද්දෙසං, ජානං සඞ්ඝිකං ලාභං පරිණතං පුග්ගලස්ස පරිණාමෙය්‍ය, ජානං පාරාජිකං ධම්මං අජ්ඣාපන්නං භික්ඛුනිං නෙවත්තනා පටිචොදෙය්‍ය, ජානං චොරිං වජ්ඣං විදිතං අනපලොකෙත්වා, ජානං සභික්ඛුකං ආරාමං අනාපුච්ඡා පවිසෙය්‍යාති.

678. **ඉධ** ඉමස්මිං සාසනෙ **යො** භික්ඛු අනුත්තරං **සඋත්තරං** උත්තරපකරණෙන සහිතං සකලම්පි විනයවිනිච්ඡයං ජානාති, **මහත්තරෙ** අතිවිපුලෙ **අනුත්තරෙ** උත්තරවිරහිතෙ උත්තමෙ **විනයනයෙ** විනයාගතෙ ආපත්තිඅනාපත්තිගරුකලහුකකප්පියඅකප්පියාදිවිනිච්ඡයකම්මෙ. අථ වා **විනයනයෙ** විනයපිටකෙ පවත්තමානො **සො** භික්ඛු **නිරුත්තරො භවති** පච්චත්ථිකෙහි වත්තබ්බං උත්තරං අතික්කමිත්වා ඨිතො, සෙට්ඨො වා භවති, තස්ස චෙව පරෙසඤ්ච සංසයො න කාතබ්බොති යොජනා. **ජානතීති** ගාථාබන්ධවසෙන රස්සො.

ඉති උත්තරෙ ලීනත්ථපකාසනියා

එකුත්තරනයකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සෙදමොචනකථාවණ්ණනා

679. **සුණාතං** සුණන්තානං භික්ඛූනං **පටුභාවකරා** විනයවිනිච්ඡයෙ පඤ්ඤාකොසල්ලසාධිකා තතොයෙව **වරා** උත්තමා. **සෙදමොචනගාථායොති** අත්ථපච්චත්ථිකානං, සාසනපච්චත්ථිකානඤ්ච විස්සජ්ජෙතුමසක්කුණෙය්‍යභාවෙන චින්තයන්තස්ස භින්නසරීරා සෙදෙ මොචෙන්තීති **සෙදමොචනා**. අත්ථානුගතපඤ්හා උපාලිත්ථෙරෙන ඨපිතා පඤ්හගාථායො, තප්පටිබද්ධා විස්සජ්ජනගාථායො ච ඉතො පරං වක්ඛාමීති යොජනා.

681. **කබන්ධං** නාම අසීසං උරසි ජාතඅක්ඛිමුඛසරීරං. යථාහ – ''අසීසකං කබන්ධං, යස්ස උරෙ අක්ඛීනි චෙව මුඛඤ්ච හොතී''ති (පරි. අට්ඨ. 479). **මුඛෙන** කරණභූතෙන. **කත්වාති** සෙවිත්වා.

682. **තස්ස** භික්ඛුනො **කථං පාරාජිකො සියා** පාරාජිකධම්මො කථං සියා.

684. **කිඤ්චීති** පාදං වා පාදාරහං වා පරසන්තකං. **පරඤ්ච න සමාදපෙති** ''අමුකස්ස ඉත්ථන්නාමං භණ්ඩං අවහරාහී''ති පරං න ආණාපෙය්‍ය.

685. පරස්ස කිඤ්චි නාදියන්තොති සම්බන්ධො. **ආණත්තිඤ්චාති** ච-සද්දෙන සංවිධානං, සඞ්කෙතඤ්ච සඞ්ගණ්හාති.

686. **ගරුකං භණ්ඩන්ති** පාදග්ඝනකභාවෙන ගරුභණ්ඩං. **''පරික්ඛාර''**න්ති එතස්ස විසෙසනං. **පරස්ස පරික්ඛාරන්ති** පරසන්තකං යං කිඤ්චි පරික්ඛාරං.

692. **මනුස්සුත්තරිකෙ ධම්මෙති** උත්තරිමනුස්සධම්මවිසයෙ. **කතිකං කත්වානාති** ''එවං නිසින්නෙ එවං ඨිතෙ එවං ගමනෙ අත්ථං ආවිකරොතී''තිආදිං කත්වා. **සම්භාවනාධිප්පායොති** ''අරහා''ති ගහෙත්වා මහාසම්භාවනං කරොතීති අධිප්පායො හුත්වා. **අතික්කමති චෙති** තථා කතං කතිකං අතික්කමති චෙ, තථාරූපං නිසජ්ජං වා ඨානං වා ගමනං වා කරොතීති අත්ථො. **චුතොති** තථාරූපං නිසජ්ජාදිං දිස්වා කෙනචි මනුස්සජාතිකෙන ''අරහා''ති තඞ්ඛණෙ ඤාතෙ සො පුග්ගලො පාරාජිකං ආපජ්ජති.

693. එකවත්ථුකා කථං භවෙය්‍යුන්ති යොජනා.

694. **ඉත්ථියාති** එකිස්සා ඉත්ථියා. **පටිපජ්ජන්තොති** එකක්ඛණෙ අඤ්ඤෙන පුරිසෙන වුත්තසාසනං වත්වා, ඉමිනා ච ''පටිග්ගණ්හාති, වීමංසති''ති අඞ්ගද්වයස්ස පුරිමසිද්ධතං දීපෙති ඉමස්ස පච්චාහරණකතඤ්ච. කායසංසග්ගං සමාපජ්ජිත්වා දුට්ඨුල්ලං වත්වා අත්තකාමපාරිචරියාය වණ්ණං භණන්තො.

695. **යථාවුත්තං වත්තං අචරිත්වාති** භගවතා වුත්තං පරිවාසාදිවත්තං අචරිත්වා.

696. භික්ඛුනීහි අසාධාරණසික්ඛාපදත්තා ආහ **''නත්ථි සඞ්ඝාදිසෙසතා''**ති.

697. **යෙන කුද්ධො පසංසිතොති** එත්ථ ''නින්දිතො වා''ති සෙසො.

698. තිත්ථියානං වණ්ණම්හි භඤ්ඤමානෙ යො කුජ්ඣති, සො ආරාධකොති යොජනා, පරිතොසිතො පසංසිතොති අධිප්පායො. තිත්ථියපුබ්බො ඉමස්මිං සාසනෙ පබ්බජ්ජං ලභිත්වා තිත්ථියානං වණ්ණස්මිං භඤ්ඤමානෙ සුත්වා සචෙ කුප්පති අනත්තමනං කරොති, **ආරාධකො** සඞ්ඝාරාධකො සඞ්ඝං පරිතොසෙන්තො හොති, සම්බුද්ධස්ස වණ්ණස්මිං භඤ්ඤමානෙ යදි කුජ්ඣති, නින්දිතොති යොජනා. එත්ථ **සම්බුද්ධස්සාති** උපලක්ඛණං.

701. **ගහෙත්වාති** පටිග්ගහෙත්වා.

751. **''න රත්තචිත්තො''**තිආදිනා පුරිමානං තිණ්ණං පාරාජිකානං වීතික්කමචිත්තුප්පාදමත්තස්සාපි අභාවං දීපෙති. **මරණායාති** එත්ථ ''මනුස්සජාතිකස්සා''ති ඉදං පාරාජිකපකරණතොව ලබ්භති. **තස්සාති** කිඤ්චි දෙන්තස්ස. **තන්ති** තථා දීයමානං.

752. **''පරාජයො''**ති ඉදං අභබ්බපුග්ගලෙසු සඞ්ඝභෙදකස්ස අන්තොගධත්තා වුත්තං. සලාකග්ගාහෙනාපි සඞ්ඝං භින්දන්තො සඞ්ඝභෙදකොව හොති.

753. අද්ධයොජනෙ යං තිණ්ණං චීවරානං අඤ්ඤතරං එකං **චීවරං නික්ඛිපිත්වානාති** යොජනා.

754. සුප්පතිට්ඨිතනිග්‍රොධසදිසෙ රුක්ඛමූලකෙ තිචීවරං නික්ඛිපිත්වා අද්ධයොජනෙ අරුණං උට්ඨාපෙන්තස්සාති යොජනා.

755. කායිකා නානාවත්ථුකායො **සම්බහුලා** ආපත්තියො අපුබ්බං අචරිමං එකක්ඛණෙ කථං වුසෙති යොජනා.

757. වාචසිකා න කායිකා නානාවත්ථුකායො සම්බහුලා ආපත්තියො අපුබ්බං අචරිමං එකක්ඛණෙ කථං වුසෙති යොජනා.

758. **විනයනසත්ථෙති** විනයපිටකෙ. **තස්ස** භික්ඛුස්ස.

759. **''ඉත්ථියා''**තිආදීසු සහත්ථෙ කරණවචනං. ඉත්ථියා වා පුරිසෙන වා පණ්ඩකෙන වා නිමිත්තකෙ මෙථුනං න **සෙවන්තො** න පටිසෙවන්තො මෙථුනපච්චයා චුතොති යොජනා.

760. කායසංසග්ගොයෙව **කායසංසග්ගතා,** තං ආපන්නා. **අට්ඨවත්ථුකං ඡෙජ්ජන්ති** එවංනාමකං පාරාජිකං.

762. **සමයෙ පිට්ඨිසඤ්ඤිතෙති** ගිම්හානං පච්ඡිමමාසස්ස පඨමදිවසතො යාව හෙමන්තස්ස පඨමදිවසො, එත්ථන්තරෙ සත්තමාසමත්තෙ පිට්ඨිසඤ්ඤිතෙ සමයෙ. ''මාතුයාපි වා''ති වත්තබ්බෙ **''මාතරම්පි වා''**ති වුත්තං. සොයෙව වා පාඨො.

764. **''අවස්සුතහත්ථතො හි පිණ්ඩං ගහෙත්වා''**ති ඉමිනා සඞ්ඝාදිසෙසස්ස වත්ථුමාහ, **ලසුණන්ති** පාචිත්තියස්ස වත්ථුං, **මනුස්සමංසන්ති** ථුල්ලච්චයවත්ථුං, **අකප්පමඤ්ඤන්ති** දුක්කටවත්ථුං. **අකප්පමඤ්ඤන්ති** එත්ථ ''මංස''න්ති සෙසො. ''සබ්බෙ එකතො''ති පදච්ඡෙදො. **එකතොති** එත්ථ ''මද්දිත්වා''ති සෙසො, අකප්පියමංසෙහි සද්ධිං එකතො මද්දිත්වා ඛාදතීති අත්ථො. සබ්බමෙතං ''ගහෙත්වා, මද්දිත්වා, ඛාදතී''ති කිරියානං කම්මවචනං. **මනුස්සමංසඤ්චාති** එත්ථ ච-සද්දො පච්චෙකං යොජෙතබ්බො හොති. **තස්සාති** භික්ඛුනියා. සඞ්ඝාදිසෙසපාචිත්තියදුක්කටපාටිදෙසනීයථුල්ලච්චයානි එකක්ඛණෙ හොන්ති.

765. ''පුග්ගලො එකො''ති පදච්ඡෙදො. **ද්වෙපි ච පුණ්ණවස්සාති** පරිපුණ්ණවීසතිවස්සා ච ද්වෙ සාමණෙරා. **එකාව තෙසං පන කම්මවාචාති** තෙසං උභින්නං සාමණෙරානං එකෙන ආචරියෙන එකාව උපසම්පදකම්මවාචා කතා. **එකස්සාති** එකස්සාපි සාමණෙරස්ස. **කම්මන්ති** උපසම්පදකම්මං. **න රූහතෙති** න සම්පජ්ජති, කිමෙත්ථ කාරණං, වද භද්දමුඛාති අධිප්පායො.

766. **මහිද්ධිකෙසූති** ද්වීසු සාමණෙරෙසු. සචෙ පන එකො කෙසග්ගමත්තම්පි **ආකාසගො** ආකාසට්ඨො හොති , ආකාසගතස්සෙව කතං තං උපසම්පද**කම්මං නෙව රූහති** නෙව සම්පජ්ජති, භූමිගතස්ස රූහතීති යොජනා.

767. ඉද්ධියා ආකාසෙ ඨිතෙන සඞ්ඝෙන භූමිගතස්ස සාමණෙරස්ස උපසම්පදකම්මං න කාතබ්බං. යදි කරොති, කුප්පතීති යොජනා. ඉදඤ්ච සබ්බකම්මානං සාධාරණලක්ඛණං. යථාහ – ''සඞ්ඝෙනාපි ආකාසෙ නිසීදිත්වා භූමිගතස්ස කම්මං න කාතබ්බං. සචෙ කරොති, කුප්පතී''ති (පරි. අට්ඨ. 481).

768. වත්ථං කප්පකතඤ්ච න හොති, රත්තඤ්ච න හොති, කෙසකම්බලාදි අකප්පියඤ්ච හොති, **නිවත්ථස්ස පනාපත්ති** තං පන නිවත්ථස්ස භික්ඛුනො ආපත්ති හොති. අනාපත්ති කථං සියා, වද භද්දමුඛාති යොජනා.

769. **එත්ථ** එතස්මිං අකප්පියවත්ථුධාරණෙ තන්නිමිත්තං. අච්ඡින්නචීවරස්ස භික්ඛුනො අනාපත්ති සියාති යොජනා. **''කිඤ්චිපී''**තිආදිනා වුත්තමෙවත්ථං සමත්ථෙති. **අස්ස** අච්ඡින්නචීවරස්ස භික්ඛුස්ස අකප්පියං නාම කිඤ්චිපි චීවරං න විජ්ජති, තස්මා අනාපත්තීති අධිප්පායො.

770. **කුතොපි ච** පුරිසස්ස හත්ථතො භොජනස්ස **කිඤ්චි** න ගණ්හති, භොජනතො කිඤ්චිපි සයම්පි කස්සචි පුරිසස්ස න දෙති, තථාපි **ගරුකං වජ්ජං** සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තිං **උපෙති** ආපජ්ජති, තං කථමාපජ්ජති, ත්වං යදි විනයෙ කුසලො අසි, **මෙ මය්හං වද** එතං කාරණං කථෙහීති යොජනා. **හවෙති** නිපාතමත්තං.

771. **යා පන** භික්ඛුනී අඤ්ඤාය භික්ඛුනියා ''ඉඞ්ඝ, අය්‍යෙ, යං තෙ එසො පුරිසපුග්ගලො දෙති ඛාදනීයං වා''තිආදිනා (පාචි. 705) සඞ්ඝාදිසෙසමාතිකාය වුත්තනයෙන උය්‍යොජිතා **අවස්සුතම්හා** පුරිසපුග්ගලා යං කිඤ්චි භොජනං **ආදාය පටිග්ගහෙත්වා සචෙ භුඤ්ජති,** සා තථා භුඤ්ජන්තී යාය උය්‍යොජිතා භුඤ්ජති, තස්සා උය්‍යොජිකාය **ධීරා** විනයධරා පණ්ඩිතා **සඞ්ඝාදිසෙසං කථයන්ති** තස්සා උය්‍යොජිතාය භොජනපරියොසානෙ උය්‍යොජිකාය සඞ්ඝාදිසෙසං වදන්තීති යොජනා. යථාහ – ''තස්සා හි භොජනපරියොසානෙ උය්‍යොජිකාය සඞ්ඝාදිසෙසො හොතී''ති (පරි. අට්ඨ. 481).

772. තං කථං යදි **බුජ්ඣසි** ජානාසි, සාධුකං **බ්‍රූහි** කථෙහීති යොජනා.

773. **නිසෙවිතෙති** තාය උය්‍යොජිතාය භික්ඛුනියා තස්ස පුරිසපුග්ගලස්ස හත්ථතො පටිග්ගහිතෙ තස්මිං දන්තපොනෙ පරිභුත්තෙ උය්‍යොජිකා ලහුවජ්ජං ආපජ්ජතීති අත්ථො.

775. **"උක්ඛිත්තකො"**ති ඉමිනා ආපත්තිවජ්ජමාහ. යථාහ – "තෙන හි සද්ධිං විනයකම්මං නත්ථි, තස්මා සො සඞ්ඝාදිසෙසං ආපජ්ජිත්වා ඡාදෙන්තො වජ්ජං න ඵුසතී"ති.

776. **සප්පාණප්පාණජන්ති** සප්පාණකෙ ච අප්පාණකෙ ච ජාතං. **නෙව ජඞ්ගමන්ති** පාදෙහි භූමියං නෙව චරන්තං. **න විහඞ්ගමන්ති** ආකාසෙ පක්ඛං පසාරෙත්වා න චරන්තං. **ද්විජන්ති** ද්වීහි පච්චයෙහි, ද්වික්ඛත්තුං වා ජාතත්තා ද්විජං. **කන්තන්ති** මනොහරං. **අකන්තන්ති** අමනොහරං.

777. සප්පාණජො සද්දො චිත්තජො වුත්තො, අප්පාණජො උතුජො සද්දො වුත්තො, සො පන **ද්වීහෙව** පච්චයෙහි ජාතත්තා "ද්විජො"ති මතොති යොජනා.

778. **"විනයෙ"**තිආදිගාථා වණ්ණිතත්ථායෙව.

ඉති උත්තරෙ ලීනත්ථපකාසනියා

සෙදමොචනකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සාධාරණාසාධාරණකථාවණ්ණනා

779-80. **සබ්බසික්ඛාපදානන්ති** උභතොවිභඞ්ගාගතානං සබ්බසික්ඛාපදානං. **භික්ඛූහි භික්ඛුනීහීති** උභයත්ථ සහත්ථෙ කරණවචනං. භික්ඛූහි භික්ඛුනීනඤ්ච, භික්ඛුනීහි භික්ඛූනඤ්චාති උභයත්ථ අසාධාරණපඤ්ඤත්තඤ්ච, **තථා** භික්ඛූහි භික්ඛුනීනඤ්ච, භික්ඛුනීහි භික්ඛූනඤ්චාති උභයත්ථ සාධාරණසික්ඛාපදඤ්ච අහං වක්ඛාමීති යොජනා. **සමාහිතාති** එකග්ගචිත්තා. **තං** මයා වුච්චමානං නිදානාදිනයං. **සුණාථාති** සොතුජනං සක්කච්චසවනෙ නියොජෙති.

781. **“නිදාන”**න්තිආදිගාථා වුත්තත්ථාව.

782-3. **“කති වෙසාලියා”**තිආදි පුච්ඡාගාථා උත්තානත්ථායෙව.

786. ‘‘දස වෙසාලියා’’තිආදිවිස්සජ්ජනගාථානං **“මෙථුන”**න්තිආදයො නිද්දෙසවසෙන වුත්තා. **විග්ගහොති** මනුස්සවිග්ගහං පාරාජිකං. **චතුත්ථන්තිමවත්ථුකන්ති** උත්තරිමනුස්සධම්මපාරාජිකං. **අතිරෙකචීවරන්ති** පඨමකඨිනං. **සුද්ධකාළකෙළකලොමකන්ති** එළකලොමවග්ගෙ දුතියං.

787. **භූතන්ති** පඨමෙ මුසාවාදවග්ගෙ අට්ඨමං. **පරම්පරඤ්චෙවාති** පරම්පරභොජනසික්ඛාපදං. **මුඛද්වාරන්ති** චතුත්ථෙ භොජනවග්ගෙ දසමං. **භික්ඛුනීසු ච අක්කොසොති** භික්ඛුනිපාතිමොක්ඛෙ ඡට්ඨෙ ආරාමවග්ගෙ දුතියං.

788. **ද්වෙ අනුද්ධංසනානීති** අට්ඨමනවමසඞ්ඝාදිසෙසා. **චීවරස්ස පටිග්ගහොති** චීවරවග්ගෙ පඤ්චමං.

789. **රූපියන්ති** එළකලොමවග්ගෙ අට්ඨමං. **සුත්තවිඤ්ඤත්තීති** පත්තවග්ගෙ ඡට්ඨං. **උජ්ඣාපනන්ති** දුතියෙ භූතගාමවග්ගෙ තතියං. **පරිපාචිතපිණ්ඩොති** තතියෙ ඔවාදවග්ගෙ නවමං. **තථෙව ගණභොජනන්ති** චතුත්ථෙ භොජනවග්ගෙ දුතියං.

790. **විකාලෙ භොජනඤ්චෙවාති** තත්ථෙව සත්තමං. **චාරිත්තන්ති** අචෙලකවග්ගෙ පඤ්චමෙ ඡට්ඨං. **න්හානන්ති** සුරාපානවග්ගෙ ඡට්ඨෙ සත්තමං. **ඌනවීසතිවස්සන්ති** සත්තමෙ සප්පාණකවග්ගෙ පඤ්චමං. **දත්වා සඞ්ඝෙන චීවරන්ති** අට්ඨමෙ සහධම්මිකවග්ගෙ නවමං.

791. **වොසාසන්තීති** දුතියං භික්ඛුපාටිදෙසනීයං. **නච්චං වා ගීතං වාති** පඨමෙ ලසුණවග්ගෙ දසමං. **චාරිකද්වයන්ති** චතුත්ථෙ තුවට්ටවග්ගෙ සත්තමට්ඨමානි. **ඡන්දදානෙනාති** අට්ඨමෙ කුමාරිභූතවග්ගෙ එකාදසමං. **“ඡන්දදානෙතී”**ති වා පාඨො. ‘‘ඡන්දදානං ඉති ඉමෙ’’ති පදච්ඡෙදො.

792. **කුටීති** ඡට්ඨො සඞ්ඝාදිසෙසො. **කොසියන්ති** නිස්සග්ගියෙසු දුතියෙ එළකලොමවග්ගෙ පඨමං. **සෙය්‍යන්ති** මුසාවාදවග්ගෙ පඤ්චමං. **පථවීති** මුසාවාදවග්ගෙ දසමං. **භූතගාමකන්ති** භූතගාමවග්ගෙ දුතියෙ පඨමං. **සප්පාණකඤ්ච සිඤ්චන්තීති** භූතගාමවග්ගෙ දසමං.

800. **ඡඌනානි තීණෙව සතානීති** ඡහි ඌනානි තීණෙව සතානි, චතුනවුතාධිකානි ද්විසතානීති අත්ථො. **සමචෙතසාති** –

> ‘‘වධකෙ දෙවදත්තම්හි, චොරෙ අඞ්ගුලිමාලකෙ;
> ධනපාලෙ රාහුලෙ ච, සබ්බත්ථ සමමානසො’’ති. (මි. ප. 6.6.5; ධ. ප. අට්ඨ. 1.16 දෙවදත්තවත්ථු; ඉතිවු. අට්ඨ. 100) –

වචනතො සබ්බෙසු හිතාහිතෙසු, ලාභාලාභාදීසු ච අට්ඨසු ලොකධම්මෙසු නිබ්බිකාරතාය ච සමානචිත්තෙන තථාගතෙන.

වුත්තාවසෙසාති වෙසාලියාදීසු ඡසු නගරෙසු වුත්තෙහි අවසිට්ඨානි. **ඉමෙ සබ්බෙ** ඉමානි සබ්බානි සික්ඛාපදානි සාවත්ථියං කතානි භවන්ති, පඤ්ඤත්තානි හොන්තීති අත්ථො.

801. **පාරාජිකානි චත්තාරීති** වෙසාලියං වුත්තං මෙථුනමනුස්සවිග්ගහඋත්තරිමනුස්සධම්මං, රාජගහෙ අදින්නාදානන්ති චත්තාරි. **සත්ත සඞ්ඝාදිසෙසකාති** රාජගහෙ වුත්තා ද්වෙ අනුද්ධංසනා, ද්වෙ ච භෙදා, ආළවියං කුටිකාරො, කොසම්බියං මහල්ලකවිහාරො, දොවචස්සන්ති සත්ත. **නිස්සග්ගියානි අට්ඨෙවාති** වෙසාලියං අතිරෙකචීවරං, කාළකඑළකලොමං, රාජගහෙ චීවරපටිග්ගහණං, රූපියපටිග්ගහණං, සුත්තවිඤ්ඤත්ති, ආළවියං කොසියමිස්සකං, කපිලවත්ථුම්හි එළකලොමධොවනං, ඌනපඤ්චබන්ධනන්ති අට්ඨ.

ද්වත්තිංසෙව ච බුද්දකාති වෙසාලියං භූතාරොචනං, පරම්පරභොජනං, අප්පටිග්ගහණං, අචෙලකං, ''යා පන භික්ඛුනී භික්ඛුං අක්කොසෙයයා''ති පඤ්ච, රාජගහෙ උජ්ඣාපනකං, භික්ඛුනිපරිපාචිතපිණ්ඩො, ගණභොජනං, විකාලභොජනං, ''යො පන භික්ඛු නිමන්තිතො''තිආදි ච, ''ඔරෙනඩ්ඪමාසං නහායෙයයා''ති, ඌනවීසතිවස්සං, ''සමග්ගෙන සඞ්ඝෙන චීවරං දත්වා''ති භික්ඛූනං අට්ඨ, භික්ඛුනීනං පන ''නච්චං වා ගීතං වා''තිආදි ච, ''යා පන භික්ඛුනී අන්තොවස්ස''න්තිආදි ච, ''යා පන භික්ඛුනී වස්සංවුත්ථා''තිආදි චාති ද්වයං, ''යා පන භික්ඛුනී පාරිවාසිකඡන්දදානෙනා''තිආදි චාති චත්තාරි, ආළවියං අනුපසම්පන්නෙන උත්තරි දිරත්තතිරත්තං, ''පථවිං ඛණෙයයා වා''තිආදි, භූතගාමපාතබ්‍යතාය, ''ජානං සප්පාණකං උදක''න්ති චත්තාරි, කොසම්බියං අඤ්ඤවාදකෙ විහෙසකෙ, යාවද්වාරකොසා අග්ගළට්ඨපනාය, සුරාමෙරයපානෙ, අනාදරියෙ, ''යො පන භික්ඛු භික්ඛූහි සහධම්මික''න්තිආදි චාති පඤ්ච, කපිලවත්ථුම්හි ''භික්ඛුනුපස්සයං ගන්ත්වා''තිආදි, ''අගිලානෙන භික්ඛුනා චාතුමාස''න්තිආදි, ''අට්ඨිමයං වා දන්තමයං වා''තිආදි තීණි භික්ඛූනං, භික්ඛුනීනං පන ''උදකසුද්ධිකං පනා''තිආදි, ''ඔවාදාය වා''තිආදීති ද්වෙ, භග්ගෙසු ''අගිලානො විසිබ්බනාපෙක්ඛො''තිආදි එකන්ති එතානි බාත්තිංසෙව පාචිත්තියානි.

802. **ද්වෙ ගාරය්හාති** ''භික්ඛු පනෙව කුලෙසු''තිආදි, ''යානි ඛො පන තානි ආරඤ්ඤකානි''තිආදි චාති ද්වෙ පාටිදෙසනීයා. **තයො සෙඛාති** කොසම්බියං න සුරුසුරුකාරකං, භග්ගෙසු න සාමිසෙන හත්ථෙන පානීයථාලකං, න සසිත්ථකං පත්තධොවනන්ති තීණි සෙඛියානි. **ඡප්පඤ්ඤාසෙව** සික්ඛාපදානි පිණ්ඩිතානි වෙසාලියාදීසු **ඡසු නගරෙසු** පඤ්ඤත්තානි භවන්තීති යොජනා.

803. සත්තසු නගරෙසු පඤ්ඤත්තානි **එතානි සබ්බානෙව** සික්ඛාපදානි පන අඩ්ඪුඩ්ඪානි සතානෙව භවන්ති. සාවත්ථියං පඤ්ඤත්තෙහි චතුනවුතාධිකද්විසතසික්ඛාපදෙහි සද්ධිං ඡසු නගරෙසු පඤ්ඤත්තානි ඡපඤ්ඤාස සික්ඛාපදානි පඤ්ඤාසාධිකානි තීණි සතානි භවන්තීති අත්ථො. අඩ්ඪෙන චතුත්ථං යෙසං තානි **අඩ්ඪුඩ්ඪානි**.

804-10. එවං නිදානවසෙන නගරං දස්සෙත්වා ඉදානි නිදානමඤ්ඤමසෙසෙත්වා උභතොවිභඞ්ගාගතානං සබ්බෙසං සික්ඛාපදානං කෙවලං පිණ්ඩවසෙන ගණනං දස්සෙතුමාහ **''සික්ඛාපදානි භික්ඛූන''**න්තිආදි.

811. එවං සබ්බසික්ඛාපදානං නිදානඤ්ච ගණනඤ්ච දස්සෙත්වා ඉදානි අසාධාරණානි දස්සෙතුමාහ **''ඡචත්තාලීසා''**තිආදි. භික්ඛූනං භික්ඛුනීහි අසාධාරණභාවං මහෙසිනා ගමිතානි සික්ඛාපදානි ඡචත්තාලීසෙව හොන්තීති යොජනා. ඉමිනා උද්දෙසමාහ.

814. ''ඡ ච සඞ්ඝාදිසෙසා''තිආදීහි ද්වීහි ගාථාහි නිද්දෙසං දස්සෙත්වා **''විස්සට්ඨී''**තිආදිනා පටිනිද්දෙසමාහ.

815. ''නිස්සග්ගියෙ ආදිවග්ගස්මි''න්ති පදච්ඡෙදො. **ධොවනන්ති** අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා චීවරධොවනං. **පටිග්ගහොති** තස්සායෙව හත්ථතො චීවරපටිග්ගහණං.

816. **ආරඤ්ඤන්ති** එකූනතිංසතිමං සික්ඛාපදං.

817. භික්ඛූනං, භික්ඛුනීනඤ්ච වුත්තානි සබ්බානි පාචිත්තියානි ගණනාවසා අට්ඨාසීතිසතං භවන්තීති යොජනා. **අට්ඨාසීතිසතන්ති** භික්ඛුනිපාතිමොක්ඛාගතං ඡසට්ඨිසතපාචිත්තියං වක්ඛමානෙහි භික්ඛුනියතෙහි බාවීසතිපාචිත්තියෙහි සද්ධිං අට්ඨාසීතිසතං හොති. **තතොති** අට්ඨාසීතාධිකසතපාචිත්තියතො නිද්ධාරිතානි එතානි ද්වාවීසති ඛුද්දකානි භික්ඛූනං පාතිමොක්ඛකෙ භවන්තීති යොජනා.

818. **භික්ඛුනිවග්ගොති** භික්ඛුනීනං ඔවාදවග්ගො. පරම්පරභොජනෙ පඤ්ඤත්තං සික්ඛාපදං **පරම්පරභොජනං,** පරම්පරභොජනෙන සහ වත්තතීති **සපරම්පරභොජනො.**

822. **''එකතො පන පඤ්ඤත්තා''**තිආදි නිගමනං. භික්ඛුනීහි අසාධාරණතං ගතා එකතොව පඤ්ඤත්තා **ඉමෙ** ඉමානි සික්ඛාපදානි පිණ්ඩිතානි ඡචත්තාලීස හොන්තීති යොජනා.

823. මහෙසිනා භික්ඛූහි අසාධාරණභාවං ගමිතානි භික්ඛුනීනං සික්ඛාපදානි පරිපිණ්ඩිතානි සතං, තිංස ච භවන්තීති යොජනා.

824. එවං උද්දිට්ඨානං නිද්දෙසමාහ **''පාරාජිකානී''**තිආදිනා. **පාරාජිකානි චත්තාරීති** උබ්භජාණුමණ්ඩලිකවජ්ජපටිච්ඡාදිකඋක්ඛිත්තානුවත්තිකඅට්ඨවත්ථුකසඞ්ඛාතානි චත්තාරි පාරාජිකානි.

826. ද්වීහි ගාථාහි නිද්දිට්ඨානං පටිනිද්දෙසො **''භික්ඛුනීනං තු සඞ්ඝාදිසෙසෙහී''**තිආදි. චතුන්නං පාරාජිකානං උද්දෙසවසෙනෙව පාකටත්තා පටිනිද්දෙසෙ අග්ගහණං. **ආදිතො ඡාති** උස්සයවාදිකාදයො ඡ සඞ්ඝාදිසෙසා. **''ආදිතො''**ති ඉදං ''යාවතතියකා''ති ඉමිනාපි යොජෙතබ්බං, අට්ඨසු යාවතතියකෙසු පුරිමානි චත්තාරි සික්ඛාපදානීති වුත්තං හොති.

827. **සත්තඤ්ඤදත්ථිකාදීනීති** ආදි-සද්දෙන අඤ්ඤදත්ථිකසික්ඛාපදතො පච්ඡිමානි චත්තාරි, පුරිමානි ''අඤ්ඤං විඤ්ඤාපෙය්‍ය, අඤ්ඤං චෙතාපෙය්‍යා''ති ද්වෙ ච ගහිතානි. **පත්තො චෙවාති** පඨමං පත්තසන්නිචයසික්ඛාපදමාහ. දුතියවග්ගෙ පුරිමසික්ඛාපදද්වයං **''ගරුං ලහු''**න්ති ඉමිනා ගහිතං.

828. **ඉධ** භික්ඛුනිපාතිමොක්ඛෙ එතානි පන ද්වාදසෙව නිස්සග්ගියානි සත්ථාරා භික්ඛුනීනං වසෙන එකතො පඤ්ඤත්තානීති යොජනා.

829-30. **''සබ්බෙව ගණනාවසා''**තිආදි නිගමනං. භික්ඛූහි අසාධාරණතං ගතා භික්ඛුනීනං එකතො පඤ්ඤත්තා සතං, තිංස භවන්තීති යොජනා.

831-3. ''අසාධාරණා උභින්න''න්ති පදච්ඡෙදො. උභින්නං අසාධාරණසික්ඛාපදානි සතඤ්ච සත්තති ච ඡ ච භවන්ති. එවමුද්දිට්ඨානං නිද්දෙසො **''පාරාජිකානි චත්තාරී''**තිආදි. භික්ඛූහි අසාධාරණානි භික්ඛුනීනං **චත්තාරි පාරාජිකානි. දසච්ඡ චාති** භික්ඛූහි අසාධාරණානි භික්ඛුනීනං සඞ්ඝාදිසෙසා දස, භික්ඛුනීහි අසාධාරණානි භික්ඛූනං විස්සට්ඨිආදිකා සඞ්ඝාදිසෙසා ඡ චාති සඞ්ඝාදිසෙසා සොළස.

අනියතා දුවෙ චෙවාති භික්ඛුනීහි අසාධාරණානි භික්ඛූනං අනියතා ද්වෙ ච. **නිස්සග්ගා චතුවීසතීති** භික්ඛුනීහි අසාධාරණානි භික්ඛූනං ද්වාදස, භික්ඛූහි අසාධාරණානි භික්ඛුනීනං ද්වාදසාති එවං නිස්සග්ගියා චතුවීසති ච. **සතං අට්ඨාරස ඛුද්දකාති** භික්ඛුනීහි අසාධාරණානි භික්ඛූනං බාවීසති, භික්ඛූහි අසාධාරණානි භික්ඛුනීනං ඡන්නවුතීති අට්ඨාරසාධිකසතං ඛුද්දකානි ච. **එත්ථාති** ඉමස්මිං අසාධාරණසඞ්ගහෙ.

ද්වාදසෙව ච ගාරය්හාති භික්ඛුනීහි අසාධාරණානි භික්ඛූනං චත්තාරි, භික්ඛූහි අසාධාරණානි භික්ඛුනීනං අට්ඨාති එතෙ පාටිදෙසනීයා චාති ඉමෙ ඡසත්තතිඅධිකානි සතසික්ඛාපදානි උභින්නම්පි අසාධාරණානීති යොජනා.

834. උභින්නම්පි සාධාරණානි සත්ථුනා පඤ්ඤත්තානි සික්ඛාපදානි සතඤ්ච සත්තති ච චත්තාරි ච භවන්තීති පකාසිතාති යොජනා.

835-6. **පාරාජිකානි චත්තාරීති** මෙථුනඅදින්නාදානමනුස්සවිග්ගහඋත්තරිමනුස්සධම්මපාරාජිකානි චත්තාරි ච. **සත්ත සඞ්ඝාදිසෙසකාති** සඤ්චරිත්තඅමූලකඅඤ්ඤභාගියා, චත්තාරො යාවතතියකා චාති සඞ්ඝාදිසෙසා සත්ත ච. **අට්ඨාරස ච නිස්සග්ගාති** නිස්සග්ගියෙසු පඨමෙ චීවරවග්ගෙ ධොවනපටිග්ගහණසික්ඛාපදද්වයවජ්ජිතානි අට්ඨ, එළකලොමවග්ගෙ අට්ඨමනවමදසමානීති තයො, පත්තවග්ගෙ පඨමපත්තවස්සිකසාටිකආරඤ්ඤකසික්ඛාපදත්තයස්ස වජ්ජිතානි සත්ත චාති ඉමානි අට්ඨාරස නිස්සග්ගියසික්ඛාපදානි ච. **සමසත්තති ඛුද්දකාති** –

''සබ්බො භික්ඛුනිවග්ගොපි...පෙ.... ද්වාවීසති භවන්ති හී''ති. (උ. වි. 818-821) –

වුත්තා භික්ඛූනං භික්ඛුනීහි අසාධාරණාති ඉමෙහි බාවීසතිපාචිත්තියෙහි වජ්ජිතානි අවසෙසානි සත්තති පාචිත්තියානි ච උභයසාධාරණවසෙන පඤ්ඤත්තානි. පඤ්චසත්තති සෙඛියාපි චාති **උභින්නං** භික්ඛුභික්ඛුනීනං **සමසික්ඛතා** සාධාරණසික්ඛාපදානි සබ්බසො සතං, සත්තති, චත්තාරි ච හොන්තීති යොජනා.

ඉති උත්තරෙ ලීනත්ථපකාසනියා

සාධාරණාසාධාරණකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ලක්ඛණකථාවණ්ණනා

837. **ඉතොති** සාධාරණාසාධාරණකථාය පරං. **සබ්බගන්ති** සබ්බසික්ඛාපදසාධාරණං. **වදතො මෙති** වදතො මම වචනං. **නිබොධථාති** නිසාමෙථ, එකග්ගචිත්තා හුත්වා සක්කච්චං සුණාථාති අත්ථො.

838-9. ''විපත්ති ආපත්ති අනාපත්තී''ති පදච්ඡෙදො. ''ආණත්ති අඞ්ග''න්ති පදච්ඡෙදො. **වජ්ජකම්මපභෙදකන්ති** වජ්ජපභෙදකං කම්මපභෙදකං. **තිකද්වයන්ති** කුසලත්තිකවෙදනාත්තිකද්වයං. **සබ්බත්ථාති ඉදං පන** සත්තරසවිධසබ්බසාධාරණලක්ඛණං. **සබ්බත්ථ** සබ්බෙසු සික්ඛාපදෙසු.

840. **ඉධ** ඉමස්මිං සත්තරසවිධෙ යං ලක්ඛණං පුබ්බෙ වුත්තනයං, යඤ්ච උත්තානං, තං සබ්බං වජ්ජෙත්වා **අත්ථජොතනං** අත්ථප්පකාසනං කරිස්සාමීති යොජනා.

841. නිදානං නාම රාජගහාදිසික්ඛාපදපඤ්ඤත්තිට්ඨානභූතානි සත්ත නගරානි, තං පුබ්බෙ දස්සිතන්ති අවසිට්ඨානි දස්සෙතුමාහ **''පුග්ගලො''**තිආදි. **පුග්ගලො නාම** කතමො? යං යං භික්ඛුනිං, භික්ඛුඤ්ච ආරබ්භ සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං, **අයං** භික්ඛුනී ච භික්ඛු ච සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තියා ආදිකම්මිකො පුග්ගලොති වුච්චතීති යොජනා.

842. **ධනියාදයොති ආදි**-සද්දෙන සම්බහුලා භික්ඛූ, වග්ගුමුදාතීරියා භික්ඛූ, සෙය්‍යසකො, උදායී, ආළවකා භික්ඛූ, ඡන්නො, මෙත්තියභූමජකා, දෙවදත්තො, අස්සජිපුනබ්බසුකා භික්ඛූ, ඡබ්බග්ගියා භික්ඛූ, උපනන්දො සක්‍යපුත්තො, අඤ්ඤතරො භික්ඛු, හත්ථකො සක්‍යපුත්තො, අනුරුද්ධො, සත්තරසවග්ගියා භික්ඛූ, චූළපන්ථකො, බෙලට්ඨසීසො, ආයස්මා ආනන්දො, සාගතත්ථෙරො, අරිට්ඨො භික්ඛු, ආයස්මා ආනන්දොති ඉමෙ එකවීසති සඞ්ගහිතා.

843. **ථුල්ලනන්දාදයොති ආදි**-සද්දෙන සුන්දරීනන්දා, ඡබ්බග්ගියා භික්ඛුනියො, අඤ්ඤතරා භික්ඛුනී, චණ්ඩකාළී, සම්බහුලා භික්ඛුනියො, ද්වෙ භික්ඛුනියොති ඡයිමෙ සඞ්ගහිතා. **සබ්බෙති** උභයපාතිමොක්ඛෙ ආදිකම්මිකා සබ්බෙ පුග්ගලා.

844. **වත්ථූති** වත්ථු නාම සුදින්නාදිනො තස්ස තස්සෙව පුග්ගලස්ස මෙථුනාදිකස්ස ච **වත්ථුනො** සබ්බප්පකාරෙන **අජ්ඣාචාරො** වීතික්කමො පවුච්චතීති යොජනා.

845-6. කෙවලා මූලභූතා පඤ්ඤත්ති. අනු ච අනුප්පන්නො ච සබ්බත්ථ ච පදෙසො ච **අන්වනුප්පන්නසබ්බත්ථපදෙසා,** තෙයෙව පදානි **අන්වනුප්පන්නසබ්බත්ථපදෙසපදානි,** තානි පුබ්බකානි යාසං පඤ්ඤත්තීනං තා **අන්වනුප්පන්නසබ්බත්ථපදෙසපදපුබ්බිකා**. තථෙව සා පඤ්ඤත්තීති යොජනා. අනුපඤ්ඤත්ති අනුප්පන්නපඤ්ඤත්ති සබ්බත්ථපඤ්ඤත්ති පදෙසපඤ්ඤත්ති හොති. එකතො උභතො පුබ්බා කථෙව සා පඤ්ඤත්තීති යොජනා. එකතොපදං උභතොපදඤ්ච පුබ්බමස්සාති **එකතොඋභතොපුබ්බා,** එකතොපඤ්ඤත්ති උභතොපඤ්ඤත්තීති වුත්තං හොති.

847. **තත්ථ** නවධාසු පඤ්ඤත්තීසු. පඤ්ඤත්ති නාම කතමාති ආහ **''යො මෙථුන''**න්තිආදි. ''යො භික්ඛු මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවෙය්‍යා''ති ච ''යො භික්ඛු අදින්නං ආදියෙය්‍යා''ති ච එවමාදිකා සික්ඛාපදස්ස මූලභූතා **පඤ්ඤත්ති** හොතීති යොජනා.

848. **ඉච්චෙවමාදිකාති ආදි**-සද්දෙන ''සික්ඛං අපච්චක්ඛාය දුබ්බල්‍යං අනාවිකත්වා''ති ච ''ගාමා වා අරඤ්ඤා වා''ති ච එවමාදීනං සඞ්ගහො.

849. වජ්ජකෙ අනුප්පන්නෙයෙව පඤ්ඤත්තා අනුප්පන්නපඤ්ඤත්ති, **සා** අනුප්පන්නපඤ්ඤත්ති.

850-1. ගුණඞ්ගුණූපාහනසික්ඛාපදෙන සහ චම්මත්ථරණසික්ඛාපදඤ්ච **ධුවන්හානං** ධුවනහානසික්ඛාපදං, පඤ්චවග්ගෙන උපසම්පාදනසික්ඛාපදඤ්චාති **එසා චතුබ්බිධා** පඤ්ඤත්ති පදෙසපඤ්ඤත්ති නාමාති වුත්තාති යොජනා. **මජ්ඣිමදෙසස්මිංයෙව හොතීති** මජ්ඣිමදෙසස්මිංයෙව ආපත්තිකරා හොති. **න අඤ්ඤතොති** න අඤ්ඤත්‍ර පච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු දෙසන්තරෙ ඨානෙ.

852. **ඉතොති** චතුබ්බිධපදෙසපඤ්ඤත්තිතො. **එත්ථාති** ඉමස්මිං පඤ්ඤත්තිභෙදෙ. **සාධාරණදුකාදිකන්ති** සාධාරණපඤ්ඤත්ති අසාධාරණපඤ්ඤත්ති, එකතොපඤ්ඤත්ති උභතොපඤ්ඤත්තීති දුකද්වයං. **අත්ථතො එකමෙවාති** අත්ථතො අඤ්ඤමඤ්ඤසමානමෙව. විපත්තාපත්තානාපත්තිවිනිච්ඡයො විත්ථාරිතොති ඉධ න දස්සිතො. අයං පනෙත්ථ සඞ්ඛෙපො – **විපත්තීති** සීලආචාරදිට්ඨිආජීවවිපත්තීනං අඤ්ඤතරා. **ආපත්තීති** පුබ්බපයොගාදිවසෙන ආපත්තිභෙදො. **අනාපත්තීති** අජානනාදිවසෙන අනාපත්ති.

853. ආපත්ති පන සාණත්තිකාපි හොති, අනාණත්තිකාපි හොතීති යොජනා. **"ආණත්තීති ච නාමෙසා ආණාපනා"**ති ඉමිනා ආණත්ති-සද්දස්ස සභාවසාධාරණත්තාති ඉධාහ.

854. සබ්බසික්ඛාපදෙසුපි සබ්බාසං ආපත්තීනං සබ්බො පන අඞ්ගභෙදොපි විභාවිනා ඤාතබ්බොති යොජනා.

856. ''සා ච අක්‍රියසමුට්ඨානා''ති පදච්ඡෙදො. කායෙන, වාචාය වා දසාහබ්භන්තරෙ අතිරෙකචීවරස්ස අනධිට්ඨානෙන නිස්සග්ගියපාචිත්තියං හොතීති **"පඨමෙ කඨිනෙ වියා"**ති උදාහරණං කතං.

857. **ක්‍රියාක්‍රියතො හොතීති** කිරියතො ච අකිරියතො ච හොති. තත්ථ උදාහරණමාහ **"චීවරග්ගහණෙ වියා"**ති. අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා හත්ථතො චීවරග්ගහණං **ක්‍රියා,** පාරිවත්තකස්ස අදානං **අක්‍රියා**ති එවං කිරියාය චෙව අකිරියාය ච ඉමං ආපජ්ජති.

858. **සියා පන කරොන්තස්ස අකරොන්තස්සාති** යා පන ආපත්ති සියා කරොන්තස්ස, සියා අකරොන්තස්ස හොති, අයං සියා කිරියතො, සියා අකිරියතො සමුට්ඨාති. **සියාති** ච කදාචි-සද්දත්ථෙ නිපාතො. අත්‍රොදාහරණමාහ **"රූපියොග්ගහණෙ වියා"**ති. රූපියස්ස උග්ගහණෙ, උග්ගණ්හාපනෙ සියා කදාචි කිරියතො සමුට්ඨාති, උපනික්ඛිත්තස්ස සාදියනෙ කායවාචාහි කාතබ්බස්ස අකරණෙන කදාචි අකරොන්තස්ස හොතීති.

859. යා කරොතො අකුබ්බතො, කදාචි කරොන්තස්ස ච හොති, සා ආපත්ති සියා කිරියාකිරියතො, සියා කිරියතොපි ච හොතීති යොජනා. ''කුටිකාරාපත්ති වියා''ති වත්තබ්බං. සා හි වත්ථුං දෙසාපෙත්වා පමාණාතික්කන්තං කරොතො කිරියතො සමුට්ඨාති, අදෙසාපෙත්වා පමාණාතික්කන්තං, පමාණයුත්තං වා කරොතො කිරියාකිරියතො සමුට්ඨාති.

861. **යතො** ආපත්තිතො. **අයං** ආපත්ති. සඤ්ඤාය කරණභූතාය විමොක්ඛො එතායාති **සඤ්ඤාවිමොක්ඛා**. එත්ථ ච වීතික්කමසඤ්ඤා අවිජ්ජමානාපි ආපත්තියා විමුච්චනස්ස සාධකතමට්ඨෙන ගහිතා. යථා වුට්ඨියා අභාවෙන ජාතං දුබ්භික්ඛං ''වුට්ඨිකත''න්ති වුච්චති, එවංසම්පදමිදං වෙදිතබ්බං. **අයං** සචිත්තකාපත්ති.

862-4. **ඉතරා** පන අචිත්තකාපත්ති. වීතික්කමසඤ්ඤාය අභාවෙන නත්ථි විමොක්ඛො එතායාති **නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛා**. **සුචිත්තෙන** සවාසනකිලෙසප්පහානෙන, සකලලොකියලොකුත්තරකුසලසම්පයොගෙන ච සුන්දරචිත්තෙන භගවතා **පකාසිතා සබ්බාව** ආපත්ති චිත්තස්ස වසෙන දුවිධා සියුන්ති යොජනා. **සචිත්තකසමුට්ඨානවසෙන පනාති** සචිත්තකසමුට්ඨානවසෙනෙව. සචිත්තකමිස්සකවිච්ඡජනත්ථාය **පන**-සද්දො එවකාරත්ථො වුත්තො.

යා සචිත්තකෙහි වා අචිත්තකමිස්සකසමුට්ඨානවසෙන වා සමුට්ඨාති, අයං අචිත්තකා.

865. **සුවිජ්ජෙනාති** සොභමානාහි තීහි විජ්ජාහි වා අට්ඨහි වා විජ්ජාහි සමන්නාගතත්තා සුවිජ්ජෙන. **අනවජ්ජෙනාති** සවාසනකිලෙසාවජ්ජරහිතත්තා අනවජ්ජෙන භගවතා . **ලොකපණ්ණත්තිවජ්ජතො** ලොකපණ්ණත්තිවජ්ජවසෙන සබ්බාව ආපත්තියො වජ්ජවසෙන දුවිධා දූකා වුත්තාති යොජනා.

866. **යස්සා සචිත්තකෙ පක්ඛෙ, චිත්තං අකුසලං සියාති** යස්සා සචිත්තකාචිත්තකසමුට්ඨානාය අචිත්තකාය සුරාපානාදිආපත්තියා සචිත්තකසමුට්ඨානපක්ඛෙ චිත්තං අකුසලමෙව හොති, අයං ලොකවජ්ජා නාමාති අත්ථො. යස්සා පන සචිත්තකසමුට්ඨානාය පඨමපාරාජිකාදිආපත්තියා චිත්තං අකුසලමෙව හොති, තස්සා ලොකවජ්ජතාය වත්තබ්බමෙව නත්ථි. අචිත්තකාපි වා ආපත්ති සචිත්තකපක්ඛෙ කුසලචිත්තෙ සති ලොකවජ්ජතාය සිද්ධාය අචිත්තකපක්ඛෙපි ලොකවජ්ජො හොති, කිමඞ්ගං පන අකුසලචිත්තෙනෙව ආපජ්ජිතබ්බාය ආපත්තියා ලොකවජ්ජතාති සා විසුං න වුත්තා.

යස්මා පන පණ්ණත්තිවජ්ජාය වත්ථුවීතික්කමවජ්ජා සියා කුසලං, සියා අබ්‍යාකතං, තස්මා තස්සා සචිත්තකපක්ඛෙ චිත්තං කුසලමෙවාති අයං නියමො නත්ථීති ආහ **"සෙසා පණ්ණත්තිවජ්ජකා"**ති. **"පණ්ණත්තිවජ්ජකා"**ති ඉමිනා ච ලක්ඛණෙන වත්ථුවිජානනචිත්තෙන සචිත්තකපක්ඛෙ චිත්තං සියා කුසලං, සියා අකුසලං, සියා අබ්‍යාකතං, තස්මා තස්සා සචිත්තකපක්ඛෙ චිත්තං අකුසලමෙවාති අයං නියමො නත්ථීති ආහ.

867. කායද්වාරෙන ආපජ්ජිතබ්බා **කායකම්මං**. උභයත්ථ ආපජ්ජිතබ්බා **තදුභයං** කායකම්මං වචීකම්මං. මනොද්වාරෙ ආපත්ති නාම නත්ථීති මනොකම්මං න වුත්තං. ''මනොද්වාරෙ ආපත්ති නාම නත්ථීති ච ඉදං යෙභුය්‍යවසෙන වුත්තං උපනික්ඛිත්තසාදියනාදීසු මනොද්වාරෙපි ආපත්තිසම්භවතො''ති ආචරියා.

868-9. **කුසලාදිතිකද්වයන්ති** කුසලත්තිකඤ්චෙව වෙදනාත්තිකඤ්ච. ආපත්තිං ආපජ්ජන්තො කුසලාකුසලචිත්තො, තථා අබ්‍යාකතචිත්තො වා හුත්වා ආපජ්ජතීති යොජනා.

දුක්ඛාදිසංයුතොති ආදි-සද්දෙන උපෙක්ඛාවෙදනාසමඞ්ගිනො සඞ්ගහො. එවං සන්තෙපි සබ්බසික්ඛාපදෙසු අකුසලචිත්තවසෙන එකං චිත්තං, කුසලාබ්‍යාකතවසෙන ද්වෙ චිත්තානි, සබ්බෙසං වසෙන තීණි චිත්තානි. දුක්ඛවෙදනාවසෙන එකා වෙදනා, සුඛඋපෙක්ඛාවසෙන ද්වෙ, සබ්බාසං වසෙන තිස්සො වෙදනාති අයමෙව භෙදො ලබ්භති, න අඤ්ඤො භෙදො.

කුසලත්තිකං සචෙපි ගහිතං, න පන සබ්බෙසමෙව චිත්තානං වසෙන ලබ්භති, අථ ඛො ආපත්තිසමුට්ඨාපකානං ඛාත්තිංසචිත්තානමෙව වසෙන ලබ්භති. ඛාත්තිංසෙව හි චිත්තානි ආපත්තිසමුට්ඨාපකානි. ද්වාදස අකුසලානි, අට්ඨ කාමාවචරකුසලානි, දස කාමාවචරකිරියචිත්තානි, කුසලතො, කිරියතො ච ද්වෙ අභිඤ්ඤාචිත්තානි චාති එවං ඛාත්තිංසචිත්තෙහි සමුට්ඨිතාපි ආපත්ති අකුසලා වා හොති අබ්‍යාකතා වා, නත්ථි ආපත්ති කුසලං. යථාහ **සමථක්ඛන්ධකෙ** ‘‘ආපත්තාධිකරණං සියා අකුසලං සියා අබ්‍යාකතං, නත්ථි ආපත්තාධිකරණං කුසල’’න්ති (චූළව. 222; පරි. 303). අයං පන පාඨො පණ්ණත්තිවජ්ජංයෙව සන්ධාය වුත්තො, න ලොකවජ්ජං. යස්මිඤ්හි පථවිඛණනභූතගාමපාතබ්‍යාතාදිකෙ ආපත්තාධිකරණෙ කුසලචිත්තං අඞ්ගං හොති, තස්මිඤ්ච සති න සක්කා වත්තුං ‘‘නත්ථි ආපත්තාධිකරණං කුසල’’න්ති. තස්මා නයිදං අඞ්ගපහොනකචිත්තං සන්ධාය වුත්තං. යං තාව ආපත්තාධිකරණං ලොකවජ්ජං, තං එකන්තතො අකුසලමෙව. තත්ථ ‘‘සියා අකුසල’’න්ති විකප්පො නත්ථි. යං පන පණ්ණත්තිවජ්ජං, තං යස්මා සඤ්චිච්ච ‘‘ඉමං ආපත්තිං වීතික්කමාමී’’ති වීතික්කමන්තස්සෙව අකුසලං හොති, අසඤ්චිච්ච පන කිඤ්චි අජානන්තස්ස සහසෙය්‍යාදිවසෙන ආපජ්ජනතො අබ්‍යාකතං හොති, තස්මා තත්ථ සඤ්චිච්චාසඤ්චිච්චවසෙන ඉමං විකප්පභාවං සන්ධාය ඉදං වුත්තං ‘‘ආපත්තාධිකරණං සියා අකුසලං සියා අබ්‍යාකතං, නත්ථි ආපත්තාධිකරණං කුසල’’න්ති. සචෙ පන ‘‘යං කුසලචිත්තො ආපජ්ජති, ඉදං වුච්චති ආපත්තාධිකරණං කුසල’’න්ති වදෙය්‍ය, අචිත්තකානං එළකලොමපදසොධම්මාදිසමුට්ඨානානම්පි කුසලචිත්තං ආපජ්ජෙය්‍ය, න ච තත්ථ විජ්ජමානම්පි කුසලචිත්තං ආපත්තියා අඞ්ගං, කායවචීවිඤ්ඤත්තිවසෙන පන චලිතපවත්තානං කායවාචානං අඤ්ඤතරමෙව අඞ්ගං, තඤ්ච රූපක්ඛන්ධපරියාපන්නත්තා අබ්‍යාකතන්ති.

870. **ඉදං තු ලක්ඛණ**න්ති ඉදං නිදානාදිසාධාරණවිනිච්ඡයලක්ඛණං.

871. **‘‘තරු’’**න්තිආදිගාථා පුබ්බෙ වුත්තත්ථාව. අයං පන විසෙසො – තත්ථ ‘‘ද්වයඞ්කුර’’න්ති වුත්තං, ඉධ ‘‘චතුස්සිඛ’’න්ති. තත්ථ ‘‘ද්වයඞ්කුර’’න්ති ලොකවජ්ජපණ්ණත්තිවජ්ජානං ගහණං , ඉධ **චතුස්සිඛ**න්ති චතුන්නං විපත්තීනං. චත්තාරො සීඛා අඞ්කුරා එතස්සාති විග්ගහො. තත්ථ විපත්ති ‘‘සත්තඵල’’න්ති සත්තඵලෙසු අන්තොගධා, ඉධ විපත්තිට්ඨානෙ වජ්ජං ගහෙත්වා සත්තඵලානි.

872. **අනුත්තරතං ගතං** අත්තනා උත්තරස්ස උත්තමස්ස කස්සචි අවිජ්ජමානත්තා **ඉමං උත්තරං** උත්තරං නාම පකරණං **යො** ථෙරනවමජ්ඣිමෙසු අඤ්ඤතරො **පරියාපුණාති** පාඨස්ස පගුණවාචුග්ගතකරණෙන අධීයති, **පරිපුච්ඡති** අත්ථඤ්ච අත්ථවණ්ණනං සුත්වා සක්කච්චං උග්ගහෙත්වා මනසා පෙක්ඛිත්වා පඤ්ඤාය සුප්පටිවිජ්ඣිත්වා ධාරෙති, සො ච භික්ඛු **ච**-සද්දෙන එවමෙව විනයවිනිච්ඡයෙ යො භික්ඛු යුත්තො, සො ච **කායවාචවිනයෙ** කායවාචාවීතික්කමානං විනයනෙ සංවරණෙ **විනයෙ** විනයපිටකෙ **අනුත්තරතං උපයාති** අත්තනො උත්තරිතරස්ස අවිජ්ජමානතං උපගච්ඡති. එත්ථ කාරණමාහ **‘‘උත්තරතො’’**ති, පගුණවාචුග්ගතකරණෙන අධීතෙන අත්ථවණ්ණනං සුත්වා ධාරණෙන සුට්ඨු ධාරිතෙන ඉමිනා උත්තරපකරණෙන හෙතුභූතෙනාති අත්ථො.

ඉති උත්තරෙ ලීනත්ථපකාසනියා

ලක්ඛණකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සබ්බසඞ්කලනනයකථාවණ්ණනා

873. පරිවාරෙ මුඛාගතා කත්ථපඤ්ඤත්තිවාරාදයො අට්ඨ වාරා, තෙයෙව පච්චය-සද්දෙන යොජෙත්වා වුත්තා අට්ඨපච්චයවාරාති විභඞ්ගද්වයෙ විසුං විසුං දස්සිතා සොළස පරිවාරා අස්සාති සොළසපරිවාරො, තස්ස **සොළසපරිවාරස්ස. සබ්බං සඞ්කලනං නයන්ති** සබ්බෙසං වුත්තානං සඞ්කලනනයානං සඞ්ගහෙතබ්බතො සබ්බං සඞ්කලභෙදනං නයං.

875. **කායිකා ඡබ්බිධාති** පඨමපාරාජිකාපත්ති, කුටිකරණෙ පයොගෙ දුක්කටාපත්ති, එකං පිණ්ඩං අනාගතෙ ථුල්ලච්චයාපත්ති, තස්මිං ආගතෙ සඞ්ඝාදිසෙසාපත්ති, විකාලභොජනෙ පාචිත්තියාපත්ති, පඨමපාටිදෙසනීයාපත්තීති ඡබ්බිධා.

තථා වාචසිකාපි චාති චතුත්ථපාරාජිකා, කුටියා කාරාපනෙ පුබ්බගතියො, පදසොධම්මපාචිත්තියං, දවකම්‍යතාය හීනෙන඾ ඛුංසනං, තස්ස දුබ්භාසිතන්ති තථා ඡබ්බිධා.

ඡාදෙන්තස්ස ච තිස්සොති භික්ඛුනියා වජ්ජපටිච්ඡාදිකාය පාරාජිකං, භික්ඛුනො සඞ්ඝාදිසෙසඡාදනෙ පාචිත්තියං, අත්තනො දුට්ඨුල්ලච්ඡාදනෙ දුක්කටන්ති තිස්සො ච.

පඤ්ච සංසග්ගපච්චයාති කායසංසග්ගෙ භික්ඛුනියා පාරාජිකං, භික්ඛුනො සඞ්ඝාදිසෙසො, කායෙන කායපටිබද්ධෙ ථුල්ලච්චයං, නිස්සග්ගියෙන කායපටිබද්ධෙ දුක්කටං, අඞ්ගුලිපතොදකෙ පාචිත්තියන්ති කායසංසග්ගපච්චයා පඤ්ච ආපත්තියො.

877. භික්ඛුනියා වජ්ජපටිච්ඡාදිකාය පාරාජිකං, භික්ඛුස්ස සඞ්ඝාදිසෙසපටිච්ඡාදකස්ස පාචිත්තියන්ති දුට්ඨුල්ලච්ඡාදනෙ දුවෙ.

879. **''ගාමන්තරෙ චතස්සොචා''**තිආදි පටිනිද්දෙසතො ච විඤ්ඤායති.

881. **වජන්තියාති** ගච්ඡන්තියා.

885. යා පන භික්ඛුනී රත්තන්ධකාරෙ අප්පදීපෙ හත්ථපාසෙ පුරිසෙන සද්ධිං යදි සල්ලපෙය්‍ය, තස්සා පාචිත්ති. **දූරෙ ඨිතා** හත්ථපාසං විජහිත්වා ඨිතා වදෙය්‍ය චෙ, දුක්කටමෙවාති යොජනා.

886. **යා පන භික්ඛුනී ඡන්නෙ** පටිච්ඡන්නට්ඨානෙ දිවා පුරිසෙන සද්ධිං **අස්ස** පුරිසස්ස හත්ථපාසෙ ඨිතා **වදෙය්‍ය** සල්ලපෙය්‍ය, තස්සා පාචිත්ති. හත්ථපාසං විජහිත්වා වදෙය්‍ය චෙ, දුක්කටමෙවාති යොජනා.

891. **සනිස්සග්ගා ච පාචිත්තීති** නිස්සජ්ජනවිනයකම්මසහිතායෙව පාචිත්ති.

893. **ඉධ** ඉමස්මිං සාසනෙ.

896. **දුවින්නන්ති** ද්වින්නං.

898. **සමානසංවාසකභූමි** නාම පකතත්තස්ස භික්ඛුනො සමානලද්ධිකස්ස එකසීමායං ඨිතභාවො. නානාපදං පුබ්බං එතිස්සාති **නානාපදපුබ්බිකා,** නානාසංවාසකභූමීති අත්ථො . උක්ඛිත්තනානාලද්ධිකනානාසීමගතා **නානාසංවාසකභූමි**. ඉමා ද්වෙයෙව සංවාසකභූමියො හි මහෙසිනා කාරුණිකෙන වුත්තාති යොජනා.

899. **දුවින්නන්ති** පාරිවාසිකමානත්තචාරීනං ද්වින්නං පුග්ගලානං. **ද්වයාතීතෙනාති** කාමසුඛල්ලිකානුයොගඅත්තකිලමථානුයොගසඞ්ඛාතං අන්තද්වයං අතික්කම්ම මජ්ඣිමාය පටිපදාය ඨිතෙන. අථ වා සස්සතුච්ඡෙදද්වයං අතික්කන්තෙන.

900. ''ද්වඞ්ගුලපබ්බපරමං ආදාතබ්බ''න්ති ච තථෙව ''ද්වඞ්ගුලං වා දුමාසං වා''ති ච ද්වඞ්ගුලා දුවෙ පඤ්ඤත්තාති යොජනා.

905. ආණත්තියා මනුස්සමාරණං, ආණත්තියා අදින්නාදානම්පීති යොජනා.

907. **තිස්සො ඔභාසනායිමාති** ඉමා තිස්සො මෙථුනාධිප්පායප්පකාසනා.

908. සඞ්ඝාදිසෙසො එව **සඞ්ඝාදිසෙසතා**.

910. **වනප්පති** නාම පුප්ඵං විනා ඵලන්තී නිග්‍රොධඋදුම්බරඅස්සත්ථපිලක්ඛකාදිරුක්ඛජාති, ඉධ පන වනජෙට්ඨයො රක්ඛිතගොපිතචෙතියරුක්ඛො වනප්පතීති අධිප්පායො. **ථුල්ලතාති** ථුල්ලච්චයං.

912. **විස්සට්ඨීති** විස්සජ්ජි සම්භවධාතු. **ඡඩ්ඩනෙති** උපක්කමිත්වා මොචනෙ. ''හරිතෙ උච්චාරං පස්සාවං ඡඩ්ඩනෙ''ති පදච්ඡෙදො.

913. කිං පමාණමෙතාසන්ති **කිත්තකා**.

915. **භික්ඛු භික්ඛුනියා සද්ධින්ති** එත්ථ භික්ඛූති සාමිවචනප්පසඞ්ගෙ පච්චත්තං, භික්ඛුනොති අත්ථො. ගාථාබන්ධවසෙන වා වණ්ණලොපො.

918. දුතියාය හත්ථපාසකං.

922. ''යාවතතියකෙ තිස්සො ආපත්තියො''ති (පරි. අට්ඨ. 476 අත්ථතො සමානං) පදස්ස නිද්දෙසෙ ''ථුල්ලච්චයං සියා සඞ්ඝ-භෙදකස්සානුවත්තිනො''ති පඨන්ති. ''තිණ්ණං සඞ්ඝභෙදානුවත්තකානං කොකාලිකාදීනං සඞ්ඝාදිසෙසො''ති **අට්ඨකථායං** වුත්තත්තා තථා පාඨො න ගහෙතබ්බො.

923. **යාවතතියකෙති** තිණ්ණං පූරණී **තතියා,** කම්මවාචා, යාවතතියාය කම්මවාචාය පරියොසානෙ ආපජ්ජිතබ්බා ආපත්ති **යාවතතියකා** නාම.

926. **''අවස්සුතස්ස...පෙ.... කිඤ්චී''**ති ඉදං ගරුකාපත්තියා වත්ථුදස්සනං. **''සබ්බං මංසං අකප්පිය''**න්ති ඉදං ථුල්ලච්චයදුක්කටානං වත්ථුදස්සනං.

927. **''විඤ්ඤාපෙත්වාන...පෙ.... භොජනම්පි වා''**ති ඉදං පාටිදෙසනීයවත්ථුදස්සනං. **''ලසුණම්පි වා''**ති ඉදං පාචිත්තියවත්ථුදස්සනං. ''එකතො අජ්ඣොහරන්තියා''ති පදච්ඡෙදො.

930. රත්තචිත්තෙන ඉත්ථියා අඞ්ගජාතං ඔලොකෙන්තස්ස දුක්කටං වුත්තන්ති යොජනා.

931. සම්මාවත්තනාව **සම්මාවත්තනකා**. **තෙචත්තාලීස වත්තනා** ද්වාසීතික්ඛන්ධකවත්තානං පරිපූරණට්ඨානෙ දස්සිතා.

932. අදස්සනඅපටිකම්මෙ ආපන්නාපත්තියා **දුවෙ** පුග්ගලා, පාපිකාය දිට්ඨියා අප්පටිනිස්සග්ගෙ ආපන්නාපත්තියා එකොති ඉමෙ තයො උක්ඛිත්තපුග්ගලා.

934. **දූසකොති** භික්ඛුනිදූසකො. **කණ්ටකොති** කණ්ටකසාමණෙරො.

937. **දදෙය්‍යාච්චෙවමාදිකාති** ඤත්තිකාලෙ ''සඞ්ඝො දදෙය්‍යා''තිආදිභෙදා ඤත්තිකප්පනා, ඤත්තිකිරියාති අත්ථො. **දෙති සඞ්ඝො කරොතීතිආදීති** කම්මවාචාකාලෙ ''සඞ්ඝො දෙතී''ති වා ''කරොතී''ති වා ආදිභෙදා වචනකම්මස්ස අනිට්ඨිතත්තා විප්පකතපච්චුප්පන්නං නාම සියා.

938. **දින්නං කතං පනිච්චාදීති** කම්මවාචාය නිට්ඨිතාය ''දින්නං සඞ්ඝෙනා''ති වා ''කතං සඞ්ඝෙනා''ති වාතිආදිවචනං අතීතකරණං නාම සියා.

939. **සඞ්ඝෙති** සඞ්ඝමජ්ඣෙ.

''කාරණෙහි පන ද්වීහි, සඞ්ඝො භිජ්ජති නඤ්ඤථා''ති කස්මා වුත්තං, නනු ''පඤ්චහුපාලි, ආකාරෙහි සඞ්ඝො භිජ්ජති. කතමෙහි පඤ්චහි? කම්මෙන, උද්දෙසෙන, වොහරන්තො, අනුස්සාවනෙන, සලාකග්ගාහෙනා''ති (පරි. 458) වුත්තත්තා, **අට්ඨකථායඤ්ච** (පරි. අට්ඨ. 458) ''පඤ්චහි කාරණෙහී''ති වචනතො ච ඉධ ඉමෙහි ද්වීහෙව කාරණෙහි සඞ්ඝභෙදකථනං අයුත්තන්ති? වුච්චතෙ – නායුත්තං පුබ්බපයොගකාරකවසෙන වුත්තත්තා. තථා හි **අට්ඨකථායං** –

> ''කම්මෙනාති අපලොකනාදීසු චතූසු කම්මෙසු අඤ්ඤතරෙන කම්මෙන. උද්දෙසෙනාති පඤ්චසු පාතිමොක්ඛුද්දෙසෙසු අඤ්ඤතරෙන උද්දෙසෙන. වොහරන්තොති කථයන්තො, තාහි තාහි උපපත්තීහි 'අධම්මං ධම්මො'තිආදීනි අට්ඨාරස භෙදකරවත්ථූනි දීපෙන්තො. අනුස්සාවනෙනාති 'නනු තුම්හෙ ජානාථ මය්හං උච්චාකුලා පබ්බජිතභාවං, බහුස්සුතභාවඤ්ච, මාදිසො නාම උද්ධම්මං උබ්බිනයං සත්ථුසාසනං

කරෙයාාති චිත්තෙ උප්පාදෙතුං තුම්හාකං යුත්තං, කිං මය්හං අවීචි නීලුප්පලවනමිව සීතලො, කිමහං අපායතො න භායාමී’තිආදිනා නයෙන කණ්ණමූලෙ වචීභෙදං කත්වා අනුස්සාවනෙන. සලාකග්ගාහෙනාති එවං අනුස්සාවෙත්වා තෙසං චිත්තං උපත්ථම්භෙත්වා අනිවත්තිධම්මෙ කත්වා ‘ගණ්හථ ඉමං සලාක’න්ති සලාකග්ගාහෙන.

‘‘එත්ථ ච කම්මමෙව, උද්දෙසො වා පමාණං, වොහාරානුස්සාවනසලාකග්ගාහා පන පුබ්බභාගා. අට්ඨාරසවත්ථුදීපනවසෙන හි වොහරන්තෙ තත්ථ රුචිජනනත්ථං අනුස්සාවෙත්වා සලාකාය ගහිතායපි අභින්නොව හොති සඞ්ඝො. යදා පන එවං චත්තාරො වා අතිරෙකෙ වා සලාකං ගාහෙත්වා ආවෙණිකං කම්මං වා උද්දෙසං වා කරොති, තදා සඞ්ඝො භින්නො නාම හොතී’’ති (පරි. අට්ඨ. 458) –

වුත්තත්තා සලාකග්ගාහකම්මානි ද්වෙ පධානකාරණානීති ඉධ තානෙව දස්සිතානි.

නනු ච සලාකග්ගාහොපි සඞ්ඝභෙදස්ස පුබ්බභාගො වුත්තො, උද්දෙසකම්මානෙව පධානභාවෙන වුත්තානි, තස්මා කථමස්ස සලාකග්ගාහස්ස පධානකාරණභාවොති? වුච්චතෙ – උද්දෙසකම්මානිපි සලාකග්ගාහෙ සිද්ධෙ අවස්සම්භවනතො අත්ථසාධනපයොගෙන විනා අසිද්ධානෙව හොන්තීති සො පධානභාවෙන ඉධ ගහිතො, උද්දෙසො පන පඤ්ඤත්තකම්මපුබ්බඞ්ගමත්තා කම්මෙනෙව සඞ්ගහිතොති ඉධ විසුං න වුත්තොති දට්ඨබ්බං.

941. **පයුත්තායුත්තවාචායාති** පච්චයුප්පාදනත්ථාය පයුත්තා ච සා සක්‍යපුත්තියභාවස්ස අයුත්තා අනනුරූපා චාති **පයුත්තායුත්තා,** සායෙව වාචාති පයුත්තායුත්තවාචා, තාය.

944. යා භික්ඛුනී විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජති, තස්සා ච පාටිදෙසනීයං සියාති යොජනා.

945. **අනාමයොති** අගිලානො.

946. **‘‘දසසතානී’’**තිආදිගාථාය **රත්තීනන්ති** එත්ථ ‘‘සත’’න්ති සෙසො. ඡාදනකිරියාය අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං. දසසතානි ආපත්තියො රත්තීනං සතං ඡාදෙත්වාති යොජනා. එවං කත්තබ්බයොජනායං –

‘‘දස සතං රත්තිසතං, ආපත්තියො ඡාදයිත්වාන;
දස රත්තියො වසිත්වාන, මුච්චෙය්‍ය පාරිවාසිකො’’ති. (පරි. 477) –

අයං පරිවාරගාථාපමාණං. එකදිවසං සතංසඞ්ඝාදිසෙසාපත්තියො ආපජ්ජිත්වා දසදිවසෙ ඡාදනවසෙන සතංදිවසෙ සහස්සසඞ්ඝාදිසෙසාපත්තියො ඡාදයිත්වාති අත්ථො. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපත්ථො – යො දසදිවසෙ සතං සඞ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියො ආපජ්ජිත්වා දසදිවසෙ පටිච්ඡාදෙති, තෙන රත්තිසතං ආපත්තිසහස්සං පටිච්ඡාදිතං හොතීති. **දස රත්තියො වසිත්වානාති** ‘‘සබ්බාව තා ආපත්තියො දසාහපටිච්ඡන්නා’’ති පරිවාසං යාචිත්වා දස රත්තියො වසිත්වාති අත්ථො. **මුච්චෙය්‍ය පාරිවාසිකොති** පරිවාසං වසන්තො භික්ඛු අත්තනා වසිතබ්බපරිවාසතො මුච්චෙය්‍ය, මුත්තො භවෙය්‍යාති අත්ථො.

947. **පාරාජිකානි අට්ඨෙවාති** අග්ගහිතග්ගහණෙන. **තෙවීස ගරුකාති** භික්ඛුහි අසාධාරණා භික්ඛුනීනං දස, භික්ඛුනීහි අසාධාරණා භික්ඛූනං ඡ, උභින්නං සාධාරණා සත්තාති එවං තෙවීස සඞ්ඝාදිසෙසා.

948. **වුත්තානීති** යථාවුත්තානි නිස්සග්ගියානි. **ද්වෙචත්තාලීස හොන්තීති** භික්ඛුවිභඞ්ගාගතා තිංස, භික්ඛුහි අසාධාරණා භික්ඛුනීනං ආදිතො ද්වාදස චාති ද්වාචත්තාලීස නිස්සග්ගියානි හොන්ති. අට්ඨාසීතිසතං පාචිත්තියා පුබ්බෙ දස්සිතාව.

949. **සුසික්ඛෙනාති** සුට්ඨු සික්ඛිතඅධිසීලාදිතිවිධසික්ඛෙන භගවතා.

950. **සුපඤ්ඤෙනාති** සොභණා දසබලචතුවෙසාරජ්ජඅසාධාරණාදයො පඤ්ඤා යස්ස සො සුපඤ්ඤො, තෙන. **යසස්සිනාති** අට්ඨඅරියපුග්ගලසමූහසඞ්ඛාතපරිවාරයසා ච සබ්බලොකබ්‍යාපකගුණඝොසසඞ්ඛාතකිත්තියසා ච තෙන සමන්නාගතත්තා යසස්සිනා. **අඩ්ඪුඩ්ඪානි සතානි භවන්තීති** යථාදස්සිතගණනාය පිණ්ඩවසෙන පඤ්ඤාසාධිකානි තීණි සතානි භවන්තීති අත්ථො. සුපඤ්ඤෙන යසස්සිනා ගොතමෙන **පඤ්ඤත්තානි සබ්බානි** සික්ඛාපදානි අඩ්ඪුඩ්ඪානි සතානි භවන්තීති යොජනා.

951. **එතෙසු** සික්ඛාපදෙසු යො සාරභූතො විනිච්ඡයො වත්තබ්බො, සො සකලො මයා සමාසෙන **සබ්බථා** සබ්බාකාරෙන වුත්තොති යොජනා.

952. **ඉදං** උත්තරං නාම පකරණං.

953. **තස්මාති** මයා විචාරෙත්වා වුත්තත්තාව. **අත්ථෙති** වචනත්ථභාවත්ථාදිභෙදෙ අත්ථෙ වා. **අක්ඛරබන්ධෙ වාති** අක්ඛරසඞ්ඛාතපදබන්ධෙ වා. **විඤ්ඤාසස්ස කමෙපි වාති** උද්දෙසවසෙන ගන්ථනික්ඛෙපස්ස කමෙපි. **කඞ්ඛා න කාතබ්බාති** ''යථාඅධිප්පෙතස්ස ඉදං වාචකං නු ඛො, අවාචක''න්ති වා ''ඉදමයුත්තං නු ඛො, යුත්ත''න්ති වා ''ඉදමධිකං නු ඛො, ඌන''න්ති වා ''ඉදමසට්ඨිතක්කමං නු ඛො, සට්ඨිතක්කම''න්ති වා ''ඉදං විරුද්ධසමයං නු ඛො, අවිරුද්ධසමය''න්ති වා ''ඉදං දුරුත්තං නු ඛො, සුවුත්ත''න්ති වා ''ඉදං සත්ථකං නු ඛො, නිරත්ථක''න්ති වා කඞ්ඛා විමති යෙන කෙනචි න කාතබ්බා. **බහුමානතාති** ''විනයො සංවරත්ථායා''තිආදිනා (පරි. 366) නිද්දිට්ඨපයොජනපරම්පරාය මූලකාරණත්තා මහතී සම්මානා කාතබ්බාති අත්ථො.

954. **යො භික්ඛු සඋත්තරං** උත්තරපකරණෙන සහිතං **විනයස්සවිනිච්ඡයං** නාම පකරණං **ජානාති** ධම්මතො චෙව අත්ථතො ච විනිච්ඡයතො ච සබ්බථා අවබුජ්ඣති, **සො** භික්ඛු අත්තනා සික්ඛිතබ්බාය සික්ඛාය සබ්බසො විඤ්ඤාතත්තා සික්ඛාපකෙන ආචරියෙන විනාපි සික්ඛිතුං සමත්ථොති. **නිස්සයං විමුඤ්චිත්වාති** ආචරියුපජ්ඣායෙ නිස්සාය වාසං මුඤ්චිත්වා. **යථාකාමඞ්ගතො සියාති** යාදිසා යාදිසා අත්තනා ගාමිතා, තත්ථ තත්ථ ගමනාරහො භවෙය්‍යාති අත්ථො.

955. නිස්සයං දාතුකාමෙන. සහ විභඞ්ගෙන **සවිභඞ්ගං**. සහ මාතිකාය **සමාතිකං. ඉදං** සඋත්තරං විනයවිනිච්ඡයපකරණං **සුට්ඨු වාචුග්ගතං කත්වා** ගන්ථතො සුට්ඨු පගුණං වාචුග්ගතං කත්වා අත්ථතො, විනිච්ඡයතො ච සම්මා ජානිත්වා එවං දාතබ්බන්ති යොජනා.

956-7. **යො** භික්ඛු **ඉමං** සඋත්තරං විනයවිනිච්ඡයපකරණං වාචාය **පඨති,** මනසා **චින්තෙති,** අඤ්ඤෙහි වුච්චමානං **සුණාති,** අත්ථං **පරිපුච්ඡති,** පරං **වාචෙති,** නිච්චං **අත්ථං උපපරික්ඛති** යථාපරිපුච්ඡිතමත්ථං හෙතුඋදාහරණපවත්තිවසෙන උපගන්ත්වා සමන්තතො ඉක්ඛති පඤ්ඤාය නියමෙති වවත්ථපෙති, තස්ස පන භික්ඛුස්ස **විනයනිස්සිතා සබ්බෙව අත්ථා** ආපත්තානාපත්තිකප්පියාකප්පියාදිපභෙදා සබ්බෙ අත්ථා **හත්ථෙ ආමලකං විය** කරතලෙ අමලමණිරතනං විය **උපට්ඨහන්ති** පාකටා භවන්තීති යොජනා. නත්ථි එතස්ස මලන්ති **අමලං,** අමලමෙව **ආමලකන්ති** මණිරතනං වුච්චති.

958. නත්ථි එතෙසං බුද්ධීති **අබුද්ධී,** අබුද්ධී ච තෙ ජනා චාති **අබුද්ධිජනා,** අබුද්ධිජනානං සාරං අවසාරං ඔසීදනං දදාති ආදදාති කරොතීති **අබුද්ධිජනසාරදං,** බුද්ධිවිරහිතානං අගාධං ගම්භීරං. තෙහි අලද්ධපතිට්ඨං **අමතසාගරං** සද්දත්ථරසාමතස්ස, නිබ්බානාමතස්ස වා පටිලාභකාරණත්තා සාගරසදිසං **පරමං** උත්තමං **ඉමං උත්තරං සාගරං** ආසන්නපච්චක්ඛං උත්තරපකරණසඞ්ඛාතං සමුද්දසාගරං සාරදො හුත්වා **උත්තරං** උත්තරන්තො පරියොසාපෙන්තො **නරො** භික්ඛු **හි** යස්මා **විනයපාරගො** විනයපිටකස්ස පරියන්තං ගතො හුත්වා **පාරගො** පාරං සංසාරස්ස පාරසඞ්ඛාතං නිබ්බානං ගච්ඡන්තො **සියා** භවෙය්‍යාති යොජනා.

959. **අතොති** තස්මාදෙව කාරණා **අවපූරතොරතො** පාපපූරතො නිරාසඞ්කතාය ඔරතො නිවත්තො පාපභීරුකො නරො **තමං විධූය** පාපභීරුකතාය එව චිත්තපරියුට්ඨානවසෙන උප්පජ්ජනකං මොහන්ධකාරං තදඞ්ගපහානවසෙන විධමෙත්වා. **සබ්බඞ්ගණකම්මදං** සබ්බෙසං රාගාදීනං අඞ්ගණානං කම්මං තදඞ්ගාදිපහානං දදාති ආවහතීති ''සබ්බඞ්ගණකම්මද''න්ති ලද්ධනාමං **සුඛස්ස පදං** ලොකියලොකුත්තරස්ස සුඛස්ස කාරණං **ගුණසංහිතං** සීලාදීහි අත්ථභූතෙහි ගුණෙහි සංහිතං යුත්තං ගුණප්පකාසකං **හිතං** අමතොසධං විය සබ්බදොසසබ්බබ්‍යාධිරහිතතාය අජරාඅමතාදිගුණාවහත්තා හිතං **ඉමං උත්තරං** නාම පකරණං **සක්කච්චං** ආදරො හුත්වා **නිච්චං** සතතං **සික්ඛෙ** ''එවං පරිචයන්තං කරොමී''ති චින්තෙත්වා එකන්තෙන යථාවුත්තපයොජනසාධනයොග්ගං කත්වා අජ්ඣෙනාදිවසෙන සික්ඛෙය්‍ය එව, න අජ්ඣුපෙක්ඛකො භවෙය්‍යාති යොජනා.

960. **පටුභාවකරෙ** පාතිමොක්ඛසංවරසීලපූරණෙ, සාසනපච්චත්ථිකාභිභවනෙ ච පටුභාවං ඡෙකත්තං වෙසාරජ්ජං කරොති අත්තානං ධාරෙන්තානං ලජ්ජිපුග්ගලානන්ති පටුභාවකරෙ **පරමෙ** තතොයෙව උත්තමෙ **පිටකෙ** විනයපිටකෙ **පටුතං** පාටවං පඤ්ඤාකොසල්ලං අභිපත්ථයන්තෙන පටුනා යතිනා නිම්මලප්පවත්තිකෙන **පටුනා විධිනා** ඡෙකෙන සාරෙන විධානෙන **ඉදං** සඋත්තරං විනයවිනිච්ඡයපකරණං **සතතං** නිරන්තරං **පරියාපුණිතබ්බං** උග්ගහණධාරණපරිපුච්ඡාචින්තනාදිවසෙන සික්ඛිතබ්බන්ති යොජනා.

ඉති උත්තරෙ ලීනත්ථපකාසනියා

සබ්බසඞ්කලනනයකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නිගමනකථාවණ්ණනා

961-3. මහෙසිනො තිවිධස්සාපි **සාසනස්ස සුචිරට්ඨිතිකාමෙන** අතිචිරකාලප්පවත්තිං ඉච්ඡන්තෙන **ධීමතා** පසත්ථතරඤාණෙන **සුද්ධචිත්තෙන** ලාභසක්කාරනිරපෙක්ඛතාය පරිසුද්ධජ්ඣාසයෙන **බුද්ධදත්තෙන**

බුද්ධදත්තාභිධානෙන ආචරියවරෙන රචිතො.

පජ්ජවසෙන **ගන්ථතො, අත්ථතො** චෙව පරමුත්තරො **උත්තරො** විනිච්ඡයො **අන්තරායං අන්තරෙන** අජ්ඣත්තිකං, බාහිරං වා අන්තරායං විනා යථා **සිද්ධිං උපාගතො** පරිනිට්ඨානං පත්තො, තථා සත්තානං **ධම්මසංයුතා** කුසලූපසංහිතා **සඞ්කප්පා** මනොරථා **සිජ්ඣන්තු** අන්තරායං විනා නිප්පජ්ජන්තු, එතෙන උත්තරවිනිච්ඡයරචනාමයෙන මහතා පුඤ්ඤොදයෙන චතූහි සඞ්ගහවත්ථූහි ජනං රඤ්ජෙතීති **"රාජා"**ති සඞ්ඛං ගතො මහීපාලො **මහිං** පථවිසන්නිස්සිතං ජනකායං **සම්මා** ඤායෙන දස රාජධම්මෙ අකොපෙන්තො පාලෙතු. **දෙවො පජ්ජුන්නො කාලෙ** ථාවරජඞ්ගමානං උපයොගාරහකාලෙ **සම්මා පවස්සතු** අවුට්ඨිඅතිවුට්ඨිකං අකත්වා සම්මා පවච්ඡතු.

964. **සෙලින්දො** සිනෙරුපබ්බතරාජා **යාව තිට්ඨති** යාව ලොකෙ පවත්තති, **චන්දො** සකලජනපදනයනසායනො **යාව විරොචති** යාව අත්තනො සභාවං ජොතෙති, තාව යසස්සිනො **ගොතමස්ස** අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස **සද්ධම්මො** පරියත්තිපටිපත්තිපටිවෙධවසෙන තිවිධො සද්ධම්මො **තිට්ඨතු** පවත්තතු.

965. සීහාදීනං, දාහාදීනඤ්ච බාහිරජ්ඣත්තිකානං පරිස්සයානං ඛමනං සහනං අභිභවිත්වා පවත්තනං **ඛන්ති. සොරච්චන්ති** සොභනෙ රතොති **සුරතො,** සුරතස්ස භාවො සොරච්චං. සුන්දරං අඛණ්ඩතාදිගුණසමන්නාගතං සීලං අස්සාති **සුසීලො**. සුසීලස්ස භාවො.

නිගමනකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

උත්තරවිනිච්ඡයටීකා නිට්ඨිතා.

ඉති විනයත්ථසාරසන්දීපනී නාම විනයවිනිච්ඡයවණ්ණනා,

ලීනත්ථපකාසනී නාම උත්තරවිනිච්ඡයවණ්ණනා ච

සමත්තා.

පච්ඡා ඨපිතගාථායො

ථෙරෙන ධීරචිත්තෙන, සාසනුජ්ජොතනත්ථිනා;
පුඤ්ඤවා ඤාණවා සීලී, සුභජ්ජො මුදුකො තථා.

යො සීහළාරිමද්දෙසු, චන්දිමා සූරියො විය;
පාකටො **සීවලි**ත්ථෙරො, මහාතෙජො මහායසො.

තෙන නීතා සීහළා යා, ඉධ පත්තා සුධීමතා;
එසා සංවණ්ණනා සීහ-ළක්ඛරෙන සුලික්ඛිතා.

රෙවතො ඉති නාමෙන, ථෙරෙන ධීරචෙතසා;
අරිමද්දිකෙ රක්ඛන්තෙන, පරිවත්තෙත්වාන සාධුකං.

ලිඛාපිතා හිතත්ථාය, භික්ඛූනං අරිමද්දිකෙ;
එසා සංවණ්ණනා සුට්ඨු, සන්නිට්ඨානමුපාගතා;
තථෙව සබ්බසත්තානං, සබ්බත්ථො ච සමිජ්ඣතූති.